

CHEORGHE VĂDUVA

UNIVERS STRATEGIC

- Editoriale -

ISBN 978-973-0-29275-6

București, 2019

„Tempora mutandur, et nos mutandur cum illis”

Nothar I

ISBN 978-973-0-29275-6

—

GHEORGHE VĂDUVA

UNIVERS STRATEGIC

- Editoriale —

**București
2026**

STÂLP DE ȚARĂ

*Te văd pe o coastă, moșnege cu plete,
Cu sapa pe umăr și gândul la mâine,
C-o turtă în traistă și-n urmă c-un câine,
Pe deal, sus, la vie, urcând pe-îndelete.*

*Nici roua, nici vremea, nici norul de ploaie,
Nici anii, nici albul din barba-ți căltoasă,
Nici iarba uscată, nici foști cei de-acasă
Nu pot să te stingă, nu pot să te-îndoaie.*

*Ești gol ca deșertul din miez de Sahară,
Uscat ca stejarul din sfânta-ți pădure,
Nu-ți pasă de vreme, de timp, de secure,
Ci doar de ideea de sat și de țară.*

*Ai fost în războaie, dar nu-i încă pace,
Pe umăr ai sapa, în suflet o armă,
De-un veac, tot românul se află-n alarmă
Să-și apere glia de hoarda rapace.*

*Dar hoarda-i acuma de-o altă factură,
Cu acte semnate, îți taie stejarii,
Îți fură ogorul, îți ia creșterii,
Te-alungă de-acasă, îți dă peste gură.*

*Îți ia avuția și-ți spune că-i bine,
Îți tulbură mintea, îți suge petrolul,
Îți arde esența, îți fură ogorul,
Te-alungă pe drumuri, acasă la tine...*

*Când ești ca deșertul, te lasă în pace,
Să-ți bântui trecutul să-ți murmuri cetatea,
Să-ți afli, în haos și-n moarte, dreptatea,
Că toate-s făcute și tu n-ai ce face.*

*Ești singur, moșnege, c-un nuc și c-o vie,
Ai tăi sunt departe și n-or să mai vină
Și toate-s în suflet pustiu și ruină,
Căci, azi, libertatea-i o nouă robie.*

*Ești aspru ca vântul ce-n suflet îți bate,
Cu sapa și-un câine, pe drumul de-o viață,
Te scurgi, ca mosorul prin firul de ață,
Pe dealul cu verbe din sfânta-ți cetate.*

*Rămâi, în sat, unic, pe-o coastă amară,
C-un câine și-o sapă, țăran, stâlp de țară...*

Gheorghe Văduva, 1 decembrie 2018

CUPRINS

<i>Stâlp de țară</i>	<i>3</i>
<i>Cuprins</i>	<i>2</i>
<i>Introducere</i>	<i>5</i>
<i>Nevoia de securitate</i>	<i>8</i>
<i>Paradoxala armonie conflictuală a lumii!</i>	<i>11</i>
<i>Dimitrie Cantemir –un spirit peste timp.....</i>	<i>15</i>
<i>Mediul de securitate. orizonturi neliniștite</i>	<i>21</i>
<i>Cunoaștere, putere, securitate.....</i>	<i>30</i>
<i>Țările, frontierele, securitatea și omul.....</i>	<i>42</i>
<i>11 Septembrie... ..</i>	<i>52</i>
<i>Criza de ideal</i>	<i>59</i>
<i>Determinare a nedeterminării.....</i>	<i>65</i>
<i>Cunoașterea noului război.....</i>	<i>77</i>
<i>Marginalii la o certitudine</i>	<i>91</i>
<i>Umanizarea Pământului și o posibilă strategie a prevenirii unui dezastru</i>	<i>97</i>
<i>Ce este geopolitica? Argument.....</i>	<i>118</i>
<i>Războiul din Afganistan și geopolitica efectului de foaier perturbator</i>	<i>128</i>
<i>Devansarea strategică și surprinderea operațională în conflictul de tip</i>	
<i>asimetric</i>	<i>143</i>
<i>Securitate, informație, cogniție</i>	<i>153</i>
<i>Simetric, disimetric și asimetric în dinamica universului cognitiv</i>	<i>168</i>
<i>Geopolitica unei falii remanente.....</i>	<i>184</i>
<i>Război hibrid sau conflict geopolitic cu geometrie perversă?</i>	<i>221</i>
<i>Impactul geopolitic al summit-ului NATO din țara galilor pe axa marea</i>	
<i>neagră-marea baltică</i>	<i>250</i>
<i>Conflictualitatea lumii, între foc și izvor.....</i>	<i>265</i>
<i>Totul în schimbul tău.....</i>	<i>299</i>
<i>Dependențe și interdependențe</i>	<i>314</i>
<i>Recondiționarea condiției condiționate</i>	<i>335</i>
<i>Acoperirea strategică, azi</i>	<i>344</i>
<i>Recondiționarea condiției umane și amurgul libertății.....</i>	<i>393</i>
<i>Cognocovilizația și posibilele ei provocări.....</i>	<i>403</i>
<i>În zona zero a unui nou pericol de război.....</i>	<i>414</i>
<i>Posibile riscuri militare în cognospațiu.....</i>	<i>422</i>
<i>Ecce homo!.....</i>	<i>439</i>
<i>Războiul nostru sacru.....</i>	<i>446</i>
<i>Durabilitatea în dezvoltarea durabilă.....</i>	<i>462</i>

<i>Puterile puterii</i>	<i>484</i>
<i>Putere și iluzie.....</i>	<i>520</i>
<i>Securitate și insecuritate, azi.....</i>	<i>535</i>
<i>O nouă configurație a unui ideal care nu există.....</i>	<i>555</i>
<i>UNIVERSURI ALE OMULUI PRO ȘI CONTRA-PĂMÂNTEAN.....</i>	<i>570</i>
<i>COGNO-CIVILIZAȚIA ȘI EPOCA HIPERSONICĂ.....</i>	<i>599</i>
<i>IMPACTUL HIPERSONISMULUI ASUPRA ARTEI STRATEGICE</i>	
<i>AEROSPAȚIALE.....</i>	<i>606</i>
<i>CONVERGENȚA SAU DIVERGENȚA CIVILIZAȚIILOR?</i>	<i>619</i>
<i>STRATEGIA ÎNGRIJORĂRII</i>	<i>636</i>
<i>ÎNARMAREA SPAȚIULUI COSMIC, SAU PREGĂTIREA PENTRU</i>	
<i>RĂZBOIUL VIITORULUI?</i>	<i>661</i>
<i>UNIVERSURI ALE OMULUI PRO ȘI CONTRA-PĂMÂNTEAN.....</i>	<i>672</i>
<i>CODUL DE ONTOLOGIC AL JURNALISTULUI.....</i>	<i>702</i>
<i>KILOMETRUL ZERO</i>	<i>720</i>
<i>OMUL – O MINUNE SAU UN VIRUS PE TERRA?!</i>	<i>731</i>
<i>ORIZONTURI ALE RISCULUI EXTREM.....</i>	<i>746</i>
<i>DINCOLO DE CEEA CE SE VEDE</i>	<i>758</i>
<i>CERCUL NOSTRU VICIOS.....</i>	<i>770</i>
<i>RĂZBOIUL GEOPOLITIC FRATRICID DIN UCRAINA.....</i>	<i>789</i>
<i>CONSONANȚE GEOPOLITICE ALE RĂZBOIULUI FRATRICID DIN</i>	
<i>UCRAINA.....</i>	<i>801</i>
<i>OAMENII, VORBELE ȘI FAPTELE LOR.....</i>	<i>815</i>
<i>COMPETIȚIE ȘI/SAU PERFORMANȚĂ.....</i>	<i>825</i>
<i>START SPRE ULTIMUL FINAL?!.....</i>	<i>836</i>
<i>SECURITATEA, APĂRAREA, PUTEREA, STĂPÂNIREA, ȚARA ȘI</i>	
<i>POPORUL.....</i>	<i>853</i>
<i>ARTA DEZBINĂRII.....</i>	<i>887</i>
<i>LUMEA ȘI NOI</i>	<i>906</i>
<i>HARABABURA PERICULOASĂ A UNEI DEZORGANIZĂRI ORGANIZATE</i>	
<i>.....</i>	<i>938</i>
<i>RĂZBOIUL GEOPOLITIC AL LUMII CONTRA LUMII.....</i>	<i>958</i>
<i>PROGRES, DEGENERATIVITATE, CRIMINALISM ENDEMIC</i>	
<i>GEOPOLITIC ȘI GEOSTRATEGIC?!</i>	<i>974</i>
<i>ÎN LABIRINTURI CU DE TOATE</i>	<i>997</i>
<i>CAPSOMANIA FĂRĂ CAP ȘI ZGARDA CONSTITUȚIONALĂ?!</i>	<i>1018</i>

INTRODUCERE

Universul strategic al acestei lumi este imens. Începe în el aproape orice. De aceea, în martie 2010, când am realizat și publicat primul număr al revistei *Univers Strategic*, specializată, la acea dată, doar în studii strategice de securitate și apărare, am realizat cât de largi sunt orizonturile pe care va trebui să le investigăm, să le cunoaștem și să le înțelegem și cât de dificili vor fi pașii prin jungla celui mai organizat domeniu al conflictualității umane de pe Terra, cel al securității și apărării. Securitatea și apărarea nu fac, în opinia noastră corp comun, ci doar se înscriu într-un areal deopotrivă tensionat și cooperant în care viețuiește și conviețuiește această lume.

Ulterior, revista și-a extins domeniul într-un areal interdisciplinar și multidisciplinar, întrucât securitatea și apărarea nu se reduc la ce fac forțele și mijloacele specializate în siguranță și securitate sau în pregătirea și ducerea războaielor armate, ci cuprind, ca un foc planetar și chiar universal – Universul este un foc, pentru că stelele și chiar planetele încă vii viețuiesc în formațiuni extrem de dense și de complexe, care ard, focul lor însemnând, de fapt, viața lor – și, de aceea, tot ceea ce există, și este sau nu la vedere, există, pentru că se confruntă, într-o stare permanent conflictuală, dinamic conflictuală, și, într-un fel, într-un război fără limite, cu arme de foc, cu arme economice și financiare, cu arme psihotronice, cu arme mediatice, cu arme-cuvânt, voce sau imagine și chiar cu arme-gând. Problematika este extrem de vastă și de complexă – tot ce există merită să existe, să trăiască și să piară –, iar creuzetul în care se amestecă și se transformă totul face și al parte, ca tot ce există, din viață.

Am încercat să comentăm, secvențial și în limitele generate de procesualitatea infinită a cunoașterii, universul strategic al lucrurilor mărunte, al faptelor și al verbelor, al cunoașterii și al conflictualității eterne a acestei lumi complicate și greu de înțeles, în care trăim și pe care o iubim.

Subiectivul și obiectivul, abstractul și concretul, totul și nimicul au continuat să existe și să coexiste în îmbinarea și combinarea cuvintelor, în ceea ce trăim și gândim, în proiectele noastre de viitor, în pașii pe care-i fac oamenii și mediile lor spre mâine, spre ieri sau spre nicăieri.

Nimic nu este băut pentru totdeauna în cuie, nimic nu este absolut liber, pentru că absolutul nu există decât în imaginația noastră sau în modul de a gândi al oamenilor fără creier și fără inimă. Toți ceilalți trăiesc în infinitatea clipei și în limitele universului cognoscibil.

Spațiul cibernetic a deschis și el noi orizonturi, orizonturi în orizonturi, noi forme de existență – cele virtuale – și noi forme de război, cel cibernetic. Pentru că oamenii se bat în tot ce au și pentru tot ce au, în șpăngi

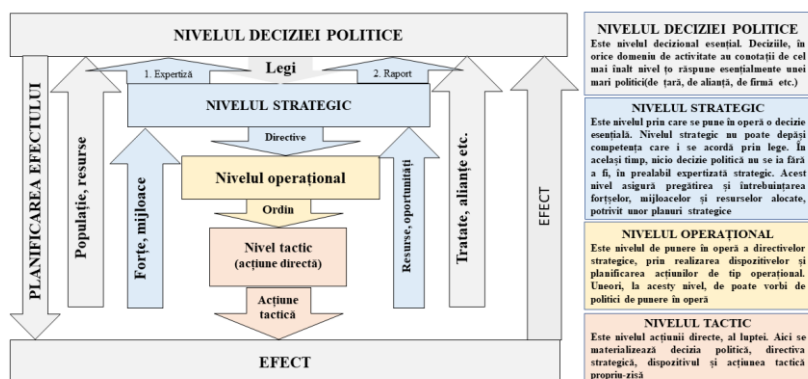
terestre, navele, aeriene, cosmice și virtuale, în bani, în sloganuri și, mai ales, în cuvinte, în fapte, în gânduri, în lucruri mari și în nimicuri. Nimic din ceea ce există nu este un dat, ci un efect al distrugerii, al construcției, al devenirii.

Strategia este, deopotrivă, știința adică teoria, dar și practica, experiența, abilitatea și arta de a pune în operă deciziile (în esența lor, politice) cu privire la un proiect care presupune, luptă, confruntare, război. Nu există strategie acolo unde nu există decizie de tip politic, acolo unde nu există conflict, acolo unde nu există război. Și cum războiul pe care-l știm cu toții din istoria tuturor războaielor – cel dus cu pumnul, cu piatra, cu arcul, cu sabia, cu ghioaga, cu armele de foc, cu armele nucleare, cu armele de înaltă precizie, cu armele inteligente etc. – nu este și nu a fost niciodată un solitar, ci s-a cramponat și-a asumat totdeauna o dimensiune economică, una socială, una juridică, una psihologică, una mediatică și, mai ales, una cognitivă, astăzi și una cibernetică, atunci și strategia și-a extins mereu universul.

Azi, se pare că există strategii pentru orice: pentru fabricarea pantofilor, pentru cultivarea porumbului, pentru escaladarea Everestului, pentru facerea de bine sau de rău, ceea ce, evident, este o vulgarizare a strategiei, dar și o realitate a extinderii ei, pentru că, pentru toate aceste domenii și pentru multe altele, inclusiv pentru evadarea în Cosmos, există politici, dar nu în sensul de „punere în operă”, ci în cel decizional, pentru orice. Pentru câștigarea alegerilor, pentru cucerirea piețelor și a zonelor cu resurse, pentru refacerea sferelor de influență, pentru denigrarea adversarilor etc. etc. Ceea ce este bine de știut, de cunoscut, de înțeles și de analizat.

Orice om cu scaun la cap își face, pentru aproape orice, un plan în care nu amestecă nivelurile acțiunii eficiente, chiar dacă este vorba de cucerirea lumii sau doar de baterea unui cui într-un perete sau într-un cap pătrat.

În linii general, aceste niveluri sunt prezentate în schema de mai jos.

Tehnologia modernă, tehnologia informației, rețeaua, spațiul cibernetic și începutul trecerii la o nouă civilizație – de fapt, o continuare a sintezei celor vechi – cognocivilizația, sau civilizația bazată pe cunoaștere – estompează cumva diferențele uriașe odinioară, nesemnificative azi, dintre aceste niveluri, dar nu le elimină. Pentru că, totdeauna, strategiile sunt strategii, iar tacticile, tactici. E drept, există acțiuni tactice care au impact sau valoare strategică – așa cum a fost acțiunea celor 8 avioane F-16 israeliene, echipate cu câte două bombe MK-84, escortate de 6 avioane F-15, care au zburat la 50 de metri de sol, prin deșert, și au distrus reactorul nuclear irakian Osirak în construcție undeva la sud de Bagdad. Dar și aici decizia a fost politico-militară, luată sub presiune, care a implicat două state și, la urma urmei, două civilizații.

Există, desigur, mai multe exemple în istoria războaielor și confruntărilor armate, când acțiunea tactică, adesea izolată, a avut efecte strategice sau chiar suporturi strategice, dar de aici nu rezultă că nivelurile decizionale nu se mențin. Amestecul lor ar genera adevărate catastrofe.

Situația de azi a României, în care nivelul deciziei politice nu-și cunoaște nici măsura, nici importanța, nici responsabilitatea, lipsa unei expertize strategice serioase sau a solicitării acesteia, lipsa de maturitate politică și strategică a celor cu responsabilități mari în acest domeniu și neînțelegerea fenomenelor geopolitice și geostrategice care se produc azi în zona noastră de interes strategic, de amenințare și stres strategic și multe, foarte multe altele au dus la o situație aproape fără precedent în istoria României. Datorită unor decizii politice totalmente neadecvate situației politice și strategice, lipsei de viziune a celor care o conduc, precum și impunerii unor interese antiromânești, România și-a pierdut aproape întreaga forță de muncă înalt calificată, și-a bulversat și chiar și-a deteriorat sistemul educațional, și-a înstrăinat o mare parte din pământul arabil și din resurse, a permis să-i fie rase de pe suprafața pământului pădurile seculare, și-a distrus economia, industria de apărare, și-a diminuat semnificativ capacitatea de apărare, accentuând direct sau indirect, anomia socială, insecuritatea țării și a generațiilor viitoare etc. etc.

De aceea, considerăm că este bine să dezbatem aceste subiecte, să scriem despre ele, să aducem în văzul lumii orbul strategic al politicienilor și strategilor noștri care și-au uitat rolul, competențele și menirea, care au uitat să privească în viitor și să vadă în trecut. Sunt atât de multe de făcut azi în domeniul politico-militar și strategic și atât de încâlcită este jungla nefacerii nimic sa a facerii unor lucruri inutile și chiar periculoase, încât țara a ajuns la un punct în care, prin orbii ei licențiați în viziuni de tot felul, mai puțin românești, îi este greu chiar să se și privească în oglindă.

Din acest motiv am scris noi aceste editoriale.

NEVOIA DE SECURITATE

De dezvoltarea societății omenești, expansiunea ei în spațiu, în timp și în complexitate generează fără încetare o tot mai acută nevoie de securitate. Desigur, securitatea este o funcție intrinsecă a sistemelor și proceselor, o condiție esențială a evoluției durabile și a exercitării controlului conflictualității. Dar, din păcate, nevoia de securitate nu este totdeauna identică cu funcția de securitate a sistemelor și proceselor, cu mecanismele de securitate, cu capacitatea reală a sistemelor și proceselor de a-și asigura propria securitate, nici cu realitatea efectivă a acesteia. Această nevoie este din ce în ce mai mare și mai presantă. Evoluția societății omenești nu este lineară, ci nelineară și complexă, deci, în mare parte, imprevizibilă, și, de aceea, ea se caracterizează, între altele, și printr-un înalt grad de incertitudine, de insecuritate. Nu știm precis ce se va întâmpla mâine. În orice moment, se poate produce o nenorocire. Variabilitatea sistemelor și proceselor, intervenția unor factori aleatori sau care nu pot fi evaluați și prognozați cu precizie, emergența unor potențiale crize și conflicte, impactul economic și social al unor fenomene naturale de risc semnificativ, chiar de risc extrem (cutremure catastrofale, taifune, inundații etc.), tensiunile din relațiile internaționale, numeroasele probleme nerezolvate, conflictele înghețate sau în derulare, programele nucleare dubioase ale unor țări, diferențele nesoluționate, ideologiile extremiste și extremismul religios și/sau etnico-religios sunt doar câțiva dintre factorii care fracturează certitudinea, care măresc gradul de incertitudine. E drept, acestea sunt caracteristicile în care trăim. Viața oamenilor își are certitudinile și incertitudinile ei, dar niciuna dintre acestea nu rămâne constantă, ci oscilează mereu între o valoare de maxim și una de minim, fără să le atingă vreodată.

Dacă definim securitatea ca o stare de echilibru dinamic, prin care se asigură funcționarea, în limite normale, a sistemelor și proceselor, și ținem seama de factorii perturbatori care bulversează mereu această stare, vom constata că, de fapt, o astfel de stare nu se fundamentează pe certitudini, ci doar pe nevoia de certitudini, pe efectele mai mult sau mai puțin previzibile – dar dorite, planificate și chiar posibil a fi realizate – ale unor eforturi susținute pentru gestionarea sau controlul incertitudinii. Spre exemplu, la doar câteva luni după ce s-a realizat Uniunea pentru Mediterana, care grupează statele Uniunii Europene și o serie de state din sudul și estul Mediteranei și Adriaticii (Albania, Algeria, Bosnia și Herțegovina, Croația, Egipt, Israel, Iordania, Liban, Maroc, Mauritania, Monaco, Muntenegru, Autoritatea Palestiniană, Siria, Tunisia, Turcia și Liga Arabă), a izbucnit războiul din Fâșia Gaza, iar efortul acestei organizații, de altfel, benefică pentru normalizarea și progresul zonei Mediteranei, a înregistrat mai degrabă

un eșec. De aici nu rezultă că o astfel de organizație nu-și are rostul, ci doar faptul că, în zona Mediteranei, ca în foarte multe alte zone din lume, punctele dintre certitudini și incertitudini, dintre succese și eșecuri sunt, deocamdată, fragile și nesigure. Discrepanțele uriașe dintre țările europene și cele din zona africană, regimurile politice și ideologiile diferite, efectele trecutului și mentalitățile, dar mai ales realitățile, ca și numeroasele chestiuni nerezolvate vor genera mereu noi probleme, unele chiar conflictuale. Dar, de aici, nu rezultă că o astfel de organizație nu-și are rostul, ci, dimpotrivă, se confirmă faptul că ea răspunde, în primul rând unei nevoi de securitate economică, socială, regională, ecologică și chiar individuală, într-o zonă în care, din antichitate și până în prezent, au existat, în cea mai mare parte a timpului, conflicte și războaie.

Și Organizația Economică a Mării Negre a rezultat tot dintr-o nevoie acută de securitate economică în această zonă. Și chiar dacă, de-a lungul istoriei, statele riverane și cele de pe cercul următor nu au fost totdeauna în relații de bună vecinătate, actuala etapă face necesară și posibilă o construcție de securitate intrinsecă și temeinică în această zonă, pe temeiul unor interese comune și unor cerințe de foarte mare actualitate: integrarea Turciei, Ucrainei și a țărilor caucaziene în Uniunea Europeană, realizarea, în zonă, și punerea în aplicare a unor concepte de securitate energetică, maritimă, a transporturilor și comunicațiilor și, mai ales crearea unor condiții pentru o dezvoltare durabilă.

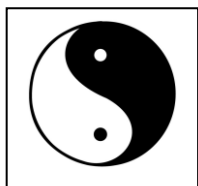
Toate țările, atât cele din zona extinsă a Mării Negre, cât și cele care fac parte din Uniunea pentru Mediterana – chiar și cele ale Uniunii Europene – au unele probleme de securitate internă, de securitate a mediului, a locurilor de muncă, a persoanei și instituțiilor, de securitate cibernetică, de securitate transfrontalieră, a infrastructurilor critice etc. Ele devin tot mai mult interdependente, atât pe plan național, cât și pe plan regional, în interiorul continentului și în vecinătățile acestuia. Considerăm că studiile de securitate trebuie să analizeze constant și profund aceste interdependențe, să evalueze gradul lor de coeziune și de interinfluențare, sursele conflictuale și cele care permit sau pot permite gestionarea conflictualității, colaborarea și cooperarea, cunoașterea, evaluarea și prognozarea riscului.

Nevoia de securitate face parte dintre acele suporturi vitale ale existenței, coexistenței și dezvoltării durabile. Ea răspunde unui interes vital și se fundamentează pe un sistem de valori comune, care-i dau temeinicie și vitalitate. Astăzi, securitatea este tot atât de importantă ca producția, creația, dezvoltarea, infrastructura, viața. Nevoia de securitate este direct proporțională cu provocările, pericolele și amenințările la adresa sistemelor și proceselor, a omului și a societății omenești și invers proporțională cu gradul de risc. Securitatea asigură toate condițiile necesare pentru a se reduce nivelul de risc și a se spori gradul de certitudine. Securitate deplină

înseamnă risc minim. Desigur, securitate deplină, într-o lume în care agresiunea informațională crește în proporție directă cu cantitatea de informație, este foarte greu de realizat. Dar nu și imposibil. De aceea, în viitorul proiect al societății omenești – societatea bazată pe cunoaștere –, locul securității devine unul esențial. Ea face parte din structura de rezistență a unei astfel de societăți, este una dintre primele condiții pentru ca o astfel de societate să poată exista și funcționa. Dacă acceptăm o astfel de perspectivă, atunci instituțiile de securitate și funcțiile de securitate ale sistemelor și proceselor trebuie să cunoască un reviriment semnificativ, o reformă substanțială, devenind, din structuri cu funcțiuni asiguratoare, structuri cu roluri și funcțiuni vitale.

PARADOXALA ARMONIE CONFLICTUALĂ A LUMII!

Lumea este conflictuală. Așa a fost mereu și, probabil, așa va fi mereu. Întregul Univers este conflictual. Conflictul este omniprezent, întrucât generează mișcare, dezvoltare. Dezvoltarea se face prin construcție durabilă și, concomitent, prin negare, prin distrugere. Construcția presupune o structură de rezistență, care, în arhitectura lumii, înseamnă valori, adică adevărate cărămizi care se assemblează în corpul ei durabil, dar și efect al acțiunii de asamblare, viziune în viitor, deschidere spre viitor și, deopotrivă, negare a ceea ce a fost înaintea ei, distrugere a ceea ce a fost și, potrivit unui interes, trebuie distrus. Trist, dar așa este lumea făcută. *Esse est excruciar*. Tot ce există merită să piară. Pentru că nimic din ceea ce există nu este și nu poate fi veșnic. Chiar și valorile – pe temeiul cărora se edifică unitatea și durata lumii – sunt perisabile. După un anumit timp, se degradează. Pentru că ele nu sunt active, nu produc, nu se reproduc, ci doar atestă, susțin și se susțin. Ele fac parte din arhitectura de unitate și stabilitate a lumii, dar nu ele îndeamnă la acțiune, nu ele constituie mobilul și motivul acțiunii, ci interesul. Interesul generează politici, iar politicile sunt conflictuale. Putem privi lumea prin valorile ei, dar și prin interesele care o macină, o distrug și, în același timp, o fac mereu activă, constructivă.

Interesul îndeamnă omul și lumea lui la acțiune, iar unele dintre efectele și produsele acțiunii, teaurizându-se, devin valori. Sistemele de valori sunt cele care au înălțat lumea la gradul de civilizație de azi. Dar, fără acțiune și, prin aceasta, fără acumularea de noi valori, lumea ar fi doar un muzeu... Procesualitatea acestei lumi, a lumii în care trăim, deși pare previzibilă și, în acest sens, cognoscibilă și gestionabilă, este, în fond, complexă, cu desfășurări previzibile și cu o mulțime imensă de transformări imprevizibile, departe de echilibru, care generează incertitudini și angoase, nesiguranță și, în anumite zone, un modus vivendi pe muchie de cuțit...

Echilibru dinamic și foarte complicat dintre valorile acumulate și asamblate în sisteme de valori, interesele care determină acțiuni și acțiunile care generează produse și efecte ce pot deveni valori durabile sau doar niște rezultate cu existență efemeră, precum și existența a numeroși factori aleatori și imprevizibili, care duc la ceea ce am putea numi evoluție haotică, deci incontrollabilă, departe de echilibru, configurează coordonatele în care poate fi identificată, definită și evaluată starea de securitate sau de insecuritate a lumii sau a componentelor ei. Cele două stări se completează reciproc și,

împreună alcătuiesc un întreg. Niciuna nu este însă completă, încheiată, desăvârșită. Sistemele și procesele tind spre o stare de securitate integrală pe care nu o pot atinge însă niciodată. Faptul că trăim într-o lume dinamică, în continuă mișcare, într-o lume în care realitățile și voințele se confruntă nu doar pentru a soluționa diferențele dintre ele, ci și pentru a se poziționa cât mai avantajos în maratonul duratei și în cel al siguranței și securității zilei de azi și a celei de mâine, ne face extrem de vulnerabili la presiunile, pericolele și amenințările devenirii. Privim în viitor, dar trăim în prezent. Această realitate ne îndeamnă să explorăm trecutul, să apelăm la silogism, la statistică, la fapt și la logică, fără să ținem totdeauna seama că, din faptul că soarele a răsărit în fiecare zi, nu rezultă cu necesitate că el va răsări și mâine...

Sistemele și procesele au grijă să-și optimizeze atât cât pot și cum pot sistemele de protecție și pe cele de securitate intrinsecă, dar securitatea, ca și insecuritatea lor, nu depinde numai de ele, ci și de o mulțime de alți factori care pot influența semnificativ devenirea, adică dezvoltarea, progresul sau, dimpotrivă, deteriorarea și chiar distrugerea acestora. Trăim într-o lumea nesigură...

După unii autori¹, spre exemplu, dacă s-ar face un referendum în Germania, probabil că peste 90 la sută din populație ar vota pentru părăsirea zonei euro și pentru întoarcerea la marca germană. În 1991, la summit-ul de la Maastricht, Helmut Kohl și Francois Mitterand au decis euro. Pentru conducătorii germani era aproape o filozofie primordială, de supraviețuire, să se realizeze banalizarea Germaniei și de difuziunea ei într-un concept european și într-o dimensiune integrală europeană. Integrarea era considerată modalitatea cea mai eficientă de a se termina odată pentru totdeauna cu *Sonderweg*-ul german, cu naționalismul german și cu vina pentru declanșarea a trei războaie, cele din 1870, 1914 și 1939. Unificarea, trimiterea militarilor germd'un facon accetpable, ani peste frontieră în cadrul unor misiuni de menținere a păcii, contribuția remarcabilă la susținerea financiară și economică a Uniunii Europene sunt deja realități pe care o parte a populației le consideră drept poveri...

Nu există însă alternativă. Nici pentru Germania, nici pentru alte țări din Europa, nici pentru Europa. Europa Unită înseamnă ieșire din conflictualitatea sa ancestrală sau, dacă o astfel de ieșire nu este pe deplin posibilă, atunci gestionarea ei printr-un management politic și strategic european pe măsură. Aproape toate țările din Europa se confruntă cu efectele istoriei, cu o parte dintre fantezmele istoriei, dar și cu efectele extrem de reale ale crizei actuale, iar Uniunea nu reușește să găsească totdeauna soluții

¹ Érik le Boucher, *La question allemande*, 30.04.2020, <http://www.lesechos.fr/info/analyses/020508431308-la-question-allemande.htm>

convenabile pentru toată lumea. Politica europeană de vecinătate, parteneriatul estic, dimensiunea mediteraneeană, dimensiunea nordică, acordul de parteneriat și cooperare cu Rusia, noile negocieri în vederea unui nou acord, problemele care țin de securitatea energetică, parteneriatul cu China și cel cu Statele Unite etc., recentul Tratat de la Lisabona, dar mai ales noile reconfigurări geopolitice în care sistemele financiare, rețelele informaționale, organizațiile internaționale, NATO, UE, organizațiile regionale și marile puteri cu greu reușesc să-și armonizeze interesele sub presiunile noilor provocări, sfidări, pericole și amenințări la care lumea este tot mai vulnerabilă, iar riscurile din ce în ce mai mari și mai greu de calculat și de asumat. Toate acestea sunt componente ale unei arhitecturi de securitate, deopotrivă, mai degrabă fragilă decât robustă, flancată puternic de numeroase efecte insecuritare.

Încheierea Războiului Rece, cu victoria Occidentului democratic, nu a soluționat nici pe departe problema echilibrului strategic, ci, dimpotrivă, a creat noi dezechilibre, cu numeroase focare active de conflictualitate extremă. Problemele lumii sunt tot mai numeroase, iar soluțiile tot mai greu de găsit. Potrivit Strategiei Europene de Securitate, anual, mor de foame sau de malnutriție patruzeci de milioane de oameni, în timp ce alte milioane își părăsesc țările și căminele în căutarea unui loc de muncă, decalajele dintre lumea bogată și cea săracă devin tot mai mari, resursele tot mai puține, dificultățile tot mai acute. Lumea se află în plin război economic, bătăliile pentru piețe și resurse fiind în plină desfășurare, cu evoluții greu previzibile, criza financiară a relevat vulnerabilități ce nu pot fi acoperite, care reclamă reforma radicală a sistemului financiar actual, iar înarmările, deși toate armele sunt puse sub control, se continuă. În lume există în jur de 12.000 de capete nucleare active, care constituie cea mai teribilă amenințare din câte au existat vreodată, în timp ce pe planșetele producătorilor de armamente se află noi tipuri de arme, bazate pe amplificarea undelor, pe laseri, pe nanotehnologii etc.

Neproliferarea și controlul armamentelor nu soluționează pericolul nuclear, nici pe cel al armelor de distrugere în masă, ci doar permit o oarecare gestionare (destul de precară, dar alta nu există) a amenințării. Americanii și rușii își vor reduce numărul rachetelor balistice și al ogivelor nucleare, la 1550 rachete de fiecare parte, dar nu vor renunța niciodată la ele. Unele țări, în pofida tratatelor de neproliferare, se vor dota cu astfel de arme, altele vor căuta soluții mult mai sofisticate. Pentru că, într-o lume conflictuală, fiecare se pregătește, atât cât poate și cum poate, pentru a face față pericolelor și amenințărilor pe care le consideră reale sau posibile.

Nimeni nu a renunțat vreodată la armele sale, decât atunci și numai atunci când le-a înlocuit cu altele mai perfecționate și mai performante. Sistemele de arme de mare precizie, rachetele strategice noi, ultraperfor-

mente, unele dintre ele nedetectabile sau greu detectabile, noile sisteme de comandă, control, comunicații, computere, informații, cercetare și supraveghere tind să acopere, prin forța lor și prin efectul de rețea, întreaga planetă, constituindu-se într-un fel de putere a puterii sau de garant al puterii politice și economice în bătălia pentru supremație strategică pe toate planurile.

Amenințare și descurajare, presiune, decompensare și, rareori, decompresie... Efecte în lanț omnidirecționale. Un fluture bate din aripi pe țărmul Mării Negre și, peste o lună, din această cauză, s-ar putea să avem de-a face cu un uragan pustiitor în Pacific, ne spune teoria haosului tradusă în limbaj comun... Un electron rebel fuge de pe orbită și, din această cauză, am putea avea de-a face cu o catastrofă în zona ionosferei și, pe lanțul cauzal, cu distrugerea vieții de pe planeta Pământ... Probabila topire a ghețarilor și, din această cauză, distrugerea coastelor, generarea de comportamente ciudate ale tuturor sistemelor și proceselor evolutive în bifurcații, schimbarea axei de rotație a planetei, a mișcării de revoluție, intrarea în turbionul cosmic... Scenarii catastrofale sau realități posibile... O evoluție periculoasă a cunoștințelor ar putea duce la generarea de concepte producătoare de evoluții imprevizibile și periculoase în planul cunoașterii, la transformarea Cuvântului-demiurg în impuls distructiv...

Despre ce fel de securitate vorbim?

O securitate a insecurității, o armonie între da și nu, între yng și yang, adică în spațiul probabilității condiționate, o echilibrare relativă a unei lumi care, în fiecare moment, se dezechilibrează, a unei lumi care, globalizându-se, se refragmentează, care generează prosperitate pentru unii și sărăcie pentru alții, siguranță relativă pentru câțiva și nesiguranță, angoasă și terorism pentru toți ceilalți, adică pentru 90 la sută din populația planetei...

Și totuși, o securitate există. O securitate nesigură, flexibilă, fluidă, cu creșteri și descreșteri previzibile sau imprevizibile, reale sau imaginare, cu repere clare, durate pe suportul marilor sisteme culturale și concretizate în pilonii marilor civilizații, dar și cu desfășurări haotice în previzibilul și imprevizibilul interdependențelor dintre state, dintre entitățile care-și schimbă mereu identitatea și chiar vocația, în paradoxala armonie conflictuală a lumii în care trăim. Paradoxala armonie conflictuală a lumii în care trăim... Oximoronul acestei lumi.

DIMITRIE CANTEMIR – UN SPIRIT PESTE TIMP

Dimitrie Cantemir este primul mare cărturar de formație enciclopedică de pe teritoriul țării noastre. El a fost, deopotrivă, filosof, umanist, artist și, bineînțeles, un mare scriitor. El s-a format, în principal, la Constantinopol care, în vremea aceea, era un spațiu de confluență culturală dintre Vest și Est, dintre cultura creștină și cea musulmană, mai ales sub influența unei spiritualități foarte generoase care izvoră, între altele, și din conflictul neoaristotelismului și partida tradiționalistă ce înclina spre catolicism. Constantinopolul era o poartă deschisă spre toate orizonturile, dar mai ales spre orizonturile noi, iluministe care veneau dinspre Renaștere. Cartea *Sacrosanctae scientiae indepingibilis imago*, care trebuia să fie prima parte a unui sistem filosofic cantemirist, este o ilustrare a unei gândiri generoase, care răscolea, prin textele vremii, timpul reflecției filosofice, undeva la confluența dintre efectele aristotelismului și neoaristotelismului și cele ale Renașterii.

Importanța filosofică a operelor lui Cantemir nu se află numai în scrierile filosofice, ci în ansamblul operei marelui cărturar. Aparent, între *Sacrosanctae* și *Istoria ieroglică* există o serie întreagă de contraste, dar prima este o operă filosofică, iar cea de a doua o frumoasă operă literară. Destinele omului depind, în viziunea marelui om de carte, nu numai de providență, ci și de șansă, de împrejurări și de iscusința celui care își înfruntă soarta. Se regăsesc, în scrierile sale, virtuțile omului, create, ca morală și datorie etică, încă în filosofia antică, cu predominanță în cea greacă, la Protagoras, potrivit căroră „Omul este măsura tuturor lucrurilor, a celor ce există pentru că există, și a celor ce nu există, pentru că nu există”.

Cantemir a fost însetat de cunoaștere. Dar el nu este un simplu devorator de literatură, documente istorice și informație. El este efectiv un căutător, un creator, un om cu o sete „faustică de cunoaștere”² care depășește cu mult granițele culturii medievale și chiar pe cele ale vremii sale. Cantemir nu este un avangardist al epocii de final al Evului Mediu, ci un constructor conștiințios, curajos și migălos al unui timp universal, un gânditor profund și expansiv care trece cu mult peste marginile timpului său. El este un cărturar care folosește „nemărginitul ocean a toată știința”, pentru a cunoaște și înțelege lumea și orizonturile ei, într-o epocă de mari deschideri spre cunoaștere.

Prima sa operă este *Divanul*, sau gâlceava înțeleptului cu lumea, sau giudețul sufletului cu trupul. A apărut în 1698, la Iași, în românește și în

² *Istoria filosofiei românești*, vol. I, Editura Academiei RSR, 1972, p. 61

grecește. Este tema disputei dintre suflet și trup, tradițională în literatura medievală, care se regăsește și în Dioptra lui Filip Solitarul. Dialogul dintre Înțelept și Lume (Înțeleptul fiind Sufletul și Lumea fiind Trupul), unde se confruntă ascetismul specific credinței, inclusiv Ortodoxismului, și concepția hedonistă, laică are o deschidere socratică, prin universalitate, realism și nemărginire.

Gândirea lui Cantemir se formează și se dezvoltă într-un climat înfloritor, renașcentist, viguros. Cunoașterea trecea, la marile spirite ale vremii, pe prim plan. Tot ce se sedimentase în Evul Mediu, într-un fel de feude sau de celule ale redescoperirii și cunoașterii, primea un nou impuls, un nou gir. Venise vremea reînfloririi. Vechile repere ale Evului Mediu – acele feude aproape autarhice – unde, totuși, erau traduși, citiți și comentați marii filosofi ai Antichității și în care s-au format o mulțime de alți gânditori, deopotrivă, speculativi și pragmatici, cu preocupări științifice foarte concrete, mai ales în domeniul medicinei, al fizicii, matematicii, astronomiei, între care se situează și Avicena și Averoes, se îmbină cu efectele explosive ale Renașterii. Cu alte cuvinte, Renașterea reunifică aceste monade medievale ale cunoașterii, le scoate din limitele eonului dogmatic, cum ar fi spus Blaga, le deschide spre univers, le supune dezbaterii și reiluminării prin dialog, cercetare și creație.

Formulele prin care Cantemir își dezvoltă ideile sale de sinteză curajoasă între două lumi, la conexiunea de idei, mentalități și civilizații, sunt diversificate și, în general, constructive, creative. Cantemir nu este un scrib, nu este un gramatic, ci este un spirit iluminist, universal. El are capacitatea de a vedea dincolo de ceea ce se vede, de a înțelege dincolo de ce pare de neînțeles, de a cunoaște și înțelege Timpul, Mișcarea, Sinteza, Esența. Metodologia lui, chiar și atunci când folosește forma dialogului înțeleptului cu lumea, este euristică. Mișcarea evoluează către sinteză, către înțelegere, reconciliere, conviețuire. Înțeleptul atacă, acuză, iar Lumea se apără. Partea a treia a acestei lucrări este o reconciliere între Înțelept și Lume, adică o sinteză, în care autorul folosește o mulțime de citate mai ales din Seneca și Epictet. Această parte este, de fapt, o traducere a lucrării cărturarului unitarian polonez Andrei Wissowatius, Stimuli virtutum, fraena peccatorum, tipărită la Amsterdam în 1682.

Cantemir are capacitatea și harul de a dura sinteze, de a conexe valorile într-un suport generat tocmai de zona de falie și, în același timp, de confluență strategică între culturi și civilizații în care s-a format ca intelectual și în care a trăit anii săi cei mai setoși de cunoaștere. Ecourile Bizanțului trebuie să fie fost foarte puternice și foarte rezonante, pentru tânărul Cantemir, format și educat la Constantinopol, în timp ce presiunile Renașterii erau, de fapt, expansiuni, deschideri spre un nou univers științific și cultural, în care celulele păstrătoare și generatoare de cultură ale Evului

Mediu au găsit condiții de comunicare și înflorire. Cantemir, situându-se pe valul acestei conexiuni, explorează totul, notează, privește critic, dar predominant constructiv, lumea. Dar nu oricum, ci sufletul la patria sa, cu gândul la neamul său pe care îl slujește inteligent și tenace. Viziunea sa nu este însă dogmatică, uniformă, rectilinie, ci nuanțată, realistă, comunicativă, de deschidere, de dialog și nu cramponată în sloganuri, cum erau obiceiurile vremii.

Cantemir explorează lumea și civilizațiile, de la Vest la Est și de la Est la Vest, într-o continuă și neliniștită dialectică. Extrage masiv date, informații și învățături din opera filosofului flamand Jan Baptist Van Helmont (1577-1644), renașcentist, care a făcut descoperiri interesante în domeniul chimiei și medicinei. Scribe un studiu foarte voluminos despre această operă, intitulat *Fizica universală și filosofia conformă cu credința creștină și necesară acesteia* a lui J.B. Van Helmont, care-i oferă o alternativă, mai exact, o completare la neoaristotelismul ce domina școlile vremii și în care se formase și el. Aceste extrase din Helmont pregăteau cea mai dezvoltată lucrare filosofică a lui Cantemir, *Sacrosanctae scientae indepingibilis imago* (Icoana de nezugrăvit a științei sacrosancte), scrisă în 1700. Era o încercare foarte curajoasă, pentru că, de secole, nimeni din lumea ortodoxă, până la el, nu realizase acest lucru.

Metoda scolastică, descriptivă, combinativă și riguroasă din *Sacrosanctae* este completată cu discursul liber și variat din *Istoria ieroglifică* unde plaja de exprimare și de construcție literară și filosofică este mult mai largă și mai consistentă. Aici se găsesc de toate: logică, filozofie, literatură, artă, argumente filosofice, logice și lingvistice.

Istoria ieroglifică este o creație, este o ieșire din modele. Prin această lucrare și în această lucrare, Cantemir își pune în valoare erudiția, viziunea, ideile, capacitatea de a construi, de a genera spiritualitate, artă și cunoaștere.

Dar, înainte de toate, marele cărturar este trudit pe tărâmul gândului, este un mare gânditor. Iar cu gândirea se ocupă filosofia. Ca orice gânditor din vremea sa, și el a dorit să realizeze un sistem filosofic. Sistemul filosofic al lui Cantemir trebuia să fie alcătuit din trei componente: teologo-fizica, teologo-metafizică și teologo-etica.³ Dacă ar fi reușit să realizeze toate aceste trei părți, am fi avut, poate, un sistem încheiat, coerent, care l-ar fi propulsat pe marele cărturar român în lumea iluștrilor filosofi din primele generații de la finele Evului Mediu și desăvârșirea Renașterii, într-o foarte sensibilă zonă a gândirii filosofice, așa cum trebuie să fi fost cea de falii și confluente dintre civilizațiile care au urmat Bizanțului. Dar Cantemir nu a fost un simplu filosof, nici un simplu scriitor, nici un simplu diplomat sau un politician cu orizonturi foarte largi, benefice pentru geografia acelor vremuri. A fost toate

³ *Istoria filosofiei românești*, vol. 1, Editura Academiei, 1972, București, p. 63

acestea la un loc. Mai mult, el a fost și a rămas toată viața un spirit umanist, universal, un spirit peste timp, un spirit neliniștit, căutător în toate și descoperitor în toate, de la arhitecturi care anticipau construcții geopolitice eurasiatice, la crearea unor suporturi pentru renașterea neamului său, aflat, atunci, ca și acum, între coloși ce se confruntă pentru a rezolva în curtea altora diferendul dintre ei, care creează, între ei, zone de siguranță strategică, adică zone-tampon, condamnate la neliniște și luptă continuă pentru supraviețuire.

Sacrosanctae cuprinde șase cărți care realizează o construcție unitară și coerentă. Prima dintre ele se intitulează *Prezentarea științei sacre*. Ea este, de fapt, o introducere în cadrul alegoric în care va fi scrisă întreaga lucrare. Autorul intră în dialog cu un bătrân, care nu poate fi altceva decât „știința sacră”. Acest bătrân îi arată autoului, într-o oglindă pe care o are pe piept, istoria creației. În acele vremuri, precum în întreaga Antichitate, bătrânii erau simbolul înțelepciunii. De altfel, întreaga operă este un dialog între autor și acest bătrân care întruchipează sacralitatea științei, depozitarul cunoașterii, al înțelepciunii acumulată în timp.

Cărțile următoare, a doua și a treia, continuă acest dialog. Cartea a doua se intitulează *Creațiunea sacră a universului*, iar cea de a treia, *Progresul creațiunii* adică *Operațiunea naturală*. Aceste cărți conțin, de fapt, fizica lui Cantemir, un fel de comentarii la cele șase zile ale creațiunii, după modelul vechilor „Hexameronuri” patristice. Aici, Cantemir se folosește de scrierile lui Van Helmont, de însemnările sale despre această operă și comentează foarte liber textul biblic. De fapt, folosește acest text ca suport sau doar ca punct de plecare, pentru a-și expune propriile idei în legătură cu procesul creației, atât în dimensiunea cosmogonică, după obiceiurile vremii, cât și în ceea ce privește condiția omului și a mediului său natural de după păcat. El are în vedere cam tot ce ține de această relație om-natură, de mediul în care omul trăiește, pământul, marea, fenomenele meteorologice și toate celelalte.

Cartea a patra se intitulează *Despre timp sau eternitate* și depășește cadrul aristotelic al discuțiilor despre definiția naturii, loc, mișcare etc. Ea abordează o problematică complexă, de orientare ontologică, a duratei, a timpului universal a eternității, a raporturilor și determinărilor. Desigur, încă nu putem vorbi aici de o teorie a existenței, așa cum o știm noi astăzi, dar, pentru acele timpuri, cele scrise de Cantemir reprezentau chestiuni de pionierat și chiar de o teorie incipientă a existenței și a cunoașterii.

Cartea a cincea, *Despre viață, sau cvadrupla formă a lucrurilor*, se referă la cele patru forme ale lucrurilor și la raporturile dintre forma universală, eternă de existență, Dumnezeu, și formele de existență particulare, idei pe care o vom găsi mai târziu la mai toți marii filosofi care s-au ocupat de teoria existenței și de teoria cunoașterii.

Cartea a șasea, *Îmbrăcămintea științei sacre* în care se explică conservarea lucrurilor și operațiunea sufletului liber, tratează unele chestiuni care țin de fizica aristotelică, cum ar fi, de exemplu, hazardul (casus) sau norocul (fortuna), dar și de cunoaștere a unor raporturi mult mai profunde. Aici, Cantemir se referă, mai ales, la raportul dintre natură și providență, dintre providență și liberul arbitru, ceea ar fi trebuit să constituie un suport ontologic pentru celelalte două părți: teologo-metafizică și teologo-etica.

Sacrosanctae nu este izolată de alte scrieri ale marelui cărturar, ci face corp comun cu acestea. Ideile lui cu privire la spațiu, timp, lume, mișcare, calități și defecte ale oamenilor, legitate și subiectivitate, determinare obiectivă și subiectivă, devenire etc., se regăsesc și în *Divanul*, și în *Descriptio Moldavie*, și *Istoria ieroglifică* și în alte scrieri. Toate scrierile lui Cantemir formează un tot, sunt complementare, au o logică specială și o coerență aparte, de tip enciclopedic.

Dimitrie Cantemir nu este pur și simplu omul timpului său, ci omul duratei. Dar, în timpul său, el a creat, printr-un efort extraordinar și printr-o mare capacitate de a înțelege lumea, un suport al unei spiritualități fără granițe, ale unei spiritualități universale. Aproape că nu există niciuna dintre temele timpului său și din temele care proiectau înțelepciunea devenirii care să nu-și fi găsit un colțisor de expresie în paginile scrise de marele cărturar. Pentru că, el a cunoscut, ca nimeni altul, civilizațiile acelor timpuri de pe continentul european și de la confluența cu continentul asiatic, a trăit în fiecare dintre aceste civilizații, dar și la confluența lor, și acest lucru i-a dat posibilitatea să întrevadă orizonturile viitoare și spațiile de conexiune.

Din acest motiv și din multe altele, Dimitrie Cantemir este un spirit universal, este un cărturar care vine din trecut și se duce în viitor. L-am întâlnit, spre exemplu, în muzeul unei divizii de blindate rusești – *Cantemirovka* –, dar și în biblioteci americane, iar muzica scrisă de el pare să atragă și azi muzicologi importanți, întrucât are ceva special, ceva ce nu a fost foarte bine cunoscut și înțeles, ceva care comunică și generează altfel, într-o altă configurație, într-o altă fizionomie.

Întreaga operă a lui Dimitrie Cantemir generează spiritualitate și cerință de cunoaștere și de înțelegere a spațiilor de conexiune. Pentru că el a trăit acolo, în spațiile și orizonturile marilor conexiuni care generau încă de pe atunci europenismul de mai târziu, pus în anumite tipare de pacea de la Westfalia și regenerat prin noua spiritualitate de conexiune și integralitate europeană.

Din păcate, niciunul din manuscrisele originale ale marelui cărturar nu a ajuns în biblioteci sau arhive românești.⁴

⁴ D. Cantemir, *Opere complete*, vol. I, Editura Academiei RSR, București, 1974, p.3

Dante spunea că scrierile pot fi înțelese în patru sensuri: literal, adică în sensul strict al cuvintelor, alegoric, adică precum un adevăr învăluit într-o minciună frumoasă, și în sens moral și anagogic, adică mai presus de sens, în suprasens, în semantica internă a creației, lămuritor. Scrierile lui Cantemir au, după trei secole, un ecou reverberant și actual. Ceva din creațiile sale, inclusiv pentru cei care nu le-au citit, ci doar le-au resimțit, adică spiritul lor, se transmite în fiecare dintre noi, ca o conștiință a confluenței intercivilizaționale, în care valorile sunt mai tari ca timpul și mai vaste ca nemărginirea.

MEDIUL DE SECURITATE. ORIZONTURI NELINIȘTITE

- Environnement de sécurité. Horizons sans silence -

Anul 2010 nu a adus mai multă securitate pe planetă. Dimpotrivă, prin modul în care marile puteri, organizațiile și organismele internaționale, instituțiile financiare și alte entități au acționat sau nu, s-a creat un și mai mare grad de incertitudine. Lumea nu s-a depolarizat – probabil, că nu se va depolariza niciodată pe deplin –, dar marile puteri de ieri și de azi au avut grijă să se re poziționeze cât se poate de avantajos în noul context geopolitic și geostrategic, dominat de criza financiară, de competiția pentru resurse și de continuarea falierii strategice a lumii. Criza din Orientul Apropiat este departe de a fi rezolvată, centrul conflictualității fiind partajat în câteva nuclee, unul dintre acestea continuând să fie situat în zona tensiunilor cronice și deosebit de acute între Israel și populația palestiniană, între Israel și Iran, pe problema programului nuclear al Iranului, un altul, în Irak, un altul, în zona caucaziană și cel mai activ dintre ele în zona Afganistanului.

Dincolo de aceste focare, care sunt cu greu gestionate și, mai ales gestionabile, există zone unde tensiunile, incidentele și conflictele pot degenera rapid în războaie. Una dintre ele este cea coreeană. Linia de demarcație – de fapt, frontiera dintre cele două state coreene – are încă aspectul unei linii a unui front, iar incidentele și sistemele de provocare nu sunt nici pe departe minore. Bombardarea, la 23 noiembrie 2010, de către Coreea de Nord a insulei Yeonpyeong, care are 1.500 de locuitori și un detașament al armatei Coreii de Sud, constituie cel mai grav incident care s-a produs între cele două țări din anii 1950 încoace. Coreea de Nord arată că, de fapt, ea n-a făcut altceva decât să riposteze la un atac cu proiectile efectuat de Coreea de Sud. Cele cincizeci de proiectile lansate de nord-coreeni au provocat patru morți, dintre care doi militari, 18 răniți, dintre care 15 soldați ai detașamentului sud-coreean, și pagube materiale.

În urma acestui incident, președintele american și cel sud-coreean au decis să treacă la un nivel superior de pregătire și să desfășoare manevrele prevăzute pe 28 noiembrie în Marea Galbenă, la care participă portavionul George Washington, cu 75 de avioane la bord și un echipaj de 6000 de militari.

China, Statele Unite și Rusia au găsit, totuși, modalități diplomatice de a trece peste incident, iar demonstrațiile ulterioare au arătat că, deși marile

puteri își arată câteodată mușchii pentru a ține situația sub control, nimeni nu dorește escaladarea unei situații pe muchie de cuțit care ar putea duce la un dezastru. Coreea de Nord s-a dotat deja cu arma nucleară și, chiar dacă nu prezintă un pericol iminent pentru Statele Unite, pentru Japonia sau pentru alte țări, așa cum se susține adesea, această realitate arată că statele nu au încă încredere unele în altele și continuă să-și ia toate măsurile pe care le consideră necesare pentru a-și asigura propria securitate. Din același motiv, s-au dotat cu arme nucleare India, Pakistanul și Israelul.

Programul nuclear al Iranului a fost și este încă pe punctul de a genera un nou război în Golf, dacă Israelul nu se abține de la un atac preventiv de tipul celui efectuat la 7 iulie 1981 asupra reactorului nuclear irakian de la Tamuz, importat din Franța, pe care statul evreu îl considera un pericol pentru teritoriul său. Există însă și alte țări, îndeosebi din Asia de Sud-Est care intenționează să se doteze cu arma nucleară și, probabil, în viitor, numărul lor va crește. Este de la sine înțeles că, oricâte tratate de neproliferare vor fi elaborate, convenite și semnate, atâta vreme cât unele țări au arme nucleare iar altele nu, o parte dintre cele ce nu au astfel de arme vor face tot posibilul pentru a le obține sau pentru a găsi altele și mai performante. Oricât de grav a fost avertismentul celui de-Al Doilea Război Mondial în ceea ce privește pericolul armelor, nimeni nu a renunțat la arme, ci, dimpotrivă, marile puteri au continuat să se înarmeze sau să constituie în puternice alianțe, iar celelalte țări să se alinieze, într-o formă sau alta, la aceste tendințe.

Situația din Afganistan este, deasemenea, departe de a fi rezolvată. Creșterea neîncrederii în guvernul Karzai ar putea complica și mai mult lucrurile, ducând chiar la un eșec al misiunii ISAF, mai ales dacă, în 2011, se retrag forțele americane, așa cum a promis președintele Barak Obama. Situația din Afganistan se corelează cu recrudescența acțiunilor musulmanilor din Pakistan, cu tensiunile existente și nesoluționate din zona Kașmirului, cu situația din Asia Centrală și cu cea din Caucaz.

Situația este, deasemenea, explozivă și în Sudan, unde, probabil, separarea sudului țării ar putea genera un război local de mare intensitate. Oricum, conflictualitatea din regiunile africane duce la degradarea situației pe continentul african, fără extensii mondiale semnificative. Dar creșterea, și în 2011, a conflictualității continentului african înseamnă încă o bilă neagră în configurarea mediului de securitate al deceniului următor.

Pericolul cel mai mare și, în același timp, amenințarea numărul unu asupra mediului de securitate al anului 2011 și, în general, al deceniului următor, îl constituie proliferarea armelor de distrugere în masă, a mijloacelor CBRN (chimice, biologice, radiologice, nucleare) și îndeosebi a celor nucleare, precum și a sistemelor de arme de mare precizie și a celor

bazate pe biotehnologii, nanotehnologii, amplificare undelor, efecte geofizice și geoclimatice etc..

Faptul că armatele au fost scoase din cazărmi, că ele sunt supuse unui control civil (democratic), că bugetele alocate cheltuielilor militar scad sau sunt prevăzute să scadă nu rezolvă nici pe departe probleme conflictualității lumii, ale crizei, conflictului și războiului. Nu armatele fac războaiele. Ele doar le duc și le suportă în cea mai mare măsură. Războiul este o continuare a politicii, este o urmare a unei decizii politice, o punere în operă a acesteia și el se duce prin toate mijloace pe care decidentul politic le consideră necesare și oportune, inclusiv prin cele militare, care sunt și cele decisive în cazul escaladării conflictului.

Desigur, este necesară o decizie politică pentru controlul armelor nucleare, pentru neproliferare, pentru reducerea lor și, evident, pentru dezarmare. Dar este greu de presupus că o astfel de decizie va fi și imparțială și corectă pentru toate statele, atâta vreme cât unele au putere nucleară, iar altele nu au. Cele cinci țări nucleare care alcătuiesc pentagonul nuclear „autorizat” al planetei – Statele Unite, Rusia, China, Franța și Marea Britanie – sunt țările învingătoare în cel de-Al Doilea Război Mondial și membrii permanenți ai Consiliului de Securitate al ONU. Aceasta este realitatea și ea s-a constituit prin forță, în urma unui război pustiitor, din efectele căruia nu s-a ieșit încă pe deplin nici acum. Aceste cinci țări au exportat, de-a lungul anilor, în cincizeci de țări (Australia, Jamaica, Vietnam etc.) nici mai mult, nici mai puțin decât 20.000 de kilotone de uraniu substanțial îmbogățit, suficient pentru 800 de bombe nucleare. Și chiar dacă dotarea unei țări cu astfel de arme este dificilă și anevoioasă (este nevoie de specialiști, de tehnologie înaltă, de vectori, de infrastructuri, de material fisionabil și fuzionabil în cantități suficiente etc.), nu încape nicio îndoială că, practic, orice țară se poate dota cu astfel de arme, dacă dorește neapărat și dacă va considera necesar să o facă.

Mai mult, astfel de mijloace CBRN pot ajunge în mâna unor rețele teroriste transnaționale, iar acest lucru ar distruge complet fragilul echilibru strategic creat de-a lungul anilor și ar adânci și mai mult haosul insecuritar care se instalează din ce în ce mai mult, în condițiile în care crizele financiare și economice devastează îndeosebi țările sărace și adâncesc faliile strategice dintre entitățile și identitățile care se poziționează din ce în ce mai accentual pe poziții de forță.

Un astfel de mediu de securitate precar, viciat, nesigur, proliferază neîncrederea, suspiciunea și angoasa, iar sărăcirea populației numeroase a planetei, recrudescența fenomenului migrației ilegale, a traficului ilicit și rețelilor de tip terorist accentuează și mai mult conflictualitatea. Deseori s-a spus că nu există o legătură directă între sărăcie și violență, că nu sărăcia provoacă violența – ceea ce este foarte adevărat, în sensul că nu doar săracii

sunt infractori, contrabandiști, traficanți și criminali –, dar mediul prolix, nesiguranța și angoasa, teama și neîncrederea creează un mediu confuz, propice pentru proliferarea rețelelor criminalității, inclusiv sau mai ales ale criminalității transfrontaliere. Criminalii, traficanții, farsorii, baronii locali sunt oameni bogați, care corup pe unii dintre oficiali (sau ei înșiși devin oficiali), finanțează economia de tip subteran, pun la cale criminalitatea de tip economic și financiar, întrețin rețelele mafiote, subminează statul sau îl controlează, prin rețelele pe care le infiltrează în partide politice, în instituții ale statului, în ONG-uri și în ONGI-uri.

Considerăm că, și în următorii ani, mediul de securitate se va configura pe cel puțin trei categorii de dimensiuni esențiale: geopolitică și geostrategică; economică și financiară; comprehensivă și disuasivă.

Dimensiunea geopolitică și geostrategică se referă la poziționarea marilor puteri și a fiecărei țări în parte într-un areal geografic, politic, al relațiilor internaționale, economic, mai ales energetic, informațional, cultural și militar, astfel încât să beneficieze de un avantaj maxim, de un mediu propice dezvoltării durabile și, evident, de siguranță strategică. Parteneriatele strategice au o miză geopolitică și geostrategică imensă, fiecare țară căutând un partener strategic cât mai avantajos cu putință. Analiza atentă a acestor parteneriate conduce la identificare unor tendințe de reconfigurare geopolitică și, pe această bază, la un registru de opțiuni privind modul de formulare și materializare a interesului național vital. În acest sens, pentru viitorul imediat, se conturează destul de clar trei sau patru centre de putere planetară, care vor coagula în jurul lor, probabil, cea mai mare parte a statelor: Statele Unite ale Americii, Uniunea Europeană, BRIC (Brazilia, Rusia, India, China), Lumea arabo-musulmană.

Statele Unite ale Americii și Uniunea Europeană ar trebui, în mod firesc, să alcătuiască, împreună, un centru de putere, dar realitatea arată că interesele americane în spațiul european se diminuează semnificativ și se mută spre zona Pacificului, spre cea a Orientului Mijlociu și spre zona arctică, unde se bănuiesc uriașe resurse pe petrol, în timp ce interesele Uniunii Europene se orientează tot mai mult spre continentul asiatic și spre propriile sale probleme de integrare, de extindere și de securitate energetică.

Țările BRIC (Brazilia, Rusia, India și China), deși sunt diferite unele de altele din toate punctele de vedere (economie, cultură, civilizație, teritoriu), alcătuiesc, împreună, un fel de uriașă entitate paradoxală, dar care servește nemijlocit interesului strategic vital al fiecăreia dintre cele patru mari puteri. De aceea, este foarte posibil să asistăm la o arhitectură geopolitică și geostrategică transpacifică de foarte mare amploare. Nu factorul civilizațional, ci cel politic, economic și strategic generează și fundamentează o astfel de entitate care intră în concurență cu Statele Unite,

deși Statele Unite au parteneriate strategice cu Rusia și cu India, iar relațiile cu China încep să aibă un contur cât se poate de pozitiv, fiecare dintre cele două mari puteri străduindu-se să iasă dintr-o retorică ideologică și să se concentreze asupra realităților dinamice ale acestor vremuri și responsabilităților uriașe ce le revin din reconfigurarea din ce în ce mai periculoasă și mai greu de gestionat a mediului internațional de securitate, în epoca globalizării intempestive.

Țările arabe și musulmane, deși departe de a fi unitare, constituie, totuși, o entitate extrem de importantă, care crește rapid din punct de vedere numeric, are un potențial uriaș de inteligență și se situează, în mare parte, pe culoarul strategic energetic al lumii (Africa de Nord Est, Orientul Mijlociu, Asia Centrală). Această lume este, la ora actuală, destul de divizată, dar unitară în conceptele și preceptele ei, mai ales în cele religioase. O parte din această lume se simte agresată, iar cealaltă parte oscilează între valorile occidentale, pe care nu le poate respinge, și cele tradiționale de la care nu poate abdica. Foarte puține țări au reușit să îmbine aceste sisteme de valori care sunt doar diferite, nu și conflictuale (valorile nu sunt conflictuale!), iar situația din Irak, Iran, Afganistan, zona uigură din China, Asia Centrală și chiar din Turcia (care este o țară cu religie islamică) arată că există suficiente coordonate de coagulare, în timp, a acestor țări sau a majorității lor într-un adevărat centru de putere planetară.

Dimensiunea economică și financiară constituie, de fapt, motorul relațiilor internaționale și factorul determinant al interesului vital al omenirii și al fiecărei națiuni în parte. Puterea economică a Statelor Unite ar putea fi afectată de criză și de situația dolarului, puternic concurat de moneda europeană, de politica financiară a Chinei și de o posibilă reformă a sistemului financiar internațional. La ora actuală, țările BRIC au, împreună, un PIB mai mare decât cel al Statelor Unite și decât cel al Uniunii Europene, dar mai mic decât cel însumat al SUA și UE. Sunt însă economii emergente, cu un ritm de dezvoltare foarte ridicat, China situându-se, la ora actuală, pe locul doi în lume în ceea ce privește creșterea economică. Pentru a continua să domine lumea din punct de vedere economic și financiar și să contrabalanseze dezvoltarea impetuoasă a țărilor BRIC, ar fi necesar ca SUA și UE să se constituie într-un centru de putere economico-financiară, deși acest lucru este destul de dificil, având în vedere existența două monede concurente (dolarul și euro) și interesele destul de diferite ale celor două mari entități.

Dimensiunea comprehensivă și disuasivă constituie, după opinia noastră, elementul esențial al mediului de securitate al planetei. Ea presupune cunoașterea foarte exactă a realităților și tendințelor pe planul conflictualității, cunoașterea și analizarea amănunțită, în dinamica lor, a provocărilor, pericolelor și amenințărilor la adresa securității planetei, a

sistemelor de generare a acestora, a vulnerabilităților statelor la acestea, și evaluarea și gestionarea corespunzătoare a riscurilor care rezultă de aici.

Elementul esențial al acestei dimensiuni îl constituie, la ora actuală Statele Unite ale Americii. Întregul mecanism de securitate a planetei se bazează pe forța militară uriașă a Statelor Unite, distribuită în baze militare situate în puncte-cheie pe întreaga suprafață a planetei, susținută de componenta nucleară strategică americană și de cea a Aliatilor, dar, într-un fel, sprijinită, și de uriașele forțele nucleare strategice ale Rusiei.

Statele Unite ale Americii se constituie într-o superputere financiară, economică, politică și militară, cu funcții și roluri deosebite în actuala configurație a mediului de securitate. De fapt, gestionarea actuală a mediului de securitate este realizată, așa cum subliniam mai sus, de Statele Unite, în general, prin mijloace proprii, fapt pentru care se și numește „jandarmul lumii”. Condiția lor actuală este, mai degrabă, cea de superputere solitară. Statele Unite dispun de o uriașă forță militară, amplasată în baze militare care înconjoară lumea și controlează, practic, din punct de vedere strategic, întregul mediu de securitate.

Este vorba nu doar o putere imensă, care ar putea luneca ușor spre arbitrar sau discreționar (ceea ce, evident, nu se întâmplă), ci mai ales o responsabilitate imensă. Ar trebui să ne întrebăm ce se va întâmpla atunci când această uriașă forță disuasivă se va retrage pe continent, sau nu-și va mai asuma răspunderea gestionării crizelor și conflictelor. Acest lucru ar fi posibil, întrucât, după toate datele, alocările bugetare americane pentru cheltuielile de apărare urmează să fie diminuate. Și așa, multe dintre programele de înzestrare a forțelor aeriene, forțelor navele, forțelor terestre, infanteriei marine și chiar a pazei de coastă cu noile tipuri de avioane (F 22 și F 35) sau de alte mijloace aeriene, navale și terestre s-au diminuat semnificativ sau au fost prelungite, datorită impactului crizei financiare.

Cine își va asuma, în locul Statelor Unite, o astfel de responsabilitate? Nici China, nici Federația Rusă, nici Uniunea Europeană nu intenționează să-și asume nici separat, nici împreună o astfel de responsabilitate. Desigur, ONU, care este în drept să o facă, ar trebui să elaboreze politici și strategii coerente de gestionare a crizelor, conflictelor și războaielor. Dar ONU nu are forțe armate la dispoziție și, chiar dacă le-ar avea, acestea nu ar putea fi organizate și întrebuințate, din punct de vedere strategic, unitar și disuasiv, așa cum se întâmplă acum. După spargerea bipolarității, Statele Unite, ca unică superputere, a preluat, într-un fel, responsabilitatea gestionării conflictualității militare a lumii, chiar dacă, din punct de vedere politic, această sarcină revenea și revine ONU. Acest lucru a fost posibil și datorită plasării anterioare a bazelor militare americane, în puncte importante, aproape pe întreaga suprafață a planetei după o laborioasă strategie de îndiguire, elaborată la sugestia geopoliticianului Nicholas J. Spykman.

Funcția disuasivă a fost și este exercitată, în principal de Statele Unite, desigur, în parteneriat strategic cu Uniunea Europeană și cu Rusia. Eventualitatea retragere a Statelor Unite din calitatea de stat care își asumă conducerea și coordonarea, cu sau fără mandat ONU, a strategiilor de gestionare a conflictualității militare a lumii ar crea un puternic dezechilibru strategic.

La ora actuală, Statele Unite ale Americii se prezintă mai mult ca o superputere solitară, întrucât trebuie să facă față unor uriașe presiuni economice și financiare, dar și unor provocări de securitate, care nu se reduc doar la amenințarea teroristă, chiar dacă efectul 11 septembrie 2001 continuă să fie încă puternic. Uniunea Europeană și chiar NATO nu sunt dispuse să-și asume responsabilități globale. Preluarea scutului antirachetă din zona europeană de către NATO reprezintă nu doar o soluție la opoziția Rusiei, ci și un semnal de transfer a o parte din responsabilitățile gestionării conflictualității pe umerii NATO, mai exact, și pe cei ai Uniunii Europene. În acest context, pentru 2011, se pune tranșant întrebarea: Va deveni Uniunea Europeană un partener strategic al Statelor Unite în gestionarea conflictualității lumii sau va continua să se preocupe doar de zona sa de interes, de problemele extinderii, de cele ale bunei vecinătăți, de securitatea energetică și de dimensiunea eurasiatică? Greu de răspuns.

Rusia continuă, pe de o parte, să proiecteze și chiar să impună un nou concept de securitate europeană, iar marile țări din Europa, chiar și după semnarea Tratatului de la Lisabona, nu dau semne că ar dori să participe în vreun fel la gestionarea mediului global de securitate. Mai mult, recenta întâlnire la vârf dintre Rusia, Germania și Franța, deci între Rusia și motorul Uniunii Europene, arată o regroupare a forțelor și opțiunilor care proiectează o nouă dimensiune geopolitică și geostrategică, susținută și de proiectele North Stream și South Stream, primul dintre ele deja în execuție. Noul acord de parteneriat și colaborare dintre Rusia și Uniunea Europeană este încă în dezbatere, dar Rusia a pedalat puternic pe necesitatea unui nou concept de securitate și cooperare europeană.

Probabil că, în 2011 și în anii următori, procesul de reconfigurare geopolitică și geostrategică, atât la nivel global, cât și la nivel euro-asiatic, va fi unul semnificativ, inclusiv prin includerea în ecuație, în afară de Rusia, care redevine un actor important pe scena europeană și pe cea mondială, și a celeilalte țări euro-asiatice, Turcia.

Țările afectate de criză se vor confrunta, probabil, și în continuare cu mari probleme, singurul mod în măsură să reducă efectele și să genereze politici și strategii de refacere și reconstrucție fiind elaborarea, de către guvernele naționale a unor programe viabile. Îndatorarea excesivă la FMI și la alte bănci, lipsa locurilor de muncă, scăderile economice dramatice, migrația creierelor și a populației calificate va secătui în continuare țările

prinse pe picior greșit, cu o proastă guvernare, între care se situează și România, în folosul țărilor efectiv profitoare de pe urma crizei și care nu sunt dispuse să facă aproape nici un fel de efort pentru a ajuta țările sărace sau sărăcite, în afară de acela de a le îndatora și mai mult, pe zeci sau chiar pe sute de ani.

Considerăm că una dintre amenințările majore ale anilor viitori va fi și intensificarea ciberatacurilor și recrudescența efectelor acestora, prin intermediul rețelor, asupra tuturor domeniilor vieții economice și sociale. Desigur, populația se confruntă și se va confrunta cu mari probleme ce țin de existența zilnică, de câștigul vieții, de supraviețuire și nu se va concentra asupra percepției și înțelegerii filosofiei și fizionomiei acestui tip de agresiune. Va simți însă indirect efectele ciberatacurilor, în primul rând, asupra propriei persoane și, le gat de aceasta, pe plan economic, financiar, al protecției informației și bunurilor intelectuale.

România este partener strategic al Statelor Unite ale Americii, dar nu valorifică aproape în nici un fel această oportunitate, fie din cauza unui birocratism românesc excesiv și nejustificat, fie din lipsa unor proiecte clare și a unor inițiative care să vină dinspre partea interesată, adică dinspre România. Participarea efectivă a României la realizarea scutului antirachetă și punerea la dispoziția forțelor armate americane a unor facilități de instruire nu sunt și nu au fost urmate și de alte proiecte care să genereze beneficii pentru România, iar vina nu este a Statelor Unite.

Măsurile luate pentru ieșirea din criză sunt în general restrictive și insecuritate. Ele nu vizează nici relansarea economică, nici protecția cetățeanului, nici dezvoltarea durabilă, ci, dimpotrivă, îndatorarea țării și a omului de rând, transformarea cetățeanului român într-un țap ispășitor pentru o situație dramatică pe care guvernării și politicienii nu și-o asumă, de parcă nu ei ar fi cei care au luat decizii nefundamentate ce au dus la evoluții și desfășurări dezastruoase sau, în orice caz, insecuritare. Este greu de presupus că, în 2011, România va reuși să-și echilibreze situația economică și financiară, atâta vreme cât nu are nici politici și strategii coerente și înțelepte, nici proiecte pe măsură și, în consecință, nici mijloacele necesare.

În aceste condiții, probabil, va continua procesul de emigrare a creierelor se va continua, concomitent cu lipsa locurilor de muncă, cu degradarea stării de sănătate a populației, cu amplificarea violenței stradale și a infraționalității, a criminalității transfrontaliere și rețelor traficante, cu lipsa accesului la educație, cu scumpirea insuportabilă a actului educațional și cu degradarea infrastructurilor.

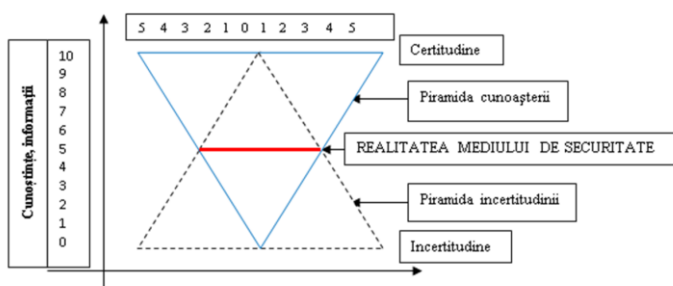
Diminuarea abuzivă a salariilor, recalcularea arbitrară a pensiilor, scumpirea medicamentelor și a vieții, introducerea, pe post de reformă, a unor măsuri nefundamentate de reorganizare a sistemului de învățământ și a celui de sănătate, trecerea rapidă prin Parlament a unor legi care lovesc

dramatic în condiția umană vor duce, pe de o parte, la înstrăinarea dramatică a avuției țării, la sufocarea instituției judecătorești cu procese grave, care aduc în instanță încălcarea drepturilor omului și, pe de altă parte, la crearea și întreținerea unei stări de haos care va spori la maximum gradul de insecuritate a persoanei, proprietății, legii și instituției, la deteriorarea gravă a identității și chiar la pierderea iremediabilă a acesteia, inclusiv a celei naționale.

CUNOAȘTERE, PUTERE, SECURITATE

Chiar și pentru cercetătorii care se ocupă în fiecare zi de analizarea, evaluarea și estimarea evoluției mediului național și internațional de securitate, unele evenimente pot fi surprinzătoare, iar fenomenele și procesele care stau la baza dinamicilor configurative ale acestui mediu pot avea – și chiar au – evoluții imprevizibile. Nu este, desigur, o noutate. În general, gradul de incertitudine în ceea ce privește dinamica fenomenelor sociale este destul de mare. Dar, după anul 2000, parcă a devenit și mai mare. Unii afirmă că accentuarea incertitudinii în ceea ce privește dinamica mediului de securitate, cu toate componentele sale – economice, politice, sociale, societale, informaționale, etnico-religioase, ecologice, militare etc. –, este doar aparentă. Incertitudinea și certitudinea alcătuiesc, împreună, o sumă nulă. Cu cât crește una, cu atât descrește cealaltă. Dar nimeni nu le poate măsura cu precizie. Pentru că ele operează în viitor. Sau, în orice caz, gradul de incertitudine nu este și nu poate fi același pentru toată lumea. Incertitudinea este invers proporțională cu nivelul de cunoștințe și informații, îndeosebi cu cel al informației strategice și operative. Piramida cunoașterii și cea a incertitudinii sunt opuse. Ele pot oferi însă un model de înțelegere a raporturilor care se creează între elementele și evenimentele mediului de securitate. Realitatea mediului de securitate se află undeva, între cele două extreme și variază în funcție de acestea. Incertitudinea și certitudinea sunt definite pe probabilitatea condiționată a unor evenimente, iar aceste evenimente care privesc și definesc mediul de securitate sunt, la rândul lor, în cea mai mare măsură, un produs al acțiunii oamenilor, adică al unor decizii politice care au ca suport fel de fel de interese, de la cele vitale, la cele ale unor rețele și ale diferitelor cercuri, grupuri, organizații etc.

Dacă certitudinea și incertitudinea sunt invers proporționale, în sensul că descreșterea uneia depinde sau implică creșterea celeilalte, realitatea rămâne constantă. Nu realitatea influențează gradul de certitudine și pe cel de incertitudine, ci cunoașterea ei. Realitatea nu este nici certă, nici incertă. Ea este doar dinamică. Adică schimbătoare. Certitudinea și incertitudinea sunt noțiuni care definesc modul cum omul cunoaște realitatea, în dinamica ei trecută, prezentă și viitoare. Desigur, cunoașterea este un proces orientat și nu doar o realitate independentă. Realitatea cunoașterii nu este totuna, spre exemplu, cu cunoașterea realității, dar cunoașterea realității cunoașterii face parte din ceea ce se cheamă cunoașterea cunoașterii. În acest caz, cunoașterea devine propria ei realitate.

1. Disimetrie și asimetrie

Dincolo de jocul de cuvinte, se derulează o realitate complicată, care trece de granițele percepției și reprezentării: *realitatea cunoașterii*. În acest proces al cunoașterii, omul se implică pe sine. Pentru că realitatea lui – ca parte componentă a realității naturii – se îndepărtează (cel puțin așa crede el) de realitatea geofizică nemijlocită, adică de mediul fizic în care trăiește, și se reconstruiește într-un mediu spiritual unde se operează cu noțiuni, categorii și concepte, cu propoziții, raționamente și cu simboluri. Omul este, în această dimensiune, cunoaștere, adică informație.

Recentele experimente – inclusiv cel de la Geneva, dar și cel cunoscut sub denumirea de *experimentul de la Philadelphia*, din 12 august 1943 – și, probabil, multe altele, de care noi, muritorii de rând, nu știm mai nimic, arată că Universul implică și alte dimensiuni decât cele cunoscute de noi. Experimentul CERN de la Geneva din 2008 (CERN - Organizația Europeană de Cercetare Nucleară) s-a efectuat la 92 de metri sub pământ, pe o arie de 29 de kilometri și a costat nouă miliarde de euro. Suportul acestui experiment constă într-o mașinărie (un reactor) extrem de sofisticată. Este vorba de cea mai puternică mașinărie din câte s-au realizat vreodată, destinată să deslușească tainele atomului, ca suport al Universului, adică mecanismele interioare ale materiei și energiei. La acest experiment, lucrează 5.000 de fizicieni din toată lumea și participă, într-o formă sau alta, 20 de state.

Construcția acestei mașinării a început încă din 1994. Mulți cercetători s-au îndoit de reușita acestui experiment, iar unii au prevăzut chiar evoluții catastrofice. Cei implicați în experiment și-au văzut însă de treabă, iar rezultatele se pare că sunt pe măsură.

După cum spune profesorul Lucian Iordănescu, cuantele de energie din CERN au ca ipoteză (este vorba de o ipoteză matematică) dispariția spațiilor intraatomice (când atomii se lovesc) și crearea unui nucleu atât de dens încât gravitația lui are valoarea unui claster galactic.⁵ Având în vedere că, potrivit ecuațiilor care au dus la o astfel de realitate matematică, un claster galactic înseamnă cam 11.000 de galaxii, rezultă că materia se prăbușește în sine. Aceasta este ceea ce se cheamă o *gaură neagră*, adică un fel de poartă prin care materia revine la stare ei de informație. Deci materia nu se pierde, ci trece doar într-o altă dimensiune. Aceasta înseamnă că găurii negre i se asociază o gaură albă. Nu se pierde nimic. Se creează doar o realitate paralelă, în echilibru cu prima. Legea conservării materiei, informației și energiei este valabilă și aici, ca oriunde în Univers. Așa cum electronul smuls de pe orbita unui atom nu se pierde, ci trece într-o altă stare (dar și atomul, fără un electron, trece, temporar, într-o altă stare), nici materia care trece în informație sau în energie nu se pierde, ci doar se transformă. Așa a apărut, spre exemplu, în cadrul experimentului CERN, zirconiu, un material fiabil și pur, care nu absoarbe câmpuri de energie. Această calitate face din zirconiu un material special, cu aplicații în tehnologia militară și în cea a reactoarelor nucleare (țevile din vasul Calandria, de la reactorul nuclear de la Cernavodă, sunt din zirconiu. Acestea au o geometrie perfectă, cu o toleranță doar de patru microni. Neutronul are o traiectorie foarte precisă, tocmai datorită acestei calități a zirconului de a nu absorbi câmpuri de energie. La capătul acestei traiectorii foarte precise, el lovește exact atomul de alături, sparge nucleul acestuia și generează reacția în lanț. Dacă zirconiu ar absorbi o parte din energie, traiectoria neutronului n-ar mai fi precisă, iar reacția ar eșua. Diametrul Vasului Calandria este de 12 metri. În urma descoperirilor de la CERN, ar putea ajunge la 1 metru, având însă aceleași calități.

Tot aici, în cadrul acestui experiment, precizează profesorul Lucian Iordănescu, au fost rezolvate și unele probleme referitoare la teleportare, care țin direct de problematica spațiu-timp. Este vorba de teleportare în trepte de vibrație. Se pare că Einstein și Tesla au cunoscut acest lucru. Așa a fost posibilă, în 1943, în plin război, teleportarea unui vas cu tot echipajul la bord. Dar aceste calități sunt foarte rare, fiind proprii unui număr foarte limitat de oameni de știință. Dacă, spre exemplu, s-ar trece de la vibrația de 80 de Ghz/sec, cât are ADN-ul nostru, la una de 500 de Terra herți, cât are lumina, corpul nostru ar deveni... lumină. Ar trece, adică, într-o altă dimensiune, fără a pierde însă informația inițială sau cantitatea de informație de care dispune. Corpul omenesc (ca oricare altă entitate din Univers) este și informație, mai exact, substanță, informație și energie. Aceasta înseamnă, de

⁵ <http://adevarulsuprem.blogspot.com/2010/09/experimentul-de-la-geneva.html>

fapt, posibilitatea de a trece peste granițele timpului și spațiului, așa cum le percepem noi, în dimensiunea în care ne aflăm. Dacă omul are calități, precum simpatia, empatia etc., astfel de calități le au și alte entități din Univers care, dacă se situează pe aceeași frecvență, pot comunica între ele, indiferent de distanțele fizice la care se află.

Adevărata putere constă, deci, în cunoaștere. Acest experiment nu scoate omul din mediul său, ci îl racordează doar la posibilitatea cunoașterii și înțelegerii și alor dimensiuni și, poate, în viitor, și a accesului la alte forme și dimensiuni ale existenței sale.

Aceste tulburătoare dezvăluiri – atâtea câte ajung la nivelul cunoașterii comune – relevă, pe de o parte, rolul cunoașterii în înțelegerea Universului și a Omului și, pe de altă parte, disimetria și asimetria proceselor prin care se construiește mecanismul puterii, așa cum este el înțeles și structurat pe planeta Pământ, dominată de o ființă cu vocație universală, denumită Om.

De-a lungul miilor de ani, omul a făcut progrese importante în cunoașterea Universului și, desigur, a Sinelui, dar a rămas foarte departe de cunoașterea și constituirea unui mediu de securitate sigur și viabil pentru propriile sale proiecte de evoluție în viitor. Este limpede că omul nu poate accesa alte medii dacă nu cunoaște și nu înțelege dimensiunile existențiale ale acestora, dacă nu comunică în termeni reali cu acestea. Poate că nu este încă pregătit să o facă, întrucât nu a atins acel nivel de cunoaștere care să-i permită acest lucru. Omul nu se cunoaște foarte bine nici pe sine, ca să nu mai vorbim de dificultatea cunoașterii și înțelegerii mecanismelor și proceselor complicate în care el trăiește.

Disimetria de care vorbeam este, în primul rând, una în plan cognitiv. Între nivelul cunoașterii comune și cel al cunoașterii științifice nu există aproape nicio punte de legătură substanțială. Cunoașterea științifică devine din ce în ce mai dificilă, mai sofisticată și mai încifrată, în timp ce cunoașterea comună rămâne la nivelul senzației, percepției, reprezentării și, desigur, al gândirii concrete. Gândirea concretă este centrată pe cotidian, pe planificarea comună a vieții individuale sau de grup, generând un *modus cognoscendi* pragmatic, limitat la resurse și obiective de supraviețuire sau prin care se urmărește doar o viață mai bună, în aceeași dimensiune existențială. Evenimentele cunoașterii științifice sunt proiectate precar și simplist în cunoașterea comună, chiar dacă o parte dintre noțiunile, categoriile și conceptele științifice realizate în avangardă își au efecte și la nivelul cunoașterii comune. Desigur, societatea cunoașterii își propune să micșoreze intervalul și decalajul dintre cunoașterea științifică și cunoașterea comună, dar asimetria rămâne. Probabil că omenirea va rămâne încă multă vreme, chiar și în epoca societății cunoașterii, asimptotică la o societate epistemologică.

Deși produsele înalt tehnologizate și efectele cunoașterii științifice își găsesc destul de rapid finalitate în viața oamenilor și a comunităților, influențându-le modul de a trăi, oamenii și comunitățile din care fac parte continuă să genereze și să întrețină, în viața lor și în mediul în care trăiesc, mecanisme disimetrice și asimetrice bazate îndeosebi pe interese, dar și pe valori. Sistemele de valori, care le definesc identitatea, comunitatea și viața (valorile sunt suporturi de neînlocuit ale duratei), constituie doar un areal, mai exact, o casă care-i adăpostește. O casă nu ține de foame și nu oferă orizonturi nelimitate de cunoaștere, dar îi adăpostește pe oameni pe pământ. Valorile se constituie în temelii ale culturii și civilizației, ale unității lumii. Ele nu generează conflicte și războaie, ci doar unitate, durată și conexiune. Ele nu sunt putere, ci suport al puterii. Nu există putere acolo unde nu există valori. Și nu există valori, acolo unde nu există cunoaștere teaurizată.

Dar nu valorile generează acțiunea, ci interesele. Oamenii se grupează nu doar pe principiul valorilor care-i conexează, ci mai ales pe baza intereselor care se constituie în mobiluri, în motive ale acțiunii. Motivația este foarte importantă, este esențială în acțiunea umană. Iar interesele, ca motive sau imbolduri ale acțiunii umane, generează domeniul politic, înțeles ca sinteză a intereselor, ca expresie a generării scopurilor și obiectivelor acțiunii umane eficiente. Nivelul decident al acțiunii umane eficiente îl constituie cel politic. Aici, la acest nivel, se constituie, de fapt, puterea. Din păcate, de foarte multe ori, acest nivel iese din calitatea sa de efect, de nivel-sinteză și se transformă în nivel discreționar, cu evoluții haotice și imprevizibile care-l tind să-l facă un nivel rupt de esență, asimptotic la un Absolut bizar și, pornind de aici, la Absurd.

2. Potențial, putere, securitate

Există putere acolo și numai acolo unde există resurse generative de putere, adică potențial. Potențialul puterii este dinamic și complex. Potențialul de putere nu se află însă în stare naturală. El este o construcție care combină mii și mii de resurse după formule și arhitecturi complicate. De aceea, așa cum am spus mai sus, adevărata putere vine din cunoaștere. Pentru că doar cunoașterea asigură înțelegerea proceselor și fenomenelor, a cauzelor și efectelor acestora.

Nu există securitate acolo unde nu există putere. Raporturile în această lume bazată pe state sunt, în viziunea realiștilor, dar nu numai, raporturi de putere. Conceptul de *Putere* nu este însă echivalent cu cel de *Putere dată*, de *Putere discreționară*, de *Putere absolută*, de *Putere eternă*. Este adevărat că orice Putere tinde spre o dimensiune absolută, dar, de aici și până la *Puterea de tip absolut* este o mare diferență. Puterea este o mașină uriașă care

funcționează, deopotrivă, defazat și asimetric. Un fel de mașinărie care are tot timpul nevoie de reglaje, fără a ajunge vreodată la perfecțiune.

Puterea este ca un fel de pietroi al lui Sisif. Adică, mai mult o condamnare, decât o libertate. Pentru că puterea înrobește, subjugă. Dar, oricât ar fi de complicată și de sofisticată, puterea va fi totdeauna necesară. Pentru că, acolo unde nu există putere, nu există nici stabilitate, nici siguranță, nici condiții de dezvoltare, nu există nimic.

Puterea nu este un concept fără acoperire în realitate, ci o realitate care implică o conceptualizare pe măsură. Puterea nu este și nu poate fi un lucru în sine. Puterea este o realitate care include deopotrivă oameni, concepte, mentalități, convingeri etc., deci, cunoaștere și, pe această bază, proiecte, infrastructuri, elemente durabile și, evident, resurse. Dar și conștiință și voință. Nu poți să ai putere dacă nu vrei să ai putere. Desigur, nu este suficient *să vrei*, trebuie *să și poți*. La urma urmei, *a putea* înseamnă a avea potențial, a avea putere și resurse. Nu există însă *a putea* fără *a vrea*. Dar *a vrea* și *a putea* presupun *a ști*. Cu alte cuvinte, în societatea omenească, nu există nici voință, nici putere fără cunoaștere, fără știință și fără capacitatea de a folosi în mod inteligent, posibilitățile, realitățile și resursele.

Nu există putere fără cunoaștere. De fapt, cea mai mare putere vine din cunoaștere. *Adevărata putere înseamnă cunoaștere*, adică știință, experiență, pricepere, abilitate, înțelepciune, artă. Cea mai mare putere în această lume o au savanții. Pentru că ei generează adevărata forță care creează, în fiecare zi, societatea cunoașterii. Înainte de toate, omul este o ființă capabilă de cunoaștere. Dimensiunea gnoseologică a acestei lumi nu se reduce însă la capacitatea și capabilitatea omului de a cunoaște. Procesul cunoașterii este unul foarte complex, care presupune percepție, reprezentare, sensibilitate, memorie, intuiție, capacitate de asimilare și de acomodare la un mediu dinamic, informație, comunicare, baze de date, capabilitate de trecere de la un sistem de referință la altul, de la o stare la alta și chiar de la o dimensiune la alta, sisteme de valori, conexiuni, interdependențe... Și câte altele!

Știm acum că nu doar omul are această miraculoasă capacitate de cunoaștere. Ceea ce complică și mai mult lucrurile. Recentele descoperiri arată că, practic, tot ce există în univers, de la foton la galaxii, generează, transmite, recepționează, înmagazinează și prelucrează informație, într-un sistem n dimensional. Se cunosc (evident, de către om) încă puține lucruri cu privire la trecerea de la o dimensiune la alta, iar recentul experiment de la Geneva a făcut, după unele date, descoperiri uluitoare despre aceste treceri. Experimentul Philadelphia, în care două minți luminate – Einstein și Tesla – au realizat, pentru prima dată; teleportarea unei nave dintr-un loc anume într-un alt loc precis, creând, practic, două lumi paralele este o dovadă a acestei realități... ADN-ul meu are, cum afirmam mai sus, o frecvență de vreo 80 de

GHz/sec. S-ar putea ca ADN-ul unei alte entități biologice să aibă o frecvență de un milion de GHz/sec. Deși acea entitate există și se poate afla chiar lângă mine, eu nu am cum s-o văd, s-o percep, s-o cunosc, s-o înțeleg... Pentru că, de fapt, ea este într-o altă lume. Într-o lume paralelă. Decât doar... matematic. Dar ea poate ști totul despre mine. Mai ales dacă are capacitatea de a se modula în frecvență. Crearea aparaturii radio cu salt de frecvență este o aplicație care, păstrând proporțiile, arată cam ce înseamnă această dimensiune. Iată una dintre adevăratele dimensiuni ale Puterii...

Poate că, în anii următori, întrucât Soarele se comportă oarecum ciudat, producând mutații în C14, în C12 și creând C7, vom afla și alte lucruri. C7 reprezintă deja o altă dimensiune, întrucât, se știe, Carbonul este, în formula sa C12 (6 protoni, 6 neutroni, 6 electroni), unul dintre elementele de bază ale structurii ființei biologice.

Întregul sistem solar va trece, începând cu 2012, printr-o centură fonică⁶. Această trecere se pare că desenează o nouă eră, care va dura 2000 de ani și, probabil, va schimba complet condițiile de viață pe Terra. Sau, în orice caz, le va modifica. Dar aceasta este o altă problemă. Am relevat-o aici, pentru a arăta că problematica Puterii trece cu mult dincolo de dimensiunea politică a Puterii, iar spațiul cognitiv ne scoate din viziunea extrem de îngustă în care este percepută Puterea la noi și ne oferă o altă dimensiune, complexă și nelineară, a acestui concept.

Revenind la sistemul nostru de referință – cel al relațiilor internaționale între state suverane –, trebuie să spunem că, în această dimensiune, fiecare stat se prezintă așa cum este, cum s-a pregătit, cum se pregătește pentru astfel de relații, cum le cunoaște și cum le înțelege. Relațiile internaționale înseamnă, deopotrivă, colaborare, cooperare, participare la un efort comun pentru realizarea unor obiective necesare civilizației pământenilor și supraviețuirii lor, dar și confruntare. Mai mult, s-ar putea

⁶ Sistemul nostru solar este situat pe ultima orbită a Centrului Galactic și se rotește în jurul stelei Alcyone, „soarele” acestui Centru, în 25.920 ani. Centrul Galactic se află în constelația Pleiadelor, situată, față de planeta Pământ, la 400 de ani-lumină. Centura fonică a Centrului Galactic este asemănătoare centurii magnetice a pământului, având formă de elipsă, iar Sistemul solar, în traiectoria sa, trece de două ori, într-un ciclu, prin această centură, fiecare trecere durând 2000 de ani, și de două ori prin zona în care nu există o astfel de centură, zonă care se numește noaptea galactică. În noaptea galactică, pe planeta Pământ, există zi-noapte, ca până acum, iar în timpul traversării centurii fonice – care se caracterizează printr-o puternică emisie electromagnetică, inclusiv în banda X – va fi numai zi. Evident, zi galactică. Fenomenul este însă mult mai complex decât această descriere simplă, iar efectele sale greu previzibile. Vom trăi și vom vedea. Matematic însă, se știe ce se va întâmpla.

spune că ponderea confruntării în relațiile internaționale este mult mai mare decât cea a colaborării efective. De altfel, cum bine se știe, orice colaborare presupune armonizarea intereselor, deci confruntare, dar și acceptarea diferențelor. Într-o lume în care motorul și mobilul acțiunii îl reprezintă interesul, regula – chiar și cea a colaborării – este dată de confruntare, nu de acceptare necondiționată.

Dacă un stat se întemeiază pe o filosofie a umilinței (ca politică de stat), afirmând, de la început, că el nu se bazează pe forța, voința și înțelepciunea cetățenilor săi, care nu s-ar afla, crede el, prin conducătorii săi, la nivelul altora, nici pe forța valorilor și intereselor sale, ci doar pe unele conjuncturi favorabile, că nu are nicio pretenție, pentru că nu are efectiv puterea de a susține și impune o pretenție și, ca atare, că este slab și neajutorat, că nu are nici un cuvânt de spus în această lume, că depinde în totalitate de voința și de mila celorlalte state, el nu va putea exista și rezista sub semnul duratei. Interesant este că o astfel de opțiune nu este nici ancestrală, nici continuă, nici bătută în cuie, ci conjuncturală și vremelnică. Sunt guverne – cum ar fi, spre exemplu toate guvernele Chinei – care nu au semnat niciodată vreun document sau vreun act prin care să fi cedat o palmă din pământul țării, dar și guverne care n-au îndrăznit să se opună dictatelor și rapturilor teritoriale, pe motiv că, oricum, n-ar fi avut nicio șansă.

Suportul imbatabil al puterii unui stat este dat, în primul rând, de *cultura* acelui stat, adică de sistemele sale de valori, de simbolurile, conștiința, credința și rațiunea de a fi a poporului care îl întemeiază, de forța inteligenței și voința de a fi cu adevărat o națiune, – în sensul de entitate păstrătoare și creatoare de valori –, de forța interesului vital, adică de motivul și mobilul acțiunii, de mândria, demnitatea și înțelepciunea celor care îl conduc. Pe lume, există nu numai lei și elefanți, ci și căprioare, fluturi și amibe. Fiecare își are locul, rolul, rațiunea și puterea sa. La unii, puterea constă în forța fizică, la alții în înțelepciune, în capacitatea de adaptare, în modul în care relaționează cu mediul.

Totuși, puterea nu este doar un efect, mai ales, orice efect. Ea este, în primul rând, o construcție foarte complicată, cu numeroase determinări, realități, meandre și rezultate. La nivelul planetei și la cel al fiecărui stat în parte, se întâlnesc și se confruntă foarte multe componente ale puterii. Niciuna dintre aceste componente nu trebuie luată în mod izolat sau în mod absolut. Puterea este, în ultimă instanță, un cumul de interdependențe. Acest cumul este departe de a fi armonios. El tinde spre o integrare deplină a elementelor care îl compun, dar nu va atinge niciodată pragul unei integralități depline, ci va rămâne totdeauna sub el, în cel mai fericit caz, asimptotic la el.

Din păcate, politicienii lumii – sau cel puțin ai noștri, cei din România tuturor posibilităților și imposibilităților – nu înțeleg, nu vor, nu pot sau nu

sunt interesați să înțeleagă complexitatea fenomenului puterii. Pe mulți dintre ei nu-i interesează puterea ca sinteză de efecte, puterea ca fenomen, puterea ca arhitectură coerentă și consistentă de eficiență și durată, de integrare demnă, onorabilă și de durată în sistemul internațional de state, mai exact în comunitatea internațională a statelor de drept, ci doar efectul personalizat al acesteia.

Puterea, în viziunea unora dintre politicienii care au guvernat România de-a lungul secolelor, a însemnat doar situarea lor, a celor aleși sau ajunși la putere, pe o treaptă superioară a deciziei semnificative pe care ei au avut șansa să fie, nu și responsabilitatea acesteia. Sau, oricum, responsabilitatea, în cazul celor mai mulți dintre ei, nu s-a regăsit în funcționarea realistă, corectă și coerentă a mecanismelor de generare și construcție efectivă a puterii, ci în dărâmarea puterii celeilalte părți, în finalul ei și, în cele din urmă, ca efect de efecte, în pierderea ei. Cu alte cuvinte, puterea politică românească a fost rareori cu adevărat responsabilă. A fost rareori o *putere cu caracter și de caracter*, o putere care să respecte totdeauna un prag sau sub care nu se poate coborî. Puterea politică românească a fost, de regulă, egoistă sau superficială, guvernată de un pragmatism mărunț, obedientă, în exterior, unor terți (mari puteri, alte entități transfrontaliere, mafii, organizații subversive, bănci, grupuri de interese (unele chiar antiromânești etc.) și foarte arogantă în interior, cel puțin, neatentă și, de cele mai multe ori, lipsită de respect față de valorile naționale și de cetățenii țării. Conservatorismul, liberalismul, neoliberalismul, socialismul, comunismul, filosofia economiei de piață, modernismul de toate nuanțele și de toate facturile etc. au fost și sunt, de cele mai multe ori, doar vorbe fără înțeles, cu iz electoral, iar efectul lor se vede azi în nivelul de dezvoltare a națiunii, în modul iresponsabil în care sunt distruse resursele, în cârpeli de tot felul, în devalorizarea monedei naționale, în înstrăinarea aberantă a avuției țării, în renunțarea la valorile națiunii, în sărăcirea populației, în bulversarea fără precedent a sistemului educațional, în umilirea istoriei, în desconsiderarea valorilor, în promovarea mediocrității, în exacerbaria birocratismului păgubos, în îndatorarea sine die a populației, în pângărirea sufletului. De cele mai multe ori, a fost dominată de o filozofie a vremelniceii păguboase, predominant interesată de propria-i condiție și, în general, iresponsabilă. Ea nu a fost capabilă să facă față situațiilor dificile cu care s-a confruntat și a cedat mult prea ușor presiunilor venite dinspre toate orizonturile. Rareori, și-a asumat decizii și acțiuni riscante, care să protejeze patrimoniul, populația și viața și să onoreze cu adevărat calitățile excepționale și eroismul inteligent și uriaș al acestui popor.

Puterea politică din România (este vorba de o parte dintre partidele politice ajunse la putere) a fost rareori generatoare sau purtătoare de ideal, responsabilă de viitor, conștientă de potențialul real al națiunii, capabilă de o

cunoaștere profundă a determinărilor – mai ales a celor științifice –, receptivă la pulsul vieții, demnă și onorabilă.

Majoritatea celor care s-au aflat vremelnic la frânele țării au adoptat politica unui dicton de supraviețuitoare umiltoare „capul ce se pleacă sabia nu-l taie”, de cele mai multe ori, fără nicio justificare, fără a face acest gest dintr-o necesitate înțeleasă. Pentru că, totdeauna, capul plecat a fost fie tăiat de sabie, fie pus în lanțuri. Decizia de a intra în Primul Război Mondial, cu totul nepregătită pentru o astfel de confruntare (întrucât conducerea politică n-a înțeles la timp necesitatea unei pregătiri temeinice a armatei și a țării pentru un război de întregire), plimbarea diviziilor pe jos, pe căruțe și pe trenuri din Carpați la Dunăre și invers, insuficiența materialului de război și, în general, atitudinea politică cel puțin neatentă, ca să nu spunem altfel, față de armată au generat, în intervalul 1877-1916, dar și între cele două războaie mondiale, o lipsă condamnabilă de grijă față de dotarea armatei și de pregătirea ei corespunzătoare. Atunci, ca și acum, conducerea politică a țării a crezut că alții vor avea grijă de noi, iar alianțele pe care le-a făcut, așa cum le-a făcut, n-au putut în nici un fel compensa lipsa de grijă față de armata țării. De prea multe ori, în istoria sa, conducerea politică românească a crezut că țara aceasta nu are nevoie de armată, că frontierele sunt bătute în cuie, iar armata, în timp de pace, este o povară prea mare pentru un guvern sărac și prea incomodă pentru niște politicieni corupți, puși pe căpătuială. Privirea lor, a celor mai mulți dintre ei, n-a reușit nici măcar să vadă bârna din ochii lor. De aici și până la înțelegerea marilor probleme ale planetei, ale civilizației universale este o cale foarte lungă... Și totuși, nu poate exista putere adevărată, putere eficientă decât în contextul integrat al determinărilor universale.

3. Nu există putere acolo unde nu există capacitate și capacitate militară!

Nici un element nu poate lipsi din ecuația Puterii. Nici capacitatea și capacitatea procesului cunoașterii, nici sistemele de valori, nici resursele, nici dimensiunile interesului vital. Nici știința, nici conștiința, nici arta de a crea, nici forța rațiunii, nici rațiunea forței, nici capacitatea politică, diplomatică, intelectuală, economică, informațională. Și nici capacitatea militară. Capacitatea și capacitatea militară nu reprezintă ultimul dintre factorii de putere sau, în orice caz, nu este și nu poate fi un factor marginal, opțional. Dimpotrivă, capacitatea și capacitatea militară reprezintă un factor care face parte din structura de rezistență a Puterii, din coloana ei vertebrală. Într-o lume în care regula este confruntarea, în care chiar și armonia se bazează pe confruntare, puterea militară este esențială, este vitală. A fost o vreme când finalitatea întregului potențial al unei națiuni se

concretiza în capacitatea acesteia de a genera potențial militar. Piatra e piatră și grâul e grâu – scria Eugen Ionescu, deosebind cele două stări, dar și corelându-le. E drept, unii dintre cei școliți prin alte locuri remarcabile, chiar la școli foarte înalte, n-au înțeles nici ce este piatra, nici ce este grâul. Unii dintre aceștia au ieșit din dimensiunea țării și s-au situat într-o dimensiune fără frontiere, într-o dimensiune care, în mod real, nu există. Imaginea lui Arhimede ucis de un soldat roman, în timp ce se cufunda asupra cercurilor sale desenate pe nisip, este percepută ca un simbol al incompatibilității între forța brută și forța intelectului. Piatra nu face grâu. Dar, fără piatră, n-ar exista temelii. Înapoia soldatului care l-a ucis pe Arhimede – și care reprezintă un tragic accident al istoriei – se generează condițiile care au făcut posibil dreptul roman și cultura romană care a fundamentat civilizația actuală. Fără colosala sa forță militară, Imperiul Roman n-ar fi existat. Adevărații intelectuali ai lumii au înțeles foarte bine rolul armatelor și au făcut posibil ca războiul, ca formă ultimă a conflictualității lumii, să fie gestionat, să fie pus adică în principii. Marii generali ai marilor armate ale lumii n-au fost niște brute, ci niște oameni geniali, care și-au slujit, prin forța militară a statului, națiunile lor. Nu armatele au generat războaiele și conflictele lumii, ci decidenții politici ai statelor și imperiilor. Armatele au fost doar instrumente ale acestor decidenți, instituții de risc extrem și, adesea, instituții de sacrificiu. Scrierile ironice sau răutăcioase ale unor inconștienți care fac armatele vinovate de războaie sunt nu numai lipsite de realism, ci și nedrepte. Într-o lume în care omul este lup pentru om, în care găurile negre din galaxii creează găuri albe, adică lumi paralele pentru echilibrul Universului, armatele sunt instrumente de generare și păstrare a echilibrului, de descurajare a războiului și nu de generare a acestuia. Astăzi, puterea militară are rol disuasiv și de echilibru strategic. Prima dintre misiunile armatelor – în afară de cea a apărării națiunilor care le-au creat – este aceea de a gestiona crizele, războaiele și conflictele, de a menține conflictualitatea cât mai jos și de a nu permite escaladarea războiului. Pentru că, în condițiile de azi, o astfel de escaladare ar putea duce la distrugerea omenirii.

Domeniul militar este tot atât de important ca oricare alt domeniu al societății omenеști, dar misiunea lui este una de risc extrem. Nu există putere a statului acolo unde nu există capacitate și capabilitate militară. Ideea de a nu investi în mijloace militare este tot atât de criminală ca ideea reducerii investițiilor în domeniul educațional. Fără educație, o națiune, se prăbușește și moare. Fără o forță militară capabilă să intervină atunci când este nevoie și acolo unde este necesar, o națiune ajunge nedemnă și vasală. Ideea că nu mai există războaie și, deci, nu mai avem nevoie de armată este nu numai nerealistă și dăunătoare, dar și criminală. Atâta vreme cât lumea este conflictuală, iar bătălia pentru piețe, resurse, putere, influență, poziționare

geopolitică favorabilă, bunăstare și prosperitate nu are, practic, limite, toate forțele și mijloacele sunt importante, iar managementul lor ține de știința, experiența și arta viețuirii și supraviețuirii într-un mediu de securitate fluid, cu evoluții greu previzibile sau chiar imprevizibile. Desigur, nu armata este unicul stâlp al națiunii, dar ea rămâne, încă pentru multă vreme, unul dintre pilonii de susținere a puterii statului – alături educație, economie și credință –, ultima forță de apărare și de contraatac, instituția de risc extrem, pregătită să învingă sau să moară (dacă pentru viața și supraviețuirea națiunii este necesar acest sacrificiu).

Domeniile la care ne-am referit mai sus nu sunt opuse între ele, nu se află în competiție, așa cum se sugerează uneori de către unii politicieni care nu înțeleg, nu vor sau nu pot să înțeleagă principiile care guvernează această lume conflictuală și realitățile ei, uneori, sublime, dar, ce cele mai multe ori, dramatice.

Concluzie

Securitatea nu este un dat, nu este o stare la care ai dreptul fără să faci nimic. Securitatea este o construcție dificilă și nedurabilă, fluidă și capricioasă, pe care trebuie s-o întreții mereu și în care trebuie să investești mereu, pentru că mereu ai nevoie de ea. Nu poți avea însă securitate, dacă nu ai putere. Securitatea este o funcție importantă a sistemului, dar sistemul n-o primește de-a gata, ci trebuie să o reconstruiască în fiecare zi. Nu poți fi niciodată în deplină securitate, dacă nu reușești să corelezi și să integrezi într-un tot cele patru mari componente ale Puterii: cunoașterea, patrimoniul (adică sistemele de valori), potențialul, interesul vital.

ȚĂRILE, FRONTIERELE, SECURITATEA ȘI OMUL

Ce mai este, astăzi, o țară? Să zicem că ar mai fi doar un petic de pământ, din puținul pământ al oamenilor deja înghesuiți prin marile metropole, unde un grup de oameni spune, printr-o voce impersonală sau personalizată la grup, într-o limbă a grupului și printr-un sistem de legi elaborat de grup, în consonanță, în rezonanță, sau, dimpotrivă, în contrast și chiar în conflict cu vocile altor grupuri de oameni, fiecare cu porțiunea lui de voce și de pământ din pământul oamenilor, mai exact din pământul Pământului, că arealul acesta este al lui, este casa lui, vocația lui, cultura lui, mama lui, Universul lui, pământul lui. Fiecare spune despre țara lui așa. Și numai așa. Desigur, mai puțin guvernul României, care a ieșit demult din arealul cuvântului de Țară și plutește undeva, între cer și Pământ, pe aripile FMI și ale fanteziilor de partajare. Dar peticul acesta de pământ, mai mare sau mai mic, mai bogat sau mai sărac în resurse, în istorii, în bătălii sau în poeme, nu este și nu a fost așa dintotdeauna. Pentru că oamenii nu sunt copaci, iar popoarele nu sunt păduri să crească doar în anumite locuri. Omul, chiar dacă își are izvorul și rădăcinile într-un loc, poate trăi, fizicește și spiritualicește, și în alte locuri. Pentru că trunchiul lui, deși nu se rupe niciodată de rădăcini, se poate „teleporta” oriunde, inclusiv în Cosmos, poate trăi, adică, oriunde. Sau dacă nu-i place să se teleporteze sau să plece în patru-vânturi în căutarea unui loc mai bun sub soare, grupul, dacă este suficient de puternic, încearcă să-și extindă arealul, cucerește spațiul și timpul altor grupuri și devine imperiu.

Omul fizic și spiritual este fluid ca apa râurilor și a fluviilor. Toate apele curgătoare izvorăsc din pământ și curg spre mare, unde dispar în apa oceanului planetar. Unele rămân veșnic acolo, altele se întorc sub formă de nori și de ploi, și tot așa, ciclul se repetă. Nici omul nu face excepție de la acest ciclu. Și el este tot așa, ca izvoarele, pâraiele, râurile și fluviile. Nu-și uită niciodată izvorul, pentru că trăiește din apa lui. Dar apa nu curge niciodată în sus și, pe cale de consecință, nici omul nu curge spre trecut, ci spre viitor, adică spre oceanul planetar al oamenilor izvorâți din pământ. Poate fi, desigur, și invers, dacă acceptăm că viața, deci și viața omului, a apărut în ocean. În acest caz, curgerea nu este decât întoarcere. Dar nu pe firul apei în sus, pe unde poate să se întoarcă numai gândul și sufletul, ci pe firul apei în jos.

Indiferent cum ar fi, omul este ca apa. Curge. Nu-l poți ține în lanțuri, nu-l poți închide în frontiere. Iar țările lui, adică bucățile de pământ din pământul lumii, mai mari sau mai mici, în funcție de vremuri și vremuri, asta și sunt. Sau așa cred unii că sunt. Areale îngrădite. Și îngrădădite. Sau

poate doar popasuri istorice în curgerea omului spre marele „ocean” al oamenilor, care poate fi ultima și prima rațiune a existenței pe această planetă.

Astea sunt speculații de doi bani! ați spune, pentru că, despre lume și pământul ei, se poate afirma, nega și demonstra aproape orice. Din momentul în care oamenii au devenit grup – de fapt, eu cred că așa au fost dintotdeauna, întrucât omul este o ființă socială, el nu poate trăi decât în grup –, teoria și practica grupului au ocupat, cred, toată mintea, iscusința și priceperea oamenilor...

Viața, pe planeta Pământ, nu este ușoară. Și n-a fost niciodată ușoară. Pentru că ea nu izvorăște din armonie, ci din conflict. Armonia, pentru om, este relativă, pentru că echilibrul nu poate fi decât dinamic. Aceasta înseamnă că nici omul, nici grupul, nici lumea în care trăiește nu pot trăi în echilibre durabile, ci vor tinde totdeauna atât spre echilibru, cât și spre spargerea acestuia și crearea de noi orizonturi.

Țările sunt și ele areale ale grupurilor care nu se pot echilibra niciodată pe deplin între ele. Oamenii au încercat și încearcă fel de fel de soluții, dar, cum bine se știe, ele nu vizează realizarea echilibrului universal, a echilibrului etern, ci doar realizarea și impunerea intereselor. Nici nu este posibil un echilibru etern, întrucât aceasta ar însemna entropie zero, adică moartea sistemului, întrucât, dacă entropia lui este nulă, înseamnă că sistemul nu mai are resurse pentru a realiza schimbul de substanțe, de energie și de informație cu mediul. Iar fără acest schimb, sistemul trece în neființă.

În mod normal, echilibrele sunt realizate de armonizarea sistemelor de valori. Întrucât sistemele de valori totdeauna se echilibrează. Mai exact se reunesc în mari sisteme de valori care ridică suportul civilizațional al omenirii pe trepte superioare. Conceptul fundamental al civilizației este cultura. Conceptul fundamental al culturii este valoarea. Valoarea este ceea ce rămâne după ce totul a trecut, ceea ce se acumulează și contează, ceea ce este acceptat și confirmat în timp, ceea ce creează patrimoniul, cultura organizațională și, ca efect, civilizația. Nu există însă valoare în sine. Valoarea este doar un rezultat. Un efect al unei acțiuni care s-a finalizat în ceva durabil. Noi, oamenii, trăim în acest ceva durabil, dar nu ne limităm la el, ci trecem dincolo de el, întrucât vocația noastră este aceea de a merge înainte, de a crea, de a construi și, în același timp, de a nega durabilul. Durabilul, de vreme ce l-am construit, rămâne, dar noi, oamenii, mergem mai departe. Deci nu valoarea, ci interesul generează acțiunea. Iar rezultatul acțiunii poate fi o valoare care se teaurizează.

Țara este, deopotrivă, un tezaur, adică un spațiu în care se depozitează și se armonizează valori, și un spațiu generativ și gestionar al acțiunii oamenilor, întrucât numai acțiunea creează valoare. Iar suportul acțiunii,

mobilitatea ei, motivul ei îl constituie totdeauna interesul. Nu valoarea, ci interesul ne cheamă și ne îndeamnă la muncă, la învățătură, la creație. Interesul este cel care dinamizează lumea oamenilor. El generează războiul și tot el, după război, aduce pacea.

Țara este spațiul de generare a siguranței strategice pentru cetățenii săi și, de aceea, în epoca în care trăim, țara este suverană. Suverană și indispensabilă, chiar dacă unii o consideră restrictivă și desuetă. Aceasta înseamnă că deasupra ei nu mai există nimic. Instituțiile internaționale, începând cu Organizația Națiunilor Unite, cu NATO, cu Uniunea Europeană etc. și continuând cu cele regionale, nu sunt altceva decât instrumente comune ale statelor membre și servesc interesele acestora. Oricât de complexe și de complicate ar fi aceste instituții, oricât de importante ar fi ele în elaborarea unor decizii majore pentru echilibrul și dinamica relațiilor internaționale, pentru gestionarea puterii – pentru că, la urma urmei, ecuația puterii este cea care guvernează lumea –, țara este totdeauna cea care decide. Ea are primul și ultimul cuvânt în relațiile cu alte țări. Ea are primul și ultimul cuvânt în această lume a oamenilor.

Aceste relații interțări se bazează, așa cum spuneam, și cum o spun de multă vreme realiștii în frunte cu Hans Morgenthau, pe putere. Ecuația puterii nu înseamnă doar configurarea calității și capacității de a construi o putere ce amenință sau poate amenința o altă putere, de a se constitui într-un pericol potențial sau într-un pericol orientat (amenințare), ci generarea capacităților de a menține structura sistemului numit țară și de a-i asigura acestuia parametrii necesari de funcționare corectă și eficientă, în orice condiții. Adică și atunci când puterea numită Țară este în ofensivă, precum și atunci când Țara trebuie să se apere împotriva altor puteri (țări sau coaliții de țări, rețele de tot felul, fel de fel de organizații care sfredelesc aceste păduri milenare de oameni numite Țări).

Puterea nu este doar putere financiară, economică și militară, ci și o arhitectură complexă și dinamică în care se includ sisteme de valori, patrimoniu, cultură organizațională remarcabilă, potențial al minții, adică capacitate de a produce gândire, concepte, teorii. Toate acestea se concretizează, la nivelul unei țări, în crearea unor suporturi viabile de bunăstare, prosperitate și securitate.

Fiecare țară este delimitată de țările și teritoriile vecine prin frontiere, iar metamorfoza acestor frontiere a urmat, în linii generale, configurația impusă de filozofia și fizionomia de putere și, evident, de interese. Încet, încet, frontierele au devenit, din linii care separă și opun, linii care identifică și unesc sau reunes. Azi, aceste linii n-au dispărut, cum cred unii, ci doar au îmbrăcat formele, aspectele și definițiile impuse de vremuri, de vremuri și de oameni.

Scriam cândva că oamenii sunt frontiere și că, din această perspectivă, frontierele sunt sacre, pentru că oamenii sunt unici și irepetabili, iar templele lor, adică țările lor sunt sfinte. Pentru că, noi, oamenii, avem nevoie de identitate, de societate, de delimitare, de proprietate, de comunicare, de perenitate și de eternitate. Frontierele sunt indispensabile oamenilor, pentru că oamenii au, dintotdeauna, mare nevoie de ele. Dar și frontierele au nevoie de oameni. Această simbioză ne-a determinat ca, la un moment dat, să afirmăm că, frontierele nu sunt numai linii care separă, identifică și opun, unesc sau reunesc, adică funcții ale identității și ale duratei, ci și valori, mai exact limite sau hotare de areal. Încet, încet, ele s-au transformat, din linii care îngrădesc, separă și opun, în linii care delimitează, identifică și unesc. Dar n-au încetat niciodată să fie în expansiune. Pentru că omul este o ființă expansivă, ofensivă, chiar agresivă. Și tot ce ține de el se află tot timpul în expansiune. Expansiune teritorială, expansiune a puterii, expansiune a cunoașterii... De aceea, putem spune că frontierele, sub toate aspectele și definițiile lor, și îndeosebi frontierele ofensive, expansive constituie una dintre formele vitale de existență a ființei umane. Omul nu poate exista fără frontierele sale, fie ele doar gard de ulucă, frontiere sau bariere individuale, personale, de grup, de țară, de înțelegere sau de cunoaștere. În acest sens, odată cu ultima frontieră în expansiune, va dispărea și ultimul om. Pentru că omul nu poate trăi fără expansiune, fără cunoaștere...

Țările sunt areale, patrimoniul, temple, resurse, vetre și case ale oamenilor. Construite prin milenii. Păstrate și apărate de-a lungul mileniilor, împotriva frontierelor expansive. Apărarea cea mai eficientă s-a realizat prin cultură, prin valori. Expansiunea a avut, ca motiv, interesul, iar ca argument și ca mijloc, forța. Așa s-a constituit puterea. Puterea sprijinită pe suportul valorilor și, în prelungirea ei, puterea generată și amplificată de interes. Nu există putere fără țară, așa cum nu există nici țară fără putere. Numai că țările nu sunt singurele care intră în această ecuație. Pentru că nu există numai țări pe lumea aceasta și instrumente și construcții realizate de aceste țări, ci și numeroase alte arhitecturi extrem de complicate, unele, fluide, altele foarte rigide sau asimetrice, care s-au ridicat pe solul conflictualității interțări sau pe cel al cooperării și colaborării dintre țări și grupuri de țări. Toate au beneficiat de creșterile civilizaționale, de suporturile trainice create de sistemele de valori, de progresul economic, științific și spiritual al lumii. Unele sunt un produs firesc al evoluției economice, tehnologice, informaționale și civilizaționale, altele sunt un efect al acestora, un altfel de efect, desigur, unul de tip vâsc, un efect parazit, un rezultat al tendințelor spre evoluții imprevizibile și chiar haotice.

Țările și oamenii au avut nevoie de infrastructuri transfrontaliere, de rețele economice și informaționale, de suporturi financiare pentru relațiile lor economice și sociale, deci de un sistem financiar internațional, de rețele de

bănci și de un sistem interbancar puternic. Toate țările și toți oamenii au avut nevoie de așa ceva. Sau au acceptat că au nevoie de așa ceva. Dar, la umbra acestora, au apărut și s-au dezvoltat paradisurile fiscale, grupul Bilderberg, clubul de la Roma, multinaționalele, puternicele organizații ale țărilor puternic industrializate, Organizația Mondială a Comerțului și multe, multe alte structuri care, deși nu sunt suprastatale, contribuie semnificativ la impunerea interesului lor întregii lumi, la dirijarea evoluției relațiilor internaționale și chiar a conflictualității spre realizarea anumitor scopuri și obiective care nu sunt în favoarea tuturor țărilor, ci, dimpotrivă, dezavantajează majoritatea țărilor, în favoarea unor grupuri foarte restrânse. Așa se explică faptul că, în timp ce doar un număr de oameni care reprezintă doar câteva procente din populația lumii dețin 90 % din bogăția planetei, în fiecare an, în lume, mor de foame și de malnutriție 45 de milioane de oameni. Adică, în fiecare an, dispar de pe pământ cam cât au dispărut, timp de cinci ani, în cel de-Al Doilea Război Mondial. De altfel, cum bine se știe, există unii oameni – de la președinți de state la savanți – care susțin și acum că planeta Pământ trece printr-o puternică criză de suprapopulare și ar trebui luate grabnice măsuri pentru a reduce această populație care, în 2050, va fi de peste nouă miliarde... Pământul nu o va putea suporta, decreteează ei, bazându-se pe calcule neo-Malthusianiste sau de altă natură, și, de aceea, ar trebui reduse la câteva sute de milioane... Dar cum să faci asta, când țările își protejează cetățenii, iar războiul ofensiv este scos în afara legii de către Carta ONU?!

Ar exista, în viziunea acestor neodemiurgi, doar o singură cale: guvernul mondial. Deja au fost create și experimentate aproape toate instituțiile și cvasitotalitatea elementelor de care ar avea nevoie un astfel de guvern pentru a controla planeta oamenilor: bănci mondiale, rețele informaționale, care asigură instaurarea rapidă a unui C4I2SR (Comanda, Control, Comunicații, Computer, Informații, Intelligence, Supraveghere, Recunoaștere), ca la armată, infrastructuri, baze militare, mari platforme geo-economice și geo-energetice, îndeosebi geo-energetice, sisteme de supraveghere cosmică etc. etc.

Țările sunt, în viziunea unora dintre acești noi demiurgi, desuete. Sunt structuri din epoca națiunilor care fragmentează lumea și îngreunează funcționarea sistemelor de comandă-control-supraveghere planetare, dau de furcă băncilor și pun bețe în roate circulației libere a forței de muncă, îndeosebi a creierelor și inteligențelor creatoare.

Țările devin, dacă ne-am lua după acești indivizi bolnavi de obsesia controlului planetei, o amenințare gravă la adresa securității lumii, întrucât se constituie în adevărate obstacole în calea expansiunii rețelelor și fac dificilă, chiar imposibilă gestionarea lumii și a resurselor ei... Unele țări sunt conduse de dictatori sângeroși și criminali care nu pot fi pedepsiți în țara lor

pentru că dețin puterea discreționară și, de aceea, s-au înființat Curtea Penală Internațională de la Roma și tribunalele internaționale (pentru Iugoslavia, pentru Ruanda etc.) ca să-i pedepsească pe acești ticăloși care-și schingiuesc popoarele! Așa este, dar CPI și tribunalele internaționale speciale nu sunt situate deasupra statelor, ci sunt create de state pentru a le ajuta să rezolve astfel de probleme dificile, cum sunt cele ce țin de judecarea crimelor de război sau a crimelor săvârșite împotriva umanității. Aceste tribunale nu ating cu nimic suveranitatea statelor, ci, dimpotrivă, le ajută să și-o exercite.

Ei, acești noi dumnezei ai planetei – capete luminate sau eminente cenușii în paradisurile fiscale, sisteme financiare internaționale care scapă oricărui control, rețele transfrontaliere de tot felul, organizații mafioate, grupuri de presiune, conspirații de tot felul etc. – par a fi principalii vinovați de toate relele care ni se întâmplă. Este, cum bine se știe, foarte adevărat, dar nu și singurul adevăr. Ar mai trebui spus că țările se apropie de un prag al ieșirii din propria lor competență, de unde rezultă că sunt necesare noi abordări ale problemelor naționale și internaționale, ale dezvoltării, ale energiei, ale crizelor, conflictelor și războaielor, ale resurselor, ale informației, educației, comportamentului și relațiilor dintre oameni.

Informația și tehnologia de vârf au revoluționat complet lumea. Mai exact, ar fi trebuit s-o revoluționeze. Dar lumea se supune legii numerelor mari, nu răspunde prompt la stimuli, la schimbări, la nou. Are nevoie de spațiu larg pentru a vira. Are nevoie de timp. De foarte mult timp. Tot ce s-a întâmplat în ultimul deceniu al secolului al XX-lea și în primul deceniu al secolului al XXI-lea arată că omenirea trece printr-un prag critic. După spargerea bipolarității, conflictualitatea lumii a crescut, iar cursa înarmărilor nu a încetat. Nici războaiele nu s-au oprit. Dimpotrivă, s-au amplificat. După un calcul pe care l-am făcut noi, în 60 de ani de pace, câți au trecut de la încheierea celui de-Al Doilea Război Mondial până în momentul efectuării acelui calcul, au avut loc 727 de crize, conflicte și războaie, ceea ce înseamnă că, fiecare an de pace din cei 60 conține 12 ani de crize, conflicte și războaie.

Aproape toate țările din lume sunt supuse la presiuni fantastice – economice, financiare, demografice (negative sau pozitive), politice, informaționale, mediatice, psihologice și, mai ales, strategice – cărora cu greu le mai pot face față. Datoria publică a Statelor Unite a depășit deja PIB-ul (este vorba de un PIB uriaș, de 14.528,4 miliarde de dolari!), marile puteri din Uniunea Europeană nu sunt capabile să creeze o mare putere europeană mai puternică decât ele, care să fie cu adevărat Europa Unită, pentru că nu pot depăși frontiera la care au ajuns, nu pot ieși din areal, nu pot renunța la suveranitate, nu pot transfera suveranitatea la nivelul UE. Nu este încă timpul. Rusia, China, India și Brazilia se reunesc în ceea ce înseamnă BRIC (Brazilia, Rusia, India, China), iar în aproape toate țările Orientului Mijlociu

și ale Africii s-au declanșat, cvasispontan, mișcări violente care au scos sute de mii și chiar milioane de oameni în stradă.

Sunt, oare, acești oameni manipulați de marea finanță, care dorește să întrețină conflictualitatea lumii, de conspirația mondializării și de alte forțe care doresc să distrugă Orientul Mijlociu sau să-l transforme într-un depozit cuminte de petrol și de resurse strategice? Sau este vorba de o mișcare generată de incompatibilitățile teribile ale acestei lumi, de faliile uriașe săpate și adâncite în mijlocul ei, de necesitatea unor reforme reale, care să armonizeze cât de cât contrariile? Se poate oare realiza, în această lume, o armonizare a contrariilor? Greu de spus! Probabil că nu.

Sunt, oare, țările, ca entități de bază ale acestei lumi, desuete? Toate țările sunt desuete sau numai unele? Cine hotărăște care sunt desuete și care nu sunt? Și de ce? Unele dintre țări – cum ar fi, spre exemplu, marile puteri financiare, economice, tehnologice, informaționale și militare – sunt de rangul unu, cu drept nedrept la toate, iar toate celelalte țări își ies din competență și trebuie să devină altceva? Altceva ce? Piețe de desfacere? Dar nu pot exista piețe acolo unde nu există întreprinderi, locuri de muncă, deci economie, bani și oameni! Dacă nu piețe de desfacere, sau nu numai piețe de desfacere, atunci ce? Areale în care populațiile trebuie distruse, prin migrare, înfometare, amestec și dezrădăcinare?

Dorește cineva ca țările lumii să fie altceva decât au fost ele de mii de ani? Altceva ce? Un fel de hoteluri în care noi, oamenii lumii oamenilor, liberi și foarte independenți, ca pasărea pământului, nelegați de nimic, nici de casă, nici de masă, nici de familie, nici de strămoși, nici de rădăcini, le vom alege pentru a locui în ele, în funcție de cum ne pasă sau de cum le pasă celor ai cui sclavi vom redeveni? Vor fi țările lumii un fel de țări-hoteluri care vor găzdui, vremelnice, niște populații aflate într-o veșnică mișcare spre nicăieri? Sau țările vor fi un fel de mari incinte sau mari întreprinderi, unde forța de muncă va staționa atâta vreme cât are de lucru, apoi se va duce în altă parte, acolo unde va găsi de lucru? Sunt țările, în forma lor de organizare actuală, obstacole în calea rețelelor informaționale, financiare, economice, comerciale, energetice, industriale etc. etc.?

Desigur, acestea sunt doar câteva din milioanele de întrebări care frământă din ce în ce mai mult oamenii, țările și lumea. Nu ni le-am pune și nu s-ar pune, dacă lucrurile ar merge bine, dacă țările s-ar îndrepta spre bunăstare, prosperitate și securitate. Din păcate, aceste trei componente ale existenței noastre optimiste – bunăstare, prosperitate, deci progres, și securitate – sunt foarte departe de a fi realizate. Economia românească aproape a dispărut, pământul este, în mare parte nemuncit, agricultura distrusă (România, unul dintre marile grânare ale Europei, din toate timpurile, importă azi 70 la sută din produsele alimentare necesare populației), peste șase-șapte milioane de români au părăsit țara sau lucrează

pe unde apucă – mulți dintre ei, la negru –, salariile scad, atât în instituțiile bugetare, cât și în mediul privat, marile platforme industriale de odinioară au dispărut, în sensul că fierul vechi rezultat din ele a fost deja exportat în acești ultimi 20 de ani (în portul Constanța, al patrulea port ca mărime din Europa și portul cu cea mai mare adâncime dintre toate porturile de la Marea Neagră, mai sunt, la unele dane, doar câteva grămezi de fier vechi, ultimele, care așteaptă să fie încărcat în vapoare și să ajungă la alte combinate decât cele românești), industria siderurgică românească a dispărut, construcțiile de mașini de asemenea, industria alimentară nu mai contează, industria textilă a fost strivită... România era o mare putere în industria petrolieră, acum este nimeni... Din pământul țării se scoteau, în 1976, an obișnuit, 14 milioane de tone de petrol și se consumau tot 14, iar petrolul luat din Irak și din Iran, pentru prestațiile făcute, era vândut în Europa Occidentală la preț de dumping. Acum, din același pământ, se mai scot doar 5 milioane de tone, dar nu pentru România, ci pentru Austria. Guvernele de după 1990, rând pe rând, și-au luat mâna de pe economie, de pe finanțe, de pe resurse, de pe pământ, de pe gând, de pe oameni și de pe țară... Sunt guverne ale nimănui. Guverne făcătoare de legi proaste, neaplicabile, și de teancuri de ordonanțe care schimbă alte ordonanțe, justifică fraudele din voturile parlamentarilor și fericesc o țară care are pământ din pământul lui Dumnezeu...

Sistemul educațional și cel de sănătate au fost de atâtea ori reformate, încât, la ora actuală sunt complet pe butuci, educația costă cu mult mai mult decât poate suporta bietul om, iar sănătatea și mai mult, locurile de muncă devin inaccesibile ca Everestul, în timp ce guvernul, parlamentul, președinția și toate instituțiile lor se ocupă de regionalizare, organizare teritorială, închideri de școli și de spitale, reduceri și tăieri de pensii și salarii, darea oamenilor afară și trimiterea lor unde a dus mutu' iapa...

Ce se întâmplă cu țara aceasta a noastră? Mai este ea, oare, țara noastră? Prin ce anume, dacă românii nu mai au aproape nimic din ce aveau? Nu mai au nici bănci, nici unități industriale, nici unități economice, nici unelte agricole, ci doar câte un petic de pământ (dacă nu cumva l-au vândut între timp), pe care nu pot să-l muncească. N-au cu ce și n-au nici de ce. Pentru că munca primitivă, cu sapa și cu calul, nu-i ajută nici să supraviețuiască, nici să-și trimită copiii la școală, nici să facă vreo afacere. Iar cei care au mai rămas prin satele noastre prăfuite și necăjite sunt prea bătrâni pentru a mai da cu sapa. Ce se întâmplă și ce se va întâmpla cu oamenii? Ce se întâmplă cu pământul, cu drumurile, cu casele țăranilor? Au apărut, desigur, câmpuri de vile – unele adevărate bijuterii, altele opulente, arogante și lipsite de gust –, dar casele românilor au îmbătrânit, s-au scofălcit, iar curțile lor au fost inundate de bălării, clanurile de țigani, care-și zic acum rromi, ca și cum numele țării ar veni de la numele pe care și-l arogă

ei, fac acum legea în unele dintre marile orașe, ca să nu mai vorbim de cartierele stăpânite de găștile lor și ale interlopilor, cerșetorii și sinucigașii s-au înmulțit, cimitirele sunt pline de cruci noi, mințile de gânduri negre, ochii de lacrimi...

Nu ne atacă nimeni, deci n-avem nevoie de armată și, de aceea, aproape am desființat-o, polițiștii sunt prea numeroși pentru străzile noastre seci și pentru satele aproape pustii, chiar dacă numărul infractorilor și infracțiunilor este în creștere, închisorile sunt pline, școlile aproape goale...

Care mai este idealul României? Care mai este interesul vital al țării? Dar interesul ei pivot? Dar interesele ei importante? Dar cele comune, obișnuite, accesibile și necesare oricăruia dintre noi? Cum formulează oficialii interes vital? Unde, în ce documente, îl formulează? Care mai este crezul nostru? Care mai sunt liderii pe care trebuie să-i urmărim? Desigur, la toate aceste întrebări nu există răspunsuri care să merite a fi reținute. Țara a fost rasă de pe suprafața idealului ei de țară. Țara noastră nu mai este a noastră, iar noi nu mai suntem copii ei, soldații ei, profesorii și învățătorii generați de ea, intelectualii ei, muncitorii ei, cetățenii ei. Suntem robi ai unei Europe care nu ne vrea, suntem populație migratoare, prost primită și prost plătită, căutători de locuri de muncă, spaima foburgurilor de prin Italia, Spania, Franța și cine mai știe de pe unde, cerșetorii Europei... Suntem prost hrăniți, prost plătiți, prost instruiți și uitați de Dumnezeu pe drumurile fără sensuri și fără repere ale unei vieți fără speranță ... Ecce homo.

Spun toate acestea, pentru că, în lipsa unor idealuri și unor repere fundamentale care să jaloneze și să argumenteze arhitectura de modernizare a țării, de mobilizare și optimizare a resurselor ei, a oamenilor și minților lor strălucitoare, totul se prăbușește. Împrumuturile de la FMI sau de la toți cei care sunt interesați să ne îndatoreze pentru o mie de ani nu suplinesc idealul național, nu țin de cald și de foame, nu rezolvă marile probleme ale națiunii și ale oamenilor, ci doar trec națiunea în sclavie, într-un nou tip de sclavie. Nu este, desigur, numai situația României. Multe țări se află pe punctul de a falimenta. Dar România nu trebuia să ajungă aici. Are tot ce-i trebuie pentru a fi o țară prosperă, înfloritoare. Îi lipsește doar capul politic esențial. I-a lipsit în toate timpurile un cap politic genial, dar acum acesta îi lipsește chiar cu desăvârșire.

În lipsa unui cap politic demn, inteligent și cutezător, a unei clase politice serioase, care să știe principiile elementare de guvernare și să fie capabilă să formuleze interesul vital real al națiunii, corabia românească plutește în derivă, ruginește și ia apă chiar în sala mașinilor...

Nu conspirația tăcerii, interesele marilor grupuri financiare sau de altă natură, agresiunea frontierelor și rețelelor distrugătoare de țări, a denigratorilor și revanșarzilor reprezintă principala amenințare pentru

România, ci incapacitatea clasei politice românești de a cunoaște, înțelege, iubi, proteja și conduce România. Singura realizare de mare prestigiu a tuturor guvernelor și parlamentelor care s-au succedat la conducerea țării în ultimele două decenii este aceea a formării rușinii de a fi român, a disprețului față de drapel și de țară, a denigrării simbolurilor, a iubirii și speranței.

Or, fără aceste izvoare ale inimii, ale minții și ale sufletului, omul își usucă rădăcinile și moare undeva, odată cu frunzele sale care se spulberă în vânturile lumii.

11 SEPTEMBRIE...

Ceea ce s-a petrecut la 11 septembrie 2001 în cel mai complicat oraș din lume – New York – nu are termeni de comparație cu nimic. Distrugerea celor două turnuri înalte de o jumătate de kilometru, și lovirea clădirii Pentagonului, prin folosirea, în acest sens, pe post de bombe, a unor avioane de line americane par secvențe din filme SF de foarte proastă calitate. Atacarea chiar cu avioane autohtone ale celor două super-mândrii ale arhitecturii americane nu înseamnă doar dărâmarea lor fizică, ci lovirea unor simboluri esențiale ale puterii politice, financiare și militare americane. Este un caz unic, un eveniment care te zgârie pe creier, un eveniment zgârie-creier, care te năucește pur și simplu, pentru că așa ceva nu s-a mai pomenit... Nu mintea omenească produce monștri, ci doar somnul rațiunii... Pentru că, într-adevăr, este vorba de somnul sau chiar de moartea rațiunii. Iar rațiunea umană, chiar și cea insuficientă, adică cea ieșită din principiul de bază al logicii, cel al rațiunii suficiente, refuză să conceapă așa ceva...

Ultimul bubuit de tun dintr-un mare război, cel de-Al Doilea Război Mondial – un război al eșecului lumii, al armelor monstruoșității, rușinii și blestemului omenirii –, se spune că s-a stins demult, chiar dacă replicile lui se mai aud și astăzi prin Orientul Apropiat, prin Orientul Mijlociu, prin Afganistan și prin alte locuri de pe planetă. Acestea din urmă se numesc, eufemistic, războaie pentru menținerea sau impunerea păcii, iar armele care le slujesc, deși depășesc cu mult puterea de distrugere, precizia și efectele dorite, ochite, planificate și „justificate” ale armelor folosite în cel de-Al Doilea Război Mondial, nu sunt privite ca monstruoșități, ci ca arme de mare precizie, inteligente și chiar... prețuite.

Atunci, în deceniul al cincilea al secolului al XX-lea, în miezul acestui deceniu de coșmar, omenirea s-a speriat și s-a uimit de amploarea și efectele în lanț ale mării conflagrații mondiale – mai ales că Hiroshima și Nagasaki au cunoscut forța distrugătoare a energiei nucleare (care este energia Universului), transformată în cea mai teribilă armă cunoscută vreodată de omenire, arma nucleară – și și-a jurat în barbă că n-o să mai tolereze niciodată asemenea catastrofe. Au apărut imediat tribunale care au judecat, din fotoliul învingătorilor, criminalii de război – evident, pe cei din tabăra adversă, pentru că, în partea cealaltă, a apărătorilor, războiul era considerat legitim –, ONU a bătut cu pumnul în masă și a spus, în traducere liberă: „Gata, ajunge! Războiul trebuie scos grabnic în afara legii!” (deși legea eternă a lumii este războiul continuu!), iar Europa de Vest, teritoriu al statelor de unde au pornit și Primul Război Mondial și cel de-Al Doilea și cruciadele și războaiele napoleoniene și războiul de 30 de ani etc. etc., a jurat

că n-o să mai accepte niciodată ca, în spațiul său civilizațional, să mai existe vreodată confruntări sângeroase. Confruntările pot fi oriunde în lume, mai puțin în spațiul vest-european, vinovat de cele două conflagrații mondiale și de câte altele!

Dar, chiar din primii ani de după război, continentul s-a rupt în două – de o parte fiind Vestul cu NATO și de cealaltă parte Estul cu Tratatul de la Varșovia, capitalismul și comunismul intrând imediat într-o confruntare extrem de fierbinte, exprimată, între altele și printr-un Război Rece, care a durat o jumătate de secol de jeratec. În acest timp, s-au creat noi arme, Europa devenind din nou spațiul cu cea mai mare concentrare de arme, cu o linie a frontului, cu un război intelligence în plină desfășurare, cu politici și strategii dintre cele mai teribile și mai tensionate. Criza Berlinului, criza rachetelor din Marea Caraibilor din 1962, numeroase alte situații extrem de sensibile care au dus omenirea la o muchie de cuțit de o nouă catastrofă creată de oameni și de armele lor – indiferent care ar fi fost motivele – arată că oamenii planetei Pământ trăiesc pe un butoi de pulbere pe care ei înșiși l-au creat.

Pericolul unui război devastator n-a dispărut nici după ce Războiul Rece s-a încheiat. Ba, mai mult, datorită unor realități pe care unii le consideră inacceptabile (explozia demografică asimetrică, divizarea tot mai accentuată a lumii în bogați și săraci, conflictul deopotrivă cronic și emergent dintre Nord și Sud, dintre prejudecățile religioase, noile războaie economice și, mai ales, financiare, accentuarea fundamentalismelor de tot felul, crizele de sistem, de proces și cele induse, crizele energetice etc. etc.), s-au acumulat prea multe tensiuni care pot genera oricând o explozie necontrolabilă. Să nu uităm că, potrivit datelor înscrise în Strategia Solana, anual mor de foame sau de malnutriție 45 de milioane de oameni!

De fapt, criza fundamentală a omenirii este una politică. Oamenii nu sunt capabili să scoată politica din conflictualitate, să genereze politici benefice pentru toți, iar grupurile de interese sunt mult prea puternice pentru a accepta politici și strategii de armonizare planetară. Se pare că legea de funcționare a societății omenești nu este armonizarea prin construcție dinamică, ci impunerea prin forță. Relațiile din această lume sunt, în esența lor, relații de putere. Puterea este totdeauna brutală și discreționată, chiar și atunci când vrea să pară subtilă și constructivă. Puterea generează, pe de o parte, putere și adversitate și, pe de altă parte, simetrie, disimetrie și asimetrie.

Simetria reprezintă încă aristocratismul și cavalerismul acestei lumi, atât cât a mai rămas din grăuntele de noblețe care o fi existat cândva. Nu-i atac pe cei slabi. Mă confrunt doar cu cel egal cu mine.

Disimetria înseamnă disproporție uriașă, incapacitate a celui slab de a reacționa în fața celui puternic, dominanță politică, strategică și

informațională de către minoritatea extrem de puternică, mândrie, de o parte, adică la vârful politic, tehnologic, financiar, informațional și militar, și umilință cumplită de cealaltă parte, adică pentru 90 la sută dintre țările și dintre oamenii lumii reale.

Asimetria înseamnă, în relațiile internaționale, în relațiile de putere, acțiune de ambele părți și nu doar acceptare a sorții, a disproporției, a puterii și a umilinței. Dar cei puternici vor acționa, de regulă, disproporționat, prin forță, mijloace financiare, mijloace înalt tehnologizate, în superioritate tehnologică, informațională, financiară și militară, dar și subtil și stratagemic. Cei slabi vor acționa punctual, tactic și stratagemic, exploatând la maximum vulnerabilitățile Puterii.

În confruntarea asimetrică, ambele tabere folosesc – așa cum o dovedește de altfel și realitatea confruntărilor de pe această planetă – politici și strategii predominant teroriste. Puterea terorizează prin putere, lovind unde dorește, când dorește și cum dorește, îndeosebi centrele adverse importante și zonele vitale, pentru a-și asigura dominanța strategică, iar cei care nu au putere terorizează prin exploatarea vulnerabilităților, prin lovirea acolo unde se poate – de regulă, acolo unde doare –, pentru a crea confuzie, teamă, nesiguranță și insecuritate pe stradă, în oraș, în țară, în lume și în viață.

Atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 se înscriu în această morală asimetrică lipsită de orice morală, în această logică paradoxală a confruntărilor asimetrice bizare. Sunt atacuri foarte simple, ca în jocurile de copii cu castele de nisip și avioane de plastic, surprinzătoare, foarte eficiente, extrem de dureroase, pe care omenirea nu le va uita niciodată, întrucât reprezintă o palmă pe obrazul ei, dată chiar de ea însăși, care-i va aminti mereu cât de nedreaptă, de ticăloasă și de mizerabilă poate fi uneori. E drept, în această lume, cresc și șerpi veninoși, și lei sălbatici, și porumbei albi, și criminali, și genii. Nu știm în ce măsură coexistă, știm însă precis că există. Nu-i putem amesteca, dar nici nu-i putem scoate din determinismul dinamic și păcătos al acestei lumi. Bomba atomică nu a fost creată de criminali, nici de cerșetori, ci de savanți.

La 11 septembrie 2001, teroriștii au ales, ca ținte, marile simboluri ale Statelor Unite ale Americii, ale Lumii moderne, ale Lumii occidentale, ale civilizației occidentale. Casa Albă reprezintă simbolul Puterii și Mândriei Statelor Unite, a Lumii democratice, a unei istorii scurte, glorioase și impresionante, reședința celui mai puternic om de pe planetă, Președintele Statelor Unite, liderul democrației mondiale, al civilizației occidentale, Pentagonul reprezintă simbolul Puterii Militare, iar complexul World Trade Center reprezenta, la acea dată, simbolul Puterii financiare, dar și simbolul urbanismului vertical, al artei arhitecturale moderne, construcții unice pe

planetă, mândrie a arhitecților care le-au proiectat și a constructorilor care le-au înălțat, a uriașei citadele New York și a Lumii Noi.

La începutul lunii iulie 1991, am vizitat unul dintre cele două turnuri (cel fără antenă). De acolo, de sus, se vedea marea metropolă cu sutele ei de zgârie-nori, Statuia Libertății, Portul și, într-un fel, am rămas uimit de tot ce am aflat în acea oră cât a durat vizita mea. America, măreața Americă, țara spre care se îndreaptă azi și de un secol încoace, cu admirație, toate privirile lumii, crease acest complex arhitectural unic în lume, de o măreție și o frumusețe tulburătoare... Când am coborât de pe platforma înaltă a turnului, era ora 16.00

Pe 11 septembrie 2001, tot la ora 16.00, ora Bucureștiului, la terminarea programului de lucru, văd, pe ecranul televizorului de la ofițerul de serviciu de la Academia de Înalte Studii Militare din București (Universitatea Națională de Apărare „Carol I” de azi), în timp ce predam cheia de la Centru de Studii Strategice de Apărare și Securitate, unde lucram, imaginea cutremurătoare când un avion intra direct în turnul pe care-l vizitasem eu cu zece ani în urmă... Era ca și cum acest avion ar fi pătruns brutal, cu cele 90 de tone de kerosen, chiar în inima mea...

În aceste zile, am citit undeva, într-un ziar, că George Bush a afirmat, într-un interviu luat recent, la zece ani după tragicul eveniment care a schimbat lumea, că, atunci când a primit vestea (se afla în vizită la o școală din Florida), a crezut că un avion ușor și-a pierdut controlul și s-a izbit de unul dintre turnurile din New York, din cauza vremii proaste sau pentru că o fi fost ceva în neregulă cu pilotul... Dar, când i s-a șoptit la ureche că a fost lovit și cel de-al doilea turn, a înțeles că America este atacată...

Postului lider de la Casa Albă nu-i plan amintirile. Nu l-a impresionat cu nimic nici moartea lui Ossama bin Laden. A privit-o doar ca pe un final...

... S-au scris și se vor scrie multe despre atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 asupra complexului celor două turnuri World Trade Center, asupra clădirii Pentagonului și, mai ales, asupra Casei Albe, acesta din urmă fiind eșuat... S-au formulat întrebări care nu au primit încă răspunsuri satisfăcătoare, așa cum nu au primit nici întrebările referitoare la atacurile japoneze de la Pearl Harbor, s-au formulat ipoteze, au fost exprimate îndoieli, s-au deschis și s-au închis anchete, au fost publicate zeci de mii de pagini... America a fost și rămâne o uriașă țară a tuturor posibilităților – de la un sistem democratic unic în lume la asasinarea Președinților, de la bombardarea atomică nejustificată, la finele celui de-Al Doilea Război Mondial, a orașelor japoneze Hiroshima și Nagasaki (astăzi, orașe înfloritoare) la suportarea atacurilor teroriste de la 11 septembrie, de la criza de pe Wall Street, care zguduie lumea, la uriașa datorie publică de peste 14.400 miliarde de dolari, mai mare decât PIB-ul american etc. – și, de

aceea, speculațiile fac casă destul de bună cu realitățile, dezastrele cu mărețiile. America rămâne însă un vârf de lance în prefigurarea și configurarea civilizației viitorului, în pofida acțiunilor unor grupuri de interese care îi fac și ei, ca și nouă, tuturor, viața un calvar...

Indiferent care ar fi fost motivul, mobilul, suportul, obiectivul și scopurile atacurilor teroriste de la 11 septembrie 2001 – pentru că teroriste au fost! –, acestea au schimbat complet paradigma de securitate a acestei lumi, iar acțiunile și reacțiile care au urmat și care încă vor mai urma arată că, între dreptate și nedreptate, între mizerie și bunăstare, între securitate și insecuritate, între moarte și viață, nu există nici măcar un singur pas. Sau, oricum, acest pas, dacă acceptăm că există, nu poate fi decât unul împleticit, ezitant și chiar pervers.

În acele atacuri sângeroase, și-au pierdut viața 2993 de oameni. Ar trebui adăugați și cei care și-au pierdut viața (americani și neamericani) în Irak, în Afganistan, în Orientul Apropiat, în nordul Africii, adică peste tot unde s-a declanșat tsunami-ul efectelor directe sau indirecte, lineare sau haotice ale evenimentelor de la 11 septembrie 2001. Dar, mai ales, ar trebui adăugate, în rândul uriașelor pierderi, al pierderilor irecuperabile, continuarea divizării lumii, sporirea ostilităților, accentuarea extremismului și intoleranței, multiplicarea scenariilor devastatoare, conspirative, creșterea gradului de insecuritate umană, economică, socială, informațională și militară, accentuarea faliilor strategice de tot felul, eșecul omului de a fi bun, cinstit, eșecul guvernărilor, eșecul dezastruos al sistemului financiar (în măsura în care există un astfel de sistem), dezastrele din sistemele educaționale, degradarea condiției umane, atât în locurile imunde ale acestei planete, cât și în rândul elitelor ei, eșecul politic lamentabil al partidelor politice și democrațiilor coruptibile, excesul de birocrație, poluarea mediului uman, pervertirea inteligențelor, mișcarea haotică a creierelor în cadrul unei piețe haotice a muncii, devastatoare pentru anumite țări, între care și România, adâncirea decalajelor, triumful mitocăniei și al jafului la drumul mare, manifestat nu în jungla pitonilor și leilor înfometați, ci în cea a oamenilor nesătui de putere și de influență, dar supraplini de amărăciunea și insecuritatea bogăției și, pentru ceilalți, adică pentru 90 la sută dintre pământeni, de disperarea și agresivitatea sărăciei...

La 11 septembrie 2011, americanii comemorează, cu tristețe și nebulcurie, un deceniu de la acele evenimente care le-au zguduit viața, care au zguduit lumea. Americanii sunt oameni sinceri și pragmatici, la fel ca noi, la fel ca foarte mulți alți oameni de pe planeta Pământ. Ei știu să se bucure de lucrurile simple, știu să se respecte, cred în valorile lor și în puterea Americii de a merge mai departe, chiar dacă, în acest an, țara lor, marea și puternica lor țară, a fost la un pas de a intra în incapacitate de plată, de

faliment. Americanul de rând, ca și românul de rând, nu iubește ticăloșia și perversitatea, războiul și terorismul. El dorește doar bunăstare și securitate. Dar lucrurile astea sunt din ce în ce mai rare și din ce în ce mai scumpe. După zece ani de la acele atacuri teroriste, America nu o duce mai bine. Nici România. Nici lumea întreagă. O duc mai bine câțiva privilegiați, câțiva „norocoși” foarte bogați și foarte puternici. Dar nici ei nu se pot considera fericiți, pentru că nici ei nu sunt în deplină siguranță. Azi, ești miliardar, iar mâine, falimentar. Azi, ești fericit, iar mâine îți pui ștreangul de gât...

Aceasta este, de fapt, lumea reală în care trăim. Atacurile teroriste de la 11 septembrie 2011, deși au schimbat lumea, n-au schimbat, de fapt, nimic. Au reconfirmat doar un adevăr dureros. Se pare că terorismul face parte din esența lumii, fiind acea otravă care se păstrează în sticlute și care îți este turnată pe gât sau injectată în vene fie dintr-odată, în doze letale, pentru o moarte fulgerătoare, precum cea de la 11 septembrie 2001, pentru cei care au fost în turnuri, fie picătură cu picătură, pentru o moarte de durată, pentru noi, ceilalți.

Picătura teroristă este o picătură de otravă. Ți se bagă pe gât și atunci când, fără nici un motiv, ești dat afară din serviciu și nu-ți mai poți achita creditul luat de la bancă pentru a-ți cumpăra un apartament și pe care ar trebui să-l returnezi în 30 de ani, și atunci când guvernul se împrumută la FMI pentru că n-a avut chibzuința să se ocupe de economia țării (pe motiv că ar fi prost manager, deși el are cei mai buni specialiști și cele mai bune școli), și atunci când fondul de pensii, acumulat în zeci de ani, a fost furat sau cheltuit pe altceva și nu mai există bani ei celor care i-au economisit (în buzunarul statului) pentru pensii, iar bătrânii devin o povară pentru guvernările iresponsabile și ticăloase, și atunci când economia țării este vândută pe doi lei sau făcută cadou la alții, iar milioanele de oameni trebuie să plece în lume pentru a-și găsi de lucru, și atunci când oculta și grupurile din paradisurile fiscale stresează elitele coruptibile, și atunci când, apare, din senin, o gripă porcină, și atunci când prostia trece pe post de inteligență creatoare și face să cadă la bacalaureat 60 la sută din absolvenții liceelor, și atunci când clanurile de țigani sau de fel de fel de interlopi și de feciori de bani gata se bat cu săbii în centrul unor orașe cândva respectabile, și atunci când fetițe de 13-14 ani sunt răpite și introduse în rețele de prostituție, și atunci când omul uită că este om și devine, pentru semenul lui, fiară...

Asemenea lucruri se petrec mai ales la noi, în frumoasa, în eterna Românie, unde o mână de îmbuibăți și de iresponsabili au distrus avuțiile națiunii, dar și în Statele Unite, unde criza începută pe Wall Street a creat situații foarte grele, și în aproape toate țările de pe mapamond unde partidele se bat pentru puterea politică, guvernele nu găsesc soluții viabile, iar oamenii nu știu ce se va întâmpla cu ei, cu familiile lor și cu țările lor mâine.

Comemorarea unui deceniu de la cumplitele atacuri teroriste nu poate fi decât tristă și lucidă. Acele evenimente reprezintă, în continuare, un act de inculpare pentru terorismul lumii, dar și pentru politicienii lumii (terorismul este, în primul rând, un act politic!), care, orbiți de putere și de campaniile pentru cucerirea sau menținerea puterii, se detașează de adevăratele probleme ale lumii, inversează prioritățile, deturneză esențialul. De regulă, esențialul rămâne invizibil pentru ochii lor care nu știu, nu pot sau nu vor să vadă nici măcar ceea ce se vede.

Ossama bin Laden a fost ucis, dar terorismul n-a dispărut. Face parte din viața noastră, trăiește în noi ca un vâsc în vârful unui copac, umbrindu-i frunzele și ramurile, ca un chist în miezul creierului, ca un implant printre mitocondrii sau printre catenele de adenină, timină, guanină și citozină din ADN. Cei care au atacat, la bordul unor avioane de linie performante, turnurile World Trade Center și clădirea Pentagonului și, dacă n-ar fi fost opriți, și Casa Albă au fost instruiți în Occident, chiar în Statele Unite. De ce au făcut ei un astfel de gest? Ce forță malefică i-a împins pentru a genera acest dezastru? Unde sunt și unde au fost, în zilele și săptămânile pregătirii unui astfel de act, valorile în care au fost pregătiți, respectul față de om și de ființa umană, de valorile create de om? Unde au fost și unde sunt valorile în care ar trebui să creadă parlamentarii europeni corupți, parlamentarii români care nu-și onorează în nici un fel nici statutul, nici rațiunea de a fi aleși ai neamului, cei care măsluiesc voturi la alegeri, cei care mituiesc, păcălesc, profită și fură? Există oare și alt fel de valori decât cele în care și prin care este construită și constituită această lume? Care sunt acelea?

CRIZA DE IDEAL

Actuala criză financiară zguduie din toate temeliile o ordine politică, economică, socială și morală considerată cândva ca fiind generatoare de idealuri, de constructivitate și de prosperitate. Este vorba de o prosperitate condiționată, dar, în același timp, aleatoare, variabilă, diferențiată și conflictuală, pe un suport de insecuritate – pentru că, în dialectica devenirii politice, economice și sociale, interesele nu sunt nici armonioase, nici conciliante, ci conflictuale –, dar efectul s-a materializat dintotdeauna și se va materializa, probabil, totdeauna în creație, în inovație, adică în noi tehnologii, în noi cunoștințe, în noi facilități pentru viața oamenilor, pentru cultura lor organizațională și, în consecință, pentru civilizație, pentru cunoaștere. Aici intervine unul dintre marile paradoxuri ale lumii: din conflictualitate se naște, deopotrivă, echilibrul, adică pace, și progresul.

Lumea merge înainte nu înapoi. Progresul societății omenеști – chiar dacă se prezintă extrem de diferențiat și de partajat – este ireversibil. Lumea nu se mai poate întoarce la arcul cu săgeți sau la plugul de lemn, decât dacă ar fi complet distrusă, împreună cu tot patrimoniul ei, inclusiv cu cel al cunoașterii, și ar trebui să ia totul de la capăt. De fapt, n-ar trebui să reia nimic de la capăt, pentru că ar fi o altă lume, probabil, ruptă parțial sau integral de lumea în care trăim noi, o lume a războaielor și armoniilor conflictuale. Desigur, o nouă lume nu s-ar mai dezvolta nu în același condiții, pentru că nici planeta Pământ nu ar rămâne și nu rămâne aceeași, identică cu sine în toate timpurile și pe toată durata vieții sale. Și ea, ca oricare alt obiect din Univers, a apărut cândva și va dispărea cândva. În acest interval de timp, trece, ca și omul, prin toate ciclurile vieții. Este foarte probabil ca, pe planeta Pământ, să se mai fi petrecut așa ceva. Cert este că lumea merge înainte, spre performanță (chiar dacă accesul la performanță nu este o chestiune comună), și nu înapoi. Iar mersul cu orice preț înainte înseamnă, uneori, efecte marginale grave și cadavre, multe cadavre, pe câmpurile de bătaie și la margine de drum.

Motorul care împinge cercetarea științifică înainte spre a obține noi performanțe este *interesul*. Imboldul acțiunii este interesul, nu valoarea. Valoarea este doar un efect cumulat și acumulat. Interesul este un impuls, un imbold, o determinare. Interesul generează acțiunea, iar rezultatul acțiunii este un obiect, un produs, un efect. Evident, un obiect (un produs, un efect) cerut de trebuințele oamenilor, mai exact, de piață. Dar și un efect colateral sau chiar nedorit. Dată fiind această dialectică a interesului care vine din trebuințe și generează acțiuni producătoare de efecte, putem spune, simplificând un pic lucrurile și generalizând, fără să fim acuzați de acea

greșeală din logică denumită *generalizare pripită*, că întreaga omenire a devenit o imensă piață. Totul se cumpără și totul se vinde. În afara pieței nu mai există nimic, sau aproape nimic. Avem economie de piață, cultură de piață, efecte de piață, gândire de piață. Fiecare om de pe această planetă se pregătește, ani în șir, uneori, chiar zeci de ani (de fapt, se pregătește toată viața), pentru a presta o muncă plătită, pentru a-și vinde întreaga durată a vieții, în schimbul unei sume de bani necesară pentru trebuințele vieții. Fiecare om de pe planetă își caută, în rândul oamenilor, un loc de muncă pentru a-și câștiga, prin muncă, cele necesare vieții. Omul nu mai trăiește, precum pinguinul sau șarpele, doar în mediul natural primar, hrănindu-se cu ce dă natura. El și-a creat propriul lui mediu, propriile lui trebuințe – cele mai multe ideale –, inclusiv o cultură a vocației și a idealului. Viața lui, a omului, a devenit, de multă vreme, nelineară și complexă. Pentru că omul își vinde, într-adevăr, munca, dar o face în numele unui ideal. Chiar și cei care gestionează marea finanță – și se presupune că au venituri imense – prestează o muncă tot pentru a-și câștiga existența. E drept, parametrii existenței lor, în detalii, sunt alții decât cei ai țaranului care muncește pământul, ai muncitorului care se află într-o linie de producție, ai inginerului sau ai profesorului, în general, prost plătit; dar, în esență, coordonatele existenței umane sunt cam aceleași. Ontologia, gnoseologia și logica sunt cam la fel pentru toți oamenii, chiar dacă foarte puțin dintre ei înțeleg alte niveluri ale existenței și cunoașterii, decât cele ale muncii, ale trudei, ale idealului și ale speranței.

Omul este însă și o ființă socială. Protagoras spune că omul este măsura tuturor lucrurilor – desigur, pentru că el este cel care creează lucrurile, inclusiv ideile și conceptele, conform trebuințelor sale –, dar nu doar în mod individual și irepetabil, ci într-un determinism dinamic și complicat, care-l face dependent sută la sută de ceilalți. Uneori, acest lucru se uită. Unii dintre noi uită sau nu mai vor să vadă ce le datorează celorlalți, cât de dependent este de ei, cât de dependentă și de condiționată este individualitatea (desigur, relativă) a fiecăruia. Și, totuși, fiecare om este unic și irepetabil în Univers. Nimeni nu este și nu poate fi ca el, chiar dacă toți oamenii se aseamănă. Asemănarea nu este identitate. Ceea ce îi unește pe oameni nu este numai trebuința vieții materiale, hrana și munca pentru a câștiga fiecare, în contextul celorlalți, cele necesare traiului. Ceea ce îi unește pe oameni este idealul. Idealul a creat țări și popoare, pentru că a creat cunoaștere, înțelegere, orizonturi și căi de urmat pentru a ajunge acolo. Dar idealul nu poate fi niciodată atins. Viața omului depinde de ideal, dar este asimptotică la el. Cu cât te apropii mai mult de acest ideal, cu atât el se îndepărtează mai mult. Adevăratul soare al oamenilor nu este astrul de fiecare zi care ne dă căldură, lumină și viață, ci idealul. Idealul este soarele care luminează omului viața, pentru că îi luminează gândul. Pentru că omul

de pe planeta Pământ este mai mult decât un sistem material integral deschis, mai mult decât un sistem energetic, mai mult decât un mânuitor de unelte. Omul de pe planeta Pământ este gând. Iar gândul tinde totdeauna spre un ideal. Idealul poate fi individual – fiecare om își are orizontul lui –, dar și comun. Între cele două tipuri de ideal – cel individual și cel comun – există conexiuni și interdeterminări permanente și extrem de puternice. Idealul comun îi unește pe oameni în mari și trainice comunități, le dă un sens comun al vieții, un orizont care îi cheamă, un drum spre acel orizont, un motiv al acțiunii și un imbold din care se regenerează și se reidentifică idealul individual. Când idealul comun dispare, comunitatea își pierde orizontul și se destramă. Idealul individual își caută alte determinări, alte orizonturi, alt ideal comun din care să se regenereze. Fără acest ideal comun, omul se înstrăinează și cu greu se mai poate regăsi.

Din păcate, globalizarea – ca tăvălug care distruge idealurile comune țărilor, popoarelor, culturilor, religiilor și mai micilor sau mai marilor grupări de oameni – nu se constituie într-un orizont ideal, ci doar într-o amenințare. Omul nu înțelege globalizarea ca pe o contopire de idealuri, ci ca pe un sistem de negare, de distrugere a idealurilor specifice comunităților, în numele unui ideal care nu aduce altceva decât un drum spre entropie zero, iar entropia zero înseamnă lipsă de mișcare, lipsă de ideal, deci moarte. Moartea comunităților și, implicit, moartea suporturilor idealurilor individuale. Spunem și subliniem acest lucru, nu pentru am nega sau am combate procesul de globalizare – care, așa cum se știe, este un proces obiectiv, chiar dacă și el, ca oricare altul, se supune aceluia *esse est excruciar* (tot ce există merită să piară) –, ci pentru a atrage atenția că nu se poate sări peste etape, că impunerea acestui proces poate duce la declanșarea unui contraprocess, cel de fragmentare sau refragmentare a lumii. Comunitățile – cele mai multe dintre ele grupate, la ora actuală în state – s-au constituit în timp, pe baza unui ideal comunitar clar și foarte puternic (constituirea, consolidarea și dezvoltarea respectivei comunități), deci, a unui ideal politic, pe un suport cultural și civilizațional foarte puternic și foarte bine identificat și animat de un interes comun vital – cel al constituirii, construirii și consolidării statului de drept în granițele sale firești determinate de areal și de gradul de integralitate ale aceluia areal cultural, economic și civilizațional. Desigur, interesele acestor comunități au fost dintotdeauna diferite – de foarte multe ori, chiar conflictuale –, ceea ce a dus la relații bazate pe putere și chiar la războaie. Unii spun că epoca aceasta uriașă a constituirii și consolidării națiunilor s-ar cam fi încheiat. Oricum, este vorba, în concepția multora, de o epocă plină de conflicte și războaie, de o epocă dramatică. Fără a nega acest adevăr evident, trebuie să subliniem că epoca națiunilor încă nu s-a încheiat. În pofida globalizării informației, dezvoltării filosofiei și fizionomiei de rețea, apariției unei economii fără frontiere, mai exact,

transfrontaliere (deși marile corporații transnaționale își au frontierele lor foarte bine definite, precum și nucleele lor importante în anumite state) comunitățile omenești au nevoie de state, chiar dacă statele par a ieși din determinările comunităților pe care le administrează (statul nu se reduce la administrația de stat, ci rămâne încă totalitatea cetățenilor unei țări, deci o comunitate de valori, acțiuni și interese).

Încă odată, simțim nevoia să subliniem că statele lumii sunt suverane, în sensul că suveranitatea aparține popoarelor respective, că deasupra statelor nu există nimic, în afara răspunderilor asumate de fiecare, că organizațiile și organisme internaționale sau regionale nu sunt suprastatele, ci interstatale, în sensul că ele au fost create de state pentru a facilita și a optimiza raporturile dintre ele. Era și este necesar acest lucru, întrucât statele sunt diferite, iar interesele lor nu sunt armonioase ci, predominant concurente, contradictorii și chiar conflictuale. Organizațiile și organisme internaționale nu sunt nici state, nici reuniuni de state, nici noi entități civilizaționale, ci instrumente comune ale statelor membre.

În condițiile recrudescenței economiei transfrontaliere, a globalizării informației, transporturilor și infrastructurilor, a presiunilor financiare extrem de mari, ale crizei energetice și de materii prime strategice, ale amplificării criminalității organizate, traficului de arme, de droguri și de persoane, ale terorismului, migrației ilegale și asimetriei demografice, cu efectele complicate care decurg de aici, idealurile s-au estompat și ele, s-au bulversat, s-au contopit asimetric sau, pur și simplu, s-au risipit. Idealurile lumii islamice, spre exemplu, s-au radicalizat, chiar dacă Sharia și Coranul îndeamnă la armonie. Revoluțiile recente din lumea arabă arată că idealurile acestei lumi nu se reduc la cucerirea lumii occidentale și la impunerea islamismului pe glob, ci vizează înlăturarea dictaturilor, eliberarea de sloganuri, accesul la valorile civilizației tehnologice și informaționale, dar și reidentificarea identităților, reidealizarea idealurilor, libertate și respect față de om. Desigur, și acestea sunt sloganuri și trebuie luate cu rezervele de rigoare, pentru că islamismul (înțeles ca o altoire a interesului politic pe portul religios) este activ, ofensiv și chiar agresiv vizavi de civilizația occidentală, din ale cărei valori preia, prin vocea tinerilor, noțiunea sau ideea de libertate.

Ofensiva islamică nu este însă una culturală – pentru că, la ora actuală, în cultura civilizațională predomină cultura tehnologică și informațională – ci una demografică și identitară. Idealurile acestei lumi se extind dincolo de arealele ei tradiționale (și ele ofensate major, de-șă lungul secolelor de interesele politice și economice ale Occidentului și nu numai), fenomenul cuceririi Vestului fiind deosebit de acut. Spre exemplu, numărul de copii pe familie musulmană din Europa este de 8,5, ceea ce generează o explozie demografică, în timp ce, în țările europene occidentale, numărul acestora per

familie este doar de 1,5. Dacă lucrurile se continuă așa – și nu există șanse să se continue altfel – înseamnă că, în următorul secol populația continentului european va fi predominant musulmană, chiar dacă statele își vor păstra vechile denumiri și chiar filosofia, fizionomia și obiceiurile. Pentru că, spre exemplu, magrebiienii din Franța sunt francezi, iar turcii care s-au stabilit în Germania sunt germani. Care vor fi efectele acestor transformări demografice pe planul idealurilor europene? Dar ale idealurilor fiecărei țări?

Când țara noastră era divizată și românii trăiau izolați, în provincii istorice, asupriți de alții și folosiți de marile imperii ca zone tampon, idealul tuturor românilor era să aibă o țară a lor, România. Acum, când au deja această țară care, istoric vorbind, abia s-a înfiripat, care va mai fi idealul românilor? Vor mai dori ei să trăiască în România, să consolideze arealul nostru strămoșesc, să ridice țara din noroiul în care au cufundat-o conducerile politice iresponsabile și conjuncturile istorice nefavorabile, să recupereze valorile pierdute, vândute sau dăruite pur și simplu altora și să refacă această minunată grădină dăruită de Dumnezeu? Există oare vreun politician român care gândește în acești termeni? La români și la cei care-i conduc, în condițiile unei crize financiare acute, ale distrugerii economiei naționale și neînlocuirii acesteia printr-o economie de rețea transfrontalieră puternică și benefică, prin care să se asigure un PIB corespunzător și o dezvoltare durabilă, mai există oare un ideal național? Mai doresc românii să rămână în România sau le este mai bine prin alte părți? În condițiile în care țiganii și-au luat nume de rromi, sfidând pur și simplu numele de român, iar comportamentul lor este, din toate timpurile, unul de nerespect al conceptului de țară și de muncă, dar din punct de vedere demografic devenind extrem de puternici, chiar dominanți, ce se va întâmpla cu această țară? Care sunt și care vor mai fi idealurile ei?

De aici, se pune tranșant întrebarea: Există o criză de ideal în România? Și-a epuizat oare țara aceasta a noastră, înainte de a se consolidat ca stat național și unitar, înainte de a-și valorifica potențialul uriaș, înainte de a onora darul lui Dumnezeu (ne referim la frumusețea și bogăția acestor ținuturi dumnezeiești date de Creator românilor să-și facă o țară), resursele și idealurile? Își mai regăsesc oare românii, în idealul național, un suport, unicul suport, benefic și generos, pentru idealurile lor, sau își vor căuta aiurea, în patru-vânturile lumii, alte noi suporturi de ideal? Va fi oare posibil așa ceva?

Întrebări la care nu se poate răspunde tranșant negativ, doar pentru motivul că guvernele nu au reușit să conducă România pe drumul cel bun, iar criza financiară și presiunile unor cercuri care vor să distrugă entitatea și identitatea statelor sunt din ce în ce mai mari. Românii, considerăm noi, nu și-au epuizat nici pe departe resursa de ideal. Dimpotrivă, noi considerăm că această resursă de ideal încă nu a fost folosită. Probabil că mulți dintre noi

nici nu știm cu adevărat că există, ci doar presupunem că există, pentru că ne place să credem ființa noastră nu și-a secăt izvoarele, că ar fi prea devreme, în logica istoriei, să se producă o astfel de catastrofă. Sunt țări care pur și simplu au fost desființate și au revenit puternic, atingând valori nebănuite.

Noi considerăm că resursele de ideal ale noastre, ale românilor, mai ales ale generațiilor tinere, sunt nepuizabile. Oamenii, oricât ar fi de dezamăgiți de cei care conduc țara, mai cred încă în destinul țării și în idealurile ei, care sunt și ale lor, adică ale noastre, ale tuturor. Ei știu că țara merită să înflorească și să rodească frumos, că va reuși cândva să depășească situația grea în care au dus-o hoția, incompetența și prostia multora din cei care au condus-o și să redevină una dintre cele mai frumoase grădini ale continentului european și ale lumii.

Trăim, într-adevăr, o criză de ideal. Dar nu pentru că un astfel de ideal ar lipsi, ci pentru că sunt încă prea mulți aceia care nu au ochi să vadă și minte să înțeleagă că o țară își reunește cetățenii săi doar pe un suport de valori și pe un gând comun frumos și optimist, care se cheamă ideal și care prefigurează un orizont clar, o speranță care se va împlini și un efort care merită făcut.

DETERMINARE A NEDETERMINĂRII

Abstract

Este oare necesară o ordine a lumii? De ce ar fi? Pe ce criterii se poate realiza aceasta și de către cine? Cum? Cine anume și de ce își poate asuma dreptul sau, mai degrabă, responsabilitatea ordonării lumii? Și, la urma urmei, ce înseamnă ordinea lumii? Dar dezordinea? Dar ordonarea ei? Dar dezordonarea? Ordinea lumii (dacă se acceptă, totuși, că există o astfel de ordine), este lăsată de la Dumnezeu sau a fost și este creată și actualizată de oameni?

Cuvinte-cheie: ordine, valoare, interes, dinamică, geopolitică, vocație, patrimoniu, cultură, civilizație

1. Schiță de contrasistem

Desigur, la aceste întrebări – și la multe altele – există, de multă vreme, numeroase și variate răspunsuri. Și, de aici, infinite controverse. Omul nu este dispus să accepte *dat*-ul, decât în măsura în care îi folosește la ceva. Dacă nu-i folosește, îl privește ca pe ceva exterior și nu-i acordă, practic, nicio importanță. Și nicio șansă. Este cazul și conceptului de *ordine a lumii* sau de *nouă ordine a lumii*. Acest concept pare atât de îndepărtat de preocupările cotidiene sau pe termen lung ale omului individual, preocupări care țin de condiția sa și de modul concret în care trăiește, încât îl tratează ca pe orice lucru exterior, probabil prețios, dar neimportant și de prisos.

Totuși, pentru universul cunoașterii și pentru cel al înțelegerii rostului omului în lume și al lumii ca exterioritate și, în același timp, ca interioritate a sa și mediului său uman, este necesar să ne aplecăm și asupra acestui concept. *Este lumea – înțeleasă ca societate a oamenilor, cu toate componentele și elementele acesteia, începând cu ființa umană, cu omul individual și continuând cu societatea omenească și cu infrastructurile acesteia – un sistem? Și dacă da, atunci care sunt structurile și funcțiunile acestui sistem? Avem de-a face cu un sistem, cu un sistem de sisteme sau doar cu un conglomerat care se structurează aleatoriu și haotic? Acceptă oare oamenii să existe și să evolueze în rigoarea sistemică a schimbului permanent de substanță, de energie și de informație cu mediul? Care mediu? Mediul cosmic? Mediul geofizic? Mediul fizic? Mediul social? Mediul virtual? Mediul cunoașterii? Sau toate acestea la un loc? Sau omul se consideră o ființă cu totul specială, un demiurg, adică un creator și un*

moderator de sisteme și nu doar un simplu element al unui sistem pe care nu-l poate nici cunoaște pe deplin, nici gestiona în mod eficient, nici controla în mod necesar?

Dacă cei peste șapte miliarde de oameni individuali, de diferite vârste, profesii, religii etc. sunt peste șapte miliarde de centre importante, de centre vitale ale acestei lumi, atunci lumea nu este altceva decât o rețea în continuă mișcare a acestor centre care se supune legii numerelor mari și se dezvoltă după legile și principiile Naturii, ale Cosmosului, al Universului. Acest lucru pare să fi fost foarte bine înțeles de sofști, de unde și celebra afirmație atribuită lui Protagoras, potrivit căreia *omul este măsura tuturor lucrurilor, a celor ce există pentru că există și a celor ce nu există, pentru că nu există*. Știm însă foarte bine că o astfel de afirmație este doar metaforică, pentru a se sublinia importanța și unicitatea ființei umane în acest Univers, deopotrivă, cognoscibil și misterios, infinit și partajat. O astfel de realitate nu există. Omul nu este chiar măsura tuturor lucrurilor, ci doar măsurătorul lor, prins mereu în cabestanele neînțelese niciodată pe deplin ale cunoașterii, care-l ancorează mereu de un ideal și de un orizont asimptotic la ideal.

Lumea omului este, deopotrivă, o lume a valorilor, a cunoașterii și a interesului. Valorile sunt efecte speciale ale acțiunii, care se assemblează în mari sisteme ce se constituie într-un puternic patrimoniu național, internațional și universal și care ridică, pe măsură ce acumulările de valori cresc, civilizația tot mai sus. Probabil că procesul acestei construiri și înălțări a pedestalului de valori ale omului și ale lumii se aseamănă foarte mult cu modul în care au fost ridicate piramidele. Acolo, în vârf, se află valorile încă neautentificate, încă neconfirmate de timp, încă în construcție și sedimentare, valorile abia forjate, valorile fierbinți, valorile înflorite. Ele sunt foarte puține, pentru că procesul de selecție, în ceea ce privește valorile, este foarte complex și foarte dur. Nu orice rezultat al unei acțiuni umane reprezintă o valoare. Valorile autentice – cele confirmate de timp și rămase nealterate sub semnul duratei – sunt destul de rare. Dar nu valorile împing lumea înainte. Ele doar o ridică mai sus, tot mai sus pe panta crescătoare a devenirii. Motivul și mobilul acțiunii nu-l constituie valoare, ci interesul.

Înainte de a trece la analiza suporturilor, coordonatelor și reperelor de construcție a ordinii lumii, ne vom opri, preț de câteva fraze, la dinamica arhitecturii valorii și a sistemelor de valori, la cea a interesului și a procesualității acțiunii umane, întrucât, deși rareori le respectă, omul trăiește în acest uriaș patrimoniu pe care el însuși și l-a creat și pe care îl dezvoltă în fiecare zi – valorile –, dar este obligat să acționeze și să reacționeze, în funcție nu de valori, ci de interese. Valorile pot constitui doar seturile de suporturi și de principii, care-i dau omului identitate, securitate, moralitate și certitudine. La origina procesualității acestei dinamici, se află, însă, totdeauna, interesul.

Valoarea poate fi definită ca monadă a culturii și civilizației, întrucât ea este un efect durabil, confirmat de timp și evaluat de om și de societate ca esență a unei realități, golită de lucrurile și caracteristicile ei trecătoare. Valoarea este ceea ce rămâne după ce totul a trecut, este grăuntele de diamant extras din tonele de steril, este ceea ce strălucește și durează dincolo de avalanșe și furtuni. Valoarea este piatra de temelie a culturii, iar cultura este nucleul greu al civilizației. Valorile sunt, în edificiul culturii și civilizației, precum cărămizile într-un templu. Ele se assemblează în mari sisteme de valori, iar pe aceste sisteme se constituie temelia lumii, durata și durabilitatea ei. Valorile nu sunt conflictuale, pentru că sunt esențe, pentru că sunt pure, pentru că sunt efecte trecute prin șlefuirile vremurilor, ale cunoașterii și ale adevărului universal, ale adevărului absolut. Valorile sunt Dumnezeiești, pentru că reprezintă bobul pur de rouă al efectului acțiunii umane, adică ce au mai bun și mai frumos oamenii, și propria lor sinteză a rezultatului acțiunii calificate, laborioase, geniale. Valorile nu generează acțiunea, nu se constituie în mobiluri ale acțiunii, întrucât ele sunt ultimul efect sintetic al acțiunii, esența ei, aurul ei. Valorile nu fac războaie și nu îndeamnă la conflict și la acțiune. Ele nu sunt decât verigi sau zale prețioase în înlănțuirea de aur a lumii, în durata și universalitatea ei.

Ceea ce nu fac valorile, fac *interesele*, cele care proiectează voința omului în viitor. Interesul este mobilul și motivul acțiunii; el este cel care construiește un orizont de așteptare, o cale, un scop, un obiectiv, un *modus vivendi* și un *modus cognoscendi*. Evident, nu o face pe un loc gol, ci pe un loc acoperit cu edificii, cu realități și realizări, cu sisteme de valori care jalonează timpul, spațiul, principiile, morala, gândul și viața. Interesul este conflictual, pentru că este dinamic și complex, pentru că este proiect în viitor, pentru că implică, deopotrivă, o negare și o afirmare, o distrugere și o creație, adică o devenire, o transformare, pentru că este creație, pentru că este orizont de așteptare.

Omul acționează totdeauna din interes, iar interesul va fi totdeauna, atâta vreme cât va exista viață umană pe pământ, mobilul acțiunii, motorul ei de neoprit. Nu valorile îl îndeamnă pe om să construiască rachete și nave spațiale pentru a ajunge pe Marte, ci dorința lui de a cunoaște, interesul lui de a descoperi noi orizonturi ale propriei sale existențe, desigur, pentru a-și ameliora această existență, pentru a înțelege Universul, pentru a câștiga și a adăuga un plus de securitate și de bunăstare la condiția sa. Nu valorile îl îndeamnă pe om să declanșeze un conflict sau un război, ci interesul lui de a debloca o situație strategică în favoarea lui, a comunității sale și a mediului său de viață. Nu valorile lumii determină schimbarea și transformarea continuă a ordinii lumii, ci interesele marilor sale entități și orizonturile de așteptare edificate pe baza acestor interese.

Valorile, de îndată ce s-au produs, se assemblează automat în sisteme de valori, se integrează automat în aceste sisteme, generând o nouă fațetă a construcției, o nouă configurație, o nouă spirală, o nouă ascensiune realizată și fixată pentru eternitate sau pentru o mare durată. Valorile își află singure locul, pentru că, fiind unice și irepetabile, și locurile lor sunt unice, necesare și irepetabile. Fiecare valoare își are locul ei. Nu va exista niciodată o situație în care mai multe valori să se bată pe un loc. Totdeauna, valorile, de îndată ce vor atinge acest statut, vor avea locul lor în integralitatea și complementaritatea lumii, în unitatea și indestructibilitatea ei. Valorile își au și ele viața lor, durata Unele sunt tot atât de longevive precum comunitatea căreia îi aparțin și pe care o definesc, avându-și viața lor, durata lor și „ADN”-ul lor, altele se degradează în timp. Vor urma însă altele care își au locul și rațiunea lor...

Am putea, desigur, să vorbim de o ordine a lumii bazată pe sistemele ei de valori, în sensul construcției obiective a edificiului piramidal al unității și identității lumii, însă, știm foarte bine că politicile și strategiile care se ocupă, din toate timpurile, de noua ordine a lumii nu au în vedere consemnarea unei realități realizată prin legea de compoziție a sistemelor, a temeliilor acestora sau a construcțiilor piramidale durabile, ci doar construcția voluntară, bazată pe un proiect, cu scopuri și obiective fixate printr-o planificare strategică de mare anvergură.

Noua ordine a lumii – de care se vorbește de atâtea vreme și atât de mult – este, în primul rând, un proiect politic, mai ales al marilor puteri, și nu doar un efect al unei evoluții obiective. De aici nu rezultă că un astfel de proiect nu ține seama de sistemele de valori și de evoluția obiectivă a lumii. Rezultă doar că nu valorile determină acest proiect, ci interesele, cele care configurează, de altfel, și voința de a construi și realiza un astfel de proiect. Este adevărat, omul, fiind o ființă conștientă de sine și de mediul în care trăiește, dorește să transforme acest mediu potrivit dorințelor și intereselor sale și nu să accepte ca natura să rezolve această problemă în locul său. La urma urmei, societatea omenească nu este o societate a efectului natural obiectiv, ci una a cunoașterii, deci a efectului natural obiectiv cognoscibil, previzibil și modelabil, supus voinței subiective, adică modificat, transformat, reconfigurat, deci, subiectiv.

Ce înseamnă însă voință subiectivă (desigur, voința este totdeauna subiectivă) la nivelul omenirii, ca societate a cunoașterii? A efectuat oare cineva vreodată un referendum planetar pentru a configura această voință colectivă prin sinteza voințelor individuale? Este oare posibil așa ceva? Greu de răspuns. Probabil că nu. Oamenii sunt mult prea diferiți pentru a accepta o dimensiune universală, neclară și confuză, a propriei lor existențe individuale, pe care fiecare o înțelege altfel, adică altfel decât alt om, aflat pe un alt meridian, în funcție nu doar de valorile sale, ci, mai ales, în funcție de

interesele, temerile, angoasele și speranțele sale. Altfel, dar nu prea departe de ceea ce înseamnă a fi om. Tot ceea ce se știe – în măsura în care chiar se știe – este că omul individual se află încă foarte departe, mult prea departe de dimensiunea globală sau universală a propriei sale existențe și mult prea aproape de nevoile sale de zi cu zi, pentru putea înțelege pe deplin suporturile unei construcții, poate necesare, dar care va rămâne mereu fără identitate pentru el.

Nu omul de rând, omul de linie, este cel care configurează noua ordine a lumii, ci omul ieșit din rând, omul suit pe o platformă, omul care își asumă un drept sau o responsabilitate, nu de dragul valorilor universale ale lumii, ci sub presiunea intereselor sale sau ale grupului din care face parte.

Comentatorii sau observatorii conceptului și realităților noii ordini mondiale pot privi această problemă dintr-o perspectivă istorică, geopolitică și geostrategică, sociologică sau psihologică, științifică sau doar a simțului comun. Globalizarea și evoluția complicată a lumii generează foarte multe întrebări care nu au încă răspunsuri, iar cercetarea științifică nu a ajuns încă la capacitatea de a prevedea cu exactitate dinamica lumii și ordinea ei intempestivă, aleatoare sau rezultată efectiv din combinarea realităților și tendințelor, sub presiunea variabilă și greu identificabilă și cuantificabilă a determinărilor. Numeroasele institute de cercetare științifică, academiile, universitățile, structurile de analiză și prognoză de tot felul pot formula ipoteze, studii, chiar avertismente, pot realiza scenarii, pot efectua demonstrații pentru a aduce argumente pro sau contra, pot expertiza fel de fel de decizii politice în acest amplu demers de cunoaștere și chiar de acțiune a coordonatelor ordinii mondiale, pot constitui modele matematice sau de altă natură ale acesteia, dar nu pot realiza absolut nimic din ceea ce presupune o astfel de arhitectură a noii ordini mondiale și a coordonatelor pe care ar putea fi ea construită și constituită efectiv fără aportul complet și, adesea, exclusiv al decidentului politic.

Din păcate, arhitecții noii ordini mondiale – indiferent cum s-ar numi aceasta – nu sunt nici savanți, nici oameni de știință, nici acele mari comunități academice care ar fi îndreptățite să aibă un punct de vedere, ci doar oameni politici, adesea incuți sau foarte mărunți din punct de vedere intelectual și, mai ales, moral, aflați în diferite funcții importante – de regulă, șefi de state, prim-miniștri, parlamentari, finanțiști uriași, șefi ai unor organizații transfrontaliere cu impact global, reprezentanți mai mult sau mai puțin din umbră ai sionismului, ai masoneriei și încă vreo câțiva, de prin alte grupuri iluminate sau oculte etc. –, care se gândesc la binele omenirii, de regulă, prin oceanul binelui lor sau al arealului lor, al avantajelor pe care le poate aduce un concept sau altul, al centrelor vitale care pot fi cucerite sau anihilate, al accesului la piețe și resurse, al puterii politice, financiare, economice și militare, al dominanței informaționale și strategice, al

modelării lumii în sensul dorit de ei, al Puterii și al Banului. Unii dintre acești foarte mari arhitecți politici sau de altă natură, dar mai ales politici, chiar cred că sunt sau pot fi demiurgii lumii, alții sunt doar foarte realiști, își cunosc bine limitele, locul și rolul, și nu vor altceva decât vrea toată lumea: putere, influență, dominanță, bani.

Așadar, arhitecții noii ordini mondiale (vizibili sau nu, unii foarte vocali, alții doar tăcuți și bine ascunși) nu sunt nici pe departe unitari, nici îndreptățiți, nici mandatați de cineva, nici „autorizați”, ci doar interesați.

În toate filosofiele și configurările unei astfel de ordini, se află două tipuri de determinări, unele obiective, celelalte subiective. Cele obiective sunt, de regulă, folosite ca pretext, iar cele subiective sunt definite ca funcții sau efecte de context. Binele omenirii a devenit un fel de scop planetar, pe care adepții noii ordini încearcă să-l definească fie pe un suport pe care-l denumesc democratic și prosper, în care sunt promovate economia de piață, spiritul liberal partajat cu cel conservator, drepturile omului și înlăturarea dictaturii de orice fel (ca și cum impunerea democrației n-ar fi tot o formă de dictatură), fie pe un suport religios, în care necredincioșii ar trebui pedepsiți, excomunicați, arși pe rug sau jupuiți de vii.

Efectele primei perspective sunt consonante cu efectele celei de a doua și se exprimă în recrudescența conflictualității lumii, în reconfigurarea centrelor de putere, care sunt cam aceleași de milenii, în adâncirea faliilor strategice, în creșterea anomiei sociale în aproape toate țările lumii, în amplificarea rețelelor traficante, a fenomenului terorist, în adâncirea decalajelor dintre țările bogate și țările sărace, în zecile de milioane de oameni care mor anual pe glob de foame sau datorită bolilor de malnutriție, în recrudescența violențelor, în butoiul cu pulbere care stă gata să explodeze în Orientul Mijlociu, în uriașa criză financiară care se poate finaliza, ca și cea din 1929-1939, cu un război mondial pustiitor și în atâtea alte situații conflictuale grave și paradoxale care nu produc nici pe departe vreo ordine, ci o cumplită și periculoasă dezordine.

2. Certitudini cu geometrie incertă

De ce dorește Israelul cu atâta ardoare să lovească instalațiile nucleare ale Iranului, așa cum a făcut-o, în 1981, cu reactorul francez Osiriak, în Irak, la sud de Bagdad, fără să fi mișcat cineva vreun deget, ca și cum lumii întregi, inclusiv Franței, cea care a efectuat lucrările și care, de fapt, construisese reactorul respectiv, ar fi „delegat” nu i-ar fi păsat? A autorizat, oare, ONU avioanele F-16 israeliene să facă treaba asta? Desigur că nu. Atunci de ce i s-a permis Israelului să lovească o instalație nucleară din Irak, fără acordul ONU, fără declarație de război, fără urmărire în planul relațiilor internaționale? De ce s-a permis ca India, Pakistanul și Israelul să

se doteze cu arme nucleare și altora nu? Simplul fapt că unii au semnat tratatul de neproliferare, iar alții nu, nu poate constitui, în condițiile în care vorbim de suveranitate, egalitate, respect și independență, un criteriu moral și legitim de departajare.

Ar trebui, potrivit dreptului internațional, să nu avem mai multe categorii de state, ci doar state suverane care s-au obligat să respecte dreptul internațional și legile de conviețuire pe această planetă. Dar, în realitate, avem mai multe categorii de state. Statele nucleare nu vor putea fi niciodată pe picior de egalitate, în ceea ce privește garanțiile de securitate și adevărul conflictualității lumii, cu statele care nu dețin astfel de arme. Totdeauna statele nucleare vor exercita presiuni disuasive asupra celorlalte și niciodată nu va fi invers, decât prin mijloace asimetrice. În lume, există dintotdeauna disimetrie, ceea ce, în planul securității și apărării, înseamnă disproporționalitate, iar simetria nu este decât relativă și conceptuală, pe niveluri putere. Disimetria proliferază dominanța strategică a celui foarte puternic, războiul non-contact și dictatura forței. Din disimetrie se iese prin asimetrie, adică prin exploatarea vulnerabilităților celuilalt, evadând însă din legi și din principii și revenind la o sintagmă demult condamnată de legile civilizației: *scopul scuza mijloacele*. Asimetrie poate să însemne teroare, minciună, lovire sub centură, dezinformare, atacul populației civile, înfometare, gherilă, insurgență și contra-insorgență, diversiune, criminalitate transfrontalieră, pervertire a valorilor, adică distrugere, folosire a mijloacelor artizanale de distrugere sau a unor componente chimice, biologice, radiologice și nucleare pentru a produce pierderi uriașe celuilalt etc. etc. Este însă greu de presupus că asimetria (adică neacceptarea supușeniei și a dominanței și lovirea celuilalt cu tot ce poți, dar și reacția disproporționată sau tot asimetrică a celuilalt) va putea anihila vreodată disproporționalitatea, supraștația armei nucleare sau uriașele decalaje economice dintre lumea tot mai bogată și lumea tot mai săracă. Cu alte cuvinte, dreptul internațional nu este foarte drept, de vreme ce unii au voie iar alții nu la sistemele de arme performante, în speță la armele de distrugere în masă.

Care ar fi, totuși, noua posibilă ordine a lumii? Țări nucleare și țări nenucleare? Țări puternice și țări slabe? Țări foarte bogate și țări aduse în sapă de lemn? Țări foarte bine guvernate și țări foarte prost guvernate? Țări importante și țări mai puțin importante? Țări democratice și țări nedemocratice? Țări care se constituie în centre de putere și țări în afara acestor centre, adică țări periferice? Cine stabilește ierarhiile și categoriile și pe ce criterii? Desigur, se va spune că organizațiile și organismele internaționale care, așa cum bine se știe, nu sunt superioare statelor, nu sunt șefii statelor, ci instrumente create de state pentru a facilita și armoniza relațiile dintre ele. E drept, Consiliul de Securitate al ONU stabilește (a se citi: dictează) o acțiune sau alta, un tip de comportament sau altul, în limitele

competențelor pe care i le-au fixat statele membre ale ONU și în cele ale dreptului internațional.

Este drept că se vorbește de multă vreme de o guvernare mondială, dar asta ar însemna desființarea statelor sau federalizarea lumii, or, deocamdată, așa ceva nu s-a legitimat în nici un fel. Probabil că, în viitor, așa va fi, dar de la cruda realitate în care peste 40 de milioane de oameni mor în fiecare an de foame și de malnutriție, în timp ce câteva milioane nu mai știu ce să facă cu banii, cu iahturile și cu averile personale nesfârșite și nefolositoare, este o distanță uriașă. O astfel de ordine nu poate fi, totuși, desființată decât printr-un egalitarism utopic de tipul celui comunist care, tocmai a fost redus la tăcere, fiind considerat dictatorial, periculos și drept amenințare gravă pentru incomensurabila democrație a lumii partajată în state, în bogați și săraci, în sedentari și migratori, în credincioși și necredincioși, în savanți, oameni obișnuiți și debili mintali, în bătrâni, maturi, tineri și copii, în bărbați și femei, în patroni și lucrători, în profesori și elevi, în noi și ceilalți, în unii și alții, reușiți sau separați prin valori, interese, pasiuni și indiferențe...

Președintele George Bush și alții ca el și cu el s-au încăpățânat să transforme Orientul Mijlociu în Marele Orient Mijlociu Democratic și Prosper, dar unele dintre țările acestui Orient foarte bogat în cel mai ieftin petrol din lume nu doresc neapărat acest lucru. Nu doresc însă nici să fie așa cum este el acum, de vreme ce primăvara arabă i-a alungat de la cârma unor țări pe niște conducători matusalemici, l-a omorât pe asimetricul Ghadafi, a declanșat un război în Siria, iar Isrealul așteaptă, cu motoarele avioanelor pornite, permisiunea de decolare pentru a ataca Iranul. Din palestinieni nu a mai rămas aproape nimic, fragmentarea, partajarea și izolarea acestei populații care își vrea țara ei înapoi este aproape gata. Dincolo de frontierele Israelului, Hezbollahul adună sute sau poate mii de aruncătoare de proiectile reactive – de rachete le zic unii – și mijloace antitanc, cu care, speră, probabil, să producă un adevărat dezastru Tsahalului. Unii analiști cunoscători în ale armamentelor, politicilor și strategiilor subtile de confruntare asimetrică vorbesc de o armată ascunsă a Iranului, adică de sute, mii sau zeci de mii de oameni, împrăștiați prin toate țările posibil inamice, care, la un semn, vor declanșa arma biologică, adică vor slobozi niște viruși care vor distruge cel puțin un miliard de oameni. Nu știu de ce ar face-o. Pentru că, oricum, musulmanii, în lupta lor cu civilizația occidentală, în măsura în care există cu adevărat o astfel de luptă, au o armă mult mai teribilă decât cea nucleară: *arma demografică*. Spre exemplu, în lumea musulmană din Europa, se nasc cam opt copii per familie, ceea ce înseamnă explozie demografică și o uriașă presiune geopolitică asupra spațiului european, unde numărul copiilor per familie este doar de 1,5, ceea ce înseamnă creștere negativă (deci pericol de dispariție în câteva sute de ani), dacă ne gândim la tipul de calcul pe care îl făcea Conea. El utilizează un

termen – *druckquotient*, care aparține lui Alexandru Supan, și este folosit pentru a evalua presiunea la care este supus un stat din partea vecinilor săi. Pentru că, așa cum sublinia Kjellen, orice stat trebuie să se considere, într-o anumită formă, asediat. Formula *druckquotient*-ului este una foarte simplă. *Druckquotient*-ul se obține prin însumarea populațiilor țărilor vecine și împărțirea acestei sume la numărul locuitorilor statului propriu.

$$Dk = \frac{P_{v1} + P_{v2} + \dots + P_{vn}}{P_p} = \frac{\sum_1^n P_v}{P_p},$$

unde Dk reprezintă *Druckquotient*-ul, $P_{v1} \dots P_{vn}$, populațiile țărilor vecine, iar P_p populația proprie. În acea vreme, *druckquotient*-ul calculat de Supan era, pentru Olanda, de 11,7, pentru Belgia, de 14,7, pentru România, de 30,8 și, pentru Elveția, de 50,9.

Putem face acest calcul și azi, pe cel puțin două paliere – cel exterior, care cuprinde populațiile în creștere sau descreștere ale țărilor vecine (vecinătatea mai mult sau mai puțin liniștită de care vorbește Uniunea Europeană) și cel interior, compus din emigranți și cetățeni de alte etnii și alte religii care s-au stabilit definitiv în interiorul Uniunii Europene și al fiecărei țări din Uniune. Folosind acest calcul, putem evalua uriașa presiune demografică exercitată în special de lumea musulmană asupra continentului european.

$$Dk = \frac{P_{i1} + P_{i2} + \dots + P_{in}}{P_p} = \frac{\sum_1^n P_i}{P_p},$$

unde i_n reprezintă populația străină (în speță, musulmană) din interiorul Uniunii Europene sau al fiecărei țări.

Însumarea celor două tipuri de presiuni dau presiunea reală cu care se confruntă și se va confrunta Uniunea Europeană în prezent și în viitor

De aici nu rezultă că agitarea Orientului Mijlociu și a Orientului Apropiat face parte din strategia indirectă a Europei sau a unor țări din Europa pentru a reduce această presiune. Rezultă doar că problemele care se cer soluționate sunt mult mai complicate decât dorințele unor șefi de state de a organiza lumea cum vor ei sau cum cred ei că ar fi mai bine.

Druckquotient-ul, folosit cu foarte mult atenție, poate releva o situație posibilă privind adevăratele presiuni demografice care vor contribui, probabil la schimbarea lumii. Desigur, civilizația occidentală – una dintre cele mai performante de pe planetă – are suficiente resurse pentru a-și soluționa problemele cu care se confruntă, dar ele nu pot fi rezolvate decât

dacă se ține seama de toate valorile și de toate interesele acestei lumi, de toate presiunile, de toate pericolele și amenințările.

Noi suntem de părere că nu noua ordine a lumii contează, ci modul în care sunt soluționate problemele resurselor, ale piețelor, ale populațiilor, ale mediului și cele ale modului de viață al oamenilor. Există un uriaș conflict între mondializarea informației, economiei, infrastructurii și chiar a modului de viață al oamenilor (care devine din ce în ce mai dependent de informație și de rețea, de imagine, de resurse și de piețe), modul în care funcționează finanțele, care devin, deopotrivă, dominante, dictatoriale (pe ele nu le controlează nimeni) și perturbatoare și realitatea unui sistem internațional bazat pe state suverane.

Din păcate, se pare că, prin noile politici financiare restrictive și perturbatoare, ne întoarcem la ceea ce Kjellen numea stare de asediu. Desigur, pare impropriu să vorbim, astăzi, în epoca rețelei și a Internetului, a deschiderii totale spre informație, comunicare și spre alte orizonturi ale lumii, de o stare de asediarea a unui stat de către alte state, dar modul în care funcționează sistemul financiar generator de crize (datorită, în primul rând, componentei sale speculative), precum și uriașele decalaje între interesele unora dintre marile puteri sau ale altor state-pivot sau privilegiate sugerează o astfel de asociație. Spre exemplu, atunci când un stat nu face ce zic unele dintre celelalte state sau ce hotărăște un anumit forum sau ce o fi, asupra statului respectiv se exercită presiuni economice și financiare, se instituie un embargo și chiar se intervine în forță. Poate că astfel de măsuri sunt justificate din anumite puncte de vedere. Dar un stat nu este o entitate golită de conținut, o piesă pe o tablă de șah, ci o țară în care trăiesc milioane de oameni, în care există viață, idealuri, cunoaștere, o istorie, o cultură, un patrimoniu, vocație, valori, interese, orizonturi de așteptare, temeri și speranțe... Măsurile punitive sunt, ca și odinioară, suportate de populație, de fiecare om în parte, adică de această primă și ultimă entitate supremă, unică și indivizibilă, a civilizației umane, care este omul fizic, omul care trăiește – cât trăiește –, muncește, învață, speră.

În ce măsură folosește noua ordine a lumii, indiferent cum ar fi ea denumită sau configurată, acestui om – care ar trebui să fie, dacă nu măsura tuturor lucrurilor, atunci măcar decidentul principal al propriului său mod de viață –, rămâne de văzut. Depinde în ce tabără se află acest om. Și pentru că orice ordine creează și dependențe, atunci, el, omul, va migra spre acele locuri mai sigure, care-l feresc de uragane și avalanșe, de inundații și revărsări, de efecte ale efectelor conflictualității endogene a acestei lumi, în esența ei schimbătoare și nesigură.

Din punctul de vedere al noului realism geopolitic, presiunile de care vorbea Kjellen se continuă. Unele dintre ele iau forma migrației uriașe, a interesului energetic, altele se mențin în termenii unor competiții sau ai unor

concurențe pentru resurse, piețe, putere și influență sau pur și simplu pentru obținerea unor avantaje, inclusiv a avantajului de a te stabili unde dorești pe planeta Pământ sau în Univers, dar și acela de a-ți putea păstra țara, cultura, istoria, bucuria și demnitatea.

Unii vor spune că așa a fost lumea făcută, unele state fiind extrem de puternice, din toate punctele de vedere, iar altele fiind extrem de slabe. Vinovați n-ar fi, zic acești unii sau alții, liderii lumii – dacă se poate vorbi de așa ceva, atunci când avem de-a face cu state suverane –, ci conducătorii statelor sărace, popoarele care nu au cultura necesară, sunt leneșe și nu înțeleg principiile democrației și ale economiei de piață, guvernarile proaste și, poate, neșansa. *Cine și de ce are dreptul să pună etichete pe fruntea popoarelor? Pe ce bază? ...*

Desigur, și unii și alții au dreptate. Într-adevăr, așa este lumea făcută. Pentru că avem de-a face cu o lume inegală, conflictuală și confuză, o parte a ei fiind în permanentă agresată și adusă în sapă de lemn, iar o alta aflată mereu în ofensivă, cap de afiș, avangardă, beneficiară autoritară a piețelor, resurselor, tehnologiilor, finanțelor și creierelor. Într-adevăr, există o lume îmbuibată, de regulă, fără frontiere, și o lume înfometată, de regulă închisă în bantustane de tot felul, condamnată la noi forme de sclavie, folosită ca masă de manevră, ca mână de lucru ieftină sau uitată pur și simplu pe străzile și pe maidanele lumii. *De ce este așa? Se poate ieși oare vreodată din această ordine dezordonată, din această stare de inegalitate cumplită, din această stare de insecuritate și de disproporționalitate dramatică? Și, la urma urmei, de ce ar fi necesar acest lucru? Cui ia-r folosi?*

Există, de când lumea, dictatori și state dictatoriale, traficanți și rețele ale traficantilor, cercuri de interese fără limite și fără frontiere, state prospere și state eșuate, miliardari și muritori de foame, teroriști și state teroriste, atitudini imperiale și atitudini înrobitoare, presiuni financiare imense și efecte ale dezechilibrelor financiare imense, bunăstare și crize, savanți și analfabeți, nomazi și sedentari, frontiere și falii, certitudini și angoase.

Poate oare, vreodată, să schimbe ceva această realitate ancestrală a lumii? Cum?

În loc de concluzie

Și în mileniul al III-lea, sub oblăduirea neputincioasă a ONU, lumea este tot așa, cum a fost mereu, de când se știe: egală și inegală, disproporționată și asimetrică, unitară și diversificată, sedentară și migratoare, împăciuitoare sau furioasă, liniștiră sau revoltată, tristă, bucuroasă, îndurerată, nobilă, păcătoasă, săracă sau bogată, dreaptă sau nedreaptă, cu avangarda în cosmos și cu ariergarda în epoca de piatră, cenușie sau frumos colorată, dar, în esența ei, minunată. Obsesia unora de a

o supune neapărat matricei de ordine pe care o doresc ei, de a o pune la colț, în genunchi pe coji de nucă sau în carapace lustruite cu idealuri și sloganuri de tot felul ar putea, mai degrabă, s-o distrugă.

CUNOAȘTEREA NOULUI RĂZBOI

Trăim într-o lume care se așează și se reasează mereu, în fiecare zi, pe fundamente vechi de când lumea, dar și pe fundamente foarte noi, abia însăilate, unele mult prea rigide, altele mult prea fluide, precum și pe orizonturi mult prea încolțurate ieșite, adesea mult prea mult din filozofia formei și chiar din luciditate. Este o lume care se dezvoltă într-un ritm infernal și se scufundă într-un infern magnific. Infernalul constă în dramatismul mișcării care ucide esențialul, iar magnificul în florile care cresc printre ruine și pe morminte. Orizonturile sunt, uneori, limpezi, iar limpezimile, de cele mai multe ori, nu au niciun fel de orizont. Sunt limpezimi-fractali, care evoluează în forme imprevizibile, interferări de transparențe ciudate și de opacități năucitoare. Dincolo de ele, se află marginaliile nelimpezimilor clare, ele însele extrase dintr-un haos în care nu există margini. Oamenii cred, totuși, în propria lor devenire și trăiesc cu sentimentul confuz că, undeva, cândva, vor ajunge acolo unde au plecat, că, după orice noapte, vine o nouă zi, că, după ploaie, poate fi din nou un cer senin, cu foarte mult soare nearzător. Dar, indiferent de vreme, își vor continua drumul. Evident, dacă, între timp, nu vor fi uitat încotro au plecat. Sau dacă nu vor fi siliți să uite ceea ce, în mod normal, ar fi de neuitat.

1. Margini și mărginiri

Totuși, ne place să credem că știm destul de clar cam pe unde am putea să ajungem noi, toți deopotrivă, dar fiecare în legea lui, într-un final, previzibil, în cadrul sistemului extrem de mărginit în care trăim. Pentru că noi, oamenii, nu trăim niciodată dincolo de marginile și mărginirile arealului din care facem parte, ci doar în sistemul lui de referință, pe care nu îndrăznim nici să-l negăm cu vehemență, nici să-l acceptăm cu nonșalanță. Chiar dacă zburăm în Cosmos și gândim infinitul, viața noastră rămâne legată, în timp real, de gravitație, în vreme ce gândul caută, paradoxal, marginile infinitului, adesea, fără să se detașeze prea mult de lucrurile mărunte ale experienței, ale vieții de zi cu zi, ale cunoașterii comune și ale intuiției sensibile. Sunt prea puțini cei care înțeleg limbajele formale, deși toți beneficiem, aproape în fiecare clipă, de efectele lor. Omul primește mai mult decât dă și beneficiază mai mult decât are. De unde acest surplus? Probabil că din uriașul efect sinergic al cunoașterii cunoașterii, adică al epistemologiei. Condiția noastră este aceea a determinării nedeterminării determinate, iar acest lucru ne împinge într-o antinomie pe care o acceptăm

ca pe un dat, ca pe o axiomă, dar nu în totalitate, ci doar în părțile care ne convin. Tot acest proces complicat este, de la un capăt la altul, contradictoriu și chiar conflictual, omul – cel foarte mulțumit-nemulțumit de sine și cam totdeauna nemulțumit de ceilalți – fiind, totuși, într-un continuu conflict chiar cu sine însuși. În momentul când încetează acest conflict, omul dispare, iese din viață.

Între aceste determinări ale nedeterminărilor determinate se situează și *războiul*, acest tăvălug infernal care înspăimântă și, paradoxal – tot paradoxal! – înnobilează lumea. Deși a fost definit ca instrument al politicii, războiul poate fi redefinit, credem noi, în termeni mai puțin politici, ca un act de onoare al politicii, poate singurul, în care sângele spală covorul murdar, mârșăvia și perversitatea, iar onoarea bătăliei învinge lașitatea uneltirii. Războiul nu este, totuși, unic făcător de soluții, ci doar un mod prin care oamenii ies din lașitate și ajung, lucizi, în acest ring unde, cei care au rămas încă oameni de onoare se confruntă, cu armele vieții și ale morții. Nu neapărat și numai în folosul lor, ci pentru mai-binele celorlalți. Războiul nu este un spectacol sângeros, în genul luptelor de gladiatori, pentru a satisface trebuințele violente ale unor spectatori descreierați, chiar dacă mulți dintre cei care au trimis armatele pe câmpurile de bătaie nu au fost prea departe de acest eufemism. Războiul rămâne marele act de curaj al unei nații, în confruntarea cu unul sau mai mulți adversari care-i stau în cale sau care n-au loc de ea și, de aceea, îi atacă hotarele. Războiul cel adevărat rămâne, credem noi, de competența țărilor și a națiunilor. Noul război – așa cum pare să fie el în viitor – iese din ce în ce mai mult din această competență. Hotarele de azi pot fi atacate, ce-i drept, și altfel, prin mijloace mult mai subtile și mai eficiente, cum ar fi, spre exemplu, cele financiare. Câteva bănci, împreună cu cei care se află în spatele lor, pot aduce în sapă de lemn și cea mai puternică țară din lume, fără ca aceasta să se poată apăra în vreun fel, de una singură, de un astfel de atac. Sau dacă o face, va păți ce a pățit România după ce și-a achitat datoria externă și a hotărât să nu se mai împrumute cu dobânzi exorbitante la niciuna dintre acele bănci care, între timp, au devenit cămătarii oficialii ai unei lumii din ce în ce mai străine. Pentru că, în momentul de față, finanțele gestionează lumea, nu lumea finanțele.

Ultima creastă a războiului, fie el de apărare, de apărare activă sau de apărare prin atac preventiv sau preemptiv (de preîntâmpinare), ca să nu-i spunem de agresiune, o reprezintă soluția militară, adică războiul dus cu armele de foc. Două astfel de teribile războaie mondiale duse cu cele mai moderne arme de foc ale momentului au zguduit lumea, iar un al treilea – cel rece – a aruncat-o într-o beligeranță asimetrică din care este foarte greu de spus sau de presupus cum se va ieși, dacă se va mai putea ieși vreodată, înainte de finalul finalului. Unele mici părți din uriașele arsenale clasice și

nucleare, convenționale și neconvenționale, cunoscute sau necunoscute, acumulate de omenire sunt distruse numai și numai în măsura în care sunt înlocuite cu altele noi, de sute de ori mai perfecționate și mai performante. Ideea că lumea se va dezarma vreodată, înainte de a pieri, este o iluzie, este o utopie. Niciodată, nici o țară respectabilă din lume – și toate țările acestei lumi sunt și trebuie să fie respectate și respectabile – nu a renunțat vreodată, de bună voie și nesilită de nimeni, la vreuna din armele sale, decât atunci când a fost învinsă într-un război și obligată să-și reducă armele și armatele sau atunci când a reușit să înlocuiască armele vechi, uzate, cu unele noi, mai performante. Și, probabil, așa va fi mereu, întrucât raporturile între state nu sunt numai de colaborare, respect și încredere reciprocă deplină, ci și de altă natură, adică bazate pe putere și influență. Desigur, noțiunea de putere trebuie înțeleasă în toate coordonatele sale, de la cele de potențial financiar (cel care face, astăzi, jocurile politice și strategice ale lumii), de potențial economic, social, informațional și militar, la cele de inteligență creatoare și efecte civilizaționale ale unor sisteme de valori acumulate în mii de ani. Dar componenta militară nu va lipsi niciodată din această construcție a puterii, întrucât este miezul ei dur, miezul ei de oțel, adică acel proiectil-săgeată din uraniu sărăcit menit să străpungă orice blindaj. Iar când noul blindaj va rezista acestuia, se va inventa un alt proiectil care să-l străpungă și pe acesta. Competiția aceasta nu se va opri, probabil, niciodată. Pentru că așa este lumea făcută.

Desigur, unii dintre pacifiștii acestei planete vor spune, probabil, că războiul este un act primitiv, barbar și murdar, alții, îndeosebi politicieni oportuniști, se vor revolta sau vor zâmbi superior în colțul buzelor, când vor vedea kaki în fața ochilor, îi vor disprețui și îi vor ataca pe militari prin tot arsenalul lor de mârșavii de tot felul, dar spusele și făcăturile lor nu vor însemna nimic nici pentru omenire, nici pentru fenomenul război, întrucât războiul nu are nevoie nici de etichetările lor, nici de elogiile fanilor violenței gratuite. Ei, acești părelnici de toate felurile, nu vor schimba, probabil, mai nimic, din fierberile lumii, pentru că ideile și părerile lor nu au acoperire în realitate, pentru că nu exprimă decât o emoție aproape viscerală, în fața unei grozăvii echivalentă cu ciocnirea a două planete, cu erupția unui uriaș vulcan sau cu un tsunami de tipul celui din 15 martie 2011, care a măturat peste 200 de kilometri din coasta japoneză.

Războiul este un fenomen tragic al lumii, iar lumea este, într-un fel, un multiplu de evenimente care-l generează și-l reproduc din generație în generație. De aceea, războiul ține pasul cu filozofia și ideologia lumii, cu psihologia oamenilor și tehnologia civilizațiilor, cu informația, cu gândirea, cu procesul cunoașterii, dar nu se abate de la esența lui. Mai mult, anumite componente ale războiului se situează în avangarda strategică a științei și tehnologiei, generează progres și chiar echilibru strategic, într-o lume care

produce, în primul rând, dezechilibre. Să nu uităm că multe dintre descoperirile cercetării științifice din domeniul militar – Internet, GPS etc. – au devenit, azi, bunuri comune pentru întreaga omenire, dar și un mod facil de a o controla.

Prin aceste cuvinte, nu preamărim zeul Război și nu ne situăm în nici un fel în slujba generării lui. De altfel, el nu are nevoie de preamăriri sau de etichete, întrucât face parte din dialectica esenței conflictuale a societății omenești, din viața ei, din fierberea ei interioară, din dramatismul ei ancestral. Ceea ce vedem noi – orașe înfloritoare, infrastructuri minunate, mașini de lux, avioane care spulberă distanțele, tehnologii din ce în ce mai sofisticate care justifică munca, hărnicia și chiar lenea și înnobilează inteligența creatoare, oameni fericiți sau care, uneori, sunt fericiți – nu este decât un efect de suprafață. IT și înalta tehnologie îl îndepărtează din ce în ce mai mult pe om de natura sa inițială, dar nu-l scoate din spațiul geografic în care el trăiește și în care are un sens. Dincolo de acest spațiu, omul nu are sens. În interiorul acestui spațiu, el se vrea un demiurg, deși nu este decât un produs. Natura îi acceptă vocația, dar nu și-o însușește, decât în foarte mică măsură, în sensul că lasă loc (atât cât lasă) infrastructurilor de care are nevoie omul pentru a trăi așa cum vrea el, cum crede el că vrea, dar, de îndată ce omul nu se mai ocupă de acestea, în foarte scurt timp (la scara planetei, evident), natura le inunde cu vegetație, le acoperă cu nisip sau pur și simplu le transformă în elemente primare. Desigur, prin natură înțelegem și determinarea cosmică.

Toate acestea sunt raționamente banale pe care orice școlar le știe pentru că i le spune doamna învățătoare. Porumbeii, în piața mare a orașului, se bat pe cele câteva grăunțe pe care le aruncă trecătorii sau municipalitatea sau pe care le aduce vântul. Acele grăunțe sunt, pentru ei, vitale. Când vor dispărea grăunțele, vor dispărea și porumbeii. Oamenii se războiesc tot pentru un soi de grăunțe, adică pentru tot ce există și de care au nevoi vitale: hrană, apă, resurse, idei, concepte, formule, texte, țară, simboluri, convingeri sau iluzii. Chiar și cei mai puțin viguroși dintre oamenii fizici, „sobolanii de bibliotecă”, cum li se spune de câteva secole încoace studioșilor, se războiesc și ei teribil, în idei dar nu numai în idei, pentru că, la urma urmei, ei, acești oameni de carte, de bibliotecă și de laborator, acești învățați care știu totul despre nimic, au descoperit și armele de foc, și arma nucleară și armele cu laseri și armele care folosesc biotehnologiile, nanotehnologiile sau tehnologiile de amplificare a undelor și unele modalități de a folosi energia cosmică spre binele sau spre răul oamenilor.

Vrem să spunem doar că războiul face parte din viața noastră, este impregnat în ADN-un nostru, precum culoarea ochilor sau predispoziția de a învăța cuvinte și de a trăi în lumea cuvintelor, o lume teribilă, în care poți fi azi fericit și mâine nefericit, astăzi viu și mâine mort. Confruntarea de pe

scena politică românească din ultimii ani dovedește că războiul oamenilor nu are nici un fel de limite, că el poate fi sublim, precum bătălia de la Transimene, unde un batalion de vârstnici, în frunte cu Leonidas, a dat una dintre cele mai teribile dovezi de onoare, de patriotism și de demnitate cunoscute în istorie, dar și ticălos și abject, precum bătălia din ultimii ani de pe scena politică românească. Toți își doresc puterea cu orice preț, iar cei care spun că nu și-o doresc, în realitate, și-o doresc de două ori mai mult. Unii, poate, vor s-o întrebuințeze în folosul omenirii sau al oamenilor, adică al nostru, al celorlalți, alții se îmbolnăvesc rapid de cauzele și efectele ei perverse și dictatoriale și o doresc veșnic. Pentru a o folosi, pentru a se bate în piept cu aura ei sau pentru a-și face scut din efectele ei. Este vorba de puterea discreționată, care, în această lume – chiar dacă a îmbrăcat pe ici pe acolo toga democrației – trăiește și supraviețuiește la discreția celor puternici, fie ei prinți, cerșetori, masoni, bancheri, gestionari sau beneficiari ai paradisurilor fiscale, muritori de rang superior sau boschetari de rând. În aceste zile foarte murdare, se dovedește din nou că ticăloșia a depășit orice limite, iar pragul de la care omul devine fiară s-a coborât deja în stradă, în parlamente, la nivelul ADN-ului, mitocondriilor și kinestozomilor. Este un prag intrinsec, conținut în fiecare celulă și în fiecare monadă spirituală, care, pe măsură ce înnobilează ființa umană, o și degradează ireversibil.

Poporul român va avea foarte multe de făcut pentru a ieși din mizeria agresivă în care a fost aruncat în ultimii ani, fără voia lui (dar cu înconștiența lui) de niște aleși ai nației cu mentalitatea unor pungași de drumul mare, din acest război al gunoaielor pestilențiale și al șmecherilor ajunși pe post de „generali”, într-o „armată” a clanurilor și bătaușilor umbrelor străzilor imunde, a maidanelor, catacombelor ascunse în palate, creierelor spălate și șmecheriilor alba-neagra de cartier mărginaș. Tot felul de indivizi dintre cei care nu sunt capabili să lege zece cuvinte într-o frază fără să comită un anacolut, dar și dintre cei care se consideră oameni subțiri și strigă cât îi ține gura că sunt cei mai cinstiți, cei mai curați și cei mai corecți din lume, dar au în conturi, pe numele lor sau al altora, prin fel de fel paradisuri fiscale milioane de euro sau dolari, valori imense furate din averea națiunii, spun, în văzul și auzul lumii, „Pe cuvântul meu de onoare”, într-o lume în care onoarea nu numai că nu mai are niciun preț, dar este considerată un delict impardonabil.

Unii dintre acești oameni fără caracter ajunși (cum au ajuns) în fruntea țării, unele purtătoare de rochii scumpe, cu zâmbete devenite inexpressive, de carton lucios sau de hârtie creponată, devenite (prin aroganță și lipsă de cultură) podoabe penibile în politichia românească, inși cu un tupeu incredibil, funcționari publici de un birocratism vecin cu cretinismul au murdărit și murdăresc, în fiecare zi, sufletul credul al românului de rând – elev, student, masterand, țăran, muncitor, profesor, medic, academician,

plătitor de impozite și taxe –, scos din comunism și aruncat pe drumurile noi scalvii naționale și europene. Poate că alegerile din toamnă vor curma această stare de umilință înfricoșătoare, dar este foarte puțin probabil ca răul produs în acești ani îngrozitori, de distrugere a economiei și resurselor și de îndatorare sine die a țării, să poată fie recuperați cu ușurință. Ceea ce nu au reușit să facă nici rapturile teritoriale din 1940, nici cel de-Al Doilea Război Mondial, nici Războiul Rece, nici comunismul au făcut proprii noștri guvernanți pdl-iști și udmr-iști din ultimii opt ani, dând câștig de cauză unor fantome în acest război al umbrelor dus împotriva României. Acesta nu a fost, nu este și nu poate fi un război de onoare, ci doar unul foarte murdar, de un tip pervers, dus de către cei care cred sau își închipuie că ne fac pe noi să credem că ei nu doresc altceva decât să „fericească norodul”, cum a zis cândva Eminescu, cu chipul lor arogant de sfinți de cartier, prin tăieri de salarii, prin tot felul de taxe, impozite, privatizări, afaceri profitabile pentru ei, prin învrăjbiri, prin umilirea și banalizarea gradelor militare superioare, inclusiv a celui de general, transformându-le în alvițe politice, prin jignirea profesorilor și medicilor, prin nesocotirea oamenilor de carte și prin câte altele...

Războiul de onoare unul din vremea cavalerilor medievali, dar mijloacele lui, politicile și strategiile noului război, ale celui de azi, au ieșit demult din principii și continuă o dezvoltare haotică și, deci, în foarte mare măsură, imprezvizibilă a confruntării și conflictului. Războiul nostru, al onoarei, demnității, soluției tranșate prin forța armelor a fost năpădit de alte mijloace – în primul rând, financiare –, dar și de abjecțiunea politicii și este pe cale de a se transforma, din mijloc de deblocare, prin forța armelor, a unui situații strategice complicate, în mijloc pervers și, în același timp, oribil de tranșare a puterii și influenței, de proliferare a insecurității și nesiguranței, de nouă sclavizare – de data aceasta, foarte subtilă – a omului calificat, a omului care nu are altă avere importantă în afară de calificarea sa, în afară de capacitatea sa de a munci. Nu munca este, azi, prețuită, ci proprietatea, dar cei mai mulți dintre oamenii planetei trăiesc nu neapărat din proprietate, ci din munca pe care o prestează și pe care o vând la un preț mai mare sau mai mic (de foarte multe ori, cu mult sub limita celui necesar strictei supraviețuirii), băncilor, firmelor de tot felul, afaceriștilor puși pe căpătuială și chiar instituțiilor statului. De aici nu rezultă că băncile, firmele, afaceriștii și instituțiile statului ar fi neavenite și că ar trebui distruse, ci doar că unele dintre acestea îl jecmănesc pe bietul om, îl transformă în sclav, dându-i iluzia că, dacă muncește de la 08.00 la 17.00, cu o oră pauză la prânz pentru masă, este un om foarte fericit. Sigur că este fericit, de vreme ce are un loc de muncă și, în cei 50 de ani de activitate (dacă, între timp, nu este dat afară), acumulează 108.000 ore lucrate, celelalte două treimi din acest timp rămânându-i pentru somn, masă, deplasarea la și de la serviciu și, eventual,

pentru a citi o carte sau a se uita la televizor și a fi îndoctrinat cu noile sloganuri ale unei societăți care nu dă doi bani pe el, în calitatea lui de nou sclav la societății de consum, decât în măsura în care, cu banii câștigați, cumpără produse de consum, devenind, adică, un bun și fidel cumpărător.

Societatea actuală, indiferent cum s-ar numi, deși își pune pe frontispiciu conceptul de „cunoaștere”, este foarte departe de ceea ce se cheamă cunoaștere. Sau, în orice caz, cunoașterea nu este doar un efort al individului care încearcă să acceseze universalul, ci mai ales un sistem programat și extrem de agresiv al societății de consum pentru a-l determina pe individ să afle că există fel de fel de produse extraordinare – inclusiv produse culturale, adică generate pentru piață – și să le cumpere. Produsul cultural nu este echivalent cu valoarea, nu este valoare, deși unele pot atinge și acest parametru. În cultura de piață, produsul cultural este un bun degradabil, ce trebuie cumpărat și întrebuințat ca atare.

Noul război este o agresiune continuă (care, uneori, se mai numește și informare) a băncilor, firmelor, multinaționalelor, cămătarilor de tot felul și chiar a unora dintre instituțiile birocratizate excesiv ale statului împotriva omului-cumpărător, împotriva omului-plătitor de taxe și impozite, conexasă cu o altă agresiune continuă împotriva omului-cunoscător sau a omului-profesionist, pentru ca el să acumuleze acele cunoștințe și deprinderi care să-l facă util, adică producător de bunuri de consum și cumpărător fidel al acestora. Oricât de simplistă ar fi această schemă, ea funcționează perfect. Din masa oamenilor reali, se selectează masa oamenilor consumatori, din masa oamenilor consumatori se selectează masa oamenilor utili și din cea a oamenilor utili masa oamenilor performanți. Aceasta din urmă nu poate exista decât în cadrul unui echilibru care să genereze un tip de cerere pe care să se modeleze oferta. Deasupra tuturor se află sistemul financiar care face cărțile și le măsluiește cum dorește el.

Aceasta este fațeta cea mai largă și cea mai puțin vizibilă a noului război. Ne este foarte greu să știm cum se vor comporta, în continuare statele, mai ales în timpul unei crize declanșate nu întâmplător, desigur, de pe Wall Street, cu efecte dezastruoase pentru țările de la periferia lumii, adică pentru cei mai mulți dintre cei care alcătuiesc marea masă a oamenilor reali.

2. Dezechilibru, inegalitate, conflict

Societatea, așa cum este ea acum – și cum a fost din toate timpurile –, generează discrepanțe uriașe, inegalitate, polarizare și insecuritate. De fapt, starea normală a unei societăți conflictuale nu este securitatea, ci insecuritatea, adică dezechilibrul dinamic și chiar amenințarea. În acest cadru, contează foarte mult diseminarea și concentrarea puterii. A considera

că omenirea a ieșit din raporturile de putere dintre state și că organizațiile și instituțiile internaționale pot echilibra și controla aceste raporturi rămâne o iluzie sau, în orice caz, un mod foarte simplist și mult prea încrezător de a cunoaște și înțelege dinamica realității. Clasa politică a lumii nu este chiar cea mai performantă parte a societății omenești, nici cea mai responsabilă – așa cum ar trebui să fie –, ci, din păcate, partea cea mai conflictuală, cea mai coruptă și cea mai coruptibilă a omenirii, cea mai interesată în partajarea puterii și cea mai mare profitoare a puterii. Între clasa politică și restul lumii, s-a creat o prăpastie uriașă, greu de acoperit, iar absenteismul mare la alegeri și numeroasele forme de exprimare a neîncrederii populației într-un partid sau în altul, într-un lider sau în altul sunt semnale foarte serioase că lumea cere cu insistență reformarea acestei clase politice, ieșirea ei din starea în care a adus-o și o aduce zilnic lupta pentru putere și influență și din pericolul pe care îl reprezintă ea în calitate de decident unic în domeniul păcii și al războiului, al stabilității și dezvoltării durabile.

S-ar putea spune că, înapoia clasei politice a lumii, se află uriașul interes financiar, sistemul cămătăresc legal care nu ține seama de nimic altceva decât de managementul câștigului și de „organizarea” unor procese care să mențină securitatea deplină a mecanismelor puterii financiare și un nivel de insecuritate suficient de mare care să genereze profit. Când sistemul financiar al lumii se clatină, războiul armelor – această ultimă etapă a războiului lumii – este la doi pași, iar războiul armelor, odată declanșat, poate scăpa cu ușurință de sub orice control (cel puțin, pentru o anumită perioadă de timp), întrucât, așa cum au demonstrat-o ultimele conflagrații mondiale, războiul reasează echilibrele și relegitimează puterea, dar nu elimină conflictualitatea ei.

Noul război s-a globalizat, în primul rând, prin extensie și prin expansiune, iar efectele rețelei și cele ale globalității factorilor generatori de conflicte soluționabile prin război sunt atât de numeroase și de complicate, încât riscul de conflict armat foarte violent a devenit uriaș. Statele Unite au fost pe punctul de a ataca Iranul, așa cum au atacat Irakul, iar Israelul amenință și acum că va distruge, probabil, fie printr-o intervenție a aviației de tipul celei din 1981 asupra reactorului francez Osirak pe când acesta se afla abia în curs de instalare, de către francezi, la sud de Bagdad, fie printr-un atac cu rachete strategice cu încărcătură clasică, sau printr-un comando, dar se bănuiește că o astfel de acțiune n-ar putea rămâne fără urmări pentru statul evreu, întrucât Iranul, la nivel Hezbollah, dar nu numai, ar fi achiziționat o cantitate uriașă de proiectele reactive cu instalațiile aferente și, în plus, ar fi activat, în toată lumea, celulele și rețelele sale purtătoare de arme biologice. Lansarea simultană, în punctele cele mai aglomerate și în zonele de propagare imediată, a unor viruși distrugători ar putea duce la declanșarea unor epidemii îngrozitoare. În aceste condiții, folosirea armei

nucleare tactice sau chiar strategice pentru lovirea Iranului n-ar fi de nici un folos, dar ar putea genera acel război nuclear de care toată lumea se teme și care a constituit principala amenințare din vremea Războiului Rece.

3. Cauze, efecte, conexiuni

Cauzele care mențin acest risc imens nu rezidă numai în programul nuclear al Iranului, în acțiunile teroriste sau în alte acțiuni asimetrice, ci și în numeroasele probleme geopolitice și geostrategice nerezolvate sau rezolvate în mod arbitrar, în re poziționarea forțelor în vederea unei eventuale confruntări în domeniul resurselor energetice (în primul rând, prin descurajare și prin crearea faptului împlinit), dar nu numai din aceste motive. Existând în mod real un pericol de război, fiecare dintre marile țări, dar și dintre țările aliate sau care consideră că se află într-o situație dezavantajată caută și va căuta, probabil, și în continuare să-și elaboreze politicile și strategiile adecvate și să-și re poziționeze forțele, mijloacele și resursele în așa fel încât să prevină surprinderea strategică și, în caz de conflict major, să iasă în avantaj sau să limiteze la minim pierderile și efectele nefavorabile.

Chiar dacă marile metropole par liniștite și pline de farmecul generat de anii de pace de care au beneficiat după cel de-Al Doilea Război Mondial, tensiunile acumulate la nivelul planetei oamenilor sunt foarte mari, iar războiul, odată declanșat, poate scăpa rapid din constrângerile Cartei ONU (așa cum a scăpat războiul financiar, mai exact, componenta financiară a noului război) și folosit pentru reechilibrarea unei situații strategice care, în opinia noastră, nu mai poate fi soluționată printr-o confruntare armată de tipul războiului mondial și nici prin acțiuni punctuale pentru distrugerea sau „cumințirea” țărilor rebele, așa cum se procedează în momentul de față. Gradul de risc este foarte mare, chiar dacă nivelul de civilizație tehnologică și informațională a atins cote incredibile, oferind și asigurând omenirii un nivel de confort informațional și civilizațional nemaicunoscut până acum. Noul război are de toate: puternice cohorte financiare, multinaționale în rețea, sateliți activi, senzori pe toate orbitele, pe toate lungimile de undă, pe toate frecvențele, în toate mediile și în toate impulsiiile, sisteme performante Intelligence, Informații, Cercetare, Supraveghere, sisteme de dezinformare ultraperformante, media care transmite informații și imagini în timp real, armament strategic amplasat în toate punctele importante ale planetei, forțe nucleare gata în orice moment să spulbere planeta sau porțiuni importante din aceasta, minți îndeajuns de înfierbântate, de agresate, de tulburate, de interesate sau de chinuite care pot genera și întreține starea de insecuritate din perioadele de pre-criză și de criză, dar și oameni lucizi care, probabil, se vor strădui să prevină un dezastru, menținând conflictualitatea lumii sub un control cel puțin promițător.

4. Mai este oare posibil un nou Război Rece?

Doamna Hillary Clinton este de părere că secolul al XXI-lea va fi „secolul Pacificului și al Statelor Unite”⁷. În „Wall Street Journal”, se publică, la 25 noiembrie 2011, un articol semnat de Hugh White, un universitar australian, fost secretar adjunct pentru Apărarea Națională, prin care se arată că vizita președintelui american în Asia constituie începutului „Doctrinei Obama”, iar această doctrină vizează, ca și „Doctrina Truman”, același obiectiv, care constă în contracararea unui rival. Doctrina Truman, apărută pe 12 martie 1947⁸, viza contracararea Uniunii Sovietice. Doctrina Obama vizează, în principiu, se spune în articol, stoparea sau încetinirea dezvoltării Chinei. Ceea ce ar însemna, apreciază articolul respectiv, declanșarea unui nou Război Rece, cu consecințe ce pot deveni foarte grave pentru Statele Unite. Să nu uităm că Barak Obama a fost elev al lui Zbigniew Brzezinski, fost consilier de securitate națională al președintelui Jimmy Carter, care a readus pe tapet, în lumea anglo-saxonă, politica anti-rusă. China nu dorește însă acest lucru și nu răspunde pe măsură unei astfel de provocări, chiar dacă măsurile pe care le ia această înțeleaptă țară ar putea fi interpretate și ca răspuns la o eventuală nouă strategie de îngrădire de tipul celei folosite, în anii Războiului Rece, de către Statele Unite, împotriva uniunii Sovietice.

Cele două curente care se înfruntă azi în lume – cel care descrie epoca actuală ca fiind a dezvoltării și cooperării și cel care prevede izbucnirea unui nou Război Rece – nu au, în opinia noastră, fluența necesară pentru a convinge lumea că merge pe calea bună sau pe calea rea. China nu dorește confruntare și hegemonie, ci pace și dezvoltare durabilă, în timp ce Statele Unite și China nu se află în conflict, ci, dimpotrivă, în raporturi economice foarte strânse. Volumul schimburilor comerciale sino-americane este de 400 de miliarde de dolari, iar China nu-și propune în nici un caz să detroneze Statele Unite de pe amplasamentele sale lor geopolitice și geostrategice și nici să participe la vreo cursă a înarmărilor. Dimpotrivă, doctrina chineză vizează consolidarea cooperării cu Statele Unite, pe baza respectului mutual și avantajului reciproc.

Dar și China are își problemele ei. Una dintre acestea este uriașul consum de resurse energetice. În 2020, va consuma 13,6 milioane de barili de petrol brut pe zi, iar în 2035, acest consum va crește la 16,9⁹, majoritatea

⁷ *Une nouvelle guerre froide pourrait-elle éclater ?*,
<http://french.people.com.cn/Chine/7679418.html>

⁸ De la această dată, se consideră că a început Războiul Rece.

⁹ <http://www.michelcollon.info/Une-nouvelle-guerre-froide-se.html?lang=fr>

fiind importat, atât prin conducte terestre din Rusia și din țările Asiei Centrale, cât și din Orientul Mijlociu, pe cale maritimă. Dar calea maritimă nu este suficient protejată. În această situație, China este nevoită să opteze pentru crearea unei puternice flote militare care să asigure, în primul rând, protecția acestor transporturi, îndeosebi în Marea Chinei Meridionale. Mai este însă ceva. Statele Unite au intensificat legăturile cu țările din Asia de Sud-Est, inclusiv cu Vietnamul, precum și cu Australia, unde amplasează deja forțe ale infanteriei marine. Interesele americane în Pacific cresc (președintele Obama a încheiat deja acorduri comerciale cu nouă țări din regiune, intenționând, în același timp, să intensifice colaborarea militară cu Singapore, cu Thailanda și chiar cu Vietnam). Mai mult, în pofida prevederilor de reducere a bugetului militar care, în momentul de față, reprezintă 43% din totalul cheltuielilor militare ale lumii (chiar 50 %, dacă se au în vedere și celelalte cheltuieli care intră în acest buget), americanii continuă să-și modernizeze și să-și perfecționeze forțele armate. Toate cheltuielile militare americane cunoscute, însumate, ajung la cifra de 900 de miliarde de dolari, chiar dacă noua strategie de securitate prevede ca, în zece ani, să se facă o reducere de 450 miliarde dolari, adică de 45 de miliarde de dolari pe an. Americanii nu glumesc cu politica lor de securitate națională și nici cu strategia aferentă și nu tratează aceste domenii vitale ca o povară inutilă, așa cum sunt ele tratate, spre exemplu, în România. Americanii știu foarte bine că, pentru a supraviețui în această lume, trebuie să fii puternic, înțelept și prevăzător, să-ți faci iarna car și vara sanie, cum spune o vorbă românească. Desigur, fiecare face după cum îl ține cureaua, dar noul război cere, în primul rând, viziune pe termen lung, gândire strategică și multă înțelepciune. Americanii au forțe speciale desfășurate în 75 de țări (cu doi ani în urmă, erau desfășurate în 60), după cum spune *Washington Post*, în urma unei anchete efectuate în acest sens, dar toate celelalte forțe (terestre, aeriene, navale, ale infanteriei marine și ale gărzii de coastă), inclusiv cele nucleare, se modernizează și se perfecționează pentru a deveni mai suple, mai ușor manevrabile, capabile să îndeplinească în orice moment obiectivele și misiunile stabilite prin strategia de securitate națională.

Americanii își propun să fie în orice moment în măsură să contracareze un război de proporții și să facă față amenințării teroriste sau oricărui alt conflict. Evident, în acest sens, arsenalul nuclear și complexul care-l susțin vor fi, la rândul lor, modernizate. O parte însemnată a cheltuielilor militare americane rămâne secretă, întrucât este alocată serviciilor secrete și acțiunilor acestora. Dacă adăugăm uriașul potențial de cercetare științifică, noile arme, noile tehnologii care pot genera mijloace neconvenționale, dimensiunea spațială a cunoașterii pe care o implementează și o dezvoltă toate țările mari din lume, realizăm că ultima creastă a noului război rămâne,

de fapt, *războiul armelor de foc*, miezul cel mai dur al conflictualității lumii, garantul de neînlocuit – cel puțin în această etapă a dezvoltării mijloacelor conflictualității planetei – al unei securități măcinată de dezechilibrul continuu de forțe. Același lucru îl fac și Rusia care, după precizările foarte clare ale președintelui Vladimir Putin, își modernizează arsenalele, inclusiv pe cele nucleare, și China, chiar dacă esența politicii sinice este, în primul rând, una de dezvoltare durabilă, de cooperare și colaborare, și India, și țările din America Latină, și Australia care se aliniază din ce în ce mai mult conceptului american de securitate activă, și țările europene, și cele africane și, mai ales, cele ale orientului Mijlociu, unde aproape toată lumea este cu glonțul pe teavă.

După cum rezultă din aceste câteva considerații, noul război, deși pare ieșit din competențele armatelor și trecut pe seama unor dimensiuni mai puțin militare, cum a fi cele financiare, cele informaționale, cele mediatice, cele psihologice etc., realitățile arată că armatele lumii se perfecționează și se dezvoltă (chiar dacă scad din punct de vedere numeric) și se pregătesc cu toată seriozitatea pentru a face față, prin mijloacele lor cele mai performante, noului război.

Va fi acest nou război unul foarte rece, de tipul celui despre care unii supun că s-ar fi încheiat odată cu implozia comunismului? Sau acest Război Rece se va încheia abia atunci când China și Coreea de Nord vor renunța la comunism și vor intra și ele, cu speranță și dezinvoltură, așa cum am făcut-o noi, în rândul celor capitaliste?

Greu de răspuns. Întrebarea însă persistă: Reprezintă aceste realități premise ale unui nou război rece? Poate că nu, întrucât China nu este interesată de hegemonia mondială (având alte căi de expansiune), dar nici nu poate să nu reacționeze în situația în care Statele Unite își amplasează forțe militare în Asia de Sud-Est, în Afganistan și în Asia Centrală, adică în jurul Chinei, iar ieșirea ei la oceanul cald și la zonele *off shore* cu resurse energetice ar putea va fi blocată sau controlată. Doresc oare Statele Unite să provoace un nou Război Rece, de data aceasta cu China? Sunt voci, chiar în Statele Unite, care spun că da. Noi credem, împreună cu miliardele de oameni de pe această planetă că răspunsul corect ar putea fi unul negativ. Dar, ca oricare altă țară care se respectă, și americanii doresc să-și protejeze, și prin mijloace militare și prin acorduri încheiate cu diferite țări, interesele economice din zonă, concomitent cu amplasarea forțelor pentru o posibilă viitoare confruntare pentru petrolul arctic, unde principalul competitor rămâne Rusia.

Vârful de consum petrolier brut în SUA a fost de 20,8 milioane tone pe zi, iar cel mai recent este de 19,5 milioane tone zilnic. Statele Unite, Rusia, Canada, Norvegia, Danemarca (prin Groenlanda) și chiar Uniunea Europeană se pregătesc deja pentru o competiție, probabil mult mai dură

decât cele de până acum, pentru petrolul arctic. Deocamdată, resursele petrolifere și gazifere ale Oceanului Arctic nu sunt probate, dar se știe deja că, în străfundurile acestui ocean, există astfel de resurse și încă în cantități foarte mari. Desigur, costurile ar fi, la ora actuală, foarte mari (în jur de 90 de dolari barilul), dar dacă prețul de pe piața petrolului crește cu mult peste această valoare, atunci exploatarea lui ar putea deveni rentabilă.

Totuși, cele mai ieftine resurse rămân cele din Golful Persic (2-3 dolari barilul), dar situația tensionată de aici ridică deja destule probleme. Orientul Mijlociu reprezintă, la ora actuală, noul butoi cu pulbere al planetei, iar tendințele predominante nu sunt cele de ameliorare a conflictualității, ci, dimpotrivă, cele de proliferare a acesteia. Lumea arabă este deja răvășită, iar Israelul nu mai poate fi chiar atât de sigur pe efectele securitare sau securizante (evident, pentru el) ale unei eventuale bombardări a instalațiilor nucleare ale Iranului. Probabil că Iranul va câștiga această dispută fără vărsare de sânge, iar efectele ar putea fi începutul echilibrării raportului de forțe cu Israelul, ceea ce, evident, statul evreu nu dorește și nu acceptă. În pofida retoricii lui Ahmadinejad, este greu de presupus că Iranul va ataca statul evreu din solidaritate cu populația palestiniană izolată în Fâșia Gaza sau încercuită în insulițe (mici localități, cartiere etc.) care pot fi cu ușurință supravegheate, controlate și anihilate. Nimeni nu este totuși chiar atât de nebun încât să-și asume riscul declanșării unui război pe care nu-l va mai putea controla.

Este drept, centrul geopoliticii americane s-a mutat în Pacific. Americanii au interese economice, geopolitice și geostrategice în zonă, dar constituirea BRICS chiar dacă nu vizează neapărat îngrădirea politicii americane în Pacific, ci doar cooperarea economică și dezvoltarea durabilă a țărilor membre (Brazilia, Rusia, India, China și Africa de Sud) și, în acest sens, realizarea unei bănci, în contrapondere la Banca Mondială, reprezintă sau ar putea reprezenta, în anumite condiții, o contrapondere la politica americană a Pacificului și, deci, un procedeu de diminuare, prin mijloace economice și financiare, a puterii americane în zonă. Probabil că, în timp, dimensiunii financiare și economice i se va asocia și una militară. Această perspectivă ar însemna însă declanșarea unui nou Război Rece, de datarea aceasta, în zona Pacificului. Oricum, cursa înarmărilor se continuă, pentru că este greu de presupus că, în timp ce americanii alocă 900 de miliarde de dolari pentru cheltuielile militare, dotându-se cu avioane performante F 35, cu noi sisteme de arme inteligente, unele bazate pe amplificarea undelor, pe laseri, pe nanotehnologii sau pe alte elemente, unele complet necunoscute, cu noi capacități de ducere a oricărui tip de război, celelalte mari puteri vor sta cu mâinile în sân. Într-un fel, și la scară planetară, se întâmplă cam ce se întâmplă în Orientul Mijlociu. Într-o vreme, singura țară care deținea arma nucleară în Orientul Mijlociu era Israelul, tolerat de ONU în acest sens, chiar

dacă statul evreu n-a spus niciodată ferm nici că are nici că nu are astfel de arme. Ulterior, s-au mai dotat cu arma nucleară India și Pakistanul, situate în vecinătatea Orientului Mijlociu, și nu este foarte sigur dacă nu cumva și alte țări din zonă au achiziționat sau nu arme nucleare. Programul nuclear al Irakului a fost stopat, iar cel al Iranului constituie, la ora actuală, o problemă care poate degenera fie într-un război de durată cu consecințe imprevizibile, fie într-o catastrofă nucleară cu risc imens.

În loc de concluzie

Chiar dacă, în marea majoritate a țărilor lumii, armele tac (deși se fac), omenirea se află, totuși, în plin război. Un război foarte complicat, ieșit parțial din teatrele de operații militare, un război financiar, un război mediatic, un război informațional, un război pentru resurse energetice, un război care vizează re poziționări geopolitice, un război care vizează dominarea sau „cumințirea” unor țări sau unor zone conflictuale, un război cognitiv și chiar un război de tip terorist și, evident, unul împotriva terorismului sau suporturilor acestuia, pentru care se află forțele NATO în Afganistan, pentru care mor oameni și se distrug valori, un război împotriva dictatorilor de orice fel, împotriva plagiatorilor și persoanelor corupte, un război prin care lumea caută să se limpezească sau, dimpotrivă, să se tulbure și mai tare. Dar aceste forme enunțate aici nu sunt unice și irepetabile, nici singurele, ci doar părți componente sau etape ce pot genera situații favorabile declanșării uriașelor arsenale de arme și de armate care înghit în fiecare minut peste trei milioane de dolari din bugetele planetei.

Aceste armate și uriașele lor arsenale nu sunt doar disuasive, ci și amenințătoare. Poate că, toate, la un loc, încearcă din răspuțeri să prevină un posibil război distrugător, dar acest lucru nu ține de competența lor, ci de cea a decidenților politici care sunt din ce în ce mai răvășiți, mai corupți și mai vulnerabili la presiunile celor care se află înapoia lor. Decidenții politici, cum bine se știe, nu sunt dictatorii planetei și cu atât mai puțin creierele planetei, ci doar niște terminale ale unor rețele uriașe în ale căror noduri neuronale se pot produce, în timp sau doar la un moment dat, evenimente imprevizibile sau chiar furtuni devastatoare.

MARGINALII LA O CERTITUDINE

Omenirea a atins un prag de unde, probabil, nu se va mai putea întoarce înapoi. Dar și peste el e foarte greu și, mai ales, foarte periculos să se treacă, în condițiile în care, tot probabil, nici nu se va mai putea opri vreodată. Inerția este mult prea mare și motoarele mult prea puternice pentru a trece pedala accelerației pe ralanti. Desigur, starea aceasta n-o poți vedea nici din avion și nici din tine însuși, întrucât ambele sisteme de referință sunt fie prea sus, prea largi și prea rapide, fie prea jos și prea înguste, sau prea personalizate, pentru ca, din interiorul sau din exteriorul lor, să poți cuprinde și înțelege complet realitățile, profunzimile, perspectivele și desfășurările lumii. Omul merge împreună cu lumea, având, totuși, impresia și chiar senzația că el este măsura ei, a lumii, că el este, de fapt, lumea, mai exact, atomul lumii, că lumea însăși n-ar exista dacă n-ar fi el s-o vadă, s-o multiplice și s-o care în spinare. Lumea este, pentru om, un fel de pietroi al lui Sisif, iar muntele pe care trebuie să-l care și să-l tot care nu pare a fi nici prea bine definit, nici prea bine cunoscut. El, omul, știe doar atât: că, atâta timp cât trăiește, trebuie să ducă în spinare povara lumii întregi. Povara acestei lumi de cele mai multe ori insensibilă și ingrată. Acesta este un lucru cert. Celelalte, adică cele care rezultă din ce-ar mai putea să fie, sunt doar niște paliative, adică niște mici incertitudini, fără vreo miză importantă pentru viață.

De altfel, nici lumea, ca pietroi sau ca noțiune de pietroi, nu este prea clar definită și prea clar localizată. Poate fi doar un fragment insignifiant, deasupra căruia se situează alte și alte fragmente, din ce în ce mai mari și din ce în ce mai arogante, ca în orice ierarhie de la sclav la Împărat, în fața cărora trebuie să te pleci sau să îngenunchezi, ca în fața oricărui unși, ca în fața oricărui sfinți, adică a oamenilor cu nimb.

Toate, dar absolut toate – de la pohtele pohtite, cum ar fi spus cronicarii, ale unor puteri mai mici sau mai mari sau ale unor birocrați ajunși și puși în fruntea sau în staff-ul unor instituții internaționale – sunt venite de undeva, de sus, de la Sus-ul nostru ce se crede cel mai de sus dintre Sus-uri, care-și spune democratic și prosper, care leagă și dezleagă toate misterele, în numele popoarelor și în folosul cui trebuie. Aceste instituții, la rândul lor, prin unii dintre acești funcționari ai lor mai mari sau mai mici, ce sunt foarte convinși că ei și numai ei sunt centrul vital al acestora și al lumii, că ei și numai ei sunt cei care cară în spate aceste instituții pe care le vor suprastatale (pentru că ei sunt suprastatali), cred că nu ele sunt în slujba statelor, ci statele sunt în ograda lor și, de aceea, nu uită să le dea, din când în când (sau mai mereu), unora dintre state, câte un bobârnac, atunci când cred ei, după

mintea lor globalizată peste măsură și peste orice virtute, că statele respective (care au, totuși, parlamente, guverne și Constituție) nu sunt prea ascultătoare și nu-și fac temele, așa cum li s-a spus și chiar îndrăznesc să creadă că sunt state suverane, dovedind acest lucru prin vot. Unii dintre acești funcționari suiți deasupra statelor servesc, cu un devotament demn de cartea unor foarte triste recorduri, niște interese pe care, probabil, toată lumea le știe, dar acești uriași vulturi ai lumii (sau cel puțin ai continentului european) nu vor să-și piardă prețiosul lor timp cu definirea lor. Aquila non capit muscas.

Este impresionant cum unii dintre acești oficiali ajunși în fruntea altor oficiali și mai oficiali pun etichete pe țări și popoare, definesc, într-o singură frază, chiar de tip monocuvânt, cam ce sunt și cum sunt unele dintre state și populațiile lor, iar concluzia implicită ar putea fi aceea că unele dintre state nu prea știu ce fac, că sunt imature, deși au vârste cuprinse în milenii, că populațiile sunt alcătuite din niște entități dubioase și chiar periculoase, care contează numai în măsura în care sunt cuminiți sau cuminiți, ca niște demos ce sunt, demos fără kratos, și răspund cât mai prompt și cât mai exact cerințelor de la centru și nu votează ce vor ele și cum vor ele. Dacă votul lor – evident, al unora dintre ele – nu se înscrie în marja de percepție și de interes a unora dintre acești sus-puși, a acestor demnitari de la Înalta Poartă, atunci acest vot nu există, întrucât nu contează. Înalta Poartă nu dă explicații popoarelor de furnici și nu poate fi trasă la răspundere de nimeni.

Poate că, într-un fel, cele scrise mai sus poartă amprenta unei amărăciuni, a unei reprezentări, dar respingerea de către unele popoare din Europa a Proiectului Constituției Europene, elaborarea și punerea în operă a unor măsuri de austeritate de către unele state, la presiunea, recomandarea sau sugestia unora dintre instituțiile europene, cufundarea rapidă și greu explicabilă a unor țări într-o criză financiară care a apărut și pe teritoriul lor și pe care o suportă dramatic populațiile lor, deși aceste țări au cedat demult puterea financiară și, implicit, pe cea economică altora, elaborarea, pe spezele acestor țări, a unor proiecte de regionalizare sau de reîmpărțire administrativă care ar putea duce la adevărate catastrofe în aceste teritorii, elaborarea a fel de fel de reguli și de recomandări care scot unele state și unele populații din tradițiile lor milenare etc. pot avea consecințe dintre cele mai grave pentru unele dintre statele și populațiile europene încă suverane.

Dacă Europa se vrea a fi sau a deveni o țară fără frontiere interioare este, probabil, după reprezentarea și înțelegerea noastră, un posibil proiect foarte bun. Este un vis al multor europeni care au crezut și încă mai cred că o Europă fără frontiere, că o Europă-stat ar însemna o Europă fără războaie și conflicte majore, o Europă unitară și prosperă, ceea ce, de asemenea, poate fi foarte adevărat după cel mai simplu dintre silogisme Stagiritului.

Războaiele europene au fost războaie frontaliere, iar dispariția frontierelor înseamnă dispariția războaielor – e simplu, nu, e la mintea cocoșului! –, numai că nimeni nu poate trece cu buretele peste niște identități care se numesc state și care s-au format în sute și chiar în mii de ani. Iar dacă acel cineva o face, trebuie să o facă în mod corect și cinstit. Toate încercările de până acum de a face așa ceva s-au încheiat însă catastrofic. Mai mult, pentru că statele nu au atins toate încă limita maximă a propriei lor competențe, pentru a deveni, în felul acesta, în mod obiectiv, incompetente în noua dimensiune europeană și a ceda astfel locul unor noi forme de organizare politică, economică, socială, culturală, militară și teritorială, obligarea lor să facă așa ceva, fără un proiect serios și consistent de stat cât Europa sau măcar cât spațiul Uniunii Europene, ar duce, probabil, la frustrări nemărginite și la comportamente pe măsură. Ceea ce s-a realizat, de-a lungul mileniilor, prin politici, tratative, presiuni și războaie, deși, în multe privințe poartă amprenta politicilor de forță și dictat, a unor tratative sub presiunea forței și chiar a două mari războaie mondiale extrem de sângeroase, cele mai mari cunoscute vreodată de istoria lumii, precum și a unui Război Rece, dar și prin voința, înțelepciunea și puțința culturii europene, sunt uriașe sisteme de valori care, se știe, stau la temelia lumii democratice.

La ora actuală, statul este unitatea de bază a sistemului internațional, iar schimbarea voluntaristă și nechibzuită a acestei configurații, în părțile în care doresc unii și nu doresc alții, seamănă cu altceva decât cu un proiect pe măsura valorii continentului nostru. Actuala criză financiară, pozițiile diferite ale liderilor europeni, problemele grave pe care le pune sistemul financiar actual, care s-a autonomizat și generează evoluții haotice și imprevizibile, datorită atât speculațiilor, cât și unora dintre marile interese care nu sunt chiar în văzul lumii, bătlia continuă și nemiloasă pentru piețe, resurse, putere și influență sunt realități mai mult sau mai puțin vizibile, dar pe care, într-o formă sau alta, toată lumea le știe și le acceptă. N-ai ce să faci pentru a opri erupțiile vulcanice, frecarea plăcilor geofizice, căldura solară sau rotirea planetelor.

Cu toate acestea, oamenii nu se întorc la sapa de lemn, nu se mută în peșteri sau în bordeie, nu renunță la calculatoare sau la modul lor de viață specific civilizației tehnologice și informaționale actuale și viitoare, societății bazate din ce în ce mai mult pe cunoaștere și, mai ales, pe cunoașterea științifică. Aceasta este o certitudine în care trăim și care, în felul ei, ne aduce partea de bucurie și de fericire pe care ți-o poate aduce calculatorul, rețeaua, GPS-ul, telefonul mobil, istoria, valoarea, viața și nemărginita iubire.

Dar omul trăiește sub scepтрul amenințării. Aproape totul în jur este periculos și chiar amenințător: radiația penetrantă din timpul exploziilor solare, mersul pe stradă, prezența substanțelor nocive în alimente, insecuri-

tatea locului de muncă și nesiguranța lui, șomajul, dar și certurile politicienilor, mediul de securitate în care sabia lui Damocles înseamnă arsenale nucleare ce pot fi oricând declanșate, state care nu respectă ceea ce le impun alte state, războiul continuu al piețelor, resurselor, puterii și influenței, proiectele gigantice care se opun altor proiecte gigantice de schimbare a structurii și configurației lumii, criminalitatea transfrontalieră, traficul ilegal de droguri, arme și persoane, fenomenul migrației, îndeosebi cel al migrației ilegale, adică necontrolate, fundamentalismul de orice fel dus la extrem, adică extremismul, terorismul, intoleranța etc.

Omenirea trăiește sub presiunea complexă și complicată a intereselor de tot felul, a finanței și a armelor, a exploziei demografice și a catastrofelor demografice, a structurilor politice care, în loc să încerce cât de cât să armonizeze interesele, generează totdeauna conflict, a presiunilor geofizice care se intensifică (spre exemplu, erupțiile vulcanice și cutremurele s-au dublat față de perioadele anterioare), a temerilor și nesiguranței zilei de mâine...

Noi credem, totuși, că presiunea cea mai mare – chiar dacă ea nu pare vizibilă, ci, dimpotrivă, oarecum desuetă și nerealistă – o reprezintă arsenalele militare. Armele lumii sunt atât de perfecționate și atât de sofisticate, încât aproape că devin intangibile. Omul le-a creat pentru a se apăra și pentru a-și impune voința asupra altor oameni, dar ele au atins un prag care deja îl sugrumă pe om. Desigur, politicienii – cei care sunt totdeauna responsabili de declanșarea războaielor și conflictelor armate, a conflictelor politice, în general – se fac că nu le văd, că nu le pasă de acești monștri nucleari, tehnologici, informaționali, geofizici și chiar psihologici, care stau la pândă în vizuinile lor, că nu le acordă nicio atenție sau că țarcurile pe care le creează în jurul lor sunt foarte sigure. În realitate, la adăpostul amenințării acestor arme, ei continuă să se bată și prin alte mijloace pentru ce s-au bătut ei de când au apărut pe pământ: pentru putere și influență. Desigur, bătăliile de azi sunt sau par a fi strategice, inflamează Orientul Mijlociu, mențin un focar exploziv în Orientul Apropiat, pun pe butuci Africa, revigorează puterile emergente.

Totul pare sub control, dar râurile subterane devin fluvii, iar ceea ce se vede nu este decât o suprafață lustruită. Acolo, în adânc, magma fierbe. Crizele financiare sunt astfel de semnale care vin din adâncuri, iar comportamentul partidelor și grupărilor politice din toată lumea atinge cote intolerante și agresive îngrijorătoare. Violența devine intrinsecă. O regăsești aproape pretutindeni. Înseși populațiile devin tot mai nemulțumite, mai divizate și mai... neimportante. Politicienii se luptă între ei nu pentru a sluji aceste populații, ci pentru a le câștiga de partea lor, pentru a le capta, într-o formă sau alta, și, adesea, aproape prin orice mijloace, votul. Uneori, așa cum s-a văzut, spre exemplu, la referendumul românesc din august 2012 pentru destituirea președintelui României, votul populației nu a contat. El a

fost pur și simplu invalidat prin praguri impuse în mod arbitrar și acceptate în mod iresponsabil, prin decizii prolixе, lipsite de orice argument logic, ale unei Curți Constituționale, ca urmare a unor jocuri și a unor presiuni venite și din afară, din partea unor oficiali ai altor țări și instituții europene, ca și cum, într-un stat suveran, deasupra voinței unei populații exprimată prin vot, ar mai putea fi, legitim, și altceva.

Desigur, nu s-a petrecut același lucru și cu voturile negative ale unor populații din unele țări europene care au respins unele proiecte ale Uniunii Europene, dar cazul României este tratat în mod simplist, arbitrar, ilegal și umilitor de către reprezentanți ai unor instituții și ai câtorva țări care nu aveau, în nici un caz, un astfel de drept. Fără îndoială, într-un astfel de proces, intervin foarte multe elemente și foarte multe situații. Sperăm că, în anii următori, cazul acesta va fi reluat, cercetat în mod foarte amănunțit și explicat celor 8,4 milioane de români care și-au exercitat, prin vot, un drept constituțional, într-un stat de drept, dar și celorlalți, care, din varii motive, nu și l-au exercitat, adică au renunțat la el.

Facem referire la această situație, deși ea nu mai pare a fi de actualitate, întrucât ea reprezintă încă o dovadă a fragilității foarte mari a mediului de securitate și a amplificării tensiunilor și presiunilor care devin din ce în ce mai mult amenințări grave, de tipul celor din preajma celui de-Al Doilea Război Mondial. Presiunile care au fost exercitate asupra României nu s-au efectuat prin mecanisme legitime europene, prin sisteme de cooperare și parteneriat, ci prin persoane și personalități, prin oficiali, prin mijloace și proceduri neoficiale, ceea ce dezvăluie o fațetă a unor lucruri ascunse, extrem de îngrijorătoare.

Nu orientarea politică este importantă aici, nu lupta dintre partide, nu doctrina, ci intensitatea și natura confruntării și a impunerii, acceptanța și mecanismele absolut dictatoriale, de supunere a unei populații la presiuni specifice altor vremuri, în nerespect față de cetățeanul suveran, față de dreptul lui de vot. Certitudinea democratică, exprimată prin ideea absolută de vot, într-un stat de drept, devine incertitudine prin crearea artificială a îndoielii cu privire la modul în care cetățeanul și-l poate exercita și asupra modului în care, poate, și l-a exercitat. Dar de aici nu rezultă că fiecare cetățean care iese la vot este un posibil autor al unui vot fraudulos, deci, un posibil infractor și, de aceea, trebuie suspectat, cercetat și interogat și nici că trebuie să dea socoteală asupra modului cum a votat. Desigur, procurorul trebuie să cerceteze orice reclamație, orice suspect care ar fi încălcat legea. De aici nu rezultă că cetățenii votanți ai României sunt suspecti și trebuie să facă obiectul investigației procuraturii, pentru că unii dintre reprezentanții acestei instituții, care se dorește a fi a statului de drept, cred că românii sunt suspecti de fraudă electorală și, deci, niște posibili infractori la legea electorală. Aceasta nu înseamnă independența Justiției, ci transformarea

acesteia într-o instituție de terorism judiciar. Faptul că unii dintre procurori au mers din sat în sat și i-au pus pe votanți să jure cu mâna pe biblie, adesea pe capota unei mașini sau la poarta casei acestora, că spun adevărul și numai adevărul în legătură cu votul lor reprezintă cel puțin un exces de zel, ca să nu spunem o atitudine de dispreț profund față de cetățeanul român. Aceasta au înțeles sau înțeleg acei respectivi oficiali europeni prin asigurarea independenței Justiției? Acesta este motivul pentru care unii dintre ei au creat și întreținut suspiciuni asupra legalității și legitimității modului în care românii au votat la referendum? Dacă existau astfel de suspiciuni, de ce nu și-au trimis observatori în secțiile de votare? Un comportament – ca și avertismentul gratuit al fostului ambasador al SUA în România că este necesar ca, în această țară, care are, spre onoarea ei, un parteneriat strategic cu Statele Unite să se respecte statul de drept –, ni se pare a fi o atitudine cel puțin nechibzuită, ca să nu-i spunem altfel. Iar când acest lucru se petrece din partea unui oficial american, care, în imaginea noastră, trebuie să fie un campion al democrației și adevărului adevărat, așa cum este America, dezamăgirea este teribil de mare.

Greșelile mari, impardonabile, făcute de reprezentanți de marcă din clasa politică românească, de-a lungul ultimilor 22 de ani, care se adaugă la cele făcute de cei de dinaintea lor, din vechiul regim, au dus la vulnerabilizarea fără precedent a țării, la falimentarea economică, politică și financiară a națiunii, la umilirea și înrobirea populației. Poate că, într-o formă sau alta, și alte țări, precum, spre exemplu, Grecia, trec prin situații grele, dar, din păcate, comportamentul oficialilor români din aceste două decenii a transformat țara într-o nevolnică, într-o moluscă, într-un spațiu pe care românii îl părăsesc în căutarea unui loc de muncă, a unor mijloace de supraviețuire, a unui alt spațiu de securitate, a unui alt adăpost.

Populația este amețită, dezorientată, vulnerabilizată, divizată și nesigură. Fiecare om caută să supraviețuiască cum poate, ca și cum ar fi venit, peste el, ciuma sau potopul lui Noe. Doar de Ziua Națională, românii au sărutat drapelul Țării și au simțit, probabil, în inima lor că pământul acesta încă ne aparține și că, într-un fel, mai suntem responsabili pentru el.

Actualele alegeri au dus la creșterea numărului parlamentarilor și, probabil, la noi fronturi și probleme ale bătăliei politice, televiziunile comentează copios, iarna se înstăpânește virulent, albind îndoielile și generând poate singura certitudine a acestui final de an: încă un an din suferința românească și din insecuritatea securității lumii este pe punctul de a trece.

UMANIZAREA PĂMÂNTULUI ȘI O POSIBILĂ STRATEGIE A PREVENIRII UNUI DEZASTRU

Rezumat

Pământul este, deopotrivă, o planetă, o resursă și un efect. O planetă pe care este posibilă viața și o resursă rezultată dintr-un efect cosmic și geofizic, care întreține viața. În același timp, pământul – ca planetă a oamenilor – este, din ce în ce mai mult, și un produs al vieții și activității oamenilor. Oamenii sunt pământeni, pământul este omenesc. Umanizarea pământului poate să însemne înnobilarea pământului, dar și vulnerabilizarea lui. Oamenii sunt, pentru pământ, o binecuvântare, prin efectul de cunoaștere, dar și o amenințare care tinde din ce în ce mai mult spre extrem. Deocamdată, din câte știm noi până în acest moment, omul este singurul produs al pământului (sau, poate, doar un oaspete sedentarizat) conștient de sine, care intervine în filosofia și fizionomia naturii, creându-și o natură proprie, bazată pe cunoaștere. Care vor fi efectele?

Cuvinte-cheie : pământ, resursă, efect, infrastructură, dominare, strategie, civilizație a cunoașterii, cunoaștere, epistemologie

Résumé

La Terre est, également, une planète, une ressource et un effet. Une planète sur laquelle la vie est possible, une ressource qui résulte d'un effet cosmique et géophysique et qui nourrit la vie. En même temps, la Terre – comme planète des hommes – est, de plus en plus, un produit de la vie et de l'activité des hommes aussi. Les hommes appartiennent à la Terre, la Terre appartient aux hommes. L'humanisation de la Terre peut signifier ennoblir la Terre, mais aussi la vulnérabiliser. Les hommes sont, pour la Terre, une bénédiction, par l'effet de connaissance, mais aussi une menace qui tend de plus en plus sur l'extrême. Pour moment, l'homme, comme on le sait aujourd'hui, est le seul produit de la Terre (ou, peut-être, hôte sédentarisé de la Terre), conscient de soi-même, qui intervient sur la philosophie et sur la physionomie de la nature, en créant, pour soi-même, une nature spéciale, basée sur la connaissance. Lesquelles seront les effets ?

Mots-clefs : terre, ressource, effet, infrastructure, domination, stratégie, civilisation de la connaissance, la connaissance, épistémologie

Introducere

Din câte știm noi, astăzi, nimeni nu se mai îndoiește de un adevăr care nu a devenit încă absolut, dar care este evident: *oamenii aparțin pământului*. Nu știm foarte exact, dacă și pământul – ne referim la planeta Pământ – aparține cu adevărat oamenilor, dar tot omul știe că solul, ca și subsolul, se află în proprietatea unora dintre oameni. Mai exact, în posesia lor. Oamenii au partajat totul. Fiecare vrea să fie proprietar și, în același timp, fiecare vrea să fie nu orice fel de proprietar, ci un proprietar unic și absolut. Și chiar dacă proprietatea – inclusiv proprietatea asupra pământului – este sfântă, întrucât ea generează acel suport de libertate de care are nevoie omul, ea constituie și va constitui, probabil pentru foarte mult vreme, mărul discordiei hominienilor. Nu știm dacă omul s-a născut proprietar, știm însă că esența vieții și libertății lui n-o reprezintă doar cunoașterea, ci și proprietatea. Dar proprietatea asupra pământului și nu numai, oricât ar fi de importantă, rămâne, totuși, relativă, rămâne o convenție.

Omul nu este însă numai proprietar, ci și transformator și creator. Viața lui se desfășoară între două verbe – ambele auxiliare –, dar, indispensabile, întrucât activează un *modus vivendi*, cel al oamenilor: *a fi* și *a avea*. Omul trăiește cumva în această auxiliaritate, singura care-i jalonează și-i marchează existența. *Sunt ce sunt* și *Am ce am*. Verbele *a voi* și *a putea* sunt, de asemenea, importante pentru ființa umană, dar niciodată nu vor ajunge la valoarea (pentru om) a verbelor auxiliare.

Spunem toate acestea, la începutul acestui raționament, pentru că omul nu este doar ceea ce pare a fi: unul dintre cele mai fragile mamifere de pe Terra, poate chiar cel mai fragil, întrucât are nevoie de îmbrăcăminte și de adăpost pentru a supraviețui. Omul este cea mai mare putere de pe planetă. Este, cum spunea Protagoras, măsura tuturor lucrurilor. Puterea sa imensă nu se aseamănă cu a celorlalte ființe de pe planetă, nu este ca a lor, nu constă în forța mușchilor, a fălcilor și a haitei. Forța imensă a omului este de o altă natură. Puterea sa este dată de cunoaștere, adică de o altă dimensiune, care, cel puțin pentru actualul nivel al cunoștințelor noastre, nu se mai întâlnește la altă ființă care viețuiește pe Terra.

Aici apare marele paradox: *cea mai fragilă ființă de pe Terra devine, prin cunoaștere, cea mai puternică*. Iar cunoașterea este proprie doar ființei umane. Însă, din păcate, se pare că puterea omului nu este încă în avantajul planetei căreia îi aparține, ci doar în avantajul lui însuși, adică al unui mod de viață care pare a intra în conflict cu ceea ce este și cu ceea ce vrea Pământul. Cunoașterea, raportată la relația omului cu natura, pare mai

degrabă un mod prin care omul își taie creanga de sub picioare, decât o modalitate de a cultiva alt pom. Mai mult, omul este un distrugător al naturii și nu un protector al ei, chiar dacă unii se străduiesc să fie apărători și protectori ai naturii Terrei. Omul își construiește propria sa natură care o schimbă pe cea inițială, pe cea care se află acolo, dincolo de el și din care face și el parte. Omul schimbă, transformă natura printr-un efect de cunoaștere, folosindu-se, totuși, de mijloacele ei. Evident, și celelalte animale se folosesc de mijloacele naturii pentru a se hrăni, pentru a se adăposti, pentru a supraviețui și pentru a se reproduce. Dar modul în care o fac aparține primului nivel de interacțiune între regnul animal și cel vegetal și chiar inter regnuri sau intraregn: cel de culegător, cel de răpitor. Omul nu mai este de multă vreme simplu culegător, nici simplu răpitor sau vânător. Probabil că nu a fost niciodată numai un simplu culegător sau numai un simplu vânător. Omul este un transformator și un creator. În acest sens, se pun câteva întrebări tranșante: *De ce nu se mulțumește omul cu natura inițială? De ce simte nevoia să o schimbe, ca și cum natura ar fi doar un obiect și nu propriul său ambient? De ce natura nu-l protejează de efectele ei nocive? Vine cumva din afara ei?*

La seria aceasta de întrebări se pot adăuga și altele, foarte multe. Dacă omul face parte din natura planetei Pământ, așa cum fac parte și celelalte animale – unele dintre ele cu o existență mai îndelungată decât cea a omului –, atunci de ce niciuna dintre speciile biosferei nu s-a îndepărtat atât de mult de cerințele efective ale mediului, așa cum a făcut-o omul, și continuă să se adapteze la condițiile impuse de mediu, fără a încerca să-l schimbe? Niciuna dintre speciile de plante și animale de pe Terra n-a reușit să se îndepărteze de natura-mamă, adică de mediul lor de viață.

Omul pare a fi cu totul altceva decât un animal inteligent, decât cel mai inteligent dintre mamifere. El pare a fi un demiurg, un creator de natură, un altfel de locuitor al planetei, un adaptat doar la anumite condiții și anume la acelea care țin de condiția biologică, în sensul că organismul lui nu este esențialmente diferit de cel al animalelor care se află pe planeta Pământ, de unde și concluzia că tot ce există ca viață pe Terra vine din același izvor inițial, din același trunchi.

Totuși, spre deosebire de toate celelalte plante și animale cunoscute de pe planeta noastră, el este singurul care face parte dintr-o altă esență și dintr-un alt spațiu, inaccesibil celorlalte animale: *spațiul cunoașterii*. Prin cunoaștere, omul se deosebește radical de celelalte animale, iar acest lucru este greu de explicat prin antropogeneză.

Condiția umană este adesea privită și luată ca o axiomă. Există pur și simplu, deci nu are nevoie de explicații și, existând, este luată ca un dat sau ca o premisă majoră pentru orice raționament deductiv. Explicația (de fapt dogma) potrivit căreia omul a fost creat de Dumnezeu după chipul și

asemănarea Sa poate avea valoare pentru credință, așa cum viteza luminii, ca viteză absolută, are importanță pentru teoria relativității, iar Ideea Absolută a lui Hegel are importanță pentru sistemul său filosofic, dar nu este suficientă pentru relația om-natură, pentru relația om-planeta Pământ.

Este această relație una de tip endogen, care aparține planetei Pământ, sau este de natură exogenă, în sensul că, în această relație, intervine cunoașterea, care este cu totul altceva decât creează natura Terrei? De ce nu este omul adaptat complet la condițiile de viață de pe pământ și are nevoie de mijloace speciale pentru a supraviețui (îmbrăcăminte, locuință, infrastructuri etc.), așa cum spre exemplu, un cosmonaut, pentru a ieși din spațiul gravitației terestre și din cel al atmosferei, are nevoie de o rachetă, care să-i asigure ieșirea din gravitație, și de alte mijloace care să-i asigure condițiile biologice de pe pământ (temperatură, aer respirabil, apă, hrană)?

Desigur, s-ar putea răspunde în fel și chip la această ultimă întrebare. Ea nu dovedește că omul nu aparține Terrei, ci doar faptul că, în afara Terrei, pentru a supraviețui, omul are nevoie de condițiile de pe Terra (aer, apă, presiune, temperatură, hrană). De acolo, din Cosmos, planeta Pământ – Planeta Albastră – apare ca o sferă albastră, de o frumusețe tulburătoare. Exupéry, în *Terre des hommes*, descriind experiența formidabilă a piloților de pe primele linii aeriene, relevă farmecul acestui Pământ văzut de sus, văzut din cer. Toți oamenii au astăzi posibilitatea să vadă din cer minunățiile naturale ale planetei. Survolul spațiilor nelocuite din Canada, acolo unde nu există nici un drum, nicio cărare, ci doar apă, vegetație mărunță de tundră și locuri neumblate, survolul coastelor în care apa transparentă a oceanelor dezvăluie culorile adâncurilor, survolul zonelor de gheață, al zonelor vulcanice, al munților Himalaya cu uriașele lor fluvii albe, urme ale curgerii ghețarilor, și altor locuri minunate de pe planetă dezvăluie ochilor ceea ce se află dincolo de ei și de imaginație: natura în sine, natura neviolată de om, dar supusă meandrelor planetei, zbuciumului din adâncuri și interacțiunii cu Universul. Toate acestea sunt minunate, dar, în scurt timp, omul le va acoperi cu drumuri, cu viaducte, cu uriașe construcții din fier, materiale compozite, beton și sticlă, cu saloane de înfrumusețare, cu cazinouri și restaurante, cu infrastructuri și instrumente ale unui mod de viață care nu are nimic de-a face cu natura Planetei Albastre, ba, dimpotrivă, o neagă și chiar o sfidează deși se sprijină efectiv pe ea.

1. Conflicte, incompatibilități, paradoxuri

Locuința animalului terestru, ca și a celui care trăiește în mediul acvatic, este simplă: o vizuină, un bârlog, un culcuș, un cuib, o piatră, o adâncitură sau nimic. Locuința omului este complexă și sofisticată,

dependentă de numeroase infrastructuri, de o configurație nespecifică mediului natural, condiției geofizice și geoclimatice a Terrei. Omul impune planetei o altă natură, un alt mod de organizare, care, deși folosește materia primă existentă aici – material de construcție, resurse energetice etc. –, este altceva decât creează natura. De aceea, între mediul uman și cel natural există un conflict uriaș, care deschide o adevărată falie între cele două medii, în măsura în care acceptăm și demonstrăm că mediul uman nu este inclus în întregime în cel natural, între natura oamenilor și natura planetei. Natura planetei, atât cea minerală, cât și cea vegetală sau animală, ca de altfel, întregul bios al Pământului devine pentru om doar o resursă. Ținând seama de aceste realități, se pare că grija lui, a omului, va fi, de-acum încolo, nu cum s-o respecte și s-o conserve așa cum este, ci cum s-o reproducă, nu cum s-o protejeze, ci cum s-o transforme, cum s-o amplifice, cum s-o performeze în interesul lui și nu în cel al naturii planetei. Omul s-a amestecat destul de brutal, dar și complicat, sofisticat, atât în lumea plantelor, cât și în cea a animalelor. A creat noi specii de plante, evident, combinându-le sau folosindu-le pe cele existente, a creat noi specii de animale, umblând la ADN-ul acestora, practicând, la început, metode simple de adaptare, apoi trecând la folosirea unor metode foarte sofisticate ale ingineriei genetice. Această inginerie a creat naturi uluitoare, dar care nu se arondează pe deplin la natura-mamă, care schimbă, de fapt, această natură, pe care natura, dacă le acceptă, se va transforma încet, încet, în ceea ce vrea omul să fie, adică într-o natură artificială, impusă și întreținută de mâna omului.

Ar fi însă nedrept să-l considerăm pe om – fie el venetic sau pământean get-beget – ca dușman al Pământului, ca reprezentant al altor civilizații, ca un fel de coloană a cincea a acestora pe Terra, în cadrul unui uriaș război interplanetar. Fără a exclude și o astfel de posibilitate – deși ne îndoiim că ar putea exista așa-ceva –, omul actual este strict dependent de condițiile naturale ale planetei (apă, aer, hrană) și se comportă ca un summum al vieții pe pământ. El este vârful biologic al planetei, este avangarda ei spre elaborarea și implementarea unui concept de cunoaștere a interacțiunilor stelare și de management al acestora.

Aceasta este o altă dimensiune a acestui uriaș paradox. Omul nu este numai un produs al planetei, nu este numai un distrugător al naturii care, probabil, l-a generat (sau nu), în favoarea unei alte naturi, favorabile numai lui, ci și un posibil apărător al planetei, probabil singurul de pe Terra care își poate asuma o asemenea responsabilitate. Dar, pentru aceasta, omul ar trebui să atingă un nou nivel al condiției sale cognitive, al societății sale epistemologice, cel al conexiunilor și determinărilor cognitive cosmice.

În aceste condiții, natura umană nu ar mai fi anti-natură sau contra-natură, ci ar reprezenta, probabil, un suport al politicilor și strategiilor de

securitate și apărare planetară. Dar, în lipsa unor certitudini, și acestea sunt presupuneri sau doar simple speculații.

Deocamdată, în mediul mării cunoașteri, omul se află doar în prima fază, aceea de culegător de date și informații despre mediul cosmic și, în acest context, despre Terra însăși și despre interacțiunile acesteia cu spațiile siderale. La finele anului trecut, planeta Pământ a intrat, împreună cu cea mai mare parte a sistemului solar, în centura fonică a Centrului Galactic, iar trecerea prin această centură elipsoidală va dura cam două milenii. Cunoașterea presiunilor, a noilor condiții și, pe această bază, a vulnerabilităților și punctelor forte ale sistemului solar și ale planetei noastre devine foarte importantă, mai ales pentru viitor, dar o astfel de cunoaștere reprezintă abia începutul.

2. Este oare omul capabil să protejeze mediul natural?

Desigur, cu toții dorim un răspuns afirmativ. Ar trebui ca omul să poată fi efectiv capabil să protejeze mediul său de viață, întrucât acest mediu și numai el îi asigură resursele necesare supraviețuirii pe planeta Pământ. Acesta pare a fi un imperativ categoric, dar noi ne îndoiim de autenticitatea și realismul acestui *Trebuie!* Deși, probabil că, de mulți ani, omul își tot pune această problemă a protejării mediului natural în care trăiește, el nu face altceva decât să-l îngrădească și să-l distrugă sistematic. Aproape tot ce face omul – de la activitățile economice la propriile sale fapte individuale – distruge, într-o formă sau alta mediul.

Poate că omul, cel care locuiește la ora actuală planeta Pământ, nu este sută la sută pământean. Poate că a venit de undeva, dintr-un alt campus planetar cu condiții asemănătoare de viață și, ajuns aici, s-a adaptat cât de cât la condițiile de aici, condiții care, oricum, nu erau chiar identice, întrucât cele de aici conțin anotimpuri, distribuție inegală a resurselor, variații climatice, situație geofizică activă, nelinearitate și imprevizibilitate în evoluția fenomenelor distructive, luptă pentru supraviețuire.

Dar condițiile de viață umană pe care și le creează omul pe planeta Pământ nu sunt agreate de natură. Imediat ce omul părăsește un loc, natura îl inunda, îl copleșește și, într-un timp extrem de scurt la scara Universului, distruge tot ce a construit omul. Cetățile acadiene din Sumer au intrat în nisip, din vechile construcții care au jalonat civilizația egipteană au rămas numai piramidele, iar mormintele și relicvele care se află în pământ, în pofida faptului că unele sunt relativ conservate, vor dispărea și ele în scurt timp, dacă nu vor fi protejate de om. Întregul mediu îi este ostil omului, mult mai ostil decât îi este animalului adaptat la condițiile sale.

Desigur, s-ar putea spune că omul nu distruge natura, ci, folosindu-și inteligența sa și cunoașterea, o perfecționează, o înfrumusețează, o ajută să

iasă din sălbăcie și să devină umană, la îndemâna tuturor și îndeosebi a copiilor și celor ce nu sunt Tarzani. În acest sens, între jungla amazoniană și un parc în care cresc cei mai frumoși arbori de pe Terra și/sau arbori creați de om prin ingineria genetică, într-un ambient organizat, aliniat, care reproduce figuri de animale, eroi din desenele animate etc. etc. și prin care nu mișună cobre, piton, tigri sau gorile, este preferabil parcul. Nici un om nu preferă jungla în locul unui astfel de parc, decât atunci când vrea să afle cum arată o astfel de junglă. Dar natura nu va transforma niciodată jungla amazoniană în parc, ci va prefăce orice parc din lume părăsit de om într-o mică junglă.

Cu timpul, omul a devenit conștient de acțiunea sa distrugătoare asupra mediului natural și, de foarte multă vreme, fără să renunțe la mediul său specific de viață – mediul urban sau rural – cu infrastructuri specifice și facilități necesare vieții umane, încearcă să menajeze mediul natural, creând rezervații, adică bantustane vegetale și animale, și elaborând programe pentru protecția diferitelor specii de plante și de animale, monitorizând evoluția și involuția acestui mediu, sesizând primejdiile, provocările și pericolele la adresa acestuia.

După opinia noastră, omul nu este pe deplin capabil să protejeze mediul natural în care trăiește, dar unii dintre oameni fac tot ce este posibil pentru ca transformarea naturii planetei într-un ambient necesar vieții și civilizației umane să fie cât mai puțin dureroasă pentru natură. Procesul de transformare a naturii planetei în ambient uman, deci de umanizare a naturii planetei este ireversibil. Sau cel puțin așa pare acum.

Planeta are o suprafață totală de 510.065.700 km² din care 360.700.000 km² (70,71 %) o reprezintă suprafața oceanelor și 149.400.000 km² (29,29 %) suprafața uscatului.¹⁰ Numărul locuitorilor planetei este, la ora actuală, 7.073.619.015. Calculând densitatea medie a populației actuale obținem o densitate de aproximativ 49,347 locuitori pe km² de uscat (dacă raportăm numărul populației la întreaga suprafață a planetei, obținem o densitate de 13,868 locuitori pe km²). În anul 2115, când se va atinge vârful traiectoriei demografice, densitatea populației pe suprafața terestră va fi de aproximativ 83,668 locuitori pe km², iar raportată la întreaga suprafață a Terrei de 24,5 locuitori pe km².

Probabil că planeta Pământ, chiar și în situația împuținării resurselor sale, va suporta o astfel de populație. *Îi va suporta însă și infrastructurile? Îi va suporta și modificările pe care le aduce mediului biotic?* Rămâne de văzut. Oricum, mediul natural de viață de azi este radical deosebit de cel de acum două mii de ani. Probabil că, dacă prin absurd ar fi posibil să apară undeva, pe planeta Pământ, un om de acum 2000 de ani, acesta n-ar reuși să

¹⁰ Sursa datelor: Sursa: http://www.notre-planete.info/terre/chiffres_cle.php

supraviețuiescă nici măcar o zi în mediul natural actual. Este valabilă, credem, și reciprocă. Un om de azi, n-ar putea trăi în mediul bio-socio-psiologic de acum 2000 de ani.

Aceasta este prețul progresului. Condițiile de viață se schimbă, iar planeta Pământ, cel puțin în dimensiunea ei biologică, se schimbă și ea. De aici nu rezultă că pericolele și amenințările la adresa populației umane a planetei și chiar la adresa biosferei sunt excluse, ci doar ideea că, potrivit statisticilor, chiar și în vârful traiectoriei demografice, care se prezintă a fi un vârf de sarcină, Pământul mai poate, totuși, suporta oamenii, chiar dacă ei înșiși devin insuportabili, cu condiția ca omul să nu producă el însuși catastrofe cu efecte irecuperabile.

Nu este exclusă deci nici posibilitatea ca omul însuși să pună capăt propriei sale existențe, dacă, într-o zi, dintr-o cauză sau alta, ca urmare a unei crize sau a unei alte nebunii specific umane, vor fi explodate, accidental sau nu, cele 12.000 de ogive nucleare active. Dezastrul poate însă interveni și dacă planeta Pământ nu poate evita ciocnirea cu obiect cosmic de mari dimensiuni pe care nu-l poate distruge în straturile superioare ale atmosferei.

3. O posibilă strategie contra-dezastru

Deși nu este încă timpul, omul trebuie să se gândească la momentul în care planeta Pământ își va lua adio de la el, mulțumindu-i pentru vizită și trimițându-l în lumea celor veșnici sau alungându-l pur și simplu din spațiul său. Sau la acel moment când, datorită faptului că de mii de ani își taie singur creanga de sub picioare, distrugând mediul natural în favoarea unui concept arhitectonic și infrastructural care nu este agreat de planeta Pământ, va trebui să suporte efectul de falie dintre presiunile create de om asupra mediului natural și reacțiile posibile (și previzibile) ale acestui mediu.

Și într-un caz și în celălalt, omul trebuie să fie pregătit să accepte sau să nu accepte un astfel de final sau o astfel de trecere. Dincolo de ceea ce se poate specula sau imagina, există o realitate iminentă, previzibilă în esența ei. Potrivit datelor pe care le avem noi, muritorii de rând, despre om și condiția sa terestră, drumul pe care probabil îl vom mai parcurge, dacă vârful de sarcină de care vorbeam mai sus devine un simplu punct pe o linie ascendentă spre insuportabilitate, adică spre un summum al unui spațiu suprasaturat, cu zeci de miliarde de oameni și infrastructuri care, probabil, nu vor mai încăpea nici pe suprafața terestră, nici pe cea acvatică, atunci finalul ar putea fi o sufocare prin consumarea tuturor resurselor.

Oricât de “grijulie” ar fi Terra cu populația ei de hominieni inteligenți și perspicace, nu are cum să le dea la toți mâncare, nici cum să le asigure resurse și loc de casă, iar presupunerile pesimiste malthusiene se vor dovedi reale. Pământul este o planetă vie, cu o activitate geofizică destul de intensă,

dar care nu mai este ce a fost. Pământul nu mai este demult planetă incandescentă, iar evoluția lui este, logic vorbind, spre o răcire din ce în ce mai accentuată. Probabil că, înainte de a dispărea, va deveni un simplu bolovan inert în Sistemul Solar și în Univers. Deocamdată însă, temperatura lui interioară, la 100 km adâncime, este de 2.400°C, iar temperatura exteriorului, la 100 km altitudine, este de -100°C.¹¹ Această diferență uriașă spune foarte multe. Este clar că omul nu va exista veșnic pe planeta Pământ, în forma în care este acum. Problema finalului este dacă acesta va fi unul brusc, datorat unei catastrofe endogene sau exogene sau dacă va fi unul firesc, în sensul că tot ce există merită să piară.

O asemenea premisă este mai mult decât tristă, dar așa cum bine se știe, potrivit legii conservării și transformării energiei, în natură, nimic nu se pierde, nimic nu se câștigă, ci totul se transformă. *Când?*, *Cum?* și *De ce?* rămân întrebări fără relevanță aici, în acest raționament care privește Omul și Pământul... Este, deci, la mintea oricui, că, la un moment dat, Pământul nu ne va mai putea suporta sau că va deveni inert față de prezența sau dispariția noastră și a biosferei în general.

Acest raționament, pentru ființa umană, constituie, deopotrivă, o realitate care, la un moment dat, poate deveni un summum al provocărilor, pericolelor și amenințărilor la adresa vieții, în general, și a ființei umane, în particular și o perspectivă care trebuie să genereze o soluție. Nici soluția, nici modalitățile de găsim a ei nu sunt lineare și tranșante, ci de durată, nelineare și extrem de complicate.

Umanizarea planetei este firească, din perspectiva oamenilor și a mediului de viață, dar poate deveni periculoasă atunci când omul își distruge ambientul natural în favoarea unuia artificial, creat deci de el, de om, fără respectarea legilor naturii sau prin încălcarea acestora. Este posibilă construirea de pârtii de schi la Dubai sau în plin deșert, prin folosirea unor incinte construite de om și a unor instalații adecvate. Este posibilă și realizarea unor condiții excepționale de viață pentru om, create de el însuși, dar, într-o zi, fără ca omul să știe precis când și cum, se poate declanșa un cutremur uriaș care să spulbere pur și simplu orașe întregi de pe suprafața pământului. Este posibilă și poziționarea cosmică, accidentală sau nu, a unui corp ceresc de dimensiuni comparabile cu cele ale lunii pe o traiectorie în jurul planetei Pământ, care ar putea duce la o creștere bruscă a nivelului apei oceanelor în anumite porțiuni și inundarea tuturor coastelor din acea zonă cu valuri de peste o sută cincizeci de metri, așa cum se presupune că s-ar fi petrecut lucrurile când Luna a devenit satelit natural al Terrei.

Aceste fenomene și multe altele sunt posibile și chiar previzibile. Oamenii de știință le supraveghează cu multă atenție și le monitorizează

¹¹ Sursa: http://www.notre-planete.info/terre/chiffres_cle.php

(evident, pe cele descoperite) de foarte multă vreme. Dar mijloacele de protecție a planetei împotriva lor și a efectelor lor nu sunt și nu pot fi, toate, la îndemâna omului, deși există câteva, de la rachetele balistice, la sistemele cu laseri și sistemele de amplificare a undelor și de producere a unor puternice câmpuri sau scuturi de protecție.

Există, de asemenea, programe de cercetare în vederea conceperii și realizării unor sisteme de securitate și de apărare care să facă posibilă protecția planetei sau măcar a unor regiuni întinse împotriva unor astfel de efecte generate de presiunile cosmice. Unul dintre aceste programe, dar nu singurul, este HAARP (High Frequency Active Auroral Research Program), care studiază comportamentul ionosferei la bombardarea cu unde de înaltă frecvență.

Așadar, problema fundamentală a planetei Pământ începe să fie transmutată din ce în ce mai mult pe o componenta biosferei, care depășește dimensiunea naturală a mediului biologic, și anume pe *populație*. Factorul demografic capătă astfel o valoare cosmică, fiind foarte important și foarte

ANUL	POPULAȚIA	NAȘTERI LA 1000 DE LOCUITORI
50.000 î.H.	2	-
8000 î.H..	5 000 000	80
1	300 000 000	80
1200	450 000 000	60
1650	500 000 000	60
1750	795 000 000	50
1850	1 265 000 000	40
1900	1 656 000 000	40
1950	2 516 000 000	31-38
1995	5 760 000 000	31
2011	6 987 000 000	23

responsabil pentru securitatea planetei. Iată cum se prezintă acest factor¹²:

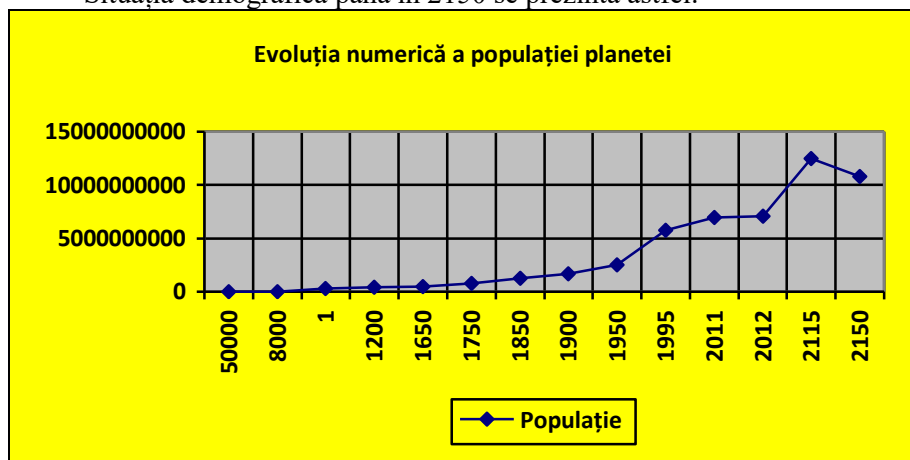
În 2012, populația de pe Terra a depășit cifra de 7 miliarde (7.073.619.015) locuitori, iar numărul de nașteri la mia de locuitori era de 19,2, în timp ce rata de mortalitate era de 8,2 la mia de locuitori. Creșterea

¹² Sursa: *Estimations du Population Reference Bureau*,
<http://www.prb.org/FrenchContent/Articles/2013/people-ever-lived-fr.aspx>

naturală era, între 2005 și 2010 de 1,2.¹³ În multe țări, acest indicator începe să fie negativ, populația din aceste țări, inclusiv din România, fiind în scădere.

Dar, pe ansamblul planetei, populația este în creștere. Potrivit unor estimări¹⁴, populația planetei va fi, în 2050, de zece miliarde de locuitori și, probabil, va continua să crească în același ritm până la un maximum de 12,5 miliarde, care se prognozează a fi atins în 2115, urmând ca, după aceea, să înceapă să scadă, coborând, în 2150, la 10 miliarde de locuitori, cauza principală constituind-o scăderea numărului nașterilor per familie și în special al fetelor.

Situația demografică până în 2150 se prezintă astfel:

Există, desigur și alte cauze, cum ar fi degradarea și îmbătrânirea ființei umane, epuizarea resurselor pe care civilizația le exploatează excesiv etc. Astfel, se pare că resursele de zinc se vor epuiza în 2025, cele de uraniu în 2040, cele de nichel în 2048, cele de petrol în 2050, cele de gaze naturale în 2072, cele de cărbune în 2158.¹⁵

De regulă, estimările de până acum în legătură cu epuizarea resurselor de petrol, spre exemplu, nu s-au confirmat. E greu de crezut, spre exemplu, că, după următorii 12 ani, nu va mai exista zinc pe planeta noastră! Pământul este o planetă vie, în plină activitate, iar unele dintre resursele importante pentru biosferă, dar și pentru viața planetei, vor continua să se reproducă. Unii cercetători (echipa condusă de Vladimir Porfiriev, dar nu numai),

¹³ Sursa: <http://www.universalis.fr/chiffres-monde/demographie/>

¹⁴ <http://www.planetoscope.com/natalite/5-croissance-de-la-population-mondiale-sur-terre-naissances---deces-.html>

¹⁵ *Ibidem*

continuând cercetările începute cu mulți ani în urmă, au ajuns, în 1960, la concluzia că petrolul nu este de natură biotică, ci abiotică, el producându-se în profunzimile pământului, la temperaturi foarte înalte și la presiuni foarte mari, și ieșind la suprafață (adică în profunzimile scoarței terestre care are o grosime de 30 de km), sub forma unor erupții reci. De unde rezultă că, atâta vreme cât pământul va avea o activitate geofizică, vor exista și condiții care reproduc petrolul. Importantă nu este, deci, resursa ca atare, care, dacă acceptăm această teorie, este practic inepuizabilă, ci mijloacele care să asigure extracția ei de la adâncimi foarte mari, de 15-20 km și chiar mai mult. De aceea, abia acum începe să fie valorificată pe deplin invenția inginerului român Ion Șt. Basgan privind forajul la mare adâncime, depășirea succesivă a unor praguri, începând cu cel de două mii de metri, apoi pe cel de 9000 de metri și atingerea celor 15.000 de metri, prin folosirea ingenioasă a unor teorii și aplicații de mare rafinament, cum este, spre exemplu, cea a sonicității a unui alt mare inventator român, George (Gogu) Constantinescu.¹⁶

Și încă ceva, foarte important. Petrolul și gazul natural nu sunt unicele resurse de energie care pot fi folosite de pământeni. Energia Universului se pare că este cea nucleară, numai că ea nu poate fi, la ora actuală, gestionată în mod corespunzător. E mult prea tânără și prea agresivă în cunoașterea oamenilor! Și chiar dacă ar putea fi, marii magnați ai petrolului și gazului, adică ai civilizației petrolului și gazului, n-ar permite așa ceva, decât dacă s-ar produce o revoluție în domeniul energetic, o mare revoluție, care să impună un astfel de salt. Este vorba un salt asemănător celui produs în mijloacele militare de la arcul cu săgeți la armele de foc, de la armele de foc la arma nucleară și de la arma nucleară la arma de amplificare a undelor și de influențare a comportamentului uman.

Oamenii nu se supun chiar totdeauna voinței Pământului și Cosmosului, ci modelează existentul potrivit unor trebuințe specifice. Creându-și propria natură, agresează cumva natura-mamă, o obligă adică să asimileze și producțiile lor, ale oamenilor, iar ea, de voie, de nevoie, le acceptă, atâta vreme cât oamenii sunt prezenți, ca și cum s-ar teme de ei. Dar de îndată ce ei părăsesc locul, natura și-l reia și începe să facă ordine și curățenie.

Dacă am privi umanizarea planetei numai din această perspectivă, efectul ar fi denaturalizarea planetei. Mai exact, transformarea naturii

¹⁶ Inginerul Ion Șt. Basgan este unul dintre acei inventatori care au lăsat în urma lor viitorul. Totuși, inginerul Basgan pare, astăzi, ca mai toți oamenii comuni, doar un fost de care prea puțini își mai aduc aminte. Inginerul Basgan, chiar dacă a avut un comportament modest – ca al oricărui om de valoare –, nu a fost totuși un om comun, ci o minte scilipitoare și un mare inventator.

geologice și biologice a planetei într-o natură umană. Omul are față de natură o atitudine agresivă (pe care el o numește constructivă), așa cum civilizația actuală, în expansiunea ei spre toate orizonturile, a avut, la fel, de-a lungul secolelor, o atitudine ofensivă, chiar agresivă, distrugând practic civilizațiile străvechi existente pe continentul american și impunând-o pe cea europeană, sub însemnul civilizării acestor spații necivilizate, dar care au creat, totuși, Machu Picchu, un monument al civilizației incașe, piramida de la Chichen Itza Castilio, templele și edificiile unor culturi care nici astăzi nu sunt cunoscute pe deplin în toată măreția și splendoarea lor.

Așa fac oamenii în efortul lor de civilizare a planetei: impun. Adică dăruiește și construiesc. Proiectul lor nu este însă pe deplin consonant cu proiectul naturii. Omul transformă natura planetei în ce vrea el, amăgindu-se cu gândul că natura se va supune lui, omului, și că el, omul-demiurg, va putea schimba lumea. Autostrăzile vor străbate Amazonia, așa cum străbat, la ora actuală deșertul Nevada, infrastructurile energetice vor traversa oceanele, multe dintre marile orașe ale viitorului vor fi construite, probabil, sub pământ și chiar în adâncul oceanelor, mai ales când se vor inventa și perfecționa sistemele de desalinizare a apei și de extragere din ea a Oxigenului respirabil și a hidrogenului consumabil. Oceanele ocupă 71% din suprafața planetei și conțin 97% din cantitatea de apă a planetei. Ele beneficiază de 80% din cantitatea de precipitații și atrag 90% din energia Terrei. De asemenea, oceanele contribuie la distribuirea căldurii solare pe planetă. Salinitatea și temperatura determină densitatea oceanelor și joacă un rol important în configurarea curenților oceanici. Cercetătorii de la [Scripps Institution of Oceanography](http://scripps.institutionofoceano.org/) (UC San Diego) au constatat că, în ultima jumătate a secolului al XX-lea, în salinitatea oceanelor s-au produs modificări, cauzate de om.¹⁷ Încălzirea planetei și creșterea dioxidului de carbon, datorită activităților umane, arată că salinitatea oceanelor, în special a Atlanticului de Nord este în scădere. Combinarea analizei salinității cu analiza temperaturii ajută la înțelegerea evoluției globale a oceanelor.

Desigur, viața omului, așa cum arată el acum, nu este posibilă în profunzimile oceanului, așa cum nu este posibilă nici în spațiul cosmic. Dar omul trăiește bine mersi în stațiile orbitale, în navele spațiale și, probabil, în viitor, se vor realiza adevărate baze orbitale locuibile, la foarte mare altitudine, din care să se continue explorarea spațiului cosmic, a planetelor sistemului solar și a altor constelații, planete și corpuri cerești mai îndepărtate.

Aceasta este dimensiunea exogenă a cunoașterii științifice și a epistemologiei spațiului cosmic. Există însă și o dimensiune endogenă a

¹⁷ Les activités humaines modifient la salinité océanique, http://www.notre-planete.info/actualites/actu_3655_salinite_ocean_rechauffement_climatique.php

acestei cunoașteri, aceea a planetei Pământ și a interacțiunii dintre natura geofizică și geoclimatică, natura cosmică și natura umană. În general, între natura geofizică și geoclimatică și natura umană nu există o deplină corespondență. Se pare că natura umană nu este pe deplin conținută în cea pământeană, chiar dacă omul este un produs al pământului, așa cum știe toată lumea, deși, după unele teorii, s-ar putea să nu fie. Atitudinea omului față de natură nu este doar una de adaptare cuminte la cerințele ei, ci și una de modificare a acestor condiții, de creare, chiar împotriva naturii planetare, a unei naturi specifice și favorabile ființei umane.

Atitudinea omului este una de tip acaparator, dominator. Dar tot acaparatoare este și atitudinea naturii, întrucât aceasta distruge tot ce face mâna omului, atunci când poate să o facă. Omul lucrează, în general, împotriva naturii și nu în favoarea acesteia, iar natura reacționează ca atare.

Și totuși între natura planetei și natura umană există o strânsă interacțiune. Aceasta este prezentă în teoriile geopoliticienilor, dar și în numeroasele opere literare, artistice și științifice.

În 1916, Kjellen publică o lucrare „*Statul ca o formă de viață*”, care are o influență foarte puternică asupra lui Karl Haushofer (1869-1946) și a altor geopoliticieni. Statul este un organism viu, susține Kjellen, între spațiul locuit de oameni, politica statului, și calitatea oamenilor stabilindu-se o condiționare importantă, esențială chiar, pentru că omul este o ființă pământeană.

Ratzel preia de la Kjellen, ideea statului ca organism viu. Statul, în concepția lui Ratzel, are două elemente principale: *oamenii și spațiul geografic*. Poporul n-are nicio legătură cu socialul. Ele este un ansamblu de indivizi legați între ei nu prin rasă, ci prin pământul pe care se află. Pământul ca suport, pământul ca spațiu determinant în fizionomia și filosofia ființei umane, are un rol demiurgic asupra ființei umane, în sensul că pământul l-a creat pe om și tot el îl adăpostește, îl transformă și îl păstrează pentru eternitate. Și chiar dacă nu l-ar fi creat pământul, planeta deja l-a acceptat, l-a adaptat și l-a asimilat în cea mai mare măsură.

De fapt, considerăm noi, se pare că spațiul geografic este cel care a generat sau, în orice caz, a condiționat, în mare măsură (nu în totalitate!), diferența dintre populațiile sedentare și cele migratoare.

Sedentarul trăiește într-un spațiu plin, într-un spațiu cu resurse. Filosofia lui este cea a spațiului plin. Omul culege ce-i dă natura și cultivă pământul, pentru că pământul este fertil. De aceea, pe el nu-l interesează plecarea, nu-l interesează orizonturile, ci doar dimensiunea verticală, adică cerul care-i dă lumină, căldură și ploaie, și pământul care-i dă roade. Sedentarul privește la cer și se roagă la Dumnezeu să-i dea ploaie și soare, și la pământul pe care-l muncește și-l iubește, să-i dea roade. Caracterul lui se formează în această relație, în această construcție repetitivă ca ziua și

noaptea, ca anotimpurile și ca viața. În aceste condiții de supraviețuire într-un mediu natural, sedentarul nu ofensează pământul, ci îl ajută, îl iubește ca pe o ființă, îl înobilează, chiar dacă pământul nu-i acceptă în totalitate nici acțiunea, nici efectul ei. Evident, în secolul al XXI-lea, nici sedentarul nu mai este același cu cel de la începuturile lumii.

Populațiile migratoare s-au format, în general, într-un spațiu ostil, într-un spațiu fără resurse. Evident, nu există un singur spațiu de acest gen, dar când ne referim la acest concept, îl localizăm mai ales în arealul dintre nordul Mării Caspice și Extremul Orient, un spațiu de stepă, pe care Gérard Chaliand, în studiul introductiv la celebra sa lucrare *Anthologie mondiale de la stratégie*, îl numește foaier perturbator.¹⁸ Pentru migrator – războinic sau nu –, esențială este plecarea. În căutarea unui loc mai bun sub soare. Filozofia lui este una a spațiului gol. De aceea, privirea lui scrutează orizonturile, în căutarea hranei, adăpostului și condițiilor de supraviețuire. El nu poartă amprenta pământului, ci pe cea a mișcării, a căutării unui loc mai bun, fie pentru a prădui populațiile de acolo (dacă este migrator războinic), fie pentru a se stabili, a se sedentariza, chiar dacă filosofia populațiilor migratoare, cel puțin în vremea antichității și Evului Mediu, nu era una de acest gen. Ele nu puteau trăi fără mișcare, se sufocau. Spațiul plin era, pentru ele, presant, copleșitor. Dar, cum bine se știe, în cele din urmă, și aceste populații migratoare s-au sedentarizat, chiar dacă mai păstrează și acum ceva din esențele spiritului migrator al strămoșilor.

Kjellen refuza politica naționalităților, deja în vogă după Primul Război Mondial, susținând mai degrabă o politică imperială de tipul celei din fostul Imperiu Austro-Ungar, sau poate una apropiată de ceea ce numim azi stat multiethnic modern, deși ne îndoiim că poate exista așa ceva sub semnul duratei. Concepția lui Ratzel pune statul și elementele sale deasupra populațiilor. Acestea fac parte din stat, sunt o parte a acestuia, dar nu totul. Statul este esențial, el are o importanță foarte mare. Karl Haushofer va folosi altfel ceea ce Ratzel numea *spațiu vital*, mai exact, *spațiul de viață* și va dezvolta un concept – *pan iden* –, un fel de zone de hegemonie, dominate de civilizațiile puternice, expansive. Pivotal geografic, *heartland*-ul, de care vorbea Mackinder și, în consonanță, *rimland*-ul – pivoții de margine – relevați de Nicolas Spykman și conținuți în strategia americană de îndiguire (containment) a comunismului, sunt alte repere clare și inconfundabile ale analizei interacțiunii dintre spațiu și om, dintre spațiu și civilizație.

Tocmai aceasta este geopolitica. O știință a interacțiunilor și presiunilor dintre state, cum o numea Ion Conea. Oamenii și spațiul pe care-l locuiesc formează, adesea, identități specifice, cu un rol excepțional în

¹⁸ Gérard Chaliand, *Anthologie mondiale de la stratégie des origines jusqu'au nucléaire*, Edition Laffont, Paris, 1990.

istorie și în planificarea viitorului. Pământul a fost deja împărțit. Mai sunt doar resursele adâncurilor – și ele cumva limitate, deși se regenerează prin activitatea geofizică a planetei –, dar omul va continua, pe de o parte, să se războiască cu semenul său pentru piețe, resurse, putere, dominare și influență și, pe de altă parte, să aplice o politică de „acoperire strategică”, prin infrastructuri și edificii ale propriei sale imaginații, a spațiului natural, regenerându-l, mai exact, convertindu-l în unul dominat de natura umană. America de zi este suprapusă peste America civilizațiilor anterioare, din care n-au mai rămas decât niște urme. Impresionante, ce-i drept, dar doar urme.

Acțiunile omului asupra naturii pământene și presiunile cosmice generează un set de provocări pericole și amenințări pentru om și pentru planeta Pământ, care, exploatând vulnerabilitățile planetei și ale oamenilor la acestea, ar putea genera, cândva, un dezastru.

De aceea, considerăm că ar fi bine ca omul, având în vedere sistemele și fluxurile de provocări, pericole și amenințări la adresa planetei și, implicit la adresa sa, unele dintre ele generate chiar de el însuși, precum și vulnerabilitățile la acestea, să calculeze cât se poate de precis (în măsura în care poate fi vorba de precizie când vorbim de Univers) nivelul de risc, cu valori între 0 și 1, și, pe baza celor rezultate și a nevoii de supraviețuire, dezvoltare și securitate, să elaboreze o strategie sau un set de strategii de prevenire a unui dezastru și de generare a unui comportament uman adecvat.

Este necesar acest lucru, întrucât umanizarea planetei ar putea însemna nu doar dominarea spațiului natural de către oameni, ci și generarea unui dezechilibru care să ducă la prăbușirea condițiilor naturale de viață ale oamenilor și, ca atare, la distrugerea propriului ambient și, prin urmare, la dispariția omului de pe pământ.

Noi considerăm că este necesară o decizie politică, unanim acceptată, prin care să se definească și să se legifereze un sistem de norme, principii și proceduri, consemnate în legi și reglementări clare privind acest domeniu vital pentru supraviețuirea omului pe planetă și chiar pentru supraviețuirea planetei, din perspectiva, ființei umane.

O *strategie de apărare, protecție și securitate a planetei și mediului uman* ar trebui să fie în măsură să pună în operă deciziile politice cu privire la acest domeniu și să asigure condițiile, forțele, mijloacele, dispozitivele și acțiunile necesare.

O astfel de strategie ar trebui să cuprindă, între altele, un *obiectiv strategic* și, prin urmare, un *concept strategic de apărare, protecție și securitate a planetei Pământ, a mediului natural și a celui uman* și un *sistem coerent de forțe, mijloace, dispozitive și acțiuni* care să ducă la realizarea acestui obiectiv.

Obiectivul strategic ar putea fi acela de a apăra planeta, mediul natural și mediul uman împotriva unor sisteme și fluxuri de provocări, pericole și amenințări cosmice, terestre și umane, de a preveni pe cât posibil un dezastru și, în cazul producerii acestuia, de a-i limita efectele, de a lichida urmările și de a proteja ființa umană și mediul ei de viață.

Conceptul strategic

I. Calcularea nivelului de risc, în funcție de nivelul provocărilor, pericolelor și amenințărilor și de nivelul vulnerabilității la acestea.

a. Mecanisme sau sisteme complexe de identificare, monitorizare, analizare, evaluare (pe o scală de la 0 la 1), diagnosticare, prognosticare și descriere amănunțită a seturilor, mulțimilor și fluxurilor de provocări, pericole și amenințări (PPA) exogene (îndeosebi, cosmice, dar nu numai) și endogene (specifice planetei și mediului de viață al oamenilor) la adresa planetei și a mediului de viață al oamenilor.

b. Mecanisme sau sisteme de identificare, monitorizare, analizare, evaluare (pe o scală de la 0 la 1) și prognosticare a vulnerabilităților planetei, biosferei, mediului biotic și populației la acestea (V), și de descriere amănunțită a acestora.

c. Pe baza analizei, evaluării și prognosticării PPA și V, calcularea nivelului de risc (R), prin intersecția celor două mulțimi:

$$R = A \cdot V,$$

în care R este riscul, A reprezintă pericolul și amenințarea, iar V , vulnerabilitatea la acestea.

d. Formularea *intelligence*-ului și elaborarea expertizei informaționale pentru factorii decidenți.

e. Cunoașterea științifică a întregului areal al nivelului de risc și a condiționărilor acestuia.

f. Stabilirea clară a sistemului global și a sistemelor naționale de identificare, supraveghere, monitorizare, analizare, evaluare, diagnosticare și prognozare a seturilor și mulțimilor (luxurilor) de provocări, pericole și amenințări la adresa planetei, a mediului natural și a mediului uman.

II. Elaborarea, mai exact, actualizarea conceptului strategic de apărare, protecție și securitate a planetei și mediului uman

a. Definirea, a conceptului strategic de apărare, a conceptului strategic de protecție și a conceptului strategic de securitate a planetei, a mediului natural și a mediului uman și cunoașterea detaliată a acestor concepte, atât prin mijloace științifice, cât și prin mijloace comune, pragmatice.

b. Delimitarea domeniilor acestor concepte și a intercondiționărilor între ele.

III. Definirea și structurarea Sistemului Global de Apărare, Protecție și Securitate al Pământului (SGAPSP), a sistemelor și subsistemelor regionale și naționale, a principiilor, regulilor și algoritmilor de structurare, configurare, pregătire și funcționare a acestora, în principal pe trei grupe mari:

1. Elemente și structuri ale SGAPSP, stabilirea competențelor, atribuțiilor, locațiilor și modalităților de pregătire și de acțiune a acestora.
2. Elemente și structuri zonale ale SGAPSP, aliniate cumva la marile sisteme de securitate globală și regională, la dispozitivele strategice ale NATO, ale Uniunii Europene și ale altor mari puteri, dar cu atribuții în toate mediile (cosmic, pământean, informațional și cognitiv)
3. Elemente și structuri naționale ale SGAPSP, care funcționează integrat, potrivit conceptului strategic unic, dar și particular și secvențial, în funcția de caracteristicile țării și mediului în care se constituie.

IV. Conceperea și structurarea, pentru fiecare grup de elemente ale SGAPSP și sistemelor zonale și naționale, a forțelor, mijloacelor, resurselor, dispozitivelor și acțiunilor. În acest sens, pe niveluri ale planificării și acțiunii strategice (strategic, operațional și tactic), vom avea următoarele posibile configurații:

A. Forțe

1. *Forțe destinate dispozitivelor globale, zonale și naționale de identificare, supraveghere, monitorizare, evaluare, diagnosticare și prognozare a sistemelor și fluxurilor de provocări, pericole și amenințări, a vulnerabilităților la acestea și de calculare a gradului de risc, la toate domeniile: cosmic, al naturii planetei, al naturii umane (mediului uman);*
2. *Forțe desinate apărării, protecției și securității planetei, mediului natural și mediului uman la nivel global, zonal și național:*
 - a. Forțe de reacție imediată (rapidă) sau în urgențe;
 - b. Forțe principale
 - c. Forțe auxiliare;
 - d. Forțe de sprijin nemijlocit
3. *Forțe de sprijin.*

Toate aceste categorii de forțe se cer structurate, organizate și pregătite pe cele trei mari domenii enunțate mai sus:

- cosmic (stații orbitale, sateliți, mijloace de propulsie cosmică, mijloace de investigare, supraveghere și monitorizare a sistemului solar și a cosmosului, de identificare, monitorizare, evaluare, diagnosticare și prognozare a PPA și de apărare și protecție împotriva acestora etc.);
- planetar (mijloace conexe cu cele cosmice, care să asigure îndeplinirea aceluiași sarcini la nivelul planetei și la nivelul diferitelor zone);

- uman (mijloace de apărare și protecție a mediului uman și a ființei umane).

Pentru fiecare categorie de forțe, pentru fiecare nivel sunt necesare un management specific, un sistem coerent de pregătire și perfecționare și seturi clare de competențe și atribuții, în sisteme coerente, deopotrivă lineare și nelineare.

B. Mijloace

Cele mai importante componente ale acestor strategii sunt **mijloacele**. Când este vorba de acțiuni pentru apărarea planetei, a naturii și a mediului uman, avem în vedere folosirea întregii capacități a omenirii pentru crearea mijloacelor necesare, precum și pentru elaborarea politicilor, strategiilor și acțiunilor menite să permită folosirea eficientă a acestora.

Este de așteptat ca, în viitor, să se acorde o atenție prioritară acestor mijloace, conflictul principal cunoscând o deplasare spre apărarea și protecția comună împotriva sistemelor și fluxurilor de PPA cosmice, planetare și de natură umană, care vizează însăși planeta și existența oamenilor. Deja omul începe să devină conștient de aceste uriașe sisteme PPA la adresa planetei și a mediului de viață uman și să înțeleagă nevoia solidarității umane în acest sens.

Întreaga cunoaștere de până acum, întreaga inteligență și putere de creație a oamenilor trebuie să se concentreze (și suntem convinși că se va concentra) din ce în ce mai mult pe crearea mijloacelor necesare pentru apărarea, protecția și securitatea planetei și, implicit, a ființei umane. Aceste mijloace reprezintă, efectiv, rezultatele unui efort uman îndelungat, ale capacității omului de a crea, inventa, dezvolta, transforma, schimba, valorifica și folosi în mod ingenios și productiv resursele de care dispune.

Omul este demiurgul mijloacelor care pot duce fie la ofensarea naturii și, prin urmare, la adâncirea faliei dintre mediul uman și mediul natural și, în consecință, la întreținerea și regenerarea unui conflict pe care omul nu are cum să-l câștige, fie la folosirea lor pentru apărarea și protecția planetei. Rămâne însă de văzut cum va fi rezolvat conflictul principal dintre om și natură.

C. Resurse

Resursele sunt, în principal, de două categorii:

- *resursele de care dispune planeta*, care par a fi epuizabile sau, oricum, strict condiționate de activitatea geofizică și geoclimatică a planetei Pământ și de interacțiunile acesteia cu mediu cosmic;

- *resursele de care dispune ființa umană*, care sunt, practic, inepuizabile, datorită capacității omului de a cunoaște Universul, de a crea și folosi spațiul virtual. *Inteligența oamenilor este cea mai valoroasă resursă a planetei Pământ.* Depinde însă de modul în care va fi folosită pentru realizarea obiectivului strategic enunțat mai sus.

Viziunea optimistă este aceea că omul nu va distruge, ci va salva planeta Pământ și mediul de viață al oamenilor pe care, probabil, și-l va însuși din ce în ce mai mult și Terra. Aceasta nu înseamnă că Terra va crea infrastructuri necesare naturii umane, ci doar că ar fi posibil ca, în viitor, să nu le mai distrugă cu atâta ușurință, chiar și atunci când omul le apără cu înverșunare.

D. Acțiuni

Acțiunile omului asupra mediului său de viață sunt numeroase și foarte diversificate. Cele mai multe dintre ele au un caracter riguros, strict planificat, cu obiective precise și reglementări clare. Există însă și acțiuni (mai ales reacții) imprevizibile – cele mai multe dintre acestea situându-se în spațiul creativ –, care au efecte imprevizibile. Nu știm foarte precis cum va acționa omul în anul 2115, anul vârfului traiectoriei demografice, dar știm că, în acel an este foarte posibil ca determinările și coordonatele acțiunii umane să fie relativ modificate față de cele de azi.

Este foarte posibil ca marile comunități umane să-și reorienteze efortul de la realizarea unor obiective ce țin de putere, dominare a piețelor și resurselor, control și influență asupra altor comunități, spre o sinergie a puterii și o redirectionare a acesteia spre apărarea, protecția și securitatea planetei și, implicit, a mediului de viață.

Planificarea strategică a unor acțiuni posibile, realizarea din timp a suporturilor de acțiune și a unor dispozitive fac parte din această strategie de apărare, protecție și securitate a planetei și a mediului uman și deschid suporturile necesare pentru domeniile operațional și tactic.

Concluzii

1. La ora actuală, omul aparține planetei Pământ. Relația dintre om și mediul său planetar de viață este încă una foarte complexă și foarte complicată, iar procesul de adaptare reciprocă este încă tensionat și distructiv. Natura Terrei și natura umană se află într-un raport de contrarietate, dacă nu chiar de opoziție, care generează un conflict greu gestionabil. Este puțin probabil ca, în viitorul apropiat, acest raport să se schimbe sau să se amelioreze, întrucât omul se află încă într-o ofensivă primitivă de cucerire a planetei, chiar dacă o face cu mijloacele cele mai moderne pe care el însuși le-a creat cu acest scop. Considerăm că va veni însă un moment când acest conflict se va ameliora, Terra acceptând infrastructurile mai puțin agresive și mai puțin poluante create de om și omul înțelegând că nu poate distruge natura din care el însuși face parte, pentru că, dacă va continua în acest fel, va ajunge să-și distrugă propriul său suport de existență.

2. Omul începe deja să fie în măsură să identifice, să monitorizeze, să evalueze, să diagnosticheze și să prognozeze principalele provocări, pericole și amenințări cosmice sau generate de activitatea umană, dar și de altă natură, care, exploatând vulnerabilitățile planetei și ale mediului uman, să genereze schimbări nefavorabile vieții pe pământ sau chiar un dezastru. Va veni o vreme când astfel de acțiuni umane de cunoaștere și evaluare a PPA și a vulnerabilităților la acestea să nu mai fie secundare, aleatoare și, într-un fel, aleatoare, ci sistematice, prioritare și consonante cu înseși scopurile și rațiunile vieții conștiente pe Pământ. Acel moment va schimba radical atitudinea omului, transformându-l dintr-un produs și dintr-un simplu beneficiar într-un factor responsabil pentru viața planetei și pentru mediul său de viață.

3. Căldura căminului și austeritatea mediului, îndepărtarea de natură sau, dimpotrivă, întoarcerea la locuința naturală – pământeană, subpământeană, lacustră, acvatică sau subacvatică, poate și dincolo de atmosferă, în baze umane situate pe stații orbitale –, reprezintă elemente destul de clare (unele deja existente, altele doar previzibile) ale condiției umane. Ne place să credem că omul, deși prin acțiunile sale pare și chiar este ostil propriei planete sau doar planetei pe care locuiește, va găsi, totuși, mijloacele necesare pentru a contribui efectiv la apărarea, protecția și securitatea ei, fie și prin umanizarea ei.

CE ESTE GEOPOLITICA? ARGUMENT

Ce este geopolitica? Mai întâi, ar fi util să răspundem la întrebarea: *Ce nu este geopolitica?* Geopolitica nu este politică, așa cum se crede adesea, ci metodă de analiză în folosul politicii, mai exact, este, în afară de tot ce se crede că este și de tot ce, de fapt, nu este, geopolitica are, în primul rând, calitatea de metodă de analiză în folosul politicii. De asemenea, geopolitica nu este un concept militar și nu face parte dintr-un concept militar. Nu este strategie, nici geostrategie, strategia fiind știința, experiența și arta de a pune în operă o decizie politică esențială, iar geostrategia nefiind altceva decât un sistem de constrângeri geografice pentru un strateg sau pentru teoreticianul specializat în domeniul strategic.

Geopolitica nu este politică geografică, nici geografie politică, ci este o proiecție a politicii în coordonate geografice, evident în interesul politicii statului și nu al geografiei. O posibilă definiție, simplificată la maximum, ar putea suna cam așa: *geopolitica reprezintă o modalitate de studiere a determinărilor geografice care intervin în politica internă și externă a statului și mai ales a posibilelor efecte.*

Cu alte cuvinte geopolitica este un studiu de proiecții politice de anvergură într-un spațiu geografic, o modalitate de analiză și de configurare a acestei analize pe coordonate geografice, în folosul politicii. Și, evident, un studiu detaliat în folosul puterii mai ales a proiecției puterii. Iar Conea al nostru, care este de departe unul dintre marii geopoliticieni ai lumii, în Cartea lui, „Geopolitica o știință nouă”, spune că geopolitica nu va studia statele în parte, ci jocul politic dintre ele. Mai exact, geopolitica va fi știința relațiilor și, mai bine, a presiunilor dintre state. (*Geopolitica o știință nouă*, volumul *Geopolitica*, p. 78.)

Aceste definiții ale geopoliticii arată că, de fapt, noi trebuie să analizăm atât spațiul în care trăim efectiv, cât și spațiul de interes pentru noi și pentru alții. Pentru că lumea este interdependentă. Nu trăiești numai în casa ta, care este foarte importantă pentru tine și pentru restul lumii, ci și în spațiul din jurul casei, în satul în care te găsești, pe strada adiacentă, într-o regiune, într-o țară, pe un continent, pe planeta Pământ, în Sistemul Solar etc. ... Te interesează, deci, și casa vecinului, pentru că, dacă ia foc, ia foc și casa a ta.

Trebuie să studiezi toate împrejurările, toate realitățile și, pe cât posibil, toate ipotezele. Și abia atunci știi sau ai putea să știi despre ce e vorba și ai putea fi în măsură să iei o decizie în cunoștință de cauză. Analiza aceasta a spațiului geografic este impusă de nevoia de a-mi proiecta și de a-ți proiecta devenirea, de a-mi proiecta și de a-ți proiecta propria acțiune, dintr-

un interes, din interesul meu, din interesul tău, din interesul statului meu sau din interesul grupului de state din care face parte și țara mea, sau din interesul meu, ca mare putere, dacă sunt mare putere, sau din interesul meu ca stat prăpădit, care n-am mai nimic, dar trebuie să supraviețuiesc în această lume a monștrilor... Trebuie să fiu foarte atent, căci altfel nu exist, dispar de pe pământul acesta. Și dacă nu exist eu, nu există nici populația care trăiește pe acest spațiu. Pentru că eu sunt produsul acestei populații, iar populația este mediul meu și chiar rațiunea existenței mele.

Lucrurile nu trebuie privite neapărat în partea lor primitivă, ci mai ales în interdependența lor dinamică, în sensul că, totdeauna, unul este condiționat de celălalt, că altul este condiționat de un altul al său sau al altora. Nimic nu există în mod absolut izolat. Nu există sisteme închise. Sistemele închise mor, toate sistemele sunt deschise, în sensul că viața lor depinde de calitatea și cantitatea schimbului de substanță, de energie și de informație cu mediul, cu celelalte sisteme și procese. Momentul când un sistem se închide este, efectiv momentul în care acesta începe să dispară.

Termenul de geopolitică a fost folosit pentru prima dată de Rudolf Kjellen, într-un articol publicat în 1901.

În 1916, Kjellen publică o lucrare „Statul ca o formă de viață”, care are o influență foarte puternică asupra lui Karl Haushofer (1869-1946), unul dintre marii geopoliticieni germani, general în armata germană, care a părăsit armata în 1918, după război, dezamăgit, și, după aceea, s-a ocupat de geopolitică.

Primul teoretician al geopoliticii este considerat însă germanul Friedrich Ratzel (1844-1904).

Foarte interesant este faptul că o parte din geopoliticieni și chiar dintre cei care predau geopolitica prin universități sunt foști militari, probabil pentru motivul că ei cunosc cel mai bine, pe viu, valoarea spațiului geografic în acțiunea umană.

Dar, într-o vreme, geopolitica a devenit o știință ingrată. De ce? Aici avem în vedere unele considerații post-factum.

S-a spus, adesea că Războiul Mondial a fost un efect al acestor studii geopolitice, al proiecțiilor pe care le-au făcut Haushofer, Ratzel și alții cu privire la rolul spațiului geografic în politică, la influența lui asupra vieții oamenilor, la necesitatea și emergența spațiului vital etc.

Nu este însă așa. Din faptul că un criminal folosește o informație pe care o ia de pe Internet nu rezultă că Internetul ar fi vinovat că respectivul a săvârșit o crimă. De faptul că s-a declanșat un război, nu sunt de vină geopoliticienii. Nu e de vină matematica că Dăianu, unul dintre marii noștri specialiști în domeniul economiei și finanțelor, a pierdut două milioane de euro, că a jucat la bursă și i-a pierdut. Dăianu, care e un mare specialist, un om specializat în macroeconomie, nu este, desigur, vinovat de acest

mecanism, chiar dacă el însuși a suportat efectul speculației financiare, investind în condiții de risc. Aici este paradoxul. Uneori, cele mai nepotrivite haine le poartă chiar creatorul de modă.

Einstein nu e vinovat că a formulat ecuația $E = mc^2$. Nici soții Curie pentru producerea bombei atomice. Nu ei au aruncat bomba atomică la Hiroshima și Nagasaki. Einstein și cu Tesla au participat la experimentul Philadelphia doar până la un punct. Experimentul a constatat, de fapt, în schimbarea frecvenței unei nave, ceea ce a făcut posibil ca ea să apară, în același timp, la sute de km departe de locul respectiv. Nimeni nu-și explică cum. Pentru că situația amenința să fie scăpată de sub control, Einstein și Tesla s-au retras din experiment. Și experimentul de la Geneva a dovedit, de asemenea, că este posibilă schimbarea de frecvență.

Să revenim. Lucrările de geopolitică elaborate la începutul secolului al XX-lea sunt foarte interesante. Dar, în urma efectelor celui de-Al Doilea Război Mondial, studiarea geopoliticii a fost interzisă. Câțiva profesori francezii și nemți s-au întâlnit și au discutat despre faptul că unii dintre confrății lor – Ratzel, Hausoffer, Makinder etc. – au fost acuzați de generarea unor teorii care au dus la declanșarea războiului. Era cazul ca, măcar pentru o vreme, să se renunțe la disciplina Geopolitică predată în Universități. Și s-a renunțat, fără nicio problemă.

Asta a fost în Vest. În partea cealaltă, în est, în zona socialismului, liderii de acolo au considerat geopolitica o știință reacționară și nici măcar numele ei nu mai trebuia pronunțat. Mai mult, nu se mai vorbea de geopolitică, întrucât, cei din Est considerau că presiunile dintre state erau determinate de un suport ideologic, că ideologiile ar fi tras granița dintre Est și Vest și nu analiza, prin mijloace politice, a spațiului geografic. Estul considera că geopolitica este o știință absolut reacționară și total neavenită.

Ulterior, s-a revenit asupra acestor considerații categorice. Americanii, spre exemplu, s-au folosit în modul cel mai eficient posibil de un concept elaborat de Nicolas Spykman – *rimland* –, pentru punerea în aplicare a unei politici de îndiguire (containment) în îngrădirea acestui spațiu al Estului comunist; alții spun pur și simplu că nu se puteau lipsi de analiza geopolitică, și acesta este, de fapt, adevărul.

Cei care au declanșat cel de-al Doilea Război Mondial s-au folosit de unele din teoriile și studiile geopoliticienilor din acea vreme, dar nu le-au urmat ad-litteram.

Raporturile dintre geografie și politică, studiate îndeosebi de Ratzel, dar și scrierile lui Haushofer, îndeosebi cele referitoare la panism, și nu numai ale lor par a fi stat la baza teoriei spațiului vital. Acesta este însă un mod simplist de a privi lucrurile și a justifica un război care are cu totul alte cauze decât efectul studiilor geopolitice.

Să nu uităm că avem de-a face cu epoca naționalismului și colonialismului. Este epoca în care fiecare stat urmărea să-și constituie acele suporturi de putere care să-i asigure, în primul rând, supraviețuirea într-o lume încrâncenată, în transformare, și, în al doilea rând, securitatea, pe baza căreia să aibă acces la ceea ce astăzi numim dezvoltare durabilă.

În 1950, în urma unei reuniuni a unor istorici și geografi francezi și germani, s-a luat decizia ca geopolitica să fie scoasă din universități. Tot Vestul a pus-o în aplicare.

În Uniunea Sovietică și în țările estice, devenite socialiste, geopolitica era considerată o știință reacționară și, ca atare, era interzisă, atât în școli, cât și în mediul politic și științific

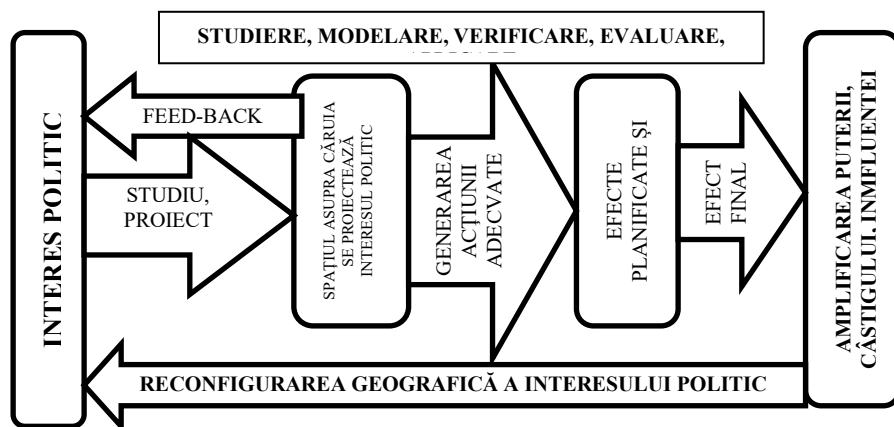
Geopolitica este, totuși, o știință. O știință, care analizează spațiul geografic în funcție de interesele popoarelor sau în funcție de presiuni, cum spunea Conea.

S-a dovedit însă foarte rapid că numai analiza ideologică nu este suficientă, iar situațiile care s-au petrecut (ieșirea Franței din structurile NATO, conceptul lui Willy Brandt de Ostpolitik, Cortina de Fier, ruptura sovietică și iugoslavă, revoluția din Ungaria, ocuparea Cehoslovaciei, conflictul sino-sovietic, poziția incomodă a României, mișcare de nealiniere etc.) au arătat că factorul geografic este foarte important în decizia politică și el nu poate fi înlocuit cu cel ideologic.

Yve Lacoste îndrăznește, prin anii 1980, să susțină reabilitarea geopoliticii, dar repunerea în drepturi a acestei discipline începe odată cu apariția lucrărilor „*Sfârșitul istoriei și ultimul om*” a lui Francis Fukuyama și „*Ciocnirea civilizațiilor*” a lui Samuel P. Huntington, care a apărut în 1996. În 1993, Huntington a publicat un articol, în *Foreign Affaire*, care a fost foarte controversat. Atunci, mărturisește chiar el, s-a hotărât să dezvolte tema. Huntington era, pe atunci, profesor la Harvard. Tema abordată în acel articol – confruntarea sau ciocnirea viitoare a civilizațiilor – a deranjat foarte multă lume. Este și motivul pentru care el s-a hotărât să o dezvolte. De altfel, analiza care o face este destul de pertinentă. Vom reveni asupra ei, atunci când vom trata unele probleme ale geopoliticii americane actuale. O să studiem aici, în același context, pe Alfred Mahan (1840-1904), pe Halford Makinder (1861-1947) și pe Nicolas Spykman (1893-1943), care sunt reprezentanți de seamă ai geopoliticii anglosaxone. Dar și pe Ion Conea (1900-1974), care este un reprezentant important al geopoliticii românești.

Lista celor care vor fi prezentați în paginile următoare este însă ceva mai lungă, fără a încerca să cuprindă toți geopoliticienii, mai ales dacă avem în vedere faptul că, de geopolitică, acum, se ocupă absolut toată lumea, în mai toate școlile, în mai toate universitățile și în numeroase alte instituții care au apărut, după 1990, ca ciupercile după ploaie.

Geopolitica, deși a trecut prin experiențe dintre cele mai complicate, rămâne totuși una dintre științele cele mai flexibile și mai transparente la semnificație.

Schema nr. 1. Un posibil model geopolitic

În Schema nr. 1 se prezintă un posibil model, cam cum s-ar reprezenta grafic această geopolitică. Mai întâi, avem de-a face cu un interes politic care este formulat și nu prea e formulat, în sensul că, atunci când se face analiza, el se prezintă doar ca o idee, ca o schemă. E formulat, deci, în linii mari. Este absolută nevoie de expertizarea lui. Este nevoie de proiectarea lui într-un spațiu geografic. Păi, în acest sens, se face un studiu asupra spațiului respectiv pe care se proiectează interesul politic. Apare, în mod necesar o relație de feed-back de aici, ce rezultă din toată schema aceasta și se modifică parametrii interesului în funcție de ce rezultă. După aceea, după ce se modifică ce rezultă, se generează o acțiune referitoare la acest spațiu. Mă duc să-l cuceresc, să-l folosesc, să-l eliberez, să ajut populațiile de acolo, să-l democratizez, fac alianțe, fac coaliții, fac ce trebuie, căci am nevoie de acest spațiu pentru nu neapărat de dragul lui, ci, evident, interesul meu. Rezultă, tot în mod necesar, niște efecte. Unele sunt planificate și altele sunt doar rezultate. Unele sunt dorite, altele sunt nedorite. Unele sunt previzibile, altele sunt imprevizibile. Unele sunt principale, altele sunt colaterale. Americanii și NATO au bombardat Iugoslavia, dar au lovit și podurile de la Novi Sad peste Dunăre, oprind navigația, provocând pagube de miliarde de euro țărilor dunărene. Acestea au fost efecte colaterale, așa a fost atunci, dar ce să faci, aceste riscuri fac parte din ordinea războiului. Nimeni nu s-a plâns de ele, toată lumea le-a acceptat ca... efecte de război.

Acesta este un efect final. Dar care este sau ar putea fi efectul efectului? Unde la ce duce acesta? Evident, la amplificarea puterii, la câștigarea influenței și, completăm, la reducerea vulnerabilității statului respectiv, pentru că eu, de pildă, am un interes pe care-l proiectez în spațiul respectiv, nu pentru ca să mă duc acolo să-i cuceresc pe ăia sau să iau petrolul ălor, ci pentru ca să mă protejez, pentru ca să văd, ca să devansez, ca să-mi reduc vulnerabilitatea la presiunile care vin din spațiul acela sau din alte spații. Și eu trebuie să trăiesc pe lumea aceasta, chiar dacă sunt mic și neînsemnat. Nu vorbesc de România, că ea nu e mică și neînsemnată. Inconștienții care au condus-o și o conduc au făcut-o și o fac mereu, cu fiecare generație umilă, mică și neînsemnată. România este o țară medie care are (sau avea) putere economică, politică, intelectuală, putere a inteligenței, care are o istorie, o cultură, o limbă frumoasă, are tot ce-i trebuie pentru ca să fie respectată, prețuită, fericită și prosperă. Elveția este un conglomerat pe lângă țara aceasta a noastră care este unitară, deși au trecut peste ea toate tăvălugurile istoriei năvălitoare și distrugătoare. Păcat. Dar eu cred că, în cele din urmă, vom reuși să ieșim din presiunile acestea care se exercită asupra noastră. Vom ieși în mod sigur, ca întotdeauna de-a lungul miilor de ani; acum suntem zăpăciți rău, suntem agitați ca un mușuroi de furnici. Furnicile, încet, încet, după ce agitația a trecut, își fac mușuroiul la loc și trăiesc, în continuare, spațiul lor. Așa se întâmplă și cu noi, acum trăim vremuri grele dar, au fost și mai grele cândva... Totul este în mișcare, totul este dinamic. Se revine la unele concepte care au fost cândva interzise, au fost considerate criminale, se revine la vechii pivoți, apar alții noi, nici o filă din istorie nu poate rămâne nescrisă, nici un fapt nu rămâne fără efect.

Apar noi concepte care se atribuie geopoliticii de azi și care creează noi seturi de probleme în ceea ce privește geopolitica alianțelor, a coalițiilor, a reconstrucțiilor teritoriale, a refacerilor și regăsirilor identitare.

Apar însă și destule exagerări. Toată lumea face geopolitică acum. Dar, de la marii geopoliticieni ai tuturor timpurilor, chiar dacă geopolitica este o știință nouă, cum zicea Conea, la recrudescența ei de azi, cam tot ce este important a fost spus. Așa cum, spre exemplu, după filozofia clasică germană după Hegel, Kant, Fichte, Schelling, Descartes etc., nu au mai prea fost multe lucruri importante de spus. După explorarea, cucerirea și terminarea cuceririi teritoriilor din lumea aceasta, politica colonială, în forma ei brutală, teritorială, nu mai are sens. De aici nu rezultă că ea a și dispărut, ci că a trecut doar, ca mai tot ce trece și devine pe lumea aceasta, la forma și formule mai subtile, facilitate de rețea, de tehnologie, de informație și de noua urgență a Puterii. Așa și aici. Geopolitica renaște. Vulgar, elevat, brutal sau stratagemic, în spectrul vizibil sau în cel invizibil, așa cum sunt toate pe planeta Pământ. Renaște, pentru că omul nu trăiește numai cu capul în nori, ci și cu picioarele pe pământ. În geopolitică, deși geopolitica este

o știință relativ nou, unele lucruri au ajuns în partea lor finală și, desigur, vor dispărea, întrucât sun desuete și trebuie altceva. Altele abia așteaptă să treacă pragul analizei și recunoașterii, cu ar fi spre exemplu, geopolitica de rețea, sau geopolitica cibernetică. Asta nu înseamnă că civilizația occidentală este mai puțin agresivă, mai puțin ofensivă, dar această civilizație nu se mai duce cu forțe expediționare să mai cucerească teritorii, că n-are de ce. Teritoriile pot fi cucerite, azi, prin bit. N-ai cum să te întorci la spadă și la arc, la flintă sau la corăbiile lui Magelan. Puterea, în lumea aceasta, face altceva, are alte arme și alte argumente. Puterea, azi, exportă informație, exportă tehnologie, exportă rețea, exportă influență, aduce resurse, stăpânește nodurile de rețea, punctele tari, piețele și vulnerabilitățile.

Geopolitica, deși continuă să fie considerată ca o metodă extinsă, ca studiu “comandat” de interesul politic, începe să iasă din aceste tipare și să devină un fel de soluție universală sau ca suport al unor posibile soluții cam la toate problemele pe care le ridică domeniul politic, mai ales în dimensiunea sa strategică.

În managementul situațiilor de risc, uneori, strategia este pusă înaintea deciziei politice, iar geopolitica înaintea tuturor. Dar, așa cum s-a subliniat deja, geopolitica nu este strategie, nici geostrategie, ci știință și metodă de analiză și de expertiză a unor decizii politice și strategice.

Paralel, are loc un proces de “specializare” a geopoliticii nu doar pe situații și areale, ci și pe domenii, interese și acțiuni.

Se pare că nimeni nu poate să mai trăiască în afara supermarketurilor, în afara internetului. Dacă nu ești conectat la internet, pur și simplu nu ești, ieși afară din rând. Sigur că lumea nu depinde în mod absolut necesar de ce faci sau nu faci tu, de ce faci, dar ti depinzi, în mod necesar, de rețea, de mediul în care trăiești, de spațiul real și, în aceeași măsură de cel virtual. Sigur că nu toată lumea e conectată la internet, dar efectul de internet afectează pe toată lumea. În cele din urmă, toate lumea va fi în rețea. Mai exact, într-o formă sau alta, este deja în rețea. Există rețele de magazine, rețele de întreprinderi, rețele de comunicații, rețele virtuale etc. Orice întreprindere din țara aceasta nu este izolată; ea este dependentă de o altă întreprindere, aflat în altă parte, în țară sau în afara acesteia. De aceea nu contează prea mult de unde vine, cine este managerul acestei întreprinderi. Important este să fie competent, să-și facă treaba bine și instituția respectivă să funcționeze performant. Acest lucru este esențial. Și el se afla la baza unui nou modus vivendi care situează și geopolitica pe un alt palier. O astfel de filozofie a societății de consum, în care contează ce se produce și ce se cumpără, fiecare individ de pe mapamond fiind un cumpărător și un împrumutat veșnic la bănci, revoluționează și știința geopoliticii.

Acestea sunt obiectivele către care se tinde, aceasta este suportul pe care se reconstruiește noua funcție a noii geopolitici. De aici nu rezultă că statul renunță la propria sa identitate, sau la suveranitate. O să renunțe și la suveranitate, vorbesc de statele Uniunii Europene, atunci când UE va deveni stat, va deveni stat suveran de state fără suveranitate, pentru că altfel nu poate să funcționeze în geometria complicată și conflictuală a lumii. Dar aceasta este o altă problemă care conexează geopolitica cu dreptul. Dacă UE nu are suveranitate, nu contează în relația cu alte state non-europene, chiar dacă se încearcă artifiiciul de a i se aloca uniunii un fel de metasuveranitate, sau de suveranitate preluată parțial de la statele membre sau încredințate de acestea mamei Europa. În construcția aceasta dificilă, tendința este către integrare nu către dezbinare, sau către discriminare, dar procesul este foarte greu și nu se poate face peste noapte.

Spunem toate acestea, întrucât cazul Uniunii Europene este unul cu totul special, iar construcția europeană nu este un joc de puzzle, nici un șantier care începe cu distrugerea a tot ce există și cu nivelarea terenului pe care se va ridica noul edificiu unional. Uniunea este uniune, iar efectul ei geopolitic poate fi unul de sinteză, în care trebuie să dispară faliile. Însă faliile nu dispar decât în anumite condiții și în zeci de ani, poate chiar în sute de ani, deși și o astfel de perspectivă este discutabilă...

Dacă ne aducem bine aminte, constatăm că multe din politicile europene integrative au eșuat. De ce au eșuat? Pentru că nu au respectat și nu respectă întocmai condițiile necesare. Sunt multe lucruri de spus și, probabil vor fi spunea la vremea potrivită. Unii consideră geopolitica cam un fel de factotum. Ne întoarcem iar la Makinder!? Sau la geopolitica germană? Ei, nu e chiar așa.

Geopolitica oferă o anumită expertiză. Oferă anumite date, informații și judecăți apreciative despre un spațiu, în funcție de interesele care se proiectează în acel spațiu și e foarte important ca o astfel de expertiză să fie coerentă, consistentă și mai ales, competentă. De aceea geopolitica capătă aspecte noi: energetice, de colaborare, de cooperare, de parteneriat, sau dimpotrivă, de opoziție, de adâncirea faliilor strategice, dar și virtuale, de rețea, de conexiune și de confluență sau, dimpotrivă, de falii flexibile, fluide, așa cum este informația, așa cum este, de fapt, cunoașterea.

Sunt multe de spus despre geopolitica de falie, despre geopolitica efectului. Ne apropiem, din ce în ce mai mult, de o situație în care, aproape orice fel de acțiune trebuie să pornească de la efect.

La începutul secolului al XX-lea, a apărut un nou curent filozofic, așa-numitul pragmatism american, reprezentat de Charles Peirce, William James și John Dewey și de alții, în care se analizează, în general, efectul. Există unele situații când efectul poate să treacă chiar înaintea cauzei, nu în sensul

că se inversează logica, relația cauză-efect (orice efect are o cauză, orice cauză are un efect), ci în sensul că, uneori, cauza gândită, cauza rațională este precedată de analiza efectului. Nu te dotezi cu arma nucleară, de exemplu, dacă nu te gândești la consecințe, dacă nu calculezi efectele unei astfel de opțiuni.

Înainte de a te dota cu această armă, te gândești, ce faci cu ea la ce-ți folosește. Și dacă te dotezi cu ea, ce urmează? Faci ce face Iranul? Negi că te dotezi, dar ești suspectat, cel puțin de marile puteri, că, de fapt, te dotezi pe ascuns, încălcând tratatul pe care l-ai semnat?! Faci ce au făcut Israelul, India și Pakistanul?! Mergi înainte, folosind la maximum conjuncturile favorabile și tăcerea marilor puteri? Își asumi astfel de presiuni? Crezi că poți rezista la ele? Crezi că poți face ce dorești, că vei fi lăsat să faci ceea ce crezi tu că ar trebui sau că ar fi bine să faci?

Probabil că nu știi cu precizie la ce te expui. Sau te expui, pentru că nu poți accepta să n-ai putere, într-o lume în care, așa cum scria Hans J. Morgenthau¹⁹, puterea contează.

Trebuie să iei o decizie. Poate că rezști, poate că nu. Poate că Iranul nu are de gând să folosească arma nucleară. Nu știm la ce i-ar folosi! Sau poate că are de gând! Cine știe ce e în capul lor, acolo!

Acest exemplu folosește la demonstrația că, totdeauna, acțiunea se bazează, din ce în ce mai mult, pe efecte, iar efectul trebuie pus, din acest punct de vedere, chiar înaintea cauzei.

Ei, bine sunt încă multe întrebări care necesită unul sau mai multe răspunsuri. Ce este geopolitica, ce este geostrategia, Care sunt raporturile ei cu geostrategia?.. Din aceste întrebări care sunt pe site, vom selecta întrebările care sunt în chestionar, dar răspunsurile vor fi luate de acolo. Pentru că în testul grilă, aveți întrebarea și trei răspunsuri din care trebuie să alegeți unul, nu mai multe.

Epoca globalizării se caracterizează, între altele, și prin concentrarea efectelor, mai exact prin acțiunea bazată pe efect. Într-un fel, rezultă că inclusiv studiile, metodele, tehnicile și procedurile – unele dintre ele, standardizate – răspund și trebuie să răspundă acestui criteriu. În acest caz, există tendința ca geopolitica să iasă din definițiile ei tradiționale și să devină tot mai mult planificare, suport al acțiunii, concentrare de efecte în planul conexiunilor politicilor statelor și organismelor internaționale etc.

Geopolitica tinde să devină un fel de factotum, incluzând tot mai mult în domeniul ei politicile economice, financiare și chiar militare.

¹⁹ Hans J. Morgenthau, *Politica între națiuni*, Editura Collegium, Polirom, București 2007

Din cele spuse până acum, rezultă o serie de întrebări care contează foarte mult în cunoașterea și înțelegerea acestui domeniu atât de important. Printre acestea, pot fi situate și următoarele:

1. *Ce nu este geopolitica?*
2. *Ce este geopolitica?*
3. *Care este raportul ei cu geostrategia? Este geostrategia un instrument pentru punerea în operă a rezultatelor sau efectelor geopoliticii?*
4. *Cine face geopolitica?*
5. *Care sunt tendințele evoluției geopoliticii în epoca globalizării? Se globalizează și ea?*
6. *Oferă geopolitica soluții politice și strategice situațiilor complexe, chiar conflictuale, sau rămâne doar un posibil suport pentru posibile soluții politice și strategice?*

RĂZBOIUL DIN AFGANISTAN ȘI GEOPOLITICA EFECTULUI DE FOAIER PERTURBATOR

Întrebări

De ce este Afganistanul o problemă de securitate atât de complicată încât, de secole, nimeni nu o poate rezolva, nici măcar Afganistanul? Și, la urma urmei, în ce constă această problemă? Reprezintă Afganistanul un pericol real pentru cineva? Pentru cine? Și de ce? Pe cine a atacat Afganistanul? Reprezintă Afganistanul un pericol pentru el însuși sau pentru mondializarea planetei? Este Afganistanul un obstacol în calea mondializării?! Spațiul în care se află această țară are vreo importanță geopolitică și geostrategică de un tip special, care creează dureri de cap sau este vorba de un interes aparte al marilor puteri ale lumii, atât al celor din vecinătatea apropiată, cât și al celorlalte? Este Afganistanul un măr al discordiei în spațiul asiatic, sau interesele geopolitice ale marilor actori internaționali induc în această țară haos și conflictualitate? Cauzele acestei eterne conflictualități intra-afgane și ale Afganistanului cu o parte din restul lumii sunt endogene sau exogene? Este Afganistanul un leagăn al terorismului internațional, sau o parte dintre acești teroriști și-au format aici unele baze de antrenament și de adăpost, profitând de haosul din țară și de extremismul islamist existent și aici? Care este sau ar putea fi, în fond, miza geopolitică și geostrategică a Afganistanului?

Cuvinte-cheie: zona, geopolitic, geostrategic, afgan, trib, taliban, extremism, interes, rută, foaier, război, droguri

Questions

L'Afghanistan, c'est un problème de sécurité assez compliqué, que, depuis des siècles, personne ne peut pas le résoudre, même si l'Afghanistan aussi ? Et, en définitif, ce problème en quoi consiste-il ? Afghanistan est un danger pour quelqu'un ? Pour qui ? Et pour quoi ? Lequel ? L'Afghanistan représente-il un péril pour lui-même ou pour mondialisation de la planète ? L'Afghanistan est-il un obstacle sur le chemin de la mondialisation ? L'espace de ce pays a-t-il une certaine importance géopolitique et géostratégique de type spécial, qui donne des douleurs de tête ou il s'agit d'un intérêt particulier des grandes

puissances du monde, tant ceux de proximité, comme les autres aussi ? L'Afghanistan, est-il une pomme de discorde dans l'espace asiatique, ou les intérêts géopolitiques des grands acteurs internationaux mènent dans ce pays chaos et conflictualité ? Les causes de cette éternelle conflictualité intra-afghane et de l'Afghanistan avec une partie du monde sont-elles endogènes ou exogènes ? L'Afghanistan est-il un berceau du terrorisme international, ou une partie de ceux terroristes y a formé des bases d'entraînement et des abris, en profitant de chaos de pays et d'extrémisme islamiste de cet endroit ? Quel est ou pourrait être, en fond, la mise géopolitique et géostratégique de l'Afghanistan ?

Mots-clefs : zone, géopolitique, géostratégique, afghane, taliban, extrémisme, intérêt, route, foyer, guerre, drogue

1. Realități, premise, paradoxuri

Afganistanul nu este o țară complet diferită de țările din zonă, mai ales de țările vecine. Și, totuși, diferențele sunt nu numai remarcabile, ci și foarte consistente și chiar contondente. Afganistanul pare un vulcan cu erupții paradoxale, așezat între alți vulcani cu erupții paradoxale, dar a cărui lavă nu trece dincolo de limitele erupției. Afganistanul pare o țară ciudată, foarte spectaculoasă, dar cu nimic spectaculos în ea, neinteresantă, chiar ternă, pe alocuri primitivă, dar mereu în centrul atenției marilor puteri, neunitară, dar unitară în acțiunea și reacția ei față de presiunile exterioare, săracă, dar râvnită de marile puteri etc.

Istoria teritoriului pe care se află azi Afganistanul începe cu 12 secole înaintea erei noastre, când se află aici o serie de triburi de origine indo-europeană, dar, de-a lungul acestor secole, s-au perindat pe aici și alte semănții (perși, kușani, sasanizi, greci, heftaliți). În anul 625, acest teritoriu este ocupat de arabi, care impun o nouă cultură și o nouă religie.

Statul afgan independent ia naștere în secolul al XVIII-lea, sub Ahmed Șah (1747-1772). Acest stat capătă o anumită putere și reușește să cucerească Kashmirul, Punjabul, Belugistanul și chiar să se extindă și în Asia Centrală, cucerind unele părți din Uzbekistan și Tadjikistan.

Acest teritoriu este situat într-o zonă geopolitică extrem de sensibilă, întrucât se constituie într-un culoar care face legătura între Asia Centrală și subcontinentul indian. De-a lungul timpurilor, această poziție strategică avea să concentreze asupra ei presiuni extrem de mari, tocmai datorită rolului său de tranzit între continentul asiatic, în zona lui centrală, cu resurse energetice, dar și cu resurse conflictuale imense, și subcontinentul indian, între foaierul

perturbator, cum numește Gérard Chaliand²⁰ teritoriul dintre nordul Mării Caspice și Extremul Orient, și India, mai ales India britanică.

Într-un fel, Afganistanul a avut și încă are cam aceeași poziție ingrată pe care a avut-o și România în vremea imperiilor. Numai că, spre deosebire de Afganistan, care, într-un fel, și-a păstrat același teritoriu, teritoriul României – care este ce a mai rămas din teritoriul Daciei – a fost tot timpul sfărțecă, cotoplit și adjudecat de marile imperii (Țarist, Habsburgic și Otoman), sau folosit ca zonă de siguranță strategică între ele, iar reunificarea lui în teritoriul de azi al României a fost posibilă numai după căderea acestor imperii și cu sacrificiile imense ale unei Românii intrate în război (în Primul Război Mondial) pe un front de 1400 de kilometri, cu armată o subdotată cu armament și mijloace de luptă și obligată să lupte deodată pe două fronturi uriașe – unul în Carpați, altul la Dunăre – într-un război de tranșee, în care ea făcea manevre pe spații de sute de kilometri, pe direcții interioare, pe jos, cu trenul și cu căruța.

În secolul al XIX-lea, teritoriul Afganistanului a fost folosit ca zonă-tampon între Imperiul Rus și India Britanică, iar rolul acesta de zonă de siguranță strategică pentru marile țări din jur – Imperiul Rus, ulterior, Uniunea Sovietică, India și Pakistan, China și chiar Iran –, de fapt, între trei sau chiar patru mari zone de interes strategic pentru resursele Asiei Centrale și, deopotrivă, pentru reconfigurările geopolitice trecute, prezente și viitoare, va continua și în epoca actuală. De menționat că Afganistanul face legătura, în partea adiacentă Asiei Centrale și a Estului Orientului Mijlociu, între aceste două spații energetice strategice, extrem de importante pentru actuala civilizație a planetei, civilizație care, așa cum se știe, se află în faza petrolului, fiind, deci o civilizație bazată pe petrol.

Mai mult, așa cum vom sublinia mai jos, Afganistanul dispune de resurse strategice extrem de importante, cum ar fi cuprul și litiul, ceea ce concentrează și mai mult asupra lui interesul nemijlocit al unor cercuri sau entități esențiale ale actualei civilizații de pe Terra.

Așadar, Afganistanul nu este doar o țară extrem de săracă, unde se produce însă materia primă pentru 90 la sută din drogurile care se vând pe piețele Vestului, o civilizație arhaică, cramponată în Evul Mediu, ci și un spațiu extrem de important pentru controlul resurselor, al rutelor spre acestea, cum spunea Brzezinski, în *Marea tablă de șah*, referitor la importanța strategică pentru America a unui astfel de control, dar și pentru un management (optim pentru unii și dezastruos pentru alții) al celui mai important spațiu de confruntare între zona *heartland*-ului și cea a *rimland*-ului. Aceste concepte geopolitice care au animat secolul al XX-lea, având

²⁰ Gérard Chaliand, *Antologie mondiale de la strategie*, Studiu Introductiv, Edition Laffont, Paris, 1991

partea lor de contribuție (evident, explicativă) la filozofia și fizionomia celor două Războaie Mondiale și ale Războiului Rece, care, de asemenea, a fost tot un război mondial, deopotrivă, brutal, îndelungat și cu numeroase efecte în cascadă și pe termen foarte lung, reverberează...

...În urma a două războaie purtate de Marea Britanie împotriva Afganistanului (1839-1842) și 1878-1880), aceasta instaurează un protectorat asupra acestei țări, ceea ce echivalează cu transformarea acesteia în ceea ce, de fapt, și era: zonă de siguranță strategică a Indiei Britanice, în fapt, a interesului geopolitic al Marii Britanii în fața colosului rus, *heartland*-ului de care vorbea britanicul Mackinder.

Dar, în pofida acestor războaie și a uriașelor presiuni exercitate din patru-vânturile zonei și ale lumii, Afganistanul nu a putut fi supus. La 28 februarie 1919, în epoca eliberării unora dintre națiuni de sub dominația imperială, în urma respingerii intervenției militare britanice din mai-iunie 1919, recunoscută prin Tratatul de la Rawalpindi din 19 august 1919, Afganistanul își proclamă independența.

Într-un fel, această țară intră, cum se spune, în rândul lumii. Dar lumea – prin lume înțelegând îndeosebi marile puteri strategice și interesele lor esențiale – nu aveau cum să lase această țară în bună pace, de vreme ce ea se situează într-o zonă atât de importantă, din punct de vedere geopolitic și geostrategic, pentru ele.

2. Un război cu geometrie complicată

Jean-Charles JAUFFRET, profesor la Universitatea de Științe Po Aix, la catedra de istoria apărării, unde conduce masteratul „*Istorie militară comparată, geostrategie, apărare și securitate*”, a publicat, în 2013, o lucrare foarte interesantă despre războiul din Afganistan.²¹

Cu ocazia publicării cărții, el a realizat și o sinteză despre cercetarea²² sa asupra acestui subiect. Își începe sinteza cu un exemplu. Pentru că în Afganistan este război, iar acest război a fost declanșat de americani, la 6 aprilie, au fost uciși șase americani, între care se afla și un tânăr diplomat A urmat un raid de represalii efectuat de aviația coaliției în care au fost uciși tot șase afgani, între care se afla și un copil. Teroare și contra-teroare? se întreabă profesorul Jauffret. Greu de tras o concluzie. Totuși, se pare că, din august 2012, rata pierderilor coaliției a scăzut. Desigur, în această perioadă, războiul din Afganistan intrând deja într-un fel de rutină neinteresantă pentru

²¹ Jean-Charles Jauffret, *La guerre inachevée. Afghanistan, 2001-2013*, Paris, éd. Autrement, avril, 2013, 341 pages.

²² Jean-Charles Jauffret, *Afghanistan, 2001-2013: une guerre inachevée*, <http://www.diploweb.com/Afghanistan-2001-2013-une-guerre.html>

media, care se concentra asupra evenimentelor din Mali, din Coreea de Nord și din Siria, statisticile nu mai prezentau vreo surpriză. Dar de aici nu rezultă că Afganistanul s-a cumințit, iar coaliția a obținut deja o victorie consistentă.

Acțiunea de pedepsire a Afganistanului în urma acțiunilor teroriste de la 11 septembrie și atacarea acestuia de o coaliție de state condusă de SUA, ca un act de legitimă apărare, care a activat, de altfel, și art. 5 din Tratatul de la Washington, a intrat în Capcana Afgană (d'Hervé Ghesquière et Stéphane Taponier, reportage *Le Piegé afghane*). După 12 ani de război, coaliția și cele două misiuni Enduring Freedom și ISAF n-au rezolvat niciuna dintre marile probleme pentru care s-a declanșat un război, ci, dimpotrivă, au bulversat și mai mult această țară care produce 90 la sută din materia primă din care se fabrică drogurile ce se vând pe piața occidentală. Acum, în apropierea retragerii grosului forțelor din Afganistan, Occidentul – care a promis totul – va lăsa o țară a drogurilor, o corupție generalizată, mii de morți și un niște talibani mai puternici decât oricând, după aprecierile renumitului reporter Eris de Lavarène. Coaliția nu s-a atins de clanurile producătoare de droguri, nici de cultivatorii de mac, nici de rețelele de preparare a drogurilor și de distribuție a acestora.

Motivul oficial al intervenției, după cum bine se știe, a fost acela că Afganistanul reprezintă cea mai importantă bază de pregătire a teroriștilor din rețeaua Al Qaeda și că, aici, se ascunde ben Laden, autorul atacurilor teroriste de la 11 septembrie 2001, logistica sa și bazele de antrenament. Zeci de țări, între care și România, s-au alăturat imediat coaliției și au pornit fără întârziere cruciada împotriva Afganistanului. Talibanii au fost înlăturați rapid de la putere, dar cu asta nu s-a rezolvat nimic. Talibanii au rămas peste tot – în prăpăditele sate afgane, în Kabul, în Kandahar, la granița cu Pakistanul, în grotele montane etc. – și au continuat, aproape nestingheriți, lupta. Din vânzarea drogurilor și-au cumpărat arme, au inventat DEI²³-urile, unele dintre ele cu telecomandă, au folosit ambuscadele, atacurile sinucigașe și cam toată gama de acțiuni și procedee asimetrice ale războiului de atriție. Ben Laden, practic, nu mai avea nicio legătură cu ce se petrecea în Afganistan, rețeaua sa fiind, practic spulberată sau sfărtecă și obligată să continue acțiunile individuale sau de grup pe cont propriu, pentru a perpetua o faimă deja câștigată prin acțiunile (pe care și le-a revendicat) asupra turnurilor din New York, asupra centrului puterii militare – Pentagonul – și prin tentativa de a ataca sediul puterii absolute americane – Casa Albă.

Uriașa coaliție nu a ajutat în nici un fel această țară blestemată să fie zonă de siguranță strategică între interesul Occidentului în Subcontinent, pe *rimland* și în Oceanul Indian și Interesul marelui Imperiu rus. Dimpotrivă, a răscolit și mai tare lucrurile, întrucât regimul impus la Kabul, în afară de

²³ DEI – dispozitiv exploziv improvizat.

faptul că nu are susținere islamică, nu are nici fizionomia și filosofia necesare conducerii unei astfel de țări și implementării unor reforme democratice. Este greu de presupus că șefii de clanuri și baronii locali vor renunța vreodată, de bună voie și nesiliți de nimeni, la modul lor de viață, la privilegiile lor și, mai ales, la cultura lor, în parte nomadă, în parte legată de o supraviețuire tensionată, între Indii și Asia Centrală, între Puterea Continentală și Puterea Maritimă.

Așa cum am subliniat și în alte studii, Afganistanul nu este o țară ca toate celelalte. Ea este o țară agitată, o țară supură presiunilor și obligată să riposteze asimetric pentru a putea supraviețui.

Din motive aproximativ asemănătoare cu ale britanicilor, dar și cu cele ale americanilor, sovieticii au încercat să transforme Afganistanul într-o zonă de siguranță strategică pentru ei, instaurând acolo un regim convenabil, un regim tentant pentru omul sărac, un regim socialist. Dar Afganistanul nu poate fi o țară socialistă, așa cum nu poate fi nici o țară capitalistă, în sensul capitalismului din democrațiile occidentale. Afganistanul nu este nici putere colonială, așa cum au fost și cum încă sunt marile țări din Europa occidentală, nici putere emergentă, așa cum sunt țările din BRICS, întrucât nu s-a format, nu a trăit și nu s-a dezvoltat în condiții de stabilitate și vecinătate liniștiră.

Istoria țării este cea a unor triburi care se războiesc între ele nu pentru teritoriu, ci pentru un anumit tip de putere și influență în același spațiu. Afganii sunt afgani și atât. Ei trăiesc așa cum au trăit strămoșii lor, știu să lupte și să respecte numite principii care sunt ale lor și numai ale lor. Spațiul în care trăiesc i-a determinat și i-a obligat să fie așa. Încercarea sovieticilor de a transforma Afganistanul într-o zonă de siguranță strategică pentru ei a eșuat.

Sovieticii au atacat Afganistanul, în ziua de Crăciun ortodox – 25 decembrie – a anului 1979, sprijinind, de fapt, Partidul Popular Democrat din Afganistan, în lupta împotriva rebelilor mujahedini, sprijiniți de SUA, Arabia Saudită, Pakistan și alte state musulmane. Războiul s-a încheiat indecis – nu se putea lupta cu tancuri și elicoptere moderne împotriva unor forțe de gherilă care acționau cam ca talibanii de azi –, ultimele trupe sovietice fiind retrase pe 15 mai 1988 și pe 15 februarie 1989. A fost un război fără rost, fără o valoare geopolitică specială. Sovieticii au încercat să nu le permită americanilor să se instaleze pe *rimland*, așa cum au făcut-o cu ani în urmă în Coreea de Nord și în Vietnam, dar americanii s-au instalat totuși pe *rimland*, constituind pactele NATO, CENTO și SEATO și aplicând, în cele din urmă cu succes, strategia lor de îndiguire a comunismului și a pivotului eurasiatic, reprezentat, la acea dată, nu de Germania și de Rusia, ci doar de Uniunea Sovietică.

Sir Sherard Cowper-Coles, fost ambasador britanic în Afganistan, a scris o carte despre acest război (*Cables from Kabul: the Inside Story of the West*²⁴) prin care demonstrează că războiul este pierdut. De fapt ce s-a urmărit prin acest război? O simplă răzbunare? Pedepsirea afganilor pentru că au permis constituirea de baze de antrenament pentru teroriștii din rețelele Al Qaeda? Dar, în Afganistan, încă din timpul războiului împotriva sovieticilor, astfel de baze au fost încurajate și chiar finanțate de Occident și de lumea islamică. S-a urmărit cumva stabilizarea acestui stat și transformarea lui într-un aliat al Statelor Unite? Dar Afganistanul nu a fost niciodată aliat cu nimeni. Transformarea Afganistanului într-un stat democratic și prosper, parte a Marelui Orient Mijlociu democratic și prosper, așa cum credea, mai exact, cum spunea George Bush, întrucât e greu de acceptat că președintele american chiar credea într-un astfel de proiect, care ar fi schimbat din temelii chiar temeliiile lumii islamice, este încă o utopie. Dar primăvara arabă arată că, de fapt, țările din Orientul Mijlociu, din Nordul Africii și de oriunde în lume tind spre o configurație democratică.

Afganistanul, ca, de altfel, întreaga zonă, reprezintă una dintre cele mai complexe regiuni ale planetei. Cum să crezi că o astfel de zonă poate fi transformată în una de tip occidental doar printr-o intervenție militară care să instituie un guvern pro-occidental? După 2 mai 2011, când a fost ucis ben Laden de un comando american, chiar și cea mai emoțională rațiune a intervenției a devenit lipsită de rațiune. Mai mult, Forța Internațională de Asistență și Securitate, cu toate eforturile de justificare a continuării operațiilor și acțiunilor de asistență, risca să fie transformată în armată de ocupație. Rațiunea intervenției în Afganistan dispăruse cu desăvârșire.

Hamid Karzai a încercat, la Washington, la 10-11 ianuarie 2012, să obțină un răspuns clar de la Obama privind menținerea unor baze ale forțelor speciale (în 2012, aceste forțe aveau un efectiv de 14.000 de oameni) și ale forțelor aeriene și după 2014. Răspunsuri pe care le-a primit sau le-a dedus au fost de tip indecis. În acest timp, ca prin minune, atacurile talibane s-au rărit, arătând că, practic, nu mai este nevoie de prezența forțelor străine, că acestea se pot retrage în voie, pentru că țara este deja stabilă. De cealaltă parte, atacurile cu rachete Hellfire, efectuate cam din patru în patru zile, atât în Afganistan, cât și în Pakistan, asociate cu inacțiunea talibanilor, creează impresia îndeplinirii misiunilor intervenției și că a sosit vremea retragerii. De altfel, încă din anul 2009, talibanii au participat la negocierile de pace, îndeosebi la cele de la Doha. Începând cu 4 februarie 2013, la Londra, a fost elaborat un plan de pace de către Hamid Karzai, Asif Zardari din Pakistan și David Cameron. Convorbirile cu talibanii au relevat recunoașterea de facto a

²⁴ Sherard Cowper-Coles, *Cables from Kabul: The Inside Story of the West's Afghanistan Campaign*, Amazon

unei înfrângeri politice și a necesității unei soluții pe termen scurt care nu țin seama de securitatea țării.

Planificarea acestei retrageri – promisă de Obama – pare una precipitată. În 2012, cele șase milioane de refugiați afgani (din care 1,7 milioane în Pakistan) au refuzat să se întoarcă în țară. Taberele de refugiați din jurul Kabulului s-au amplificat. Cei dezrădăcinați trăiesc în grotle din apropiere, în timp ce baronii drogurilor și prădătorii ajutoarelor internaționale trăiesc într-un lux exorbitant. Unii dintre guvernanți, incapabili de un proiect pe termen lung, iau drumul Dubai-ului și Qatarului, construindu-și acolo locuințe somptuoase.

În 2012, au fost uciși 304 oficiali afgani, dintre care mulți guvernatori, ceea ce reprezintă o creștere cu 700 % față de anii anteriori. Între martie 2012 și martie 2013, au fost uciși 3000 de soldați și polițiști afgani. Cam atâția au fost uciși și dintre militarii coaliției, începând cu 2001.

Este posibil ca, după retragerea forțelor coaliției, să apară două tabere afgane. Un dintre ele este posibil să regrupeze în jurul talibanilor revanșarzi, un bloc pashtun și, de cealaltă parte, după 2011, în jurul Alianței de Nord, un Front Național pentru Afganistan, sub autoritatea lui Ahmed Zia Massoud, fratele regretatului comandant, care să regrupeze tadjicii, uzbekii și hazarașii. S-ar putea ca administrația Karzai de azi să constituie o grupare șiiită.

Coaliția va lăsa totuși un minim de forțe, pentru a preveni renașterea Al-Qaeda în teritoriul afgan. Ipoteza menținerii unor baze americane și ale NATO, inclusiv o forță de reacție rapidă, care să sprijine armata națională afgană (ANA) este luată în calcul. Anders Fogh Rasmussen, secretarul general al NATO, vorbea de acest lucru încă în 2011. Dar guvernul de la Kabul nu controlează, practic, decât orașul Kabul și împrejurimile acestuia. Este greu de presupus că, fără un sprijin masiv NATO și american, guvernul ar putea controla altceva în afară de locul în care se află el.

Deci, este foarte posibil ca țara să se împartă în diferite forțe, în funcție de interesele baronilor și ale unor rețele și să înceapă un război civil.

În Afganistan, au fost însă descoperite serioase zăcăminte de litiu de cupru și de alte materiale strategice și, fără îndoială, investitorii străini, îndeosebi din China și India, nu vor ezita să încheie parteneriate strategice cu guvernul și după 2014. Dacă pleacă americanii, pot veni chinezii și indienii. Deja o parte din firme sunt acolo.

Corupția generalizată, puterea fără limite a baronilor drogurilor, corupția endemică a forțelor afgane nu pot genera decât o armată în serviciul unei feudalități decrepite. Probabil că americanii nu vor lăsa comorile de război (este vorba de zăcăminte miniere și de hidrocarburi în valoare de 1.000-3.000 de miliarde de dolari) și vor păstra, în Afganistan, și după 2014, o forță suficient de mare care să asigure securitatea firmelor ce vor exploata pe termen lung aceste resurse.

Acum, că s-au descoperit numeroase resurse – unele încă de pe vremea invaziei sovietice –, urmează o perioadă în care vor fi construite infrastructuri, aeroporturi, spitale, universități. Nu începe nicio îndoială că și afganii, îndeosebi cei tineri, vor folosi avantajele internetului, ale rețelei, mai ales că, în această perioadă, o parte dintre ei și-au făcut studiile în Occident.

Mandatul lui Karzai se termină în 2014 și nu intenționează să candideze pentru un al treilea. Ar putea candida însă fratele său și atunci mafia de azi s-ar perpetua.²⁵ Oricum, influența primăverii arabe se simte chiar și aici. Rămâne însă de văzut dacă pornirile spre modernitate și influențele Occidentului vor fi suficient de puternice pentru a estompa cei peste 40 de ani de suferință și a da posibilitatea afganilor să-și rezolve ei înșiși problemele și să meargă mai departe.

Ceea ce, în opinia noastră, este destul de îndoielnic, de vreme ce bătălia pentru resurse, putere și influență nu se duce doar între clanurile afgane, ci mai ales între marile puteri care doresc o altă reconfigurare geopolitică a zonei.

3. Pierderi în războiul din Afganistan

Pierderile americane se ridică la peste 2000 de militari, conform datelor Pentagonului, dar și unor site-uri independente, ca, de exemplu, icasualties.org. Dintre aceștia, 1557 au fost uciși în timpul luptelor, 34 sunt femei. Cele mai mari pierderi americane s-au produs în anul 2010 (499 morți), iar 150 au fost uciși în primele luni ale anului 2012. În această perioadă, au fost răniți 16.402 militari americani.

În 2012, se aflau în Afganistan 90.000 de militari americani și 40.000 de militari din cadrul coaliției internaționale dirijată de NATO. Până la acea dată, fuseseră uciși 1039 militari din forțele NATO, din care 418 britanici.²⁶ La 30 aprilie 2013, pierderile britanice se ridicau la 444 militari din care 401 uciși în luptă.²⁷

Războiul împotriva terorismului declanșat de George W Bush a costat, până în 2011, suma de 1283 miliarde dolari, pentru primele trei operații principale: *Enduring Freedom*, în Afganistan, *Iraqi Freedom*, în Irak, și *Noble Eagle* prin care s-a vizat consolidarea securității bazelor militare, precum și 227.000 la 300.000 de morți, dintre care 116.657 civili (51%), între 76 și 108.000 islamiști, insurgenți și/sau talibani (34-36%), 25.297 militari din forțele armate și paramilitare loialiste în Irak și în Afganistan

²⁵ Jean-Charles Jauffret, *Ibidem*

²⁶ Sursa: http://www.lemonde.fr/ameriques/article/2012/06/14/les-militaires-americains-passent-le-cap-des-2-000-morts-en-afghanistan_1718908_3222.html

²⁷ Sursa: <https://www.gov.uk/government/fields-of-operation/afghanistan>

(11%) și 8975 militari americani, britanici și de alte națiuni participanți la coaliție (3,9%).²⁸

Atentatele de la 11 septembrie 2001 au făcut 2996 de victime, între care 343 pompieri și 59 polițiști, sosiți la fața locului pentru a ajuta victimele.

Există, desigur și alte statistici. Guardian estima, în octombrie 2010, la 109.032 numărul civililor și militarilor morți în Irak între 2004 și 2009, din care 66.081 civili, 23.984 inamici, 15.196 soldați irakieni și 3771 soldați ai coaliției. Site-ul icasualties.org a estimat numărul militarilor morți din cadrul coaliției la 4770, dintre care 4452 americani și 179 britanici, morți în lupte în Irak după 2003, și 244, dintre care 1556 americani, 364 britanici și 56 francezi, în Afganistan, începând cu 2001.

Trebuie adăugați, pentru Irak, 16.595 militari din forțele de securitate irakiene post-Saddam, 1764 contractanți privați, 1002 Sahwa Fiilor Irakului, forțe supletive ale armatei irakiene, și între 38.778 și 70.278 morți din rândurile soldaților pro-Saddam și ale insurgenților.

În Afganistan, s-au înregistrat 7.500 de morți din rândurile forțelor de securitate afgane, 200 din cadrul Alianței Nordului și mai mult de 38.000 de talibani și insurgenți. Un studiu publicat de revista medicală *The Lancet* estima numărul morților între 2003 și 2006 la 654.965, adică 2,5% din populația irakiană. Astăzi, această cifră este estimată la 1.455.590 morți irakieni. În Afganistan, după estimările ONU, numărul civililor uciși după 2006 pare a fi 9759, dintre care 6269 uciși de forțele antiguvernamentale și 2723 de coaliție sau de soldații armatei regulate irakiene. La aceștia se adaugă între 6.300 și 23.600 civili morți direct sau indirect în războiul din 2001-2003. Trebuie să se țină seama și de ceea ce se numește privatizarea războiului, adică de societățile militare private angajate în Irak și în Afganistan, ale căror efective sunt de 112.092 și 95.461 (adică 207.533), depășind efectivele trupelor regulate: 79.100, în Irak și 95.900, în Afganistan, adică 175.000 de militari.

Canadienii au pierdut în Afganistan, din 2002, 162 de oameni (158 militari, 2 lucrători în domeniul umanitar, 1 jurnalist și 1 diplomat).²⁹

Pierderile românești în Afganistan se ridică la 19 militari din 1726 participanți la misiuni.

Pierderile românești, pe ani: 2003: 2; 2005: 1; 2006: 1; 2007: 1; 2008: 3; 2009: 3; 2010: 6; 2011: 2. Pierderile românești, pe provincii: Kabul: 4; Kandahar: 4; Sudul Afganistanului: 3; Laghman: 3; Zabul: 7.

²⁸ Sursa: <http://owni.fr/2011/05/02/les-300-000-morts-de-la-guerre-contre-le-terrorisme/>

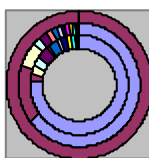
²⁹ Pierderi canadiene <http://www.radio-canada.ca/nouvelles/National/2010/06/22/005-Afghanistan-Qui-morts.shtml>

Topul pierderilor ISAF: 1. SUA: 1570 din 90.000; 2. Marea Britanie: 364 din 9500; 3. Canada: 155 din 2900; 4. Franța: 56 din 3979; 5. Germania: 49 din 4909; 6. Danemarca: 40 din 748; 7. Italia: 36 din 3815; 8. Spania: 30 din 1499; 9. Polonia: 26 din 2527; 10. Olanda: 25 din 197; 11. Australia: 23 din 1550; 12. România: 19 din 1726; 13. Norvegia: 10 din 413; 14. Estonia: 8 din 158; 15. Georgia: 7 din 924. Surse: icasualties.org; isaf.nato.org.³⁰

Totalul pierderilor ISAF

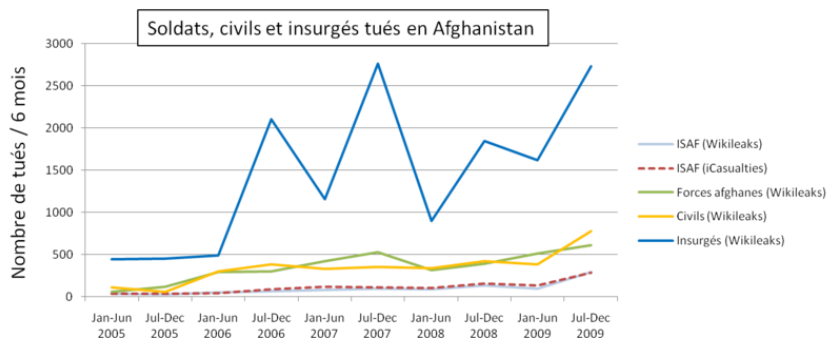
%	Pier	Ef	SUA	M.	Canada	Franța	Germa	Danem	Italia	Spania	Poloni	Olanda	Austral	Român	Norveg	Estonia	Georgi	Total
1	157	90.																
3	364	9.5																
5	155	2.9																
1	56	39																
0	49	49																
5	40	74																
0	36	38																
2	30	14																
1	26	25																
1	25	19																
1	23	15																
1	19	17																
2	10	41																
5	8	15																
0	7	92																
1	241	12																

Efective și pierderi ale ISAF în Afganistan

SUA	M.Britanie	Canada	Franța	Germania
Danemarca	Italia	Spania	Polonia	Olanda
Australia	România	Norvegia	Estonia	Georgia

³⁰ A de vedea și: adevarul.ro/international/in-lume/dictionar-fp-pierderile-romanesti-afghanistan-pierderile-aliatilor-1_50ada3267c42d5a663987fee/index.html

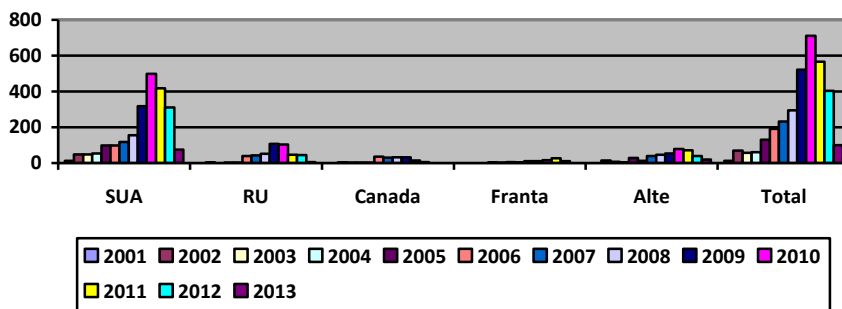

Pierderi militare ale coaliției

Pierderi militare ale coaliției³¹

Anul	UA	Regatul Unit	Canada	Franța	Celelalte	Total	
2001	12	0	0	0	0	12	
2002	49	3	4	0	14	70	
2003	48	0	2	0	8	58	
2004	52	1	1	3	3	60	
2005	99	1	1	2	28	131	
2006	98	39	36	6	12	191	
2007	117	42	30	3	40	232	
2008	155	51	32	11	46	295	
2009	17	108	32	11	53	521	
2010	99	103	15	6	78	711	
2011	18	46	5	6	71	566	
2012	10	44	0	0	39	403	
2013	5	6	0		19	100	
total	2.249		444	58	88	411	3.350

³¹ Sursa:

Aceste date în legătură cu pierderile suferite de coalitie în Afganistan și, în general, în teatrele de operații declanșate în cadrul războiului împotriva terorismului sunt edificatoare. Desigur, deși acest război are deja 12 ani de când se desfășoară, iar teatrul de război este, practic, întreaga planetă, pierderile nu sunt de ordinul zecilor de milioane de morți și răniți, așa cum au fost în cel de-Al Doilea Război Mondial.

De aici nu rezultă că pericolul escaladării conflictului și declanșării unei confruntări la scară mai mare și cu alte mijloace, inclusiv ADM, ar fi mai mic. Arsenalele actuale și tensiunile care s-au acumulat în acești ani, deși n-au reușit să dezbine lumea occidentală și, în general, lumea civilizată, creează efectiv un pericol pe care, în anumite împrejurări, anumite cercuri de interes s-ar putea să-l exacerbeze.

Este foarte puțin probabil, dacă nu chiar imposibil, ca, din cauza Afganistanului sau a Siriei sau a altor țări care nu-și pot controla mediul de securitate, să se declanșeze un conflict major, chiar un război între Statele Unite și China, sau între NATO și puterile emergente etc. Dar continuarea presiunilor pe anumite zone de interes strategic – între care se situează și cea a Afganistanului – ar putea genera situații complexe, care să scape de sub control de securitate și să declanșeze conflicte mai mari.

Probabil că, în 2014, americanii nu vor pleca cu toții din Afganistan, ci vor continua, pe de o parte, să sprijine FNSA (în speță, armata afgană) pentru controlul antiterorist și contra-terorist și, pe de altă parte, să asigure securitatea firmelor și altor componente americane care vor investi în această țară pentru exploatarea resurselor strategice de care toată lumea are mare nevoie.

4. Efecte posibile

În luna iunie a anului 2011, președintele Obama a anunțat că forțele militare americane vor fi retrase din Afganistan, urmând ca responsabilitatea

pentru securitatea țării să fie transferată Forțelor Naționale de Securitate din Afganistan (FNSA), adică, în principal, Armatei Naționale Afgane (ANA). În acest sens, a fost elaborat, pentru fiecare an, un plan de retragere a forțelor. Urma ca, până la finele anului 2012, armata afgană să-și asume în jur de 50 % dintre responsabilitățile de securitate. Efectivele forțelor de securitate afgane urmau să fie, în octombrie 2012, de 352.000 militari, îndrumate și consiliate de forțele americane și de cele ale ISAF. În acest sens, americanii au suplimentat numărul instructorilor care pregătesc, împreună cu celelalte componente ale ISAF, armata afgană, adică forțele de securitate afgane.

Anul 2013 este un an de tranziție, mai exact, de transfer a o mare parte din responsabilitățile de securitate, către armata afgană.

În aceste planuri se prevedea că forțele americane și cele ale ISAF vor înceta, la finele anului 2013, operațiile și acțiunile de luptă, urmând ca FSNA să preia efectiv aceste misiuni.

Retragerea trupelor americane, ca și a celorlalte forțe participante la coaliție, inclusiv ale ISAF, se va face în mod treptat. Până la sfârșitul acestui an, 2013, americanii, spre de exemplu, care constituie de departe principala forță a coaliției, va menține un efectiv de 68.000 de oameni, iar faptul că CIA își strânge și restrânge deja dispozitivele arată că teatrul de război din Afganistan, din punct de vedere militar, nu mai prezintă un pericol. Este posibil ca, până la finele anului, numărul militarilor americani să fie chiar mai redus.

Nu știm dacă americanii se gândesc la o intervenție în Siria sau chiar în Iran, cert este însă că zonele se cer detensionate, iar coarda nu poate fi prea mult întinsă. Consolidarea dispozitivului din Mediterana cu încă patru nave purtătoare de rachete de croazieră Tomahawk arată că americanii încă n-au plecat din Europa și nici din zona fierbinte a Orientului Mijlociu. De fapt, oricât ar fi Pacificul de nucleu al noului interes strategic americani, considerăm că americanii nu vor abandona niciuna dintre zonele de interes strategic pentru ei, iar primăvara arabă, departe de a fi fost o reușită occidentală, nu prezintă încă un avanpost pentru o soluție politico-strategică pe termen lung.

Este însă timpul ca militarii americani și cei ai ISAF să nu mai moară în Afganistan, într-un conflict cu niște rebeli care nu are efectiv nici un orizont strategic important. Este însă foarte important – așa cum, într-un fel s-au petrecut lucrurile și în Kosovo – ca americanii și alte forțe care-și permit acest lucru să asigure securitate exploatarea resurselor descoperite, menținând, în același timp, și un cap de pot strategic într-o zonă de interes geopolitic important. Oricât ar fi China de interesată pentru controlul acestei zone – deosebit de importantă și pentru ea –, este foarte puțin probabil ca Beijingul să intre în conflict cu SUA sau cu ISAF. Mai degrabă, dacă va fi

nevoie, China va colabora cu forțe și mijloace pentru securizarea post-conflict a zonei, având în vedere interesul ei deosebit pentru securitatea frontierei chineze în zona uigură, adică a celei mai mari provincii din China – Xianjiang – și a eventualelor conducte care se vor construi pentru aducerea petrolului gazului din Asia Centrală.

În afară de distrugerea bazelor de antrenament ale teroriștilor, de o puternică strategie de imagine (valabilă pentru poporul american), de accesul la resursele strategice care s-au descoperit între timp în Afganistan și de implementarea unui dispozitiv cu valoare geopolitică generală, cu rol de siguranță strategică (și de control strategic) al unei zone atât de importante privind coridorul resurselor energetice – Golf, Casipca, Asia Centrală –, deci de prezență americană semnificativă, considerăm că toate celelalte scopuri și obiective nu justifică în nici un fel continuarea acestui război.

Ațiunile în forță, într-o viziune geopolitică semnificativă, au fost necesare pentru crearea condițiilor trecerii la o influențare în timp, consistentă și durabilă. Tinerii din Afganistan, ca mai toți tinerii din lume, vor voi, din ce în ce mai mult, un calculator performant, accesul la internet, accesul la civilizația cunoașterii, iar pentru acest lucru, războiul a deschis deja porțile luminilor care vin de la apus.

În loc de concluzie

Analizând succesele, dar și pierderile, misiunile îndeplinite, acțiunile forțelor care au făcut și fac parte din coaliție, nu putem să nu remarcăm comportamentul foarte bun al militarilor români, calitățile lor deosebite, spiritul lor de corp, inteligența și iscusința cu care și-au îndeplini misiunile, deși mijloacele și armamentul din dotare sunt, în principal, cele de dinainte de 1989 – cu unele ajustări și cu unele achiziții nesemnificative din ultimii ani –, dar într-o concepție modernă, bine conturată și foarte bine pusă în aplicare.

Din păcate, din diverse motive, dar mai ales din cauza incapacității decidenților politici și economici din România de a se concentra pe obiectivele importante ale țării din această perioadă, pe interesul ei vital, lamentându-se în fel de fel de competiții (unele de-a dreptul stupide) pentru putere și influență, prezența notabilă, sacrificiile și succesele deosebite ale militarilor români care au acționat în Irak, în Afganistan, în Angola, în Balcanii de Vest etc. nu a fost îndeajuns valorificate pentru și printr-o o prezență românească (politică, economică, culturală) remarcabilă în zonă, care să aducă statului român și, deopotrivă, țării-gazdă beneficii substanțiale.

DEVANSAREA STRATEGICĂ ȘI SURPRINDEREA Operațională ÎN CONFLICTUL DE TIP ASIMETRIC

Abstract

Conflictele din ultimele decenii au arătat că surprinderea strategică nu este un concept fără acoperire, cum s-a afirmat adesea, ci, dimpotrivă, au relevat că formele ei de manifestare s-au complicat și s-au multiplicat, iar readucerea ei în orizontul cercetării științifice redevine necesară și benefică, atât pentru teoria strategiei și pentru practica strategică, cât mai ales pentru arta strategică. Surprinderea strategică a ieșit din determinismul de tip mecanicist de odinioară, rigid și inflexibil, și, în condițiile unui determinism dinamic și complex, flexibil și adaptabil la condițiile inițiale și, mai ales, ulterioare, ea capătă forme noi, mult mai subtile. Una dintre acestea este reanimarea vechiului concept al devansării strategice, talonat îndeaproape de ceea ce am putem numi surprindere operațională.

Cuvinte-cheie: surprindere, devansare, strategică, operațională, spațiul luptei, teatru de operații, zone de operații

Résumé

Les conflits des dernières décennies ont relevé que la surprise stratégique n'est pas, quand même, un concept sans couverture, comme on a souvent affirmé, mais, au contraire, on a relevé que ses formes de manifestation se sont compliquées et multipliées et sa projection sur l'horizon de la recherche scientifique redevient nécessaire et bénéfique pour la théorie et pratique stratégique et notamment pour l'art stratégique. La surprise stratégique a quitté le déterminisme mécaniciste d'autrefois, rigide et inflexible, et dans les conditions d'un déterminisme dynamique et complexe, flexible et adaptable aux conditions initiales et, surtout, ultérieures, elle reçoit des formes nouvelles, plus subtiles. L'une de ces formes est la réanimation d'un vieux concept du devancement stratégique, talonné de près de ce qu'on pourrait nommer la surprise opérationnelle.

Mots-clefs : surprise, devancement, stratégique, opérationnelle, l'espace du combat, théâtre d'opération, zone d'opération

1. Permanența războiului

Noi, oamenii, credem că trăim în bună pace, că starea de pace și de liniște este condiția noastră esențială și, la urma urmei, caracteristica fundamentală a vieții și civilizației oamenilor. Desigur, omul este un zbătător, un fel de electron care se mișcă toată viața pe o orbită, dar acest lucru nu-l deranjează, ci, dimpotrivă, chiar îl face fericit. Pentru că nu are timp să ruginească și să viseze la prostii. Viața este destul de grea și ea trebuie câștigată. Numai că un astfel de modus vivendi, foarte sugestiv exprimat de cuvintele latine *Viviere militariae est* (A trăi înseamnă a lupta), este departe de a fi unul în bună pace. Din păcate sau, poate, din fericire, omul trăiește într-un război continuu, în care el este, deopotrivă, un soldat mărunț, de linie, și, câteodată, un mare general.

Cel mai mare și mai vestit din Univers, atunci când este vorba de războiul lui. Acest război continuu, care se duce pe toate planurile, în toate mediile – inclusiv în cel al cunoașterii – și prin toate mijloacele – inclusiv prin arme inteligente (informaționale, politice, economice, financiare, ”culturale” și militare etc.) și chiar prin arme care țin de domeniul acțiunii cognitive – arme ale războiului cognitiv, cel mai cumplit război al omenirii – este specific societății omenești, este o caracteristică esențială, o binecuvântare și, deopotrivă, un blestem al ei. Este o binecuvântare, atunci când distruge răul, când blochează o situație strategică foarte complicată, când eliberează omul de jugul altui om și este un blestem, atunci când produce doar moarte, suferință și distrugeri. Toate războaiele din lume produc moarte, suferință și distrugeri, dar aceste efecte fac parte din modusul vivendi al oamenilor pe planeta Pământ și nimeni nu mai încearcă să schimbe acest ”dat”, ci doar să supraviețuiască, unii în filosofia lui acel ”capul ce se pleacă sabia nu-l taie”, alții în filosofia lui ”nu-i totuna leu să mori sau câine-înlănțuit”, cum scria Coșbuc.

Războiul, azi, nu diferă fundamental de ce a fost el ieri. Este cam același război, în sensul că face parte din aceeași categorie a unui gen proxim neschimbat și a unei diferențe specifice tot atât de perene, are aceleași scopuri și obiective, dar care se realizează cu alte mijloace și în alte condiții. De-a lungul veacurilor, acest fenomen complex, specific societății omenești, dar care-și extrage seva din conflictualitatea lumii și a Universului, nu a fost niciodată linear și, prin urmare, pe deplin previzibil, chiar dacă are principii și urmează o dialectică cognoscibilă, rezultată din legitățile sale și din prevederile dreptului păcii și al războiului, ci totdeauna, cel puțin în fazele ulterioare declanșării sale, a devenit și, probabil, va deveni

și în continuare nelinear și imprevizibil. Imprevizibilitatea războiului este, la urma urmei, cea care scoate, într-un fel, războiul din principii sau, mai precis, tinde să-l scoată, întrucât, așa cum se știe, este greu să scoți un fenomen din principiile sale, atâta vreme cât acel fenomen are principii. Dar poți să-l faci să-și piardă capul...

Războiul nu este însă un fenomen ca toate celelalte, chiar dacă efectele lui sunt, ca și ale unora dintre fenomenele naturale (uragane, cutremure, avalanșe, inundații, căderi de meteoriți etc.), dezastruoase. Războiul este un fenomen al societății omenești, un seism al ei, un mod de descărcare și de anulare a energiilor negative, definit ca un mijloc de deblocare a unei situații strategice și, în același timp, ca o continuare a politicii prin mijloace violente, prin mijloace armate. Dacă este o "continuare a politicii" sau un mod de a pune în operă o decizie politică (pentru că politica face războiul și nu invers), atunci devine foarte clar că fenomenul acesta este legat *stricto sensu* și *in extenso* de interesele vitale sau considerate a fi vitale ale oamenilor și grupurilor sociale în care ei trăiesc. Cu alte cuvinte, războiul este un produs și un efect al interesului, pentru că el, interesul, este dinamic, complex, complicat, variabil și conflictual. Pentru că el este mobilul acțiunii umane, inclusiv al acțiunii umane eficiente. Definiția dată de Clausewitz războiului și rămasă aproape aceeași prin vremurile care au trecut, nu face altceva decât să arate izvorul acestui fenomen, făcând legătura logică dintre genul proxim (continuare a politicii) și diferența specifică (mijloace violente). Fiind un astfel de fenomen, este de la sine înțeles că el se înscrie în dinamismul și nelinearitatea fenomenelor social-politice, oricât de riguros ar fi el, potrivit principiilor sale.

În legătură cu principiile războiului – unele rămase neschimbate, cum subliniam mai sus, altele adăugate pe parcurs, datorită noilor tehnologii –, trebuie spus că există o bătălie continuă între a le respecta integral și a nu le respecta integral, a le respecta selectiv și a nu le respecta conjunctural. Într-o confruntare directă, simetrică, în care sunt respectate niște reguli impuse și acceptate apriori, învinge, de regulă, cel mai puternic. Dar sunt și situații când învinge cel mai abil, cel care folosește manevre iscusite, cel care dispune de mijloace adecvate, cel mai bine pregătit sau, uneori, cel care, în momentul confruntării, găsește o modalitate iscusită de a-l devansa pe inamic și de a cuceri sau recuceri inițiativa strategică, operațională sau tactică.

Războiul mai este privit și ca singura confruntare bărbătească, pe viață și pe moarte, în care trebuie să învingă cel cinstit și cel viteaz. Și totuși, acest fenomen nu a fost niciodată o luptă cinstită, ca un meci de box sau ca o confruntare pe un teren de fotbal (deși și aici lucrurile nu sunt chiar lineare și eminamente corecte), ca un eveniment generat și validat de o strângere de mână, de acel tradițional "batem palma".

Dar, chiar și în cadrul unei confruntări cinstite, riguroase, după reguli pe care niciuna dintre părți nu le încalcă, tot trebuie să existe (și există efectiv) modalități de inducere în eroare a adversarului, de punere a acestuia în fața unui fapt împlinit, de intimidare, de surprindere sau de devansare. În bătălia de la Cannae din anul 216 î.e.n., Hannibal și-a echipat trupa în culori vii, cu efect năucitor asupra celor 86.000 de soldați ai unei armate romane din elita acelor vremuri, iar efectul psihologic, însoțit de arta strategică și iscusința acestui mare general, au dus la înfrângerea unei armate vestite și de aproape două ori mai numeroase decât armata cartaginezului, care număra 50.000 de soldați. Peste ani, în 149, î.H., în bătălia de la Cartagina, Scipio, avea să folosească o stratagemă asemănătoare, sperînd, cu sunete infernale, elefanții lui Hannibal și întorcându-i pe aceștia împotriva armatei cartaginezului.

Toate războaiele lumii sunt pline de momente în care iscusința generalilor, inițiativa vreunui căpitan sau o manevră inteligentă au dus la surprinderea adversarului și chiar la câștigarea războiului. Aproape toate războaiele napoleonene poartă amprenta manevrei iscusite pentru realizarea superiorității numerice în locul potrivit și la momentul voit (*Les gros bataillons ont toujours raison*). *Arta războiului* a lui Sun Tzî ca și *Arthashastra* indianului Kautilya, reprezintă culegeri de stratageme, adică de mijloace prin care un comandant militar sau un stat poate câștiga sau pierde o bătălie sau un război. În toate războaiele lumii a existat, într-un fel sau altul, *disimetrie* (disproporționalitate) și *asimetrie*, adică anti-disproporționalitate sau de mod de anihilare a efectului previzibil al acesteia. Asimetria este tot un fel de disproporționalitate, dar nu numai atât. Asimetria este, deopotrivă, disproporționalitate și diferență în ceea ce privește alcătuirea forțelor, mijloacelor și resurselor, cantitatea acestora, înzestrarea, instruirea și dispunerea forțelor, dar și diferență esențială în ceea ce privește conceptul strategic, atitudinea strategică, modul de acțiune, principiile și regulile de angajare (sau lipsa acestora) etc. Aceste aspecte există, într-o formă sau alta, în toate războaiele lumii și, probabil, vor continua să existe și în viitor.

Deși tehnologia de vârf și, îndeosebi, tehnologia informației centrează, din ce în ce mai mult, efortul pe efect și pe o tendință de uniformizare a mijloacelor de luptă (toate armatele au în înzestrare cam aceleași tipuri de arme), diferențele se mențin. Ele sunt date nu numai de accesul la tehnologiile de vârf sau la sistemele de arme inteligente, la sistemele de arme neconvenționale etc., ci și de universul cunoașterii, de dinamica intereselor vitale, de cultura organizațională, de raporturile de putere, de interesele marii finanțe și de mulți alți factori, unii care țin de anumite personalități, de ambițiile unor dictatori, de interese de grup și de multe altele.

Deși unii dintre noi neagă conceptul de război asimetric, mai ales în epoca societății bazate pe cunoaștere, noi considerăm că acesta este nu

numai posibil, ci și real și într-o evoluție din ce în ce mai accentuată și mai tensionată, direct proporțională cu extinderea acestui fenomen acestuia și la alte domenii decât cele ce țin de confruntarea armată ca urmare a unei decizii politice, cum ar fi cel financiar, cel economic, cel informațional, cel al produselor culturale de piață și chiar cel al cunoașterii, sau a matricei acestuia în numeroase alte domenii decât cele ale confruntării armate.

Diferențele și mobilurile unor astfel de extensii ale războiului sunt date de interesele vitale ale statelor, de interesele unor grupuri și rețele transfrontaliere, de bătăliile pentru piețe și resurse, de atitudinile de dominanță strategică manifestate (sau nu) de marile puteri și de puterile din umbră, de tendințele de reconfigurare geopolitică a zonelor de interes strategic major, de efectele procesului de globalizare intempestivă asupra raporturilor de putere etc.

Războiul a avut, așadar, din toate timpurile, gradul lui de parșivenie și de asimetrie, chiar dacă generațiile de dinaintea noastră l-au venerat ca pe un act eroic, în care contează curajul, bărbăția, moralitatea și dreptatea. Fără a neglija aceste virtuți ale războiului – care poate fi definit ca fenomen al curajului și al oamenilor curajoși –, trebuie să reamintim faptul că, în război, trebuie să ai nu numai forță, ci și iscusință, inteligență, capacitate de a-l devansa pe adversar, nu doar numeric și calitativ, ci și prin puterea minții și nu doar prin cea a armelor. Adesea, armele, fără inteligență, produc doar dezastru.

Mai mult, războiul este un fenomen nu numai complex, nu numai cu grad de risc ridicat, un fenomen de risc extrem, ci și un fenomen permanent al omenirii, care se desfășoară sub toate formele și formulele posibile, prin toate armele și prin toate mijloacele, în sensul că lumea se divide și se confruntă continuu, chiar și atunci când domnește pacea și securitatea. Războiul are perioadele sale de comunitate, de joasă intensitate, de așteptare strategică, dar niciodată nu încetează. De aceea, considerăm că este foarte important ca, în cercetarea acestui fenomen, să avem în vedere toate meandrele și conceptele acestuia și să analizăm, cât se poate de detaliat, momentele așteptării strategice, pe cele ale tensiunii strategice și pe cele ale confruntării directe sau indirecte, ale bătăliei, dar și manevrele intrinseci sau extrinseci care asigură devansarea strategică, surprinderea strategică sau/și operațională, recuperarea strategică, siguranța strategică.

2. Arta devansării strategice și limitele strategiilor de devansare

Devansarea, în război, este una dintre condițiile victoriei sau ale prevenirii înfrângerii, și ea ține de marea artă strategică. Fiecare se străduiește să fie înaintea celuilalt cu un pas, să se situeze într-o poziție care să-i ofere condiții pentru a câștiga o competiție sau pentru nu pierde prilejul

favorabil unei acțiuni strategice sau tactice eficiente. Devansarea este un concept care a făcut epocă în toate perioadele evoluției societății omenești.

În timpul Războiului Rece, cursa înarmărilor reprezenta tocmai o astfel de modalitate de devansare strategică a celui alt. Era, desigur, doar un mijloc. Atunci când, spre exemplu, sovieticii au lansat primul satelit artificial al pământului – Sputnik –, președintele Eisenhower și Statele Unite, considerând această realizare un avans strategic, au trecut printr-o perioadă de frustrare, luând în acest sens, măsuri adecvate, atât pentru dezvoltarea industriei spațiale și lichidare a acestui avans, cât și pentru crearea unei superiorități în mijloace strategice, adică în rachete balistice intercontinentale. Deasemenea, atunci când americanii au început să pună în operă strategia lor de îndiguire a URSS și țărilor comuniste, creând NATO, CENTO, SEATO, rușii au creat Tratatul de la Varșovia și au încercat străpungerea dispozitivului american și câștigarea, de partea lor, a unor țări din Asia de Sud-Est, din Africa și din America Latină. Tot pentru anihilarea efectelor strategice ale avansului american prin amplasarea de baze militare în proximitatea spațiului de siguranță strategică al Uniunii Sovietice, rușii au încercat să amplaseze rachete strategice în Cuba, luând astfel naștere criza rachetelor din Marea Caraibilor, din 1962, care a creat, după criza Berlinului, un moment de mare tensiune, care ar fi putut declanșa un război de mare intensitate între cele două superputeri.

Devansarea strategică s-a exercitat și se exercită încă în acești termeni. Există elemente ale devansării strategice (amplasarea forțelor) în vederea unei posibile confruntări pentru petrolul din Oceanul Arctic sau pentru crearea unui efect disuasiv reciproc, de tipul celui din Războiul Rece. Flota de submarine a Rusiei și bazele americane din Alaska și din Groenlanda, sunt aspecte ale confruntării la nivel de devansare.

Devansarea strategică are efecte operaționale întrucât ea vizează nu doar punerea în operă a unei politici de posibilă viitoare confruntare, ci și realizarea dispozitivelor necesare (sau a unor elemente importante) ale acestora.

Deși Războiul Rece s-a încheiat demult, bătălia pentru supremație strategică se continuă. În acest sens, putem spune că ne aflăm în epoca unei confruntări generalizate în devansări strategice, fiecare entitate de pe Terra, dar mai ales, marile puteri și marile centre de putere încercând să elaboreze politici și strategii, să amplaseze forțe și mijloace și să realizeze dispozitive care, pe de o parte, să prevină surprinderea strategică sau operațională din partea oricărui posibil adversar și, pe de altă parte, care să asigure condițiile-suport necesare pentru realizarea surprinderii strategice în cazul unei confruntări deschise sau ascunse, de orice tip ar fi ea.

Războiul care se duce în prezent pe suprafața Terrei – pentru că tot ce se întâmplă face parte dintr-o amplă confruntare specifică războiului – este,

fără îndoială, un război de tip asimetric la care participă, practic, toate statele lumii.

Devansarea strategică, în acest caz, constă în totalitatea măsurilor ingenioase pentru a realiza și pune în aplicare concepte, teorii și acțiuni, precum și forțe adecvate, mijloace și resurse prin care să se constituie sisteme cognitive, bănci de date și informații, dispozitive din spectrul I2SR, al platformelor de luptă și rețelelor, în spațiul real și în cel virtual, în zone de interes strategic predefinite sau identificate *ad hoc ergo propter hoc*, căi de acces, infrastructuri, precum și politici și modalități de activare și folosire eficientă a acestora.

Devansarea strategică este, deopotrivă, un concept (ideea de devansare), o practică (devansare pur și simplu, devansare față de toată lumea), un plan strategic (organizarea ei pe etape și acțiuni) și o realitate directă a tuturor timpurilor, omniprezentă în zilele noastre.

Devansarea strategică poate fi:

- clasică;
- cibernetică;
- asimetrică.

Toate aceste forme ale devansării strategice se combină și se susțin reciproc, deși fiecare își are propria sa identitate și propriul său rol. Strategiile de devansare de tipurile celor de mai sus sunt prezente în toată lumea și în toate domeniile vieții și acțiunii oamenilor. Ele fac parte din acest război continuu al omului cu ea însăși, în care colaborarea și cooperarea nu sunt altceva decât modalități prin care statele și oamenii încearcă să accepte diferențele și să diminueze propria lor conflictualitate.

Din punct de vedere al duratei, devansarea strategică poate fi:

- temporară;
- durabilă.

Obiectivul devansării este, în general, crearea faptului împlinit, mai exact a condițiilor necesare obținerii unui succes. De regulă, devansarea strategică este apanajul celor puternici, celor capabili, celor care dispun de suficiente forțe, mijloace și resurse.

Acoperirea spațiului cosmic din vecinătatea planetei cu sateliți artificiali, realizarea rețelelor și sistemelor de supraveghere continuă a întregii suprafețe a pământului, dar și a activității oamenilor, este elementul esențial al devansării strategice globale.

De asemenea, realizarea unor sisteme de control al rutelor de acces la zonele care dispun de resurse energetice și de transport al acestora face parte efectivă din primele elemente ce se vor implementa în dispozitivele care materializează devansarea strategică în acest domeniu. O astfel de acțiune ține însă și de domeniul operațional.

Devansarea strategică se realizează de regulă în superioritate tehnologică și informațională, dar ea poate fi, la rândul ei, și de tip tehnologic și informațional. Este aspectul devansării Vestului față de Est, a Nordului față de Sud, a țărilor care dispun de astfel de tehnologii față de restul țărilor lumii. Devansarea tehnologică și informațională permite și asigură condițiile necesare pentru planificarea și desfășurarea războiului disproporționat, a războiului bazat pe rețea și chiar a războiului asimetric, dacă avem în vedere posibilitatea obținerii informației în timp real aproape despre orice acțiune care se desfășoară pe Terra și tratarea ei strategică și operațională adecvată. Devansarea strategică este, înainte de toate, condiția necesară pentru realizarea surprinderii operaționale și a surprinderii tactice.

O devansarea strategică în inferioritate tehnologică și informațională, chiar dacă nu este total imposibilă, devine foarte greu de realizat și nu poate fi decât punctuală și de foarte scurtă durată.

Alte tipuri de devansare strategică sau cu efect strategic sunt cele teroriste și, de cealaltă parte, cele antiteroriste și cele contrateroriste, cele ale criminalității transfrontaliere organizate și cele ale rețelelor mafiote dar și ale instituțiilor care combat aceste fenomene.

Înalta tehnologie, tehnologia informației, dezvoltarea fără precedent a rețelelor comunicaționale, spațiul cibernetic, rețelele de toate tipurile, comunicarea în timp real, bazele de date și, în general, marile acumulări ale civilizației, care fac posibilă trecerea la o societate bazată pe cunoaștere, sunt condiții și argumente ale devansării strategice realizate de către forțele care dispun de aceste facilități ale cunoașterii, tehnologiei și informației, dar ele nu garantează supremația absolută a celor care dispun de astfel de mijloace și nici omnipotența acestor tipuri de devansare.

3. Devansarea și surprinderea

E greu de realizat astăzi surprinderea strategică. Cu toate acestea evenimentele din 1989, din România, reprezintă realmente o formă a surprinderii de acest tip. Tot o surprindere de tip strategic o reprezintă și atacurile teroriste deal 11 septembrie 2001. Și exemplele ar putea fi continuate, desigur, pentru a atrage atenția că, deși surprinderea strategică, în condițiile de azi, devine extrem de dificilă, ea nu este și imposibilă și, în anumite cazuri specifice războiului asimetric, nu presupune neapărat devansarea strategică, în condiții de inferioritate tehnologică.

Realizarea condițiilor, de către o grupare teroristă, pentru atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 face parte dintr-un astfel de tip de devansare strategică și, dacă alte scenarii nu se confirmă, atunci o astfel de devansare ține în exclusivitate de inteligența și iscusința celor care au elaborat concepția, au planificat acțiunile de pregătire și au realizat

dispozitivele necesare pentru acțiunea propriu-zisă. Acțiunea ca atare – o acțiune de nivel tactic – a reprezentat o surprindere operațională completă și un efect strategic imens. Această acțiune, mai mult chiar decât cea a japonezilor de la Pearl Harbor, a declanșat un război: *războiul împotriva terorismului*.

Acțiunea britanicilor în războiul din Falkland nu reprezintă o surprindere strategică, întrucât argentinienii știau deja că britanicii vor întreprinde o astfel de expediție, dar acțiunea ca atare – adică atacul efectuat de o grupare de forțe printr-un loc considerat un obstacol infranșabil, a reprezentat efectiv o surprindere tactică. În plus, profesionalismul deosebit al luptătorilor britanici, echipamentele superioare, deprinderea cu astfel de acțiuni din intervențiile anterioare, antrenamentele în condiții reale sunt elemente care țin suportul complex de asigurare a devansării strategice (pregătirea forțelor ține de domeniul strategic), cu efecte operaționale notabile în spațiul operației și în cel al acțiunii tactice (al luptei propriu-zise).

Atacurile coaliției condusă de SUA, sub mandat ONU, împotriva armatei lui Saddam Hussein, care invadase, Kuweitul, nu au reprezentat o surprindere strategică, dar efectele devansării strategice concretizate în echipamente superioare, în capacitatea deosebită de proiecție a forței, în capabilități interarme remarcabile, în profesionalismul luptătorilor, în calitatea acțiunii tactice, în devansarea operațională categorică (realizarea dispozitivelor) au fost, indiscutabile, efecte și condiții ale devansării strategice esențiale (superioritatea SUA și a membrilor coaliției).

Războiul din 1991, ca și cel din 2003, a fost unul de tip disproporționat, în care devansarea strategică a jucat rolul decisiv, chiar dacă armata irakiană aflată în apărare avea avantajul cunoașterii terenului și al apărării strategice. Sistemul de comunicații al acestei armate – un sistem analog – a fost complet distrus în 24 de ore datorită tehnologiei avansate a forțelor adverse – cele mai puternice forțe din lume – și, din acel moment, războiul a fost pierdut de către armata irakiană condusă de Saddam Hussein. Devansarea tehnologică și informațională a permis surprinderea totală realizată de americani în operația de distrugere a sistemului de comunicații al armatei irakiene.

Același lucru s-a petrecut și în războiul din 2003, cu precizarea că acest război, tot disproporționat, a fost, din perspectivă americană, un război bazat pe rețea care a asigurat câștigarea cu ușurință a tuturor bătăliilor purtate cu ceea ce a mai rămas din armata irakiană. Dar, după ce s-a încheiat această primă parte a războiului, cea de a doua s-a caracterizat prin trecerea la un război de tip asimetric, confuz și fără obiectiv strategic, în care americanii au pierdut peste patru mii de militari, iar Irakul a ajuns o ruină.

Războiul din 2003 din Irak, ca și cel din Afganistan, care, probabil, va ieși din faza actuală în cursul anului viitor, sunt, poate, printre ultimele

războaie de acest tip. Formele și formulele viitoarelor războaie parțiale (din acest război generalizat al lumii), cu toate devansările tehnologice ale marilor țări ale lumii, vor avea din ce în ce mai mult aspectul unor războaie complicate asimetrice, în care populațiile și diferitele entități se vor confrunta pentru teritorii și resurse, pentru o viață mai bună sau pentru anumite drepturi, dar mai ales pentru piețe, pentru putere și pentru influență.

România, ca participantă activă la procesul de gestionare a crizelor și conflictelor din toate zonele geografice importante, a dobândit o oarecare experiență în ceea ce privește rolul devansării strategice în acțiunile de acest tip. Această experiență nu sunt însă suficientă pentru noi, ca țară a Uniunii Europene, întrucât nu răspunde în mod direct provocărilor, pericolelor și amenințărilor actuale și previzibile cu care se confruntă și, probabil, se va confrunta țara noastră și nici nu duce la reducerea vulnerabilităților uriașe acumulate în acești ani. Considerăm însă că este nevoie de o analiză mult mai profundă și mult mai detaliată privind această temă a devansării strategice și surprinderii operaționale, pentru armata română și pentru statul român. Devansarea strategică pentru politicile și strategiile de apărare națională și colectivă ale țării noastre, deși se subsumează celor ale NATO și celor europene, nu au, practic, nici un aspect concret, România pierzându-și aproape toate atu-urile de care ar fi dispus la un moment dat pentru o minimă devansare strategică cu funcții disuasive, în zona noastră de interes strategic nemijlocit și de pericol strategic major.

Concluzie

Procesul de globalizare, interconectarea rețelilor, mobilitatea economiilor și presiunile din ce în ce mai puternice și din ce în ce mai nejustificate ale mării finanțe vor genera, pe de o parte, o accelerare a politicilor și strategiilor de devansare strategică și, pe de altă parte, o recrudescență a conflictualității endogene, reactivă la marile presiuni de estompare și de uitare a frontierelor. În pofida proceselor nivelatoare pe care le presupune globalizarea forțată, identitățile vor continua să se consolideze și să se solidarizeze sectarist, de unde rezultă că tendințele spre folosirea devansării strategice, specifică războiului, ca mijloc de securitate strategică și de apărare avansată vor continua să existe și chiar să se amplifice.

SECURITATE, INFORMAȚIE, COGNIȚIE **- Sécurité, Information, Cognition -**

Abstract

Societatea omenească se deplasează deja foarte rapid spre o eră nouă – cel puțin după datele cunoscute până acum – a existenței și funcționării sale: era cognitivă. Cogniția, în sensul de facultate a cunoașterii, de modalitate în care și prin care se realizează cunoașterea, dar și de efect al acestui proces, devine esențială în configurarea și reconfigurarea acestui nou modus vivendi al societății omenești. Esențială a fost mereu, pentru că, fără cunoaștere, omul nu este decât un biet animal care nici măcar patru labe nu mai are. Esența umană a fost dintotdeauna cunoașterea. Acum însă această esență tinde să se contopească, să se identifice cu însuși fenomenul care o generează și o susține. Cu alte cuvinte, omul a devenit conștient de fenomenul deplasării masive, al migrării masive spre cognitiv și încearcă să se adapteze la această nouă reaccentuare a propriei sale condiții.

Cuvinte-cheie: informație, cunoaștere, cogniție, epistemă, securitate, securitate informațională, securitate cognitivă

Résumé

La société humaine avance déjà très rapidement vers une nouvelle ère – le moins après les données connues jusqu'à ce moment – de son existence et de son fonctionnement : l'ère cognitive. La cognition, dans le sens de faculté de la connaissance, de modalité ou et par laquelle on réalise la connaissance, mais aussi d'effet de ce processus, devienne essentielle dans la configuration et reconfiguration de ce modus vivendi de la société humaine. Elle a été essentielle depuis toujours, parce que, sans cognition, l'homme n'est qu'un pauvre animal qu'il n'a plus ni quatre pattes au moins. L'essence humaine a été depuis toujours la connaissance. Mais maintenant cette essence tend à fusionner et s'identifier avec le phénomène qui le génère et le soutient aussi. Autrement dit, l'homme a devenu conscient de phénomène du mouvement massif, de la

migration massive vers cognitif et essai de s'adapter à cette nouvelle ré-accentuation de sa propre condition.

Mots-clefs : information, connaissance, cognition, épistème, sécurité, sécurité informationnelle, sécurité cognitive

Introducere

În legătură cu această deplasare semnificativă a întregii activități umane spre cognitiv, se pun cel puțin câteva întrebări esențiale: *De ce ar avea loc o astfel de deplasare? Oare nu tot așa a fost și până acum? Care ar putea fi efectul acestei revărsări în sistem deltă, acestei expansiuni intempestive și omniprezente spre cognitiv? Este omul conștient de acest proces? Filozofia și fizionomia acestei deplasări depind de el, de omul individual, sau reprezintă o caracteristică a ontologiei ființei umane, a gnoseologiei și logicii unei astfel de societăți a oamenilor? Omul vine din ignoranță către cunoaștere sau doar traversează spații între diferite niveluri cognitive succesive?*

La nivelul simțului comun și chiar la cel al cunoașterii științifice, răspunsurile aproape că se subînțeleg. Dar conținutul lor și, mai ales, suporturile care le generează și le întrețin sunt deosebit de complexe. Ele țin de uriașa și complicata evoluție a gândirii filosofice de-a lungul mileniilor, dar și de progresele uimitoare ale științelor și, în general, ale științei. Toate cele trei concepte de care ne ocupăm aici – securitate, informație, cogniție – au evoluții spectaculoase, dar nu izolat și triumfal, ci într-un război dramatic cu opusele lor – insecuritate, non-informație, ignoranță – sau cu derivatele lor pervertite în arme la fel de teribile precum sunt cele din care provin și care pot fi identificate (evident, tot prin cunoaștere) în concepte, precum: desecurizare, adică vulnerabilizare; dezinformare, falsă-cogniție, cu tot arsenalul care rezultă de aici.

Este greu de afirmat, aici și acum (așa cum a fost, de altfel, mereu), dacă omul este o ființă conflictuală care provine dintr-un nucleu dihotomic de tipul *eu-noneu* sau dacă presiunea și determinarea socială generează, ca peste tot, atracția și respingerea, unitatea și integralitatea, fuziunea și fuziunea, după modelul atomic al lumii. La actualul nivel al cunoștințelor de fizică, chimie, matematică, informatică, biologie, bionică etc., răspunsul pare foarte simplu: omul nu este altceva decât este natura din care provine. Natura sa socială nu-l îndepărtează de natura-mamă, chiar dacă, prin comportamentul său față de natura care, probabil, l-a creat, pare, mai degrabă, un copil din flori sau un extraterestru care încă nu s-a adaptat pe deplin la condițiile geofizice și geoclimatice ale planetei Pământ. El, omul, nu poate trăi strict în mediul natural, ci are nevoie de corecții ale acestuia, de scuturi

sau de suporturi care să-i permită rezistența la presiunile și chiar la atacurile lui.

Tema este veche de când lumea și, pe măsură ce aflăm tot mai multe despre ce poate sau nu poate să facă omul cu mijloacele pe care el însuși le-a creat, reușim să descoperim că asemenea lucruri au mai fost cândva, probabil, cu mult timp înaintea civilizației noastre. Cel puțin, așa presupunem. Sau așa rezultă dintr-un raționament inductiv clasic.

Așa a fost mereu și, probabil, așa va fi mereu. Omul face ceea ce știe, ceea ce a învățat și caută să afle cât mai multe, să învețe, să se perfecționeze, să afle, să cunoască, să știe. și, evident, să creeze. Cunoașterea nu va fi niciodată finită, adică încheiată, chiar dacă ea constă din unități și identități care se asimilează și se integrează în cunoștințele deja existente. Totul, dar absolut totul, inclusiv patrimoniul, este dinamic. Nimic nu este imuabil. Totul devine. Patrimoniul cognitiv de azi este de mii de ori mai amplu decât cel din epoca primitivă. Chiar dacă o mare parte din bibliotecile lumii – inclusiv vestita bibliotecă de la Alexandria – au fost distruse, cărțile din lume sunt în continuă expansiune. Va veni, probabil, o vreme când ele vor umple semnificativ atât spațiul fizic, cât și pe cel virtual.

1. Secretul omenirii: cunoașterea cunoașterii ei

Începuturile gândirii filosofice, îndeosebi în Grecia antică (școlile presocratice: ionică, pitagoreică, eleată, atomistă și sofistă), dar și cele ale școlilor filosofice din China, din India, din Mesopotamia etc., se centrează pe cunoașterea și înțelegerea rolului elementelor primordiale – apa, aerul, focul și pământul – în generarea tuturor lucrurilor, inclusiv a cunoașterii lor. *Thales* din Milet, principalul reprezentant al *Școlii ionice*, cu aproape șase secole înainte de Hristos, susținea că toate lucrurile provin din apă, zeița *Thetis* având grijă ca apa și umiditatea să întrețină viața. *Anaximandru* și *Diogene* credeau că principiul lucrurilor este nedeterminantul, adică infinitul. Mai târziu, ei au identificat acest nedeterminant, acest infinit, ca fiind aerul. Aceste prime explicații ale naturii, ale determinărilor și inter-determinărilor nu și-au pierdut niciodată valabilitatea. Cele patru elemente sunt și astăzi în centrul lumii, chiar dacă nivelul cunoașterii și al explicării interdependențelor și intercondiționărilor este cu totul altul decât cel din antichitate.

Socrate (469-399) mută efortul cunoașterii, al cercetării, din spațiul fizic (din ce elemente este lumea făcută), în cel uman, din spațiul exterior în cel interior, de la Cosmos la Om. Maxima lui Socrate era: „Cunoaște-te pe

tine însuși!”, celebra maximă de pe frontispiciul de la Delphi.³² Se ridică împotriva sofștilor, care socoteau că totul este relativ, apărând, cu toată forța, valoarea absolută a adevărului. Cunoștința adevărată, cea care sesizează esența lucrurilor, este, consideră Socrate, bunul cel mai de preț.³³ Ajungem la această cunoaștere, după Socrate, determinând *noțiunea* lor, a lucrurilor. La noțiune se ajunge de la particular la general. Este vorba de metoda inductivă în cunoaștere. Astfel, Socrate devine un precursor timpuriu al lui Francis Bacon.

Platon continuă opera maestrului său, o scrie (Socrate nu a lăsat nimic scris; el era un cercetător, un iscoditor, un întrebător genial dar destul de incomod).

Aristotel șlefuieste concluziile înaintașilor săi, înțelege cunoașterea ca proces, ca modalitate de crearea a noțiunilor și raționamentelor și de integrare a lor în categorii. Opera sa *Organon* este un strălucit tratat de logică, valabil și azi, așa cum a fost el scris atunci.

Toate epocile istorice – inclusiv Evul Mediu – sunt preocupate de problema cunoașterii. Descartes, în epoca modernă, se ocupă de problema deducției, iar lucrarea sa *Reguli asupra intelectului* este una dintre cele mai strălucite metodologii ale procesului cunoașterii. El este un continuator al deductiviștilor care l-au precedat, dar și un creator de metodă. După Platon, ele este al doilea marea filosof care realizează o lucrare de amploare privind cunoașterea cunoașterii.

Strălucirea acestui domeniu o dă însă Immanuel Kant în celebra sa lucrare *Critica rațiunii pure*.

În fond, el, omul, știe din toate timpurile că este o ființă cognitivă, că esența lui este cogniția, dar lucrul acesta nu l-a preocupat în mod explicit, l-a luat ca pe un dat. Sau lăsat pur și simplu, așa cum fac adesea oamenii, pe seama lui Dumnezeu, a savanților, nu și-a chinuit mintea cu mecanismele cunoașterii, cu cunoașterea cunoașterii; avea alte lucruri mult mai presante de făcut, cum ar fi câștigarea prin trudă a traiului zilnic. Desigur, și câștigarea traiului zilnic cerea, cere și va cere mereu muncă, iar munca omului nu este doar un efort fizic continuu, ci și o temeinică cunoaștere a unei meserii, deci învățare, antrenare, experiență, capacitate intelectuală, cunoștințe, patrimoniu profesional, cultură a meseriei etc. etc. Chiar și războinicul antic avea nevoie nu doar de forță fizică, ci și de inteligență, de iscusință, de deprinderi formate și consolidate prin antrenament îndelungat, de cunoaștere și exersare a procedeelelor de atac și de apărare, de știința acțiunii în cadrul unor formațiuni de luptă, de capacitate de cooperare etc.

³² N. Bagdasar, Virgil Bogdan, C. Narly, *Antologie filosofică. Filosofi străini*, Casa Școalelor, 1943, p. 16

³³ *Ibidem*.

Pentru că, oricât de puternic și de viteaz ai fi, de unul singur, nu poți nici învinge și nici supraviețui în război. Și nu numai în război. Evident, și leul – leul-leu, adică acela din junglă, nu leul-lei, cel și cei din jungla noastră financiară – are nevoie nu doar de instinct, ci și de un minim de cunoștințe, de un temeinic antrenament și de o anumită tactică pentru a-și prinde prada. Altfel, moare de foame. S-ar putea să nu fie, totuși, mare deosebire între falnicul leu și prăpăditul de omuleț, dar cogniția, cultura și infrastructura fac și diferența și sapă falia... Omul este Cunoaștere, omul este Cuvânt, omul este Gând, omul este Creație.

Spunem toate acestea, întrucât cunoașterea nu este o caracteristică nouă a omului și societății omenești, nu este o găselniță a secolelor din urmă, ci o caracteristică intrinsecă, fundamentală a ființei umane. *Și atunci de ce abia acum am ajuns la concluzia că societatea omenească se deplasează spre o nouă condiție a sa, care este cea cognitivă? Oare, până acum, această societate a oamenilor nu a fost tot cognitivă?*

Societatea oamenilor a fost dintotdeauna una cognitivă, întrucât omul, pentru a trăi, a avut, în toate timpurile, nevoie de cunoaștere, de învățare, de antrenare, de efectuare a unei activități conștiente, cu un scop și potrivit unui plan. Mai mult, pentru a supraviețui pe un pământ în general ostil, omul a fost nevoit să modifice natura, să-și creeze un habitat propriu și un sistem complex de infrastructuri care să-i asigure condiții pentru a trăi omenește, chiar dacă habitatul lui intră tot mai mult în conflict cu natura. Omul tinde să schimbe natura, s-o deplaseze când mai mult spre ceea ce rezultă din cunoaștere, spre o configurația favorabilă vieții lui pe planeta Pământ. Și probabil că, în cele în urmă, chiar va reuși. Pentru că are la dispoziție cogniția.

Cunoașterea, în toate timpurile și din toate timpurile, a fost și a rămas intrinsecă, instrumentală și, desigur, foarte substanțială, încorporată tuturor lucrurilor și tuturor activităților, chiar primordială, dar nu detașată, centrată pe propria ontologie, nici pe propria-i gnoseologie. Partea aceasta de cunoaștere a cunoașterii a fost lăsată pe seama savanților, a filosofilor și a celor dispuși să despice firul pentru a înțelege mecanismele unui proces pe care omul l-a considerat întotdeauna doar ca pe un dat de la Dumnezeu.

Filosofia antică chineză, prin Lao Tzî și Confucius, dar mai ales prin *I dzing* (Cartea schimbărilor) aduce multe explicații condiției umane, la care se adaugă gândirea sumeriano-babiloniană, cu minunatele ei creații, dintre care se detașează *Enuma Eliș*, poemul apei, și, mai aproape de noi, filosofia Greciei antice. Anticii au creat astronomia, matematica, fizica, medicina, filosofia – ca gândire a gândirii –, logica, artele frumoase etc.. Iambul, troheul, dactilele, anapeștii etc. vin din acea epocă, dar numai poezii și oamenii de cultură erau interesați de aceste cunoștințe, de fapt de aceste elemente ale construcției poetice. Renașterea le-a ridicat pe culmi uriașe, iar

filosofia clasică germană, mai ales prin Kant și Hegel, ca, de altfel, întreaga cultură europeană a acelei epoci, cu ideile raționaliste, constructiviste, pozitiviste, existențialiste, materialiste sau idealiste au propulsat această gândire filosofică la un nivel de relevanță și de încifrare aproape imposibil de accesat de omul de rând. La fel au făcut și celelalte științe. Analiza matematică, geometria analitică, calculul integral, apoi, mai târziu, logica matematică, teoria informației, teoria haosului etc. l-au îndepărtat și mai mult pe omul de rând de înțelegerea mecanismelor complicate și sofisticate ale cunoașterii, a proceselor și instrumentelor cunoașterii. Pe măsură ce cunoașterea înainta spectaculos prin stufărișul necunoscutului, distanța dintre această avangardă științifică a cogniției și grosul lumii – forța principală a lumii – se mărea, astfel încât, până la revoluția informațională, lumea oamenilor era compusă, de fapt, din două lumi: lumea comună și lumea științifică. Mai exact, lumea cunoașterii comune, a limbajului comun, și lumea cunoașterii științifice, lumea limbajului formalizat.

Până în epoca informațională, a rețelelor și comunicației la orice distanță în timp real, cunoașterea cu cele două lumi ale sale – lumea cunoașterii comune și lumea cunoașterii științifice – a stat acolo, cuminte, în turnul ei de fildeș, filosofii s-au bătut în concepte, matematicienii în ecuații, iar filologii în cuvinte. Vremurile acelea au fost vremuri ale bătăliilor specializate (savanți contra savanți, militari contra militari, breslași contra breslași, industriași contra industriași etc.), iar astfel de bătălii nu afectau decât mediat securitatea lumii.

Dar vremurile s-au schimbat. Și s-au schimbat profund. Saltul este nu numai spectaculos, ci și contagios. Și, de aceea, deosebit de periculos. Accesul la ce se spune a devenit deja un bun public. Dacă ai un calculator, sau doar un televizor sau un aparat de radio, ești conectat, în timp real, cu întreaga lume. Filtre ale informației nu mai există. Sau, dacă există, ele nu separă informația autentică de cea falsă, deși chiar ar putea să o facă, ci folosește informația pentru a câștiga piața informației, pentru a influența, pentru a dobândi și mai multă putere.

Astăzi, bătălia principală se dă pentru informație. Pentru că informația înseamnă putere. Este o bătălie generalizată și, în același timp, personalizată, particularizată, de la care nu se poate sustrage nici un om, chiar dacă este doar un cioban care-și duce veacul cu oile lui, sau ale cui or fi, undeva, departe, pe un creier de munte. Această bătălie este foarte complicată. Oamenii sunt angajați în ea cu sau fără voia lor, cu sau fără permisiunea lor, dar nimeni nu rămâne pe dinafară. *Pe dinafară* nu mai există. Informația este un fel de aer al cunoașterii și, în același timp, unitatea de bază în alcătuirea cogniției. Ea nu există însă în formă pură, ci se construiește printr-un efort de cunoaștere. Acest efort se desfășoară pe toate nivelurile cunoașterii. Evident, nu orice alcătuire de cuvinte și imagini reprezintă informație. Informația este

definită, uneori, ca nedeterminare înlăturată, ceea ce înseamnă că ea trebuie să aducă unul sau mai multe elemente de noutate, adică un plus de cunoaștere. Procesul prin care o propoziție, o alcătuire de cuvinte, de imagini, de semnale, de simboluri etc. devine informație este unul complicat și personalizat, întrucât, de foarte multe ori, ceea ce reprezintă o noutate pentru unul nu reprezintă, în mod obligatoriu, o noutate și pentru altul. Desigur, informația nu este numai noutate, dar noutatea constituie esența ei. Informația are o filozofie complicată, mult mai complicată decât efectele cunoașterii. Informația nu este dată de-a gata. Ea se obține, se extrage, se construiește cu forță de strategic și migală de artisan. Ea este un fel de centru virtual al lumii, un fel de unitate auriferă, un fel de diamant al cunoașterii. Este un diamant care strălucește, dar strălucirea aceasta poate să și orbească foarte ușor pe cel care nu știe sau nu poate să privească atentă, să distingă între orbitor și folositor, între bogăție și ruină, între viață și moarte.

O posibilă dinamică a procesului generării cogniției se prezintă, schematic, în *Figura nr. 1*

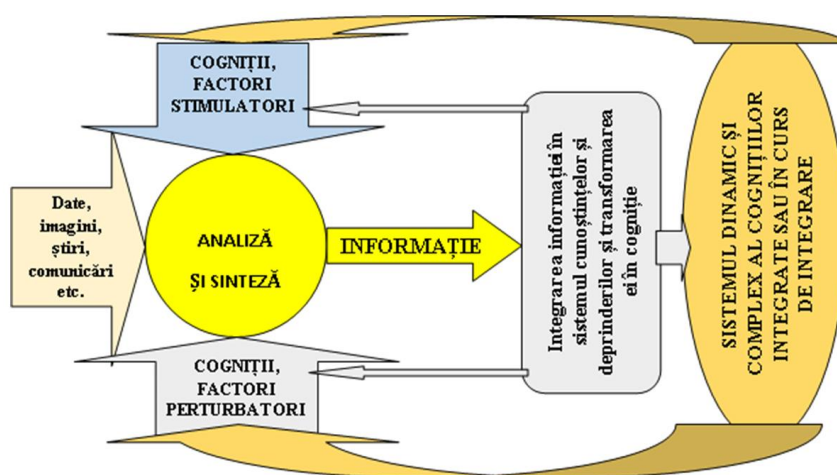

Figura nr. 1 Generarea sistemului cognițiilor

Procesul de generare a informației și procesul de generare a cogniției, adică de transformare a informației în cogniție sunt componente ale aceluiași construct, sunt strict conectate, dar destul de flexibile și, în același timp, destul de anevoioase și foarte complicate

Spre exemplu, știrea că oamenii din localitatea Pungești au rupt gardul de protecție al companiei Chevron aduce, într-adevăr un plus de noutate, în sensul că un astfel de eveniment este nou, iar cel care nu știe despre ce-i vorba, care află pentru prima dată din ziar sau de la TV că s-a petrecut un astfel de eveniment, ia la cunoștință despre acest fapt și îl postează automat

unde va fi în memorie. Intelligence-ul generat de creierul lui ar putea fi unul de acest gen: *niște nebuni au rupt gardul unei companii private, adică au atacat o proprietate, caz penal*. Dar specialistul în informații și cel în cogniție nu se mulțumesc cu atât. Ei conectează toate datele și știrile apărute în timp și în diferite locuri și mijloace de comunicare, precum și pe cele obținute pe alte căi și generează astfel un intelligence care se referă la problema extrem de complexă, cu efecte probabil foarte primejdioase, a exploatarei gazelor de șist de către o companie străină, fără consultarea și acordul populației din zonă, care ar putea să suporte efectele grave ale unei astfel de exploatare, prin fracturare, așa cum s-au petrecut lucrurile și prin alte părți, întrucât există precedente ale acestui pericol care, pentru oamenii din Pungești, a devenit deja o posibilă amenințare, la care ei reacționează. Dar acest *intelligence* nu este încă ceea ce numim cogniție, mai precis cunoștință. Ca *intelligence*, el este absolut necesar în generarea unei decizii. Dar nici decizia nu este condiționată doar de *intelligence*, deși uneori așa se crede. Decizia este esența sau summum-ul unui proces aparent riguros și linear, dar, în realitate, nelinear și foarte complex, prin care sunt analizați, conectați și interconectați într-un construct, prin toate metodele posibile, toți factorii de stare și de dinamică, toate condițiile și toate determinările acțiunii pe care o va genera acea decizie, ca și cele ale acțiunilor metodelor și proceselor de elaborare efectivă a acesteia.

Cogniția, ca proces, este și mai complexă, întrucât nu se limitează la un sistem de management sau, în cazul unor sisteme mai riguroase, cum sunt cele militare, de comandă-control³⁴, ci presupune o mulțime de alte acțiuni și activități – cele mai multe dintre ele creative –, care integrează pachetul informațional-descriptiv într-un sistem cognitiv, într-un patrimoniu, într-un ansamblu categorial, predominant logico-matematic, comun sau puternic formalizat, alcătuit din baze de date, categorii, cunoștințe, episteme, metode și metodologii, sentimente, convingeri, deprinderi etc., adică într-un construct extrem de dinamic, flexibil, chiar fluid, dar, în cele din urmă, coerent, unitar, echilibrat și foarte bine integrat – ontologic, gnoseologic, epistemologic și logic – în care există, puternic conexe, *modus-uri vivendi* și *modus-uri cognoscendi*.

Chiar și din această prezentare sumară a constructului cogniției, rezultă complexitatea acestui proces, imposibilitatea rămânerii la aceleași

³⁴ Sistemul comandă-control are, la ora actuală, alcătuiți mai complexe, prezentându-se sub forma unor sisteme C4I2SR (comandă, control, comunicații, calculator, informații, intelligence, supraveghere, recunoaștere, integrate, care funcționează într-o perfectă armonie, integrând, în același management sistemele de culegere, comunicare și analizare, în timp real, a datelor, imaginilor etc și de generare a informațiilor, sistemele de supraveghere și securitate, precum și comanda-controlul și, evident, feed-back-ul la acestea.

paradigme și necesitatea unei viziuni euristice, creative în actul cunoașterii. Omul este o ființă cognitivă. El trăiește mai ales în concept, într-o lume în care contează patrimoniile, sistemele de valori, interesele, proiectele, planificarea, evaluarea, prognoza, predicția, convingerea, atitudinea, trăirea. Cunoașterea nu este numai asimilare și acomodare, nu este numai procesul prin care se generează, întreține și regenerează un patrimoniu cognitiv. Ea este, dintotdeauna, și o construcție dinamică a mediului cognitiv, mediul în care trăiesc oamenii.

2. Cognitiv, cunoaștere, cogniție

Spațiul cognitiv este unul totdeauna activ. El are o *componentă de patrimoniu*, alcătuită din valorile tezaurizate ale cunoașterii, o *componentă procesuală dinamică*, în care are loc *cogniția* sau generarea cunoașterii și o *componentă securitară*, care se înscrie și se circumscrie în și pe fiecare dintre celelalte două, precum și pe ansamblul celor două.

Toate cele trei componente sunt interdependente. Fiecare are un rol foarte precis și, în același timp, fiecare depinde de celelalte două. Schematic, interacțiunea dintre cele trei componente ale spațiului cognitiv se prezintă ca în *Figura nr. 2*

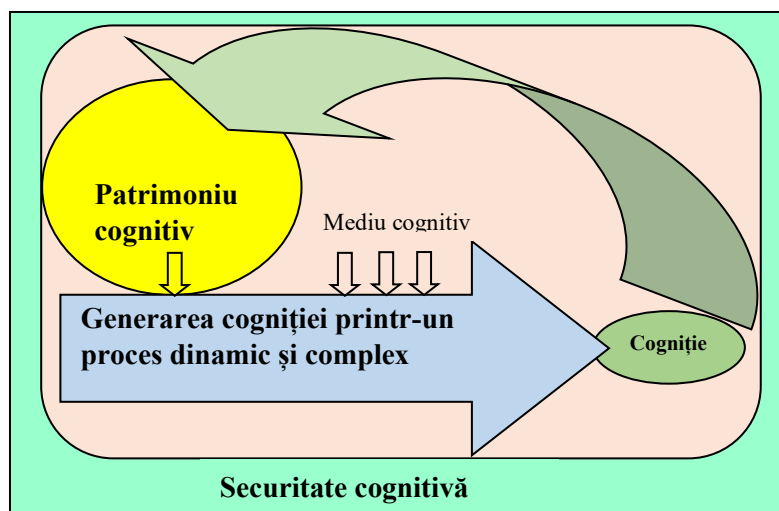

Figura nr. 2 Interacțiunile din spațiul cognitiv

Științele și tehnologiile informației și comunicării (STIC) sunt un vector al revoluției numerice cu un impact major asupra numeroaselor aspecte ale societății noastre.

Două mari axe tematice de interes s-au conturat în 2013 în Franța potrivit unui raport privind ingineria informației și roboticii în proceselor cognitive și de securitate cognitivă:

- **Sistemele eterogene comunicante:** securitate informatică, integritate a datelor, rețele adhoc, radio cognitive, rețele de captori abandonați, mobiluri, sisteme multi-agent sau multiroboți...;

- **Tratamentul informației complexe:** fuziunea informațiilor, cercetarea datelor, percepția mediului, sprijinirea deciziei, cooperarea între sisteme...

Domeniul Homme & Systemes (H&S) – studierea interacțiunii sistemelor cu omul. Acest domeniu, în viziunea DGA (Franța), pentru anul în curs (2013), conține următoarele:

- protecția omului care, din punct de vedere fizic, mental, cognitiv și social este vulnerabil, prin toată gama de acțiuni, de la cele neuro-ergonomice la cele socio-ergonomice (evident, aceste științe – neuro-ergonomia și socio-ergonomia, ca și celelalte care se află între ale, se bucură de o atenție specială în ceea ce privește cercetarea științifică);

- spațiul de muncă, ameliorarea proceselor, mijloacele și folosirea interacțiunilor activității colaborative;

- științele umane și sociale (SUS).

Tematicile prioritare pentru anul 2013 ale domeniului H&S, în viziunea DGA din armata franceză, au fost următoarele:

- monitorizarea activităților cognitive și a interacțiunilor dintre operatori;

- ameliorarea proceselor, mijloacelor și modalităților de folosire a interacțiunilor Om-Omul și Om-Sisteme;

- noile forme de activitate individuală și colaborativă în marile sisteme socio-tehnice (monitorizare, analiză, modelare, simulare, antrenare-formare, sprijinirea decidentului, dezbateri, rețele sociale...);

- raporturile omului și ale informației complexe (percepție, reprezentare, interacțiune, sprijinirea deciziei, cercetarea datelor);

Un accent specială urma să fie pus, în 2013, pe interacțiunile cu mijloacele de tratament și de analiză a marilor mase de date de tip "big data", în legătură cu domeniul ingineriei informației.

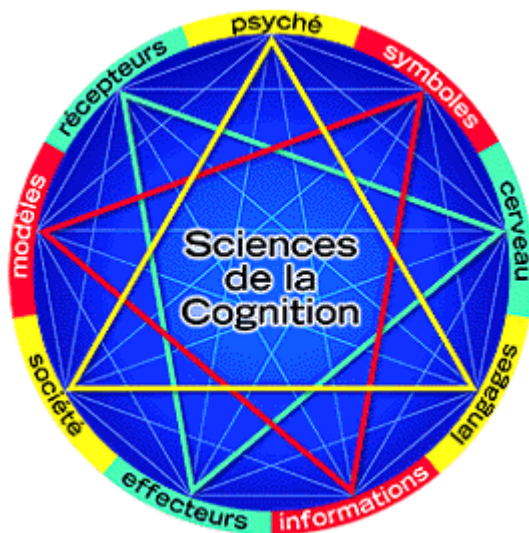
Interacțiunea cu omul, chestiunile de uzaj și implicațiile în termeni de științe umane și sociale (epistemologie, teorii ale deciziei și ale cunoașterii, etică, aspecte juridice...) sunt vizate în mod special.

Cercetarea în științele umane și sociale reprezintă o componentă de bază a domeniului. Ea contribuie esențialmente la comprehensiunea (înțelegerea), dezvoltarea și ameliorarea inovației, ingineriei sistemelor, tematicii "big data", sistemelor critice cu probabilitate redusă de întrebuințare, interacțiunilor, deciziilor în situații dinamice și complexe,

activității colaborative, noilor utilități, noilor forme economice și juridice (finanțări inovante, PPP, Privacy by design...).

Științele umane și sociale (SUS) trebuie să contribuie, într-un cadru pluridisciplinar, la revizuirea conceptelor și cuplajelor care se referă inclusiv la sistemele de securitate și apărare. Există, fără îndoială, cuplaje foarte consistente între componentele individuale, organizaționale sociale și/sau societale cu efecte în activitățile induse prin opțiunile și realizările tehnice, pe întreaga scală, de la individ la colectivitate. Acest lucru permite și o altfel de construcție a sistemelor decât cea bazată doar pe condiții tehnice sau de infrastructuri.³⁵

În Franța s-a creat, în 1995, un grup denumit Grupul de Interes Științific³⁶ (GIS) denumit „Științe ale cogniției”. Acest grup a rezultat din fuziunea a două grupuri distincte și încă trei grupuri partenere. Vocația acestui grup este menținerea echipelor franceze de cercetare în domeniul interdisciplinar al științelor cognitive la cel mai înalt nivel, de facilitare a proceselor de stabilire a unor legături temeinice cu alte laboratoare cu orizonturi științifice ale unor discipline diferite și studiere a posibilității transferării și aplicării în sectorul socio-economic a rezultatelor obținute în cadrul științelor cognitive.

Evident, științele cognitive nu se rezumă la disciplinele care se ocupă de domeniile cunoașterii și se studiază în învățământul de toate categoriile și pe toate treptele de formare și perfecționare continuă – psihologie, sociologie, teoria educației, teoria cunoașterii, epistemologie etc. –, ci includ și interdependențele și interacțiunile dintre acestea, precum și dintre acestea și alte științe, cum ar fi cele ale

³⁵ *Ingénierie de l'information et robotique*,
http://www.ixarm.com/IMG/pdf/Fiches_MRIS.pdf

³⁶ *Cellule "Sciences de la cognition"*,
<http://www.poleia.lip6.fr/GIS.COGNITION/home.html>

educației, cele naturale etc. În Figura nr. 3³⁷, prezintă un model al acestor interdependențe și interacțiuni, schema respectivă reprezentând și log-ul GIS „Științe ale cogniției”.

În societatea actuală, rolul mașinilor sofisticate a devenit extrem de mare și extrem de important. Omul are nevoie de foarte mult timp pentru a fi capabil să folosească astfel de mașini. Mai mult, numărul celor care le și cunosc cu adevărat și pot să le întrețină, să le repare, să le perfecționeze și să creeze altele noi este destul de mic în raport cu numărul din ce în ce mai mare al oamenilor care le folosesc efectiv. Securitatea folosirii acestor mașini este dificilă, întrucât depinde în mare măsură de interacțiunea om-mașină. Cauzele principale ale majorității accidentelor se află aici, în dificultatea joncțiunii om-mașină și chiar a joncțiunii dintre un om și un alt om.

Mașinile sunt studiate amănunțit de către științele pe baza cărora au fost create. În ceea ce privește comportamentul uman, sunt multe, foarte multe de făcut. Ergonomia (de la grecescul *ergon*) este știința organizării muncii, a optimizării efortului uman în vederea obținerii unor rezultate maxime cu cât mai mic efort și în condiții de securitate. Dar rădăcina *ergon* se găsește și termenul „*ergastule*” care se referă la camera unde erau închiși sclavii condamnați la muncă forțată... Deci munca, pentru om, nu este numai un mod de a-și exercita aptitudinile, cunoștințele și deprinderile, ci și un mod forțat de a o face. E drept, pe măsură ce tehnologia s-a perfecționat, efortul fizic s-a redus substanțial, dar, în aceeași măsură a crescut efortul intelectual, care duce la stres, la epuizare morală și intelectuală, la depresie și chiar la incapacitate de a munci în condițiile date. Aceste condiții sunt din ce în ce mai sofisticate și mai stresante, ceea ce duce, adesea, la epuizare psihică, la oboseală morală, la depresie. Capacitățile cognitive, pe absolut toate palierele – psihice, morale, intelectuale – sunt din ce în ce mai solicitate și din ce în ce mai afectate. Societatea bazată pe cunoaștere trece în prim-plan științele cognitive și rolul lor în generarea acestui tip de societate.

Fiind principalul mod de întreținere, susținere, generare și dezvoltare a societății bazate pe cunoaștere, cogniția și întregul proces de construire a sistemului cognitiv – care este un sistem activ-ofensiv – atrage, în același timp, noi pachete de provocări, pericole și amenințări și, conținând și unele vulnerabilități cognitive (de sistem și de proces) specifice. Altfel spus, bătălia din spațiul fizic se mută, treptat, în cel cognitiv, iar aceste mutații determină acest nou concept de securitate: securitatea cogniției, securitatea cognitivă.

³⁷ Sursa imaginii: *Cellule "Sciences de la cognition"*, <http://www-poleia.lip6.fr/GIS.COGNITION/home.html>

Dicționarele, în marea lor majoritate, definesc termenii în înțelesul lor comun, prin metoda genului proxim și diferenței specifice. A cunoaște = a avea o idee corectă despre ceva. Cunoaștere = faptul de a cunoaște un lucru, faptul de a ști că există. Cunoașterea intelectuală și cunoașterea sensibilă. Cunoștința = ceea ce se obține prin studiu și prin practică.

Dar, așa cum afirmam mai sus, procesul cunoașterii nu se reduce nici pe departe la definiții, chiar dacă definițiile subliniază esența lui. El este foarte complicat, foarte complex și, de aceea și foarte vulnerabil. Vulnerabil la contestări, la atacuri mistice, dar și la propriile sale imperfecțiuni și instabilități. Ne fiind unitar, procesul cognitiv cunoaște numeroase dimensiuni, niveluri, etape, desfășurări speciale, unele dintre ele contradictorii, sincope, eșecuri, dar și numeroase efecte pozitive. De aceea, securitatea proceselor cognitive este tot atât de importantă ca însăși generarea lor. Putem discuta de securitatea cogniției, în ansamblul ei, ca o totalitate a sistemelor și proceselor menite să asigure buna funcționare a procesului cunoașterii, stabilitatea și siguranța patrimoniului cognitiv și a procesului de generare a acestuia, dar și de o securitate specifică fiecăruia dintre domeniile cunoașterii, de la cele perceptive și intuitive la cele procesuale complexe.

Remarcăm doar câteva dintre acestea:

- Securitatea informației (info-securitate);
- Securitatea patrimoniului cognitiv;
- Securitatea bazelor de date;
- Securitatea rețelilor;
- Securitatea patrimoniului;
- Securitatea culturii, inclusiv a culturii politice și a culturii strategice;
- Securitatea infrastructurilor din domeniul cogniției;
- Securitatea epistemologică.

În același timp, securitatea cognitivă se partajează în trei componente foarte importante, așa cum se sugerează și în Figura 2, componente care, împreună, alcătuiesc ansamblul securității cognitive:

- Securitatea patrimoniului cognitiv;
- Securitatea procesului de generare a cogniției;
- Securitatea spațiului (domeniului) cognitiv.

Informația a fost dintotdeauna esențială în orice decizie și în orice tip de strategie. Și așa va fi mereu. Ba, mai mult, cu cât societatea progresează mai rapid, cu atât se impune mai intens centrarea efortului principal pe informație.

Cine știe poate. Cine stăpânește informația stăpânește lumea. Nu există putere acolo unde nu există informație etc. Chiar dacă propozițiile și frazele de mai sunt, din punct de vedere logic, generale și categorice, în realitatea lor ele pot fi și chiar sunt discutabile. Nu totdeauna informația

înseamnă putere, în sensul de putere absolută. Informația, fără un sistem de cunoștințe în care trebuie integrată, nu valorează mare lucru. În acest sens, informația înseamnă cunoaștere numai și numai dacă este integrată într-un sistem de cunoștințe, numai și numai dacă devine cunoștință. De altfel, astăzi, fără informație, nu se poate trăi nici măcar primitiv în societatea omenească. Cine este bine informat ar trebui să aibă totdeauna o soluție. Sau, cel puțin, așa ar fi normal, dacă respectivul are și sistemul de cunoștințe care să permită integrarea acesteia.

Fără un sistem de cunoștințe profunde, bine structurate, nu este posibilă nici accesarea informației, nici asimilarea acesteia, nici generarea procesului de integrare a ei în sistemul cognitiv și în sistemul de securitate cognitivă.

Numai așa este posibilă înlăturarea unei nedeterminări, adică aflarea unui lucru nou și, de cele mai multe ori, important, foarte important sau chiar vital. De aceea, principala bătălie a lumii contra lumii se duce, astăzi, în primul rând pentru informație și prin informație, dar pe un suport de cunoștințe temeinice.

Obținerea informației reprezintă o acțiune ofensivă. Mai mult, informația nu vine de-a gata. Ea trebuie obținută printr-un efort calificat și foarte intens de analizare a datelor și evenimentelor, a propozițiilor și cuvintelor, a tot ceea ce se spune, se scrie sau se vede. Informația este un proces creativ. Ea se extrage așa cum se extrage aurul dintr-un volum imens de steril.

Procedeele de extragere a informației sunt totdeauna ingenioase și inteligente. De aceea se și spune că o informație este, de fapt, un intelligence. Dacă, spre exemplu, într-o publicație apare o știre de genul: „În țara x, în 2013, s-a dublat numărul bolnavilor de cancer”, cel care o citește, dacă este specialist în informații, nu poate trece cu ușurință peste ea.

Imediat apare întrebarea: De ce?

La o analiză foarte atentă a tuturor datelor și informațiilor conexe, s-ar putea ajunge la concluzia, spre exemplu, că, în țara respectivă, nivelul de radioactivitate a crescut, iar această creștere poate avea o mulțime de cauze, inclusiv aceea a intensificării necontrolate sau grăbite și insecurizante a activităților din domeniul industriei substanțelor radioactive pentru realizarea unor mijloace CBRN³⁸ sau chiar a unor variante ale armei nucleare.

Aceasta poate fi, de fapt, informația care poate fi extrasă din noianul de date, de știri și de evenimente, pornind de la un simplu semnal sau de la o altă informație, cum ar fi, spre exemplu, aspirația acelei țări pentru a deveni foarte rapid o putere care să conteze în raporturile regionale și internaționale.

³⁸ CBRN (Chimice, Biologice, Radiologice, Nucleare).

În loc de concluzie

Așadar, informația se extrage și se construiește. Nu în liniște, nu într-un turn de fildeș, nu doar în fața computerului sau în liniștea biroului dotat cu toate facilitățile lumii, ci în toate aceste locuri și în multe altele, adică peste tot, dar mai ales în teatrele de operații politice, economice, sociale, psihologice, culturale și militare ale lumii. Pentru că lumea este – așa cum a fost dintotdeauna – conflictuală. La granița dintre metaforă și realitate, putem spune că războiul lumii este activ și continuu, în timp ce pacea ei, în măsura în care putem vorbi de acest concept, fără a-l înțelege ca un corolar al războiului, este, totdeauna relativă și limitată. După un studiu făcut de noi cu câțiva ani în urmă³⁹, a rezultat că, în 60 de ani de pace, au existat 724 de ani de crize, conflicte și războaie. Aceste conflicte și războaie fac parte din realitatea trecută lumii și, probabil, ele nu se vor mai întoarce niciodată în forma lor de atunci. Nici un război nu a semănat cu unul trecut, iar cei care au continuat să se pregătească pentru un război, luând ca regulă de bază experiența acumulată de ei și de ceilalți în războiul trecut, au pierdut acest război.

Viitorul război va fi, probabil, unul cu totul deosebit. Noi credem că războiul – ca o continuare a politicii prin mijloace violente – se va muta semnificativ în spațiul cunoașterii, în cel al conceptelor. De aici nu rezultă că armele de foc vor tăcea, ci doar că la aceste se vor adăuga unele noi, bazate pe cunoaștere, dar și cele care se vor menține în matricea tradițională vor suporta modificări radicale, componenta cognitivă devenind esențial.

Din acest motiv securitatea cognitivă nu va scoate conflictul și războiul din limita extremă a conflictualității, ci, dimpotrivă, vor lărgi și diversifica o astfel de limită, mărin și mai mult vulnerabilitățile și, în consecință, riscul extrem.

³⁹ *Criza, conflictul, războiul* (coordonatori: general dr. Mircea Mureșan, general de brigadă (r) dr. Gheorghe Văduva, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007, pp. 394-399)

SIMETRIC, DISIMETRIC ȘI ASIMETRIC ÎN DINAMICA UNIVERSULUI COGNITIV

SYMMETRIC, DYSIMMETRIC AND ASYMMETRIC IN THE DYNAMICS OF COGNITIVE UNIVERSE

Rezumat

Procesul cunoașterii a ieșit demult din linearitate, chiar dacă sensul cogniției este totdeauna unul ascendent, omnidirecțional și, mai exact, expansiv. Niciodată cunoașterea nu regresează, ci totdeauna progresează. În toate direcțiile. Deși procesul cunoașterii este unul de tip nelinear și foarte complex, cogniția este totdeauna nesătulă, extensivă și acaparatoare. Cunoașterea este ca o sferă care se mărește și se tot mărește, până ce se va identifica, undeva, în infinit, cu Universul, trecând apoi, ambele, coerent și consistent, spre un nou parcurs spre infinit, dacă toate acestea au vreun sens. Cunoașterea este importantă prin ce produce, prin ce se vede, și nu neapărat prin posibilitatea ei de a atinge infinitul. Dar nici această posibilitate nu este neglijabilă. La urma urmei, omul este, aproape în exclusivitate, cunoaștere. Omenirea a creat, de-a lungul mileniilor, un univers al ei, Universul Cognitiv, efect al penetrării și umanizării Necunoscutului, printr-un univers intermediar – Universul Cognoscibil. În ce fel de relație se află aceste trei Universuri?

Cuvinte-cheie: cunoaștere, univers, cogniție, cognitiv, cognoscibil, necunoscut, simetrii, disimetrii, asimetrii

Abstract

Knowledge process drawn out long time from linearity even in the sense of cognition is always ascendant, omni-directional and rather expansive. Knowledge never regresses but progresses in all the directions. Although knowledge process is nonlinear and very complex cognition is always unpleased, extensive and greedy. Knowledge is like an increasing sphere until will identify somewhere in the infinite with the Universe and then the both will coherently and consistently pass to a new itinerary to infinite, if all has sense. Knowledge is important by its seen able product and not necessarily by its possibility to touch the infinite. But either this possibility is to

be neglected. At last, human is almost exclusively knowledge. Humankind created along the millennia a universe on its own, the Cognitive Universe, effect of Unknown penetration and humanization by an intermediary universe – The Cognoscible Universe. What kind of relation is among the three universes?

Keywords: knowledge, universe, cognition, cognitive, cognoscible, unknown, symmetry, dissymmetry, asymmetry.

Introducere

Cunoașterea pătrunde peste tot, ca un fluid, ca o materie, mai exact, ca o substanță fără formă și fără identitate. Pentru că el, omul, pătrunde peste tot. Mai mult, se pare că, acolo unde ajunge, găsește exact ceea ce caută, pentru că ea se caută, de fapt, pe sine, așa cum este ea în interiorul lucrurilor cognoscibile, adică în interiorul spațiului cognitiv. Michelangelo spunea că, la drept vorbind, nu el, sculptorul, a creat statuia, ci doar a descoperit-o în interiorul marmorei și a ajutat-o să se elibereze și să-și preia forma pe care o avea deja acolo, în piatră. Cu alte cuvinte, pentru cunoaștere, deci, pentru om, esența lucrurilor nu este obiectul conținut în ele, adică ceea ce are volum și greutate, adică ce se vede, ce se percepe, ci ceea ce nu se vede, adică noțiunea lor, a fiecăruia dintre ele. Pentru cunoaștere, nu este importantă materia, ci noțiunea ei. Lumea cunoașterii nu este identică cu lumea materială, ci cu reprezentarea dinamică, în mișcare, în devenire, a acestei lumi, cu reconstrucția ei în planul formei, al conceptului, al ideii. De aici nu rezultă că, pentru cunoaștere, lumea materială nu există, ci doar faptul că procesul cunoașterii trece această lume într-o altă dimensiune, adică într-un alt sistem de referință, cel al noțiunilor, raționamentelor, reprezentărilor, ideilor, conceptelor și teoriilor. Chiar dacă afirmațiile acestea – spuse și scrise de atâtea ori, de-a lungul istoriei – își au partea lor de abstractizare, de generalizare și de concretizare, cunoașterea (ca proces) și cogniția (ca efect) alcătuiesc un univers special, un univers al omului cunoscător, Universul Cognitiv, Universul Cogniției.

În unele lucrări, cunoașterea este definită ca un proces interactiv (de asimilare și acomodare), care se produce între subiectul cunoscător și obiectul cognoscibil, de unde rezultă că un astfel de proces este unul constructiv, sinergic și nu doar unul ofensiv și, respectiv, defensiv. Subiectul cunoscător nu se află într-o continuă ofensivă tenace și distrugătoare, agresivă, împotriva obiectului de cunoscut, ci în una eliberatoare, constructivă. Cunoașterea este sinergică, și nu doar energetică și copleșitoare. Procesul cunoașterii „eliberează” noțiunea din obiectul ei, fără a deteriora fizic, psihic și cognitiv, acest obiect, ci, dimpotrivă, ajutându-l să aibă

relevanță în spațiul cognitiv, să existe, adică, în Universul Cognitiv, în Cogniție. Cel puțin, așa crede mintea instituționalizată și universalizată a omului, cea care generează și regenerează procesul cognitiv, singura din Univers, care, după calitatea și nivelul cunoștințelor de până acum, poate să o facă.

Dar, oare, aceasta este realitatea? Cine, cum, unde, când, până când, de ce și, mai ales cu ce anume declanșează, susține și întreține acest proces? Întrebarea „Unde?” pare să nu-și aibă rostul, de vreme ce cunoașterea este omnidirecțională și universală. Și totuși, cunoașterea are vectori, urmează regulile luptei ofensive, ale operației strategice ofensive, desfășurându-se totdeauna pe direcții, cu numeroase manevre pe linii interioare și exterioare, pe aliniamente și obiective foarte clare, ca să folosim un limbaj din strategiile militare. În proximitatea sferei Universului Cognitiv, se află învelișul pregătit de către cel cognitiv, prin iradiere cognitivă, pentru a fi „cucerit” de către cogniție și, deci, asimilat de Universul Cognitiv. Acest înveliș ar putea fi numit Univers Cognoscibil, adică Universul care poate fi cunoscut, în sensul că este pregătit pentru a putea fi asimilat de Cogniție.

Universul Cognitiv nu este identic cu Universul Cognoscibil. Universul Cognoscibil este „forma” proximă posibilă a cogniției din spațiul Necunoscutului, este acea parte din Universul Necunoscut, pregătit, prin miracolul pre-cunoașterii, pentru a fi cunoscut, care a devenit deci cognoscibil și, prin procesul cunoașterii, putând fi integrat, treptat, în Universul Cognitiv, cu ajutorul științei, reflecției și construcției gnoseologice.

O posibilă reprezentare grafică a acestui proces se sugerează în *Figura nr. 1.*

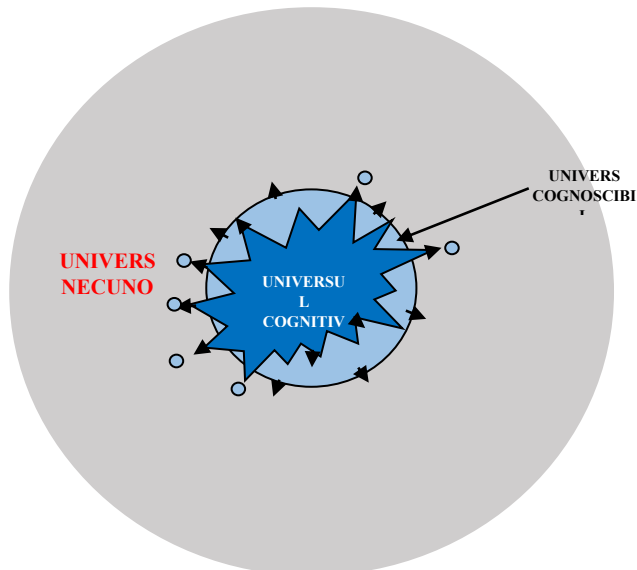

Figura nr. 1 Relația dintre cele trei Universuri în procesul cunoașterii

Cele trei Universuri (Cognitiv, Cognoscibil și Necunoscut) au stări diferite. *Universul Necunoscut* este infinit. Nimeni nu-i știe marginile, iar astfel de margini, de fapt, n-au sens, chiar dacă noțiunea de Univers presupune un proces de identificare, deci, de limitare. *Universul Necunoscut* este, într-un fel, infinitul mare din matematică, este nesfârșitul, nelimitatul, absolutul, veșnicul. Sfera lui n-are deci margini (nici nu știm dacă, pentru un continuum fără limite, este potrivită noțiunea de sferă), iar în interiorul acesteia, sfera Universului Cognitiv tinde să acapareze *Necunoscutul*, *Nemărginitul*. Această acaparare se face treptat, prin generarea progresivă a unui înveliș asimilabil, cel cognoscibil.

Pornind de aici, *Universul Cognoscibil* este, practic, un efect al acțiunii Universului Cognitiv, al tendinței acestuia de a se extinde în toate direcțiile. *Universul Cognoscibil* este un spațiu al pre-cunoașterii, adică al pregătirii elementului pentru a deveni noțiune, pentru a accepta includerea lui în spațiul Cognației.

Această includere nu este o simplă proiecție, ci o construcție abstractă, o redimensionare virtuală, dar pe coordonate care pot sau nu să le deformeze pe cele reale. Nu știm dacă o astfel de pregătire este doar un efect al acțiunii minții omenеști universalizate sau/și personalizate, care pregătește toate cele necesare (categorii, politici și strategii, forțe și mijloace, proceduri, modele de acțiuni tactice, expertize etc., dar mai ales instrumente) pentru a genera, în avangardă, spații, zone sau puncte cognoscibile (din care este alcătuit *Universul Cognoscibil*), dar știm totuși că un astfel de fenomen se produce prin procese foarte complicate, la baza lui aflându-se interesul omenirii pentru a cunoaște, sub toate aspectele, *Universul Necunoscut* sau cât mai mult din acesta.

Pe cale de consecință, avem de-a face cu o bătălie continuă a cunoașterii, chiar cu un război al cunoașterii, care poate fi definit ca o continuare a politicii cognitive a omenirii, prin mijloace foarte active (chiar agresive) ale cunoașterii pentru „defrișarea” zonelor necunoscute și expansiunea cogației pe noi și noi țărămuri.

Ar fi posibil ca un astfel de proces să nu înnobileze natura cognitivă, cum credem cu toții, ci, dimpotrivă, ca și în cazul agresiunii fizice a omului asupra mediului geofizic, s-o deterioreze, îndepărtând-o de origini, deșrădăcinând-o și, în final, artificializând-o, făcând-o adică natură abstractă.

Acest proces este dinamic și foarte îndelungat. Nimeni nu știe exact când a început (probabil că este și el, nu numai expansiv, ci și, pe vectorii de cunoaștere a originii, adică spre înapoi, infinit, ca și *Universul Necunoscut*), dar direcțiile de cercetare care se folosesc în acest proces atât de complicat se orientează atât spre viitor, cât și spre trecut.

1. Universalitatea Universurilor

Universul în care trăim, atât cel cosmic, împreună cu stelele și nemărginirile, cât și cel al proiecției Cogniției în acest meta-univers, este, deci, infinit. Minte omenească înțelege acest paradox, îl acceptă ca pe un dat, ca pe un efect al unui calcul, ca pe un miracol, dar și ca pe o provocare. Totuși, această minte omenească – și ea fără limite – a folosit, pentru a analiza Universul fizic infinit, un model cât se poate de finit – modelul atomic. Universul seamănă cu un atom uriaș, așa cum fiecare dintre sistemele care îl compun urmează cam aceeași configurație cognoscibilă. Teoretic, putem identifica *ab initio* Universul Necunoscut cu Universul Cognoscibil, întrucât nimeni nu se mai îndoiște astăzi de faptul că întregul Univers, sub toate formele și realitățile sau reprezentările sale, poate fi cunoscut. Dacă el este infinit, atunci și cunoașterea tinde spre infinit.

Aceasta este o concluzie extrem de interesantă, dar și de nivelatoare, care, luată *in integrum*, ar putea conduce la o viziune simplificatoare asupra proceselor cognitive și asupra cogniției, în general, ca efect previzibil al acestora. Nu există obstacole insurmontabile pentru cunoaștere. Acolo unde ochiul nu ajunge, ajunge gândul, ajunge calculul, ajunge matematica. Telescoapele sunt ațintite spre aceste nemărginiri, sateliții artificiali roiesc în jurul planetei noastre, dar și dincolo de această proximitate, rachetele interplanetare sunt deja o realitate, modulele cosmice explorează deja suprafața lunii, suprafața lui Marte, caută exoplanete, urmăresc fenomenele cosmice, supraveghează activitatea solară, de care depinde viața pe planeta Pământ, în timp ce oamenii de știință, institutele de cercetări, laboratoarele pătrund tot mai mult în tainele acestui Univers Necunoscut, unitar și, în același timp, alcătuit parcă din fractali, miraculos și imprevizibil... Dar, aproape în același mod, însă cu instrumente ale reflecției filosofice, ale științelor cogniției, omul pătrunde tot mai mult și în universul propriilor cunoștințe, în Mega-Universul Cunoașterii. Afirmația că Universul Necunoscut este, totuși, cognoscibil este, deopotrivă, o urmare a unui raționament inductiv și, în același timp, o soluție dată unei ecuații care modelează interdependențele cosmice și pe cele cognitive.

Există o linearitate a acestei nelinearități cognitive, în sensul că procesele cunoașterii, chiar dacă sunt conflictuale și complexe, au vectori, fiind ca niște cogno-nave care poartă mintea omenească spre nemărginirile Universului Necunoscut, ceva în genul Ideii Absolute hegeliene. Astfel, cunoașterea ne apare ca o binecuvântare îndreptată spre Universul Necunoscut (dar nu incognoscibil), care se exprimă în și prin acest miracol transformator denumit Cogniție, care construiește pas cu pas Universul Cognitiv, univers care aparține minții oamenilor.

Omul știe deja foarte multe lucruri despre acest Univers. Cercetarea lui asupra Universului este foarte complexă și foarte bine structurată. Omul a descoperit, în acest spațiu infinit, planete, stele, constelații, găuri negre, fenomene cosmice care au sau nu corespondențe pe planeta Pământ, forme și stări ale materiei și energiei, pericole și amenințări pentru planeta noastră, vulnerabilități ale Terrei la acestea, dar și noi posibilități de soluționare, prin mijloace ale oamenilor, ale planetei și ale Universului, unele dintre mai marile sau mai micile problemele importante ale noastre, ale omenirii. De asemenea, omul a descoperit, în propriul său univers cognitiv, posibilitatea cunoașterii cunoașterii, generată de o trebuință intelectuală, de un interes care ține de un modus vivendi într-un modus cognoscendi.

Există o anumită simetrie în Univers și între Universuri (ne referim la cele trei pe care le-am inclus în marele Univers al Cunoașterii (Universul Cognitiv, Universul Cognoscibil și Universul Necunoscut, acesta din urmă și în exterioritatea sa), dar și disproporționalități (disimetrii), care generează și reconfigurează mișcarea și devenirea cognitivă, și asimetrii, care perturbă semnificativ armonia celor trei Universuri. Universul Necunoscut exercită o rezistență variabilă și complicată la expansiunea Universului Cognitiv, iar efectele acesteia se metamorfozează în modul nelinear și chiar dramatic în care se constituie Universul Cognoscibil. Rezistența Necunoscutului la presiunile Cunoscutului se manifestă nu doar prin barierele pe care acesta le ridică în fața ofensivei cunoașterii, ci și prin „virusarea” și degradarea Cognitivului și mai ales a Cognoscibilului. Fiecare parte a Universului Necunoscut se baricadează pentru a nu fi deranjată și deformată prin procesul cognoscibilității, prin acest amestec al omului în natura lucrurilor, și, ulterior, prin ofensiva Universului Cognitiv. Ea contribuie însă și la „apărarea activă” a Necunoscutului împotriva expansiunii ofensive a Cunoscutului, participând la acțiunile contraofensive de degradare a Universului Cognoscibil și a Universului Cognitiv, prin deteriorarea *Cunoștinței*, adică a unității sau entității de cunoaștere, a „moleculii” cunoașterii. Acțiunile de acest tip sunt, de regulă, asimetrice. Asimetria rezultă din disproporționalitatea existentă între Universul Cognitiv (care este un Univers educat și organizat) și Universul Necunoscut (care este un Univers primar, dar monolitic, surprinzător și needucat, în sensul dorit de om), din interacțiunile disproporționate dintre acestea, și se exprimă în acțiuni virulente, de regulă, atipice și foarte consistente – unele înalt tehnologizate, altele primitive, dar foarte intense. Universul Necunoscut nu este capabil să folosească „tehnologia” avansată a cunoașterii (pentru că n-o are și nici nu are habar de așa-ceva), ci doar formele atipice, primare, de rezistență la cunoaștere și pe cele de deteriorare a cunoștinței, așa cum, spre exemplu, vegetația din junglă și mediul natural deteriorează rapid castelele și construcțiile omenești realizate aici, dacă omul nu are suficientă forță pentru

a le proteja și a le extinde. Și totuși ofensiva omului asupra mediului natural se extinde, infrastructura civilizației cucerind, încet-încet, „cetățile” junglei, ale nisipurilor marilor deșerturi și chiar ale oceanelor și ghețurilor polare. Pentru că natura umană este într-o ofensivă continuă, dusă cu mijloacele cunoașterii și ale înaltei tehnologii, împotriva naturii planatei Pământ, chiar dacă efectele pot fi, în final, dezastruoase și pentru om.

Acest proces este ilustrat în *Figura nr. 2*

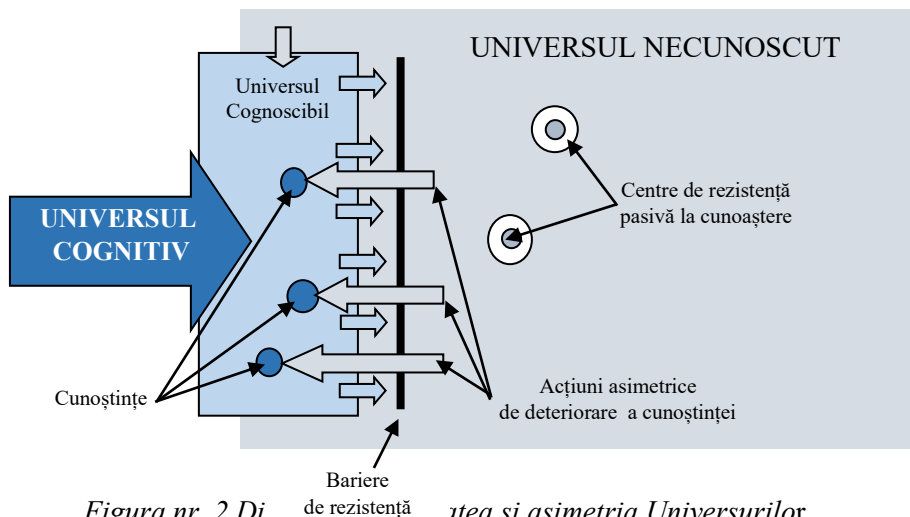

Figura nr. 2 Di itea și asimetria Universurilor

Din perspectiva stadiului cunoașterii actuale, conștiința de sine aparține doar omului. Probabil că o astfel de afirmație ar trebui luată în relativitatea ei, deși, la ora actuală, ea este o axiomă de la care se pornește în orie demers cognitiv, omul fiind, cum spunea Protagoras, măsura tuturor lucrurilor, a celor ce sunt, pentru că sunt, și a celor ce nu sunt, pentru că nu sunt. De atunci au trecut două milenii și jumătate, iar Universul Cognitiv a înaintat foarte serios pe seama Necunoscutului. Cercetări relativ recente au demonstrat că și plantele sunt sensibile la muzică, la discursuri, la comunicare. S-ar putea ca Universul Necunoscut (încă necunoscut pentru om) să beneficieze de un „instrumentar comunicativ” și, deci, cognitiv, cu mult superior celui cu care se îndeletnicește și se mândrește omul, dar o astfel de supoziție se cere serios verificată, pe măsură ce acest lucru devine posibil. Poate că abia atunci omul își va cunoaște și își va înțelege cu adevărat propria sa natură.

Formele existenței – substanță, energie, informație – se regăsesc în planul cogniției ca sisteme dinamice complexe de interacțiuni, dar și de comunicare. Această comunicare pare a fi foarte apropiată de cea specifică

Universului Cognitiv, poate chiar superioară acesteia, dar această afirmație rămâne de verificat și de demonstrat.

2. Simetric, disimetric și asimetric în Universul Cognitiv

Dar cunoașterea nu înseamnă doar cunoaștere a Universului Necunoscut, ci și a propriei sale stări și dinamici, a meandrelor ei imprevizibile și orizonturilor ei destul de încețoșate, a conflictelor care o erodează sau, dimpotrivă, o animă și o propulsează. Sarcinile cognitive ale omului sunt nemărginite. Nu există niciun fel de limite pentru mințile iscoditoare, pentru cel care vrea să știe. Și chiar dacă nu vrea, el, omul, nu poate exista înafara dimensiunii sale cognitive, pentru că omul este, efectiv, cunoaștere.

Linearitatea și nelinearitatea proceselor cognitive sunt expresii ale unor parcursuri sinuoase și complicate și ale unor proiecte cu configurații sensibile, în care orizonturile se amestecă, se diversifică și se complică, iar planurile apropiate se contopesc sau se derulează imprevizibil și chiar haotic. Procesul cunoașterii, în general, constă în generarea și asimilarea unei informații, transformarea acesteia în cunoștință și integrarea ei efectivă într-un sistem cognitiv, adică într-o mulțime de cunoștințe care delimitează un domeniu (spre exemplu, domeniul silviculturii, dar și domeniul probabilităților condiționate sau cel al limbilor romanice).

Cunoașterea are foarte multe dimensiuni, dintre care cele mai importante sunt: învățarea, cercetarea și creația. *Învățarea* formează suportul cunoașterii, *cercetarea*, ca formă și metodă de asimilare sau de generare a procesului de asimilare, aduce elementul de noutate în spațiul cunoașterii, iar *creația*, ca formă de construcție inteligentă, intuitivă și sensibilă, aduce valoare în cunoaștere, generând patrimoniul Universului Cognitiv. Nu există valoare acolo unde nu există creație, dar nici creație acolo unde nu există valoare.

Aceste afirmații, ca multe altele, par categorice. Ele sunt confirmate de experiență și de realitățile proceselor cognitive desfășurate de milenii. Cu toate acestea, și ele trebuie luate în marja lor de adevăruri dinamice, de adevăruri care se cer reconstruite și redemonstrate, pentru că, în Univers – și cu atât mai puțin în Universul Cognitiv –, nimic nu este definitiv, ci totul se află în mișcare, în schimbare, în transformare, în devenire.

Toate universurile din spațiul cunoașterii și necunoașterii – Universul Necunoscutului, Universul Cognoscibil și Universul Cognitiv – sunt, la rândul lor, dinamice și conflictuale. Conflictul se generează nu numai între Universuri, ci și în interiorul acestora. Conflictul, ca formă de distrugere, dar și ca impuls și moment de schimbare și de generare a progresului, este, deopotrivă, exogen și endogen. Conflictul se generează din amplificarea

unor tensiuni interne, dar și prin apariția unor dezechilibre ca urmare a unei intervenții externe, a unui „intrus” sau a unui „neutron” cognitiv. Așa cum neutronul, atunci când bombardează nucleul unui atom, în rupe, generând două noi entități nucleare, fiecare cu protonii, neutronii și, pe orbitele exterioare, cu electronii săi, și informația, ca „neutron”, atunci când bombardează nucleul cognitiv, produce divizarea acestuia și crearea unor noi nuclee cognitive, deci unor noi trebuințe de cunoaștere, a unor noi interese de propulsare a procesului cognitiv. Informația este singura care poate sparge tiparele cognitive, întrucât este nedeterminare înlăturată, este adică noutate, element de forță, entitate și identitate, picătură care, prin adăugire și integrare (devenind unitate de cogniție), schimbă echilibrul sistemului cognitiv și generează deplasarea către o nouă stare, adică progresul. Dar informația nu este un lucru în sine decât în măsura în care „managerul cognitiv”, adică mintea omenească, o extrage din noianul de date și de fapte, din noianul de cuvinte și de evenimente și o transformă în intelligence sau în monadă cognitivă. E drept, de-a lungul procesului cunoașterii, unele cunoștințe (entități cognitive) se degradează, mai exact, se transformă, trec adică în altele mai noi sau cu forme mai noi; se reformulează, se renovează, se upgradează, dar nu dispar. Cunoașterea se află tot timpul într-un proces de actualizare. *Critica Rațiunii pure* a lui Kant nu neagă *Regulile...* lui Descartes, ci se apleacă doar mai puternic, mai temeinic asupra procesului de cunoaștere a cunoașterii, ca modalitate prin care cunoașterea își construiește și își înțelege transcendentalul, devenirea, lumea ei.

Universul Cognitiv nu este limitat și cu atât mai puțin îngrădit de Universul Cognoscibil, nici de Universul Necunoscut, ci, chiar dacă se află în interiorul acestora, se dezvoltă continuu, tinzând, ca și mediul înconjurător, spre infinit... Așadar, când vorbim de Universurile Cogniției, ne referim la două lumi paralele, interconectate și interconexate, ambele interioare marelui Necunoscut care, încet-încet, pe măsură ce cedează interiorul său Universului Cognitiv, se extinde spre infinit, nu doar spre infinitul fizic – ca nemărginire –, ci și în cel al Abstractului, al lumii cognoscibile, rezultate din procesul de cunoaștere a tot ce există – spațiu geofizic, cosmos, spirit, gândire, viață – și a tot ce devine. Dar și cunoașterea, ca orice proces, ca orice sistem dinamic și complex, tinde spre entropie zero, adică spre moartea sistemului sau procesului. Așa ceva se întâmplă cu toate entitățile și identitățile din Univers. Cât este vie, planeta Pământ produce fenomenele pe care le cunoaștem (sau nu), generează, în interacțiune cu Cosmosul, resursele vitale care sunt necesare biosferei, deci și omului, dar, pe măsură ce se va răci și entropia sa se va apropia de zero, toate acestea vor dispărea, iar planeta va deveni pur și simplu un bolovan cosmic, sau pur și simplu se va dezintegra în elemente cosmice primare, așa cum se dezintegrează și omul după moarte.

Aici, în acest Univers Cognitiv, lucrurile sunt și mai complicate, întrucât, așa cum spuneam, cunoașterea nu este nici pe departe un proces linear. Filosofia a generat o teorie a cunoașterii – gnoseologia –, dar, de fapt, unii savanți, printre care și Jean Piaget, întemeietorul Epistemologiei genetice, contestă filosofiei competențele cognitive, sau, în orice caz, limitează metoda cogniției de tip filosofic la reflecție. Filosoful nu construiește cunoaștere, nu avansează pe tărâmul Universului Necunoscut, nu creează nici măcar acel Univers Cognoscibil, ca avanpost al Universului Cognitiv, așa cum l-am numit noi în această schiță de eseu. El doar reflectează la conexiunile posibile și la ceea ce rezultă din acestea. Adevăratele „mașini cognitive”, cele care iau taurul de coarne și pătrund în Universul Necunoscutului, sunt create de știință, mai exact, de științe, și sunt tot atât de numeroase și de diverse, pe cât sunt științele acestei lumi. De aici nu rezultă că filosofia este doar o chestiune de reflecție și de despicare a firului în patru; rezultă doar că ea, singură, nu are nici metodele, nici instrumentele și nici capacitățile necesare multiplicării și specializării instrumentelor și metodelor cogniției. Acestea aparțin, în cea mai mare parte, dacă nu chiar în totalitate, științelor. Cunoașterea cere instrumente, tehnici, proceduri. Ca să cunoști Luna, nu este de-ajuns să reflectezi la luminozitatea ei exogenă, la sentimentele pe care ți le creează, ci trebuie să ajungi acolo sau, măcar, să trimiți niște roboți care să ia probe din solul Seleniei, să aducă echipelor de cercetători acele date absolut necesare cunoașterii și înțelegerii satelitului natural al planetei Pământ, iar acești specialiști să le analizeze și să desprindă concluzii din ele, adică informații și entități de cognitive specifice cunoașterii astrului lunar.

Gonseth vorbește de *principiul tehnicității* în cunoaștere, în sensul că orice cunoaștere are nevoie de o tehnică specială, cum ar fi, spre exemplu, *formalizarea axiomatică* pentru cunoștințele deductive, care urmează, în principiu, schema raționamentului deductiv, a silogismului, și *observația metodică* și *experimentul* pentru cunoașterea faptului. Cunoașterea faptului este tot atât de dificilă, dacă nu chiar mai dificilă, ca, spre exemplu, cunoașterea formelor sau chiar cunoașterea cunoașterii. Fizica experimentală a apărut cu douăzeci de secole după matematică și logică⁴⁰, iar psihologia a avut nevoie de încă două secole pentru a se înțelege că știința aceasta a psihicului omenesc are nevoie de experiment. Acest lucru l-a făcut pe Einstein să exclame: „Ce complicat e asta! E mult mai grea psihologia decât fizica!”. Pare a fi „mult mai economic de a reflecta și a deduce decât de a experimenta.”⁴¹ Și acest lucru este adevărat, dar e greu de pus în balanță

⁴⁰ Jean Piaget, *Înțelepciunea și iluziile filosofiei*, Editura științifică, București, 12970, p. 193.

⁴¹ *Ibidem*, p. 193

reflecția, ca modalitate de a gândi asupra unor situații, cu observația sau cu experimentul, ca modalități de a culege date și informații despre un anumit obiect, despre o anumită stare, despre un anumit proces sau de a produce un fapt, un proces și chiar un fenomen pentru a înțelege care-i sunt caracteristicile, mecanismele și vulnerabilitățile.

Cunoașterea este, deci un proces complicat. Chiar dacă ea începe, pentru om, încă din faza embrionară – când copilul se află în pântecul mamei –, forța cognitivă și, mai ales, maturitatea cognitivă se realizează foarte târziu, pe la 11-12 ani și chiar la 14-15 ani, când este vorba de comportări experimentale cu disocierea sistematică a factorilor.⁴² Mai mult, „oricine știe cum se pierde ele pe urmă în majoritatea profesiunilor liberale, dacă nu sunt întreținute la universitate; și acestea, cel puțin la noi, din lipsa oricărei educații în învățământul secundar, care să cultive aceste conduite totuși spontane.”⁴³

Cât de complicat este procesul cunoașterii! Pentru *kantianism*, a cunoaște înseamnă a fabrica; pentru *realism*, a cunoaște „înseamnă a deveni celălalt în calitate de altul”, pentru simțul comun, a cunoaște înseamnă a ști despre ce-i vorba, a înțelege cu spune celălalt. Maritain, din perspectiva filosofiei sale naturale (*Reflections sur l'intelligence*, Paris, 1924), îl critică pe Einstein, iar Bergson, în *Durée et simultanéité*, apărută în 1922, referindu-se la singurul timp real, în raport cu cele relative, atribuite sau chiar fictive, recunoaște, totuși, în cele din urmă, că inclusiv acest timp real, obiectiv, este dependent de mediu, ceea ce, înseamnă, altfel spus, acceptarea noțiunii de timp relativ sau de timpuri relative. El spune că durata noastră și o anumită participare la această durată interioară, simțită și trăită de mediul nostru material, sunt fapte de experiență... Durata bergsoniană nu este, totuși, ruptă de relativitate, nu este opusă ei, iar acest lucru are mare importanță în procesul cunoașterii.

În postfața la prima ediție a eseului „Înțelepciunea și iluziile filosofiei” – un eseu care... încearcă să aducă problema cunoașterii cu picioarele pe terenul solid al științei – arată și motivul pentru care a scris l-a scris. „Dar cum ei (filosofii N.N.) învinuiesc din ce în ce mai mult știința însăși, cu o severitate direct (și nu invers) proporțională cu pătratul distanțelor care îi separă de ea, rezultă de aici obligația pentru fiecare de a reacționa. Iată de ce am crezut de datoria mea să pun mâna pe condei, cu o convingere cu atât mai mare cu cât psihologii sunt în mod special vizați în această privință, amenințați în mod explicit de a vedea munca lor de cercetare dublată de o

⁴² *Ibidem*, p. 194.

⁴³ Apud, *Ibidem*, B. Inhelder și J. Piaget, *De la logique de l'enfant a la logique de l'adolescent*, Presse Universitaire de France, Paris, 1959

așa-zisă «psihologie filosofică», al cărei examen sistematic arată repede cât de inexistente i-au fost cuceririle.”⁴⁴

Una dintre tezele fundamentale la care ajunge Piaget, întemeietorul epistemologiei genetice, este aceea că „filosofia nu ajunge deloc la o cunoaștere, din lipsa instrumentelor de verificare (descoperirea și folosirea acestora conferind *ipso facto* oricărui progres cognitiv caracterul unei specializări științifice); ea poate conduce, din contră, la o «înțelepciune» prin coordonarea valorilor de cunoaștere cu celelalte valori umane, dar o înțelepciune presupune o angajare și pot deci coexista mai multe înțelepciuni, nereductibile unele la celelalte, în timp ce pe tărâmul unei probleme de cunoaștere în sensul strict, un singur adevăr este acceptabil.”⁴⁵

Heidegger spune că gândirea începe acolo unde vom înțelege că „Rațiunea, proslăvită de secole, este dușmanul ei mai înverșunat al gândirii.”⁴⁶ Piaget numește această afirmație „înțelepciune nerațională”, dar – susține savantul elvețian –, ea nu poate fi exclusă din filozofie. Pentru că, la urma urmei, filozofia, chiar dacă este definită ca știință a înțelepciunii, este, în primul rând, un mod de a gândi.

Discuțiile și dezbaterile pe teme precum cea a înțelepciunii, cea a cunoașterii, cea a metodei sunt numeroase și fac obiectul și subiectul multor școli de gândire. Piaget înțelege înțelepciunea filosofiei ca o modalitate de coordonare a valorilor. I. Ricoeur afirmă că, dacă există coordonare a valorilor, există gândire și rațiune, or, dacă există rațiune, există posibilitatea unui adevăr care depășește cunoașterea în sensul strict al cuvântului”.⁴⁷ Dar, așa cum spune Piaget, rațiunea depășește cunoașterea, întrucât poate interveni într-o decizie. Rațiunea este un „magistrat” al cunoașterii, nu un cercetător, nu un general și cu atât mai puțin un soldat al ei. Rațiunea nu este tot una cu cunoașterea realității, dar, chiar dacă are o relativă autonomie, nu există fără această realitate. Nu întâmplător se spune că somnul rațiunii naște monștri (Francisco Goya). Desigur, în artă, în poezie, în creație în general, dar nu numai, fără rațiune, imaginația, mintea omenească în general, poate s-o ia razna, poate crea monștri. Monștri se nasc însă și când rațiunea este ruptă de realitate, dar și când mintea omului este ruptă de rațiune. La drept vorbind, noțiunea de *minte* este conexată la cea de rațiune. Nu există minte fără rațiune, dar nici rațiune fără minte.

Problema sensului are două coordonate esențiale: cognitivă și vitală. Există, deci, un sens cognitiv – spune Piaget – și unul vital. Adevărul

⁴⁴ Jean Piaget, *Înțelepciunea și iluziile filosofiei*, Presse Universitaire de France, Paris, 1959, p. 237

⁴⁵ Jean Piaget, *Ibidem*, pp. 238-239

⁴⁶ *Ibidem*, p. 240.

⁴⁷ *Ibidem*, p. 241.

reflexiv – deci sensul epistemic sau cognitiv – generează cerința identificării condițiilor epistemologice necesare și suficiente pentru a construi o epistemologie a sensului, iar reflecția (evident, necesară) nu poate fi și suficientă, de unde rezultă posibilitatea unei îndoieli privind adevărul construit prin reflecție. Reflecția nu este nici nivelatoare, nici universală, deci rezultatul ei nu poate fi un adevăr universal valabil, ci doar una sau alta dintre fațetele acestuia. Dacă înțelegem adevărul ca o corespondență, ca o identitate dintre o propoziție și o realitate logică, atunci noțiunea de adevăr acceptă o altă noțiune pe care Piaget o numește „abstracție reflectantă” (abstracție rezultată din reflecție și nu din relația directă cu obiectul).

Filozofia – spune Piaget în *Introducere în epistemologia genetică* – nu dispune, ca metodă proprie, decât de *analiza reflexivă*. Dar nu aceasta este calea cunoașterii. Mai exact, nu numai aceasta este calea. Acordați reflecției filosofice o singură zi din lună, în rest practicați disecția și calculul, spune Piaget, folosindu-se de acest imperativ cartezian.⁴⁸ Reflecția filosofică, în concepția lui Piaget, nu este o specialitate. V. Tonoiu, în Studiul introductiv la „*Înțelepciunea și iluziile filosofiei*” a lui Piaget, arată că „*faptul că rațiunea intervine în constituirea și coordonarea credințelor (convingerilor) proprii unei înțelepciuni, nu conduce în mod necesar la instaurarea unei cunoașteri. Filosofia operează conjunct în vital (practic) și cognitiv (epistemic) atunci când se instituie, prin reflecție, ca o anume conștiință a sensului existențial uman.*”⁴⁹

„De fapt, între înțelepciune și cunoaștere, între filozofie și știință nu este posibilă de fapt o demarcare netă și mai ales o opoziție radicală”, spune Tonoiu, la p. 9, în studiul său introductiv la acest eseu al lui Piaget. Desigur, despicarea firului este uneori necesară, dar exagerarea nu duce nicăieri. La urma urmei, gândirea este liberă, iar suporturile libertății ei sunt științele și cunoștințele.

Nu este posibilă o reflecție filosofică (adică pe conexiuni, diferențe, intercon condiționări, relaționări etc.) fără cunoștințe temeinice, fără știință. Un om care nu știe carte nu poate reflecta la opera lui Kant, pentru că nu a citi-o și nici nu-l interesează. Așa cum, spre exemplu, un filosof care nu a studiat ecuațiile nelineare nu poate intra, cu metoda reflecției, în detaliile acestei teorii și nici în conexiunile și determinările ei.

Unde începe și unde se oprește relația de intercon condiționare dintre știință și reflecție, dintre știință și artă dintre științe și dintre școlile de reflecție este greu de spus. Există, desigur, chiar și în universalitatea interdependențelor, similitudini, simetrii, praguri, diferențe, contradicții și chiar conflicte, dar și dar și asimetrii, adică modalități diferite, chiar

⁴⁸ *Ibidem*, V. Tonoiu, *Cuvânt înainte*, p. 9.

⁴⁹ *Ibidem*

conflictuale de construcție a cogniției sau a unor elemente ale acesteia, chiar în interiorul Universurilor de care vorbeam mai sus.

Aceste aspecte – care, la urma urmei, fac parte din ceea ce putem numi cunoașterea cunoașterii – sunt extrem de importante în reflecția cognitivă, dar și în metodologia cunoașterii, indiferent pe ce treaptă s-ar afla aceasta și de care parte a baricadei s-ar situa.

Armonia cognitivă sa armonia cogniției constă în armonia sistemelor de valori care alcătuiesc structura de rezistență de proceselor cognitive, dar ea se regăsește, într-un fel, și la temelia argumentelor acelor mobiluri (interese) care generează acțiunea cognitivă. Simetriile, disimetriile și asimetriile au nu doar un sens descriptiv și constatativ, ci și unul analitic, sintetic și chiar constructiv.

Strategul militar (comandantul unui eșalon strategic), atunci când trebuie să ia o decizie care poate duce la victorie sau la dezastru, are în suportul acestei decizii, nu doar situația politico-militară și strategică de la fața locului sau de aiurea, ci și rodul muncii strategistului.⁵⁰ Și chiar dacă teoria strategică nu este aproape niciodată identică cu practica strategică, una fără alta nu se poate. Relația dintre cele două nu este totdeauna armonioasă, dar nici totdeauna conflictuală, ci trece prin toate fazele care generează dinamica unui proces, începând cu cea a *determinărilor directe* (faci ceea ce știi să faci, ceea ce ai învățat), continuând cu cea a *raționalității* a ceea ce faci (gândești ceea ce faci, nu faci copy paste după teorie, adică după manuale) și finalizând cu cea a *creației* (decizia pe care o iei este un proces cumulativ, sinergic și creativ; chiar dacă poate semăna cu alte decizii, mai ales ca tipologie, ea este totdeauna unică și irepetabilă).

Între aceste trei determinări din planul acțiunii strategice (determinări care, la urma urmei, vin, în primul rând, dinspre presiunile generate de un efect planificat sau preconizat) și crearea acestui efect, acționează totdeauna toate mijloacele posibile ale cogniției, începând cu cele ale unui *patrimoniu cognitiv* (în cazul nostru, ele culturii strategice, în calitatea ei de suport axiologic) și continuând cu cele *reflexive* (de conexare a valorilor), cu cele *constructive* (de apelare la experiență) și cu cele *creative* (găsirea unor soluții cerute de misiunea strategică, de datele despre inamic și de concluziile desprinse din analiza complex a situației strategice).

Aceste procese nu sunt numai cognitive, ci mai ales acționale, dar cogniția este esențială în generarea și desfășurarea lor. Va veni o vreme când acțiunea tactică propriu-zisă (adică cea de punere în operă a unui plan) va fi efectuată de instrumente, adică de roboți inteligenți. Dar acesta nu va fi decât un terminal al unui proces cognitiv foarte complex. Având în vedere această

⁵⁰ Strategist – teoretician în domeniul strategiei, cel care creează și alimentează, prin cercetările sale, teoria strategiei.

perspectivă (care devine pe zi ce trece certitudine), esența efortului strategic se va ancora din ce în ce mai mult în spațiul cognitiv, adică în cunoaștere și, mai ales, în nucleul cel mai productiv al acesteia – în epistemologie. De aceea, reflecția, modalitățile de construcție a paradigmatelor, de proiectare și planificare a efectelor, instrumentarul metodologic de investigare a Necunoscutului al științelor de toate categoriile, îndeosebi al celor aplicate, dar nu numai, al logicii, sociologiei și psihologiei, al matematicii, fizicii, chimiei, geofizicii, cosmologiei etc., folosind infrastructuri fizice și virtuale, devine un *modus vivendi* al oamenilor pe planeta Pământ. Este etapa în care conceptul de *modus vivendi* devine aproape identic cu cel denumit *modus cognoscendi*. Armonia nu poate fi însă niciodată deplină, pentru că o astfel de stare ar crea un echilibru absolut, adică o entropie zero, ceea ce ar însemna moartea sau dispariția sistemului și nu transformarea lui, progresul lui. Tendința spre o armonie deplină a Universului Cognitiv este departe de a genera o certitudine în acest sens, întrucât, se știe, toate sistemele integrale deschise – iar spațiul (universul cogniției) este un astfel de sistem – evoluează ciclic, iar prin schimbările de substanță, de informație și de energie cu mediul, deci cu Universul Necunoscut, generează și autogenerază acele tensiuni interne și acel conflict care determină și întreține mișcarea, dezvoltarea transformarea.

Echilibrele – dinamice, în realitatea lor – produc minunatele simetrii ale naturii și, evident, ale cunoașterii, dar ele sunt efemere. Durează doar atât cât este necesar pentru a consemna atingerea acelui prag de monade cognitive care se numesc *cunoștințe* și care se assemblează în sisteme de valori, în cultură. Numai acele momente sunt cele de simetrie, așa cum, spre exemplu, în natură, se întâmplă cu fulgul de zăpadă, dar și cu cristalele. Fulgul de zăpadă durează foarte puțin, mult mai puțin decât diamantul, dar nici diamantele nu sunt veșnice la scară cosmică.

Dimensiunea simetrică a proceselor cognitive constă tocmai în generarea structurii de rezistență a cogniției (valorile cognitive, valorile de patrimoniu cognitiv), care se cere, la rândul ei, bine cunoscută, întreținută și îmbogățită. Disproporțiile care se creează în spațiul cognitiv, nu sunt, la rândul lor, veșnice. Ele sunt însă foarte necesare, întrucât ele sunt cele care produc acele rupturi și acele tensiuni care produc mișcarea.

Echilibrele și dezechilibrele din Universul Cognitiv (ca și cele din Universul Cognoscibil și din Universul Necunoscut) nu sunt delimitate cu precizie, nu sunt uniforme, ci au un aspect fluorescent, în mozaic. Asimetria cognitivă se suprapune peste aceste echilibre și dezechilibre și le folosește în avantajul ei, fie pentru a genera și întreține unele bucle cognitive, fie pentru a distruge unele elemente de patrimoniu sau unele acumulări cognitive în anumite compartimente ale cunoașterii defavorabile altora. De aici nu rezultă că asimetria cognitivă este un lucru rău, ci doar faptul că ea există și că,

împreună cu celelalte două stări ale universurilor de care vorbeam, produc conflictualitatea endogenă din interiorul lor.

Omul, împreună cu societatea din care face parte, se deplasează din ce în ce mai mult spre acest nivel existențial, spre această nouă ontologie ce tinde să se contopească semnificativ cu gnoseologia, deși rămâne cumva asimptotică la aceasta, întrucât teoria existenței nu este totuna cu teoria cunoașterii. În societatea de tip cognitiv (epistemologic, în faza ei înaintată), s-ar putea ca însăși existența să se bazeze esențialmente pe cunoaștere.

În loc de concluzie

Au, oare, vreo importanță pentru viața oamenilor, pentru societate omenească toate cele afirmate mai sus și cele ce rezultă din analiza lor mai detaliată? Va renunța omul la rachetele ale nucleare, la sistemele de arme bazate pe laseri, nanotehnologii, amplificarea undelor etc., la competiția acerbă din piață, la spiritul de junglă din spațiul financiar, de dragul unor viitoare bătălii duse în spațiul unor speculații filosofice?

Probabil că nu. Desigur, nu în totalitate. Credem că nu trebuie să ne facem iluzii. Dar este foarte posibil ca omul să facă, într-o nouă formulă, adaptată vremurilor de azi, cam ce făceau, la un moment dat, cetățenii Greciei antice (nobilii, negustorii și proprietarii): practicau exerciții fizice, filosofau, se strângeau în agore, creau legi și, în general, munceau în spațiul cunoașterii, lăsând munca fizică pe seama sclavilor (care nu erau cetățeni) și a animalelor.

Dar mergeau, totuși, la război, întrucât războiul era o îndeletnicire nobilă, de nasul lor. Astăzi, războiul dintre oameni a devenit prea nimicitor și prea periculos pentru a fi lăsat doar pe seama armatelor și altor structuri de felul acesta. Încet, încet, confruntarea principală se mută în planul conceptelor, al teoriilor, al cogniției, al artei generării faptului împlinit cognitiv (inclusiv cel din spațiul economic, juridic, mediatic, psihologic etc.), iar confruntarea fizică, dacă va mai fi necesară (și, probabil, va mai fi!), va fi lăsată, în principal, pe seama unor roboți care se vor bate cu alți roboți atât în spațiul fizic, cât și în cel virtual, pentru realizarea (prin astfel de mijloace) a unor scopuri politice și obiective strategice imposibil de realizat doar în spațiul cognitiv.

Această etapă a mutării efortul principal în spațiul cognitiv deja a început. Ne aflăm însă, considerăm noi, abia în epoca ei „primitivă”, lipsită de rafinamentul cogniției, de forța metodologiei științifice în cucerirea Necunoscutului, de arta speculației cognitive. Viitorul și forța inepuizabilă a cunoașterii vor aduce noi coordonate ale acestei deveniri, care, de fapt, nu poate fi altceva decât o autentificare rațională, pe principiul rațiunii suficiente, a condiției umane

GEOPOLITICA UNEI FALII REMANENTE

Abstract

Falia strategică esențială între Est și Vest - Marea Neagră, Marea Baltică - s-a reactivat. Iluzia că, în fine, străvechiul conflict între Rusia europeană și asiatică, pe de o parte, și Europa de Vest și Statele Unite ale Americii, pe de altă parte, a luat sfârșit este pe cale de a se spulbera. Realitatea și-a arătat din nou colții. De altfel, era de bănuț că așa se vor petrece lucrurile, întrucât teoriile lui Mackinder și Spykman n-au încetat nicio clipă să nu constituie un suport al marii politici a Vestului, vizavi de pivotul eurasiatic, în timp ce Rusia nu a încetat nicio clipă să-și dezvolte politici și strategii care să-i asigure ieșirea neîngrădită la oceanul cald. Summit-ul de la Vilnius al Parteneriatului Estic a arătat care este, de fapt realitatea. Rusia a perceput această realitate ca pe un nou pas într-o strategie Anaconda, iar Vestul ca pe un act de ostilitate al Rusiei față de Vest și față de țările ex-sovietice care au optat pentru un parcurs democratic de tip occidental. Între acestea, se situează și Ucraina. Numai că Ucraina nu este o țară ca toate celelalte, nici ca o simplă țară-tampon între Est și Vest, ci o fostă republică unională, cu rol strategic esențial în politicile și strategiile Imperiului rus de odinioară și în cele ale Rusiei de azi. Mai mult, Ucraina este ea însăși o țară faliată. Ceea ce se întâmplă, de fapt, în Ucraina nu este doar ce pare a fi - o luptă între ucrainenii pro-Vest și Ucrainenii pro-Est -, ci și un efect de impact foarte complicat al unui uriaș joc geopolitic.

Cuvinte-cheie: Ucraina, Belarus, țările baltice, falie strategică, Rusia, Uniunea Europeană, Marea Neagră

THE GEOPOLITICS OF A REMANENT RIFT

Abstract

The essential strategic rift between Est and Vest – the Black Sea, the Baltic Sea – was reactivated. The illusion that, finally, the ancient conflict between European and Asian Russia, on the one hand, and Western Europe and the United States of America, on the other hand, has ended is to dispel. The reality of the pointed fangs again. In fact, it was surmised that such things will happen, whereas Mackinder

and Spykman's theories have not stopped any moment should not constitute the political support of the West, opposite to the Eurasian pivot, while Russia has not stopped any moment to develop policies and strategies to ensure the unhampered exit to the warm Ocean.

Summit in Vilnius of Eastern partnership has shown that it is in fact reality. Russia has perceived this reality as a new step in an Anconda-strategy, and the West as an act of Russia hostility toward the West and the ex-Soviet countries that have opted for a democratic path, in occidental-style.

Between them lies also Ukraine. Only that Ukraine is not a country like any other, nor as a simple buffer country between East and West, but a former unional Republic with an essential strategic role in the policies and strategies of the Russian Empire of yesteryear and those of Russia today

Moreover, Ukraine is itself a faulted country. What happens, in fact, in Ukraine there is just what appears to be, a battle between pro-western Ukrainians and Ukrainians pro-Eastern, but also a very complicated impact effect of a huge geopolitical game.

Key words: Ukraine, Belarus, Baltic countries, Russia, rift, the European Union, the Black Sea

Résumé

La faille stratégique essentielle entre l'Est et l'Ouest - Mer Noir, Mer Balte - s'est réactivé. L'illusion en ce qui concerne la fin de l'ancien conflit entre Russie européenne et asiatique, d'une côté, et l'Europe de Ouest et les USA, d'une autre côté, s'est fini, plus exact, elle est en train de s'évanouir. La réalité a montré encore une fois ses dents extrêmement aigues. D'ailleurs, on y en a soupçonné que les choses se dérouleront comme ça, parce que les théories de Mackinder et Spykman n'ont jamais cessé d'édifier un support de la grande politique de l'Ouest vis-à-vis de heartland, tant que Russie n'a pas jamais cessé de développer des politiques et des stratégies pour s'assurer la sortie libre vers l'océan chaud. Le sommet de Vilnius du Partenariat de l'Est a montré la vraie réalité. La Russie a compris cette réalité comme un nouveau pas de la stratégie Anaconda, et l'Ouest comme une sorte d'hostilité de la Russie envers l'Ouest et envers les pays ex-soviétique qui ont opté pour un parcours démocratique de type occidental. L'Ukraine y se trouve, exactement, entre les deux. Mais l'Ukraine n'est pas un pays comme les autres, ni comme un simple pays-tampon entre l'Est et l'Ouest, mais une ex-

république d'un ex-grand union, avec le rôle stratégique essentiel dans les politiques et dans les stratégies de l'Empire d'autrefois et dans celles de la Russie d'aujourd'hui. De plus, Ukraine est-il aussi un pays faillé. Ce qu'on y arrive vraiment n'est seulement ce qu'on semble l'être - un combat entre les Ukrainiennes pro-Ouest et les Ukrainiennes pro-Est -, mais aussi un effet de l'impact stratégique trop compliqué d'un énorme enjeu géopolitique.

Mots-clefs: Ukraine, Belarus, pays baltes, faille stratégique, Russie, Union Européenne, Mar Noir

1. Introducere

Axa Marea Neagră - Marea Baltică nu este numai axa geografică centrală Nord-Sud al continentului european, ci și frontiera actuală estică a Uniunii Europene și, în linii mai generale, locul de unde începe Estul. Acest spațiu poartă încă urmele confruntărilor Est-Vest și, probabil, pentru încă foarte multă vreme, va continua să rămână așa. Încercarea făcută de Uniunea Europeană prin Parteneriatul Estic (Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova și Ucraina), foste republici sovietice unionale, dar și de Rusia prin conceptul Eurasia, de a estompa această falie creată de-a lungul istoriei între Estul și Vestul continentului nostru au primit un răspuns cât se poate de real și de categoric la summit-ul Parteneriatului Estic de la Vilnius din toamna anului 2013. Ucraina, prin vocea președintelui de atunci al țării - Ianukovici - a amânat semnarea *Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană*, care cuprinde și *Acordul privind crearea Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător*, ceea ce a declanșat o puternică reacție la Kiev, unde s-a creat fenomenul de protest vehement și îndelungat din Piața Centrală și din alte zone ale Ucrainei. O mare parte din populația Ucrainei își puna speranța în această asociere, urmând trendul care există astăzi pe continentul nostru, dincoace de această falie strategică Marea Neagră - Marea Baltică, de realizare a unității continentului pe suportul principiilor lumii occidentale, considerată a fi democratică și prosperă. Estul, prin gura Rusiei, acuză Vestul că forțează o apropiere periculoasă euro-americană de frontierele Rusiei; Vestul acuză Rusia că se amestecă în treburile interne ale Ucrainei și ale fostelor republici unionale, că menține tensiuni în acest spațiu pe care noi îl considerăm a fi unul de falie strategică între Est și Vest. În această situație tensionată, Rusia reanexează Crimeea și trece la intensificarea controlului strategic al spațiului Mării Negre. Dar Marea Neagră este deja o frontieră estică a Uniunii Europene și a NATO. În plină criză, portavionul american George W. Bush sosește, împreună cu fregatele sale de siguranță, la Pireu, în Grecia, în timp ce alte nave americane

staționează în Marea Neagră. Suhoi-urile rusești cu echipament modern la bord survolează zona, de o parte și de cealaltă a acestei linii, se fac declarații - unele foarte dure, altele doar conjuncturale -, de parcă o criză de prin anii 1962, cea din Marea Caraibilor, s-ar fi mutat în Marea Neagră. A nu se uita că, atunci, în 1962, cargourile care ascundeau rachete sovietice ce urmau să fie instalate în Cuba au ridicat ancora din Marea Neagră. După cum se vede, vremurile acelea n-au trecut fără embrioni conflictuali proiectați în viitor, marile puteri nucleare încă se confruntă pentru controlul strategic al unor zone foarte importante. Pentru că, de fapt, aceasta-i miza strategică a ceea ce se întâmplă acum nu de parte de frontierele României.

Citind cu atenție unele lucrări geopolitice – cum ar fi cele lui Mackinder referitoare la insula lumii și la pivotul geostrategie, dar și la strategiile Anaconda de încercuire și sufocare a acestui pivot, ale lui Hauschofer referitoare la Pan Iden, dar și ale unor geopoliticieni români (Gheorghe I. Brătianu, „Chestiunea Mării Negre”, ale lui I. Conea, ale lui Simion Mehedinți etc.) și analizând războaiele europene, de la cele din vremea Imperiului Roman încoace, inclusiv cele două Războaie Mondiale și chiar Războiul Rece, vom constata că respectivele culoare sunt următoarele:

a. *Culoarul strategic baltic*, care vizează spațiul Mării Baltice și ieșirea la Oceanul Atlantic sau pătrunderea dinspre acest ocean, în nordul vulnerabil al Europei și Eurasiei a țărilor off shore;

b. *Culoarul strategic median sau central-european*, un fel de bulevard strategic al Europei, care începe de undeva din Galiția Occidentală (pe teritoriul vestic al Ucrainei de azi), trece pe la nordul lanțului muntos european și ajunge până în Normandia, cu axul central pe marile capitale europene Varșovia, Berlin, Paris;

c. *Culoarul strategic al Dunării*;

d. *Culoarul strategic maritim* (Marea Neagră, Marea Egee, Marea Mediterană), care asigură manevra maritimă pe la sudul continentului și ieșirea la Oceanul Atlantic sau, în sens invers, pătrunderea din Oceanul Atlantic și manevra maritimă spre zona de falie sau de confluență dintre Continentul Asiatic și cel European

Aceste culoare sau coridoare strategice au fost dintotdeauna foarte importante în confruntarea Vest-Est și Est-Vest dar, cel puțin în această zonă din jumătatea de Sud a faliei strategice Marea Balică - Marea Neagră, între cele trei mari imperii ale timpului (ca să rămânem doar în epoca lor, a imperiilor moderne), au existat niște zone cu regimuri speciale.

După constituirea celor trei mari imperii din vecinătatea României – Imperiul Rus, Imperiul Otoman și Imperiul Habsburgic – spațiul românesc a devenit spațiu de interes geopolitic vital pentru acestea. În aceste condiții, nu se putea face absolut nimic, oricât de patriot, de viteaz și de motivat ar fi fost

poporul român, care nici măcar nu se numea așa. Pentru că și cu această denumire a poporului nostru sunt destule neclarități.

Spațiul românesc era spațiu de siguranță strategică⁵¹ între aceste imperii, dar nu în întregul lui, adică în teritoriul Daciei de odinioară, ca țară unită și unitară, cum fusese cândva Dacia, pentru că ar fi ridicat mari probleme acestor imperii privind independența și suveranitatea sa ca spațiu și ca țară, s-ar fi luptat cu ele, având posibilitatea să se alieze când cu unul când cu altul pentru a-și atinge scopurile strategice – cum de altfel a și făcut-o de-a lungul istoriei sale zbuciumate –, ci feliat și folosit cu mare înțelepciune de mințile luminate ale acelor imperii. Falierea acestui spațiu era absolut necesară pentru siguranța strategică, securitatea și liniștea imperiilor.⁵² Pentru a îndeplini condițiile de zonă-tampon sau de zonă de siguranță strategică, o zonă nu trebuie să fie nici prea mare, pentru a nu ridica pretenții de țară puternică și independentă sau pentru a pune probleme la granițele imperiului, dar suficient de mare pentru a permite apărarea înaintată sau manevra strategică pe direcții (linii) exterioare. Moldova și Țara Românească îndeplineau perfect aceste condiții.

Astfel, Moldova dintre Prut și Carpați (după 1812) se constituie în zonă de siguranță strategică (zonă-tampon) pentru Imperiul Rus, iar Țara Românească era deja zonă de siguranță strategică pentru Imperiul Otoman.

Teritoriul dintre Prut și Nistru al Moldovei constituie prima mare rocadă strategică între cele trei mari culoare, legată strâns, prin Bielorussia, și de culoarul strategic baltic. Acest lucru a rămas valabil și în vremea Războiului Rece, fiecare dintre aceste culoare constituind, pentru Uniunea Sovietică, un teatru de operații distinct, iar pentru NATO, direcții strategice foarte importante de interzis, prin acțiuni de tipul apărării înaintate, sau, în eventualitatea, unor contraofensive puternice, de folosit ca spații de manevre pentru lovirea forțelor adverse din adâncime.

Imperiul habsburgic nu a mai avut unde să-și constituie zone de siguranță strategică exterioară, întrucât cele două principate din vecinătatea-tampon - estică și sud-estică erau vasale Rusiei și Turciei -, și prin urmare, și-a constituit o zonă de siguranță strategică interioară, aproximativ pe teritoriul de astăzi al județelor Covasna, Harghita și o parte din Mureș. Din

⁵¹ Spațiul de siguranță strategică este acel spațiu din vecinătate, pe care-l poți controla și care-ți asigură condiții fie pentru a organiza o apărare înaintată (în afara teritoriului tău), fie pentru a organiza o apărare activă, pentru a obține timpul necesar organizării ripostei. Spațiul-tampon este un spațiu care nu este controlat doar de una dintre părți, ci o zonă destul de mare care se află între două mari entități, separându-le, fără să fie subordonat lor în mod nemijlocit.

⁵² Gheorghe Văduva, *Geopolitica. Teorii. Areale. Falii. Conexiuni. Excurs geopolitic*, Societatea Scriitorilor Militari, București, 2013, ISBN 978-973-8941-61-8, pp. 166-176

această zonă, forțele imperiale habsburgice, ulterior cele austro-ungare, puteau declanșa, într-o conjunctură favorabilă sau prin surprindere, o acțiune strategică fulger pentru cucerirea Gurilor Dunării și asigurarea unei ieșiri la Marea Neagră, așa cum prevedeau planurile acestui imperiu. Tot din această zonă de siguranță strategică interioară, Imperiul Habsburgic, ulterior, cel Austro-Ungar, viza crearea posibilității unor manevre strategice pe linii interioare, către celelalte două culoare strategice din regiune, respectiv, spre culoarul strategii median, prin Maramureș și Bucovina, și spre culoarul strategic al Dunării, prin Poarta Focșanilor.

În această situație, este lesne de înțeles că, oricât de unitar ar fi fost spațiul românesc (ca limbă, cultură, vocație și importanță strategică), niciunul din cele trei mari imperii nu ar fi permis ca provinciile românești să se unească. Și nici ele nu erau pregătite să o facă.

Primul Război Mondial a desființat aceste presiuni imperiale și a permis unificarea spațiului românesc, dar cel de-Al Doilea Război Mondial, l-a refragmentat. E drept, nu atât de grav, dar semnificativ. Uniunea Sovietică a preluat configurația geopolitică a faliei strategice Marea Neagră - Marea Baltică, dar a ameliorat substanțial intrarea în culoarele strategice, prin intrarea în Uniune a țărilor baltice și includerea Poloniei, Cehiei, Slovaciei, Ungariei, României, Bulgariei și Albaniei în sistemul statelor socialiste. În 1991, după desființarea Tratatului de la Varșovia și implozia Uniunii Sovietice, geopolitica faliei strategice Marea Neagră - Marea Baltică s-a întors la perioada interbelică, dar în mare dezavantaj pentru Rusia care a pierdut, spre Vest, atât țările baltice, cât și Belarus și Ucraina. Falia strategică s-a mutat astfel câteva sute de kilometri spre Est, Ucraina și Belarus, rămânând, în această situație, țări tampon, mai exact, țări situate (cel puțin așa a crezut și încă crede Rusia) în siguranța strategică spre Vest a colosului din Est.

Dar țara cea mai importantă pe această falie strategică rămâne, atât pentru Vest, cât mai ales pentru Est, adică pentru Rusia, Ucraina.

2. Țările de pe falie

Pe scurt, situația țărilor de pe falia strategică Marea Neagră - Marea Baltică se prezintă astfel:

2.1. Estonia

Estonia⁵³ (59°26" lat. N, 26°43" long. E) face parte din rândul țărilor baltice. Acest lucru ar trebui să-i confere o situație privilegiată, întrucât, așa

⁵³ Republica Estonia, Eesti Vabariik

cum bine se știe, toate țările care au ieșire la mare se bucură de avantajul comerțului pe mare și de alte binefaceri ale mării. ;Mai mult, Estonia este cea mai nordică dintre țările baltice și, în același timp, cea mai apropiată de țărmul nordic al Mării Baltice. Hotarele maritime ale acestei țări însumează 3.794 km, iar cele terestre 633 km (343 km cu Letonia și 290 km cu Rusia). Limita apelor teritoriale în zona maritimă este de 12 nm.

Capitala țării, Tallinn, este unul dintre orașele medievale europene, foarte bine conservat.

Sursa: http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/estonia/index_ro.htm

Estonia are o suprafață totală de 45.228 km² (42.388 kmp uscat și 2.840 km² apă). În componența Estoniei sunt incluse 1520 insule din Marea Baltică. După suprafață, ocupă locul 133 între țările lumii.⁵⁴

Face parte din Europa de Est, se învecinează cu Marea Baltică și Golful Finlandei, cu Letonia și cu Rusia.

Clima este maritimă, cu ierni umede și veri răcoroase, terenul este jos, mlăștinos cu numeroase lacuri și cu dealuri în zona de sus.

Estonia are o populație de 1.257.921 locuitori (estimativ, 2014), distribuită astfel (*Diagrama nr. 1*):

Grupuri etnice: estonieni: 68,7 %; ruși: 24,8%; ucraineni: 1,7 %; finlandezi: 0,6 %; alții: 1,6 %; nespecificați: 1,6 %. (*Diagrama nr. 1*)

⁵⁴ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/en.html>

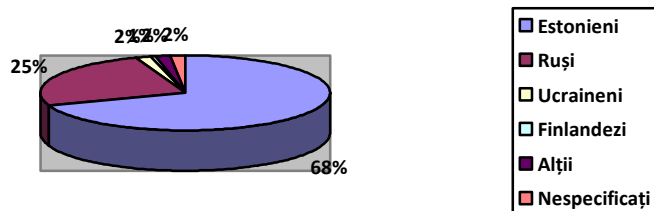

Diagrama nr. 1 Structura etnică a populației

Limbi vorbite: estona: 68,5%; rusa: 29,6%; ucraineana; 0,6%; altele: 1,2%; nespecificate: 0,1%. (Diagrama nr. 2)

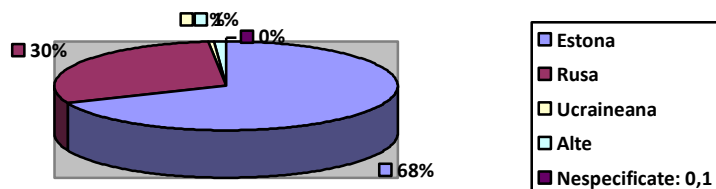

Diagrama nr. 2 Limbi vorbite

Religii: luterani: 9,9%; ortodocși: 16,2%; alte religii creștine (metodiști, adventiști de ziua a șaptea, romano-catolici, penticostali): 2,2%; alte: 0,9%; fără: 54,1%; nespecificate: 16,7%. (Diagrama nr. 3)

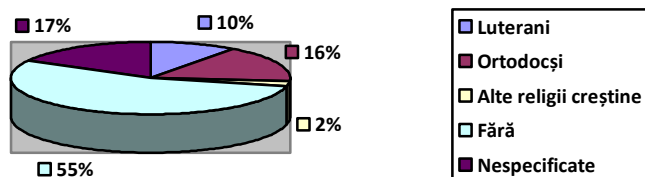

Diagrama nr. 3 Structura pe confesiuni

Procentajul populației urbane este de 69,5%. Cel mai populat oraș este capitala țării, Tallinn, cu 299.000 de locuitori (2009).

99,8% din populația țării are acces la resurse de apă potabilă amenajate și doar 1,2 % din populație reprezintă pe cei care folosesc resurse neamenajate.

Estonia nu a fost niciodată lăsată în pace. S-a aflat, de-a lungul secolelor, sub stăpânire daneză, suedeză, poloneză și rusă (sovietică). A obținut independența, ca foarte multe alte țări de pe continentul european, dominat de imperii, în 1918. În 1940, a fost inclusă în Uniunea Sovietică. E drept, americanii nu au recunoscut niciodată această anexiune, dar acest lucru nu i-a împiedicat pe ruși să anexeze și să mențină țările baltice sub dominație - desigur, ca republici unionale, ceea ce nu trebuie neglijat -, datorită poziției sale ca țară riverană culoarului strategic baltic, unul dintre cele mai importante pentru ieșirea Rusiei la oceanul cald.

În 1991, odată cu implozia Uniunii Sovietice, Estonia și-a recâștigat independența⁵⁵. Trupele rusești dislocate și în această fostă republică unională au părăsit Estonia abia în 1994. De la această dată, Estonia și-a reluat legăturile sale economice și culturale cu Occidentul. În primăvara anului 2004, Estonia a devenit membră NATO și UE, în 2010 s-a alăturat OCDE, iar la 01 ianuarie 2011 a adoptat moneda Euro.

Estonia este o republică parlamentară. Ea dispune de un parlament unicameral, cu 101 locuri, membrii parlamentului având un mandat de patru ani. Președintele țării este ales de parlament pentru un mandat de cinci ani. Primul ministru este desemnat de președintele țării și aprobat de către parlament.

Estonia participă la numeroase organizații internaționale (Australia Group, BA, BIS, CSMB, CD, CE, EAPC, BERD, BCE, BEI, UEM, ESA (stat cooperant), UE, FAO, AIEA, BIRD, OACI, ICC (comitete naționale), ICRM, IDA, IEA, IFC, IFRCS, IHO, OIM, FMI, OMI, Interpol, CIO, OIM, UIP, ISO, ITSO, UIT, CSI (ONG-uri), MIGA, MINUSMA, NATO, NIB, NSG, OAS (observator), OECD, OIF (observator), al OIAC, OSCE, PCA, Convenția Schengen, ONU, UNCTAD, UNESCO, UNHCR, UNTSO, UPU, OMV, OMS, OMPI, OMM, OMC), ceea ce arată orientarea ei în relațiile internaționale spre un parcurs de afirmare a personalității și atașamentului față de noile valori.

Estonia s-a aliniat rapid la cerințele economiei de piață, iar din 2004 a intrat în zona euro și în spațiul Shengen. Estonia are unul dintre cele mai mari venituri pe cap de locuitor din Europa Centrală și din regiunea baltică. Economia Estoniei este una modernă, de piață, guvernele urmând politici

⁵⁵ La 20 august 1991 a fost declarată independența țării, iar la 06 septembrie 1991 a fost recunoscută de către Uniunea Sovietică.

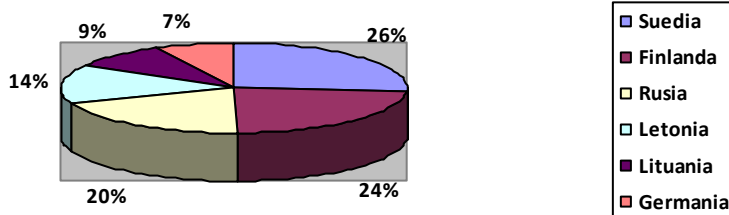
fiscale solide, ceea ce a dus la bugete echilibrate și la o datorie publică redusă. Punctele tari ale economiei estone sunt industria electronică, sectoarele de telecomunicații, legăturile foarte solide cu Finlanda, Suedia, Rusia și Germania.

Aceste legături cu țări situate de o parte și de alte a unei falii strategice tradiționale între Est și Vest, care s-a concretizat, de-a lungul secolelor, în zona baltică, în bătălia pentru controlul culoarului strategic baltic și a zonelor din proximitate, sunt foarte importante și, în același timp, foarte complicate. Țările baltice sunt situate tocmai pe această falie, iar Rusia s-a străduit să-și asigure subordonarea lor, tocmai pentru a controla spațiul de origine al culoarului strategic baltic, prin care Rusia vizează, de secole, ieșirea la oceanul cald (Atlantic), ieșire foarte importantă din punct de vedere economic și militar, și crearea condițiilor necesare pentru efectuarea unei manevre strategice esențiale de învăluire și întoarcere a principalelor mari puteri europene, în caz de război.

Acest culoar strategic este însă foarte important și din punct de vedere economic. Realizarea foarte rapidă a proiectului North Stream arată, într-un fel, o nouă modalitate de reactivare a acestui vechi coridor strategic, strâns legat de conceptul de *heartland*, dezvoltat de Mackinder.

Economia Estoniei, intrată în criză în 2008, ca mai toate economiile țările europene, dar își revine puternic în ultimii cinci ani, realizând, în 2014, înaintea evenimentelor din Ucraina, o creștere de 2%.

În 2013, PIB-ul Estoniei, după paritatea puterii de cumpărare, era de 29,94 miliarde dolari (locul 114 în lume) și, după rata oficială de schimb, de

24,28 miliarde dolari. PIB-ul pe cap de locuitor era, în 2013, de 22.400 dolari, la acest capitol Estonia fiind pe locul 66 în lume.

Interesantă este și compunerea PIB-ului.

În funcție de origine:

- 3,9 % din agricultură;
- 30% din industrie;
- 66,1 % din servicii. (Diagrama nr. 4)

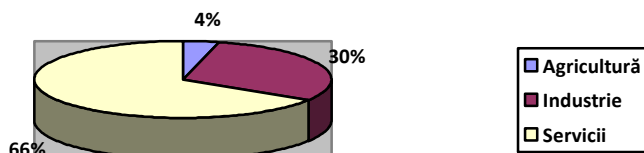

Diagrama nr. 4 Compoziția PIB-ului în funcție de origine

În ceea ce privește utilizarea finală:

- 50 % consumul casnic;
- 19 % consumul guvernamental;
- 24,5 % investiții în capital fix;
- 0,9 % stocuri;
- 0,6 % alte. (Diagrama nr. 5)

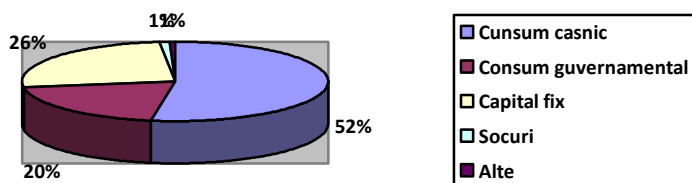

Diagrama nr. 5 Compoziția PIB-ului în funcție de consum final

Bugetul este de 8,489 miliarde dolari, iar cheltuielile 8,615 miliarde dolari, rezultând un deficit de -0,5 % din PIB și o datorie publică de 6 %.

Valoarea exporturilor a fost, în același an, 2013, de 15,11 miliarde dolari (16,8% Suedia; 15,3% Finlanda; 12,7% Rusia; 9,2% Letonia; 5,7% Lituania; 4,8% Germania).

Valoarea importurilor a fost, în 2013, de 16,38 miliarde dolari, repartitia lor, pe parteneri fiind urmatoarea: Finlanda 15,1%, Germania 10,7%, Suedia 10,7%, Letonia 10%, Lituania 9%, Polonia 6,6%, China 4,4%, Rusia 4,1% (2012). (Diagrama nr. 6)

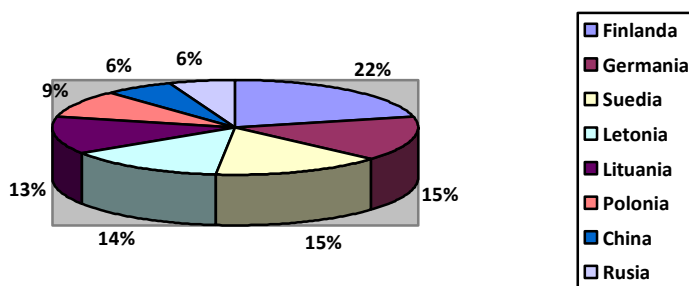

Diagrama nr. 6 Destinația importurilor (parteneri)

Principalele porturi și terminale ale Estoniei sunt: Kuivastu, Kunda, Muuga, Parnu Reid, Sillamae, Tallinn.

Forțele armate ale Estoniei (Eesti Kaitsevägi) se compun din: Forțe Terestre (Maavägi), Forțe Navale (Merevägi), Forțe Aeriene (Ohuvägi) și Liga de Apărare (Kaitseliit). În Estonia se menține încă serviciul militar obligatoriu, cu o durată de 8-12 luni.

Cheltuielile militare ale Estoniei reprezintă 2% din PIB, locul 40 în lume. Aceste cheltuieli au crescut în 2013, față de 2012, cu 0,8%.

În 2005, Rusia și Estonia au semnat un acord privind frontiera. Rusia a obiectat însă că, în preambulul acestui acord, preambul adăugat de parlamentul estonian, se face referire la ocupația sovietică și la frontierele dinainte de război, stabilite prin Tratatul de la Tartu din 1920. Aceste referiri, susține Rusia, pot constitui premise pentru ca, în viitor, Estonia să emită revendicări teritoriale pe seama Rusiei.

Datorită faptului că, în Estonia, există o populație numeroasă vorbitoare de limbă rusă (29,6%), Rusia cere un tratament mai bun al acestei populații, chiar dacă Estonia este membră a UE și face parte din spațiul Schengen.

Deși Estonia urmează politici și strategii coerente de dezvoltare durabilă, iar economia țării este echilibrată, așa cum rezultă și din diagramele de mai sus, s-ar putea ca, în timp, presiunile Rusiei asupra acestei țări să crească, mai ales dacă se menține sau se reactivează, așa cum a dovedit-o summit-ul de la Vilnius al Parteneriatului estic, această falie strategică dintre Est și Vest.

Imediat după 1991, când Estonia și-a obținut independența față de Uniunea Sovietică, au primit cetățenie estonă numai cei care au fost estonieni înainte de 1940 și descendenții lor. În acest caz, mii de etnici ruși din Estonia, care nu au acceptat să treacă la limba estonă sau care nu au trecut testele, au devenit apatrizi. Unii nu au acceptat să treacă la limba

estonă, doar pentru a-și păstra dreptul de a călători liber, fără viză, în Rusia. Numărul apatrizilor, în 2012, era de 94.235. Este posibil ca, în viitor, populația apatridă să emigreze în Rusia sau să treacă testele pentru a obține cetățenie estonă. Situația respectivă se poate însă constitui și într-o sursă de instabilitate, ca efect remanent al crizei ucrainene. Prezența în număr mare a populației vorbitoare de limbă rusă în fostele republici unionale devenite, în 1991, țări independente poate crea, în anumite condiții, instabilitate și chiar conflicte de genul care au loc, azi, în Ucraina.

Estonia este însă o țară prea dornică de libertate și independență, care ține foarte mult la statutul ei de țară între țări, deși, fiind aproape tot timpul, de-a lungul istoriei sale, sub dominația sau influența altora, a luat de la fiecare ce-i bun, devenind un spațiu în care, cel puțin în acest moment, diversitatea nu exclude unitatea.

2.2. Letonia

Letonia (56° 57" N, 24° 06" E) este, de asemenea, una dintre țările baltice, foarte importantă atât pentru culoarul strategic baltic, cât și pentru zona de separare și/sau de confluență, în termeni geopolitici, dintre Est și Vest, chiar pe axul central Nord-Sud al Europei.

Letonia are o suprafață de 64.589 km² (64.589 km² uscat, 2340 km² apă) și o climă maritimă, cu ierni umede și moderate.

Sursa: http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/latvia/index_ro.htm

Teritoriul țării este foarte jos, acoperit cu păduri - Letonia este o țară a pădurilor -, de unde și o foarte dezvoltată industrie a construcțiilor și a hârtiei. Letonia este una dintre puținele țări europene unde există suprafețe întinse de floră și faună sălbatică, ceea ce constituie o mare atracție pentru turiști.

Denumirea țării este legată de vechii Latgalians, numele componentilor unuia dintre cele patru triburi baltice din Est din care s-a format poporul leton. Și spațiul leton, ca și cel eston și al întregii regiuni baltice, a fost controlat de germani, polonezi, suedezi și ruși.

Principalele resurse naturale ale acestei țări sunt: lemnul, turba, dolomita, chihlimbarul, calcarul.

Republica Letonă a apărut după Primul Război Mondial, dar, în 1940, a fost anexată de Uniunea Sovietică.

În 1991, odată cu destrămarea Uniunii Sovietice, Letonia și-a redobândit independența. Ultimele garnizoane sovietice s-au retras de pe teritoriul Letoniei în 1994.

Letonia are o populație de 2.165.165 locuitori, fiind pe locul 144 în lume (factbook), cu o rată de creștere negativă, estimată la -0,62% pentru 2014. Populația este, în general, tânără, media de vârstă fiind 41,4 ani, iar urbanizarea substanțială (68%).

În Letonia, trăiesc, potrivit estimărilor din 2013, următoarele grupuri etnice: letoni 61,1%; ruși 26,2%; belaruși 3,5%; ucraineni 2,3%; polonezi 2,2%, lituanieni 1,3%; alții 3,4%. (Diagrama nr. 7).

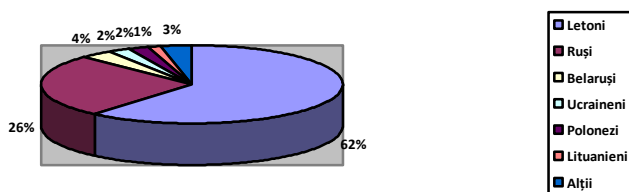

Diagrama nr. 7 Grupurile etnice din Letonia

După cum se vede, și în Letonia există o situație asemănătoare cu cea din Estonia privind structura etnică a populației. Etnicii ruși sau vorbitorii de limbă rusă reprezintă un procentaj de peste 26 % din totalul populației.

Fiind situată pe o zonă de falie geopolitică, Letonia, ca și celelalte țări baltice, a fost supusă unor presiuni demografice foarte puternice, îndeosebi dinspre Rusia.

Mai mult, peste o treime din populație locuiește în capitala țării, adică în orașul Riga. Acest oraș a fost fondat în 1201 și este cel mai mare oraș din toate cele trei țări baltice, având o populație de 730.000 de locuitori. Statuia Libertății din capitala țării are 43 de metri înălțime, fiind unul dintre cele mai înalte monumente din Europa. Ea nu exprimă efectul unei competiții sau dorința de a realiza un record, ci imaginea importanței libertății pentru locuitorii acestei țări.

Faptul că mai mult de un sfert din populația țării este vorbitoare de limbă rusă nu duce în mod necesar la concluzia că o astfel de realitate ar fi fost creată neapărat de marea Rusie pentru a asigura, și în acest spațiu, condițiile minime posibile pentru exercitarea unui control al culoarului strategic baltic, dar nici nu se poate spune că raționamentul de mai sus nu are temei. Cert este că Imperiul Rus și, mai târziu, Uniunea Sovietică au făcut, fiecare la vremea sa, tot ce au crezut de cuviință pentru dominare sau, acolo unde nu s-a putut, măcar pentru controlul tuturor spațiilor de la intrarea în marile culoare strategice europene.

Economia Letoniei este una de tip deschis. PIB-ul Letoniei, după paritatea de cumpărare, era estimat, în 2013, la 38,97 miliarde de dolari (19.100 dolari pe cap de locuitor). Exporturile letone acoperă aproape o treime din PIB. Principala orientare a economiei letone o constituie prelucrarea lemnului, produsele agricole și alimentare, dar și industria electronică și de mașini. Și în Letonia, ca și în alte țări care au făcut parte din Uniunea Sovietică sau din sistemul țărilor socialiste, există un fenomen de corupție care continuă să constituie un impediment în atragerea investițiilor străine. Rata scăzută a natalității reprezintă una dintre acele vulnerabilități majore în ceea ce privește vitalitatea economică pe termen lung și chiar securitatea națională.

Chiar dacă PIB-ul leton a înregistrat creșteri substanțiale în perioada 2006-2007, economia a intrat într-o puternică recesiune în 2008, ca urmare a unui deficit grav de cont curent nesustenabil și acumulării unor datorii externe foarte mari. În 2009, PIB-ul a scăzut cu 18%, datorită prăbușirii uneia dintre cele mai mari bănci.

Economia nu și-a revenit la situația dinaintea crizei, deși FMI, UE și unii donatori externi au oferit asistență substanțială, impunând însă guvernului să ia măsuri severe de austeritate. Privatizarea se desfășoară în ritm intens, deși statul menține participații substanțiale în câteva întreprinderi mari, iar asupra companiei aeriene are 99,8% din dreptul de proprietate.

Forțele armate naționale ale Letoniei se compun din: forțe terestre; forțe navale (inclusiv paza de coastă), forțe aeriene și garda principală a Letoniei. Cheltuielile militare ale Letoniei reprezintă 0,92% din PIB.

Ca și în cazul relațiilor cu Estonia, Rusia cere un tratament mai bun al etnicilor ruși din această țară. Există însă probleme și cu celelalte țări baltice privind delimitarea frontierei. Parlamentul leton nu a ratificat Tratatul din 1998 privind frontiera maritimă cu Lituania, mai ales din cauza neînțelegerilor privind drepturile de exploatare în zonele cu petrol.

Și în Letonia există o populație destul de numeroasă alcătuită din apatrizi: 280.759 în 2012. Cetățeni letoni sunt considerați cei care au locuit în Letonia înainte de 1940 și urmașii lor. Cei care nu îndeplinesc aceste condiții, dar locuiesc în Letonia ca foști cetățeni din fosta Uniune Sovietică,

nu sunt considerați cetățeni letoni, ci non-cetățeni. În schimb, copiii născuți din non-cetățeni au dreptul, la cererea părinților, la cetățenie letonă. Non-cetățenii nu au drept de vot, nu pot ocupa funcții guvernamentale, sunt scutiți de serviciul militar, dar pot călători fără vize în Uniunea Europeană și în spațiul Shengen, ca cetățenii letoni; ei pot obține cetățenie letonă dacă au fost rezidenți permanenți în Letonia cel puțin cinci ani, știu cuvintele imnului național și trec testele de cunoașterea limbii letone.

2.3. Lituania

Cea mai mare dintre țările baltice este Lituania (Republica Lituania - Lietuvos Respublika), situată pe coordonatele geografice 54°41" lat. N, 25° 19" long. E.

Suprafață: 65.301 km² (62.680 km² uscat și 2620 km² apă)

Populație: 2.980.000 de locuitori

Vecini și frontiere: La nord - Republica Letonia (588 km); la Est și Sud: Belarus (660 km); la Sud-Vest: Polonia (103 km) și enclava Kaliningrad (273 km); litoralul baltic (90 km).⁵⁶

Capitala: Vilnius, oraș fondat în 1323, cu o populație de 556.000 locuitori. Alte orașe importante: Kaunas (fosta capitală în perioada interbelică) – 356.000 locuitori, Klaipeda – 185.000 locuitori. Porturi: Klaipeda la Marea Baltică, Kaunas, pe fluviul Neris.

Organizare administrativă: 10 regiuni și 60 de municipalități.

De menționat că, până la finele secolului al XIV-lea, Lituania a fost cel mai mare stat din Europa. În 1386, s-a aliat cu Polonia sub un conducător comun, iar în 1569, Lituania și Polonia au format un stat dual, polono-

⁵⁶ Sursa: <http://vilnius.mae.ro/node/484>

lituanian, care a supraviețuit până în 1796, când rămășițele Lituaniei au fost împărțite între vecinii ei.

Lituania a obținut independența după Primul Război Mondial. A fost anexată, în 1940, de către URSS. A redevenit independentă la 11 martie 1990. I-a fost recunoscută independența de către Moscova abia în 1991. Trupele rusești s-au retras de aici în 1993.

În primăvara anului 2004, Lituania a fost primită în Uniunea Europeană și în NATO.

Principalele resurse ale Lituaniei sunt cele de turbă, terenul arabil și chihlimbarul. Terenul arabil reprezintă 33,48% din suprafața totală.

Grupuri etnice: lituanieni - 84,1%, polonezi - 6,6%, ruși - 5,8%, belaruși - 1,2%, alții - 1,1%, nespecificați - 1,2%. (*Diagrama nr. 8*).

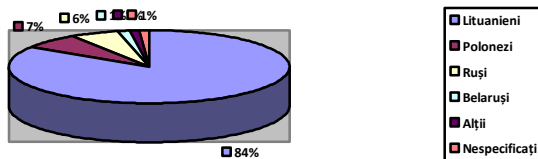

Diagrama nr. 8 Distribuția populației pe grupuri etnice

Spre deosebire de celelalte două republici baltice, prezența unor grupuri etnice este mai redusă, majoritatea populației fiind alcătuită din lituanieni. Ca atare, și limbile vorbite au cam aceeași distribuție cu grupurile etnice, limba oficială fiind, bineînțeles, lituaniana.

Limbile care se vorbesc în Lituania au următoarea distribuție: lituaniana (limba oficială) - 82%; rusă - 8%; poloneză - 5,6%; altele - 0,9%; nespecificate - 3,5%. (*Diagrama nr. 9*).

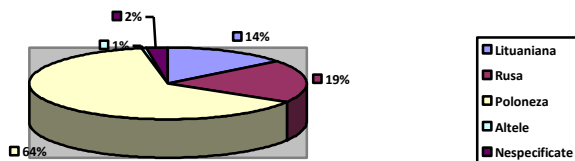

Diagrama nr. 9 Limbi vorbite în Lituania

Distribuția populației pe confesiuni religioase este următoarea: romano-catolică - 77,2%; ortodoxă rusă - 4,1%; Credincioșii de rit vechi -

0,8%; evanghelică luterană - 0,6%; reformatoare - 0,2% altele 0,8%; niciuna - 6,1%; nespecificate - 10,1%. (Diagrama nr. 10).

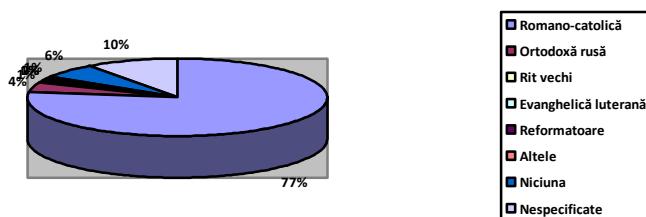

Diagrama nr. 10 Confesiuni în Lituania

În 2004, Lituania a devenit membru în Organizația Mondială a Comerțului și a aderat la Uniunea Europeană. Cu toate acestea, schimburile comerciale ale Lituaniei sunt orientate spre țări din Europe Centrală și de Est, îndeosebi spre Rusia. Lituania a atras investiții străine și, astfel, a continuat reformele economice, țara având una din cele mai rapide creșteri din Uniunea Europeană. În 2015, speră să adere la moneda Euro. În 2012, salariul a crescut cu 25% față de 2011, iar în 2013 cu 25% față de 2012, deși șomajul rămâne destul de ridicat.

PIB-ul (paritatea puterii de cumpărare) este de 64,43 miliarde dolari (la nivelul lui 2013), iar PIB-ul pe cap de locuitor de 22.600 dolari.

Compoziția PIB-ului, în funcție de sectorul de origine: agricultură - 3,7%; industria - 28,3%; servicii: 68%.

Cheltuielile militare: 0,97% din PIB

Lituania și Rusia și-au delimitat frontierele. Lituania operează un regim de tranzit simplificat pentru cetățenii ruși din Kaliningrad care călătoresc spre Rusia. Lituania și-a delimitat și cartografiat frontierele cu toți vecinii săi. Și Lituania, ca mai toate țările din zonă, are probleme cu privire la producția de amfetamine și cu traficul de droguri spre Vest.

2.4. Belarus

În 1991, odată cu implozia URSS, Belarus și-a obținut independența. Dar, la 8 decembrie 1999, în vederea unei integrări politice și economice cu Rusia, s-a semnat un tratat de uniune între cele două state. Președintele Aleksandr Lukașenko, ales în 1994, conduce autoritar țara, libertățile fiind serios afectate.

Belarus (53° 54" N, 27° 34 E) are o suprafață de 207.600 km² (202.900 km² uscat și 4.700 km² apă). Frontierele terestre (Belarus nu are ieșire la mare) au o lungime totală de 3.306 km, astfel: 171 km cu Letonia,

680 km cu Lituania, 605 km cu Polonia, 959 km cu Rusia și 891 km cu Ucraina.

Sursa: <http://harta.infoturism.ro/Europa/Belarus/harta>

Populație: 9.608.058 locuitori (75% din populație trăiește în mediul urban).

Grupuri etnice: belaruși - 83,7%; ruși - 8,3%; polonezi, ucraineni - 1,7%; alții - 2,4%; nespecificați - 0,9%. (Diagrama nr. 11).

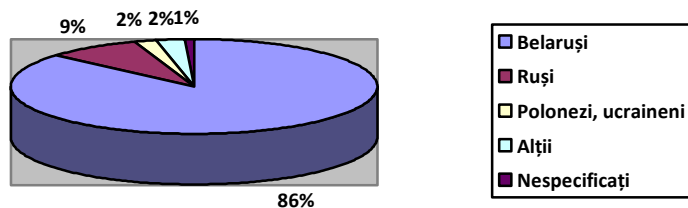

Diagrama nr. 11. Grupuri etnice în Belarus

Limbi vorbite: belarusă (limbă oficială) - 23,4%; rusă (oficială) - 70,2%; altele - 3,1%; nespecificate - 3,3%. După cum se vede, în Belarus,

există două limbi oficiale (belarusă și rusă), ponderea deținând-o limba rusă. Acest lucru arată clar apartenența etnică și culturală a populației din Belarus și apropierea ei organică de Rusia. (Diagrama nr. 12)

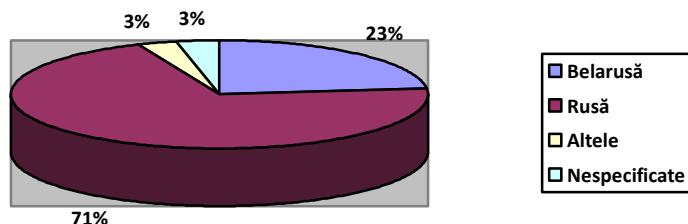

Diagrama nr. 12 Limbi vorbite în Belarus

În cadrul Uniunii Sovietice, Belarus a avut o bază economică bine dezvoltată. Acum această bază economică este depășită. În jur de 80% din industrie se află în proprietatea statului, băncile privatizate au fost renaționalizate, băncile de stat reprezentând 75% din totalul băncilor. Importă petrol și gaze din Rusia la prețuri mult mai mici decât cele de pe piața mondială. A fost însă o perioadă în care Rusia a limitat exporturile de petrol și gaze către Belarus, datorită nevoilor sale interne, dar, în decembrie 2010, s-a ajuns la un acord pentru a relua aceste exporturi. În 2011, Belarus a vândut Rusiei, la Gazprom, acțiunile de la Bel Transgaz. În 2011-2012, moneda națională s-a depreciat până la 60%, dar în 2013 și-a revenit. În decembrie 2013, Rusia a anunțat un împrumut pentru Belarus de 2 miliarde de dolari pentru 2014. Dar Republica Belarus este încă în dificultate financiară.

PIB-ul (paritatea puterii de cumpărare) este de 150,4 miliarde dolari, iar PIB-ul pe cap de locuitor este de 16.100 dolari.

Structura PIB-ului după sursele de producere este următoarea: 9,2% din agricultură; 46,2% din industrie și 44,7% din servicii.

Deși produce mașini-unele, tractoare, camioane, mașini de săpare, motociclete, televizoare, frigidere, textile, îngrășăminte, aparate radio etc., pe care le exportă în Rusia (35,4%), în Olanda (16,4%), în Ucraina (12,1%), în Letonia (7,1%), importând, la rândul ei, produse din Rusia 59,4%, Germania 5,9%, China 5,1%, Ucraina 5%, Belarus are probleme economice și în ceea ce privește modernizarea infrastructurilor.

Belarus alocă, pentru cheltuielile militare, 1,2% din PIB.

Belarus are unele probleme, mai ales la granița cu Polonia, care face parte din spațiul Schengen.

Belarus este una dintre țările importante din partea de nord a culoarului strategic central European și din partea de sud a culoarului strategic baltic, culoare încă importante în geopolitica zonei, mai ales pe falia strategică Marea Neagră - Marea Baltică.

Oricum, în caz de confruntare Est-Vest, ca și în cel de-Al Doilea Război Mondial, Belarus continuă să fie un pilon important pentru Est.

2.5. Ucraina

Centrul primului stat slav de Est - Rusia Kieveană - a fost teritoriul de azi al Ucrainei. În secolele X și XI, acesta a fost cel mai mare și cel mai puternic stat din Europa.

Statul rus s-a format în zona kieveană. Apoi Rusia Kieveană a fost încorporată în Marele Ducat al Lituaniei. Pe la jumătatea secolului al XVII-lea, cazacii s-au revoltat împotriva polonezilor și au înființat, pe o parte a teritoriului de azi al Ucrainei, un Hatmanat.

Acesta, în pofida presiunilor moscovite, a rezistat mai bine de o sută de ani. În ultima parte a secolului al XVIII-lea, teritoriul ucrainean a fost încorporat în Imperiul Rus.

Între 1917 și 1920, după prăbușirea Imperiului Rus, Ucraina a fost, pentru scurt timp, independentă. Ulterior, a fost inclusă în Uniunea Sovietică. Foametea din perioadele 1921-1922 și 1932-1933 a ucis peste opt milioane de oameni.

În cel de-Al Doilea Război Mondial, pe teritoriul Ucrainei (care făcea parte din Uniunea Sovietică), au pierit 7-8 milioane de oameni.

După R.S.F.S. Rusă, Ucraina era cea mai importantă țară din URSS, situată în Vestul marelui imperiu roșu, iar axa Moscova-Kiev era cea mai activă din întreaga Uniune, aici elaborându-se aproape toate elementele importante ale politicii și strategiei superputerii sovietice.

De aceea, Ucraina era țara cu cea mai mare trecere în toate planurile URSS, începând cu cele ale dispozitivului forțelor nucleare strategice și continuând cu cele care țineau de construcția și funcționarea rețelelor de gazoducte care transportau gazul sovietic spre celelalte țări socialiste și spre Europa de Vest.

În 1991, Ucraina a devenit independentă, dar a rămas puternic dependentă de gazul rusesc, de zona puternic industrializată din partea de est a țării și, în plus, preluând toate „extensiile” teritoriale ale Uniunii Sovietice și accesând politicile de colaborare și de parteneriat, ulterior, și de integrare în Uniunea Europeană și în NATO.

Această realitate a creat una dintre cele mai complicate probleme geopolitice, Ucraina situându-se nu la Estul faliei strategice Marea Neagră -

Marea Baltică, nici la Vestul acesteia, ca în vremea Imperiului Rus, ci chiar pe ea.

O astfel de concluzie se desprinde din incongruența și chiar din conflictualitatea raporturilor dintre Vest (Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii) și Est (Federația Rusă), raporturi pe care aceasta din urmă le înțelege ca fiind exact inversul afirmațiilor oficiale ale Vestului.

Rusia, prin vocea președintelui Vladimir Putin, înțelege extinderea Uniunii Europene spre Est, inclusiv prin Parteneriatul Estic, și a NATO ca o amenințare la adresa Rusiei, ca pe un nou mod de a pune în aplicare vechea strategie Anaconda (containment), care pleacă de la geopoliticianul Halford Mackinder și de la americanul Nicolas Spykman, și nu ca pe o extindere benefică a democrației de tip occidental, a liberalismului și economiei de piață.

Cu alte cuvinte, Rusia reactivează falia strategică Marea Caspică - Marea Baltică, iar Occidentul consideră această atitudine ca o modalitate prin care Rusia se opune democrației, dorind, de fapt, recăștigarea statutului ei de mare putere mondială.

<http://www.worldatlas.com/webimage/countrys/europe/ua.htm>

Ucraina este o țară mare. Are o suprafață de 603.550 km² și o populație de 44.291.413 locuitori. Desigur, și populația, și suprafața și lungimea frontierelor și accesul la Marea Neagră au suferit unele modificări importante, odată reanexarea Crimeii de către Rusia.

Vecini și frontiere: Belarus - 891 km; Ungaria - 103 km; Republica Moldova - 940 km; Polonia - 428 km; România (sud) - 176 km; România

(sud-vest) - 362 km; Slovacia - 90 km; Rusia (înainte de anexarea Crimeii) - 1576 km.

Grupuri etnice: ucraineni - 77,8%, ruși - 17,3%, belaruși - 0,6%, moldoveni - 0,5%, români - 0,3%, alții: 3,5%. (Diagrama nr. 13).

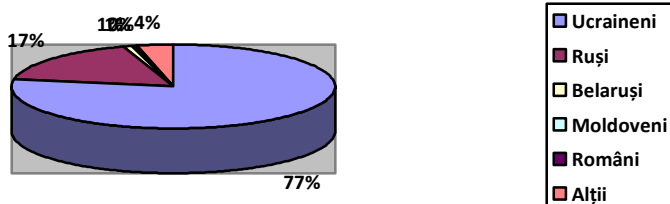

Diagrama nr. 13 Grupuri etnice în Ucraina

Limbi vorbite: ucraineană (oficial) - 67%, rusă (limbă regională)⁵⁷ - 24%, altele (include mic-română, poloneză, și de limbă maghiară minorități) - 9% (Diagrama nr. 14).

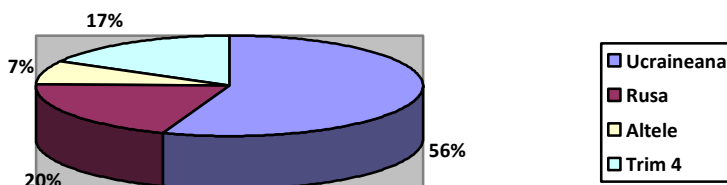

Diagrama nr. 14 Limbi vorbite în Ucraina

Confesiuni religioase: ortodoxă - 80%; celelalte (greco-catolici, catolici, musulmani, evrei etc. - 10%; fără - 10%.

Economie: Ucraina a fost, după R.S.F.S. Rusă, cea mai importantă republică a Uniunii Sovietice (din punct de vedere economic și militar). Ucraina era grâнарul Uniunii Sovietice, iar regiunile din nordul țării

⁵⁷ 2012 Legislație din 2012 permitea ca o limbă vorbită de cel puțin 10% din populația unei regiuni să primească statutul de "limbă regională", pentru a putea fi utilizată în instanțele de judecată, în școli și alte instituții guvernamentale; ucraineană rămâne doar la nivel național limbă oficială a țării

dispuneau de cea mai mare dezvoltare economică din întreaga Rusia, alături de cele din jurul Moscovei. Ucraina producea de patru ori mai mult decât oricare dintre cele 16 republici unionale de rangul său. După ce s-a desprins de Rusia, în 1991, dependența Ucrainei de Moscova a rămas cam aceeași, mai ales în ceea ce privește aprovizionarea cu gaze naturale, dar nu numai.

Ucraina consumă 56.200.000.000 metri cubi de gaze naturale (estimare 2010, factbook) și importă din Rusia 44800000000 metri cubi

PIB (după paritatea puterii de cumpărare) era în 2013 de 337.4 miliarde dolari, iar PIB-ul pe cap de locuitor de 7.400 dolari).

Structura PIB-ului în funcție de sectorul de origine era următoarea: 9,9% din agricultură, 29,6% din industrie și 50,5% din servicii.

Ucraina are 187 aeroporturi, dintre care 108 au piste pavate (13 cu piste de peste 3047 metri, 42 cu piste cu lungimi între 2438 și 3047 metri, 22 cu piste cu lungimi între 1524 și 2437 metri, 3 cu piste cu lungimi între 914 și 1523 metri și 28 cu piste sub 914 metri) și 79 cu piste nepavate (Factbook)

Cheltuielile militare ale Ucrainei reprezintă 2,77 % din PIB.

Ucraina are probleme de frontieră cu mai toate țările vecine, cele mai grave fiind chiar cu Rusia. După anexarea de către Rusia a Crimeii și izbucnirea revoltelor separatiste în Est, aceste probleme se multiplică.

3. Pe muchia prăpastiei unui război civil

Ceea ce se întâmplă în Ucraina este cam ce a spus președintele Rusiei, Vladimir Putin: un început de **război civil**. Război civil, într-o țară cu 44.573.205 milioane de locuitori, aflată, azi, pe falia strategică Marea Neagră - Marea Baltică, de o parte și de alta a acestei falii fiind două uriașe superputeri nucleare: Estul Rus și Vestul americano-european! Unul dintre cele mai grave scenarii de la Cortina de Fier încoace!

Ucraina nu este Irak, nici Siria și nici Afganistan. Ea nu se află într-o zonă cu petrol, nici într-un spațiu strategic care trebuie destabilizat pentru a nu deveni mai periculos decât este pentru civilizația occidentală - este vorba de Orientul Mijlociu și de Orientul Apropiat -, ci la granița dintre arealul NATO și Rusia, dintre Uniunea Europeană și Rusia, dintre civilizația occidentală, cum a numit profesorul Huntington arealul Europei Occidentale și pe cel al Americii de Nord. Dimpotrivă, stabilitatea Ucrainei are o foarte mare importanță strategică, atât pentru Est, cât și pentru Vestul European.

Războiul din Ucraina - pentru că nu se mai îndoiește nimeni că este vorba de un război - se duce între guvernul de la Kiev, creat printr-o mișcare de revoltă pro Vest, pe care pro-Estul l-a considerat, până la alegerea noului președinte ale Ucrainei, ilegal și ilegitim, întrucât nu a rezultat din alegeri libere, și populația vorbitoare de limbă rusă din Ucraina, care-i pro-Rusia și

se află în zona cea mai industrializată și cea mai bogată a țării. Fosta Uniune Sovietică a investit mult în această zonă considerată a fi de interes strategic vital pentru URSS.

Ucraina - țară creată de puterea sovietică - era cea mai mare, după RSFSR, și, într-un fel, cea mai fidelă unității spațiului rusesc, dată fiind importanța Kievului pentru apariția și dezvoltarea Rusiei. Aici s-a realizat canalul Volga-Don, hidrocentrala de la Dnepropetrovsk, puțurile de petrol din zona Donbass-ului, săpate în urma rezultatului unei cercetări științifice de prin anii 60 de către un colectiv de cercetători de la Moscova și de la Kiev care a dovedit că petrolul nu este de natură biotică, ci abiotică, plus câteva fabrici de armament, inclusiv de tancuri și rachete, foarte importante pentru conceptul strategic de atunci.

Desprinderea Ucrainei de Uniunea Sovietică (prin implozia acesteia, dar și prin reușita strategiei americane de îndiguire a spațiului sovietic) a constituit una dintre cele mai dramatice și neașteptate lovituri pentru colosul din Est. Mai mult, Ucraina a luat cu ea rezultatele eforturilor seculare ale Rusiei de a-și asigura frontiera de vest și controlul intrării în trei dintre cele patru mari culoare strategice (Central-european, al Dunării și cel al Mării Negre, Mării Egee, Mării Mediterane).

Cel de al patrulea, de fapt, primul în ordinea nord-sud, se află încă și sub control rus, având în vedere faptul că Rusia dispune de o flotă în Marea Baltică, deși desprinderea de Uniunea Sovietică a celor trei țări baltice reduce substanțial spațiul strategic de manevră în caz de război, dar nu numai.

Pe la jumătatea lunii aprilie, într-o convorbire telefonică, Vladimir Putin o avertizase pe Angela Merkel că Ucraina este pe marginea unui război civil, întrucât guvernul de la Kiev a trimis armata împotriva insurgenței separatiștilor din Estul țării.

În acest timp, separatiștii rusofoni din estul Ucrainei controlau mai multe administrații, solicitând alipirea de Rusia sau, în cel mai rău caz, o autonomie substanțială.

Președintele Putin a cerut ONU o „condamnare clară” a acțiunilor „anticonstituționale” de la Kiev (este vorba de revolta din Piața Centrală de la Kiev, denumită Maidan, dar și de acțiunile în forțele armatei ucrainene împotriva separatiștilor din estul țării.).

Poziția Statelor Unite față de acest conflict este una, de asemenea foarte clară. Washingtonul a afirmat că sprijină acțiunile militare ale guvernului de la Kiev și că sunt gata pentru a impune noi sancțiuni împotriva Moscovei, în cazul eșecului reuniunii internaționale de la Geneva de la jumătatea lunii aprilie. După cum se știe, Conferința nu a fost un eșec, dar nici un succes deplin.

Acțiunile militare se continuă. Datorită instabilității și războiului, în primul trimestru al anului 2014, Ucraina a pierdut șase miliarde de dolari ca urmare a deprecierei monedei naționale și schimbării de putere din țară. Fără îndoială, războiul (dacă se va continua cu amplificarea nivelului de confruntare sângeroasă) va aduce un adevărat dezastru, ca să nu mai vorbim de implicațiile strategice asupra întregii regiuni și de pericolul escaladării confruntării.

Dacă americanii sprijină acțiunile militare ale forțelor guvernului de la Kiev (așa cum ei înșiși o spun), atunci se înțelege că și rușii sprijină forțele insurgente, fiind vorba de etnici ruși, de populația pro-Rusia și de un interes strategic vital al unei mari puteri nucleare - acela de a controla (total sau parțial) toate coridoarele strategice și toate zonele pe care le consideră foarte importante pentru existența sa ca mare putere - chiar dacă, după obiceiul lor secular, n-o afirmă tranșant, ci dimpotrivă, susțin că nu intervin în nici un fel în această țară.

Devine însă tot mai clar pentru oricine că, de vreme ce Rusia a demarat un program complex de dotare a forțelor sale armate cu mijloace de luptă ultramoderne, între care se află și 20 de submarine nucleare dotate cu rachete Bulava, varianta navală a rachetei balistice intercontinentale Topol, portavioane, nave de suprafață, rachete hipersonice (un fel de răspuns la strategia americană *Etats-Unis de Prompt Global Strike*), mijloace robotice etc., intențiile acesteia nu sunt de *laisser-faire* și nici de acceptare a unui statut sugerat de Brzezinski și de alți analiști sau geopoliticieni care nu văd sau nu vor să vadă, la orizontul acestui debut de mileniu, o Rusie puternică și prosperă, ce poate reînvia un străvechi concept de *heartland*, ci una fragmentată, divizată, îndiguită, anihilată și chiar distrusă.

Reacția Rusiei față de summit-ul Parteneriatului Estic de la Vilnius, din toamna anului trecut, declanșarea crizei ucrainene, reanexarea rapidă a Crimeii și concentrarea de forțe la frontiera cu Ucraina, ca și mandatul dat lui Vladimir Putin de camera superioară a Parlamentului de la Moscova de a folosi forța militară, în caz de nevoie, pentru protecția populației de etnie rusă de pe teritoriul Ucrainei, atitudine absolut tranșantă, opusă categoric Occidentului, prin care Moscova acuză Occidentul de imixțiuni grave în Ucraina (dar și invers), arată cât de fragilă și cât de periculoasă este situația pe această falie strategică Marea Neagră - Marea Baltică, îndeosebi în zona Mării Negre și în Estul Ucrainei, la frontierele estice și nordice ale României, ale EU și ale NATO.

După sancțiunile impuse de Occident Moscovei, pierderile Rusiei sunt foarte mari. De aceea, chiar în plină criză ucraineană, Vladimir Putin face o vizită în China. Desigur, China nu privește cu ochi buni nici alipirea Crimeii la Rusia, nici acțiunile separatiste din Estul Ucrainei, fiindcă și China ar

putea avea astfel de probleme în zona uigură din cea mai mare regiune a sa, Xianjang, și din cea a Tibetului.

Dar, ofertele Rusiei și acceptul Chinei de exemplu, de a construi un pod peste strâmtoarea Kerçi arată cam cum se regrupează forțele, deși e greu de spus că Rusia și China formează a entitate sau o coaliție antioccidentală.

4. Pentru ce se pregătește Rusia?

În ultimele decenii, Rusia, care, în ceea ce privește forțele armate, cu excepția forțelor strategice nucleare, cunoscuse, după 1990, o cădere dramatică, a revenit puternic asupra modului de abordare a problemelor de securitate și apărare și, în cadrul unei reforme drastice a forțelor armate, a conceput și pus în aplicare două programe semnificative de reînzestrare a forțelor armate cu mijloace de luptă de ultimă generație, 2007-2015 și, respectiv, 2016-2035.

«A garanta ca Rusia să dispună de o forță militară fiabilă este prioritatea politicii noastre de stat - a spus Vladimir Putin. Din păcate, lumea actuală este departe de a fi pacifică și sigură. Conflictelor trecute și de lungă durată, li se adaugă altele noi și la fel de complicate. Instabilitatea este în creștere în numeroase regiuni ale lumii”.

Ministrul apărării al Rusiei, arăta, în 2007, în fața Dumei, că programul de armamente pentru perioada 2007-2015 dispune de 189 de miliarde de dolari. El a precizat că, în fine, armata poate fi modernizată, datorită, în principal, creșterii economice din anii 2002-2005. Printre principalele puncte ale acestui program, Serghei Ivanov, ministrul apărării de atunci, a relevat câteva direcții, probabil pe cele mai importante:

- *Forțele strategice nucleare* urmează să primească, până în 2015, câteva zeci de ICBM în silozuri și 50 în versiune mobilă (este vorba de rachete intercontinentale Topol-M (până în 2006, această categorie de forțe primise deja 42 de Topol în silozuri și 3 complexe mobile, de unde rezultă că, până în 2015, această categorie de forțe va dispune cam de o sută de rachete de acest tip);

- *Forțele aeriene strategice* vor dispune, până în 2015, de un parc de 50 de bombardiere Tu-160 Blackjack și Tu-95MS (urma ca o parte din cele 64 de Tu-95MS să fie retrase pe măsură ce vor fi fost înlocuite cu Tu-160)⁵⁸;

⁵⁸ Începând cu 2020, Forțele aeriene ale Rusiei vor primi bombardierul din generația a 5-a, PAK FA T-50, echipat cu armament hipersonic. Acesta va înlocui trei tipuri de avioane Tupolev (Tu-160, Tu-95MS și Tu-22).

Avionul din generația a 5-a Suhoi PAK FA T-50 (Suhoi 57)

- în ceea ce privește *Forțele spațiale*, acestea urmau să primească noi sateliți de recunoaștere, de alertă avansată (detectarea lansatoarelor de rachete balistice din noua generație) și sateliți de comunicații, la care se adaugă și sistemele de „supraveghere topografică”; se prevedea, de asemenea, realizarea rachetelor Soiuz-2 și Angara;

- *Rețeaua de radare* urmează să asigure acoperirea globală a tuturor frontierelor Rusiei până în 2015 prin construcția de noi radare;

- în *Forțele terestre*, cele care au cunoscut, poate, cea mai dramatică rămânere în urmă privind modernizarea, adică organizarea și dotarea, urma ca 40 de batalioane de tancuri, 90 de batalioane motorizate și 50 de batalioane aeropurtate să fie complet modernizate, cinci brigăzi de rachete tactice să fie reechipate cu sisteme Iskander-M și două brigăzi de lansatoare de rachete multiple (LRM) cu complexe Uragan-M1. Forțele terestre urmau să primească 100.000 de vehicule din categoria „vehicule de luptă”, înlocuind 45% din acest tip de mașini de luptă.

- În ceea ce privește *efectivele*, ministrul rus al apărării preciza, în fața Dumei, că, la acea dată, Forțele Armate ale Rusiei aveau un efectiv de 1.300.000 de oameni (în 2001 aceste efective erau de 1.340.000 de oameni), urmând ca, în 2015, aceste efective să scadă la 1.000.000, concomitent cu profesionalizarea lor (20 de unități urmau să fie profesionalizate până la finele anului 2007, toți gradații urmând ca, până în anul următor, 2008, să fie profesioniști, cu condiția să fie asigurate sursele corespunzătoare de salarizare)

Următorul program, de care vorbește viceprim-prim-ministru rus Dimitri Rogozin, cuprinde o perioadă de zece ani 2016-2025. Se consideră, de către Rusia, că el răspunde amenințărilor pe termen lung, adică pe o perioadă de 30 de ani, dar calculează mediul economic și tehnic pentru

următorii zece ani. Programul acesta este o continuare a celui precedent și se concentrează pe echiparea armatei cu noile arme, precum și dezvoltarea avioanelor, explorarea spațiului și realizarea unui sistem de luptă robotic.

Pentru acest nou program vor fi alocați 668 miliarde dolari, până în 2020, și trei miliarde de ruble suplimentari, plus 100 de miliarde de dolari pentru modernizarea apărării.⁵⁹

Bilanțul reformei armatei Rusiei⁶⁰ este unul care cuprinde o perioadă lungă de degradare a acestei instituții atât de importante pentru o mare putere și care este purtătoare a unui comportament eroic în cel de-Al Doilea Război Mondial, în Marele Război pentru Apărarea Patriei, cum îl numesc rușii, și a unei victorii colosale în acest război, care a costat, totuși, națiunea rusă și popoarele care alcătuiau, la acea vreme Uniunea Sovietică, 25 de milioane de morți... Degradarea de după implozia Uniunii Sovietice are foarte multe cauze (absența resurselor, organizare depășită, corupție, alte priorități pentru clasa politică, lipsa de antrenament și de participare efectivă la război. Operațiile pe care armata rusă le-a dus după 1991 (acțiunile din Cecenia și din Georgia, din august 2008) au demonstrat cum nu se poate mai bine această degradare, mai ales a forțelor terestre.

Cu alte cuvinte, exceptând forțele strategice nucleare și, într-un fel, forțele aerportate (de reacție rapidă), Rusia a uitat pur și simplu că are o armată care este vitală pentru o putere globală sau regională. Este, poate, unul dintre motivele care au obligat conducerea de la Moscova să ia decizia de a reforma această uriașă armată, cu un preț foarte mare pentru celelalte instituții importante, mai ales pentru sistemul de sănătate și pentru învățământ, unde s-au operat mari reduceri în ceea ce privește alocările bugetare.

Nu întâmplător, desigur, ministrul apărării din acea perioadă a anunțat, în octombrie 2008, lansarea celei mai importante reforme a armatei din 1918 până în prezent. Dintr-odată, colosul de la răsărit și-a propus să schimbe radical instituția militară a statului rus, trecând de la o armată bazată pe conscripție la una profesionistă, mai redusă numeric, dar care se dorește a fi mult mai flexibilă și mai performantă.

Rușii, care au o îndelungată experiență a războaielor, au înțeles că o reformă radicală a unei armate trebuie să asambleze perfect și coerent un

⁵⁹ **Sursa:** *La Russie commence à développer un programme d'armement sur 10 ans* (*Xinhua*), <http://french.peopledaily.com.cn/International/8115963.html>, accesat la 17 mai 2014

⁶⁰ **Sursa:** *Bilan en cours de la réforme de l'armée russe*, <http://etudesgeostrategiques.com/2012/10/27/bilan-de-la-refonte-en-cours-de-larmee-russe/>

model organizațional suplu și foarte flexibil (batalioane, brigăzi) cu o înzestrare corespunzătoare cu armament, mijloace de luptă, logistice și informaționale, la nivelul ultimelor performanțe tehnice.

Și se pare că au trecut rapid la treabă. Din 1992 până în 2008, n-a intrat aproape nimic în înzestrarea forțelor armate ruse, deși 55% din material a devenit, în acest timp, inutilizabil. Mai mult, Rusia s-a confruntat în această perioadă cu numeroase probleme, între care cele mai importante sunt cele economice, cele demografice și cele financiare. Factorul demografic este unul încă în degradare (scăderea natalității, slaba calificare, migrația etc.). Rusia se confruntă, de asemenea, cu o migrație masivă de chinezi în Extremul Orient și de islamici în Siberia centrală.

Se pare însă că, în acest timp, economia rusească, deși se bazează foarte mult pe exportul de resurse energetice, a început să crească. Acest lucru a permis ca bugetul apărării pentru 2012-2013, spre exemplu, să fie mai substanțial. În 2012, el a crescut cu 9,1% față de perioada precedentă și, în 2013, cu 26,8%. În 2011, el reprezenta 3,1% din PIB, iar în 2013 trebuia să reprezinte 3,4%. Această creștere nu este suficientă, dar se pare că ea a continuat. Bugetul de apărare pentru 2013-2015 a crescut de la 5,6 la 6,1 % din PIB, inclusiv prin tăieri drastice de la educație și sănătate.

Deja experții și specialiștii ruși lucrează la programe de dotare a armatei cu rachete hipersonice, care ating de douăzeci de ori viteza sunetului. Evident, și Statele Unite sunt în curs de elaborare a acestor arme hipersonice, vizând realizarea, la orizontul anilor 2015-2018, a unei rachete multifuncționale. Specialiștii ruși se confruntă deci cu problema realizării rapide a unor astfel de tehnologii.⁶¹

Printre obiectivele strategice ale reformei armatei rusești se situează și următoarele⁶²:

- a. Reducerea efectivelor de la 1.300.000, cât erau în 2007, înainte de declanșarea reformei, la 1.000.000, până în 2012;
- b. Reducerea numărului de unități și pregătirea lor temeinică pentru luptă;
- c. Reducerea numărului de ofițeri de la 335.000 la 150.000;
- d. Realizarea unei noi structuri de comandament, prin înlocuirea celor 6 districte militare prin 4 comandamente strategice multifuncționale, corespunzătoare celor patru regiuni militare (Vest, Sud, Centrală, Est).

⁶¹ Sursa: <http://www.egaliteetreconciliation.fr/La-Russie-lance-un-programme-de-creation-d-armes-hypersoniques-18015.html>

⁶² Maxime Pour, *diplômé de Sciences Po Aix et tuteur du master II, Source : вальдай международный клуб военная реформа. на пути к новому облику российской армии*, apud Bilan en cours de la réforme de l'armée russe, <http://etudesgeostrategiques.com/2012/10/27/bilan-de-la-refonte-en-cours-de-larmee-russe/>

Statele Majore ale celor patru regiuni militare sunt dispuse astfel (harta⁶³ de mai jos): Regiunea Militară de Vest, la Sankt Petersburg; Regiunea Militară de Sud, la Rostov pe Don; Regiunea Militară Centrală, la Ekaterinburg; Regiunea Militară de Est, la Habarovsk.

Sursa imaginii: www.rian.ru reforme armii

e. Reorganizarea Forțelor Terestre pe brigăzi și reducerea celor patru niveluri ierarhice (district-armată-divizie-brigadă) la trei (comandament strategic, armată, brigadă);

f. Reorganizarea forțelor aeriene și apărării antiaeriene în baze aeriene și renunțarea la structura: armate, corpuri, divizii regimente;

g. Centralizarea învățământului militar (de la 65 de instituții la 10 universități militare);

h. Reducerea efectivelor administrației centrale de la 51.300 la 13.400;

i. Externalizarea logisticii;

j. Creșterea numărului de exerciții;

k. Adoptarea unui program de producere a unui armament modern și de înzestrare a armatei pentru perioada 2011-2020;

l. Creșterea salariilor militarilor.

În armata sovietică și în cea a Rusiei (moștenită din perioada sovietică), existau unități de tip A, B, C și D, în funcție de efective, de înzestrare și de performanță.

⁶³ Sursa hărții: *Bilan en cours de la réforme de l'armée russe*, <http://etudesgeostrategiques.com/2012/10/27/bilan-de-la-refonte-en-cours-de-larmee-russe/>

Prima acțiune foarte rapidă a reformei a fost desființarea unităților neperformante. Astfel, în 2009, 23 de divizii au fost reorganizate în 85 de brigăzi, astfel:

- *40 de brigăzi de luptă*: 4 brigăzi blindate, 35 de brigăzi motorizate, și o brigadă de fortificații, fiecare cu două batalioane de artilerie LRM, un batalion de SAM, un batalion de artilerie a.a., un batalion de geniu, un batalion de transmisiuni, unul de mentenanță; unul de logistică și o companie de cercetare;

- *45 de brigăzi de sprijin*: 9 brigăzi de rachete, 13 brigăzi de artilerie (inclusiv patru de rachete), 9 de apărare anti-rachetă, una de geniu, 7 brigăzi de forțe speciale, 3 brigăzi de război electronic și una de cercetare cu baza la Mozdok, în Caucazul de Nord.

De menționat că toate aceste brigăzi sunt gata de luptă, 95% din echipament fiind utilizabil.

Această organizare a reprezentat o etapă tranzitorie, toate brigăzile luptătoare și cele de sprijin fiind alcătuite, în general, din unitățile de tip A din armata de dinainte de reformă, adică din cele mai bune unități existente.

Până în 2015, reforma armatei își propune să transforme toate aceste brigăzi în trei tipuri de brigăzi: grele, mijlocii și ușoare, în funcție de echipamente și misiuni. Brigăzile grele urmează să fie cele mai performante și mai bine echipate; brigăzile mijlocii (dotate cu vehicule pe roți) urmează să fie folosite în operații de reacție rapidă și brigăzile ușoare (dotate cu vehicule ușoare) fiind destinate de regulă pentru misiuni de cercetare.

Forțele aeriene au fost reorganizate pe baze aeriene. Începând cu 2009, cele 72 de regimente de aviație, 17 baze aeriene și 12 escadroane aeriene, de care dispunea Federația Rusă, au fost grupate în 52 de baze aeriene. Numărul unităților de aviație și apărare antiaeriană a fost redus de la 340 la 180. În final, se vizează concentrarea acestora în zece baze aeriene, fiecare dispunând de 2-3 aerodromuri.

Apărarea antiaeriană a fost reformată în profunzime, ea incluzând, în plus, și 13 brigăzi de apărare aerospațială.

În ceea ce privește *forțele navale*, reforma viza reducerea numărului de unități de la 240 la 123 și dotarea lor cu mijloace performante, cu noi submarine, noi nave de suprafață.

Nici *forțele strategice nucleare* nu au suferit modificări esențiale, în afară de dotarea lor cu rachete performante, îndeosebi Topol și Topol-M.

În ceea ce privește resursele umane, reforma viza ca, la finele anului 2012, armata rusă să dispună de următoarele efective: 220.000 de ofițeri; 425.000 de soldați cu contract și 350.000 de militari în termen.

Așa cum afirmam mai sus, acest program de reformă este susținut și de un program corespunzător de înzestrare cu armamente, îndeosebi pentru perioada 2011-2020. Aceste programe vor asigura îndeplinirea unui obiectiv

esențial pentru modernizarea armatei ruse și anume acela ca 70% din echipamente să fie noi. Costurile prevăzute pentru această perioadă se ridică la 616 miliarde de dolari.

5. O realitate strategică periculoasă

Din aceste relatări rezultă că armata rusă se află în plină reformă, iar această reformă se efectuează concomitent cu dotarea ei cu mijloace performante, începând cu armamentul ușor și continuând cu rachetele strategice și cu armele hipersonice.

O astfel de acțiune de foarte mare amploare, cerută de obiectivele strategice pe care și le propune Rusia - obiective ce țin de o mare putere nucleară care nu dorește să renunțe la acest statut, ci dimpotrivă, să și-l consolideze dar și de interesul ei vital - nu se finalizează de pe o zi pe alta. Pentru a ajunge în parametrii optimi de acțiune strategică eficientă, Rusia are nevoie de timp și de foarte multe resurse, îndeosebi financiare și tehnologice.

Implozia Uniunii Sovietice (ca efect al propriei degradări, al inconsistenței sistemului, dar mai ales al presiunilor exercitate de Statele Unite și de puterile occidentale) a găsit o Rusie nepregătită pentru a face față noilor provocări, întrucât problemele care urmau a fi soluționate erau și sunt numeroase și foarte dificile. Încă din 1991, reprezentanții oficiali ai Rusiei, oriunde s-ar fi aflat și aproape în orice împrejurare, țineau să-l avertizeze pe interlocutor că Rusia a fost, este și va fi o mare putere. Această frază aproape apodictică ar putea fi privită și ca o reacție față de o umilitoare pierdere a supremației și puterii mondiale, dar și ca o expresie a unui interes vital pentru o mare putere, pentru o putere nucleară. Pentru că, se știe, interesul vital nu este același pentru toată lumea. Dacă, spre exemplu, pentru România, interesul vital este cel al menținerii unui teritoriu și a unor resurse și structuri economice absolut necesare pentru a supraviețui, pentru o mare putere nucleară este cel al menținerii acestei puteri la o cotă credibilă. Dacă România nu reușește să-și mențină un echilibru interior care să-i asigure un nivel de dezvoltare durabilă și un ideal acceptat de întreaga națiune, atunci este foarte posibil ca tensiunile interioare să crească și, încurajate și susținute din exterior, țara să se autodistrugă. O mare putere care are un teritoriu atât de vast, cum este cel al Rusiei, dacă nu reușește să se impună ca un actor strategic global, se poate degrada la fel de rapid și, prin urmare, în următoarele veacuri să dispară, așa cum a dispărut Imperiul Roman, ajuns la un înalt grad de corupție și de distrugere interioară. Dacă o mare putere nu reușește acest lucru, este foarte posibil ca, în etapa următoare, să decadă și, prin urmare, să se destrame. Scenariile care s-au scris și se tot scriu cu privire la distrugerea colosului rus, fie prin autosufocare și autodegradare, fie prin îngrădire, fie prin ambele, nu rămân fără ecou la Moscova.

Ne place sau nu ne place, actualele programe de reînarmare a Rusiei reprezintă tocmai o expresie a unui interes vital pentru o mare putere, esența acesteia fiind, efectiv puterea. Ori, cum bine se știe, nu există putere fără arme.

Aceasta se pare că face Rusia din 2008 încoace, deși PIB-ul ei a fost abia de 2553 miliarde dolari în 2013. Faptul că americanii alocă 4,35 procente (în 2012) dintr-un PIB uriaș (16.720 miliarde dolari) pentru cheltuielile militare, cu toate efectele aparent negative ale acestei strategii, duce, într-un orizont de așteptate mai mult sau mai puțin apropiat, la crearea și re-crearea condițiilor absolut necesare pentru menținerea pe termen lung a supremației mondiale, supremație fără de care, America nu mai poate exista, întrucât soluția doctrinei Monroe nu mai poate fi de actualitate, în condițiile în care nu numai rachetele balistice, dar și „rachetele umane și informaționale” pot lovi, în orice moment, oricare punct de pe glob. Evident, la această competiție pentru supremația globală participă, în egală măsură, și China, cu un PIB de 13.390 miliarde dolari (cheltuieli militare 1,99 procente din PIB), și Uniunea Europeană, cu un PIB de 15.840 dolari, dar cu cheltuieli militare doar de 1,65 procente din PIB, la care se mai pot adăuga India (cu un PIB de 4952 miliarde dolari), Brazilia și, într-o oarecare măsură, Orientul Mijlociu. Însă, în bătaia pentru supremația mondială contează, azi, doar cele patru mari puteri: SUA, Uniunea Europeană, China și Rusia.

Scenariile pe care le-ar putea avea în vederea fiecare dintre acești competitori sunt numeroase. Comportamentul celor cinci membri permanenți din CS al ONU, la care se adaugă și Germania (deci, Statele Unite, Marea Britanie, Franța, Rusia și China) arată că astfel de jocuri de coagulare a puterii sunt nu doar posibile, ci și reale.

Rusia joacă rolul pivotului continental. Deocamdată, nu-și poate propune o supremație mondială, dar arsenalul ei nuclear și faptul că este pe locul întâi în ceea ce privește resursele de gaze naturale (și nu numai), plus imensitatea resurselor unui teritoriu foarte vast (10.000 km de la Est la Vest), încă neexplorat în profunzime, creează un suport foarte temeinic și pe termen lung de mare putere globală. Parteneriatul strategic dintre Rusia și China este unul de tip mai degrabă continental, ca și organizația de la Shanghai, dar el vizează mai mult soluționarea unor probleme ce țin de zona Asiei și de relațiile dintre două țări decât o coalizare a lor pentru a echilibra puterea Occidentului. Rusia are un parteneriat strategic și cu India, dar și Statele Unite au un parteneriat strategic cu India și încearcă o astfel de apropiere și de China, chiar dacă repulsia americană față de comunism ar putea să constituie încă o ușoară frână în apropierea de China. Numai că obiectivele strategice ale celor două mari puteri nu coincid. China are o altă filozofie și o altă logică a puterii decât Statele Unite. Dar China se dovedește o putere foarte complicată, dar și foarte competitivă, mai ales în ceea ce

privește creșterea economică și expansiunea liniștită. Să nu uităm că, în aproape fiecare mare metropolă a lumii, există cel puțin un cartier chinezesc. De asemenea China și Taiwanul produc aproape 90 la sută din computerele lumii care se vând pe piața mondială...

Există însă o unitate aproape organică dintre Statele Unite și Uniunea Europeană, chiar dacă interesele celor două mari puteri nu coincid, nici în ceea ce privește configurația puterii, nici în ceea ce privește politicile față de Rusia. Dar Statele Unite ale Americii au un parteneriat strategic și cu Rusia...

În loc de concluzie

În momentul de față, Rusia pare a fi unul contra toți și e greu de presupus că, în condițiile în care Moscova înțelege foarte bine dramatismul situației în care se află, va declanșa un război cu NATO pentru Ucraina sau pentru oricare alt interes al său. Deși unii susțin că însăși criza ucraineană ar putea fi un efect al inițiativei Moscovei pentru a încerca oprirea expansiunii Occidentului spre Est (Kievul este la 700 de kilometri de Moscova), e greu de presupus că acțiunea sau reacția Rusiei va fi mai mult decât este.

De aici nu rezultă că Rusia va aștepta cu mâinile în sân și va accepta orice soluție referitoare la Ucraina.

Rezultă doar că intervenția ei, dincolo de reanexarea Crimeii (nerecunoscută de nimeni pe plan internațional, dar greu de presupus că ea va mai putea vreodată reveni la Ucraina, întrucât nu a fost niciodată a Ucrainei) și, probabil, de susținerea, într-o formă sau alta, a revoltelor populației rusești și rusofone din Estul Ucrainei, nu se va extinde prea mult.

Este însă foarte posibil ca, în anumite condiții, Rusia să declanșeze o acțiune fulgerătoare pentru ocuparea Insulei Șerpilor și conexării spațiului său de interes strategic cu Transnistria. Dar, deocamdată, aceste acțiuni nu par a fi de actualitate.

După alegerea print-un vot zdrobitor a unui nou președinte în Ucraina, în persoana pro-occidentalului Petro Poroșenko (de unde și orientarea pro-Vest a majorității populației), situația, în Ucraina, nu s-a ameliorat substanțial, ci, dimpotrivă, părțile s-au separat și mai mult. Revolta înarmată a sud-estului pro-rus continuă. Vladimir Putin îi cere noului președinte să înceteze acțiunile armatei împotriva insurgenților (și ei înarmați până în gât), iar președintele Ucrainei propune Rusiei un plan pentru rezolvarea crizei. Rebelii tocmai au doborât, în noaptea de 13-14 iunie 2014, un avion IL-76, avion cu patru motoare, cu 49 de oameni la bord (40 parașutiști și 9 membrii ai echipajului), FMI-ul a acordat Ucrainei un împrumut substanțial ajutând țara să iasă din insolvență, iar Rusia continuă să ceară ONU oprirea acțiunilor armate împotriva populației ruse și rusofone din sud-estul țării.

Desigur, Rusia susține în continuare că nu intervine în Ucraina, ci doar cere încetarea intervenției armatei Ucrainei asupra populației. Occidentul afirmă că, de fapt, Rusia este cea care sprijină rebelii și întreține conflictul.

Probabil că noul președinte al Ucrainei și președintele rus Vladimir Putin al Rusiei vor ajunge la un compromis, dar Ucraina nu mai poate fi ce a fost. Este foarte clar că pe teritoriul acestei țări se duce un război între Est și Vest, altfel spus, între opțiunea pro-occidentală și opțiunea pro-rusă, cu tente mult mai clare și mult mai directe decât în celelalte conflicte din nordul Africii și din Orientul Mijlociu, unde fiecare înțelege ce poate, mai exact, ce vrea. Cert este că, în aceste zone deosebit de conflictuale, conflictele se continuă, iar bătălia pentru Ucraina nu este doar o bătălie dintre două opțiuni - una pro-Vest, alte pro-Est -, ci și una cu impact geopolitic major, pe o veche falie strategică pe care noi, cândva, o consideram o posibilă zonă de confluență euro-asiatică și de refacere (dacă *refacere* este un termen potrivit pentru ceva ce nu a existat niciodată) a unei unități și care, desigur, nu a existat decât în imaginația unora dintre geopoliticieni.

Dar, din faptul că o astfel de unitate dintre Est și Vest nu a existat niciodată, nu rezultă cu necesitate că ea nu va fi posibilă mâine.

Bibliografie

1. Gheorghe Văduva, *Geopolitica. Teorii. Areale. Falii. Conexiuni. Excurs geopolitic*, Societatea Scriitorilor Militari, București, 2013, ISBN 978-973-8941-61-8
2. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/en.html>
3. <http://vilnius.mae.ro/node/484>
4. *La Russie commence à développer un programme d'armement sur 10 ans* (Xinhua), <http://french.peopledaily.com.cn/International/8115963.html>, accesat la 17 mai 2014
5. *Bilan en cours de la réforme de l'armée russe*, <http://etudesgeostrategiques.com/2012/10/27/bilan-de-la-refonte-en-cours-de-larmee-russe/>
6. <http://www.egaliteetreconciliation.fr/La-Russie-lance-un-programme-de-creation-d-armes-hypersoniques-18015.html>
7. Maxime Pour, diplômé de Sciences Po Aix et tuteur du master II, Source : валдай международный клуб военная реформа. на пути к новому облику российской армий, apud *Bilan en cours de la réforme de l'armée russe*, <http://etudesgeostrategiques.com/2012/10/27/bilan-de-la-refonte-en-cours-de-larmee-russe/>

8. *Bilan en cours de la réforme de l'armée russe*,
<http://etudesgeostrategiques.com/2012/10/27/bilan-de-la-refonte-en-cours-de-larmee-russe/>

9. *Discursul lui Vladimir Putin din 18 martie 2014*,
http://romanian.ruvr.ru/2014_03_21/Discursul-lui-Vladimir-Putin-din-18-martie-2014-7878/

RĂZBOI HIBRID SAU CONFLICT GEOPOLITIC CU GEOMETRIE PERVERSĂ?

Rezumat

*Războiul din Ucraina nu se înscrie pe deplin în contextul celorlalte războaie care s-au desfășurat în acest început de veac sau care sunt în curs de desfășurare. Chiar dacă și acest război, ca mai toate confruntările armate din ultimele decenii, este unul de tip provocat, de tip efect, un război multidimensional, un război mozaic, un război hibrid, cu implicații și extensii în tot ce ține de putere și confruntare, el își are partea sa de specificitate și de personalitate, care-i dă unele caracteristici ce-i sunt proprii. Este un război în interiorul unei foste republici unionale sovietice, Ucraina, – una dintre cele mai importante ale acelei perioade, un fel de siguranță strategică interioară (de margine) pentru Imperiul roșu, un fel de inimă care bătea din poarta imperială –, cu mize ce par a fi uriașe într-o bătălie geopolitică extrem de periculoasă, întrucât, în această confruntare, sunt implicate, într-o formă sau alta, țări, alianțe, dar mai ales mari puteri nucleare care-și dispută ce și-au disputat ele dintotdeauna: **puterea**. Această confruntare în plan geopolitic are însă un suport cât se poate de real, de ideal și de favorabil chiar în interiorul Ucrainei.*

Cuvinte-cheie: Ucraina, Rusie, Occident, război hibrid, confruntare geopolitică, falie strategică, fapt împlinit

GUERRE HIBRIDE OU CONFLIT GEOPOLITIQUE A GEOMETRIE PERVERSE?

Résumé

La guerre de l'Ukraine ne s'est pas inscrite dans le contexte des autres guerres qui se sont déroulées en ce début du siècle, qui sont en cours de déploiement. Même si cette guerre aussi, comme presque toutes les confrontations armées de dernières décennies, c'est une de type provoqué, de type effet, une guerre multidimensionnelle, une guerre mosaïque, une guerre hybride, avec des implications et des extensions en tout qui tient de pouvoir et de confrontation, elle a sa

partie de spécificité de personnalité, qui relève, pour lui, des caractéristique propres. C'est une guerre dans l'intérieur d'une ancienne république union de l'URSS, Ukraine – l'une de celle plus importantes de celle période, un sort de sureté stratégique intérieure (de frontière) pour l'Empire Rouge, un sort de cœur qui battait de la porte impériale – avec de mises qui semblent très grande dans la bataille géopolitique extrêmement dangereuse, parce que, dans cette confrontation, on implique, d'un façon ou d'autre, des pays, des alliances, mais surtout des grandes puissances nucléaires qui se disputent ce qu'elles se sont disputé depuis toujours : le pouvoir. Cette confrontation dans le plan géopolitique a quand même un support très réel, très idéal et très favorable même dans l'intérieur de l'Ukraine.

Mots-clefs : Ukraine, Russie, Occident, guerre hybride, confrontation géopolitique, faille stratégique, fait accompli

1. O țară fără vreme sub efectele vremurilor

Așa cum spuneam, Ucraina este o țară specială. Ea poate primi definiția de țară foarte veche și, în același timp, foarte nouă. Mai mult, așa cum o spune și denumirea ei, Ucraina este o țară de margine (marginea cui?), dar care a fost cândva un nucleu, un leagăn al lumii slave.⁶⁴ Ucraina este, în același timp, și o țară foarte nouă, întrucât s-a constituit (ca țară) abia în secolul al XX-lea, după Primul Război Mondial, mai exact, după dispariția Imperiului Rus și a Imperiului Austro-Ungar. Lumea slavă orientală, spre deosebire de lumea occidentală (în care se încadrează și cehii, sârbii, croații etc., însă ca entități etnice distincte), a cunoscut o unitate culturală și lingvistică profundă care s-a păstrat intactă de-a lungul secolelor. Ea nu a dispărut odată cu emergența unor spații culturale și lingvistice autonome – rus, ucrainean și bielorus –, ci a coexistat până în secolul al XVII-lea.⁶⁵ Cuvântul Ucraina (margine, frontieră) a desenat mai întâi o zonă îngustă de colonizare agricolă (de la o sută la trei sute de kilometri), care separa regiunile meridionale de stepă de zonele împădurite din Nord.

După încheierea Tratatului de la Westfalia și sfârșitul războaielor europene, unitatea regatului polono-lituanian, din care făceau parte și Ucraina și Belarus, a dispărut, unitatea religioasă și cea tradițională din Ucraina și din întreaga regiune au fost ruinate, întrucât au apărut grupuri

⁶⁴ Romaric THOMAS, *Ukraine : Le substrat identitaire de la crise*, <http://www.agoravox.fr/actualites/international/article/ukraine-le-substrat-identitaire-de-155953>

⁶⁵ Romaric THOMAS, *Ibidem*

numeroase de catolici, de greco-catolici, de calviști etc., care au spart unitatea culturală a Estului. În acest timp, crește puterea cazacilor⁶⁶ care preiau inițiativa revoltei țăranilor din 1648-1654 și duc un adevărat război împotriva ocupantului polonez și aristocrației autohtone. În acest timp, Rusia dorea să reunifice, în folos propriu, lumea slavă orientală. Cazacii, în urma revoltei din 1648-1654, au format, în partea de Est a actualei Ucraine, un stat, denumit Hatmanat, desprins de tutela polonezo-lituaniană. Acest stat a rezistat până la suprimarea lui definitivă de către Ecaterina cea Mare, în 1765.

A apărut astfel un ideal național al populației de aici, al populației ucrainene, cel de formare a unui stat independent. Acest ideal este propriu tuturor țărilor care s-au aflat sub stăpânirea Imperiului Rus și a celui Austro-Ungar. În Ucraina, acest ideal a existat și s-a intensificat și în continuare, în tot acest timp, inclusiv în perioada Rusiei Sovietice.

În urma celor trei împărțiri succesive a Poloniei (1772, 1793, 1795), Rusia a recuperat Ucraina, mai puțin Galiția. În acest context, au apărut și s-au dezvoltat o limbă ucraineană și o cultură ucraineană. Mihailo Drahomanov (1841-1895), de origine cazacă, elev al lui Proudhon, a împins naționalismul către un concept socialist, potrivit gândirii din acea vreme, și a contribuit la crearea acelui ideal național, specific epocii. Puterea imperială rusă, în 1876, a interzis însă limba ucraineană.

Mitul fondator a contribuit la crearea la ucrainenii a unei conștiințe a identității naționale, dar nu s-a reușit realizarea unei viziuni comune asupra viitorului lor ca țară, întrucât, încă din vremea aceea, existau două laturi esențiale ale realității ucrainene:

- antirusismul, manifestat îndeosebi în rândul ucrainenilor din zonele din Vest, care s-au aflat sub stăpânire austriacă și care, probabil, nu va dispărea niciodată;

- credința ortodoxă și limba rusă.

Aceste caracteristici au creat o linie de fractură între estul și vestul acestui teritoriu, concepții și viziuni contradictorii, chiar opuse. Ele n-au fost niciodată surmontate, chiar dacă idealul comun de a realiza o țară independentă i-a menținut uniți. Acest obiectiv a fost realizat după 1917, doar pentru trei ani. Ucraina a existat ca țară independentă și suverană doar trei ani.

⁶⁶ **CAZĂC** ~că (~ci, ~ce) *m.* și *f.* 1) Membru al comunității militare-agricole de coloniști privilegiați de la periferia statului rus, care participau activ la apărarea hotarelor. 2) Țăran urmaș al acestor coloniști în unele regiuni din sudul Rusiei. 3) Militar din unitățile de cavalerie formate din cetățeni recrutați din aceste regiuni. /<rus. *kazak* Sursa: dex online

În timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, antirusismul ucrainean s-a manifestat, între altele, și prin colaboraționism cu „eliberatorul” german, (numărul celor care au colaborat cu inamicul URSS-ului fiind în jur de 220.000 de ucraineni, ceea ce înseamnă, pentru acea perioadă, foarte mult), iar rezistența lor împotriva ocupantului sovietic s-a manifestat până în 1954. Este clar că populația din regiunile de vest ale Ucrainei nu se va împăca niciodată cu rusismul, cu dominația Rusiei.

După desprinderea de Uniunea Sovietică, majoritatea ucrainenilor au continuat să partajeze aceleași idealuri de independență și de suveranitate, de libertate și de prosperitate, dar fără să renunțe la concepțiile dobândite de-a lungul secolelor. Pe filiera istorică, se mențin și astăzi trei concepții esențiale care fracturează încă fundamental această țară:

- *antirusismul și naționalismul*, asociat regiunilor vestice, îndeosebi Kiev, Galiția și Volhinia, rămas același ca în secolele trecute (aici se află un puternic nucleu antirus, dar și un spectru foarte larg de partide și tendințe politice, de la cele social-democrate la unele grupări neonaziste);

- *moderatismul*, care cuprinde unele grupuri ce sunt pentru adeziunea la UE, dar doresc și păstrarea legăturilor cu imensa piață rusească;

- *prorusismul*, manifestat îndeosebi în regiunile din Est, la Lugansk și Donețk, care, în condițiile apropiierii Kievului și regiunilor vestice de Uniunea Europeană, doresc alipirea lor la Rusia, crearea unui stat independent sau, în cel mai rău caz, obținerea autonomiei.

Aceste concepții au deci rădăcini în istorie, dar ele sunt adaptate și la situația actuală, sensibile la conflictul dintre Est și Vest, modelând în mic, adică pe teritoriul Ucrainei, cam cum este și ce este azi continentul european: Vestul – democratic și prosper; Estul rus – frustrat, nemulțumit, care percepe apropierea Vestului de frontierele sale ca pe o amenințată, iar între cei doi poli se află nu atât nehotărâții, cât mai ales zidul care separă extremele.

Sfășiată mereu de interesele imperiilor din jur și de realitățile dinamice care au trecut mereu peste ea, de-a lungul secolelor, ca peste oricare altă țară de margine (este vorba de marginea imperiilor), Ucraina este departe de a fi unitară. Și chiar dacă ar putea fi (datorită unui ideal național de unitate, prosperitate, libertate), istoria, trecutul apropiat, conjuncturile, interesele strategice ale Uniunii Europene, ale SUA, ale diferitelor țări din UE, dar mai ales cele ale Rusiei, care dorește, ca și UE, să-și securizeze frontierele, la care se adaugă realitățile desprinderii de fosta URSS (infrastructurile gazifere de pe teritoriul său, preluarea unor teritorii obținute de Uniunea Sovietică prin mașinațiuni și presiuni și în urma războiului etc.) fac foarte dificilă împlinirea acestui ideal.

Focul care a izbucnit între Vestul și Estul Ucrainei, mai exact, între statul ucrainean, doritor și, în același timp, atras și chiar foarte hotărât să se apropie de UE și de SUA și regiunile din Estul țării, care percep această

apropiere ca pe o amenințare la adresa Rusiei și, implicit, a lor, este deopotrivă, interior (vine din istorie) și exterior (este întreținut de interesele geopolitice ale unor mari puteri și îndeosebi ale Rusiei, care nu acceptă să fie lipsită de spațiul ei tradițional de siguranță strategică și, încă odată, supusă unor strategii Anaconda), iar deznodământul este, deocamdată, nu ameliorarea situației, ci intensificarea unui război fratricid, unui război hibrid, foarte complicat, cu consecințe greu previzibile, chiar dacă, pe 5 și 6 septembrie, concomitent cu summitul NATO de la Newport din Țara Galilor, s-a semnat, la Minsk, de către Petro Poroșenko, președintele Ucrainei, și reprezentanții rebelilor, un acord de încetare a focului, care a fost în principiu respectat.

...Ucraina s-a desprins, în 1991, de Uniunea Sovietică, devenind, dintr-o republică unională, o țară suverană și independentă, în drept să-și aleagă singură regimul politic, sistemul economic, sistemul de relații internaționale în care dorește să se integreze, noul său drum în lume. Este deci normal și necesar să considerăm că Ucraina este la fel cu toate celelalte țări suverane și independente de pe mapamond, un egal între egali, chiar dacă Ucraina a oscilat mereu, în acest interval de timp – cel mai lung din istoria sa ca țară – între Est și Vest, între neutralitate și aliniere, între Da și Nu, adică între o extremă și o altă extremă.

Realitatea Ucrainei nu este însă atât de simplă. Ea nu se aseamănă nici măcar cu realitatea țărilor baltice, țări care, imediat ce s-au desprins de Uniunea Sovietică, au fost primite foarte rapid, cu brațele deschise, în Uniunea Europeană și în NATO, în timp ce România, spre exemplu, țară cu 23 de milioane de locuitori pe atunci, care se află în centrul geografic al continentului, a trebuit să aștepte ani și ani pentru a fi primită în NATO și în Uniunea Europeană, dar și atunci ca și cum ar fi fost un cerșetor. Ucraina nu a vrut, în acest timp, să intre în Uniunea Europeană, ci doar să-și păstreze autonomia, independența și neutralitatea, pe care nu le-a avut niciodată, cu excepția celor trei ani, când ea a existat ca stat de sine stătător. Legăturile ei cu Rusia erau foarte puternice, chiar dacă anti-rusismul nu a încetat niciodată în regiunile din Vest. Acesta este, desigur, și principalul motiv pentru care, în timpul Uniunii Sovietice, Moscova a dezvoltat economic doar regiunile de la est de Nipru și nu și pe cele vestice.

În cele din urmă, fiind țară suverană și independentă, o parte din populația Ucrainei – cea din zonele vestice – a optat pentru politici și strategii de apropiere față de UE și chiar de integrare în UE și în NATO. Aceste opțiuni (normale pentru orice țară europeană) nu puteau fi pe deplin normale și pentru Ucraina, întrucât Moscova primise unele asigurări (desigur, tacite) că nici NATO și nici UE nu se vor extinde spre Est mai mult decât au făcut-o deja prin includerea în UE și în NATO a Țărilor Baltice.

Ucraina prezenta însă un interes special pentru Uniunea Europeană, atât pentru faptul că este o țară mare, de tranzit energetic dinspre Rusia spre vestul continentului, cât și prin aceea că piața ucraineană, cu o populație de 44.291.413 locuitori (estimată în iulie 2014)⁶⁷, era deosebit de atractivă pentru Uniune, iar Ucraina putea deveni extrem de profitabilă atât din punct de vedere economic, cât și în ceea ce privește politica europeană de securitate și apărare. Se spera ca Ucraina chiar să devină o punte importantă (foarte importantă!) în parteneriatul Uniunii Europene cu Rusia și, la urma urmei, în refacerea unității continentului european și spațiului euro-asiatic.

Aici nu este vorba doar de performanțele economice interne ale Ucrainei și nici măcar de șansele mari pe care le poate avea această țară în acordul de colaborare și parteneriat semnat deja de conducerea actuală de la Kiev, ci și de un interes geopolitic special.

Bătălia dintre Rusia și Europa de Vest, pe falia strategică Marea Neagră - Marea Baltică pare ireală, absurdă și anacronică. Și chiar așa și este. Asia are resurse, Europa are tehnologie. Resursele plus tehnologia ar trebui să genereze putere, bunăstare și securitate, nu război complex, multidimensional, hibrid, total sau de care o mai fi, în care se folosesc absolut toate mijloacele, de la cele militare (la început, limitate, apoi, extinse cam la tot arsenalul clasic și modern – tancuri, mașini de luptă ale infanteriei, transportoare, aviație, artilerie, rachete sol-aer performante etc.– care au făcut și fac încă ravagii în estul Ucrainei) la cele ideologice, mediatice, economice și, mai ales, financiare.

Ucraina este totuși o țară slavă, unul dintre pilonii acestei civilizații. Rusia și Ucraina au format cândva o unitate, iar separarea lor – desigur, firească într-o lume democratică în care *vox populi, vox dei* – a generat nu doar o deidentificare a unei identități – URSS –, ci și un nou suport de conflict. Pentru că *vox populi*, în Ucraina, nu este nici integrală și nici unitară, iar Ucraina era un fel de tampon între UE și Rusia, fiecare dintre cei doi foarte mari considerând că face ce este cel mai bine pentru Ucraina (de fapt, pentru el). Mai mult, Rusia nu putea admite faptul că pierduse Crimeea, baza flotei sale din Marea Neagră, nici regiunile din estul Ucrainei, puternic industrializate. Desigur, prioritară, pentru Rusia, ca mare putere ancorată încă de niște coridoare strategice, era reanexarea Crimeii. Iar acest lucru s-a produs în mod fulgerător, anacronic și ofensiv, foarte asemănător cu ceea ce s-a întâmplat la începutul celui de-Al Doilea Război Mondial, când Rusia a anexat, între altele, și Basarabia dar nu în urma unui referendum, ci a unui ultimatum dat guvernului român de atunci. Rusia este mare maestră în ultimatumuri și crearea de *fait accompli*. Dar, probabil, că foarte puțini oameni se așteptau la un război fratricid în Ucraina, fie și de teamă că, dacă

⁶⁷ Sursa: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/up.html>

un astfel de război se produce, rezultă destul de clar că Rusia se va implica, mai ales după ce Parlamentul moscovit dăduse deja mandat lui Putin să intervină militar pe teritoriul Ucrainei pentru a-i apăra pe etnicii ruși împotriva agresiunii noului guvern de la Kiev.

Acest mandat avea, în primul rând, o funcție disuasivă. Conducerea de la Moscova urmărea, probabil, să pună în gardă Occidentul să nu se amestece mai mult decât o făcuse deja în problemele Ucrainei, întrucât Rusia va reacționa. În același timp, acest mandat viza și descurajarea noii conduceri de la Kiev, care, desigur, va semna Acordul cu Uniunea Europeană (și chiar l-a semnat), dar cu un preț foarte mare pentru ea, pentru Europa și pentru întreaga lume. În acest sens, Vladimir Putin a avertizat de mai multe ori pe toată lumea că Rusia este o putere nucleară, ca și cum lumea n-ar ști de atâta vreme acest lucru sau ar fi uitat cumva de pericolul uriaș al rachetelor sovietice, devenite acum sută la sută rusești, modernizate și gata de a fi lăsate în patru-vânturile lumii.

Mai mult, Ucraina, fiind deja o țară sfâșiată, datorită, pe de o parte împărțirii populației în două (pro-UE și pro-Rusia), moștenirii unor rapturi teritoriale rusești și sovietice (pentru care nu poate fi în relații chiar foarte, foarte bune cu țările vestice vecine) și a unor inginerii tip sovietice de frontieră și, pe de altă parte, interesului Occidentului pentru zonă, frustrării rusești a pierderii unui spațiu imens de siguranță strategică spre vest, nu putea avea o ascensiune lineară, fără dificultăți, nici permisiunea unei opțiuni strategice deschise. Dependența Ucrainei de industria rusească și, mai ales, de resursele energetice rusești, pe de o parte, și, pe de altă parte, dependența exportului gazului rusesc de infrastructurile aflate pe teritoriul Ucrainei au generat deja, în ultimul deceniu, câteva crize complexe în ceea ce privește transportul gazului spre Vest și prețul special (foarte redus) pe care Ucraina îl plătea Rusiei pentru consumul ei propriu.

Dependențele Ucrainei față de Rusia erau uriașe. Dependențele Rusiei față de Ucraina erau, de asemenea, foarte mari. De aceea, Rusia, prin proiectele North Stream și South Stream a diminuat, într-un fel, aceste dependențe, dar opțiunile pro-UE ale Ucrainei au fost considerate, de Rusia, cu totul și cu totul nepotrivite, chiar trădătoare. Actualmente, o parte din țările occidentale livrează gaz rusesc Ucrainei, întrucât Rusia nu mai este dispusă să asigure nerecunoscătoarei sorei ei mai mici, la preț special (reduc cu aproape 40 la sută față de cel al pieței), resursele energetice necesare pentru consumul interior.⁶⁸

⁶⁸ Rusia nu vede cu ochi buni retransmiterea gazului rusesc spre Ucraina de către unele dintre țările occidentale și, de aceea, a luat unele măsuri de diminuare a livrărilor de gaz sau, în orice caz, de limitare a livrărilor către aceste țări, cum ar fi, spre exemplu, Polonia. Rusia a redus și livrările de gaz pentru România (cu 5 %

Vladimir Putin considera Ucraina, la un moment dat, ca pe un fel de soră mai mică, mai exact, ca pe un avanpost al Rusiei în spațiul occidental ostil, avanpost pe care era dispus să-l apere și să-l păstreze cu orice preț. Cu câțiva ani în urmă, răspunzând la o întrebare incomodă a unui jurnalist român, Vladimir Putin a amenințat în mod direct România, precizând, cu aroganța șefului uneia dintre cele mai mari puteri nucleare din lume, că Rusia are capacități ofensive pentru a-și apăra sora mai mică împotriva oricui. Vladimir Putin s-a exprimat, la acea dată, răspunzând la respectiva întrebare, astfel: „*România este un inamic. România își exprimă tot mai agresiv tendințele expansioniste. Îl avertizez pe președintele vostru că Rusia nu va tolera niciodată ca Ucrainei să-i fie pusă în discuție integritatea teritorială, pentru că noi avem capacitatea militară să pornim oricând o ofensivă împotriva tuturor celor care ne amenință teritoriul nouă sau aliatului nostru, Ucraina. Am fost înțeles? Mă bucur atunci.*”

Pe vremea aceea, Putin se considera apărătorul Ucrainei. Ucraina nu a fost acceptată, la summit-ul de la București al NATO, pentru a urma un parcurs de integrare în Alianță, tocmai pentru că Rusia s-a opus vehement unui astfel de proiect și, probabil, pentru că exista o înțelegere tacită cu Occidentul în acest sens. Oricum, Occidentul a avut totdeauna grijă să nu ofenseze Rusia.

Modul de gândire al demnitarilor ruși, la acea vreme, adică în 2008, era, probabil, așa cum rezultă din derularea evenimentelor și din postările oficiale, unul de poziționare foarte activă, categorică și avertizatoare, pentru protecția spațiului său de siguranță strategică. Intervenția militară în Georgia (deși, la vremea aceea, armata rusă nu era pregătită pentru acțiuni ofensive de amploare, datorită proastei bugetări, nemodernizării sale, lipsei mijloacelor, tehnicii învechite etc.) a fost o strategie a faptului împlinit care, pe moment, a reușit. Nu însă și pe termen lung. De aceea, înțelegând vulnerabilitățile sale strategice, Rusia a pus în operă două programe (două etape) de modernizare a înzestrării armatei pe o perioadă mai lungă și de reformare a acestei instituții, 2007-2015 și, respectiv, 2016-2035. Prima fază se încheie deci în 2015.

deocamdată, revenind însă ulterior și livrând în continuare întreaga cantitate prevăzută în contract), dar România nu este strict dependentă de gazul rusesc. Desigur, dacă țara noastră ar desfășura o politică energetică înțeleaptă, n-ar avea nevoie de nici un fel de importuri de resurse energetice, întrucât pământul și marea adăpostesc suficiente resurse nu numai pentru consumul intern, ci și pentru realizarea unor produse pentru export. Dar, pentru aceasta, conducerea de la București ar trebui să aibă inimă românească și creier pe măsură. Politicienii români, în marea lor majoritate, își folosesc însă creierul doar pentru campanii electorale, în cel mai pur stil manelistic autohton.

Cu alte cuvinte, Rusia se înarmează. Toate categoriile de forțe, așa cum am arătat în unele articolele anterioare publicate în revista *Univers Strategic* (<http://iss.ucd.ro/revista.html>), se reformează și cele mai multe dintre ele se reînvestesc cu tehnică militară de ultimă generație. Dar procesul acesta de modernizare nu s-a încheiat. Iar remodernizarea unei armate durează și costă foarte, foarte mult. Rusia se pregătește pentru un război ultramodern, dar această pregătire nu se reduce doar la mijloace militare.

Acțiunile din Ucraina au găsit Rusia tocmai într-o perioadă în care își pune în aplicare noile planuri strategice de modernizare. Rusia a profitat însă de o astfel de ocazie (unele voci spun că ea însăși a creat-o), pentru a-și regla niște conturi mai vechi cu Ucraina și a lua astfel înapoi ceea ce ea consideră că îi aparține, îndeosebi Crimeea, cu portul Sevastopol, baza Flotei rusești a Mării Negre. Aceasta reprezintă o „corecție” teritorială, cu valoare geopolitică și rol esențial în re poziționarea forțelor. Nu întâmplător, Rusia a început modernizarea forțelor cu dotarea flotelor rusești cu 20 de submarine nucleare care vor avea la bord rachete balistice Bulava.

Rusia crezuse, cu un deceniu în urmă, că Ucraina este sora ei mai mică (Vladimir Putin spune și azi că ucrainenii și rușii sunt același popor) și că o poate folosi pentru propria-i siguranță strategică așa cum dorește ea. Noi suntem sora ta mai mare, cea mai temută putere nucleară a Terrei, te vom apăra de oricine, îți vom da gaz cu preț redus, îți vom da tot ce vrei, dar să nu cumva să îndrăznești să te îndepărtezi de mama Rusia. Ucraina n-a ascultat (nici n-avea cum să asculte, de vreme ce idealul ei era cel de stat de sine stătător, puternic, nealiniat sau aliat la Uniunea Europeană, așa cum dorea populația din regiunile vestice), iar Rusia n-a iertat-o pentru o astfel de ofensă.

Compoziția faliată a populației din Ucraina, așteptările și temerile unora sau altora, sistemele de valori la care se raportează, reprezentările, convingerile și idealurile oamenilor care locuiesc în Ucraina sunt departe de a fi unitare. Mai mult, această neunitate generată de-a lungul secolelor de situarea ei pe o zonă de margine și de falie, precum și de mișcările spre Vest ale populațiilor (unele războinice, altele în căutarea unui loc mai bun sub soare) din foaierul perturbator situat undeva între Marea Caspică și Extremul Orient s-a accentuat și mai mult datorită polarizării opțiunilor, speranțelor și șanselor. Cei doi poli de putere de pe platforma geografică euroasiatică – Vestul și Estul –, unul considerat a fi democratic și prosper, celălalt considerat a fi ce a fost el dintotdeauna pentru populațiile ruse sau rusofone: Mama Rusia, sunt departe de a fi cooperanți pentru stabilizarea celor două continente – Europa și Asia – și cu atât mai puțin pentru unificarea lor.

Deși se desfășoară de peste două decenii un acord de colaborare și parteneriat între UE și Rusia și chiar un parteneriat strategic între Rusia și

Statele Unite, se pare că fiecare dintre acești mari competitori are interese strategice majore care nu sunt pe deplin consonante cu ale celorlalți. De fapt, nu sunt consonante deloc. Rusia face tot ce este posibil pentru a-și recăpăta puterea mondială de odinioară și a-și reface zona ei de siguranță strategică tradițională. Statele Unite nu au renunțat nicio clipă la strategia lor devenită deja tradițională de îndiguire a colosului rus (Brzezinski chiar sugerează că Rusia ar trebui divizată în trei părți, partea europeană devenind membră a UE, Siberia revenind SUA, iar Extremul Orient Chinei), ceea ce nu poate fi decât o ofensă pentru Rusia. Uniunea Europeană, prin politica ei de vecinătate, prin parteneriatul estic și prin Acordul de la Vilnius, semnat de Georgia, de Republica Moldova și, iată, acum și de Ucraina, dorește, pe deoparte, o vecinătate liniștită (pentru că occidentalul s-a săturat de atâtea secole de războaie și de atâtea nenorociri europene și nu mai acceptă ca spațiul european să fie iarăși în război, deși a admis destrămarea însăngerată – și nu pașnică, firească, civilizată – a Iugoslaviei), dar și o extindere deopotrivă, în beneficiul său, dar și în cel al unor noi posibili membri. Oricum, politica europeană a porților deschise lasă speranțe mari pentru toate aceste țări (foste republici socialiste, foste părți ale unor imperii, umilite, exploatate și înjosite de-a lungul mileniilor) de a intra în rândul țărilor europene demne și civilizate. Or, acest lucru nu este, în toate cazurile, pe placul Rusiei.

De aceea, perspectiva europeană (ca posibilitate a integrării Ucrainei în Uniunea Europeană și în modul de viață european, un fel de El Dorado al celor care caută spre Vest, mereu spre Vest, un trai mai bun și o altfel de viață) nu este acceptată în aceiași termeni de populația de etnie ucraineană (care este, în parte, pro-UE și care dorește o astfel de integrare) și de populația rusă și rusofonă din această țară, care percepe această extindere a Uniunii Europene și a NATO spre Est, ca un pericol pentru mama Rusia și, deci, și pentru ea, așa cum o percepe, de fapt, și conducerea de la Moscova.

Printr-o mișcare foarte rapidă, Rusia a reanexat Crimeea, în urma unui referendum al populației de aici. Această anexare nu este un câștig economic, ci unul geopolitic, întrucât flota rusească a Mării Negre, care a început deja să primească noile nave, în cadrul programului de modernizare a tuturor celor patru flote rusești (Flota Baltică, Flota Mării Nordului, Flota Pacificului, Flota Mării Negre), are acum un alt spațiu de desfășurare și o altă perspectivă.

Statele Unite și NATO au intensificat acțiunile de supraveghere a acestei zone și, dintr-odată, spațiul Mării Negre, a redevenit un spațiu al unui nou Război Rece, de o importanță strategică imensă, în care partenerii strategici se suspectează și se supraveghează reciproc. Noi sperăm ca tensiunile să se diminueze și Marea Neagră să devină, în sfârșit, dintr-o zonă

de falie strategică, o zonă de confluență strategică. Abia atunci vom putea vorbi de o posibilă unitate euro-asiatică profundă și durabilă.

Presiunile care vin din afara Ucrainei – din Est, dinspre Rusia, și din Vest, dinspre Statele Unite și Uniunea Europeană –, sunt foarte mari, mai ales după doborârea (probabil accidentală, cu o rachetă KUB sau BUK) a avionului Boeing 777 al companiei Malaysia Airlines, zborul MH 17⁶⁹.

Nu este greu de identificat care sunt mizele, marjele și posibilele efecte ale acestei confruntări indirecte. Este însă foarte greu de parcurs și de înțeles labirinturile și rețelele complicate ale determinărilor, subterfugurilor și motivațiilor unor astfel de încrâncenări. Dar mai ales efectele lor.

2. Forțarea unei soluții pe falia ucraineană

Nu departe de frontierele estice ale României, s-a desfășurat și încă se desfășoară, în continuare, un război în toată regula între armata ucraineană și forțele separatiste (denumite pro-ruse) din estul țării. Este un război, la început, disproporționat (disimetric), în sensul că o armată regulată, ofensivă – cea a Ucrainei – se confrunta cu niște rebeli (pe care conducerea de la Kiev îi numea și îi numește și acum teroriști), ulterior echilibrat prin înarmarea rebelilor cu mijloace de luptă moderne care nu puteau fi luate din altă parte decât de la armata ucraineană (în măsura în care această armată mai avea și alte mijloace în afară de cele moștenite de la fosta URSS) și, evident, de la vecinul din Est, Rusia. Occidentul acuză Rusia de implicare directă în acest conflict armat, Rusia dezmente această afirmație, fără a nega însă că îi ajută, într-un fel sau altul, pe rebelii din Estul țării și acuză Occidentul de generare a crizei ucrainene, pentru reactivarea NATO și pentru apropierea periculoasă de frontierele sale.

Războiul din zona Donețkului și Lugansk-ului și, în cele din urmă, iată, și din zona Mariupolului (trei direcții strategice majore pentru forțele rebele și pentru Rusia) nu este unul dintre o armată regulată – cea ucraineană – și niște rebeli care acționează prin mijloace specifice gherilei, ci o confruntare în bună regulă, cu acțiuni ofensive și defensive, cu trageri de artilerie, cu folosirea blindatelor, a rachetelor sol-aer, a dronelor, mijloacelor antiblindate foarte precise, chiar dacă disproporția a fost, la început, semnificativă. Armata ucraineană folosește avioane de luptă (între care și fost performantul Suhoi 25), elicoptere, tancuri, mașini de luptă ale infanteriei și cam tot ce are în dotare și armata rusă, câteva unități ale

⁶⁹ La bordul avionului, se aflau 189 de olandezi, 44 de malaiezieni, 27 australieni, 12 indonezieni, 9 britanici, 4 belgieni, 4 germani, 3 filipinezi, un canadian, un neozelandez și alți patru pasageri a căror naționalitate a fost confirmată ulterior, doi dintre ei fiind români.

acesteia – probabil câteva brigăzi, adică în jur de zece mii de oameni – aflându-se nu departe de granița ruso-ucraineană. Dacă separatiștii n-ar fi dispus și n-ar dispune de mijloace adecvate, rezistența lor ar fi fost rapid anihilată, datorită disproporționalității de forțe și mijloace. Și totuși, separatiștii au reușit să doboare, în primele patru luni de confruntări, 14 avioane și elicoptere ale armatei ucrainene, ceea ce este o performanță, de unde rezultă că rebelii dispun de sisteme sol-aer performante (probabil, complexe KUB), pe care fie le-au sustras de la armata ucraineană cu echipaje cu tot, fie le-au primit de la armata rusă. Este greu de presupus că rușii din Rusia nu-i ajută pe etnicii ruși din Ucraina, mai ales că regiunile în care aceștia sunt dispuși se află chiar la granița cu Rusia, într-o zonă industrializată care, odinioară, reprezenta faima Uniunii Sovietice. Canalul Volga-Don, hidrocentralele din aceste zone, bazinul carbonifer, puțurile petrolifere săpate în urma unor cercetări desfășurate prin anii șaizeci de Moscova și Kiev prin care s-a demonstrat originea abiotică a petrolului, și tot ce s-a realizat aici reprezintă munca acestor oameni, deopotrivă ruși și ucraineni, care au sperat cândva într-o viață mai bună.

De altfel conducerea de la Moscova nu a spus niciodată că nu-i sprijină pe rebeli, ci doar că Rusia nu este implicată direct în războiul din Ucraina, că nu este parte a acestei crize, a acestui război. Desigur, aceste afirmații sunt discutabile, de vreme ce sateliții și sistemele I2SR ale Occidentului au descoperit coloane de blindate și tehnică rusească trecând frontiera dintre Rusia și Ucraina, care, odinioară – adică pe vremea Uniunii Sovietice – era cam cum sunt acum limitele dintre județele din România. Desigur, Rusia nu a declarat oficial război Ucrainei și nici nu s-a constituit ca parte a acestui conflict, chiar dacă Duma i-a dat libertate lui Vladimir Putin de a folosi forța armată pentru apărarea etnicilor ruși din Ucraina împotriva Kievului. Așa cum bine se știe, după anexarea Crimeii, Duma a retras acest mandat, sau Putin a renunțat pur și simplu la el.

Această confruntare – ca oricare altă confruntare armată – cere luptători, arme și muniții, sisteme de comandă-control, cercetare continuă, informație, precum și o logistică pe măsură, asistență medicală, infrastructuri. Sunt oare separatiștii ruși și pro-ruși atât de bine organizați încât să poată face față ofensivei unei armate blindate, sprijinită puternic de aviație și cu un sistem de cercetare-supraveghere bine organizat, ba, mai mult, să treacă chiar la o contraofensivă rapidă și nimicitoare? Greu de presupus. În aceste condiții, mama Rusia și-ar fi lăsat ea etnicii ruși și pro-ruși pradă sigură unei ofensive ucrainene, organizate, probabil, după toate regulile războiului și care, după spusele Comandamentului ucrainean (la un moment dat, acesta afirma că a cucerit deja 600 de localități din zona rebelă), putea nimici în scurt timp această grupare rebelă? Mai mult, acțiunile armatei ucrainene au fost și sunt considerate de Occident, mai ales de Statele Unite

(care a și afirmat că sprijină acțiunile legitime ale guvernului de la Kiev împotriva separatiștilor, denumiți, după moda deja consacrată, teroriști). De ce a renunțat Vladimir Putin la permisiunea pe care i-a acordat-o Parlamentul de la Moscova de a interveni militar, pe teritoriul Ucrainei, pentru a apăra populația rusă și prorusă? Mai exact, de ce i-a retras parlamentul rus o astfel de permisiune care i-ar fi asigurat Rusiei și alipuirea rapidă a Estului Ucrainei?

Desigur, răspunsul pare a fi foarte simplu. Pentru că Rusia și-a realizat probabil primul dintre obiectivele sale strategice esențiale propuse ca urmare a declanșării crizei ucrainene și anume acela de a-și reanexa Crimeea și a-și asigura necesarul de forțe pentru zona Mării Negre. Și, mai ales, datorită faptului că Rusia nu poate acționa în mod direct împotriva Ucrainei, întrucât aceasta ar însemna război de agresiune împotriva unei țări suverane și independente, interzis de art. 51 din Carta ONU.

Armata ucraineană și-a continuat acțiunile ofensive împotriva separatiștilor ruși și proruși și, în primele zile ale lunii august, a anunțat că are ca obiectiv separarea zonei Lugansk-Donețk, de frontiera cu Rusia. Putea oare Rusia să accepte cu mâinile în sân o astfel de manevră strategică ucraineană?

În primele patru luni de ofensivă a armatei ucrainene împotriva separatiștilor și de reacție armată a separatiștilor, au fost ucise, potrivit datelor ONU, 1100 de persoane, la care se adaugă și cele 298 de victime ale zborului malaieziez MH17. Numărul persoanelor care și-au pierdut viața în acest război absurd este, la ora actuală, de peste 3000, după datele ONU, în care se includ și cei 298 de oameni de la bordul avionului Boeing 777 al companiei Malaysia Airlines, zborul MH 17.

Luptele s-au continuat, Donețk-ul părând a fi cvasiasediat, în timp ce, după cum afirma guvernul rus, 400 de soldați ucraineni au fost forțați de rebeli să treacă frontiera și să se predea Rusiei. Războiul de pe teren și războiul comunicatelor nu sunt totdeauna consonante, dar fac parte din aceleași strategii.

A urmat problema foarte complicată a unui convoi rusesc de peste 900 de camioane cu ajutor umanitar pentru zona de Est, suspectat de conducerea de la Kiev și de Occident ca fiind o modalitate camuflată de sprijinire a rebelilor. După săptămâni de dezbateri pe tema convoiului care aștepta deja la 40 km de frontieră, acesta a pătruns efectiv în Ucraina, fără permisiunea Kievului și fără a fi însoțit de reprezentanții Crucii Roșii (care nu se simțeau în siguranță), la Donețk și Lugansk. Nu știm exact dacă acele camioane uriașe, care porniseră dintr-o bază militară din jurul Moscovei, transportau și altceva în afară de ajutoare pentru populația din zonă. Este foarte posibil ca respectivele camioane să fi conținut efectiv alimente și cele necesare traiului pentru populația din zonă, tocmai pentru că oamenii aceștia civili – ruși și

pro-ruși, dar nu numai – aveau nevoie de alimente, iar frații lor din Rusia nu puteau să nu-i ajute în astfel de împrejurări. Este vorba de un ajutor substanțial, de un ajutor masiv, de un ajutor balșoi, în stil rusesc. Cu alte cuvinte, cu toată opoziția Kievului și a Occidentului, Rusia a făcut exact ce a vrut. Această încăpățănare a Moscovei de a nu-și retrage unitățile de la frontieră, de a răspunde totdeauna *Niet!* acuzațiilor care i se aduc și relatărilor cu privire la implicarea ei directă în conflict exasperează atât cancelariile occidentale, cât și Țările Baltice, Polonia și România. Președintele României a fost, în această perioadă, de departe, cel mai vocal dintre toți, întrecându-i cu mult pe Obama și pe conducătorii principalelor țări din Uniunea Europeană, care, deși n-au rămas și nu rămân indiferenți față de tragedia din Estul Ucrainei și sunt nevoiți să aplice sancțiuni economice partenerului lor strategic – Rusia –, sunt foarte atenți la ceea ce spun. Rusia este o țară deopotrivă europeană și euro-asiatică, cu resurse energetice, care a dus greul celui de-Al Doilea Război Mondial, iar europenii nu doresc din nou un război mondial pe teritoriul continentului și nici ruperea legăturilor cu Estul. Intervențiile sale, ale președintelui României, ca și cele de pe scena politică internă a țării, sunt dure, fără acoperire în logica acestui conflict dramatic și nefericit, în care bubuie tunuri și mor oameni, și fără măsură.

Deciziile cu privire la soluționarea acestui conflict nu se iau la București, chiar dacă Bucureștiul este foarte aproape de această zonă. Mai mult, politichia românească abia acum a realizat (dacă a realizat) că atacul ei vehement și stupid împotriva Armatei României desfășurat fără nicio jenă în ultimii douăzeci de ani, diminuarea drastică a alocațiilor bugetare, distrugerea nonșalantă a industriei de apărare, ca, de altfel a întregii economii românești, aservirea țării unor interese care n-au nimic comun nici cu securitatea, nici cu libertatea și nici cu prosperitatea poporului român și nici măcar cu integrarea deplină și benefică a României în Uniunea Europeană și în NATO, constituie crime împotriva României și a poporului român și nu măsuri de securitate și apărare.

Războiul din Estul Ucrainei era cât se poate de previzibil, întrucât oferta Occidentului de integrare a Ucrainei în UE și în NATO a fost și este considerată de Moscova și de populația rusă și rusofonă din Ucraina nu ca o extindere a unui spațiu democratic și prosper, ci ca o amenințare.

A fost de-ajuns scânteia de la Vilnius, de la summit-ul Parteneriatului estic, pentru ca tensiunile geopolitice acumulate pe falia strategică Marea Neagră – Marea Baltică să izbucnească intempestiv, violent și dramatic, tocmai în Ucraina, zona pe care Rusia o considera fraternală și sigură.

Cauzele sunt foarte complexe și nu trebuie reduse la porniri și izbucniri viscereale, chiar dacă acestea nu lipsesc defel din teatrul de război de pe această falie strategică ancestrală și din declarațiile unor oameni

politici iresponsabili. La doar câteva zile de la comunicatele Kievului care anunțau că armata ucraineană este pe punctul de a încercui și nimici gruparea rebelilor din Est (tocmai când camioanele rusești cu ajutoare pătrundeau în mod neautorizat în Ucraina), s-a schimbat brusc situația de pe teren și conducerea Ucrainei a fost nevoită să anunțe cu disperare că Rusia a trecut la acțiuni directe în sprijinul separatiștilor, sute de blindate trecând frontiera și acționând ofensiv pe teritoriul ucrainean, o parte din forțele ucrainene care acționau în zonă fiind încercuite. Dintr-odată, rebelii au atacat spre Mariupol, port la Marea de Azov, direcție strategică foarte importantă atât pentru rebeli, care poate face joncțiunea cu Crimeea, cât și pentru Rusia, care deja a inclus Crimeea, ca republică autonomă, în teritoriul său, chiar dacă 100 de state din cadrul ONU au protestat împotriva acestei măsuri care amintește de ajunul celui de-Al Doilea Război Mondial.

Rebelii nu au acționat și nu acționează la întâmplare, ci după un plan strategic foarte bine pus la punct, având, paradoxal, atât pregătirea militară necesară, cât și mijloacele adecvate pentru a pune în operă o astfel de strategie și a pune pe fugă o armată a unei țări.

Este vorba îndeosebi de blindate, de artilerie performantă, de mijloace antiblindate și antiaeriene, de muniții, de comunicații și, în fine, de o logistică pe măsură.

Militarii ucraineni care au fost nevoiți să părăsească aeroportul din Lugansk au relatat că focul artileriei rebelilor era extrem de precis, de unde rezultă că era condus de profesioniști foarte bine antrenați de care nu poate dispune, în zonă, decât armata rusă.

Această ofensivă neașteptată a rebelilor – pe trei direcții distincte și foarte importante – care a dus la recucerirea unei părți însemnate din teritoriul de est al Ucrainei și la crearea unui pericol iminent pentru Ucraina – a alarmat țările Uniunii Europene și, bineînțeles, NATO.

La Bruxelles a avut loc, pe 30 august, un summit extraordinar, dar UE nu are nici mijloacele și nici voința unanimă necesară pentru a soluționa rapid această criză.

Mai mult, ca și în cazul crizei din fosta Iugoslavie, Uniunea Europeană se dovedește a fi neputincioasă în fața unor astfel de evoluții. În fond, istoria continentului european, conține, pe lângă minunile care au creat marile valori ale Europei, și germeii unei conflictualități endogene, greu de înțeles, de acceptat și de gestionat.

La acest summit, s-a relevat că Rusia este implicată în mod direct în conflict, unități regulate ale acesteia acționând, cu tehnică militară modernă, pe teritoriul Ucrainei, în sprijinul rebelilor. Cei 28 au amenințat Rusia cu noi sancțiuni, dându-i un răgaz de o săptămână. Barak Obama a vizitat Estonia și a asigurat-o că îi va garanta apărarea, urmând ca NATO, chiar înaintea summit-ului din Țara Galilor, să desfășoare forțe în țările din Estul Europei,

inclusiv în România. Această desfășurare rapidă de summit-uri și de măsuri pentru a izola Rusia și a o forța să nu intervină în conflict, să nu-i sprijine pe rebeli și să conlucreze pentru soluționarea pașnică a conflictului nu a rămas fără ecou la Moscova.

Mai mult, NATO a dislocat forțe în Est și a început unele exerciții în zonă cu participarea unor militari din țările NATO și din cele care fac parte din Parteneriat, chiar și în partea vestică a Ucrainei, potrivit unui plan alcătuit cu mult timp înainte.

Chiar dacă Vladimir Putin și rebelii din Ucraina au înțeles că nici Europa Occidentală și nici Statele Unite nu vor trece mai departe de declarații, sancțiuni economice și o retorică pe măsură, și că nu se vor implica în mod direct cu forțe și mijloace în acest conflict, în pofida acestor exerciții și redislocări, au luat totuși unele măsuri tocmai ca urmare a acestor presiuni.

Nu poți sfida 28 de state reunite în două uriașe entități, care au, împreună, un PIB de peste 31 de mii de miliarde de dolari (PIB-ul Rusiei era estimat în 2013 la 2553 de miliarde de dolari) și nici risca o confruntare cu o asemenea forță, confruntare care, inevitabil, va duce la un război mondial și la o catastrofă nucleară.

Moscova nu este și nu a fost niciodată, în istoria ei, irațională. Dar, ca orice mare putere, raționalitatea ei este una de pe poziții de forță, care nu se dă în lături de la folosirea oricăror mijloace și a oricăror politici și strategii pentru a-și atinge obiectivele, în cadrul unui risc calculat.

Miercuri 3 septembrie 2014, Vladimir Putin a anunțat că are un plan de rezolvare a crizei din Ucraina. Președintele rus a precizat că punctul său de vedere și cel al omologului său ucrainean, Petro Poroșenko, sunt apropiate.

Putin susține de multă vreme că, pentru rezolvarea crizei – care este o problemă internă a Ucrainei –, Kievul trebuie să discute cu rebelii, să trateze cu ei.

De fiecare dată, după modelul fostului președinte american George Bush, președintele Poroșenko și conducerea ucraineană au subliniat că nu au ce discuta cu teroriștii rebeli din estul Ucrainei.

Aceștia trebuie să înceteze ostilitățile și să depună necondiționat armele. Acest punct de vedere a fost susținut și ambasadorul Ucrainei la București.

La începutul lunii septembrie, în urma ofensivei forțelor rebele, situația frontului în Ucraina era cea care se prezintă în harta de mai jos (roșu – forțele rebele; albastru – forțele guvernamentale ucrainene):

Harta cu situația militară în estul Ucrainei la 1 septembrie 2014⁷⁰

Până la 6 septembrie, când s-a pus în aplicare acordul de încetare a focului, rebelii au continuat acțiunile ofensive și, probabil, la această dată, situația poate fi sensibil schimbată, în sensul că teritoriul controlat de rebeli este mult mai vast. Acesta este, de altfel, și motivul pentru care conducerea de la Kiev a acceptat să negocieze un acord de încetare a focului cu rebelii. Desigur, acest acord a fost posibil și datorită presiunilor exercitate de Uniunea Europeană, de Statele Unite și de summit-ul NATO. Dar, mai ales, credem noi, probabil de amenințarea directă a Rusiei care putea ocupa, în câteva zile, Kievul, zădărniciind orice fel de negocieri și orice fel de alte politici și strategii, în afară de cele ale războiului mondial... Armata Rusiei de azi nu mai este aceeași cu cea din 2008. Reorganizarea pe brigăzi a Forțelor Terestre, pe baze a Forțelor Aeriene și dotarea Forțelor Navele cu primele unități de luptă extrem de performante și, probabil, și cu alte mijloace performante, unele hipersonice, pe care noi nu le știm, a dat serios de gândit atât Kievului, cât și puterilor occidentale. Dar să nu suflăm în iaurt... Confruntarea încă nu s-a încheiat, iar negocierile vor fi, probabil, extrem de dure cu efecte pe muchie de cuțit...

...În timp ce frontul s-a stabilizat și acordul de încetare a focului a fost aplicat, negocierile și tratativele s-au continuat. Uniunea Europeană a discutat în continuare modul în care va aplica noi sancțiuni Rusiei, Rusia,

⁷⁰ Sursa: Jacques Sapis, *Situation militaire en Ukraine (II)*, <http://russeurope.hypotheses.org/author/russeurope>

prin vocea lui Putin, a acuzat țările occidentale și SUA că s-au folosit de criza ucraineană pentru a revitaliza NATO și a re poziționa forțe în Est, în apropierea frontierelor Rusiei. Poroșenko urma să fie primit la Casa Albă și să țină un discurs în Congresul american, acesta fiind un privilegiu și o onoare acordate numai anumitor șefi de state cu care Statele Unite doresc să aibă relații speciale. De altfel, și un alt președinte al Ucrainei, cel din perioada 2005-2010, Viktor Iușcenko, a avut această onoare, ceea ce dovedește interesul special al Statelor Unite pentru această țară.

3. NATO și noile provocări ale mediului internațional de securitate centrate pe criza ucraineană

Summit-ul NATO de la Newport, din Țara Galilor din 5-6 septembrie 2014 s-a desfășurat tocmai în aceste condiții deosebit de periculoase, dar care nu erau, totuși, scăpate de sub control. Desigur, Ucraina trăiește momente dramatice, dar ea a fost dintotdeauna, ca orice teritoriu de margine, o țară sfâșiată, un spațiu între două Imperii care și-au lăsat pentru secole amprenta și efectul. De unde și comportamentul ei ambiguu, imatur, cu porniri greu de controlat și de înțeles.

Ambasadorul Ucrainei la București, Teofil Bauer a declarat într-un interviu: „*Am impresia că această nedeterminare a Ucrainei, nici la stânga nici la dreapta, nici la est nici la vest, a fost foarte convenabilă pentru toți cu excepția Ucrainei. Era o zonă gri, unde aveau loc diferite procese nu prea fericite, dar toate acestea le conveneau tuturor celorlalți. Bineînțeles că o astfel de politică și un astfel de statut al statului nu puteau să facă fericită populația.*”⁷¹

...NATO trebuia să dea un semn și un avertisment Rusiei, păstrând însă o rezervă și folosindu-se cum nu se poate mai bine de oportunitatea ivită pentru a-și reactiva politicie, strategiile, forțele, mijloacele și dispozitivul. Era necesară, într-un fel, o gură de oxigen, după experiența Iugoslavă și, mai recent, după cea a Libiei și Afganistanului. Dar NATO nu este o făcătură strategică, ci o expresie a unității Occidentului, o entitate care are capacitatea de a apăra Occidentul în sistemul noilor provocări – extrem de sofisticate – ale începutului de mileniu. NATO, în pofida tuturor criticilor, opiniilor și controverselor, a devenit, de-a lungul anilor, deopotrivă, o forță uriașă și un spirit.

⁷¹ Sursa: <http://www.ziare.com/international/ucraina/ambasadorul-ucrainei-la-bucuresti-suntem-in-stare-de-razboi-nedeclarat-intre-ucraina-si-rusia-interviu-1318915>

NATO – cea mai puternică Alianță care a existat vreodată (cel puțin în epoca planetară cunoscută) pe planeta Pământ – este, deci, mai mult decât o alianță militară, mai mult decât un instrument de făcut război. NATO este deja o organizație militaro-politică esențială euro-atlantică, o forță colosală, cu rol deopotrivă disuasiv și constructiv, suficient de birocratică pentru a se mișca greu, suficient de masivă pentru a face zid împotriva oricui, suficient de flexibilă pentru a face față unui război hibrid și oricărui alt fel de război și suficient de abilă pentru a genera oportunități și a profita de ele, în favoarea apărării complete, inclusiv prin mijloace disuasive, a spațiului euro-atlantic și în cea a desfășurării unor acțiuni din tot spectrul politico-militar, care să creeze tot timpul un avantaj strategic fundamental.

Eficiența și eficacitatea NATO nu se măsoară prin acțiunile și războaiele purtate, ci prin acțiuni, strategii și politici de evitare a războiului și de menținere a păcii și siguranței strategice proactive. De altfel, până acum, NATO n-a dus niciun război și n-a activat decât o singură dată art. 5 (în urma atacurilor teroriste de la 11 septembrie 2001 asupra Statelor Unite), dar și atunci de o manieră cu totul și cu totul specifică. Faptul că NATO n-a dus niciun război cald, cu morți și răniți, nu este o lipsă, ci un merit.

Descurajarea și prevenția sunt esențiale în filosofia, fizionomia și rațiunea NATO. Chiar dacă acest lucru nu convine totdeauna și pe deplin complexelor militaro-industriale – care nu pot avea profit decât în condițiile consumului de arme și muniții, iar acest consum înseamnă război și războaie pe mapamond (care, desigur, nu lipsesc și nu vor lipsi nici în viitor) –, NATO, cel puțin în viziunea europeană, rămâne o instituție a prevenției, a construcției, a siguranței strategice și nu a distrugerii.

Acesta este și principalul motiv pentru care unele dintre țările europene, inclusiv România, nu alocă resursele necesare consolidării, modernizării, înzestrării și operaționalizării forțelor lor armate, pe considerentul că au americanii (care alocă 4,4 % din uriașul lor PIB de peste 16 mii de miliarde de dolari cheltuielilor militare) destule mijloace pentru a face față oricăror confruntări și, evident, de a apăra bătrâna lor mamă – Europa.

La summit-ul NATO din 5-6 septembrie 2014 din Țara Galilor, considerând, între altele, și acțiunile Rusiei drept o amenințare pentru țările NATO, conducerea Alianței a cerut membrilor săi ca, în termen de zece ani, să ajungă la o alocare pentru cheltuieli militare de 2 % din PIB, un procentaj de 20% din acesta fiind folosit pentru înzestrarea cu mijloace de luptă moderne. Probabil că a aflat acest lucru și Bucureștiul care a uitat pur și simplu că România are încă o armată în care populația țării are încredere și care, la nevoie, trebuie să apere cu arma în mână acest teritoriu pe care guvernele succesive ale României post-decembriste au început deja să-l cedeze, bucăți cu bucăți, altora. Probabil că, în scurt timp, dacă se va

continua această politică antinațională, românii vor deveni cei mai săraci și cei mai năpăstuiți oameni în țara lor, slugă la multinaționale sau la tot felul de alți stăpâni, inclusiv la clanurile de țigani și de interlopi.

După toate probabilitățile, NATO nu va interveni în Ucraina, întrucât Ucraina nu este membru NATO și nu se poate aplica deci articolul 5 din Tratatul de la Washington. Dar, pentru orice eventualitate, Alianța a redislocat forțe și mijloace în țările de pe falia strategică estică – Marea Neagră - Marea Baltică –, înființând și comandamentele operaționale necesare conducerii acțiunilor acestora. Avioane AWACS, sateliți de cercetare, alte mijloace ISR, vor patrula în spațiul aerian al țărilor de pe limita de est a Alianței, iar Forța de Reacție Rapidă a NATO – NRF consolidată și modernizată – va fi gata să desfășoare acțiuni de orice fel doar în câteva zile și chiar în câteva ore.

Criza din Ucraina a devenit, nu doar pentru NATO, ci pentru întreaga lume, vulnerabilitatea cea mai mare și punctul strategic cel mai periculos de până acum, întrucât aici nu este vorba nici de vreo „primăvară”, de vreo „toamnă” sau de vreo „iarnă” ucraineană, nici de interesul vreunei mari puteri de a divide și stăpâni, ci de o reactivare a unei falii strategice – Marea Neagră-Marea Baltică –, de o tensionare a relațiilor dintre cele mai mari puteri nucleare ale lumii și dintre cele mai mari centre de putere, cu consecințe imprevizibile pentru viitor.

Poroșenko a anunțat că deja cinci țări din NATO (SUA, Franța, Italia, Polonia și Norvegia), după cum scrie *Le Figaro*⁷², s-au decis să sprijine Ucraina cu armament, echipamente militare și consiliere, chiar dacă Alianța a precizat, la summit-ul din Țara Galilor, că NATO nu poate sprijini Ucraina cu forțe și mijloace întrucât această țară nu este membră NATO, dar țările membre pot să o facă, în nume personal.

Dacă lucrurile se vor petrece așa, este evident că, probabil, va rezulta o nouă escaladare a conflictului și va fi greu de anticipat unde se va ajunge, întrucât, în mod sigur, și Rusia va sprijini în continuare forțele rebele cu cele mai moderne mijloace de luptă pe care le are în dotare.

Așadar, bătălia pentru Ucraina se continuă, atât în versiune geopolitică de falie euro-asiatică majoră, cât și în versiune locală, în sensul că Ucraina se bate cu sine, sau cu o parte din sine, pentru propria-i identitate. Acordul de încetare a focului și restrângerea dispozitivelor sunt semne că este posibilă a soluție de compromis, dar marile probleme ale confruntării Est-Vest din această țară și din afara ei rămân tot așa cum sunt ele der sute de ani, adică departe de a fi rezolvate.

⁷² *Otan: 5 pays vont fournir des armes à l'Ukraine*, <http://www.lefigaro.fr/flash-actu/2014/09/07/97001-20140907FILWWW00076-otan-5-pays-vont-fournir-des-armes-a-l-ukraine.php?pagination=2>

Se pun, în acest sens, câteva întrebări la care este foarte greu de răspuns: Poate Ucraina exista, așa cum este ea acum, în condițiile în care populația ei este atât de categoric divizată, ca urmare a efectelor dominării marilor imperii de ieri și de azi? În fond, ce dorește conducerea de la Kiev: integritatea, cu orice preț, a teritoriului a Ucrainei foste sovietice, așa cum este el azi, pe motiv că frontierele ei politice (așa cum le-a stabilit Uniunea Sovietică, deci inclusiv peninsula Crimeea) sunt inviolabile? Faptul că populația Ucrainei este divizată în una rusă și pro-rusă și una pro UE este unul conjunctural, unul prefabricat, adică indus de interesele geopolitice vest-europene, americane și rusești, sau aceasta este realitatea Ucrainei de ieri, de azi și de totdeauna? Are Ucraina cu adevărat dorința și voința de a înceta conflictul, sau Kievul dorește doar să profite de un răgaz pentru a găsi mijloacele și sprijinul necesar (inclusiv militar) pentru a-i învinge pe rebeli și a reinstaura ordinea în țară? A sosit oare timpul ca statele constituite artificial sau sub presiunea unor evenimente și interese să se reseteze sau să fie resetate? Recenta manifestare din Catalonia pentru separarea de Spania se înscrie în același trend? Este oare posibil așa ceva? Marii actori ai momentului – Rusia, Uniunea Europeană, Statele Unite și NATO – sunt ei chiar așa, foarte preocupați de sorta Ucrainei, sau vizează și ei, la rândul lor, resetarea faliei strategice Marea Neagră - Marea Baltică, în condiții cât mai avantajoase pentru ei? Care este, de fapt, miza geopolitică a Ucrainei? Câștigarea acestui spațiu de către Occident în detrimentul Rusiei? Consolidarea aliniamntului Marea Baltică - Marea Neagră pentru asigurarea unei apărări înaintate împotriva Rusiei? Asigurarea stabilității și securității regiunii Mării Negre, a Europei Centrale și a zonei baltice? Controlul Rusiei? Păstrarea, de către Rusia, a zonelor de siguranță strategică și a deșeurilor în principalele coridoare strategice, îndeosebi în cel al Mării Negre și în cel al Mării Baltice, zone considerate probabil vitale pentru siguranța strategică a Rusiei, în condițiile în care ea percepe apropierea NATO și a UE de frontierele ei ca pe o amenințare? Prin înarmarea rebelilor din Est și sprijinirea lor în a recâștiga poziții importante, de valoare strategică, Rusia urmărește crearea și impunerea unor condiții cât mai favorabile ei, sau pur și simplu lipsirea Ucrainei de zona sud-estică, acolo unde sunt principalele obiective industriale, principalele resurse, dar și principalul drum de acces al Rusiei, prin Mariupol, spre Crimeea, și nu doar peste strâmtoare Kerchi?

Revenirea spectaculoasă a rebelilor, oprirea înaintării armatei ucrainene și chiar trecerea la acțiuni ofensive rapide și masive pe toate cele trei direcții importante – Lugansk, Donețk și Mariupol – nu putea fi posibilă decât cu un sprijin extrem de rapid și de calificat și mai ales cu o susținere de foc de mare eficacitate. Să nu uităm că armata ucraineană a acționat

împotriva rebelilor cu tancuri moderne, mașini de luptă ale infanteriei, cu avioane de luptă, elicoptere, cu forțe speciale, dar și cu miliții mobilizate în mod special pentru a sprijini distrugerea rapidă a rebelilor și cu sprijin din partea unor voluntari, inclusiv de peste graniță. În acest timp, rebelii au acționat ca o veritabilă armată profesionistă, foarte bine antrenată și capabilă de performanțe remarcabile. Raportul de forțe cantitativ și calitativ era și a rămas favorabil armatei și forțelor ucrainene pe tot timpul luptelor. Mai mult, rebelii n-aveau cum să aibă o organizare adecvată și o instrucție militară corespunzătoare cerințelor unui război aero-terestru, asimetric și, în același timp, hibrid (adică cu de toate), chiar dacă ei au efectuat stagiul militar, iar unii erau, poate, foști ofițeri în armata ucraineană sau în cea rusă. La urma urmei, cu un sfert de secol în urmă, armata ucraineană (dacă putem vorbi de o astfel de armată, referindu-ne la acel timp) se afla în compunerea Armatei Roșii, cea care a ajuns până pe Elba în Al Doilea Război Mondial, zdrobind mașina de război hitleristă de pe teatrul de război din Est. Probabil, nimănui nu-i trecea prin cap, atunci, înainte de 1990, că, în anul de grație 2014, Ucraina va fi sfâșiată de un război hibrid, dus cu toate mijloacele posibile, dar mai ales cu toată tehnica de care dispune o armată, cu sancțiuni și contra-sancțiuni economice, cu mijloace mediatice, cu forțe speciale și cyber-speciale, undeva, între Nipru și Doneț, având, ca vârfuri de lance, armata ucraineană regulată și niște rebeli care s-au dovedit a fi la fel de bine instruiți și de dotați cu mijloace de luptă, ca însăși armata ucraineană... Cum poate fi posibil așa ceva? Desigur, răspunsul îl știe toată lumea: *aici este mâna Rusiei*. Dar, chiar dacă așa stau lucrurile – deși Rusia neagă orice amestec în acest război –, cum de a reușit Rusia ca, în doar câteva săptămâni, să-i pregătească în așa fel pe rebeli încât aceștia să fie capabili să doboare peste 14 avioane și elicoptere ale armatei ucrainene, să distrugă tancuri, mașini de luptă ale infanteriei, să execute foc precis de artilerie, prin trageri directe sau indirecte, ba, mai mult, chiar să doboare un avion civil (cu o singură lovitură) care zbura la zece mii de metri..., pe care, probabil, l-au confundat cu unul militar (sau cine știe ce jocuri diabolice ar fi putut să fie și aici!)!?

S-ar putea ca rebelii respectivi să nu fie doar niște simpli foști soldați ai armatei ucrainene care folosesc deprinderile și cunoștințele lor dobândite în timpul stagiului militar, luptând acum, iată, chiar împotriva armatei care i-a instruit pentru a apăra Ucraina, ci niște luptători cu pregătirea militară la zi, formați din timp și timp îndelungat pentru astfel de acțiuni. Evident, acest lucru nu putea să-l facă decât Rusia, în centre de instrucție special constituite pentru așa ceva (sau în anumite unități ale armatei ruse) și, practic-aplicativ, chiar pe teritoriul Ucrainei, în teren, recunoscând din timp aliniamente, direcții, raioane și zone importante din punct de vedere tactic, operațional și chiar strategic, organizând din timp cooperarea, sprijinul de foc, logistica,

cercetarea, comanda și controlul etc. Desigur, este foarte posibil ca, în sprijinul rebelilor, să fi acționat și să acționeze și alți profesioniști (unii fiind chiar în mijlocul lor, împreună cu ei, alții de pe teritoriul Rusiei, din cadrul sistemelor de intelligence, de cercetare, de forțe speciale, de comunicații etc.). Numai așa se poate explica succesul rapid al unor formațiuni de rebeli (care ar trebui să fie fără organizare militară specifică și temeinică și fără antrenament îndelungat) împotriva unei armate regulate, a unor voluntari și a unor batalioane de miliții conduse de la Kiev și, desigur, îndreptățite să pună capăt tulburărilor și acțiunilor armate rebele, separatiste și, într-un anume fel, chiar teroriste. Interesant este că ofensiva forțelor rebele s-a declanșat rapid, intempestiv și prin surprindere, chiar în momentul în care erau în pregătire directă summit-ul Uniunii Europene de la Bruxelles și cel al NATO din Țara Galilor. Sau, poate că tocmai de aceea...

Vineri, 5 septembrie 2014, chiar în timpul lucrărilor summit-ului NATO din Țara Galilor, la Minsk, a fost semnat un acord între conducerea de la Kiev și rebeli în ceea ce privește încetarea focului și începerea convorbirilor. Moscova dorea ca respectivele convorbiri să înceapă cât mai repede posibil, între altele, probabil și pentru motivul că, în acel moment, rebelii erau în avantaj, cucerind, practic, aproape întreaga zonă de interes strategic nemijlocit atât pentru ei, cât și pentru Rusia.

Faptul că NATO și-a re poziționat forțe și mijloace chiar pe limita de Est a arealului Alianței, că efectuează patrulări, poliție aeriană, exerciții, precum și o supraveghere amănunțită a zonei, ca și posibila decizie a unor țări din NATO și din UE de a furniza echipament, armament și consilieri armatei ucrainene și conducerii de la Kiev, constituie nu doar un avertisment pentru Rusia și pentru rebeli, ci și o acțiune directă la care Moscova poate răspunde fie printr-un recul, fie prin grăbirea negocierilor din Ucraina dintre Kiev și rebeli, pentru a se obține un statut special pentru spațiul sud-estic, fie un îndemn la un raționament strategic pe măsură.

Este, totuși, posibilă chiar o reluare a ofensivei legitime a forțelor ucrainene împotriva rebelilor, ceea ce ar obliga Rusia fie să intervină direct în conflict – lucru foarte posibil, dar și extrem de grav –, fie să reculeze. Este însă greu de presupus că Rusia, sub conducerea lui Vladimir Putin, va accepta cu ușurință să dea înapoi. Este foarte posibil ca, profitând de faptul că NATO nu se poate implica direct în conflict, Rusia să atace fulgerător Ucraina (dacă are forțele și mijloacele necesare) și să pună comunitatea internațională în fața unui fapt împlinit.

În situația în care ar avea loc și o implicare directă (cu forțe și mijloace, îndeosebi aeriene și navale) a Statelor Unite sau a NATO în conflictul ucrainean, o astfel de escaladare ar determina Rusia chiar să riposteze nuclear. Dar să sperăm că nu se va merge chiar atât de departe, că rațiunea strategică va fi cu picioarele pe pământ și cu mintea acasă.

Riscul este totuși imens. Rusia lui Putin se simte foarte rănită și chiar umilită după destrămarea Uniunii Sovietice și, ca orice forță rănită, poate riposta extrem de periculos. Din desfășurarea numeroaselor evenimente de la finele Războiului Rece încoace, rezultă clar că destrămarea Uniunii Sovietice nu a fost doar o implozie provocată de Moscova pentru a scăpa de „balastul” țărilor neslave și a renaște, într-o altă dimensiune, cu un spațiu mai redus, dar mai unitar și mai sigur, ci un efect al strategiilor de îndiguire (containment) generate și puse în operă de americani, combinat, desigur, cu limitele și impotențele economice, sociale și umane ale sistemului comunist, îndeosebi privind libertățile individuale și inițiativele private.

În plus, Rusia are o populație mai puțin numeroasă decât cea a țărilor NATO (142 de milioane vs peste 900 de milioane, cât au, împreună țările NATO), deși, după epoca Elțin, și populația Rusiei a început să crească. În același timp, Rusia se confruntă și cu o migrație semnificativă a chinezilor în Extremul Orient rus și a musulmanilor în Siberia.

Rusia nu s-a refăcut încă pe deplin din niciun punct de vedere după destrămarea Uniunii Sovietice, deși a început să realizeze unele progrese, iar percepția ei este că Occidentul desfășoară în continuare o amplă acțiune strategică de îndiguire, izolare, slăbire și chiar fragmentare a spațiului rus, apropiindu-se, în același timp, tot mai periculos de frontierele ei. De aceea, Rusia a căutat și caută o contrapondere în parteneriatul strategic cu China și cu India, în relațiile din cadrul BRICS, în organizația de la Shanghai și în statutul special pe care îl are în cadrul Consiliului de Securitate al ONU. În același timp, ea reacționează virulent ori de câte ori este vorba de spațiul pe care ea îl consideră de interes vital pentru siguranța sa strategică (cazul Georgiei, al Ucrainei, al zonei transnistrene din Republica Moldova), ținând să precizeze cu orice prilej că Rusia a fost, este și va fi o mare putere, de parcă s-ar îndoi cineva de acest statut pe care ea îl are încă din vremea țărilor.

Anexarea fulgerătoare a Crimeii arată că Rusia nu este dispusă să cedeze sau să renunțe la spațiile sale de siguranță strategică (așa cum, probabil, le consideră ea), chiar dacă aceste spații aparțin unor țări suverane și independente, membre ale ONU, recunoscute de toată lumea.

Și NATO și Rusia își încordează mușchii pe seama crizei ucrainene, dar însăși Ucraina se află într-o stare care nu garantează în niciun fel că o astfel de criză se poate rezolva cât ai bate din palme, că rebelii vor depune de bună voie și nesiliți de nimeni armele și își vor continua liniștiți viața în cea mai dezvoltată zonă a Ucrainei, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Deși conducerea de la Kiev a afirmat categoric că nu va discuta în niciun fel cu teroriștii din estul țării, iată că, la Minsk, a fost nevoită, totuși, să discute cu ei, să stabilească împreună și să semneze un acord de încetare a focului care, până la data când scriem aceste rânduri (16 septembrie 2014) a fost, în

general, respectat. Cele 12 puncte ale acordului de încetare a focului semnat la Minsk la Minsk și transmis de Mediafax sunt următoarele:

- 1 - Încetarea focului imediat și bilateral;
- 2 - Controlarea și verificarea regimului de încetare a focului de către OSCE;
- 3 - Descentralizarea puterii, care să permită un guvern autonom provizoriu local în regiunile din Donețk și Lugansk, în estul Ucrainei, în virtutea unei legi privind un "statut special";
- 4 - Control constant și activ din partea OSCE pentru frontiera dintre Ucraina și Rusia și crearea unei zone de securitate în zonele de frontieră;
- 5 - Eliberarea imediată a tuturor prizonierilor de război și persoanelor deținute ilegal;
- 6 - Adoptarea unei legi împotriva urmăririi și aducerii în fața justiției a persoanelor implicate în unele evenimente din regiunile Donețk și Lugansk;
- 7 - continuarea unui dialog național inclusiv;
- 8 - luarea unor măsuri pentru ameliorarea situației umanitare în Donbas (regiunile Donețk și Lugansk);
- 9 - Organizarea de alegeri locale anticipate la Donețk și Lugansk;
- 10 - Retragera grupurilor armate ilegale, a armelor grele și a tuturor combatanților și mercenarilor din teritoriul ucrainean;
- 11 - Adoptarea unui program pentru relansarea economică a bazinului Donbas și reluarea activității în regiune;
- 12 - Garanția securității persoanelor care participă la consultări.

Acest plan este destul de clar și, dacă va fi pus în aplicare întocmai, se va ajunge probabil la oprirea definitivă a ostilităților și la demararea unor acțiuni pentru asigurarea unui statut special regiunilor din Estul Ucrainei.

Credem că o astfel de soluție este acceptabilă și pentru Moscova, de vreme ce și-a văzut sacii în căruță prin reanexarea Crimeii și formarea, în Est, a unor regiuni autonome cu care poate avea relații foarte apropiate. În fond, pentru Rusia, această situație pare a fi chiar mai avantajoasă decât includerea lor în spațiul rusesc, includere care ar fi deteriorat și mai grav relațiile Rusiei cu Vestul, izolarea acestora pe toate planurile și chiar declanșarea unui război între marile puteri.

Semnalul dat de acest război arată cât de fragil este mediul de securitate în această zonă și cât de periculoase sunt și pot fi conflictele de aici. De fapt, aici, o zonă în care mereu civilizațiile, credințele și puterile s-au ciocnit mereu, Caucazul, Transnistria, Osetiile, Abhazia, Adjaria, populațiile kurde, acțiunile extrem de virulente ale Statului Islamic în Irak și Siria, Orientul Mijlociu și în Orientul Apropiat etc. sunt zone cu risc de securitate (insecuritate) ridicat și chiar extrem. Oricând, aici, poate izbucni un război pustiitor care nu se va limita doar la distrugerea țărilor de aici.

4. Între interese și rațiuni

S-a mers deja prea departe. Războiul s-a mutat din nou în spațiul european, iar Uniunea Europeană nu are mijloacele necesare să-l oprească. Sancțiunile împotriva Rusiei, considerată de europeni vestici și de americani ca fiind capul răutăților în acest război, în această criză, lovesc puternic și în țările Uniunii, mai ales din punct de vedere economic. Sunt voci în Franța care acuză guvernul și decizia de a nu livra navele *Mistral* Rusiei ca un amestec politic în afaceri economice, ca o prejudiciere gratuită și nechibzuită a firmelor, a locurilor de muncă etc. În aproape toate țările care, într-o formă sau alta, participă la aceste sancțiuni, efectele sunt cât se poate de defavorabile. Este foarte posibil ca, spre exemplu, industria laptelui din România să fie pur și simplu distrusă, pe de o parte, datorită faptului că nu mai are acces pe piața rusească și, pe de altă parte, datorită concurenței europene, în sensul că firmele de acest profil din Uniunea Europeană vor sufoca firmele românești, vânzând lapte și produse din lapte la un preț mai mic în România. Mai mult, deși Rusia poate intra chiar în recesiune, ea va putea găsi totuși sprijin, deschizându-și piețele produselor chineze, braziliene, indiene etc. O mutare a imensei piețe rusești în favoarea țărilor asiatice și a celor din America Latină ar putea prejudicia semnificativ, în această epocă de criză, țările Uniunii Europene.

Ruptura economică ar duce automat la o ruptură strategică, iar activarea faliei strategice Marea Neagră - Marea Baltică ar putea redeveni un prag critic extrem de periculos. Rusia ar putea interzice zborurile companiilor aeriene europene peste imensul său spațiu, ceea ce ar prejudicia grav aceste companii. Mai mult, Rusia ar putea răspunde cu interdicția și a altor produse vitale europene pe piața sa. Desigur, Uniunea Europeană, cu un PIB de peste 15 mii de miliarde de dolari, ar găsi mijloacele necesare pentru remedierea acestor inconveniente, dar izolarea Rusiei și activarea unei falii strategice dintre Est și Vest nu ar fi, nu este și nu poate fi de natură să mențină un mediu de securitate normal și să reducă riscul unui conflict sau chiar al unui război, într-o lume care se bazează din ce în ce mai mult pe interdependențe.

Deja se apropie generalul Iarnă și Rusia, deocamdată, are un rol foarte important și de neînlocuit atât în aprovizionarea cu gaz a Europei, cât mai ales a Ucrainei. Unele țări europene nu sunt dispuse să continue aceste sancțiuni sau, în orice caz, nu le privesc cu ochi buni.

Dar, dacă obiectivul strategic al Statelor Unite și al Uniunii Europene este să distrugă Rusia, să determine dezmembrarea ei și să lichideze pericolul pe care consideră că marele Urs îl reprezintă pentru civilizația occidentală, atunci totul se explică. Este însă puțin probabil ca Rusia să stea cu mâinile în sân și să privească neputincioasă un astfel de joc periculos.

Chiar dacă raporturile de forțe îi sunt complet defavorabile Rusiei pe toate planurile, inclusiv în ceea ce privește focoarele nucleare, este bine ca lumea să nu se joace cu astfel de scenarii, întrucât astfel de politici și strategii pot fi scăpate oricând de sub control, iar efectele pot fi dezastruoase pentru toată lumea. Dar, dacă există cumva astfel de viziuni și de scenarii, trebuie spus că ele sunt complet absurde în această lume care se reconfigurează continuu pe principiile interdependenței, prudenței și coexistenței.

Desigur, Rusia nu poate face și nu trebuie să facă ce vrea ea cu țările și cu popoarele care o înconjoară. Trebuie însă înțeles că armele și conflictele armate se cer puse rapid sub un control internațional coerent, corect și nepărtinitor, întrucât orice conflict poate deveni, prin escaladare, catastrofal.

Rusia se simte ofensată prin trecerea Ucrainei foste sovietice, cu moștenirea teritorială luată de ea de la fosta Uniune Sovietică, în tabăra occidentală, tabără cu care Moscova are, totuși, un acord de colaborare și parteneriat. Dar, pentru a nu se întâmpla acest lucru, Ucraina nu poate fi dezmembrată, întrucât o astfel de acțiune ar contrazice atât dreptul la autodeterminare al popoarelor, acordul de la Helsinki și principiile dreptului internațional după care funcționează societatea omenească la ora actuală și în viitorul previzibil, cât și realitățile geopolitice ale regiunii.

Între dreptul Ucrainei de a-și alege singură și nesilită de nimeni calea de urmat, sprijinită de Occident în acest sens, și frustrările și obsesiile Rusiei cu privire la strategiile folosite de Occident pentru îndiguirea ei (întrucât există un astfel de precedent, iar teoriile geopolitice pe acest subiect sunt încă de actualitate), se află o cascadă de hiatus-uri și paradoxuri. Situația actuală din Ucraina, ca efect al acestor politici și strategii conflictuale, este o antinomie. Rusia percepe Ucraina ca pe sora ei mai mică, întrucât Ucraina este o țară slavă și ortodoxă, ca pe o zonă de siguranță strategică esențială, ca pe un tampon în fața extinderii NATO și UE și ca pe o asigurare dată sau formal acceptată de Occident în negocierile geopolitice de odinioară, în timp ce Occidentul percepe Ucraina ca pe o țară suverană, liberă și independentă care are dreptul de a opta (sau nu) pentru integrarea în Uniunea Europeană și în NATO, pentru semnarea unor acorduri de colaborare și parteneriat etc.

Desigur, interesele unor mari puteri în legătură cu acest spațiu sunt și altele în afară de cele conținute prin politicile și strategiile publice, în dreptul internațional și în documentele care reglementează relațiile dintre state. Aceste interese sunt din când în când resetate, întrucât sunt totdeauna dinamice și complexe, iar țările în cauză suportă din plin efectele unor astfel de resetări, mai ales când ele însele sunt arundate, într-o formă sau alta, la astfel de interese. Grupările politice din respectivele țări se configurează și după sistemele de provocări, pericole și amenințări care vizează acea țară și

problemele ei, în funcție de vulnerabilități și seturile de raționamente privind riscurile posibile și riscurile asumate.

În loc de concluzii

1. Forțarea notei, crearea precedentelor și remanența unor efecte ale confruntărilor trecute, ca și determinările geopolitice prezente, fragilizează raporturile internaționale din zonă și nu numai, măresc zonele de risc și fac posibile, în orice moment, alte și alte surse și resurse de confruntare și de conflict. Recrudescența așa-numitului Stat islamic, în forma lui ulterioară, Statul Islamic din Irak și de la Levant (SIIL), în forma actual Statul Islamic (SI), care se dovedește a fi chiar mai periculos, mai fanatic și mai bine organizat ca rețeaua Al-Qaeda, foametea, inegalitățile sociale, intoleranța, recrudescența bolilor grave, degradarea mediului, factorii geofizici și geoclimatici imprevizibili și din ce în ce mai ostili, dar mai ales nesiguranța și instabilitatea rețelelor economice și financiare generează noi seturi de pericole și amenințări, produc noi vulnerabilități ale oamenilor, comunităților, țărilor și unor regiuni întinse la acestea și, în consecință, măresc nivelul de risc.

2. Criza din Ucraina este un efect al unor incompatibilități geopolitice, generate nu doar de percepțiile foarte diferite ale unor bune intenții – așa cum se lasă să se înțeleagă –, ci și din realități și tendințe incompatibile ale unor politici și strategii de forță. Este dreptul Ucrainei să-și aleagă calea de urmat, dar Ucraina este atât de înglodată în marginalii, în esențele și noroaiile geopolitice dintre Est și Vest, dintre interesele unor mari actori globali și regionali, dar și dintre realitățile durate de-a lungul secolelor chiar în interiorul ei, încât opțiunile ei n-au totdeauna suportul necesar și justificările raționale nici măcar la ea acasă, adică în propriul ei teritoriu și în conștiința, valorile, cultura și interesul propriei populații.

Populațiile Ucrainei sunt atât de dependente de originile și modul lor de viață, încât, iată, falia Marea Neagră - Marea Baltică trece acum chiar prin inima Ucrainei. Și când inima este sfâșiată, însăși viața devine un calvar.

3. Oare, marii implicați în această criză – Rusia, Uniunea Europeană, Statele Unite – și părțile intrinseci ale acesteia – conducerea de la Kiev, separatiștii, populația din Vestul Ucrainei și populația din Estul Ucrainei –, ca și vecinătățile apropiate ale Ucrainei, au conștiința acestui efect al istoriei, a urmărilor și actualizărilor unui modus vivendi marginal și strict dependent de alții al populațiilor de aici, a limitărilor și delimitărilor propriilor rațiuni și a propriilor interese? Înțelege oare Ucraina că, în cazul ei, libertatea de a alege este, mai mult decât oricând, limitată de o necesitate încă neînțeleasă pe deplin și cu atât mai puțin de o înțelegere suficientă a unor necesități

exogene aproape copleșitoare? Dar, mai ales, Rusia și Occidentul au disponibilitatea necesară pentru a-i asigura și garanta Ucrainei libertatea de care orice țară de pe lumea aceasta are nevoie pentru a exista sub soarele civilizației pământene? Probabil că nu. Platon și Hegel au spus, demult, fiecare în epoca în care a trăit, că libertatea este necesitate înțeleasă, necesitatea fiind, credem noi, ipso facto, o libertate neînțeleasă, strict condiționată și chiar dramatic constrânsă.

IMPACTUL GEOPOLITIC AL SUMMIT-ULUI NATO DIN ȚARA GALILOR PE AXA MAREA NEAGRĂ- MAREA BALTICĂ

Abstract

Summit-ul NATO din Țara Galilor a reprezentat o abordare directă și tranșantă a problematicii de securitate în noile condiții, deosebit de periculoase, declanșate de criza din Ucraina, de instabilitatea Orientului Mijlociu și de acțiunile agresive, greu de stopat, ale Statului Islamic. Alianța s-a reactivat, a intrat în dispozitiv pe limita extinsă a arealului euro-atlantic, la frontiera cu Rusia, pe axa Marea Neagră - Marea Caspică. Cu acest prilej, au fost relevate mai ales amenințările războiului de tip hibrid și, în consecință, măsurile ce se cer luate de Alianță și de membrii săi pentru a face față noilor provocări ale acestor vremuri. Ca urmare a crizei din Ucraina, a intervenției Rusiei în acest conflict și anexării de către aceasta a Crimeii, dar și a celorlalte amenințări și planului de reactivitate al Alianței, este posibil ca axa Marea Neagră - Marea Baltică să devină un fel de nouă cortină de fier, mai exact, o nouă falie strategică Est-Vest, care trece chiar prin inima Europei, cu efecte geopolitice deosebite.

Cuvinte-cheie: summit NATO, plan de reactivitate, criza ucraineană, amenințări, război hibrid

L'IMPACT GEOPOLITIQUE DU SOMMET DES PAYS DE GALES SUR L'AXE MER NOIRE – MER BALTE

Le sommet OTAN de Pays des Gales a représenté une manière directe et tranchante d'envisager les nouveaux défis de la problématique de sécurité, très menaçantes, déclenchés par la crise d'Ukraine, par l'instabilité du Moyen Orient et par les actions très agressives, difficile à les stopper, de l'État islamique. Alliance s'est réactiver, s'est déployé sur limite élargie, à la frontière avec la Russie, sur l'axe Mer Noire – Mer Balte, A cette occasion, on a relevé surtout les menaces de la guerre hybride et, en conséquence, les mesures que l'OTAN et ses membres doit les mettre en œuvre pour

répondre d'une manière adéquate aux ces risques de ce temps. Comme suite de la crise ukrainienne, de l'intervention de la Russie dans ce conflit et de l'inclusion de Crimée dans les frontières de la Russie, mais en y considérant les autres menaces aussi et le plan de réactivité de l'OTAN, il est très possible que l'axe Mer Noir – Mer Balte devenir un nouveau rideau de fer, plus exact, une nouvelle faille stratégique Est-Ouest qui passe justement par le cœur de l'Europe, avec des effets géopolitiques grandes et imprévisible.

Mots-clefs : sommet OTAN, plan de réactivité, crise ukrainienne, menaces, guerre hybride.

1. Argument

Summit-ul NATO din Țara Galilor din 4-5 septembrie 2014 trebuia să fie unul de rutină, prin care se încheia un mandat al unui secretar general al Alianței și debuta un altul, pentru un nou secretar. Din păcate, acest summit a avut loc într-un moment foarte delicat pentru securitatea spațiului euro-atlantic, mediul de securitate din Estul continentului european fiind deteriorat grav, printr-o nouă criză, fără precedent, cea din Ucraina, soldată, până la această dată, cu peste 4000 de morți, cu modificarea frontierelor ucrainene și ale Rusiei, cu generarea unor amenințări noi, hibride și pe termen lung. Statele Unite ale Americii și Uniunea Europeană consideră că principalul vinovat pentru declanșarea și escaladarea acestei crize este Rusia, prin acțiunile sale agresive asupra Ucrainei, în timp ce Rusia acuză Occidentul care nu a dorit altceva decât să continue acțiunile sale de extindere a UE și a NATO, să aducă NATO la frontierele sale estice și să pună în operă vechea lui strategie Anaconda, generată de Statele Unite, cea de încercuire, îndiguire și sufocare a Rusiei. De ambele părți, termenii au fost și sunt duri și ireconciliabili, iar războiul declanșat în spațiul ucrainean între separatiștii pro-ruși din estul țării și forțele guvernamentale se pare că este unul mult mai amplu și mai complex, care depășește cu mult chiar și noul concept de război hibrid, folosit în Declarația summit-ului din Țara Galilor, devenind o confruntare complicată între două tabere deja ostile, de o parte, situându-se Statele Unite și Uniunea Europeană și, de cealaltă, Rusia. Acest summit al NATO a spus totuși lucrurilor pe nume, urmărind atât descurajarea Rusiei în ceea ce privește criza ucraineană, cât și relevarea, cât se poate de clară, a noilor amenințări la adresa mediului de securitate, așa cum sunt ele identificate și evaluate din perspectivă euroatlantică.

Rusia, folosindu-se de referendumul populației din peninsulă, a reanexat fulgerător Crimeea, un fel de Coastă de Azur a Imperiilor Rus și Sovietic de odinioară, dar și principala bază a flotei rusești a Mării Negre,

una dintre cele trei porți de ieșire a Rusiei la Oceanul cald și una dintre cele patru flote importante ale Rusiei, celelalte trei fiind: Flota Baltică, Flota Nordului și Flota Pacificului.

Neîndoielnic, Rusia a sprijinit de la început acțiunile separatiștilor din zona Donețkului și din cea Luganskului, deși, în pofida argumentelor aduse de Occident, a dovezilor evidente (imagini luate din satelit și informații culese la fața locului și prin alte surse etc.), a negat tot timpul acest lucru. Era însă de înțeles pentru oricine că, în conflictul armat declanșat în Estul Ucrainei între niște rebeli înarmați (cu ce fel de arme și de către cine?!) și forțele armate regulate ale Ucrainei, la care s-au adăugat și batalioanele de voluntari create împotriva rebelilor, aceștia din urmă – rebelii separatiști – nu aveau, practic, nicio șansă. Să nu uităm că forțele armate ucrainene (la care s-au adăugat și batalioanele voluntare) au acționat asupra rebelilor cu avioane de luptă moderne (Suhoi 24 și Suhoi 25), cu tancuri, mașini de luptă ale infanteriei, elicoptere și forțe speciale, din bazele de dislocare sau pe un teritoriu foarte bine cunoscut, în timp ce rebelii, dacă n-ar fi fost sprijiniți de nimeni, n-aveau cum să se opună acestor forțe doar cu niște Kalașnikovuri sustrase sau achiziționate cine știe de unde și cum.

Desfășurarea acestui război de tip hibrid, cum este el denumit în documentele NATO, relevă câteva aspecte care arată că astfel de scenarii au fost prevăzute din timp, că forțele rebele s-au pregătit efectiv pentru astfel de acțiuni și că ele au fost susținute atât operațional, cât și logistic de către o mare putere militară. Până în luna iulie, rebelii reușiseră să scoată din luptă peste 14 avioane de luptă și elicoptere ale forțelor ucrainene, la care se adaugă și doborârea, probabil accidentală, probabil cu o rachetă de tip BUK, a unui avion Boeing 777, al unei companii aeriene malaieziene, zborul MH-17, cu 298 de persoane la bord. Mai mult, chiar în momentele când conducerea de la Kiev anunța că este pe punctul de a încercui forțele rebele și de a le tăia legăturile cu Estul, Moscova a anunțat un ajutor masiv (peste 900 de camioane) pentru populația civilă din zonă, iar forțele rebele (forțele teroriste, cum le-a numit Kievul) au trecut la ofensivă pe trei direcții (Lugansk, Donețk și Mariupol), încercuind o parte din forțele ucrainene și creând, chiar în ziua summit-ului NATO, un *fait accompli*. O astfel de ofensivă nu putea fi declanșată decât cu un sprijin de foc și logistic masiv și cu o conducere strategică pe măsură, exact la momentul cel mai potrivit pentru a forța conducerea de la Kiev să negocieze cu rebelii și Occidentul să admită situația de fapt și existența acestei zone controlată de separatiști.⁷³ Ofensiva forțelor rebele a fost o surpriză de proporții, întrucât a demonstrat o capacitate operațională nebanuită care a pus în dificultate forțele Kievului și

⁷³ Gheorghe Văduva, *Război hibrid sau conflict geopolitic cu geometrie perversă?*, Revista Univers Strategic nr. 19 din 2014, pp. 9-34.

a atins acel aliniament care, dacă ofensiva s-ar fi continuat în acel ritm, ar fi pus în pericol inclusiv Kievul. Acest lucru nu-l puteau face decât rușii sau chiar rebelii, dacă ar fi fost din vreme pregătiți pentru astfel de acțiuni foarte dificile și foarte greu de condus și sprijiniți masiv cu informații, armament sofisticat și tehnică de luptă modernă, cu forțe speciale, cu artilerie și blindate.

În pofida avertismentelor date de Occident și protestului Kievului, convoiul rusesc de 900 de camioane, cu ajutoare pentru populație, a intrat în regiunile din sud-estul Ucraina fără aprobarea Kievului și fără supraveghere din partea reprezentanților Crucii Roșii Internaționale, care nu au primit garanții de securitate.

Chiar în ziua summit-ului, la Minsk, sub supravegherea OSCE și a Rusiei, s-a semnat un acord de încetare a focului, în 12 puncte, care consemnat, de fapt, o realitate de pe front și a anunțat un parcurs dificil și îndelungat pentru rezolvarea acestei situații. La această criză extrem de gravă, se adaugă criza deja cronicizată din Siria, situația complicată din Orientul Mijlociu, îndeosebi cea din Irak, și ofensiva Statului Islamic, una dintre cele mai teribile organizații teroriste care, prin intensitatea acțiunilor sale, reprezintă unul dintre acele pericole care pot compromite toate eforturile depuse până acum, precum și pe cele viitoare, ale comunității internaționale pentru soluționarea problemelor de aici.

În aceste condiții, au avut loc lucrările summit-ului NATO din Țara Galilor, așteptate cu mare interes nu doar de către membrii Alianței, ci de către întreaga comunitate internațională, NATO reprezentând acea forță uriașă capabilă să asigure coerență și stabilitate arealului său și să contribuie efectiv la soluționarea crizelor acestui început de secol. De aceea, și declarația summit-ului este una care cuprinde nu mai puțin de 113 paragrafe, care înseamnă, de fapt, 113 probleme și 113 răspunsuri date de Alianță pentru soluționarea acestora.

Dar, așa cum rezultă din această declarație și din celelalte documente ale summit-ului, efortul NATO este concentrat în acest final de an pentru securitatea arealului euro-atlantic, îndeosebi în zona răsăriteană (dar nu numai) și reactivării forțelor, mijloacelor, dispozitivelor conceptelor, politicilor și strategiilor sale în context.

Mesajul dat de acest summit – poate cel mai important după cel de la Roma, din 1991 – este acela al coerenței, unității, stabilității, forței, capabilității și reactivității Alianței, într-un moment în care zarurile au fost din nou aruncate. Falia strategică Marea Neagră - Marea Caspică s-a reactivat, iar politicile și strategiile de conexiune euro-asiatică (Europa având tehnologii, Asia având resurse) se dovedesc a fi nu doar insuficiente și inconsistente, ci și nerealiste.

A fost de-ajuns scânteia generată de modul în care Rusia a perceput summit-ul de la Vilnius al Parteneriatului Estic din toamna anului 2013, pentru ca întregul edificiu al unei construcții europene care ar fi putut fi durabilă și benefică pentru toată lumea (tocmai în sensul unui concept eurasiatic modern, dar pe care Rusia nu a înțeles-o așa, ci ca pe o strategie de îndiguire a teritoriului său asemănătoare celei din timpul Războiului Rece) s-a fisurat exact în spațiul cel mai important al acestui parteneriat, în cel al Ucrainei. Pentru că aici există vulnerabilitățile cele mai mari și falia cea mai profundă în ceea ce privește idealurile și aspirațiile populației, Estul și Vestul Ucrainei fiind în opoziție, dacă nu chiar în conflict. Populațiile din Vest și Nord-Vest sunt pro-europene și doresc aderarea cât mai rapidă la Uniunea Europeană, în timp ce populațiile din Estul și Sud-Estul țării sunt ruse sau rusofone și nu doresc acest lucru, ci fie alipirea la Rusia, fie federalizarea Ucrainei, fie un regim de autonomie substanțială și apropiere semnificativă de Rusia.

Așadar, Ucraina însăși este o țară sfâșiată, a cărei atitudine, în ultimul sfert de veac, n-a fost suficient de clară nici în relațiile sale cu Vestul, nici în cele cu Estul, nici măcar cu sine, devenind, în acest timp, singurul perdant, așa cum o spune însuși ambasadorul acestei țări la București.⁷⁴ Fiind așezată în vecinătatea estică a Europei și în coasta vestică a Rusiei, Ucraina, în loc să fie un spațiu de conexiune între Rusia și Uniunea Europeană, de armonizare a intereselor Est-Vest, a devenit un fel de țară-tampon, o țară cu probleme, așezată la marginea marelui interes strategic al Rusiei, în zona pe care această mare putere nucleară o consideră de siguranță strategică pentru ea, și la frontiera estică a Uniunii Europene, Bruxelles-ul considerând-o una dintre țările cele mai importante ale Parteneriatului Estic și, în consecință, foarte importantă pentru vecinătatea ei liniștită, pentru securitatea ei în această parte a lumii.

Interesant este și faptul că și Statele Unite le Americii au acordat și acordă Ucrainei un interes cu totul special, deși se știe foarte bine că o astfel de atitudine nu poate fi nicicum pe placul Rusiei, ci, dimpotrivă, poate ofensa foarte tare această țară cu care americanii au deja un parteneriat strategic. Sau, poate că tocmai de aceea. Desigur, Uniunea Europeană a fost destul de atentă la sensibilitățile Rusiei, dar Rusia nu a perceput Parteneriatul Estic ca pe o politică europeană de vecinătate liniștită, ci ca pe o modalitate de „ocupare” de către Occident a spațiului său de siguranță strategică. Cel puțin, așa rezultă din declarațiile oficialilor de la Moscova, dar și din analizele care se fac pe această temă.

⁷⁴ Sursa: <http://www.ziare.com/international/ucraina/ambasadorul-ucrainei-la-bucuresti-suntem-in-stare-de-razboi-nedeclarat-intre-ucraina-si-rusia-interviu-1318915>, accesat la 25.11.2014

2. Vecinătăți neliniștite, controversse periculoase, risc înalt de insecuritate

Criza ucraineană, așa cum se subliniază în Declarația acestui summit, a fost declanșată de acțiunile agresive ale Rusiei la adresa acestei țări. Potrivit acestei declarații, acțiunile Rusiei au afectat conceptul unei Europe a păcii, libere și unitare. Declarația summit-ului NATO nu intră în detalii, nu explică și nu motivează această afirmație, ci doar relevă încălcarea de către Rusia a tuturor normelor internaționale privind relațiile dintre state, respectarea frontierelor și a documentelor la care comunitatea internațională lucrează de zeci și zeci de ani.

În viziunea summit-ului NATO din Țara Galilor, situația creată în Ucraina nu este însă singura care afectează conceptul european de securitate. La aceasta se adaugă instabilitatea în creștere a vecinătății meridionale, a Orientului Mijlociu și a nordului Africii, precum și amenințările transnaționale și multidimensionale care devin din ce în ce mai numeroase și mai greu de gestionat. „Aceste elemente – se precizează în Declarația summit-ului – pot avea, toate, consecințe pe termen lung asupra păcii și securității în regiunea euro-atlantică și asupra stabilității la scară mondială.”⁷⁵

Acesta este punctul de vedere oficial al țărilor membre NATO, exprimat tranșant în Declarația summit-ului din Țara Galilor din debutul toamnei anului 2014. În aceste condiții, așa cum se subliniază în paragraful 2 al Declarației, NATO rămâne o sursă esențială de stabilitate într-o lume imprevizibilă. Alianța este și rămâne unită, prin sistemele ei de valori, prin obiectivele și principiile Cartei ONU, constituindu-se, în continuare, într-un cadru transatlantic ferm și viabil pentru o apărare colectivă și într-un forum esențial pentru consultări și luarea unor decizii între aliați în probleme de securitate.

S-au reafirmat, la acest summit, cele trei sarcini fundamentale ale Alianței înscrise în conceptul strategic: *apărarea colectivă*, *gestionarea crizelor* și *securitatea cooperativă*.

Așa cum bine se știe, după summit-ul de la Roma din 1991, NATO, care avea, până la acea dată, doar rolul de *apărare colectivă*, potrivit art. 5 din Tratatul de la Washington, și-a extins misiunile și la cele de *gestionare a crizelor* și, implicit, la cele de *securitate cooperativă*. Acest lucru a rezultat

⁷⁵ Declarația summit-ului din Țara Galilor publicată de șefii de state și de guverne participanți la reuniunea Consiliului Atlanticului de Nord ținută în Țara Galilor la 4 și 5 septembrie 2014, http://www.nato.int/cps/fr/natohq/official_texts_112964.htm?selectedLocale=fr

din cerințele efective ale mediului de securitate, din necesitatea ca membrii Alianței să beneficieze nu doar de un concept de apărare colectivă, valabil în timp de război, ci și de unul, devenit viabil după spargerea bipolarității, care, în esența lui, se concentrează pe gestionarea crizelor și conflictelor și pe securitatea membrilor săi, o securitate de tip cooperativ, absolut necesară în condițiile recrudescenței amenințărilor, inclusiv a celor de tip terorist. Forțele NATO asigură, în fiecare zi, securitatea arealului euroatlantic și a membrilor săi, care este fundamentul prosperității membrilor Alianței și al modului lor de viață. Fără securitate, nu există nici prosperitate și nici libertate.

La acest summit, a fost aprobat planul de acțiune denumit „reactivitate”. Acest plan comportă o serie de măsuri impuse de schimbările în mediul de securitate la frontierele NATO și dincolo de ele, care se constituie:

- ca răspuns la provocările Rusiei și la incidența strategică a acestora;
- ca răspuns la riscurile și amenințările generate de vecinătatea meridională, de Orientul Mijlociu și de Africa de Nord;
- ca modalitate de consolidare, în continuare, a apărării colective;
- ca o consolidare a capacității de gestionare a crizelor;
- ca o contribuție necesară la garantarea faptului că NATO rămâne, în continuare, o alianță puternică, bine pregătită, robustă și reactivă, capabilă să facă față provocărilor actuale și viitoare, indiferent de unde ar veni acestea.

Elementele principale ale acestui plan de reactivitate includ:

- măsuri de asigurare a Aliaților (*prezență aeriană, terestră și maritimă continuă* și o *activitate militară semnificativă* în Estul Alianței, ambele prin rotație; aceste măsuri sunt flexibile și modulare, în raport cu evoluția situației de securitate);
- adaptarea la noile condiții ale posturii militare strategice a Alianței (în principal, consolidarea Forței de Reacție Rapidă a NATO (NRF).

În acest cadru, s-a stabilit constituirea unei *Forțe Operaționale Interarme*, la un nivel foarte înalt de pregătire (VJTF), capabilă să se desfășoare în câteva zile, îndeosebi la frontierele țărilor NATO. Această Forță are o componentă principală terestră, cu elemente aeriene, maritime și de operații speciale. Se vizează, de asemenea, realizarea unor infrastructuri, prepoziționarea unor echipamente și a unor elemente logistice, desemnarea unor baze specifice și întărirea Aliaților situați la periferia NATO, în sensul punerii în operă a unui concept de descurajare și în cel al apărării colective;

- menținerea capacității reactive și a coerenței forțelor țărilor aliate, pentru îndeplinirea întregii game de misiuni, inclusiv pentru descurajarea unor agresiuni împotriva acestor țări;
- consolidarea forțelor navale permanente (SNF);

- menținerea unei structuri de comandament suplă, robuste și eficiente, îndeosebi a cartierului general al Corpului multinațional nord-est, ca platformă de cooperare regională.

Tot din acest plan de reactivitate face parte și actualizarea *Inițiativei de Interconexiune a Forțelor* (CFI) aprobată la Chicago, care va contribui la garantarea unei coerențe totale între elementele care participă la exercițiile generate de aplicarea conceptului de reactivitate.

Toate aceste măsuri și numeroase altele au ca scop menținerea unui înalt nivel de pregătire, de coerență și de reactivitate, astfel încât NATO să fie în măsură să facă față amenințărilor pe care le constituie, la ora actuală, războiul hibrid, definit pe un evantai foarte larg de măsuri și acțiuni militare, paramilitare și/sau civile, disimulate sau nu, care sunt puse în operă întrunit, succesiv, simultan și integrat.

În acest sens, în Letonia, a fost creat un centru de excelență pentru comunicații strategice în acest domeniu, omologat de NATO, iar în Estonia un centru de excelență de pregătire în domeniul apărării și securității cibernetice.

Aceste două concepte – *război hibrid și reactivitate* – au constituit, de fapt, preocupările esențiale ale acestui summit, ca domenii și suporturi de resetare și actualizare nu doar a teoriilor, ci și a politicilor și strategiilor de securitate și de apărare.

Creșterea cheltuielilor militare, cooperarea industrială în domeniul apărării, eforturile NATO și cele ale UE în problema capacităților sunt, de asemenea, domenii deopotrivă necesare și complementare conceptului de reactivitate. În acest sens, summit-ul a stabilit ca, într-un interval de zece ani, să se realizeze de către toate țările membre a următoarelor obiective:

- un nivel minim al cheltuielilor militare de 2%;
- 20% din bugetul apărării să fie desinat echipamentelor;
- forțele terestre, aeriene și navale ale Alianților să corespundă cerințelor NATO și să fie capabile să opereze împreună.

Desigur, summit-ul NATO din Țara Galilor a condamnat în termeni foarte fermi Rusia pentru intervenția sa (pe care Rusia nu o recunoaște) în Ucraina, pentru anexarea Crimeii și, în general, pentru atitudinea acestei țări față de politicile Uniunii Europene și de cele ale Alianței, pentru nerespectarea dreptului internațional și a principiilor Cartei ONU, pentru comportamentul ei față de Georgia și de Republica Moldova și pentru violarea angajamentelor de securitate și a Actului final de la Helsinki, pentru neaplicarea în continuare a Tratatului asupra forțelor convenționale, pentru folosirea mijloacelor militare în scopuri coercitive și pentru multe alte

lucruri pe care Alianța le consideră ca reprezentând o amenințare gravă la adresa securității internaționale.

Cu alte cuvinte, în viziunea acestui summit, Rusia devine o amenințare la adresa securității internaționale. Această afirmație este deosebit de gravă, întrucât Rusia nu este o țară oarecare, ci o mare putere nucleară. Mai mult, o astfel de concluzie, formulată într-un summit al celei mai mari și mai puternice alianțe din câte au existat vreodată pe Terra, are efecte extrem de grave, generând, de fapt, așa cum susțin unii autori, un nou Război Rece și, considerăm noi, împreună cu alți autori⁷⁶, o nouă falie strategică Est-Vest, care trece chiar prin inima Europei, pe axa Marea Neagră - Marea Baltică.

Nu toată lumea este însă de acord cu o astfel de concluzie a summit-ului NATO, care aruncă întreaga vină asupra Rusiei pentru această criză. John Mearsheimer, profesor de Științe Politice la Universitatea din Chicago și reprezentant important al școlii neorealiste a teoriei relațiilor internaționale, într-un articol publicat în *Foreign Affairs*, comparând cele două atitudini – cea a Occidentului, care acuză Rusia de criza din Ucraina și cea a Rusiei care condamnă Occidentul, îndeosebi Statele Unite, pentru declanșarea acestei crize –, analizează partea de responsabilitate care revine Occidentului. Profesorul american consideră că, de fapt, Occidentul este acela care a elaborat și a pus în operă o strategie mai vastă pentru scoaterea Ucrainei de pe orbita Rusiei și atașarea ei la arealul strategic occidental. În acest sens, Statele Unite au investit, începând din 1991, peste cinci miliarde de dolari în peste 60 de proiecte pentru a ajuta Ucraina să realizeze un viitor pe care ea îl merită,⁷⁷ alături de țările occidentale și de valorile lor democratice. Aceste investiții sunt normale și benefice pentru o țară democratică, suverană și independentă, care are nevoie de sprijin, însă Ucraina, fiind situată la granița dintre Rusia (care suspectează Occidentul și îndeosebi Statele Unite de politici și strategii contra Rusiei) și Uniunea Europeană (care percepe Ucraina ca pe o țară normală, în drept să-și aleagă singură un drum european, alături de democrațiile occidentale și pe Rusia drept oponentă la un astfel de parcurs al țărilor care au făcut cândva parte din fosta Uniune Sovietică), este nevoită să-și suporte propria condiție generată de aceste vecinătăți și de aceste concepte. În continuare, după ce analizează esența și marginaliile acestei crize, profesorul John Mearsheimer relevă că Statele Unite și aliații europeni se confruntă cu o alegere în ceea ce privește

⁷⁶ Gheorghe Văduva, *Geopolitica unei falii remanente*, în revista *Univers Strategic* nr. 2(18), pp. 11-48

⁷⁷ John Mearsheimer, *Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault*, <http://www.foreignaffairs.com/articles/141769/john-j-mearsheimer/why-the-ukraine-crisis-is-the-wests-fault>, accesat la 26 noiembrie 2014

soluționarea crizei ucrainene: continuarea actualei politici, care va duce la exacerbarea ostilităților cu Rusia și la devastarea Ucrainei – un scenariu din care toată lumea va pierde –, sau crearea unei Ucraine neutre și prospere, care nu amenință Rusia, mai exact, care nu se constituie într-o nouă bază de îndiguire a Rusiei de către Occident, așa cum percepe Moscova scopul politicii Occidentului față de Ucraina, și care ar permite astfel Occidentului să repare relațiile sale cu Rusia. Totuși, Ucraina, mai puțin regiunile separatiste, a optat pentru un parcurs european, pentru Uniunea Europeană și se pare că un astfel de parcurs este deopotrivă pe placul populației din vestul țării, care a votat masiv această opțiune, în pofida unei realități dramatice de pe front și votului masiv antieuropean și pro-Est al separatiștilor.

Georgio Gallo, într-un articol intitulat „*La crise ukrainienne: empathie et dynamique*” pune în discuție această criză dintr-o perspectivă a analizei împrejurărilor care au dus la cel de-Al Doilea Război Mondial. Putin nu poate fi comparat cu Hitler, iar extinderea spre Est a NATO pare a fi, în viziunea acestui analist, o eroare întrucât nu s-a ținut seama de înțelegerile care au dus la unificarea Germaniei și la reconfigurările geopolitice ulterioare. Datorită slăbiciunii sale, Rusia nu a reacționat, cel puțin până în aprilie 2008, când, cu prilejul summit-ului de la București, s-a opus categoric aderării la Alianță a Ucrainei și Georgiei. Este și motivul pentru care trupele rusești au intrat în Georgia în august 2008.⁷⁸

Stephen F. Cohen constată că noi asistăm, la ora actuală, la cea mai periculoasă confruntare între Rusia și Statele Unite din ultimele decenii, fără îndoială cea mai gravă de la criza rachetelor din 1962 încoace. Această criză ar putea duce la o confruntare directă între NATO și Rusia, noul Război Rece fiind mult mai grav decât precedentul.⁷⁹

Pierre Van Grunderbeek consideră că criza ucraineană nu este decât ultima provocare a ultraconservatorilor occidentali pentru realizarea dominației globale a Statelor Unite care trebuie impusă cu orice preț. Dar, orice s-ar spune, Crimeea nu se mai poate întoarce la Ucraina decât cu prețul unui război care ar putea fi sau deveni fi nuclear. Aici este vorba de a alege între dreptul popoarelor la autodeterminare (Art. 1 din Carta ONU) și principiul inviolabilității frontierelor (*uti possidetis juris*).⁸⁰

⁷⁸ Sursa: <http://blogs.mediapart.fr/blog/segesta3756/151114/la-crise-ukrainienne-empathie-et-dynamiques-de-guerre-de-georgio-gallo>, accesat la 26 noiembrie 2014

⁷⁹ Stephen F. Cohen, *Hérétiques contre faucons*, <http://www.monde-diplomatique.fr/2014/10/COHEN/50877>, accesat la 28 noiembrie 2014

⁸⁰ Pierre Van Grunderbeek, *La Russie, l'Ukraine, la Crimée et la bague de fiançailles*, <http://www.mondialisation.ca/la-russie-lukraine-la-crimée-et-la-bague-de-fiançailles/5415269>, accesat la 28 noiembrie 2014

În acest timp, Rusia, sub presiunile sancțiunilor economice aplicate de către Occident și ale efectelor acestora (deloc neglijabile pentru o economie care nu și-a găsit încă vigoarea), își caută noi parteneri în rândul marilor puteri asiatice (China, India și chiar Iran) și, mai ales, în țările forumului BRICS (Brazilia, Rusia, India, China, Africa de Sud). Rusia este interesată în extensia competențelor, rolurilor și misiunilor Organizației de Cooperare de la Shanghai (OCS) și chiar în posibila transformare a acesteia într-un fel de alianță de securitate și apărare a Asiei – un fel de „ATO” asiatic –, dar în contrapondere la NATO. Deja, în fiecare an, membrii Organizației de la Shanghai desfășoară exerciții militare comune pe teme de interes pentru membrii OCS.⁸¹

Rusia și China doresc ca, și prin această organizație, să-și coordoneze eforturile diplomatice și militare pe trei axe importante, așa cum le definește China și care vizează: combaterea terorismului, a separatismului și a extremismului. De asemenea, acest demers se înscrie în voința celor două mari puteri și a celorlalți membri de a spori capacitatea autonomă de apărare a continentului asiatic împotriva oricăror amenințări, fără a face apel la forțe exterioare, cum ar fi NATO sau Statele Unite.⁸²

Se pare că ambiția acestei organizații este aceea de a deveni o alianță militară după model NATO condusă de China. În luna august 2014, a avut loc, în Mongolia interioară, adică în nordul Chinei, cel mai mare exercițiu al OCS, care a reunit 7000 de militari din cele șase state membre, forțe terestre, forțe aeriene, avioane fără pilot, unități pentru operații speciale, structuri de contraspionaj, sisteme de apărare antirachetă etc. Rusia a trimis la acest exercițiu elicoptere de asalt Mi-8 AMTS, avioane Suhoi 25, în timp ce China a desfășurat echipamente militare foarte moderne, cum ar fi elicopterele WZ-10 și WZ-19.

⁸¹ Cum bine se știe, această organizație interguvernamentală asiatică a fost creată în 2001, fiind succesoare a unui grup informal format în 1966, la inițiativa Chinei, și care reunea marile puteri din zonă (China și Rusia) cu o parte dintre țările Asiei Centrale (Kazahstan, Kirghistan și Tadjikistan), după implozia Uniunii Sovietice, în ideea dezvoltării unei cooperări politice și militare. China avea în vedere gestionarea comună a unor probleme sensibile cu care ea însăși se confrunta, cum ar fi, spre exemplu, unele amenințări ce puteau afecta cea mai mare regiune a sa, zona uigură, Xianjang. În 2001, a aderat la această organizație și Uzbekistanul. Actualmente, această organizație are șase membri, reunind un sfert din suprafața globului și 60 la sută din populația Terrei, cinci membri observatori: Afganistan, India, Pakistan, Iran și Mongolia, precum și trei parteneri de dialog: Sri Lanka, Belarus și Turcia.

⁸² Flavien Iszurin, *Développement de la solidarité asiatique : le cas de l'Organisation de coopération de Shanghai*, <http://blog-famgbf.com/dir/blog/developpement-de-la-solidarite-asiatique-le-cas-de-lorganisation-de-cooperation-de-shanghai/>

Pe 23 decembrie, va avea lor la Moscova o sesiune a Consiliului de securitate colectivă al OTSC (Organizația Tratatului de Securitate Colectivă) și o reuniune a Consiliului Economie Eurasiatic Superior, care va consacra adeziunea Kirghistanului la Uniunea Economică Eurasiatică (UEEA). De la 1 ianuarie 2015, UEEA va avea în componere: Belarus, Rusia, Kazahstanul și Kirghistanul. Aceste țări au realizat deja Uniunea Vamală.

Centrarea efortului Rusiei pe zona asiatică, inclusiv în domeniul resurselor energetice (China fiind unul dintre cei mai mari consumatori ai lumii) poate afecta, în timp, relațiile sale cu Uniunea Europeană, dar, în pofida acestei crize, o ruptură între Uniunea Europeană și Rusia, în afară de faptul că nu are un suport realist, n-ar folosi nimănui. La urma urmei, Rusia este o țară deopotrivă europeană și euro-asiatică.

3. Noi caracteristici ale mediului de securitate pe axa Marea Neagră - Marea Baltică

Comportamentul Rusiei, în viziunea summit-ului, ar putea avea efecte pe termen lung și în ceea ce privește stabilitatea în regiunea Mării Negre, această regiune constituind un element important al securității euro-atlantice.

Menționăm că este pentru prima dată când atât Alianța, cât și Uniunea Europeană acordă (cel puțin în declarații) o atenție atât de mare regiunii Mării Negre. Faptul că Rusia a anexat Crimeea și a schimbat frontierele în zona Mării Negre a dus deja la un contact direct, de pe poziții de neîncredere, între Flota rusească a Mării Negre și forțele navale ale țărilor NATO și ale Uniunii Europene care se află în Marea Neagră.

Miza este foarte mare, întrucât Marea Neagră este inclusă deopotrivă în proiecte rusești și occidentale în ceea ce privește transportul energetic și exploatarea resurselor energetice din zonă, în combaterea rețelelor teroriste, traficante și ale criminalității organizate transfrontaliere, în controlul navigației și asigurarea securității țărilor riverane, în realizarea și menținerea unui mediu de securitate non-conflictual, cu toate că împrejurările nu sunt deloc favorabile. În proximitatea Mării Negre, există nu doar conflicte înghețate, cum sunt cele din Caucaz și Transnistria, ci și conflicte în desfășurare, cum sunt cele din Siria, din Irak, din Orientul Apropiat și mai ales cele generate de apariția și ofensiva rapidă a Statului Islamic, care deține deja două regiuni în Irak și trei în Siria.

În harta viitorului mare stat islamic, așa cum a fost ea publicată pe siturile acestei organizații teroriste foarte periculoase, se află toate teritoriile dintre nordul Africii și până la granița cu China, între Oceanul Indian și centrul și estul Europei, inclusiv România, Ungaria și o parte din Ucraina, ca și toate țările din Asia Centrală.

Pe axa Marea Neagră - Marea Baltică sunt situate țările baltice (Estonia, Letonia, Lituania) Belarus și Ucraina. Axul geopolitic Marea Neagră - Marea Baltică de-a lungul căruia se produce, azi, o nouă separare Est-Vest, adică o nouă cortină, un fel de nouă linie Huntington (cea pe care profesorul de la Harvard o trăgea pe harta Europei între civilizația occidentală și cea ortodoxă), dar de o altă factură (de factură geopolitică) trece pe la est de Țările Baltice, pe la vest de Belarus și chiar prin inima Ucrainei. Deja în Marea Baltică, în Polonia, în Estonia, în Letonia, în Lituania, în România și în Marea Neagră sunt dispuse elemente ale NATO, prevăzute prin planul de reactivitate, iar Rusia, la rândul ei, menține la frontiera cu Ucraina și în cele două mări elemente importante ale dispozitivului său.

Flota rusească a Mării Negre (ca și cea a Mării Baltice, cea a Nordului și cea a Oceanului Pacific) este în curs de modernizare (deja câteva submarine din clasa Kilo, modernizate, și unele nave de suprafață sunt la cheu, în timp ce apărarea rusească de litoral, sol-aer și cea antinavă a primit, cu puțin timp în urmă, câteva , care au fost observate prin sistemele de cercetare cosmică, aeriană și terestră ca desfășurând deplasări (coloane de blindate, incursiuni rapide peste frontiera ucraineană etc.) și chiar acțiuni de luptă, dar Moscova a negat tot timpul amestecul ei în criza ucraineană.

Summit-ul NATO din Țara Galilor a formulat, prin declarațiile sale, un avertisment pentru Rusia, iar Rusia a răspuns în același stil acestui avertisment, continuând să pună în aplicare politicile sale îndeosebi în zona de Mării Negre, a estului Ucrainei și pe axa Marea Neagră - Marea Baltică.

Probabil că, într-un timp relativ scurt, comunitatea internațională va lua act și va accepta realitatea din Ucraina, Uniunea Europeană continuându-și acțiunile, politicile de vecinătate liniștită influența în cadrul Parteneriatului estic și ameliorându-și relațiile cu Rusia. Dar criza izbucnită aici arată că mediul de securitate este departe de a accepta optimizări benefice și liniștite.

NATO și-a reafirmat însă unitatea, integritatea, coerența și capacitate de a se reactiva, iar acest fapt nu constituie altceva decât o consolidare a politicilor și strategiilor de securitate și apărare a arealului euroatlantic, la adăpostul cărora țările de aici să-și poată continua în liniște politicile de conviețuire, de parteneriat și de dezvoltare durabilă. Dar de aici nu rezultă că nu există pericolul recrudescenței unor noi conflicte și chiar al unor noi războaie devastatoare.

Concluzii

1. Criza ucraineană a demonstrat, încă odată, cât de mari sunt vulnerabilitățile mediului de securitate și cât de complicate și de surprinzătoare sunt pachetele de pericole și amenințări care țin mai ales de

configurări și reconfigurări geopolitice. După spargerea bipolarității și încheierea Războiului Rece, lumea nu s-a reșezat. Noile confruntări se situează în aceleași areale geopolitice, care țin de controlul frontierelor, al zonelor cu resurse, al marilor platforme geoenergetice și geoeconomice. Marile puteri se comportă în continuare ca mari puteri, iar preocupările lor pentru a-și asigura vaste zone de siguranță strategică sunt aproape aceleași ca și acum un secol, dar în condițiile unui risc imens, care tinde către limitele sale extreme.

2. Nu știm dacă cea mai mare amenințare la adresa păcii și securității lumii și, mai ales a Europei o reprezintă Rusia, o Rusie care a ieșit din cădere liberă și care, iar, se reînarmează și începe să reacționeze. Este însă cert că Rusia are un rol de jucat atât în spațiul asiatic, cât și pe falia Marea Neagră - Marea Baltică, cele două mări reprezentând, în continuare, culoarele ei principale de ieșire europeană la Oceanul cald, foarte important pentru dezvoltarea unei puteri maritime și a unei economii care să conteze. Interesant este că Rusia începe să reasocieze vechilor ei politici de gestionare a spațiilor de interes geopolitic și o componentă militară importantă. Două dintre cele patru comandamente strategice militare multifuncționale ale Rusiei sunt situate exact la nivelul acestor culoare strategice maritime: Sankt Petersburg și Rostok pe Don. De unde rezultă și atenția strategică deosebită pe care Rusia o acordă axei Marea Neagră - Marea baltică și construcției geopolitice din această parte de lume.

3. Reactivitatea NATO, efortul Rusiei pentru transformarea Organizației de la Shanghai și într-o alianță politico-militară, dotarea flotelor cu douăzeci de submarine nucleare dintr-o nouă generație, anexarea peninsulei Crimeea și revigorarea politicilor rusești de forță pot fi interpretate ca modalități de reechilibrare a raporturilor strategice între marile puteri nucleare, dar și ca noi surse de tensiuni mai ales pe axul european Marea Neagră - Marea Baltică, într-o perioadă în care ar trebui să primeze politicile și strategiile de confluență și conexiune euro-asiatică. Enclava Kaliningrad, Transnistria și, iată, acum, Crimeea consolidează aliniamentul strategic avansat și relevă destul de clar intenția Rusiei nu atât de apărare înaintată, cât mai ales de cap de pod geopolitic care poate fi oricând reconfigurat în defavoarea țărilor din zonă. În acest areal de interes geopolitic și geostrategic pentru Rusia se află, bineînțeles, și spațiul românesc, ca spațiu al NATO și al Uniunii Europene, în situația în care se reactivează direcția de învăluire strategică a Ucrainei: Crimeea, Odessa, Transnistria.

Bibliografie

1. Revista *Univers Strategic* numerele 17, 18 și 19 din 2014

2. Declarația summit-ului din Țara Galilor publicată de șefii de state și de guverne participanți la reuniunea Consiliului Atlanticului de Nord ținută în Țara Galilor la 4 și 5 septembrie 2014, http://www.nato.int/cps/fr/natohq/official_texts_112964.htm?selectedLocale=fr
3. John Mearsheimer, *Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault*, <http://www.foreignaffairs.com/articles/141769/john-j-mearsheimer/why-the-ukraine-crisis-is-the-west-s-fault>
4. Stephen F. Cohen, *Hérétiques contre faucons*, : <http://www.monde-diplomatique.fr/2014/10/COHEN/50877>
5. Pierre Van Grunderbeek, *La Russie, l'Ukraine, la Crimée et la bague de fiançailles*, <http://www.mondialisation.ca/la-russie-lukraine-la-crimée-et-la-bague-de-fiançailles/5415269>
6. Flavien Iszurin, *Développement de la solidarité asiatique : le cas de l'Organisation de coopération de Shanghai*, <http://blog-famgbf.com/dir/blog/developpement-de-la-solidarite-asiatique-le-cas-de-lorganisation-de-cooperation-de-shanghai/>
7. Gheorghe Văduva, *Geopolitica. Teorii. Areale. Falii. Conexiuni. Excurs geopolitic*, Societatea Scriitorilor Militari, București, 2013
8. *Discursul lui Vladimir Putin din 18 martie 2014*, http://romanian.ruvr.ru/2014_03_21/Discursul-lui-Vladimir-Putin-din-18-martie-2014-7878/

CONFLICTUALITATEA LUMII, ÎNTRE FOC ȘI IZVOR

Rezumat

*Omul trăiește și va trăi, probabil, totdeauna, într-un spațiu conflictual, conflictul fiind, de când există lumea și Universul, acel foc intens și acel izvor nesecat din care se generează mișcarea, dezvoltarea, devenirea, viața, dar și distrugerea. Important este, pentru arealul cunoașterii, să folosim conflictul ca monadă generatoare de dezvoltare și de cogniție și izvorul ca tensiune primenitoare, ca sursă de generare a focului din scânteie și a edificiului cognitiv din dinamica și complexitatea focului și nu pentru a-l distruge, în noi și în afara noastră, pe celălalt. Naturae enim non imperatur, nisi parendo, scria Francis Bacon (1561-1626) în *Novum Organon*. Într-adevăr, nu putem cunoaște și modela natura decât supunându-ne cauzelor legilor ei. Dar, omul, creându-și propria-i natură, are din ce în ce mai mult impresia și chiar convingerea că natura lui domină natura planetei și pe cea a Universului, că el a devenit, de fapt și de drept, Dumnezeu cognitiv și transformativ al lumii. Oare, așa să fie?!*

Cuvinte-cheie: conflict, dezvoltare, foc, izvor, cunoaștere, adevăr.

Résumé

*Toujours, l'homme vit et vivra, probablement, dans un espace conflictuel, le conflit étant, depuis quand on a bâti le monde et l'Univers, ce feu intense et ce source inépuisable d'où on génère sans cesse le mouvement, le développement, la devienne, la vie et même-ci la destruction aussi. Pour l'area de la connaissance, c'est important d'utiliser le conflit comme monade génératrice de développement et de cognition, et la source comme tension renouvellement, comme source de génération du feu de l'étincelle et de l'édifice cognitif de dynamique et de complexité du feu, et non pas pour détruire, en nous ou au-delà de nous, l'autrui. Naturae enim non imperatur, nisi parendo, écrivait Francis Bacon (1561-1626) en *Novum Organon*. Vraiment, on ne peut pas connaître et modeler la nature qu'on ne se suppose pas aux ses lois. Mais, l'homme, en créant, pour lui-même, sa*

propre nature, a l'impression et même la conviction que sa nature domine en effet la nature de la planète et de l'Univers, qu'il est devenu, de fait et de droit, le Dieu cognitif et transformationnel du monde. En soit-il, vraiment, comme ça ?!

Mots-clefs: conflict, développement, feu, source, cunoaștere, veritate.

Introducere

Lumea, astăzi, este la fel de conflictuală, la fel de mozaică, la fel de fluidă (lunecoasă), la fel de hibridă și la fel de imprevizibilă cum a fost ea dintotdeauna. Și, cel puțin din câte știm noi până acum, rezultă că nu va fi, probabil, nici mâine altfel. Cu alte cuvinte, conflictualitatea este un *modus vivendi* al lumii, un zbucium al ei, un clocot al ei, o „măgă” a ei din care se generează, deopotrivă, focul și izvorul. Focul distruge, izvorul renaște. Dar și unul și celălalt sunt o expresie a ceea ce este Pământul și a ceea ce este Universul: un clocot veșnic viu, un foc care arde pentru a primeni și un izvor care generează, pentru a cuprinde, a înnoi și a întreține. Iar a cuprinde, a înnoi și a întreține nu înseamnă doar a aduce un plus ontologic și gnoseologic, ci și a depăși ceea ce a existat și chiar a distruge ceea ce încă există și, de cele mai multe ori, merită să piară. În unele sate din România, de Joia Mare, oamenii aprind, în curtea casei lor sau la poartă, un foc imens de boz și de tulpini uscate. Copiii adună, zile în șir, de peste tot, tulpini uscate de boz, curățind locurile inundate de această plantă nefolositoare, care, la vremea maturității, după ploaie, dar și în zilele toride, răspândește un miros neplăcut și fel de fel de alte tulpini uscate, care și-au trăit traiul în vara lor deplină, în toamna trecută și sub zăpada iernii. Focul de Joia Mare nu înseamnă doar lumină pentru cei ce au murit, ci și un mod de curățire primăvărată, de primenire a pământului și a oamenilor. Pentru că, în acest foc, se aruncă nu numai tulpini uscate de boz, ci și toate celelalte uscături care au rămas prin sate și pe câmp și care împiedică iarba să crească și ogrorul să rodească.

Focul, ca primenire, și izvorul, ca generare pentru a cuprinde, a înnoi și a întreține, înseamnă nu doar renaștere, ci și distrugere. Tot ce există, de fapt, merită să și piară (*esse est escruciari*). Timpul este tocmai un produs și un mijloc al acestui merit. El măsoară durata, iar durata nu înseamnă altceva decât ceea ce rămâne din interacțiunea dintre foc și izvor. Înseamnă ceea ce rămâne după ce totul a trecut. Iar ceea ce rămâne sub mistuirea focului și clocotul izvorului, curățit de către foc și primenit de către izvor, se cheamă *valoare*. Produsul neprețuit care se pune mereu, la finele fiecărui ciclu de viață și de cunoaștere, în hambarele patrimoniului cogniției. Valoarea și

cogniția sunt conceptele fundamentale ale culturii și ale științei, iar știința și cultura sunt conceptele fundamentale ale civilizației.

Conflictualitatea lumii nu este doar cauza dezastrelor ei endogene, ci și motorul dezvoltării ei endogene și exogene, durabile și complexe, germinatorul și managerul progreselor ei incontestabile. Pentru că, la urma urmei, conflictualitatea lumii în care trăim nu este doar a ei, nu-i aparține doar ei, nu este doar legea ei de existență, consonanță, supraviețuire și dezvoltare, ci și modul de a fi, de a exista și de a dura al întregului Univers. Lanțul causal al lumii și al Universului este o succesiune de dezastre și de renașteri, de distrugerii și de construcții, din care și prin care contează și se decontează doar ideea de mișcare, de dezvoltare, de devenire, în cicluri lineare sau haotice, care au, toate, ca orizont și ca sens, infinitul...

„Nimic nu se pierde, nimic nu se câștigă, totul se transformă”...

Acest drum ineluctabil spre infinit, adică spre nicăieri, este, *semper ubique*, și drumul pe care mergem noi, oamenii, la rândul nostru, atât cât ne permite veriga lanțului, spre un orizont din care vedem doar ce reușim să zărim, dar pe care ne permitem totuși să ni-l imaginăm în infinitatea lui...

Filosofii greci ai Antichității – de la Heraclit la Protagoras, de la Democrit la Aristotel, de la Socrate la Platon, precursorul dialecticii, și la Aristotel, mintea strălucită și „capul limpede” al Antichității – vedeau, în arealul ontologic și gnoseologic al lumii, dominat în acea vreme de aura zeilor și de etica cetății, partajat sau nu, patru elemente primare din care ea s-a generat și se generează continuu: focul, aerul, apa și pământul. Heraclit spunea că lumea este un foc veșnic viu, care se micșorează sau se întetește într-o anumită măsură, Anaximandru aducea un plus de cogniție, introducând în ecuația cunoașterii realităților, transformărilor și devenirilor, apeironul, o particulă invizibilă, ceva asemănător cu monada leibniziană de mai târziu, Socrate credea în lege și în ordine, iar de atunci încolo, filosofii, matematicienii, fizicienii, chimiștii și toți ceilalți oameni de știință și de cultură n-au încetat nicio clipă să caute sensuri, nonsensuri și semnificații existențiale și cognitive, vocații, calități și defecte în această lume a noastră și ale acestei lumi unice, sublime, misterioase și, câteodată, mizerabile, în care trăim și pe care o iubim sau o urâm, în funcție de ce face sau nu face ea pentru noi și de ce suntem sau nu suntem noi pentru ea.

Dar, dincolo de ceea ce duce sau nu duce mintea să știm, să credem și să simțim, dincolo de ceea ce spunem și facem, sau nu spunem și nu facem, noi, toți oamenii, monade ale acestei lumi, trăim în toiul ei, suntem total dependenți de ea, pentru că, efectiv, suntem un produs al ei, un fruct al ei, sau un rebut al ei, deși fiecare dintre noi a fost, este și va rămâne mereu unic și indivizibil în lumea în care trăim, pe planeta Pământ și în întregul Univers.

Gaston Bachelard identifica, în fizionomia și filosofia focului, calități care aparțin, mai degrabă oamenilor – iubire, trăire, senzualitate, capacitate de creație, mister... –, iar omul modern trăiește cu focul în viață, în lume, în suflet, în idealuri și în umblet, modelându-se mereu după configurația lui, chiar dacă el crede că, în sfârșit, a devenit Prometeu, că a reușit să-l strunească și să-l folosească prin cele mai teribile mijloace din Univers, de la chibrit și brichetă la racheta cosmică, de la jocul fascinant al artificiiilor la explozia nucleară, cea care reproduce, în micro, efectul distrugător al Soarelui, al aceluia Soare – unicul nostru generator de lumină – care dă Pământului și Omului lumină, viață, căldură, încredere și speranță. Cea mai mare parte a oamenilor nu știu că soarele este, de fapt, un foc nuclear continuu, un clocot incandescent în care viața, așa cum o știm, o înțelegem și o concepem noi, este imposibilă...

Dar tot un fel de „Soare” este și Pământul pentru bios-ul lui, produs de el sau ajuns pe el, pentru tot ce se află, definitiv sau vremelnic, în sfera lui de gravitație, în atmosfera și stratosfera lui, sub protecția centurilor lui de siguranță strategică – centurile de radiații Van Allen, ionosfera, centurile magnetice și celelalte scuturi de protecție, foarte numeroase –, fără de care n-ar fi posibilă viața pe pământ.

Spațiul cosmic este foarte ostil. El nu este și nu a fost niciodată un spațiul gol, ci unul foarte plin, încărcat cu radiații și particule foarte nocive pentru om și pentru oricare altă ființă și plantă care se află pe planeta Pământ.

Dorind să cunoască Universul și să călătorească pe nedrumurile lui, printre stelele și planetele lui, prin ungherele lui, omul își asumă riscurile lui, ale Universului, adică ale nemărginirii. Peștele nu poate trăi în aer, chiar dacă și în aer se află oxigenul de care are nevoie, omul nu poate trăi în Cosmos, dincolo de atmosfera terestră și de protecția terestră, chiar dacă și în Univers se află, în fond, aceleași elemente din care este făcut Pământul și tot ce există în el și pe el.

Spunem toate acestea – cunoscute, de altfel, de toată lumea –, întrucât această realitate face parte din structura noastră de rezistență, din siguranța, nesiguranța, încrederea și îngrijorarea noastră și, nolens, volens, va trebui să ne raportăm mereu la ea, chiar dacă noi, oamenii, am reușit și reușim și în continuare să fim sau să nu fim de acord cu acest dat, să-l adulăm și, deopotrivă, să-l contestăm, să-l acceptăm sau să încercăm să-l schimbăm, revenind (sau nu) la o vorbă din niște *Teze* care încă mai umblă ca o stafie ponosită prin Europa și prin lume: Important nu este a cunoaște lumea; important este a o schimba.

Oare?!

Putem noi să schimbăm cu adevărat această lume în care trăim și care, la rândul ei, trăiește în fiecare celulă a corpului, a vieții și a gândului nostru, așa cum trăiește focul în Univers și apa în tot ce înseamnă viață pe pământ?

1. Risc exogen, risc endogen, risc extrem, risc fluid, risc hibrid

Omul pare a fi, câteodată, un aruncat în lume, un înstrăinat în propria-i casă, așa cum spuneau existențialiștii pe la începutul secolului trecut, sau, dimpotrivă, un pol de putere al lumii, un nucleu al unui sistem care se formează, se grupează și se regroupează în jurul lui, al omului-individ și mai ales al omului concept, el, Omul, fiind unica ființă supremă pentru sine și pentru restul lumii, măsură a tuturor lucrurilor (care există sau nu există), lucru în sine, în sens kantian, generat și regenerat de tot ce există, și demiurg al propriei sale condiții. Această minune a planetei Pământ sau a cui o fi – omul –, o ființă doar cu două puncte de sprijin în Univers – propriile sale picioare –, pentru echilibru, stabilitate și performanță fizică, psihică și intelectuală (desigur, pentru ultimele două fiind necesar și un strop de creier), încearcă să pună efectiv stăpânire pe creanga sa de sub propriile-i picioare, adică pe planeta Pământ, și chiar pe întregul Univers, convins că, fiind înzestrat cu vocația cunoașterii, poate realiza orice, chiar dacă el este și va fi mereu dependent de foc, aer, apă și pământ și nu se poate desprinde nici un minut de ele, decât împreună cu ele. Omul va ajunge pe Marte sau pe oricare altă planetă (exoplanetă⁸³) din Univers, numai și numai în capsula lui terestră, în casa lui cu foc, aer, apă și un strop de pământ, cel puțin până va găsi undeva, în Univers, condiții identice cu cele de pe Terra. Dacă aceste sau acele condiții nu sunt identice cu cele de pe Terra, omul-fizic, omul-pământean nu poate trăi acolo nici măcar câteva minute. În procesul infinit al cunoașterii infinitului, omul fizic va trebui înlocuit prin omul-cognitiv, prin omul-concept, prin omul-omenire, în forma sa cognitivă, abstractă, universală.

Între acest tip de om – produs efectiv al cunoașterii – și omul-ființă-cu-picioarele-pe-pământ, este o deosebire imensă și o falie adesea infranșisabilă. Dar ambele tipologii ale omului terestru – omul real și omul-concept – trăiesc, deocamdată, din câte știm noi din cărți, din rapoartele și relatările celor care au fost prin spațiul cosmic și de pe la alții, doar pe planeta Pământ și se confruntă cu toate sfidările, provocările, pericolele și amenințările exogene și endogene (SPPA) care privesc această planetă, cu vulnerabilitățile la ele și cu riscurile care rezultă de aici și pe care, nolens,

⁸³ Exoplaneta este o planetă în care condițiile par a fi asemănătoare cu cele de pe planeta Pământ.

volens, trebuie să le cunoască, să le accepte și, evident, să și le asume, atât ca individ unic și indivizibil în Univers, cât și în calitate de membru al comunității, și ea, la fel, unică și specială în țară, pe continent, pe planetă și în același Univers infinit și imprevizibil. Desigur, nu este imposibil ca, în Univers, să existe și alte ființe (sau ce or fi, extraterestrii, spre exemplu, așa cum le spunem noi la toți cei din afara Terrei) asemănătoare omului, dar și ele, la rândul lor, sunt, dacă sunt, așa cum le este planeta lor și soarele care-i dă lumină și căldură, sau condițiile specifice în care există. Dar și aceste ființe din afara Terrei, dacă există, sunt și ele, la rândul lor, tot așa, ca și oamenii, unice și irepetabile pe planeta lor și în Univers.

Riscul, de orice natură ar fi el, este totdeauna asociat unui pericol (sfidare, provocare) devenit amenințare⁸⁴ și unei sau unor vulnerabilități la acesta. Cu alte cuvinte, riscul înseamnă pericol asumat și, de aceea, el se definește pe intersecția dintre amenințare și vulnerabilitate, toate având valori în intervalul 0 la 1, 0 (zero), fiind lipsa oricărui pericol și, deci a oricărei amenințări și, respectiv, a oricărei vulnerabilități la aceasta, iar 1 (unu) fiind amenințare maximă, extremă, și, respectiv, vulnerabilitatea totală la aceasta.

$$R = A.V$$

Spre exemplu, dacă amenințarea este evaluată la nivelul șapte (valoarea ei fiind 0,7), iar vulnerabilitatea la aceasta la nivelul 5 (valoarea ei fiind 0,5), atunci riscul evaluat va fi 0,35, astfel:

$$R = A.V = 0,7.0,5 = 0,35.$$

Așa cum bine se știe, în funcție de natura amenințărilor și a vulnerabilităților la acestea, riscul poate fi direct sau indirect, asociat sau impus, conjunctural sau permanent, intrinsec (de sistem sau de proces) sau colateral, linear, ușor previzibil, sau, dimpotrivă, dinamic, complex și chiar imprevizibil și, de aceea, definirea, atitudinea și opțiunea comportamentului față de el sunt cât se poate de complicate și de dificile.

Decidentul, persoana în cauză, firma, instituția, comunitatea etc., în urma evaluărilor amenințărilor și vulnerabilităților la acestea și calculării nivelului de risc, vor hotărî dacă își vor asuma sau nu acest risc, iar în situația în care nu este vorba de asumare, riscul fiind deja impus, ce anume

⁸⁴ Pericolul este o primejdie, un loc primejdios, o disfuncție gravă care poate afecta, în anumite împrejurări, anumite persoane și lucruri etc., mai exact, tot ce intra în raza de acțiune a acelei disfuncții grave de sistem sau de proces sau tot, iar amenințarea este un pericol orientat, un pericol cu vector.

vor face, cum anume se vor comporta în timp, în spațiu, pe etape și în diferite situații pe care le impune și le presupune acțiunea riscantă. Atitudinea față de risc nu este și nu trebuie să fie doar un efect al unei reacții spontane, ci un proces îndelungat, care îmbină comportamentul preventiv cu cel activ-reactiv, prevenția cu acțiunea și cu reacția, atitudinea îndelung elaborată cu comportamentul spontan, în caz de surprindere. Aici, în analiza de risc și în configurarea atitudinii și comportamentului față de acesta, rolul cel mai important îl are cogniția. Prin cogniție înțelegem patrimoniul cognitiv, rezultatul (tezurizat sau nu) al procesului cunoașterii și, desigur, chiar procesul cunoașterii, în dinamica sa și toată complexitatea sa.

Orice analiză de risc presupune, între altele, identificarea, analizarea, monitorizarea și evaluarea continuă a amenințărilor și vulnerabilităților la acestea. Trebuie însă spus că procesul acesta nu este deloc simplu, pentru că amenințările (ca pericole cu vector) nu sunt simple, pure și ușor de identificat. Mai mult, ele, ca tot ce există pe pământ, în viață și în Univers, sunt interdependente, interactive, interșanjabile și foarte complexe, iar monitorizarea lor, ca și monitorizarea vulnerabilităților la acestea, este extrem de dificilă, dacă nu chiar imposibilă, în unele cazuri. Amenințările nu sunt același lucru cu pericolele și, de aceea, pentru a monitoriza amenințările, trebuie, mai întâi identificate pericolele cu vectori, cu alte cuvinte, trebuie monitorizate și pericolele existente și zonele, entitățile, instituțiile, comunitățile, categoriile de oameni și chiar oamenii individuali pe care acestea îi vizează sau îi afectează, precum și vulnerabilitățile acestora la ele.

Spre exemplu, un cutremur de 8 grade pe scara Richter, de mare adâncime, în Vrancea, reprezintă un pericol posibil pentru o zonă foarte largă, cu o rază de peste o mie de kilometri, dar nu are același nivel de amenințare pentru întreaga suprafață. Dacă pentru Vrancea și pentru capitala României, el reprezintă o amenințare de nivel 8-9 (0,8-0,9) și, pentru unele edificii vulnerabile, cum sunt clădirile cu bulă roșie, chiar 10 (1), adică risc maxim, risc extrem, pentru Belgrad sau pentru Budapesta, s-ar putea ca nivelul de amenințare să fie 0,3 sau chiar mai mic, iar vulnerabilitatea nesemnificativă (pentru că, în cazul cutremurelor, vulnerabilitatea este invers proporțională cu distanța față de epicentru. Există deja sau ar trebui să existe hărți interactive cu nivelul de risc seismic care se actualizează automat. În zonele seismice active, cu evoluții imprevizibile (așa cum sunt cele care privesc cutremurele și, în general, comportamentul geofizic al Terrei), astfel de hărți ar trebui să existe în fiecare instituție, în fiecare casă, pe fiecare calculator, în care nivelul de risc să fie calculat în mod automat, în funcție de intensitatea cutremurului respectiv, de vulnerabilitățile la acesta, specifice zonelor, localităților, edificiilor etc., astfel încât fiecare dintre noi să știe foarte exact care este nivelul de risc seismic și să procedeze în consecință, în deplină cunoștință de cauză. Nivelul actual de dezvoltare a cunoștințelor,

mijloacelor și tehnologiilor – IT, tehnologii de vârf, software, sisteme de monitorizare seismică și geofizică, nivel al cogniției – permit deja acest lucru.

Omul, azi, pe planeta Pământ, nu mai este chiar un aruncat în lume, un nimeni, ci devine un adevărat nod de rețea, o identitate importantă, o monadă civilizațională, care concentrează în sine și pentru sine și pentru semenii săi nu doar ceea ce vede și ceea ce a învățat în mod direct prin sistem educațional formal, informal și non-formal, ci și ceea ce primește în timp real de la semenii, de la Terra și de la Univers, devenind ipso facto un centru de analiză, cunoaștere și chiar decizie, conectat în timp real la informație, la cunoaștere, la Univers.

1.1. Riscul exogen

Dar, cele afirmate mai sus, dacă se iau în simplitatea lor, fără a se ține seama de interdeterminări și interdependențe, ar putea crea iluzia că omul – în noua sa calitate de nod de rețea civilizațională, informațională și cognitivă (cognițională) – ar fi un fel Dumnezeu atotputernic în el însuși și pentru el însuși, la el acasă, în spațiul universal și în cel cognitiv, că lumea s-ar învărti în jurul lui, că toată această imensă lume ar depinde de el și numai de el, așa cum par să i-o spună (desigur, pentru a-l manipula și nu pentru a-l elibera) mult trâmbițatele, pe toate, prin toate și cu toate vuvuzelele politice ale lumii, drepturile omului. Această situație infatigabilă și înșelătoare a omului deasupra lumii nu are nimic comun cu *Lumea ca voință și reprezentare* a lui Schopenhauer, una din capodoperele filosofice ale lumii, nici cu afirmația care se spune că ar fi făcut-o el, Arthur Schopenhauer, entuziast, cândva, într-o după-amiază, la vremea tinereții, când abia îi mijeau în minte ideile acelui voluntarism subiectiv, în fața bătrânului Goethe și amintite de P.P. Negulescu în una din celebrele sale lucrări: „*Maestre, nici soarele n-ar fi pe cer dacă n-aș fi eu să-l văd...*” Desigur, Goethe îi răspunsese cu umorul și înțelepciunea specifice vârstei: „*Ehe, tinere, am impresia că dumneata n-ai fi aici, dacă n-ar fi soarele acolo, sus, pe cer, să te vadă...*” Ceea ce este foarte adevărat. Dar tot adevărat este și faptul că, el, Soarele, pentru a exista și pentru mine, Schopenhauer, adică în văzul meu, în reprezentarea mea, în memoria mea, în cunoașterea mea și în viața mea, trebuie ca eu, Schopenhauer, să exist și, mai ales, să-l văd, să-l identific, să știu de el, să-l cunosc și să-l accept. Contactul Soarelui cu mine se face și prin mine, nu doar prin el. Dar lumea lui e lumea lui și lumea mea e lumea mea, chiar dacă eu fac parte din lumea lui, ca un lucru mărunț și neînsemnat, iar el este, fără îndoială, una dintre cauzele lumii mele. Poate cea mai importantă. El mă poate lumina atunci când în viața mea este ziuă, sau trebuie să fie ziuă, mă poate încălzi atunci când îmi este frig, dar este foarte posibil ca, uneori, când

este negură în mintea mea, în sufletul meu și în viața mea, eu să nu-l pot vedea, să uit de el, sau, și mai rău, să nu mai recunosc că-l cunosc. Este ceea ce se întâmplă destul de des oamenilor...

... Probabil, nici Universul, exteriorul meu, anvelopa mea, nu știe de mine, chiar dacă eu cred că mă aflu în centrul lui, iar el ar trebui să mă vadă, pentru simplul fapt că mă gândesc la el, că mi-l imaginez, că încerc să-l cunosc prin inducția lui Bacon sau să-l calculez prin acele ecuații matematice sofisticate, care, ca să scape de logica mea aristotelică frumoasă și foarte riguroasă, mă trimit în haos, adică la un infinit complicat și nelinear. De aceea, tot ce se petrece în spațiul lui infinit – evident și totul este tot infinit, deși apare ca o contradicție în termeni – pare a se situa în afara mea, deși eu însumi sunt Univers, pentru că sunt capabil să înțeleg că Universul există în fiecare celulă din mine însumi, în gândul meu și în cogniția mea, dar și în afara mea, ține de domeniul exogenului, se află adică dincolo de mine, dincolo de bine și de rău.

Provocările, sfidările, pericolele și amenințările din Univers, de dincolo de mine, chiar dacă eu nu sunt dincoace de Univers, ci chiar în centrul lui, sunt exogene, pentru că sunt în afara mea și a lumii mele, uneori chiar în afara cunoașterii și înțelegerii mele. Și, de aceea, eu pot să cred că nu mă afectează, deși nu se poate ca ele să nu mă afecteze, că planeta Pământ, cu scuturile sale de protecție și cogniția mea și a lumii mele, cu scuturile ei cognitive de protecție, cu blindaje ei reactive formate din concepte, noțiuni, raționamente, propoziții și cuvinte, mă protejează și mă apără, mă ține departe de clocotul Universului, așa cum distanța de la Pământ la Soare mă ține departe de uraganul nuclear incandescent din astrul luminii care m-ar putea năruia, dacă m-aș duce acolo, într-o singură milionime de secundă⁸⁵.

Dar nu este însă totul chiar așa. Până și infinitul, în lăbărțarea sa incomensurabilă și în haosul său incomprehensibil, are și el, ca tot ce există, coerența lui, sistemul lui imunitar, produsele lui și bolile lui nocive pentru el și pentru alții, drumul lui și viața lui, amenințările care-l vizează – unele endogene, altele exogene – și, evident, vulnerabilitățile lui la acestea, adică riscul lui intrinsec, asociat, impus, de sistem și de proces.

Pentru mine și pentru lumea mea, amenințările exogene sunt cele care vin din afara mea și a lumii mele – adică din Cosmos, din haos, din spațiul încă necunoscut, din non-cogniție – și pe care noi, adică eu și lumea mea, cu greu le putem identifica, analiza, cunoaște, monitoriza și contracara. Provocările, sfidările, pericolele și amenințările exogene sunt, așa cum afirmam mai sus, cele situate în afara mea și a lumii mele și care se

⁸⁵ În jur de 99 la sută din efectele unei explozii nucleare se consumă în prima milionime de secundă.

manifestă acolo, în spațiul lor și în timpul lor. Ele pot face o mulțime vidă cu spațiul și cu timpul meu și al lumii mele, se pot intersecta cu cele ale lumii mele sau chiar reuni cu acestea. Dar eu, omul, și lumea mea trebuie să fim pregătiți, atât cât omeneste este posibil, pentru orice, chiar și pentru situații și evenimente aparent imposibile. Eu, omul și eu, omenirea, trebuie să căutăm să cunoaștem și să înțelegem aceste lucruri, să ținem mereu sub telescoapele astronomice și cognitive spațiul de dincolo de noi, spațiul de care ne separă și împotriva efectelor căruia ne protejează atmosfera și celelalte scuturi de protecție ale Planetei, multe, foarte multe dintre ele încă necunoscute. Astfel, un corp ceresc – meteor, fragment de meteor, particulă din pulberea stelară etc. – când se apropie de Pământ și intră în sfera lui de gravitație cu viteze care depășesc 50.000 km/h, frecarea în spațiul atmosferic al Pământului este atât de mare, încât aceste corpuri cerești iau foc și se pulverizează înainte de a atinge suprafața pământului sau a oceanului. Foarte puține corpuri cerești au reușit să treacă de atmosferă și să ajungă pe pământ. Dar, de fiecare dată când s-a întâmplat totuși și așa-ceva, dezastrul pământului în zona de impact a fost imens...

Așadar, pericolele și amenințările exogene privesc nu doar exterioritatea mea, adică ceea ce se află dincolo de mine, ci și proximitatea mea, adică ceea ce se află lângă mine, tangent la mine. Aceste tipuri de PSPAU mă privesc, în aceeași măsură mă privesc și pe mine, pentru că și eu fac parte din Univers. Ele sunt numeroase – practic, infinite –, dar eu trebuie să le cunosc, să le înțeleg și să le monitorizez, pentru că eu, omul individual, eu omul cognitiv, trăiesc, împreună cu lumea mea, sub traiectoriile lor. Eu cred că ele – aceste provocări, sfidări, pericole și amenințări ce vin din Univers – sunt de cel puțin trei categorii: *cosmice, geofizice și virtuale* (generate de virtual, de efectul de rețea, de informație, de cogniție de Universul virtual)

Cele cosmice aparțin Universului fizic, acelui Univers pe care-l vedem prin telescoape, prin ochii minții, prin ecuații, prin deducții și prin imaginație, pe care încercăm să-l explorăm cu rachete cosmice, cu module trimise pe diferite planete, prin observații de pe stații orbitale, din sateliți și chiar prin echipaje trimise deocamdată doar pe satelitul natural al Pământului. Nu este însă departe vremea când omul va zbura, probabil, în Cosmos cam cum zboară azi în jurul Pământului. Acesta este, deopotrivă, un vis frumos, un rezultat al cunoașterii, al cercetării științifice îndelungate, dar și o modalitate prin care pământeni caută să-și poziționeze forțe, mijloace și cogniții fie pentru a se apăra împotriva unor eventuale pericole și atacuri care ar veni din Cosmos, fie pentru a-și crea noi baze de explorare, de cunoaștere și de exploatare a spațiului cosmic în folos propriu. Este foarte posibil ca omul să caute exoplanete (numărul acestor exoplanete descoperite

până acum este în jur de o sută) unde să poată ajunge în caz de nevoie, continuându-și viața acolo).

Pericolele și amenințările cosmice nu sunt încă foarte bine cunoscute și nici nu prezintă un interes prea mare pentru marea majoritate a oamenilor. Aceste tipuri de pericole și amenințări nu vin din proximitatea imediată, nu sunt precum armatele inamice care se concentrează în apropierea frontierelor statului pe care urmează să-l atace, nici ca presiunile și amenințările financiare care împovărează omul în mod direct și inevitabil, nici ca virusii care produc maladii ucigașă, nici ca foarte multe altele cu care se confruntă omul pe planeta Pământ. Dar de aici nu rezultă că ele sunt mai puțin importante sau mai puțin dăunătoare. Rezultă doar că nu sunt tot timpul în văzul lumii, ceea ce ar putea să fie foarte, foarte grav, întrucât, atunci când se manifestă, pot crea surprindere cosmică. Este foarte posibil ca, având în vedere vârsta miliardară în ani a Pământului, acest tip de amenințări să se fi manifestat, în anumite timpuri foarte activ și să fi avut efecte extrem de grave, unele dintre ele manifestate, probabil, inclusiv în distrugerea unor civilizații care ne-au precedat.

Dacă, spre exemplu, planeta Pământ ar fi fost lovită, cu o sută de milioane în urmă de un meteorit sau de un obiect cosmic cu diametrul de câteva zeci de kilometri, rezultat din dezintegrarea vreunei alte planete sau a vreunei stele care n-a putut fi oprit de scuturile Terrei, este foarte clar că, dacă ar fi exista în acel moment, o civilizație asemănătoare cu a noastră, aceea ar fi fost în mare parte sau chiar în totalitate distrusă. Urme ale unei posibile astfel de civilizații există încă pe Terra.

Fără a intra în prea multe detalii sau în prea multe presupuneri privind efectele posibile ale amenințărilor cosmice, atunci când le analizăm, trebuie să avem în vedere și comportamentul Planetei noastre, starea ei la diferite vârste, activitatea geofizică, stadiul de răcire, modul de formare a scoarței, comportamentul oceanelor etc. etc. Nu știm dacă, din toate timpurile, cele patru elemente – focul, apa, aerul și pământul – necesare vieții pe planeta noastră au existat din toate timpurile așa cum există acum. Știm încă că omul și civilizația noastră depind de ele. Și este de-ajuns.

Dintre *amenințările cosmice*, am enunța, așa, în treacăt, doar câteva posibile tipologii:

- presiunile magnetice și gravitaționale sau antigravitaționale ale spațiului cosmic;

- posibilitatea unui impact catastrofal dintre Terra, pe traiectoria sa eliptică în jurul Soarelui, cu obiecte cosmice uriașe, mai mari decât masa planetelor solare, pe care Soarele nu a reușit să le distrugă și care, întâmplător, ar intersecta traiectoria planetei noastre, în căderea lor cu viteze înspăimântătoare, pe Soare, unde, evident, ar fi distruse rapid de clocotul uriaș al stelei noastre incandescente nucleare;

- posibilitatea ca radiația cosmică și chiar cea solară să spargă, în anumite locuri, scutul ionosferei și să afecteze grav biosfera terestră;

- apariția unor furtuni cosmice sau a altor fenomene și dezechilibre de mare anvergură care ar afecta sistemul solar și implicit și planeta noastră albastră;

- alte fenomene cosmice – cunoscute sau nu –, care ar putea afecta, prin amploarea lor, spațiul galactic și, în cadrul acestuia și sistemul nostru solar (deci și Terra), sistem care se rotește, pe ultima orbită, în jurul sistemului galactic, fiind, deci, vulnerabil și primul expus la astfel de pericole și amenințări cosmice.

Oamenii se preocupă deja de multă vreme de identificarea, analizarea și cunoașterea acestui tip de amenințări. Programul american HAARP (High Frequency Active Auroral Research Program), spre exemplu, ca și altele asemănătoare, unele cunoscute, alele nu, se ocupă, din 1993, de studierea comportamentului ionosferei la bombardamentul cu radiații de înaltă frecvență. Așa cum bine se știe, ionosfera este „scutul” Terrei împotriva radiației solare și cosmice nocive și acoperă o bună parte din straturile superioare ale atmosferei terestre, îndeosebi, stratosfera și mezosfera. Ea începe de undeva de la altitudinea de 48-50 km și ajunge până la 600 km sau chiar la 1500 km. Radiațiile solare și cele cosmice lovesc nucleele elementelor care se găsesc în această zonă (Hidrogen, Helium, Azot etc.), smulg un electron de pe orbita exterioară a acestora și, astfel, atomii se încarcă pozitiv. Fenomenul este însoțit de degajare de energie. În timpul bătăliei sale cu radiația cosmică și solară nocivă, ionosfera se încălzește până la 4000 de grade Celsius (în timpul acestor lupte cumplite, în Nord, apare aurora boreală). Evident, această energie se pierde acolo, sus, în Cosmos, unde percepția și interesul oamenilor nu prea ajunge sau, în orice caz, ajunge destul de greu. HAARP, ca și alte programe asemănătoare, tocmai asta și face. De undeva din Alaska, de lângă Gakona, unde este situat acest dispozitiv, din cele 180 de antene ale sale, sistemul HAARP emite, în fascicul strâns, concentrat, un flux de radiații de înaltă frecvență care, ajungând în ionosferă, face exact același lucru ca radiația cosmică: produce ionizarea puternică a zonei lovite și încălzește ionosfera, tot așa, cam la 4000 de grade Celsius (în timp ce funcționează HAARP) apare, uneori, în zonă, aurora boreală). În zona de impact ionosferic al fluxului de radiației de înaltă frecvență HAARP, se formează o „lentilă” incandescentă care întoarce pe pământ, sub un unghi egal cu cel format între fascicul care a generat lentila și verticala la Terra, această radiație, dar sub forma undelor de joasă frecvență, care au o foarte mare putere de pătrundere. Cu ajutorul acestor unde, se poate scana scoarța Terrei, în zona de impact a fasciculului undelor reflectate, până la o anumită adâncime, ca și suprafața oceanelor etc. Mai mult, frecvența acestor unde reflectate poate fi controlată sau variată (în

funcție de frecvența undei lansate), ceea ce permite foarte multe utilități, începând cu descoperirea unor minereuri, a rachetelor din silozuri etc. și continuând cu detectarea submarinelor aflate în imersiune la mari adâncimi (care, se știe, în prezent sunt încă nedetectabile în timp real prin mijloace obișnuite) etc. Despre HAARP și posibilitățile sale (control al creierelor și influențarea comportamentului, producere de uragane și declanșarea unor fenomene geofizice, meteorologice și de altă natură etc.), s-a scris foarte mult, dar, pentru noi, în cadrul acestei reflecții, este important aspectul său științific și posibilitatea pe care o oferă pentru controlul și contracararea unora dintre amenințările cosmice. În fond, aceasta este și una dintre rațiunile lui cele mai importante ale acestui program de cercetare științifică a Universului și a atâtea altora.

Se înțelege că pericolele și amenințările cosmice (amenințările fiind pericole cu vector) nu se reduc doar la cele enunțate de noi mai sus. Desigur, Cosmosul, mai exact, Universul nu este altceva decât o proiecție a atomului în plan cosmic și, respectiv, în plan infinit. Modelul atomic este, de fapt, modelul Universului, iar provocările, sfidările, pericolele și amenințările care se găsesc în atom se regăsesc, într-o formă sau alta, la toate și în toate nivelurile Universului. Așadar, cele cosmice sunt exogene pentru om și pentru umanitate, dar, datorită faptului că ele există în toate sistemele și procesele din Univers, există și în sfera de cuprindere a omului și umanității, de unde rezultă că granița dintre exogen și endogen nu este chiar atât de rigidă.

Pericolele și amenințările geofizice și geoclimatice sunt, deopotrivă, proprii planetei Pământ, dar consonante cu cele cosmice. Ele sunt mult mai apropiate de om și de societatea omenească, îl afectează în mod direct, chiar dacă omul nu trăiește în fiecare zi cu frica de ele, deși Pământul, minunatul nostru Pământ, planeta noastră frumos colorată (din Cosmos, se vede albastră, așa cum se vede, de pe Pământ, și cerul, deci Cosmosul) nu este chiar atât de blândă cu noi, oamenii. Pericolele și amenințările geofizice și geoclimatice sunt, de fapt, fenomene normale pentru planetă, reprezentând modus-ul ei vivendi, întrucât Terra este o planetă vie, cu o activitate intensă, care nu are încă intenția să se răcească, să devină un corp ceresc inert sau să explodeze sub propriile-i presiuni. Cutremurele de pământ și erupțiile vulcanice, însoțite de fenomene-efect ale acestora (mișcării și fricțiuni de platforme geofizice, tsunami, scufundări de pământ, lunecări, restratificări de sol etc.), ploile torențiale, furtunile, uraganele, avalanșele, inundațiile, revărsările de ape, sunt cele mai frecvente dintre acestea.

Pe planeta Pământ, omul și-a creat o natură a sa, care, deși face parte din natura Terrei, nu este în întregime ca ea, ci neconsonantă complet cu aceasta și chiar subversivă. De aceea, între ceea ce face omul și ceea ce vrea Pământul, nu există un acord, o consonanță deplină sau măcar utilă, ci un puternic dezacord și chiar un uriaș conflict. Omul acoperă din ce în ce mai

mult Terra cu infrastructuri folositoare lui (dar nefolositoare și complet dăunătoare planetei), pe care planeta este nevoită să le suporte, chiar dacă nu la acceptă. Imediat ce omul nu-și mai susține și întreține propriile sale infrastructuri, Terra le distruge, întrucât nu-i folosesc la nimic. Faimoasele cetăți akkadiene de odinioară se află sub nisipuri, din falnicele cetăți uitate ale Antichității și ale Evului Mediu au rămas doar ruine... Francezii spun: *Ne laissez pas croître l'herbe sur les chemins de l'amitié...* (Nu lăsați să crească iarba pe drumurile prieteniei). Aceasta înseamnă că drumurile prieteniei trebuie umblate, bătătorite, întreținute. Dar naturii nu-i place asta. De aceea, imediat ce oamenii nu-și mai umblă drumurile, ea le inundă cu iarba sa. Iarba crește acolo unde nu calcă toată ziua oamenii. Naturii nu-i place ca oamenii să-i calce și să-i distrugă iarba. Din nefericire, constatăm din ce în ce mai mult că naturii nu-i plac nici oamenii, nici drumurile lor și nici obiceiurile lor... Și nici oamenilor nu le place natura, așa cum este ea, ci vor s-o transforme așa cum vor ei. Omul se comportă pe planeta Pământ de parcă Pământul nu ar fi casa lui, ci casa unui inamic. Omul se comportă pe Terra nu ca un pământean, ci ca un venetic și chiar ca un dușman. Ca și cum ar vrea să-i epuizeze resursele și, după aceea, să plece undeva, în Univers. De aceea a și început să caute, în Univers, exoplanete...

Amenințărilor de acest tip, omul nu are ce le face. Nu le poate nici opri, nici contracara. Străfundurile incandescente ale Terrei nu-l vor asculta, hidrosfera, litosfera, biosfera, atmosfera, stratosfera, mezosferă și ionosfera nu se vor supune voinței lui și nici nu-l vor ajuta să supraviețuiască, dacă el, pământeanul care se comportă ca un nepământean, va continua să le atace și să încerce să le supună voinței lui. *Naturae enim non imperatur, nisi parendo*, scria Francis Bacon, dar, nici atunci și nici acum, omul nu este dispus să înțeleagă și să respecte rosturile și rostuirile planetei, așa cum nu este dispun să și le cunoască, să și le respecte și să și le corecteze nici pe ale sale...

Pericolele și amenințările virtuale vin tocmai din ceea ce este omul dincolo de ceea ce este. El a creat, pe planeta Pământ și în Univers, un spațiu virtual, un ciberspațiu, care nu este însă altceva decât o formă de existență și devenire a cogniției, un modus vivendi al ei, o ontologie, o gnoselogie și o logică a cogniției, a abstractului, a dimensiunii universale a omului. Pentru că esența omului este cunoaștere. Omul însuși este cunoaștere. În acest sens, ele este mai mult decât spațiul geografic în care trăiește, decât apele care curg, decât munții, câmpia, casa, mașina și masa de lucru, deși casa lui pământeană, mașina, unealta și masa de lucru sunt obiecte din obiecte, obiecte fizice, generate de om și de natură, loc și areal, grâu care este grâu și piatră care este piatră, cum spunea Eugen Ionesco. Spațiul virtual în care trăiește omul are, totuși, un suport material – cartea, biblioteca, stiloul, calculatorul, telefonul, videoteca – și unul care transcende obiectelor fizice,

ierbii, creierului și mâinii. Spațiul virtual este spațiul cuvântului, sub toate formele și formulele sale, al semnalului eteric, al simțirii, trăirii sensibile și spirituale, spiritului și, așa cum spunea, cogniției. Acest spațiu are infra-structurile sale virtuale – rețelele, pachetele IT, hardware și software –, casele sale virtuale – unitățile informaționale și cognitive – și oamenii săi virtuali – omul cognitiv, omul-cuvânt, omul-cunoaștere, omul-cogniție, care nu este omul fizic, ci omul spiritual, omul abstract, omul virtual. Ontologia acestui spațiu virtual este una virtuală, bazată pe concept, gnoseologia lui este una abstractă, bazată pe conexiuni semiotice, sintactice și semantice, logica sa este gramatica gândului, a intelectului, a cogniției. De unde rezultă că și provocările, sfidările, pericolele și amenințările sunt specifice acestui spațiu, sunt generate de acest spațiu. Ele n-ar trebui incluse în tipologia celor exogene, întrucât aparțin omului cognitiv și societății cunoașterii, dar, deși așa stau lucrurile, ele continuă totuși să aibă și o dimensiune exogenă, în sensul că se detașează de omul fizic, manifestându-se într-un spațiu abstract, pe care omul obișnuit și chiar omul foarte bine pregătit nu-l poate controla. Dubla condiție a omului – aceea de om-fizic și de om-cognitiv – facilitează, cel puțin în etape civilizației cognitive în care ne aflăm, o anumită incapacitate de control al exteriorității sale complexe, dinamice și extrem de sofisticate. De unde rezultă că amenințarea cea mai importantă a spațiului virtual constă tocmai în imposibilitatea omului de a-și cunoaște în timp real propria-i exterioritate cognițională, virtualizată în mare parte și crescută exponențial în complexitate.

Celelalte tipuri de amenințări virtuale sunt la fel de „nepământene” ca prima, dar mult mai concrete și cu vectori identificabili: virusarea calculatoarelor și a serverelor, folosirea unor troieni pentru a sustrage informații, atacul cibernetic asupra rețelelor, nodurilor de rețea, suporturilor de rețea, ale instituțiilor statului, sistemelor de securitate și apărare, bănicilor etc., orbirea sateliților și bruierea, virusarea sau distrugere fizică a sistemelor de comunicație în spațiul cosmic din proximitatea Terrei, crearea unor zone ostile în spațiul cibernetic, crearea unor capcane și ambuscate în spațiul virtual, folosirea unor dispozitive pentru controlul minții și influențarea comportamentului, crearea și folosirea unor sisteme virtuale pentru controlul mulțimilor, manipularea mesajelor etc.

Astăzi, omul și omenirea trăiesc din plin în acest spațiu virtual, devin, deopotrivă, părți ale lui, entități și identități (cu sau fără identitate) instrumente ale lui și, mai ales, victime ale lui.

Nimic nu mai este și nu mai poate fi ca înainte. Fiecare om este monitorizat și supravegheat, fiecare punct de pe Terra se află pe o hartă interactivă, fiecare om de pe Terra poate accesa, în timp real, fiecare alt om de pe Terra, cu toate consecințele care decurg de aici: informare, cunoaștere în timp real, dar și influențare, manipulare, depersonalizare, înstrăinare.

În această epocă, rețelele și managerii de rețea, dar mai ales marii decidenți situați la vedere sau în umbră – și chiar în umbre ele umbrelor – au controlul aproape total al omului devenit dependent de rețea, de finanțe, de informație și de cogniție și, evident, posibilitatea de a-l influența, manipula, folosi și chiar distruge.

Acest tip de amenințări este pe cale de a se extinde periculos și în spațiul ancestral al cogniției, adică asupra sistemelor de valori care constituie fundamentul acesteia, structura ei de rezistență, vitalitatea și virtualitatea ei.

În momentul actual, societatea omenească este foarte vulnerabilă la acest tip de amenințări și, probabil, va continua să fie și în continuare. Totuși, paralel cu aceste presiuni virulente și extrem de insistente de a controla, manipula și folosi spațiul virtual în interesul unor grupuri, se desfășoară și o amplă acțiune de construire a unor piloni cibernetici extrem de puternici pe care să se sprijine viitoarea societate a cunoașterii, în care și prin care vulnerabilitățile acesteia la amenințările de tip virtual să fie diminuate semnificativ.

Dar și acest proces, ca și cel de cibernetizare a presiunilor dominante pentru influență, putere, bani, avere, piețe și resurse, este complicat, costisitor și cu foarte multe zone incerte, iar această realitate, puternic mozaicată și, în foarte multe dimensiuni, imprevizibilă, nu încurajează în nici un fel procesele securitare și stabilizatoare, ci, dimpotrivă, le accentuează pe cele insecuritare și destabilizatoare.

Din aceste motive – și din multe altele –, riscul endogen, definit pe intersecția dintre amenințările endogene de orice fel și vulnerabilitățile la acestea, are cel puțin două existențe, dimensiuni și două configurații care, deși sunt complementare, nu sunt identice.

Prima este ce proprie sistemelor și proceselor de dincolo de om și omenire, din sfera propriu-zisă a endogenului și se măsoară pe intersecția dintre mulțimii provocărilor (presiunilor), pericolele și amenințările din spațiul exogen cu vulnerabilitățile acestui spațiu la ele.

Acest risc nu este asumat în întregime de om și de societatea omenească, dar are o foarte mare importanță în calcularea finală a nivelului de risc, îndeosebi a aceluia care se cere asumat. Cel de-al doilea tip de risc exogen este cel rezultat din intersecția mulțimii tuturor provocărilor (presiunilor), sfidărilor, pericolelor și amenințărilor exogene cu mulțimea vulnerabilităților omului și omenirii, mai concret omului și mediului său de viață la acestea.

Cu alte cuvinte, riscul exogen, în formă continuată, ca să folosim un termen juridic, nu este doar exogen, ci devine un cuplaj între exogen și endogen cu efecte deosebite în construcția strategică dinamică și în analiza de risc, generând ceea ce, mai târziu, în analiza noastră, vom numi *risc hibrid* și chiar *risc sinergic cu geometrie complicată*.

1.2. Riscul endogen

Dacă riscul pe care am încercat să-l identificăm și să-l definim până acum, cel exogen, sau predominant exogen, își are, în parte, cauzele și determinările în afara omului și societății sale, ținând, mai degrabă, de o filozofie și o fizionomie inter-sistemică și inter-procesuală, de determinări obiective, generate de Univers, de convergența spațiilor și de confluența procesuală a evoluțiilor, *riscul endogen* este cel interior, cel generat și asumat (impus, acceptat, constatat) de om și de societatea în care omul trăiește, este un risc major de sistem și de proces. El se definește tot pe intersecția dintre amenințări și vulnerabilități, dar acestea sunt, cel puțin pentru analiză, toate, sau aproape toate, interioare, adică specifice societății omenești și mediului de viață al omului. Spunem „aproape toate” și nu „toate”, întrucât și aici, ca peste tot unde este vorba de om și de acțiunea sa, intervin foarte multe determinări și foarte multe influențe, unele, intrinseci, de sistem și de proces, altele, extrinseci, venite adică din afară, ca efect al calității sistemelor și proceselor de a fi deschise și de a interacționa cu mediul.

Seturile sau fluxurile de provocări, presiuni, sfidări, pericole și amenințări care se generează și regenerează în sistemele și procesele ce țin de om și umanitate, de om și societate, sunt un rezultat al dinamicii sistemice și procesuale, al tensiunilor lor interioare, din care se alimentează procesele de schimbare, de înnoire, de evoluție, de dezvoltare. Acestea nu sunt lineare și previzibile, ci, în mare parte, nelineare și, deci, greu previzibile sau chiar imprevizibile.

Practic, pentru om și societatea în care trăiește, există atâtea seturi de provocări (tensiuni, presiuni, sfidări etc.), pericole și amenințări, câte domenii și câte spețe ale activității umane există. Unele dintre acestea vizează domeniul geopolitic și pe cel geostrategic, altele vizează domeniul politic, pe cel economic, financiar, social, educațional, de sănătate, de mediu, de siguranță, de ordine publică, de apărare a țării, de informații, ca și pe cel care privește cunoașterea și, legat de aceasta, spațiul virtual.

Fiecare dintre aceste domenii, din subdomeniile și activitățile aferente, este vizat de fluxuri de presiuni, tensiuni, provocări, sfidări, pericole și amenințări (în continuare, vom întrebuința doar termenul de amenințări) și vulnerabilități mai mici sau mai mari la acestea. Managerii de domenii, de rețele, de sisteme și de procese au toată grija să identifice, să analizeze, să evalueze și să monitorizeze continuu aceste fluxuri, prin structurile de sistem și prin cele de securitate a sistemelor și proceselor, să identifice și să analizeze vulnerabilitățile la acestea, să calculeze nivelul de risc general și

partajat și, pe această bază, să elaboreze politicile, strategiile și acțiunile de contracarare.

În general, în strategiile de securitate și în cele de apărare, sunt formulate, la modul cel mai general posibil, aceste seturi de amenințări, de vulnerabilități la acestea, dar nici măcar nu se pomeneste nivelul de risc și modalitățile prin care acesta se analizează, se configurează și se include în componenta politică, strategică, operațională și tactică a prevenției, a acțiunii și a reacției. Poate că nici nu este necesar. Totuși, la baza seturilor de provocări pericole și amenințări care se formulează în documentul care se dă publicității, se află – și trebuie să se afle – analize consistente, desfășurate în ani de zile, de către toate structurile care au competențe în analiza de risc și în domeniile informațiilor, ale securității naționale și ale apărării naționale. Și nu sunt puține.

În general, omul și societatea în care trăiește caută coerențe și cultivă coerență, într-o logică operațională și corectă a faptului real, a ideilor, a proiectelor și a orizonturilor de așteptare. Proiectul politic și cel strategic au structuri interioare destul de solide – cel puțin în ceea ce privește pilonii lor teoretici și ideatici, deși, și aici ar mai fi câte ceva de corectat –, dar nebunia amenințărilor începe încă din clipa în care interesele nu converg, în care orizonturile de așteptare nu sunt clare, în care conflictul înlocuiește armonia, disiparea haotică și incoerentă coerența, iar complexitatea se îndepărtează de acel echilibru dinamic prin care, chiar și în conflict, se menține unitatea în diversitate și diversitatea în nuanțarea, particularizarea și asamblarea coerențelor.

Domeniul politic – cel care trebuie să gereze, să gireze și să configureze, să exprime, să susțină, să întrețină și să slujească interesul vital, cel căruia îi aparține decizia fundamentală în ceea ce privește acțiunea politică și strategică – este, adesea, un cuib de viespi sau un regiment dezbinat, lovit de o bombă cu fragmentație, încărcată cu particule viciate de corupție endemică, și nu are nici timpul, nici mijloacele și nici responsabilitatea să asambleze părțile, să formuleze interesul vital și să-l slujească. Pentru că îi lipsește orizontul, adică idealul, adică viziunea. În absența acestora, vulnerabilitățile marelui compartiment politic decizional proliferază, iar amenințările din categoria celor politice se amplifică și se intensifică. Cele mai importante dintre ele vin antagonismul statelor, din tendința lor de dominare, de acceptare a dominării sau de căutarea unui loc mai cald sub soare, din egoismul persoanelor, din presiunile exercitate de anumite cercuri de interese, din obiectivele strategice pe care și le propun inamicii, folosind orice mijloc pentru a le realiza – șantajul, coruperea, amenințarea, violența, războiul și chiar crima –, din conflictualitatea acestui sistem internațional bazat pe state, din existența unor cercuri de putere îndeosebi financiară și economică și din efortul lor perseverent de a domina

lumea, resursele ei, planeta și chiar Universul. Lupta se duce pentru bani, pentru rețea, pentru resurse de tot felul, iar pe planul intern al statelor, pentru resurse de finanțare a campaniilor electorale și de obținere a puterii etc. Lăcomia politicianilor, a cercurilor financiare, dar nu numai a lor, este, deopotrivă, o uriașă amenințare endogenă, dar și o vulnerabilitate endogenă la fel de mare, din combinarea acestor dimensiuni generându-se totdeauna un dezastru pentru țară și pentru omenire. Incoerența, stupiditatea și mecanismul complicat al legilor afectează grav Justiția și Executivul, reprezentând o amenințare la adresa acestora, dar și o vulnerabilitate a legislativului, pe care o va resimți la prima sincopă sau la prima bătaie de vânt politic. Domeniul politic este primul vizat în distrugerea unui stat. Asupra acestuia se exercită toate presiunile și toate amenințările posibile care, în cele din urmă, de cele mai multe ori, îl fac șvaițer. Bulversarea servirea sau incapacitatea domeniului politic, facilitează, în continuare, distrugerea finanțelor statului vizat, a structurilor economice, îndeosebi a celor strategice, de rezistență și crearea dependențelor din care nu se mai poate ieși decât cu prețul războiului sau dezmembrării. Situația actuală a clasei politice din România, care se face prima vinovată de sărăcirea și distrugerea economiei naționale și a țării, de lipsa unor programe de dezvoltare durabile, consistente și coerente, de înstrăinarea resurselor și de degradarea învățământului, de distrugerea unor sisteme de valori, de corupție și de câte altele, este un exemplu.

Domeniul financiar și economic este, de fapt, cel vizat, în mod direct sau indirect, întrucât, la actualul nivel de civilizație economică la care s-a ajuns, acest domeniu reprezintă a doua structură de rezistență – după cea culturală – a unei națiuni. Cine vrea să distrugă un stat, să-l înrobească sau să-l anihileze pentru veacul veacurilor, trebuie să-i distrugă sau să-i deturneze, mai întâi, direct sau prin fel de fel de stratageme, cei trei piloni pe care acesta se sprijină: a) cultura, simbolurile și idealurile; b) finanțele; încrederea în sine. Acest lucru se poate realiza în secole, sau, prin politici agresive și înșelătoare, doar în câțiva ani. Dintre acestea, domeniul financiar este cel mai sensibil și cel mai vulnerabil. La ora actuală, nimeni nu-l controlează. Acest domeniu este un fel de Dumnezeu al lumii, care nu trebuie nici ofensat, nici înțeles, ci doar acceptat. Băncile, îndeosebi cele private, emit 97 % din moneda lumii (trezoreriile doar 3 %) și pot acorda câte credite doresc, înrobind financiar și depozitând de bunuri și de orizonturi întreaga populație a planetei, fără ca să justifice în fața cuiva (în afara pieței financiare, adică a lumii finanțelor) politicile și strategiile lor financiare. Actualul sistem financiar a lumii, chiar dacă pare singurul ce poate crea condiții pentru o dezvoltare economică durabilă, reprezintă, în fapt cea mai mare amenințare a păcii și securității lumii. Acest sistem poate declanșa (conștient sau nu, intenționat sau nu), crize financiare și economice extrem de grave (cum a fost cea din 1939-1939, finalizată prin al Doilea

Război Mondial, dar și ce a subprimelor, declanșată în 2008 și care se derulează și acum, făcând încă ravagii în restul lumii, rest care, oricum reprezintă cam 90 la sută din această lume și care plătește efectiv costurile imense ale acestei amenințări teribile, care o depășește cu mult pe cea nucleară, aceasta din urmă fiind ținută, deocamdată, sub control. Este însă foarte posibil ca amenințarea financiară să genereze și declanșarea celei nucleare. Finanțele, economia, economia de război, energia și războiul sunt marile piese de pe o tablă de șah în care nici un rege nu contează. Aservirea și distrugerea statului român și, în consecință, aducerea lui pe penultimul loc în Uniunea Europeană, a început, după 1990, prin distrugerea sistemului său financiar și crearea unor puternice dependențe financiare, inclusiv prin împrumuturi la FMI și la alte bănci, împrumuturi și efecte de care, probabil, nu va scăpa niciodată, mai ales că împrumuturile respective nu s-au făcut în vederea investițiilor în economie și dezvoltării României, pentru crearea de locuri de muncă și creșterea puterii economice, ci doar pentru a accentua și mai mult dependențele, pentru a aservi sine die țara marii finanțe.

Această teribilă amenințare financiară vizează însă și omul concret, omul de toate zilele. Politicile financiare urmăresc crearea și reproducerea la nesfârșit a omului-creditat, a omului împrumutat, a omului-dator. O bancă poate da câte credite dorește. Nimeni n-o trage la răspundere pentru asta. Dacă, prin politica ei financiară își propune să îndatoreze toți oamenii planetei, iar concurența (tot financiară) n-o stingherește, o va face bine-mersi pentru că o bancă nu lucrează cu bani acoperiți economic, ci cu simboluri, cu hârtii sau, mai nou, cu operațiuni care înseamnă bani. Dar, mă rog, acesta este modul de a trăi al omului în societatea de consum. Dar, în România, acest mod a produs un dezastru. Peste 3000 de întreprinderi – cele mai multe rentabile, cu piață –, au fost distruse, milioane de români luând drumul străinătății în căutarea unui loc de muncă, în general foarte prost plătit în raport cu populația autohtonă din țările în care emigranții români au ajuns. Totuși, așa cum am mai spus-o și prin alte articole, trebuie să mulțumim acestor țări europene care, în aceste vremuri foarte grele atât pentru noi, cât și pentru ele, au oferit, totuși, imigranților români locuri de muncă, ajutându-i astfel să supraviețuiască. În acest timp, România și-a distrus industria, îndeosebi pe cea a petrolului unde țara noastră era efectiv o mare putere, dar și pe cea constructoare de mașini agricole, industria siderurgică, industria ușoară, institutele de cercetare, inclusiv pe cele din domeniul agricol, tot, tot, și, într-o furie care n-a existat nici în vremurile celor două războaie mondiale, și-a înstrăinat resursele, și-a vândut o mare parte din pământul țării, devenind, practic, slugă cuminte și bleagă a altora din afară și din interior la ea acasă.

Domeniul educațional este poate cel mai grav afectat de amenințările cele mai cumplite, cele împotriva educării și formării națiunii și a membrilor

ei. Cea mai mare amenințare la adresa sistemului educațional din România a reprezentat-o și o reprezintă incapacitatea decidenților de a înțelege funcțiunea sistemului educațional în țara noastră, în context european și mondial. Neînțelegând ce trebuie efectiv să facă pentru modernizarea și actualizarea unei străvechi școli – școala românească serioasă, matură sigură și experimentată –, a încercat să copieze tipologii și fotografii mișcate, luat de pe unde a apucat, a distrus corpul cadrelor didactice prin fel de fel de politici absurde și reforme nenecesare, aducând cel mai mare dezastru în spațiul educațional din câte au existat vreodată în această țară chinuită de vasalități, de imperii, de războaie și de tot felul de alte presiuni, venite din patru-vânturile lumii. Așa s-a ajuns ca, în ultimii ani, mai mult de jumătate dintre liceeni să piardă examenul de bacalaureat, cel mai important examen din viața lor, cu consecințe extrem de grave atât pentru viața lor, cât și pentru viața țării. Unii dintre managerii strategici ai acestui sistem educațional agresat grav spun că așa e bine, că, în fond, s-a pus piciorul în prag, că, în majoritatea liceelor unde atâtia absolvenți au pierdut acest examen-cheie ale devenirii lor, nu se face carte etc. etc. Ceea ce desigur, este foarte adevărat. Dar piciorul în prag nu se pune prin distrugerea elevilor, adică a efectelor, ci prin corectarea erorilor grave care au dus la acest dezastru (de exemplu, prin desființarea acelor licee, crearea unor școli profesionale, orientarea mai bună a elevilor în parcursul lor educațional, reconfigurarea curriculei, perfecționarea pregătirii corespunzătoare a cadrelor didactice, salarizarea decentă a profesorilor, selectarea cu multă grijă a celor care vor exercita această profesie vocațională, nu profitățională, crearea, în toate localitățile, a infrastructurilor necesare etc.). Statul român ar trebui să fie foarte atent la echilibrarea investițiilor din sistemul educațional și din cel confesional, spre exemplu. Ar trebui create, în spațiul Dumnezeiesc al României, cel puțin tot atâtea școli câte biserici. Biserica învață copiii să fie smeriți și să trăiască cu frica lui Dumnezeu, școala ar trebui să-i învețe să fie cutezători, să cunoască și să înțeleagă lumea, să participe la crearea viitorului ei, a valorilor civilizationale și cogniționale. Dar, din păcate, statul român, în loc să creeze, prin sistemul educațional, valori, minți agere și luminate, copii cu mintea deschisă spre cunoaștere, spre universalitate, spre performanță, de tipul elevilor olimpici geniali români care câștigă cam toate olimpiadele la care participă etc., prin atitudinea și politicile sale cel puțin neglijente, dacă nu incoerente, fragmentare și aservite, a creat haos, neîncredere, birocrăție excesivă și corupție... Exteriorul, probabil, nu are nici un interes ca românii să fie toți foarte, foarte buni, ci doar să selecteze și să extragă de aici creierele. Dar interiorul?

Domeniul social este, în țara noastră, și nu numai în țara noastră, poate cel mai afectat de fluxurile de amenințări provenite din reforme nechibzuite, din aserviri bizare, din autoagresiunea economică, financiară, securitară

(insecuritară), devenind și el, ca li alte domenii, foarte vulnerabil. În comunități s-au format nuclee ale criminalității organizate, clanuri de țigani și interlopi pe care nimeni nu-i întreabă de sănătate, hoții și pungașii de drumul mare își fac de cap, împreună cu toți cei care – chiar dacă nu sunt pungași de stradă, ci pungași strategici ajunși în parlament, în guverne, în justiție – fac cam același lucru, de multe ori în cârdășie cu lumea interlopă, cu criminalitatea organizată, jefuind avuția națiunii.

După 25 de ani de jaf, unii dintre cei presupuși vinovați încep să fie chemați pe la DNA și pe la parchete. Se pare, selectiv și cu zornăit de cătușe în văzul camerelor de filmat, ca să facă impresie... Dar, din prădarea națiunii, din marele prejudiciu, nu s-a recuperat, până în prezent, decât vreo 10 la sută, după cât se spune. Nu știm cum se vor recupera întreprinderile distruse, pădurile tăiate, șantierul naval închis, flota înstrăinată (una dintre cele mai mari și mai moderne din Europa), oamenii care au murit uciși de aceste vremuri ticăloase. Aceste amenințări grave la adresa structurii de rezistență a statului român au repercusiuni mari și pe termen lung în domeniul social, în viața oamenilor și a comunităților. Multe din aceste comunități s-au împușinat și chiar s-au destrămat, ca niște mușuroaie de furnici lovite de buldozer, iar altele au fost de-a dreptul ucise, în timp de agresivitatea interlopilor, lanurilor și criminalilor, a cercurilor revanșarde și iredentiste a crescut și a devenit extrem de periculoasă, mai ales pentru românii din unele județele situate în centru țării, unde acționează și își fac de cap aceste cercuri ostile României și națiunii române. Oricât de nobilă și de benefică ar părea, politica europeană a dezvoltării regiunilor, pentru unele zone, nu este altceva decât apă la moară pentru separatiști, pentru anti-naționaliști, pentru revanșarzi, pentru cei care vizează și uneltesc distrugerea unora dintre statele de drept, chiar în ograda Uniunii Europene. Amenințările din acest domeniu sunt foarte numeroase, iar vulnerabilitățile la acestea foarte mari. Și chiar dacă Uniunea Europeană încearcă, prin politicile sale, inclusiv prin cele care au generat spațiul Shengen, să diminueze și chiar să anuleze acest tip de amenințări și de vulnerabilități la ele, imigrația masivă din fostele colonii, din Orientul Mijlociu, din estul Europei, din lumea asiatică și din zonele de conflict îngreunează acest proces și, mai mult, creează noi presiuni și noi surse de amenințări, mai ales prin impunerea, în anumite zone (unele situate chiar în mari orașe europene), a legii Sharia sau a unui *modus vivendi* care nu este specific și nici necesar continentului european. Practic, toate țările din Europa și din lume se confruntă, într-o măsură mai mare sau mai mică, cu astfel de vulnerabilități, lumea fiind, cum bine se știe, puternic fragmentată, puternic polarizată și foarte puternic diferențiată, presărată cu numeroase falii strategice, unde dialogul și confluențele civilizaționale sunt, practic, aproape imposibile.

Domeniul juridic n-ar trebui să aibă și nici să genereze sau să suporte presiuni și vulnerabilități de nici un fel. Justiția, metaforic vorbind ar trebui să fie oarbă și, ca atare, ea n-ar trebui să vadă, nici săi pese de imagini și de imagine, ci doar să calculeze, cu sânge rece, construcția pe care o are de identificat, din care și prin care poate deduce adevărul, aplicând aceeași măsură din ecuația infailibilă a matematicii Justiției. Și totuși, unele dintre legile după care Justiția trebuie să judece și să dea sentințe care pot afecta iremediabil vieți, sunt foarte stufoase, incoerente, inconsistente și chiar mult prea transparente la semnificație, iar magistrații nu sunt nici ei, toți, ușă de biserică. Cu atât mai mult cu cât, spre exemplu, în România, unele dintre legi sau dintre măsurile de aplicare a unor legi sunt pentru toți neconstituționale, mai puțin pentru ei, pentru magistrați, iar alteori votul majorității alegătorilor (spre exemplu, cel din vara anului 2013, a peste 7.400.000 de români, din cei opt milioane și jumătate câți s-au prezentat la urne) poate fi pur și simplu anulat de către Curtea Constituțională, pe motiv că nu s-a îndeplinit un cvorum care, în acest caz, nu avea și nu putea să aibă nicio relevanță, neexistând nici vreun precedent, nici vreo rațiune logică, nici vreun alt sens pentru a formula o astfel de concluzie, decât acela de a face altfel decât voința alegătorilor care, se știe este supremă într-un stat de drept. Cele sugerate în scrierile lui Franz Kafka sunt mici povestioare pe lângă enormitățile judiciare întâmplare în România. Dar, vorba lui Mircea din anul bătăliei de la Rovine, bucuroși le-o duc, sau mai de grabă, le-o căra pe toate...

Domeniul sănătății este un alt domeniu dezastruos din spațiul românesc. Românii mor pe capete, jumătate din ei sunt bolnavi, iar frumoasa noastră țară se află pe ultimul loc în Uniune la bolile cardiovasculare și la multe altele, practic, cam la toate. Floarea medicilor români înflorește pe alte meleaguri, mai bine plătite, birocratismul din sistemul sănătății atinge cote incredibile, la toate spitalele sunt cozi, iar singurele locuri unde nu există cozi sunt farmaciile. În România, mai ales în marile orașe, din sută în sută de metri, găsești o farmacie, reclamele medicamentelor umplu ecranele televizoarelor, iar bolnavii, la indicațiile riguroase ale medicului, iau cu pumnul pastile de tot felul... Sistemul sanitar din România a fost și el, exact ca cel educațional, reformat aproape la fiecare guvernare sau la fiecare schimbare de macaz politic, iar efectele sunt cele care sunt: România, la indicatorii de sănătate pe ultimul sau pe penultimul loc în Europa., iar starea de sănătate a națiunii este cât se poate de precară Atenție, este vorba de o țară care a avut cândva un spațiu natural de viață Dumnezeiesc și oameni foarte, foarte sănătoși. Dar și aici, ca peste tot, a pătruns stafia sau zâna lacomă, hrăpăreață și dictatoare a societății de consum...

Domeniul securității și apărării este și el, la rândul lui, lăsat, în mare măsură, de izbeliște, atât ca alocăție bugetară, cât și ca atitudine, cunoaștere,

înțelegere. Într-o țară în care politicieni, guvernanți și magistrați sunt aduși în cătușe la DNA pentru fapte de corupție și chiar pentru subminarea economiei naționale, deci și a securității și apărării țării, nu te poți aștepta la nici un fel de minuni, mai ales în domeniul apărării. În concepția unora dintre politicienii care conduc România, uneori formulată clar, alteori doar subînțeleasă (din modul de abordare, din frecvența cu care este dezbătută, din alocațiile bugetari pentru acest domeniu), se pare că apărarea țării este un atribut al NATO, scutind conducerea țării de orice fel de cheltuieli și de orice fel de responsabilități. Aici se impun însă câteva precizări. Domeniul securității și apărării, chiar dacă în Senat și în Camera Deputaților, există comisii de apărare, siguranță națională și ordine publică, nu este unul integrat, nici linear și nici măcar unitar. Securitatea națională și apărarea națională nu reprezintă același lucru. Apărarea națională nu face parte din securitatea națională, nu este o componentă a ei, așa cum cred unii.

Securitatea este un efect, o stare, o condiție necesară funcționării sistemelor și proceselor, a țării și a structurilor ei în condiții de siguranță și care trebuie menținută tot timpul în parametrii optimi. Ea se asigură prin politici și strategii înțelepte, concepute și aplicate în toate domeniile (financiar, economic, politic, social, societal, informațional, educațional, de mediu etc. și chiar militar). Câte domenii există, atâtea tipuri de securitate există, securitatea fiind, deopotrivă, intrinsecă sistemului și procesului (securitate de sistem și de proces), produsă de acesta, prin mijloacele acestuia, și extrinsecă sistemului și procesului, produsă de metasisem, de sistemul de sisteme, de mecanismele procesuale complexe.

Apărarea constă într-un ansamblu de măsuri, în plan politic, economic, social etc. și, desigur, militar, care se iau prin decizii politice, la nivel strategic, la nivel operațional și la nivel tactic (al acțiunii directe) pentru contracararea unui pericol cu vector, unei amenințări sau unei agresiuni, unei acțiuni intense a unui adversar, precum și prin pregătirea din timp a forțelor, mijloacelor, resurselor, strategiilor, dispozitivelor (operațiilor) și acțiunilor necesare, întocmirea, activarea sau reactivarea planurilor strategice de acțiune în cazul tuturor pericolelor și amenințărilor posibile care pun în pericol însăși existența și buna funcționare a statului român.

Punerea în aceeași oală a securității și apărării poate crea, atât pe plan conceptual, cât și pe plan real, multe confuzii care pot duce la vulnerabilitatea uriașă a statului român. Apărarea ține, în general de conflictul violent sau virulent și vizează toate domeniile și nu doar pe cel militar. Există o apărare economico-financiară și, respectiv, o ofensivă (atitudine ofensivă) economico-financiară, în cadrul războiului economic, război continuu, complex și pervers, o apărare informațională (cibernetică), în cadrul războiului informațional (cibernetic), care este tot un război continuu etc., dar și o apărare militară care, azi, devine o apărare totală, în cadrul unui război total, unui

război hibrid, unui război înalt tehnologizat, care nu poate fi exclus din conflictualitatea endogenă a lumii. Probabil că, în viitor, va exista și un război cosmic sau un război de apărare împotriva agresiunilor care se așteaptă a fi posibile din spațiul cosmic, dar, deocamdată, avem încă destulă conflictualitate pe planeta Pământ pentru a ne detașa de ea și a ne reproiecta în cea a spațiului cosmic. Amenințările care pot declanșa un război hibrid, un război total, un război multidimensional sunt foarte numeroase, în creștere, iar configurația și dinamica lor sunt foarte greu previzibile.

Amploarea și diversitatea conflictualității noastre, a pământenilor sunt atât de mari, încât, la ora actuală și cu atât mai mult în viitor, nici o țară din lume, nici chiar Statele Unite ale Americii, nu mai poate face față, de una singură, acestor fluxuri de amenințări și cu atât mai puțin unui război de mare amploare și nici măcar unor amenințări hibride, de anvergură planetară sau doar regională. Războiul, prin toate formele sale de manifestare (politice, financiare, economice, juridice, mediatice, informaționale, de mediu, psihologice, sociale, societale, geofizice, geoclimatice, cosmice și militare, izolate, combinate sau integrate), este continuu, variabil, greu identificabil, ascuns, la vedere, dar omniprezent și cu evoluții surprinzătoare.

Printre cele mai frecvente forme posibile ale războiului complex și complicat al mileniului III, pot fi situate și următoarele:

- război clasic convențional de foarte mare amploare, de regulă, înalt tehnologizat, care se poate transforma cu ușurință în conflagrație mondială deschisă, unitară, integrală sau partajată (în finalul lui, acesta va duce, probabil, la folosirea tuturor mijloacelor existente și, practic, la distrugerea lumii);

- război clasic convențional local, cu desfășurări violente și escaladări care tind spre primitivism;

- război neconvențional asimetric, sub toate formele sale (gherilă, insurecție, revoluție armată de eliberare, război civil, război separatist, război pirateresc, terorism etc. ;

- război nuclear generalizat (război irațional, de autodistrugere a lumii);

- război nuclear limitat;

- război generalizat sau major;

- conflicte de intensitate mică sau regionale,

- război-mosaic (război fractal al lumii, cu izbucniri și intensități regionale sau zonale diferite), care ar putea aduce lumea, în câțiva ani, prin epuizarea tuturor resurselor și a tuturor tehnologiilor, în starea de faliment total, diminuându-i semnificativ populația și obligând supraviețuitorii (dacă vor mai exista) să reia viața și civilizația de la început, în cel mai ostil mediu geofizic și geoclimatic posibil;

Dar cel mai periculos dintre toate războaiele posibile este și va rămâne războiul cognitiv. Războiul cognitiv nu este totuna cu războiul informațiilor, nici cu cel mediatic, ci trece în spațiul cognițiilor, fiind generat de interesul distrugerii valorilor și patrimoniului celuilalt, urmărindu-se, de către adversar, depersonalizarea unui popor, distrugerea memoriei sale colective, a simbolurilor și, mai ales a idealurilor sale, a sevei sale cognitive ancestrale și, în final, reducerea lui la condiția de noncultural sau acultural, de sclav cultural, la cea de acceptare a inferiorității, a nulității și la dispersarea lui în masa lumii, în neant. Este cam ce se întâmplă azi poporului român și, desigur, și altor popoare din Europa și din lume. Conflictul religios, conflictul etnic-religios, conflictul inter-etnic, războiul informațional (cibernetic), războiul electronic, războiul psihologic, războiul imagologic (mediatic) nu sunt altceva decât forme sau formule decupate din marele război al lumii, în funcție de scopurile, mijloacele și modalitățile prin care se propune a controlul spațiului politic și realizarea dominării strategice a celuilalt.

Presiunile, provocările, pericolele și amenințările din acest domeniu, ca și vulnerabilitățile la ele sunt foarte numeroase și, în general, concentrate către limita lor extremă, chiar dacă, prin politici și strategii adecvate, sunt ținute încă sub control de marile puteri și de comunitatea internațională. Ne aflăm în etapa în care, totuși, *frica păzește via*. Cert este că amenințările vin nu numai dinspre rău, adică dinspre partea negativă, rebelă, non-conformistă, imatură, infracțională, criminală, teroristă a lumii, ci dinspre toate structurile, componentele și nivelurile ei. De aceea, unele dintre amenințări sunt clare și indubitabile, altele sunt prolixе, confuze, fluide, hibride etc. Cert este că toate, dar absolut toate, sunt dinamice și complexe, combinându-se, grupându-se și regroupându-se în toate modurile posibile, astfel încât gestionarea lor, mai exact, certitudinile privind managementul lor devin aproape imposibile.

Domeniul amenințărilor de securitate nu generează certitudini, ci doar incertitudini. Singura certitudine posibilă este că amenințările există și stau deasupra omenirii ca o nouă sabie a lui Damocles, mai mult sau mai puțin Noroc că nu toată lumea se uită în sus. Sau chiar dacă se uită nu va reuși să vadă mare lucru, pentru că și amenințările, ca mai toate mijloacele de luptă moderne, sunt realizate în tehnologii stealth.

Principalele amenințări care vizează siguranța, securitatea și apărarea pot fi, credem noi, încadrate în următoarele categorii:

- *Politice* (exprimă și pun în operă presiunile rezultate din confruntarea intereselor vitale, care sunt extrem de diferite și care continuă să mențină un nivel ridicat de neîncredere între state, în pofida eforturilor colosale făcute de omenire în lunga sa istorie pentru a crea mecanisme

internaționale de management corespunzător al conflictualității și diferendelor dintre ele);

- *Geopolitice* (reconfigurarea spațiilor de siguranță strategică, cele de acces la resurse și cele necesare în exercitarea puterii și influenței și chiar a unora dintre frontiere);

- *Geostrategice* (reconfigurarea spațiilor de amplasare a forțelor, mijloacelor, resurselor și dispozitivelor strategice fie pentru a descuraja acțiunile de orice fel ale posibililor adversari, fie pentru a crea un fapt împlinit, fie pentru a crea condiții avantajoase în caz de confruntare etc.);

- *Financiare* (generate de marile entități financiare ale lumii, cu scopul de a domina lumea, de a o supune politicilor și strategiilor financiare, de a manipula economia și de a realiza câștiguri uriașe, inclusiv prin declanșarea unor conflicte de mare amploare și de foarte mare intensitate, care asigură un consum rapid al armamentelor, munițiilor și resurselor strategice și creează noi suporturi și noi determinări pentru dezvoltarea unor astfel de piețe, inclusiv a celor din spațiul criminalității transfrontaliere și paradisurilor fiscale);

- *Economice* (întrețin războiul economic continuu și asigură spațiul de acțiune și de punere în operă a pentru politicile și strategiile financiare);

- *Energetice* (reprezintă, de fapt, unul dintre domeniile în care se duce un război între consumatori și producători, precum și între marii consumatori, fiecare dintre aceștia urmărind să aibă acces pe cât se poate de nelimitate la surse, să controleze zonele energetice, cele de proximitate și rutele de transport etc., întrucât, fără aceste resurse, totul ar muri; resursele energetice sunt, deopotrivă, resurse de dezvoltare, dar și de supraviețuire);

- *Nucleare* (amenințările nucleare sunt amenințări de tip extrem; cele în jur de 12 mii de ogive nucleare active, dacă ar fi folosite, în cazul unui război nuclear, ar distruge în mod sigur viața de pe pământ; de aceea, pericolul nuclear este ținut, deocamdată, sub un control strict, dar de aici nu rezultă că el nu există și că nu are vectori, deci că nu reprezintă o amenințare; mai mult, această amenințare proliferază, pentru că, probabil, multe dintre statele lumii s-au dotat, prin achiziționare sau chiar prin mijloace proprii, cu o astfel de teribilă armă);

- *Globaliste* (globalizarea reprezintă un proces firesc, pentru că toate sistemele și procesele tind spre extindere, contopire și integrare, dar accelerarea ei artificială, datorită unor interese care n-au nimic comun cu procesul în sine, ci doar cu obținerea puterii absolute, a controlului absolut și a posibilității neîngrădite de a folosi discreționar toate resursele planetei generează o amenințare extrem de gravă, care, pusă în operă, ar putea determina proliferarea separatismului, a fragmentarismului și a războiului mondial al frontierelor);

- *Teroriste* (societatea umană produce terorism, dar acest fenomen are foarte multe fațete, începând cu cele date de reacția celui slab împotriva celui puternic, dar și acțiunea celui puternic pentru înspăimântarea, supunerea și dominarea celui slab; într-o lume în care mediul de securitate a devenit un șvaițer de conflicte, tensiuni, crize și războaie, terorismul devine o amenințare globală și chiar un război global în mozaic, cu urmări greu previzibile pentru societatea umană, întrucât acest fenomen este întreținut nu doar grupuri criminale, de extremismul de orice tip, ci și de diferitele grupuri de interese, de tot felul de organizații și mai ales de unele state; de fapt, există atâtea forme de terorism, câte domenii ale activității umane și ale intereselor oamenilor există, pentru că și terorismul, care oricare altă formă de confruntare violentă, este o expresie a interesului);

- *Revanșarde* (amenințările de tip revanșard sunt printre cele mai active și mai intense, întrucât, de-a lungul tipurilor, războaielor și conflictelor, frontierele politice ale statelor s-au reconfigurat în funcție de deciziile învingătorilor din marile războaie, iar cei învinși nu vor putea ieși niciodată din marile lor frustrări și vor căuta totdeauna să obțină, prin diferite forme, o revanșă; acesta este unul din efectele remanente ale conflictualității lumii și, probabil, niciodată lumea nu va reuși să-l anihileze sau să-l reducă la un nivel nesemnificativ);

- *Frontaliere* (spiritul revanșard generat de modul cum s-au finalizat, de-a lungul vremurilor, războaiele frontaliere și chiar marile războaie mondiale, va genera totdeauna amenințări frontaliere, exprimate fie prin subminarea statelor de drept, fie prin crearea unor presiuni care, în anumite conjuncturi, ar putea duce, la dictate, la noi reconfigurări ale frontierelor, la situații complicate, precum cele din Ucraina, din Caucaz, din Balcanii de Vest din Africa și cam de peste tot în lume);

- *Etnice* (nu există amenințări etnice, propriu-zise, ci amenințări ale extremismului de tip etnic, cel care neagă valorile celorlalți și ține seama doar de ale sale; dar acest extremism se naște adesea dintr-o tragedie, din tragedia propriei etnii, care a suportat umiliri, înfrângeri, crime și efecte ale nedreptăților care i s-au făcut sau pe care ea consideră că i s-au făcut de-a lungul istoriei; acestea intră în memoria colectivă și vor constitui totdeauna sursă de conflict, atâta vreme cât etnia consideră ca efectele dezastruoase și umilitoare ale vremurilor trecute există încă sun semnul duratei);

- *Religioase* (în general, religiile, ca sisteme de valori, nu se confruntă (valorile nu sunt conflictuale), ci coexistă, Dumnezeu, ca și omul, fiind unic și indivizibil; conflictualitatea religioasă este dată de interese religioase, adică de acele interese predominant politice (dar și de altă natură) care îmbracă o haină religioasă; aceste amenințări, ca și cele etnice, nu sunt neglijabile, ci extrem de importante și de puternice, întrucât ele au declanșat

războaie extrem de sângeroase și continuă să declanșeze și să întrețină conflictualitatea de acest tip a lumii);

- *Identitare* (aceste amenințări sunt opuse celor generate de procesele de globalizare, dar, chiar dacă sensul lor este invers, ele nu le anulează pe cele globaliste și nu se anulează nici pe ele, ci se adaugă la cele dintâi, dublând de fapt amenințările configurative și structurale ale acestei lumi; în viitor, ele vor deveni probabil din ce în ce mai mari și din ce în ce mai intense);

- *Criminalitatea, infracționalitatea, anomia socială* (acestea sunt amenințări de sistem și de proces, existente în societate și care sunt, de regulă, contracarate continuu, pe măsură ce apar, de către politicile și strategiile de securitate internă);

Domeniul integrării europene se pare că, pentru europeni și pentru popoarele care trăiesc aici, este un fel de scop salvator, de reificare a unor oameni-lucruri, de salvare a lor, de construcție a unei noi identități care să scoată vechile identități – în speță, satele și națiunile europene – din dezastrul istoriei și să le reaseze, redenumite și, poate, reculturalizate, într-o nouă viață. Desigur, această intenție, teoretic, pe coala albă de hârtie și în mințile cu fumuri de care vorbea Iorga, poate fi generoasă și chiar utilă pentru niște idealuri care, de fapt, în mintea și în inima oamenilor europeni normali n-au cum să existe, de vreme ce națiunile nu și-au trăit încă traiul, iar valorile lor ancestrale le animă și acum viața și idealurile, dar, pentru cele mai multe dintre statele europene, mai ales pentru cele pe care arhitecții noi Europe le consideră slabe, inferioare, prost guvernate sau imature etc., aceste proiecte de integrare cu buldozerul sunt amenințări de moarte.

Cetățeanul dintr-o țară care face parte din UE, în noua sa calitate de cetățean uns european va trebui, deci, să aleagă între condiția lui de cetățean european cu drept la o identitate pe care nu o are și la o cultură de împrumut, cu acces la împrumut bancar, la locuri de muncă mai bine plătite ca în țara lui, dar de două ori mai prost plătite decât este plătit coechipierul său din țara în care el, emigrantul, alungatul-de-acasă a ajuns în căutarea unui loc de muncă. Și, după cum cred acești arhitecți, acest scos-din-istorie-și-alungat-de-acasă va alege ce i se impune, deși omul nu poate fi scos din istorie. Acest proces brutal de aculturație reprezintă, de fapt, o amenințare gravă la valorile europene și, mai devreme sau mai târziu, este posibil să ducă la o recrudescență a conflictualității și chiar la un război.

Domeniul eului, al sinelui, al personalității umane, al cogniției este cel care rezultă din condiția umană, din ceea ce este omul efectiv și ceea ce i se supune că este. Fiind un Univers, omul nu poate fi pus cu de-a sila în căsuțe, categorii și concepte de tot felul. Chiar dacă rețeaua, mijloacele moderne de comunicație, interesul băncilor, al liderilor societății de consum fac asupra lui presiuni irezistibile, omul va continua să aibă eul său, modul

său de a percepe și a gândi lumea, universul său axiologic și cognitiv, viața sa și condiția sa și tot ceea ce îi va da, în continuare, identitate, unicitate și personalitate, chiar dacă devine tot mai dependent de ofertele marilor cercuri de interese care vor să controleze totul – oameni, țări, minți, identități, valori și cogniții – și să domine totul. Omul-cognitiv își va păstra totdeauna spațiul său unic și indivizibil, eul său și chiar stilul său de viață, chiar dacă va continua să aibă modele. Conflictul endogen, cel din interiorul acestui om cognitiv, este unul care-l face să meargă înainte, spre un orizont clar de cunoaștere, nu unul care-l duce la pierzanie. Omul-cognitiv va afla, credem noi, la timp acest lucru și va alege drumul care duce spre orizonturile luminoase ale lumii și nu spre întunecimile ei. De aici, din această monadă cognitivă a spațiului cognitiv, va veni și salvarea acestui tip de om, astăzi agresat din toate părțile.

1.3. Riscul extrem

Riscul se definește pe intersecția dintre amenințări și vulnerabilități. Valoarea lui, cea rezultată din acest calcul – de fapt, evaluarea lui – se află undeva între 0 (inexistența acestui risc) și 1 (riscul extrem sau riscul total). Evaluarea riscului reprezintă datoria principală a oricărei entități care acționează în condiții de incertitudine, unde există, deci, amenințări și vulnerabilități la acestea. De aceea, analiza de risc trebuie să țină seama de dinamica complexă ale amenințării și vulnerabilității și de toate celelalte elemente care configurează și reconfigurează atât amenințarea, cât și vulnerabilitatea sau vulnerabilitățile la aceasta. Riscul extrem este definit pe valorile maxime ale amenințării și vulnerabilității. În mod normal, în aceste condiții, n-ar trebui acționat.

Dacă, spre exemplu, un stat nuclear (înalt tehnologizat, care dispune mijloace de luptă ultra sofisticate, din generația a cincea și a șasea, cu hiperarme de tot felul) amenință un stat slab, de la frontierele sale, printr-un ultimatum de tipul celui care a fost dat statului român pentru cedarea Basarabiei, iar acel stat slab n-are, practic, nici un mijloc pentru a se apăra împotriva acestui colos, dacă totuși, intenționează să nu cedeze teritoriul său și să respingă respectivul ultimatum, trebuie să-și asume un risc extrem ($R=1$), întrucât războiul care se va declanșa împotriva lui va fi unul total disimetric, el fiind complet vulnerabil și neputând reacționa în nici un fel, nici măcar asimetric, împotriva unei asemenea forțe.

Dacă, totuși, statul respectiv se decide să reacționeze, așa cum a reacționat Polonia la atacurile concomitente, al lui Hitler dinspre Vest și al lui Stalin dinspre Est, de la începutul celui de-Al Doilea Război Mondial și, deci, își asuma acest risc, înseamnă că, dincolo de îngrozitoarele fapte și de eroismul armatei poloneze care s-a luptat cu cai împotriva tancurilor, există

o speranță de renaștere, în numele căreia, poți accepta chiar moartea, așa cum a făcut-o Polonia și care, iată, astăzi a renăscut atât de dramatic și atât de frumos.

1.4. Riscul fluid

Riscul fluid este acel tip de risc pe care nu-l putem calcula cu precizie, nu-l putem prinde, cunoaște, înțelege perfect și, deci asuma cu convingerea că știm exact ce avem de făcut pentru a-l contracara sau pentru a-i reduce cât mai mult efectele. Acest tip de risc există mai ales în confruntarea dintre amenințările de tip cibernetic și vulnerabilitățile omului, sistemelor și proceselor umane la acestea, dar nu numai. Acțiunea umană, în aceste condiții speciale, se aseamănă foarte mult cu bruiajul de tip ochit și constă în pândirea momentului favorabil, în adaptarea comportamentului la condiții, la împrejurări, la realitățile mișcătoare, fluide și la oportunități.

Trăsăturile fundamentale ale riscului fluid sunt definite de frecvențele aleatorii (salturi de frecvență) ale amenințărilor, de imposibilitatea contracarării lor totale sau oportune, pe tot parcursul prezenței lor și manifestării (pentru că au frecvențe variabile și sisteme de securitate pe care nu le poți decipta în timp util), dar și pe imposibilitatea acoperirii sau reducerii la timp a vulnerabilităților la aceste.

Or, de vreme ce amenințările sunt flexibile, cu frecvențe variabile, toate celelalte elemente care țin de calculul riscului trebuie să răspundă acestor determinări, iar așa ceva este foarte greu de realizat. Sistemele automate de protecție, programele antivirus și, în general, măsurile de securitate cibernetică reduc substanțial acest risc, dar nu-l elimină. Dacă sistemele sunt conectate la internet sau la alte rețele, actul de comunica, descărcarea unor informații de pe internet, presiunile pe care le fac hackerii și cei interesați de pătrunderea scuturile de securitate

1.5. Riscul hibrid, analiza SWOT

Riscul actual se manifestă din ce în ce mai mult, sub forme complicate, sofisticate, în care intervin foarte multe elemente, întrucât tipologiile amenințărilor și a vulnerabilităților sistemelor, structurilor și proceselor umane sunt și ale, la rândul lor, dinamice și schimbătoare, accelerate și chiar fluide, în sensul că scapă controlului, cunoașterii, înțelegerii, ieșind adesea din legea rațiunii suficiente.

Riscul este o chestiune de atitudine. El ține totdeauna de comportamentul uman, de managementul amenințării și vulnerabilității, de analiza situațiilor, cauzelor acțiunilor și efectelor care generează și regenerează seturile de presiuni, provocări, pericole și amenințări, a

situațiilor și cauzelor care produc, susțin și întrețin vulnerabilitățile sistemelor și proceselor la acestea.

De aceea, ecuația pe care am folosit-o mai sus ($R=A.V$) este una de tip general, chiar simplificatoare, principială. În realitate, riscul se definește nu doar pe intersecția dintre amenințări și vulnerabilitățile la ele, ci și prin specificul acestora, prin caracteristicile și presiunile mediului, prin perturbațiile existente, prin factorii favorizanți sau nefavorizanți, prin interacțiunile dintre categoriile de amenințări, dintre categoriile de vulnerabilități la acestea, dar și prin punctele tari ale sistemului care se preocupă de evaluarea riscului, care-și asumă acest risc, prin oportunitățile care se generează și se folosesc sau nu în acest proces etc.

De aceea, considerăm noi, în analiza de risc, ca și în toate celelalte procese pe care le presupune managementul acestuia, se poate folosi, între altele, și metoda SWOT (*Strength* – puncte tari, elemente forte ale structurii de rezistență a sistemului, procesului și acțiunii, care-și asumă riscul; *Weaknesses* – puncte slabe sau vulnerabilități, *Threats* – amenințări).

	CONTRACARARE RISC	EVALUARE RISC
INTERNE	S - PUNCTE TARI, VALORI - Care sunt punctele forte ale sistemului și cum pot fi ele folosite în reducerea nivelului de risc? - Care sunt valorile perene și în ce măsură pot constitui ele un suport pentru analiza de risc și pentru managementul acestuia? - Pe ce se bazează planificarea strategică a asumării (acceptării) și soluționării riscului?	W - PUNCTE SLABE, DISFUNCȚII - Care sunt punctele slabe ale sistemului ce se constituie în vulnerabilități? - Care sunt acele elemente din sistem și din proces ce pot perturba, în anumite condiții, funcționarea sistemului? - Care sunt vulnerabilitățile existente prin configurația sistemului? Dar cele induse? - Care sunt factorii interni perturbatori și ce anume îi generează și îi activează?
EXTERNE	O - OPORTUNITĂȚI - Care sunt oportunitățile ce pot fi folosite în analiza de risc și în cunoașterea acestuia? - Ce căi există pentru realizarea scopurilor și obiectivelor planificării strategice în condiții de risc și pentru asumarea sau acceptarea riscului rezultat sau impus? - Cum pot fi ele valorificate?	T - AMENINȚĂRI - Care sunt principalele provocări, pericole și amenințări strategice, operaționale și tactice exogene la adresa sistemului și procesului care ne interesează? - Care sunt amenințările de natură endogenă și cum se generează ele? - Care sunt amenințările de tip hibrid de nivel strategic, operațional și tactic?
	CUNOAȘTERE ȘI ASUMARE RISC	$R = A \cap V$
	ACȚIUNEA ÎN CONDIȚII DE RISC	

2. Orizonturi de așteptare, așteptări fără orizonturi. De la certitudini la entropie zero

Conflictualitatea generează conflictualitate. Intervenția pentru a-i schimba rațiunea, sensul și istoria nu este sau nu pare a fi sortită reușitei. Aceasta nu înseamnă că, *semper ubique*, conflictualitatea este fatalitate. Nu este, desigur, fatalitate, dar nici ceva la îndemâna voinței tuturor oamenilor.

Ca orice legitate a Universului, și conflictualitatea, ca izvor al mișcării și dezvoltării, dar și ca sursă și modalitate de distrugere a ceea ce există și merită să piară, își are locul ei important.

De aceea, ea trebuie cunoscută și înțeleasă ca fiind una din acele cauze ale naturii care generează, mișcarea, dezvoltarea, progresul.

Desigur, nu numai aceasta este rațiunea conflictualității. Ca tot ce există în Univers și în viața oamenilor, are și ea partea sa de bine și partea sa de rău, partea sa constructivă și partea sa distructivă, iar noi, oamenii, cred că trebuie să înțelegem bine și profund complexitatea conflictualității și universalitatea ei.

Nihil humani a me alienum puto (nimic din ceea ce este omenesc nu-mi este străin) poate fi nu doar o expresie a coborârii regilor cu picioarele pe pământ, ci și o realitate a comportamentului sistemelor cognitive și raționale.

Strădania omului de a se elibera este tot atât de intensă și de necesară ca strădania omenirii de a-l înrobi, de a-l înlănțui în acele sisteme și procese care constituie rațiunea lui de a fi, ca ființă socială, unică și indivizibilă, rațională și cognitivă, într-un spațiu luminat de soare și particularizat de cogniție.

Conflictualitatea lumii a atins cote și mijloace inimaginabile, de la cele ale unui posibil război nuclear la cele ale unui permanent război cognitiv.

Omul se luptă în fiecare zi, chiar și atunci când zâmbește și este fericit, cu lumea, cu Universul, cu sine, supunându-se însă fără crâcnire legilor și cauzelor ei, ale acestei lumi, deopotrivă ostile și binefăcătoare.

De aceea, orizonturile de așteptare ale conflictualității lumii sunt cam tot așa, cum este lumea, pline de idealuri și neprevăzături, de incertitudini și de speranțe.

Omul se luptă cu sine pentru a fi mai bun, mai performant, mai util, în numele unui ideal – idealul său – și, în același timp, acceptă Universul de constrângeri și de terminări care, înlănțuindu-l îl eliberează.

Și abia acum, reprojecțat pe aceste orizonturi mișcătoare, omul înțelege, atunci când este dispus să recunoască și să accepte, că libertatea este necesitate înțeleasă, iar necesitatea libertate asumată.

Certitudinile sunt volatile, incertitudinile sunt doar mobile, dar toate, împreună, formează acea cogniție specială – cerul lui, izvorul lui Universul lui – care definește omul.

De aceea, accesând spațiul infinit al Universului cogniției, se poate spune că, de fapt, singura certitudine universală a omului și a societății sale este această deplasare ineluctabilă a fiecăruia dintre noi și a lumii spre entropie zero.

TOTUL ÎN SCHIMBUL TĂU - Dincolo de ceea ce nu se vede -

Rezumat

Dincolo de ceea ce nu se vede, ar trebui să existe, desigur, ceea ce se vede. Dar nu neapărat. Lumea merge în direcția în care vrea ea, chiar dacă un astfel de concept: „vrea ea” nu spune mare lucru. La urma urmei, cine poate ști ce vrea lumea? Cum să cuplezi cele peste șapte miliarde de voințe în una singură, cea a lumii? Complicat. Mai ales că, din câte știm noi până acum, se pare că fiecare om de pe această planetă albastră este unic și irepetabil în Univers. Tocmai de aceea, acestui om unic și irepetabil trebuie să-i dai totul. Totul în schimbul său.

Cuvinte-cheie: evaluări, prognoze, viziuni, configurații geopolitice, state, organizații, identități

Résumé

Au-delà de ce qu'on ne se voit pas, il devrait exister, sûrement, ce qu'on y se voit. Mais non pas absolument. Le monde va en direction dans laquelle il le veut, même si un tel concept „il le veut” ne dit pas grande chose. En fin de compte, qui peut savoir ce que le monde le veut ? Comment coupler le plus de sept milliards de volontés dans l'un tout-seule, celle du monde ? Trop compliqué ! Notamment que, après nos connaissances d'aujourd'hui, on semble que chaque être humaine sur cette planète bleue est unique et irrépétibile dans l'Univers. Pour ça, à cet homme unique et irrépétibile sur la Terre, on devrait lui donner tout. Le tout pour ton enchaînement.

Mots-clefs: évaluations, pronostics, visions, configurations géopolitiques, organisations, identités.

1. Reflecție

Povestitorul Ion Creangă, la întrebarea: „Ce-i lumea?”, pe care și-a pus-o după ce a citit, într-un caiet de-al lor de la „Convorbiri literare”, ce scrisese Eminescu, pe aceeași pagină, înaintea lui cu două minute, despre om

și lume, citând și traducând două versuri din Ovidiu⁸⁶, a răspuns simplu, cu scrisul lui caligrafic, școlăresc, aplecat spre dreapta: „*Zi-i lume și te mântue.*”, nu *mântuie*, cum se scrie azi, îndulcind puțin, cu un *i* scut, vocala *e*, ci așa cum se scria acest cuvânt atunci, la vremea lor din miezul deja trecut al secolului al XIX-lea...

La începutul mileniului al treilea, de la existența sa post-Hristos, lumea noastră, oricât ar fi ea de mântuitoare sau de ticăloasă, nu arată, totuși, prea rău. Desigur, dacă privim lucrurile din fotoliile confortabilității umane, adică din perspective tehnologice, artistice, informaționale sau cognitive. Omul de azi nu mai trăiește în peșteri, ca strămoșul său primitiv, dacă o fi adevărat că a trăit în peșteri, are laptop, celular, zgârie nori, megalopolisuri, poate să discute în timp real cu cine vrea el de pe glob și chiar se pregătește ca, la nevoie, să evadeze pe vreuna din cele peste o sută de exoplanete descoperite până acum (dar, probabil că sunt miliarde) și să facă și acolo exact ce a făcut pe planeta Pământ: s-o adapteze la trebuințele sale de viață confortabilă, foarte dinamică și foarte conflictuală. De fapt, conflictual este și Pământul, așa cum este și Universul.

Omul se comportă față de planeta sa, ca și cum n-ar fi a sa, ca și cum n-ar fi casa lui, ca și cum ar fi o planetă care trebuie exploatată la maximum, apoi, când nu va mai avea resurse, părăsită. Desigur, acest lucru va mai dura, probabil, vreo câteva miliarde bune de ani. Pământul este o planetă încă vie, cu numeroase resurse care se fabrică acolo, în focul din interiorul lui. Ceea ce se vede nu este decât o crustă, o suprafață. Nu și esențialul care, așa cum scria Exupery, rămâne invizibil pentru ochi. Iar crusta aceasta care, în acest moment, are doar vreo patruzeci de kilometri, va continua să crească, până ce focul interior al Pământului se va epuiza, planeta se va stinge, se va strânge și va deveni, se înțelege, un fel de bolovan cosmic. Probabil, pierzându-și gravitația, va exploda, transformându-se în elementele esențiale din care se compune Universul. Ca și omul. De aceea, încă de pe acum, conștient sau nu, omul își pregătește trecerea spre epoca post-Terra. Până atunci, are însă foarte multe lucruri de făcut pe planeta pe care a închiriat-o sau pe care o fi moștenit-o de la strămoșii strămoșilor săi...

2. De la sublim la declin și înapoi al sublim

Dincolo de aceste speculații care sunt la îndemâna gândului, omenirea pare ea însăși un foc veșnic viu, care, așa cum spuneau anticii, se întetește sau scade, după o anumită măsură. Omenirea își arde, uneori la cea mai mare

⁸⁶ Ovidiu: „Donec eris felix multos numerabis amicos,/ Tempora si fuerint nubila, solus eris” (Până ce ești fericit, o să numeri amici o mulțime,/ Vremile grele viind, singur atunci”, în traducerea lui Eminescu).

intensitate, propria sa energie, propria sa viață. Până în momentul în care va găsi un ideal comun, ea va continua să fie divizată, să se certe peste gard, să se bată pe piețe și resurse, să-și dea cu leuca în cap, dar să se și regenereze, precum pădurile devastate de incendii, precum copacul lovit de trăsnet, precum iubirea rănită de ură.

Previziunile geopolitice efectuate de cei care se ocupă cu așa-ceva sunt așa cum sunt. Adică de toate felurile. Cu optimisme și deșertăciuni, cu avertismente și descurajări, cu interese și încurajări. Omenirea nu se mulțumește nici cu ceea ce are, nici cu ce nu are. Pământul, deși este probabil capabil să adăpostească, triplul sau chiar quadruplul populației actuale, oamenii și, mai ales, comunitățile lor nu au suficient loc, nici suficiente resurse, se află într-o permanentă competiție și niciodată nu reușesc să ajungă, mai mult de un sfert de monadă, într-un echilibru benefic pentru toată lumea. Previziunile lor asupra viitorului îmbracă tot spectrul de stări și configurări, de la optimism la pesimism, de la sublim la ridicol, de la tragic la catastrofal. Serviciile secrete americane, spre exemplu, folosindu-și toate abilitățile, posibilitățile și puterile lor analitice, elaborează, din patru în patru ani, în folosul președintelui Statelor Unite, niște evaluări și prognoze geopolitice de mare amploare, pe componente strategice imense, în stil american. Actualul președinte, odată cu începerea celui de al doilea mandat al său la Casa Albă, a avut și are la dispoziție o astfel de analiză, care vizează orizontul anilor 2030 și care-l avertizează pe numărul unu american că marele Occident este în declin. O spusese și Otto Spengler între anii 1928 și 1932, așa cum o spusese și Otto Seeck, în cartea sa, *Declinul Antichității*. Desigur, pentru Otto Spengler, declinul era o fază a dezvoltării ciclice, iar mesajul înțeles de compatrioții săi germani a fost acela că, după furtuna pustiitoare din Primul Război Mondial, va veni, pentru Germania, soare. A venit... Hitler, care a însuflețit marele popor cu un nou ideal, apoi cel de-Al Doilea Război Mondial, care a pulverizat pur și simplu idealul găsit de Hitler și a îngenuncheat Germania, apoi, astăzi, pentru Germania reunificată, a apărut din nou soarele. Și încă ce soare! Germania este cea mai dezvoltată țară din Europa, motorul Uniunii Europene și, probabil, după un apogeu luminos, va urma un altul și mai luminos... Lumină care ne vine și nouă, azi, așa cum ne vine, de pe meridianele europene unde trudesce și supraviețuiesc milioane de Români alungați din România dezastrului post-socialist...

Declinul Occidentului, în concepția celor care fac această analiză geopolitică pentru Casa Albă și pentru restul lumii, nu se datorește doar ineficienței lui, ci mai ales emergenței puterilor asiatice și altor puteri de pe mapamond. Probabil că, până în anii 2030, puterea economică numărul unu a lumii va fi China care, împreună cu țările BRICS (Brazilia, Rusia, India, China și Africa de Sud), va domina din punct de vedere economic lumea, cauzând serioase restricționării asupra bugetelor militare ale Occidentului,

îndeosebi ale SUA, stat care-și va menține, totuși, spun analiștii serviciilor de informații americane, hegemonia militară. Washingtonul și aliații săi istorici – Marea Britanie, Franța, Germania și Japonia – trebuie să se mulțumească cu un loc secund. Declinul economic al Occidentului va fi foarte serios, de la 56% cât reprezintă puterea economică occidentală în acest moment, la 25% în următoarele două decenii. Iar fără o economie și fără finanțe pe măsură, acest Occident, condus de SUA, nu va mai putea fi jandarmul lumii. Asia reunită va fi, potrivit acestui studiu, mai puternică decât Statele Unite și Uniunea Europeană la un loc, în termeni de populație, PIB, investiții tehnologice și chiar cheltuieli militare. Și care, se pare, nu are deloc intenția de a fi jandarmul lumii. Fără îndoială, Uniunea Europeană va continua drumul său cu mai multe viteze (deși, oficial, nimeni nu o spune), cu state care se mențin în eșalonul puterii și state de periferie, aduse să fie așa, în primul rând prin politicile dezastruoase ale celor care le conduc și, apoi, prin crearea unor situații în care politicile regionale ale Uniunii Europene sunt înțelese și chiar folosite de către unii dintre diriguitorii UE și de către oportuniștii UE pentru diminuarea rolului statelor de drept și chiar pentru distrugerea patrimoniilor și sistemelor de valori ale unor state, între care se află și România.

Dincolo de această evoluție oarecum paradoxală a Uniunii Europene și a țărilor care o compun, cea mai mare bătălie geopolitică a secolului se duce, într-un prim concept, între puterile emergente și puterile occidentale tradiționale, primele construindu-și încet, încet, suporturi economice și financiare durabile, într-o diversitate culturală cel puțin stimulativă sau, în orice caz, non-conflictuală (culturile nu generează conflicte), iar celelalte, cele occidentale, încercând integrări prin impunere de standarde care, nolens, volens, duc la distrugerea sistemelor de valori ale unora dintre state, îndeosebi ale statelor mici sau care nu se bucură de o susținere comunitară remarcabilă, pe motiv că ele nu cer, nu știu să ceară, nu corespund, nu fac ce trebuie, n-au performanță, sunt corupte. Bravos, Uniune!

Puterile emergente au toată grija să se detașeze de filosofia integrantă, presantă și ofensivă, impulsivă occidentală și să-și concentreze eforturile pe un progres prioritar economic, încercând un management financiar mai puțin distructiv, fără însă a neglija competiția cu Occidentul pentru tehnologii, piețe și resurse. Această arhitectură emergentă are (cel puțin așa se spune și se scrie) alte coordonare și alte modalități de construcție decât cele occidentale, bazându-se în principal pe alte poziții decât cele pe care se situează țările din fostele imperii (raportul se referă la JAFG – Japonia, Anglia, Franța, Germania). Analiza CIA are în vedere și grupul unor pivoți regionali, de care vorbea și Brzezinski cu ani în urmă, format acum din Columbia, Indonezia, Nigeria, Etiopia, Turcia și Vietnam, care devine un

grup de influență mondială, cu un rol foarte important în reconfigurarea grilei geopolitice a viitorului.

Asemenea previziuni sunt precum drumul unui portavion sau unei nave uriașe într-un ocean. Contează doar furtunile de cel mai înalt grad care le pot clinti. Bărcuțele n-au ce căuta în largul oceanelor. Navighează doar pe lângă țărături. Cu grijă să nu se izbească de corali.

Cu sau fără voia ei (deși e greu de identificat această voie), lumea înaintea spre o tehnologizare foarte înaltă, din ce în ce mai înaltă, revoluționară chiar, capabilă de performanțe incredibile, dar și spre un nivel de cogniție care, probabil, nu a mai fost niciodată atins pe planeta Pământ. Spunem „probabil”, întrucât n-avem cum să știm (cel puțin deocamdată), dacă, pe planeta Pământ, civilizația noastră este singura (apărută în mod firesc, ca urmare a stadiului atins de planetă astfel încât să fie posibile viața umană), sau dacă, înaintea ei, au mai existat sau nu și altele. Probabil că au mai existat, dacă avem în vedere infinitatea formelor de existență a lumii. Dacă, spre exemplu, chiar în epoca noastră, pe planeta Pământ ar exista o civilizație, compusă tot din oameni ca noi, dar nu de frecvența noastră, în jur de 80 Hz, cât are ADN-ul uman, ci de frecvența luminii invizibile (și ea foarte complexă), acești oameni de frecvența luminii, să le zicem *lumineni*, nu s-ar vedea de către ochii noștri, dar care ar trăi totuși paralel cu noi, cu problemele lor complicate și cu modul lor de a cunoaște și înțelege lumea (doar lumea lor își, probabil, și pe a noastră dacă i-o fi dus mintea lor lumină la o astfel de constatare), planeta și Universul. Ar fi posibil că ei să ne vadă (sau nu) foarte bine pe noi, să ne privească așa cum privim noi pietrele etc., iar viteza cu care ei se deplasează de colo-colo să fie cea a... luminii. Ca să nu mai vorbim că însăși cogniția este o realitate care se detașează de cea fizică, dar care generează teribilele mijloace fizice de care dispune omul azi pentru a trăi cum vrea el pe planeta Pământ. Când vom ajunge în societatea cogniției, în societatea epistemologică, probabil că importanța omului fizic, a acestui trup câteodată frumos, dar mai tot timpul păcătos, se va diminua semnificativ.

Lumea a început deja de mai multă vreme globalizarea informațională și, deci, cognitivă. Rețeaua este o realitate care creează numeroase efecte, cel mai important dintre acestea fiind posibilitatea accesării în timp real a informației. Rețeaua a generat spațiul cibernetic – ea fiind elementul de bază al acestuia – iar spațiul cibernetic a generat, la rândul lui posibilitatea ca oamenii să se grupeze în mii de rețele profesionale sau de socializare, în comunități care altădată n-au existat și care fac posibile multe alte realități cândva de neconceput. Acest spațiu este important atât pentru universul cogniției, cât și pentru generarea unor noi forme și formule de virtualizare, a

unor noi relații între oameni. Aceste relații depășesc, practic, orice bariere, trec peste orice sloganuri și creează deveniri greu previzibile.

Internații nu sunt doar niște oameni care butonează tastatura unui calculator și un maus, pentru a socializa sau pentru a trăi într-un altfel de spațiu decât cel care există la școală, la locul de muncă, în cartier, la discotecă, în parcul de distracții, pe munte, la mare sau în localurile de noapte, ci și niște consumatori de produse de rețea, niște beneficiari ai rețelei, dar și niște obiecte ale ei. Rețelele permit intervenția oricui, inclusiv a unor elemente extrem de periculoase, care creează nu doar probleme complicate privind securitatea ciberspățiului și scoaterea din intimitate a omului, posibilitatea controlului cibernetic al acestuia și a manipulării lui de către cei pregătiți în mod special să o facă, ci și pericole și amenințări cibernetice sau subumane de o gravitate extremă. Mai mult, unele dintre cercurile conspirative care populează de multă vreme această planetă și care proliferază de la o epocă istorică la alta, au la îndemână douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru pentru a crea și folosi tot felul de tehnici de manipulare informațională și de altă natură, mult mai periculoase și mai eficiente decât tot ce a existat în această civilizație pe planeta Pământ.

Rețeaua devine, deopotrivă, teatru de operații și mijloc de luptă al războiului cognitiv, iar beligeranții nu mai sunt doar statele, ci și marile corporații, puterile din umbră, entitățile non-statale capabile de performanțe în acest spațiu, organizațiile teroriste și, mai ales, marile cercuri financiare care urmăresc folosirea noilor oportunități de rețea pentru controlul total al planetei prin mijloace financiare.

Deși, prin intermediul rețelei, ar trebui ca omenirea să iasă în mod semnificativ din incertitudinile ei ancestrale foarte periculoase și să-și armonizeze mai bine valorile și chiar interesele, evenimentele arată că rețeaua nu a redus cu nimic nici conflictualitatea, nici pericolele autodistrugerii acestei lumi prin posibilitatea declanșării ultimului război violent al civilizației noastre – să-i zicem cel nuclearo-cognitiv (componenta nucleară fiind „globul de sare” de pe sobă, din povestea românească, iar componenta cognitivă pisica imprevizibilă care ar putea să-l facă să cadă în capul celui de lângă sobă) –, ci, dimpotrivă, l-a accentuat și mai tare, i-a oferit chiar un vector: *controlul prin informație, cogniție, finanțe și rețea exercitat asupra tuturor oamenilor, distrugerea statului de drept, ca entitate conservatoare a civilizației actuale și crearea unui cadru haotic benefic pentru anumite mari puteri și, mai ales, pentru cercurile de interes care le controlează din umbră și le manipulează discret.*

Teoria conspirației, zonele negre ale civilizației noastre, interesele globaliste ale unor cercuri care-și asumă de secole managementul strategic al planetei, fără s-o facă în văzul lumii (dar toată lumea știe și, potrivit voinței lor, trebuie să știe sau măcar să bănuiască forța pe care acestea o au, tocmai

pentru a se teme în măsură suficientă de ele), se folosesc cum nu se poate mai eficient de acest nou instrument (rețeaua) și de acest nou concept (informație în timp real) pentru a polariza bogăția și sărăcia, pentru a menține acea stare de incertitudine, de conflictualitate și de insecuritate care să le asigure lor și numai lor perpetuarea puterii, accesul neîngrădit la piețe și resurse etc.

Aproape toate conceptele de securitate și apărare care se vehiculează astăzi în lume au, înapoia lor, alte concepte mult mai complicate și mai sofisticate, care statuează diferite niveluri de securitate și insecuritate, în funcție de anumite interese, precum și numeroase modalități de control al securității și insecurității, astfel încât nivelurile de amenințare și cele de vulnerabilitate să fie și ele diferite, controlabile și reglabile prin fel de fel de politici și strategii, în general, inaccesibile statelor mici, statelor dependente și muritorilor de rând.

3. Universul de ceară al statelor

Există, la ora actuală, cel puțin cinci mari categorii de state și o mulțime de alte categorii de entități interstatale, non-statale și chiar suprastatale care contează însă semnificativ în dinamica mediului de securitate actual:

- *statele democratice de tip occidental*, cu două nuclee foarte puternice – Statele Unite și Uniunea Europeană – caracterizate prin înaltă tehnologie, resurse financiare, politici și strategii de dominanță mondială (SUA) sau regională (UE);

- *statele emergente*, care formează forumul BRICS (Brazilia, Rusia, India, China Africa de Sud), cu cinci nuclee: China, Rusia, India, Brazilia și Africa de Sud, dar și cu o pleiadă de alte state care se aliniază din ce în ce mai mult conceptului de pro sau non-occidental, unele fiind considerate și chiar evaluate ca state pivot – Ucraina, țările Asiei Centrale, țările caucaziene, Turcia, Egipt, Pakistan, Arabia Saudită, altele ca forțe principale, iar altele ca forțe sau mijloace periferice, de nișă;

- *statul Israel*, care nu face parte din nicio categorie de state, ci reprezintă un stat unic, cu o filozofie cu totul specială, care se sprijină pe trei mai piloni: Statele Unite, Uniunea Europeană, marile bănci și marile instituții financiare occidentale, cu care formează un complex dependent de sistemul financiar al lumii occidentale, sistem ofensiv, dominator și acaparator, dominat de evrei, pe care statul Israel îl folosește, în primul rând, pentru propria-i securitate (securitate de tip activ, ofensiv, conspirativ.) și, în al doilea rând, pentru distrugerea sau cumințirea statelor incomode;

- *statele arabe și islamice*, cu nuclee parțial dezintegrate sau cu probleme mari: Iran, Turcia, Egipt, Arabia Saudită, Pakistan și cu o mulțime de alte state aliniate la conceptul de musulmanism, islamism, arabism;

- *statele periferice*, alcătuite din pleiada statelor care se aliniază statelor democratice de tip occidental, statelor emergente și statelor arabe și islamice sau, pur și simplu, fac o notă separată, așa cum este, spre exemplu, Coreea de Nord;

- *marile identități financiare de tip occidental*;

- *organizațiile, organismele și instituțiile internaționale*, precum ONU, OSCE și organizațiile regionale de securitate și cooperare etc.;

- *alte entități, formațiuni, rețele etc.* ale terorismului, criminalității organizate transfrontaliere, traficului ilegal, mafiei și altor activități desfășurate împotriva ființei umane, economiei, mediului, securității și păcii.

3.1. Statele democratice de tip occidental

Statele democratice de tip occidental sunt un fel de El Dorado, mai ales pentru statele periferice din toate zonele. Europa Occidentală și Statele Unite ale Americii s-au format prin emigrarea populațiilor din zonele periferice, îndeosebi din Asia, dar și prin emigrarea masivă a Occidentului European în America și Oceania.

Beneficiind de condiții cu totul speciale, precum și de aportul inteligenței migratoare cooptată aici, aceste două zone speciale ale lumii – Europa Occidentală și Statele Unite, două entități ale aceluiași trunchi –, precum și datorită atitudinii ofensive existente în gena populațiilor care s-au stabilit aici, s-au consolidat și s-au pregătit temeinic pentru a explora, cunoaște și, apoi, pentru a cucerii întreaga lume, în căutarea bogățiilor planetei.

Folosindu-se de toate acestea și de vulnerabilitățile populațiilor sedentare, această civilizație ofensivă, chiar agresivă cum o numește însuși Samuel P. Huntington, a evoluat incredibil în acest spațiu și în acest concept cuceritor, în comparație cu o altă mare civilizație – cea sinică –, un alt mare rezervor de populații, creiere și înțelepciuni, care s-a mulțumit însă doar cu rolul său de generator sedentar de cultură, inteligență creatoare și sfințire a locului.

Este în firea Occidentului să impună conceptele sale (progresiste, desigur), să creeze, să cucerească, să cultive peste tot un modus vivendi specific ei, denumit azi, democrație de tip occidental, preluat și acesta de la greci și menținut, cam în același spirit, două milenii și jumătate și amplificat prin voința de a impune.

La un moment dat, Statele Unite, rupte de originea populațiilor din care s-au format, adică de mama Europa, s-au crezut protejate de ocean și au

aplicat, în devenirea lor, un concept autoizolaționist, concretizat prin ceea ce s-a numit doctrina Monroe. Amiralul Mahan a fost însă de o altă părere și le-a spus confrăților săi, prin două cărți celebre - ***The Influence of Sea Power upon History***, 1660–1783 și ***The Influence of Sea Power upon the French Revolution and Empire***, 1793–1812 (apărută în 1892) că, de fapt, *cine stăpânește marea stăpânește și lumea*. Și americanii, urmându-i sfatul, au realizat, în ani care au urmat, cea mai performantă flotă militară a tuturor timpurilor, prezentă pe toate oceanele lumii și controlând, practic cvasitotalitatea comunicațiilor maritime și a punctelor strategice de interes major de pe mare. Practic puterea maritimă a SUA este singura de pe glob care asigură efectiv stăpânirea mării.

Conceptul strategic american este cel de control strategic absolut al infospațiului, ciberspațiului, geospațiului, hidrospațiului și cosmospațiului, astfel încât dominanța strategică a Statelor Unite asupra Terrei să fie atât de sigură, de sofisticată și de bine structurată, încât nici chiar o cădere masivă economică și financiară să n-o afecteze major. Chiar dacă, în următorii ani, China poate deveni puterea economică numărul unu a planetei, puterea militară numărul unu a lumii, susținută de alocații bugetare de peste 750 de miliarde de dolari anul trecut, rămâne, fără îndoială, Statele Unite.

Dar și problema dominanței economice devine discutabilă. Statele Unite și Uniunea Europeană realizează, împreună un PIB uriaș, de 34.560 de miliarde de dolari, și este greu de presupus că, în următorii ani, țările BRICS sau alte grupări de țări ar putea ajunge la o astfel de performanță. De aceea, bătălia dintre interesul vital occidental – care este, credem noi, dominanța strategică a lumii, controlul resurselor și generarea unui mediu de securitate care să asigure controlul conflictualității – se va duce într-o configurație disimetrică și chiar contrasimetrică, în care, în continuare, vor conta finanțele, informația și tehnologiile.

3.2. Statele emergente

Statele emergente nu sunt sau nu par a fi o alternativă la puterea occidentală, ci o construcție geopolitică și geostrategică de un alt tip, predominant economic și financiar, ce se dorește a fi unul non-agresiv, comprehensiv și comunicativ, cu păstrarea arealului și esențialului, adică a sistemelor de valori, a patrimoniului, deci a culturilor, și, evident, a diferențelor.

Principala preocupare a statelor emergente – cele mai mari dintre ele grupate în BRICS – este aceea a realizării unui scut comun (în primul rând economic și financiar) de protecție împotriva expansiunii occidentale și a unui cadru necesar (inclusiv de securitate) pentru implementarea unui concept de dezvoltare durabilă.

De aici nu rezultă că țările BRICS se închid în propriile areale, ridică bariere la frontiere împotriva Occidentului și caută o cu totul altă cale. Nu, țările BRICS nu au un astfel de concept, ci unul mult mai flexibil, numai că, în relația cu Occidentul, nu joacă doar după regulile acestuia, ci și după regulile lor. Nu știm dacă țările BRICS vor reuși să implementeze în lume sau măcar în zona lor un sistem alternativ la actualul sistem financiar care este absolut distrugător pentru țările vulnerabile, dar monopolul financiar impus lumii de către FMI și Banca Mondială arată că, dacă se va continua în acest fel, în curând criza va ajunge la cea mai periculoasă dintre scadențe – războiul.

Or, războiul de azi, nu mai poate fi la fel cu cele trei războaie dezastruoase din secolul al XX-lea, adică aducător de profit pentru câteva grupuri din cartelurile petroliere și farmaceutice. Și aceasta, pentru că, între timp, au apărut noi arme ce nu mai pot fi atât de ușor controlate: arma nucleară actualizată și capilarizată, arma cibernetică, arma undelor, arma geofizică, arma geoclimatică și, mai ales, arma cognitivă.

Nu se știe dacă un posibil viitor război va mai avea sau nu un câștigător. Dar lumea se pregătește intens și pentru un astfel de război, chiar dacă nu știe mare lucru despre el. Statele emergente nu sunt nici ele dincolo de pragul critic al conflictualității de azi, reproiectată pentru mâine. Rusia s-a reînarmat, China deține deja tehnologii de vârf, inclusiv mijloace militare de ultimă generație, cum ar fi spre exemplu, superavionul J-31, India a comandat recent Rusiei 250 de avioane Suhoi PAK T-50 și Franței 124 Rafale, Brazilia și Africa de Sud sunt și ele în grafic, iar drama din Ucraina a arătat deja că un război rămâne un război, chiar dacă, în acest caz, confruntarea din teatru nu era și nu este decât un paravan vizual pentru noile re poziționări geopolitice de-a lungul unei falii strategice seculare: Marea Neagră – Marea Baltică, ieri, imperiile europene la Vest, Imperiul Rus la Est, azi, NATO la Vest, Rusia tot acolo.

Două din cele patru comandamente strategice ale Rusiei se află la originea culoarelor strategice maritime, respectiv, la Sankt Petersburg, pentru culoarul strategic baltic, și la Rostok pe Don, pentru culoarul strategic maritim de Sud (Marea-Neagră, strâmtori, Marea Mediterană), cele două ieșiri importante ale Rusiei la oceanul cald...

Noi ne aflăm în tabăra Vestului și clămpănim împotriva Estului, fără să ne dăm seama din timp și la timp că summit-ul de la Vilnius, din toamna anului 2013, a pus punctul pe „i” și a arătat care este, de fapt, realitatea. Adică falia, ruptura, imposibilitatea confluenței și, poarte, chiar războiul.

Între timp, industria de apărare românească a fost complet distrusă, specialiștii ei pensionați sau alungați, tehnologiile vândute sau făcute praf, porțile uzinelor închise...

Ce ne trebuie nouă așa ceva?! Sunt atâtea arme second hand care abia așteaptă să fie cumpărate de fraieri...

3.3. Statul Israel

Statul Israel nu seamănă cu nici un alt stat de pe Terra. Nu seamănă, de fapt, cu nimeni. Este un stat care seamănă doar cu el însuși. Un stat oficial aflat în Orientul Apropiat, care a strangulat fără drept de apel populația palestiniană, dar cu inima în marea finanță a lumii și cu artere vitale în toată lumea, mai ales în cea financiară, cea care, de fapt, face jocurile complicate ale acestei planete a nevăzului lumii din care se generează un târâm foarte extins al unui artificial de eon malign...

Marele american și Marele european au foarte mare grijă de acest pământ al făgăduinței, iar ONU și toate organizațiile pro ONU din lume se străduiesc din răputeri să asigure acestui stat de drept, de fapt și de impact, toată puterea, toată legitimitatea, toată considerația și toată protecția (inclusiv nucleară și informațională) de care are nevoie. Statul Israel, dincolo de legitimitatea sa ca pământ al lui Israel, are și o funcție strategică cu totul specială. Este un punct de presiune și de contrapresiune în lumea islamisto-arabă, care trebuie ținută tot timpul sub tensiune, divizată, conflictualizată și împiedicată cu orice preț să se unească în același concept și să atace cu miliardul ei de oameni și cu arsenalul ei confesional și cognitiv de dogme și precepte contra-simetrice, fixat deja, între altele, și în ideologia statului islamic, civilizația occidentală. Numai că lumea aceasta arabo-islamică, ce pare non-consonantă cu lumea occidentală (deși Avicena și Averoes l-au tradus pe Aristotel și pe ceilalți, într-o vreme când Europa uitase, ca și azi, de Grecia) a invadat deja lumea occidentală și, pe zi ce trece, devine tot mai prezentă și tot mai penetrantă în marile capitale ale Occidentului. În unele cartiere ale unora dintre aceste mari și minunate orașe, domină deja Sharia...

3.4. Statele arabe și islamice

Și lumea chineză, și lumea musulmană, și lumea arabă se extind, fiecare în felul ei, pe toate drumurile și pe toate arterele civilizațiilor terestre. Oriunde se află un loc sub soare, apare fie un chinez care trudește, face afaceri sau organizează o rețea, fie un musulman care face o moschee, fie un asiatic ce caută un loc de muncă, oricare ar fi acesta și oricum ar fi el... Franța percepe taxe de la 14 state africane, dar toate acestea plus frontierele Maghrebului s-au extins semnificativ și în Franța. Aceste frontiere ale fostelor colonii – azi plătitoare de taxe – s-au extins și în Anglia, și în Spania, și în Italia și în capitala europeană. Și s-au mai extins și în Germania, în Danemarca, în Norvegia, în Suedia și cam în toate țările europene,

generând probleme foarte noi, care nu au existat niciodată, de la Imperiul Roman încoace, pe bravul nostru continent...

Statele arabe și cele islamice care-și alungă, ca și România, populațiile, iar acestea pribegesc unde văd cu ochii pentru a supraviețui, au și ele, la rândul lor, ca mai toate statele de pe lumea aceasta, probleme interne, cu puterea, cu corupția, cu confesiunile, cu minciunile, cu adevărurile, cu opiniile, cu adaptarea la cerințele pieței, cu resursele exploatare în general de alții, cu vecinii și cu atâtea alte lucruri care mențin, întrețin, susțin și ne fac atât de grea și de imprevizibilă viața pe pământ. Dar marile presiuni nu vin de aici, ci de la cercurile care se erijează totdeauna în *supra, mega, intra* sau *contra*-putere pe planeta Pământ. Lumea islamică și cea arabă sunt, la ora actuală, nu numai extrem de divizate, ci și extrem de diversificate, de agitate și de contorsionate, astfel încât atacul lor concentrat asupra civilizației occidentale să fie aproape imposibil. Dar de aici nu rezultă că lumea aceasta de peste un miliard de oameni este și acceptă să fie sclavul unui alte lumi, tot de peste un miliard de oameni, sau privitoare la propriul ei dezastru, deși a cam făcut-o în „Primăvara Arabă”.....

3.5. Statele periferice

Nu există, oficial, o astfel de noțiune. Statele nu sunt nici periferice nici neperiferice, sunt doar stat și atât. Dar comportamentul unora dintre cei care ajung, într-un fel sau altul, în fruntea diferitelor instituții ale puterii centralizate, fie ea europeană, regională sau internațională, generează nu doar o astfel de percepție, ci și o astfel de realitate. România, a șaptea țară ca mărime și populație din Uniunea Europeană, este, la ora actuală, la periferia continentului european, umilită, dezindustrializată, depopulată, transformată într-o furnizor de resurse ieftine și într-o piață de desfacere. Cauza principală se află, deopotrivă, în managementul politic total neperformant (ca să nu-i spunem criminal) din ultimul sfert de veac, dar și impunerilor organismelor în care am solicitat să fim primiți – NATO și UE – (dând absolut totul pentru asta) de distrugere a obiectivelor economice ale țării, a accesului la piețele tradiționale, de înstrăinare a resurselor vitale și pierderii aproape complete a controlului asupra economiei, finanțelor și resurselor. Așa s-a ajuns ca peste 1200 de întreprinderi să fi distruse, 40 la sută din pământul țării să fie înstrăinat, o mare parte din pădurile României să fie jefuite pur și simplu, iar milioanele de români apti de muncă alungați peste hotare să-și caute acolo un loc de muncă pentru a supraviețui acestor vremuri ticăloase. În acest timp, o parte dintre diriguitorii clasei politice sau dintre trepădușii ei, în cârdășie cu rețele mafiote de tot felul și cu clanurile de țigani, au devastat România, au transformat-o în bani murdari pe care i-au depus cine știe prin care bănci de pe meridianele acestei lumi cumplite...

3.6. Marile identități financiare de tip occidental

Marile identități financiare de tip occidental sunt, după părerea noastră, centrul vital al crizelor, conflictelor și nenorocirilor noastre. Aceste mari identități sau ce or fi au încurajat, produs, întreținut și susținut distrugerea sistemelor financiare naționale ale statelor vulnerabile sau făcute să fie vulnerabile, pentru a le cumpăra pe doi cenți și a le gestiona apoi, după bunul lor plac. Bancorex-ul a fost distrus atât de rapid, în primii ani ai ultimului deceniu al secolului al XX-lea, ca și cum n-ar fi fost. BCR-ul și BRD-ul au trecut imediat în custodia unor bănci străine, devenind rapid dependente de acestea. Băncile străine le-au sufocat rapid pe cele românești și, prin urmare, întreaga economie românească a fost pusă la dispoziția lor. Rezultatul: distrugerea ei.

Românul a devenit astfel un consumator, un obiect de manipulat, un creier de colectat, un sclav de exploatat și un prost de umilit. Industria farmaceutică cere bolnavi pentru medicamentele sale, FMI-ul cere state constrânse să se împrumute pentru a-și grăbi agonia, marile centre de putere cer creiere, bolnavii europeni cer medici foarte bine pregătiți, asistente, femei de serviciu cu diplome universitare, șantierele Vestului cer muncitori calificați și conștiincioși, plătiși cu jumătate din salariul băștinașilor, Uniunea Europeană creează și impune, cui vrea să o asculte, politica euroregiunilor, spunând una și gândind alta, mileniul națiunilor se duce, iar cel al marilor corporații și magnaților de tot felul se perpetuează. Grecia sare ca arșă, România îngenunchează, politicienii se ceartă, în continuare, pe putere, mergând, ca și în vremea lui Cantemir, cu pâre la Înalta Poartă, iar românii se uită la televizor. Bravos, națiune!

3.7. Organizațiile, organismele și instituțiile internaționale

Aceste organizații, organisme, instituții și ce or mai fi, toate, sunt interstatale, nu supra-statale, sunt ale statelor nu deasupra statelor. Statele le-au creat pentru a le ajuta să rezolve problemele dintre ele, nu pentru a se închina lor. Toată lumea știe acest lucru – este o chestiune de drept internațional –, dar tot felul de demnitari nedemni de acest titlu pun suveranitatea la îndoială, se strâmbă când aud de ea, o consideră o frână în calea progresului, vor să scape cât mai repede de ea cedând-o cu dezinvoltură, așa cum, în România, aceiași inși cu ochii-n soare au cedat tot ce s-a putut și tot ce au vrut sau n-au vrut ei, adică tot, tot: și puterea politică, și demnitatea, și avutul, și finanțele, și resursele țării, cui a vrut să le ia sau să le preia. Desigur, pentru a scăpa de o astfel de ciumă ce se cheamă suveranitate și care, pe deasupra, mai înseamnă și responsabilitate. Ei n-au

înțeles (sau poate au înțeles mult prea bine, că-i duce destul de bine capul la tot felul de alte duceri!) că suveranitatea, azi, este la fel de importantă precum cea de ieri, ba chiar mult mai importantă ca ea, chiar dacă se bazează pe interdependențe. Sau poate tocmai de aceea. De ce să se chinuie ei, aleșii și culeșii neamului, ajunșii și neajunșii nației să facă ordine în casa lor și a noastră?! S-o facă Bruxellesul că de-aia-i capitală europeană! Ei, acești monștri de clan ai dezastrului național, sunt doar genialii manageri ai șpăgii, regula de aur a devenirilor și ochilor... Și condiția asta le ajunge! Pentru cel puțin trei generații, cred ei. Acesta este începutul sfârșitului. Restul sunt povești de spus prin campaniile electorale credulilor sau, prin show-urile de la televiziune cui are chef să asculte. Foarte puțini dintre cei care conduc astăzi destinele Europei și ale statelor europene mai înțeleg că, deocamdată, nu cele 323 de euroregiuni reprezintă Europa multimilenară de azi, ci statele europene, purtătoare de entități și identități civilizatoare, de valori, de patrimonii. Politica euroregiunilor poate un pachet de soluții pentru armonizarea economică și educațională, dar, în nici un caz, un substitut al politicilor naționale.

3.8. Alte entități, formațiuni, rețele etc.

Marele fluviu ce mătură tot este cel al băncilor, corporațiilor, multinaționalelor și producătorilor de medicamente. Omul, azi, a devenit un veșnic dator, un permanent cumpărător, un consumator dopat, un public-țintă și un obiect de manipulat. Tot mecanismul care-l deservește îl terorizează până la exasperare, zi și nopți, pe toate ecranele normale, anormale și virtuale, prin televiziunile comerciale și necomerciale, pe toate rețelele internet, pe toate site-urile de socializare, cu tot felul de oferte, de la supertelefonul care face de toate, la tableta cu telefon și cameră și la laptopul cu 16 Giga de ram, de la apartamentul care te așteaptă contra câtorva zeci de mii de euro, la creditul pe care banca ți-l dă chiar azi, pe loc, doar cu buletinul și, desigur, cu o garanție: casa.

Dincolo de aceste presiuni normale într-o economie de piață și într-o societate de consum, tot felul de alte și alte rețele, de alți și alți ofertanți, de funcționari cu cravată și fete cu ochi ce nu mai strălucesc, ci doar lucesc sau reflectă, de inși specializați în tranzacții, de purtători de cuvânt, de vânzători ambulanți, de pungași care-ți fură telefonul sau îți clonează cardul bancar îți fac capul calendar cu minunatele lor servicii și îți ocupă, practic, tot timpul, făcând-ți viața dependentă de ei și țara șvaiter. De îndată ce găsești tot, peste tot, ce rost mai are să te legi de un loc, să te întorci la izvoare, să te legi de amintiri, să-ți asumi responsabilități exogene, să-și pese de valori, de patrimonii, de țară, de patrie? Patria, azi, îți spun acești moguli ai totului ca tu să te simți cum vrei, este acolo unde îți este bine.

Societatea de consum a intrat deja în inima ta și îți dă totul, absolut totul. Totul în schimbul tău.

În loc de concluzie

Omul, care se vrea a fi totul, nu este, de fapt, nimic, chiar dacă și munca, și creditul, și consumul, și rețeaua, și informația, și cogniția se învârt în jurul lui, ca niște planete cuminți în jurul Omului-Soare. E mult prea mult ce se petrece și mult prea puțin din ce a mai rămas de făcut. Este posibil ca, din moment, în moment, să izbucnească, fie în zonele de conflict, fie în zonele cu resurse, fie în zonele ofensate și umilite de marea finanță, de limita extremă a lăcomiei, de cumplitul efect de rețea, Marele Război. Deși este plină vară, studenții iau vacanță, soarele este cu noi și noi căutăm confortul, pacea, liniștea și prietenia, în căldura inimilor și a luminilor ochilor care mai vor să vadă, sabia extranucleară a lui Damocles atârână din nou doar la câteva sute de kilometri spre Est de granița noastră, devenită, în acești ani, a României, a Uniunii Europene și a NATO. Problemele raporturilor de forțe, ale discrepanțelor, ale decalajelor, ale dependențelor, umilințelor, lăcomiei băncilor și celor care se află înapoia sistemului financiar și ale unei producții pe care n-o mai poate regla nici piața, nici banul, nici înțelepciunea, cele ale corupției și neputinței claselor politice angajate în interminabilele războaie ale puterii de a genera proiecte bune pentru țările lor, sunt atât de grave, încât numai o minune le mai poate menține așa, atârinate de un fir slab. În acest timp, omului-consumator, omului-dator, i se oferă absolut totul. Desigur contra-cost. Desigur, în schimbul lui. Piața și conceptele care promovează linear, intempestiv și cu celeritate drepturile intempestive, totale și nelimitate ale omului au dus, de fapt, la realizarea celui mai teribil sclavagism din câte au existat vreodată pe planeta Pământ. Omul poartă, azi, lanțurile consumului, ale dependenței de rețea, ale îndatorării pe viață, adică ale robiei financiare și ale cogniției neeliberatoare.

Omul liber de azi este cel mai înlănțuit om din toți câți au existat vreodată pe această planetă.

Și totuși, în acest vortex al oximoronului libertății, trăim, deopotrivă, libertatea și robia.

DEPENDENȚE ȘI INTERDEPENDENȚE...

Rezumat

Suntem independenți, dependenți sau interdependenți? Cât din noi mai este al nostru și cât din noi este condiționat de alții? Cum suntem noi la răscruce de gânduri, cogniții și civilizații? Mai aveam oare puterea, motivația, conștiința și interesul de a fi și a rămâne noi înșine? Putem oare fi altceva decât datori și consumatori, într-o civilizație a banului și a consumului? Ne mai putem oare întoarce vreodată la izvoare? Sau izvoarele noastre, din cauze ancestrale, au devenit efecte? De unde ar rezulta că, din cunoașterea sau anticiparea efectului, se extrage, deopotrivă, cauza acțiunii și parcursul ei. Cu alte cuvinte, izvoarele noastre nu mai sunt în trecut, ci în viitor... În această lume a translatării izvoarelor în efecte și a efectelor în cauze, mai putem oare avea identitate? Sau identitatea noastră constă în interdependențe?

Cuvinte-cheie: interdependențe, condiționări, inter-conflictualitate, echilibru, alienare

Résumé

Sommes-nous indépendants, dépendants ou interdépendants ? Combien de nous reste le nôtre et combien de nous est conditionné par les autres ? Comment sommes-nous aux carrefours des pensées, cognitions et civilisations ? Avons-nous de plus la puissance, la motivation, la conscience et l'intérêt d'être et de rester nous-mêmes ? Pouvons-nous, vraiment être une tout autre chose que d'être des débiteurs et consommateurs dans une civilisation de l'argent et du consume ? Pouvons-nous vraiment revenir jamais aux ressources ? Ou nôtres ressources, de cause des causes ancestrales, ont devenu des effets ? D'où, on résulterait que, de cogniscience et de l'anticipation de l'effet, on extrait, en même temps, la cause de l'action et son parcours. Autrement dire, nos ressources ne sont plus dans le passé, mais dans l'avenir. Dans ce monde de la translation des ressources dans des effets et des effets en causes, pouvons-nous encore avoir de l'identité ? Ou notre identité c'est des interdépendances ?

Mots-clefs: interdépendances, conditionnassions, inter-conflictualité, équilibre, aliénation

1. Independențe, interdependențe sau dependențe ?

Marile probleme ale lumii sunt invers proporționale cu grijile de fiecare zi ale omului mărunț, trebăluitor, sclav al trebuințelor lui minuscule, dar și cu problemele la fel de numeroase ale marelui om, ale omului infinit, unic și irepetabil pe Terra și în Univers, și, la urma urmei, ale fiecăruia dintre noi. Nu cred că ne pasă prea mult de programul de înarmare al lui Putin, de discursurile adaptative ale lui Obama, de încrâncenarea în impunerea austerității în spațiul european a doamnei Angela Merkel, de economia socială sau socialistă de piață a Chinei, dar care realizează performanțe uluitoare, de petele din Soare sau de soarta unui nou roboțel trimis de NASA pe Marte. Nu ne pasă nici măcar de programul HAARP al americanilor – subiect încă de senzație și de uimire în fața capacităților create de om de a se amesteca în rolurile, rosturile și efectele radiațiilor cosmice de înaltă frecvență și a efectelor lor asupra ionosferei și nu numai –, de numărul și calitatea exoplanetelor descoperite de om pe cer sau de cerul care, adesea, se coboară furios pe pământ. Chiar dacă toate acestea ne afectează masiv și intempestiv viața și se constituie într-o sabie ultramodernă a lui Damocles suspendată deasupra civilizației noastre, toate sunt, într-un fel, înafara noastră, ca un dat și nu se prea sinchiesc de ce vrem sau nu vrem noi, furnicile planatei. Ei, și? Ce am putea noi, niște muritori nevolnici, să facem împotriva acestor valuri uriașe pe care nici nu le putem vedea, nici nu le putem înțelege? Nimic. Sau mai nimic.

Ne pasă însă de creditul de la bancă, pe care abia putem să-l rambursăm, de locul nostru de muncă devenit din ce în ce mai nesigur și mai al altora, de medicamentele de care suntem, cu toții, tineri și bătrâni, tot mai dependenți, așa cum suntem strâns legați de bănci, de dobânzi, de reclamele stupide și agasante de la televizor, de o subcultură agresivă, violentă și pestilențială, de telenovele, de filmele de groază, de lipsa valorilor autentice din cultură, de căldura infernală a verii și de frigul capricios al iernii, de atacurile deșănțate ale altora la adresa valorilor naționale și a dreptului nostru la pământul pe care ne-am născut și la resursele lui, la gând și la cuvânt. Nu ne pasă prea mult nici de ce fac, când și cum fac ce fac sau ce nu fac politicienii români – unii dintre ei puși pe căpătuială, lacomi și abjecți în toate sensurile cuvântului – din sfânta noastră țară, de cele mai stupide performanțe realizate vreodată în România în ceea ce privește cedarea la alții a aproape tot ceea ce este românesc. În acest amalgam de criminalități și stupidenii cât inelele lui Saturn, omul obișnuit, omul care încă mai are un loc de muncă, dar și cel care nu-l mai are, omul-cetățean-român rămas încă în România și omul-cetățean-român plecat și, deopotrivă, alungat din România, pentru a-și găsi un loc de muncă pe meridianele Europei și ale lumii, de cele mai multe ori slugărindu-i pe alții, nu are aproape nicio șansă să se întoarcă

la demnitate, la bunăstare, la liniște și la o viață normală, la el acasă. Aproape unica lui șansă – chiar dacă este un om educat și foarte bine instruit – a mai rămas doar aceea de a fi dator, slugă, un mic robot (dacă are calificările necesare) și o frunză în vânt. Șansa românului de rând, astăzi, într-o lume a tuturor posibilităților și a tuturor șanselor, este neșansa de a fi ajuns aici, în acest punct de reînrobire națională pe termen foarte lung. De altfel, așa cum bine știm, n-a prea avut mai deloc, în îndelungata sa istorie, o astfel de șansă. Iar atunci când a avut-o (cât a avut-o), mai-marii lumii, în cârdășie cu mai-marii țării, l-au adus rapid la condiția sa umilă de cap plecat, de slugă și de sclav. Casa lui cu flori în pridvor din România nu mai există, mai exact, a devenit o casă fluidă – când aici, când în altă parte –, pe care bietul om și-o cară (virtual, desigur), ca melcul, oriunde mai poate găsi, contra unei munci de sclav, contra propriei sale robii, un colț de pâine pentru el și familia lui. Comunismul i-a dat și i-a luat iluzia de libertate, transformându-l în slujbaș necondiționat al statului („pământul este-al celor harnici, cei leneși plece unde vor”, dar statul nu era națiunea, cum se scria prin textele de-atunci, ci doar cei care confiscaseră națiunea, chiar în numele libertății ei), capitalismul, revenit agresiv pe moșia acestui popor și în casa lui, i-a condiționat și mai teribil condiția de libertate, îndatorându-l pentru toată viața la bănci, la patron, la străinătate și dându-l pur și simplu afară din casa lui, dată la alții rapid, imediat, precipitat, direct și necondiționat. Luați voi, străinilor și ajunșilor, casa mea la care am muncit patru mii de ani și, dacă sunteți amabili, acceptați ca, în schimb, să-mi acordați permisiunea de a vă fi, vouă, stăpânilor mei, toată viața mea, slugă umilă, de a-mi recunoaște sărăcia, neputința și condiția de sclav, de a vă spăla pe picioare și de a vă sluji necondiționat câte zile voi mai avea...

Asta s-a dorit și asta se dorește de la noi. Să spunem și chiar să credem aceste cuvinte. Să le luăm ca pe un *modus vivendi*. Și chiar le-am luat. Deja 40 la sută din pământul țării este vândut la străini... Iar ajunșii din România, în schimbul ajungerii lor și ungerii lor în posturile în care au ajuns (unii, prin votul nostru, alții furând votul nostru și ajutați masiv de către cei ce se ocupă cu o astfel de ajutare), dau, în continuare, totul. Austria mai are puțin și rade toate pădurile de pe pământul românesc, în timp ce, la ea acasă, este interzis să te atingi și de un singur copac, dacă n-ai motive foarte serioase și aprobare de la împărăție să o faci. Un intelectual din Reghin, fost șef de secție sau director al unui departament de la C.P.L. Reghin, Orașul Viorilor, de unde și eu mi-am cumpărat, în 1984, cele mai bune schiuri pe care le-am avut vreodată, cu care merg și azi pe pârtie, îmi spunea că îl doare sufletul când, pe sub fereastra sa, trec zilnic, spre Austria, tiruri uriașe încărcate cu lemn amputat din pădurile Românei. Tăierea pădurilor, în afară de faptul că lipsește România de una dintre bogățiile sale naturale imense, duce la schimbarea regimului pluvionar, deci a climei, mai ales dacă procentul

pădurilor care mai rămân coboară sub 26 la sută. Imperiul austriac a revenit în forță. Lui îi aparțin o parte însemnată din resursele energetice ale României, ale poporului român, băncile lui fac profit în România, produsele lui se vând pe toate piețele din România, în timp ce produsele românești devin, din ce în ce mai mult, o raritate. S-a ajuns la una dintre cele mai mari absurdități de când există România și pământul românesc: *România, care are unul dintre cele mai fertile pământuri din Europa, importă 70 la sută din produsele sale alimentare*. Precupeții din piețe își fac un titlul de mândrie din a afișa, pe tarabele lor, spre exemplu: „Avem roșiile românești”. Ca și cum roșiile românești ar fi aduse cu rachete spațiale de pe o altă planetă. Cu 30 de ani în urmă, roșiile românești se vindeau și pe piețele de la Viena și chiar se făcea coadă la ele. Acum... roșiile românești nu mai există. Toate au devenit... cartonate, lipsite de calități nutritive și chiar neconsumabile. De-a lungul anilor, printr-o politică criminală, autoritățile române au acceptat, au încurajat, au susținut și au întreținut invazia, printr-o concurență neloială, a produselor străine pe piața românească, până când România, al cărui sol este capabil să hrănească lejer 80 de milioane de oameni, a fost pur și simplu sufocată de produse agricole străine din Turcia și de pe piața europeană de foarte proastă calitate.

Nimănui nu-i pasă, iar sedentarul român nu crâcnește, pentru că n-a crâcnit niciodată în istorie. Totdeauna și-a aplecat grumazul și a purtat cu smerenie jugul. Mă mir cum de nu a dispărut până acum din istorie și de pe pământul pe care i l-a dat Dumnezeu cu mii de ani în urmă.

Aceasta este drama ancestrală a acestui popor al nostru, adus totdeauna de alții și de cozile lor de topor la condiția de sclav la străini, la alogeni și la trădătorii autohtoni în propria sa casă. Doar atunci când s-a ivit un Ștefan cel Mare și un Mihai Viteazul, s-a trezit și el din amorțire. A pus mâna pe arme și a făcut zid la porțile creștinătății, în apărarea valorilor acesteia. În cele două Războaie Mondiale, s-a alăturat celor care i-ar fi garantat întregirea neamului, iar în cel de al treilea – Războiul Rece – a încercat, după plecarea trupelor sovietice, să-și refacă, așa cum s-a putut și cât s-a putut, demnitatea națională. O demnitate pe care au redistribuit-o pungașii și leprele post-decembriste din România, cozile de topor ale celor care abia așteptau să resubjuge sfânta noastră țară.

Acum, în această epocă, presiunile asupra lui, asupra acestui popor român, sunt și mai mari. Oferta de dincolo de hotare pentru creiere i-a orbit aproape pe toți. Aproape toți cei care reușesc, fie și vremelnice, anumite performanțe în procesul de învățare, visează să devină mari cercetători, mai profesori, mari oameni de știință, mari artiști nu în România (pentru că în România nu te recunoaște nimeni), ci în America sau în marile capitale europene. Dacă rămâi aici, vei fi un nimeni cu diplomă de studii superioare, chiar un șomer, dacă te duci acolo, la pomul lăudat, este foarte posibil ca,

dacă ai cap și foarte mult noroc, să ajungi departe... Ceea ce este, desigur, foarte adevărat.

Intrarea României în NATO și în Uniunea Europeană trebuia să aducă securitate, libertate și, evident, prosperitate poporului român. N-a adus nimic. Unii dintre militarii români și-au pierdut viața prin teatrele de operații ale lumii, în timp ce, în țară, armata a fost profesionalizată (fără modernizarea înzestrării), redusă de la peste 300.000 de militari la 75.000, industria de apărare distrusă, gradele militare umilite și acordate drept recompensă cui le-a vrut și cui nu le-a vrut. S-a ajuns la enormitatea ca un civil, un fost subofițer sau un fost soldat fruntaș să primească gradul de general, iar un proiect de lege inițiat de vreo 32 de parlamentari prevede ca toate gradele militare să poată fi vândute cui vrea să le cumpere, contra unor sume de bani care să consolideze bugetul de apărare, întrucât, vezi Doamne, țara nu are bani. Nu are, de vreme ce toți banii țării – cei existenți în băncile românești rase imediat după 1989 de pe suprafața pământului, pentru a face lor invaziei băncilor străine, și cei realizați prin truda nației – au intrat în buzunarele mafioților și ale unora dintre politicienii corupți ai României. Americanii, partenerii noștri strategici, în loc să ne ofere, contra-cost, câteva escadrile de F-35, ne-au facilitat achiziționarea unor avioane second hand de la portughezi – bune și acelea –, dar pentru niște umili, pentru niște neica nimeni, nu pentru o țară care a fost printre primele din lume care a avut aviație, care a avut o industrie aeronautică ce putea deveni chiar performantă, dacă se ocupa cineva din conducerea țării și de așa ceva și nu doar de înstrăinarea și devalizarea patrimoniului național. Desigur, unii și, din păcate, destul de mulți dintre cei aleși de poporul român în funcții importante de conducere a României, fie că n-au avut habar de ce se întâmplă, fie că nu le-a păsat nici de industria de apărare, nici de industria metalurgică, nici de cea minieră, nici de agricultură, nici de învățământ, nici de cultură, nici de patrimoniu, nici de rezervele energetice strategice, nici de nimic, în afară de propriile lor buzunare, s-au comportat ca niște copii cărora li s-a dat o jucărie nouă: aceea de a fi la putere și de a fi băgați în seamă de Occident... Și chiar dacă le-ar fi păsat – pentru că nu toți politicienii sunt inculți, hoți, pungași de drumul mare, corupți și criminali –, tot n-ar fi avut vreo șansă, întrucât malaxorul cu care am fost extrași cu forcepsul din condiția noastră și aruncați în grădina cu deșeuri a altora toacă și pustiesc patriotismul, demnitatea, responsabilitatea și sufletul.

Faptul că milioane de români au plecat din țară peste hotare în căutarea unui loc de muncă pentru a supraviețui, în timp ce locurile lor de muncă din România au fost pur și simplu distruse odată cu industria, cu agricultura, cu învățământul, cu cultura, nu este unul oarecare, ci efectul unui război cumplit dus împotriva României, deopotrivă, din afara țării, de către toți cei interesați de supunerea României, și din interiorul țării, de

inconștienți, de trădători și de cozile de topor ale marilor corporații care vor să distrugă complet elementul național, desigur, acolo unde le merge... Și, în România, le-a mers și le merge din plin, pentru că românescul îndobitocit chiar a crezut sloganul afișat de ei pe toate ecranele că așa e bine...

Bravos, Națiune!

Prostiile uriașe ale celor care au condus și conduc țara, bătălia lor absurdă și ticăloasă, cu orice preț, pentru putere și influență, imoralitatea crasă, aroganța nemăsurată, ca și cum faptul de a fi ales ar fi un drept sacru al lor și numai al lor, și nu o obligație excepțională, de înaltă onoare, zidurile pe care și le-au ridicat în jurul cetății puterii, neînțelegerea fenomenelor și proceselor din lume și din societate, necunoașterea interesului strategic vital al țării sunt caracteristici comune ale majorității celor care ajung în parlament, în guvern, la Președinție, la primării, în consiliile locale și în întregul aparat birocratic. Iar omul de rând trebuie să plătească, fără crâcnire, absolut tot: luxul lor exorbitant, vilele în care unii dintre ei locuiesc (ca și cum, înainte de a fi aleși, n-ar fi avut case), deplasările lor absurde unde vor, când vor și cum vor, la care se adaugă serviciile (privatizate sau nu) de care ar trebui să beneficieze bietul om contra a tot felul de asigurări obligatorii care-i golesc sărăcăciosul lui buzunar: consultațiile la medic, sutele de taxe care înjumătățesc bruma de salariu – cel mai mic din Europa –, locul de parcare, tot felul de timbre, tot felul de caziere – inclusiv cazierul financiar –, tot felul de impozite, ca să nu mai vorbim de jaful de la pompele de benzină și motorină, unde patronii fac ce vor și cum vor ei cu prețurile carburantului, într-o țară a petrolului și a gazelor naturale, care a fost cândva prima dintre primele în ceea ce privește petrolul, industria petrolieră și știința exploatării și prelucrării petrolului...

Tot ce am avut a fost distrus. Tot ce n-a putut fi distrus a fost vândut rapid, ca să scăpăm de povara oricărei avuții. Tot ce am știut am uitat. Tot ce am creat am dat la alții. Toate cuvintele care se spun și pe care le spunem noi înșine despre noi sunt de dispreț, de ură, de furie, de neputință, de păgubiți, de umiliți, de sclavi care-și acceptă umilința și soarta. Așa cum sunt și cele pe care le scriu eu aici, cu durere și revoltă. Nouă nu ne-a mai rămas decât condiția umilă de popor migrator prin Europa, de săraci lipiți pământului (dar nici pământului, pentru că și pe acela l-am vândut pe... gratis la alții), de măturători, de slugă în casă, de infirmieri, de femei de serviciu, de muncitori necalificați sau de meșteri deosebiți, plătiți însă, acolo, la ei, în curțile lor, doar cu jumătate din salariile englezilor, italienilor, spaniolilor, nemților, austrieților, francezilor și ale altor categorii profesionale din țările respective, în care românii au emigrat cu milioanele, alungați din țară în ultimul sfert de veac de o conducere absolut criminală.

E drept, creierele din România și de pretutindeni găsesc, în marile metropole occidentale, toate condițiile pentru a produce cogniție, inteligență,

găsesc și salarii cu totul deosebite, de mii și chiar de zeci de mii de euro și de dolari. În țara lor de origine, adică în umilă noastră Românie, ajunsă în coada Europei, așa ceva nu este posibil, atât datorită ticăloșiei conducerii și birocratismului deșănțat, legilor care favorizează infractorii, cât și presiunilor uriașe care vin din afară. Acest lucru va aduce marilor metropole occidentale totdeauna cunoaștere, inteligență creativă, libertate și, mai ales, prosperitate. În jurul acestor metropole, se va grupa, în continuare, spuma calităților umane luate de pretutindeni, inteligența, bogăția, excelența și, pe această bază, puterea. Desigur că asemenea centre și marile puteri care le-au creat le susțin și le întrețin vor promova și chiar vor impune totdeauna, inclusiv prin forța armelor, libera circulație, dreptul oricărui om din această lume de a se stabili unde dorește el pe planeta Pământ etc. etc. Ei, și ce dacă asupra Occidentului s-a declanșat și se va menține și în continuare un adevărat exod al populațiilor care migrează de peste tot în căutarea unui loc de muncă? La urma urmei, această masă enormă de emigranți constituie sterilul din care se extrag diamantele. Nu poți avea diamante, decât cu prețul excavării și prelucrării milioane de tone de steril... Occidentul își asumă această trudă. Migrația creierelor este esențială pentru Occident. În fond, întregul concept civilizațional occidental se fundamentează pe efectele benefice lui ale migrării continue a populațiilor spre Vest, în sensul mișcării soarelui. Occidentul, de fapt, așa s-a și format. El nu este sedentar, ci s-a format din sedentarizarea populațiilor migratoare, mai întâi în vestul continentului european, apoi, peste ocean, în America, prin migrația celor mai curajoși din Occidentul European. Așa a fost mereu și, probabil, tot așa va fi și în continuare. Fără sângele proaspăt al acestor oameni curajoși, foarte inteligenți și foarte întreprinzători, care vin în Occident dinafara Occidentului, Occidentul va muri. Or, se știe, el n-o să moară niciodată, pentru că totdeauna populațiile vor migra spre Vest, așa cum migrează păsările călătoare după soare. După opinia noastră, nici globalizarea nu va stopa acest proces ci, dimpotrivă, îl va accentua și mai tare, întrucât procesul migrator va avea loc în cadrul aceluiași areal, în cadrul aceluiași concept cognițional. În fond, și lumea, ca oricare sistem dinamic și complex, tinde spre entropie zero, adică spre o omogenizare care, în cele din urmă, va duce fie la o schimbare radicală, deci la o nouă devenire, fie la dispariția omenirii.

Ciclul mișcării populațiilor ar putea fi reprezentat de următoarea schemă simplă, în trei faze:

1. Deplasarea selectivă și filtrată spre Vest a populațiilor din marea platformă geografică euro-asiatică și generarea Vestului de sinteză (actuala civilizație occidentală);
2. Deplasarea fizică, culturală și cognitivă trans-atlantică agresivă a Vestului european și generarea civilizației de azi a Americii și Australiei;

3. Deplasarea cognitivă, îndeosebi tehnologică și informațională, trans-pacifică a Americii de Nord spre Orientul Extrem și generarea, mai exact, influențarea renașterii tehnologice și informaționale îndeosebi a Japoniei, unde s-a găsit mediul cel mai prielnic, japonezii, ca și chinezii, fiind aparținători ai unei culturi străvechi și având vocația detaliului.

Desigur, acesta a fost fluxul principal care a generat civilizația occidentală ofensivă-agresivă de azi. Există însă zone civilizaționale – cum sunt cea niponă, cea sinică, cea hindusă, cea musulmană, cea arabă și chiar cea africană – care nu s-au mișcat de la locul lor, dar care, deși și-au păstrat principalele valori caracteristice propriilor culturi, au beneficiat masiv de progresele civilizației tehnologice și informaționale, ale civilizației cognitive, care devine din ce în ce mai mult civilizația planetei, a proceselor de globalizare.

Interdependențele nu sunt încă suficient de vizibile și de benefice în aceste perioade din istoria omenirii. Ele au progresat odată cu implementarea, în toate tipurile de societate, în toate culturile și în toate civilizațiile, a efectelor cunoașterii, informației și tehnologiei. Lumea nu se mai întoarce înapoi, ci va continua să trăiască și să se dezvolte pe fluxurile cognitive, tehnologice și informaționale ale vremii. Întoarcerea la izvoare (pentru nepierderea rădăcinilor), proces firesc și necesar pentru oameni și comunitățile lor, nu va însemna regres, ci doar re-înțelegerea, re-cunoașterea, re-justificarea și re-acceptarea pașilor făcuți, a diferenței și a specificității, pentru ca lumea să nu devină o apă și un pământ, ci să rămână așa cum a fost mereu: diversă, diferențiată, capabilă de asimilare, de creație și de tezurizare a valorilor, îndeosebi a celor cognitive, informaționale și tehnologice. Și, mai ales, capabilă de generarea și regenerarea continuă a acelor tensiuni care impun mișcarea, creația și dezvoltarea, devenirea.

Abia în etapele mai recente ale progresului societății omenești, interdependențele au devenit foarte vizibile și foarte necesare. Societățile s-au deschis, au ieșit din autarhie și au înțeles că nu pot viețui și supraviețui decât împreună, oricât de interesate și de conflictuale ar fi relațiile dintre ele. De altfel, în ultimele secole ale mileniului al doilea, omenirea nu a făcut altceva decât să genereze cogniții și să construiască instituții internaționale care să managerieze relațiile și mai ales conflictualitatea dintre state, potrivit unui concept absolut necesar de securitate economică, socială, societală, națională, internațională și, la urma urmei, planetară.

Interdependențele sunt evidente: *nici un stat de pe această planetă a oamenilor și a comunităților lor, fie el stat eșuat, stat marginalizat, stat normal sau mare putere autoritară și prosperă, nu-și mai poate asigura securitatea și apărarea de unul singur, nici libertatea și nici prosperitatea.* De aici nu rezultă că toate statele sunt egale între ele, că au mereu aceleași drepturi și îndatoriri, că sunt veșnic unice și indivizibile, în calitatea lor de

entități de bază ale civilizației Terrei, cum se scrie în ceea ce se scrie prin tot felul de legi naționale și internaționale, de carte și de constituții. Rezultă doar că primejdia este atât de mare, încât, în fața ei, nici uriașa Rusie, nici supertehnologizata SUA, nici super-protejatul Luxemburg, nici Kosovo și nici Sri Lanka etc. etc., nu pot face, singure, totul, în ceea ce privește propria lor securitate, libertate și prosperitate. Iar această amenințare uriașă la adresa fiecărui stat în parte, a continentelor și a Planetei vine nu doar din proliferarea armelor de distrugere în masă, din apariția și dezvoltarea noilor arme, bazate pe amplificarea undelor, pe efecte geofizice și geoclimatice, pe laseri, pe controlul inteligențelor, pe cogniție, ci și din calea greșită și complet primejdioasă a organizării și evoluției societății omenești, din imoralitatea, perversitatea și lăcomia auto-ELITELOR care, continuând s-o globalizeze, de fapt o polarizează, o fragmentează, o divid excesiv, o controlează, o subjugă, o manipulează.

Cea mai mare amenințare la adresa societății omenești și a omului fizic este tocmai această organizare, dominată de un sistem financiar autonom și speculativ, care generează, pe lângă dominanță strategică, și numeroase turbulențe, înrobiri financiare și dependențe uriașe, conflicte, războaie de toate tipurile și o perpetuă insecuritate.

În această complexitate care scapă omului obișnuit și comunității sale, *interdependențele* sunt, de fapt, *dependențe*, condiționări stricte, noi tipuri de sclavie. Omul de azi, din societatea de consum, dar și din cea care îi urmează, indiferent cum s-ar numi ea (post-modernă, corporatistă, a economiei de piață, a economiei sociale de piață, a cunoașterii, epistemologică etc.), nu este interdependent, ci dependent. Dependent de rețea, de spațiul virtual, de bănci, de patron, de instituții (care se transformă din ce în ce mai mult din servicii publice în instituții de forță autoritară și chiar dictatoriale), de stradă, de droguri și mai ales de bunul plac al celor puternici...

Noi, românii, în ultimii douăzeci și cinci de ani, nu mai suntem interdependenți, ci doar **dependenți**, noi nu mai avem ce da, pentru că am dat deja totul, nici ce lua, pentru că nouă nu ne dă nimeni nimic, nici unde munci, pentru că țara nu mai are decât foarte, foarte puține locuri de muncă, nici unde învăța, pentru că școala se deteriorează continuu prin incompetența managerilor ei și imixtiunea agresivă, grotescă, interesată și coruptivă a politicului incult, partizan, agresiv și arogant în sistemul educațional, prin transformarea lui într-o afacere, prin abdicarea de la funcția publică a actului educațional în una profitabilă pentru o mică sferă de oameni de afaceri etc. etc. Economia nu ne mai aparține și, astfel, am devenit dependenți de cei cărora le-am cedat-o.

Sănătatea publică este atât de penetrată de interesele industriei farmaceutice străine, încât ea a devenit complet dependentă de interesele producției externe de medicamente care se vând în România la prețuri uriașe.

Iar această dependență a transformat România într-o țară de bolnavi, adică de cumpărători de medicamente pe banii cetățeanului și pe cei ai statului.

Nici sistemul de securitate nu este mai breaz. Armata României a fost transformată, prin agresiunea politicului împotriva acestei instituții, într-o armată de nișă, reformată continuu, dar fără asigurarea mijloacelor de luptă necesare puterii militare. Or, atunci când reforma unei armate nu este însoțită și chiar precedată de programe de înzestrare corespunzătoare, orice act de reorganizare nu înseamnă modernizarea instituției, ci distrugerea ei. România nu mai are putere militară, ea este complet dependentă de NATO și de aliați, iar contribuția ei la misiunile Alianței – o contribuție foarte substanțială – constă în calitatea excepțională a militarilor români, în eroismul lor, în modul exemplar cum acești oameni își fac datoria prin teatrele de operații ale lumii, cu mijloacele pe care încă le mai au, cu cele pe care le împrumută de la aliați, dar și cu cele pe care și le doresc și le cunosc deja foarte bine, dar pe care nu le au, și a căror lipsă o compensează eroic printr-o pregătire foarte bună, prin devotament și prin calități umane și de luptător ieșite din comun. Dar toate aceste calități, unele dintre ele demne de pus în cartea recordurilor, nu transformă dependența în interdependență. Pentru că, în afară de un comportament excepțional în teatre și în îndeplinirea ireproșabilă a misiunilor, uneori chiar cu prețul vieții, așa cum am jurat, noi nu avem ce să oferim. Aproape toate valorile noastre românești au fost fie distruse, fie uitate, fie trecute în derizoriu, în primul rând de către cei pe care i-am ales să ne conducă.

2. Intercondiționare

Nu face fiecare țară ce vrea și cum vrea ea și numai ea pe această planetă. Niciuna dintre țări nu este chiar de capul ei, pentru că, lângă ea, frontieră în frontieră cu ea, și dincolo de ea, există alte și alte țări, tot așa, libere și independente, dar care nu pot face numai și numai ce le convine și cum le convine lor, de vreme ce ceea ce fac sau vor să facă ele nu este convenabil pentru alte țări, întrucât, cred aceste alte țări, îndreptățit sau nu, le afectează suveranitatea, independența, viața etc. etc. Însuși dreptul internațional – o suită de legi, principii, norme de comportament etc. etc. – nu este un suprastat, ci doar un contract al tuturor prin care toți se angajează ca regulile stabilite și acceptate de toți să fie obligatorii pentru toți și pentru fiecare în parte. Realitatea nu este însă totdeauna conformă cu litera dreptului intern și internațional, întrucât construcțiile financiare, economice și, mai ales securitare, nu sunt asamblări de șabloane, ci conexiuni și interconexiuni de valori perene și de interese fluide, unde se întâlnesc tot felul de situații care de care mai complexe, mai sofisticate, în toată gama posibilă, de la stupid și absurd la limpezimi de cristal... Se poate întâmpla,

uneori, ca, spre exemplu, ceea ce pentru statul x reprezintă un interes vital de securitate, pentru statul y să fie, în percepția și în raționamentul acestuia, dar și în realitatea acestuia, o amenințare categorică.

Toată lumea europeană pro-americană și anti-rusă a sărit cu gura pe Putin care ar fi încălcat, în opinia acestei lumi europene pro-americane, a lumii americane și a altor lumi anti-Putin și chiar anti-Rusia (deși Putin nu este și nu poate fi toată Rusia), toate acordurile internaționale, dar mai ales suveranitatea Ucrainei și dreptul la liberă alegere a drumului pe care această țară vrea să-l urmeze și care a fost deja trasat de manifestările de la Maidan, în urma crizei declanșate de summit-ul de la Vilnius al Parteneriatului Estic din toamna anului 2013, ca fiind spre UE și spre NATO. Ceea ce este foarte corect și la îndemâna oricui să spună și să susțină, sus și tare, precum Ceaușescu în august 1968 la mitingul din Piața Palatului, că nu există nici un argument pentru invazia unei țări de către o altă țară, așa cum nu există, logic vorbind (adică după principiile logicii), nicio rațiune suficientă pentru ca drumul și opțiunile unei țări să fie condiționate de o altă țară, atâta vreme cât aceste opțiuni nu încalcă principiile de drept pe care țara respectivă le-a acceptat. Simplu ca bună ziua!

Numai că, din păcate, opțiunile unei țări sau alteia nu sunt și nu au fost niciodată simple, mai ales dacă țara respectivă nu este mare putere și cu atât mai mult mare putere nucleară, care deține jumătate din arsenalele nucleare ale lumii. Occidentul european și american spune că Ucraina este liberă să-și aleagă un drum european, americanii sunt foarte interesați de această zonă de importanță strategică pentru ei (de ce?!), iar europenii încă băjbâie între respectarea statelor de drept, înscrisă în Tratat, și politica celor 323 de euroregiuni (care, la urma urmei, trece peste statele de drept, chiar se ridică împotriva acestora și se vrea o nouă configurare financiară, economică, politică și geopolitică prin care să se depășească bine-mersi etapa statelor individualiste, egoiste și conflictuale în favoarea unei Europe Unite, dar, desigur, dominată de mai-marii ei din toate timpurile, care sunt și principalii contribuabili la bugetul comun), marea găselniță a debutului mileniului trei. Dar, firește, Uniunea Europeană, vrea să se extindă în continuare, mai ales pe seama Estului, adică a țărilor ex-sovietice care nu sunt încă membre ale Uniunii (Belarus, Ucraina, Republica Moldova, Georgia, Armenia și Azerbaidjan), pentru că numai acolo și puțin și prin Balcanii încă ne-uniuno-europenizați pe deplin, mai există teritorii necucerite de Bruxelles. În acest sens, arhitecții geopolitici ai UE au conceput Parteneriatul Estic. Desigur, nu doar în favoarea Uniunii Europene, ci și a acestor țări care, ca și, odinioară, România, Bulgaria, Croația etc. etc., aspiră (și, pentru ele chiar este firesc să aspire) la un viitor în cadrul Uniunii Europene.

Summit-ul de la Vilnius trebuia să colecteze semnăturile liderilor acestor țări pentru un Acord care să le apropie și mai mult de UE și, în final,

să le facă membre. Numai că Rusia, din umbra unui spațiu de 10.000 de kilometri de la Est la Vest, a spus: Net! Pentru că Rusia nu privește extinderea UE și a NATO ca pe o mare fericire pentru țările care au făcut parte cândva din Uniunea Sovietică (puțin îi pasă ei de fericirea sau nefericirea altor țări!), ci ca pe o amenințare extrem de gravă împotriva sa. Evident, Occidentul neagă vehement acest lucru, dar și rușii nu numai că pun la îndoială, ci și resping categoric extinderea NATO și UE spre Est, pe seama țărilor care au aparținut cândva spațiului geopolitic al Moscovei. Chiar dacă Rusia nu are nici un drept să-și construiască un spațiu geopolitic pe seama altora, în fapt, atât Rusia, cât și toate marile puteri de pe planeta Pământ, care, și ele, la rândul lor, nu au nici un drept să-și construiască astfel de spații geopolitice înaintate sau de siguranță strategică cât mai departe de hotarele lor, o fac fără nici un fel de probleme, prin politici și strategii de tot felul: microase, elegante, diplomatice sau, dimpotrivă, brutale, amenințătoare, perverse etc. Nici Rusia, nici Occidentul nu au intenția de a-și schimba atitudinea și de a face vreo concesie, ambele atitudini ținând de un interes major și chiar de un interes strategic vital pentru ele.

Uniunea Europeană are nevoie de astfel de extinderi pentru consolidarea arealelor sale, a spațiului comunitar, din care spațiul Shengen este și mai cu moț, mai elitist, mai de-al Occidentului, nu și de-al periferiilor (care trebuie să-și aștepte cumiști sau cumișite rândul pentru un eventual acces acolo) și pentru asigurarea accesului cât mai direct la resurse, iar Rusia consideră Ucraina, Belarus, țările caucaziene și chiar țările baltice, credem noi, ca fiind în zona sa de siguranță strategică, iar o astfel de zonă face totdeauna parte din interesul vital al unei mari puteri cu pretenții regionale și globale, chiar dacă teritoriile respective nu-i aparțin. În fond, de când e lumea, toate marile puteri, fără excepție, au avut în vedere astfel de zone de siguranță strategică (zone-tampon), situate, de regulă, în afara teritoriului care le aparține, adică pe seama altora.

Summit-ul de la Vilnius a arătat foarte clar care este, de fapt, realitatea, redeschizând imediat falia strategică Marea Neagră – Marea Baltică. La urma urmei, Ucraina și Republica Moldova n-au fost niciodată țări de sine stătătoare, ci ele au fost create ca republici unionale de către Uniunea Sovietică. Deasemenea, Crimeea nu a aparținut niciodată Ucrainei, pentru că Ucraina, cu excepția a vreo trei ani după Primul Război Mondial, nu a existat niciodată ca stat suveran și independent. Așa cum, dincoace, pe falia balcanică, creată cândva între Imperiul Otoman și Imperiul Habsburgic, nici Kosovo nu a existat ca stat de sine stătător, adică suveran și independent. Dar, în ceea ce privește geopolitica și politica teritorială a marilor puteri – indiferent care ar fi și cum ar fi acestea –, cărările Domnului sunt numeroase și greu de identificat și de înțeles. Desigur, nu toți rușii sunt de acord cu politica lui Putin, așa cum, dincoace, în Uniunea Europeană, nu

toți europenii cred că totdeauna Bruxellesul are dreptate absolută, universală și necondiționată. Nici în Statele Unite, americanii nu sunt cu toții de acord cu politica diferiților președinți ai Statelor Unite de a domina lumea, dar cei mai mulți dintre ei o consideră îndreptățită. America este America – democrația tuturor democrațiilor, superdemocrația lumii – și, ca ea trebuie să fie toată lumea! Numai că nu chiar toată lumea dorește așa ceva.

Boris Nemțov este unul din acei ruși care n-a fost de nicio culoare de acord cu politica lui Putin. Numai că el nu caută argumente în rațiunile (uneori iraționale) ale unei mari puteri nucleare, ci în interesul electoral al lui Putin, cramponat cu toate ancorele sale de acest munte imens care se cheamă *Putere*. Desigur, Nemțov l-a considerat vinovat pe Putin de războiul din Ucraina și a încercat să demonstreze riguros acest lucru. Boris Nemțov nu a fost, totuși, un cercetător independent, ci un politician rus, care făcea parte din conducerea unui partid de opoziție, a partidului RPR-Parnas. După cum se știe, moscovitul Nemțov nu a putut să-și ducă până la capăt opera, întrucât a fost asasinat, chiar în acest mare oraș, capitala Rusiei. Au continuat-o însă camarazii, prietenii și colaboratorii săi. Totuși, încercarea lui Nemțov, concretizată în cele din urmă într-un raport intitulat „*Putin și războiul*”, pe care l-au finalizat camarazii săi, merită toată atenția, întrucât constituie încă o mărturie o modului în care o mare putere face politică azi. Noi, românii, o știm foarte, foarte bine. Am simțit-o, pe pielea noastră, în 1940, atât din partea Occidentului care a rupt din trupul țării nord-vestul Transilvaniei și l-a dat Ungariei horthiste și Cadrilaterul pe care l-a dat Bulgariei, cât și din partea Estului, adică a Uniunii Sovietice, care a dat un ultimatum guvernului României să-i cedeze Basarabia, nordul Bucovinei și ținutul Herței. Iar Guvernul României, de dragul Europei și a propriei sale epiderme, a cedat fără luptă, deși avea diviziile pe Nistru. Așa cum cedează și azi la alții cam tot ce a mai rămas românesc din România.....

Până în ziua asasinării sale, Nemțov a adunat dovezi ale implicării lui Putin în declanșarea acestui război, iar camarazii săi, unii dintre ei cercetători de notorietate, au finalizat acest raport, prin care se avertiza că s-ar putea ca președintele Rusiei să fie chiar și acuzat de un tribunal internațional pentru crime de război. Capitolele acestui raport sunt următoarele: *De ce a avut Putin nevoie de un astfel de război; Minciuni și propagandă; Anexarea Crimeii; Soldați ruși în Estul Ucrainei; Surplusul militar al lui Putin; Cine a doborât Boeingul? Cine controlează Donbassul?; Catastrofa umanitară; Costul războiului în Ucraina.*

Foarte multă lume, chiar dacă nu are date concrete și dovezi clare că interesul geopolitic al Rusiei și interesul geopolitic al Occidentului se ciocnesc acolo, în Ucraina, ca și pe falia strategică Marea Neagră, Marea Caspică, intuiește cel puțin că, în această afacere extrem de periculoasă (întrucât sunt implicate, într-o formă sau alta, cele mai mari puteri nucleare

ale mapamondului), se regăsește aceeași și aceeași Mărie cu aceeași și aceeași pălărie. Nu țările de rând sunt vinovate pentru insecuritatea lumii – cum se sugerează adesea –, ci interesul marilor puteri și al unor centre de putere de a realiza dominanța strategică a lumii sau măcar a unei părți însemnată a acesteia. Străduința lui Nemțov și a echipei sale de experți independenți este remarcabilă, iar raportul confirmă ceea ce, de fapt, se știe de către toată lumea: implicarea Rusiei în acest conflict. Argumentele raportului sunt numeroase, de la analizele făcute de experți la mărturii ale unor prizonieri de război, militari sau foști militari ai armatei ruse. Desigur, consemnate sau realizate de ucrainenei. Toată lumea știe că, într-o formă sau alta, Rusia este implicată în acest conflict, fie și pentru simplul fapt că, în pofida prevederilor unor tratate internaționale, și-a reanexat Crimeea. Dar există destui analiști și observatori care lume consideră acest lucru ca pe o reparație istorică a unor greșeli făcute de Uniunea Sovietică, greșeli care au defavorizat Rusia și nu numai Rusia.

Este de la sine înțeles că niște rebeli, care nu dispuneau, înainte de acest război, de o armată și de mijloace de luptă moderne, n-au devenit peste noapte niște luptători de elită, capabili să pună în dificultate armata ucraineană, o armată regulată, dotată cu tehnică de luptă de calitate și care, în plus, acționa pe teritoriul național, pentru prevenirea dezmembrării țării, motiv foarte serios pentru acțiuni curajoase, de înalt patriotism. Realitatea a arătat (și o arată și în continuare, pentru că războiul nu s-a sfârșit; chiar dacă este în vigoare și cel de al doilea acord de încetare a focului), că rebelii sunt foarte bine organizați, că dispun de mijloace de luptă cel puțin la fel de moderne ca ale armatei ucrainene, mai ales de artilerie grea, inclusiv de aruncătoare de proiectile reactive performante, pe care le folosesc cu pricepere, și chiar de mijloace moderne de combatere a țintelor aeriene la toate înălțimile, cum sunt, spre exemplu rachetele BUK. Or, minerii din Donbass nu fabrică rachete antirachetă și nici măcar tunuri antiaeriene. Această situație nu are decât o explicație: ori acești luptători au fost pregătiți din timp pentru un astfel de eventual război și dotați, tot din timp, (de către Rusia, evident), cu mijloace de luptă performante, care au trecut granița în momente oportune, or armata rusă, prin voluntari, rezerviști, forțe speciale etc., a acționat direct și foarte rapid, în momentele-cheie, echilibrând situația strategică și asigurând condițiile necesare (mai ales prin susținerea cu foc) a unei ofensive rebele. Miza acțiunii în Estul Ucrainei este una geopolitică imensă, iar soluțiile nu sunt deloc simple.

Dacă situația se va continua în acest fel, deznodământul poate fi extrem de grav. Ar fi foarte posibil ca, prin creșterea presiunilor și dezvoltarea, în Rusia, a unui concept anti-Putin, prin izolarea completă a Rusiei, să se ajungă efectiv la distrugerea acestei mari puteri (ceea ce, desigur, este foarte puțin probabil), determinând, din partea acesteia, o

ripostă nucleară masivă (Rusia tocmai și-a modernizat forțele sale strategice nucleare și a trecut la reorganizarea și modernizarea celorlalte categorii de forțe armate, mai ales a Forțelor Navale și Forțelor Aeriene, dar și a Forțelor Terestre). Din acest punct de vedere, Rusia are încă foarte multe lucruri de făcut, mai ales că PIB-ul ei era, în 2014, doar de 3.565 miliarde de dolari, în creștere față de anii trecuți, dar insignifiant în raport cu cel al SUA (17.420 miliarde de dolari, în 2014) și cu cel al UE (15.568 miliarde de dolari, în 2014). În 2015, adică în acest an, potrivit datelor FMI, China va atinge un PIB de 17.600 miliarde de dolari, în timp ce SUA vor rămâne la nivelul de anul trecut, adică în jur de 17.400 de dolari.⁸⁷

Această realitate nu va schimba, desigur, situația strategică – SUA vor continua să domine din punct de vedere militar lumea –, dar este foarte posibil ca țările BRISC să încerce și chiar să reușească să determine un flux de presiuni pentru schimbarea actualului sistem financiar al lumii, care, se știe și se simte, este unul cămătăresc, înrobitor, speculativ și extrem de periculos. Acest sistem încearcă azi să sufocă Rusia, acest sistem lacom și distrugător a adus în sapă de lemn România, cu ani în urmă a distrus economic Argentina și, pe unde a acționat el, în loc să ajute, a prăbușit.

Intercon condiționările – care, desigur, sunt specifice unei lumi moderne, civilizate – au devenit, din ce în ce mai mult, mai ales în primele decenii ale acestui secol, pentru o mare parte dintre statele lumii, inclusiv pentru România, **dependențe** care duc la sufocarea statelor și la falimentarea lor. Iar primele țări care cad victimă acestui sistem extrem de pervers – dar care demonstrează totdeauna, oriunde și oricui că el și numai el are dreptate, pentru că băncile au avut, au și vor avea încă pentru foarte multă vreme, doar ele și numai ele dreptate, așa cum are banul dreptate pretutindeni – vor fi cele prost conduse, cele slabe, cele care nu reușesc să pună piciorul în prag și să nu accepte dominarea altora.

În epoca globalizării – epocă necesară și firească în procesul devenirii omenirii (care poate fi una evolutivă, spre o altă stare a civilizației umane, sau una ultimă, distructivă, de ieșire din acest sistem) este confiscată, ca mai toate epocile istorice, de o mână de oameni care se erijează în managerii omenirii și fac totul ca să le fie lor bine, ca să domine, să influențeze, să conducă, să aibă putere, dacă se poate, chiar puterea absolută. Marile puteri, sistemele bancare, transnaționalele, rețelele de tot felul au pus mâna pe întreaga omenire sau pe hălci importante din aceasta și măsoară totul, dar absolut totul, prin propriul lor câștig, prin propria lor reprezentare despre ce trebuie și cum trebuie să fie și să arate lumea. De aceea, în loc să se armonizeze – așa cum ar trebui să fie în epoca globalizării –, lumea continuă să se redivizeze, să se refragmenteze, să se reostilizeze. A apărut pe

⁸⁷ <http://www.ziare.com/articole/pib+china>

firmament *Statul Islamic*, un proiect cel puțin absurd, la fel de fantezist și de periculos precum cel al iluminărilor – un grup restrâns de indivizi de rang foarte înalt, de dumnezei ai planetei (șefi ai unor state, bancheri, șefi ai unor clanuri putred de bogate) –, care elaborează un fel de modele, de previziuni și de linii directe pentru evoluția acestei lumi pe coordonate stabilite de ei și numai de ei, inclusiv prin posibila și necesara ucidere a câtorva miliarde de oameni, pentru a face mai mult loc pe pământ și a asigura, pentru un termen mai lung, resursele naturale ale planetei. Desigur, și ei, ca noi toți, știu foarte bine că, atâta timp cât Pământul este o planetă vie, el va produce și resursele necesare pentru ca viața să continue, iar când planeta nu va mai avea activitate geofizică și va deveni un bolovan cosmic (ce va dispărea, probabil, în cele din urmă și el, prin implozie sau prin repetarea bing-bang-ului, dar la nivelul lui, transformându-se în elementele inițiale), nu vor mai fi aceste resurse și nici viețuitoarele care să le consume. Atunci, nu va mai fi, probabil, nimic din ceea ce există azi sub semnul duratei. Pentru că și durata are o limită.

Interdependențele nu sunt însă doar dependențe, ci dependențe reciproce, iar intercondiționările nu sunt simple impuneri ale celor puternici asupra celor slabi, ci impuneri reciproce, pe care trebuie să le respecte și unii și ceilalți. Desigur, nu le vor respecta, pentru că nu există criterii sau standarde unanim acceptate, și nici nu pot exista, de vreme ce unii sunt mai cu moț ca alții. Atâta timp cât există țări sărace (sau sărăcite) și țări bogate (sau îmbogățite), este greu de presupus că unele se vor amesteca cu altele, într-o frăție frumoasă și necondiționată. Dacă Germania contribuie că 18 miliarde de dolari la fondul comun european și România doar cu două, este normal ca, în această lume capitalistă, cel puternic să fi dominant, iar cel slab dominat. Aceasta este logica unei astfel de lumi, în care justificarea diferențelor este dată de calitatea managementului, sugerându-se, așa cum se făcea și cu câțiva ani înaintea celui de Al Doilea Război Mondial, că unii sunt destinați pentru a fi bogați și a-i conduce pe alții, iar alții sunt destinați pentru a fi conduși, supuși, buimaci și săraci. Este exact ce s-a întâmplat și cu țara noastră de-a lungul mileniilor. Și, probabil, așa se va întâmpla mereu, atâta vreme când poporul român și conducerea lui de la București nu vor înțelege că prosperitatea, libertatea și securitatea se obțin, în primul rând, prin forțe și mijloace proprii, prin valorificarea corespunzătoare a resurselor, prin punerea la treabă a inteligenței creatoare și a forței de muncă, în folosul națiunii și nu în dauna acesteia, prin consens național și nu prin conflict național, prin unirea forțelor și nu prin învrăjbirea lor.

Partea cea mai gravă este cea descrisă, în puține cuvinte, mai sus. Dar la fel de grave sunt și efectele ei. Unul dintre aceste efecte este vulnerabilizarea maximă a țării. De-a lungul ultimilor 25 de ani, prin nechibzuința conducerii politice, prin ajungerea în posturi importante și a unor hoți de

drumul mare, a unor incompetenți, a unor iresponsabili orbiți de putere sau pur și simplu puși pe căpățuială, și chiar a unor criminali, prin presiunile venite din afară (și acceptate cu dezinvoltură în interior) de distrugere a economiei românești și de cedare a tuturor resurselor, de renunțare la suveranitate, s-a ajuns la un dezastru strategic. Țara nu mai are aproape nimic al ei, este strict dependentă de oricine, toți vin la București să transmită mesaje, să sugereze, să dea ordine, să se amestece în treburile interne ale României (care țin efectiv de suveranitatea ei), să avertizeze, să condiționeze, să impună oamenilor politici și națiunii acel comportament pe care-l doresc ei și care nu are nicio legătură cu realitățile și cu voința neamului românesc și a poporului român. Poporul nu mai este suveran, ci paravan pentru tot felul de javre care se erijează într-un fel de clasă stăpânitoare, de fapt, de slugi ale unor rețele extrem de complicate și ale unor capitale în fața cărora se înclină, se căciulesc și se umilesc.

Guvernul tace și face ce i se spune, Parlamentul (umflat ca o gogoasă fără miez) n-are nici un fel de personalitate, în afară de țâfnele și orgoliile unora și de certurile abjecte pe privilegiile și pe putere, iar ultimii zece ani (care i-au continuat pe ceilalți cincisprezece) n-au fost altceva decât ani de gâlceavă, de urzeli, de învârteli, de furt din avuția țării, de cedare a suveranității și de renunțare la onoare, demnitate, la respect față de poporul român, de căciulire la Bruxelles și la Washington, de umilință, degradare și distrugere a unei țări în care soarele ar trebui să răsară în fiecare dimineață cu raze de diamant și lumini de bucurie.

Parlamentul de la Bruxelles nu este mai breaz decât cel din România. Aleșii români care ajung acolo, probabil că se gândesc nu cum să reprezinte cât mai corect și cât mai benefic țara, ci la indemnizațiile uriașe pe care le primesc acolo, la șansa pe care au avut-o și, desigur, la posibilitatea de a ajunge acolo și în mandatul următor, dacă se poate, tot așa, până când vor ieși la pensie. Ei nu sunt acolo pentru România, în folosul României, ci pentru ei înșiși, în folosul lor. Dacă n-ar fi așa, ar trebui ca România, cu resursele pe care le are, cu cumințenia unui popor cum rar se mai găsesc prin Europa, cu fondul funciar și cu cel forestier, să fie undeva, printre primele țări din Europa, nu printre ultimele, adică ultima. Este cea mai mare rușine și cea mai mare înfrângere pe care a suferit-o vreodată această țară care abia a reușit să-și întregască teritoriul național...

3. Inter-conflictualitate

Tot ce se întâmplă cu civilizația umană pe planeta Pământ este, de fapt, efectul complicat al unui efort continuu, în formă continuă, cum ar spune juriștii, pentru construirea legală și legitimă a unei lumi optime a oamenilor. A oamenilor, nu a planetei. Dar lumea oamenilor, ca tot ce există

în Univers, este ea însăși contradictorie și conflictuală. Chiar și individul uman este o entitate contradictorie, măcinată de fel de fel de frământări, de fel de fel de idealuri, de proiecte și chiar de obsesii.

Arena internațională, susțin realiștii, în frunte cu Hans Mergenthau și Waltz, dar și cu John Mearsheimer, este una foarte dură, chiar brutală, în care statele, toate statele, se comportă mai degrabă ca adversari (chiar dacă n-o arată tranșant), sau, în orice caz, ca parteneri într-o luptă pe care fiecare caută să o câștige în felul său. Pentru că regula de bază a relațiilor internaționale o constituie lupta pentru putere.

Desigur, nu toată lumea înțelege același lucru prin *putere*. De exemplu, România nu poate avea același concept de putere cu Statele Unite. Statele Unite sunt o mare putere nucleară, tehnologică și informațională, pe când România nu poate ajunge niciodată așa ceva și nici nu aspiră la așa-ceva. Conceptul de putere, pentru România, ar trebui să se rezume la o temeinică organizare a statului, la folosirea inteligentă a resurselor, la o remarcabilă capacitate creativă, la un echilibru dinamic și foarte consistent al factorilor de putere, la unitatea națională desăvârșită, la o capacitate economică remarcabilă și la o capabilitate militară regională de înaltă eficiență.

Lupta pentru putere este, în concepția realiștilor, regula de bază. Fiecare stat face tot ce-i stă în puteri pentru a fi puternic și a avea un rol important și a-și asigura securitatea. Mediul internațional nu pare însă a fi unul de război. Dacă mergi prin lume și privești la realizările excepționale ale omenirii, nu vezi niciunde război (în afară de acele locuri în care sunt efectiv în derulare unele războaie locale, cum sunt, spre exemplu, cel din Ucraina, cel din Siria și cel declanșat de Statul Islamic). Dar, din anumite perspective, am putea spune că avem de-a face cu forme variabile ale unui război continuu –, un soi de neîncetată competiție, sub toate formele acesteia, de la bătlia pentru piețe, resurse, tehnologii și informație, până la competiția pentru securitate. Atitudinea statelor poate fi de tip ofensiv sau defensiv, dar chiar și defensiva este una de tip activ, constructiv.

Oricând este însă posibil conflictul armat. Pentru că omenirea este înarmată până în creier, iar dacă însumăm anii de pace și de război de la cea de a doua conflagrație mondială încoace, am ajunge la concluzia că, în 60 de ani de pace (1945-2006) au avut loc crize, conflicte armate și războaie care totalizează 747 de ani.⁸⁸ Cu alte cuvinte, în fiecare an de pace se află 12 ani de crize, conflicte și războaie. *Ecce mondo*.

Concepția pesimistă a realiștilor rezultă din cele cinci ipoteze ale realismului privind sistemul internațional:

⁸⁸ *Criza, conflictul, războiul*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București 2006, pp. 394-399

1. Caracterul anarhic al sistemului internațional, dar nu în sens haotic sau dezordonat, ci pentru că statele sunt independente, suverane, iar comportamentul lor nu este unul ordonat sau dirijat de o forță suprastatală unică și indivizibilă, de un fel de Dumnezeu al statelor, ci unul haotic;

2. Toate statele, indiferent de mărime, de potențial și de aspirații, posedă o anumită capacitate militară ofensivă care le oferă mijloacele necesare pentru a se ataca și chiar pentru a se distruge reciproc, iar arma nucleară și sistemele de arme ultramoderne au ridicat la rang de amenințare globală intra și inter-civilizațională această capacitate;

3. Statele nu pot fi niciodată sigure de intențiile celorlalte state (nici un stat nu poate garanta că alt stat nu-și va folosi capacitatea militară ofensivă împotriva sa), ceea ce este perfect adevărat;

4. Supraviețuirea este motivul de bază al comportamentului statelor și, în acest sens, statele trebuie să fie suverane și să-și mențină suveranitatea;

5. Statele raționează strategic asupra modului în care pot supraviețui în sistemul internațional, dar se pot, de multe ori, înșela asupra potențialilor adversari, întrucât statele nu-și scriu pe frunte ceea ce vor să facă, ci, dimpotrivă, își disimulează cât pot de bine comportamentul ofensiv.

Din aceste ipoteze ale realiștilor – toate confirmate de realitatea relațiilor dintre state în toate epocile istorice, inclusiv în cea de astăzi –, rezultă trei tipare principale de comportament:

1. Statele din sistemul internațional se tem unele de altele, iar nivelul de teamă dintre ele, oricâte asigurări și tratate de colaborare s-ar încheia între ele și oricâte garanții și-ar da unele altora, nu poate fi niciodată nesemnificativ. Competiția politică dintre state este mult mai periculoasă decât competiția de piață, întrucât ea poate duce la război, chiar dacă toate documentele internaționale și Carta ONU interzic războiul de agresiune; în mod normal, interzicerea războiului de agresiune ar scoate din rațiune războiul de apărare, însă, în articolul 51, Charta ONU justifică tocmai acest război de apărare care, în absența războiului de agresiune (întrucât este interzis), devine un non-sens. Dar, deși războiul de agresiune este interzis, toate statele din lume se dotează cu cele mai puternice și mai sofisticate arme din lume (pe care, desigur, și le pot permite), pentru a se apăra în caz de război, prin apărare înțelegând inclusiv atacul preventiv și pe cel preemptiv.

2. Fiecare stat din sistemul internațional încearcă să-și asigure propria supraviețuire, spun realiștii. Celelalte state, în logica realismului, pot fi și sunt considerate un pericol și, în anumite situații, chiar o amenințare, întrucât nu există o autoritate supremă care să le controleze și să le impună un anumit tip de comportament. Și chiar dacă o astfel de autoritate ar exista, ea nu ar putea avea, practic, nici un cuvânt de spus, în actualele condiții, fără garanția marilor puteri, a organizațiilor internaționale gestionate de acestea și a celorlalte state. Uniunea Europeană și NATO nu sunt suveranități, ci

organizații de state suverane care-și garantează reciproc, prin tratatele de constituire, prin politici și concepte strategice, securitatea și apărarea. Fiecare stat se comportă, totuși, potrivit intereselor sale, chiar dacă își asumă participarea la gestionarea crizelor și conflictelor, la securitatea comună și la apărarea colectivă.

3. Statele din sistemul internațional încearcă să-și maximizeze poziția de putere față de alte state, puterea militară fiind cea mai sigură modalitate de a asigura supraviețuirea într-o lume periculoasă. Teorii, precum cele ale suprasaturației cu mijloace militare, ale distrugerii reciproce, ale dezvoltării armelor în așa fel încât ele să facă, la un moment dat, imposibil războiul, nu rezistă unei analize realiste. Deși se vehiculează de mai mult vreme și par foarte convingătoare pentru pacifiști, nici un stat nu a renunțat vreodată nici la puterea sa militară, nici la sisteme de alianțe și coaliții care să-i sporească această putere și să-l pună la adăpost, nici la armele pe care le-a acumulat decât dacă a achiziționat altele mai bune sau a fost obligat, de către celelalte state, prin tratate internaționale să se dezarmeze sau să renunțe la ele (cazul Siriei care a fost obligată să renunțe la arma chimică).

Relațiile dintre state sunt totdeauna necesare și rareori suficiente și, mai ales, complet securizate. Ele se bazează, în concepția realiștilor, pe câștigul relativ și preocuparea față de înșelăciune. Chiar dacă n-o spun și n-o consemnează în documente oficiale, statele nu au încredere deplină unele în altele, pentru că, precum și în lumea celorlalte viețuitoare, peștele mare înghite, ori de câte ori poate și i se ivește ocazia, peștele mic.

Este și principalul motivul pentru care statele își constituie alianțe, organizații regionale de cooperare și tot felul de alte structuri care să le pună la adăpost de presiunile, sancțiunile și agresivitatea celorlalte state etc.

Mai mult, evenimentele din Ucraina arată că, pe faliile de interes strategic și geopolitic, regulile sunt făcute de presiuni, tensiuni, atitudini, acțiuni de descurajare și acțiuni efective de punere în inferioritate a celuilalt și de a-l obliga să cedeze. Iar în astfel de conflicte cu miză geopolitică, statele din zonă și cele din proximitate trebuie să fie, pe de o parte, foarte puternice (pentru a genera un risc ridicat pentru potențialii atacatori) și, pe de altă parte, să aibă o atitudine foarte bine chibzuită, indiferent de garanțiile lor de securitate. Istoria a dovedit totdeauna că astfel de garanții dispar imediat ce începe războiul. Iar dacă nu ești pregătit pentru un astfel de război și nu faci totul pentru apărarea țării tale, inclusiv prin sacrificiul suprem al unora dintre fiii națiunii, poți dispărea de pe fața pământului.

În loc de concluzii

Lumea este conflictuală. Într-o astfel de lume, nu atitudinea rigidă și inflexibilă, nici cea umiltoare și înjositoare reprezintă soluția, în sensul că

este cruțat cel ce se supune, ci comportamentul chibzuit, bazat pe cunoaștere, inteligență și înțelepciune – uneori, singurul factor de putere reală și respectabilă –, pe o rezervă foarte consistentă de potențial, pe cogniție și bune relații cu toată lumea.

Trăim într-o lume interdependentă. Dar a deveni dependenți de aproape orice și de oricine, de marile capitale, dar și de micile state lipsite complet aproape de orice potențial, este nu doar o cedare stupidă și nenecesară de suveranitate, o cedare de bună voie a puterii de care dispui, ci și un act de trădare, un act de rușine. Un stat, ca și un om, trebuie să fie înțelept și demn, capabil și responsabil, inteligent și puternic. Aceste lucruri nu se învață pe de rost. Ele fac parte din valorile de patrimoniu, din cultura duratei, din arsenalul de supraviețuire și dezvoltare sub semnul duratei.

RECONDIȚIONAREA CONDIȚIEI CONDIȚIONATE

- Reconditionnassions de la condition conditionnée -

Rezumat

Recondiționarea condiției condiționate este o sintagmă care arată nu atât dinamica foarte complicată a condiției umane, cât mai ales dificultatea, dacă nu chiar imposibilitatea asamblării și cumulării elementelor unei condiții pentru a asigura vitalitatea acesteia. Deși evoluția generală a societății este ascendentă, progresivă, degradarea condiției umane continuă să se adapteze la noile sale conexiuni, generând noi pericole și amenințări și amplificând suporturile de risc. Muchia de cuțit strategic pe care continuă să supraviețuiască omul, nu numai că nu se tocește, ci, dimpotrivă, continuă să se ascuță.

Cuvinte-cheie: condiție, drept, om, societate, pericol, amenințare, război, risc.

Résumé

La reconditionnassions de la condition conditionnée c'est un syntagme qui relève non seulement la dynamique très compliquée de la condition humaine, mais surtout la difficulté, voir l'impossibilité d'assembler et de cumuler des éléments d'une condition pour en assurer la vitalité de celle-ci. Bien que l'évolution générale de la société soit ascendante, la dégradation de la condition humaine continue de s'adapter aux nouvelles connexions, en générant et en amplifiant les supports de risque. Le fil d'un couteau stratégique ou l'homme continue de survivre, non seulement continue de se dégrader, mais, au contraire, continue de s'affiler.

Mots-clefs : condition, droit, homme, société, défi, menace, guerre, risque

Omul este, mai exact, ar trebui să fie nu doar o măsură a tuturor lucrurilor, cum spuneau vechii greci, ci mai ales un creator al acesteia, adică al măsurii lucrurilor, un fel de Dumnezeu al lucrurilor și al măsurii lor. Desigur, ne referim la noțiunea de lucru, înțeleasă ca produs al unei munci,

unei activități, al unui plan. Adică la un obiect, la un fapt, la o idee, la un gând, la un proiect, la o evaluare. Și omul, așa cum îl știm și îl vedem noi în fiecare zi, chiar este ceea ce ar trebui să fie. Undeva, între golul infinit și plinul infinit. O ființă, o existență, un Univers cognitiv. Un creator de lume și de lumi. Drepturile și obligațiile lui, ale omului, se confundă cu omul însuși, sunt, de fapt, omul, așa cum este el în propria-i viață, pe Pământ și în Univers. De aceea, lumea lui, a acestui om deopotrivă individual și universal, este, la rândul ei, ca oricare om și ca oricare lume: concretă, abstractă, limitată în durată și nelimitată în lanțul devenirilor, arondată la timp și spațiu și, adesea, extrasă din timp și spațiu, adaptată la universul simțurilor și al gândurilor și rebelă la constrângerile lor, finită în a fi percepută și infinită în a fi înțeleasă, cunoscută sau imaginată, pură ca un cristal și murdară ca un canal de dejecție, tare ca stânca, fluidă ca apa și schimbătoare ca vântul.

Aceste cuvinte și toate dicționarele care le conțin și le impun ca fiind instrumente ale comunicării, transferului, construcției prin cuvânt etc. etc. sunt, de fapt, un fel de nave care ne duc într-o lume de dincolo de ceea ce se vede, sunt arca prin care ne salvăm de potopul unui Univers Cognitiv, pentru a trece în alt Univers Cognitiv, de fapt același mereu, dar redimensionat după capacitatea fiecăruia de a fi sau a nu fi ceea ce este sau nu este. Reperete fug, culorile se amestecă, gândurile curg, florile ard, clipele dor...

Mintea omului nu este niciodată nici prea limpede, nici prea întunecată. Ea operează cu scheme, simboluri, imagini și cuvinte, cu noțiuni, propoziții și concepte, fascinată de gramatică, de logică și de matematică, de cifre și de conexiuni, sau oripilată de ele, fără să-i pese de durată. Fiecare om individual este unic și irepetabil pe planeta Pământ și în Univers, mai liber ca însăși libertatea, pentru că propriul lui gând îl scoate din orice constrângere, dar atât de încătușat de regulile și neregulile libertății, încât niciodată nu va putea ieși din ele, deși totdeauna o va face. Omul nu înțelege necesitatea înțeleasă, întrucât dreptul său de a nu înțelege este la fel de concret, de important și de presant ca însuși dreptul de a înțelege, iar nelimitele sale sunt, de fapt, limitele negate ale sistemului sau procesului în care fiecare dintre noi există.

Spun toate acestea – foarte încurcate în felul lor –, întrucât, probabil că nimeni, niciodată, nu va reuși să le descurce (nici n-ar avea de ce), iar noi, muritorii de rând, vom amâna mereu nu doar concluzia unui silogism cu geometrie întârziată, ci chiar și premisele lui. Pentru că așa ne convine. Sau pentru că atât ne duce capul. Omul nu va ieși niciodată pe deplin din toate acestea, (nu va ieși mai deloc), dar va intra mereu în vortexul lor. Așa este lumea făcută. Așa este Universul făcut. Între Da și Nu, posibilul are tot ce-i trebuie pentru a-și dezvolta propriul său infinit. Fiecare identitate este

infinită în lumea ei. Sau măcar tinde spre infinit. Chiar dacă *identitate* înseamnă limite. La fel și omul.

Spun toate acestea, acum, la începutul acestui raționament, tocmai pentru a nu ne strădui să înțelegem altfel decât se poate ceea ce este înțeles de la sine, nici să luăm broaștele țestoase drept carapace supersonice, chiar dacă longevivele animăluțe blindate seamănă mai mult decât foarte mult cu farfuriile zburătoare.

Omul este, probabil, cea mai liberă și, în același timp, cea mai încorsetată ființă de pe Terra și din Univers. El își spune sieși, prin glasul celor care vor și pot, că are toate drepturile care există și care vor exista în Univers, el fiind întruchiparea libertății absolute, și nimeni, niciodată, sub nicio formă, nu trebuie să se atingă de ele, de aceste drepturi ale lui, ca și cum acest om – într-adevăr, unic și irepetabil în Univers – ar fi chiar așa, cel mai cel dintre cei mai cei, beneficiar absolut al tuturor beneficiilor societății în care trăiește și care-i condiționează existența, viața, devenirea și, evident, cunoașterea.

Omul are dreptul la viață, la hrană, la aer, la pământ și la cer, dar mai ales la gând. Dar tot ce face parte din biosul Terrei are dreptul la o astfel de existență. În acest sens, pentru a se hrăni, omul are dreptul să curme viața anumitor plante, a anumitor animale, șarpele are dreptul să înghită de vie o broscuță, leul are dreptul de a ucide, când îi e foame, o frumoasă gazelă și așa mai departe. Desigur, așa este în natură. Iarba este făcută să fie păscută, fructele sunt făcute să fie mâncate (chiar dacă rostul lor esențial este să perpetueze specia), erbivorele sunt făcute să fie devorate (tot așa, de vii, fără injecții letale) de carnivore etc. O comunitate mai mare și mai puternică o supune pe alta mai mică și mai slabă, cei care au arme nucleare sunt din start mai puternici și mai cu moț decât cei ce nu au astfel de arme și nici dreptul să și le procure (dacă au semnat un tratat prin care se obligă să nu aibă acest drept), pentru că, vezi Doamne, așa se oprește proliferarea ADM și se asigură supraviețuirea lumii, deși lumea poate fi rasă de pe suprafața pământului și doar cu armele nucleare ale celor care le au deja (pentru că nu i-a obligat sau nu i-a invitat nimeni să semneze un tratat ca să nu le aibă) și le perfecționează continuu...

În 1991, SUA și o coalțiție de mari puteri și chiar de țări arabe au atacat Irakul, pe motiv că Saddam Hussein, președintele acelei țări, și armata sa au invadat Kuweitul, desigur, cu aprobarea tacită a americanilor, iar în 2003, SUA și aliații săi au atacat din nou Irakul, fără mandat ONU (justificarea fiind aceea că războiul din 2003 era, de fapt, continuarea celui din 1991, pentru care a existat un mandat ONU, și la încheierea căruia nu a fost semnat un tratat de pace), generând cea mai cumplită criză din această țară, pe motiv că Irakul ar deține arme de distrugere în masă, arme care nu au fost găsite niciodată...

Pe 11 septembrie 2001, s-a produs atacul terorist asupra celor două turnuri din New York și clădirii Pentagonului, cu consecințe dramatice pentru cei care se aflau acolo, dar și un foarte bun prilej pentru a fi atacat și pus sub control Afganistanul (tot așa, într-o coalitiție de zeci de state); în 1999, SUA a bombardat Serbia, ca urmare Kosovo, leagănul civilizației sârbe, s-a separat bine mersi de această țară... La o săpătură mai atentă printre adevărurile acestei țări și ale acestei lumi, s-a dovedit că, de fapt, Irakul nu avea astfel de arme și că americanii știau foarte bine asta, iar pentru generarea aceluia război sau acelor războaie de dezmembrare a Iugoslaviei, CIA ar fi investit câteva milioane de dolari...

Și drepturile celor care au dreptul să impună lumii o nouă ordine a lumii au continuat să fie exercitate foarte ferm și foarte eficient. Desigur, pentru deplina eliberare a omului înlănțuit de oameni. „Primăvara arabă” a distrus Libia, l-a omorât pe Gaddafi, a bulversat Egiptul, Tunisia, Yemenul etc. și, evident, a produs războiul din Siria... Desigur, pentru dreptul sirienilor de a-l da jos pe președintele lor – Bachar al-Assad –, considerat dictator, pe care tot ei, sirienii, l-au ales (cum să fii dictator dacă ai fost ales prin votul cetățenilor și tot prin votul lor poți fi dat jos la următoarele alegeri?!), apoi a urmat un război care, după patru ani și 250.000 de morți, iată, s-a intensificat, americanii și Vestul înarmându-i pe rebeli, iar rușii pe Assad, desigur, pentru „libertatea”, deplină și necondiționată a sirienilor, a Siriei, a lumii și a Universului... Și, ca să fie totul ca în filmele de groază, Rusia a intrat și ea în acest jos strategic cu sumă negativă fabuloasă și risc extrem. Cele două superputeri nucleare se află din nou, pe coridoare strategice care se interpătrund, în același teatru de război...

Rusia s-a reînarmat, rebelii din Estul Ucrainei (ruși sau rusofoni) au pus pe fugă (cu armament de la ruși și, evident, cu sprijinul direct sau indirect al acestora) armata Ucrainei din acele ținuturi și au creat deja un *fait accompli*. Statul Islamic – această cohortă care înspăimântă lumea cu refacerea unui califat care să cuprindă Africa, Orientul Mijlociu, o mare parte din Europa și Asia, inclusiv zona uigură din China (regiunea Xinjiang), a cucerit deja un teritoriu pe seama unor regiuni bogate în petrol din Irak și din Siria, dar viziunea aceasta a constituirii unui califat care reamintește Imperiul Otoman de odinioară – dealtfel, ultimul Califat aparține Turciei – nu poate să fie indiferentă nici Turciei și, probabil, nici altor țări din arealul islamic. Altfel cum de nu au spulberat până acum acest mutant geopolitic care readuce primitivismul decapitărilor și altor monstruoziități în plin secol XXI?! Turcia, una dintre cele mai importante țări din cadrul NATO, își manifestă aproape pe față ostilitatea față de intervenția Rusiei în Siria și de o posibilă implementare a unei prezențe pe termen lung a muscalilor de odinioară chiar în coasta sa mediteraneeană. Un observator atent nu poate să nu sesizeze prezența discretă (dar foarte intensă) a Turciei, mai ales cu

mijloace culturale, comerciale și educaționale, în zonele care au făcut parte cândva din Imperiul Otoman sau care au fost controlate de acesta... Așa cum face, de altfel, și Austria...

Rusia, un alt imperiu etern, luptă pe două fronturi vizibile și pe altele o sută, sau câte or mai fi, invizibile; americanii, imperiul tehnologiei, al mărilor și al IT, luptă pe întreg globul pământesc; Uniunea Europeană (un fel de imperiu predominant germanic) luptă pe teritoriul său cu arme financiare, cognitive și chiar geopolitice, care pun în dificultate unele dintre statele de drept; o parte dintre europeni, mai ales români, caută (pe acest continent al lor) un loc mai bun sub soare, la concurență cu milioanele de islamici care au invadat pur și simplu Europa, cărând cu ei și dreptul lor sacru de a-și aduce în traistă și în creier *modus-ul* lor *vivendi* din țara de origine și de a-l impune continentului european neislamic (dar care ar trebui islamizat, așa cum spune SI și cum nu înțeleg pe deplin europenii, cel puțin, unii dintre ei) etc.

Musulmanii, care, din varii motive (cel mai grav fiind războiul), își părăsesc locuințele și țările lor pentru a se pune la adăpost în țările bogate și stabile din Vestul Europei, au dreptul la modul lor tradițional de viață, predominant religios, deci islamic, chiar dacă acesta nu este compatibil cu modul de viață european, unul predominant laic, iar conflictul care se creează poate genera sau regenera puternice falii chiar în inima Europei. Această perspectivă nu contează, cei peste 500 de milioane de europeni care fac parte din UE și PIB-ul lor de 18.140 de miliarde de dolari, cel mai mare din Univers, le permite să creeze tot confortul din lume pentru oaspeții lor islamici, care au spart ușile de la intrare și toate frontierele pentru a ajunge aici, în timp ce, spre exemplu, românii, cel mai vechi popor din Europa, care au, de la Dumnezeu, pământurile cele mai bogate și subsolurile cele mai bogate, trăiesc, în marea lor majoritate, într-o sărăcie lucie, întrucât, în ultimul sfert de veac, țara lor minunată a fost jecmănită deopotrivă de cei din interior și de cei din afară și adusă la rang de slugă umilă la porțile Europei, cu un uriaș Parlament de nișă, cu un guvern de nișă, cu o armată de nișă, cu o mentalitatea de slugă la nimeni, mai exact, la FMI, la tot felul de bănci și de corporații, de firme, de multinaționale etc., care au distrus complet, conform regulilor concurenței și ale lăcomiei umane, aproape tot ce era românesc în România.

Românii sunt liberi să fie slugi în Europa și în lume, oriunde vor ei, cum vor ei și când vor ei, nimănui nu-i pasă. Și nimeni nu le pune opreliști. Savanții sunt slugi savante, medicii slugi pe moșia spitalelor europene și mondiale, creierele se duc rapid acolo unde cred ele că le este mai bine, doar toată lumea care-i dă mâna aleargă după ele, fetele noastre proaspete și foarte frumoase pot deveni fotomodele, dacă au puțin noroc, iar cele care n-au un astfel de noroc de a fie foto-curtate pot umple rețelele de prostituție și bordelurile de lux ale țării și ale Europei, sau pe cele din mahalale,

proxeneții români și străini trebuie să câștige și ei niște miliarde de lei sau de euro, țărani sunt bătrâni și singuri și, de aceea, peste 40 la sută din pământul țării a fost vândut la străini, austriecii mai au puțin și termină de tăiat pădurile României – oricum, România, această țară de mâna a 35-a în conceptul imperiilor de odinioară, n-are ce să facă cu ele –, industria ei de toate felurile, inclusiv ce a lemnului, a fost distrusă, resursele vor fi în curând epuizate de cei care le-au acaparat pe doi lei, inclusiv rezervele noastre de aur, o mare parte din intelectuali, în scrierile și facerile lor, preferă limba engleză (ca să-i citească un miliard de oameni, cred ei, și nu limba lor maternă), în anii trecuți jumătate din numărul absolvenților de liceu au picat examenul de bacalaureat și, odată cu el, și șansa de a-și continua studiile superioare, de a-și face o carieră și a câștiga, prin forțe proprii, o bucată de pâine etc. etc., în timp ce sistemul educațional, pentru a deveni total inefficient, se reformează cu fiecare nou ministru, din ce în ce mai multe familii se destramă, unele dintre sate se părăginesc, bate vântul prin pătule, 70 la sută dintre alimente se aduc din afară, adică se importă, țara continuă să se umple de supermarketuri, DNA a intrat cu furcile lui selective în libertatea necondițională a politicienilor corupți, pagubele aduse țării sunt de sute de miliarde de euro, dar Justiția și toți cei care se află în sistemele de securitate (economică, politică, socială, societală, ecologică, financiară, umană etc. etc.) dorm de un sfert de veac în cizme, iar acum zăngănesc cătușele și nu recuperează aproape nimic din bogăția națională dusă pe apa sâmbetei și prin cine știe ce paradisuri fiscale... Iar această frază lungă, foarte lungă, a la Faulkner, ar mai putea fi continuată pe 25.000 de pagini, pentru fiecare an de libertate câte o mie, așa cum o citim noi, în fiecare clipă, pe foia cernită a dezastrului național înfipt ca un cuțit ruginit în inima noastră...

Și, pentru ca totul să fie perfect în ceea ce privește recondiționarea condiției condiționate a bravului nostru cetățean român eliberat de comunism, înrobit de noua libertate capitalistă sau de care o mai fi și îndobitocit de șarlatanii (români și/sau străini) care, în astfel de vremuri, ies la suprafață ca gunoaiile din timpul marilor revărsări și ocupă rapid posturile de comandă și control, mediul de securitate din zona de proximitate strategică foarte importantă pentru țara noastră s-a degradat semnificativ. Așa cum am mai spus-o de atâtea ori, falia strategică Marea Neagră – Marea Baltică s-a reactivat, NATO (îndeosebi americanii) și Rusia și-au re poziționat dispozitive disuasive de o parte și de alta a acestui ax Nord-Sud ce trece chiar prin inima geografică a continentului european, iar mintea noastră cea de pe urmă încă nu ne-a revenit în nici un fel. Nenorocirile se țin lanț – tragedia de la Clubul Colectiv este una dintre ele –, iar efectele ei au bulversat din nou conducerea României, un guvern fiind nevoit, sub presiunea străzii oripilate de prestația clasei politice românești, să părăsească

posturile înainte de a redresa nava, în timp ce altul a fost instalat intempestiv, cam fără voia lui, pară mălăiață, urmând ca, în timp, să exploreze și corabia ce se clatină și scârțâie din toate încheieturile, să învețe cum se ține o timonă și cum transmit comenzile în sala mașinilor răgușite... Și să schimbe din nou rânduielele rânduielilor, așa cum au făcut-o toate guvernele, parlamentele și toți președinții care s-au succedat la puterea absolută, democratică, FMI-istă, euro-entuziastă, euro-sceptică, euro-reformatoare, euro-înrobitoare, euro-eliberatoare sau de care o mai fi care au fericit România cu cel mai mare dezastru economic și social din întreaga ei istorie...

Înapoia dispozitivului american și a celui rusesc de pe falia strategică amintită, se află cele mai teribile și cele mai moderne arsenale nucleare aflate vreodată pe Terra, exact ca în vremea Războiului Rece, dar, de data aceasta mult mai aproape de frontierele noastre, chiar dacă noi, acum, suntem în cealaltă tabără.

Toate sau aproape toate sunt cu susul în jos sau cu josul în sus, managerii României fac experimente pe rânile României pe care nu știu nici cum să le vadă, nici cum să le simtă și cu atât mai puțin cum să le trateze. Condiția umană, azi, este din ce în ce mai mult considerată doar în principiile ei cele mai generale, așa cum prim-ministrul actual a prezentat, la televizor, bugetul țării, doar în principiile sale foarte frumos de pronunțat, ca și cum principiile ar finanța marile direcții de dezvoltare, marile probleme care-și așteaptă de ani soluționarea, remedierea imenselor greșeli făcute de guvernările PDL, greșeli considerate și acum, de unii oameni, inclusiv de fostul președinte al României din acele vremuri, ca soluții geniale...

Islamiștii, alungați de pe pământurile lor, de războaie cumplite, de griji, și de speranța că, undeva, în marile țări europene, precum Germania, Franța, Marea Britanie, Olanda, țările nordice etc. le va fi mai bine, s-au năpustit pur și simplu, în disperare, asupra Europei. Țările din lumea lor islamică, mai puțin Turcia, refuză să-i primească, iar cele europene, deși unele cârcotesc, îi primesc, totuși cu brațele deschise. Este însă foarte clar că, printre acești oameni necăjiți, se infiltrează, în marile țări europene, inclusiv în Rusia, în marile orașe europene, jihadiști și luptători ai Statului Islamic, teroriști și alți luptători care, probabil, mâine vor pune probleme cu totul și cu totul deosebite lumii întregi...

Orientul Mijlociu este bulversat de cumplitul război din Siria, un Babilon al zeului Marte, care, probabil, va duce fie la dezmembrarea și distrugerea brâului islamic al Planetei, fie la unificarea lui într-o forță care ar putea genera cel mai cumplit dintre războaiele lumii, probabil în vederea deschiderii, într-un orizont extrem, a erei dominației mondiale islamice, adică mult mai mult decât refacerea Marelui Califat.

Uniunea Europeană, în noua ei fizionomie, din care se detașează hegemonismul german, reticența britanică, recrudescența extremismului

etnic și a separatismului etnic din foarte multe țări europene, problema euroregiunilor, migrația internă, imigrația musulmană teribilă, problemele de securitate internă și, evident, găsirea unui ideal comun, nu-și pune nici un fel de probleme. Totul pare a fi OK, deși este foarte posibil ca, în unele dintre state să explodeze cumplit, așa cum remarca și George Friedmann, extremismul etnic și religios și chiar naționalismul rănit cumplit de birocratismul și europenismul abstract al Bruxelles-ului.

Rusia s-a trezit din somnul ei strategic și a trecut la o contraofensivă disproporționată, foarte asemănătoare cu cea americană și nespecifică ei, de unde și posibila desfășurare haotică și intempestivă a evenimentelor următoare, mai ales în vecinătatea noastră apropiată, adică în Transnistria, Republica Moldova și la Gurile Dunării.

Fiecare țară din Europa și din lume are interesul ei special, parcursul ei, viața ei. Marile interese ale altora – fie ele globaliste, separatiste, revanșarde etc. – se bat cap în cap și coaste în coaste unele cu altele și, din câte se pare, nu se întâlnesc în nici un punct. Singurul lucru care le mai poate speria pe toate, indiferent în ce tabără s-ar afla, inclusiv pe monștrii de la București, este perspectiva unui război devastator între marile puteri nucleare. Dar nici acest război nu mai este chiar o sperietoare, întrucât televizorul a arătat tuturor celor care știu sau nu știu să vadă că o confruntare pe un câmp de luptă este ca un film de război sau ca un joc electronic de război, cu monștri și mutanți cibernetici, și nimic mai mult.

Ochii oamenilor par a avea nevoie să vadă sânge, jocuri de război înspăimântătoare, lucruri scârboase, perverse, oribile, producătoare de adrenalină. Desigur, atunci când văd scene precum cele din Clubul „Colectiv” din seara de 30 octombrie 2015, mai ales dacă sunt acolo, în acel infern, percep primejdia și cer distrugerea guvernului și a clasei politice, a Terrei și a Universului, toți, dar absolut toți vinovați de tragedia lor de acolo. Dar astfel de scene îngrozitoare sunt foarte comune în războaiele lumii, în acțiunile teroriste, în încăierările dintre clanuri. Iar acestea se află pretutindeni, din Statele Unite până în Nigeria, din Rusia până în Cornul Africii, în Nord, în Sud, în Est, în Vest... Au fost cam prea mulți ani fără un război mondial sângeros. A cam sosit timpul...

Condiția umană, se pare, nu poate ieși niciodată din propria sa conflictualitate, din propriul său război, altfel decât cu picioarele înainte. Și nimeni nu face nimic pentru a o scoate de acolo. Desigur, recondiționarea acestei condiții, pe care politicienii de pretutindeni o proclamă ca doctrină absolută (schimbarea, înnoirea, reforma), la rândul ei condiționată de atâtea și atâtea ori și de atâtea și atâtea oameni geniali sau proști, super-morali sau de-a dreptul perversi (doar și perversiunea este un drept), este direcția loviturii principale a întregului efort de reconstrucție strategică a lumii pe atâtea și atâtea principii ale ei. Mintea omului este capabilă să principalizeze

totul, chiar și lipsa oricărui principiu, și să spună foarte multe, fără să se înțeleagă nimic. La urma urmei, nu contează ce înțelegi sau nu înțelegi tu, om de rând, unic și irepetabile pe planeta Pământ și în Univers, ci ce efect are. Totul – chiar și viața – se bazează, azi, pe efect. Inclusiv ce se spune, ce se arată ce se scrie și ce se comunică lumii, celuilalt și sieși.

Comunicarea, în teoria modernă a perversității și agresivității umane, concentrează în același concept un emițător, un canal, adică un vector, și un public-țintă. Dacă există un public țintă, există și o armă cu care emițătorul trebuie să tragă în acel public. Gloanțele sunt cuvinte, propoziții (explicative sau nu), afirmative sau negative, problematice, asertorice, apodictice și de care or mai fi, imagini, fiecare valorând cât o mie de cuvinte sau mai mult (deși mai întâi a fost Cuvântul) și... efecte... Deci, în viziunea „științei” media, comunicarea nu este o relație de relevare și de cunoaștere a unui adevăr, a unui fapt, a unui eveniment etc., ci un război de distrugere, de convingere sau de manipulare a unui public țintă. Acesta este, de fapt, lumea în care trăim. La urma urmei, și războiul este tot o relație. Dintre o armă și o țintă.

ACOPERIREA STRATEGICĂ, AZI

(Partea I)

Résumé

La couverture stratégique c'est un concept qui semble, aujourd'hui, presque sans contenu. Couvrir quoi ? Mais, quand même, la couverture stratégique existe. Son rôle est presque le même depuis toujours, même si son contenu pourrait être différent. La couverture stratégique signifie : voir et savoir tout, comprendre tout et être en mesure d'agir n'importe où et toujours avec les forces, les un moyens, les stratégies et les opérations adéquates. Un État, comme la Roumanie, est-il capable de faire une telle couverture ? Difficile à dire. Et quand même, il faut le faire.

Mots-clefs: couverture, stratégique, forces, moyens, opérations, actions

Introducere

Repunem în discuție un concept străvechi, pe care conflictualitate endogenă a lumii l-a relevat și l-a repugnat după cum a avut sau n-a avut interesul. Este vorba de conceptul de acoperire. Îndeosebi în formula și importanța sa politică și strategică. Altfel spus, mai este oare de actualitate conceptul *acoperire strategică*? Această întrebare pare legitimă, dacă avem în vedere complexitatea conflictualității și degradarea continuă a mediului internațional de securitate. Pericolele și amenințările sunt atât de mari, atât de complexe și atât de diversificate, încât, la ora actuală, nici un stat din lume, nici măcar Statele Unite ale Americii, nu-și mai poate asigura securitatea și cu atât mai puțin apărarea de unul singur, în mod izolat, fără implicarea, într-o formă sau alta, a comunității internaționale. Și chiar dacă noțiunea aceasta de comunitate internațională este cam cum vrea fiecare dintre noi să fie, lumea se află, nolens, volens, într-o astfel de comunitate. Care își neagă cu osândie unele dintre mai vechile sau mai noile formule, în timp ce și hărțuiește pe altele, cum ar fi, spre exemplu, statele. Cu alte cuvinte, vulnerabilitățile statelor sunt atât de mari, iar amenințările atât de numeroase, încât riscul (politic, economic, militar, info-strategic și cognitiv) tinde către limita sa extremă. De aceea, se vehiculează tot mai mult ideea că statul și-a trăit traiul, că el reprezintă o frână în dezvoltarea societății

omenești și chiar un pericol la adresa securității internaționale, mai ales datorită existenței unor state imorale sau eșuate.

Deocamdată, sistemul internațional (în măsura în care putem vorbi de un astfel de sistem) se bazează pe state suverane și interdependente. Această interdependență tinde să înlocuiască tot mai mult noțiunea de *independență*, de unde și concluzia că noțiunea de suveranitate – răul tuturor rețelilor de azi – ar fi nu numai desuetă, ci și periculoasă. Desigur, toate aceste considerații și multe altele, impuse, în general, de transnaționalizarea economică, politică, informațională, mediatică și cognitivă, generează presiuni justificate, dar, dincolo de ele, există realități care nu s-au schimbat de-a lungul secolelor. Statele nu sunt doar teritorii închise în frontiere politice, ci și entități și identități naționale, culturale, civilizaționale, care individualizează și particularizează comunitățile umane, le mențin, chiar și în epoca universalizării informației și a cogniției, specificitatea, valoarea, autenticitatea. Și, de aceea, aceste state se vor apăra până în pânzele albe de entitățile care atentează la identitatea lor. Desigur, statele care mai au resursele necesare, forța și voința de a o face.

În aceste condiții, conceptul de *acoperire strategică* își menține nu doar importanța sa vitală pentru situațiile complexe, care pot duce la război, ci și actualitatea, reconstruită și ea, ca însuși modus-ul vivendi al statului, ca însăși noțiunea de suveranitate, pe o relație de interdependență. Acoperirea strategică rămâne, totuși, o treabă intimă a statului pe care o exercită atât individual, ca atribut al suveranității sale, cât și în context aliat, ca efect al faptului că însăși noțiunea de suveranitate se bazează din ce în ce mai mult pe interdependențe. Și, ca urmare, nici cea de acoperire strategică nu mai poate rămâne un atribut numai și numai al statului, un secret al statului, un modus vivendi al acestuia și numai al acestuia.

În cele ce urmează, vom analiza conceptul de *acoperire strategică* în noile condiții ale mediului internațional de securitate, în care statele, organizațiile internaționale, alianțele, coalițiile și, mai ales, interdependențele dintre acestea reprezintă nu doar realități în care trăim, ci și determinări esențiale ale modului nostru de viață în epoca societății cunoașterii.

1. Conceptul de acoperire strategică

Acoperirea strategică este un concept foarte vechi, chiar dacă denumirea aceasta este transparentă la semnificație și, ca atare, poate să însemne aproape orice, întrucât are foarte multe aspecte, un conținut extrem de complex și numeroase nuanțe. Deși conceptul pare foarte clar, nu toți oamenii și nu totdeauna cei interesați înțeleg, prin acoperire strategică, același lucru. Unii consideră acoperirea strategică într-o viziune

predominantă militară, legată strict de operația de tip strategic, îndeosebi de operația sau de operațiile de apărare, alții cred că acoperirea ține de fenomenul război și, ca atare, ea se realizează nu doar ca preempțiune în fața de pregătire a apărării strategice, sau în fața ofensivei strategice (atunci când este vorba de un război care are scopuri ofensive), ci în toate etapele, fazele și acțiunile specifice acestui fenomen. Ca un însoțitor al lui, mai precis, ca o componentă intrinsecă și continuă a războiului, indiferent sub ce forme s-ar desfășura acesta. Oricum, între timp, cunoașterea și, mai ales, înțelegerea fenomenului război s-au extins foarte mult, chiar dacă războiul continuă să se înscrie în definiția dată de Clausewitz, prin care produsul zeului Marte a fost și este considerat ca o modalitate de continuare a politicii prin mijloace violente, adică prin mijloace militare, prin forța armelor.

Dar și aici raționamentele și judecățile trebuie elaborate nu în dimensiuni categorice și apodictice, ci mai ales în evaluări relative, complexe și dinamice. După opinia noastră, toate fenomenele care se produc în societatea omenească poartă, în ele, nu doar amprenta, ci și efectul dinamicii, flexibilității și ubicuității societății. Și, întrucât raporturile între state și între alte identități non-statale sau interstatale (inclusiv suprastatale) sunt departe de a fi doar de colaborare, încredere, armonie și respect reciproc, ci continuă să fie foarte complicate, complexe, concurențiale și chiar conflictuale, deci pe linii multiple și sofisticate de forță, problematica acoperirii strategice este și va fi încă multă vreme (poate chiar cât va dura omenirea) de actualitate. Iar războiul, ca fenomen extrem, ca trecere la limită, nu face excepție de la această adevărată regulă care se confirmă din ce în ce mai mult.

Noi credem însă că războiul nu este un simplu accident, o anormalitate dusă la limita maximă, devenită insuportabilă, un summum al unei conflictualități endogene sau exogene, ci una dintre caracteristicile omenirii. Războiul pare a fi – și chiar este – un modus vivendi al societății oamenilor pe planeta Pământ. El se prezintă ca un fenomen continuu, cu ampleare flexibilă și intensitate variabilă, îmbrăcând toată gama de forme și de acțiuni, de la confruntarea militară violentă, care a culminat cu cele două războaie mondiale, la confruntările politice, economice, sociale, informaționale, mediatice și, din ce în ce mai mult și mai profund, chiar cognitive.

Oamenii se războiesc în orice: în idei, în concepte, în teorii, în acțiuni. La fel și entitățile sociale în care trăiesc. *Nici un om nu renunță la interesele, scopurile, obiectivele și acțiunile sale decât dacă este nevoit să o facă.* Și nici atunci. Le schimbă doar forma și, uneori, mijloacele de realizare. De aceea, oamenii și comunitățile în care trăiesc au nevoie, în afară de idei, concepte, planuri, resurse și acțiuni, și de un mediu de securitate, de un spațiu de siguranță, de o acoperire care, pe de o parte, să-i adăpostească și, pe de altă parte, să le permită să se pregătească, în afara văzului celorlalți,

ai posibilităților lor inamici, pentru a face față unei confruntări, mai exact, unui conflict deschis, unui război și oricărei alte situații complicate care ar pune în pericol comunitatea, statul, arealul.

1.1. Definiție, scopuri, specificitate

În gândirea militară tradițională românească, prin acoperire se înțelegea se înțelegea, în general, *acoperirea frontierelor*, mai ales în zonele în care erau posibile atacuri din exterior împotriva țării pentru a se asigura condițiile necesare și, mai ales, timpul necesar executării mobilizării. Și cum România, în toate etapele istorice, începând cu cele din antichitate și până astăzi, n-a fost înconjurată niciodată de populații sedentare prietene, ci de mari imperii sau de țări care au avut totdeauna pretenții și intenții de cuceriri teritoriale pe seama spațiului geografic în care a existat dintotdeauna poporul român, problema siguranței strategice la frontiere era și a rămas tot timpul una de tip vital pentru însăși existența neamului românesc, lovit cumplit, din toate părțile, de-a lungul întregii sale existențe de migratorii războinici și de cuceritorii de tot felul. Meritul uriaș al acestui popor român care nu a venit de nicăieri în spațiul său de viață, care se află aici de la începutul începuturilor, este acela de a fi rezistat tuturor presiunilor și agresiunilor, de a fi supraviețuit. Iar acest lucru s-a făcut inclusiv prin implementarea, conștientă sau nu, a unui concept de acoperire deosebit de complex, de inteligent, de creativ, de ingenios, care a făcut, așa cum spunea marele poet, ca însuși râul, ramul, adică spațiul fizic, să se umanizeze și să participe efectiv la apărarea locuitorilor acestui pământ din pământul lui Dumnezeu.

De aceea, noi considerăm că, dintotdeauna, *acoperirea strategică* a constat și constă într-un ansamblu diversificat de politici, strategii, măsuri, proiecte și acțiuni din întreg spectrul de securitate, siguranță, ordine publică și apărare, deci de securitate și apărare, prin care se urmărește, deopotrivă, planificarea, crearea, menținerea și funcționarea unor dispozitive acoperitoare preventive, preemptive și de acțiune (reacție) de regulă cu obiectiv limitat, prin care se creează, se susțin și se întrețin condițiile acoperitoare necesare realizării *siguranței strategice, efectuării mobilizării și concentrării forțelor și mijloacelor și resurselor, mascării strategice și manevrei strategice fundamentale*⁸⁹, în toate componentele și în toate variantele acțiunii umane eficiente, atât în condiții de normalitate și de

⁸⁹ *Manevra strategică fundamentală* este un termen generic care include toate tipurile de manevră (politică, militară, economică, energetică, financiară, mediatică, info-strategică, cognitivă, din spectrul siguranței și ordinii publice, dar mai ales manevra strategică de tip militar), planificarea acestora și toate formele și formulele de management strategic și operațional.

anormalitate, cât și în cazul dezvoltărilor specifice pre-crizelor, crizelor, conflictelor de tot felul și războiului.

Acoperirea strategică este, considerăm noi, mult mai mult decât operația de acoperire tradițională, folosită în Războiul de Independență de la 1877, în Primul Război Mondial și în cel de-al Doilea Război Mondial. Noi considerăm că acoperirea strategică este și trebuie să fie totdeauna un atribut al statului suveran, pe care-l exercită continuu, flexibil, ponderat și suficient, atât pe plan național, cât și în cooperare cu partenerii de alianță, astfel încât să se prevină surprinderea strategică din partea unui posibil adversar (dar nu numai) și să se creeze toate condițiile necesare mobilizării forțelor (cele din rezerva voluntară, dar și altele, în măsura în care statul de drept înțelege să-și constituie astfel de forțe) altele decât cele exercitării în mod eficient a manevrei strategice fundamentale. Acoperirea strategică se realizează și trebuie să se realizeze inclusiv împotriva dușmanului din interior, indiferent sub ce formă ar exista și s-ar manifesta acesta.

Desigur, acoperirea strategică se realizează și la nivelul unei alianțe, unei coaliții, unor grupări de forțe și mijloace constituite în vederea unor acțiuni, de regulă de mare risc (militar, în primul rând, dar și economic, îndeosebi energetic, financiar, informațional, cognitiv etc.) și ea vizează nu doar aspectele care țin de ascunderea, protecția, siguranța, conținutul și consistența acțiunii respective, ci și toate celelalte aspecte care includ pregătirea, resursele, scopurile, obiectivele, forțele, mijloacele, efectele.

Scopurile politicilor, strategiilor și acțiunilor de acoperire sunt numeroase. Ele pot fi împărțite (pentru analiză), considerăm noi, în trei categorii mari:

- scopuri care presupun acțiuni acoperitoare intrinseci, continue și permanente, adaptate la dinamica raporturilor dintre amenințări și vulnerabilități și care privesc managementul de risc;

- scopuri care presupun acțiuni acoperitoare cu funcții predominant disuasive (deci, într-o formă sau alta, vizibile, mai exact făcute să fie vizibile), care sunt concepute, planificate și desfășurate în așa fel încât să transmită un mesaj;

- scopuri care presupun acțiuni acoperitoare pentru manevra strategică fundamentală.

De fapt, toate aceste trei categorii de scopuri generează și *funcțiile de bază* ale acoperirii strategice, funcții care, în opinia noastră, sunt următoarele:

- asigurarea supravegherii de risc;
- sprijinul managementului strategic;
- descurajarea;
- mascarea sau camuflarea manevrei strategice fundamentale și a componentelor acesteia.

Prin *asigurarea supravegherii de risc* înțelegem crearea și activarea și actualizarea unor dispozitive, abilități, modalități etc., intrinseci sistemelor și proceselor normale, prin care să se asigure identificarea și monitorizarea amenințărilor și vulnerabilităților la acestea, care să ajute analizei de risc, în toate componentele sale: identificare, monitorizare, evaluare, prognozare.

Sprijinul managementului strategic reprezintă un set de identificări, evaluări și prognoze ale mediului de securitate, astfel încât decidentul să beneficieze de un nivel de cogniție corespunzător atunci când elaborează decizii de importanță strategică pentru asigurarea serviciului de luptă permanent, pentru securitatea și pentru apărarea țării, în toate formele și componentele acesteia. Managerii strategici trebuie să aibă la dispoziție toate datele necesare unei decizii corecte. De aceea, dispozitivele de acoperire și acțiunile acoperitoare trebuie să fie astfel concepute și utilizate încât să asigure un nivel de coerență strategică util și eficient.

Descurajarea nu este o funcție specifică a acoperirii sau dispozitivelor de acoperire. Dar de aici nu rezultă că o astfel de caracteristică nu este importantă. Ba, mai mult, ea este chiar esențială în actuala conjunctură a mediului de securitate, întrucât procesele politice, economice, sociale și chiar militare sunt atât de complexe și atât de greu previzibile, încât, oricând, se poate întâmpla aproape orice. Dar funcția aceasta a acoperirii strategice trebuie să fie foarte bine chibzuită. Decidentul strategic are de ales între a descuraja prin prezență, prin sugestie, prin deducție, prin *fait accompli* sau, dacă-i dă mâna (a se vedea acțiunile recente ale Rusiei în zona culoarelor strategice maritime și în Siria), prin acțiuni directe și chiar prin acțiuni militare directe, specifice războiului, prin demonstrații de forță, prin exerciții, prin programe de înarmare etc.

Funcția de *mascare sau camuflare a manevrei strategice fundamentale și a componentelor acesteia* este una dintre funcțiile de bază ale acoperirii strategice. La realizarea acesteia, contribuie o mare parte din dispozitivele de acoperire și, mai ales, din cele care maschează centrul vital sau centrele vitale. Dintotdeauna, orice acțiune, la orice nivel s-ar fi desfășurat, a fost precedată, însoțită și urmată de una sau mai multe acțiuni acoperitoare, unele dintre acestea având rolul de mascare sau ascundere a manevrei strategice fundamentale, indiferent sub ce formă s-ar fi desfășurat aceasta. Surprinderea strategică – principiu de bază în acțiunea strategică eficientă – nu se poate realiza fără o acoperire strategică ingenioasă și foarte bine efectuată. Napoleon – unul dintre marii maeștri ai artei strategice surprinzătoare – reușea mereu să ascundă, prin acțiuni acoperitoare, manevra strategică fundamentală, concentrând majoritatea forțelor și mijloacelor în locul diorit și la momentul potrivit. Desigur, pentru a impune acest principiu, Napoleon a încălcat cu bună știință regulile și principiile cavalerești ale

războiului, desfășurând campanii iarna, pe timp nefavorabil, noaptea și manevrând cu iscusință forțele de pe o direcție pe alta.

Acoperirea strategică presupune, deci, totdeauna, indiferent de specificul și de scopurile ei efective, un triptic coerent și consistent de *politici, strategii și dispozitive*. La acestea se adaugă, desigur, și *acțiunile adecvate*.

Politicele rezultă din interesul național vital – acela de a supraviețui într-un mediu ostil, în care însăși existența comunității românești și a statului român, de-a lungul mileniilor, indiferent cum s-a numit respectiva formațiune statală, s-a aflat nu doar sub semnul îndoielii, ci și sub o amenințare permanentă –, iar acest interes vital, indiferent cum a fost el formulat și exprimat, a reprezentat totdeauna un pilon de bază în politica românească a tuturor timpurilor. Chiar și atunci când clasa politică românească n-a fost în stare să identifice și să slujească cu toată puterea și orice preț acest interes vital (așa cum se petrec lucrurile și astăzi), acest interes vital a existat și, în cele din urmă, românii l-au înțeles, au luptat pentru ființa lor și, deși decimați și umiliți secol după secol, au continuat să supraviețuiască pe pământul strămoșilor. Dar prețul acestei supraviețuiri a fost și este și în continuare foarte mare. Iar acest lucru se datorește, între altele, și incapacității clasei politice de a identifica acest interes și de a-l pune mai presus de interesul individual al fiecăruia dintre decidenții români vremurilor românești.

Rolul și rostul *strategiilor* este de a pune în operă deciziile politice – în acest caz, decizia de a se asigura totdeauna un minim de forțe, mijloace, resurse, planuri și acțiuni acoperitoare, îndeosebi pentru manevra strategică fundamentală –, într-o manieră coerentă, consistentă și rezonabilă, fără a ofensa vecinii și a crea suspiciuni care ar putea fi luate drept provocări sau pregătiri pentru acțiuni ofensive asupra teritoriului apropiat. Desigur, grija de a nu ofensa vecinii, marile puteri și, mai ales, marile imperii, ca și slugărnicia unora dintre decidenții români (pentru că nu toți au fost Mihai Viteazul, Ștefan cel Mare, Vlad Țepeș sau Brâncoveanu), în vremuri ticăloase sau amarnic ticăloșite, a fost una dintre caracteristicile de bază ale supraviețuirii lor. „Capul ce se pleacă, sabia nu-l taie”. Dar de la ultimul mare apărător de neam întregit – Decebal – care a avut șansa și vitejia de a apăra spațiul geografic, spațiul de origine și de existență al neamului nostru, nimeni nu a mai avut și nu va mai avea vreodată această șansă. Toți au apărut ce a rămas din ce a mai rămas. Probabil, până în clipa în care nu va mai rămâne nimic, nici chiar o amintire. Pentru că, din păcate, acesta-i trendul: distrugerea identităților sedentare.

Dispozitivele sunt amplasări de forțe, mijloace și resurse în vederea unor acțiuni care echipează conceptul de acoperire strategică, operațională și tactică, așa cum este el conceput, definit și precizat de către decidentul

politic și de cel strategic. În acoperirea strategică, problema dispozitivelor este esențială. Aceste dispozitive sunt și pot fi, pe de o parte, specializate pentru anumite tipuri de acțiuni (frontaliere, ciberspățiale, informaționale, cognitive, financiare, politice, geopolitice, militare etc.) și, pe de altă parte, indiferent de rolul și specialitatea lor, integrate nu numai în același concept, ci și în același plan strategic, în același sistem dinamic și procesual complex. Pentru că țara se apără nu numai cu militari și cu arme de foc, ci și cu toate celelalte forțe și mijloace (informaționale, intelectuale, cognitive, financiare, economice, politice, de mediu, culturale etc.) pe care le are și trebuie să le aibă gata pregătite pentru a face față oricărei situații, atât la nivel național, cât și împreună cu aliații.

Acțiunile de acoperire sunt acțiuni specifice și vizează:

- inducerea în eroare a posibilului inamic asupra intențiilor forțelor proprii principale, pregătirilor, etapelor și celorlalte măsuri care se iau într-o situație strategică foarte complexă sau într-o situație strategică obișnuită, dar care vizează unele evoluții complexe, ce pot constitui pericole și chiar amenințări la adresa securității naționale și, mai ales, la adresa suveranității țării și care impun măsuri de apărare a teritoriului și tuturor spațiilor de interes strategic pentru România și pentru aliații săi, definind un anumit nivel de risc⁹⁰;

- descurajarea posibililor adversari, prin transmiterea, prin mijloace specifice, a unui mesaj în termeni de potențial, de hotărâre, de fermitate și de credibilitate în ceea ce privește reacția în cazul oricărui fel de atac asupra țării și aliaților săi;

- mascarea complexă a manevrei strategice fundamentale și, legat de aceasta, a manevrelor operaționale și tactice.

Dintre numeroasele *acțiuni specifice acoperirii strategice* (operaționale și tactice) fac parte, în opinia noastră, și următoarele:

- acțiunile de asigurare a supravegherii continue a spațiilor și zonelor de interes strategic, imediat și pe termen lung (este vorba de spațiile și zonele ce țin de domeniile: politic, financiar, economic, informațional, cognitiv și militar etc.), pentru România și pentru aliații săi;

- acțiunile pentru asigurarea condițiilor necesare protecției informațiilor de valoare strategică din toate domeniile, precum și blocarea și interzicerea tuturor căilor de pătrundere către acestea;

- acțiunile din spațiul cibernetic;

- acțiunile info-strategice;

⁹⁰ Nivelul de risc, R , se definește pe intersecția dintre nivelul amenințării, A , care are valori între 0 și 1 și nivelul vulnerabilității, care poate avea, de asemenea, valori între 0 și 1. Deci $R = A \cap V$.

- acțiunile din spațiul economic și din cel financiar;
- acțiunile info-geostrategice;
- acțiunile civil-militare;
- acțiunile militare;
- alte acțiuni.

1.2. Principii ale acoperirii strategice

Implementarea unor principii în acoperirea strategică (valabile și la nivel operațional și la nivel tactic) asigură consistență conceptului de acoperire strategică, continuitate și coerență în punerea în operă a deciziilor care se iau în acest sens, precum și expertizarea substanțială a proceselor de elaborare a acestor decizii.

De la început, trebuie să subliniem că, în concepția noastră, rezultată din analiza temeinică a parametrilor și realităților acestui concept, acoperirea strategică nu este pur și simplu doar o etapă a războiului sau a unor operații ale acestuia, ci un concept intrinsec confruntării de orice tip, o condiție esențială și necesară a aplicării *principiilor luptei armate* (în cazul războiului dus cu mijloace militare) și a *principiilor concurenței și confruntării* (în cazul celorlalte forme de ducere a războiului continuu).

Printre principiile de bază ale conceptului de acoperire strategică și acțiunilor rezultate din acesta, considerăm că pot fi avute în vedere și următoarele:

- principiul permanenței (omniprezenței);
- principiul coerenței;
- principiul suficienței;
- principiul complementarității (completitudinii);
- principiul oportunității (manevrei oportune);
- principiul flexibilității;
- principiul eficienței.

Principiul permanenței (omniprezenței) este unul dintre principiile de bază ale acoperirii strategice. Dat fiind faptul că acoperirea strategică nu este și nu poate fi vremelnică, nici conjuncturală, ci doar continuă, bine structurată și foarte bine adaptată (ca amploare, intensitate, forțe, mijloace, resurse, politici, strategii, acțiuni și proceduri) la condițiile concrete ale situației, este necesar să se definească și să se întrețină tot timpul parametrii conceptului de *permanență* a acoperirii strategice, limitele acesteia și graficul de variabilitate.

Principiul coerenței este strâns legat de cel al permanenței și constă în realizarea unei înlănțuiri optime și a unei interoperabilități funcționale, în cadrul marii diversități de forțe, mijloace, resurse și acțiuni, a tuturor

noțiunilor, conceptelor, acțiunilor și procedurilor, astfel încât acoperirea strategică, în toate componentele ei, să funcționeze discret, coerent și eficient.

Principiul suficienței constă în stabilirea și asigurarea unui minim de forțe, mijloace, resurse și acțiuni, printr-o planificare riguroasă, consistentă și coerentă, astfel încât să se prevină atât risipa de forțe, mijloace și resurse, cât și insuficiența acestora. Acest principiu este strâns legat de cel al *rațiunii suficiente*, prin care se înțelege analiza temeinică a mediului de securitate de interes strategic, a caracteristicilor amenințărilor și vulnerabilităților la acestea, deci a nivelului de risc, expertizarea corespunzătoare a deciziei politico-militare, economice, de siguranță și ordine publică, info-strategice etc., cunoașterea exactă a *interesului strategic vital* și elaborarea, în deplină cunoștință de cauză a tuturor măsurilor ce se impun.

Principiul complementarității (completitudinii) constă în conceperea și chiar în planificarea consistentă a modalităților prin care se asigură asamblarea, în cadrul conceptului de acoperire strategică, a tuturor forțelor participante (politice, diplomatice, economice, academice, de Intelligence, de siguranță și ordine publică, militare etc.), astfel încât fiecare să acționeze în mod specific, dar complementar cu toți ceilalți, potrivit competențelor sale. În acest sens, este necesară o *grilă a competențelor forțelor participante la acoperirea strategică*, parte componentă a procesului de interoperabilizare a tuturor componentelor sistemului național de apărare. Dar, întrucât acoperirea strategică este un concept care se aplică în permanență, în toate domeniile și în toate spațiile (geofizic, cognitiv, economic, info-strategic militar etc.), trebuie ca o astfel de grilă să fie întocmită și actualizată cu prioritate.

Principiul oportunității (manevrei oportune), în pofida caracterului permanent al acoperirii strategice, cere ca ea să fie în permanență „pe soluție”, adică adaptată anticipativ și preemptiv (gata de preîntâmpinare) la condițiile concrete ale situației și, mai ales, la posibila lor evoluție în viitorul apropiat. Acest principiu presupune analiza temeinică a fluxurilor, volumului, compoziției și intensității posibilelor amenințări și a vulnerabilităților la acestea și crearea unei umbrele care, pe de o parte, să acopere vulnerabilitățile, să protejeze sistemul și să anihileze amenințarea și, pe de altă parte, să „orbească” adversarul și să creeze acea zonă invizibilă sau de penumbră, care să permită, pe cât posibil, libertatea deplină de acțiune în cadrul manevrei strategice fundamentale și realizarea surprinderii strategice.

Principiul flexibilității este, într-un fel, principiul operațional al acoperirii strategice. Deși are coordonate și repere clare, acoperirea strategică nu este o umbrelă rigidă, ci un sistem flexibil de concepte, politici, strategii, dispozitive, acțiuni și efecte care interacționează și se modelează pe

principiul preîntâmpinării (preemptiv), în funcție de prognozele referitoare la evoluția situației strategice și de realitățile efective ale acesteia.

Principiul eficienței constă în anticiparea efectului și în modelarea acțiunii în funcție de ceea ce se așteaptă de la aceasta. De aceea, fiecare tip de acoperire strategică este concepută și desfășurată în acei parametrii care să-i asigure eficiență maximă.

Analiza acestor principii conduce la concluzia necesității unui *dispecerat național întrunit* care să aibă în atribuții managementul acoperirii strategice, în toate dimensiunile, componentele și variabilele sale și punerea în operă, în condițiile cele mai potrivite, a conceptului de acoperire strategică. De menționat că un astfel de dispecerat național nu este și nu trebuie să fie un amalgam de reprezentanți ai principalelor structuri care participă la acoperirea strategică, ci un nucleu funcțional, grupat în jurul unui centru vital al dispozitivului de acoperire, care nu poate fi altul decât, Statul Major General al Armatei României.

Fiind vorba de scopurile și obiectivele extrem de numeroase și de complexe ale acoperirii strategice, este absolut necesar ca toate componentele de securitate și apărare ale statului (politice, economice, sociale, societale, informaționale, ecologice, culturale și, mai ales, militare etc.) să participe la acest efort. Dar ultima lui rațiune este pregătirea continuă a țării pentru a nu fi surprinsă în niciuna din formele și formele războiului modern, ale războiului-mosaic, ale războiului hibrid, ale războiului cognitiv, ale războiului dus cu cele mai sofisticate arme.

1.3. Tipologii

Acoperirea strategică, în condițiile de azi nu se mai reduce la acoperirea frontierelor. Și chiar dacă nici acest tip de acoperire strategică nu este desuet, ci, dimpotrivă, devine foarte activ (mai ales că frontiera, azi, îndeosebi în spațiul comunitar european, nu mai este o linie care separă și opune, ci una care identifică și, într-un fel, unește), tipologia acoperirii de tip strategic, ca și cea operațională și cea tactică, își lărgeste mult sfera de cuprindere. Există mai multe criterii de analiză și de încadrare a tipurilor de acțiuni și proceduri ce țin de acoperirea strategică. Teoretic, tipurile de acoperire strategică pot fi reduse la câteva; practic, ele sunt numeroase și depind în mare măsură de geopolitica zonei, de dinamica pericolelor, provocărilor și amenințărilor, de vulnerabilitățile la acestea, adică de nivelul de risc, de diplomatie, de specificul relațiilor internaționale și zonale, de condiția efectivă a statului, de tradiții, de caracteristicile zonei de interes strategic pentru statul respectiv și pentru alte state, de noile provocări, dar mai ales de inteligența și capacitatea decidentului și celor care pun în operă decizia de a găsi soluțiile cele mai potrivite, de a le actualiza, de a realiza

interacțiuni dinamice oportune între forțe, mijloace, resurse și dispozitive, de a economisi forțele, mijloacele și resursele și a crea suporturi care să permită și chiar să stimuleze realizarea surprinderii etc.

Tipologia este necesară pentru înțelegerea completă a conceptului de acoperire strategică și de elaborare corespunzătoare a politicilor, strategiilor și acțiunilor efective care-l pun în practică. Acoperirea strategică este parte componentă a unei politici, a unei strategii și a unui dispozitiv, ea însăși fiind un complex de politici (generale și specifice), de strategii (ale forțelor, mijloacelor, resurselor și acțiunilor), de dispozitive (strategice, operaționale și tactice), de operații și de acțiuni.

1.3.1. Clasificarea acoperirii strategice după scop și funcții

Așa cum s-a precizat mai sus, din punct de vedere al scopurilor și funcțiilor, acoperirea strategică este, în principal, de trei feluri:

- acoperirea strategică în folosul managementului strategic vital;
- acoperirea strategică de descurajare (disuasivă);
- acoperirea strategică de mascare a manevrei strategice fundamentale.

Această împărțire este importantă pentru analiză și pentru planificare. Acoperirea strategică nu se face însă fragmentar, dispartat, în fractali, ci unitar, coerent și, desigur, integrat.

Dar managementul ei presupune luarea în considerare, deopotrivă integrală și partajată, a tuturor elementelor, a tuturor componentelor și a tuturor aspectelor care țin de arhitectura, de implementarea și de funcționalitatea conceptului.

1.3.1.1. Acoperirea strategică în folosul managementului strategic vital

Acoperirea strategică în folosul managementului strategic este cea mai amplă, cea mai complexă, cea mai diversificată și cea mai dificilă, întrucât cuprinde tot ce este de interes pentru un astfel de management.

Această acoperire poate fi, la rândul ei:

- de rutină;
- de siguranță;
- de descurajare;
- de înșelare.

De precizat că *managementul strategic vital*, în cadrul acestei analize, ar trebui înțeles ca o asamblare a conceptelor, politicilor, strategiilor și acțiunilor care dau coerență și consistență deciziilor cu privire la *securitatea națională* (economică, societală, socială, cognitivă, militară etc.) și la *apărarea națională* (în cadrul apărării colective, generată de NATO și în

cadru apărării comune, generată de UE), astfel încât țara să supraviețuiască, să funcționeze și să se înscrie pe traiectoria unei dezvoltări durabile.

Acoperirea strategică de rutină este una de tip comun. Ea constă în actualizarea și materializarea unor politici și strategii coerente de asigurare a unui minim de forțe, mijloace, resurse și acțiuni care să se situeze în *veghea strategică permanentă*, având drept scopuri să acopere desfășurările activităților normale, să estompeze vulnerabilitățile, să mascheze dispozitivele, punctele forte și punctele salbe și, în acest fel, să asigure libertate de acțiune *forțelor de manevră interioară*.

Acest tip de acoperire vizează toate spațiile de interes strategic vital pentru România (spațiul cibernetic, spațiul info-strategic, spațiul economic, spațiul cognitiv, spațiul de securitate și apărare). De aceea, politicile, strategiile, dispozitivele și resursele trebuie să fie alcătuite din toate aceste elemente (mediul politic, mediul academic, mediul Intelligence, mediul de siguranță națională și ordine publică, mediul militar etc.), fiecare dintre acestea având atribuții foarte precise în acest sens.

Desigur, aceste atribuții se cer actualizate și modernizate, în funcția de caracteristicile mediului de securitate și de configurațiile strategice ale acestuia.

Acoperirea strategică de siguranță este una de tip specializat. Ea vizează, îndeosebi, identificarea provocărilor, pericolelor și amenințărilor (politice, economice, financiare, insecuritare, militare etc.) și constituirea unui prim *scut de protecție* împotriva lor, astfel încât să asigure forțelor principale (politice, sociale, economice, financiare, de apărare, siguranță națională și ordine publică, academice etc.) condițiile necesare pentru organizarea apărării și efectuarea contra-acțiunii adecvate.

De menționat că, în perioada 1990-2015, această componentă a acoperirii strategice n-a funcționat în mod coerent și consistent în România. N-a funcționat mai deloc. De aceea, „adversarii” noștri au reușit, în mare parte, să realizeze surprinderea strategică și să determine deteriorarea gravă a mediului de securitate din România.

Aceste deficiențe grave sunt compensate de faptul că România este membră NATO și a UE, dar pentru managementul strategic vital din țara noastră această realitate este una total defavorabilă. Iar efectele lipsei unei acoperiri strategice de siguranță se văd în realitățile strategice dramatice din țară (înstrăinarea resurselor, a pământului, deteriorarea mediului, distrugerea industriei de apărare, distrugerea infrastructurilor, pierderea controlului economic și financiar, împuținarea și chiar inexistența punctelor forte, creșterea emigrației, crearea unor dependențe numeroase, variabile și extrem de periculoase, subjugarea populației etc.).

Acoperirea strategică de descurajare este un tip de acoperire cu vector. Ea a fost realizată în condiții foarte bune în timpul evenimentelor din

1989, prin acțiunea promptă și unitară a armatei, descurajând orice acțiune masivă din partea unor forțe ostile de dezmembrare a României. Acest tip de descurajare prin acoperire strategică vizibilă (sau planificată în așa fel încât să fie vizibilă) se folosește atunci când se dorește descurajarea unor acțiuni (externe sau interne) care afectează sau pot afecta grav integritatea teritorială și securitatea statului român și care trebuie să se manifeste pe toate planurile. Din păcate, acest tip de acoperire strategică de descurajare s-a diminuat foarte mult de-a lungul ultimelor decenii. Este drept, ea este cumva compensată de faptul că România este membră NATO. Dar și Polonia este membră NATO și nu a renunțat la industria sa de apărare. Renunțarea la industria de apărare este, pentru România, una dintre cele mai grave vulnerabilități pe termen lung.

Acoperirea strategică de înșelare este, de fapt, una dintre funcțiile de bază ale acoperirii strategice. Ea se coroborează cu celelalte tipuri de acoperire strategică și se bazează pe cunoașterea temeinică a amenințărilor și a vulnerabilităților la acestea.

De când există confruntări, competiții, concurență, crize și războaie, țările și-au luat toate măsurile necesare pentru a-și pune la adăpost valorile și pentru a-și pregăti, în taină, fie riposta (dacă erau în măsură să riposteze), fie protecția valorilor, a identității și a resurselor vitale.

Așa au procedat, în antichitate dacii, care și-au ascuns aurul și valorile lor necunoscute încă nici astăzi pe deplin, nici măcar de urmașii lor (românii de azi), care încă mai băjbăie în redescoperirea propriei lor identități, și tot așa au procedat și urmașii dacilor din epoca migrațiilor masive, mai ales a populațiilor războinice din foaierul perturbator, care se întinde undeva, între Nordul Mării Caspice și Extremul Orient).

Populația sedentară de pe teritoriul României de azi, sesiza din timp pericolul invaziilor hoardelor războinice migratoare și își ascundea valorile în munți, în peșteri, în adăposturi pregătite din timp pentru astfel de vremuri. În jurul unora dintre aceste locuri de adăpost, s-au constituit, mai târziu, când pericolul migrațiilor s-a mai diminuat, localități⁹¹.

⁹¹ Unul dintre exemplele de localități constituite și construite în zona adăposturilor în care strămoșii noștri își ascundeau comorile este comuna Cămărzana, din Țara Oașului. Această comună, care se întinde pe o suprafață mare, cu dealuri și munți puternic împăduriți, cu o rază de vreo 30 de kilometri și care are o singură intrare (care-i și ieșire) s-a format în acest fel. Denumirea ei provine de la vechea denumire a locului din pădurile seculare de pe dealuri și munți, unde locuitorii își ascundeau, în cazul năvălirii migratorilor, avutul și comoara lor cea mai de preț – fetele –, vâdate ieri, ca și azi, de eternii pirați ai celor mai mănoase și mai frumoase ținuturi din Europa și a celor mai frumoase făpturi: zona Carpato-Dunăreană. Locul în care maramureșenii din acea zonă își ascundeau avutul și fetele lor se numea *Cămara Zânelor*, de unde și denumirea de azi: *Cămărzana*.

Strămoșii noștri procedau în așa fel încât migratorii războinici sau hoardele care atacau sedentarii pentru a le lua bunurile să nu le poată lua esențialul, adică valorile, ci doar o parte din produsele lor. Totdeauna ei, acești strămoși ai noștri, au făcut în așa fel încât esențialul să rămână invizibil pentru ochii vrăjmașilor. Și, fără să-i prăduiască pe alții, acești strămoși ai noștri au reușit să supraviețuiască în vatra lor mai bine de două milenii și să păstreze pentru noi, urmașii lor, o țară minunată, chiar dacă această țară, la ora actuală, este doar ce a rămas din ce a mai rămas.

Modalitățile prin care se realizează *înșelarea strategică, operațională și tactică* sunt numeroase. Ele țin de *iscușința strategică, operațională și tactică* și reprezintă una dintre cele mai interesante și mai prolifiche expresii a ceea ce noi numim *artă strategică* (operațională, tactică).

Înșelarea strategică are forme și formule nenumărate, care tind spre infinit, pentru că infinită este imaginația omului și tot infinită este și puterea lui de creație. Dintre acestea, considerăm că, printre cele mai importante, ar putea fi situate și următoarele:

- ascunderea intențiilor;
- ascunderea, mascarea sau înstufarea intenționată și iscusită (complicarea, denaturarea aparentă, sofisticarea etc.) conceptelor, teoriilor și metodelor, astfel încât esențialul să rămână invizibil, insesizabil și, pe cât posibil, incognoscibil atât pentru posibilul adversar, cât și pentru cei situați în zona nesigură;
- crearea unor imagini reale care ascund, de fapt, realitatea;
- ascunderea resurselor;
- crearea unor rețele false care funcționează ca rețele reale, atât în dimensiunea hard, cât și în dimensiunea soft;
- mascarea strategică dinamică etc.

Acoperirea strategică de înșelare nu face parte din perversitatea valorilor, din distrugerea patrimoniului și nici din situarea interesului de moment înaintea interesului vital.

Acoperirea strategică de înșelare ține de arta războiului, de inteligența strategică, dar ea nu trebuie să se abată de la valorile civilizației în care trăim, nu trebuie să coboare nici în derizoriu, nici în zona perversă a comportamentului uman, chiar dacă și acestea sunt prezente atât în viața de zi cu zi, cât și în configurarea marilor decizii strategice care au schimbat, au distrus sau au umilit ființa umană, valorile și civilizațiile în care omul a trăit și trăiește încă.

Acoperirea strategică de înșelare urmărește inducerea în eroare a posibilului adversar, a oricărui adversar, mai ales a adversarului nelegiuit, a adversarului care folosește toate mijloacele (permise sau nu de lege) pentru a de distruge, pe această cale, și protecția forțelor noastre proprii, a valorilor

naționale, a patrimoniului, a oamenilor, infrastructurilor, acțiunilor și efectelor.

1.3.1.2. Acoperirea strategică cu rol de descurajare politică și strategică

Acoperirea strategică cu rol de descurajare politică și strategică este, în general, proprie tuturor statelor și formațiunilor care sunt în măsură să folosească eficient aceste domenii – politic și strategic – pentru a genera incertitudini în zona statelor puternice sau în zona celor care acționează asimetric. Statele depersonalizate (mai ales statele fără coloană vertebrală sau care, prin incompetența conducătorilor sau structurilor de conducere, renunță la propria lor personalitate în schimbul unor avantaje punctuale sau al unor garanții formale de securitate) nu sunt capabile să realizeze acest tip de acoperire, chiar dacă o astfel de acoperire este nu numai consonantă cu celelalte forme și formule, ci chiar constructivă în spațiul acestora. Cu alte cuvinte, nu se poate vorbi de acoperire strategică în general, și cu atât mai puțin de acoperire strategică disuasivă în cadrul statelor care au renunțat la suveranitate (de fapt, acelea nu mai sunt state), nici în cazul statelor care-și denigrează valorile proprii, nici în cadrul statelor corupte și nici în cazul statelor care acceptă, *ab initio*, vasalitatea, dependența esențială de alții, înstrăinarea resurselor, a economiei, a deciziilor politice și strategice, a vocației, a culturii.

Acest tip de acoperire strategică pentru descurajare politică și strategică presupune:

- identificarea clară a presiunilor, provocărilor, pericolelor și amenințărilor și evaluarea cât mai realistă cu putință a acestora;
- identificarea vulnerabilităților statului respectiv (alianței, coaliției) la acestea și evaluarea lor corespunzătoare;
- calcularea, pe această bază, a nivelului de risc;
- în funcție de nivelul de risc, elaborarea și punerea în operă a unor proceduri eficiente de identificare și evaluare a punctelor tari și punctelor slabe (a vulnerabilităților) adversarilor sau posibililor inamici (competitori agresivi, concurenți neloiali etc.);
- găsirea metodelor celor mai potrivite de creare a unor incertitudini în rândul posibililor inamici (concurenți, competitori etc.) și de amplificare a acestora, astfel încât gradul de nesiguranță conceptuală și strategică al acestora să crească la un nivel suficient de mare, care să nu încurajeze (chiar să descurajeze) o politică și o strategie ofensivă care să afecteze statul propriu;
- elaborarea și punerea în operă a unor politici și doctrine disuasive realiste și, pe această bază, credibile;

- dezvoltarea și promovarea, în relațiile directe sau indirecte, a unor concepte, politici, strategii, doctrine și atitudini care să sugereze un nivel de risc ridicat pentru posibilia adversari, în situația în care aceștia trec la acțiuni împotriva țării noastre (simpla amenințare a potențialilor adversari cu umbrela NATO nu este și nu va fi niciodată suficientă; este nevoie teorii, concepte, politici, strategii, de forțe, mijloace și resurse proprii, care să întărească NATO și să dea credibilitate cuvântului României);

- realizarea unor structuri, infrastructuri, baze de date, politici și strategii, precum și resurse corespunzătoare, care să susțină un nivel al acțiunii sau al ripostei inacceptabil pentru posibilia adversari;

- folosirea serviciilor Intelligence, a suporturilor cognitive și altor realități și parametri care să sugereze un nivel de contra-acțiune foarte periculos pentru posibilia inamici, adversari, competitori periculoși și neloiali etc. Acoperirea strategică cu rol de descurajare politică și strategică, dar și operațională și tactică are cel puțin trei componente esențiale:

- existența unui potențial material și intelectual suficient de mare, calificat și identificabil, necesar confruntării și care poate asigura câștig de cauză forțelor proprii sau care poate produce pierderi inacceptabile pentru adversar;

- existența unei cantități suficiente de forțe, mijloace și resurse capabile să realizeze acțiuni ale căror efecte ar fi mult prea grave pentru adversar, în cazul în care acesta ar prefera confruntarea;

- existența unor potențialuri care pot fi accesate în folos propriu, datorită unor politici și strategii adecvate.

Toate statele din lume desfășoară, într-o formă sau alta, acțiuni cu caracter de descurajare, atât de la mic la mare și de la egal la egal, cât mai ales de la mare la mic.

Sunt multe situații în care descurajarea de la mare la mic, dar și de la egal la egal poate deveni amenințare sau reprezintă chiar, la modul cel mai concret, amenințare.

1.3.1.3. Acoperirea strategică de mascare a manevrei strategice fundamentale

Acest tip de acoperire strategică nu este esențialmente diferit de celelalte, ci face parte din pachetul disuasiv conceput de statul respectiv. Desigur, nu numai manevra strategică fundamentală (care reprezintă mai mult un concept decât o formă concretă a manevrei strategice) se cere acoperită, ci toate tipurile de manevră, la toate nivelurile (politic-decizional, strategic, operațional și tactic).

Acest tip de manevră face parte din arta strategică, mai exact din arta strategică a înșelării adversarului și constă în elaborarea unui sistem de

indicatori și de indicii (în parte vizibil și comprehensibil pentru adversar, în parte doar deductibil și, în cea mai mare parte invizibil), astfel încât concluzia pe care adversarul o poate desprinde din analiza situației să nu sesizeze altceva decât realitatea sugerată.

Acest tip de acoperire nu se practică doar în timp de război, ci și pe timp de pace, întrucât, cu toată încrederea pe care un stat poate să o aibă și s-o manifeste în celelalte, el trebuie să-și ia măsurile necesare pentru a nu fi surprins din punct de vedere strategic, chiar dacă forțele, mijloacele și resursele nu-i permit nici mascarea unor acțiuni de mare amploare, nici desfășurarea prin surprindere a acestora, nici descurajarea credibilă a unui adversar, mai ales atunci când acesta poate fi o mare putere, o coalitie de zeci de state, formațiuni teroriste, grupuri de interese, organizații și organisme oculte, rețele transfrontaliere ale criminalității organizate etc. .

Acoperirea strategică de inducere în eroare a posibilului adversar în ceea ce privește manevra strategică fundamentală este atât de importantă, chiar și în inferioritate cantitativă și calitativă, încât niciun stat care se respectă și nicio armată instruită nu-și pot permite să nu o folosească.

Acest tip de acoperire este consonant cu celelalte și, între altele, presupune:

- cunoașterea foarte exactă, adică în detalii, a situației politico-militare, strategice, operaționale și tactice, îndeosebi în zona sau zonele de interes strategic;

- cunoașterea detaliată a posibililor adversari, a celor care îi pot sprijini, a intereselor acestora, a orientărilor politice și conceptelor strategice, operaționale și tactice cu care aceștia operează;

- identificarea, analiza, cunoașterea detaliată a pericolelor și amenințărilor la adresa statului nostru, a vulnerabilităților noastre la acestea și, pe această bază, a nivelului de risc ce se cere asumat;

- monitorizarea mediului de securitate, a situației strategice, operaționale și tactice și desprinderea concluziilor necesare;

- crearea conceptelor necesare unei astfel de acoperiri, elaborarea și testarea, evaluarea și corectarea sau perfecționarea modelelor și, pe această bază, realizarea seturilor de acțiuni adecvate, în funcție de forțe, mijloace, resurse, dar și de conjuncturi, moment și oportunități.

Acoperirea strategică de mascare a manevrei strategice fundamentale reprezintă un summum al acoperirii strategice. Acest tip de acoperire se aplică nu numai în arta militară, ci și în toate tipurile de activitate de nivel strategic, operațional și tactic, inclusiv în economie, în informații, mai ales în acțiunile Intelligence, în politicile și strategiile de marketing etc.

De calitatea ei depinde realizarea surprinderii și prevenirea surprinderii, sau, în cel mai rău caz, realizarea majorității scopurilor și obiectivelor manevrei strategice fundamentale.

1.3.2. După obiect

Când vorbim de *acoperire strategică* ne referim, evident, la *nivelul strategic*. Ea are un scop și, desigur, un obiect. Obiectul acoperirii strategice constă în ceea ce trebuie acoperit. Acest obiect poate fi un spațiu, un dispozitiv sau o acțiune. De aceea, după obiect, acoperirea strategice poate fi:

- acoperire strategică a frontierelor;
- acoperire strategică a teritoriului;
- acoperire strategică a spațiilor de interes strategic;
- acoperire strategică a dispozitivelor;
- acoperire strategică a operațiilor;
- acoperire strategică integrală.

Desigur, ultimul tip de acoperire strategică – acoperirea strategică integrală – le conține, într-un fel, pe toate celelalte, dar de aici nu rezultă că le și substituie pe toate. Ea doar le integrează și, prin aceasta, le asigură acea unitate integrală, fără a le diminua însă specificitatea și necesitatea. Fiecare tip de acoperire are un obiect, iar totalitatea acestor tipuri cere un management unitar, tocmai pentru a se realiza conectivitatea, ubicuitatea și integralitatea. Acoperirea strategică integrală nu este însă o simplă însumare a celorlalte, nici o modalitate de a le estompa sau diminua, ci una de a le valorifica, de a le conexează într-un concept unitar, foarte important pentru dinamica elaborării deciziei strategice.

1.3.2.1. Acoperirea strategică a frontierelor

Acoperirea strategică a frontierelor este un concept foarte vechi. El datează din epoca linearității conflictelor militare (și nu numai militare) și a apărut o dată cu primele forme de organizare a comunităților umane, obligate de împrejurări și de mediul nesigur, să-și asigure limitele teritoriale (hotarul) și să-și străjuiască arealul. Desigur, acoperirea strategică a frontierelor nu se reduce la paza sau securitatea frontierelor, ci este o acțiune mult mai largă și mult mai amplă. În România, spre exemplu, acoperirea strategică a frontierelor s-a realizat, de-a lungul timpurilor, prin amplasarea unor mari unități ale armatei, dar și a alor forțe în așa fel încât intervenția lor la frontieră să se realizeze în cel mai scurt timp. Fiecare mare unitate avea o zonă de responsabilitate care includea și o porțiune din frontiera națională și se pregătea efectiv pentru a duce acțiuni de luptă îndeosebi în acea zonă. Cum bine se știe, și în epoca modernă, fiecare unitate din cadrul marilor unități dislocate avea un așa-numit eșalon de luptă care trebuia să ajungă, în caz de atac inamic la frontieră, în cel mai scurt timp acolo și, împreună cu

unitățile de grăniceri, să-l oprească, dând posibilitatea marilor unități de acoperire și, ulterior, forțelor principale să organizeze apărarea în fâșia de asigurare.

Acoperirea strategică a frontierelor, în afară de faptul că presupune apărarea efectivă și imediată a frontierelor, are, în general, următoarele scopuri tactice și operaționale:

- să asigure regruparea rapidă și în ordine a celor care efectuează paza și supravegherea frontierei și să preia de la aceștia responsabilitatea apărării frontierei;

- să oprească inamicul la frontieră și chiar să-l respingă (dacă este posibil);

- să desfășoare acțiuni de luptă intense, astfel încât să mențină aliniamentul fixat și să asigure eșalonului superior posibilitatea unei intervenții rapide și eficiente;

- să asigure condițiile necesare pentru efectuarea manevrei strategice fundamentale.

Acoperirea strategică a frontierelor are, bineînțeles, și scop disuasiv, de mascare etc. Astăzi, acoperirea strategică a frontierelor devine un concept foarte delicat, care se pare că nu mai este de actualitate, întrucât România face parte din NATO și din Uniunea Europeană, la fel ca Ungaria și Bulgaria, frontierele cu aceste țări, dar și cu Serbia și cu Ucraina, devenind nu numai franșisabile, ci și un fel de linii comune care, mai degrabă unesc decât separă. Și totuși, acoperirea strategică a frontierelor este încă necesară și așa va fi mereu câtă vreme vor exista pe lume state suverane și independente, chiar dacă suveranitatea de azi este una bazată pe interdependențe.

Realitatea arată că statele – chiar dacă-și deschid frontierele – au foarte mare grijă de acoperirea strategică a acestora.

1.3.2.2. Acoperirea strategică a teritoriului

Conceptul cel mai modern și cel mai interesant al vremurilor actuale este cel de *acoperire strategică a teritoriului*. Acoperirea strategică a teritoriului presupune amplasarea forțelor, mijloacelor și resurselor de securitate și apărare în așa fel încât toate obiectivele și toate zonele, îndeosebi cele importante, ale teritoriului național să fie acoperite, supravegheate și apărate în timp real împotriva oricărei amenințări, de orice tip ar fi aceasta. Forțele, mijloacele și resursele aflate în dispozitivul de acoperire strategică a teritoriului pun în operă acest concept și, printre altele, trebuie să asigure:

- supravegherea continuă a întregului spațiu din care ar putea surveni pericole și amenințări la adresa teritoriului;

- asigurarea condițiilor necesare pentru contracararea acestor pericole și amenințări, de orice fel ar fi ele;
- desfășurarea unui set de acțiuni specifice acoperirii și chiar a unor acțiuni de luptă cu funcții acoperitoare pentru manevra strategică fundamentală.

Acoperirea strategică a teritoriului are, în principiu, următoarele componente:

- acoperirea strategică a întregului teritoriu;
- acoperirea strategică a zonelor vitale;
- acoperirea strategică a zonelor vulnerabile.

Dispozitivele necesare pentru realizarea acoperirii strategice a teritoriului nu sunt alcătuite numai din entități ale armatei, ci din toate tipurile de forțe, mijloace și resurse ale structurilor și instituțiilor care fac parte din sistemul național de apărare, fiecare având misiuni foarte precise în acest sens.

Între acestea trebuie să existe o cooperare foarte strânsă și un sistem coerent de proceduri și standarde, care să permită acțiunea unitară pentru soluționarea oricăror probleme ce se pot ivi: pentru că, totdeauna, acoperirea strategică trebuie să fie continuă, coerentă, flexibilă, operațională, detaliată și eficientă.

Acoperirea strategică a întregului teritoriu

Conceptul modern de acoperire strategică vizează întregul teritoriu. Aceasta înseamnă că, în fiecare loc important din teritoriul național trebuie să existe elemente care să participe la realizarea și materializarea acestui concept. Frontiera este, desigur, importantă, dar în epoca modernă, mai ales după apariția și operaționalizarea rețelelor, a economiei transnaționale și a cyberspațiului, contează foarte mult conceptul de *teritoriu integral*. În procesul de globalizare, entitatea de bază a noii dimensiuni care câștigă din ce în ce mai mult teren este *integralitatea teritorială*.

Statul modern, pentru a continua să existe sub semnul duratei, trebuie să devină un teritoriu integral, adică un spațiu foarte bine integrat, care-l identifică, îl certifică și îl legitimează în așa fel încât frontiera, practic, să nu mai conteze ca îngrădire, ci ca delimitare, ca margine a unui monolit. Ea devine pur și simplu limita statului, adică a unui spațiu monolitic, perfect integrat, care nu cedează în fața globalizării, ci, dimpotrivă, obligă globalizarea să asambleze în același concept al modernității bazat pe rețea și pe cogniție aceste identități monolitice care sunt statele. Cel puțin, într-o primă etapă a globalizării.

Cu alte cuvinte, procesul globalizării trebuie să opereze cu state monolitice, altfel acest proces va distruge toate statele care au un grad de

integralitate redus, fie în favoarea unor noi centre de putere, fie în favoarea unor state mai mari. Este însă foarte posibil ca forțarea realizării globalizării înaintea încheierii proceselor de realizare a integralității depline a statelor să genereze un haos geopolitic, așa cum doresc unele cercuri oculte care speră să controleze, în acest fel lumea. În efortul de construcție solidă a integralității statului de drept, are loc o foarte interesantă procesualitate a frontierei de stat.

Frontiera de stat trece, în procesul modernizării actuale și viitoare a societății omenеști, prin trei faze importante:

a. de la frontiera-linie care separă și opune la frontiera-linie care identifică și unește;

b. de la frontiera-linie care identifică și unește, la frontiera care consolidează, certifică și legitimează identitatea;

c. de la frontiera care consolidează, certifică și legitimează identitatea la frontiera-suprafață, la frontiera integrală.

Statele care nu reușesc să străbată toate aceste procese ale frontierei vor fi, după toate probabilitățile, distruse.

Acoperirea strategică a zonelor vitale

Acoperirea strategică a zonelor vitale este absolut necesară. Ea poate fi una de sine stătătoare sau una integrată în acoperirea strategică a întregului teritoriu. Cert este că ea nu trebuie să lipsească din nici un concept de acoperire strategică (integrală, complexă, aleatorie, mozaică, pe priorități, hibridă etc.) a teritoriului. Acoperirea strategică a zonelor vitale are aceleași funcții ca toate celelalte tipuri de acoperire, dar amploarea ei este una deosebită, de regulă, multietajată sau multistratificată, în funcție de specificul zonei respective.

Zonele vitale împreună cu cele vulnerabile constituie o prioritate în elaborarea și materializarea conceptului de acoperire strategică. De altfel, în conceperea sau actualizarea politicilor și strategiilor de acoperire strategică, sau componentelor acestora referitoare la materializarea acestui concept, se pornește exact de la identificarea, analizarea și securizarea acestor zone. Acoperirea strategică nu înseamnă însă securizarea lor, ci doar crearea condițiilor necesare pentru a se realiza, în timp util, securizarea și apărarea lor.

Acoperirea strategică a zonelor vulnerabile

Așa cum am afirmat deja mai sus, *acoperirea strategică a zonelor vulnerabile* se înscrie imediat, ca prioritate, după acoperirea zonelor vitale.

De precizat că zonele vulnerabile pot fi ele însele (sau nu) zone de interes vital pentru inamic sau zone vitale pentru forțele proprii.

De aceea, în anumite condiții, este foarte posibil ca unele zone vulnerabile să nu beneficieze de o atenție specială în realizarea dispozitivului de acoperire. Spre exemplu, zonele sărace, zonele inundabile, cele mlăștinoase, cele supuse deșertificării se pot bucura de o atenție cu totul specială în politicile și strategiile de dezvoltare economică durabilă, dar nu și în ceea ce privește securitatea și apărarea.

Zonele vulnerabile care interesează acoperirea strategică sunt cele care conțin elemente ale dispozitivelor de securitate și apărare, dar care, din diverse motive (unele obiective, altele subiective), nu au fost foarte bine securizate sau nu pot fi securizate în mod corespunzător.

Aceste zone nu sunt însă tot timpul aceleași. Ele variază, în funcție de foarte mulți factori și, de aceea, analiza strategică și decizia politico-militară și strategică trebuie să aibă mereu în vedere actualizarea lor.

1.3.2.3. Acoperirea spațiilor de interes strategic

Acoperirea strategică a teritoriului nu reprezintă același lucru cu acoperirea strategică a spațiilor de interes strategic. Spațiile de interes strategic care se cer acoperite sunt, considerăm noi, următoarele:

- cyberspațiul;
- spațiul fizic;
- spațiul cognitiv.

Aceste spații sau domenii sunt extrem de importante pentru conceptul de acoperire. Nu întâmplător, pe primul plan se situează, în viziunea noastră, spațiul cibernetic.

Împreună cu spațiul cognitiv, acesta centrează asupra lui, în mare măsură, efortul principal al acoperirii strategice, chiar dacă majoritatea dispozitivelor de acoperire strategică se găsesc, la ora actuală – și așa vor fi mereu – în spațiul fizic.

Spațiul fizic se transformă din ce în ce mai mult, în societatea omenească, într-un spațiu-suport pentru celelalte două, omeniirea trăind, în mod esențial, în acesta.

Cu timpul, aceste dispozitive vor fi prioritare în spațiul cibernetic și în cel cognitiv, întrucât în marea lor majoritate, amenințările de orice, ca și vulnerabilitățile de orice fel, se vor muta aici, mai exact, se vor exprima, îndeosebi, prin spațiul cibernetic și prin cel cognitiv.

Deja, în mare parte, amenințările și vulnerabilitățile la acestea s-au și mutat aici.

Acoperirea strategică a cyberspațiului

Acoperirea strategică a cyberspațiului este, la ora actuală, cea mai dificilă, cea mai complexă și cea mai greu de realizat, deși ea se prezintă ca fiind predominant tehnică și informațională. Mijloacele IT – hard și soft – au evoluat atât de mult, sunt atât de complicate și de sofisticate, încât cei care le pot folosi cu adevărat în spațiul războiului cibernetic și, deci, al acoperirii strategice a spațiului cibernetic, sunt foarte puțini. Acoperirea strategică a spațiului cibernetic se pare că ar reveni în totalitate sau, în orice caz, în cea mai mare măsură specialiștilor IT, soft-istilor, programatorilor, operatorilor cu înaltă calificare, specialiștilor și lucrătorilor din domeniul cybersecurității și mai puțin utilizatorilor obișnuiți, ceea ce este, desigur, foarte adevărat. Acest tip de acoperire trebuie să se realizeze de forțe specializate în războiul electronic, mai exact, în războiul cibernetic. Decizia aparține însă politicienilor, strategilor și, evident, managerilor politicilor, strategiilor și dispozitivelor de acoperire strategică. Iar aceștia, deocamdată, nu sunt ciberneticieni, ci doare oameni politici care, întâmplător sau nu, știu să folosească un calculator, o tabletă, un smartfon, ceea ce, desigur, este ceva, dar nu îndeajuns pentru a cunoaște, înțelege și lua decizii care țin de forma continuă și extrem de periculoasă a războiului cibernetic.

Deși, în ultimii ani, s-a realizat deja o oarecare cultură strategică IT a domeniului, ea nu este chiar la îndemâna oricui și, de aceea, războiul din cyberspațiu scapă celor mai mulți dintre luptătorii de rând și cu atât mai mult oamenilor obișnuiți, care nu sunt familiarizați cu confruntările din rețelele virtuale, deși numărul celor care le folosesc este imens. De aceea, în rețelele intranet există foarte multe restricții, impuse de politicile și strategiile de cybersecuritate. Acoperirea strategică a cyberspațiului nu se limitează însă la cybersecuritate, nu este doar cybersecuritate, ci un complex de acțiuni în spațiul virtual care au aceleași scopuri și funcții cu cele din spațiul fizic: ascundere, mascare, camuflare, înșelare a manevrei strategice fundamentale din cyberspațiu, dar și din celelalte spații, întrucât spațiul fizic, spațiul virtual și spațiul cognitiv sunt interconectate și, în anumite condiții, chiar integrate.

Acoperirea strategică a cyberspațiului, între altele, presupune și următoarele:

- crearea unor rețele de ascundere a altora, îndeosebi a celor principale;
- stratificarea rețelelor, astfel încât rețeaua fundamentală, adică rețeaua manevrei strategice fundamentale să fie multistrat protejată;
- asigurarea unei mobilități adecvate care să permită manevra cyber în condiții de securitate;
- dezvoltarea unei culturi cyber etc.

Acoperirea strategică a cyberspațiului se înscrie în conceptul național (de alianță, de coaliție etc.) de acoperire strategică și are o foarte mare importanță, întrucât, la ora actuală, cyberspațiul, deși este cel mai extins și mai greu de cunoscut (sau poate că tocmai de aceea), este și cel mai vulnerabil.

Și mai este ceva foarte important. Cyberspațiul are frontiere foarte flexibile, care nu corespund cu cele naționale, care le subminează pe cele naționale și cărora statul de drept trebuie să le facă față.

Acoperirea strategică a spațiului fizic

Acoperirea strategică a spațiului fizic nu se reduce la acoperirea strategică a teritoriului, ci vizează și alte spații de interes strategic, cum ar fi zonele de conflict, zonele în care pachete de forțe (din care fac parte și structuri românești) efectuează operații de menținere, impunere sau restabilire a păcii etc. Cu alte cuvinte, acoperirea strategică a spațiului fizic se efectuează totdeauna, prin forțe și mijloace proprii sau de alianță (coaliție), într-un concept unitar, în zonele în care se efectuează astfel de operații și are, în principiu, același conținut cu acoperirea strategică a teritoriului național și a spațiilor de interes strategic.

Acest tip de acoperire are în vedere teritoriul, dispozitivele, infrastructurile, forțele, mijloacele, oamenii, nodurile de comunicații, platformele de luptă, zonele cu resurse, liniile maritime, elementele de infrastructură ale liniilor aeriene etc.

Acoperirea spațiului fizic este consonantă cu cea a spațiului virtual și cu cea a spațiului cognitiv și, împreună, dau adevărata dimensiune a acoperirii strategice, operaționale și tactice.

Nu există nicio acțiune umană de amploare care să nu necesite un anumit tip de acoperire. Această necesitate rezultă, de fapt, dintr-o realitate: *lumea este conflictuală*. Dezvoltarea durabilă rezultă dintr-o luptă a contrariilor, iar aceasta implică politici și strategii adecvate, care se cer acoperite, chiar dacă par a fi în văzul lumii.

Acoperirea strategică a spațiului cognitiv

Acoperirea strategică a spațiului cognitiv este, metaforic vorbind, arta de a te ascunde, prin cuvânt, după cuvânt. Atât pentru a te apăra, cât și pentru a-ți crea condițiile necesare pentru a lovi, pentru a ataca sau contraataca. Regula generală a luptei, a confruntării este valabilă și pentru spațiul cognitiv. De fapt, cele mai periculoase provocări vin tocmai din acest spațiu, în care conceptele, teoriile și interesele îmbracă platoșa complicată a cogniției și folosesc, în confruntarea directă sau indirectă cu celălalt, arma

cogniției. Cogniția n-ar trebui să fie o armă, ci un patrimoniu, adică un sistem de valori cognitive asimilate, conservate și teaurizate și un sistem coerent de creștere a spațiului cognitiv prin pătrunderea în spațiul necunoscut, chiar dacă, așa cum spunea Lucian Blaga în *Trilogia culturii*, cu cât cunoaștem mai mult acest spațiu, cu atât se adâncește necunoscutul, misterul. Procesul cunoașterii nu este unul saturabil, finit, ci unul infinit.

Toate acțiunile umane sunt gândite, transpuse într-un concept, apoi planificate și abia după aceea efectuate. Valoarea universală a cogniției nu exclude identitatea, particularitatea, specificitatea și conflictualitatea spațiului cognitiv. Valoarea este ceea ce se acumulează din procesul cognitiv, ceea ce rămâne și se teaurizează. Îndemnul însă la cunoaștere, la continuarea procesului de investigare a necunoscutului și de transformare a lui în cunoscut rezultă din tensiunile interioare ale acestui proces, din trebuința de cunoaștere care se generează totdeauna dintr-un conflict specific tuturor sistemelor și proceselor evolutive.

În lume, are loc un *război cognitiv*, care nu produce neapărat distrugerii materiale, morți și răniți, ci identități cognitive puternice care creează școli de gândire, idealuri, orizonturi de așteptare, planuri de realizare a unor interese, confruntări, politici și strategii cognitive de foarte mare impact.

Acoperirea strategică a spațiului cognitiv este, de regulă, una de tip fractal sau mozaic, întrucât o astfel de acoperire poate fi caracterizată ca cvasi-permanentă, cvasi-fluentă și cvasi-cameleonică. Ea se adaptează la împrejurări și totdeauna caută soluții inteligente de ascundere, mascare, înșelare etc., pentru a permite manevra strategică fundamentală prin cuvânt, imagine, concept, teorie, discurs, excurs și chiar prin lege.

Toate acțiunile din spațiul luptei din cadrul oricărei forme de război sunt valabile și în războiul cognitiv, care se prezintă ca un fel de meta-război, ca un război al războaielor, întrucât este produs de gândirea omenească mereu căutătoare de conflict, de căi de ieșire din conflict și de folosire a conflictului în interes propriu, pentru dominarea spațiului cognitiv sau măcar pentru o poziționare dominantă în el. Așa este omul făcut.

Oamenii se dezvăluie prin cuvinte, dar se și ascund, tot prin cuvinte, înapoia cuvintelor. Este greu ca unii să-și dea seama ce pun la cale ceilalți. Îndoiala, incertitudinea, neîncrederea sunt scopuri ale acoperirii strategice a spațiului cognitiv și efecte ale reușitei acoperirii strategice cognitive.

De aceea, fără a intra în prea multe detalii, considerăm că acoperirea strategică a spațiului cognitiv face parte din securitatea cognitivă, din apărarea cognitivă și are o importanță covârșitoare pentru societatea omenească.

Pentru a efectua însă o acoperire strategică eficientă a spațiului cognitiv, este necesar să ai o bogată cultură, să operezi cu sisteme de valori, să ai adică un brand.

1.3.2.4. Acoperirea strategică a dispozitivelor

Acoperirea strategică a dispozitivelor reprezintă, în fond, unul dintre scopurile nemijlocite ale acoperirii strategice și una din formele ei cele mai concrete de manifestare. Însăși acoperirea strategică înseamnă, la urma urmei, politici, strategii, concepții, dispozitive și acțiuni, pentru acoperirea (mascarea) unor politici, strategii, concepte, dispozitive și acțiuni. Acoperirea strategică a frontierelor, a teritoriului și a spațiilor (cibernetice, fizice și cognitive) înseamnă, în fond, acoperirea unor dispozitive (alcătuite din forțe, mijloace), care se află în teritoriu și, evident, într-un anumit spațiu, care dispun de anumite resurse și desfășoară sau urmează să desfășoare anumite operații și acțiuni, potrivit unor decizii politice, puse în operă prin anumite strategii, în vederea realizării unor obiective care vizează îndeplinirea unui scop ce ține de securitatea și apărarea țării.

Acoperirea strategică a dispozitivelor se realizează tot prin dispozitive. Spre exemplu, acoperirea dispozitivului de apărare aeriană se realizează printr-un dispozitiv sau prin anumite elemente de dispozitiv și/sau acțiuni care, fiind vizibile în tot spectrul cercetării și cunoașterii, ascund de fapt elementele vitale ale dispozitivului apărării aeriene, dar mai ales informațiile și setul de concepte, operații și acțiuni ce țin de manevra strategică aeriană fundamentală. Nu poți ascunde aerodromurile și stațiile de radiolocație din dispozitive, nici toate aeronavele (mai ales că numărul și tipul acestora este cunoscut chiar și publicului larg), dar poți ascunde alte elemente care țin de manevra strategică aeriană, de capacități și capabilități, de dinamica dispozitivului, de coerența doctrinei de luptă, de sub-manevrele tactice și operaționale, de sistemele de arme, de nivelul de pregătire etc., fie creând un dispozitiv vizibil și cognoscibil paralel și parțial suprapus peste cel real, fie dirijând atenția spre alte zone.

Spre exemplu, mitingurile aeriene, ziua porților deschise, prezentarea tehnicii de luptă din dotare, a unora dintre produsele industriei naționale de apărare etc. sunt acțiuni menite să crească gradul de credibilitate al forțelor, mijloacelor și acțiunilor din cadrul dispozitivului de apărare aeriană a țării, dar nu și elemente care țin de dinamica acestui dispozitiv, de planificarea strategică, de operația aeriană proprie sau în context aliat etc.

Desigur, acoperirea strategică nu se limitează la acoperirea dispozitivelor reale, ci are valențe și componente mult mai largi care țin efectiv de domeniul respectiv și pe care numai managerii aceluiași domeniu le știu în toate detaliile lor. Esențial este că un astfel de concept se aplică peste

tot, inclusiv în acoperirea dispozitivelor care acționează, vizibil, în teatrele de operații pentru menținerea păcii, pentru dezamorsarea crizelor și conflictelor, pentru înlăturarea urmărilor confruntărilor militare și dezastrelor de tot felul.

1.3.2.5. Acoperirea strategică a operațiilor și acțiunilor

Ca și cea a dispozitivelor, *acoperirea strategică a operațiilor și acțiunilor* este una de tip dinamic și se realizează totdeauna, în toate acțiunile, chiar și în cele care sunt vizibile, descoperite, spre exemplu, în cadrul exercițiilor demonstrative, și vizează, pe de o parte, mascarea strategică (atunci când și acolo unde este nevoie), crearea unei anumite percepții și a anumitor sentimente (de încredere, de simpatie, de încurajare sau descurajare, transmiterea anumitor semnale etc.), dar și asigurarea unor condiții ca vulnerabilitățile să nu se vadă, iar punctele forte să fie extrem de vizibile.

Dar acoperirea strategică a operațiilor și acțiunilor se detașează de valențele foarte concrete, adesea pragmatice, de la nivelul operațional și de la cel tactic și vizează realizarea unui anumit efect în plan strategic (al strategiilor, doctrinelor, forțelor, mijloacelor, resurselor, coerenței și consistenței strategice etc.), atât prin planificarea acțiunilor, cât și a efectelor. Niciodată, planificarea și executarea unei operații și a unor seturi de acțiuni (care revin, de regulă, nivelurilor operaționale și mai ales tactice) nu se efectuează fără a se avea în vedere și dimensiunea acoperitoare a acestora, de la justificare la coerență, de la mascare la descurajare, de la demonstrație la acțiuni capacitate etc.). Acțiunile acoperitoare sunt, de cele mai multe ori, cheia reușitei acțiunilor propriu-zise, întrucât, azi la fel de mult ca ieri, în acțiune contează nu doar capacitatea pe care o ai, ci mai ales modul ingenios în care o folosești.

1.3.2.6. Acoperirea strategică integrală

Acoperirea strategică integrală nu este o simplă însumare a acoperirii strategice a spațiilor cibernetice, fizice și cognitive, ci o modalitate de asamblare a acestora în același concept. De fapt, acoperirea strategică reală a acestor spații este una bazată pe interconexiune, întrucât fiecare dintre aceste spații se regăsește, într-o formă sau alta, în celălalt. Astăzi – și cu atât mai mult în viitor –, nu se poate și nu se va mai putea vorbi de spațiu virtual fără a se avea în vedere suporturile sale fizice, infrastructurile sale. Nu se poate vorbi nici de spațiul fizic, la modul izolat, întrucât, pe lângă faptul că el este un suport pentru orice, este, în același timp, și un beneficiar al funcțiunilor și efectelor spațiului virtual și spațiului cognitiv. Același lucru se poate spune

și despre spațiul cognitiv, deși acesta din urmă aparține gândirii oamenilor, fiind forma superioară de existență a societății omenеști.

Securitatea tuturor acestor spații depinde în mare măsură de securitatea fiecăruia în parte și de conexiunile dintre ele, iar manevra strategică fundamentală care se efectuează într-unul din aceste spații condiționează temeinic și manevra strategică fundamentală din celelalte spații. Omul nu trăiește într-un fel în spațiul virtual, altfel în spațiul fizic și cu totul diferit în spațiul cognitiv, mai ales când este vorba de securitatea națională și de apărarea țării. De aceea, acoperirea strategică integrală a acestor spații este una de sinteză, în sensul că o astfel de acoperire nu se poate realiza prin aceleași mijloace pentru toate cele trei spații, ci este necesar ca fiecare să procedeze în felul lui, cu mijloacele lui, dar în cadrul aceluiași concept.

1.4. Clasificarea acoperirii strategice după conținut

În România, sunt definite cam 21 de domenii ale activității firmelor și instituțiilor. Cum este și firesc, aceste domenii sunt, într-un fel, și domenii ale securității naționale, întrucât orice acțiune umană are și o componentă de securitate și de apărare. Faptul că fiecare activitate umană își înscrie și își circumscrie și o componentă de securitate și apărare impune *ab initio* și o componentă de acoperire strategică, operațională și chiar tactică (acțională). Desigur, acest lucru se realizează, de regulă, empiric, dar vizează mai mult securitatea intrinsecă a procesului, asigurarea confidențialității, păstrarea unor secrete, a identității și a brand-ului.

Conceptul de acoperire strategică trebuie să cuprindă însă, nu doar în formă, ci și în conținut, toate domeniile activității umane, pentru că omul are nevoie și de o anumită acoperire în tot ce face.

1.4.1. Acoperirea juridică

Dura lex, sed lex. Evident, legea-i lege. Dar ea este, totdeauna, nu numai diriguitoare, ci și acoperitoare. *Acoperirea strategică juridică* nu trebuie însă înțeleasă ca o modalitate de ascundere a manevrei strategice fundamentale, ci ca o modalitate de *reglementare și legitimare* a ei. Pentru că, oricât de importantă și de presantă ar fi o manevră strategică în domeniul securității și apărării, ea trebuie efectuată în condițiile legii, în limitele legii și în arealul de permisivitate al legii. Acest lucru este foarte important, iar legiuitorul ar trebui să aibă grijă ca realitatea care generează trebuința de acoperire strategică (datorită, desigur, mediului de securitate instabil, nesigur și conflictual) să fie exprimată și prin lege. Pentru că nu legea creează realitatea, ci realitatea creează legea.

Acoperirea strategică juridică se definește, considerăm noi, pe ubicuitatea securitară a legii, pe crearea cadrului juridic necesar care să permită și să legitimeze manevra strategică fundamentală. La generarea tuturor legilor, indiferent care ar fi domeniul acestora, legiuitorul ar trebui să aibă în vedere, totdeauna, și domeniul acoperirii juridice. De aici nu rezultă că ar trebui create legi speciale sau prevederi speciale în toate pachetele de legi sau în o parte din acestea care să privilegieze manevra strategică fundamentală, ci doar că o astfel de manevră, cunoscute fiind valențele, importanța și impactul acesteia, ar trebui avută întotdeauna în vedere de către legiuitor, aceasta făcând parte din securitatea și apărarea națiunii, ca expresie vitală a acestora, ca realitate care impune norma de drept.

Precizăm acest lucru, întrucât, în practică, s-a constatat că, de foarte multe ori, componenta juridică mai mult a îngreunat decât a certificat și legitimat manevra strategică fundamentală sub diferite forme ale ei, mai ales pentru forțele care au acționat în teatrele de operații.

Ar trebui reglementate strict, clar, dar și foarte cuprinzător competențele, abilitățile, limitele, responsabilitățile, implicațiile și efectele, astfel încât să se creeze și să se actualizeze în permanență cadrul juridic în care trebuie să funcționeze corect și eficient sistemul național de apărare, atât în forma, cât și în conținutul său.

Acoperirea juridică nu creează legi înșelătoare, ci legi care să permită manevra strategică fundamentală în limitele dreptului intern și internațional, ale dreptului păcii și războiului. Pentru că, totdeauna, în acest cadru, se concepe și se pune în operă acoperirea strategică. Dar, oare, legiuitorul chiar ține seama de o astfel de necesitate?

1.4.2. Acoperirea strategică economică și financiară

Acoperirea strategică economică și financiară face parte din arsenalul acoperirii strategice generale sau integrate. Este, poate, una dintre cele mai importante și mai dificile componente ale acoperirii strategice naționale. *Acoperirea strategică economică și financiară constă într-un sistem de politici și strategii economice și financiare prin care se asigură condițiile economice și financiare necesare și suficiente efectuării manevrei strategice fundamentale, în orice situații ale mediului de securitate.* Acoperirea strategică economică și financiară constă, în primul rând, în existența și funcționarea corectă a unui sistem economic și financiar coerent, consistent, flexibil și ușor adaptabil la evoluțiile și involuțiile mediului strategic de securitate, care se cere gândit și menținut cel puțin în următorii parametrii:

- realizarea unui echilibru dinamic între presiunea externă și cea internă, astfel încât vulnerabilitățile economice și financiare strategice să fie cât mai mici sau reduse până la acel prag dincolo de care începe, indubitabil,

insecuritatea și, ca urmare, dificultatea efectuării manevrei strategice fundamentale;

- menținerea controlului național principal asupra resurselor de importanță strategică, prin forme moderne, care să nu creeze falii strategice sau disfuncții grave în funcționarea economiei și finanțelor și să nu pună în pericol economia de piață, economia socială de piață, piața financiară etc.;

- realizarea unor parteneriate economice și financiare prin care să nu se cedeze suveranitatea generală a statului, ci să se conecteze componentele acestora la cerințele actuale ale suveranității bazate pe interdependențe;

- asigurarea și asumarea unui rol financiar și economic activ, astfel încât România să nu-și sporească vulnerabilitățile economice și financiare la presiunile nocive ale proceselor de globalizare forțată, accelerată, ale efectelor ascunse și distrugătoare ale politicilor europene de regionalizare și, mai ales, ale evoluțiilor necontrolabile ale pieței financiare;

- refacerea urgentă a industriei de apărare pentru a fi în măsură să producă strictul necesar apărării țării, în context aliat și unitar;

- înțelegerea temeinică de către decidenți a importanței componentei economico-financiare a acoperirii strategice și a modalităților în care trebuie să se realizeze aceasta.

În general, decidenții nu au în vedere cerințele acoperirii strategice, fie pentru că nu o înțeleg, fie pentru că nu o consideră importantă în noul context european și internațional al dezvoltării durabile. Or, toți cei care au responsabilități în dezvoltarea economică și socială durabilă, în securitatea și apărarea țării, chiar dacă acestea se efectuează, azi, în context NATO și UE, trebuie să înțeleagă că problema acoperirii strategice este una națională, iar responsabilitatea pentru realizarea ei ne revine în întregime nouă, românilor. Contextul NATO și UE presupune posibilitatea solicitării de către noi a unor acțiuni aliate în ceea ce privește acoperirea strategică pe care noi nu le putem efectua (spre exemplu, informații prin sateliți) și nu substituirea noastră de către aceste structuri, întrucât noi înșine facem parte din structurile respective și trebuie să ne comportăm ca atare.

Nu Alianța sau alte țări trebuie să asigure resursele necesare pentru fabricarea armamentului și mijloacelor de care avem nevoie în acoperirea strategică și chiar în efectuarea manevrei strategice fundamentale, ci statul român. Or, distrugerea, din varii motive (unele care țin de funcționarea pieței armamentelor, deci a rentabilității acestei industrii), a industriei naționale de apărare, a obiectivelor economice strategice, a resurselor și structurilor economice și financiare de bază este una dintre cele mai mari vulnerabilități militare, economice și financiare care s-a realizat nu neapărat la presiunile din afară, la efectele distrugătoare imparabile ale pieței, ci, în primul rând, datorită neglijențelor, iresponsabilității și incompetențelor interne. Iar

această realitate extrem de periculoasă pentru securitatea și apărarea țării trebuie să înceteze cât mai repede cu putință.

1.4.3. Acoperirea strategică informațională (info-strategică)

Poate că tipul acesta de acoperire funcționează și încă în condiții ceva mai bune, mai ales din perspectiva serviciilor care cooperează în mod eficient cu cele europene și cu cele ale partenerilor din NATO. Nu ne îndoim că, la dispoziția decidenților politici și strategici din România sunt puse, în timp util, informațiile necesare, inclusiv cele pe baza cărora se efectuează analiza temeinică a situației care reclamă anumite tipuri de acoperire info-strategică. Din semnalele publice date până acum, rezultă că partenerii noștri strategici, îndeosebi Statele Unite ale Americii, sunt mulțumiți de calitatea și nivelul acestei colaborări, iar acest lucru este foarte important. Dar punctul de vedere al partenerilor nu este suficient pentru a califica, doar pe acest criteriu, calitatea acoperirii info-strategice.

De fapt, *acoperirea info-strategică* este una care face parte dintr-un ansamblu care dă consistență și coerență tuturor politicilor, strategiilor, operațiilor și acțiunilor din acoperirea strategică și tuturor dispozitivelor care se realizează în acest sens.

Între foarte multe altele, acoperirea info-strategică presupune și următoarele:

- acoperirea politicilor, strategiilor, forțelor, mijloacelor, resurselor și dispozitivelor info-strategice și a celor de conexiune cu acestea;
- acoperirea info-strategică a tuturor forțelor, mijloacelor, resurselor și dispozitivelor care se află în acoperirea strategică, în toate componentele ei;
- acoperirea info-strategică ingenioasă, flexibilă și oportună a manevrei strategice fundamentale, atât în timp de pace, cât și la vreme de război.

Aceste tipuri de acoperire se realizează, în principal, de forțe specializate – serviciile de informații –, dar, în același timp, și de către fiecare componentă a sistemului național de securitate și apărare, atât prin forțe proprii, cât și prin forțe de sprijin și chiar prin cooperare (explicit sau nu) cu alte forțe, îndeosebi cu cele aliante, în acele domenii unde noi nu avem mijloacele necesare (cercetarea prin sateliți, spre exemplu).

Acest tip de acoperire are două componente principale:

- căutarea datelor și informațiilor necesare cunoașterii exacte a situației strategice, astfel încât decidenții să aibă la dispoziție toate datele, informațiile și mijloacele necesare pentru efectuarea unei analize complete, complexe și oportune a situației strategice (să știi cu mult mai mult decât crede adversarul că poți ști și, în funcție de aceasta, să ai cel puțin două-trei

variante de decizii în condiții de menținere a inițiativei și chiar a supremației info-strategice);

- protecția informațională a tuturor spațiilor, dispozitivelor, politicilor, strategiilor și acțiunilor din cadrul acoperirii strategice.

Așa cum arată experiența atâtor războaie, dar și cea acumulată de unitățile armatei și de celelalte structuri ale sistemului național de apărare, care au participat la operații internaționale de diferite tipuri (acțiuni de luptă, acțiuni de gestionare a crizelor, menținere a păcii, acțiuni umanitare, intervenții la calamități și dezaastre etc.), domeniul info-strategic este esențial atât în pregătirea operațiilor și în realizarea dispozitivelor, cât și în desfășurarea propriu-zisă a acestora.

Dar el, singur, nu este suficient. Acoperirea strategică, de orice tip ar fi ea, nu se realizează numai pe baza datelor și informațiilor obținute, ci și prin cunoașterea multor alte elemente, cum sunt cele care țin de cogniție, de potențial, de resurse, de stil, de cultură, de patrimoniu etc.

1.4.4. Acoperirea strategică cognitivă

Acoperirea strategică cognitivă este, de fapt, esența acoperirii strategice de orice fel. Ea presupune o foarte bună cunoaștere a tuturor domeniilor, a tuturor spațiilor, dispozitivelor, acțiunilor și, mai ales, a rațiunilor care le generează și le actualizează (sau nu).

Acoperirea strategică ține de o anumită prudență. Este o expresie a acesteia. Ea nu exprimă atât neîncrederea în alte state, formațiuni, rețele, organizații și multe, foarte multe alte entități și identități care pot fi ostile, periculoase și imprevizibile, cât mai ales nevoia de asigurare, nevoia de autoprotecție, în orice condiții și spre toate orizonturile. Paza bună trece primejdia rea.

Pericolele și amenințările actuale și viitoare sunt numeroase și foarte diversificate. Omenirea nu se îndreaptă spre o liniște veșnică, spre o pace absolută și spre o armonie universală, în care statul ar trebui să dispară pur și simplu (pentru că încurcă prea mult lumea neoliberală și mințile pacifiștilor), ci spre un dezechilibru al terorii, în care marile puteri se înarmează cu cele mai sofisticate mijloace care au existat vreodată pe planeta Pământ (arme nucleare, arme bazate pe amplificarea undelor, arme bazate pe laseri, arme geofizice, arme cognitive etc.), iar statele pe teritoriile cărora se află resurse suportă presiuni și imixtiuni inimaginabile. Cuceritorii de toate felurile și cei care se află în spații, locuri și cogniții care au mai rămas de cucerit se înfruntă și se confruntă prin toate mijloacele posibile, iar rezultatul rămâne el însuși un paradox.

Pe de o parte, un posibil război – războiul dezastruos, ultimul război al lumii – stă să izbucnească aproape în fiecare clipă, cu tot arsenalul său de

forțe, mijloace, dispozitive și acțiuni, în timp ce, pe de altă parte, noua eră a informației și cogniției, a tehnologiilor de vârf și a rețelei intra-planetare generează o civilizație tehnologică și informațională care nu agreează în nici un fel războiul, distrugerea, catastrofa. Impactul dintre cele două lumi – una a dominanței, a violenței, a consumului, a sclavizării omului, a confruntării, inclusiv a războiului, a obținerii cu orice preț a puterii absolute, a bogăției, resurselor și banului, cealaltă a armoniei universale, generate de avantajele tehnologiilor moderne – este unul cu efecte paradoxale, un fel de amestec între agresivitatea pacifiștilor și a păcii și perversitatea puterii discreționare și a războiului.

Noile ideologii, care, de fapt, nu sunt decât altceva decât contra-ideologii, deci tot ideologii, sunt la fel de simpliste și de periculoase ca și ideologiile împotriva cărora se ridică.

Cunoașterea nu este nici ea străină de acest conflict. Ba, mai mult, el se află chiar în interiorul ei. Și, indiferent de tabere, ea își urmează aproape nestingherită cursul, folosindu-se de întregul patrimoniu cognitiv, dobândit până acum și de toate modalitățile posibile și imposibile de formulare a ideologiile care se confruntă și a confruntărilor care au nevoie de ideologii.

Acoperirea strategică cognitivă este un fel de principiu al rațiunii suficiente care trebuie să adăpostească și să protejeze atât patrimoniul cognitiv, cât și demersul cognitiv, specific tuturor epocilor, dar trecut în prim-plan în epoca societății cunoașterii.

1.4.5. Acoperirea strategică politică

Acoperirea strategică politică – esențială în actul guvernării, legislației și deciziei strategice – are și ea, la rândul ei, o acută nevoie de... acoperire strategică. Acest gen de acoperire a acoperirii constă în a avea mare grijă de domeniul al ceea ce nu se vede din ceea ce se vede cât se vede. Desigur, în rațiunea acestui studiu, ceea ce nu se vede din ceea ce se vede nu are nicio legătură cu parșivenia politică și nici cu minciuna politică. Acestea nu sunt acțiuni acoperitoare, ci acțiuni distrugătoare, cu efecte dezastruoase în plan politic și strategic.

Acoperirea strategică politică are cel puțin două dimensiuni vitale pentru securitatea și apărarea unui stat:

- acoperirea corespunzătoare, inteligență și flexibilă a arealului politică, adică a politicilor de securitate și apărare și a celor de conexiune cu acestea;
- acoperirea strategică politică a acțiunii strategice.

În ceea ce privește acoperirea strategică a arealului politic, trebuie să se asigure cel puțin două funcții importante ale acesteia:

- funcția de garant al excursului politic și, prin urmare, al deciziei politice;

- funcția protectoare, cea de scut politic al efectelor deciziei.

Primul aspect vizează siguranța și securitatea strategică a excursului, în sensul că fiecare cuvânt care se spune în spațiul politic trebuie să fie acoperit nu doar sintactic și semantic, informațional și, deci, cognitiv, ci și strategic. Așa cum bine se știe, în vremea lui Bismarck, o virgulă, a declanșat un război. În vremea noastră, războiul fiind continuu, nu mai rămâne nici un loc pentru virgule în plus și, de aceea, unii dintre adepții catastrofismului iminent, le pun între subiect și predicat. Sau, pur și simplu, renunță la ele.

Desigur, politicienii trebuie să aibă mare grijă de cuvintele lor, să fie tot timpul foarte, foarte atenți la ceea ce spun. Dar acoperirea strategică politică nu se rezumă la atât. Aici este vorba de asigurarea unui cadru-beton pentru politica unei țări, dar nu printr-o „cimentare” politică, îngustă, absurdă și chiar extremistă, ci prin flexibilizarea ei, prin ancorarea ei în spațiul gândirii profunde, al cunoașterii profunde, al analizei mature și temeinice, al evaluării realiste și al previziunii responsabile. De aceea, acoperirea strategică politică, între foarte multe altele, presupune și următoarele:

- identificarea, formularea și cunoașterea foarte exactă a *interesului național vital* (chiar dacă o astfel de formulare nu se pune la dispoziția oricui, mai ales la dispoziția posibililor noștri inamici) și slujirea lui prin toate mijloacele legale, legitime și posibile;

- menținerea excursului și discursului politic într-o raționalitate clară, suficientă și temeinică, prudentă și responsabilă;

- acoperirea vorbelor prin fapte indubitabile;

- crearea, în timp, a unor temeinice suporturi de credibilitate;

- existența unor politici de rezervă, directe sau indirecte, convergente, radiale sau/și stratificate, actualizate în permanență, care să permită efectuarea, în deplină siguranță, a *manevrei strategice politice fundamentale*;⁹²

- planificarea riguroasă, dar flexibilă și adaptabilă rapid la schimbările (previzibile sau nu) din mediul de securitate;

- folosirea, pentru mascarea politică strategică, a unor tehnici nelineare și chiar de labirint sau de rețea, care să asigure posibilitatea efectuării, în deplină siguranță, a manevrei adecvate;

⁹² Prin *manevră strategică politică fundamentală* înțelegem elaborarea, planificarea și punerea în operă a unui sistem coerent de politici (economice, sociale, internaționale, de vecinătate, de apărare și securitate, de mediu etc.), în două trei variante (unele acoperitoare pentru cele fundamentale), astfel încât, pentru orice situație, să existe din timp o soluție de bază și cel puțin una sau chiar două de rezervă.

- elaborarea unei legislații corespunzătoare acestui domeniu, ținându-se seama de constrângerile și determinările naționale, europene, internaționale, de alianță și de coaliție etc.

Acoperirea strategică politică se realizează mai ales prin diplomatie. Diplomazia însăși este, în esența ei, un complex de forme de acoperire strategică politică fundamentală foarte cunoscută și acceptată ca atare de întreaga lume și de fiecare țară în parte, fără obiecții și fără reacții esențiale. Dar acoperirea strategică politică mai cere și altceva. Cere ca toate structurile, toate personalitățile, toate sistemele și toate procesele care alcătuiesc acest domeniu atât de important (întrucât este domeniul politic decident) să acționeze coerent, în cadrul acelorași concepte, dar în forme și formule cât se poate de diversificate, pentru a crea și a induce efectul planificat.

Discursul liber, cu ce le vine la gură, al unor oameni politici importanți, de dragul de a face impresie sau de a obține voturi, nu reprezintă, aproape în nicio împrejurare, o metodă acoperitoare eficientă pentru securitatea și apărarea statului respectiv. De multe ori, efectul poate fi chiar invers. Spre exemplu, ieșirile repetate ale președintelui României, Băsescu Traian, cu discursuri improvizate și limbaj necontrolat împotriva Rusiei în cazul crizei din Ucraina, probabil, de dragul de a face o impresie bună la Washington (sau Dumnezeu știe de ce!) a adus, nejustificat, mari deservicii statului român în raporturile sale cu statul rus. Este însă posibil ca discursurile respective să fi fost chiar acoperitoare. Probabil pentru alții, nu însă și pentru statul român...

1.4.6. Acoperirea strategică de siguranță și ordine publică

Siguranța și ordinea publică reprezintă domenii operative, care sunt active în permanență și, de aceea, acoperirea strategică a acestora are foarte multe particularități și specificități. Propriu-zis, la prima vedere, s-ar părea că ordinea publică n-ar trebui să fie acoperită din punct de vedere strategic, ci doar asigurată. Iar siguranța națională este ea însăși un domeniu de acoperire pentru celelalte domenii și pentru desfășurarea în liniște și siguranță a vieții și activității de către oameni, firme, instituții și stat.

La o analiză mai atentă, vom constata însă că și aceste domenii, ca oricare altele, au nevoie de un sistem complex de acoperire, inclusiv de o acoperire strategică. Dar de o acoperire de un tip cu totul special.

În general, acoperirea este un concept cu multe componente și cu mult semnificații, chiar transparent la semnificații. Ea vizează asigurarea, camuflarea, ascunderea, mimarea, înșelarea, disimularea, contracararea atenției, influențarea etc. etc., dar și asigurarea tuturor condițiilor pentru ca dispozi-

tivul să funcționeze, acțiunea să se desfășoare, iar efectul dorit, planificat sau estimat să se producă.

În acest cadru, și siguranța are nevoie de acoperire și chiar de acoperire strategică. În realizarea ei, sunt angrenate nu numai serviciile de informații, poliția, jandarmeria, inspectoratul pentru situații de urgență și toate componentele sale, serviciile medicale, ambulanța și toate celelalte, ci și conducerea politică, structurile statului, societatea civilă, mediul privat și chiar Academia.

Toate acestea generează produse de asigurare a siguranței, de operaționalizare a acesteia, de menținere a ei în limitele unei funcționalități eficiente, legale și legitime.

Dar domeniile siguranței și cele ale ordinii publice sunt atât de vaste și de imprevizibile, încât nimic din ceea ce se conține de regulă în conceptul de acoperire strategică nu poate lipsi de aici. Dar prezența fiecărui element, de la politici și strategii, la dispozitive, operații și acțiuni, este una care se modelează pe situații și efecte.

Polițistul care acționează în exercițiul funcțiunii trebuie să fie acoperit de sistem și protejat de lege, iar acest lucru trebuie să-l știe, să-l accepte și să-l respecte toată lumea, inclusiv polițistul în cauză, ceea ce, în general, nu se întâmplă în toată lumea la fel. În fiecare colț al planetei, există specificități și excepții care fac regula, mulțimile nu au totdeauna dreptate, iar structurile statului și forțele de ordine rareori realizează cu adevărat că nu sunt stat în stat, ci instituții puse în slujba cetățeanului. Și aceasta, nu doar din cauza complexului puterii – cel puternic are totdeauna dreptate –, ci și din alte cauze, mult mai complicate și mult mai subtile, între care se situează și incapacitatea mulțimii de a fi rațională în momente de criză sau în momente de exaltare emoțională.

De aceea acoperirea strategică de siguranță și cea de ordine publică nu sunt la fel și n-ar trebui incluse în aceeași categorie. Siguranța este altceva decât ordinea publică. Noi le-am inclus în același titlu nu pentru că ar fi identice sau consonante, ci pentru că așa s-au formalizat noțiunile în ultimul sfert de veac în România. În Parlament, există comisii de apărare, siguranță și ordine publică. Dar, de aici nu rezultă că toate aceste concepte – apărare, siguranță, ordine publică – sunt identice. Nu sunt. Dimpotrivă, sunt chiar foarte diferite, deși, într-un fel se întâlnesc în același efort comun de apărare și securitate a națiunii.

Acoperirea siguranței (concept pleonastic) presupune, între altele, elaborarea unor politici și strategii prin care să se asigure buna funcționare a instituțiilor care au atribuții în ceea ce privește siguranța națională, mai ales a serviciilor de informații, instituțiilor de forță, resurselor angajate în aceste domenii, cercetării științifice, planurilor de acțiune, programelor de pregătire, politicilor, strategiilor, dispozitivelor și acțiunilor etc.

Printre principalele componente al acestui tip de asigurare a acoperirii strategice, ar trebui incluse și următoarele:

- conceperea unor variante complementare și flexibile de planuri de căutare, astfel încât să fie foarte grea (chiar imposibilă) cunoașterea de către cei potrivnici apărării, securității, siguranței și ordinii publice în România, a politicilor și strategiilor instituțiilor care lucrează sub acoperire;

- existența unor politici și strategii complementare care să permită, în limitele necesare, acoperirea manevrei strategice esențiale în aceste domenii;

- crearea unor suporturi (module) complexe și foarte flexibile de acoperire, astfel încât, în orice moment, să poată fi aleasă soluția cea mai potrivită;

- crearea unor structuri de acoperire suple și foarte dinamice, capabile să se adapteze rapid cerințelor efective ale situației;

- crearea și actualizarea în permanență a unor structuri de cercetare (științifică, în primul rând), care să asigure bazele de date necesare și expertizarea științifică a deciziilor privind acoperirea strategică a acestor domenii.

1.4.7. Acoperirea strategică militară

Acoperirea strategică militară pare, de asemenea, o formulare pleonastică. De când se știe, acoperirea strategică a fost predominant, dacă nu chiar exclusiv, militară. Se vorbește chiar de operația strategică de acoperire. Dar toate, la timpul potrivit. Când se pronunță cuvântul „acoperire”, se are în vedere complexul de activități extrem de dificile care vizează, cel puțin în tradiția noastră, dar nu numai, asigurarea condițiilor pentru ca grosul forțelor să se poată mobiliza și intra în ordine în operație. Noi am denumit această funcția a acoperirii ca un complex de acțiuni menite să asigure desfășurarea în bune condiții a manevrei strategice fundamentale.

La o astfel de acoperire, participă forțe special pregătite și destinate pentru așa ceva. Deci, se subînțelege că o acoperire strategică este, în primul rând, una de tip militar. Toate țările din lume, indiferent cum ar fi ele din punct de vedere politic, economic și militar, realizează și mențin în permanență forțe, mijloace, dispozitive și acțiuni de acoperire, iar această acoperire este, în primul rând, de ordin militar.

Și în țara noastră, amplasarea forțelor, mijloacelor, resurselor și dispozitivelor s-a făcut totdeauna în așa fel încât să permită reacția și acțiunea forțelor de apărare a țării, îndeosebi pentru apărarea frontierelor și interzicerea pătrunderii inamicului pe teritoriul național. Totdeauna, în cadrul dispozitivului armatei, au existat mari unități de acoperire, amplasate, de regulă, în apropierea frontierei. Baza acoperirii strategice clasice au reprezentat-o, de-a lungul timpurilor, forțele terestre. Celelalte categorii de forțe – forțele aeriene și cele navale – au desfășurat, de regulă, acțiuni în

sprijinul acoperirii strategice terestre. Înainte de 1990, aproape toate diviziile românești, mai puțin cele de contralovitură, erau amplasate în așa fel încât să intervină, în cel mai scurt timp, la frontieră.

1.4.7.1. Acoperirea strategică, operațională și tactică terestră

Acoperirea strategică a frontierelor, concomitent cu acoperirea strategică și operațională a întregului teritoriu sau măcar a zonelor în care inamicul ar fi putut folosi, în caz de război, manevra strategică pe verticală, a constituit una dintre preocupările principale ale Statului Major General și decidenților politici și strategici.

Literatura dintre cele două războaie mondiale – inclusiv cea românească – este bogată și foarte precisă în legătură cu tema acoperirii. Îndeosebi acoperirea terestră este tratată în detaliu în multe lucrări și este studiată temeinic la Școala de Război, întrucât se consideră că ea reprezintă una dintre cele mai dificile provocări ale artei militare și una dintre cele mai grele acțiuni strategice, operaționale și tactice. Unitățile de acoperire, constituite în detașamente, cu norme tactice cât se poate de complicate, care depășesc cu mult pe cele ale acțiunilor obișnuite, sunt nevoite să acționeze pe fronturi foarte largi, cu adâncimi variabile, în funcție de tipul de acoperire și de concepția în care se organizează aceasta.

„Acoperirea este acel ansamblu de operațiuni, care permite ca, utilizând mijloace reduse, operând pe fronturi foarte mari, să se asigure o concentrare de forțe într-o anumită regiune, sau să se protejeze teritoriul național contra incursiunilor inamice pe fronturile unde nu se întrevăd operațiuni importante.”⁹³

În concepție românească – și nu numai – capacitatea forțelor de acoperire a fost, în războaiele purtate, redusă cam la o treime din cea a forțelor principale. De aceea, misiunile forțelor din acoperire sunt nu numai deosebit de dificile, ci și foarte sensibile. Îndeplinirea lor necesită calități de comandament deosebite, inteligență, iscusință și, evident, o foarte bună pregătire a forțelor.

În general, unitățile forțelor terestre din acoperire evită angajarea semnificativă în luptă (acroșajul de către inamic, în limbajul perioadei interbelice), dar trebuie să ducă acțiuni întârziatoare astfel încât să asigure condițiile necesare concentrării și intrării organizate în acțiune a forțelor principale.

Acțiunile în acoperire ale forțelor terestre (diviziilor din acoperire) au particularități foarte bine cunoscute de Armata României, întrucât, atât în

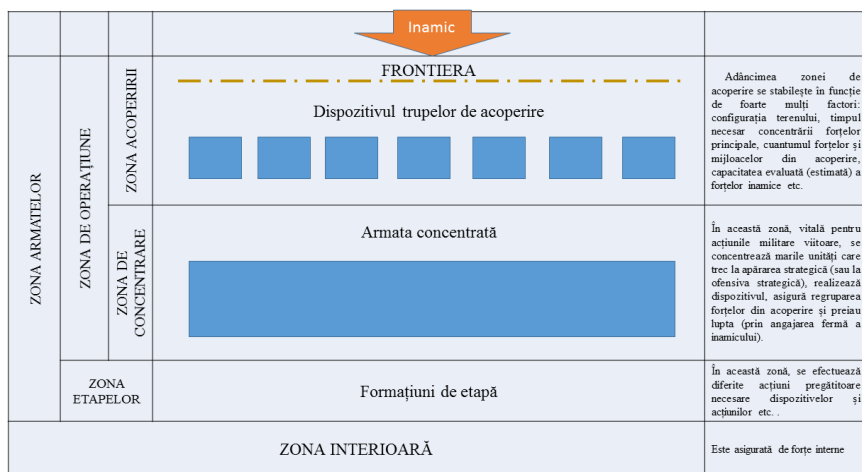
⁹³ Colonel Nic. Sc. Stoenescu, *Acoperirea. Principii, procedee, acțiuni*, 1935, pp. 9-10

Războiul de Independență, cât și în cele două Războaie Mondiale, a desfășurat, în condiții dramatice, astfel de operații.

Marele State Major și, în general, comandamentul nostru strategic (ca să folosim un termen generic, dar mult mai sugestiv) împreună cu toate forțele angajate în acoperire, a avut în vedere, în funcție de factorii din acea vreme, de experiența celorlalte armate din Europa și de conceptele studiate detaliat în Școala de Război, toate elementele care țin de pregătirea din timp de pace și de efectuarea, în caz de război, a acoperirii strategice, operaționale și tactice.

„Acoperirea este prima manifestare operativă a unei armate, la începutul unui război. După declanșarea acestuia, ea poate interveni iarăși, în cazul când situațiunea politică impune un al teatru de operațiuni.” scria colonelul Stoenescu, în una dintre lucrările sale.⁹⁴

În principiu, conceperea și organizarea acoperirii strategice terestre s-a desfășurat după următoarea figură:

Firura nr. 1 Acoperirea strategică terestră⁹⁵

Acoperirea este totdeauna o operație complexă, cu caracter strategic, iar esența ei constă în faptul că ea „trebuie înțeleasă ca un dispozitiv de siguranță strategică, exclusiv în beneficiul grosului forțelor. Ca execuțiune, este o acțiune cu caracter tactic”.⁹⁶

⁹⁴ Colonel Nic. Sc. Stoenescu, *Acoperirea. Principii, procedee, acțiuni*, 1935, p. 7

⁹⁵ După o schemă publicată de col. Stoenescu în lucrarea *Acoperirea. Principii, procedee, acțiuni*, 1935., p. 10

⁹⁶ Colonel Nic. Sc. Stoenescu, *Ibidem*, p. 7

Din schema de mai sus, rezultă o *zonă a armatelor* (porțiunea de teren de la frontieră în care se realizează dispozitivul de apărare armată în caz de război) – o zonă a acțiunilor militare directe – și o *zonă interioară*.

Cu alte cuvinte, țara trebuie să fie în măsură ca, de jur-împrejurul ei să-și pregătească încă din timp de pace o *zonă de siguranță strategică interioară*⁹⁷ i-am zice noi, Această zonă se cere echipată cu forțe, mijloace, resurse și dispozitive coerente și consistent, special pregătite pentru misiuni acoperitoare, în gama enunțată de noi mai sus.

Diviziile mecanizare românești din cadrul celor patru armate (Armata 1 la București, Armata 2 la Buzău, Armata 3 la Craiova și Armata 4 la Cluj-Napoca) erau amplasate la: București (D. 1 Mc.), Craiova (D. 2 Mc.), Timișoara (D. 18 Mc.), Oradea (D. Mc.), Dej (D. Mc.), Iași (D. 10 Mc.), Brăila (D. Mc.) și Constanța (D. 9 Mc.), iar cele două divizii de tancuri erau amplasate la Târgu Mureș (D. 6 Tc.) și la București (D. 57 Tc.). Astfel, opt divizii din 10, practic, toate diviziile mecanizate, aveau responsabilități foarte mari în acoperirea frontierei și a teritoriului național pe toată adâncimea dispozitivelor lor, iar diviziile de tancuri aveau misiunea să execute contralovituri sau să intervină rapid oriunde era nevoie pe teritoriul național.

Munții țări erau în grija celor șase brigăzi de vânători de munte, în așa fel încât toate zonele vulnerabile sau posibil a se afla în atenția unui inamic probabil să fie, din timp, asigurate și acoperite cu forțe, mijloace, dispozitive și resurse. Bg. 1 V.M. era dispusă la Bistrița-Năsăud, Bg. 2 V.M. la Brașov, Bg. 61 V.M. la Miercurea Ciuc, Bg. 4 V.M. la Curtea de Argeș, Bg. VM la Petroșani și Bg. V.M. la Alba Iulia. Toate aceste brigăzi aveau batalioanele, unitățile de artilerie, depozitele și celelalte resurse dispuse în așa fel încât fiecare să poată acoperi întreaga zonă de responsabilitate, să participe la manevra strategică fundamentală și să intervină prompt, oriunde era nevoie.

Țara era foarte bine pregătită pentru a-și apăra teritoriul, iar majoritatea mijloacelor de luptă necesare erau asigurate de o industrie de apărare care se modernizase și care avea toate șansele să devină una extrem de performantă, dacă decidentul politic ar fi înțeles necesitatea *acoperirii strategice industriale militare* a spațiului românesc. Această necesitate rezultase foarte clar din cele două războaie mondiale (care au surprins România fără o industrie de apărare performantă și, ca atare, fără mijloacele necesare pentru a face față războiului. Și totuși Armata României s-a

⁹⁷ Toate țările din lume au în vedere astfel de zone, dar, se înțelege, nu în același mod și în aceeași configurația. Spre exemplu, imperiile și, în general, marile puteri își constituie astfel de zone în afara teritoriului național (în general, pe seama vecinilor mai slabi) și chiar și mai departe de frontierele proprii. Bătălia pentru astfel de zone face parte din arta războiului de dinainte de război, a războiului de foaier sau, mai precis, a războiului din siguranța strategică.

comportat admirabil atât în Războiul de Independență, cât și în cele două războaie mondiale).

Desigur, și astăzi se acordă atenție acoperirii strategice, chiar dacă România face parte din cea mai puternică alianță politico-militară care a existat vreodată în lume, iar acoperirea strategică națională beneficiază de politici și strategii aliate coerente și eficiente de complementaritate.

Acoperirea strategică terestră, astăzi, în vremea războiului hibrid, a războiului nuclear și a războiului cognitiv, se aseamănă destul de puțin cu cea descrisă de noi mai sus, așa cum rezultă ea din experiența armatei noastre și din literatura publicată de-a lungul vremii. Dar de aici nu rezultă ca ea nu există sau că ar fi desuetă, ci, dimpotrivă, ea devine mai necesară ca oricând.

Desigur, în noile condiții, acoperirea, în general, și acoperirea strategică, în special, inclusiv în componenta ei terestră, devine o acoperire strategică integrată interarme, la care participă, într-o formă sau alta, toate categoriile de forțe ale armatei și ale celorlalte categorii de forțe ale sistemului național de apărare. Așadar, acoperirea strategică terestră este o componentă a unui ansamblu integrat de operații (sau componente ale acestora) și nu poate exista decât în deplină consonanță cu acestea.

În acest sens acoperirea strategică terestră presupune, între altele și următoarele:

- existența forțelor terestre, mijloacelor și resurselor necesare;
- calcularea oportună a cuantumului de forțe terestre, de mijloace și resurse și a variației acestora, în funcție de caracteristicile mediului strategic, de cuantumul celorlalte categorii de forțe, mijloace și resurse, de cerințele operaționale de integrare și de nivelul de amenințare;
- identificarea, evaluarea și monitorizarea provocărilor, pericolelor și amenințărilor care se înscriu în conceptul de acoperire, care se cer contracarate, anihilate sau cel diminuate încă din faza de acoperire;
- participarea la întocmirea și actualizarea planului de acoperire strategică, în toate fazele acestuia, și extragerea din aceste a competențelor, rolurilor și misiunilor strategice, operaționale și tactice ale forțelor terestre;
- realizarea interoperabilității cu toate celelalte categorii de forțe participante la acoperirea strategică integrată și integrală;
- pregătirea teritoriului pentru acțiunile în acoperire specifice forțelor terestre, în condițiile unor operații integrate;
- realizarea resurselor necesare etc.

NC	ACOPERIREA		
	Strategică	Operațională	Tactică
	Acoperirea	- Întocmirea planurilor	- Selecționarea și

NC	ACOPERIREA		
	Strategică	Operațională	Tactică
	frontierei	operaționale pentru forțele terestre care efectuează acoperirea, în cooperare cu toate celelalte categorii de forțe și mijloace. - Realizarea dispozitivelor operaționale care vor acționa în acoperirea zonei de frontieră. - Asigura infrastructurii și resurselor necesare.	dispunerea unităților și subunităților care vor acționa efectiv în acoperire. - Organizarea în detaliu a acțiunilor tactice din acoperirea frontierei.
	Acoperirea zonei de operații ⁹⁸	- Planificarea diferitelor variante de acoperire a acestei zone. - Identificarea și exprimarea cerințelor acoperirii. - Planificarea forțelor, mijloacelor, resurselor și acțiunilor specifice. - Stabilirea procedurilor de interoperabilitate între forțele participante.	- Planificarea acțiunilor tactice din zona ce se cere acoperită și repartizarea lor pe unități, subunități și resurse. - Organizarea cooperării.
	Acoperirea zonelor de responsabilitate	- Analiza caracteristicilor zonei, în toate detaliile, de către eșalonul responsabil de această zonă. - Identificarea și planificarea tipului de operație de acoperire din zona de responsabilitate, potrivit precizărilor	- Precizarea misiunilor fiecărei unități și subunități și, mai ales, a specificității lor, astfel încât să se realizeze discreția, oportunitatea și eficiența.

⁹⁸ Prin zonă de operații, se înțelege deopotrivă zona în care se desfășoară sau urmează să se desfășoare operații specifice războiului, în toate etapele sale, dar și, potrivit doctrinei dinainte de 1989, cele patru zone de operații în care era împărțit teritoriul țării. În acest studiu, pentru tema acoperirii, noțiunea este luată în conținutul său strict de zonă în care se desfășoară sau urmează să se desfășoare una sau mai multe operații, zonă ce se cere acoperită terestru, aerian, naval (dacă este litorală sau fluvială), cibernetic, informațional, cognitiv.

NC	ACOPERIREA		
	Strategică	Operațională	Tactică
		eșalonului superior și a tuturor elementelor necesare. - Realizarea interoperabilității forțelor și mijloacelor participante la acoperire.	- Interoperabilitatea tactică.
	Acoperirea terestră a ciberspațiului	- Planificarea acelor structuri ale Forțelor terestre care participă la acoperirea strategică a ciberspațiului, într-o viziune integrată elaborată de Statul Major General (Comandamentul strategic) și repartizată fiecărei categorii de forțe, potrivit competențelor acesteia. - Elaborarea cerințelor de acoperire a ciberspațiului în zonele de operații, în zonele de responsabilitate și în toate spațiile care sunt importante pentru forțele terestre.	- Stabilirea unităților, subunităților și mijloacelor care participă la o astfel de acoperire. - Organizarea în detaliu a acțiunilor tactice (concrete), astfel încât ele să fie integrate atât în operația terestră de acoperire, cât și în operația integrată și integrală de acoperire strategică
	Acoperirea mobilă	- Planificarea operației mobile de acoperire, în funcție de cerințele efective ale unei astfel de operații și de forțele, mijloacele și resursele la dispoziție, de sprijin sau date ca întărire. - Planificarea și realizarea coerenței operaționale în cadrul dispozitivelor de acoperire.	- Acțiunile tactice în cadrul operației mobile de acoperire sunt diversificate, coerente și complexe, chiar dacă efectivele angajate nu trebuie să depășească o treime din forțele principale
	Participare la acoperirea integrată și	Se realizează prin aceleași operații și nu prin unele separate. Pentru că	- Acțiunile tactice u un mai mare grad de independență,

NC	ACOPERIREA		
	Strategică	Operațională	Tactică
	integrală (totală)	acoperirea strategică, operațională și tactică realizată de forțele terestre, în timp de pace, în situații de criză și în război nu este una detașată de operațiile celorlalte categorii de forțe, ci parte a unei operații strategice integrate și integrale.	întrucât ele trebuie ascunse . sau la vedere), suple și foarte ingenioase - Acțiunile tactice nu sunt esențialmente diferite de la un tip de operație la altul.

O reprezentare a acoperirii strategice operaționale și tactice terestre se prezintă în *Figura nr. 2*

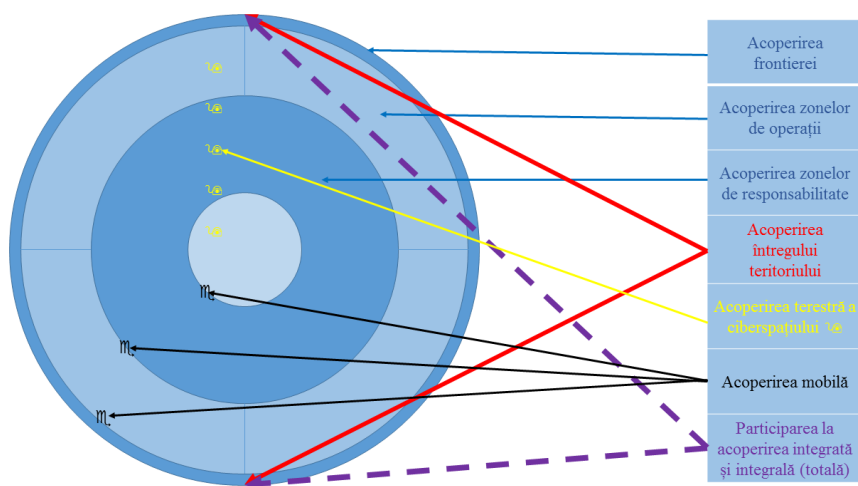

Figura nr. 2 O posibilă schemă a acoperirii strategice operaționale și tactice terestre

1.4.7.2. Acoperirea strategică, operațională și tactică aeriană

Acoperirea strategică aeriană pare, pentru oricine, pur și simplu... acoperire strategică aeriană, desfășurată acolo, sus, între cer și pământ, unde muritorii de rând și mai ales „copiii pământului” nu prea au acces. În realitate, acoperirea strategică aeriană este, în condițiile actuale, alături de acoperirea strategică cibernetică, de acoperirea strategică cognitivă și de

acoperirea strategică informațională (conținută, într-un fel și în acoperirea strategică cognitivă), domeniul de integrare și de integralitate a acoperirii strategice totale sau integrale. Aceste patru tipuri de acoperire (aeriană, cibernetică, cognitivă și informațională) se găsesc în toate celelalte tipuri de acoperire și, împreună, asigură funcționarea spațiului tactic, adică a acțiunii tactice.

1.4.7.3. Acoperirea strategică, operațională și tactică navală

România are, în componența arealului ei, spațiu maritim și fluvial. Acest lucru îi asigură accesul la oceanul planetar și navigarea pe toate oceanele și fluviile lumii. Spre exemplu, o navă comercială care pleacă din portul Constanța, poate ajunge, prin canalul Dunăre-Marea Neagră, pe Dunăre și prin sistemul de canale Dunăre-Rin și Rin-Ron, în Marea Balică, în Oceanul Atlantic și, de acolo, în oricare port din lume,. Din spațiul maritim și din cel fluvial.

Această posibilitate este o binecuvântare dumnezeiască și pentru poporul român și ea trebuie pusă în operă cu bunăcuviință și inteligență. De aceea, rolul Forțelor Navale românești nu este doar acela, ca odinioară, de a apăra litoralul maritim și spațiul românesc împotriva unui atac venit de pe mare sau peste fluviul Dunărea etc., ci acela de sluji, susține, întreține, impune și apăra interesele României în spațiul maritim și fluvial, în oceanul planetar și pe toate mările lumii.

Acest tip de abordare permite un tip special de *manevră strategică maritimă fundamentală* și, prin urmare, un concept adecvat de acoperire strategică, operațională și tactică maritimă. Acest tip de acoperire se concepe și se desfășoară atât independent, prin mijloacele exclusive ale Forțelor Navale (desigur, în cooperare cu alte categorii de forțe ale armatei și ale celorlalte componente ale sistemului național de apărare), cât și întrunit sau integrat în cadrul acoperirii strategice, operaționale și tactice de tip integral (total). Nu insistăm aici asupra conceptului și nici a detaliilor desfășurării și explicării acestuia.

1.4.7.4. Acoperirea strategică, operațională și tactică. Acoperirea strategică întrunită

Acoperirea strategică, operațională și tactică poate fi una de tip *aglutinat, complementar sau întrunit*, în funcție de calitatea și capacitatea și capabilitatea efectivă a forțelor, mijloacelor și resurselor, dar toate tind către o dimensiune întrunită. Important este ca, în situația în care există toate condițiile pentru întrunirea operațiilor (terestre, navele, aeriene, cibernetică, cognitive și de altă natură), aceasta să se realizeze în timp util și în mod

ingenios. Operațiile de acoperire (strategice, operaționale și tactice) nu sunt neapărat operații de angajare semnificativă a luptei directe. Ele sunt operații și acțiuni extrem de subtile, în care contreză foarte mult inteligența strategică, operațională și tactică a luptătorilor, comandanților și comandamentelor. Aceste operații conțin o dimensiune remarcabilă de intelligence special, care conține o pregătire foarte intensă, o cultură politică, geopolitică, strategică, operațională și tactică deosebită și calități cu totul și cu totul remarcabile. Să uităm niciodată că scopul permanent și obiectivul strategic cel mai important al acoperirii strategice este ascunderea manevrei strategice fundamentale.

1.4.8. Acoperirea strategică integrată

Acoperirea strategică nu se face nici fragmentar și nici „cum se poate”, mai exact, cu ce se poate, în limita resurselor alocate și a forțelor, mijloacelor și acțiunilor posibile. Aceasta (puținătatea sau insuficiența resurselor) nu este și nu poate fi o scuză pentru neintegrarea conceptelor și acțiunilor care țin de acoperirea strategică. Acoperirea strategică este și trebuie să fie un concept integrat, care presupune realizarea unei concepții unitare de acoperire a tuturor domeniilor, spațiilor și acțiunilor, la toate nivelurile (politic-decident, strategic, operațional și tactic), evident, în limita resurselor alocate. Dar chiar dacă resursele sunt puține, acoperirea strategică trebuie să le folosească în mod eficient, astfel încât, pe cât posibil, toate funcțiile ei (de asigurare, de mascare, de facilitare a manevrei strategice fundamentale) să fie îndeplinite, fără a se lăsa sau a accepta să fie lăsate domenii, spații, dispozitive, strategii, operații și acțiuni neacoperite. Cele șase brigăzi de grăniceri amplasate la Oradea, Timișoara, Drobeta Turnu Severin, Giurgiu, Constanța și Iași, precum și unitățile lor de instrucție asigurau nu numai paza și apărarea frontierei de stat a României în orice condiții, ci și aliniamentele și raioanele în care marile unități de acoperire a frontierei intrau în dispozitiv.

Integrarea strategică a politicilor, strategiilor, acțiunilor, forțelor, mijloacelor și dispozitivelor ține de arta strategică. Așa a fost dintotdeauna și așa va fi mereu. Comandamentul strategic – indiferent cum s-ar numi el – trebuie, considerăm noi, să aibă în vedere integrarea iscusită a tuturor politicilor, strategiilor, operațiilor, acțiunilor, resurselor și dispozitivelor, iar Statul Major General trebuie să asigure din timp planificarea riguroasă a realizării, actualizării și punerii în operă a unui asemenea concept de importanță vitală pentru apărarea țării și pentru securitatea națională.

Aceste acțiuni de foarte mare amploare și de mare finețe se realizează din timp și țin de competența și responsabilitatea factorului național. Faptul că România face parte din NATO și din Uniunea Europeană avantajează

realizarea unui astfel de concept, dar, în nici un caz, nu substituie responsabilitatea națională privind conceperea și punerea lui în operă. Avantajul faptului că România face parte din Alianța Nord-Atlantică și din Uniunea Europeană este acela că, atât în etapa planificării, cât și în cea a actualizării conceptului de acoperire strategică, statul major și comandamentul strategic pot solicita sprijin (în forțe, mijloace, resurse și acțiuni) acolo unde și atunci când nu dispune de elemente suficiente. Spre exemplu, ca urmare a crizei din Ucraina și a creării unor puternice opoziții Est-Vest pe falia strategică Marea Neagră – Marea Caspică, Alianța Nord-Atlantică și-a reactivat dispozitivul pe flancul estic, iar România beneficiază, în cadrul conceptului de acoperire strategică națională, de elemente ale acoperirii strategice de alianță, realizate în cadrul NATO.

Acoperirea strategică integrată cere ca toate formele și formulele acoperii strategice să țină seama atât de conceptul general de acoperire strategică a frontierelor, a teritoriului, a spațiilor, operațiilor, dispozitivelor și acțiunilor, cât și de specificitatea fiecărui tip de acoperire. În nici un caz, conceptului de acoperire strategică, indiferent sub ce formă s-ar desfășura aceasta, nu trebuie să i se asocieze conotații peiorative, suspicioase, de eludare a legii, de ieșire din limitele cerințelor securității naționale și, mai ales ale apărării naționale, colective sau comune etc. Acoperirea strategică este una dintre formele continue ale strategiei apărării naționale, colective și comune și se legitimează pe deplin atât în dreptul intern, cât și în cel internațional. Acoperirea strategică integrată nu este un nou tip de acoperire, nici o simplă însumare a tuturor tipurilor de acoperire strategică, ci o modalitate de realizare a acoperirii totale a frontierelor, teritoriului, spațiilor, dispozitivelor și acțiunilor, de tip holistic, astfel încât fiecare dintre formele de acoperire să beneficieze de avantajele celorlalte și ea să aducă un plus de eficiență pentru acestea. De aceea, acoperirea strategică integrată se realizează, între altele, și prin:

- existența trebuinței de integrare în același concept a tuturor formelor de acoperire strategică;
- conectarea capacităților (pentru aceasta, este necesar ca forțele, mijloacele, resursele și dispozitivele să fie interoperabile, păstrându-și însă individualitatea și specificitatea);
- standardizarea;
- existența unui comandament unic, integrat, prin care să se realizeze atât această integrare, cât și coordonarea și valorificarea oportună a rezultatelor.

Acoperirea strategică integrată este una de tip permanent. Ea se asigură în orice condiții și ține de siguranța și securitatea națională, fiind, în același timp și o formă importantă a apărării strategice.

NOTĂ

Acest material face parte dintr-un demers mult mai amplu în vederea realizării, dacă va fi posibil, a unui tratat de strategie modernă de peste 1500 de pagini, în trei părți (1. Teoria strategiei; 2. Practica strategică; 3. Artă strategică), aflat în lucru de câțiva ani.

De asemenea, o parte din acest material a fost integrată într-un studiu în lucru care s-a realizat și urmează a se finaliza împreună cu Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, publicat pe site-ul centrului respectiv, cu titlul *Acoperirea strategică între tradiție și actualitate. Repere teoretice* la adresa: <http://cssas.unap.ro/ro/cercetare.htm>

RECONDIȚIONAREA CONDIȚIEI UMANE ȘI AMURGUL LIBERTĂȚII

- Reconditionner de la condition humaine et le crépuscule de la liberté -

Oamenii nu au o esență, ci doar o condiție, iar condiția lor este, de fapt, libertatea lor condiționată.

Rezumat

Întotdeauna, omul a reflectat asupra propriei sale condiții. N-a ajuns niciodată la o judecată categorică, ci s-a mulțumit doar cu a constata că este ceea ce este. Condiția lui se situează undeva între o realitate necondiționată și o cunoaștere condiționată, între un Univers vizibil, perceptibil, deci cognoscibil, și un mister încă nedețugat. În același timp, omul real nu poate fi disociat de omul abstract, de omul cognitiv, de omul care se gândește pe sine. Condiția lui se situează undeva între libertatea gândului și condiționarea libertății, între existență și timp, între ceea ce este și ceea ce nu este. Orizonturile sale extinse după o grilă haotică, definesc, de fapt, un amurg al orizonturilor, înțeles ca un amurg al libertății care devine din ce în ce mai mult condiționată de însuși eternul drept la libertate.

Cuvinte-cheie: om, condiție, devenire, ființă, conștiință, sine, realitate, drept

Résumé

Depuis toujours, l'homme a reflété sur sa condition. Il n'a jamais touché un jugement catégorique, mais il s'en est contenté seulement à constater qu'il soit ce qu'il soit. Sa condition se trouve quelque part entre une réalité non-conditionnée et une cognition conditionnée, entre un Univers visible, perceptible, donc cognoscible, et un mystère encore non-solutionné. En même temps, l'homme real ne peut pas être dissocié de l'homme abstract, de l'homme cognitif, de l'homme qui pense sur soi-même. Sa condition se positionne quelque part entre la liberté de la pensée et le conditionnement de la liberté, entre l'existence et le temps, entre ce qu'on est et ce qu'on n'en est pas. Ses horizons, de plus en plus élargies après une matrice

chaotique, définissent, en effet, un crépuscule de la liberté qui devienne de plus en plus conditionnée de même éternel droit à liberté.

Mots-clefs: homme, condition, devenir, être, conscience, soi-mêrne, réalité, droit

Argument

Conștiința este cea care configurează și relevă superioritatea ontologică a omului. Cel puțin, așa credem noi, oamenii muritori. Pentru că, omul, înainte de toate, este o ființă cognitivă. Nu știm foarte exact dacă a fost așa de la început, sau, potrivit unor teorii evoluționiste, s-a cățarat anevoios către o astfel de stare. Scurtul interval în care omul a probat și probează propria-i conștiință de sine și progresul ei ar putea constitui o premisă în analiza evoluției sale. Sau nu. Dacă omul, într-un interval istoric cunoscut, a evoluat din punct de vedere al cunoașterii – și știm precis că a evoluat –, atunci rezultă că, mergând pe firul devenirii înapoi, este posibil ca, și în intervalele de timp anterioare, să fi existat un asemenea progres. Una dintre problemele importante care se pun sau se pot pune privind condiția umană ar fi și cea referitoare la condiția umană în punctul zero al existenței omului: *În acel moment, omul era oare conștient de sine și de Universul în care trăiește? DA sau NU? Tertium non datur.* Sau poate că există, totuși, și un al treilea răspuns care ne scoate din orice fel de propoziție categorică: *Posibil...*

Dincolo de aceste considerații, care, poate, au cam aceleași perspective de soluționare precum cele privind primatul oului sau al găinii, se pune cu certitudine problema efectivă a condiției umane – ca stare, ca fapt, ca idee, ca devenire în spațiul fizic și în cel cognitiv –, în fiecare din momentele existenței omului și a mediului său de viață. De fapt, sunt două probleme oarecum diferite. Prima este o chestiune a devenirii, schimbării și transformării, iar cea de a doua, o reflecție asupra raporturilor subiectului cu mediul înconjurător, cu Universul și cu Sinele.

Răspunsurile nu sunt deloc simple. Dacă ar fi simple, probabil că s-ar putea instala rapid acea armonie universală pe care unii dintre oameni au visat-o dintotdeauna, dar care nu a fost posibilă niciodată, în niciuna din epocile de care omul are cunoștință.

Așadar, condiția umană, deși pare o chestiune relativ simplă (raporturile omului individual cu sine și cu mediul în care trăiește sunt cognoscibile), este, în realitate, extrem de complicată. Pentru că, atât Sinele, cât și Mediul nu sunt identități pe deplin identificabile și cuantificabile, nu sunt sisteme închise, stabile și pe deplin cunoscute (deși sunt cognoscibile),

ci identități flexibile, fluide, complexe, absolute ca noțiuni și relative ca entități, identități și deveniri. Deși, azi, sunt pentru că sunt, mâine vor fi, tot pentru că vor fi, dar, probabil, vor fi altfel și chiar cu totul altfel decât azi. Dar și noi vom fi tot așa, altfel sau mai altfel decât azi.

Homo sum, humani nihil a me alienum puto (sunt om și nimic din ceea ce este omenesc nu-mi poate fi străin). Iar omenescul include în el atâta lume, atâta sublim și, mai ales, atâta mizerie, încât el însuși poate deveni, într-o zi, un sine complet golit de sine!...

Desigur, noțiunea de condiție umană aparține mai ales existențialiștilor, iar o readucere a acesteia în prim-planul meditației filosofice, sau pur și simplu al reflecției, ar părea o întoarcere la acest mod de a înțelege omul și situația lui existențială într-o lume care se îndepărtează din ce în ce mai mult de el, de om, care-l subjugă, eliberându-l, și îl eliberează înlănțuindu-l, de fapt, și mai strâns. Paradoxul pare evident și, de aceea, oamenii, azi, nu se prea omoară cu despicarea firului, nici cu logica prea complicată a propozițiilor dubitative. E mai simplu să nu-ți pese de ceea ce, de fapt, îți pasă foarte mult, și să mergi mai departe, chiar dacă știi că orice plecare înseamnă, de fapt, o înstrăinare, o îndepărtare de izvoare, o dezrădăcinare... Viața este scurtă și trebuie trăită cât mai intens. Anticii, deși trăiau mai puțin ca noi, cei din epoca de azi, aveau, probabil, mult mai mult timp ca noi pentru reflecție. Și chiar îl foloseau. Ei sunt, de fapt, cei care au descoperit dreptul omului de a fi măsura tuturor lucrurilor, dar și de a nu fi ceea ce nu este. Și nici chiar ce pare a fi. Noi, ceilalți, nu am făcut altceva decât să explorăm infinitul mic, adică să batem apa în piuă între 0 și 1, pentru a rezolva aporia lui Ahile prin despicarea despicării firului în multipli de câte patru sau de câte n . Sau de câte 44, pentru că acesta este sau ar putea fi numărul celor sacrificați pe altarul cogniției... Al mucenicilor condiției umane...

1. Natura umană și condiția umană

Omul există probabil cu mult timp înainte de a fi predefinit printr-un concept. Adică nu esența omului precedă existența sa, ci invers, spune Sartre. Nu putem vorbi de o înscriere a unei umanități într-o esență, esența ținând de natura umană, ci mai degrabă, de o condiție universală a omului. Această construcție are și alte coordonate care nu sunt colaterale universului constructiv al lui Sartre privind condiția umană. Socrate, spre exemplu, cu mai bine de două milenii înainte de a exista Sartre, spunea că „omul nu este rău în mod voluntar”, sofistii credeau că omul este măsura tuturor lucrurilor, a celor care există, pentru că există și a celor care nu există, pentru că nu există, iar Kant releva că politica trebuie să se plece în fața moralei – este vorba de acel faimos imperativ categoric, *Sollen*, pe care l-a justificat cât se

poate de profund și de convingător. Kant a fundamentat persoana, personalitatea și demnitatea, respectul omului ca subiect moral și ca subiect de drept. Fără acest imperativ categoric de care vorbea Kant, nici datoria și nici morala n-ar avea sens.

Pragmatismul, rațiunea de stat, interesul particular (a se vedea, azi, interesul marilor corporații și al multinaționalelor care trec peste orice obstacol și aruncă omul într-un totalitarism de tip universal, într-o *corporatocrație* fără limite, noțiune pe care unii analiști o asociază fascismului și comunismului) ar triumfa (triumfă deja), în dauna acelor concepte slujite cândva de Socrate și de Kant – concepte care înseamnă datorie, morală, lege.

Imperativul categoric este necondiționat. Datoria nu este determinată nici de voință, nici de sensibilitate, nici de interes, nici de îngăduință, nici de frică, nici de prudență. Ea are o determinare în sine, adică prin lege și prin respectul față de lege, legea nefiind altceva decât traducerea realității și necesității în normă, în imperativ.

Imperativul și, ca atare, datoria nu depind de variația condițiilor, de împrejurări, de predispoziții sau de subiectivismul și voluntarismul puterii, adică de natură, inclusiv de natura umană (chiar dacă existențialiștii spun că o astfel de natură nu există, nu rezultă neapărat că și au dreptate). Puterea nu este deasupra legii. Legea este puterea supremă. El, acest imperativ categoric, este determinat nu atât de legile naturii – și ele extrem de importante pentru Univers, pentru Terra și, evident, pentru oameni –, ci mai ales prin reprezentarea legilor produse de rațiune. Rațiunea vie, activă și productivă generează legea și cadrul în care oamenii creează valori și trăiesc pe acest suport civilizațional esențial pentru societate și pentru viața fiecărui om, în timp ce somnul rațiunii naște monștri. Kant face însă distincție între autonomie (prin care el înțelege obligativitatea tuturor de a respecta legea) și heteronomie, care înseamnă determinarea printr-o lege a interesului, voinței, prudenței, sensibilității, adică printr-o lege a naturii, care ține de natură, respectiv, de natura umană.

Tot de condiția umană ține și problema ființei. Ceea ce este nu poate să nu fie, iar ceea ce nu este nu poate să fie – scrie Alin Negomireanu într-un articol despre sensul ființei la Martin Heidegger⁹⁹, citându-l pe Francis E. Peters (*Termenii filosofiei grecești* – Ediția a II-a, București, Editura Humanitas, 1997, pp. 202 – 204), care se referă la seria parmeneideană de dihotomii logice între ființă și neființă. O astfel de afirmație implică imposibilitatea trecerii de la ființă la neființă și de la neființă la ființă, ceea ce presupune, implicit, negarea mișcării, a devenirii, a dezvoltării, a

⁹⁹ <https://oranta.wordpress.com/2009/10/05/intrebarea-despre-sensul-fiintei-la-martin-heidegger-de-alin-negomireanu/>

transformării. Afirmatia potrivit căreia omul este o ființă a neființei sale și o neființă a ființei sale pare un nonsens potrivit acestor dihotomii logice. Și totuși pragul dihotomic este, chiar și în acest caz al incompatibilității logice dintre ființă și neființă, relativ și, deci, franșisabil. Pentru că intervine timpul. Ceea ce logic pare imposibil, dialectic apare ca necesar. Existența nu este o stare, ci un proces. Ea nu este doar ființă, ci și ființare. Ființarea este dinamismul ființei, ființa este produsul ființării și reducția eidetică a acestui proces.

Heidegger realizează, prin lucrarea sa monumentală, de talia capodoperei *Critica Rațiunii pure* a lui Kant sau celei intitulată *Fenomenologia spiritului* a lui Hegel, o conexare a ființei cu interiorul ei dinamic, viu – ființarea –, folosind, ca și Kant, timpul, nu neapărat ca pe o intuiție sensibilă, ci mai ales ca pe o substanță sinergizantă, ca pe un integrator. Desigur, și științele se ocupă de ființare, dar într-un mod particular, în care inclusiv omul este tratat doar ca un domeniu, ca un obiect între alte obiecte într-o lume luată totdeauna ca întreg. Științele nu știu cum anume ființează omul ca ființă care ființează. Pentru că obiectul lor este altul. Pentru că ele nu speculează, nu despică firul, ci caută sensuri, înțelesuri, rațiuni și conexiuni. Ființarea este conținută în ființă, iar ființa nu există decât ca ființare.

Întrebarea tulburătoare la care au încercat să răspundă anticiei (mai ales Platon, în *Sofistul*) se referă la *sensul ființei* și aparține domeniului metafizicii. În *Sein und Zeit*, Heidegger încearcă să răspundă la o astfel de întrebare. Ființarea este, de fapt, omul, în măsura în care el este *Dasein* (existență ca ființare). *Dasein*-ul nu cuprinde întreaga ființare, cu toate aspectele ei particulare, ci este ființarea interioară, ființarea în cadrul ființei. Pentru că omul se raportează la propria-i ființă. *Dasein* este existența ființării, ontologia ei, este o centrare pe sine, noi fiind ceea ce devenim. *Dasein*-ul este determinat printr-o relație cu ființa, onticul însemnând preeminență existențială implicită. Această preeminență este, în același timp, ontologică, adică în măsură să cunoască și să înțeleagă ființa ca ființare (*Dasein*), dar și pe cea care nu este *Dasein*. De unde și înțelegerea ființei și ființării ca „ființă întru moarte” (*Sein zum Tode*). Moartea nu este ceva în viitor, ci ea face parte din existent, evident, ca posibilitate. De aici nu rezultă că omul ar fi nemuritor sau că moartea ar fi o incertitudine, ci doar că omul nu este capabil să anticipeze, prin cunoaștere, clipa când va muri. *Dasein*-ul este o precondiție a căutării adevărului ca interogație asupra ființei ființării. Această realitate produce în permanență o frică față de moarte, o stare de angoasă. Angloasa trebuie însă diferențiată față de frică, întrucât frica are un obiect, este limitată. Angloasa este nedeterminată și nemărginită, așa cum este și lumea.

Sensul ființei e timpul. Fenomenul timpului este, pentru gândirea lui Heidegger, ceea ce este ideea binelui pentru filozofia antică și lumina Soarelui pentru văzul sensibil. La Heidegger, gândul se refugiază într-o interogație, iar interogația fundamentală a condiției umane, înțeleasă ca ființă și ființare, se centrează pe relația dintre *Dasein* și *Ființă*. Fundamentul fenomenologiei este constituit de ființa ființării, de unde rezultă că ontologia nu este posibilă decât ca fenomenologie, fenomenologia fiind, de fapt, ontologie fundamentală.

Ființă și Timp este o tulburătoare carte a condiției umane, în care creuzetul ființei are sens numai ca proces al ființării, între existență și durată intervenind, de fapt, timpul, cel care dă consistență ființării gândite, înțelese, cunoscute, generatoare de angoasă, ca teamă difuză și omniprezentă față de moarte, dar și ca arhitectură fenomenologică a unui fundament flexibil și chiar fluid. Existența nu este posibilă fără durată, așa cum nici durată nu este posibilă fără persistența anteriorului în ulterior, fără rezistența la degradare, la transformare, la devenire, fără persistența formei. Se știe, într-un interval de câțiva ani, toate celulele din organismul omenesc se reînnoiesc, dar omul nu simte acest lucru, ci rămâne așa cum este și cum poate fi el în procesul devenirii, al creșterii; după atingerea acelui vârf al traiectoriei (care înseamnă un summum al ființei și ființării), urmează un proces de degradare ontologică, dar și de creștere cognitivă și spirituală

Ființarea ca existență dinamică, vie și evolutivă a ființei, ca modus vivendi al ființei trebuie înțeleasă ca fiind, în același timp, și un modus cognoscendi al acesteia.

Sein und Zeit a generat o școală de gândire, o teorie a existenței și o vastă corolă de interogații privind condiția umană. Sartre, Jaspers, Camus și ceilalți, inclusiv Eugen Ionesco, au dezvoltat magistral acest raționament, creând un adevărat patrimoniu valoros nu numai prin relevarea, din perspectivă existențialistă, a condiției umane, ci și prin deschiderile noi și foarte profunde în meditația filosofică.

2. Recondiționarea condiției umane între necesitate și libertate, între progres și degradare

Omul nu-și poartă casa de acasă în spinare, așa cum o face melcul, spre exemplu. Dar de aici nu rezultă că omul nu este acasă atunci când iese din casă și nici că este acasă atunci și doar atunci când este în casă. Ființa și ființarea nu sunt strict legate de un spațiu anume, ci de un timp anume, dar viața omului are totuși nevoie de percepția, reprezentarea și cunoașterea spațiului pentru a înțelege timpul, durată, devenirea, ființarea și propria-i condiție. Și chiar dacă cei mai mulți dintre oameni nu au în vedere, atunci când își analizează viața, conceptul heideggerian de ființare, ei nu sunt,

totuși, departe de el. Gândirea îl ajută pe om să cunoască și să înțeleagă conexiunile și determinările, scala devenirii și, uneori, chiar treapta pe care se află, dar nu și esența propriei condiții. De aceea, de foarte multe ori, el, omul-individ, pur și simplu, nu știe că nu știe și nici nu-și bate capul cu o astfel de problemă, ci doar se limitează la a nu face ce nu știe să facă. Pentru că nu știe efectiv ce și cum să facă. Condiția sa are însă în vedere nu numai determinările, legile, constrângerile și libertățile, ci și raporturile dintre ele și înțelegerea sensului devenirii și a balanței dintre potențial și modul în care se valorifică acesta pentru sine și pentru universul lui ontologic și spiritual.

Mărgineanu vorbea, în controversata și azi contestata și rău-blamata vreme a socialismului, de condiția bio-psiho-socială a omului, încercând să scoată raționamentul din fundătura extremă a considerării lui *așa și numai așa*, ca ansamblu al relațiilor sociale, a esenței ființei umane. Determinările personalității sunt complexe, variabile și fluide și, de aceea, nu pot fi reduse doar la principalele lor repere, chiar dacă omul este efectiv o ființă socială și el nu poate trăi în alt mod decât în acela în care trăiește omenirea. Cazurile de copii care au crescut, până la o anumită vârstă, în medii animale sunt accidente. Este limpede pentru toată lumea că un om nu poate trăi omeneste decât în mediul uman, de unde rezultă clar determinarea socială a condiției umane, necesitatea proceselor de învățare continuă și de cunoaștere a lumii.

Dar societatea nu este aceeași pretutindeni. Și chiar dacă toate comunitățile umane, toate culturile și, respectiv, toate civilizațiile fac parte din ceea ce putem numi *marea civilizație cognitivă*, sau *marea civilizație a cogniției*, comunitățile umane, formele și formulele condiției umane sunt și vor fi, probabil, totdeauna diferite. Analiza și cunoașterea acestor diferențe este esențială pentru cunoașterea și înțelegerea condiției umane.

„Mizerabilă omenire eroică și grandioasă”, aceasta-i condiția umană! rezultă din ceea ce scrie Malraux în unul dintre cele mai frumoase romane din literatura lumii, intitulat chiar așa: *Condiția umană*¹⁰⁰. Pentru a scăpa de angoasă și „a nu fi decât un om”, iubirea este nu doar un alt mijloc, ci unicul, poate chiar singurul, în condițiile date, cele ale unei revoluții pentru instaurarea comunismului în China... Dar nu orice iubire, ci numai iubirea veritabilă a unuia față de celălalt, dovedită de Kyo și de May, eroii principali ai acestui roman. Numai o astfel de iubire poate fi și este cu adevărat unica în măsură să pună capăt imensei solitudini a acestor ființe pămânetene, numite oameni.

Condiția umană este, de fapt, așa cum afirmam la începutul acestui articol, o noțiune de sorginte existențialistă, care, așa cum subliniam mai sus, se opune naturii umane, natură care, de fapt, în viziunea existențialiștilor nu există. Omul există înainte de natura sa, înainte de a fi definit de un concept.

¹⁰⁰ André Malraux, *La condition humaine*, Ed. Galimard, 1972

De aceea, în concepția existențialiştilor, omul însuși trebuie să-și asume libertatea de se defini pe sine, de a inventa adică modalitatea de a fi om pentru el însuși și pentru întreaga umanitate, iar această libertate, asumată de om, înseamnă și responsabilitatea alegerii modului său de a fi și de a acționa.

Oamenii nu au deci o esență, ci doar o condiție, iar condiția lor este, de fapt, libertatea lor condiționată.

Actualitatea depășește însă și acest raționament în care omul liber devine, de fapt, înlănțuit de responsabilitatea libertății și, promovând simplist și necondiționat drepturile omului, formulate într-un amurg de lanț belicos așa cum a fost ultimul mare Război Mondial, cel de al doilea, trece în cealaltă extremă, cea a individualismului de factură non-liberală, în care monada substituie Universul, iar Universul nu există decât ca suport al monadei.

În fapt, spargerea bipolarității, ieșirea din echilibrul terorii nucleare și intrarea în haosul economico-financiar generat de necondiționarea libertății (totuși, condiționate, pentru că libertate absolută nu există) și de o bătălie surdă a marilor puteri pentru putere, hegemonie, dominanță strategică și influență, au declanșat, ceea ce noi numim aici, amurgul libertății. De aici și până la moartea sa deplină și definitivă – deci până la libertatea absolută –, nu a mai rămas nici măcar un pas. Pentru că jumătate din el deja a fost parcursă.

Chiar articolele 1 și 2 din Declarația Universală a Drepturilor Omului conțin în ele nu numai premisa, dar și condiția de a nu fi respectate. Potrivit articolul 1, „toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi”, dar, imediat, adică în articolul următor, se spune că, desigur, pentru a se realiza acest deziderat al libertății oamenilor în demnitate și în drepturi, „nu se va face nicio deosebire după statutul politic, juridic sau internațional al țării sau teritoriului de care ține o persoană, fie că această țară sau teritoriu sunt independente, sub tutelă, neautonome sau supuse vreunei alte limitări a suveranității”.

Cum să fii liber și demn într-o țară neliberă!?

Cum să fii liber și demn, într-o lume în care băncile și corporațiile înrobesc, creează dependențe uriașe, pe zeci de ani și generează crize cumplite?

Cum să fii liber și demn, și, mai ales, cum să crezi că „nimeni nu va fi ținut în sclavie”, așa cum scrie la articolul 3 din această Declarație Universală a Drepturilor Omului, de vreme ce, azi, aici, acum și pretutindeni, în cvasitotalitatea lor, oamenii de pe planata Pământ sunt sclavii băncilor, corporațiilor, stăpânilor care guvernează din umbră lumea, mașinașunilor financiare și ai politicilor și strategiilor de consum. Desigur,

este vorba de o formă modernă de sclavie, în care nu ai lanțuri la picioare, ci la creier.

Cum să fii liber, când ești manipulat la tot pasul, când ai devenit strict dependent de „regimentul corporatist” din care faci parte, de rețeaua universală care ține toți oamenii în țarcul lui global, prin efectul uluitor și năucitor al informației în timp real, care este, de fapt, manipulare, dar foarte însingurat în sentimentele, trăirile și uriașele tale angoase?

Cum să fii liber și mai ales egal cu celălalt când doar 1% (unu la sută) din oamenii planetei dețin jumătate din bogățiile ei, potrivit unui raport al Oxfam din 19 ianuarie 2015?¹⁰¹

Și întrebările pot continua.

Desigur, condiția umană de azi nu este aceeași cu cea din vremea Greciei antice, când cetățeni erau doar nobilii, negustorii, militarii și proprietarii, nu sclavii, nici străinii. Sclavul de azi este, de fapt, la fel de înlănțuit cu cel de ieri, dar are iluzia că, fiind cetățean liber al unei țări, al Uniunii Europene sau al lumii, este și egalul celui care-i controlează viața, desigur, tot cetățean și el.

Gândirea lui, a insului din marea mulțime de datori și consumatori, din mulțimea celor 99 la sută dintre cei care nu fac parte din elita celor unu la sută ce sunt proprietari ai jumătate din averea planetei, este cea a consumatorului, a celui care are iluzia că totul se face pentru el, că toți sunt servitorii lui, întrucât îi oferă produsele și serviciile de care are el nevoie (hrana condiționată și contrafăcută, laptopul, tableta, jocul electronic, pariul online, facebook-ul, rețeaua virtuală planetară, garderoba, creditul, filmul, videoclipul, ruleta, casa, strada, parcul, televizorul, jurnalul în care poți să scrii ce vrei, forum-ul în care poți să-l beștelești cum vrei pe celălalt, cârciuma, prostituata, clinica privată, adică tot ce-ți poate pofți inima, desigur, în schimbul tău, al vieții și mentalității tale și calității tale de veșnic dator, consumator și ascultător cuminte, cu iluzia că ești important, ascultat și luat în seamă.

În loc de concluzie

Odată cu globalizarea controlată de cei care vor cu orice preț bogăția totală a planetei Pământ și chiar a Universului (deja se vând meteoriți foarte bogați în fier), dar mai ales puterea și influența, a apus, cu nori grei și aurore boreale naturale și/sau artificiale, și ultima stea a libertății tale. A apus, de fapt, pentru toată lumea, chiar și pentru cei care au impresia că sunt la butoane, iar în locul ei, faimoasa epocă în care tocmai am intrat cu toții

¹⁰¹ *Les 1% possèdent 50% du monde. La nausée devant le rapport 2015 d'Oxfam,*
https://mrmondialisation.org/les-1_pourcent-possedent-50-du-monde/

buluc – și pe care unii o numesc deja, cu argumente de tot felul, societate cognitivă, societate bazată pe cunoaștere sau cognosocietate – a pus pe rol, dependența, interdependența, controlul și manipularea. Într-o astfel de societate, libertatea poate deveni – chiar devine – periculoasă. De aceea, în viitor, fiecare om va trebui să poarte un cip. Spre binele lui, desigur.

COGNOCOVILIZAȚIA ȘI POSIBILELE EI PROVOCĂRI

- Cognocivilisation et ses possibles défis -

Rezumat

Cognocivilizația, sau civilizația cogniției, este nu neapărat un nou tip de civilizație, nici o etapă finală a civilizației umane pe planata Pământ, ci un summum civilizațional și, în același timp, o civilizație de sinteză, în care cunoașterea, fără a se detașa de real, va construi și reconstrui, dinamic și complex, în cognospațiu, sistemele de valori ale civilizației umane, acestea bazându-se predominant pe cunoaștere. Epistemele trec deasupra simbolurilor sau, în orice caz, adună, într-o nouă arhitectură, devenirile, valorile ciberspățiului și noile efecte tezaurizate ale expansiunii cognitive. Abia acum, omul, ca identitate cognitivă sinergică, devine cu adevărat măsura tuturor lucrurilor, trăind în ceea ce știe, pentru a transforma în cogniții ceea ce nu știe. În această nouă configurare a culturii, în speță a culturii cognitive, ca fundament și argument al esențializării civilizaționale, cum vor arăta amenințările și vulnerabilitățile la acestea? Cu alte cuvinte, cum va arăta riscul în epoca civilizației cognitive? Și de ce este important să știm acest lucru?

Cuvinte-cheie: cognocivilizație, cunoaștere, cogniție, amenințări, vulnerabilități, risc

Résumé

Cogno-civilisation, ou la civilisation de la cognition, n'est pas à tout prix, un nouveau type de civilisation, ni une étape finale de la civilisation humaine sur la Terre, mais un summum civilisationnel et, en même temps, une civilisation de synthèse, ou la connaissance, sans se détacher de real, construira et reconstruira, dynamiquement et complexement, dans le cogne-espace, les systèmes de valeurs de la civilisation humaine, ces en mettant ses fondements notamment sur la connaissance. Les épistèmes passent dessus des symboles ou, en tout cas, ils ramassent, dans une nouvelle architecture, les devenirs, les valeurs du cyberspace et les nouveaux effets thésaurisés de l'expansion cognitive. A peine, maintenant, l'homme, comme identité

cognitif synergique, devient vraiment la mesure de toutes les choses, en vivant dans ce qu'il le sait, pour y transformer en cognition ce qu'il ne sait pas. Dans cette nouvelle configuration de la culture, notamment de la culture cognitive, comme fondement et argument de l'essentialisation civilisationnelle, lesquelles sauront les menaces et les vulnérabilités à celles-ci ? Autrement dire, le risque dans cette époque comment serait-il ? Et pour quoi est important de savoir ça ?

Mots-clefs : cogno-civilisation ; connaissance, cognition, menaces, vulnérabilités, risque

Introducere

În devenirea sa fenomenologică, societatea omenească se apropie în ritm foarte rapid de propria sa esență: cunoașterea. Dimensiunea cognitivă este deja, azi mult mai mult ca ieri și mâine, mult mai mult ca azi, mai mult decât un *modus cognoscendi*. Este, din ce în ce mai pregnant, un *modus vivendi*, bazat pe cunoaștere. Interesant este că o astfel de deplasare este specifică doar ființei umane. Cel puțin, în aparență. Nici o altă ființă de pe planeta Pământ, de-a lungul epocilor cunoscute până acum din existența Terrei, nu a realizat vreun progres în afară de o continuă adaptare la cerințele efective ale mediului de viață. Toate viețuitoarele de pe planetă, în afară de om, se comportă efectiv ca făcând parte din biosferă. Toate aceste ființe, în afară de om, nu au nevoie de o natură a lor, ci le ajunge natura Terrei. „Uneltele” lor sunt cele cu care le-a înzestrat Creatorul și foarte puține dintre ele au găsit, de-a lungul mileniilor, și alte instrumente în afară de brațe, labe, dinți, puterea hipnotică a ochilor sau viclenia necesară atragerii prăzii sau supraviețuirii. Niciuna dintre vietățile planetei nu a reușit să treacă dincolo de această adaptare și se pare că în nici un caz nu s-a ajuns la folosirea, în modurile lor *vivendi*, a unor concepte sau a unor operațiuni ale gândirii, precum generalizarea, concretizarea, abstractizarea.

Dar de aici nu rezultă că viața, pe Terra, nu este înzestrată și cu o remarcabilă dimensiune cognitivă. Aceste adevăruri se știu foarte bine de toată lumea și nu e cazul să insistăm asupra lor. Omul, deși are aceeași constituție anatomică pe care o au și celelalte mamifere de pe Terra, nu este ca ele. Instrumentul lui principal pentru supraviețuire și dezvoltare în mediul bio-psiho-social în care trăiește nu este mâna, ci creierul. Mai exact, cunoașterea. Toată viața, mamiferele, păsările și celelalte viețuitoare caută hrană. Toată viața, omul caută informație și transformă această informație în cunoaștere, așa cum, spre exemplu, albinele transformă nectarul florilor în miere. Omul individual trăiește efectiv în această dimensiune, în interioritatea exteriorității sale, celelalte fiind, ca să-l parafrazăm pe

Exupery, doar o crustă, doar o condiție fizică și biologică a existenței sale cognitive. Pentru că omul este cunoaștere. Se prea poate ca interioritatea umană să genereze o exterioritate deopotrivă transcendentă și securitară, precum magnetosfera Terrei, spre exemplu, un sistem de deviere a radiației solare și cosmice nocive, pe un fel de centuri exterioare Terrei, prima dintre ele situată la peste 6000 de kilometri, denumite centurile Val Allen, care protejează pământul împotriva radiațiilor solare și cosmice nocive.

1. De la immanent la transcendent în spațiul civilizațional

Spațiul civilizațional este greu de identificat și de cuantificat. Desigur, el există, în primul rând, ca spațiu în care trăiesc oamenii, ca spațiu umanizat. Omul este cel care a creat și creează continuu civilizația oamenilor. Conceptul de civilizație¹⁰² nu este însă unul consonant cu spațiul natural, ci unul non-convergent cu acesta, chiar divergent cu ceea ce construiește Terra pe suprafața sa și în adâncurile sale. Civilizația oamenilor este un fel de stat în stat pe Terra, cu regulile ei, cu valorile ei, cu modus-ul ei vivendi. Între spațiul umanizat al Terrei și Terra există mai degrabă un conflict decât o consonanță.

Omul trăiește, deci, în spațiul lui, un spațiu care este, înainte de toate, un areal cultural, un areal în care omul există nu doar ca identitate fizică, ci și ca entitate cognitivă, ca identitate spirituală. Dar chiar și arealul fizic în care trăiește omul nu este în totalitate unul natural, ci unul natural transformat, umanizat, protejat împotriva acțiunii naturii. Spre exemplu, o casă părăsită de om se păcănește în scurt timp și, în cele din urmă, dispare, o „înghită” natura. Naturii nu-i place mediul fizic, mediul construit de om. Esența acestui mediu rămâne însă una cognitivă, pentru că spațiul pe care și-l construiește omul este dominat de o altfel de „vizină”, de un altfel de mod de adăpostire, de un alt concept, diferit de cel al ursului, al leului sau al cokerului. Iar acest mediu al său, al omului, pare a fi primordial în ceea ce privește condiția umană.

E greu de crezut, având în vedere raporturile de cauzalitate cunoscute pe planeta Pământ și chiar în Univers cum de este posibil ca identitatea cognitivă s-o devanseze pe cea fizică, să devină primordială în ceea ce privește condiția umană. Și totuși, esența ființei umane este cunoașterea, mai

¹⁰² **CIVILIZAȚIE**, *civilizații*, s. f. Nivel de dezvoltare materială și spirituală a societății dintr-o epocă dată, a unui popor, a unui stat etc.; cultură (materială sau spirituală); *p. ext.* nivel înalt de dezvoltare a unei societăți. – Din fr. **civilisation**. (DEX on line)

exact capabilitatea și capacitatea cognitivă. De aici deplasarea fundamentală a acestei condiții spre cogniție, spre spiritualitate.

Conceptul fundamental al civilizației este, cum bine se știe, cultura, iar conceptul fundamental al culturii este valoarea. Valoarea este produsul teaurizat al acțiunii umane, îndeosebi al creației umane, fie ea materială sau spirituală.

Valoarea presupune durată, iar durata presupune relaționare în timp, trăinicie și structură rezistentă la perturbații și la acțiunea corozivă a factorilor exteriori, a factorilor naturali. Evident, nu orice rezultat al acțiunii umane se constituie în valoare, chiar dacă orice acțiune umană este, mai întâi, o idee, un proiect, un plan și un concept de organizare.

Altfel spus, acțiunea umană – chiar și cea spontană – este mai întâi gândită. Desigur, și acțiunea șarpelui care-și pândeste, își atrage, își hipnotizează, își dezarmează și își paralizează prada, înainte de a o înghiți, pare a fi una foarte bine „organizată”, deci, „gândită”. Unii spun că o astfel de acțiune este generată de instinct, de trebuința primară de hrană. E greu însă de stabilit, credem noi, care este pragul dintre reflex și gândire, între instinct și sensibilitate în comportamentul ființelor.

Toate ființele de pe Terra au un anumit mod de viață, care are multe similitudini cu modul de viață al altei ființe și chiar cu modul de viață al omului. Dar, dintre toate ființele cunoscute, se crede, până la această oră, că doar omul are un mod de viață rațional, că doar el trăiește într-un mediu, deopotrivă, concret, abstract și cultural. Aceasta pare o certitudine, deși pot exista și aici semne de îndoială.

Oricum, doar omul are un mod de viață cultural, doar el este o ființă culturală. Cultura este, în primul rând, un ansamblu de valori. De la început trebuie să spunem că valorile nu sunt conflictuale. Fiind efecte teaurizate ale acțiunii umane, ele nu generează tensiuni interioare și nu sunt mobilul acțiunii umane.

Valoarea este ceea ce rămâne după ce totul a trecut. Ea este, deci, o acumulare teaurizată. Cultura, ca ansamblu de valori, ca sistem de valori, nu este nici ea conflictuală. Iar civilizația, ca ansamblu de culturi, sau ca identitate colectivă în spațiul existenței umane, având ca pivot și ca structură de rezistență cultura, nu este nici ea, la rândul ei, conflictuală. Nici în sine, nici în exterioritatea ei. Nu valoare, nici cultura generează trebuința, deci mobilul. Ele sunt doar suportul. Trebuința vine dintr-o necesitate, dintr-un interes.

Ca urmare, nu culturile și civilizațiile fac războaie. Nu culturile și civilizațiile generează acțiunea umană, ci interesele. De aici nu rezultă că civilizațiile ar fi indiferente la acțiunea umană, că ele ar sta deoparte, că n-ar influența în nici un fel acțiunea umană. Ele, civilizațiile și civilizația, ca esență a societății umane, sunt un fel de matrice ale acțiunii, un fel de ecuații

ale acesteia. Însă mobilurile acțiunii umane se află în interesele oamenilor și societăților, iar interesele rezultă din trebuințele lor.

Culturile și civilizațiile sunt identități, entități, unități, trepte și areale ale societății omenești, sunt structuri de rezistență ale unor construcții complexe și dinamice în fenomenologia umană, deci, esențe, sunt suporturi stabile și trainice, așa cum sunt cărămizile într-un templu sau în oricare altă construcție de pe planeta pământ. Desigur, valorile nu sunt identități sau rezultate fosilizate ale acțiunii umane, ci osaturi ale societății, elemente de unitate și stabilitate.

Dacă există o unitate a acestei lumi – și, desigur, o astfel de unitate există și, probabil, va exista mereu –, apoi ea se realizează, se menține și se dezvoltă pe aceste excepționale suporturi culturale și civilizaționale, care sunt valorile. Tocmai sensul lor de repere, de efecte tezaurizate ale acțiunii umane, de temelii, ridică aceste temelii civilizaționale pe treptele superioare generate de cunoaștere și de termină mecanisme complexe de generare a noilor trebuințe și de transpunerea acestora în interese.

Mobilul acțiunii umane, motorul ei, este, deci, interesul. Iar generarea interesului ține de imanența tensiunii interioare a omului și a societății, de teribila reproducere la orice scară a bing-bang-ului, mai exact de legea duratei, a deplasării tuturor sistemelor și proceselor, atât în interioritatea lor, cât și în exterioritatea lor, spre entropie zero, concomitent cu declanșarea unor mecanisme interioare și, în aceeași măsură, exterioare de generare a acelor tensiuni și dezechilibre care să creeze noi trebuințe sau să le translateze, să le transforme și retransforme pe cele deja existente.

Iar aceste procese fac, deocamdată, imposibil echilibrul absolut, adică lipsa de tensiuni interioare și de mișcare, adică de încheiere a deplasării sistemelor și proceselor spre entropie zero și, prin urmare, moartea acestora. Chiar dacă interesul, ca mobil al acțiunii, ca determinare a ei, și valoarea, ca matrice, ca suport al ei par a nu se întâlni, ele coexistă și sunt, credem noi, strâns legate prin însăși legea de compoziție a produsului socio-uman.

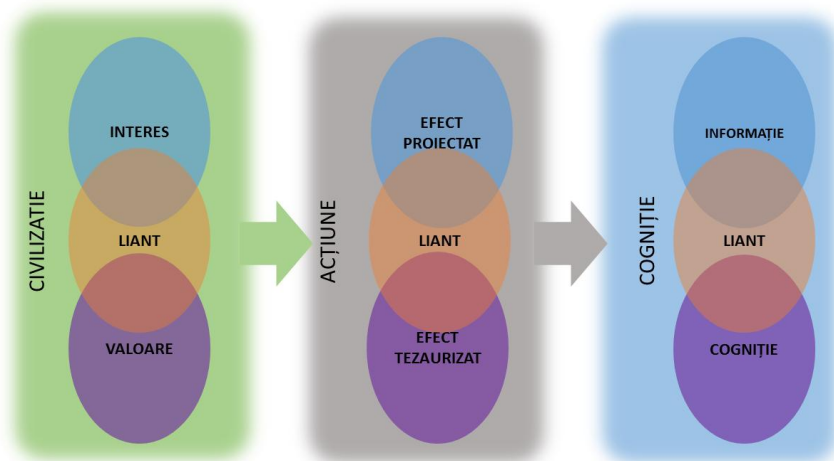
Deplasarea, în cadrul societății omenești, este una de tip intensiv, intrinsec, immanent și și, în procesualitate conexională, transcendent spre spațiul cognitiv, spre cogniție. Aceasta este nu doar o înaintare în spațiul necunoscut, pe seama acestuia, ci și un fel de întoarcere la izvoare, întrucât omul vine din cunoaștere și tinde către condiția sa supremă care este tot cunoașterea, mai exact, civilizația cunoașterii, cognocivilizația.

Deplasarea spre cognitiv nu este însă simplă, uniformă, lineară. Cunoașterea este o zbatere, o frământare, o luptă continuă, un război în care sunt angajate, practic, toate forțele, mijloacele și resursele omului, societății, planetei și chiar ale Universului.

Această procesualitate, al cărei scop final este realizarea cogniției supreme, cogniției absolute antrenează și angrenează tot ce există în plan

real, spiritul și virtual, în plan individual și universal. Fiecare om este unic și irepetabil pe planeta Pământ și în Univers. Și chiar dacă oamenii alcătuiesc, împreună, o civilizație materială și spirituală, o civilizație cognitivă – ca ultima treaptă civilizațională înainte de un salt spre nesfârșit, spre un nou bing-bang, adică spre moarte sau spre un altfel de viață – omul rămâne totdeauna și oriunde propriul său univers cogno-civilizațional.

Aceste mecanisme ar putea fi asemănătoare cu cele sugerate în schema următoare:

Interesul și valoarea, deși sunt entități și identități diferite, coexistă, de fapt, pe tot parcursul existenței lor. Valoarea este rezultatul teaurizat al acțiunii, pe când interesul este motivul acțiunii, trebuința de a acționa, necesitatea de a acționa în vederea obținerii unui efect.

Acest efect nu este însă singular, ci complex și, în același timp, foarte complicat. Pentru că îmi este frig și trebuie să mă încălzesc, iar mijloacele pe care le am la îndemână pentru a-mi satisface această trebuință vitală sunt limitate (sau lipsesc în mare măsură), sunt nevoit să optez pentru tăierea copacului din pădure. Dar tăierea acestui copac generează, ca efecte, nu doar realizarea unui morman de lemne de foc necesare mie pentru a supraviețui gerului iernii, ci și distrugerea (moartea) unui copac, lipsirea viețuitoarelor din areal de o cantitate de oxigen din care se puteau alimenta, spre exemplu, patruzeci de oameni, distrugerea cuiburilor unor păsări și adăpostului a mii de insecte, producerea unui vortex în arealul pădurii cu efecte în regimul pluvionar și, deci, al climei și, de aici, generarea în milioane de lanțuri, a altor și altor efecte etc. etc.

Toate acestea există în natură, chiar dacă omul nu le conștientizează decât atunci când le observă și le cercetează. Sau când îl afectează pe el. Dar el este cel care le înțelege, le transpune în noțiuni, propoziții, raționamente și

concepte și, cu ele și pentru ele, dar, mai ales, pentru sine, dezvoltă o lume abstractă, foarte strâns legată de cea concretă, de cea fizică, de cea reală, dar și de cea virtuală.

Din această perspectivă, lumea cogniției nu este doar o lume paralelă cu cea reală (în fond, și lumea cogniției este tot o lume reală, o lume a conceptelor și limbajelor), ci și o lume în sine, o lume care se autonomizează din ce în ce mai mult și care generează un univers al cogniției. Acest proces se aseamănă cumva cu cel al autonomizării componentei financiare a lumii în care trăim. Inițial, această componentă era strâns legată de dimensiunea economică și socială a existenței umane, reprezentând, de fapt, un mijloc, un instrument al managementului economic și social. În prima formulă (Marfă-Bani-Marfă), banii reprezentau un intermediar între marfa realizată și marfa care urma a fi realizată după ce prima a fost vândută (distribuită) și, pe această bază, asigurarea continuării ciclului producției, desfacerii (vânzării, consumului) și reluării producției. În această primă formulă, importantă era Marfa, adică producția, adică economia. În cea de a doua formulă (Bani-Marfă-Bani), banul trece deja pe primul plan, scopul esențial al producției, adică al activității economice fiind acela de a produce bani, Marfa fiind un simplu intermediar, mai exact, un mod de a produce bani și, pe această bază, de a acumula putere. Categorie, pasul următor în dezvoltarea economico-socială nu putea fi altul decât excluderea Mărfii (a economiei) din această ecuație și generarea unei noi ecuații, scopul esențial devenind producerea banilor și folosirea acestora pentru dominare. Dintr-odată, prin speculații financiare, formula Bani-Bani-Bani a devenit nu doar prioritară, ci și necesară în managementul general al lumii, pentru că, odată cu această formulă, a început efectiv un astfel de management global. Dintr-odată, dimensiunea financiară a căpătat, deopotrivă, valori strategice, politice și geopolitice. Acestea i se datorează gravele crize care au dus la cele două războaie mondiale și la vortexul care se dezvoltă astăzi în lume. Desprinzându-se de suportul său concret și schimbându-și condiția din instrument în scop final, dimensiunea financiară a lumii a devenit, în mod automat, propriul ei suport ei de crize, uragane financiare și conflicte de tot felul, inclusiv de războaie, de evoluții imprevizibile și chiar haotice. De aceea, azi, cea mai mare amenințare la adresa lumii nu o reprezintă arma nucleară sau terorismul – arma nucleară este doar un mijloc, iar terorismul un efect, ci sistemul financiar. Aceasta s-a globalizat, păstrându-și caracterul său ascuns, imprevizibil și pervers.

Ceva asemănător este posibil să se producă și cu domeniul cunoașterii, pe măsură ce ea se îndepărtează de propriul său obiect. Deocamdată, procesualitatea cunoașterii este strâns legată de obiectul și de scopul cunoașterii, de viețuirea și supraviețuirea omului pe planeta Pământ și în Univers. Dar, așa cum o arată vremurile care au trecut și, mai ales, proiecțiile

noastre, ale oamenilor în viitor, este foarte posibil ca procesul de autonomizare a cunoașterii să ducă la ruperea ei accentuată de realitate Terrei – așa cum, spre exemplu, se întâmplă azi cu legislația din România și, pe această bază, cu Justiția – și să devină un fel de stat în stat, un fel de existență paralelă, un fel de cunoaștere fără obiect sau de cunoaștere care se are ca obiect doar pe sine. În acest caz, va mai fi doar un singur pas până la acea stare care se cheamă entropie zero.

2. Unele caracteristici ale procesualității cognocivilizației

Cognocivilizația, credem noi, reprezintă sau ar putea reprezenta acel proces extrem de complicat și acel sistem multivectorial dinamic și complex care să prevină evoluția și, mai ales, vectorizarea extremă a civilizației oamenilor spre un echilibru absolut, spre entropie zero, deci spre moarte, și să regenereze, în acest fel, așa cum se întâmplă în Univers, condiția necesară perpetuării, devenirii și redevenirii societății omenești la starea ei dinamică, nu prin detașarea cogniției de lumea reală, ci mai ales printr-o nouă integrare sau reintegrare superioară a cogniției cu această lume deopotrivă reală și virtuală.

Cunoașterea de până acum nu a fost altceva decât, în principiu, o transpunere, mai exact, o proiectare, o transformare a spațiului fizic, a spațiului spiritual și a spațiului virtual în spațiu cognitiv, adică o interpretare a celor trei spații prin spațiul cognitiv (descrierea unui obiect, unui sentiment, unei stări, unei dimensiuni virtuale etc. și a conexiunilor și interacțiunilor în care acesta există). Acest lucru este foarte important, întrucât omul nu există doar ca o simplă prelungire a naturii. El este o construcție paradoxală și complicată, în care legile naturii terestre și cosmice se combină cu legile naturii umane (detașată cumva de natura geofizică și cosmică sau, oricum, accentuat particularizată), existența cu cunoașterea ei, lumea reală cu lumea virtuală, concretul cu abstractul, spațiul fizic cu cel virtual, acțiunea cu gândirea. Următoarea etapă în devenirea omenirii și a arealului acesteia – și probabil, nu numai a omenirii – o constituie accentuarea proceselor de cunoaștere a cunoașterii. Aceste procese se derulează pe cel puțin două planuri complicate:

- a) cunoașterea cunoașterii în folosul procesului cunoașterii;
- b) cunoașterea cunoașterii, în folosul cunoașterii de sine și în sine.

Aceste planuri se interpenetrează, dar se și detașează. E greu de spus care dintre ele va fi mai important în viitor, dar este foarte clar că nu va exista un viitor al cunoașterii fără ele, fără aceste planuri.

Primul dintre scopurile cunoașterii cunoașterii – și, poate, cel mai important – îl reprezintă perfecționarea proceselor cunoașterii, atât ca metodă, cât și ca areal, dinamică și procesualitate.

Ea a început demult, încă din antichitate, cu filosofia chineză și cu cea a Greciei Antice, dar s-a remarcat îndeosebi, la Platon și, în epoca modernă, la Kant, dar și la Descartes, la Francis Bacon și la mai toți filosofilor care s-au ocupat de cunoaștere și de metodă. Toate marile școli filosofice și-au propus să răspundă la aceste provocări, să creeze un drum și un univers în care, spre care și prin care merge acest drum, astfel încât principalele elemente ale arhitecturii cognitive, indiferent care ar fi aceasta, să se asambleze în sisteme consistente, coerente și, mai ales, dinamice.

Cunoașterea cunoașterii în folosul procesului cunoașterii a generat epistemologia, știința, reflecție și metodă a ieșirii din îndoială, prin îndoială și, mai ales, prin demonstrație.

Toate drumurile spre concepte, raționamente, teorii și mari valori cognitive trebuie demonstrate și redemonstrate, definite și redefinite, pentru coerență, stabilitatea și viabilitate cognitivă.

Îndoiala este actul care generează trebuința de a cunoaște, este monada epistemei. *Dobito ergo cogito, cogito ergo sum* reprezintă nu doar o esență a metodei și, în același timp, un bing-bang al procesualității cunoașterii, ci și un motor interior al cognitivității, un instrument al funcționării ei.

Cunoașterea cunoașterii în folosul cunoașterii vizează, mai ales, generarea metodei. Din această perspectivă, cunoașterea cunoașterii nu este abordată doar ca exterioritate a cunoașterii, ci mai ales ca interioritate a ei, ca un sine al ei, ca o trebuință a ei. În sine, o astfel de perspectivă ar putea duce la ruperea acesteia de procesualitatea cunoașterii (așa cum finanțele s-au rupt în mare măsură de procesele economice, deși izvorăsc din ele), și dezvoltă o dimensiune neliniară, cu vectori imprevizibili și chiar haotici. De aici până la declanșarea unui război cognitiv, unui război al cunoașterii nu mai este decât un minuscul pas.

Dintre toate bunele și relele acestor noi orizonturi, se pare că n-ar trebui să uităm cel puțin câteva caracteristici esențiale:

1. Oamenii trăiesc cu prioritate în spațiul cognitiv. Desigur, ei au multiple trebuințe, unele vitale, altele derivate din acestea, dar toate țin de condiția umană, sunt într-un fel efecte și efecte ale efectelor – și tot așa – ale expansiunii ramificate și omnidirecționale a vitalului.

2. Oamenii trăiesc cu picioarele pe un pământ mișcător, predominant seismic, și cu capul în norii cunoașterii, care, în condițiile actuale, prin limpezimile pe care le generează, accentuează și mai mult presiunile nemărginirii și vortexul îndoielilor.

3. Spațiul cognitiv este tot timpul în expansiune, întrucât aceasta este legea lui de existență și de compoziție. Extinderea se face pe seama spațiului necunoscut, iar compoziția pe seama expansiunii în sine, adică în interioritatea proceselor cunoașterii și a efectelor deja teaurizate. De unde

rezultă că, în cunoaștere, nimic nu este bătut în cuie, pietrificat, rămas așa, definitiv, ca o statuie pe care n-o atinge timpul. Cunoașterea dogmatică este negată chiar de lucifericul lui Blaga, pentru că expansiunea necunoscutului, ca urmare a expansiunii cunoașterii, nu este de fapt o expansiune, ci o conștientizare a infinității necunoscutului, a nemărginirii, deci un efect al cunoașterii și nu un triumf al ignoranței.

Ei, oamenii, își creează, deopotrivă, un univers cognitiv și o matrice cognitivă, așa cum spre exemplu, societatea actuală își creează un sistem juridic, adică un sistem de legi obligatorii pentru toată lumea (pentru întreaga comunitate), chiar dacă, în lipsa unui feed-back operațional și real, sistemul tinde să devină autocrat, să controleze lumea și să impună reguli care n-au nimic comun nici cu sistemul juridic, nici cu celelalte sisteme, ci doar cu dorința și voința de a acapara întreaga putere, de a fi în vârful piramidei.

Cunoașterea înseamnă putere. Dar nu o putere intempestivă, agresiv, dominantă, așa cum o dă informația în cadrul unui război continuu, ci o putere înțeleaptă, generatoare, adică, de cumpătare, reflecție și, într-un final, de valoare. Iar această valoare generată și întreținută de cunoaștere este suportul și esența cognocivilizației.

3. Posibile provocări, pericole și amenințări cogno-civilizaționale. Riscul cogno-civilizațional

Cognocivilizația nu este endemică. Nu este nici lineară, uniformizatoare, distrugătoare de entități și identități. Ea este însă (sau poate deveni) expansivă, omnipotentă și omnidirecțională. Deși cognocivilizația nu este neapărat un rezultat direct al unei acțiuni „ofensive” a cunoașterii în războiului cognitiv în care deja ne aflăm, ci doar un efect al progreselor și proceselor cunoașterii și creării valorilor din cognospațiu, adică a acelor cunoașterii care fac posibilă teaurizarea efectelor (ele însele fiind efecte ale acestei teaurizări), ea are totuși această tendință de a se extinde, de a acapara. Iar o astfel de tendință este deja o provocare. Este vorba de o provocare care, în anumite condiții, poate deveni periculoasă și chiar amenințătoare.

Desigur, societatea omenească și chiar procesele normale ale cunoașterii sunt vulnerabile la acest vector cognocivilizațional, pe măsură ce el este generat, întreținut și susținut de noile interese specifice societății cunoașterii, mai ales a acelor interese de dominanță politică și strategică, de folosire a multispățiului cognocivilizațional de către anumite grupuri, rețele, identități etc. pentru a realiza, în sfârșit, dominarea completă a lumii, de data aceasta din perspectiva și prin mijloacele cunoașterii și ale cognospațiului. Dar de aici nu rezultă că procesualitatea cognocivilizației nu tinde spre absolut,

adică spre negarea și acapararea celorlalte entități și identității, adică spre distrugerea alterității. Acest lucru ar însemna însingurare, evadare în absolut, distrugerea diversității, precum și a suporturilor acelor tensiuni interioare care generează dezvoltare, devenirea, și impunerea depolarizării, negarea lui DA și a lui NU și, deci, a infinitului dintre ele, adică a sinelui, ceea ce ar însemna, bineînțeles, același efect al entropiei zero. Ieșirea din conștiința alterității, pentru cognocivilizație ar însemna tăierea rădăcinilor, așa cum, astăzi, se încearcă deja, în ontologia politică, ieșirea, tot pe această cale, din diversitate, adică prin negarea statului ca entitate și identitate civilizațională și nu doar politică, în numele proceselor de regionalizare și globalizare, pe motiv că drumul obiectiv al societății omenești este spre globalizare este și trebuie să treacă peste orice și să devină autostradă. Sigur că drumul societății este situat pe vectorul de la particular la general, de la o societate a statelor la o societate globală, dar acest lucru nu se poate face prin negarea și distrugerea statelor, întrucât aceasta ar însemna distrugerea suporturilor civilizaționale, ci prin integrarea acestora în ansambluri complexe, atunci când statele ajung la acea maturitate care face posibilă integrarea.

Aceasta ar fi prima dintre acele mari provocări pe care le generează negarea alterității și fuga spre absolut. Ea seamănă cu un uriaș tsunami cognitiv, care mătură identitățile cognitive, culturile și cuvintele, în numele unei culturi și unor cuvinte absolute. Modelarea unei astfel de ofensive care să distrugă totul în numele unui deal civilizațional, care, de fapt, este, ca orice ideal, utopic, a început de mult nu doar în laboratoarele războinicilor cogniției, ci și în cele ale viermilor cogniției, care abia așteaptă cadavrele cuvintelor, noțiunilor, conceptelor, valorilor.

La o analiză cât de cât atentă a războaielor vizibile de azi – acelea în care armele de foc rad Siria de pe fața pământului, așa cum au ras Irakul, Libia și au generat, între altele, Statul Islamic, acelea care se află în silozuri, în submarine, pe avioane de bombardament strategic, în unde, în ordinateoare și în fel de fel de alte mijloace de producere a unor efecte care să declanșeze furia geofizică și geoclimatică și chiar furia cosmică, dar și acelea care se află în laboratoarele cuvintelor, ecuațiilor, imaginilor, vibrațiilor, accelerațiilor de particule etc –, vom constata că, de fapt, cele mai mari pericole se află în concepte, în modul în care ele modelează puterea și vectorii de putere. O țară poate fi distrusă doar prin cuvinte și prin imagini. Cuvinte care-i distrug limba, obiceiurile, identitățile, valorile, rădăcinile, istoria, amintirea, uitarea, bucuria și iubirea. Dincolo de acestea, nu mai există nimic. Pământul, neînsuflețit, ca și omul neînsuflețit, este un obiect mort.

Războiul din spațiul cogniției distruge, în numele cogniției, cogniția. Adică esența omului. O distruge direct, discret, ochit sau prin efectul efectelor. A se vedea România de azi...

ÎN ZONA ZERO A UNUI NOU PERICOL DE RĂZBOI - Dans la zone zéro d'une nouvelle menace de guerre -

Rezumat

Lumea în care trăim se deosebește de cea antică și chiar de cea din Evul Mediu. Practic, progresăm în fiecare zi. Dar progresăm nu doar în cunoaștere, în cultură, în tehnologie și în IT, ci și în conflictualitate, în amenințare, în angoasă. S-a ajuns până acolo încât să fie posibil ca, o singură scânteie să declanșeze furia nucleară, high tech și IT, care să ducă efectiv la distrugerea civilizației umane de pe planeta Pământ. Toți știm aceasta, dar nu ne prea pasă. Și chiar dacă ne-ar păsa, se pare că nu prea avem cum să oprim această rostogolire spre catastrofă, așa cum nu putem opri, spre exemplu, o avalanșă. Cel mai grav este că pe lume există mari puteri și nu doar state care se respectă unele pe altele, iar aceste mari puteri se înarmează continuu. Până la această dată, în pofida unei furii politice greu de potolit, a existat, totuși, o înțelepciune strategică, prin care s-a stopat un dezastru. Între timp, tensiunile au devenit mult prea mari, iar această înțelepciune pare să fi ajuns la limită. Prima și cea mai tulburătoare întrebare care se pune în această nouă epocă este următoarea: falia strategică Marea Neagră - Marea Baltică a fost generată de înțelepciunea strategică sau de sfârșitul acesteia?

Cuvinte-cheie: pericol, război, falie strategică, înțelepciune strategică, furie politică, terorism

Résumé

Le monde actuel est différent de celui de l'antiquité et même de celui de Moyen Age. Pratiquement, on progresse chaque jour. Mai, on progresse non seulement en connaissance, en culture, en technologie et IT, mais aussi en conflictualité, en menace, en angoisse. On y a touché un tel niveau où il sera possible comme une seule étincelle déclencherait la rage nucléaire, high-tech et IT, qui mènerait effectivement à anéantir la civilisation humaine de la Terre. Nous tous savon ça, mais il semble que nous n'en y soucier. Et même si nous soyons affectés, il semble qu'on n'a pas comment stopper ce déroulement vers catastrophe, tel comme on ne peut pas stopper, par exemple, une avalanche. Mais, le plus grave, c'est le fait que, dans le

monde, il y a de grandes puissance (et non seulement des Etats souveraines qui se respectent mutuellement) qui s'arment sans cesse. Jusque maintenant, en dépit d'une rage politique difficile de l'assouvir, il y a eu, quand même, une sagesse stratégique qui a stoppe le désastre. Entre temps, les tensions se sont augmentées trop, et cette sagesse semble arriver à la limite. Donc, la première et la plus troublante question qu'on y pose c'est la suivante : la faille stratégique Mer Noir – Mer Baltique a été généré par la sagesse stratégique ou par sa fin ?

Mots-clefs: danger, guerre, faille stratégique, sagesse stratégique, rage politique, terrorisme

Zilele nu mai încap în sac. Sacul a putrezit, s-a îngustat și s-a rablagit, sau, și mai rău, Universul a devenit sac și sacul Univers. Deși ne îndreptăm cu pași tot mai hotărâți spre o civilizație a cunoașterii, spre o cognocivilizație – un fel de summum al civilizațiilor de până acum –, pericolul unui război cât toate războaiele la un loc, sau chiar de o grămadă de „n” ori mai mare și mai periculos, devine, pe zi ce trece, tot mai evident. Evidența aceasta nu este însă la îndemâna tuturor. Foarte mulți oameni n-o percep sau, pur și simplu, nu-i interesează. Pentru că, și în acest început de secol și de mileniu, omul obișnuit este mult prea ocupat cu propria lui condiție, cu efortul uriaș și interminabil de a-și câștiga existența zilnică, pentru el și pentru familia lui, și nu-i mai rămâne nici timpul necesar și nici starea de dispoziție propice analizei strategice sau de care o fi a acestei lumi și fluviilor sale subterane.

Așadar, omului de rând îi scapă evenimentele care nu sunt strict legate de viața lui și a familiei lui, de truda lui și de gândurile lui. Nu-l interesează pe el, pe acest om obișnuit, că lumea se înarmează, că fiecare dintre marile puteri ale acestei planete nu numai că se gândește, dar se și pregătește foarte intens pentru război, toate înțelegând și vorbind despre război în felul lor. Pe el, pe acest om plin de gânduri, de temeri și de greul vieții, îl interesează, cam de când există el pe pământ, cum să facă să trăiască mai bine sau măcar să supraviețuiască în această lume ostilă și chiar periculoasă.

„Dacă nu auziți tobele războiului, înseamnă că sunteți surzi!” ar fi spus Henry Kissinger în aceste zile, la cei 89 de ani ai săi, unul dintre cei mai cunoscuți politicieni din era Nixon. Desigur, nu suntem surzi, dar tobele războiului bat pe frecvențe foarte înalte pe care noi, oamenii de rând, nu le percepem totdeauna, ci doar le intuim. Conflictualitatea acestei lumi, acum, la început de mileniu, este uriașă, chiar dacă formele de manifestare a acesteia sunt mult mai rafinate și mai sofisticate decât cele din epoca celor două războaie mondiale și ale unui război rece, dar tot atât de fierbinte și de primejdios. Războiul de azi nu este unul special și nici unul doar hibrid, așa

cum se vehiculează prin noile doctrine și cum l-a denumit summit-ul NATO din Țara Galilor. Războiul de azi este unul continuu, care are o intensitate și o amploare variabile, pe care marile puteri ale lumii – și îndeosebi Statele Unite – țin să o controleze din punct de vedere strategic și să o mențină cât mai jos posibil.

Războiul de azi este unul foarte complicat, care cuprinde, practic, aproape tot ce aparține oamenilor și comunităților în care trăiesc. Beligeranții sunt numeroși – și nu doar Occidentul de o parte și Rusia de altă parte, cum ar rezulta din analiza ultimilor ani –, ci și restul lumii cu islamisții săi frustrați și rebeli, cu corporațiile lor fără frontiere, cu cohortele lor financiare care pustiesc ca niște lăcuste bruma de țări care nu vor să-și deschidă frontierele și să accepte noul jug financiar, cibernetic și corporatist, al exploatarii fără limite, care să aducă bogăție și prosperitate unor elite și dependență și robie modernă, stilată, restului lumii.

Acest război continuu este zilnic câștigat de corporații și de marea finanță. Și, într-un fel, chiar și de marile puteri sau măcar de anumite cercuri de interese din cadrul acestora. Fiecare dintre noi înțelege această realitate, dar, de vreme ce ne putem procura un calculator sau un smartphon, având astfel posibilitatea să ne drogăm cu informații, jocuri și cu tot ce vrem să auzim, ne facem că nu vedem și că nu ne interesează ce se întâmplă. Și chiar dacă ne-ar interesa, ce am putea face? Ce poți face împotriva rețelelor care domină totul, împotriva corporațiilor care au năvălit ca lăcustele în toată lumea, împotriva politicienilor corupți, a birocrăției și, mai ales, a terorismului, sub toate formele de manifestare a acestuia, de la terorismul de stat și până la atacurile jihadiștilor, ale Statului Islamic și ale tuturor frustraților, criminalilor, hoților și distrugătorilor de țară, de viață și de rânduiești? Mai nimic.

Și atunci tăcem. Acum câțiva ani, pentru a proteja un președinte suspendat de parlament, prin mașinațiunile abjecte ale Curții Constituționale din România, au fost pur și simplu anulate rezultatele unui referendum în care 7.403.836 (87,52%) din cei 8.347.211 cetățeni români câți s-au prezentat la vot au fost pus și simplu invalidate, pe motiv că numărul votanților n-a fost jumătate plus unu din totalitatea alegătorilor.

Dar o astfel de măsură nu se aplică nicăieri în lume, acolo unde votul nu este obligatoriu. Ulterior, s-a dovedit această mașinațiune a Curții Constituționale – instituție care trebuie să fie curată și cinstită ca lacrima –, dar a rămas așa, pentru că nu poporul român este suveran în țara lui, așa cum trebuie să fie în orice țară de pe lumea aceasta, ci o tagmă de indivizi care fac orice pentru a-și menține puterea și a sărăci această țară până la ruina ei completă.

Așa s-a făcut că, în 26 de ani, România a pierdut, practic, toate resursele strategice, și-a desființat industria, inclusiv industria de apărare, și-

a distrus agricultura și este nevoită să importe peste 70 la sută din produsele alimentare, a înstrăinat 40 la sută din suprafața arabilă a țării, iar câteva milioane din populația activă a țării au fost nevoite să emigreze în țările vestice în căutarea unui loc de muncă. În toată istoria ei multimilenară, țara aceasta nu a fost nicicând jefuită și distrusă în halul în care a fost în ultimul sfert de veac. Acestea sunt dar în mare rezultatele acestui război continuu care a vizat mai ales România.

Dar nu doar acest război pustiește, azi, lumea. Războaiele din fosta Iugoslavie, cele din Afganistan și din Irak, războaiele generate de „Primăvara arabă”, războiul din Ucraina și, de patru ani și jumătate, iată, războiul din Siria, au produs sute de mii de victime, au distrus țări și rânduieli, au generat un fenomen al migraționismului aberant, de o amploare și o gravitate fără precedent și, mai mult, au redeschis falia strategică Marea Neagră – Marea Baltică, de o parte fiind, în dispozitiv de așteptare strategică, forțele Rusiei și, de cealaltă parte, în dispozitiv descurajare strategică, forțele NATO.

În acest timp, marile puteri ale lumii continuă să se doteze cu cele mai performante și mai sofisticate arme existente pe planeta Pământ. Iată cum se prezintă, în linii generale, forțele armate ale primelor trei mari puteri militare ale lumii:

DETALII		S.U.A.	RUSIA	CHINA	Total
		4,35% din 18,04 tril. \$	3,49% din 3,725 tril. \$	2% din 19,7 tril. \$	
	Buget militar	784,74 mld. \$	130 mld. \$	394 mld \$	
Forțe Terestre	Efective	1.430.000	1.027.000	2.337.000	4.794.000
	Tancuri	8854	15.402	9162	33.418
	Vehic. blindate	41.065	31.305	4791	48.991
	Art. Autopropulsată	1934	5976	1712	9.622
	Artilerie tractată	1390	4633	6249	12.272
	Sisteme de rachete	1331	3797	1773	6.901
Aer	Avioane	13.856	3437	2863	20.156

DETALII		S.U.A.	RUSIA	CHINA	Total
		4,35% din 18,04 tril. \$	3,49% din 3,725 tril. \$	2% din 19,7 tril. \$	
	Vânătoare (multirol)	2207	772	1068	4.047
	Transport	2207	1085	1311	4.603
	Sisteme a.a.	280	1307	353	1.940
	Elicoptere	6196	1125	909	8.230
	Elicopt. de atac	923	464	198	1.655
	UAV				
Forțe Navale	Nave militare	475	355	677	1.507
	Portavioane	20	1	1	22
	Fregate	10		48	58
	Distrugătoare	63	12	25	100
	Corvete		75	24	99
	Submarine	73 (75)	55	69	197
	Costiere	13	66	12	91
	Război mine	8	35	6	49
SN	Mijl. nucleare	7400	8000	250	15.650

Printre recente proiecte de înarmare care se află deja de câțiva ani în faza de experimentare și de pregătire a introducerii în dotarea forțelor aeriene, se află și avionul invizibil Suhoi FA PAK T-50¹⁰³. Acest avion este omologul americanului F-22 Raptor. Este un avion de generația a 5-a. Producția lui de serie va începe în 2017, iar numărul avioanelor de acest tip care urmau să fie achiziționate până în 2020 de către Forțele Aeriene ruse a fost redus la 12.¹⁰⁴

Acest lucru are însă mai puțină importanță. Important este că Suhoi T-50 există, la concurență cu F-22 și, probabil, cu avioanele chinezești de

¹⁰³ Denumirea avionului în faza de proiectare și experimentare, înainte de a se trece la producția de serie. Probabil că, după ce se trece la producția de serie, va primi o altă denumire.

¹⁰⁴ Valentin Vasilescu, *Les nouvelles armes du Su-T-50 (SU 57) n'altèrent pas sa furtivité*, <http://www.voltairenet.org/article190242.html>

generația a 5-a, iar pe planșetă se află deja avioanele din generația a 6-a. Majoritatea acestor avioane din generația a 6-a vor fi, spun cei care le pregătesc, fără pilot.

Perioada de testare a avionul Su-T-50 în zbor va dura până în 2017, când va începe producția de serie. Construcția și realizarea avionului Su-T-50 întâmpină cam aceleași dificultăți ca și construcția celor două avioane americane din generația a 5-a: F-22 și F-35. Acestea nu vizează atât avionul în sine, cât compatibilitatea lui cu sistemele de arme existente. Nu toate armele aer-sol și aer-mare existente pot fi adaptate la aceste noi tipuri de avioane (nu permit compartimentele interne) și, de aceea, gama lor de misiuni rămâne relativ restrânsă.

Specialiștii ruși au tras învățăminte din experiența americană și, concomitent cu dezvoltarea proiectului Su-T-50, au creat sau adaptat în jur de 14 tipuri de noi arme pentru acest tip de avion. Su-T-50 are 16 puncte de acroșaj, opt dintre ele fiind situate în cele două compartimente interne.¹⁰⁵ Cele două compartimente principale (fiecare având dimensiunile de 4,6 x 1 m) sunt în întregime carenate și dispuse în tandem, spre deosebire de cele de la F-22 (3,9 x 0,9 m) și F-35 (3,6 x 0,6 m), care sunt alăturate. Misiunea principală a avionului Su-T-50, ca și a altor avioane invizibile, este aceea de a obține rapid supremația aeriană, distrugând avioanele de tip AWACS, mijloacele sol aer și mare aer cu bătaie lungă.¹⁰⁶

Principalele misiuni și sisteme de arme ale lui Su-T-50 (Su-57) sunt următoarele¹⁰⁷:

Misiuni	Mijloace	Caracteristici
Anihilarea sistemelor de dirijare a rachetelor AA (terestre și navale)	4 rachete noi Kh-58UŞK	Greutate: 650 kg Rază de acțiune: 260 km Viteză: 3,5 Mach
Distrugerea țintelor navale	4 rachete X-35UE (minirachete de croazieră subsonice)	Greutate: 145 kg Rază de acțiune: 260 km
Distrugerea țintelor importante	4 rachete X-74M2	Greutate: 600 kg Viteză: 4 Mach Rază de acțiune: 76-245 km (ultimii 50 km la mică înălțime)
Distrugerea țintelor	4 rachete Kh-38M (în	Greutate: 520 kg

¹⁰⁵ Valentin Vasilescu, *Ibidem*.

¹⁰⁶ Valentin Vasilescu, *Ibidem*.

¹⁰⁷ *Ibidem*

importante	compartimentele carenate), ghidate prin radar, laser, infraroșu, GPS	Încărcătură: 250-280 kg Rază de acțiune: 40 km
Lovirea țintelor terestre	8 bombe inteligente KAB-250 sau KAB-500	
Lovirea avioanelor AWACS și a avioanelor de vânătoare	4 rachete BVR (dincolo raza vizuală) de tip K-77M, montate în două mini-compartimente interne	Rază de acțiune: 40 km
Toată gama de misiuni a avioanelor 30SM și Su-35	Pe cele 8 suporturi necarinate: toate tipurile de bombe și rachete existente pentru avioanele Su- 30SM și Su-35 din generația 4++	

Aceasta este doar povestea sumară a unui avion care va intra în curând în dotarea forțelor armate ale Rusiei. La care se adaugă povestea rachetelor balistice Topol, Topol M și Bulava, a submarinelor nucleare rusești, americane, chinezești etc. de ultimă generație, a tancului Armata T-14, a sistemelor sol-aer S-500, a programului american de cercetare a comportamentului ionosferei la bombardamentul cu radiații de înaltă frecvență (HAARP), a dispozitivelor strategice militare (și nu numai) realizate de SUA pe întregul glob pământesc, a poziționării și repositionării forțelor, mijloacelor și influențelor marilor puteri pentru o posibilă bătălie a petrolului din Oceanul Arctic, dar și pentru supremație strategică etc. etc..

Fiecare dintre noile mijloace proiectate de Moscova, de Washington, de Beijing, dar și de toate celelalte mari capitale care, într-o formă sau alta, participă la această competiție obligatorie, care împarte lumea în mari puteri și restul pământienilor, are o poveste și se constituie într-o amenințare directă.

Aceste mijloace s-au acumulat într-o asemenea măsură încât consumul lor a devenit o chestiune iminentă.

Criza ucraineană și redeschiderea faliei strategice Marea Neagră – Marea Baltică reprezintă o escaladare a acestei uriașe conflictualități, un front nou al unui război străvechi în care puterea Vestului se află iarăși față în față cu puterea Estului, precum odinioară, la Berlin și pe lina de demarcație între foștii aliați din Al Doilea Război Mondial, deveniți de îndată ce războiul s-a încheiat, beligeranți ai unui nou război, de fapt, același, dar cu arme mult mai complicate și mai periculoase.

Acum, pe eșichierul politic și strategic al lumii se aliniază nu doar forțele și dispozitivele Moscovei și ale Washingtonului, ci și cele ale Chinei, ale Indiei, ale Israelului, ale lumii arabe, a celei musulmane și, iată, ale flagelului terorist.

Migrația masivă a islamiștilor, cauzată, în principal de criza indusă de Occident în Orientul Mijlociu, în Orientul Apropiat, dar și în Nordul Africii, în Asia de Sud-Est, a devenit un fenomen care sufocă pur și simplu Europa Occidentală, încă oripilată și umilită de efectele celui de-Al Doilea Război Mondial.

Această criză generată de o migrație masivă, intempestivă și foarte greu de gestionat este însă mult mai mult decât o simplă criză provocată de o altă criză. Este, pur și simplu, un trunchi purtător, un trunchi-vector, pe care Statul Islamic și jihadiștii își montează încărcăturile lor teroriste care lovesc necruțător chiar în inima civilizației occidentale. Și nu numai cu încărcături explozive, arme de foc și mașini-capcană, cu macete și pumnale, ci și cu concepte, cu furii răzbunătoare și foarte greu de anticipat, localizat și contracarat.

Faptul că ne aflăm într-o epocă în care, paralel cu uriașa desfășurare a civilizației cognitive, se derulează o agresiune cu oamenii-arme, cu oameni-sinucigași, cu oameni care omoară alți oameni chiar cu prețul vieții lor, în numele unor idealuri care, în lumea noastră, a oamenilor normali, nu au nicio logică, reprezintă, împreună cu zăngănitul de arme ale marilor puteri dintotdeauna războinice, mai mult decât tobele amenințătoare ale acestui început de mileniu, reprezintă armele cu care se duce acest război și, mai mult, chiar războiul continuu și fără limite care cere, demential, astfel de arme.

Această lume frumoasă, pusă pe distracții și îngrijorată cumplit pentru ziua de mâine, este atât de tensionată și atât de umilită, încât, la cea mai mică scânteie, va reproduce, la scară globală, războiul din Siria, unde toți luptă împotriva tuturor și nicio forță dintre cele care au distrus pur și simplu această țară, nu numai că nu poate câștiga acest război, dar nici măcar nu-l poate părăsi.

POSIBILE RISCURI MILITARE ÎN COGNOSPAȚIU

- Risques militaires possibles dans le cogue-espace -

Rezumat

Înaintarea vertiginoasă în noul tip de societate, ce se conturează din ce în ce mai pregnant la orizontul acestui secol – societatea bazată pe cunoaștere, societatea epistemică – creează și întreține un nou tip de spațialitate – cognospațiu – și, prin urmare, un nou tip de conflictualitate. Actuala și viitoarea conflictualitate a lumii, în dimensiunea ei endogenă și chiar în cea exogenă, probabil, va reseta, deopotrivă, sistemele și fluxurile de provocări, pericole și amenințări și, desigur, pe cele care includ vulnerabilitățile la acestea. Cu alte cuvinte, riscul de securitate și riscul de apărare, ambele definite pe intersecția dintre amenințări și vulnerabilități ($R = A \cap V$), îndeosebi în dimensiunea lor militară, vor cunoaște, probabil, o dinamică specifică, însoțită de configurații cu totul noi, de robotizare și cibernetizare a spațiului tactic, a celui operațional și, mai ales, a celui strategic, precum și unele mutații esențiale în reconfigurarea securității și apărării naționale, colective și comune a cognospațiului. În cele ce urmează, vom încerca să relevăm și să analizăm această posibilă tendință.

Cuvinte-cheie: securitate, apărare, provocări, pericole, amenințări, vulnerabilități, risc, cognospațiu

Résumé

L'avancement vertigineux dans le nouveau type de société qui se désigne de plus en plus prégnant à l'horizon de ce siècle – la société basée sur la connaissance, la société épistémique – crée et entretienne un nouveau type de spatialité – cogue-espace – et, par suite, un nouveau type de conflictualité. La conflictualité mondiale actuelle et celle de l'avenir, dans ces dimensions endogène et même l'exogène, resettera les qui probablement les systèmes et les fluxes de défis, de périls et de menaces et surement, celles qu'y incluent les vulnérabilités aux celles-ci. Autrement dire, le risque de sécurité et le risque de défense, tous le deux définis sur l'intersection menaces-vulnérabilités et certainement ($R = A \cap V$), notamment dans leur

dimension militaire, connaîtront, probablement, une dynamique spécifique, accompagné de configurations totalement nouvelles, de robotisation et de cybernétisation de l'espace tactique, opérationnel et, surtout stratégique, et sûrement certaines mutations essentielles dans la reconfiguration de la sécurité et de la défense nationale, collective et commune du cogue-espace. En ce qui suite, nous essayerons de relever et d'analyser cette possible tendance.

Mots-clefs: sécurité, défense, défis, périls, menaces, vulnérabilités, risque, cogue-espace.

Introducere

Deplasarea din ce în ce mai pronunțată și mai accelerată a societății spre o dimensiune predominant cognitivă a ajuns într-o fază în care omul este deja mai mult decât conștient – este responsabil – de configurarea și dinamica foarte complicată a unui spațiu al cunoașterii, a unui cognospațiu. Un astfel de spațiu se deosebește radical de ceea ce înțelegem noi, în mod obișnuit prin „spațiu”, întrucât cognospațiul nu poate fi nici tridimensional, nici n-dimensional, ci doar unul conceptual, în care nu forma contează, ci substanța, adică modalitățile prin care conceptele, teoriile, practicile, experiența, patrimoniul cognitiv și toate celelalte elemente și evenimente ale cogniției există, coexistă și interacționează. Distincția între spațiul necunoscut și spațiul cunoscut nu o poartă face decât subiectul cunoscător, de unde rezultă că, în toate cazurile, cognospațiul nu este același pentru toată lumea, pentru toți oamenii de pe planetă, pentru toate viziunile gânditoare sau mai puțin gânditoare. Fiecare om își are, într-un fel anume, cognospațiul său, de care este conștient sau nu, dar pe care și-l îmbunătățește în fiecare zi, toată viața. Desigur, cognospațiile oamenilor, deși sunt strict individualizate, se intersectează mai ales în cunoașterea trebuințelor vitale și a normelor de conviețuire într-o comunitate. Dar și aici, intersecțiile acestea sunt atât de complicate și de particularizate, încât, la ora actuală, aproape nici un om de pe planeta Pământ nu este interesat de cognospațiul său și cu atât mai puțin de conexiunile și disensiunile acestuia cu alte cognospații. Atunci de ce aducem în discuție o problemă pe care nimeni n-o ia în seamă, întrucât nu ține de universul acelor trebuințe directe de care depind viața, munca, sentimentele, cunoașterea și încrederea?

Dacă lucrurile stau astfel – și, fără îndoială, așa și stau, cel puțin deocamdată –, atunci la ce ne folosește cunoașterea și studierea cognospațiului? Și, mai ales, de vreme ce cognospațiul nu este unul palpabil, vizibil, măsurabil, ci doar unul modelat de cogniție, adică de informația transformată

în identitate cognitivă, în cogniție, asimilată în tot acest timp, cu ajutorul a tot felul de senzori și chiar al unor categorii, și introdusă în patrimoniul cognitiv, în acel spațiu sacru în care, pe planeta Pământ, au acces doar oamenii conștienți (sau nu) de o astfel de arhitectură, la ce trebuie să ne mai stresăm pentru a despica firul și a înțelege ceea ce, de fapt, pare de neînțeles sau inutil de înțeles?

Aici, în acest punct, intervine potențialul intelectual al omului, concretizat în capacitatea și capabilitatea acestuia de a crea, de a modela, de a simboliza, de a genera limbaje, conexiuni și interrelații, în abstract, pe care nicio altă vietate – cel puțin de pe Terra – nu poate să o facă. Cel puțin, așa credem noi, de vreme ce omul nu a reușit încă să înțeleagă pe deplin cum comunică și dacă comunică, între ele animalele, plantele, apa și pietrele. Astfel, în timp ce restul lumii – cel puțin de pe Terra – există și interacționează natural, adică fără intermediul unui mediu abstract, omul și-a creat, de mii de ani (poate dintotdeauna), o natură a lui, un *modus vivendi* specific, în epicentrul căruia se află un *modus cognoscendi* specific. De unde rezultă că, în mare parte, modul de viață al omului este, înainte de toate, un mod de a cunoaște și modela acest mod de viață.

Pentru om, cunoașterea nu este doar un efect al unei dezvoltări pe verticală, al unui progres uimitor, ci mai ales un sens al vieții, un mod de a trăi. Omul trăiește mai mult în cunoaștere decât în natură, sau, în orice caz, natura în care există și trăiește omul este una din ce în ce mai mult – și încă de la începutul începuturilor, una bazată pe cunoaștere, este una cognitivă.

Această natură umană nu depinde decât implicit, adică primar, de soare, aer, apă și pământ. Fără a se îndepărta de suportul lor absolut necesar, omul a devenit foarte rapid un fel de stat în stat, natură (natura lui) în natura inițială, în natura-temelie, în natura-suport. Dar atât. Interioritatea sa, ca și exterioritatea sa, rezidă deopotrivă în abstract și în modul în care și prin care acest abstract se concretizează, se reifică. Natura umană – compusă dintr-o infrastructură specifică și din cognospațiu – este un produs al cunoașterii și al ofensivei omului asupra spațiului necunoscut, asupra a ceea ce se află dincolo de ceea ce se vede, dincolo de ceea ce se știe. Astăzi, mai mult ca ieri, și, mâine, mai mult ca azi, natura umană și lumea omului depind în foarte mare măsură de cele două dimensiuni ale cunoașterii: cunoașterea Universului și cunoașterea Sinelui. Cunoașterea Universului este partea exogenă a cunoașterii, este explorarea a ceea ce nu se vede, a ceea ce nu se știe, a ceea ce există, dar noi nu știm foarte exact dacă există, cum se structurează și care-i sunt fenomenele, cum îi interacționează părțile, care-i sunt valorile, adică suporturile, și în ce anume constau resorturile intime care generează acele tensiuni interne ce-i dau forță și vitalitate.

Universul necunoscut are aceleași legi de compoziție și de dezvoltare ca Universul cunoscut? Există bipolarism și în acest Univers Necunoscut,

există interese, ca mobiluri ale acțiunii eficiente, și modalități de satisfacere a acestora?

Cu alte cuvinte, în Universul Necunoscut și în Universul Incognoscibil (în măsura în care putem vorbi de așa ceva, despre un Univers paralel sau despre un Univers Opus unde se găsesc un fel de găuri negre ale cunoașterii prin care cunoașterea se transformă în anticunoaștere), există aceeași dialectică și aceleași principii ca în Universul cunoscut (legea identității, legea negării, legea negării negației, legea transformării și conservării materiei și energiei, legea entropiei etc.), sau avem de-a face cu elemente cu totul și cu totul noi și (cel puțin, la primele contacte) de neînțeles pentru noi, oamenii muritori?

Însuși faptul că ne putem imagina că există și alte Universuri care nu comunică între ele (sau comunică altfel decât știm noi), care sunt sau pot fi construite pe alți piloni și pe alte legi și principii decât cele pe care le cunoaștem noi, se poate constitui într-o ipoteză sau într-o simplă judecată interogativă asupra lumii, asupra imensului Necunoscut. Ceea ce înseamnă, de fapt, primul pas în sensul acceptării necesare a posibilității cunoașterii Necunoscutului.

Experimentele din uriașul accelerator de la Cern au relevat, printre altele – cel puțin după cum reiese din ceea ce s-a publicat până în prezent – că ar putea exista posibilitatea trecerii în alte dimensiuni, într-o altă frecvență, adică într-o altă filă a Universului, într-un alt nivel energetic etc. De aici, se poate formula posibilitatea existenței unor lumi paralele, dar și a unor alte areale ale cogniției și, ca atare, ale existenței ființei și ființării chiar în Universul nostru cognoscibil.

Gândirea omului s-a universalizat. Nu știm dacă a fost așa de la început, dar faptul că omul, prin gândire, rațiune și sensibilitate, trece dincolo de cognoscibil – cel puțin, admitând că există necunoscutul și, ipotetic, acesta poate fi cunoscut – intuind sau doar imaginând ceea ce nu a văzut și, poate, nu va reuși să vadă niciodată.

O altă întrebare tulburătoare care se pune, și care nu a primit încă un răspuns pe măsură, ci doar o serie de răspunsuri mai mult sau mai puțin argumentate, este cea referitoare la conflictualitatea sau armonia Universului.

Cum este Universul? Armonios sau conflictual? Poate fi el, oare, în același timp, și armonios și conflictual?

Noi știm că mișcarea și dezvoltarea rezultă din existența unor tensiuni interioare. Atunci când aceste tensiuni dispar, se realizează echilibrul sistemului, iar entropia, ca nedeterminare înlăturată, se reduce semnificativ. Atunci când ea dispare, atunci când devine zero, asistăm la ceea ce numim moartea sistemului sau procesului.

Tinde oare Universul către o entropie zero, ceea ce ar însemna moartea Universului sau, în cel mai fericit caz, transformarea lui în altceva? Întrebările acestea și foarte multe altele – toate întrebările sunt un produs al cunoașterii, al inteligenței umane, al potențialului uman creativ și nedegradabil – sunt ele însele un produs al cunoașterii, un *modus vivendi* al omului și al societății sale. *Modus-ul vivendi* al omului este, în primul rând, *modus-ul său cognoscendi*.

Universul se află în expansiune sau în concentrare? Pe măsură ce tensiunile interioare se reduc, el își pierde din energia inițială și se îndreaptă – ca tot ce există și are durată – spre moarte?

Dacă răspunsul este afirmativ (și se pare că așa și este), atunci, armonia lui – în măsura în care există cel puțin ca echilibru relativ – este doar un echilibru dinamic și complex, care permite și asigură stabilitatea și fluenta dialectică, deci zgrunțuroasă și, uneori, chiar tragică a mișcării și dezvoltării? Da, desigur.

Planeta Pământ, ca oricare alt corp ceresc în activitate, este o planetă vie și dinamică. Atâta vreme cât ea are o activitate geofizică ce constă în procesele complexe din interiorul ei, din magnetismul ei, din focul din interiorul ei, va fi un corp ceresc viu care se va război, deopotrivă, cu sine, cu planetele vecine, cu Soarele și, direct sau indirect, cu toate celelalte stele (sfere de foc) din apropierea ei.

Spre exemplu, centurile Van Allen, produse de magnetosferă, situate între 1000 și 61.000 km altitudine, protejează Pământul împotriva radiației solare și cosmice nocive, dar, în același timp, ține captiv omul și celelalte elemente care ar dori să exploreze spațiul cosmic sau să emigreze în Univers.

De centurile Van Allen nu se poate trece sau, oricum, este foarte greu de trecut de ele. Radiațiile din aceste centuri sunt atât de puternice, încât pot distruge orice, de la viața omului la aparatura destinată explorării spațiului cosmic.

Rachetele și modulele destinate să treacă dincolo de aceste centuri și să ajungă în Cosmos, trebuie să fie echipate cu scuturi care nu pot fi penetrate de aceste radiații.

Dacă radiația solară și cea cosmică ar pătrunde în atmosferă, trecând de aceste centuri, efectele asupra biosferei ar fi asemănătoare celor produse de sute de explozii nucleare.

În timpul puternicelor explozii solare (explozii nucleare prin fuziune), sunt expulzate particule incandescente care au o viteză de peste o mie de kilometri pe secundă și o masă care, însumată, este mai mare de o sută de miliarde de kilograme.

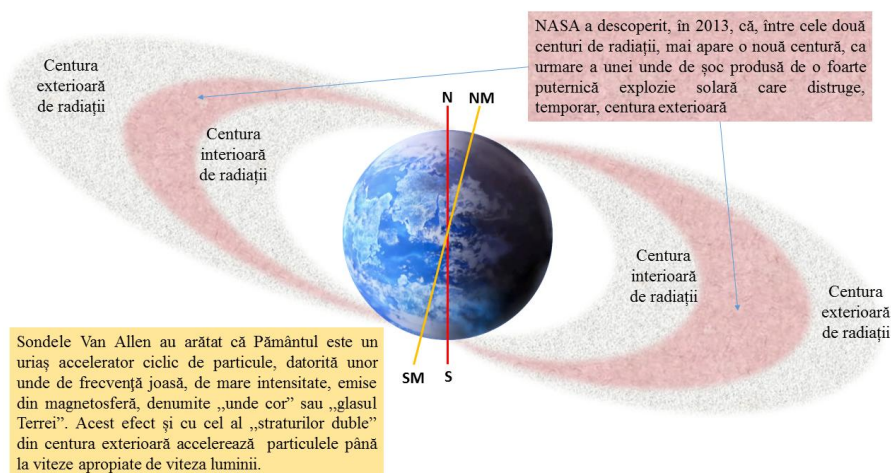

Fig. nr. 1 Centurile de radiații Van Allen¹⁰⁸

Cele două sonde Van Allen care monitorizează activitatea din centurile Van Allen transmit date despre aceste centuri.

Efectele acestor radiații deviate de Centuri sunt deosebit de periculoase.

Ele deformează scuturile rachetelor, afectează sateliții artificiali și panourile solare și, evident, pun în primejdie viața cosmonauților.

Dar iată că omul știe deja de multă vreme aceste lucruri.

Știe, de asemenea, că Pământul, care are o rază doar de 6371 km, dispune, în centrul său, de un nucleu intern solid, cu raza de 1216 km (diametrul 2432 km), delimitat de nucleul extern lichid cu o grosime de 2270 km, de discontinuitatea Lehmann, de o manta interioară, (delimitată de nucleul exterior de Discontinuitatea Gutenberg), de o manta superioară (care, împreună cu cea inferioară, au 2885 km) și de o scoarță care are o grosime de 30-60 km, delimitată de mantaua exterioară de Discontinuitatea Mohorovici.

Le știm cu toții, dar n-am ajuns încă acolo, în profunzimile planetei, întrucât minunata noastră Planetă Albastră nu dorește să-i cunoaștem chiar toate secretele.

¹⁰⁸ Figura a fost expusă în studiul *Reactivarea faliei strategice Marea Neagră – Marea Baltică*, realizat de Agata Mihaela Popescu și Gheorghe Văduva și publicat în *Univers Strategic* nr. 2(26)/2016, p 139.

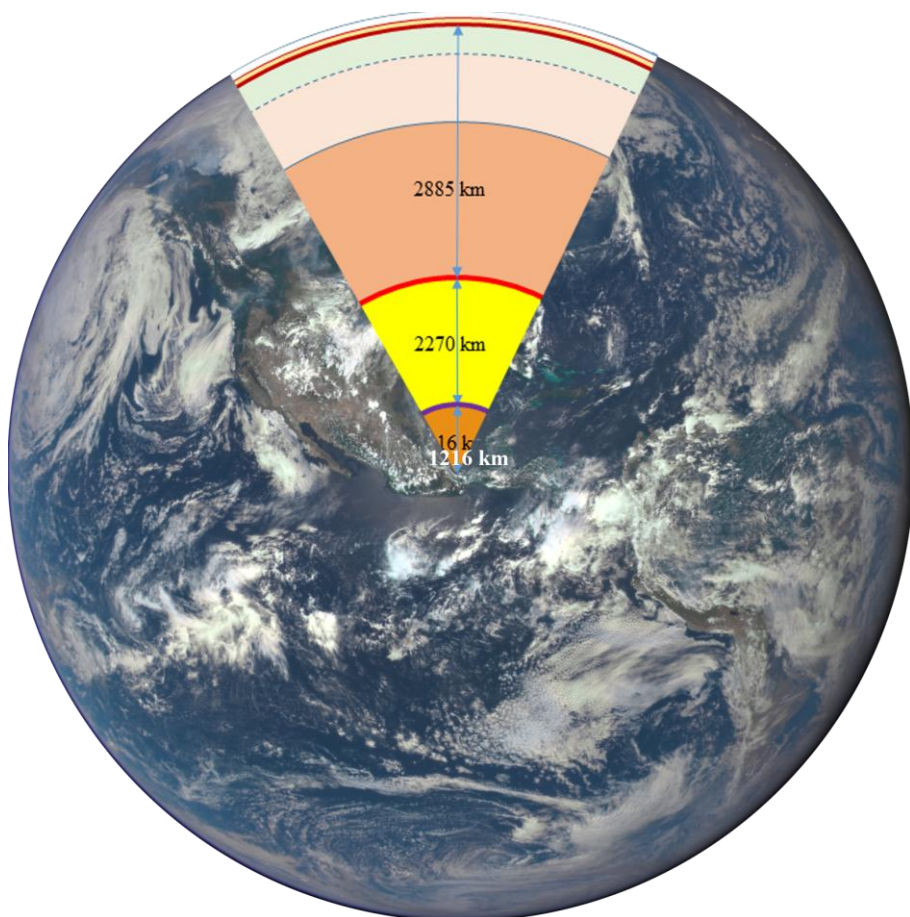

Figura 2 Structura Terrei¹⁰⁹

Scoarța terestră va continua probabil să se îngroașe, pe măsura răcirii planetei Pământ, pe seama mantalei exterioare, iar toate celelalte straturi vor ceda, în timp, din grosimea lor, până ce, probabil, Pământul va deveni o masă relativ omogenă, se va micșora semnificativ în diametru, își va pierde magnetismul, forța de gravitație, precum și celelalte proprietăți, devenind un fel de bolovan cosmic fără viață, care, fie va dispărea printr-un efect de gaură neagră (se va atrage pe sine, înainte de a-și pierde magnetismul, în propria sa masă, transformându-se în antimaterie), fie va exploda, fie va continua să plutească prin Univers ca un corp inert. Pentru că, nu-i așa, atât stelele, cât și planetele mor și ele cândva, iar cimitirul lor este Universul.

¹⁰⁹ *Ibidem*, p. 137

Probabil că, în acest timp final, oamenii vor fi dispărut demult sau vor fi emigrat pe o exoplanetă mai ospitalieră. Așa cum, probabil, or fi venit și pe Pământ. Cel puțin, aceasta din urmă ar putea fi viziunea optimistă, pentru care, deja, hominienii cognitivi se pregătesc temeinic și în mod foarte serios.

Până atunci însă, conflictualitatea endogenă specifică numai oamenilor (în nicio altă specie nu există războaie fratricide) va continua nu doar să existe, ci și să prolifereze.

Cum omenirea se va deplasa în mod esențial spre o societate a cogniției, inversând piramida trebuințelor (cele vitale naturale devenind minime, iar cele cognitive maxime), este de așteptat ca și grosul conflictualității să se mute semnificativ în spațiul cognitiv. Probabil că piramida trebuințelor într-o societate în care spațiul cognitiv nu este numai o realitate, ci și o necesitate de primă importanță, va arăta ca în figura de mai jos:

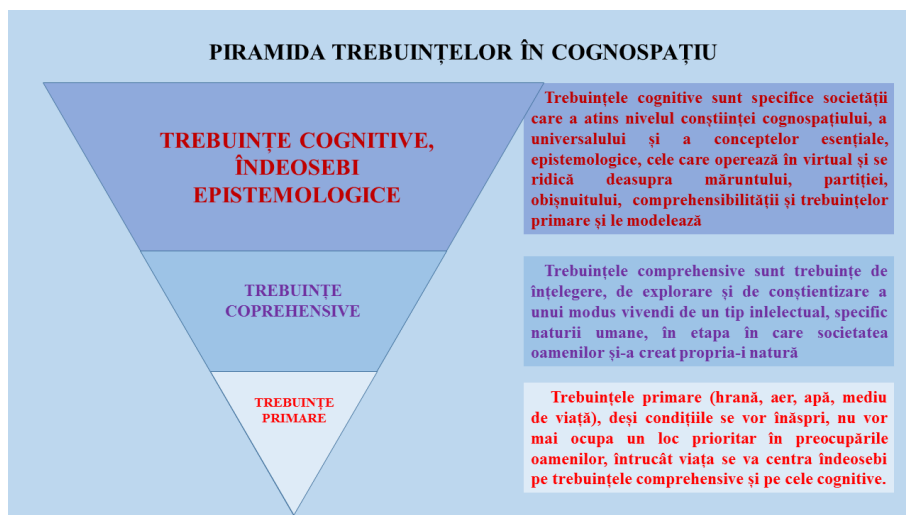

Figura 3 Piramida trebuințelor în cognospațiu

1. Noi provocări, pericole și amenințări specifice cognospațiului

Față de această desfășurare impresionantă de evenimente planetare și cosmice, rațiunea rămâne uimită. Omul înțelege – de fapt, a înțeles demult – că el nu este doar o fărâmbă infimă, fragilă și extrem de vulnerabilă la tot și la toate, în și din acest Univers pus pe tot felul de evenimente, ci și o monadă cognitivă, adică un ochi abstract în Univers, capabil să vadă invizibilul, și un

gând nemărginit, capabil să imagineze, să raționeze, să nege, să afirme, să construiască, să distrugă. De fapt, gândul este singura nemărginire pe care fiecare dintre noi o cunoaște și o acceptă, așa cum clipa este unica eternitate de care suntem conștienți, chiar dacă aceasta trece și nu se mai întoarce niciodată. Dar, fiind indivizibilă, deci nesupusă legilor degradării, ci doar legilor implacabile ale nedivizării, rămâne totdeauna așa cum a fost, întrucât nu are durată, nu are viață, este nemuritoare.

Nu știm dacă apogeul acestui tip de conflictualitate va fi atins în epoca civilizațiilor identitare, a culturilor ancestrale identitare, actualizate cu noile fizionomii și noile produse care facilitează producția și cunoașterea. Oricum, acest tip de civilizații rezultate în urma secolelor și mileniilor de războaie și bătălii geopolitice pentru acapararea, controlarea și exploatarea zonelor cu resurse, se pare că se apropie fie de un final brusc și categoric, fie de o metamorfoză radicală. Desigur, este posibilă și o negare liniștită urmată de o trecere elegantă în uitare. Semnalele care se dau cam de peste tot, în pofida degradării accentuate a mediului internațional de securitate, conduc și spre o astfel de posibilă perspectivă. Identitățile civilizaționale de până acum au avut mare grijă să-și conserve rădăcinile, să-și delimiteze arealurile, valorile și, desigur, să-și impună asupra restului lumii, sau asupra cui a fost posibil, interesele. Relațiile între aceste civilizații au fost totdeauna complicate, atât în ceea ce privește cunoașterea reciprocă a valorilor și sistemelor de valori care stau la temeliile acestora, cât, mai ales în ceea ce privește bătălia intereselor. Schematic, relațiile intercivilizaționale în această epocă de finalul căreia ne apropiem cu pași repezi, ar arăta ca în figura nr. 4.

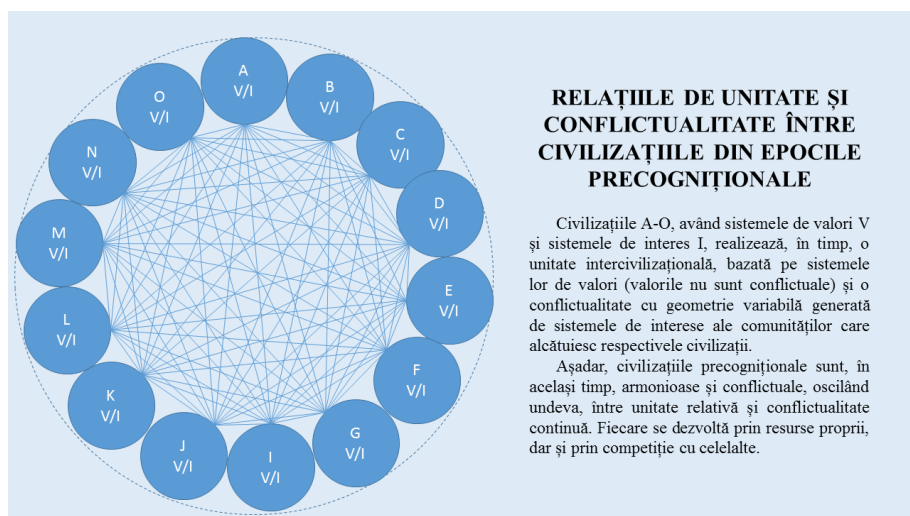

Figura 4 Relațiile de unitate și conflictualitate între civilizațiile clasice

Caracteristicile noii epoci, în care deja am intrat, vor fi, probabil, cu totul și cu totul deosebite față de cele ale epocilor anterioare, chiar dacă le continuă pe cele care au fost.

Se pare că, odată cu intrarea tot mai accentuată în epoca implacabilă a cunoașterii extinse, universale, are lor generarea unei noi paradigme culturale, a unei noi paradigme-suport, diferită de cele anterioare. Noua cultură, deși rezultă substanțial din celelalte, din culturile identitare ale veacurilor trecute, ale popoarelor, națiunilor și statelor, din cultura politică și din cele profesionale, din cultura organizațională, dar și din cea universală, este una de tip integrativ, holistic și acaparator. Ea generează civilizația cunoașterii sau cognocivilizația, care pare a fi ultimul suport al hominienilor pe planeta Pământ și în Univers, mai exact, forma maximă posibilă a civilizației oamenilor.

Acest tip de cultură-suport se bazează aproape în exclusivitate pe cogniție, pe tot ce s-a acumulat, de-a lungul mileniilor în planul cunoașterii, dar și pe o esențializare a acestor acumulări, pe o minimizare a formelor normale perfecte și generare a acelei forme normale minime, dată de matematizarea și, în general, de scientizarea cogniției, de accentuare până la identificare a laturii epistemologice a acesteia. Probabil că, în acest tip de cultură scientizată, fiecare om de pe planetă va fi un fel de mic savant. Sau poate doar un utilizator de computere care fac totul. E drept că un astfel de tip de cultură esențializată neagă în mod substanțial suporturile conflictualităților trecute (ne referim la cele existente pe platformele culturilor identitare, pe care s-au sprijinit și încă se sprijină dinamica intereselor de toate felurile), dar, prin aceasta, nu și pe cele ale conflictualității viitoare, care devine din ce în ce mai mult una de sistem și de proces, și nu una formată din fractalii civilizațiilor de odinioară.

Această transformare ar putea fi benefică pentru omenire, întrucât, fără a înlătura total diferențele – deși se tinde și spre această operațiune negativă –, ar putea genera o supremație a întregului și o responsabilitate a ansamblului față de părțile sale, din ce în ce mai solid integrate într-o dimensiune globală.

Trecerea de la o societate umană bazată pe culturi și civilizații identitare, limitative, la una bazată pe cunoaștere, pe știință și pe înalta tehnologie, pe universalitate, în care diferențele, așa cum am subliniat mai sus, se estompează, ar putea reduce substanțial conflictualitatea și genera o apropiere asimptotică de un echilibru semnificativ, de o armonie solidă și funcțională. Desigur, o armonie absolută este de neconceput într-un sistem dinamic și complex, deoarece ar putea duce la anihilarea tensiunilor interioare care-i dau mișcare și vitalitate, adică la moartea efectivă a acestuia. Dar o armonizare dinamică a identităților – chiar dacă respectivele identități

suferă și ele transformări importante – este nu numai posibilă, ci și necesară. Pentru că, la urma urmei, mișcarea și dezvoltarea rezultă din tensiuni interioare, din conflict.

De aceea, probabil că devenirea civilizațională, pe măsură ce societatea se bazează tot mai mult pe cunoaștere, va suferi, pe de o parte, distrugerea sau transformarea identităților anterioare și, pe de altă parte, construcția cât mai solidă a întregului. Dar și acest întreg cognitiv va fi, probabil, relativ, întrucât el însuși are nevoie de mișcare, schimbare, dezvoltarea și devenire. Aceste etape sunt ilustrate și în Figura 5.

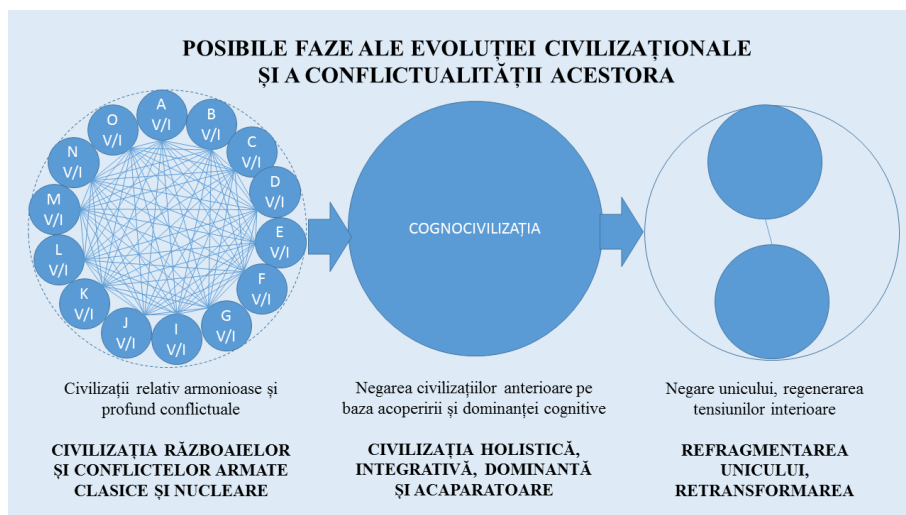

Figura 5 Faze ale apariției și dezvoltării cognocivilizației

Probabil că faza de vârf a cognocivilizației – cea holistică – va fi relativă și de scurtă durată. În interiorul acesteia, potrivit legilor după care funcționează Universul, se vor produce acele polarizări și, în consecință, acele diviziuni care vor genera noile trenduri ale evoluției cognitive a omenirii, în noi unități și identități. Desigur, în acele epoci, planeta Pământ va fi mult prea mică și neîncăpătoare pentru imensitatea cognocivilizației pământenilor. O astfel de realitate se face deja simțită de pe acum.

La întrebarea dacă onor cognocivilizația va scoate omenirea din conflictualitate și va înfăptui armonia universală, visul de veacuri al pacifiștilor, răspunsul nu poate fi decât negativ. Scoaterea civilizației omenești din propria ei conflictualitate nu înseamnă eliberarea ei, nu înseamnă pacea și liniștea universală, ci moartea ei. De aceea, și în epocile pe care am încercat să le sugerăm tocmai prin termenul de cognocivilizație, mulțimile, sistemele și fluxurile de provocări, pericole și amenințări nu

numai că vor continua să existe, dar vor fi cel puțin tot atât de virulente și de imprevizibile cum sunt și cele de acum. La fel și vulnerabilitățile cunoștințelor și ale societății omenești la acestea.

Oamenii se vor război și atunci, așa cum se războiesc și acum. Pentru că, și atunci, în viitor, ca și acum, în prezent, vor exista interese – interesul fiind motivul, mobilul și imboldul acțiunii umane –, iar acestea, fiind diferite și, bineînțeles, conflictuale, vor genera totdeauna competiții, divergențe, confruntări, crize, conflicte și războaie. Războiul pare a fi starea normală continuă a omenirii, pacea fiind doar partea mai puțin violentă, mai domoală, mai umană a războiului, sau, altfel spus, intervalul dintre două summum-uri.

Desigur, războiul din vremea cunoștințelor va fi, probabil, predominant cognitiv. Adică oamenii se vor bate atunci mai ales în... șpăngi de concepte, teorii, doctrine etc. etc. Se bat ei de pe acum în așa ceva. Războiul mediatic, cel psihologic, cel informațional și cel cognitiv sunt războaie de tip continuu, cu efecte uriașe în toate domeniile de activitate. Adăugăm la acestea, războiul economic, războiul financiar, războiul cibernetic, războiul psihologic, războiul climatic și cel geofizic, războiul geopolitic etc. etc. Aceste războaie au diferite faze și este foarte greu să fie delimitate de acțiunile concurențiale, competiționale și confruntative care există în piață. Și, pe măsură ce timpul trece, iar mijloacele de luptă se dezvoltă și se sofisticază, aceste bătălii devin tot mai intense, tot mai cuprinzătoare, tot mai greu de separat de normalitate și tot mai eficiente. Se pare că normalitatea acestei lumi nu este pacea, ci războiul.

Armele nu vor ceda niciodată locul dialogului. Ba, dimpotrivă, ele se vor infiltra (s-au infiltrat deja, direct sau sub acoperire) în toate formele de dialog și colaborare, accelerând la maximum confruntările și ridicându-le pe nesimțite la rangul de război. Fiecare dintre noi, aproape fără să-și dea seama, este angajat în una sau mai multe forme ale războiului lumii, ca simplu soldat, ca savant sau ca general.

Așadar, cunoștința nu va estompa războiul, nici nu-l va descuraja, ci, dimpotrivă, îl va converti, îl va face **cognorăzboi**, îi va asocia dimensiuni uluitoare, ce vor avea efecte uriașe. Acest lucru se întâmplă demult în societatea omenească. Chiar în antichitate, au existat două mari doctrine, două mari expresii ale războiului cognitiv – *Arta războiului*, a anticului Sun Tzî, și *Arthashastra*, lucrare monumentală, a indianului Kotylio – care ne învață și azi cum să ne învingem adversarii prin toate mijloacele posibile, de la arta înșelăciunii, la cea a presiunii și amenințării. Și, pe cât posibil, evitând lupta sângeroasă.

Așadar, atunci când ne propunem să identificăm provocările, pericolele și amenințările specifice unei epoci istorice, care pot duce la război, care declanșează și întrețin războiul și războaiele lumii, trebuie să avem în vedere imensitatea și cameleonismul acestora, dinamica și

excepționala capacitate a acestora de a se disimula, de a se converti, de a se ascunde, de a înșela.

Omul trebuie să se lupte nu doar cu sine și cu ceilalți, ci și cu radiația cosmică nocivă, cu fenomenele care-i fac viața un calvar, cu presiunile și amenințările concurenței, cu cele ale statului care nu încetează să impună cetățeanului tot felul de biruri, cu interesele corporațiilor, cu lăcomia băncilor și aproape cu tot ce există și, chipurile, îi ușurează omului viața, de fapt, înrobindu-l după cele mai moderne și mai sofisticate politici, strategii, tactici și acțiuni de tot felul, care capătă azi tot felul de denumiri, de capcane și de subtilități.

Sfera provocărilor, pericolelor și amenințărilor generale devine atât de imensă și de sofisticată, încât este aproape imposibil să cunoști, să înțelegi și să-ți reduci vulnerabilitățile la ele. În epoca civilizației cunoașterii, acestea vor continua să fie la fel de ascunse, de perverse, de toxice și de letale, dar, așa cum, spre exemplu, fauna și flora din arealul restricționat de la Cernobîl a explodat pur și simplu în anii care au urmat dezastrului, și noi, oamenii, vom trăi și vom conviețui cu ele.

Nu le enumerăm aici, pentru că ar trebui să scriem pe zeci și chiar pe sute și mii de pagini toate acțiunile omului, ale statului, ale corporațiilor, ale rețelelor etc., pentru că toate, dar absolut toate – chiar și cele ce ne fericesc – au partea lor de provocare, de pericol și de amenințare¹¹⁰, care, fericindu-ne uneori, ne lovesc distrugător în punctele noastre cele mai vulnerabile (sănătate, gândire, convingeri, idealuri, atitudini, sentimente, viață). Ele nu se vor schimba radical în era cognocivilizației, ci doar se vor adapta și se vor super-sofistica, pe măsura noului ev.

Nici provocările, pericolele și amenințările de ordin militar nu vor dispărea în și din procesualitatea cognocivilizației. Armele nu vor tăcea. Dimpotrivă, vor fi din ce în ce mai vocale și mai înșelătoare. Armele bazate pe amplificarea undelor, pe nanotehnologii, dar mai ales cele care-și au drept muniție elemente și procese ale cunoașterii vor inunda pur și simplu societatea umană. Fiecare dintre noi va fi – știind sau nu – un purtător al unor astfel de arme. Jocurile electronice, smartfoanele, calculatoarele, rețelele, programele de tot felul, posibilitățile și facilitățile comunicării în timp real etc. vor deveni din ce în ce mai mult arme ale războiului viitorului. Tehnologia militară de azi este uluitoare prin performanțele atinse. Teatrul de război al epocii cognocivilizației va fi întregul glob pământesc și, mai ales, Cosmosul, spațiul infinit de dincolo de noi, de fapt spațiul din noi care, astfel, atingând și înțelegând universalitatea, devine cognospațiu flexibil, modelabil, infinit. Tehnologia militară de mâine va fi implementată în toate formele cogniției, iar efectele războiului și războaielor duse cu mijloace

¹¹⁰ Amenințarea este un pericol cu vector.

militare vor opera ele însele în nemărginit. Însă niciuna dintre aceste provocări, pericole și amenințări din cognospațiu nu va fi singură, izolată, ușor de identificat și de contracarat. Toate, dar absolut toate, vor avea forme flexibile, conținut cu geometrie variabilă, de regulă, hibridă, iar ofensiva lor va fi una ce se va asemana foarte mult cu ofensiva radiației solare și cosmice nocive asupra Terrei. Și chiar dacă magnetosfera ne protejează împotriva acesteia, este foarte posibil ca, la un moment dat, magnetismul planetei să nu mai fie suficient. În epoca cognocivilizației, toate aceste provocări, pericole și amenințări vor continua să dea de furcă oamenilor, iar aceștia vor continua să-și reducă vulnerabilitățile și să le contracareze, fără a putea vreodată să se simtă în deplină securitate. Or, asta înseamnă război.

Provocările, pericolele și amenințările din era cognocivilizației se vor derula pe trei paliere importante: endogen, exogen și hibrid. Cele din palierul endogen sunt cele specifice Terrei, cele generate de societatea omenească. Cele exogene, vin din exteriorul societății omenești și sunt, deopotrivă, cosmice, geoclimatice și geofizice. Cele hibride sunt generate îndeosebi de dimensiunea cosmică, de cea geofizică și de cea geoclimatică. Combinate, acestea vor continua să creeze probleme oamenilor și comunităților lor și în evul cognocivilizației.

2. Vulnerabilități

În noua epocă a cognocivilizației, are loc un proces complicat și îndelungat de cunoaștere, înțelegere și contracarare a provocărilor, pericolelor și amenințărilor, în primul rând, prin reducerea vulnerabilităților la acestea, concomitent cu unele măsuri temeinice de apărare împotriva acestora și de contracarare a lor pe faze, pe areale, pe domenii și, desigur, pe diferite tipuri de acțiuni. În general, omul este o ființă foarte vulnerabilă și, toată viața, se străduiește fie să-și reducă aceste vulnerabilități printr-o pregătire temeinică, utilă și continuă, mai ales pe plan cognitiv, fie să realizeze puternice scuturi de apărare împotriva ofensivei acestora, desigur tot prin cunoaștere și realizare de mijloace și dispozitive ingenioase.

Din toate timpurile, pentru a-și reduce sau compensa vulnerabilitățile, omul și-a construit locuințe, scuturi de apărare și numeroase alte infrastructuri, concomitent cu o foarte bună cunoaștere a provocărilor, pericolelor și amenințărilor – exogene, endogene și hibride – care se exercită asupra lui de când se știe. Totuși, cea mai puternică armă împotriva provocărilor, pericolelor și amenințărilor de orice fel o reprezintă *cunoașterea* acestora. De aceea, în epoca civilizației cunoașterii, cunoașterea nu va fi doar un *modus cognoscendi*, ci și un *modus vivendi*. *Aceasta este, de altfel, marea schimbare de paradigmă în trecerea de la societatea de consum la societatea bazată pe cunoaștere.*

Deși mijloacele militare necesare contracarării oricăror amenințări și apărării identităților naționale, regionale sau globale, vor fi din ce în ce mai performante – cele mai multe dintre ele robotizate –, vulnerabilitățile militare la amenințările din viitor nu vor putea fi eliminate integral. Mai mult, chiar și celelalte – cele nemilitare – vor primi valența și caracteristici militare foarte accentuate. De aceea, este posibil ca, în spațiul confruntărilor (mai ales militare), să fie adoptate și folosite strategii, operații și tactici foarte complexe, care să permită realizare atât a unor elemente foarte sofisticate de acoperire strategică, operațională și tactică, cât și a unor forme și formule de bătălii, operații și tactici specifice luptelor de întâlnire în areale cognitive complexe.

Aceste probleme sunt foarte complicate, iar societatea cunoașterii nu le rezolvă de la sine, ci le complică și mai mult.

3. Fizionomia riscului militar în cognospațiu

În aceste condiții, riscul militar, definit pe intersecția dintre amenințări și vulnerabilități, continuă să fie unul de tip major și, în același timp, flexibil și complex. Calcularea lui presupune, înainte de toate, monitorizarea provocărilor, pericolelor și amenințărilor care se tratează prin mijloace militare, precum și a vulnerabilităților la acestea. Cunoașterea în timp real a amenințărilor, ca și a vulnerabilităților societății la acestea, facilitează evaluarea riscului, dar nu și modalitățile de a-l reduce. Este, desigur, foarte important să știm care este gradul de risc militar în cognospațiu (adică în spațiul definit în parametri cognitivi), întrucât toate măsurile care se iau pentru reducerea acestuia depind, pe de o parte, de modul în care acest risc se calculează și, pe de altă parte, de forțele, mijloacele și resursele la dispoziție pentru planificarea și generarea acțiunii militare eficiente, în toate fazele ei (acoperire, acoperire strategică, apărare, contracarare, ofensivă strategică, distrugere).

Valorile amenințării militare, A_m , se situează undeva între 0 și 1, zero, 0, însemnând absența amenințării, iar 1 valoarea maximă a amenințării. La fel și vulnerabilitățile militare, V_m , au valori între 0 și 1.

$$R_m = A_m \times V_m$$

Dacă, spre exemplu, nivelul amenințărilor este de 0,7, iar cel al vulnerabilităților la acestea de 0,6, Riscul militar va avea valoarea de 0,42.

Desigur, aceasta este doar o evaluare. Analiza de risc trebuie să fie detaliată pe fiecare tip de amenințare și pe fiecare tip de vulnerabilitate, astfel încât acest nivel să poată fi comparat în mod realist cu posibilitățile efective de contracarare a amenințării.

Acesta nu este însă un lucru nou. Așa se calculează riscul și acum. Desigur, de către cei care se ocupă efectiv de analiza de risc. Nou este doar faptul că, în cognospațiu, natura și conținutul provocărilor, fără a exclude forma lor universală și conținutul lor clasic, peren, aduce în prim-plan componenta cognitivă, trecând, în zona strategică prioritară, cognospațiul, cu toate elementele sale.

Marea dificultate este cea a identificării și analizării amenințărilor de tip militar, într-o epocă în care foarte multe dintre cauze, efecte, realități și domenii fie se contopesc, fie se complică foarte mult, pe măsura accesului la informație și la procesualitatea transformării acesteia foarte rapid în cogniție și în patrimoniu cognitiv. Domeniul militar va continua să existe, dar acesta va deveni, probabil, un fel de Forță de Acțiune Rapidă în situații-limită foarte complicate, unele fiind de natură cosmică sau extraterestră, iar altele de natură pur cognitivă.

Importantă va fi, credem noi, specializarea domeniului militar. Își va realiza cognocivilizația armate sau forțe militare capabile să pună în operă o politică de securitate și apărare prin mijloace violente? Sau domeniul militar va rămâne doar ca un jandarm care să protejeze lumea de propria ei furie și s-o apere de alte civilizații terestre sau extraterestre care vor ridica, probabil, pretenții la dominanță strategică terestră, planetară și interplanetară? Sau cine mai știe cum se vor modela, schimba și transforma, în noua eră – era cognocivilizației și a cognospațiului – politicile și strategiile din acest viitor cognițional în care deja am intrat.

În figura 6, se ilustrează un mod de a reprezenta nivelul de risc militar.

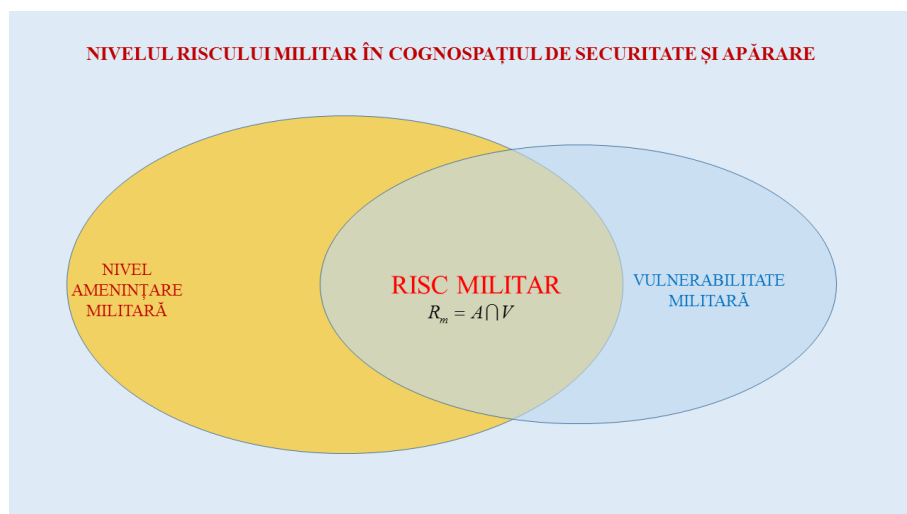

Figura 6 Risc militar în cognospațiu

Concluzie

Riscul militar din cognospațiu nu are altă fizionomie și altă formulă de calcul decât cel de azi. Componenta lui va fi însă una pe măsura societății epistemologice care se conturează la orizontul acestui secol, când majoritatea dintre provocările, pericolele și amenințările de ordin militar cu care, probabil, se va confrunta lumea vor fi de sorginte cognitivă. De aici nu rezultă că dispar armele pe care le cunoaștem noi azi, ci doar că ele vor fi mult mai sofisticate, robotizate și cibernetizate, așa cum le va cere războiul viitorului, un război continuu, hibrid, diversificat și asumat de către viitoarea civilizație, cea care le va nega pe toate cele trecute, le va acapara pe toate cele prezente și le va integra pe toate cele existente într-un concept care să facă față cerințelor mediului de securitate și apărare din vremurile care vor veni.

Bibliografie

1. Dr. Constantin Degeratu, dr. Mihai Tudose, dr. Gheorghe Văduva, Război, cunoaștere adevăr, Editura Nemira, București, 2012
2. Gheorghe Văduva, *Geopolitica. Teorii. Areale. Falii. Conexiuni*, Societatea Scriitorilor Militari, București, 2013
3. Agata Popescu, Gheorghe Văduva, *Redeschiderea faliei strategice Marea Neagră – Marea Baltică*, în *Univers Strategic* nr. 2(26)/2016, pp. 134-173
4. Teodor Frunzeti, Mircea Mureșan, Gheorghe Văduva, *Război și haos*, Editura CTEA, București, 2009

ECCE HOMO!

Rezumat

Omul este o ființă complicată și sofisticată. Deși pare simplu și direct, în realitate, el concentrează, în Sinele său, întregul Univers care l-a generat. Din această perspectivă, omul este un fel de monadă cognitivă, informațională și, mai ales, creativă. Probabil că toate trăsăturile Universului în care trăim se centrează, se concentrează și se cumulează în această ființă gânditoare, deopotrivă, sensibilă, tenace, uneori îndoielnică, câteodată negativă și, totdeauna, imaginativă. De aceea, omul este considerat ca unica resursă nedegradabilă, singura care este capabilă să creeze și să modeleze Universul cunoașterii și să aducă valoare cognitivă adăugată. Comparativ cu tot ce există pe planeta Pământ și, probabil, în Univers – cel puțin în Universul nostru cognoscibil –, omul este o minune demiurgică, un izvor de cogniție, care vine de la Dumnezeu și care, probabil, conține, în universul Sinelui, universalitatea dumnezeiască. În același timp însă, omul este și cumulul sinergic danu, cuvântul și contra-cuvântul, faptul, Sinele și Alteritatea, macro și micro-cogniția, nano-cunoașterea, existența și non-existența, permanența și schimbarea, imuabilitatea și devenirea, armonia și conflictualitatea, pacea și războiul. De aici rezultă, probabil, vocația lui, șansa lui și orizontul lui de a se elibera continuu, înrobindu-se continuu, de a înlănțui înfinitul, de a regenera nesfârșitul. Unitatea monadică desăvârșită a paradoxurilor infinite! Ecce homo!

Cuvinte-cheie: om, ființă, cogniție, reprezentare, îndoială, incertitudine, angoasă

Résumé

L'homme, c'est un être compliqué et sophistiqué. Même si, l'homme semble simple et direct, en réalité, il concentre, en son Soi-même, l'Univers entier qui l'a généré. De cette perspective, l'homme est une sorte de monade cognitive, informationnelle et, surtout, créative. Probablement, toutes les caractéristiques de l'Univers où nous vivons se centrent, se concentrent et se cumulent dans cette être

pensive, en même temps, sensible, tenace parfois dubitative, quelque foi négative et toujours, imaginative. De ça, on considère l'homme comme l'unique ressource non dégradable, la seule qui est capable de créer et modeler l'Univers de la cognition et d'amener la valeur cognitive ajouté. En le comparant avec tout ce qui existe sur la Terre et, probablement en Univers – le moins dans notre Univers cognoscible –, l'homme est un miracle démiurgique, une source de cognition, qui vient de Dieu et qui peut-être, contient, dans l'Univers de Soi, l'universalité divine. Mais, en même temps, l'homme est aussi le cumul synergique oui-non, le mot et le contre-mot, le fait, le Soi et l'Altérité, macro et micro-cognition, nano-connaissance, l'être et non-être, la permanence et le changement, l'immuabilité et l'évolution, l'harmonie et la conflictualité, la paix et la guerre. De ça, on résulte, probablement, sa vocation, sa chance et son horizon de se libère continu, en s'asservir continu, d'enchaîner l'infini, de régénérer l'interminable, L'unité monadique parfaite des paradoxes infinies ! Ecce homo !

Mots-clefs: homme, être, cognition, représentation, doute, incertitude, angoisse

Nu știu dacă omului i se pot pune etichete, dacă este sau nu este ca un copac gânditor și vorbitor, dacă are sau nu are rădăcini, trunchi, ramuri și frunze, dacă este gând sau înțelepciune, sau și una și alta, dacă este un făcut din lut sau un lut făcut din tot ce există și merită sau nu să existe sau să piară. Pilat ar fi spus: *Ecce homo*, iar noi, cei din toate timpurile, am înțeles, înțelegem și vom înțelege din aceste două cuvinte, care generează un concept, mereu ce vrem noi, ce putem, adică ce ne duce mintea, sau ce ne convine. Sau ce vor alții să audă de la noi. Așa am să fac și eu, acum. Nu spun *Ecce homo!*, pentru că sună bine sau pentru că este un slogan cunoscut și dă bine ca titlu. Atâția oameni de seamă l-au gândit, l-au spus, l-au scris, l-au pictat, l-au cântat sau pur și simplu l-au folosit pentru a spune în dodii ce nu se poate spune direct, tranșant și asumat. Dar și pentru a arăta cu degetul. Desigur, omul este ceea ce este și nimic mai mult. Dar acest „ceea ce este” tușează nu numai lumina și nemărginirea, ci și adâncul tenebros, îndoiala, incertitudinea, teama, resemnarea, dezamăgirea, îngustimea, angoasa și multe alte lucruri care fac parte din acest Univers biped. Însuși faptul că omul, ca și pasărea, este biped pare o ciudățenie, o uimire și chiar o minune. Este o contra-natură. Încă o contra-natură. Pentru că nici un obiect, sau ce o fi el pe Terra, nu poate rămâne vertical și, în același timp, în echilibru stabil, decât numai și numai dacă se sprijină pe cel puțin trei puncte. Mă rog, pasărea are aripi, iar piciorușele nu-i servesc decât să staționeze și să

ancoreze pe crengi un trup ușor, orizontal sau să țină pe pământ. Omul nu are însă aripi, iar trupul lui nu este orizontal cu solul, ci vertical, de parcă ar vrea să aterizeze, să se înfigă în sol, spre nucleul dur al Terrei, sau să țâșnească în sus, spre cer și chiar dincolo de cer. Dar el, omul, nu este o ființă a văzduhului, ci a pământului, chiar dacă încearcă mereu să-și depășească starea și condiția, să zboare, să scape de gravitație, să exploreze Universul și, mai ales, să genereze o lume a cogniției. Cel puțin, așa pare, pentru că, la urma urmei, nimic nu este și nu poate fi definitiv, când vine vorba despre om.

Așa cum am mai spus¹¹¹, omul se comportă pe Terra ca și cum n-ar fi de aici, ca și cum nu i-ar păsa dacă ceea ce face el doare pământul, dacă țărâna, iarba și copacul, apa și piatra acceptă sau nu ce face el pe pământ și ce are de gând să facă în drumul lui pe pământ și de la pământ spre nicăieri. Toate infrastructurile pe care le generează omul îi sunt necesare numai lui, nu și naturii. Imediat ce omul nu le mai întreține sau le părăsește, natura are grijă să se descotorosească rapid de ele. Pe Terra, azi, mai există doar vagi urme ale civilizațiilor de odinioară – a celor mai apropiate, desigur –, dar nu a rămas nimic din civilizațiile care s-or fi derulat în miliardele de ani de existență a planetei Pământ sub steaua Soare. Natura umană pare a fi o altfel de natură decât cea pământească. Sau, în orice caz, omul vrea să facă pe Pământ ceea ce Pământului nu-i convine. Și, totuși, din punct de vedere biologic, omul nu se deosebește radical de celelalte vietăți care populează Terra. Toate au o inimă și un creier, oricât ar el de mic. Aici apare primul dintre paradoxuri. Omul este, din punct de vedere biologic, al construcției biologice, asemănător celorlalte ființe de pe Terra, dar se deosebește radical de ele, atât prin vulnerabilitățile lui la condițiile de pe planetă, care-i sunt, în mare parte, ostile, deși tocmai datorită lor poate trăi aici, cât și prin comportamentul lui care pare a fi unul de acceptare condiționată a realităților de aici, dar și unul de prospectare a unor căi de explorare a alor planete (exoplanete) și a altor sisteme, unde ar putea ajunge în caz de nevoie. Adică atunci când resursele vitale de pe Terra (aer, apă, hrană, foc, energie și minerale) se vor epuiza, iar specia umană va trebui să ajungă, folosind, probabil, forța antigravitațională, magnetismul cosmic sau un alt tip de forță și de scuturi pentru a putea trece dincolo de centurile de radiații Van Allen, desprinzându-se astfel din „închisoarea” de aici (sau din raiul de aici, rai care se va fi consumat într-o zi) și reluându-și drumul prin Univers. Nu știm dacă omul fizic, cel în carne și oase, va face asta, sau omul spiritual, omul-fantomă, omul cognitiv, omul-energie, omul-monadă, omul invizibil, omul capabil să-și schimbe frecvența, să-și adapteze structura și funcțiunile la alte

¹¹¹ Gheorghe Văduva, *Editorial: Umanizarea Terrei*, Revista *Univers Strategic* nr. 4(12)/2012, pp. 9-27

cerințe decât cele de pe Terra, omul-cunoaștere, omul-ecuație, omul simbol, omul de dincolo de om, meta-omul, omul-gând, omul-înțelepciune.

Recunoaștem că, azi, este foarte greu să imaginăm un astfel de om, chiar dacă putem merge cu gândul și cu închipuirea unde vrem noi. Omul de azi – care nu se deosebește fundamental de omul de cavernă, de omul de demult, de omul din peșteri, ale cărui oseminte le găsim cam oriunde în lume – nu pare a fi capabil de astfel de transformări, de astfel de deveniri. Nu există nicio dovadă palpabilă că omul de dinaintea omului ar fi făcut asta sau că un alt om, un alt ego, un alt univers-monadă, un posibil fost om cu frecvență variabilă, ca să spunem așa, există sau ar fi existat pe Terra sau pe undeva prin Univers, iar noi îi putem călca pe urme, îi putem prelua modelul sau noi înșine vom putea crea un astfel de model. Dar, însuși faptul că scriu aici și acum aceste cuvinte – și, fără îndoială, alte și alte milioane de oameni gândesc și scriu la fel despre ce am fi fost, ce suntem și ce am putea deveni – reprezintă probabil nu doar un gând fără sens, ci și un gând care ar putea deveni o speranță sau un proiect.

Omul nu gândește însă linear și nici totdeauna consistent și coerent. Oricum, nu a ajuns încă la faza în care posibila evadare de pe planeta Pământ pe o altă planetă mai ospitalieră din sistemul solar sau din Univers să facă parte din gândirea și reprezentarea comună, din orizontul de așteptare și de proiectare al fiecăruia. Etapa în care se află oamenii, astăzi, pe Terra este una a colaborării interesate și condiționate pentru prosperitate, libertate, securitate și supraviețuire și, în același timp, una a insecurității endogene, a războiului om contra om, idee contra idee, gând contra gând, reprezentare contra reprezentare, realitate contra realitate.

Rareori se întâmplă, pe planeta Pământ, ca un om să nu-l suspecteze pe alt om de gând ascuns, de rea credință, de politici și strategii ascunse, de stratageme și chiar de gânduri criminale. Chiar dacă omul de rând nu mai umblă astăzi cu pistolul la brâu, cu sabia la vedere, gata de luptă, și cu pumnalul ascuns în mânecă sau în carâmbul cizmei, aceste mijloace – sau echivalentele lor pe planul gândului și al atitudinii – se regăsesc aproape în fiecare. Ca o predispoziție, ca un mijloc de apărare sau de atac și, mai ales, ca o furie. Uneori, chiar și copiii – florile inocente ale speciei umane – au apucături sau tendințe comportamentale conflictuale, chiar sadice. Oricum, comportamentul unora dintre politicienii României – chiar și al unora dintre cei care apar toată ziua pe sticlă – este de o virulență egalată doar de cea a clanurilor de interlopi sau de unele rețele teroriste care declară război pe viață și pe moarte cui vor ele și nu se dau în lături de la nimic pentru a-și atinge scopurile și obiectivele. Armonia, politețea, comportamentul atent, preventiv, manierele elegante, dar mai ales suportul lor afectiv și cel cognitiv, rânduiețile de odinioară, marile concepte și marile idealuri care au generat civilizația planetei – cunoaștere, cultură, valoare, demnitate, onoare,

chibzuință, patrie, patriotism, iubire, compasiune, respect față de un alt, rușine, politețe, chiar și răbdarea de a-l asculta pe celălalt, de a asculta, în general, cumpătarea, efectul în timp al aceluiași cavalermism proverbial de tipul „*tirez-vous, messieurs les anglais*” etc. – au rămas undeva în ceața vremurilor bune. Astăzi, aproape totul se construiește fără-criterii. Și nu doar de azi, ci, probabil, dintotdeauna. Napoleon, spre exemplu, împăratul republican, generalul genial care a schimbat marea tactică, inventând, de fapt, marea tactică, așa cum îi zicea el, care a reformat morala și obiceiurile războiului, n-a binevoit să respecte regulile dinainte de apariția sa și a îndrăznit să ducă războaie pe ploaie, pe ninsoare, să atace prin surprindere, fără avertizarea inamicului, să concentreze rapid forțele și mijloacele la momentul potrivit și la locul dorit, astfel încât să realizeze acolo, în acel punct, raportul de forțe favorabil care să-i asigure victoria în acel sector, apoi, înainte ca inamicul să prindă de veste, realiza printr-o altă manevră fulgerătoare, superioritatea numerică și calitativă într-un alt sector și câștiga o altă bătălie.

Singurul principiu care conta era acela că „*les gros bataillons ont toujours raison*”. Forța are totdeauna dreptate. La naiba cu celelalte principii, cu cavalermismul și cu tot ce mai inventaseră nobilii războaielor Europei! Dar nobilii aceștia nu l-au iertat. Nu numai pentru că a schimbat obiceiurile războiului, ci și pentru că nu era unul de-al lor. Nu era nici măcar francez... La Waterloo, au adus de patru ori mai multe forțe și marele Napoleon n-a mai reușit să zvârle grupările de manevră de acolo, acolo, iar generalul de Grauchy nu s-a dus unde-l chema glasul tunului, adică unde trebuie să fie, ci unde a primit ordin... Nici Sun Tzî nu le-a respectat în *Arta războiului*, nici indianul Kautilya în *Arthashastra*¹¹², nici Alexandru Macedon, nici Hitler, nici Stalin, nici George Bush, nimeni.

Omul moral al vremurilor de azi, al vremurilor în care trăim noi și, probabil, din care venim fără permis de ieșire, are moralitatea stratagemelor, a artei înșelăciunii, denumită și arta negocierii, a afacerii profitabile, a înrobirii celui alt, chiar dacă majoritatea operelor nemuritoare săvârșite de mintea omenească au ridicat omenirea la rangul civilizației de azi. Raporturile dintre oameni rămân, în esența lor, raporturi de forță, ca și cele dintre state (aici realistiții lui Hans Morgenthau¹¹³ au încă dreptate), ca și cele dintre proiecte, planuri și idealuri. Forța economică, averea și banii, forța brațului, forța creierului, forța cuvântului sau a tăcerii, forța înțelepciunii sau a sfidării, forța imorală, forța brută sau forța cosmetizată... Toate, dar

¹¹² Kautilya's *Arthashastra*,

http://dharmarajya.swarnayug.org/uploads/1/2/1/8/12185983/arthashastra_of_chana_kya.pdf

¹¹³ Hans Morgenthau, *Politica între națiuni*, Iași, Editura Polirom, 2007

absolut toate dau dreptate lui Napoleon. Să ai un raport de forțe favorabil, chiar zdrobitor în favoarea ta, în locul potrivit și la momentul voit. Altruismul este doar o altă expresie a egoismului, foarte puțini oameni sunt capabili să aibă un pas sincer și dezinteresat pentru celălalt, dar de aici nu rezultă că omului nu-i pasă de semenul său, pentru că, nu-i așa, există încă sentimente pe lumea aceasta.

Dar, războiul din Siria (Dumnezeu știe pentru ce!), războaiele (declarat sau nu, cu sau fără arme de foc) care au pus o mulțime de țări la pământ, mașinațiunile financiare care au distrus finanțele și economia României, prin politici și strategii absurde, antinaționale și antiumane, slugărnicia tagmei conducătoare, lipsa de patriotism a celorlalți, de fapt, a cvasitotalității celorlalți, lipsa de coerență și de consistență a legilor, gâlceava continuă, ochii bulbucați de pe ecrane, nepăsarea față de milioanele de români care au fost nevoite să ia drumul străinătății pentru a deveni slugi, tragedia uriașă generată de niște creiere îmbâcsite de interese meschine și de doctrine stupide, care se mai bat și astăzi pentru a distruge tot ce a mai din bruma de Românie, o Justiție care acționează după niște legi fărădelegi, toate acele procese pierdute de statul român la CEDO, ca și cum statul român ar fi terorismul numărul unu al românilor și nu apărătorul lor, protectorul lor, Dumnezeul lor pământean... Nicăieri în lume nu s-a întâmplat așa ceva, nici măcar în imaginația celor care au creat uimitoarea literatură a tragicului...

Românii reprezintă în această parte a lumii, adică în centrul geografic al continentului, pe axa Marea Neagră Marea Baltică, o identitate civilizațională specială. Ei vorbesc o limbă elegantă, modernă și foarte bine structurată care nu seamănă cu nicio altă limbă din regiune, mai ales din vecinătate. Pe pământul românesc – ce a mai rămas din ce a mai rămas – se găsesc urme ale continuității unei civilizații milenare care a locuit aici continuu și care a generat, trecând prin toate furcile îngrozitoare ale mileniilor, poporul român de azi. Acest popor nu seamănă nici cu ucrainenii, nici cu bulgarii, nici cu turcii, nici cu sârbii, nici cu maghiarii. Toți vecinii noștri au venit aici. Noi nu am venit de nicăieri, noi suntem de aici. Amestecați cu cei care au trecut peste noi, umiliți, disprețuiți, decimați, făcuți sclavi, luați prizonieri. Dar tot aici suntem. Ei, bine, cei care conduc România nu înțeleg asta. Sau, și mai rău, nu le pasă. Dar nici nouă nu ne prea pasă, decât atunci când ne ajunge cuțitul la os. Abia atunci realizăm că nu suntem răsfățații lumii, ci doar o masă din care lumea extrage creiere, resurse și profit.

Nu numai noi suntem așa, dar și noi facem parte din cei care sunt așa. România este țara cu cea mai mare emigrație de creiere, de populație, de slugi, de țigani cerșetori, de oameni necăjiți, în căutarea unui loc de muncă din toată Europa. Niciodată, în istoria lui milenare, dramatică și tragică, poporul român nu a trecut prin așa ceva. Nimeni nu i-a distrus vreodată tot, dar absolut tot ce a creat de-a lungul zecilor de ani, chiar dacă România a

fost obligată să plătească, după ultimul război mondial, despăgubiri greu suportabile. I-a trebuie mai bine de o jumătate de veac nu doar pentru a le plăti, ci și pentru a se dezvolta, pentru a-și genera o economie națională, pentru a-și reface demnitatea umilită și distrusă de alții.

Astăzi, noul sistem educațional nu-i mai învață pe copii istoria României, nu-i mai vorbește de valorile țării, de eroii neamului, țara nu-și mai cinstește cum se cuvinte eroii, nu-și mai strânge la piept fiii, nu-și mai rodește pământul, ci, dimpotrivă, și-l smulge de la sân și îl înstrăinează, ca și cum ai putea să dai la altul o parte din trupul tău – o mână, un plămân, un umăr sau 40 la sută din creier –, tinerii și unii dintre intelectuali vorbesc mai mult engleza decât româna și sunt foarte mândri de asta, clanurile de interlopi stăpânesc zone întregi din economie, din cartiere, din țară, Justiția sau, mă rog, o parte a acesteia, denumită DNA sau altfel, nu contează, pare o instituție fixistă, pătimasă și incultă, iar guvernele se schimbă ca izmenele puse la uscat pe o sfoară cu ghimpi, după cum bate vântul sau strălucește soarele creierelor prea mult încinse...

Omul, intrat în jocul păgubos al acestui timp în care banul, resursa, piața și arma fac legea și rânduiala, se înstrăinează a mia oară, redevine, tot așa, o neînțelegătoare ingrată a ființei sale, sau ființează în haos, civilizația mausului n-o înlocuiește pe cea a barosului, ci doar o cibernetizează, iar omul nu mai rămâne măsura tuturor lucrurilor, cum zicea Protagoras, ci lucrul neterminat al tuturor măsurilor luate de cei hazardați să le ia.

Desigur, încet, încet, civilizațiile de azi – chiar și cele șapte sau opt identificate de Huntington (occidentală, ortodoxă, sinică, hindusă, arabomusulmană, niponă, africană și, eventual, latino-americană), dar, în realitate, aproape fiecare stat important de pe planetă reprezintă o civilizație sau o identitate civilizațională distinctă – se îndreaptă spre un summum al fiecăreia, care nu poate fi altul decât civilizația cognitivă. Toate civilizațiile și identitățile civilizaționale de pe planeta Pământ se întâlnesc din ce în ce mai mult, mai întâi, în forma cognitivă sau în summum-ul cognitiv al propriilor lor culturi (cultura este conceptul fundamental al civilizației) și, în final, în noua cultură bazată pe tehnologie înaltă, informație și cunoaștere, care generează civilizația unică a oamenilor de pe planeta Pământ, civilizația cunoașterii sau cognocivilizația. Până atunci însă, omul individual, omul social, omul concret, omul abstract, omul moral, omul imoral, omul muritor și omul nemuritor se dezvoltă ca niște fractali pe seama nemărginirii. Până sus, este totdeauna foarte mult jos... Cât de greu este să fii om!

RĂZBOIUL NOSTRU SACRU

Notre sacre guerre

Résumé

Malheureusement, presque toutes les nations sont générées et renforcées à la suite des guerres. Il n'y a, pratiquement, aucun moment important dans l'évolution des civilisations connues sur la Terre qui ne soit pas lié, nolens-volens, d'une confrontation, d'une crise ou d'une guerre. De ça, on y résulte une possible conclusion dramatique : le monde, comme l'Univers entier, étant conflictuel, contient en soi-même, comme mode d'être, une guerre continue, la paix étant toujours relative, tant qu'il est utile pour assurer le délai de temps nécessaire pour préparer la guerre qui suit. C'est la raison pour laquelle des nations accumulent, d'une manière irrationnelle et continue, en dépit des nombreuses politiques, stratégies, traites et accords de paix et désarmement, de coopération et de bon voisinage, les armements les plus modernes.

Pour nous, comme pour toute autre grande nation de la Terre aussi, il y a une guerre sacrée, une guerre vitale, déroulée au carrefour des époques historiques, qui consigne, par le flux du sang des soldats, versé sur les champs de bataille, le droit à la paix, à la vie, à la terre et au ciel. Cette guerre sacrée, pour nous, les roumaines, a existé dans le cœur de la Première Guerre Mondiale, entre les années 1916-1918.

Mots-clefs: guerre vital, guerre sacrée, unité nationale, terre, source, maison, à la maison.

Introducere

Din păcate, lumea în care trăim este, în continuare, nu doar armonioasă și sublimă, și conflictuală, mai ales conflictuală, schimbătoare și, în mare măsură, imprezvizibilă. Probabil că așa a fost mereu, de vreme ce a distrus, sistematic, aproape tot ce au realizat civilizațiile anterioare și chiar generațiile anterioare, continuând, totuși, opera lor, și, la rândul ei, făcând mereu ceea ce, ulterior, într-o formă sau alta, a fost distrus, este pe cale de a fi distrus sau va fi distrus. Cu toate acestea, oamenii au durat, pe planeta Pământ, prin munca lor, indiferent dacă sunt pământeni sau, poate, veniți,

cândva, de undeva, de prin Univers, valori incomensurabile, atât în spațiul material, cât mai ales în cel cognitiv și în cel care ține de universul sacru al omului și al ființei umane. Iar aceste valori s-au asamblat în mari sisteme, în mari patrimonii și în complicate procese axiologice, în mari culturi și civilizații. Și, această omenire, din care facem și noi parte, a mai creat, dezvoltat și consolidat, de-a lungul multi-mileniilor, conceptul „a trăi omenește”, care înseamnă a trăi în armonie, în respect față de aproapele tău și în iubire.

Gérard Chaliand, în memorabila sa lucrare *Anthologie mondiale de la stratégie...* arată că „antagonismul fundamental din secolul al IV-lea î.e.n. până în secolul al XIV-lea e.n., la scara continentului eurasiatic, este cel între nomazi și sedentari.”¹¹⁴ Iar această constatare spune foarte mult în legătură cu armonia și conflictualitatea acestui colț de lume, cu modul de viață al oamenilor, cu premisele din care-și extrag sevele marile noastre sisteme axiologice.

Așa cum bine se știe, poporul român face parte din rândul sedentarelor. Și, ca orice popor sedentar, are vocația și sacralitatea spațiului plin, cu care se contopește și din care-și extrage nu doar hrana și viața, ci și universul gândului, al sentimentului și al cuvântului. Aceasta este, de altfel, principala lui vocație. El se află aici de când se știe și, în pofida tuturor teoriilor și ipotezelor despre originea sa venetică, incertă, combinatorie sau nedefinită – teorii și concepte foarte dragi migratorilor războinici, inclusiv migratorilor sedentarizați în jurul nostru și chiar în inima noastră –, continuă să existe, să reziste și să trăiască în același sistem de valori ancestrale, concentrate mai ales în limbă, cultură și fire, care-i dau sevă, resurse inepuizabile, vitalitate și statornicie. Și chiar dacă România a fost dintotdeauna – și tot așa este și acum – una dintre cele mai primitoare și mai tolerante țări din lume față de alte seminții, fondul ei principal de valori nu s-a alterat și nu s-a diminuat, ci, dimpotrivă, actualizându-se mereu, nu s-a îndepărtat niciodată de filonul său cultural ancestral, de origini, de izvoare. Românii sunt, au fost și au rămas mereu ceea ce au fost mereu: produsul uman al spațiului în care și din care s-au generat, așa cum o spune atât de frumos o străveche legendă, care circulă și azi pe la mănăstiri, despre Dumnezeuirea spațiului românesc.

Marea tragedie a acestui neam s-a declanșat prin războaiele din 101-102 și 105-106, când populația milenară de aici a fost lovită cumplit de forțele celui mai mare și mai puternic imperiu care a existat vreodată pe Terra – Imperiul Roman. Roma era în criză și avea mare nevoie de aurul dacilor. Și, deși o vreme a ezitat să se aventureze până acolo, peste Dunăre și

¹¹⁴ Gérard Chaliand, *Anthologie mondiale de la stratégie des origines au nucléaire*, Robert Laffont, Paris, 1990, p. XIX.

în Carpați, adică chiar în zona de siguranță strategică pentru marele imperiu, a fost totuși nevoită să o facă. Rezultatele acestei expediții extrem de dificile se cunosc.

Dar, acest mare imperiu nu numai că nu a nimicit întreaga populație de pe un spațiu imens (nici nu urmărea acest lucru, ci voia doar să ducă la Roma uriașele rezerve de aur care alcătuiau comoara lui Decebal și a Dacilor), dar i-a ridicat și statui de o frumusețe demnă și tulburătoare, care mai dăinuie și azi, în număr mare (peste 100) în toată lumea.¹¹⁵

De atunci, populația spațiului românesc – deși a rămas numeroasă, puternică, statornică și de o valoare cu totul specială, prin modestie, statornicie, simplitate și ospitalitate – nu a mai reușit să se readune în marea ei țară, ci a rămas așa, în țărișoare surori, are au visat an după an și veac după veac marea clipă când acest vis se va împlini. Și acest vis s-a împlinit printr-un mare război, cel mai mare război care a avut loc vreodată pe pământul României, Războiul nostru Sacru din 1916-1919.

1. Un spațiu românesc de legendă sufocat de marea geopolitică a imperiilor vremii

Deosebirea principală dintre sedentar și migrator ține, în primul rând, de ontologia spațiului, de consonanța sensibilă, temeinică și durabilă cu cognospațiul, cu sufletul sedentarului și cu rolul acestuia în generarea continuă a condiției umane, mai ales în ceea ce Heidegger, numea ființare, - ființare ca Dasein, ca preeminență existențială implicită –, ceea ce înseamnă devenire interioară, adică ființare în cadrul ființei.¹¹⁶ Miracolul supraviețuirii de mii de ani a poporului român în spațiul său original se datorează acestui mod intrinsec de a se contopi cu spațiul său de origine în procesul ființării.

La poporul român, această determinare ține de o interiorizare nu doar a procesualității ființării, ci și a spațiului plin, a spațiului dens, a spațiului-izvor, de o personalizare și, în același timp, de o dezvoltare a ființei în interioritatea unui spațiu intrinsec, organic, și nu ca alteritate, și a spațiului în interioritatea ființei.

Sedentarul – ne referim, bineînțeles, la toți sedentarii originali, dar mai ales la sedentarul român – percepe spațiul ca pe o componentă a ființei, ca pe un participant efectiv la ființarea ființei și nu ca pe un receptacol, ca pe un loc în care te afli și pe care poți să-l schimbi oricând cu altul mai bun. La români, nu a existat niciodată așa ceva. Românului i-a fost totdeauna străină

¹¹⁵ Leonard Velcescu, *Les daces dans la sculpture romaine, étude d'iconographie antique*. Front Cover. Presses littéraires, 2010

¹¹⁶ Editorial: *Recondiționarea condiției umane și amurgul libertății*, în revista Univers Strategic, Nr. 26/2016, pp. 9-18, <http://iss.ucdc.ro/revista-pdf/us26.pdf>

fuga lui voluntară spre orizonturile spațiale ale lumii, în căutarea unui loc mai bun sub soare, chiar dacă, uneori, a fost nevoit să o facă. De fiecare dată când a fost obligat să plece de pe pământul natal, inima și rădăcinile i-au rămas acasă. Pentru român nu a existat niciodată un alt pământ mai bun, iar dacă a părăsit vreodată această țară a lui, a făcut-o pentru că a fost nevoit să o facă și nu pentru că a vrut să o facă. Și nici astăzi, în pofida tragediei emigraționiste forțate pe care o trăim, nu există fuga voluntară a românului de spațiul său ancestral, ci tragedia alungării lui de acasă, în căutarea unui loc de muncă.

Spațiul, pentru români, este un spațiu sfânt, un spațiu intrinsec ființei, este un spațiu plin, un spațiu care ființează, un spațiu puternic personalizat și, în același timp, puternic interiorizat. Românul are reprezentarea și imaginea verticală a spațiului, a pământului din brazdă sau de pe coline, din piatra muntelui sau din adâncul apelor. Românul privește totdeauna, în tandem vertical, cerul și pământul. Acolo, sus, se află, Soarele, ploaia și Dumnezeu; aici, jos, se află Pământul, cu hrana, căldura și răcoarea lui, cel din care venim și cel în care ne întoarcem. De aceea, nu constrângerile venite de la alții, nici vecinătatea, nici comunitatea, nici disciplina riguroasă sunt importante pentru acest sedentar care se contopește cu pământul pe care calcă cu sfințenie. Important, pentru român, este locul lui sub soare, adică pământul lui, casa lui, spațiul lui, cel care se contopește cu el, care ființează împreună cu el. Iar acest proces îi este suficient lui însuși și celor care-i sunt dragi și care vin din vechime, ca un izvor, ca o determinare, ca o monadă cosmică și cognospațială contopită cu sufletul lui și cu inima lui.

Cu migratorul este însă altceva, cu totul altceva, în ontologia și filosofia spațiului. Pentru migrator, spațiul în care se naște este un spațiu gol. De aceea, pentru el, nu este importantă verticalitatea spațiului, ci orizontalitatea lui. Migratorul se naște în șaua calului. El privește totdeauna orizonturile, fie în căutarea unui loc mai bun sub soare (dar toate sau aproape toate aceste locuri sunt ocupate deja de sedentari), fie pentru găsirea unor valori create de sedentari pe care să le folosească și chiar să le prăduiască. În primul caz, este foarte posibil ca migratorul de totdeauna, ca și cel de azi, să fie doar un amărât care caută un loc mai bun de casă, un adăpost și un loc de muncă. În cel de al doilea, este vorba de acele populații migratoare războinice, organizate în hoarde, care au năvălit de atâtea ori și în spațiul românesc, obligându-i pe români să-și ascundă avutul prin peșteri, prin munți, prin locuri greu accesibile și, deopotrivă, să se apere, să ducă războaie.

Așa a fost mereu. Și tot așa este și acum. După pierderea războiului cu romanii, dacii n-au mai reușit să-și refacă marele lor stat, dar au rămas puternici, statornici și de temut în zonele lor date de la Dumnezeu: Țara Românească, Moldova și Ardealul, dar, de fapt, ei au rămas, așa cum au fost

mereu, în întreg arealul, de la Adriatica până la Carpații Albi, de la Bug până departe, spre Vest, de o parte și de alta a marelui fluviu, locul sfânt al românului sub soare. Dovadă: puternicele comunități românești de astăzi, comunități care, în pofida unui război continuu dus de migratorii sedentarizați în mari imperii împotriva lor, continuă să existe și azi. Existența românilor nu a fost însă condiționată de non-existența altora (românul spune că este loc destul sub soare pentru toată lumea, iar Cantemir scria, în *Descriptio Moldaviae*, că nicăieri, în lume, nu sunt atâtea seminții la un loc), ci de filosofia spațiului plin, a spațiului bogat, a spațiului umanizat și de vecinătatea liniștită. Spațiul românesc, în pofida uriașelor presiuni ale populațiilor migratoare și ale populațiilor războinice migratoare, dar, mai ales, în Evul Mediu și în timpurile moderne, ale imperiilor care s-au dezvoltat în această parte de lume și care erau cele mai puternice imperii ale timpului – Imperiul Țarist (Rus), Imperiul Habsburgic (Austro-Ungar) și Imperiul Otoman –, a continuat nu doar să existe, ci și să-și păstreze caracteristicile sale umanizatoare, calde, primitive. Procesul de ființare românească în spațiul dat de Dumnezeu s-a continuat chiar în condițiile în care arealul geopolitic carpato-danubiano-pontic era unul de zonă de falie geopolitică și geostrategică agitată între aceste trei mari imperii. Într-o formă sau alta, toate cele trei mari imperii, dar mai ales Imperiul Țarist, vizau cele patru culoare strategice Est-Vest (sau Vest-Est) în varianta confruntării Est-Vest: *culoarul strategic al Mării Baltice, culoarul strategic central european (Galiția Occidentală, nordul lanțului muntos European, Normandia); culoarul strategic al Dunării și culoarul strategic maritim de sud (Marea Neagră, strâmtorile, Marea Egee, Marea Adriatică, Marea Mediterană).*

Prima mare rocadă terestră între aceste culoare strategice era (este și acum) situată între Marea Neagră și Marea Baltică, într-o fâșie care cuprindea teritoriul Republicii Moldova de azi (între Prut și Nistru), Galiția, o parte din Belarus și teritoriile Țărilor Baltice. Este vorba de o fâșie de continent de o importanță colosală în manevra strategică terestră de pe o direcție strategică pe alta, situată între cele două mări, în confruntarea Est-Vest (Vest-Est).

În acest timp, teritoriul românesc dintre Dunăre și Carpații Meridionali (cel al Țării Românești) se constituia într-un fel de *zonă de siguranță strategică pentru Imperiul Otoman*, iar teritoriul Moldovei, situat între Prut și Carpații Orientali, reprezenta o *zonă de siguranță strategică* pentru Imperiul Rus. Aceste spații de siguranță strategică (spații tampon) trebuie să fie suficient de mari pentru a permite manevre strategice pe direcții (linii) exterioare, dar nu prea mari pentru a nu pune probleme de suveranitate și independență și alte probleme imperiului respectiv.

Imperiul Habsburgic a fost nevoit să-și constituie o *zonă de siguranță strategică interioară*, cam în regiunea județelor Covasna, Harghita și Mureș

de azi, care avea, se pare, în conceptul strategic austro-ungar, o triplă funcțiune: asigurarea acțiunii unor detașamente înaintate în caz de atac din partea Imperiului Rus și/sau a celui Otoman; constituirea într-o bază de plecare pentru manevre strategice ofensive sau defensive pe linii interioare pe direcția culoarului strategic central european, spre Galiția Occidentală și Bucovina de, și pe direcția Porții Focșanilor, pentru a ajunge rapid la Gurile Dunării; asigurarea condițiilor necesare pentru a se realiza, la momentul oportun, o ieșire la Marea Neagră, prin forțarea porții Focșanilor și cucerirea gurilor Dunării, pe această direcție strategică estică (visul de totdeauna al Vienei lui Franz Josef).

Este limpede că, în aceste condiții, niciunul din aceste imperii colosale nu ar fi permis, sub nicio formă, repetarea situației din 1600-1601, când Mihai Viteazul a arătat că se poate realiza din nou unitatea spațiului românesc și refacerea României în granițele firești ale Daciei.

Niciodată, de la Mihai Viteazul până la 1859, nimeni (cu excepția pașoptiștilor și a unor intelectuali de marcă ai României moderne, ulterior și a lui Eminescu) nu a fost în stare să încerce măcar să arate că visul de unitate al românilor, în spațiul lor natural, în spațiul lor firesc, mai poate fi realizabil. Unirea Țării Românești cu Moldova de la 1859 a fost, după secole, primul pas ferm în realizarea visului Unirii. Războiul de Independență de la 1877-1878 a reaprins oarecum speranța, dar realitățile dure ale acelor timpuri și presiunile uriașe ale imperiilor care continuau să domine spațiul european nu numai că nu au permis acest lucru, dar au făcut tot ce a fost posibil (amenințări, dezbinări, diversiuni etc.) pentru ca nimeni să nu gândească vreodată că ar putea fi posibilă reunificarea teritoriului românesc în arealul vechii Dacii.

Dar românii n-au renunțat niciodată să creadă, să viseze, să spere și chiar să se pregătească pentru o astfel de eventualitate. Reunirea românilor într-o mare țară – țara lor – era, într-o formă sau alta, în sufletele tuturor, ca un destin sacru, ca o lege naturală, care trebuia să se împlinească..

Dar reunificarea spațiului românesc, oricât ar fi fost ea de firească, de necesară și de legitimă, nu putea fi posibilă decât dacă și numai dacă cele trei imperii – Rus, Otoman și Habsburgic – ar fi permis acest lucru sau s-ar fi destrămat. Dar cum să se destrame niște imperii care dominau Europa, care reprezentau un *modus vivendi* european și euro-asiatic la acea vreme și de care nu se putea atinge nici Dumnezeu!?

Primul Război Mondial a reaprins această speranță. Dacă a fost posibilă unirea celor două țări românești de la 1859, de ce n-ar fi posibilă și reîntregirea de jure și de facto a teritoriului României în granițele naturale firești ale românismului, adică ale vechii Dacii? Chiar dacă trecuseră mai bine de 18 secole de la distrugerea Daciei...

Oamenii politici ai vremii, în consonanță cu simțirile și voința poporului român, dar și cu teama unui posibil eșec distrugător, au optat, în cele din urmă, pentru intrarea în război, alături de puterile Antantei. Era vorba de intrarea într-un război care nu era al nostru, pe care nu-l declanșaserăm noi pentru a ne unifica țara, pentru a pune capăt exploatării nemiloase, umilințelor și tuturor nenorocirilor suportate de poporul român în ultimele două milenii, ci al marilor puteri europene, care-și disputau ce și-au disputat ele totdeauna: puterea, influența și dominanța politică, economică și strategică.

Incidentul de la Sarajevo a fost doar un pretext. Forțele erau deja în dispozitive. Deși țara noastră era condusă de un rege german, România a intrat în război împotriva Germaniei și Austro-Ungariei, pentru unificarea țării, alături de țările Antantei. Forța uriașă a acestui spațiu românesc, totdeauna umanizat și puternic personalizat, trecuse dincolo de simțire, devenise voință și realitate directă, intrinsecă. Devenise ideal. Antanta avea nevoie de prezența României. Avea nevoie de frontul românesc. Armatele inamice trebuiau dispersate și lovite pe părți. Conducerea de atunci a României a înțeles cum nu se poate mai bine această necesitate, dar era greu de luat o decizie. Nimeni nu știa ce avea să se întâmple. Se știa doar cum va începe războiul, nu și cum se va termina. Pentru noi, uriașul război european era, deopotrivă, o spaimă, dar și o speranță. Războiul celor puternici putea să ne spulbere definitiv, sau, dimpotrivă, să ne ofere prilejul să ne unificăm țara. Pentru că – toți cei de atunci o știau – venise vremea națiunilor...

2. Între ancestral, sacru și vital

România a optat. Promisiunile Antantei erau tentante, iar teama de o ripostă cumplită a puterilor Centrale nu era nici ea de neluat în seamă, ci dimpotrivă. Frământările oamenilor politici de atunci se cunosc. Dar războiul își urma imperturbabil cursul său monstruos. Bătăliile de pe frontul din Vest erau îngrozitoare. Cam tot ce avea mai bun și mai valoros civilizația europeană din acea vreme a fost aruncat în bătăliile acelea de coșmar. Parcă reînviase spiritul distrugător al ultimelor fulgere ale războaielor antichității, când armatele se nimiceau aproape în totalitate pe câmpurile de bătaie. La 21 februarie 1916, începuse bătălia de la Verdun, mai exact, abatorul de la Verdun. Exista deja experiența cumplită a Bătăliei de pe Marna, din septembrie 1914.

Antanta avea nevoie de deschiderea frontului românesc. România avea nevoie ca de aer de acest război al nostru, pentru marea unire, pentru împlinirea visului de 1810 ani al populației românești din acest colț de lume, deși nu era pregătită în vederea unui astfel de efort colosal. Deja, Marna și Verdun, cu hecatombele lor de morți, începuseră să încremenească în poziții

sub furia focului celor mai puternice mijloace de război ale vremii, iar luna iulie 1916 avea să fie un fel de summum al măcelului. Era neapărată nevoie de o supapă care să schimbe raportul de forțe și să ofere o șansă Antantei să obțină succesul strategic scontat.

Capitalele Vestului nu se așteptaseră la o astfel de încrâncenare. Berlinul și Viena contau pe un război rapid, pe un război de mișcare, prin care să obțină în timp util supremația strategică și operațională, Parisul și Londra contau, tot așa, pe forța uriașă a manevrei, pe noile tehnologii, pe impactul introducerii tancului în luptă, pe josul strategic al uriașelor fronturi care creșteră dureros și ucigător bătrânul continent european, dând însă și o șansă afirmării unei mari puteri emergente pe atunci, Statele Unite ale Americii, mare putere care, peste ani (dar începând chiar de atunci), avea să devină marea dominatoare economică, tehnologică, strategică și informațională a lumii.

Analizând Primul Război Mondial, J. R. Barber arăta că este vorba de „un război de cinci ani care a izbucnit în 1914, «unde, în Balcani», un «colț uitat al Europei». Această confruntare, scria Barber, „printr-o escaladare iresponsabilă a loviturilor reciproce, a provocărilor și ambițiilor nemăsurate ale celor mai mari puteri industriale ale lumii, a luat dimensiuni apocaliptice, inaugurând un secol de «violență» la scară planetară. Un conflict de asemenea proporții – soldat cu peste 9 milioane de morți pe câmpurile de luptă și cu un bilanț al costurilor militare de 961 miliarde franci aur «a fost generat, în principiu, de un ardent naționalism și de influența celor două sisteme potrivnice de alianțe.»¹¹⁷

Acest naționalism de-a dreptul exploziv, era unul de tip identitar, cu un rol de motor gata de start pentru o nouă construcție europeană – Europa națiunilor și nu a popoarelor subjugate de imperii –, dar și pentru restabilirea echilibrului de putere și pentru eliberarea unor civilizații înăbușite sub presiunea uriașă a puterilor vremii. Desigur, și asta poate fi o iluzie. Puterea discreționară nu va accepta niciodată pierderea puterii, egalitatea și democrația, așa cum se întâmplă și astăzi. Dar vremea ieșirii din cătușe sosise și națiunile europene subjugate doreau să se folosească cu orice preț de acest prilej. Așa cum am făcut-o și noi, românii. Primul război mondial s-a extins rapid, ca un foc de benzină, intempestiv, dar și irațional, cuprinzând și inflamând 28 de țări care totalizau o populație de peste 1,5 miliarde de oameni.¹¹⁸

Dar, din acest conflict nu va ieși învingătoare nici o mare putere din Europa, ci o altă mare putere care, după finalul războiului, își va începe epoca sa de dominare categorică, dar și de mare responsabilitate, asupra

¹¹⁷ *Enciclopedia Primului Război Mondial*, Editura Teora, p. 9

¹¹⁸ *Arta militară de-a lungul mileniilor*, vol. II, Editura CTEA, București, p. 160

mapamondului: Statele Unite ale Americii.¹¹⁹ Și au mai ieșit învingătoare din această teribilă confruntare, statele din Carpați și din Balcani, din Europa Centrală și din Sudul continentului, care au devenit suverane și independente. Dar drumul până aici nu a fost atât de ușor, ci, dimpotrivă, a costat foarte mult.

Puternicele națiuni ale Europei își ieșiseră ele însele peste margini, datorită, pe de o parte, militarizării și dezvoltării economice foarte puternice. Se detașau, în Europa, Germania, și, pe continentul american, Statele Unite. Așa numita „pace germană“, instaurată o dată cu întemeierea Reichului wilhelmian, a dus la afirmarea puternică a Germaniei, cam în același mod în care se produce și azi revirimentul Berlinului.¹²⁰

După ce frontul din Vest s-a stabilizat pe aliniamentul St. Michel, Verdun, Compiègne, Bray, Somme, Arras, Armentières la Lys, Ipres, Dixmunde, la 70 km est Calais, între Elveția și Marea Nordului, comandamentul german a renunțat la ofensiva din vest și și-a concentrat efortul pe Frontul din Est¹²¹

Românii anului 1916, anul intrării României în prima mare conflagrație mondială, au așteptat, au privit și au înțeles cu sfințenie acest război. Și au participat cu entuziasm, cu tot ce au putut și, mai ales, cu eroism și încrâncenare la el. Iar planul nostru de război, îndelung chibzuit, a fost unul pe măsură. Adică, bun, pentru unii dintre cei care l-au pus în aplicare, catastrofic și chiar monstruos pentru alții, inclusiv în opinia unui dintre marii comandanți militari români din acest război, mareșalul Alexandru Averescu. La finalul războiului, inițiatorul ofensivei de la Mărăști afirma: „Punerea în aplicare a monstruosului nostru plan a fost nu mai puțin monstruoasă.” Da, era, într-adevăr, monstruos să deschizi două fronturi, unul pe Dunăre și altul pe munți, când n-ai nici forțele, nici armele, nici mijloacele și nici sprijinul necesar. Occidentul era încorsetat de Verdun și de celelalte fronturi, rușii erau plini de importanța lor, de interesul lor și, în final, de ideile lor revoluționare, iar românii nu făcuseră instrucția în munți, nici la fluviu, n-aveau suficiente tunuri, nici mitraliere și nici măcar puști. Aveau însă idealul unirii și voința de a fi liberi și independenți între națiunile Europei, așa cum nu mai fuseseră de aproape două mii de ani.

S-a aplicat Ipoteza B3 sau Ipoteza Z, care prevedea, cum bine se știe, acțiuni de mare amploare, în cooperare cu armatele ruse din Galiția și Bucovina și cu armata aliată de la Salonic, pe două fronturi: a) pe frontul de Nord și Nord Vest, împotriva Puterilor Centrale; b) pe frontul de Sud, în

¹¹⁹ *Arta militară de-a lungul mileniilor*, vol II, Editura CTEA, București, p. 162

¹²⁰ Academia militară, *Curs de istoria artei militare*, volumul II, București, 1990, p. 186.

¹²¹ *Arta militară de-a lungul mileniilor*, vol. II, Editura CTEA, p. 162

cooperare cu forțe rusești și cu armata aliată din Grecia, împotriva forțelor Bulgariei și Germaniei.

Acțiunile de pe frontul de Nord și de Nord-Vest – unul dintre cele mai lungi fronturi din Primul Război Mondial – trebuiau să fie, după operația de acoperire, predominant ofensive, rapide, surprinzătoare și ferme. Așa au și fost. Dar, din motive mai mult sau mai puțin justificate, ele au fost oprite la momentul cel mai nepotrivit, dându-i posibilitatea lui Falkenhayn să aducă în Transilvania două armate de salvare și să schimbe radical situația frontului. Dar asta o știm acum, la o sută de ani de la acele evenimente. Atunci, era mai greu de înțeles. Această manevră strategică de mare amploare a lui Falkenhayn a fost efectuată în coordonare foarte bună cu manevra de diversiune efectuată de Mackensen pe frontul din Sud, amenințând capitala României. Această amenințare asupra Capitalei a generat foarte multă îngrijorare, ceea ce a determinat conducerea de atunci să ia rapid o decizie de cea mai mare importanță, dar cu urmări grave pentru cele două fronturi românești.

În urma Consiliului de Război de la Periș, locul unde se afla Marele Cartier General, planul strategic inițial – un plan care putea fi chiar foarte bun, dacă ar fi fost aplicat cu rigoare, curaj și o asigurare logistică temeinică – a fost modificat, schimbându-se radical paradigma războiului românesc și efortul strategic esențial. Sub presiunea manevrei spărgătorului de fronturi, efortul principal al armatei române a fost mutat, intempestiv și precipitat, de pe frontul de Nord și Nord-Vest, pe frontul de Sud. Pe frontul de Nord și Nord-Vest, s-a trecut la apărare, în inferioritate numerică și, mai ales, tehnologică, păstrându-se aici doar 10 divizii, prost dotate, iar pe frontul de Sud, după dezastrul de la Turtucaia, au fost aduse forțe din Nord, mizându-se pe aportul predominant ofensiv al celor 16 divizii de infanterie și una de cavalerie române, la care se adăugau două divizii rusești, o divizie sârbă și, evident, efortul armatei aliate din Grecia.

Cât de complicată, de tragică și de dramatică trebuie să fi fost manevra strategică pe linii interioare dintre două fronturi situate la sute de kilometri unul de celălalt, sub presiunile unui inamic experimentat, care-și adusesese aici cei mai teribili generali ai timpului – Erik von Falkenhayn și Anton Ludwig August von Mackensen, spărgătorul de fronturi –, plus cele mai teribile mari unități de manevră cunoscute vreodată până atunci! Și, în condițiile precarității drumurilor din Muntenia, insuficienței căilor ferate, absenței unui plan minuțios privind comportamentul fiecărei unități și mari unități într-o astfel de manevră și pe spații atât de mari etc. etc., e lesne de înțeles cât de mult s-a diminuat capacitatea de luptă a unităților românești și prin ce încercări dramatice au trecut ostașii, dar și comandanții și statele majore.

Românașul – în anumite momente, având doar cu o pușcă la trei soldați – a trebuit să se lupte cu acești monștri ai războiului, să-și lase osemintele în trecători, așa cum s-a întâmplat la Pichetul Roșu, unde ostașii au fost îngropați în tranșee, stând în picioare, de bombardamentele artileriei inamice, să reziste și să ajungă, totuși, cu prețios ajutor din partea Franței, la marile victorii de la Mărăști, Mărășești și Oituz, singurele victorii ale anului 1917, dar foarte importante pentru derularea ulterioară a războiului și chiar pentru finalul lui, în pofida căderii ulterioare a frontului (datorită părăsirii în debandadă a pozițiilor de către ruși) și păcii umilitoare de la Bufta. Aici, pe aliniamentul de fier și de sânge al românilor, Mărăști, Mărășești, Oituz, a fost oprită ofensiva celor mai puternice armate ale vremii conduse de cei mai experimentați generali ai aceluia timp.

Desigur, marele nostru război de reîntregire a spațiului neamului românesc, după nu mai puțin de 1810 ani de la catastrofa din anul 106, când a căzut Sarmisegetuza, este analizat astăzi pe toate fețele și fațetele și, pe această bază, destul de bine cunoscut. Dar, așa cum a fost și este considerat întregul război din 1914-1918 – primul mare război modern, puternic tehnologizat, care a zguduit din temelii continentul european și rânduiețile complicate ale timpului din întreaga lume –, și războiul nostru (pentru că, în miezul lui, al Marele Război Mondial din 1914-1918, a existat și un uriaș război românesc, un război al nostru, Războiul nostru Vital, Războiul nostru Sacru) a fost unul cu desfășurări dramatice.

Desigur, mai marii vremii din tabăra Puterilor Centrale, inamicii Armatei Române din acea vreme, n-au privit cu ochi buni intrarea României în război alături de Antantă și n-au pierdut nici un prilej, nici atunci, nici în secolul care s-a scurs de la acele evenimente, să critice comandamentele românești, generalii români, laudând însă eroismul soldatului român. Unele dintre aceste critici sunt, cum bine știm, întemeiate, altele poartă amprenta aroganței mai marilor vremii față de năpăstuita națiune română din Carpați. Și astăzi, la un secol de la încheierea aceluia mare război, sunt unii care cred (sau nu) – și o spun în gura mare – că stăpânirea austro-ungară în Ardeal a fost benefică pentru populația de acolo și, de aceea, ardelenii sunt superiori, la toate capitolele celor din vechiul regat. Iar alții fac tot ce este posibil pentru a crea din nou o situație care să permită refragmentarea spațiului românesc cel puțin în vechile provincii dinaintea Marelui război. Foarte puțini sunt cei care mai spun astăzi în mod public, dintr-o adâncă și fermă convingere, că românii din România sunt cel mai vechi și mai unitar popor din Europa, mai ales în ceea ce privește limba, cultura ancestrală, locuirea continuă pe teritoriul pe care au apărut, relațiile cu vecinii, toleranța față de alte seminții, răbdarea și bunătatea față de semenii.

După ofensiva din Transilvania, ofensivă care, dacă ar fi fost continuată, ar fi dus la închiderea Porții Mureșului și la bararea manevrei lui

Falklenhayn, precum și la deschiderea direcției strategice spre Budapesta și Viena, din culoarul strategic al Dunării și din culoarul strategic central european, cu posibile efecte catastrofale pe toate fronturile, pentru Puterile Centrale, a urmat o perioadă extrem de grea de retragere strategică intempestivă a unităților și marilor unități românești de pe frontul de Nord și Nord-Vest. A fost o retragere grea, cu pierderi foarte mari, care a trebuit să rezolve, deopotrivă, prevenirea încercuirii grupării de forțe de la Sibiu, zădărnicierea manevrei de întoarcere a Corpului Alpin bavarez (dar acest corp, format din unități de elită, foarte experimentate și bine echipate, și-a îndeplinit misiunea). Așa cum bine se știe, armata română nu se pregătise pentru acțiuni în teren muntos, întrucât conducerea de la București, considera instrucția în munți ca inutilă, de vreme ce eram, înainte de război, în relații bune cu Imperiul Austro-Ungar.

Datorită unui complex de cauze (unele care ne-au aparținut), schimbărilor bruște și total neinspirate și nejustificate de paradigmă strategică, necunoașterii profunde a forțelor inamice, neînțelegerii planurilor celor doi faimoși generali germani, produși ai școlii de la Berlin, slabei dotări, slabei instruirii a noilor contingente, precum și unor orgolii ale unora dintre generali români etc., altele ținând de comportamentul rușilor, neinteresăți prea mult de această direcție strategică și de apărarea teritoriului românesc¹²², dar care ar fi trebuit să sprijine mai substanțial acțiunile noastre, mai ales pe timpul retragerii (deși, până la debandada din toamna 1917 din Rusia, au ținut frontul în Galiția și în Bucovina), toate rezistențele organizate pe aliniamentele intermediare, au căzut.

Totuși, armata română a respins toate atacurile inamice pe crestele pe crestele Carpaților Orientali, a păstrat trecătorile și a făcut posibilă stabilizarea frontului pe Carpații Orientali și în Poarta Focșanilor.

Marele Cartier General, condus în această etapă a războiului de generalul Prezan, și-a intrat pe deplin în rol. Apărarea a fost temeinic organizată, iar misiunea franceză, condusă de generalul Henri Mathias Berthelot, a adus, în fine, umărul Occidentului, de care era atâta nevoie aici, așa cum trebuia să o facă de la început (dacă ar fi fost posibil), prin deschiderea frontului de la Salonic, pe timpul ofensivei Armatei Române în Transilvania, când războiul își avea etapa sa de mișcare în plină desfășurare. Niciodată nu este însă prea târziu, chiar dacă fronturile se stabilizaseră în Vest și se trecuse la un cumplit război de uzură.

Tot acest război al nostru (spun „al nostru” pentru că, în afară de faptul că s-a desfășurat pe teritoriul României, toți românii au participat, într-

¹²² Generalii ruși au spus de la început că apărarea trebuie organizată pe Siret, pentru a economisi forțe, urmând ca teritoriul României să fie eliberat după aceea, prin acțiuni ofensive adecvate.

o formă sau alta la el) a consemnat un comportament de excepție al soldatului român, al țăranului român și al intelectualului român. Chiar dacă nepăsarea politicianilor de atunci (ca și a celor de azi) față de armată, de dotarea ei cu mijloace de luptă moderne, de instruirea și respectul ei, ca și acum, în anii de grație 1990-2017, ca și în preajma celui de-Al Doilea Război Mondial, un alt mare război în care, noi, românii, am avut Războiul nostru Sfânt, Războiul nostru Vital de păstrare și întregire a țării, în urma rapturilor teritoriale făcute prin dictatul de la Viena, a lăsat de dorit.

Așa a fost mai mereu.

Ce s-a obținut, cu preț de sânge, din ce ni s-a luat, s-a pierdut prin siretlicuri, aranjamente, rapțiuni, presiuni sau alte mașinațiuni specifice fiecăreia dintre vremurile ticăloase, dar toate având parcă un numitor comun: incapacitatea celor care au condus țara de a înțelege că, pe Terra interesului conflictual, a lăcomiei puterii discreționare și a dreptului forței, pacea este totdeauna dulce și frumoasă pentru cei puternici, dar relativă, iar războiul este totdeauna continuu, diferit de la o epocă la alta, subversiv, ticălos și necruțător. La 22 de ani după încheierea Războiului nostru Sfânt de Reîntregire a Neamului și a spațiului nostru românesc esențial, au urmat rapturile teritoriale din 1940, prin ultimatumul sovietic și prin dictatul de la Viena.

Acum, la o sută de ani, încep iarăși presiunile, De fapt, nu încep, ci se continuă. Așa a fost mereu pe pământul acesta de intrare în sanctuarul Vestului.

De unde rezultă că pregătirea pentru apărarea țării trebuie să fie continuă, intensă și totdeauna actualizată. A trăi, azi, ca și ieri, pe planeta Pământ, înseamnă a lupta. Iar a lupta înseamnă a înțelege că numai puterea înțeleaptă și echilibrată, puternica dezvoltare economică și socială, buna măsură și cunoașterea exactă a vremurilor, respectul creierelor și al valorilor, în care componenta militară are rolul ei de neînlocuit, cel de monadă a războiului național sacru, a ultimei rațiuni, a ultimei cetăți și a ultimei creste, într-o lume care se înarmează continuu, reprezintă garanția că vom mai exista și mâine, sub semnul duratei, pe acest pământ al miracolelor uluitoare și catastrofelor sublime. De aici nu rezultă că trebuie să trăim în dușmănie cu vecinii și cu celelalte țări de pe Mapamond, ci doar că, trăind în respect și în prețuirea vieții, a păcii și a vecinătății liniștite, trebuie să avem totdeauna și mijloacele necesare pentru apărarea noastră.

În acest război, au căzut 330.000 de militari români, iar 85.000 au fost grav răniți. Se adaugă 15.000 de ofițeri și trupă, 60.000 de ofițeri și soldați care au fost grav răniți și 20.000 de militari cu grade superioare având sechele pe viață. Peste 700.000 de civili și-au găsit sfârșitul, în acest război, din cauza bolilor și a suferințelor cauzate de război.

Din anul 106 încoace, exceptând campaniile lui Mihai Viteazul din 1600-1601 și războaiele voievozilor și domnitorilor pentru apărarea identităților românești (condamnate la divizare și separare) împotriva migratorilor războinici și imperiilor vremii, noi n-am avut niciodată un mare război, doar al nostru, împotriva celor care ne-au înrobit pământul și viața. De ce? Probabil, pentru că noi nu suntem făcuți pentru așa-ceva, pentru că noi nu suntem o națiune a războiului – chiar dacă ne-am reunit printr-un mare război –, pentru că noi nu suntem războinici, ci doar oameni ai spațiului plin, adică ai pământului și ai casei de acasă. Toate războaiele noastre – atâtea câte au fost (și au fost destule!) – au fost războaie de supraviețuire, războaie vitale, războaie sacre. Iar cel mai mare dintre ele a fost Marele Nostru Război Sfânt de Reîntregire a Pământului și a Neamului din 1916-1918, integrat însă, dramatic și complicat, în Primul Război Mondial, care l-a făcut nu numai posibil, ci și viabil.

3. Timpul renașterii, timpul redeșteptării

Peste tot, în spațiul românesc, există, așa cum există în toate locurile bătăliilor noastre din Primul Război Mondial, câștigate sau pierdute, nu doar morminte, păduri de cruci, cimitire, și monumente, unde se depun, an de an, coroane și flori, ci și efecte pe termen lung ale acelor încrâncenări cruciale. Memoria colectivă le replantează în copacul timpului, iar timpul le pulverizează omenirii, deopotrivă, prin frunze și flori, dar și prin scuturi puternice împotriva unor noi atacuri subtile, malefice, revanșarde. După Marele Război, a urmat un alt război, cel de-Al Doilea Război Mondial – mult mai mare –, cu 55 de milioane de morți și cu distrugerii imense, iar după acesta a urmat un Război Rece, un război al reînarmărilor, al proliferării, gigantizării și miniaturizării armei nucleare, al armelor inteligente, al invizibilității, subtilității și al armelor cognitive. Forțele s-au re poziționat în dispozitive gata de luptă, mințile s-au remodelat după interese antiumane, anti-timp și anti-limite, cerul s-a umplut de drone și de invizibilități, iar cognospațiul, de fel de fel de vectori cyber sau de căutători de universuri paralele...

Măine, când toate acestea se vor declanșa, probabil că vom trece cu toții într-o altă dimensiune, precum „mama”, în timpul unuia dintre accelerările de 40 de teravolți din acceleratorul de la Cern, sau noile echipaje cognocosmice care vor trece voios de centurile van Allen, cu vehicule cu motoare gravitaționale sau antigravitaționale și vor deschide drumuri spre exoplanete... Dar, înainte de a face asta – și, precis, cândva, o vom face! –, va trebui să redescoperim pământul de pe Terra, din care venim sau în care abia am ajuns, pe care ni l-am implantat în suflet și din care ne nutrim, sub efectul razelor de soare care ne vin de la Dumnezeuul nostru din Univers. Noi,

românii, va trebui să redescoperim cine suntem și ce căutăm pe acest pământ din care, în și prin care ființăm, întrucât ecuația noastră este legată de gând, de pământ și de cer, de cei care au murit pentru ca noi să existăm și de cei care vor trăi atunci când noi vom înțelege că menirea noastră este să trăim și, deopotrivă, să murim pentru ei. Atunci când va trebui să o facem.

Cimitirele de azi ale românilor în care își dorm somnul de veci deopotrivă cei căzuți în Marele nostru Război și inamicii noștri de atunci, în același pământ pe care și pentru care au luptat. Acest colț de lume este, aici, la noi, de mii de ani, așa cum o arată și cele mai recente cercetări și descoperiri, inclusiv prin teste ADN, pământul nostru sfânt. Este adevărat că tot pământul, indiferent pe ce continent, în ce adânc de ocean și pe care munte s-ar afla, aparține oamenilor, așa cum și oamenii aparțin pământului. Dar, în acest moment al evoluției civilizației oamenilor pe planeta Pământ spre treapta ei superioară, spre treapta ei unificatoare și eliberatoare – cea a civilizației cunoașterii, a cognocivilizației –, reidentificarea identităților și reasezarea lor în spațiile ancestrale lăsate de la Dumnezeu este nu numai necesară, ci și obligatorie. Nu putem fi toți o apă și un pământ, dacă am uitat cine suntem, de unde și cum venim. Și chiar dacă o astfel de etapă intră în conflict cu interesul marilor corporații, cu cel al celor care se cred stăpânii lumii, cu cel al identităților economico-financiare sau de altă natură aflate dintotdeauna și pentru totdeauna în competiție pe viață și pe moarte pentru putere, influență, piețe și resurse, ea este absolut necesară pentru suprema integrare din întoarcerea lumii la limpezimea izvoarelor din care vine și provine. Noi, toți oamenii, fiecare din noi fiind unic și irepetabil pe planeta Pământ și în Univers, avem nevoie, deopotrivă, de propria noastră identitate și de propria noastră comunitate. Războiul nostru sacru din cadrul Primului Război Mondial asta a făcut: ne-a adunat în celula din care facem parte, în ADN-ul nostru inițial și în ADN-ul nostru mesager. Ne-a adunat în propria noastră identitate. Pentru că, fără identitate, nu este posibil nimic. Nici măcar propria-ți existență. Ca ființă și ființare.

În loc de concluzii

Din păcate, războiul face parte intrinsecă din viața noastră. În timp, el a trecut, de la definiția lui oarecum restrânsă – cea clasică, clausewitziană, de continuare a politicii prin mijloace violente, care aducea, în prim-plan, politicile strategiile, operațiile și armele de foc –, la una generalizată, transparentă la semnificație, polisemantică, fluidă și flexibilă, care include orice mijloace de luptă (economice, politice, militare, psihologice, media, cognitive etc.), orice dimensiune și orice nivel de confruntare.

În aceste condiții, deși războiul este, practic, scos în afara legii prin Carta ONU și prin aproape toate tratatele, convențiile și acordurile care s-au

alcătuit de la prima conflagrație mondială încoace, se legitimează, de drept și de fapt, războiul, atât ca mijloc de confruntare simetrică, disimetrică și asimetrică, clasică, modernă, antiteroristă, contrateroristă, pentru protecția și impunerea păcii etc., cât și ca modalitate de impunere, prin mijlocirea forței, sancțiunilor și amenințărilor de orice fel, a unui anumit tip de comportament. Fiecare națiune de pe acest pământ are însă un moment sacru din existența ei, momentul său identitar, momentul în care propria-i ființare a devenit conștientă de sine și, prin propria-i interioritate, s-a transformat în cultură, în patrimoniu, în identitate civilizațională. Acest moment sacru – pentru noi, românii, Marele Nostu Război din 1916-1919 de Reîntregire a Neamului și a Spațiului nostru milenar – este echivalentul unui reper de bază, unui pilon identitar, în care și prin care Spațiul, Timpul și Gândul se contopesc în aceeași rațiunea necesară și suficientă existenței noastre pe acest pământ.

Bibliografie

1. *Istoria militară a poporului român*, vol. V, Editura Militară, București, 1989
2. *România în anii primului Război Mondial*, Editura Militară, București, 1987
3. Gérard Chaliand, *Anthologie mondiale de la stratégie des origines au nucléaire*, Robert Laffont, Paris, 1990, p. XIX.
4. Leonard Velcescu, *Les daces dans la sculpture romaine, étude d'iconographie antique*. Front Cover. Presses littéraires, 2010
5. *Enciclopedia Primului Război Mondial*, Editura Teora, p. 9
6. *Arta militară de-a lungul mileniilor*, vol. I și II, Editura CTEA, București, 2004
7. *Recondiționarea condiției umane și amurgul libertății*, în revista Univers Strategic, Nr. 26/2016, pp. 9-18, <http://iss.ucdc.ro/revista-pdf/us26.pdf>

DURABILITATEA ÎN DEZVOLTAREA DURABILĂ

- La durabilité dans le développement durable -

Rezumat

Dezvoltarea durabilă a unei societăți implică un set de provocări, pericole și chiar amenințări dinamice, de un tip cu totul deosebit, tocmai datorită unei structuri de rezistență bazate pe componente nedegradabile. Deși nedegradabilitatea pare a fi însă în contradicție cu vocația dezvoltării durabile de azi și, mai ales, de mâine, care presupune, în condițiile societății de consum și chiar ale societății post-consum, accelerarea ciclurilor de înlocuire, resetarea durabilității concomitent cu micșorarea duratei de viață a produselor, serviciilor și chiar a acțiunii eficiente, problema securității și apărării sistemelor și proceselor endogene și exogene, ca și a societății în ansamblul ei, se complică și se amplifică. Parțial, ea se demilitarizează, în sensul implicării tot mai mari a factorilor nemilitari în procesele securității intrinseci, de produs, de sistem și de proces, factorul militar, cu tot universul lui de forțe, mijloace, resurse și acțiuni, rămâne unul dintre pilonii de rezistență și de forță activă, reactivă și disuasivă ai unei națiuni, alături de cultură, îndeosebi de credință, și de mediul academic, făuritor de educație, de valori cognitive și de cognocivilizație.

Cuvinte-cheie: dezvoltare, durabilitate, rezistență, educație, cultură, cognocivilizație

Résumé

Le développement durable d'une société implique un set de défis et même de menaces dynamiques, tout à fait différents, justement déterminées par une structure de résistance basée sur des composantes non-dégradable. Bien que la non-dégradation semblerait se positionner en contradiction avec la vocation du développement durable d'aujourd'hui et surtout de demain, qui, en conditions de la accélération des cycles de la société de consommation et même de la société post-consommation, suppose l'accélération des cycles de remplacement, resetassions de la durabilité en même temps avec la

diminution de la durée de vie des produits, des services et même de l'action efficiente, le problème de la sécurité et de la défense des systèmes et de processus endogènes et exogènes, comme celui de la société en ensemble, se complique et s'amplifie. On le démilitariserait partiellement, par l'implication de facteurs non-militaires dans les processus de la sécurité intrinsèque, de produit, de système et de processus, le facteur militaire, avec tout son univers de forces, moyens, ressources et actions, demeure l'un de piliers de résistance et de force active, réactive et dissuasive de la nation, à côté de la culture, notamment de la Croyance, et de milieu académique, le générateur d'éducation, des valeurs cognitives et de cognocivilisation

Mots-clefs: développement, durabilité, résistance, éducation, culture, cognocivilisation

Argument

Dezvoltarea durabilă a societății, departe de a fi doar o mișcare lineară cu sens unic, deși dezvoltarea presupune existența unei orientări clare și distincte și, deci, a unui sens, atinge, de fapt, complexitatea. Complexitatea este una dintre caracteristicile fundamentale ale sistemelor dinamice. Existența și evoluția acestora nu sunt lineare, ci nelineare, complicate și, în mare măsură, chiar imprevizibile. Complexitatea rezultă atât din arhitectura nelineară, complicată și variabilă a unei societăți, cât și din fluidul integrator al acesteia, care se generează și se alimentează de acțiunea umană eficientă, de potențialul uman creativ și inepuizabil.

Durabilitatea presupune, dincolo de temeinicia construcției, și o anumită întreținere a acesteia, o anumită reversibilitate, un feed-back optim și necesar. Nimic nu poate exista sub semnul duratei, dacă durata nu este necesară, atât în sine, ca „ființare” a ceea ce durează (durata prin ființare), cât și ca exterioritate, ca importanță pentru altul (durata ca necesitate). Deși durata în natură și durata în societate par a nu fi diferite – durata fiind existența în timp a unui obiect, a unui produs, a unui concept etc. etc. – există, totuși, unele nuanțe care n-ar trebui nebagate în seamă. În timp, aceste nuanțe pot deveni chiar esențe. La urma urmei, tot ce există merită, deopotrivă, să existe, să dureze, dar și să piară. Nimic nu este veșnic pe lumea aceasta, nici măcar veșnicia. Stejarii, oricât sunt ei de stejari, în vreo opt secole îmbătrânesc și ei, se usucă și cad, pentru că mama natura trebuie să facă loc pe pământ și sub soare stejarilor tineri. Dar această durată nu depinde numai de ciclurile vieții – chiar și neființele au durată –, ci de multe alte lucruri care există sau care se întâmplă. Unul dintre ele este chiar omul.

Cel care are o secure și un ferăstrău, cu tot ce a fost înainte, până dincolo de piatra cioplită, și cu tot ce a urmat, până la acceleratorul de particule și la zborul în Cosmos, și care și-a făcut și își face mereu, cât vrea el și cum vrea el – cel puțin, așa cred unii dintre noi – propria sa natură, unde, bineînțeles, intră și conceptul duratei. El nu are nevoie de stejarul bătrân, putrezit din picioare la 800 de ani, ci de stejarul tânăr, în putere, pe care să-l taie la timpul potrivit (pentru om, pentru interesele sale) și să-l treacă din durata lui în sine, în durata pentru altul, în durata pentru el, pentru om. Trunchiul de stejar pus decojit, pus în temelie sau în peretele casei, durează mai mult de un secol... Dar casa durează nu cât vrea ea, ci cât vrea omul care o folosește. În momentul când nu-i mai place, o distruge și face alta. Nu din stejar și pământ, ci din beton, fier și sticlă, din materiale compozite și, cine știe, mâine, poate din material cosmic, nedegradabil...

Dintr-o dată, el, marele Om, devine demiurgul lucrurilor, faptelor, gândurilor, conceptelor, teoriilor și creațiilor de tot felul, adică a tot sau a aproape tot ce ține de modul lui de viață – unele lucruri, fapte, evenimente și concepte sedimentate în patrimoniul, adică în sisteme de valori cu durată infinită sau cât și cum este necesar, altele de uz curent, de nepatrimoniu –, cărora el și numai el, după criteriile sale, ca voință esențială, le hotărăște soarta.

Durabilitatea are funcții extinse, care nu sunt doar lineare și radiale, ci și protectoare, conservatoare, cu geometrie flexibilă, chiar aleatorie. Din această perspectivă, ele intră în conflict atât cu stabilitatea și conservarea esențialului durabilității, reperele fundamentale, neschimbătoare, cât și cu schimbarea, cu progresul, cele care presupun negarea datului și configurarea noii arhitecturi a datului, a complicatului, a esențialului și a sinelui. Schimbarea și, pe baza ei, progresul înseamnă nu numai avansare, adică avansare pur și simplu, ci și negare, iar durabilitatea este, esențialmente, conservare, păstrare a esențialului, adică a formei și a structurii de rezistență, dar și a detaliului, adică a fluidului care permite și asigură ființarea, și a detaliului care particularizează esențialul.

Adesea, esențialul este mai mult decât ceea ce se vede. El ține, totuși, de o esență, de o reducere la formă sau la o cheie a devenirii, a lucrului în sine, care se reproduce pe sine, dar și de liantul dintre ele, ceea ce face ca făcutul să fie făcut și păstrat așa de-a lungul timpului, iar păstratul, apărut de presiunea uriașă a sensului, a mersului înainte.

Astfel, durabilitatea unui sistem poate fi o frână în calea dezvoltării și transformării aceluși sistem, atunci când nu permite trecerea dincolo de el, trecerea dincolo de limitele lui, ieșirea peste margini.

Relațiile dintre dezvoltare și durabilitate sunt, la rândul lor, foarte complicate, întrucât nu vizează nici nucleul, nici marginalitatea, ci nemărginirea.

1. Durabilitatea și dezvoltarea durabilă

Societatea de consum a schimbat semnificativ conținutul conceptului de durată și, deci, de durabilitate în arhitectura dezvoltării. Așa cum se știe de ani buni, în societatea bazată pe consum, contează consumul. Nu contează produsul în sine – chiar dacă el se află în centru, devenind un fel de monadă, un fel de Dumnezeu sau de lucru în sine, ceva de care nu te atingi pentru că este un dat, un dat sacru –, ci durata transformării lui în bani și în putere. Pentru aceasta, managerul, producătorul și vânzătorul (comerciantul) sunt capabili de orice, de la plata unor sume exorbitante pe reclame (funcția cognitivă a procesualității economice și financiare paradoxale), până la generarea unei mașinării sofisticate de năucire a omului individual și de transformare a lui în consumator, într-o identitate dependentă de consum. Important nu este faptul că planeta, producătorii și comercianții pot să asigure produse pentru 7,5 miliarde de locuitori, câți sunt azi pe pământ, ci faptul că există pe planeta noastră 7,5 miliarde de consumatori, adică de indivizi dependenți totalmente de consum.

De asemenea, important, foarte important nu este faptul că fiecare om individual de pe Terra este unic și irepetabil pe planetă și în Univers, ci faptul că el, acest om individual unic și irepetabil, este și trebuie să fie și să rămână, chiar și dincolo de moarte, un consumator și, legat de aceasta, un dator. Pentru prosperitatea condiționată a lumii și necondiționată a managerilor și stăpânilor acestei lumi.

Dependența de consum devine legea fundamentală implacabilă a acestui tip de societate. Ea a atins, deja, în zilele noastre, o cotă extrem de periculoasă, cu efecte greu previzibile pentru viitor.

Prin modul ei agresiv de manifestare, deși oferă produse care țin de generarea unui nou tip de civilizație – civilizația cognitivă, civilizația cogniției – și de accelerare a drumului spre acest nou tip de societate și de civilizație, facilitează și chiar condiționează un nou tip de alienare și un nou tip de însingurare, de izolare: însingurarea în dualismul sărăcie-bogăție, neputere-putere, elită-sclavie, dominanță-supunere, cunoaștere-ignoranță etc. și izolarea în saturație, în mulțime, în mușuroi, izolarea în rețea și de rețea.

Singur, în miez de noapte, în fața ecranului computerului sau în fața smartfonului, ești, deopotrivă, conectat la întreaga planetă și chiar la întregul Univers, și izolat în nodul tău de rețea, în eul tău și în ființarea ta, în singurătatea ta, comună cu a tuturor și dezgolită de universul ei, de viața ei și de sensul ei.

Dar ființarea nu mai este doar o devenire în sine și pentru sine, o trecere printr-o clepsidră sau printr-o gaură neagră, într-o nouă dimensiune a sinelui, ci și o remodelare a sinelui sub presiunea trebuințelor cognitive, cele

care răstoarnă, de fapt, piramida trebuințelor.¹²³ În cognospațiu, această piramidă va arăta astfel:

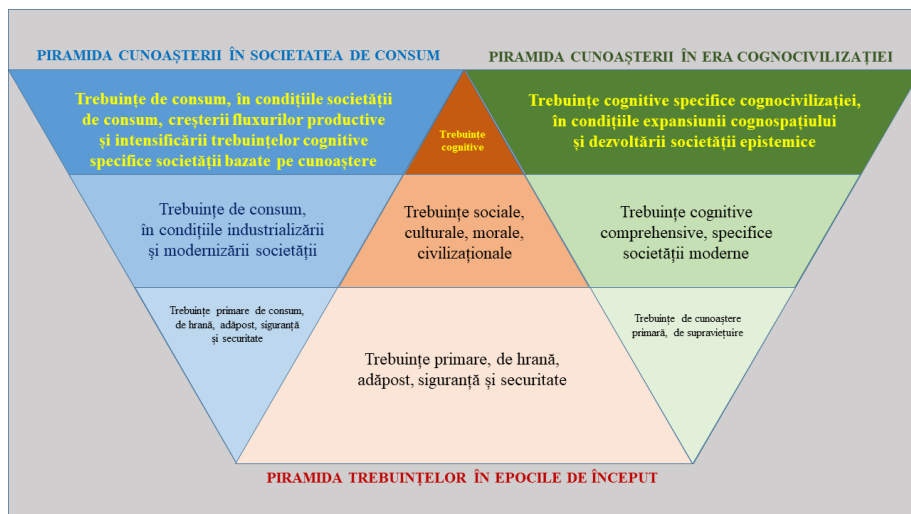

Figura nr. 1 Piramida consumului și cunoașterii în diferite epoci istorice

Trebuințele primare nu vor mai genera un efort uriaș, ca în societățile primitive sau ca în lumea animalelor. Se știe, spre exemplu, păsările, toată ziua caută hrană. Și omul se hrănește azi, la fel ca ieri, dar majoritatea timpului n-o mai consumă în căutarea hranei, ci în procesul cunoașterii. De fapt, întreaga lui activitate se desfășoară în spațiul cognitiv și aproape exclusiv prin mijloace ale cunoașterii sau derivate din acestea. Inclusiv căutarea hranei și satisfacerea celorlalte trebuințe devine un apanaj al cunoașterii, se subordonează acestui proces.

De aceea, în societatea modernă, ajunsă în etapa societății de consum, durabilitatea și, prin urmare, dezvoltarea durabilă țin de cunoaștere și se realizează efectiv, în primul rând, printr-un substanțial efort în planul generării și folosirii cogniției.

Vânzarea produsului a devenit, azi, atât de importantă, încât, pentru a-l determina pe individul consumator să cumpere, cu orice preț, chiar și cu un preț de zece ori mai mic decât prețul de cost al produsului respectiv, se face orice. Ți se prezintă un fragment din Simfonia a 9-a, pentru a-ți atrage atenția asupra unui nou tip de aparat de fitness, care te face monstru fără să miști un deget. Vezi, pe ecranul televizorului o pictură celebră, un tablou de patrimoniu universal care costă peste două milioane de dolari, căruia i se

¹²³ <http://iss.ucdc.ro/revista-pdf/us29.pdf>, p. 15

asociază un... șorț de bucătărie sau o bucată de brânză... Vezi un actor celebru exprimându-se genial, doar pentru a-ți atrage atenția asupra unei pastile de la farmacia cutare și a te convinge s-o cumperi... De aici nu rezultă că prețul de vânzare nu acoperă prețul de cost al produsului, ci doar că mecanismele de compensare și de creare a profitului sunt interdependente, foarte complicate și de neînțeles pentru muritorul de rând.

Paralel cu această lume, dar cumva în curtea ei, se continuă efortul explorării și cunoașterii, spațiului de dincolo de ceea ce se vede, de dincolo de ceea ce se știe, mai ales a spațiului cosmic, a spațiului cognoscibil și, pe această bază, a Universului. Două sonde monitorizează centurile de radiații Van Allen, pentru a sesiza, între altele, și momentele când se poate trece de ele cu riscul cel mai mic, câțiva ingineri se străduiesc să pună la punct propulsia antigravitațională, ca să se termine odată cu legarea omului de Terra, marile firme producătoare de automobile au scos deja de multă vreme pe piață mașina electrică și chiar automobilul care se conduce singur și care va apărea cât de curând pe drumurile publice, scoțând lumea automobilelor și a transporturilor din fundătura ireversibilă și sufocabilă a mișcării nesigure și extrem de riscante în spațiul rutier și din efectele atât de mari și de grave ale accidentelor rutiere...

În societatea de consum, înainte de toate, contează, așa cum se știe, consumul. Doar el, consumul, are durată. Chiar dacă obiectele consumului trăiesc doar până când apar pe piață altele mai bune ca ele. Este și motivul pentru care, în economie, are loc o mișcare masivă de la marile întreprinderi, de tip A, cu zeci de mii de angajați, cu structuri ierarhice complicate, la firme de tip B, mai mici și mai suple, mai flexibile, mai ușor adaptabile la cerințele pieței și, în acest fel, mai rentabile, chiar dacă durata de viață a acestora este mai mică.

Consumul, ca proces devorator de obiecte de consum, trebuie să dureze o eternitate, devenind o filozofie, o ontologie, o logică, o cogniție, un *modus vivendi*; produsele trebuie să dureze doar atât cât este necesar pentru a nu împiedica vânzarea altora noi, mai sofisticate și mai cu moț. La fel și structurile care le pun în operă. În caz contrar, piața se sufocă în dublu sens, adică și cu noutăți și cu vechituri.

Piața românească de automobile, spre exemplu, este sufocată și de vechiturile ieftine adunate de prin tot mapamondul, care însă își mai pot purta roțile pe drumurile României și ale Europei, întrucât sunt accesibile ca preț buzunarelor românilor de rând, și de noile tipuri sofisticate și ultrascumpe de limuzine, accesibile doar celor cu buzunarele pline. Probabil că, în condițiile de la această oră, pentru a nu aglomera inutil piețele și pentru a nu perturba fluxurile, un automobil ar trebui să fie admis în circulație doar atâta timp cât durează garanția lui, iar garanția să fie stabilită în funcție de fluxurile pieței și de interesele marilor producători, adică doar

la câțiva ani. Așa cum, de altfel, se și întâmplă. O astfel de durabilitate, sufocată de supraproducție și de explozia performanțelor, va genera, în scurt timp (în câteva decenii), saltul la mașinile care se conduc singur și pe care le accesezi cu un abonament și o comandă electronică. Aceste mașini vor fi mai puține la număr, vor avea locuri de parcare în mari centre-service, utilizate cu tot ce este necesar, și, bineînțeles, vor circula în siguranță, pentru că sistemele lor de navigație rutieră și de securitate vor fi suficient de performante pentru a evita ciocnirile dintre ele, derapajele, contactul haotic cu obiecte întâmplătoare și, deci, orice accident. Dacă automobilul actual din piață trebuie să aibă durata de funcționare doar câțiva ani, pentru a lăsa loc celor mai noi și mai sofisticate, cele complet automatizate, vor avea o durată de viață mult mai mare, întrucât asemenea mașini nu se pot construi cu ușurință și nici nu sunt necesare în număr mare.

Așadar, în epoca în care trăim, dezvoltarea durabilă nu este totuna cu durabilitatea. O mașină bine făcută, cu piese din material solid și de calitate, ar putea să dureze o jumătate de secol. O astfel de durată ar fi o catastrofă pentru industria de azi a automobilelor, capabilă ca, doar în câteva luni, dacă ar lucra la capacitatea maximă, să umple toată zona terestră a Terrei cu tot felul de mașini. Durabilitatea devine o funcție a dezvoltării durabile numai și numai dacă nu creează cetăți inexpugnabile și baraje greu de trecut în calea generării și distribuirii produselor, a fluxurilor, a progresului tehnic, științific și cognitiv, a intereselor și a culturii operaționale de piață. Operaționalizarea continuă și actualizarea oportună, în timp real, a culturii societății de consum, precum și generarea de noi concepte și filosofii care să nu se opună „fînțării programate”, fluxurilor optime, optimizării standardizate și fluidizării duratei.

Toate noțiunile de mai sus par conflictuale, incompatibile unele cu altele, lipsite de posibilitatea interoperabilizării oportune și, prin aceasta, chiar distrugătoare de progres. Epoca în care ne aflăm nu pare a fi, sau, poate, nu este în măsură să fie o continuare liniștită, pe flux, a celor anterioare. Ea este sau poate fi considerată fie un salt calitativ revoluționar, deci incompatibil cu linearitatea anterioară, fie o cascadă cu o cădere amețitoare și distrugătoare a cam tot ceea ce a fost. Și într-un caz și în celălalt, noul drum nu este de fapt un drum, ci o înaintare cu maceta științei, cercetării și creației științifice în mână și în creier, prin jungla nedefrișată niciodată a Universului, pentru transformarea spațiului necunoscut în spațiu cunoscut, în cognospațiu, cu schimbări radicale de frecvență, de timp, de spațiu, de măsură, de concept.

La capătul acestei aventuri pe un fel de râu plin de capcane și de cascade, care curge spre nicăieri, încotro o fi, sau încotro o vrea el, va deбуșa, probabil, un nou orizont al cogniției, o nouă stare, chiar un nou sistem de referință, poate și o nouă pagină a Universului, într-o nouă

paradigmă, dar nu știm dacă omenirea va mai fi ceea ce a fost, ceea ce este, sau doar ce ar mai putea fi.

Dezvoltarea durabilă, în astfel de condiții, în această epocă a societății lor de consum, pare a nu se baza pe durabilitatea produselor, pe fiabilitatea lor exagerată – cumperi o mașină și te ține două vieți –, ci, dimpotrivă, pe accelerarea ciclului producției și consumului, chiar dacă o astfel de accelerare duce la tăierea crengii de sub picioare, adică la grăbirea consumului resurselor Planetei și repetării experienței vacilor izolate cândva pe o insulă cu multă iarbă, dar, de data aceasta, la scara unei civilizații.

2. Durabilitatea fluidă și noua strategie de dezvoltare...

Societatea de consum nu va dura o veșnicie, pentru simplu motiv că veșnicia nu are durată; este veșnicie și atât. Veșnicie a curgerii, a devenirii, a ciclurilor ființării, a gândului și a faptului dintre două infinituri, cel mic și cel mare. Este însă clar că ea, această societate de consum, apărută în urma unei soluții la supraproducție, a schimbat în mod semnificativ filozofia și fizionomia vieții umane pe pământ. Oamenii trăiesc mai mult, dar nu în mod independent sau dependent doar de natură, ci într-un mod condiționat și mult mai sofisticat decât la începuturile pe care le găsim consemnate în istorie. Este însă posibil ca, înaintea civilizației noastre, să mai fi existat și alte civilizații, adaptate la condițiile de atunci, și care, probabil, au creat sisteme de valori proprii lor. Civilizații care, dacă au existat, au și dispărut. Este posibil ca unele urme ale sistemelor respective să se fi păstrat, dar, în mod sigur, ele, acele civilizații au trecut, așa cum trece tot ce există pe planeta noastră și, probabil, în întregul univers. Stejarul trăiește mai mult decât omul, iar piatra muntelui durează mai mult decât trunchiul stejarului. Durata este, deci, diferită, la fel și durabilitatea. Durabilitatea, înțeleasă ca durată, ca interval de timp al existenței obiectului, faptului, evenimentului, noțiunii, conceptului etc., dar și durabilitatea înțeleasă ca putere, ca rezistență la factori distructivi, la presiuni, la atacuri, la diversiuni, la războaie. Știm dintotdeauna că, sub semnul duratei, nu pot sta decât pietrele tari, oamenii valoroși, apele cu multe izvoare și lucrurile bine făcute, adică valorile și sistemele de valori, cele care înfruntă timpul, dar nu și devenirea, adaptarea la nou. Uneori, chiar și atunci când le trece vremea, ele, valorile, tot mai rămân. Ca obiecte, ca fapte consemnate în cuvinte, în imagini, în piatră, în noțiuni, în concepte, în teorii, în științe... Transmise din generație în generație, sau păstrate acolo, în memoria nedegradabilă a timpului, a spațiului, în uriașe patrimonii... Dar marile cetăți ale Antichității și Evului Mediu sunt azi ruine, așezările urbane sau rurale din timpuri străvechi sunt, azi, acoperite de pământ..., din marile temple și din marile opere ale

timpurilor trecute au rămas, azi, doar câteva exemplare, urme și mărturii, ca niște simboluri...

Toate trec. Nu te poți scălda de două ori în același râu, spuneau anticii, sugerând că nimic nu stă pe loc, în încremenire, că totul curge... Dar esența rămâne. Iar această esență se regăsește azi în noile palate, în zgârie-nori, în aglomerări urbane, în zboruri cosmice, în concepte, în teorii, în știință, în artă, în cultură, în civilizația modernă.

Și durata este fluidă, tocmai prin raportarea existenței la timp și la spațiu. Totul este degradabil, totul este muritor, chiar dacă una dintre marile legi ale naturii spune că, în natură, nimic nu se pierde, nimic nu se câștigă, ci totul se transformă... Iar expresia cea mai complexă și cea mai bogată a duratei și durabilității este cea a dezvoltării durabile. O dezvoltare este un proces. Un proces care durează. De unde rezultă că dezvoltarea durabilă se definește pe durabilitatea unui proces de transformare, de progres, de trecere continuă la o nouă stare, la o nouă treaptă cantitativă și calitativă.

Dezvoltarea durabilă nu constă numai în durabilitatea și rezistența în timp a ceea ce există și a ceea ce ai construit, ci și în transformabilitatea a ceea ce ai durat, în devenire, în schimbare, în transformare, în noile paradigme.

Durabilitatea presupune existența unor repere, a unor ansambluri nedegradabile, a unor opere nemuritoare etc., dar și a fluxurilor dintre ele. Durabilitatea culturii și civilizațiilor este, deopotrivă, zidită în piatră, dar și capabilă să urce muntele timpului, să înfrunte vremurile și să ajungă undeva la un final, fie pentru a trece într-o altă etapă, într-o altă stare, într-o altă dimensiune, într-o altă frecvență, într-o altă filosofie, fie pentru a preda ștafeta altui alergător de cursă lungă.

Astăzi, rețeaua introduce o nouă filozofie în fizionomia și arhitectura duratei – cea a conexiunii, a interdependenței și a timpului real – aducând această procesualitate complexă în văzul lumii și transformând virtualul într-un real fluid, omniprezent și omnipotent.

De aceea, azi, și cu atât mai mult, mâine, am putea spune că durabilitatea nu mai este un apanaj al granitului, ci și al apei, al fluidului, pentru că tot ce există nu există doar în sine și pentru sine, ci și într-un continuum fluid, într-o procesualitate continuă, repetabilă și ascendentă.

Descendentul sau degradarea și, ca urmare, dispariție nu este de fapt un final absolut, ci o transformare, o devenire, o trecere în altceva. Această afirmație este, bineînțeles, valabilă și în viața oamenilor, în societate și în toate formele de existență a acesteia.

Ontologia spațiului plin, ca și cea a spațiului gol, nu este definită pe un concept de saturație, de încremenire, de nemișcare, pentru că o astfel de stare ar însemna entropie zero, deci moarte, ci, dimpotrivă, pe o procesu-

alitate dinamică și complexă, în care durata se măsoară, așa cum se arăta mai sus, în capacitatea și capabilitatea devenirii.

Dezvoltarea durabilă se fundamentează pe implacabilitatea devenirii, iar aceasta pe fluiditatea durabilității, caracteristica fundamentală a dezvoltării societății omenești în momentul de față.

Orice strategie, în orice domeniu ar fi, nu este altceva decât știința, priceperea, arta și metoda de a transpune într-un sistem operațional, folosind forțe, mijloace și resurse adecvate, o decizie politică în acel domeniu, luată de cei în drept.

Prin urmare, strategia dezvoltării durabile este știința, experiența, priceperea, arta și metoda de a transpune în concept strategic, operațional și tactic (de acțiuni) și într-un sistem operațional adecvat (adică într-un dispozitiv, într-un proiect, într-o arhitectură constructivă) o decizie politică, luată de cei în drept, pentru dezvoltare durabilă a unui stat, a unei națiuni, a unei întreprinderi etc., potrivit capacităților și capabilităților existente sau asigurate la timp. Nivelurile acțiunii eficiente sunt condiționate de principii, dar și de realitățile concrete, de variația acestora și se află într-o strictă interdependență. În *Figura nr. 3* se prezintă aceste niveluri și interacțiunile dintre ele.

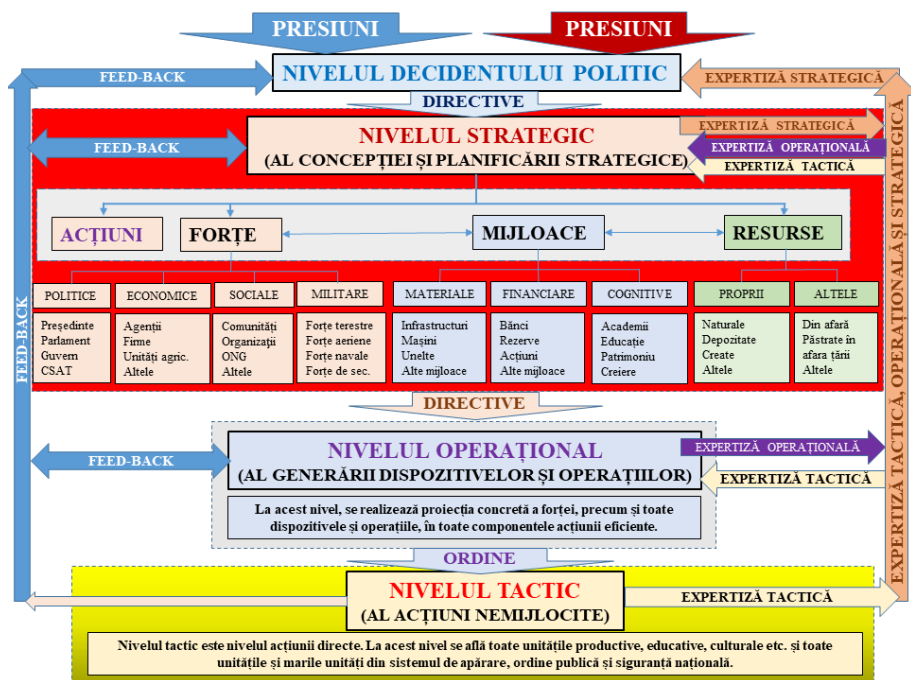

Figura nr. 3 Niveluri ale acțiunii eficiente și relațiile dintre ele

3. Securitatea și apărarea în epoca durabilității fluide din procesualitatea generării cognocivilizației

Fluiditatea durabilității nu înseamnă negarea lucrului care durează, a lucrului bine făcut, ci doar integrarea procesualității lucrului bine făcut în semnificația duratei și a durabilității în noul context economic, social, politic, cultural și militar, geofizic, geopolitic și geostrategic.

Durabilitatea și fluiditatea interoperează consistent în noile condiții create de dezvoltarea durabilă. Interoperabilitatea dintre aceste două concepte și, evident, dintre aceste două realități constituie esența procesualității generării noii civilizații, în care deja am făcut primii pași, civilizația cognitivă sau *cognocivilizația*.

Aceste noi condiții – și ele dinamice și complexe – sunt, de fapt, coordonatele multiple în care se redefinește dezvoltarea durabilă. Ele se concretizează în *domenii ale dezvoltării durabile*, iar o astfel de dezvoltare va duce, în cele din urmă la edificarea celei mai înalte trepte a civilizației omenești de pe Terra, treapta cognocivilizației.

Aceste domenii ale generării și consolidării cognocivilizației sunt, în opinia noastră, următoarele:

1. Nivelul tot mai înalt al cunoașterii și crearea, pe această bază, a sistemelor de valori ale cognocivilizației;

2. Cognocultura;

3. Educația formală, centrată pe cognovaloare;

4. Educația informală;

5. Educația non-formală;

6. Cognotehnologia;

7. Înalta tehnologie;

8. Tehnologia informației;

9. Cyberspațiul;

10. Infospațiul;

11. Cognospațiul;

12. Explozia demografică;

13. Cognopolitica;

14. Cognoeconomia;

15. Cognosecuritatea;

16. Cognorăzboiul.

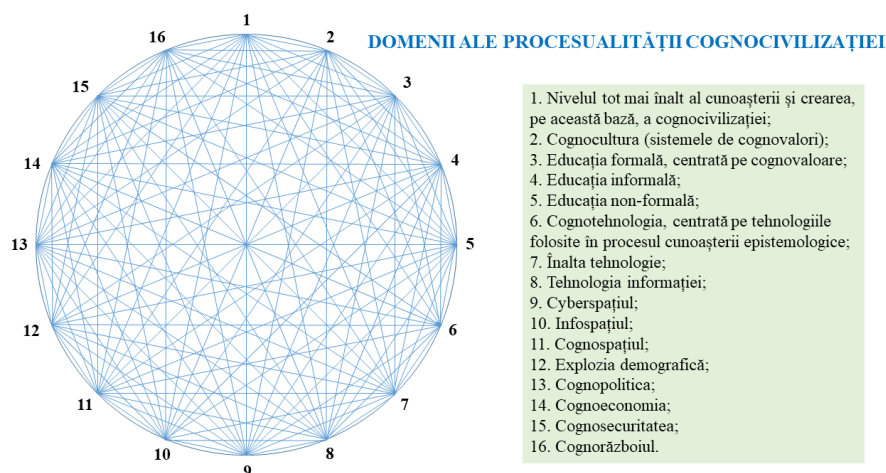

Figura nr. 2 Interacțiuni de rețea ale domeniilor procesualității cognocivilizației

Nivelul tot mai înalt al cunoașterii și crearea, pe această bază, a sistemelor de valori ale cognocivilizației

Pe măsură ce timpul trece și cunoașterea avansează, fluxurile cognitive aflându-se într-o continuă interacțiune de rețea, este limpede că extremele se ating și conceptele se armonizează. Cunoașterea impune alți piloni și alte temelii pentru dezvoltare, adică noi sisteme de valori, unele extrase din schimbarea, transformarea și modernizare acelor vechi, altele noi, specifice epocii în care trăim.

Încet, încet, omenirea va ieși din cultura vârtelniței, a rășchitorului, a sucălei și a plugului tras de boi și o va sedimenta, în templele sale axiologice și patrimoniale. Acestea nu vor mai fi radical diferite, ci foarte asemănătoare, întrucât rețeaua permite cunoașterea și transferul rapid, instantaneu.

Durabilitatea se va măsura nu doar pe unitatea de timp și pe rezistența la schimbare și transformare, ci prin capacitatea de schimbare și transformare, adică pe unitatea de devenire, ca să-i spunem așa.

Desigur, în epoca societății de consum, a accelerării fluidizării duratei, de efectul de rețea profită, îndeosebi, corporațiile, cele care devin mai puternice chiar decât unele dintre marile state, dar acești prădători ai acestui tip de societate nu vor fi la fel de puternici și în epoca cognocivilizației, pentru că fluiditatea duratei nu va polariza durata și puterea, ci, potrivit legilor entropice, o va deplasa și spre un echilibru relativ, din care se vor

genera noile culturi, noile fundamente și noile interese ale dezvoltării durabile.

Cognocultura

Conceptul fundamental al culturii este valoarea. Conceptul fundamental al civilizației, deci baza ei, structura ei de rezistență și arhitectura ei esențială, este dat de cultură, adică de marile sisteme de valori. La ora actuală, există atâtea culturi, câte civilizații. Mai mult, se pare că fiecare stat a devenit, în timp, mai mult decât o identitate politică, mai mult chiar decât o identitate teritorială, economică și socială; a devenit o identitate sau, în orice caz, o specificitate civilizațională. Câte state, atâtea civilizații. Încet, încet, cognocultura fie va scoate statele și identitățile culturale și civilizaționale din frontierele-limite, din frontierele identitate exclusiviste și conflictuale, la va trece, o perioadă, printr-un sistem de frontiere culturale de confluență, pentru ca, în final, vechile frontiere să rămână doar reamintiri sau nostalgii, fie le va aduce la un numitor comun prin ceea ce noi numim cognocultură. Este clar că omenirea se îndreaptă spre o civilizație de confluență, spre o civilizație sinergică, de sinteză. Nu știm cât va dura acest proces, dar știm că el a început deja. Probabil că, înainte de a se ajunge, și în domeniul civilizațional, ca în multe altele, la o entropie zero, vor apărea noi tensiuni interioare, care vor regenera suportii de mișcare, de redevenire, așa cum s-a întâmplat mereu de-a lungul dezvoltării civilizației umane.

Educația formală, centrată pe cognovaloare

Procesualitate generării cognoculturii are, ca temelie, ca bază de plecare și, deopotrivă, ca vector principal și metodă, educația. Sistemele educaționale din toată lumea tind spre aceeași procesualitate, spre aceeași arhitectură metodologică și spre aceleași orizonturi, întrucât profesiile viitorului cer asta. Oamenii au nevoie să învețe, în prezent, viitorul, să se pregătească pentru a trăi și munci în acel mâine care începe azi. Științele de bază sunt aceleași în toate sistemele educaționale de pe mapamond. Toți elevii, indiferent unde trăiesc, învață matematică, fizică, biologie, chimie, informatică, limba maternă, una sau mai multe limbi străine, iar procesul de recunoaștere a diplomelor și de accesare a locurilor de muncă oriunde pe planeta Pământ a început deja și, în pofida degradării cumplite a mediului de securitate, avansează foarte rapid. IT, high-tech și rețeaua facilitează educația formală – adică acea educație instituționalizată și consfințită ca un drept fundamental al omului individual, ca o datorie de bază a statului și ca o funcție indispensabilă a societății moderne –, iar aceasta a devenit modalitatea cea mai eficientă și cea mai directă de creare a omului-cogniție,

a omului-știe-tot, a omului educat. Cu toate hiatusurile și opreliștile arbitrare și ticăloase create de disfuncțiile societății actuale, mai ales la noi în țară, drumul spre instituirea unui sistem educațional formal bazat pe cognovaloare, adică pe formarea la copii și la adulți a unei culturi a cunoașterii, a unei cognoculturi a început deja. Din păcate, noul vector educațional ieste prea mult, prea devreme și prea primejdios din cultura tradițională identitară, din cultura de tranzit spre ceea ce numim cognocultură. Iar acest lucru va genera un conflict între filozofia identitară a individului, bazată pe valorile neamului, ale țării și pe neevadarea încăpățânată din areal, și, probabil, va produce, cel puțin pentru o vreme, un nou tip de înstrăinare, mai periculos decât toate celelalte la un loc – înstrăinare de rețea, înstrăinarea în mulțime. Educația formală, centrată pe cognocultură, tocmai asta trebuie să nu o facă.

Educația informală

Educația informală devine, azi mai mult ca ieri și mâine cu mult mai mult ca azi, un tip de educația și de autoeducație la fel de important ca educația formală, și nu doar un adjuvant al acesteia. Ea sfidează în ierarhia, metodologia tradițională și pedagogia clasică și introduce orizontalitatea și, mai ales, efectul de rețea. Astăzi este posibil ca, spre exemplu, un copil din clasa a treia, care abia și-a însușit operațiile cu fracții și alte elemente care se învață la acest nivel, să accese pe internet calculul integral și chiar să învețe să rezolve unele integrale, dacă îl duce mintea și dacă are o astfel de curiozitate. Se înțelege că o astfel de situație este una de excepția, dar este totuși posibilă.

Rețeaua, învățământul elearning și posibilitatea accesării oricărei informații din cele care se află pe rețea face din învățământul de tip informal, mai ales dacă intervin și unii factori moderatori, un învățământ de prim rang. Acest tip de învățământ, care se efectuează fără constrângeri, fără cenzură și fără intervenția altcuiva, creează o bază extrem de puternică și de valoroasă pentru crearea din timp a unor elemente care să formeze acea arhitectură, acea structură de rezistență pe care se vor mula foarte rapid și foarte consistent straturile cognoculturii.

Educația non-formală

Educația non-formală face și ea parte din vectorii de formare a suptorilor de cognocultură și de acces timpuriu la cognocultură. Și chiar dacă unele elemente ale educației non-formale pot intra în conflict cu programele școlare și, în general, cu educația formală, cea care constituie, în societatea actuală, axul principal și vectorul principal al educației și pregătirii fiecăruia dintre noi pentru viață, ea nu poate lipsi din ansamblul pregătirii unui om

pentru viitor. Este drept că educația formală este una de tip permanent, în sensul că, pe tot parcursul vieții, un om urmează diferite trepte ale învățământului și diferite cursuri de perfecționare. În societatea viitorului, omul va fi toată viața un elev silitor. Dar educația lui se va centra din ce în ce mai mult pe el, va fi din ce în ce mai mult un fel de ființare a sinelui sau, în orice caz, un mod de a ființa prin cogniție. Învățarea dincolo de școală, în cadrul unei altfel de școli sau în afara oricărei școli va deveni, cu timpul, indispensabilă. Va deveni ceva asemănător cu ceea ce, azi, denumim școala vieții. Ei bine, mâine, școala vieții va fi o învățare continuă, deopotrivă, formală, informală și non-formală, care va face din fiecare om un fel de știe-tot, un fel de mic savant.

Cognotehnologia

Unei astfel de educații îi corespunde o societate bazată nu doar pe cogniții, ci și pe o tehnologie extrem de performantă, pe o tehnologie a cogniției, pe o cognotehnologie. Este vorba de acele elemente ale info-tech și ale high-tech care facilitează și însoțesc conceptualizarea, formarea și folosirea bazelor de date, crearea unor programe adecvate, accesul la orice tip de informație și de cogniție în timp real, crearea și multiplicare bibliotecilor virtuale, pătrunderea (autorizată sau nu) în arhivele de orice tip etc. Astăzi, fără un program corespunzător, nu poți accesa bazele de date, nu poți redacta și tehnoredacta un text, nu poți concepe și efectua un proiect. Fără computer, nu exiști. Dar acesta este doar începutul, este doar forma primitivă a ceea ce numim cognotehnologie.

Aproape în cursul aceluiași an, apar elemente noi, programe noi, procesoare mai puternice și mai fiabile, iar accesul la informație și la cogniție devine, deja, un acces de masă. Astăzi, aproape că nu există om care să nu aibă un calculator, o tabletă, un smartphone sau un simplu telefon mobil. Procesul primului calculator pe care l-am cumpărat eu prin 1993 era de 40 de megahertzi, iar memoria RAM de 267 k.

Acum, procesoarele de pe laptop-ul meu de tipul Intel® Core™ i7, pe care l-am cumpărat cu vreo trei ani în urmă, au fiecare 2,4 gigahertzi, iar memoria DDR3 are 16 gigahertzi, ca să nu mai vorbesc de placa video care are și ea 4 GH și de celelalte componente. Saltul este imens. Dar, deja, această configurație este depășită.

Mâine, toate ecuațiile complicate vor avea probabil soluții sau metodologii prestabilite, flexibile, care vor facilita imens dezvoltarea și chiar revoluționarea sistemelor de calcul și, probabil, în foarte scurt timp, se vor inventa tehnologii și softuri noi, care să permită captarea, analizarea și cunoașterea informației din trecut și din viitor.

Înalta tehnologie

De fapt, suportul tehnic al acestui progres imens în domeniul cunoașterii îl reprezintă înalta tehnologie. La ora actuală, ea nu este totuși accesibilă oricui, dar întregul mapamond și, într-un fel, fiecare om de pe planetă beneficiază, într-o formă sau alta, de efectele creării și implementării ei. Acest proces de dezvoltare și implementare, în toate statele, a high-tech se va continua. Secretele, nici chiar cele tehnologice, nu pot fi păstrate, azi, pe termen lung. În epoca bazată pe cunoaștere, cea care va bate toate recordurile posibile este, fără îndoială, cunoașterea. Este saltul calitativ al omenirii către epoca sa superioară, către adevărata sa esență.

Tehnologia informației

Tehnologia informației este strâns legată de înalta tehnologie – este, de fapt, înaltă tehnologie – specializată în captarea, culegerea, analizarea și prelucrarea datelor din care se generează informația. Informația este materia primă a cunoașterii, este „lucrul în sine” al acesteia. Informația devine cogniție sau intră în compunerea cogniției după ce a fost integrată într-un sistem cognitiv, după ce a fost conexată cu alte informații, cu sisteme de valori și cu alte elemente care să-i asigure locul și rolul său în sistemul cognitiv. Unele dintre informații sunt perisabile, au viață scurtă. Ele sunt, sau pot fi folosite pentru a confirma sau infirma alte informații, pentru a le completa sau pentru a ajuta la fixarea unei cogniții, dar și pentru crearea de certitudini cognitive. Altele intră în componența cogniției, în nucleul acesteia, în structura sa de rezistență. Această procesualitate de integrare a informației în sistemele cognitive, de transformare a ei în cogniție ține de o maieutică a cunoașterii, de o procesualitate foarte complicată, de sisteme multiplicatoare sau sintetizatoare.

Tehnologia informației este cea care asigură suporturile tehnice de rețea (module, relee, aparatură de criptare, de stocare, de securizare etc.). Senzorii care recepționează și transmit date sunt montați pe orice mașină, pe orice satelit pe orice mijloc fix sau mobil și nu este departe vremea, când acești senzori vor explora corpul omenesc și vor transmite unor centre specializate toate datele și informațiile necesare controlului și menținerii sănătății, frecvenței utile, capacității de muncă și de gândire etc.

Cyberspațiul

Cyberspațiul este universul rețelei și modus-ul ei vivendi. Cu alte cuvinte, rețeaua a creat un spațiu al ei, un spațiu al circulației în timp real,

adică instantaneu, a datelor și informațiilor, a tera-datelor și terabiților, sistem pe care omul, deși el este cel care l-a creat, abia de-acum începe să-l înțeleagă și, în orice caz, îl va înțelege destul de greu. Cyberspațiul are, la ora actuală și cu atât mai mult în viitor, o serie de funcții noi, necunoscute până azi în viața oamenilor de pe planeta Pământ, cel puțin la nivelul civilizației din care facem și noi parte:

- funcția extensiei comprehensive;
- funcția conectivă;
- funcția interactivă;
- funcția fluxurilor fluide;
- funcția unui feed-back continuu și în timp real;
- funcția multiplicărilor sau reducărilor nelineare, complexe și chiar haotice;
- funcția generării și regenerării rețelei;
- funcția generării și managementului infospațiului și cognospațiului.

Aceste funcții – lesne de înțeles – scot omul individual din propria-i izolare, din propria-i ființare în sine, arondându-l la Univers, acolo unde-i este, de fapt, locul în cea de a n-a dimensiune a sa, cea cognitivă.

Infospațiul

În epoca actuală și în cea viitoare, bătălia principală se va duce, cu siguranță, în primul rând, în infospațiu și pentru infospațiu. Cine stăpânește infospațiu va stăpâni, cu siguranță, lumea.

Pentru că, va avea acces cu prioritate la necunoscut, la informație în timp real și chiar în ante-timp.

Din păcate, este de așteptat ca toate aceste progrese imense, revoluționare să nu schimbe natura și esența lumii, nici inegalitățile din interiorul ei și cu atât mai puțin conflictualitatea ei endogenă.

De aceea, infospațiul nu va fi și nu va rămâne doar anticamera cognospațiului, a cunoașterii și a condiției umane superioare, ci și un câmp de luptă, un spațiu info-strategic, info-operațional și info-tactic de cea mai mare importanță.

Bătălia pentru infospațiu, pentru supremație în info-spațiu este o componentă a bătăliei pentru cognospațiu și ea se va desfășura, după toate probabilitățile, atât pentru controlul lui, cât și pentru controlul oamenilor, al inteligenței omenești, al creierelor, al entităților și identităților de orice fel, adică pentru putere și influență.

Pentru că, odată cu înaintarea accelerată și extrem de performantă în spațiul necunoscut, în info-spațiu, se va intensifica, din nefericire și conflictualitatea dintre oameni, centrată de data aceasta, pe informații și pe concepte.

Cognospațiul

Cognospațiul este acel areal n-dimensional în care trăiesc oamenii. Omul, în esență, este cunoaștere. Așa a fost de cât există oameni pe planeta Pământ sau de unde or fi venit ei (dacă or fi venit de undeva și nu sunt doar un produs efectiv al Terrei) și, după toate probabilitățile, așa va fi mereu. Cognospațiul este partea cunoscută a Necunoscutului, este ceea ce, de fapt, omul știe, ceea ce a acumulat el în lunga istoria a cunoașterii. Cognospațiul este un produs al gândului, al capacității și capabilității omului de a cunoaște și înțelege Universul, de a transforma Necunoscutul în Cunoscut, de a genera sisteme cognitive, valori și patrimonii.

Cognospațiul este expresia lumii oamenilor, este, deopotrivă, Abstractul Concretului și Concretul Abstractului, este sinteza lor. E drept, și celelalte animale și plante de pe planetă trăiesc într-un univers al lor, au propriile sisteme de interacționare și chiar de comunicare. Este clar că și pietrele vorbesc între ele. Dar, deocamdată, nu știm dacă ele gândesc, dacă au un înfospațiu sau un cognospațiu al lor, dacă noi putem intra în contact cu aceste lumi mai profund și mai consistent decât o facem azi, Probabil că da, dar și această provocare face parte tot din direcțiile de cercetare și arealul în care omul egoist și expansionist își extinde limitele.

Explozia demografică

Explozia demografică – deja în desfășurare – va fi, probabil, bing-bang-ul ieșirii din gravitație, al controlului gravitației și al populării cu ființa umană a unora dintre exoplanete.

Până atunci, oamenii trebuie să-și controleze propria devenire, propria ființare, să treacă toate elementele confruntării sau cooperării în plan cognitiv, să se întoarcă, adică, la forța gândului și a cuvântului și să atingă, probabil, ultimul nivel de abstractizare, acela al formalizării și simbolisticii complete.

Concomitent cu extinderea cognospațiului, omul trebuie să găsească – pe planetă sau în afara acesteia – noi resurse de energie, mai exact, să acceseze într-un mod mult mai profitabil energia solară și energia cosmică și chiar s-o înmagazineze pe Terra, ca rezerve pentru vremuri mai grele.

Explozia demografică, migrațiile masive, confruntările de tot felul, polarizarea bogăției și a sărăciei vor continua, credem noi, să însoțească omenirea și în ere cognocivilizației. Pentru că omul nu acceptă nici egalitatea dintre oameni, nici pace eternă și nici lipsa de griji.

Omul este făcut să se îngrijoreze, să se zbată, să se nemulțumească, să se luptă și să câștige sau să piardă.

Cognopolitica

Probabil că și politica, în calitatea ei de expresie sinergică a interesului, îndeosebi a interesului vital (atunci când are răbdarea să-l afle și să-l slujească), va continua nu doar să bată câmpii și să genereze conflicte, ci și să construiască din când în când câte ceva. Fie și pentru motivul că omul nu este doar o ființă neliniștită, ci și o ființă politică, dependentă de cetate, adică de ceilalți și de un anume mod de viață. Dacă societatea, în ansamblul ei, cunoaște deja o deplasare foarte puternică spre cognospațiu, spre cunoaștere, prin cunoaștere, spre concept, este normal ca și politica, în calitatea ei de expresie concentrată și sinergică a interesului comun, să se deplaseze semnificativ și chiar total spre o dimensiune nouă, spre o dimensiune cogno. Această devenire se pare că o va apropia mai mult de un suport academic, de un suport cognitiv deopotrivă abstract și concret, pe suport de rețea și cu un puternic efect de rețea.

Cognoeconomia

Deja se vorbește și ai de o economie bazată pe cunoaștere, de o economie de rețea, de o economie transfrontalieră. Astfel de concepte – puse în practică, azi, de marile corporații – subminează statele de drept și nu este departe vremea când, probabil, se va considera că statele și-au trăit traiul, că ele reprezintă o frână în calea expansiunii economice și financiare care se va ancora din ce în ce mai mult pe zone cognoeconomice, energetice, de resurse primare, agricole etc. Cognoeconomia va fi, după toate probabilitățile, conceptul fundamental al societății bazate pe cunoaștere, iar toate conceptele de până acum – frontiere, stat de drept, suveranitate, independență etc. etc. – vor deveni nu doar desuete și inoperabile, ci și primejdioase pentru noul tip de societate. Cel puțin așa pare a fi spiritul corporatist, concretizat, între altele, și în faptul că, din 1990 și până azi, adică în 27 de ani, aceste corporații au jecmănit resursele românești mai mult decât au făcut-o, în mai bine de o mie de ani, toate imperiile și toate stăpânirile care au dominat România și toate războaiele prin care a trecut această țară. De aceea, noi considerăm că, în etapa următoare, va urma o ofensivă fără precedent împotriva statelor care au mai rămas în picioare sau necucerite în totalitate de spiritul corporatist și de marea ofensivă financiară a lumii bogate împotriva lumii sărace. Desigur, aceasta e partea proastă, partea întunecată, partea murdară a cognoeconomiei și a geoeconomiei, iar ea nu este menită să asigure prosperitatea întregii lumi, ci doar prosperitatea celor puternici. De aici nu rezultă că progresul și înaintea spre o cognocivilizație benefică pentru întreaga omenire ar trebui oprit, ci doar că el nu se desfășoară în coordonate

favorabile pentru întreaga omenire, ci doar pentru unii, mai exact, pentru cei care folosesc instituțiile financiare și corporatismul doar în interes propriu.

Cognosecuritatea

Este clar pentru toată lumea că, de când a apărut omul și comunitatea umană pe pământ, scopul fundamental și obiectivul strategic cel mai important au fost acelea de a asigura oamenilor – sau măcar unora dintre ei – prosperitate, libertate și securitate. Aceste trei concepte nu s-a schimbat niciodată pe această planetă, chiar dacă planeta s-a faliat pentru a-i despărți, prin crevase imense, pe cei care creează cetăți cvasi-inexpugnabile în jurul lor față de cei care n-au șansa de a avea vreodată nici prosperitate, nici libertate și cu atât mai puțin vreun dram de securitate. Aici, în pofida atâtor mișcări, atâtor revoluții și atâtor războaie, nu sunt prea multe lucruri de spus. Oricum, revoluțiile și războaiele nu le-au declanșat și nu le-au dus cei neputincioși, ci doar cei care au avut și au un astfel de potențial, precum și capabilitatea de a se folosi de ceilalți.

Cognosecuritatea un este un concept cu desăvârșire nou, ci dor un concept care relevă faptul că, în societatea cunoașteri, predominantă va fi securitatea infospațiului, a cyberspațiului și a cognospațiului, iar aceasta nu se va putea asigura decât prin forțe, mijloace, resurse, politici, strategii, operații și tactici adecvate.

Cognorăzboiul

Va ieși oare vreodată lumea din nevoia de securitate? Dar din nevoia de apărare? De ce securitate? De ce apărare? Apărare împotriva cui?! Va reuși, oare, vreodată, omenire să renunțe la fenomenul război, sau războiul – denumit și redenumit oricum – face parte nemijlocită din viața ei? Dar lanțul întrebărilor nu se oprește aici. Din păcate, sau, poate, din fericire, omul se află întotdeauna într-un război cu sine și cu restul lumii, într-un război pe care nici nu-l câștigă pe deplin, nici nu îl pierde pe deplin, ci doar se folosește de el sau în folosește pentru a-ș reîncărca și a-și reînnoi totdeauna bateriile care-l mențin viu, puternic și motivat. Fără puternica motivație de a trăi, a se lupta și a birui, omul pare a fi lipsit de sens. Poate că așa fac toate identitățile din Univers, devreme ce se nasc, trăiesc și mor stele și planete, galaxii și mari identități cosmice, de vreme de, prin găuri negre se trece în alte identități, în alte dimensiuni și în alte forme de existență, poate chiar și în alte file ale Universului, de vreme ce acestea există... Și cine știe câte alte lucruri se mai petrec, fără ca noi să le știm sau măcar să le bănuim!

Azi, omul se războiește continuu cu sine, pe tărâmul gândului, cu armele gândirii, ale raționamentului, ale judecății. Se războiește și cu altul, cu celălalt, cunoscut sau necunoscut, cu arme de foc, cu arme subtile, cu arme ale voinței și ale cogniției. Pentru identitate, pentru putere, pentru influență, pentru cogniție. Acest lucru nu va înceta niciodată, pentru că, atunci când va înceta, va dispărea și omul. De aceea, este foarte posibil ca, în era cognocivilizației, războirea identităților și a arealelor omenesti să se facă, în principal, prin concepte, prin cogniții. De fapt, un astfel de război se desfășoară și azi. Oamenii se bat în primul rând, în idei, în concepte, în mentalități, în politici, războiul nefiind altceva, spunea Clausewitz, decât o continuare a politicii prin mijloace violente. Astfel de mijloace violente vor exista, probabil, și mâine, dar acestea se pare că nu vor mai fi predominant fizice. De aici nu rezultă că ele nu vor fi la fel de primejdioase, cum sunt, spre exemplu, azi, cele nucleare, ci doar că oamenii nu vor renunța niciodată la această jucărie care face parte din ființa lor.

În acesta caz, durabilitatea nu mai este un ceva care există și rezistă în timp, ci un ceva care curge, care devine, care se schimbă, dar care nu dispare și nu-și schimbă esența, nici substanța, ci, poate, doar forma.

Concluzii

1. În strategia dezvoltării durabile, prima care-și schimbă forma, conținutul, expresia și aparența, dar niciodată esența și substanța este însăși durabilitatea.

2. O strategie care are drept concept, rațiune și esență dezvoltarea durabilă nu se poate baza decât pe capacitatea și capabilitatea durabilității de a rămâne ea însăși în lungul drum al zilei către noapte și al nopții către zorii zilei, indiferent de fluxurile și perturbațiile care se vor manifesta totdeauna dinamic și complex. În societatea omenească, durata, ca și durabilitatea, nu este și nu poate fi niciodată un obiect, un fapt sau un eveniment încremenit în aceeași formă și în aceiași parametri. Totdeauna, tot ce există pe Pământ și în Univers durează atâta timp cât are capacitatea și capabilitatea de a se adapta la împrejurări, de a se schimba, de a se transforma, fără să-și schimbe însă esența și, deci substanța. De aceea, conceptul fundamental al dezvoltării societății omenești, chiar și în epoca pe care noi o denumim aici cognocivilizație, este durabilitatea fluidă, durabilitatea dinamică, totdeauna capabilă să se teleporteze în forma adecvată fără a-și schimba esența, rațiunea și substanța.

3. Planificatorii strategiei dezvoltării durabile trebuie să vadă dincolo de ceea ce se vede, să calculeze posibili parametri ai durabilității, în funcție

de variabilitatea condițiilor, inclusiv a celor esențiale și să genereze acele suporturi de potențial care permit, susțin și modelează devenirea.

PUTERILE PUTERII

- Une possible configuration de la nouvelle politique plus ou moins visible de sphères d'influence dans l'Union Européenne -

Rezumat

În această etapă a globalizării intempestive și interesate, dar și necesare și obiective, a economiilor, finanțelor, culturii, s-ar părea că politica sferelor de influență nu mai este de actualitate. Totuși, din comportamentul efectiv al marilor puteri economice și militare, al Alianței Nord-Atlantice, precum și din numeroase lucrări și studii pe teme ale relațiilor internaționale, rezultă că politica sferelor de influență de azi nu s-a schimbat aproape cu nimic, în esența ei, față de cea de ieri.

Cuvinte-cheie: politică, mari puteri, sfere de influență, realitate

Résumé

Dans cette étape de la globalisation intempestive et intéressée, mais, tout à fait, nécessaire et objective, de l'économies, de la finance, de la culture, il semblerait que la politique des sphères d'influence ne soit d'actualité non plus. Mais, quand-même, on résulte, de comportement effectif des grandes puissance économiques et militaires, de l'Alliance North-Atlantique et même-ci de nombreuses études sur les thèmes des relations internationales, que la politique des sphères d'influence, aujourd'hui, en son essence, n'est pas changé pas du tout, vis-à-vis de celle d'hier.

Mots-clefs : politique, grandes puissances, sphères d'influence, réalité

1. Prima și cea mai concludentă dovadă în emergența continuă și tenace a puterilor puterii o reprezintă chiar conceptele strategice NATO din 1991 încoace, potrivit cărora, între altele, Alianța poate interveni și în afara ariei sale de cuprindere. Cu alte cuvinte, este vorba de extinderea sferei de influență a NATO într-o arie nedelimitată strict, tocmai datorită puterilor puterii sale. Oricum, însăși existența Alianței și implicarea ei, cu sau fără acordul întregii lumi, în managementul mediului de securitate global sau de

areal constituie o modalitate de influențare a lumii, în primul rând, prin consonanța și rezonanța unor raporturi de putere. Fiind cea mai puternică forță militară și politico-militară care a existat vreodată pe Terra, este foarte clar că influența ei în lume este colosală. Și este foarte bine că și noi, românii, facem parte din această Alianță, chiar dacă, cel puțin până în acest moment, cei care diriguiesc azi treburile țării au folosit această condiție, deopotrivă, pentru a distruge aproape complet capacitatea de apărare a țării noastre, mai ales industria de apărare românească, pe motiv că, oricum, ne apără NATO, și pentru a prădui țara mai sălbatic decât în oricare altă epocă din multimilenara istorie a neamului românesc.

Conducerea României din ultimele trei decenii s-a comportat mai degrabă ca un inamic feroce al țării, decât ca un patriot sau măcar ca un cetățean onest, cu minim bun-simț, asemănător celui al omului de rând. Această conducere nu a înțeles niciodată (sau nu a vrut să înțeleagă) că România este un stat suveran, iar apărarea națională este esențială pentru supraviețuirea țării. Apărarea colectivă, concept specific NATO și apărarea comună, concept specific Uniunii Europene, n-ar trebui să contravină prevederilor Cartei ONU și, oricum, ele nu substituie apărarea națională, ci doar o fac posibilă, o operaționalizează, o ajută, o pun în operă. Pentru că, azi, niciun stat de pe lume, oricât ar fi el de puternic, nu se mai poate apăra de unul singur. Cel puțin potrivit previziunilor belicoase din această etapă a înarmării fără precedent a marilor puteri ale lumii. Dar, neputința unui stat în fața unei agresiuni uriașe – așa cum se prezintă astăzi agresiunea globalizării și a corporațiilor împotriva identităților statale naționale – nu se compensează și nu se soluționează prin abandonarea sau cedarea, de către conducerea aceluia stat, a suveranității în favoarea multinaționalelor, corporațiilor, instituțiilor și organizațiilor internaționale, în folosul altui stat sau în beneficiul celor care vor să-l distrugă. O astfel de atitudine nu este conformă dreptului internațional, ci, dimpotrivă, este complet potrivnică acestuia.

Toată românimea ar trebui să știe și să înțeleagă profund că, în caz de război, pentru apărarea și păstrarea pământului sfânt al țării, tot ostașul român își va da sângele și viața. Și tot el va fi, după ce războiul se va fi încheiat, dacă a supraviețuit dezastrului, umilit și batjocorit de ticăloasa politică românească. Așa a fost mereu pe acest pământ dumnezeiesc, sfințit de sângele soldaților și murdărit de lăcomia, șiretenia, oportunismul și nepatriotismul majorității politicienilor care s-au perindat prin marile fotolii ale națiunii.

2. În cartea sa *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*¹²⁴, Samuel P. Huntington împarte lumea în 7 sau 8 civilizații (Occidentală, Ortodoxă, Sinică, Japoneză, Hindusă, Islamică, Africană și, eventual Latino-americană, dar aceasta din urmă poate fi integrată în Civilizația occidentală), care se vor război între ele în viitor, după cum spune ilustrul profesor. Dar nu atât între ele, cât mai ales împotriva civilizației occidentale pe care profesorul de la Harvard, ca și Thierry P. Millemann, în *Fața ascunsă a lumii occidentale*, o consideră agresivă. O parte dintre aceste civilizații au un stat-nucleu (China, pentru civilizația sinică, India pentru civilizația hindusă, Turcia, Egiptul sau Arabia Saudită, în luptă pentru a deveni stat-nucleu al civilizației islamice, Rusia, pentru civilizația ortodoxă), iar acest nucleu este cel care influențează, cel care diriguiește, cel care determină principalele coordonate de mișcare ale acestor civilizații. Cu alte cuvinte, într-o astfel de concepție, *în sfera de influență a statului-nucleu intră toate statele înrudite prin religie, cultură, practici, obiceiuri etc.* Această înrudire influențează desigur și schimburile economice. Este și motivul pentru care Huntington împarte Europa în două, Estul aparținând civilizației ortodoxe, iar Vestul civilizației occidentale. Linia care separă tranșant cele două civilizații trece pe la est de Țările Baltice, pe la Vest de Belarus, pe la est de ceea ce se numește Ucraina subcarpatică, adică Ucraina catolică, pe linia Carpaților, despărțind Transilvania de România, pe granița dintre Croația și Iugoslavia și aproximativ pe o linie care desparte teritoriile locuite de croații din Bosnia (care sunt catolici) de celelalte teritorii ale Bosniei unde se află bosniaci sârbi și musulmani.

Profesorul de la Harvard evită să se pronunțe asupra statului sau statelor-nucleu din civilizația occidentală. Acestea sunt sau pot fi, desigur, mai multe: Marea Britanie, Germania, Franța și, bineînțeles, SUA.

Cu alte cuvinte, Huntington sugerează că sfera de influență a Rusiei ar cuprinde toate țările ortodoxe. Deci, potrivit acestei afirmații, Republica Belarus, Ucraina, România (fără Transilvania și Banat), Serbia, Bulgaria și, în oarecare măsură, Grecia s-au aflat, se află și s-ar afla și în viitor în sfera de influență a Rusiei. Iar Civilizația occidentală, dacă dorește o bună conviețuire în acest spațiu, trebuie să țină seama de această linie trasă încă de la 1500 și consolidată într-un fel prin pacea de la Westfalia din 1648.

3. Un al doilea spațiu de confruntare, după Huntington (a se vedea articolul „**Puterea solitară**“, apărut în „Foreign Affairs“ și preluat de „La revue internationale et strategique“, din vara anului 1999), este *cel al puterii*,

¹²⁴ Samuel P. Huntington, 1997, *The Clash of Civilizations the Remaking of World Order*. Simon & Schuster

al luptei pentru putere. Huntington distinge trei niveluri ale acestei lupte după cel al bipolarismului:

- cel al superputerii mondiale unice, deci al *unipolarismului*;
- cel al *uni-multipolarismului*;
- cel al *multipolarismului*.

În timpul bipolarismului, SUA exercita influență asupra unei părți din țările globului, iar URSS asupra celeilalte părți. Exista, desigur, și o categorie a țărilor neangajate, nealiniat, dar și ele se aflau sub influența uneia sau alteia dintre cele două superputeri nucleare și a civilizațiilor pe care le reprezentau (a se citi: le dominau). Datele problemei s-au schimbat, într-o vreme (din 1991 și până în 1993), SUA rămânând singura superputere mondială. În acest interval de timp, lumea a fost *unipolară*. Soarele răsărea și apunea acolo, în America, pentru că America era peste tot. Și, desigur, tot am peste tot este și acum. Ca o uriașă putere, ca o conștiință, ca o democrație mai pură chiar decât cea din vremea celor care au inventat-o – vechii greci –, ca un spirit și, mai ales, ca o imensă teamă generată și întreținută de o uriașă forță multivectorială și de zecile de baze militare dislocate în punctele-cheie ale lumii. După această perioadă, urmează o etapă de tranziție pe care profesorul american o numește *uni-multipolară*, unde SUA este singura superputere, dar lumea nu mai este *unipolară*, deși Statele Unite se comportă ca și cum ar fi, și, în final, lumea va fi din nou *multipolară*. Deja câteva puteri au zvâcnit în forță, intrând tranșant în competiția multipolarității: Rusia și-a reluat locul de mare putere strategică nucleară mondială, China a devenit una dintre cele mai mari puteri economice și militare mondiale, cu șanse de a trece rapid la supremația economică și chiar militară a lumii, India, Brazilia și, mai ales, Turcia au intrat în elita puterilor militare, iar lumea islamică, deși supusă unor presiuni uriașe, a generat Statul Islamic, inițial, ca punct de sprijin cameleonic al Occidentului în războiul său de diversiunea dus zona cu cele mai ieftine resurse de petrol, apoi, în interes propriu, ca detașament înaintat în revigorarea marelui Califat...

Uniunea Europeană geme sub presiunea invaziei intempestive a lumii musulmane alungate de acasă de crize și războaie îngrozitoare – războaie din războiul continuu al omenirii –, iar terorismul, o realitate deopotrivă periculoasă și mincinoasă, efect și, în același timp, instrument al ticăloșiei unora dintre oameni, înnoadă mințile fără creiere și scoate creierii din minți, desigur, în folosul corporațiilor și al unor inși care, cred ei, sunt stăpânii lumii, așa cum unii lideri ai clanurilor de țigani din România se cred stăpânii unor orașe întregi sau unor cartiere importante din marile orașe ale țării. Dar asta-i epoca în care trăim. Nu onoarea, dreptatea, valoarea sunt triumfătoare, ci opusul lor, îmbrăcat, mai exact, fardat sau camuflat în haina lor...

Ne aflăm în *etapa reaşezării sferelor de influenţă*, în funcţie de rezultatele luptei pentru putere care se desfăşoară la ora actuală între marii actori ai lumii.

Care sunt aceşti mari actori?

Aceştia sunt, după Huntington, la rândul lor, de trei categorii:

a. *Superputere mondială* - SUA

b. *Puteri regionale principale* - Rusia, China, Europa Unită, Brazilia, Iran, India.

c. *Puteri regionale secundare*, care se opun puterilor regionale importante. În anii care au urmat, aceste puteri regionale secundare, „fabricate”, încurajate, susţinute şi întreţinute de interesul puterii dominante – unele chiar fără identitate, cum se dovedeşte a fi, azi, Statul Islamic – au proliferat şi au creat falii strategice colosale: falia strategică musulmană, falia strategică a Golfului, falia strategică Marea Neagră – Marea Baltică, falia strategică balcanică etc. Aceste zone de ruptură arată care este de fapt situaţia lumii în ultimul deceniu al secolului al XX-lea.

Astfel, după Huntington, Statele Unite şi puterile regionale secundare au un interes comun, acela de a limita dominaţia marilor state, adică a puterilor regionale principale, în diferite regiuni:

- SUA şi Japonia, contra Chinei;
- SUA şi Marea Britanie, contra Europei Unite (a se analiza fenomenul Brexit);
- SUA şi Argentina, contra Braziliei;
- SUA şi Arabia Saudită, contra puterii iraniene în Golf;
- SUA şi Pakistan, contra Indiei în Asia de Sud-Est (dar, până acum, fără prea mult succes).

Am adăuga: SUA şi Ucraina, împotriva Rusiei, dar răspunsul preemptiv şi chiar preventiv al Rusiei, în urma summit-ului de la Vilnius al Parteneriatului estic, a generat falia strategică de care vorbeam, cea mai periculoasă din lume, cumulată cu falia geopolitică în mozaic, de factură hibridă, generată de migraţia musulmană masivă în ţările bogate ale Uniunii Europene.

Acest fenomen migraţionist îşi are cauzele lui speciale şi realităţile lui obiective, dintre care cele mai importante sunt, credem noi, următoarele:

- reacţia ţărilor din Orientul Mijlociu la politica şi strategiile Vestului de *divide et impera*;
- atracţia de facto a populaţiilor din fostele colonii de către marile metropole de odinioară, cele care au făcut, practic, ce au vrut şi ce le-a plăcut în Orientul Mijlociu, în Orientul Apropiat, în Africa, în America de Nord şi în cea de Sud, în Asia, adică oriunde în lume.

În cartea sa *Faşa ascunsă a lumii occidentale*, Thierry P. Millemann, a arătat şi a demonstrat, prin analiza pertinentă pe care a făcut-o, că politica

strategică pe care au adoptat-o țările occidentale la nivelul planetei nu este altceva decât un răspuns la următoarele patru chestiuni fundamentale¹²⁵:

a) Păstrarea, într-o lume care evoluează constant, a supremației actuale, pentru menținerea supremației occidentale actuale, a libestății sale și a modului său de viață;

b) Asigurarea, în continuare, a controlul producției și al aprovizionării cu materii prime, îndeosebi energetice, vitale pentru dezvoltarea propriilor economii;

c) Însușirea beneficiilor comercializării materiilor prime, în așa fel încât costurile lor să fie cât mai mici, să nu influențeze creșterea și să nu permită țărilor producătoare o posibilă industrializare, care ar deveni concurentă și, deci, periculoasă;

d) Controlul creșterii demografice exponențiale din Lumea a Treia, care le amenință, într-un viitor apropiat, echilibrul, suporturile puterii discreționare și chiar existența.

Aceste patru chestiuni sunt departe de a fi rezolvate, dar punerea în operă a politicilor și strategiilor occidentale pe aceste patru obiective nu a făcut altceva decât să genereze Primăvara Arabă soldată cu dezechilibre și evoluții haotice, recrudescența extremismului musulman, apariția Statului Islamic, războiul distrugător din Siria, redeschiderea unor falii strategice care ar putea declanșa fulgerător un nou război mondial și, în fine, migrația musulmană masivă în Occident.

Cu alte cuvinte, politica de forță, arogantă sau de subtilități perverse și efecte greu controlabile a afectat foarte grav țările din așa-zisa Lume a treia, dar și România. Astfel, într-un sfert de veac, România a devenit, dintr-o țară industrializată și cu un potențial economic remarcabil¹²⁶, o țară complet subjugată economic, cu resursele naturale cedate necondițional Occidentului, cu un sistem educațional bulversat în fiecare an, care produce cei mai numeroși analfabeți din Europa, un furnizor de creiere și de potențial intelectual pentru străinătate și un uzurpator de cultură națională, de înstrăinare, umilire și distrugere a patrimoniului național etc.

¹²⁵ Thierry Millemann, *Fața ascunsă a lumii occidentale*, Pro Editură și Tipografie, București, 2008, p. 13

¹²⁶ Spre exemplu, România era, înainte de 1990, o mare putere în ceea ce privește industria petroliferă, care extrăgea, rafina, prelucra și folosea, în interes propriu, 14 milioane de tone de petrol pe an, plus ceea ce încasa din activitățile industriale desfășurate în afara frontierelor. În 2008, din pământul României se mai extrăgeau doar cinci milioane de tone de petrol, dar nu pentru România, ci pentru... Austria. Această conversie nu reprezintă în nici un caz un progres, nici un regretabil regres, ci un act de trădare națională.

4. În Europa, lucrurile sunt însă mult mai complicate, întrucât aici se confruntă, pe de o parte, interesele globale ale SUA și Uniunii Europene, ale țărilor puternice, dominante din Uniunea Europeană (cele care au tranșat Uniunea exclusiv în favoarea lor) și, pe de altă parte, cele regionale.

În acest sens, se constituie, dinamic și complex, următoarele grupări de forțe:

a. SUA și UE, împotriva Rusiei și pentru dominarea piețelor lumii în dauna islamismului, Chinei, Indiei, dar și pentru generarea și aplicarea unei noi strategii de îndiguire a puterii colosului din Est;

b. SUA și Marea Britanie, împotriva axei Paris-Berlin, pentru menținerea influenței anglo-saxone în întreaga Europă și, mai exact, pentru consolidarea puterii anglo-saxone în lume,

c. UE, adică axa Paris-Berlin împotriva influenței SUA și Japoniei în Europa și a dominării acestora pe piața mondială.

Reacțiile SUA în acest ultim caz sunt deja evidente:

- un parteneriat strategic cu Rusia (bruiat de criza ucraineană, dar menținut printr-un bypass geopolitic și geostrategic nuclear);

- crearea și menținerea unei puternice prezențe americane în Balcani și Carpați, pe falia strategică Marea Neagră – Marea Baltică);

- menținerea sub un anumit control (prin NATO, prin Parteneriatul pentru Pace și prin mijloace financiare, economice sau politice) a Ungariei, Poloniei, Cehiei, Croației, Sloveniei și a altor țări care se află sub influență tradițională germană;

- menținerea unei colaborări a Statelor Unite cu Germania, pentru a contrabalansa în favoarea SUA bătălia pro-anti americană care se duce în Europa (centrul anti-americanismului s-ar afla în Franța și centrul pro-americanismului, în Marea Britanie); există însă și opinii, mai ales în Franța, care arată că, de fapt, puterea cvasidiscreționară a SUA se bazează nu doar pe Marea Britanie, ci pe un triumf (SUA-Franța-Marea Britanie) care funcționează încă de la finalul celui de-Al Doilea Război Mondial, iar relația americană cu Germania este de fapt, un mod de a controla puterea germană și de a o menține în parametri comozi pentru SUA și neimportanti pentru restul lumii;

- realizarea unor parteneriate strategice cu anumite țări din zonă, între care se află și cel cu România;

- menținerea unui parteneriat special cu Turcia (chiar și după recenta dezamorsare de către Erdogan a ultimei lovituri militare de stat din această țară și crearea unei oportunități de întoarcere la valorile otomanismului de altădată, Turcia rămâne cel mai puternic aliat al NATO în Mediterana de Est și în zona Mării Negre);

- prezența economică masivă în zona petrolieră din Marea Caspică;

- consolidarea relațiilor cu toate țările de pe falia strategică Marea Neagră – Marea Baltică, dar mai ales cu Țările Baltice, cu Polonia, cu România și cu Ucraina;

- o prezență militară remarcabilă în Kosovo, unde se află cea mai puternică bază militară americană din Europa, dar și în Albania, Macedonia și Bosnia etc.

Atitudinea mai ponderată a Bruxellesului față de Rusia, în timpul crizei ucrainene, dar și în prezent, coroborată cu ieșirea intempestivă a Rusiei pe culoarul strategic mediteraneeu și pe cel al Mării Caspice, Orientul Apropiat, pe breteaua strategică Marea Caspică, Iran, Irak, Golful Persic, relevă o altă ecuație de putere, prin care Rusia implantează un pilon geostrategic nu doar la Tartus și Latakia, ci în zona cea mai sensibilă a Orientului Apropiat, la granița cu acea regiune mediană foarte extinsă, pe care George Bush, cel care a declanșat războiul împotriva terorismului, o numea Marele Orient Mijlociu Democrat și Prosper. Nu numai că s-a ales praful de acest proiect, dar toate țările care au suportat efectele războaielor din Golf și cele generate de Primăvara arabă, au trecut prin urgia crizelor și conflictelor armate sângeroase și au ajuns printre furnizorii cei mai temuți de insecuritate, de conflictualitate și de migrație ilegală în fosta mare metropolă a Lumii – Europa Occidentală. Și chiar dacă firmele americane s-au implantat masiv în Golf, în Caspica, în Libia și mai peste tot pe unde a pus piciorul soldatul american, iar prezența acestei mari puteri mondiale în Irak, în Arabia Saudită, în Kuweit, în Afganistan și în alte țări importante, ca și parteneriatul cu India, relația cu Pakistanul și cu unele țări din Asia Centrală și din Caucaz se constituie într-o realitate specifică acestei epoci, iar mediul strategic de securitate este departe de a accepta vreo premisă cât de mică de optimizare, ci, dimpotrivă, a ajuns deja pe muchie de cuțit, mai ales după escaladarea ostilităților din Siria, un nou Babilon al războiului fără limite.

Pentru că, aceasta-i realitatea. Ceea ce s-a realizat în perioada post Război Rece de care vorbea Huntington, nu este altceva decât regenerarea războiului continuu al lumii și ajungerea strategiilor influenței la stadiul de dezechilibru generalizat, cu desfășurări imprevizibile și chiar haotice.

5. În Europa, se distingeau, cu câțiva ani în urmă, următoarele niveluri ale configurației politicilor și strategiilor mai mult sau mai puțin vizibile ale influenței:

- a. Nivelul NATO - Federația Rusă.
 - b. Nivelul vest-european - est-european.
 - c. Nivelul endogen
- a. La nivelul NATO - Federația Rusă, s-a dus o bătălie foarte grea, pe linia de fractură huntingtoniană. Rezultatele acestei confruntări păreau, pe vremea candidaturii României la acces în Alianță, imprevizibile, chiar dacă

NATO dispunea și dispune și la ora actuală de toate atu-urile pentru a câștiga (putere economică și militară, opțiunea clară pro-NATO a țărilor implicate și integrarea efectivă a celor mai multe dintre ele în această Alianță: Polonia, Cehia, Slovacia, Ungaria, Bulgaria, România, Albania, Croația, Slovenia, Muntenegru) etc. Linia de fractură Est-Vest s-a mutat un pic mai la Est. Ea nu mai trece, acum, pe creasta Munților Carpați, rupând Maramureșul, Transilvania și Banatul de România, ci, în urma extensiei NATO spre Est până la Est de țările Baltice și de țara noastră, se identifică esențialmente cu falia strategică Marea Baltică- Marea Neagră, trecând pe la Est de țările Baltice, pe la Vest de Belarus, pe la Est de România (Republica Moldova și Ucraina rămân pe falie și prin miezul Mării Negre.

Cu prilejul crizei ucrainene, marele colos din Est a adoptat o atitudine strategică dinamică foarte rapidă și fermă, a reanexat Crimeea, și-a modernizat Forțele Strategice Nucleare și restul armatei și a demonstrat, prin intervenția din Siria, că dispune de un potențial ofensiv de nivel macrostrategic și de noi mijloace de luptă moderne și performante: rachete de croazieră, sisteme de arme noi la bordul aviației de bombardament și de bombardament strategic, al submarinelor și navelor de război de suprafață, tehnologie eficientă de protecție a blindatelor și sistemele eficiente de război electronic etc.

Disponerea comandamentelor strategice la Petersburg, cel de Nord-Vest (pe culoarul strategic maritim baltic și nu departe de originea culoarului strategic central european: Galiția, nordul lanțului muntos european, Normandia), la Rostok pe Don (cel de la originea culoarului strategic Marea Neagră – Marea Mediterană și a culoarului strategic al Dunării), la Ecaterinburg (cel central) și la Habarovsk (cel Estic), numărul foarte mare de exerciții și aplicații desfășurate îndeosebi în Marea Baltică, în Marea Neagră, în Nord, dar și pe restul teritoriului Rusiei, arată că Rusia nu se mai lasă impresionată de puterea discreționară a Vestului și revine semnificativ în elita puterii discreționare cu pretenții deja probate prin acțiunile din cadrul Consiliului de Securitate al ONU și, pe teren, în războiul din Siria, la influențarea sistemelor de guvernare a lumii. Crearea forumului BRICS (Brazilia, Rusia, India, China, Africa de Sud), forum la care se pare că va candida și Turcia, țara cu a cincea armată din lume ca potențial și valoare strategică, recompune și pe alte criterii bătălia coloșilor planetei Terra pentru putere și influență. Desigur, este foarte greu de schimbat ordinea existentă până în acest moment, oricât de bulversată și de haotică ar fi ea, dar țările emergente, mai ales China, dovedesc a fi capabile de un ritm de dezvoltare extrem de mare și de o altă filozofie decât cea extrem de conflictuală de până acum.

Și chiar dacă și-a pierdut, în cea mai mare măsură – în unele cazuri, chiar semnificativ sau chiar definitiv – puterea de influență asupra țărilor din

Estul Europei, Rusia revine puternic pe platforma marilor puteri decizionale (chiar dictatoriale) asupra securității lumii și chiar asupra condiției umane. Ceea ce, de altfel, se pare că își și dorește.

Diferența de potențial dintre NATO și Rusia este uriașă (de la peste 38.590 de miliarde de dolari, cât este PIB-ul american însumat cu cel al Uniunii Europene, potrivit estimării făcute de CIA pentru 2016, la 3.862, cât era, tot în 2016, PIB-ul Rusiei). Dar Rusia deține o armată extrem de puternică – a doua din lume după cea a SUA –, iar forța sa strategică nucleară numără deja, potrivit unor estimări, un potențial de 8500 de vectori. Potrivit aceluiași estimări, SUA dispun de 7700 de vectori nucleari.

Dar iată cum se prezintă situația armelor nucleare strategice din lume, potrivit a trei surse:

ȚARA	POPULAȚIE	Sursa 1		Sursa 2		Sursa 3	
		VECTORI	LOC	VECTORI	LOC	VECTORI	LOC
Rusia	142.257.519	8500	1	8500	1	8000	1
SUA	326.625.791	7200-7400	2	7700	2	7400	2
Franța	67.106.161	300	3	300	3	300	3
China	1.379.302.271	250	4	250	4	250	4
Marea Britanie	64.769.462	225	5	225	5	225	5
Pakistan	204.984.861	120	6	120	6	100-120	6
India	1.281.935.911	100	7	90-110	7	90-110	7
Israel	8.299.706	80	8	80	8	80	8
Coreea de Nord	25.248.140	10	9	10	9	10	9
Iran	82.021.564		10		10		10
TOTAL	3.582.551.386	16.755-16.955		17.275-17.295		16.455-16495	

Cu peste 16.000 de vectori nucleari, fiecare purtător de zeci de focoaie, este clar cam la ce grad de amenințare a ajuns civilizația hominienilor pe planeta Pământ. Iar influența acestui arsenal (ca să nu

spunem amenințarea) este atât de mare încât omenirea refuză chiar să o mai perceapă sau să mai creadă că există cu adevărat.

b. Nivelul european se află, de asemenea, într-o situație extrem de greu de evaluat, datorită, în principal, condiției cu totul speciale în care se află țările continentului nostru în urma spargerii bipolarității, extinderii Uniunii Europene și crizelor de sistem și de proces care tot bântuie lumea post-bipolară de la finele secolului al XX-lea și începutul secolului al XXI-lea. Printre aceste condiții se află, în opinia noastră, și următoarele:

NATO s-a înființat la 4 aprilie 1949, membrii fondatori fiind, în ordine alfabetică, următoarele 12 țări:

1. Belgia;
2. Canada;
3. Danemarca;
4. Statele Unite ale Americii;
5. Franța;
6. Islanda;
7. Italia;
8. Luxemburg;
9. Norvegia;
10. Țările de Jos (Olanda);
11. Portugalia;
12. Regatul Unit;

Prima extindere a NATO are loc la 18 februarie 1952 și include următoarele două țări rivale:

13. Grecia;
14. Turcia;

A doua extindere are loc la 9 mai 1955 și include o singură țară, constituind, pentru Germania, chiar și prin data respectivă, 9 mai, un fel de final al efectului final al celui de-Al Doilea război Mondial:

15. Germania (Republica Federală a Germaniei, cum se numea atunci, adică din 1955 până la unificarea din 1990 cu Republica Democrată Germană);

Cea de a treia extindere a avut loc la 20 mai 1982 și a inclus, de asemenea, o singură țară:

16. Spania;

În această formulă se afla NATO, până la imploziile țărilor est-europene socialiste, desființarea Tratatului de la Varșovia și orientarea lor spre un nou sistem de securitate sub influența și auspiciile NATO. A început astfel un fel de competiție a fostelor țări socialiste din tabăra estică pentru intrarea cât mai rapidă în NATO, iar Vestul a înființat așa-numitul Parteneriat pentru Pace, prin care se urmărea tocmai deschiderea unei noi oferte de securitate și colaborare, foarte atractivă pentru toate țările est-

europene și nu numai. Era, de fapt, o continuare a unei strategii reușite – cea de îndiguire a Rusiei și de distrugere a comunismului –, soluție agreată de toată lumea, inclusiv de Rusia, care a renunțat și ea, în 1991, la regimul comunist, dar cu o miză uriașă de reconfigurare, în folos occidental, a structurii puterii și influenței.

Se intrase deja în epoca uni-polarismului, de care vorbea, Statele Unite asumându-și deopotrivă un fel de orizont discreționar de dominanță strategică, fiind unica superputere cu forțe și mijloace dislocate în toată lumea, cu politici și strategii mondialiste, dar și o uriașă responsabilitate de securitate a Planetei, desigur, împreună cu Europa Occidentală.

Primul obiectiv era extinderea NATO și, mai târziu, a Uniunii Europene, pe seama țărilor foste socialiste din Europa de Est. În acest sens, prima extindere NATO a avut în vedere țările de la limita sa estică imediată, după un concept strategic care generase, la vremea respectivă, un război mondial. Dar civilizația dominantă are totdeauna memorie scurtă. Așadar, cea de a patra extindere, care a urmat după autodesființarea Tratatului de la Varșovia, din 1991, a fost una de proximitate și a inclus, prudent și semnificativ, la 12 martie 1999, doar trei țări:

- 17. Ungaria;
- 18. Polonia;
- 19. Cehia;

Douăsprezece zile mai târziu, pe 24 martie 1999, NATO declanșa, fără aprobarea Consiliului de Securitate al ONU, cea mai mare operație militară din istoria sa de până atunci: 1200 de avioane NATO și mii de rachete de croazieră Tomahawk loveau năprasnic Serbia.

Cea de a cincea extindere a Alianței – și cea mai masivă – a cuprins, la grămadă, și restul, adică cele șapte țări candidate, între care și România, a șaptea țară ca suprafață, populație și potențial din Europa, dar, probabil, nu suficient de utilă pentru interesele imediate ale Vestului. Cele șapte țări admise prin generozitatea Washingtonului și utilitatea lor marginală în războiul din Balcani, sunt, în ordine alfabetică, următoarele:

- 20 Bulgaria;
- 21 Slovacia;
- 22. Slovenia;
- 23. Estonia;
- 24. Letonia;
- 25. Lituania;
- 26. România;

Cea de a șasea extindere s-a efectuat la 1 aprilie 2009, a fost orientată spre Balcanii de Vest, și a inclus următoarele două țări: care închid ieșirea continentală la Marea Adriatică și asigură controlul strategic semnificativ, de către NATO. al culoarului geostrategic maritim Marea Neagră – Marea

Mediterană. Această extindere a inclus două țări cu ieșire la Marea Adriatică:

27. Croația;

28. Albania.

A șaptea extindere a Alianței s-a efectuat la 5 iunie 2017, tot pe seama Balcanilor de Vest și a asigurat, pe de o parte, controlul complet al Mării Adriatice, și a inclus o singură țară:

29. Muntenegru

Simpla analiză a cronologiei extinderii NATO relevă interesele celor care diriguiesc lumea, ale marilor puteri vestice și ale unor cercuri de interese, probabil cele care, actualmente, au dus la redeschiderea faliei strategice Marea Neagră – Marea Baltică și la provocarea unei crize geopolitice și geostrategice, cu o miză uriașă. Extinderea NATO, până la această oră, a asigurat îndiguirea completă a Serbiei și, pe cât posibil, interzicerea transformării ei într-un aliat bază strategic al Rusiei în viitorul apropiat. Macedonia, deși nu a fost inclusă în Alianță datorită votului negativ al Greciei, se află esențialmente sub influența NATO și sub cea a Uniunii Europene.

Amplasarea unor elemente ale dispozitivului geopolitic și geostrategic ale NATO în Țările Baltice, în România, Turcia și Polonia reprezintă, pe de o parte, un avertisment strategic categoric adresat Rusiei și, pe de altă parte, o presiune pentru schimbarea unor politici și strategii de influență într-o zonă de ruptură, tocmai în momentul în care Uniunea Europeană se confruntă cu una dintre cele mai teribile crize – criza generată de migrația musulmană masivă în Vestul Europei – și cu efectele acesteia, deopotrivă, pe termen scurt, pe termen mediu și chiar pe termen lung.

Uniunea Europeană are, în prezent, 28 de state membre. Ea a fost însă fondată, în 1951, de șase țări vest-europene, din rațiuni politice, economice, strategice, consonante la euro-atlantism și puternic ancorate în europenism. Cele șase țări, în ordine alfabetică, sunt următoarele:

1. Franța;

2. Germania;

3. Italia;

4. Olanda (Țările de Jos);

5. Belgia;

6. Luxemburg;

În 1973, a avut loc prima extindere, aderând la UE trei țări:

7. Irlanda;

8. Regatul Unit (n-a făcut parte dintre membrii fondatori, pentru că nu voia să fie condusă de francezi. După ce s-a semnat tratatul de prietenie franco-german din 1963, Charles de Gaulle se opune aderării Marii Britanii la

Uniunea Europeană. Însă, în 1973, Marea Britanie, Irlanda și Danemarca devin membri ai CE;

9. Danemarca;

Cea de a doua extindere a inclus o singură țară, Grecia, care era membră NATO din 1952. Devine membră a UE în 1981:

10. Grecia;

În 1986, are loc cea de a treia extindere și include două țări, care ceruseră, de fapt, încă din 1962, asocierea la comunitatea europeană:

11. Spania;

12. Portugalia;

În continuare, au mai depus aplicații pentru includerea în UE: Turcia, în 1987, Austria, în 1989, Cipru și Malta în 1990.

Cea de a patra extindere are loc în 1995 și cuprinde trei țări bogate, cu un PIB mai mare decât cel al mediei țărilor comunității de la acea dată:

13. Finlanda;

14. Suedia;

15. Austria;

A urmat cel mai mare val al extinderii, cel de la 1 mai 2004, care a cuprins nu mai puțin de 10 țări:

16. Polonia;

17. Slovenia;

18. Ungaria;

19. Malta;

20. Cipru;

21. Letonia;

22. Estonia;

23. Lituania;

24. Cehia;

25. Slovacia;

La 1 ianuarie 2007 au fost acceptate încă două state:

26. România;

27. Bulgaria.

La 1 iulie 2013, a aderat la Uniunea Europeană încă o țară:

28. Croația.

Dacă se face o paralelă între cronologia aderării țărilor din Europa și America la NATO și aderarea țărilor europene la Uniunea Europeană, se desprind clar câteva caracteristici foarte importante:

- aderarea a fost efectiv un proces politic, geopolitic și geostrategic, de interes esențial pentru Statele Unite ale Americii și, evident, pentru marile puteri de pe continentul european;

- aderarea a urmărit, în afara unor criterii de progres și prosperitate economică și de securitate de areal, formarea unui front încheiat împotriva

Rusiei (considerată agresivă de către întregul Occident) și a altor mari puteri de pe marile platforme geoeconomice și geostrategice;

- fiecare val de extindere reprezintă, dincolo de o anumită eșalonare criterială și de performanță, o ierarhizare, în ordinea importanței pentru Vest, și, în același timp, o expresie a unor relații de influență și de consonanță create de-a lungul istoriei.

Deși oficialii de la Bruxelles neagă în mod categoric orice ierarhizare privind țările și popoarele europene, culturile și civilizațiile din Europa, în fapt, aceste ierarhizări există și se dovedesc a fi foarte importante.

În acest sens, România a fost tratată ca o țară de periferie, încurajată și chiar obligată să-și înstrăineze resursele naturale, să-și distrugă industria sub pretextul necesității stridente a privatizării marilor coloși și a oricărei alte unități economice, să-și distrugă finanțele și să creeze, în tot acest timp, dependențe categorice de marile interese occidentale.

Niciuna dintre reformele care s-au derulat în România începând din anul 1990 încoace nu a fost favorabilă în nici un fel țării, ci, dimpotrivă, a dus la distrugerea sistemului său financiar, a capitalului românesc, la înstrăinarea tuturor resurselor, la dezindustrializarea rapidă și intempestivă, la externalizarea serviciilor, la bulversare sistemului educațional și, mai ales, la migrația masivă în Vest atât a forței de muncă înalte calificate (medici, ingineri, cercetători, specialiști în diferite domenii etc.), cât și a celei necalificate, milioane de români părăsindu-și căminele în căutarea unui loc de muncă, oricare ar fi acesta, prin țările vestice.

Turcia a optat pentru integrarea în UE încă de la Acordurile de la Ankara din 1963, dar în permanență s-a lovit de opoziția guvernelor conservatoare din Franța, Germania, Austria, Grecia, Slovenia și Cipru. În ultimul timp, mai ales după înăbușirea, de către președintele Erdogan, a loviturii de stat a generalilor, Turcia nu mai pare atât de interesată de integrarea în UE. Mai mult, Turcia, fiind o țară islamică, este foarte posibil, așa cum afirmam mai sus, să devină un fel de lider al populațiilor turcece, al căror areal se întinde, din Asia Centrală, până în zona uigură din China.

6. În interiorul Europei a reînceput să se materializeze efectiv, odată cu destrămarea Iugoslaviei și dezmembrarea Uniunii Sovietice, lupta pentru reconstruirea vechilor sfere de influență, chiar dacă noua lor configurație va aduce, probabil, și unele schimbări. Singurele care frânează în oarecare măsură desfășurarea acestui proces sau îi dau o anumită turnură sunt prezența americană și existența NATO. Desigur, în acest moment, Europa Occidentală nu este atât de puternică încât să se lipsească complet de prezența americană, dar există numeroase semne – unele tranșante – prin care se arată că o astfel de prezență nu mai este încă pentru multă vreme de dorit. Și nici americanii nu mai sunt atât de interesați să participe la apărarea

Occidentului European împotriva noilor amenințări care se conturează din ce în ce mai mult în acest început de secol și de mileniu și nici să suporte, fără un folos clar pentru ei, o mare parte din costurile securității și apărării occidentale europene.

Oricum, lupta pentru sfere de influență în Europa are mai multe componente care nu sunt toate necontradictorii:

a. Componenta NATO, în următoarele variante:

- extinderea NATO într-o arie nedefinită;
- extinderea operațională (de dispozitiv) a NATO doar până la „graniția” huntingtoniană estică a Occidentului, care pare a fi, în viziunea unora, și primul aliniament de apărare strategică împotriva Estului (dar și limita dinainte a bazei de plecare la ofensivă a Vestului împotriva Estului) urmând să treacă pe Carpați¹²⁷;

- limitarea extinderii, dar creșterea influenței asupra întregii Europe, fără Rusia, și asupra altor zone de interes pentru Statele Unite și pentru Europa Occidentală.

Această componentă implică în mod direct controlul american asupra continentului și limitarea acțiunilor UE și a altor organisme europene, precum și a marilor puteri europene. Ea situează, de asemenea, Rusia ca partener cu care NATO ar putea să-și împartă influența în Europa, în sensul înțelegerilor de odinioară de la Teheran, din 1943, și de la Yalta, din 1945, dar și unora mai recente. Considerăm că, deși conducerea Alianței consideră că Rusia este principalul său inamic, iar Rusia o spune tranșant, în doctrina sa de securitate, că NATO este inamic pentru ea, un parteneriat NATO-Rusia va continua, totuși, să existe. Nu știm dacă, la ora actuală, Consiliul NATO-Rusia mai funcționează (oricum, chiar și când funcționa, fiecare parte își vedea de treburile și interesele ei), dar ultimele summit-uri ale NATO, ca și recente declarații ale Moscovei au pecetluit un front politic și strategic de așteptare pe falia Marea Neagră – Marea Baltică.

b. Componenta europeană, în speță, Uniunea Europeană:

- posibila extindere a UE asupra întregii Europe, inclusiv asupra Rusiei și realizarea unității continentului european, situație în care sferele de influență ale marilor puteri europene s-ar anula sau s-ar reduce doar la arii restrânse care țin de tradiții, de interese nemijlocite și de unele conjuncturi; există unele teorii în acest sens, Europa cu tehnologiile și finanțele, imensa

¹²⁷ Dacă, în concepția strategică a Vestului, primul aliniament de apărare strategică ar trebui să treacă pe Carpați, atunci de ce au realizat americanii scutul antirachetă la Devesel, în Câmpia Română, și nu în Transilvania? Acest scut, ca și baza militară de la Kogălniceanu, nu sunt făcute pentru război, ci pentru perioada de pace și pentru cea premergătoare războiului; ele vizează mai degrabă gestionarea crizelor și conflictelor, decât apărarea strategică a NATO, sau, mă rog, ofensiva strategică a Vestului împotriva Estului, pe linia tradițiilor deja teaurizate.

Asie cu resursele, dar imediat ce vreun imprudent folosește conceptul Eurasia, în înțelesul de mai sus, toate trâmbițele încep să sune semnalul alertei de gradul zero, în sensul că așa ceva nu se poate, întrucât Eurasia ar deveni, din toate punctele de vedere, puterea mondială numărul unu, iar marile puteri de pe planeta Pământ, mai ales Statele Unite ale Americii nu ar permite așa-ceva; desigur, nici diriguitorii UE și nici marile puteri asiatice sau euro-asiatice nu sunt prea interesante în a se coaliza în acest fel, deși, în timp, noua civilizație bazată pe cunoaștere – cognocivilizația – ar ameliora în mod substanțiale nu doar conflictele exogene, ci și specificitățile și deosebirile esențiale;

- extinderea UE asupra întregii Europe, concomitent cu refacerea sferelor de influență, în interiorul Uniunii, ale marilor puteri europene (Franța, Germania, Marea Britanie, Rusia, Spania, Italia);

- transformarea Uniunii Europene într-o uniune a euroregiunilor, prin care să se distrugă vechile tradiții conflictuale și războinice și să se genereze o nouă paradigmă geopolitică europeană.

- c. Întărirea rolului Germaniei, care și-a refăcut deja sfera ei de influență, și al Rusiei, care nu poate renunța la influența sa asupra Balcanilor, Caucazului și țărilor rusofone, concomitent cu slăbirea rolului Statelor Unite în Europa.

Pe la începutul anului 1999, a avut loc o dezbatere cu tema „*Amsterdam și securitatea europeană: progrese și iluzii*“. La acea dezbatere, au prezentat referate:

- Jean-Marie Guéhenno, președintele Consiliului de administrație IHEDN (Institutul de Înalte Studii de Apărare Națională);

- Gabriel Robin, ambasadorul Franței;

- Francois Heisbourg, președintele Centrului de politică de securitate de la Geneva.

Deși e mult de-atunci, iar datele problemei sunt azi cu totul altele, este interesant, totuși, pentru tema sferelor de influență, ce s-a discutat atunci. Din aceste referate, precum și din debaterile care au urmat, rezultă preocupările de atunci ale marilor puteri din Europa, centrate, pe de o parte, pe definirea și afirmarea unei identități a continentului – inclusiv a unei identități de apărare – și, pe de altă parte, pe identificarea unor posibile evoluții a raporturilor intraeuropene.

Jean-Marie Guéhenno, în referatul „*O evoluție care pare să se accelereze*“, se referea îndeosebi la poziția evolutivă cea mai notabilă a Marii Britanii care s-a concretizat, la acea vreme, în declarația comună franco-britanică la 4 decembrie în urma întâlnirii de la Saint-Malo. Autorul cita câteva fraze din textul acestei declarații: „*Uniunea Europeană trebuie*

să aibă o capacitate autonomă de acțiune“ și „întărind solidaritatea între țările Uniunii Europene pentru ca Europa să poată face să se audă vocea sa în afacerile lumii, acționând în conformitate cu obligațiile noastre în sânul NATO, noi contribuim la vitalitatea Alianței atlantice reînnoite.“ Și, în continuare, autorul remarcă: „acestea sunt afirmații cu care nu ne-a obișnuit diplomația britanică. Este o evoluție remarcabilă a Londrei să admită ca, în sânul Uniunii Europene, să se vorbească de apărare. Îmi amintesc de trecerea mea pe la UEO unde a evoca o astfel de chestiune era un tabu absolut pentru britanici: singurul interes al UEO pentru Londra era de a stabili o încuietore etanșe între problemele de apărare tratate de NATO, și afacerile Uniunii Europene, UEO nefiind nicicum o pasarelă între cele două organizații, ci un soi de zonă de încetare a focului.“

Autorul cita o frază pronunțată de Joschka Fischer înainte de a deveni ministru de externe, foarte semnificativă pentru un reprezentant al verzilor: „De asemenea, noi trebuie, ca parte pacifistă într-o lume violentă, să ne comportăm de o manieră care ține cont de existența acestei violențe și să reacționăm cu violență la o violență care se practică în mod violent.“

Franța, de asemenea, și-a reconsiderat poziția sa față de Alianță. Faptul că un general francez a fost numit comandant al „Forței de extracție“ în Macedonia a fost considerat, la vremea respectivă, nu numai o chestiune militară, ci și una politică asupra căreia - spunea autorul - trebuie reflectat.

El semnală de asemenea că unii interpretau acele evoluții ale Marii Britanii, ale Franței și ale Germaniei ca o „reîntoarcere la realitățile politicii de putere“, fiecare din cele trei mari țări ale Uniunii Europene sporindu-și marja sa de manevră în raport cu celelalte două, sau cel puțin căutând să o facă cu scopul de a se situa deasupra lor. După această interpretare, Marea Britanie, care s-a distanțat în mod voluntar față de Uniunea Economică și Monetară (UEM), lansa o operație de diversiune și se străduia să detașeze Franța și Germania pentru a se plasa în domeniul militar în vârful jocului, ținând seama de poziția sa privilegiată în NATO. În același fel, se putea imagina că Germania, nemaifiind reținută în fața Europei de sentimentul culpabilității sale, era în curs de a-și crea ea însăși o marjă de acțiuni vizavi de Franța, apropiindu-se mai mult de britanici. În această privință, sublinia autorul, uniunea între DASA și BAE ar putea fi văzută ca prefigurare a unei manevre politice. Cât despre Franța, s-ar putea crede că, fiind deopotrivă în cercul UEM în tandem cu Germania și în cel al apărării cu Marea Britanie, speră să se plaseze ea în vârful triumfului fiind mai ofensivă decât celelalte două și având astfel maximum de spațiu de manevră.

„Din partea mea, eu cred că dacă acestea ar fi calculele celor trei puteri, ele s-ar situa toate trei în lumea iluziilor. Politica ce consistă în a visa să ai mâinile mai libere decât vecinul conduce la a accepta că și celălalt le are efectiv, și aceasta este contrar oricărei logici de integrare europeană

urmată cu succes după război. Este o politică descrisă perfect de o fabulă a lui La Fontaine, aceea a greierului care dorea să fie la fel de mare ca un bou. Dacă aceasta ar fi realitatea, ar exista toate rațiunile de a fi pesimiști privind evoluția apărării europene, pentru că aceasta ar însemna, o dată mai mult, un joc în care Statele Unite ar putea folosi vanitățile naționale ale unora și ale altora, ale diviziunii europene, fiecare fiind flatat de a avea propria sa relație privilegiată cu Washingtonul. Dacă fiecare din marile puteri europene încearcă să practice un joc solitar în domeniul apărării, nu suntem departe de o manevră de tipul celei prezentată mai sus.

Eu cred totuși, și voi concluziona asupra acestui mesaj, că noi suntem la începuturile unei convergențe între cele trei principale puteri europene în domeniul apărării. (...)

... Europa de astăzi, față de Statele Unite din ce în ce mai mult imprevizibile, nu are interesul să se detașeze într-o idee de independență de dragul independenței, ci trebuie să încerce să maximizeze influența sa. Solidaritatea transatlantică este un fapt politic european și Europa nu se va afirma opunându-se acestuia. Recunoscând-o, nu înseamnă a admite un leadership infinit, ci *necesitatea de a construi o capacitate de influență europeană*.”

Gabriel Robin, în referatul „*Sfârșitul politicilor naționale?*” s-a referit la politica europeană de securitate și cooperare (PESC). El arăta că, privind PESC, Amsterdamul a complicat și mai mult lucrurile decât le-a complicat Maastrichtul. „În fine – scria autorul –, ca și cum toate acestea ar fi prea simple, ansamblul sistemului se va ancora pe de o parte de procedura bugetară a Uniunii și pe de altă parte, de UEO despre care se știe că ea însăși are o geometrie variabilă și că se înglobează în structurile NATO. Mașinăria era deja complicată; acum avem o uzină cu gaz!”

Iată deci progresul: este spectacular, dar spectacularul constă în complicație. După ultimele știri, s-ar preconiza suprimarea UEO, ceea ce ar face să dispară un plan întreg din ceea ce tratatul avea cel mai nou, și acesta chiar atunci când el a fost cu greu ratificat.

Occidentalii sunt de părere că nu se așteaptă mare lucru de la Amsterdam. Complexitatea acestor mecanisme garantează imobilitatea lor.

„Acum să venim la cel de al doilea aspect, adică la ceea ce Amsterdamul confirmă de la Maastricht. Progresul constă în complicare. Confirmarea este cea a unei iluzii. După câțiva ani de experiență, s-a dovedit că Maastrichtul a fost o iluzie. Nicăieri PESC, zis «instituit» la Maastricht, nu s-a manifestat. Nici în Orientul Apropiat, nici în Golf, nici la NATO, nici în Africa. Și când a pretins că a făcut-o, a fost lamentabilul fiasco din Iugoslavia. Peste tot rezultatele au fost derizorii sau dezastruoase.

Eșecul PESC nu este accidental; el este legat de conceptul său, cum se vede clar în exemplul iugoslav.

PESC, mai întâi, nu este o politică: Europa a vrut să mențină unitatea iugoslavă, apoi ea s-a străduit să o distrugă, ea voia o Bosnie unitară și a sfârșit prin a se resemna cu o Bosnie cu trei entități.

PESC nu este europeană. Niciodată Europa n-a fost toată la un loc, în întregul ei, și niciodată ea nu a fost singură nici pe teren, nici în Grupul de contact. Și epilogul afacerii a fost de a chema în ajutor NATO și de a recurge la America.

În fine, PESC nu privește securitatea Europei. Continentul nu a fost agresat; interesele sale de securitate n-au fost puse în joc. Oricare ar fi fost derularea evenimentelor, securitatea sa nu a fost afectată prin aceasta. *Europa nu apăra securitatea sa; ea credea că afirmă puterea sa.*

PESC de la Maastricht nu a fost nimic din ceea ce ea se anunța. Aceea de la Amsterdam i s-a asemănat în toate punctele. Ea nu era de fapt o politică. Definea doar mijloacele, nu și un scopul. Europeanii nu au fost și nu sunt de acord cu nimic, nici asupra problemei nucleare, nici asupra lui NATO, nici asupra inamicului, nici asupra amenințării. PESC nu a fost și nu este europeană: ea confirmă doar abandonul Europei în favoarea NATO. Ea nu are nimic de a face cu securitatea. Europa nu are în jurul ei decât amici. Ea nu are deci inamici pe care trebuie să-i învingă; ea dorește numai să-și dea subiecte sau clienți. Rusia nu a fost și nu este, deci, considerată inamicul Europei, chiar dacă, membrii europeni ai NATO, la toate summiturile care au urmat după criza ucraineană au fost de acord că Rusia constituie o amenințare pentru Alianță. De aceea, a și generat, aprobat și pus în aplicare sancțiunile aplicate Rusiei în urma crizei ucrainene, anexării Crimeii și izbucnirii conflictului armat din Donbass și Lugansk.

Cum zicea Raymond Devos, de trei ori nimic de la Maastricht multiplicat prin de trei ori nimic de la Amsterdam, aceasta nu înseamnă nimic nou.

Destinul Amsterdamului, ca și cel al Maastrichtului a fost să eșueze. Mai întâi, în sensul obișnuit al cuvântului: eșecul a fost inevitabil. Apoi, și mai ales, în acel sens în care eșecul este în mod deliberat programat: trebuia ca Amsterdam să eșueze pentru a avea un «super-Amsterdam», pentru a o sfârși prin aceasta cu politicile naționale și pentru a repune securitatea Europei în mâini neeuropene.“

Din spusele autorului ar rezulta că UE nu are sens, dacă Europa nu are în jurul ei decât amici. Or UE s-a constituit tocmai pentru a contracara concurența economică a SUA și Japoniei și a face din continentul european o superputere economică. Dacă ea va fi și militară, vom vedea.

Problema care se punea tranșant la acea vreme era dacă resursele Europei sunt suficiente pentru a se dezvolta prin mijloacele sale proprii, sau

dacă Europa, precum odinioară Vestul marilor imperii portughez, britanic și francez, trebuie să atace din nou în afara Europei (de data aceasta ca o mare entitate, ca o superputere) pentru a-și spori influența și a beneficia din nou de bogățiile planetei. Dar va mai fi oare posibil așa ceva?

François Heisbourg, în referatul „*Premisele unei convergențe a obiectivelor*” se referea la aceleași confuzii care caracterizau, atunci (ca și acum, de altfel), Europa. Aceste confuzii nu înseamnă însă neînțelegere, ci fie lipsa curajului de a se afirma și a se pune mai repede în aplicare viziunea integraționistă a Europei, fie neîncrederea în această viziune, în această soluție și folosirea ei doar ca un pretext *pentru repunerea în operă a noilor politici ale sferelor de influență de odinioară*. Această ultimă idee nu poate fi însă materializată ușor, deoarece nici o țară din Europa, cu excepția Germaniei, nu este suficient de puternică pentru a intra într-o competiție globală. Mai mult, atâta vreme cât integrarea europeană slujea ca bază economică temeinică pentru NATO, ea era susținută de americani – cel puțin în această dimensiune –, iar din momentul în care UE a devenit potrivnică SUA, ea a început să fie subminată de către SUA. De aceea autorul spunea, cu prilejul acelei dezbateri:

„Cei care înțeleg să plaseze Europa contra americanilor sunt aceiași care refuză ca Europa să acționeze realmente în problemele de securitate care se pot prezenta pe continentul nostru: Bosnia, Kosovo... Observ, în afară de aceasta, că britanicii sunt foarte neliniștiți de incapacitatea europenilor de a aduce o contribuție autonomă în situații unde nu este normal ca noi să așteptăm ca americanii să fie în avangardă.” Ce s-a petrecut ulterior este foarte clar: Kosovo s-a desprins de Serbia și a devenit ce nu fusese niciodată – o țară –, creând un precedent pentru intensificarea mișcărilor separatiste de pe continent. Acțiunile separatiste ale Osetiilor, intervenția militară a Rusii în Georgia, dar și anexarea Crimeii fiind, în cele din urmă, și un mod de folosire a momentului oportun sau prilejului favorabil de către Rusia pentru a-și consolida puterea pe culoarul strategic Marea Neagră, Marea Mediterană.

Un alt domeniu unde tratatul de la Amsterdam nu punea restricții este cel al armamentelor. S-a creat Organizația comună de cooperare în materie de armamente. Desigur, aceasta reprezenta, într-un fel, și o modalitate europeană de a răspunde provocării americane în domeniul mijloacelor moderne de luptă. Așa cum UE, în faza ei inițială, se constituia ca o modalitate de concentrare a eforturilor Occidentului european în vederea contrabalansării dominației economice americane și japoneze în lume (la urma urmei, pentru afirmarea unei identități europene în acest domeniu), și în ceea ce privește realizarea sistemelor de arme foarte moderne, Europa Unită

trebuia să aibă un cuvânt de spus. Cum va fi el spus și la ce anume va folosi, era, la acea dată, greu de anticipat. Oricum, abia la summitul NATO din Țara Galilor din timpul crizei ucrainene, țările europene membre NATO au fost de acord să-și sporească cheltuielile militare, într-un interval de un deceniu, la 2%.

Gabriel Robin spunea că nu există nimic comun între marile puteri europene, iar dacă totuși există ceva comun aceasta nu este altceva decât modalitatea de a lăsa americanilor mână liberă. Jean-Marie Guéhenno safirmă însă că, dimpotrivă, suveranitatea a cam scăpat printre degete și există o convergență posibilă și cu aceasta se vor construi instituțiile de mâine.

În 1815, la Viena, se gândea asupra concertului european. Acesta a funcționat 30 de ani, pentru că nu erau Statele Unite. În zilele noastre acestea au posibilitatea să ofere un alt model de apărare și de intervenție în lume. „Chestiunea este simplă: *dacă dorim să avem o apărare europeană care să conteze, trebuie să o facem într-un cadru federal așa cum s-a făcut moneda unică*. De ce nu se vorbește despre aceasta? “

Pactul de Stabilitate privind Europa de Sud-Est părea, atunci, o încercare europeană de a găsi soluții pentru o zonă care, este limpede pentru toată lumea, se află între Est și Vest, acolo unde se ciocnesc interese și civilizații. Dar, din structura acestui document, se vede clar că el nu este un document al Balcanilor, ci un document pentru marile țări europene, pentru SUA și pentru Rusia în problema Balcanilor.

Europa, care s-a redresat în urma celui de Al Doilea Război Mondial, (mai exact, cele trei mari puteri europene - Franța, Germania și, într-un fel, Marea Britanie, la care se adaugă și Rusia), încearcă să se reunifice și dorește să-și afirme propria-i identitate (economică, politică, culturală și militară). Deocamdată, Vestul o face în complementaritate cu SUA și cu NATO, dar și ca entitate de sine stătătoare. Nu este simplu și nu poate fi simplu. Pe de o parte, datorită dimensiunii euro-atlantice care are avantajele, dar și barierele sale, și, pe de altă parte, datorită, indeciziilor europene, incapacității continentului de a soluționa marile problemele care se pun sau se creează, de a face față unei game infinite de subtilități strategice. Acordurile de la Maastricht și de la Amsterdam sunt destul de relevante în acest sens. Dar nici documentele de la Lisabona n-au reușit, în pofida complexității lor, să așeze lucrurile într-o matcă unitară, cu același talveg.

Criza ucraineană a dat încă odată cărțile pe față. De fapt, summit-ul de la Vilnius, din 29 noiembrie 2013 al Parteneriatului Estic – cel de al treilea – a arătat care este situația reală. Cele șase țări vizate de acest Parteneriat –

Belarus, Ucraina, Republica Moldova, Azerbaidjan, Armenia și Georgia – urmau să semneze, cu acest prilej, un Acord de Asociere și parteneriat cu UE, considerat ca un fel de pas înainte spre o posibilă extindere a Uniunii Europene spre est, prin includerea, în timp și a acestor țări. Acest parteneriat a ofensat însă Rusia, întrucât Moscova privea – atunci, ca și acum – extinderea NATO și a Uniunii Europene spre Est, ca o modalitate de apropiere periculoasă de frontierele sale, ceea ce, pentru decidentul politic și strategic rus, era inadmisibil.

Se știe, Rusia nu a dus, de-a lungul timpurilor, o politică colonială. Teritoriul ei era suficient de mare pentru a nu-și propune să se extindă peste mări. Politicile și strategiile Rusiei au vizat dintotdeauna siguranța strategică de proximitate, câștigarea bătăliei cu Japonia și, mai ales, cu Vestul și ieșirea la oceanul cald, atât prin zona Pacificului, cât mai ales prin cele două culoare strategice maritime europene – cel al Mării Baltice și cel al Mării Negre – Mării Mediterane. Or, în concepția (desigur nedeclarată) a Moscovei, cele șase țări ale Parteneriatului Estic fac parte din zona sa de siguranță strategică de proximitate. Probabil că niciodată conducerea Rusiei n-o să spună clar și distinct așa ceva (nicio țară, oricât ar fi ea de mare, de puternică și de importantă, nu are voie să-și plaseze, în mod legal, zona de siguranță strategică în afara teritoriului său, pe spezele altor țări suverane și independente. Dar realitatea – confirmată de atâtea ori în istorie – nu ține totdeauna (a se citi mai niciodată) cont de normele de drept și este așa cum vor cei puternici să fie.

Eșecul parțial al summit-ului de la Vilnius se pare că are această explicație. Conducerea Rusiei, prin vocea lui Vladimir Putin, a spus-o destul de tranșant.

Ceea ce a urmat se cunoaște: redeschiderea faliei strategice Marea Neagră – Marea Baltică, re-crearea ostilităților Est-Vest, ostilități la care Europa Occidentală, în speță Uniunea Europeană, se aliniază mai de voie, mai de nevoie, iar NATO își găsește astfel un inamic de talie mare și un obiect al muncii pentru prezent și pentru viitor.

Conceptul de bază european rămâne, totuși, *integrarea*. Șansa Europei este Uniunea Europeană. Acestea sunt deja trisme. Nu se știe însă dacă Uniunea Europeană va reuși, în timp util, să-și găsească un orizont de așteptare benefic pentru toată lumea sau doar o altfel de dominare asupra țărilor de mâna a doua și a treia – pentru că, în pofida Tratatului și documentelor de la Lisabona, se pare că trendul este nu cel al egalității, fraternității și libertății, ci unul care a mai fost, cel al interesului marilor puteri europene din toate timpurile – ceea ce, desigur, va duce la o criză extrem de gravă. De fapt, această criză deja a început, prin Brexit. Marea Britanie a părăsit Uniunea Europeană, iar acest act n-ar trebui să fie de

natură să-i liniștească pe europeni, ci, dimpotrivă, să-i îngrijoreze profund. Aproape tot ce s-a realizat până acum, începând cu acordurile de la Saint Mallo și continuând cu emergența unei politici europene coerente de securitate și apărare, consonantă cu cea euro-atlantică, s-a cam năruit. Uniunea Europeană nu reușește să găsească nici un ideal și nici măcar vreo temă care să-i unească pe europeni în același concept și în aceeași voință. Există, în opinia noastră, o configurația a UE, alta decât cea oficială, una pe patru niveluri care sunt din ce în ce mai proeminente:

1. Nivelul marilor puteri europene (Germania și Franța);
2. Nivelul țărilor privilegiate sau cu un stat istoric de vechi componente ale unor foste mari imperii, agreat de marile puteri (Spania, Italia, Belgia, Austria, Danemarca, Finlanda, Grecia, Luxemburg, Olanda, Portugalia, Suedia);
3. Nivelul țărilor aflate tradițional sub protecția sau sub influența uneia sau alteia dintre marile puteri (Polonia, Ungaria, Cehia, Slovacia, Slovenia, Malta, Cipru, Croația, Lituania, Estonia, Letonia, Irlanda);
4. Nivelul țărilor de periferie (România, Bulgaria).

Această clasificare pe niveluri arată de ce Uniunea Europeană pare o mașinărie cu două sau patru viteze. Țările de periferie, îndeosebi România, au fost obligate să-și distrugă industria, finanțele, să-și cedeze resursele naturale unor surate din Uniunea Europeană sau de aiurea, fiind practic aservite total corporațiilor străine și intereselor unora dintre marile puteri.

Totuși, se conturează din ce în ce mai mult și o altă realitate de care trebuie să se țină seama. Marile țări europene își au și ele interesele lor și obiectivele lor strategice pe termen mediu și pe termen lung. Umbrela NATO le-a fost și le este încă extrem de folositoare, chiar dacă, uneori le-a mai și îngrădit unele tendințe. Ele au de ales între integrare, adică renunțare la unele prerogative ale suveranității reale, și afirmare proprie. Este însă foarte clară că Germania și Franța, nu numai că nu renunță în nici un fel la vreun miligram din suveranitatea lor absolută asupra a tot ce le aparține, dar fac în așa fel încât, sub auspiciile UE, să beneficieze, indirect și de suveranitatea celorlalte țări. Oficial, de o jumătate de veac, toate țările UE au ales integrarea. Uniunea Europeană este o realitate, adică una dintre cele mai mari puteri economice ale lumii. Dar unele voci vorbesc și de o competiție între marile puteri europene, în special între Marea Britanie, Franța și Germania, privind nu numai vârful piramidei, ci și influența în Europa. Au început să fie aduse în discuție tradiții, valori comune, aspecte care țin de apartenența la aceleași areal-uri etc. La această competiția participă, bineînțeles, nu doar Statele Unite ale Americii, ci și Rusia, și China. Mai nou, de câțiva ani buni, la divizarea, bulversarea și schimbarea paradigmei geopolitice și geostrategice din Uniunea Europeană, contribuie și migrația musulmană masivă.

Această competiție a marilor puteri pentru putere și influență, folosindu-se de organizațiile și organisme pe care ele însele le-au creat, de politicile și strategiile UE, pe care ele însele le-au încurajat sau le-au impus, arată, la o analiză mai amănunțită, cam care este realitatea zilelor noastre privind reconfigurarea puterii și influenței pe continentul european și în lume.

□ **Germania**, țara învinsă în cele două războaie mondiale, renăscută ca pasărea Phoenix, se pare că a renunțat la interesele ei globale, cel puțin deocamdată, dar nu și la cele regionale. Ea a acționat cu multă perseverență pentru refacerea glaciș-ului strategic spre est (Polonia, Cehia, Slovacia, Ungaria, Croația, Slovenia), realizarea unui coridor strategic la Marea Adriatică și a unei situații de unitate și siguranță strategică spre Vest (reconcilierea cu Franța, relația deosebită cu Olanda, relația foarte bună cu Italia și cu Israel etc.). Ministrul apărării al Germaniei afirma, la colochiul de la Paris din octombrie 1992 pe teme strategice, că Germania este înconjurată acum numai de prieteni și că războiul cel puțin pe termen apropiat, este imposibil pentru această țară.

Germania este, deocamdată singura țară din Europa care a acționat tranșant, mai ales pentru unificare, apoi pentru refacerea, pas cu pas, a sferei sale de influență, adică a acelei zone pe care geopoliticienii germani o numeau Mittel Europa. Astfel, în țările menționate mai sus, inclusiv în Belgia, Germania are cei mai mulți investitori, iar valuta forte din aceste țări, înainte de impunerea euro, era marca germană. Tot marca era valută forte și în țările din fosta Iugoslavie.

Apreciem că Germania este singura mare putere de pe continent care și-a refăcut aproape în întregime sfera ei de influență în Europa (Polonia, Cehia, Ungaria, Croația, Slovenia, Slovacia, o parte din Bosnia, Olanda și Belgia). Franța, care se află la remorca germană privind situația economiei, nu este împotriva acestei strategii germane, pentru că, spre deosebire de Germania, această mare putere europeană are interese majore și în afara continentului european, mai ales în Africa, în Orientul Mijlociu și chiar și dincolo de ocean.

Mai mult, Germania, care este cea mai puternică țară din Uniunea Europeană și din Europa, a ridicat, la acea vreme de după unificare, și problema folosirii limbii germane în cadrul acestui organism. Evident, în timp, Uniunea Europeană folosește toate cele 23 de limbi care se vorbesc în Uniune ca limbi oficiale ale Uniunii, ceea ce demonstrează respectul față de limba oficială a fiecărui stat membru.

Germania este printre cei mai puternici investitori și în România.

□ **Franța** are interese globale, în domeniile ei de peste mări, altele decât cele ale UE, mai ales în Africa și în Mediterana, dar și europene. Așa

se explică prezența ei la toate marile acțiuni de menținere/impunere a păcii. Ea are de asemenea interesul de a-și reface relațiile cu țările francofone sau considerate a fi francofone, dar nu și cu toate cele care i-au fost aliate în marile conflagrații mondiale. Franța menține o relație specială cu România, dar care, în astfel de împrejurări, nu are prea mare valoare, nici pentru Franța, nici pentru România. Totuși, Franța menține o bună relație cu Federația Rusă, având în vedere, desigur, atât experiența celor două războaie, cât și o anumită proiecție asupra raporturilor de forțe ale viitorului. Retorica franceză din timpul crizei ucrainene, intervenția lui Holland și a Angelei Merkel pentru soluționarea crizei ucrainene și încetarea focului între rebeli și armata ucraineană se înscriu în filozofie politică de mare putere duse de aceste țări, în relație cu politica de mare putere a Rusiei, iar acest lucru spune iarăși foarte multe în ceea ce privește relația putere-influență.

□ **Marea Britanie** are, de asemenea, interese globale majore, ca putere maritimă, ca fost mare imperiu, ca actual imperiu, ca principal aliat al Statelor Unite. Interesele ei cuprind deopotrivă domeniile de peste mări care-i aparțin (a se vedea intervenția în insulele Falkland), precum și lumea arabă, mai ales cea care este deținătoare de petrol și a aparținut cândva de domeniul britanic. Dar interesele britanice se manifestă deopotrivă și pentru Orientul Mijlociu și pentru Orientul Apropiat. Concomitent, Marea Britanie încearcă să-și exercite influența în tandem cu Statele Unite, asupra Bazinului Caspic, asupra României și zonei Balcanilor. Balcanii au prezentat din totdeauna un interes tradițional pentru Marea Britanie.

Brexit-ul a arătat adevărata realitate în relațiile de putere și influență pe continentul european. Este limpede că Marea Britanie nu putea accepta politica germană a Uniunii Europene și nici nu-și putea limita puterea și influența la un domeniu dominat deja de alții. Relația specială a Marii Britanii cu Statele Unite, interesele ei peste mări și pe mări erau mai presus de o închistare tip germanică, limitativă și non-expansivă, foarte costisitoare pentru neputerile europene și, de aceea, constrângerilor de acest gen, le-a preferat libertatea de mare putere, o libertate care, în cadrul Uniunii, îi era îngăduită. Două săbii nu încap în aceeași teacă. Chiar dacă, se pare, că „inamicul” comun al marilor puteri de pe continent – Franța și Germania – și al Albionului nu sunt baricadele sau ambuscadele ridicate sau întinse de procesul de globalizare, ci migrația musulmană masivă, cea care, în scurtă vreme, va lovi în punctele vitale ale acestor țări războinice din Europa de Vest, care au cucerit și supus, până la această oră, aproape întreaga lume. Atât cu arma, cât și cu cohortele lor culturale și civilizaționale.

□ **Spania** se află în aceeași alianță Nord-Atlantică cu Marea Britanie, inamicul pe mări de odinioară, dar nu a uitat niciodată că visul ei este să recupereze Gibraltarul. Lumea este prea tensionată pentru a se vorbi acum de așa ceva. Iar Spania are deja probleme interne cu separatiștii cataloni, cu

bascii și cu migrația musulmană și intra-europeană. Dar de aici nu rezultă că problema aceasta ar fi rezolvată sau că Spania ar fi renunțat la Gibraltar.

Țările europene mediteraneene se constituie într-o entitate care le exprimă influența atât asupra Mediteranei, cât și asupra nordului Africii. De aceea, a fost creată și o forță specială - EUROMARFOR - care exprimă unitatea europeană a acestor țări și apără interesul lor în Mediterana, în cadrul unei identități de apărare europene comune.

Criza recentă din Catalonia a fost rezolvată prin intervenția fermă a guvernului. Desigur politica euroregiunilor pare a fi o cupă de oxigen pentru separatiștii de pretutindeni, dar și o bombă cu efect greu previzibil, întrucât ea ar putea încuraja separatismul și un imens val de acțiuni și revolte care ar putea duce nu la disoluția statelor de drept, așa cum rezultă la prima analiză, ci la generarea unor războaie intra-europene care, practic, ar distruge civilizația actuală a continentului și ordinea existentă. De aceea, noile orientări post-westfaliene readuc în prim plan importanța și valoarea suveranității statelor de drept.

□ **Italia** este interesată pentru a-și spori influența în Marea Mediterană, în Adriatica, în zona Albaniei și în cea a Sloveniei. Aici interesele Italiei se ciocnesc cu cele ale Germaniei. Pentru Italia este foarte important să țină sub influență Slovenia și chiar o parte din Croația, dat fiind culoarul strategic Liubliana, Udine, Câmpia Padului. Dar nu numai din acest motiv strategic militar, ci și datorită faptului că pe aici se deschid principalele căi comerciale (roada strategică comercială) cu țările dunărene. Acțiunile din ultimul deceniu ale Italiei în zonă confirmă această strategie. Și chiar dacă Italia, ca și Grecia, este prima dintre țările care se confruntă cu valurile de emigranți musulmani și nord-africani, ceea ce-i creează probleme deosebite, această țară nu uită nici disensiunile ei interne dintre Nord și Sud, problemele economice și sociale cu care se confruntă, dar și necesitatea consolidării conceptului de unitate italiană într-un spațiu încărcat de valorile supreme ale mileniilor sale de istorie și de civilizație.

□ **Turcia** este apreciată ca o putere regională relativ sigură, fiabilă și fortificată, în plină dezvoltare, în mijlocul unei zone de criză. Această zonă de criză cuprinde deopotrivă Balcanii, Caucazul, Orientul Apropiat și Orientul Mijlociu. În această țară se dezvoltă deopotrivă două curente care vor defini în viitor și mai pregnant rolul Turciei: *panturkismul* și *panturanismul*. *Panturkismul* ține de unitatea poporului turc, iar *panturanismul* are o sferă de cuprindere ceva mai largă și se referă la unitatea popoarelor turco-mongole într-un fel de sinteză anti-slavă. Interesul Turciei pentru Asia Centrală este însă mai mic decât cel pentru Caucaz și Balcani. Statele Unite ale Americii sprijină masiv Turcia în politica ei caucaziană și balcanică.

Interesul Turciei pentru Balcani este unul cu totul și cu totul deosebit. Și s-ar putea ca, prin intermediul americanilor sau independent, ea să-și poată extinde sfera de influență în Albania și în zona musulmană din Federația Croată - Musulmană din cadrul Bosniei. În felul acesta, Turcia ar obține o poziție strategică avantajoasă în confruntarea cu Grecia, deci în menținerea unui status favorabil.

Ofensiva tradiționalismului a început însă puternic după înăbușirea, de către Erdogan, a ultimei tentative a loviturii militare de stat. Turcia este tentată să revină la tradiționalism, la valorile otomanismului, chiar dacă acest lucru ar trece dincolo de valorile kemalismului din vremea lui Atatürk. Influența Turciei în Balcani, în Asia Centrală, în Caucaz și, în general, în rândurile populațiilor turcice este în creștere. Rusia nu încearcă s-o împiedice, ci se pare că, în pofida incidentului cu doborârea unui bombardier rusesc Suhoi 24 în zona de la frontiera dintre Siria și Turcia, cultivă o relația apropiată cu fostul său inamic din vremea imperiilor, tocmai pentru a nu provoca ostilitate din partea acestei țării în Marea Neagră.

Influența Turciei în spațiul de odinioară al Imperiului Otoman sau în rândul țărilor foste vasale, inclusiv în România, este în creștere. Nu știm ce consecințe va avea o astfel de realitate, dar, după Primul Război Mondial, deși Imperiul Otoman s-a desființat, puterea Turciei a crescut continuu. Nu întâmplător, desigur, modelul de mare Califat pe care-l trâmbează Statul Islamic este cel al Imperiului Otoman. Pentru că, desigur, acesta a fost ultimul mare Califat...

□ **Rusia**, pe termen lung, este aspirantă la fostul ei statut de superputere mondială. Cu câțiva ani în urmă, acest obiectiv părea imposibil. Nici acum, în anul de grație 2018, situația nu pare prea favorabilă colosului din Est, ci, dimpotrivă, ea se menține la fel de îngrijorătoare. Rusia nu mai este lipsită însă de putere militară. Rusia, la fel ca toate marile puteri ale planetei, s-a înarmat și se înarmează continuu. Falia strategică Marea Neagră – Marea Baltică s-a accentuat și, deși nu este în interesul Europei Centrale și Europei Occidentale ca o astfel de falie să se mențină, realitatea din ultimul deceniu a complicat teribil relațiile Est-Vest, adică Rusia – restul Europei. La un moment dat, chiar se credea că ar putea izbucni un război. Scenariștii n-au pierdut ocazia să facă scenarii, să așeze de o parte și de cealaltă forțe, mijloace, resurse, politici, strategii și acțiuni.

Războiul bate totuși la ușă, iar afirmațiile lui Zbigniew Brzezinski, potrivit cărora Rusia ar trebui împărțită în trei (partea Europeană să intre în UE, unde-i este locul; partea siberiană să fie luată de americani și, eventual, dată musulmanilor; iar Extremul Orient dat Chinei), par a fi chiar un suport pentru atitudinea ofensivă a SUA față de Rusia, dar și un pretext pentru ca Rusia să se înarmeze. Pentru că, așa cum afirmam mai sus, nimeni, nici măcar Statele Unite ale Americii, cea mai teribilă superputere economică și

militară a lumii, nu-și poate permite să ofenseze sau să se joace în șotron cu un colos care are 8500 de vectori nucleari intercontinentali în silozuri, pe șei în deplasare într-un imens teritoriu de zece mii de kilometri de la Vest la Est, pe submarine, la bordul avioanelor de toate felurile, pe mașini de luptă de tot soiul etc. etc., 15.000 de tancuri, Foarte multe din ultimele generații, nave de război performante, dotate cu rachete de croazieră, cu vestitele rachete Bulava etc. etc.

Deocamdată, intrarea Rusiei în competiția înarmării și dominării lumii cu Statele Unite nu poate fi benefică pentru Rusia. De aceea, postura de lider al civilizației ortodoxe – impropriu denumită astfel, întrucât o religie nu definește o civilizație – părea, la un moment dat, mult mai avantajoasă. La un moment dat, chiar să credea că Rusia acceptă și o astfel de postură, mai ales în schimbul ajutorului financiar substanțial pe care-l aștepta din partea Statelor Unite și a Occidentului european. De unde și parteneriatul său strategic cu SUA, acordurile de colaborare și parteneriat cu UE, participarea la misiuni de menținere a păcii etc. Mai mult, Rusia și-a dezvoltat un soi de relații speciale cu Grecia interesată în a achiziționa teribilele S-300 și alte mijloace ultraperformante (cel puțin până la criza financiară care a pus pe butuci țara lui Pericle). Dar Rusia este, totuși, o mare putere mondială. Ea are interese în Pacific, în Marea Nordului, în Oceanul Arctic, în Oceanul Atlantic, precum și în Cosmos. De aceea, sfera ei de influență este greu de delimitat cu precizie. În dialogul mondial, ca putere cosmică, Rusia are un cuvânt de spus în relația ei cu Statele Unite și cu China, de unde și acceptarea unui anumit raport de forțe în Pacific.

Fără îndoială că dialogul ruso-american nu privește numai cele două mari putere strategice nucleare, ci și Europa, Asia, America Latină, iar Rusia, ca țară europeană, care deține cea mai mare parte a continentului european precum și cea mai mare parte a bogățiilor naturale ale Europei, are, în acest sens, un cuvânt greu de spus.

Deocamdată, bătălia Rusiei se duce pentru acest spațiu european și îndeosebi pentru cel caucazian. Aici, în pofida faptului că Georgia a semnat, la Vilnius, Acordul de colaborare și parteneriat cu UE, Rusia a câștigat din punct de vedere geopolitic și geostrategic.

Războiul din Iugoslavia a fost un test al acestei confruntări din care Rusia, chiar dacă n-a câștigat, nici n-a pierdut. Se folosește însă la maximum de acea realitate pentru a consolida relațiile cu Serbia și chiar pentru a-i oferi o anumită asistență militară.

În bătălia pentru Ucraina și Belarus, Rusia a câștigat, la început, Belarus, apoi... Crimeea și Estul Ucrainei. Se credea, la un moment dat, mai ales imediat după summit-ul din 2013 de la Vilnius, că Ucraina nu poate fi potrivnică Rusiei. Ulterior, Ucraina s-a auto-sfâșiat. Estul cu Rusia, Vestul Ucrainei cu Vestul European, mai mult cu NATO, adică cu SUA, decât cu

marile puteri vest-europene. Retorica, uneori fără sens și chiar fără logică, a conducerii de la București a ofensat în mod gratuit Rusia, iar relațiile României cu această mare putere s-au răcit. Amplasarea scutului antirachetă american la Deveselu a pus și mai mult paie pe foc. Iar acum, Rusia este ostilă României, așa cum este ostilă și Alianței Nord-Atlantice, dar nu și Vestului Europei. Rusia continuă să aibă relații amiabile cu Germania și cu Franța, cu Grecia, cu Turcia, cu Ungaria și cu alte țări europene, chiar dacă, pe falia strategică Marea Neagră – Marea Baltică, dispozitive ale NATO și ale Rusiei stau față în față, cu glonțul pe țevă.

7. Țările europene care fac obiectul zonelor de influență sunt îndeosebi cele din Europa centrală și de Est. Cele din Vestul Europei, fiind vechi metropole colonialiste, deci stăpânitoare, arogante și cu conștiință elitistă, superioară, au deja un alt statut. Totuși, și în rândul acestora, există ierarhii și influențe, în funcție de multe criterii: economic, istoric, cultural etc. Deși, potrivit unui principiu democratic, în majoritatea acestor structuri se folosește consensul, se știe foarte clar cine anume duce frâiele în NATO și în UE. Chiar și ipostazele de neutralitate ale Elveției și Austriei au început să fie reconsiderate și discutate foarte serios în aceste țări care, iată, doresc să se alinieze valorilor cărora le aparțin, adică Occidentului.

Principalele țări europene pot fi grupate după diferite criterii. Spre exemplu, după criteriul geografic, geopolitic și cel al înrudirii putem distinge:

a. Grupul țărilor nordice:

- Norvegia;
- Suedia;
- Finlanda;
- Danemarca.

b. Grupul țărilor baltice:

- Estonia;
- Letonia;
- Lituania.

c. Grupul țărilor anglo-saxone:

- Marea Britanie;
- Irlanda.

d. Grupul țărilor germanice sau apropiate Germaniei:

- Germania;
- Austria;
- Olanda;
- Elveția;
- Ungaria.

e. Grupul țărilor latine:

- Franța;
- Italia;
- Spania;
- Portugalia;
- România;
- Republica Moldova.

f. Grupul țărilor slave:

- Rusia (ca țară euro-asiatică);
- Ucraina;
- Belarus;
- Polonia;
- Cehia;
- Slovacia;
- Bulgaria;
- Iugoslavia;
- Croația;
- Slovenia;
- Macedonia.

g. Grupul țărilor musulmane:

- Turcia (ca țară euro-asiatică);
- Albania;
- Kosovo.

h. Grupul țărilor multietnice:

- Bosnia-Herțegovina;

Avându-se în vedere criteriul religiilor, țările din Europa se împart în general în patru categorii mari:

a. Țări catolice sau de religii derivate din catolicism:

- Marea Britanie;
- Irlanda;
- Norvegia;
- Suedia;
- Finlanda;
- Danemarca.
- Estonia;
- Letonia;
- Lituania.
- Germania;
- Austria;
- Olanda;
- Elveția;

- Ungaria.
- Franța;
- Italia;
- Spania;
- Portugalia;
- Polonia;
- Cehia;
- Croația;
- Slovacia;
- Slovenia.

b. Grupul țărilor de religie ortodoxă

- Rusia;
- Ucraina;
- Belarus;
- România;
- Republica Moldova;
- Grecia;
- Bulgaria;
- Serbia;
- Muntenegru.

c. Grupul țărilor musulmane

- Turcia;
- Albania;
- Kosovo

d. Grupul țărilor cu mai multe religii

- Bosnia Herțegovina

La acestea, s-ar mai putea adăuga și altele privind apartenența la NATO și la UE etc. Aceste categorisiri ale țărilor europene nu este identică și cu împărțirea lor pe sfere de influență. De altfel, această împărțire pe sfere de influență nu este nicăieri oficializată și recunoscută. Iar sferele de influență pot fi și ele, la rândul lor, identificate în funcție de multe criterii (istorice, economice, politice, culturale, religioase, conjuncturale etc.). Pentru că, spre exemplu, o anumită importanță o are influența Germaniei asupra țărilor tradițional filo-germane și altă importanță o are influența Greciei și Turciei asupra Insulei Cipru. Grecia și Turcia se află de zeci de ani într-o situație conflictuală mult mai complexă decât disputarea acestei insule.

Aici este vorba de zonele de influență ale marilor puteri.

Postura și interesele țărilor europene (cele care sunt supuse influenței) față de configurarea acestor zone sunt de mai multe feluri:

- de acceptare;
- de respingere;

- de obținere a unor avantaje economice;
- de folosire a noilor conjuncturi pentru refacerea, cu ajutorul marilor puteri, sau în umbra sprijinului acestora, a unor privilegii sau obținerea unor susțineri în confruntarea cu alte țări din regiune;

- de așteptare tensionată, nesigură;
- de obținere a unui rol mai important în noile relații europene;
- de obținere a favorurilor unor cancelarii occidentale importante;
- de reconfigurare a frontierelor;
- de afirmare sau măcar de păstrare a propriei identități.

Și aici, ca în oricare altă mare grupare de identități, de valori, de civilizații și de interese, operează politici, strategii, forțe, mijloace, dispozitive și comportamente extrem de fluide, în desfășurarea cărora, se conturează, totuși, de-a lungul timpului, formațiuni cvasi-stabile, confluența și crevase.

8. În aceste condiții, configurarea sferelor de influență în zona balcanică poate arăta astfel:

a. În sfera de influență temporară americană și britanică (parteneriate):

- România;
- Bulgaria;
- Macedonia;
- Albania;
- Kosovo;
- Turcia;
- Italia;
- Grecia.

b. În sfera de influență germană (asociere la UE etc.)

- Ungaria;
- Croația;
- Cehia;
- Slovenia;
- Slovacia.

c. În sfera de influență a Rusiei

- Serbia.

d. În sfera de influență a Italiei:

- Albania

e. În sfera de influență a Turciei (cu sprijinul SUA)

- probabil populația musulmană din Bosnia-Herțegovina și o parte din Albania.

9. Politica sferelor de influență poate fi însă privită mai nuanțat ca odinioară, datorită, în primul rând, noilor determinări ale epocii în care

trăim, procesului de globalizare a economiei, a culturii, vieții sociale și, bineînțeles, informației. În acest sens, există:

- zone aflate sub influența marilor puteri economice și militare;
- zone aflate sub influența marilor state-nucleu ale unităților civilizationale;
- zone aflate sub influența temporară (dar foarte puternică) a unor structuri internaționale (NATO, UE, CSI, Grupul de la Vișegrad etc.);
- zone de interferență (zonele de parteneriat, de alianță și de coaliție).

Desigur, sferele de influență sunt în curs de constituire, sau de reconstituire. Ele sunt fluide și schimbătoare. Spre exemplu, americanii nu sunt interesați în mod direct de România, ci doar în măsura în care, incluzând România în sfera de influență americană, obțin un avantaj geopolitic în confruntarea cu Rusia și UE, în Bazinul Caspic și în spațiul Mării Negre. Ei sunt în schimb foarte interesați de sprijinirea directă a Turciei pentru a realiza un anumit control strategic asupra țărilor din Bazinul Caspic, din Estul Mediteranei, din bazinul Mării Negre și din Caucaz, precum și de modul cum va fi transportat, în continuare, petrolul din zona Mării Caspice. Este și unul din motivele pentru care a fost finanțată și realizată conducta Baku-Ceyhan.

Din acest motiv, România se află, ca întotdeauna, la mijloc și va trebui să-și aleagă sau să accepte singură situarea ei în una din următoarele ipostaze:

- în sfera de influență vremelnică a americanilor și aliaților lor britanici;
- în sfera de influență încă nedefinită a Uniunii Europene, dominată de Germania, (ca membru de mână a treia sau a patra a acestei complicate identități europene, așa cum s-a dovedit a fi până acum);
- în afara acestor sfere, izolată, sau într-un glacis strategic între Est și Vest.

După toate probabilitățile, România nu poate rămâne în afara acestor sfere, pentru simplul motiv că nimeni nu va ține seama de voința ei, că nu va fi lăsată, dar și pentru faptul că este membră a Uniunii Europene și a NATO. În această situație, pentru a evita postura de glacis între Est și Vest, de graniță între civilizații (o graniță care, potrivit opiniei formulate de Huntington în celebra sa carte, din 1997, cu privire la ciocnirea civilizațiilor, trece chiar prin inima ei), este necesar ca ea să-și re-definească propria-i civilizație, propria-i identitate, care trebuie să fie una de sinteză, dar nu o sinteză anti-occidentală, anti-maghiară sau anti-slavă, întrucât noi nu am fost și nu putem fi împotriva tuturor, ci o sinteză a unei civilizații distincte, unificatoare, favorabilă cooperării, schimbului, stabilității și non-confruntării. La urma urmei, România face parte efectivă din Uniunea

Europeană, chiar dacă Uniunea Europeană o tratează marginal, și în ceea ce privește alocarea de fonduri, și în ceea ce privește intrarea în spațiul Shengen și în ceea ce privește cultura și valorile ei ancestrale.

Există o foarte bogată experiență românească în sensul afirmării civilizației românești, civilizație distinctă față de cele din jurul ei, de care, din păcate, conducerea din ultimele decenii a României a cam uitat. Diplomația românească a obținut de multe ori rezultate foarte bune, ducând o astfel de politică înțeleaptă, de promovarea unor relații bune cu toată lumea, de pe poziții foarte clare. A trece de o parte sau de alta a unei linii pe care alții o trag artificial, în necunoștință de cauză, chiar prin inima României, ar însemna a admite, în aceste conjuncturi noi, foarte periculoase, ruperea țării în două sau mai multe părți. Nu de noi, ci de alții. Sau, poate, chiar de către noi înșine, ajunși în pragul maxim al prostiei, dezbinării și necunoașterii de sine. De aceea, acceptarea politicii euroregiunilor, nu numai că nu aduce nici un fel de avantaj dezvoltării durabile, motivul aparent pentru care au fost create, dar este foarte posibil să genereze premise pentru o fragmentare a teritoriului național, pentru o dezmembrare a României.

E drept că există foarte multe precedente defavorabile unității celui mai unitar popor din Europa, în pofida unității sale de limbă, cultură ancestrală, obiceiuri și mod de viață. Din vremea dacilor încoace, niciodată țara noastră nu a fost lăsată să-și consolideze suveranitatea și integritatea teritorială. În multimilenara sa existență, spațiul românesc nu a reușit, de la vremea Daciei unificate încoace, decât abia în ultima sută de ani, să dureze o țară puternică și stabilă, deși au trecut peste ea zeci de invazii migratoare ale populațiilor nomade războinice, alte zeci de războaie de tot felul, precum și două războaie mondiale.

Dreptul ancestral natural al românilor asupra propriului lor pământ nu este pe placul niciunuia dintre vecinii noștri, fiecare considerându-se îndreptățit de a primi sau de a obține, în situații favorabile, anumite zone sau anumite regiuni din țara noastră. La care se adaugă și obsesia maghiarilor extremiști din Transilvania și de aiurea de a rupe Ardealul, inima istorică milenară a statului dac și a poporului român, de România sau măcar de a crea o regiune autonomă secuiască (sau chiar un stat secuiesc) exact în centrul țării românilor. S-a mai încercat acest lucru prin dictatul de la Viena, din 1940, iar consecințele se cunosc. Mai mult, la 1812, rușii obțin Basarabia românească de la Imperiul Otoman, deși nu există nici un document semnat în acest sens, schimbă, în timp, compoziția populației în regiunile Kahul și Ismail, de la gurile Dunării, în defavoarea elementului românesc, interesați de dominarea intrării în culoarul strategic al Dunării, și pe cea a populației românești din Nordul Bucovinei, pentru a crea un suport de acces rapid în culoarul strategic central-european (Galiția Occidentală, nordul lanțului muntos european, până în Normandia) etc. Era în interesul lor strategic și

geopolitic să o facă. Iar la această făcătură nu s-a opus nimeni. Nici atunci, nici acum.

Interesele geopolitice și geostrategice ale Rusiei și ale altor mari puteri din Europa au fost totdeauna mai presus și mai puternice decât voința și, mai ales, decât puterea românilor de a-și apăra teritoriul, iar cei interesați n-au scăpat nici un prilej favorabil pentru a transforma România fie într-o zonă de siguranță strategică pentru fiecare dintre cele trei mari imperii de dinaintea Primului Război Mondial (Imperiul Țarist, Imperiul Austro-Ungar, Imperiul Otoman), fie într-un spațiu vasaal, pe care l-au exploatat cum au dorit. Exact ca și acum. Sistemul financiar românesc a fost distrus în primii ani de după 1990, resursele naturale ale României, ca și întreaga ei economie, sunt controlate de mari corporații străine și, mai ales, de Rusia, de Austria, de Germania, de Italia și de oricine altcineva, mai puțin de românii valorile sunt estompeate, cultura trecută în derizoriu, interesele deturnate sau spulberate.

Cvasitotalitatea întreprinderilor românești au fost distruse, 40 la sută din teritoriul arabil al țării a fost vândut la străini, pădurile au fost, în cea mai mare parte, tăiate, cu acte în regulă, de către o celebră firmă austriacă, iar milioanele de români rămași pe drumuri au luat calea străinătății în căutarea unui loc de muncă, oricare ar fi acela, îndeosebi cel de slugă pe la alții. Rezultatele muncii de un secol (1918-2018) a generațiilor de hei-rup și de sacrificiu pentru țară au fost năruite în mai puțin de 25 de ani, iar România readusă, cu voința, neputința, trădarea și ticăloșia celor care au condus țara în acest ultim sfert de veac, la sapă de lemn, la condiția de țară periferică, de mâna a patra, cu o populație devenită incultă și cu mentalitate de sclav. Aici nu mai este vorba de influență, ci de subjugare, de distrugere, de exterminare. Războiul politic, economic, cultural și social dus de un sfert de veac împotriva României, în primul rând de către cei care au condus și conduc România – Parlament, Guvern, Justiție – a produs mai multe pagube decât s-au produs în toate secolele care au precedat această epocă nenorocită, ce se dorea a fi de libertate, securitate și prosperitate. Ne-a mai rămas doar vrajba, umilința, rugăciunea și plânsul.

Ce ar mai fi de spus?

PUTERE ȘI ILUZIE

- Alte măști, aceeași scenă... -

Rezumat

În ultimii 30 de ani, omenirea a continuat să se înarmeze, să se războiască pentru... pace, putere, influență, piețe și resurse, să se înrobească modern și sofisticat, să migreze și să urmeze disimetric ;i asimetric pregătirile de toate felurile pentru Marele Război. Desigur, în numele democrației, libertății, al păcii, securității și prosperității. Avem stații orbitale și mii de sateliți care țin sub ochean tot ce mișcă sau nu mișcă pe Terra, suntem deja în măsură să vedem și dincolo de ceea ce se vede, descoperim exoplanete, vortexuri și galaxii, iar bătălia pentru putere, resurse, piețe și influență se continuă. Puterea nu este, desigur, o iluzie, dar este foarte posibil ca, astăzi, iluzia să aspire nonșalant la condiția de mare putere.

Cuvinte-cheie: putere, înarmare, condiție, iluzie

Résumé

Dans la dernière trentaine d'années, le monde a continué de s'armer, de faire la guerre pour la paix, le pouvoir, l'influence, les marchés et des ressources, pour se s'assujettir modern et sophistiqué, de se migrer et de mener plus loin, dissymétrique et asymétrique les préparations de toutes les façons pour la Grande Guerre. Bien sûr, au nom de la démocratie, de la liberté, de la paix, de la sécurité et de la prospérité. Aujourd'hui, Il y a des stations orbitales et des milliers de satellites qui tiennent sous l'observation tout qui bouge ou non sur la Terre, nous sommes déjà en mesure de de voir au-delà de ce qu'on voie, nous découvrons des exoplanètes, des vortex et des galaxies, et la bataille pour la puissance, les marchés et pour l'influence continue. Le pouvoir n'est pas, surement, une illusion, mais c'est possible que, aujourd'hui, l'illusion aspirerait nonchalant a la condition de grande puissance.

Mots-clefs : pouvoir, armement, condition, illusion

Introducere

Nivelul civilizațional la care a ajuns lumea este unul foarte înalt și, în același timp, foarte periculos. Foarte înalt, întrucât omenirea a atins cote incredibile, care nu par consonante cu cele ale naturii, ci, în foarte mare măsură, chiar diferite de universul nivelului geofizic și chiar de universul nivelului cosmic, ca să spunem, așa. Natura umană nu este identică cu natura geofizică și nici cu cea cosmică, cel puțin din câte cunoaștem noi până azi, întrucât ea trece dincolo de ceea ce se vede, de ceea ce se percepe și construiește în abstract, în cognitiv. Esența naturii umane este cunoașterea. Omul trăiește, deopotrivă, în spațiul fizic care-i este dat, fie ancestral, fie accidental, și în spațiul cognitiv, în cognospațiu, acolo unde, de fapt, el se simte capabil să cuprindă și chiar să înțeleagă nemărginirea.

Nici un om de pe planetă nu este însă foarte sigur nici de ceea ce știe, nici de ceea ce nu știe. În cel mai fericit caz, unii dintre noi știu, sau măcar intuiesc, că universul cunoașterii lor, chiar dacă se află într-o continuă expansiune, este, totuși, limitat și chiar fragmentat. Este adevărat, patrimoniul cognitiv este uriaș, bazele de date, depozitele cogniției și copacul cunoașterii reprezintă un adevărat univers. Iar depozitele acestea ale cogniției se vor găsi, de acum încolo, nu numai pe Terra, ci și în Cosmos, pe alte planete și chiar în alte galaxii. Oamenii de știință și, în general, pământenii vor avea grijă ca averea lui cea mai prețioasă – cunoașterea – să nu se piardă în Universul Necunoscut. De aceea, omul, singurul potențial nedegradabil de pe planetă, își pune totdeauna întrebări. Despre universul în care trăiește, despre alte posibile universuri, despre sine, despre ceilalți, despre omenire, despre planete și exoplanete, despre teoriile pe care le știe sau nu le știe, dar mai ales despre propria sa condiție. El își dă seama că societatea în care trăiește este relativ armonioasă și tot relativ conflictuală, echilibrul dintre armonie și conflictualitate fiind el însuși complex, dinamic și, mai ales, extrem de fragil. Adică un echilibru pe muchie de cuțit.

Istoria lumii este, predominant, așa cum o știm noi, istoria războaielor omenirii, iar comunitățile civilizaționale ale oamenilor, indiferent cum s-au numit sau cum se numesc ele, își fac un titlu de glorie din a fi distrus puterea și condiția altor comunități ale oamenilor, indiferent care ar fi fost sau care ar fi acestea, de a le fi luat, cu forța armelor, a diplomației și, mai ales, a minciunilor stratagemice, resursele, pământurile, istoria, demnitatea, libertatea și chiar viața. Marile glorii de odinioară au fost și încă sunt (cum ar putea fi altfel?!) ale învingătorilor. E drept, uneori, acești învingători au fost și unele comunități ale populațiilor sedentare, ba, chiar, într-o anumită epocă (secolele IV î.e.n.-XIV e.n.), chiar populațiile sedentare din Eurasia, în

ansamblul lor. Gérard Chaliand, în *Anthologie mondiale de la stratégie...*¹²⁸, arată că „antagonismul fundamental al secolului al IV-lea î.e.n. până în secolul al XIV-lea e.n., la scara continentului eurasiatic, este cel între nomazi și sedentari.“ Războiul dintre populațiile războinice migratoare și cele sedentare a fost câștigat, în final, de cele sedentare. Dar, chiar și așa, viața sedentarilor – ancestral legați de filosofia și fizionomia spațiului plin, a spațiului-izvor, dător de resurse, de dimensiune verticală pământ-cer a existenței lor îndeplinite – nu a mai rămas aceeași. Pentru că, populațiile războinice migratoare din foaierul perturbator, situat undeva, între nordul Mării Caspice și Extremul Orient, aveau nevoie de resurse pentru viață, de apă și de adăpost. Și cum aceste populații războinice migratoare n-au fost obișnuite, prin natura propriei lor existențe, cu munca câmpului și cu celelalte profesii sedentare, ele au ales calea cea mai ușoară în a supraviețui: și-au folosit puterea armată, organizarea militară, disciplina și calitățile lor de acaparatori agresivi și intempestivi pentru prăduirea populațiilor sedentare. Este mai ușor să iei de la altul lucrul deja făcut, sau resursele, decât să trudești din greu pentru o bucată de pâine. În aceste condiții, și populațiile sedentare au fost nevoite să creeze și să-și însușească arta războiului de apărare. Și chiar dacă ele au câștigat războiul cu populațiile migratoare, în sensul că le-au asimilat, nici ele n-au mai rămas aceleași. Noțiunea aceasta de asimilare a populațiilor războinice migratoare este, totuși relativă. Am spune că, mai degrabă, ele, aceste populații migratoare, s-au sedentarizat, în sensul că și-au constituit țări de bază, acolo unde au dorit sau unde au fost posibil, continuând însă să prăduiască lumea sedentară și resursele ei, întrucât năravul din fire n-are mântuire. Între timp, în acest fel, s-au sedentarizat, în cvasitotalitatea lor, și populațiile războinice migratoare, generând, prin vortexul de un mileniu al Imperiului Roman și prin expansiunea în sine a omenirii din perioada Evului Mediu, dar și prin Renaștere și prin prima revoluție științifică și culturală a lumii, civilizația occidentală de azi.

Au trecut două-trei milenii de atunci, dar această civilizație – care a generat cunoaștere, o cultură modernă și cucerirea restului lumii (mai puțin a Chinei și, în general, a populațiilor asiatice – nu și-a schimbat năravul, adică esența. A rămas, așa cum scria Samuel P. Huntington în celebra sa lucrare *Ciocnirea civilizațiilor...*, activă, expansivă și, mai ales, agresivă.

Astăzi, după experiența dramatică a atâtor și atâtor războaie, dar mai ales a celor două Războaie Mondiale și a Războiului Rece, constatăm că, de fapt, nu s-a schimbat nimic. Vechile paradigme s-au îmbrăcat în haine noi, nici mai transparente, nici mai opace, ci doar mai sofisticate, mai fluide și

¹²⁸ Gérard Chaliand, *Anthologie mondiale de la stratégie*, Robert Laffont, Paris, 1990, p. XIX

mai anapoda. Aproape toate populațiile sedentare de pe Terra au fost fragmentate, izolate, închise în rezervații, deturnate de la sensul lor istoric, obligate să fie altfel, să accepte adică un mod de viață care nu le este specific, să renunțe la valorile lor ancestrale, adică la civilizația lor autentică, statornică, păstrătoare de tradiții, în favoarea unor cvasi-valori nici tranzitorii, nici fluide, ci doar amalgamate, neautentice, lipsite complet de suportul lor durabil, lipsite, adică, de rădăcini. Pentru că, între timp, și populațiile războinice migratoare s-au semi-sedentarizat, în sensul că și-au durat o țară-bază, așa cum am subliniat mai sus, de unde au continuat să exploreze și atace lumea în lung și-n lat, să-i consume resursele și să impună noua ordine hibridă convenabilă totdeauna puterii discreționare democratice și prospere. Adică să „civilizeze”, prin foc, sabie și politici de tot felul, această lume, căreia romanii în ziceau barbară.

Dintre sedentarii autentici (populații apărute și statornicite de-a lungul unor cursuri de apă, pe văi, pe dealuri domoale, în podșuri, în zone submontane și chiar în zone montane prielnice), au mai rămas doar unele insule. Celelalte au fost nimicite sau închise în rezervații.

Una dintre aceste insule de sedentarism autentic este situată pe teritoriul de azi al României. Această insulă civilizațională autentică, dar și ea hărățită și căpușată dureros, această insulă de civilizație a pământului a rezistat aici, în primul rând, datorită suportului ei profund, valorilor ei autentice legate de spațiul plin, specifice unei culturi pământene, așezate, de spațiul generos, de credința lor în nemurire, ci doar de trecere într-o altă stare, într-o altă dimensiune, într-un alt univers, de armonia credinței și bucuriei de a trăi, de existența unui modus vivendi statornic, chiar dacă au existat și perioade de transhumanță.

De-a lungul mileniilor, indiferent care au fost provocările, firea celor mai vechi și mai statornici locuitori ai acestor pământuri nu s-a schimbat. Inteligența nativă a tracilor și, mai ales a geto-dacilor și a strămoșilor lor, și capacitatea excepțională de a asimila cunoștințe și de a se adapta la împrejurări, calități deja cunoscute și acceptate de lumea științifică, așa cum o arată dovezile arheologice și cele rezultate în urma unor investigații științifice incontestabile, au ajutat aceste populații să existe, să supraviețuiască tuturor furtunilor și să ajungă, până azi, puternice, unitare, pașnice, tolerante și flexibile la orice.

În aceste condiții, una dintre cele mai impresionante dovezi este însăși existența și persistența limbii române, limba geto-dacilor, a tracilor, și a românilor de azi. Această limbă, întocmai ca populațiile care o vorbesc, deși are reguli destul de rigide, pe care Academia le complică (s sofisticează) și mai mult în noile ediții ale Gramaticii limbii române, este flexibilă, transparentă la semnificație, nu se deformează, deși asimilează rapid cuvinte, își extinde continuu semantica, expresivitatea, fără a-și degrada autenticitatea,

fluiditatea și potențialitatea. Ieri, protipendada românească, era franțuzită, azi pretinsa elită a neamului sau ce o fi este englezită...

Chiar dacă teritoriul de azi al României este ce a rămas din ce a mai rămas, iar conducătorii de azi sunt printre cei mai nepământenii și mai neromâni din tot lanțul istoric supraviețuitor, fluidul Dumnezeiesc care dă viață acestui neam n-a ieșit încă din izvorul său ancestral, n-a părăsit încă fizionomia și filozofia acestui spațiu plin cu de toate, dar mai ales, cu drame și cu iubire ancestrală și perenă a pământului.

1. Același pământ, aceeași realitate...

De când se știe lumea lume, conflictualitatea ei nici nu s-a diminuat, nici nu s-a echilibrat, ci doar s-a perpetuat în aceeași determinare a nedeterminării. Omenirea este unitară în fundamentul ei, în arealul ei de valori ancestrale, de cultură și civilizație și conflictuală în zona ei de interese, de atitudini și motivații, de proiecte și, mai ales, de acțiuni. Acțiunea umană – eficientă sau nu – nu are la bază un sistem de valori, ci un pachet de interese. Interesele – individuale, comunitare, colective, particulare, generale, conjuncturale, intempestive, permanente sau aleatorii, organizate sau haotice etc. etc. – au fost și vor fi mai totdeauna diferite, opuse, conflictuale, dar rareori consonante și cu atât mai puțin armonioase. Este adevărat că oamenii se asociază și alcătuiesc comunități care nu se bazează doar pe sisteme comune de valori, ci mai ales pe seturi comune de interese. De aceea, interesele fundamentale, chiar vitale, ale comunităților migratoare războinice sunt esențialmente diferite, chiar opuse intereselor populațiilor sedentare. Aceste interese se află și se vor afla totdeauna într-un raport de conflictualitate, oricât de bine colorată și de fluidă ar fi haina stratagemică în care sunt îmbrăcate cele ale populațiilor războinice migratoare și oricât de naive, de credule și de binevoitoare ar fi cele ale populațiilor sedentare, care încă mai cred că e destul loc sub soare pentru toată lumea.

De la nașterea lor încă misterioasă (sau de la venirea lor încă nedovedită pe deplin) pe planetă și până la mâinele și poimâinele lor geopolitic și geostrategic, populațiile războinice migratoare (indiferent în ce formulă și în ce stadiu civilizațional s-ar afla) vor continua să atace totdeauna și în toate felurile sedentarității altora, inclusiv a altor migratori războinici sedentarizați, pentru a le domina, pentru a le acapara resursele, pentru a stăpâni piețele și pentru a impune regulile convenabile lor de supraviețuire în bogăție și putere și de continuare a construcției unei ontologii complicate și sofisticate în care și prin care puterea absolută și, prin urmare, dreptul de decizie să le aparțină, creând în acest sens fel de fel de iluzii, în care umiliii sedentari originali încă mai cred.

Din momentul în care a început bătălia pentru un spațiu mai bun sub soare, pentru resurse și pentru piețe, pentru putere discreționară și dominanță politică, economică, strategică, informațională, militară și cognitivă, adică totală, s-a declanșat și acel război fără limite, acel război contra-simetric, cu formele și formulele lui de toate felurile – de la cele economice la cele militare, non-militare și cognitive –, de care, probabil, nu vom scăpa decât odată cu stingerea ultimei picături de viață pe planeta albastră.

Poate că, doar atunci când focul din centrul Terrei se va stinge, când magma va deveni poroasă și rece, permițând infiltrarea oceanelor în adânc, adică atunci și numai atunci când frumoasa noastră planetă albastră se va răci complet și va muri, va exploda sub propria-i presiune endogenă, își va pierde forța de gravitație, sau va deveni pur și simplu un bolovan ceresc, va înceta și conflictualitatea endogenă a lumii oamenilor. Desigur, dacă, între timp, supraviețuitorii speciei nu vor fi părăsit corabia și nu vor fi emigrat spre alte exoplanete.

Dacă analizăm cauzele tuturor războaielor de pe Planetă, sau măcar, ale unora dintre ele – așa cum o tot facem probabil de vreo două-trei milenii sau cine știe de când! –, vom ajunge, după logica Stagiritului, la concluzia că războaiele fac parte intrinsecă din viața omenirii, că, în Universul pe care îl cunoaștem și în care ne aflăm, regula de bază este războiul, conflictualitatea, tensiunea interioară, mișcarea și nu echilibrul durabil, pacea, încremenirea și nemișcarea. Cu alte cuvinte, războiul este cvasi-permanent, absolut și implicit, în timp ce pacea este relativă, vremelnică și haotic distribuită. Europeanii de azi, mai ales cei occidentali, vor să îndepărteze războiul de bijuteriilor lor de țări, așa cum au făcut-o mereu, deși cele mai teribile războaie ale lumii – inclusiv cele două Războaie Mondiale – s-au desfășurat, în principal, pe teritoriul lor, dar, după cum merg lucrurile azi, se pare că, nu peste multă vreme, va izbucni, tot aici, în acest spațiu al tuturor minunilor civilizaționale moderne și al tuturor relelor endogene, și cel de al treilea război mondial, care, probabil, va fi și ultimul.

Că lucrurile stau așa și nu altfel, o dovedește nu doar istoria cunoscută a civilizației noastre, a speciei hominienilor pe planeta Pământ, ci și realitățile actuale, vremurile în care trăim.

După încheierea Războiului Rece, cu toții ne-am fi așteptat ca ostilitatea Est-Vest și Nord-Sud să înceteze sau măcar să se diminueze, marile identități să-și dea mâna, iar direcția principală de efort să fie consolidarea păcii, rezolvarea problemelor presante ce țin de resursele de apă, de protecție a mediului, de cunoaștere a Universului, de lichidare a sărăciei, de protecție împotriva calamităților, de cunoaștere a necunoscutului, concomitent cu o posibilă colaborare cu alte civilizații și chiar de penetrare a în alte file din Univers sau în alte universuri.

Fără a nega și existența unor astfel de preocupări (Acceleratorul de la Cern este o dovadă în acest sens, ca și Laserul de la București, construit pe locul unui excepțional accelerator de particule, la care, probabil, România slugarnică sau sluită a renunțat de bună voie și nesilită de nimeni sau alte centre de cercetări și experimentări în acest sens, impuse de stadiul actual al cunoașterii), trebuie să spunem că bipolaritatea geopolitică și geostrategică din vremea Războiului Rece nu s-a spart pus și simplu, ci s-a transformat într-un război foarte complicat, fără reguli, fără morală și fără limite. Clasicul nostru război de apărare, de cucerire, de constrângere sau de evadare din orice constrângere, dar cu reguli clare, statornicite de mii de ani, s-a transformat într-o competiție care tinde spre o dimensiune extrem de complicată, chiar haotică, fără sens și fără limite.

Războiul de azi poate fi unul de susținere sau de impunere pe piața lumii (prin tot felul de politici, de strategii, de operații, de acțiuni, folosind-se tot felul de forțe, mijloace și resurse) a interesului unor corporații, de dominanță informațională, cognitivă, geopolitică și geostrategică, de reamplasare a forțelor și mijloacelor în vederea constituirii unor dispozitive de toate felurile (politice, economice, militare, C4I2SR, cognitive etc.), de control, supraveghere și securitate a rutelor planetare de transport, strâmtorilor, punctelor vitale etc., de realizare a unor amplasamente și puncte sau zone de sprijin strategic și operațional, astfel încât ele să transmită mesaje, avertismente, să efectueze acțiuni preventive, preemptive sau disuasive, să încercuiască, să fragmenteze, să impună reguli, să provoace „stricăciuni”, cum spunea George Friedmann, și, în final, dacă va fi nevoie, să lovească năprasnic, să distrugă complet adversarul, chiar dacă realitatea disuasivă a mediului strategic actual este cea a distrugerii reciproce garantate. Se așteaptă ca rachetele hipersonice, sistemele antirachetă actuale și, mai ales, cele viitoare, probabil încă ascunse privurilor, dispozitivele de amplificare a undelor și de folosire a acestora ca arme extrem de complicate, aviația strategică hipersonică, robotica militară și sistemele de arme capabile să acționeze inclusiv în spațiul geofizic, geoclimatic și cosmic, în cel cognitiv și în cel mintal să schimbe regula și să aducă, în ultimă instanță, câștigul de cauză pe care fiecare din marile puteri ale lumii și-l dorește cu ardoare.

Omenirea nu a ieșit încă din filozofia și fizionomia dominanței strategice a marilor puteri învingătoare, flancate de marile puteri revanșarde, iar jungla de tratate, legi, garanții și măsuri asiguratorii nu face altceva decât să complice și mai mult situația. Băncile de pretutindeni, FMI-ul și întregul dispozitiv financiar al Planetei, scăpat de sub determinarea și de sub controlul pieței și al factorului economic, nu fac altceva decât să îndatoreze, în modul cel mai abstract, dar și cel mai concret, mai brutal și mai ticălos cu putință, toți oamenii obișnuiți de pe planetă. Vânzându-le cămătărește și

foarte scump iluzia că, prin împrumuturi de o viață, pot să devină bogați și independenți, îi înrobește, de fapt, pe cei mai mulți dintre ei pentru tot restul zilelor pe care le mai au de trăit. Exact același lucru se întâmplă și cu țările. Unele dintre aceste țări, care dispun de resurse naturale și umane suficiente, de pământ fertil, de păduri seculare, de populații inteligente, de structuri, infrastructuri și mijloace cu ajutorul cărora pot genera activități educaționale, sociale, economice și politice prospere, care să le ajute să ajungă la un nivel înalt de libertate, de civilizație, bunăstare și securitate, sunt, peste noapte, obligate să-și concesioneze resursele (adică se le doneze marilor companii ale lumii), să facă împrumuturi înrobitoare la acești cămătari oficiali globali, să-și redimensioneze activitățile economice, sociale, culturale și, mai ales, educaționale după voia și recomandările altora, să renunțe la valorile lor și la tradiții și, astfel, în loc să prospere, să ajungă, în câțiva ani, în situații dezastruoase, cu milioane de oameni alungați peste hotare în căutarea unui loc de muncă, slugă pe la alții, cu sistemul educațional făcut varză de niște figuri conducătoare care nu știu nici măcar tabla înmulțirii, cu creierele nației încurajate, obligate și chiar somate să întărească potențialul uman nedegradabil al marilor capitale dominante ale lumii, cu moralul națiunii zdruncinat, cu o populație înjumătățită, îndobitocită, divizată și pusă pe harță și, mai ales, cu o armată redusă, ca în cazul României, de la peste 300.000 de militari activi și câteva milioane de rezerviști instruiți, cu armamente și tehnică de luptă fabricate, în majoritate, în țară, la o mini-armată sub 75.000 de militari, cu o rezervă aproape inexistentă, cu o industrie a apărării complet distrusă, cu armament și tehnică militară cumpărată, pa bani grei, din cimitirele tehnice ale altora etc. etc...

Aceasta este, de fapt, situația României de azi. O Românie căreia nu-i mai aparțin nici resursele sale proprii, cu care a înzestrat-o Dumnezeu, cu petrolul exploatat, azi, de austrieci, cu 40 la sută din pământul său arabil donat străinilor, cu serviciile încredințate altora, tot unora din afara țării, ca și cum ei ar veni cu energia electrică, cu apa și cu gazul de la ei din țară sau de aiurea și nu chiar din pământul românesc, produse de români, cu pădurile rase de pe suprafața pământului de o firmă austriacă, cu un capital românesc făcut să fie inexistent prin distrugerea sistemului financiar național, cu un sistem de legi mai încurcate decât jungla amazoniană, cu un sistem educațional care produce creiere pentru alții și analfabeți pentru România, cu oameni deșrădăcinați, alungați de acasă, cu sate, în majoritate părăsite, cu o Justiție care face totdeauna dreptate străinilor și care lovește năprasnic în capii clasei politice, dar și cu o clasă politică de țate care se ceartă peste gardul de sârmă ghimpată tras chiar de ea și de acoliții ei prin inima țării, cu un sistem anticorupție care nu numai că nu combate corupția, dar, făcându-și din lupta împotriva corupților un blazon, atentează, arbitrar, voluntarist, subiectiv și nonșalant, încălcând Constituția și legile țării, și fiind încurajată

chiar de președintele țării (el însuși având grave probleme cu Justiția), la siguranța și securitatea structurilor alese în mod democratic, cu zeci de procese pierdute la CEDO, cu incultură și prostie cât roata carului...

Tabloul României, oricât l-ar cosmetiza televiziunile și toți cei interesați să distrugă în continuare bruma de țară care ne-a mai rămas, nu este unul încurajator. România este singura țară din Europa care și-a expulzat, pur și simplu, populația calificată, și-a redus armata la câteva divizii, neglijând complet problemele de securitate și de supraviețuire a țării, probabil pe motiv că ne apără NATO, a încurajat regionalizarea și n-a descurajat trădarea, minciuna, prostia și incompetența. Atacurile la veterani, la pensionarii militari, la rezerviști – atâția câți or mai fi –, la sistemul de securitate și apărare, incompetența crasă a celor care concep și pun în operă legi, ochii bulbucați și zâmbetul mefistofelic al unor unși zei politici sau de care or fi, proveniți din împărăția lui Hades, sunt realități care arată cât de jos am ajuns și cât de mari și de grave sunt vulnerabilitățile produse de ei...

Când nu ai o economie puternică și sigură, când nu-ți mai poți controla resursele strategice, când ești aservit la alții, când ai renunțat de bună voie și nesilit de nimeni la puterea pe care ți-o dădeau finanțele proprii, sistemul economic, industria, agricultura, pământul Dumnezeuiesc și resursele, când te-ai transformat dintr-o națiune demnă, școlită și educată într-o producătoare de badante, de imigranți și de creiere pentru alții, golindu-ți subsolul, visteria, patrimoniul cultural, satele, rezervorul de inteligență și sufletul, viața și demnitatea de miezul lor cel mai fierbinte, ești nimeni. Nu mai ai nicio importanță pe lumea aceasta. Ești la mâna unui destin care nu mai este al tău. Ai pierdut moștenirea sacră a strămoșilor și zestrea pe care ei au păstrat-o cu prețul sângelui și ți-au dat-o ție, nu pentru a o dărui la alții, cu prețul aruncării tale în rândul sclavilor lumii, ci pentru a împlini visul lor și al celor care au murit pentru el – acela de a fi o țară liberă, prosperă, prietenă cu toate lumea, dar stăpână pe resursele ei, pe destinul ei și pe viața ei.

Bravos, națiune! Halal să-ți fie!, cum ar fi spus conu Iancu.

În acest timp, toată lumea se înarmează. *Si vis pacem para bellum*, zicea Publius Flavius Vegetius Renatus... Ei, și?! Ce dacă zicea!

Vorbe! vor spune aleșii nației, în ton cu groparii ei.

Conducătorii de după 1990 ai României au înțeles altfel acest mesaj. Ei au înțeles că, dacă vrei pace, trebuie să renunți la armată, la serviciul militar obligatoriu, la demnitate națională, la condiția ta de țară suverană și de popor liber, educat și prosper și să te cufunzi cât mai adânc în mocirla sclaviei, umilinței, lipsei de educație și prostiei...

În acest timp, toată lumea se află într-un război fără limite, fără reguli și fără orizonturi, în care contează, în primul rând, aliniamentul misiunii

imEDIATE și ajustarea cât mai rapidă a dispozitivelor necesare pentru bătăliile următoare. Desigur, marile puteri ale lumii sunt, ca de fiecare dată, în top. Tot ele sunt cele care fac, direct sau indirect, regulile. Regulile care le convin.

Imperiul Roman, dar și urmașii Romei sunt tot acolo, sus, pe listă. Germania și Japonia au fost învinse în cel de-Al Doilea Război Mondial, dar, acum, după mai bine de șapte decenii de la finalul celei mai dezastruoase conflagrații mondiale, sunt tot în topul celor zece.

După Primul Război Mondial, Imperiul Otoman a dispărut, dar Kemal Atatürk a reușit să mențină Turcia unită în rândul țărilor lumii și s-o modernizeze, aproximativ după legile Occidentului. Dar și epoca Atatürk a trecut. Probabil, conducerea actuală a Turciei și, mai ales, nostalgicii otoman-ismului visează la un nou Califat. Oricum, ultimul în funcțiune a fost Imperiul Otoman. Nu întâmplător, în cartea sa *Ciocnirea civilizațiilor...*, Samuel P. Huntington, spunea că războiul viitor va fi unul intercivilizațional, îndeosebi între civilizația musulmană și cea occidentală. Iar unul din posibilele state-pivot ale Civilizației Musulmane este Turcia. Armata Turciei este a doua ca mărime din NATO și a opta armată a lumii.

La un nou Califat visează și Statul Islamic (SI), alcătuire apărută de niciunde, dar care, o vrem a făcut regula în Siria și chiar în Irak și a înspăimântat lumea. Nici acum acest SI nu și-a diminuat intențiile, filosofia și rațiunea de a exista. Dar știm cu toții (sau, măcar, bănuim) ce făcătură este și acest Stat Islamic. Cine l-a încurajat, cine l-a susținut, cine îl subvenționează și cine se teme de el. Teatrul de război din Siria – primul ca durată, amploare și intensitate din secolul al XXI-lea – este doar una dintre fațetele noului areal al zeului Marte.

2. Aceleași măști, aceeași realitate!

Bugetele alocate spun aproape totul. Bugetele celor nouă țări care urmează după SUA, la un loc, totalizează 537,28 miliarde de dolari, mai mic deci decât al puterii americane (587 miliarde dolari). Este lesne de înțeles care este și care poate fi raportul de forțe pe plan mondial, mai ales dacă avem în vedere faptul că, în cadrul NATO, la bugetul american, se adaugă bugetele celorlalte țări membre. Făcând un raport de forțe și de potențial între NATO și restul țărilor lumii, se ajunge inevitabil la o concluzie pe care orice muritor cu scaun la cap o știe: *nu există nicio forță pe această lume care să poată concura cu NATO, din nici un punct de vedere*. Nici financiar, nici economic, nici tehnologic, nici informațional și cu atât mai puțin militar. Este adevărat, cel puțin din statisticile publice, că Rusia deține 8000 de vectori nucleari moderni sau modernizați, în timp ce statele Unite dețin

7400, dar, dacă adăugăm și vectorii Franței și Marii Britanii, raportul de forțe nucleare se echilibrează.

De asemenea, efectivele, tipurile de tehnică de luptă și de mijloace de proiecție a forței, precum și amplasarea bazelor militare și concluziile care se desprind din politicile și strategiile militare sau de securitate ale acestor țări permit o analiză din care se pot desprinde câteva concluzii importante:

- Occidentul, condus de SUA, și-a asigurat, din toate punctele de vedere, o dominanță strategică pe termen lung. Probabil că, în intenția tuturor țărilor care compune lumea occidentală, din care facem parte și noi, nu este aceea de a provoca un nou război mondial pustiitor și dezastruos. Un astfel de război va fi (dacă va fi), cu siguranță, unul nuclear și înalt tehnologizat. Nu știm dacă lumea îi va supraviețui; după toate calculele, nu; dar, Terra este încă o planetă foarte tânără, n-are nici un fir de păr cărunț (scoarța ei este doar de 15-60 km), în timp ce adâncurile (mantalele, nucleul lichid și nucleul solid) alcătuiesc încă un foc viu și dens, care întreține viața și vigoarea planetei, precum și capacitatea ei de a proteja biosfera și viața de radiația cosmică și solară nocivă și chiar de efectul unor războaie intraumane dezastruoase. Miracolul dezvoltării celor două orașe japoneze bombardate atomic – Hiroshima și Nagasaki –, azi, unele dintre cele mai prospere și mai înfloritoare orașe din lume, modul cum se prezintă azi mediul la Cernobîl (unde, în zona puternic iradiată și nelocuibilă de oameni, au apărut o floră și o faună uimitoare, cu plante și specii de animale care dispăruseră demult) etc. arată că, probabil, și după dezastrul unui război nuclear, va fi iarăși posibilă viața pe planeta Pământ.

- Rusia a revenit spectaculos în rândul marilor puteri militare ale lumii, iar cursa înarmărilor a fost reluată, chiar dacă liderii marilor puteri neagă acest fapt;

- Puterile emergente (China, India, Turcia, Brazilia, Africa de Sud etc.) au intrat deja în topul țărilor care contează în filosofia și fizionomia puterii politice, economice, militare și cognitive pe planeta Pământ;

- Uniunea Europeană, care, deocamdată, pare a nu fi interesată de bătaia pentru puterea mondială, este principala aliată a Statelor Unite, iar majoritatea statelor occidentale sunt membre NATO. Mai mult, patru din topul celor zece armate din lume sunt armate ale unor țări ale Uniunii Europene (Franța, Marea Britanie, Germania și Italia);

- Nu este, totuși, departe vremea când, din punct de vedere militar, marile puteri ale lumii, se vor echilibra;

- Declanșarea unor confruntări militare de mare anvergură și de foarte mare intensitate nu depinde însă numai de voința și de interesele marilor puteri, ci de cele ale marilor corporații, ale Finanței și ale unor imense și foarte puternice cercuri de interese transfrontaliere sau fără nici un fel de frontiere.

3. Se regroupează forțele, se redefinesc dispozitivele, se adâncesc faliile

Bipolarismul Războiului Rece s-a încheiat demult. Dimensiunea uni-multipolară de care vorbea Huntington a trecut și ea în lumea lucrurilor trecătoare. Sau, poate, încă n-am trecut. Huntington spunea că, într-o astfel de etapă, superputerea americană va conviețui cu celelalte puteri ale lumii, mai ales cu cele emergente, iar această nu va dura o veșnicie, ci se va încheia cu trecerea la multipolarism. Oricum, nu s-a înțeles mare lucru din această alcătuire de cuvinte. Dar nu s-a ieșit nici din dominanța SUA asupra întregii planete, nici din înrâncenarea cu care se desfășoară, deocamdată în sfera potențialului endogen și reconfigurărilor geopolitice și geostrategice.

Profesorul Jules Dufour, într-o analiză intitulată „*Le réseau mondial des bases militaires US*”¹²⁹, arată, ceea ce, de altfel, inclusiv americanii o spun de câte ori consideră că este necesar să o facă: imensa putere militară americană, prima din lume, susține interesele Statelor Unite pe toate meridianele globului, iar cele patru elemente majore prin Statele Unite care realizează acest lucru sunt următoarele:

- controlul economiei mondiale și al piețelor financiare;
- folosirea tuturor resurselor naturale nevralgice (materii prime și resurse energetice) pentru creșterea avuției proprii, prin utilizarea indirectă a corporațiilor multinaționale;
- tutelarea a 191 de guverne membre ale ONU;
- cucerirea, ocuparea și supravegherea, prin rețeaua bazelor sau instalațiilor militare care sunt amplasate pe întreaga planetă, a tuturor elementelor de interes pentru puterea americană (continente, oceane și spațiul extra-atmosferic).

Există patru categorii de baze militare americane amplasate atât pe teritoriul SUA, cât și în toată lumea:

- baze militare aeriene (Air Forces);
- baze militare terestre (Army);
- baze militare navale (NAVY) și
- baze militare de comunicații și supraveghere (Spy).

După majoritatea celor care au studiat această problemă, Statele Unite dispun de 700-800 de baze militare amplasate în toată lumea. Potrivit unor documente publicate în 2002, Statele Unite sunt prezente, din punct de vedere militar, în 156 de state, au baze militare în 63 de țări, iar efectivele

¹²⁹ Jules Dufours, *Le réseau mondial des bases militaires US*, <https://www.mondialisation.ca/le-r-seau-mondial-des-bases-militaires-us/5314> (accesat la 13 iunie 2018)

dislocate erau, la acea dată, 255.065 militari. Prezența militară americană în lume conținea, la acea dată, 845.411 instalații diverse.

După datele publicate de Pentagon în 2005, Statele Unite dispuneau de 735 de baze militare în străinătate, acoperind o suprafață de 2.202.735 hectare. Potrivit acestor date, Pentagonul este unul dintre cei mai mari proprietari de terenuri de pe planetă.¹³⁰

După unele date luate de Dufour de pe Wikipedia în februarie 2007, sistemul de apărare american metropolitan, estimat la 6000 de instalații în Statele Unite și în lume, dispunea de un personal de 1,4 milioane, din care 1.168.195 în Statele Unite și în teritoriile americane de peste mări, iar 235.000 în străinătate.

Prezența bazelor militare americane și ale altor mari puteri în străinătate nu este privită cu ochi buni de întreaga planetă, ci, dimpotrivă, cu suspiciune, neîncredere și chiar cu foarte multă teamă. Există o puternică rețea internațională care acționează împotriva prezenței bazelor străine pe teritoriile altor țări sau în Oceanul planetar, dar, vorba ceea, câinii latră, ursul trece.

Nu insistăm asupra amplasării și misiunii acestor baze, întrucât este foarte clar care este rolul și rostul amplasării unor baze militare pe întregul glob și chiar în spațiul extra-atmosferic.

Nimeni nu se îndoiește de supremația americană în acest domeniu. Unii cred că o astfel de supremație este benefică pentru întreaga planetă, întrucât americanii mențin un control al conflictualității lumii, descurajând și prevenind astfel războiul devastator, alții consideră că dispozitivul geostrategic și cosmostrategic american slujește interesul american, asigurând dominanța mondială a Statelor Unite. Inclusiv toate alianțele, toate parteneriatele și toate coalițiile constituite și conduse de americani nu fac altceva decât să servească direct interesului american și, desigur, indirect și pe cel al partenerilor.

De la amiralul Mahan încoace, Statele Unite au înțeles fraza pe care a spus-o amiralul american atunci: *Cine stăpânește marea stăpânește lumea*. Iar puterea maritimă (sea power) este unul dintre mijloacele necesare. De aceea, americanii supraveghează și controlează, practic, toate rutele maritime, strâmtorile, punctele vitale și toate zonele de importanță strategică de pe suprafața planetei Pământ, atât de pe mare, cât și de pe uscat, din aer și din Cosmos. Și chiar dacă, între timp, și alte mari puteri și-au amplasat baze militare pe alte teritorii, precum și mijloace de supraveghere în spațiul extraatmosferic, în spațiul cibernetic și oriunde au considerat că este necesar, America nu poate fi deocamdată egalată sau depășită în această privință. Marele nostru partener strategic lucrează la un astfel de dispozitiv de

¹³⁰ *Ibidem*

aproape un secol, dispune de cea mai înaltă tehnologie existentă pe planetă, de cele mai dotate creiere și de uriașe resurse alocate acestui domeniu, resurse pe care nu le are nimeni și nimeni nu-și poate permite să le aloce, întrucât, oricum, nu dispune de ele. Spre exemplu, numai pentru programul de cercetare a ionosferei HAARP de la Gakona, din Alaska, americanii au alocat, încă de la început, 31 de milioane de dolari, anual.

Securitatea și apărarea Statelor Unite ale Americii nu depind esențialmente de NATO sau de alte alianțe, coaliții și structuri, care sunt vitale pentru alte state, ci doar de capacitatea și capabilitatea americană de a genera politici, strategii, forțe, mijloace și resurse care să asigure crearea și punerea în operă a unui proiect (deja realizat) de dominanță strategică mondială și pe termen lung, pe care americanii îl consideră absolut necesar pentru securitatea, prosperitatea și libertatea lor. Kissinger, la vârsta pe care o are acum, spunea că America este extrem de puternică, iar celelalte mari puteri ale planetei, cum ar fi, spre exemplu, Rusia și China, își fac iluzii cu privire la capacitatea lor de a se pune cu Statele Unite sau de a concura cu puterea americană.

America, așa cum rezultă și din tabelul de mai sus, investește foarte mult în domeniul militar. Chiar dacă procentul alocării americane pentru apărare a scăzut, în acești ultimi ani, de la 4,24 % din PIB, cât era în 2012, la 3,29%, cât a fost în 2016, aceste alocări erau, în 2016, de 587 miliarde de dolari. Nicio țară din lume, nici măcar China, care are un PIB uriaș, nu-și permite să aloce o asemenea sumă pentru cheltuieli militare. Și aceasta și pentru motivul că nicio altă țară din lume nu și-a asumat misiunile și responsabilitățile pe care și le-au asumat americanii. Înainte de implozia Tratatului de la Varșovia, Statele Unite reprezentau polul de putere a lumii occidentale, a lumii libere, iar NATO constituia – și constituie și acum – o expresie a voinței țărilor care alcătuiesc această lume de a-și menține, în comun, forțele, mijloacele și resursele necesare pentru a-și proteja și susține modul lor de viață și pentru a-și asigura pacea și securitatea.

Între timp, mai ales după summit-ul din 1991, prin conceptul strategic elaborat atunci (primul concept care fost dat publicității), NATO și-a asumat noi misiuni de securitate, de menținere a păcii, de gestionare a crizelor și conflictelor din arealul său dar și din afara acestuia. Aici au intervenit discuții, întrucât o parte din membrii europeni doreau ca NATO să rămână în limita competențelor generate prin Tratatul de la Washington și nu să-și extindă aria.

La summit-ul de la Washington, din 1999, s-a acceptat, totuși, o adaptare a misiunilor NATO în funcție de noile condiții. Astfel NATO a intervenit în Libia și în Afganistan. Oricum, pentru acțiunile din Irak, din Afganistan, din Libia, din Siria și cam de peste tot – inclusiv în războiul din

Coreea din 1950-1953 etc. –, americanii al alcătuit, prin intermediul ONU sau nu, coaliții de state care au desfășurat astfel de acțiuni militare.

Din bazele militare americane instalate în puncte importante de pe suprafața Terrei, inclusiv în Israel, din sistemul de sateliți, dar și prin numeroase alte mijloace, americanii supraveghează îndeaproape acțiunile Rusiei, ale Chinei, ale Iranului și ale altor țări. Practic, tot ce mișcă în lumea aceasta și are vreo importanță strategică pentru SUA și pentru aliații și partenerii săi se află în vizorul american. Este bine? Este rău? Atâta vreme cât America își asumă o astfel de responsabilitate cu sau fără permisiunea ONU – pentru controlul conflictualității (îndeosebi, militare, dar nu numai) a lumii și prevenirea unui război devastator –, e, desigur, de bine. Dar o astfel de situație nu poate dura la infinit. Acumulările de arme și de ranchiune, polarizarea excesivă a lumii între bogăție și sărăcie, jocurile financiare, interesele puternice de dominație a lumii ale unor cercuri de putere economică și financiară fără frontiere, dar și problemele grave care se pun în legătură cu resursele, cu piețele, cu creierii și, înainte de toate, cu oamenii și cu rostul lor pe planetă arată că oricând este posibilă izbucnirea unui război dezastruos. Nu știm dacă un astfel de posibil război va purifica sau va distruge ființa umană. Știm însă că omul nu a învățat mare lucru din războaiele de până acum, în afară de faptul că trebuie să se pregătească foarte serios pentru următorul. Noi, românii, nici acest lucru foarte simplu, care face parte din modul de a trăi al omenirii, nu l-am învățat și nu l-am înțeles. Ca și cum conflictualitatea endogenă a lumii în care trăim nu ne-ar privi și pe noi.

Aflată în zona faliei strategice Marea Neagră - Marea Caspică, redeschisă odată cu criza ucraineană, noi fiind, de data aceasta, în Vest, adică acolo unde ne este locul, făcând parte din NATO și din Uniunea Europeană și având un parteneriat strategic cu Statele Unite, s-ar părea că țara noastră se află acolo unde dorește conducerea ei (sau măcar o parte din ea) să fie. În fond, aceasta a fost și rațiunea evenimentelor din decembrie 1989: ieșirea, în numele combaterii comunismului, din starea de libertate, de suveranitate, independență, industrializare, dezvoltare durabilă, educație temeinică și solidă, de statornicie și patriotism, cedarea resurselor, a finanțelor, a economiei, a pământului, a vieții și a patriei cui s-a nimerit și revenirea la condiția de dezbinare națională, umilință, slugărnice și, în ultimă instanță, de prostie. În numele iluziei de bine.

SECURITATE ȘI INSECURITATE, AZI - Sécurité et insécurité, aujourd'hui -

Rezumat

Securitatea și insecuritatea sunt două componente ale aceluiași întreg, care se supun unui efect de sumă nulă. Când crește o componentă, scade cealaltă. Deși ambele formează un întreg, managementul lor este extrem de dificil. Orice întreg tinde spre o maximă securitate, dar niciodată nu poate atinge acest prag. Securitatea, în calitatea ei de echilibru între puteri, este, deopotrivă, o stare și o procesualitate complicată. Nimic nu este perfect, dar totul tinde spre perfecțiune, chiar și imperfecțiunea.

Cuvinte-cheie: securitate, insecuritate, putere, mare putere, cyber-putere,

Résumé

La sécurité et l'insécurité sont deux composantes d'un même ensemble, qui subissent un effet de somme nulle. Quand un composant grandit, l'autre diminue. Bien que les deux forment un tout, leur gestion est extrêmement difficile. Tout tend vers une sécurité maximale, mais ne peut jamais atteindre ce seuil. La sécurité, en tant qu'équilibre entre les pouvoirs, est également un état et une processualité compliqués. Rien n'est parfait, mais tout tend à la perfection, même l'imperfection aussi.

Mots-clefs : sécurité, insécurité, puissance, grand puissance, cyber-puissance

Azi nu mai e ca ieri. Azi e ca azi. Dar orice azi vine din ieri. Cam cu aceeași Mărie, dar cu o altfel de pălărie, de fapt și ea, noua, veche de când există lumea ca lume. Pentru că, orice s-ar spune, oricâte legi și nelegi am avea, oricâți lupi s-ar înveșmânta în piei de oaie, doar Puterea este și, se pare, va fi mereu cea care va conta. Desigur, propagandiștii de toate soiurile continuă și vor continua, cât îi vor ține bojocii și gura, să clămpănească pe strunele lui *Demos* și ale lui *Kratos*, în timp ce o parte din ce în ce mai mică

și mai neînsemnată a lumii în viață va avea răbdare să-i asculte și chiar să-i creadă, iar cealaltă parte se va preface că-i ascultă și, mai ales, că-i și aude, dar, oricum, nu va înțelege mai nimic. Și nici nu-și va bate capul prea mult să înțeleagă.

Piatra trece, apele rămân... „Bucuroși, le-om duce toate”, zicea Mircea din poezia lui Eminescu. Puterea – sub toate formele și formulele ei – va domina și își va face toate poftele, nestingherită de nimeni și de nimic, fără să-i peste de restul lumii. Restul lumii, chiar dacă reprezintă peste 90 la sută din populația lucrătoare și cuvântătoare a Terrei, nu contează. Contează doar ce vrea Puterea. Și, neîndoielnic, ea vrea ce a vrut de când există ea pe planeta Pământ: putere. Adică stăpânire, dominanță, influență, control și folosire discreționară a resurselor, indiferent câte or fi, cum or fi, le cui or fi, în ce țară s-ar afla și ce drepturi naturale ar avea ceilalți, cei cărora le aparțin, de drept, conform împărțirilor politico-administrative hotărâte de-a lungul istoriei, în urma puternicelor războaie și extrem de fragilelor perioade de pace. Ce este, cum este și ce cuprinde această Putere, e greu de explicat. Puterea e putere și pare a fi de-ajuns. Logica ei e simplă. Deasupra, nimic, sub ea, totul. Sau măcar cât se poate, adică foarte, foarte mult. Ea este, deopotrivă, fermă, inflexibilă și de piatră, economică, financiară – mai ales, financiară –, militară și super-militară, dar și volatilă, cameleonică, pământeană, divină și cyber-spațială, multidimensională, cu geometrie fluidă, multirol, plutitoare pe orice fel de ocean și aptă pentru orice fel de orizont, perfect adaptabilă oricăror condiții. Și, evident, capabilă să ducă totdeauna, zi și noapte, orice fel de război – de la cel militar la cel cognitiv, de la cel cu picioarele pe pământ la cel cibernetic, de la cel limitat – de joasă, medie sau mare intensitate și amploare – la cel nelimitat, oriunde, oricând și oricum. Nu există, pe planeta Pământ, putere care să nu aibă în vedere și nici război care să nu se bazeze pe o anumită putere. Odinioară, în războaiele antichității, marii comandanți militar chinezi împărații chinezi, luau în campaniile lor militare, și savanții. Pentru că puterea, fără minți luminate, nu ajunge prea departe. Iar fără elite, nu există. Este doar o iluzie sau o furtună care se trezește din senin și piere din lipsă de nori.

Toate încercările de până acum de a trece puterea în mâna poporului au eșuat tragic. Tot ceea ce s-a reușit vreodată, începând de la Pericle încoace, este crearea aceluia mecanism înșelător al votului, prin care poporul matur, conștient și responsabil, își alege conducătorii. Desigur, nu direct, ca odinioară, ci prin sistemul partidelor politice, al candidaturilor, al minciunilor, ipocriziilor, amenințărilor, mituirilor și tuturor virtuților și metehnelor civilizației pământene, cea care nu a atins încă nivelul de dezvoltare, de înțelepciune și de echilibru al naturii care o adăpostește.

Toate, dar absolut toate poveștile care se îndrugă pământenilor – și pe care pământenii le cred, cred că le cred, sau se prefac că le cred, totuna –

rostogolesc aceleași sloganuri ale valorilor democratice, economiei de piață, libertății, prosperității și securității, drepturilor omului, șanselor pentru toți, libertăților democratice etc. etc.

Când se desecretizează unele arhive, iar prostimea – sau măcar prostimea intelectuală – află, din ce e scris acolo, o foarte mică parte a unui adevăr – și acela relativ (adică fost absolut și, de aceea, pecetluit și înzăvorât cu toate lacătele posibile și imposibile), sau, dimpotrivă, adevărul de dincolo de adevărurile din văzul lumii, fie nu înțelege mai nimic din ce ar trebui să fie de înțeles, fie înțelege doar ce spun sau nu spun managerii tuturor adevărurilor reale, imagineare, adevărate sau mincinoase... â

Dar totul a trecut, iar generațiilor cu caș la gură nu le prea pasă de adevărurile bunicilor și străbunicilor lor, pentru că, nu-i așa?!, morți „sunt cei muriți”... În afară de istorici și de unii cercetători – care se entuziasmează de labirinturile unde, în sfârșit, au pătruns și pot reconstitui din pietricele, cuvinte și artefacte o lume ce va fi existat –, nimănui nu-i prea pasă. Ce-a trecut e bun trecut...

Puterea reține doar ce-i slujește ei, fie ca suporturi pentru clamarea unor origini, valori sau rădăcini, fie pentru generarea sau folosirea unor mobiluri în susținerea sau proiectarea unor vectori pentru bătăliile de azi, de mâine și de poimâine.

Puterea nu este niciodată putere staționară sau putere încheiată, ajunsă la capăt, coaptă și trecută în fruct. Ea, atâta vreme cât există, este totdeauna în expansiune. Puterile care nu sunt în expansiune nu există. Sau se află doar într-un popas, adică într-o haltă ceva mai mare, sau într-un declin metodologic, înainte de a se prăbuși sau înainte de a-și relua expansiunea. E drept, expansiunea este și ea de zeci de mii de feluri și configurații. Care mai de care mai cu moț și mai sofisticată. Pentru că, de la o vreme, nici puterile nu mai sunt lineare și previzibile, ci nelineare și imprevizibile, precum animalele mari de pradă. Desigur, și micii prădători sunt nelineari și imprevizibili, dar în sfera lor de competență.

Și chiar dacă toate puterile, indiferent care ar fi și cum ar fi, sunt, în cele din urmă, limitate în timp și spațiu, Puterea, ca atare, n-are margini, ci doar orizonturi...

Orice putere, în tagma oamenilor, este, în cele din urmă, politică. Pentru că oamenii gândesc, își planifică totdeauna acțiunea – chiar și atunci când n-au timp să facă planuri complicate, ingenioase și detaliate – au un scop și urmăresc sau își propun să urmărească realizarea unor obiective, pe diferite orizonturi.

Politica este expresia concentrată (uneori, și lăbărtată) a interesului, iar interesul este ceea ce rezultă din frământarea și sinteza interioară, din lupta contrariilor, din cerințe de ființare și de expansiune a ființării în spațiul cu resurse. De aceea, interesul este și va fi totdeauna mobilul acțiunii,

suportul ei motivațional. Nimeni nu acționează pentru că-i vine să acționeze, pentru că așa-i dictează ființarea ființei sale, ci determinat de un anumit interes. Însă, pentru a acționa, trebuie să ai capacitatea și capabilitatea s-o faci. Aceasta înseamnă, desigur, forțe, mijloace, resurse, capacități și capabilități. Capacitățile sunt volume și, totodată, resurse date de forțe, mijloace și cogniții, dar și capabilitățile țin de forțe, întrucât sunt cunoștințe, deprinderi, potențialuri intelectuale și, mai ales, abilități.

Sunt, deci, infinite feluri de putere. Și infinite feluri de politici. Puterea la care ne referim noi aici este cea existentă în rândul oamenilor și societății omenești de pe planeta Pământ. Ea este deopotrivă, putere politică, putere militară, putere economică, putere intelectuală, putere informațională, putere a cunoașterii etc. Dar toate aceste tipuri de putere, în acțiune, au tipuri și tipologii corespunzătoare de politici decidente, de strategii planificatoare și vizionare, de niveluri operaționale (de punere în operă, de realizare a dispozitivelor necesare acțiunii tactice) și, în cele din urmă, de șaibă, adică de acțiuni propriu-zise, de acțiuni tactice. De aici nu rezultă că, la nivel tactic, există doar acțiuni, nu și planuri, politici și resurse, capacități și capabilități. Toate acestea există la toate nivelurile acțiunii umane – politic, strategic, operațional și tactic –, ele însele apropiindu-se până la contopire, iar distincția între ele ține mai mult de înțelegerea și dinamica structurii acționale decât de discontinuități și niveluri de presiune. Pentru că este vorba, în fond, de acțiunea umană, acțiune prin excelență inovatoare, creativă, toate aceste niveluri au, în componența și dinamica lor, trei universuri vectoriale care dau dimensiunea, consistența și frumusețea acțiunii umane: universul științei; universul experienței și al priceperii; universul artei.

Fiecare identitate a oamenilor are o anumită putere, pe care și-o exprimă în raport cu ceilalți și cu mediul înconjurător, fie sub forma unor presiuni de toate felurile, fie sub forma rezistenței la tot soiul de presiuni și/sau de contracarare și anihilare a acestor presiuni.

Realității, în frunte cu Hans, Morgenthau, întemeietorul realismului, cred că raporturile dintre state sunt raporturi de putere. De putere brută, esențială, dar și de putere subtilă, adaptabilă la vremuri și vremuri, dar tot putere. Toate celelalte elemente din arhitectura extrem de complicată a modernității nu sunt altceva decât labirinturi păzite ferm de proștii leneși, în care intră inteligenții harnici și trebăluiesc până redescoperă roata – desigur, roata cibernetică, dar tot roată – și pe care le folosesc vizionarii strategic ai puterii discreționare, pentru a ține ocupată prostimea și a deturna elitele care nu-și cunosc locul în sistem. Iar ei, inventează instituții, teorii și concepte care să slujească puterea discreționară, dar nu direct, ci demonstrând, prin noile concepte dintr-un Univers paralel, că marea putere nu mai e marșe putere, ci doar o țară ca oricare alta, care se spune Cartei ONU, dreptului

internațional, recomandărilor instituțiilor – sigurele care pot să ajute statele, inclusiv pe cele 4 mari și extrem de puternice, să supraviețuiască într-o lume ultrademocratică a interdependențelor. Rețelei și informației în timp real. Realistii sunt convinși că instituțiile acestea nu fac și nu pot face mare lucru pentru a crea condițiile necesare stabilității internaționale, chiar dacă s-a creat și se impune din ce în ce mai mult iluzia că o pot face și că o fac într-adevăr. Realistii susțin că inclusiv aceste instituții sunt un efect al distribuției puterii pe plan mondial și nu pot influența marile puteri, ele însele fiind create datorită interesului marilor puteri de a-și crea noi instrumente prin care, de fapt, să-și imună ceea ce au ele pentru ele și în folosul lor: puterea.

Așa cum s-a dovedit de la cel de-Al Doilea Război Mondial încolo, instituțiile create de marile puteri nu sunt chiar variabile independente, așa cum susțin instituționaliștii, și n-au reușit nici să influențeze semnificativ comportamentul statelor, nici să prevină războaiele.

În concepția realistilor, arena internațională este una brutală, cu reguli extrem de dure, chiar dacă, de regulă, se spune altceva. Statele se comportă mai degrabă ca parteneri într-o luptă pe care fiecare caută să o câștige. Nu este vorba de o competiție, ci de o luptă efectivă, desfășurată după regulile războiului. Iar acolo unde există luptă, nu există cooperare. Sau, oricum, cooperarea nu se face pe secvențe, pe politic și strategii, ci pe principii, adică, mai degrabă, în sațiul cultural. Unde n-ar trebui să existe conflicte, întrucât valorile nu sunt conflictuale. Nu valorile produc competiție și războaie, ci interesele.

Dar războiul, în epoca în care trăim, nu se reduce la bătăliile dintre armate, ci înseamnă mult mai mult. Statele se războiesc (desigur, simulând cooperarea) pentru piețe și resurse, pentru câștiguri financiare și cognitive, pentru creiere și forță de muncă, mai exact, pentru aproape orice. Procedurile, formele și modalitățile prin care o fac nu sunt neapărat cele armate (deși în eșalonul lor strategic de așteptare disuasivă se află armate extrem de puternice, dotate cu tot ce a creat mai teribil noua industrie a zeului Marte pe planeta Pământ), ci cuprind negocieri, sancțiuni, presiuni financiare și de altă natură, ofensive intempestive și asimetrice ale corporațiilor etc.

Statele se spionează reciproc, se suspectează reciproce, fiecare căutând, ca în orice afacere, să câștige, cinstit sau nu, dar, oricum pe spezele celui alt. Fiecare își cunoaște interesele sale și, de regulă, și le slujește cu ardoare, chiar dacă face apel și la compromisuri. De fapt, statele nu se înțeleg perfect în mai nimic, așa cum nu se înțeleg nici oamenii. Fiecare încearcă – și va încerca mereu – ca, folosindu-se de propria-i putere, să impune celui alt un comportament pe lacul lui, sau, în orice caz, să nu renunțe la interesele sale și, mai ales, la drepturile sale.

La drept vorbind, nici armele nu tac, ci dimpotrivă, se dezvoltă rapid, în progresie geometrică și sunt gata în orice moment să declanșeze prăpădul. De fapt, l-au și declanșat. Spre exemplu, în 60 de ani de pace (1945-2006), au avut loc o mulțime de crize, conflicte armate și războaie care totalizează 747 de ani.¹³¹ Cu alte cuvinte, în fiecare an de pace se află 12 ani de crize, conflicte și războaie.

Totuși, se consideră că instituțiile internaționale sunt cele care, la ora actuală, dețin puterea – o altfel de putere, mai flexibilă, mai democratică, mai accesibilă –, iar această putere democratică și înțeleaptă influențează efectiv statele. Instituțiile internaționale par a fi, după opiniile celor care nu mai cred în state, un fel de mămici ale statelor, institutori, vătăfi moderni sau, și mai rău, ciobani internaționali care păzesc turma statelor, considerate a fi niște oi nici suficient de înțelepte, nici suficient de îndreptățite să facă ce le taie capul.

Instituțiile, chiar dacă sunt creații ale statelor pentru a le ajuta să rezolve problemele dintre ele și să trăiască armonios într-o lume complicată și conflictuală – așa cum a fost mereu omenirea, de când există ea –, reprezintă o prezență mai mult decât birocratică, o prezență necesară și utilă, așa cum sunt totdeauna instrumentele acțiunii eficiente. De aceea, John J. Mearsheimer formulează patru întrebări esențiale cu privire la aceste instituții:

1. Ce sunt instituțiile?
2. Cum acționează ele pentru a menține pacea și care este logica de cauzalitate a fiecărei teorii?
3. Tipurile de logică prin care se arată cum funcționează instituțiile sunt, oare, convingătoare?
4. Se sprijină aceste teorii pe dovezi?

În lipsa unor definiții foarte clare pentru aceste instituții și în prezența unora foarte generale, prin care se poate înțelege aproape orice, Mearsheimer crede că instituțiile sunt *un set de reguli ce stipulează modalitățile prin care statele ar trebui să coopereze și să concureze între ele*. Definiția exprimă efectiv rațiunea pentru care s-au constituit aceste instituții în epoca în care trăim. De unde rezultă clar că instituțiile nu pot substitui statele. Și nici nu pot prelua atribuțiile și competențele acestora, chiar dacă respectivele instituții prescriu reguli care sunt negociate și exprimate în cadrul unor acorduri internaționale și se concretizează în organizații cu personal și buget propriu. Satele sunt însă cele care hotărăsc asupra regulilor pe care și le asumă și pe care le respectă sau nu. Instituționaliștii nu cred asta, ci văd instituțiile ca pe o formă de putere în această epocă. Instituțiile, ca și

¹³¹ *Criza, conflictul, războiul*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București 2006, pp. 394-399

organizațiile pe care le creează, nu sunt însă identități politice, economice, culturale și civilizaționale, așa cum sunt statele, ci doar instrumente de interfață, impuse de dinamica fără precedent a vieții politice, economice, sociale și culturale internaționale. Ele nu au interese proprii sau, dacă au și astfel de interese, acestea nu pot fi decât interese inter-statale sau suprastatale. Și unele și altele sunt fie de tranzit, fie de altă natură, dar ambele distrugătoare pentru state. Oricum, esența acestor instituții – cel puțin la ora actuală – este cea a unei birocrații internaționale, generate de noul nivel de dezvoltare a relațiilor internaționale. Or, birocratia – oricât ar fi de necesară pentru o societate – nu înseamnă putere, ci instrument al puterii. Al cărei puteri?

În relațiile internaționale, statele nu se comportă neapărat egoist și agresiv, ci în funcție de interesele pe care le au. Iar aceste interese decurg din dinamica vieții interioare, din presiunile interne și internaționale, din raporturile dintre punctele tari și punctele slabe, din nivelul de risc, definit pe intersecția dintre amenințări și vulnerabilitățile la acestea, adică din complexitatea existenței și ființării lor pe planetă. De aceea, statele nu doresc instrumente de impunere, instrumente care să le domine sau să fie în folosul celor care exercită în lume politici și strategii de dominare și influențare, ci instrumente care să faciliteze cunoașterea și cooperarea.

Realismul nu susține o imagine prea optimistă referitoare la politicile mondiale și relațiile internaționale. Morgenthau arată că, de fapt, statele aspiră către putere (fiecare înțelegând puterea în felul său). Waltz crede că, la urma urmei, statele nu vor decât să supraviețuiască, ceea ce înseamnă o orientare a acestora către maximizarea securității. Nu este o noutate. Dintotdeauna statele au acordat – și acordă – o maximă atenție securității lor. Și într-un caz și în celălalt, statele generează și dezvoltă o atenție cu totul specială problematicii securității lor. Securitatea reprezintă un element vital atât în politicile și strategiile de supraviețuire, cât și în cele de dezvoltare durabilă.

Securitatea este o stare rezultată dintr-un proces continuu de echilibrare a componentelor puterii sistemului și procesului, dar și de optimizare a raporturilor lui cu exteriorul.

Apărarea este o acțiune de urgență, adesea în situații-limită, care se manifestă atât defensiv, cât și ofensiv, în situații de criză, de conflict și de război.

Procesualitatea securității este continuă, atât în dimensiunea sa endogenă, cât și în cea exogenă.

Procesualitatea apărării este secvențială, urgentă și vitală. Adeseori, de calitate apărării depinde supraviețuirea sistemului și procesului.

Securitatea și apărarea sunt elemente vitale ale statului. Ele n-au dispărut, nu s-au estompat și nu au devenit desuete. Mediul internațional de

securitate este, de fapt, unul de insecuritate, întrucât dinamica provocărilor, pericolelor și amenințărilor și cea a vulnerabilităților statelor la acestea este una fluidă și, de aceea, extrem de periculoasă.

Concepția pesimista a realiștilor se exprimă prin cele cinci ipoteze ale realismului privind sistemul internațional (în măsura în care putem vorbi de un sistem internațional de state sau bazat pe state):

1. Caracterul anarhic al sistemului internațional, dar nu în sens de haotic sau dezordonat, ci pentru că statele sunt independente, suverane, iar comportamentul lor nu este unul ordonat sau dirijat, întrucât deasupra statelor nu există nimic, instituțiile și organizațiile internaționale fiind, fe fapt, interstatale și nu suprastatale;

2. Statele posedă o anumită capacitate militară ofensivă care le oferă mijloacele necesare pentru a se ataca și chiar pentru a se distruge reciproc, iar această capacitate atinge astăzi cote nemaîntâlnite niciodată pe Terra;

3. Statele nu pot fi niciodată sigure de intențiile celorlalte state (nici un stat nu poate garanta că alt stat nu-și va folosi capacitatea militară ofensivă împotriva sa);

4. Supraviețuirea este motivul de bază al comportamentului statelor și, în acest sens, statele trebuie să fie suverane și să-și mențină suveranitatea;

5. Statele raționează strategic asupra modului în care pot supraviețui în sistemul internațional, dar se pot, de multe ori, înșela asupra potențialilor adversari, întrucât statele își disimulează comportamentul ofensiv.

Nu există, pe planetă, nicio armată ofensivă. Toate armatele și toate doctrinele sunt defensive. Dar noțiuni precum acțiune preventivă, acțiune preemptivă, apărare activă, apărare înaintată etc. nu sunt altceva decât concepte acoperitoare pentru caracterul ofensiv al celor mai multe armate de pe planeta Pământ.

Din aceste ipotezele enunțate mai sus, care stau la baza concepției realiștilor de ieri și de azi, rezultă trei tipare principale de comportament:

1. Statele din sistemul internațional actual bazat pe state se tem unele de altele, iar nivelul de teamă dintre ele, oricâte asigurări și tratate de colaborare s-ar încheia și oricât de bine ar fi mascat de diplomație, nu poate fi niciodată nesemnificativ. Competiția politică dintre state este mult mai periculoasă decât competiția de piață, întrucât ea poate duce la război, chiar dacă toate documentele internaționale și Carta ONU interzic războiul de agresiune, iar, în absența acestuia (întrucât este interzic), războiul de apărare nu ar mai avea sens.

2. Fiecare stat din sistemul internațional are ca obiectiv strategic vital să-și asigure propria supraviețuire. Celelalte state, în logica realismului, pot fi și sunt considerate un pericol și, în anumite situații, chiar o amenințare pentru fiecare dintre ele, întrucât nu există o autoritate supremă care să le controleze și să le impună un anumit tip de comportament. Și chiar dacă o

astfel de autoritate ar exista, ea nu va putea avea, practic, nici un cuvânt de spus, în actualele condiții, fără garanția marilor puteri și a celorlalte state. Nimeni nu poate avea o asemenea forță care să-i asigure dominanța strategică asupra tuturor statelor și, mai ales, supunerea acestora unei asemenea logici. Uniunea Europeană și NATO nu sunt suveranități, ci organizații de state suverane care-și garantează reciproc, prin tratatele de constituire, prin politici și concepte strategice, securitatea și apărarea. Fiecare stat se comportă, totuși, potrivit intereselor sale, chiar dacă își asumă participarea la gestionarea crizelor și conflictelor, la securitatea comună și la apărarea colectivă.

3. Statele din sistemul internațional încearcă să-și maximizeze poziția de putere față de alte state, puterea militară fiind cea mai sigură modalitate de a asigura supraviețuirea într-o lume periculoasă. Teorii precum cele ale suprasaturației cu mijloace militare, ale distrugerii reciproce, ale dezvoltării armelor în așa fel încât ele fac imposibil războiul, nu rezistă unei analize realiste. Deși se vehiculează de mai mult vreme și par foarte convingătoare pentru pacifiști, nici un stat nu a renunțat vreodată nici la puterea sa militară, nici la doctrinele militare, nici la sisteme de alianțe și coaliții, care să-i sporească această putere și să-l pună la adăpost.

Cooperarea în viziunea realismului este promovată și, în același timp, restricționată de doi factori inhibitori: câștigul relativ și preocuparea față de înșelăciune.

Este și motivul pentru care se constituie alianțe, organizații regionale de cooperare etc.

Instituționalismul se exprimă, azi, prin trei teorii importante: instituționalismul liberal; securitatea colectivă; teoria critică.

Instituționalismul liberal este nu este o teorie foarte ambițioasă.¹³² Prin această teorie, se susține că o mai bună colaborare economică dintre state ar reduce pericolul de război. Dar înșelăciunea nu permite acest lucru. Sau, oricum, îl împiedică. Acest tip de instituționalism susține că obstacolul acesta ar trebui înlăturat, iar statele să fie obligate să aibă încredere unele în altele, printr-un fel de cod acceptat de toate. Acest cod ar duce la diminuarea tensiunilor dintre state. S-au încercat sute de variante, dar niciuna n-a adus statele la același gen de conduită, nici chiar Tratatul de la Lisabona pentru statele Uniunii Europene, întrucât, este foarte complicat să reduci diversitatea și paleta infinitelor interese la o unitate normativă. Este o utopie să credem că lumea va fi vreodată unitară și non-conflictuală. Universul însuși, oricât ar fi el de Univers și de unitar, este, în același timp, și conflictual. Altfel ar ajunge la entropie zero și ar pieri. Iar războiul... Ar

¹³² Hans J. Morgenthau, *Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace*, Editura Polirom, 2007, p. 588

putea fi prevenit, în anumite condiții, cel al armelor distrugătoare, dar ce te faci cu războiul economic, cu cel mediatic, cu cel cibernetic, cu cel nelimitat?... De aici nu rezultă că astfel de reguli, care ar putea fi binevenite (la urma urmei, și drumul spre iad poate fi pavat cu bune intenții), afectează suveranitatea statelor, ci doar faptul că trebuie ca, în relațiile dintre ele, să respecte niște reguli care ar reduce tensiunile și ar preveni conflictul și chiar războiul. S-a întâmplat oare vreodată așa-ceva în istoria omenirii?!

Securitatea colectivă se referă în mod direct la colectivizarea puteri și, pe această bază, și la problematica modalităților de prevenire a războiului. Forța joacă un rol important în politica mondială – chiar dacă o astfel de politică n-ar trebui să se bazeze pe forță sau pe amenințarea cu forța –, iar statele trebuie să se protejeze împotriva eventualelor agresori, așa cum rezultă și din art. 51 al Cartei ONU. Dar chiar și art. 51 dă dreptul Consiliului de Securitate, îndeosebi celor cinci membri permanenți – China, Franța, Marea Britanie, Rusia și Statele Unite – să întreprindă „oricând acțiunile pe care le vor socoti necesare pentru menținerea sau restabilirea păcii și securității internaționale”.¹³³ Trei norme antirealiste arată că amenințarea conflictului poate fi mult redusă dacă: a) statele resping ideea utilizării forței pentru a schimba statu-quo-ul; b) statele nu trebuie să se comporte în funcție de interesul lor îngust, pentru a face față statelor care încalcă norma și amenință cu războiul sau chiar îl declanșează; c) statele trebuie să aibă încredere că și celelalte state vor renunța la folosirea forței.

Aceste norme au un grad substanțial de utopie, întrucât este greu de crezut că statele, mai ales marile puteri, vor renunța vreodată putere, mai ales la puterea militară, de dragul menținerii păcii. Deocamdată, aceste norme sunt valabile, într-un fel, în relațiile dintre marile puteri nucleare, nu și pentru restul lumii și, mai ales, nu și atunci când pun în mișcare art. 51 pentru a rezolva un conflict care nu le privește direct, dar care poate amenința securitatea unei regiuni sau a unei zone strategice importante (a se vedea cazul războiului împotriva Irakului din 1991, continuat în 2003, dar și al războiului din Libia, din Siria și șirului războaielor din „Primăvara arabă” etc.).

Teoria critică dorește să instaureze cooperarea și pacea autentică. Această teorie ar consta în modul cum gândim și cum vorbim despre politica internațională. În discurs constă puterea. Teoria critică doar critică. Și atât. Ea nu are soluții, ci speră, așa cum se exprima plastic Richard Asthley, ca, spărgând sferele realismului care a dominat și încă domină lumea relațiilor internaționale, să se vadă ce nu a fost bun acolo și, din aceasta, pot rezulta soluții. Chiar dacă soluțiile nu vin doar din vorbe și nici măcar doar din fapte.

¹³³ Carta ONU, art. 51.

Instituționalismul liberal are dreptate în ceea ce privește trișatul în relațiile economice. Dar el ignoră cealaltă barieră majoră și anume considerațiile despre câștigurile relative. Statele operează cu câștiguri absolute. Fiecare stat este preocupat de modul în care strategia oponentului său îi va afecta câștigurile proprii, dar nu cât de mult câștigă una dintre tabere față de cealaltă. Instituționaliștii liberali afirmă că teoria lor este valabilă în domeniul economic și nu în cel militar, dar forța militară contează semnificativ în relațiile economice, așa cum și domeniul economic contează serios în crearea și menținerea puterii militare. Așadar, câștigurile relative sunt importante atât pentru domeniul economic, cât și pentru cel militar. Există și alte teorii care sunt preocupate de problema câștigurilor relative. Spre exemplu, teoria comerțului strategic oferă o argumentare economică, în sensul că statele trebuie să-și susțină firmele pentru a dobândi un avantaj în competiție cu țările rivale, acesta fiind cel mai bun mod de a asigura securitate și prosperitatea economică națională. Instituționaliștii liberali argumentează, la rândul lor, că, dacă statele nu trișează în relațiile economice, atunci nu are sens să se discute despre câștigurile relative. Chiar dacă înșelăciunea ar fi eliminată, statele tot vor fi preocupate de câștigurile relative, întrucât diferențele de profit vor fi transferate în avantaje militare folosite pentru descurajare, coerciție și chiar agresiune. Deși câștigurile relative nu ar fi trebuit să aibă relevanță pentru țările din Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), și în cadrul țărilor occidentale câștigurile relative au contat în relațiile dintre ele. Există trei studii importante în acest sens. Stephen Krasner a studiat eforturile de cooperare din diferite sectoare ale industriei internaționale de comunicații. Statele nu erau preocupate aproape de loc de trișat, dar erau foarte îngrijorate de câștigurile relative. Această constatare l-a dus la concluzia că „instituționalismul liberal nu este relevant pentru comunicațiile globale”. Grieco a studiat eforturile americane și pe cele ale Comunității Europene de a implementa, sub auspiciile GATT, acordurile referitoare la barierele nontarifare în calea comerțului. El a remarcat că nu preocuparea legală de înșelăciune a dus la succes, ci interesul față de distribuția câștigurilor. Michael Mastanduno relevă că problema câștigurilor relative a fost un factor important în modelarea politicii SUA față de Japonia în cazul avionului de vânătoare FSX, în cel al sateliților și în cel al televiziunii de înaltă rezoluție.¹³⁴

¹³⁴ Apud Hans J. Morgenthau, *Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace*, Editura Polirom, 2007, p. 592, Krasne, „Global communication and National Power”, pp. 336-366; Grieco, „Cooperation Among Nation, și Michael Mastanduno, *De Relative Gains Matter? America's Response to Japanese Industrial Policy*”, *International Security*, vol. 16. Nr. 1 (vare 1991), pp. 73-113.

Preocupările pentru câștigurile relative nu sunt incompatibile cu cooperarea, dar constituie un obstacol în calea acesteia și, de aceea, trebuie luate în calcul atunci când se dezvoltă o teorie a cooperării între state.

Teoria securității colective conține două erori majore care țin de componenta importantă a încrederii. Teoria securității colective nu oferă o explicație acceptabilă asupra modului în care statele își depășesc temerile ancestrale și ajung să aibă încredere unele în altele. Realismul susține că ele se tem, întrucât operează într-o structură internațională anarhică, cu numeroase evoluții imprevizibile și chiar haotice. Mai mult, adepții securității colective susțin reducerea masivă a armamentelor, dar recunosc că statele trebuie să-și mențină o suficientă capacitate ofensivă pentru a se apăra în caz de agresiune. Nici un stat nu poate fi complet sigur de intenția celorlalte, oricâte garanții de securitate i s-ar acorda. Și acest lucru nu neapărat pentru că unele dintre state ar fi agresive iar altele nu, ci pentru motivul că, într-o structură internațională de state suverane, fiecare având politici și strategii în funcție de interesele sale, în care evoluțiile relațiilor dintre ele au determinări foarte complexe, atitudinile statelor variază în funcție de dinamica realității, de sistemele de presiuni, provocări, pericole și amenințări la adresa lor, de vulnerabilitățile la acestea și de nivelul de risc. Unul sau mai multe state ar putea respinge teoria securității colective, comportându-se agresiv.

Mai există însă un motiv pentru care statele nu pot avea încredere deplină într-un sistem de securitate colectivă. Claude arăta că securitatea colectivă cere îndeplinirea unor condiții extraordinar de complexe.¹³⁵ Au fost identificate următoarele nouă:

1. Statele trebuie să distingă clar între agresor și victimă, pentru a putea să funcționeze, ori, acest lucru este foarte greu, întrucât, mai ales în timp de criză, această identificare este foarte dificilă (spre exemplu, nici până acum nu se știe foarte exact care dintre marile puteri este vinovată pentru declanșarea Primului Război Mondial și, probabil, nici în legătură cu declanșarea celui de-Al Doilea Război Mondial lucrurile nu sunt atât de clare, cum par ele în acest moment).

2. Teoria spune că orice fel de agresiune este un lucru rău. Există însă exemple care, cel puțin dintr-o anumită perspectivă, arată că agresiunea nu pare un lucru chiar atât de rău (statele predominant ofensive au o mulțime de exemple și de argumente în sprijinul agresiunii ca fapt pozitiv).

3. Sunt state care se află în relații de prietenie din rațiuni istorice și ideologice. Este greu de presupus, spre exemplu, că Statele Unite ar utiliza vreodată forța împotriva Marii Britanii sau a Israelului, chiar dacă aceste state ar fi considerate agresoare. Dimpotrivă, Statele Unite au sprijinit Marea

¹³⁵ Apud Hans J. Morgenthau, *Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace*, Editura Polirom, 2007, p. 592, Laude, Swords into Plowshares, p. 250.

Britanie în Războiul din Falkland, iar ripostele disproporționate ale Israelului din Fâșia Gaza nu au produs o reacție de condamnare sau de respingere din partea Statelor Unite.

4. Există dușmăniile tradiționale între unele state, care complică eforturile privind securitatea colectivă.

5. Chiar dacă statele cad de acord să reziste în mod colectiv unei agresiuni, este dificil de stabilit contribuțiile. Se poartă și acum discuții serioase între Statele Unite și Europa privind contribuția la efortul Alianței și la punerea în aplicare a conceptului strategic, dar și pe tema bugetelor apărării.

6. Garantarea unei reacții rapide la agresiune, în cadrul securității colective, este dificilă. Nu se poate prevedea cu exactitate care vor fi grupările de state și coalițiile în caz de conflict. Statele Unite au avut nevoie de peste șase luni pentru a forma coaliția care a eliberat Kuweitul de sub ocupația lui Saddam Hussein.

7. Se apreciază că, probabil, statele vor ezita să se alăture unui efort de securitate colectivă, deoarece sistemul transformă orice conflict local în unul internațional. Soluția o reprezintă izolarea zonei, așa cum s-a procedat în cazul războaielor din spațiul fostei Iugoslavii. Or, securitatea colectivă implică extinderea, chiar dacă urmărește izolarea zonei și soluționarea conflictului.

8. Ideea că statele trebuie să răspundă automat la agresiune afectează suveranitatea statelor și va fi, deci, greu de acceptat. Experiența actuală arată că statele care participă efectiv cu forțe la gestionarea crizelor și conflictelor acționează și reacționează diferit în acceptarea soluțiilor propuse de comandamentele internaționale. Deciziile care se iau în cadrul organismelor internaționale sau al instituțiilor responsabile cu gestionarea conflictualității trebuie să aibă girul parlamentelor naționale, iar această procedură îngreunează acțiunea propriu-zisă.

9. Există contradicții în ceea ce privește pozițiile și atitudinile referitoare la utilizarea forței. Acestea ridică semne de întrebare în legătură cu disponibilitatea statelor de a veni într-adevăr în ajutorul celui care îl solicită sau are nevoie de el.

După cum observăm, toate cele nouă condiții sunt formulate în termeni categorici, ca și cum poziția statelor în probleme ce țin de relațiile internaționale, de participarea efectivă la gestionarea crizelor și conflictelor, de acțiunea în Uniunea Europeană și în NATO, în organizații internaționale sau regionale ar fi una inflexibilă, bazată pe un interes național decupat din sfera celorlalte realități și interese, fără a se ține seama de dinamica intereselor celorlalte state, inclusiv a celor comune ce țin de arealul geopolitic și geostrategic, de mediul geografic, de protecția mediului, de valorificarea resurselor, de comportamentul la calamități și dezastre, de

caracteristicile mediului internațional de securitate, de drepturile omului, de protecția vieții etc.

Toate teoriile, inclusiv cele constructiviste, partajează realitatea statelor și relațiilor dintre ele, o supun unor analize care duc la concluzii dintre cele mai interesante privind conceptul de suveranitate, de putere, de securitate și apărare și nu numai. Samuel Barkin, examinând epistemologia constructivistă și teoria realistă clasică, arată că, în realitate, acestea sunt compatibile, chiar dacă unii dintre constructiviști le consideră altfel.¹³⁶ Constructiviștii cred că metoda lor sau scopul lor constă în construcția socială a politicii internaționale. Cele două epistemologii constructiviste, una care admite faptul empiric (o realitate care poate fi studiată empiric), alta care consideră că nu există o adevărată realitate descoperită prin studiu empiric) sunt cunoscute drept constructivism „neoclasic” și constructivism „postmodern”. Constructivismul aduce trei acuzații realismului: 1) că pune accentul pe capacitățile materiale; 2) că are o concepție materialistă despre natura umană; 3) că este empirist.

În realitate, realismul chiar are în vedere realitatea frustră și complicată a relațiilor dintre state, într-o epocă în care, ce-i drept, totul se construiește și reconstruiește sub presiunea rețelei, a spațiului cognitiv, a noilor sisteme de valori și, mai ales, a ofensivei corporațiilor și bătăliei acerbe pentru piețe și resurse, pentru dominanță și putere discreționară. Aceste bătălii sunt camuflate în tratate, acorduri și cuvinte de tot felul, dar ele nu ajută cu nimic la controlul și diminuarea puterii marilor puteri, la înarmarea efectivă a planetei, la exodul de populații, la adâncirea faliilor strategice dintre civilizații, la degradarea mediului internațional de securitate și la multe alte provocări, pericole, amenințări și, mai ales, vulnerabilități la acestea.

Epoca hipersonică abia a început. Chiar dacă nu a fost consemnată ca atare.

Puterea continuă să crească și nu are nici un fel de intenție de a se dispersa, de a se democratiza sau de a se demoniza. Și cu atât mai puțin de a aparține poporului.

Puterea dintr-un stat, în epoca democrațiilor liberale sau de care or fi, ar trebui să aparțină poporului și să fie manifestată prin atotputernicia votului suveran. Că nu este așa, o spun vremurile de azi de pretutindeni.

Se spune că, într-un stat democratic, puterea nu este nici discreționară, nici dictatorială, nici monoputere, nici cvasiputere. Ea aparține poporului suveran și se manifestă prin instituțiile constituite din reprezentanții aleși în mod democratic sau numiți conform legii.

¹³⁶ J. Samuel Barkin, *Realist Constructivism*, în *International Studies Review*, Vol. 5, 2003, pp. 325-342.

Această putere, între-un stat, este un triptic: Puterea legislativă (Parlamentul), Puterea executivă (Guvernul) și Puterea judecătorească (Justiția).

Fiecare dintre acestea are atribuții precise și competențe pe măsură. Niciuna dintre ele nu este putere absolută, nici putere suverană – suveranitatea aparține poporului –, ci doar legislativă (care generează legi), executivă (care guvernează, potrivit acestor legi) și judecătorească (care judecă potrivit acestor legi). Niciuna dintre aceste puteri nu este de capul ei, ci, dimpotrivă, este strict legată de celelalte două și trebuie să dea socoteală atât celorlalte două, cât și poporului. Parlamentul controlează executivul asupra modului în care pune în operă legile privind guvernarea țării și activitatea instituțiilor și Puterea judecătorească asupra modului în care aplică legile țării în actul de Justiție. Executivul controlează Legiuitorul asupra modului în care respectă principiile și realitățile țării în mecanismele generării legilor, iar Justiția controlează cele două puteri (legiuitoare și executivă) prin norma de drept. Pentru că nimeni, nici măcar legiuitorul, nu poate fi în afara legii. Dar Justiția, arogantă, imatură, fixistă și incultă, evident atunci când este așa și acolo unde este așa – și mai tot timpul și cam peste tot în lumea asta este așa, pentru că asta înțelege ea prin independența Justiției – devine, prin fluiditatea și încrederea ce i se acordă, câteodată, ea însăși putere discreționară (ca în România acestor ani), sau suport de putere pentru Puterea discreționară. Ceea ce este foarte grav într-un stat de drept.

Controlul reciproc înseamnă și sprijin reciproc, expertiză și colaborare în armonizarea puterii în sensul cerut de interesul național vital și de politicile și strategiile dezvoltării durabile. Din păcate, peste tot în lume, fiecare dintre aceste puteri tinde spre un fel de absolutism al puterii, sau, în orice caz, spre autonomizarea și atomizarea categoriei de putere de care dispune. La urma urmei, nimic nu este perfect pe lumea aceasta, dar o țară nu se conduce cu imperfecțiuni, goluri, mofturi, capricii, orgolii și autocrație. În țara noastră, neînțelegerea sau, și mai rău, ignorarea cerințelor echilibrului între puteri, insuficienta colaborare și expertizarea reciprocă, lipsa dialogului și cooperării pe tot parcursul actului conducerii au creat conflicte extrem de grave și disfuncții care au adus dezastre economiei naționale, sistemului educației, securității naționale, siguranței cetățeanului, demografiei, culturii și civilizației. Ceea ce a distrus puterea românească în trei decenii nu va putea fi recuperat nici într-o sută de ani. Iar această constatare, pe care orice locuitor al României o știe ca pe Tatăl nostru, este tragică.

Puterea marilor puteri este, de fapt, puterea care guvernează lumea. Omenirea n-a ieșit și, probabil, nu va ieși niciodată din filozofia și fizionomia civilizației de mare putere, adică de putere care exploatează discreționar resursele planetei și nu dă nimănui, niciodată, socoteală pentru asta. Occidentul, format în general din populații războinice migratoare sedentarizate în baza de plecare din Europa Occidentală, au cucerit

cvasitotalitatea planetei, dar nu pentru a o civiliza, în sensul impunerii culturii vest-europene, ci pentru a-i folosi resursele naturale. Pe baza acestor resurse, Occidentul a înflorit, iar civilizațiile de pe alte continente au fost fie alungate, fie occidentalizate, fie distruse.

Astăzi, marile puteri ale planetei – care sunt și cele mai mari consumatoare de resurse, mai ales energetice – continuă aceeași politică de control și folosire discreționară a resurselor, desigur, folosind alte mijloace. Cele două războaie mondiale n-au rezolvat niciuna dintre problemele de fond ale relațiilor internaționale dintre state, ci doar au schimbat, pentru câte o jumătate de veac, polii de putere. În cele din urmă, principalii protagoniști ai puterii discreționare au revenit la locurile lor și, probabil, ciclul se va repeta. Dacă privim topurile cu primele zece puteri militare ale lumii, vom observa că sunt cam aceleași care erau și acum o sută de ani. Desigur, aceste mari puteri nu fac chiar ce vor ele. Asupra lor se exercită multe presiuni, unele venind dinspre suratele lor, altele dinspre zona non-statală, dinspre marile proiecte subterane de schimbare a lumii, dinspre puterea ocultă, sau, cine știe, poate și dinspre alte civilizații.

Există, în toată această uriașă vânzoleală de putere, două noi mari puteri, necunoscute până azi, care, pe de o parte, sprijină ofensiva marilor puteri seculare împotriva restului lumii în bătaia pentru supremație strategică, operațională, tactică și de orice altă natură și, pe de altă parte, le concurează în modul cel mai serios și mai periculos: corporațiile transfrontaliere; cyber-puterea sau, mai pe românește, **puterea cibernetică** și **puterea ocultă**. Trebuie spus că marile puteri nu sunt străine de așa ceva, în fond lor le aparține înalta tehnologie, tehnologia informației și noul spațiu infinit – cyberspațiul. Dar există entități și identități – unele dintre ele aparținând unor țări mici, care nu sunt mari puteri, altele unor rețele transfrontaliere, altele puterii oculte, altele unor nimeni care pot să încurce – și chiar încurcă efectiv – socotelile marilor puteri în legătură cu dominarea spațiilor pământene cu resurse, dar și a spațiului cibernetic.

Puterea non-statală devine, pe de o parte, un concurent de temut pentru puterea statală și, pe de altă parte, un instrument la îndemâna marilor puteri, a rețelelor de tot felul, dar și a puterii oculte de presiune și chiar de agresiune împotriva ordinii de drept, bazate pe state. Se pare că statele au devenit calul de bătaie al tuturor componentelor non-statale, rețelelor și organizațiilor de tot felul, chiar dacă unele dintre acestea își au resursele și rațiunea de a exista tocmai în existența și funcționarea statelor. Din păcate, prin politica euro-regiunilor, se pare că și Uniunea Europeană a declanșat, mai direct sau mai voalat, o presiune împotriva statelor de drept, mai ales a celor mici și mijlocii, inclusiv împotriva României. Migrația musulmană masivă – determinată de războiul din Siria, de războaiele din Irak și din Libia, de efectele „Primăverii arabe”, de apariția și proliferarea Statului

Islamic etc. – a diminuat puțin această presiune, dar ea va continua și, dacă nu va fi un eșec în sine, atunci va fi un dezastru pentru statele care abia au reușit, în ultima sută de ani, să-și refacă o parte din valorile distruse de puterea discreționară a imperiilor vremurilor trecute. Se pare că, mai mult sau mai puțin voalat, poftele acestor imperii încep să renască.

Puterea corporatistă este, la ora actuală, puterea secolului. Este o putere extrem de ofensivă, fluidă, transfrontalieră și anti-frontieră, care câștigă teren pe zi ce trece, bulversând valorile tradiționale, făcând zob economia statelor de drept, dar aducând, în plan economic, efectul de rețea. Acest efect, asociat cu noua cultură cognitivă, care este, în esența ei generată de vectorul rețea, distruge cultura tradițională a statelor sedentare și dezrădăcinează populațiile. Procesul de înstrăinare care va urma va fi unul teribil. Corporațiile, se pare, vor reuși să realizeze – ca efect secundar, desigur, întrucât nu își propun asta – ceea ce n-au realizat, vreme de mai bine de un mileniu, imperiile care au dominat zona noastră de viațuire, conviețuire și de interes strategic: golirea ei de creiere, de resurse și transformarea ei într-un uriaș deșert cultural.

Puterea șireată este o putere trans-putere. Ea este o putere de tip inteligent, predominant pervers, și aparține, deopotrivă, unor conducători (a se vedea Traian Bănescu), unor state (a se vedea Israelul), unor centri de putere, dar și unor organizații și rețele transfrontaliere, unor elemente ale dispozitivelor financiare, unor organizații oculte etc. De aceea, este foarte greu de depistat, de analizat, de înțeles și de contracarat. Multe dintre evenimentele care au zguduit sau zguduie lumea au ca suport tocmai astfel de presiuni sau impulsuri ale puterii șirete.

Puterea cognitivă este superputerea noului mileniu care abia a început. Ea este generată de procesele cognitive – de la cele ale cunoașterii comune la cele ale cunoașterii științifice, epistemologice – și aparține inteligenței și rațiunii planetei. După părerea noastră, atunci când se va realiza pe deplin, va scoate omenirea din haosul în care trăiește și o va reproiecta pe traiectoria valorilor rațiunii și ale fințării intelectuale profunde și complete. Vremurile acestea sunt încă departe, dar ele au început azi. Și știm că, oricât de conflictuală și de imprevizibilă ar fi această lume, în cele din urmă ea își va găsi echilibrul de care are nevoie – echilibrul dat de puterea cognitivă – ce o va aduce cu adevărat în starea de bine.

Puterea cyber sau ciberputerea, cum îi zicem noi, este puterea care se generează în spațiul virtual. Adică peste tot și nicăieri. Ea nu este nici vizibilă, nici pe deplin controlabilă. Pe măsură ce sunt identificate unele dintre elementele și traiectele ei, apar altele noi, neidentificabile. Așa cum gândirea este infinită, și inteligența artificială (IA) este infinită. Este provocarea noului mileniu. Ea va ajuta omenirea să transfere, în mare măsură, conflictualitatea ei într-un spațiu al mașinilor inteligente, al mași-

nilor augmentative. Astăzi, ne jucăm cu așa ceva. Măine, nu vom putea trăi fără așa ceva. Este posibil ca IA și epoca Cyber să ducă la un nou timp de război – războiul cognitiv, războiul inteligențelor artificiale. Imaginația ne poate duce aproape la orice. Dar, tot așa, este posibil ca omul să fie mai liniștit la el acasă. Dacă, între timp, Pământul nu se va răci prea mult (dacă Soarele va îmbătrâni) sau, dimpotrivă, dacă Soarele va crește în volum în următoarele patru miliarde de ani, așa cum prognozează un institut american care se ocupă cu studiul stelei noastre diurne, iar temperatura pe Terra va ajunge la 70-80 de grade, atunci, poate, ne vom întoarce pe Marte, pe tărâmul strămoșilor, după cum spun unii, unde va fi ceva mai răcoare. În fine, vom trăi și vom vedea. Dar puterea cyber va continua să existe și să crească exponențial.

Puterea occidentală este una de tip agresiv, după cum spune Samuel P. Huntington, referindu-se la civilizația occidentală. Ea a generat valorile civilizației în care trăim azi, le-a distrus pe cele ale unora dintre civilizațiile care locuiau ținuturile îndepărtate și necunoscute, concomitent cu ofensiva endogenă din propria-i ogradă. E drept, conflictele și războaiele au generat arta militară, dar și falia strategică dintre lumea creștină și lumea musulmană, dintre Est și Vest, dintre Nord și Sud, dintre Da și Nu, dintre Bogăție și Sărăcie, dintre Război și Pace. Acum această putere a Vestului european asistă cumva nedumerită la redeschiderea faliei strategice Marea Neagră – Marea Baltică și nu știe dacă va fi, în cele din urmă, pace sau război. Așa cum a mai fost. Tot pentru Putere, Orgolii și evident, Resurse. Unii spun că Europa Occidentală a îmbătrânit, mai ales după ce a născut sau, mai precis, a luat act de apariția și maturizarea rapidă a **Civilizației americane**, care, orice s-ar spune, chiar dacă vine din Civilizația occidentală, nu este urmașa ei, ci un nou tip de civilizație. Civilizația noastră de elită din Vestul european a cam îmbătrânit, și-a epuizat energia și nu-i mai arde de escapade geopolitice și de ofensive împotriva restului lumii. Nu știm foarte precis dacă este chiar așa, dar vedem cât de neputincioasă este, acum în lupta cu vremuirile de azi.

Puterea emergentă a existat dintotdeauna pe planeta Pământ. Și America a fost odată putere emergentă. Acum, cu această învrednicire sunt catalogate China, India, Brazilia, Africa de Sus și chiar Rusia. De aceea, aceste mari țări ale lumii au generat ceea ce se numește, pe scurt BRICS (Brazilia, Rusia, India, China, Africa de Sud). Cu acest forum mai coche-tează și alte țări, între care, se pare că și Turcia. Turcia, care își aduce din ce în ce mai vârtos aminte că a fost un mare Imperiu, ultimul Califat..., iar vremea lui Atatürk a trecut..., are, probabil, orizontul ei de securitate și de așteptare strategică, alta decât cea a QAlianșei din care face parte,

Puterea din umbră, din care face parte și puterea ocultă, are un statut misterios. Este și nu este, face planuri și nu face planuri, are și nu are

resurse, domină marile puteri sau, dimpotrivă, le servește și le deservește, le susține sau, poate, doar le combate, le pune la colț... Greu de cunoscut, de înțeles, de analizat și de evaluat. Totdeauna există puteri din umbră. Ele se înfrățesc cu mai toate celelalte puteri, își păstrează sau nu misterele, clandestinitatea, forța ascunsă și legenda... Ar mai trebui adăugat că, de fapt, orice putere se dedublează în ceea ce este și în ceea ce se bănuiește a fi, în ceea ce există și în legenda despre ceea ce există. Pentru că așa este Puterea făcută. Iar exemple sunt destule.

Puterea mafiotă este, puterea din spatele puterii. Termenul vine de unde vine, dar semnificația lui este vagă, sugestivă, dar și extrem de precisă. Familia mafiotilor nu este opusul familiei nemafiotilor, nici oglinda ei luminată în negru, ci doar una dintre ramificațiile vâscului neiertător, exclusivist și criminal. Puterea mafiotă este un fel de caracatiță cu brațe puternice, lungi și ascunse. În fața ei nu rezistă nici un tip de securitate, iar insecuritatea este blazonul ei de brand.

Puterea economică este cea care generează, întreține și perpetuează războiul economic. Un război de tip complex, nelimitat și extrem de pervers. Unii îl numesc competiție economică alții îi zic concurență, iar cei mai mulți îl consideră un efect al economiei de piață. Este un război cu teatru geopolitic și geostrategic, care se duce pentru zone geoeconomice, pentru piețe și resurse. El implică toate acțiunile posibile, de la presiuni și amenințări, la acțiuni militare și de altă natură. Puterea economică este esențială. Ea este, de fapt, un potențial ținut în lanțuri de puterea financiară, putere care, în cele din urmă, s-a cocoțat pe Everestul tuturor puterilor de pe planetă și, de acolo, face cam ce vrea. Nu se știe pe cine slujește și cine o slujește, dar nu există om în această lume care să nu-i cunoască și să nu-i simtă forța, acțiunea și efectul. În războiul dus din 1989 încoace împotriva României, primul obiectiv strategic de importanță colosală a fost distrugerea, mai exact, acapararea sistemului financiar al țării. În numai trei ani, acesta a fost pus complet pe butuci. După aceea, tot românul, de la Vlădică la opincă, a rămas cu buza umflată și cu... joc de glezne. În anii următori, toată economia a fost anihilată, la recomandarea celor care urma să ne primească în rândul lor, sărăciți și alungați de acasă, iar forța de muncă înalt calificată gonită în patru-vânturile Europei. Adio, Românie industrializată, doctor docent în petrol și gaze, cu întreprinderi dotate cu tehnologie vestică de ultimă oră, cumpărată, pe bani grei, din Occidentul înalt tehnologizat! Adio și-un praz verde! - cum zice olteanul.

Puterea financiară este cea mai cea dintre toate. Ea face și desface tot ce-i poștește pușculița. Distruge o țară în câteva săptămâni sau doar în câteva ore, face și desface frontiere, îndatorează, execută, taie și spânzură, spânzură și taie, nimicește și contabilizează. Atât. Securitate financiară există doar pentru ea, iar pentru restul lumii, doar datorii pe viață,

dependență, sclavie financiară și insecuritate financiară. Sclavie modernă cu card și bancomat.

Puterea legitimă este un fel de putere acoperitoare pentru **puterea nelegitimă**. Ea contează doar atunci când nu contează cealaltă, când se numără oile mâncate de lup și lupii vânați de iepuri. Puterea legitimă poate fi formală sau informală, adevărată sau virtuală, nu contează când este vorba de cedarea resurselor către orice fel de putere – colosală sau necolosală, legitimă sau nelegitimă, europeană sau neeuropeană, numai românească să nu fie –, dar contează teribil atunci când se numără performanțele ei negative, exprimate în ceea ce nu mai există în spațiul românesc. Rolul ei se rezumă la gestionarea cu entuziasm a dezastrului...

Puterea ilegitimă este reversul cel mai puternic al puterii legitime, iar omniprezența ei în mai toate structurile statului român a dus la ceea ce vedem azi: o țară fostă frumoasă, fostă plină de obiective industriale, de institute de cercetare, de vapoare ale unei flote comerciale de top în Europa și în lume, de creiere și de performanțe de toate felurile, toate, azi, rase de pe suprafața pământului, ca și cum ar fi fost ciumate...

Am luat la întâmplare o parte dintre puterile Puterii. Fiecare își are arealul ei, caracteristicile ei și vocația ei. Esențial este că puterea este totul. Fără putere ești nimic. Fără putere nu ești. Puterea este dată de potențialul din noi. Așa cum bine se știe potențialul uman este nu numai o resursă nedegradabilă, ci și una fără margini. La fel și cel al comunităților umane. Puterea te ridică, dar te și omoară. De aceea, se poate pune o întrebare esențială: Această putere este benefică sau periculoasă? Ce bine ar fi dacă am cunoaște răspunsul! Sau dacă ar exista un răspuns categoric, în afară de cel pe care cei la care ne înclinăm și azi îl formulau în trei cuvinte latinești: **Esse est excruciare**. Ca să luăm aminte că există totuși tortură.

O NOUĂ CONFIGURAȚIE A UNUI IDEAL CARE NU EXISTĂ

- A New Configuration of an Ideal That Does Not Exist -

Rezumat

Poate că este încă prea devreme sau, poate, prea târziu să punem și să ne punem o astfel de întrebare. Dar, așa cum o dovedesc mileniile de civilizație a oamenilor pe planeta Pământ, ea este nu numai posibilă, ci și necesară. Fie doar și pentru generarea unei reflecții privind condiția umană, condiția comunităților umane și a societății oamenilor. Și chiar dacă orice sistem și orice proces se îndreaptă inevitabil spre finalul său, care poate să însemne moarte, dispariție sau năruire, dar și devenire sau transformare, iar acest lucru face parte din acel adagiu cunoscut de când e lumea – tot ce există merită să piară –, noi, oamenii, trebuie să știm ce, de ce și cum, când, unde și, mai ales, prin ce maieutică. Dar, dincoace de dimensiunea holistică a oricărei dispariții sau deveniri, există analiza endogenă de sistem și de proces, de securitate și, prin urmare, de risc endogen și exogen. Oamenii au dreptul la reflecție, pentru a ști și a înțelege dacă societatea și, implicit, comunitatea în care trăiesc vor fi prospere sau dezastruoase, vor dispărea sau se vor transforma. Această trebuință existențială și cognitivă dăinuie de când e lumea și va exista cât va exista omenirea.

Cuvinte-cheie: existență; devenire; transformare; dezastru; cunoaștere;

Abstract

Perhaps it is still too early or maybe too late to ask and ask ourselves such a question. But, as the millennia of civilization of humans on the planet Earth prove, it is not only possible, but also necessary. It is just for generating a reflection on the human condition, the condition of human communities and people's society. And even if any system and process is inevitably heading towards its end, which can mean death, disappearance or disappointment, but also becoming or transforming, and this is part of that known adage from the world - everything that is worth it we perish - we, people,

need to know what, why and how, when, where, and especially by what means. But because of the holistic dimension of any disappearance or becoming, there is endogenous system and process analysis, security, and therefore endogenous and exogenous risk. People have the right to reflection, to know and understand whether society and, implicitly, the community in which they live will be prosperous or disastrous, will disappear or become transformed. This existential and cognitive need persists from the world and will exist as humanity will exist.

Key words: existence; making; transformation; disaster; knowledge;

Résumé

Peut-être est-il encore trop tôt ou peut-être trop tard pour poser et se poser une telle question. Mais, comme le prouvent les millénaires de la civilisation humaine sur la planète Terre, cela n'est pas seulement possible, mais également nécessaire. C'est juste pour générer une réflexion sur la condition humaine, la condition des communautés humaines et la société des personnes. Et même si un système ou un processus se dirige inévitablement vers sa fin, ce qui peut signifier mort, disparition ou déception, mais aussi devenir ou se transformer, et cela fait partie de cet adage connu du monde entier - tout ce qui en vaut la peine nous périssons - nous, les gens, devons savoir quoi, pourquoi et comment, quand, où et surtout par quels moyens. Mais en raison de la dimension holistique de toute disparition ou de tout devenir, il existe une analyse des systèmes et des processus endogènes, une sécurité et donc un risque endogène et exogène. Les personnes ont le droit de réfléchir, de savoir et de comprendre si la société et, implicitement, la communauté dans laquelle elles vivent seront prospères ou désastreuses, disparaîtront ou se transformeront. Ce besoin existentiel et cognitif persiste du monde et existera comme existera l'humanité.

Mots clés: existence; faire; transformation; catastrophe; la connaissance;

1. Ce a fost și cam cum a fost

Finalul mileniului doi și debutul mileniului trei nu sunt doar o trecere comună de la pasul milenar doi la pasul milenar trei. Și aceasta nu pentru că, vreme de o mie de ani, s-a spus și s-a tot spus că anul 2000 va fi catastrofic

și va marca sfârșitul lumii. Și nici pentru că ar fi existat sau că ar fi putut exista semne, contra-semne, para-semne sau certo-semne că a trebuit sau că ar fi trebuit să se întâmple ceva, că oamenii nu merită efectiv să continue să trăiască pe o planetă căreia îi transformă resursele în nimic, existența fizică într-o infrastructură procesată contra-naturii, viața în moarte și moartea aproape în orice. Nu, nu pentru asta. Omul este o ființă gânditoare, o ființă care trăiește, deopotrivă, în spațiul fizic și în cel virtual, în sine și în afara sinelui, adică în comunitate și în afara comunității, pe planetă și în Univers, în concret și în abstract, în real și în ideal și cam oriunde îl duc mintea, împrejurările, interesul și creierul.

Uneori, această ființă inteligentă și tenace se comportă ca și cum ar fi un produs al Pământului care înobilează pământul, în sensul că omul sfințește locul, alteori ca o bacterie, când bună când rea, sau ca un venetic cosmic și extraterestru, venit cândva aici, cine știe de unde, cum și din ce motiv, chitit să consume cât mai repede resursele de apă, de aer, de minerale și de care or mai fi, după care să-și ia tălpășița spre o altă exoplanetă, precum o fac pe pământ lăcustele. Putem să credem și asta despre noi și despre strămoșii noștri, de vreme ce naturii nu-i prea convine ce îi facem noi, oamenii, și, atunci când nu întreținem ce am făcut, mama natura, rapid (adică în câțiva ani, în câteva zeci de ani, în câteva secole sau în câteva milenii) rade tot ce am făcut noi și ei nu-i este de niciun folos.

Totuși, omul reușește să suprapună, peste natura Terrei, propria sa natură, să acoperă, încet dar sigur, uscatul cu infrastructuri convenabile lui și dezastruoase pentru natura-mamă, sau de care o fi etc. Dacă se va continua așa și nu va interveni o catastrofă care să-i transforme pe oameni pur și simplu în îngură pentru scoarța Terrei, probabil că, la finele mileniului trei, sau chiar mai devreme, întreaga suprafață a planetei va fi acoperită cu cuiburi de beton, fier și sticlă, de compozite și ce va mai fi nevoie pentru pohta ce-o vor pohti oamenii, cum ar spune un cronicar care n-a uitat complet de înaintașii lui. Și nici de urmașii urmașilor...

Oamenii s-au organizat în comunități, iar comunitățile de azi, sau cel puțin cele care au ajuns până azi s-au organizat în țări, fiecare dintre aceste țări fiind, deopotrivă, un rod al unor determinări obiective și subiective, voluntare și involuntare, găsite, acceptate, create sau impuse și un produs al unui *modus cognoscendi*. Cert este că, la o analiză atentă, se va constata că oamenii – acest potențial intelectual inteligent nedegradabil – au creat valori foarte importante pentru ei și comunitățile lor, iar aceste valori s-au constituit în sisteme de valori, sistemele în patrimoni, patrimoniile în culturi, culturile în civilizații, civilizațiile în temelii. Valorile, sistemele de valori, patrimoniile, culturile, civilizațiile și temeliiile sunt suporturile sedentare ale naturii umane, ale ființei umane, iar ființarea ființei umane, atât în interioritatea ei infinită, cât și în exterioritatea ei nesfârșită, își extrage

determinările și resursele din aceste temelii, așa cum copacul își extrage seva din pământ, și energia necesară suporturilor de creație, de dezvoltare și de devenire din lumina cogniției, din cea a Soarelui și din cea a Universului.

Interioritatea și exterioritatea ființării, generarea informației, ca monadă a construcției cognitive și plămădirea trebuinței cognitive, ca trebuință intelectuală superioară, necesară generării cogniției și, pe această bază, a motivației acțiunii umane, sunt componente ale unui *modus vivendi* al oamenilor pe planeta Pământ și, prin urmare, ale formării și susținerii interesului, ca motiv al acțiunii umane eficiente. Și chiar dacă o astfel de procesualitate este complexă, continuă și nelimitată, deci fără embargo-uri și fără puțința de a o opri vreodată, ea are nevoie de neuroni și de sinapse, deci de noduri de rețea și de rețele, de furci caudine și de sancțiuni, atunci când o ia razna.

La ora actuală, țara este unitatea de bază a civilizației hominienilor de pe Terra, așa cum, spre exemplu, familia este identitatea din care se generează ființa umană și omul pregătit să trăiască în mediul natural și în cel al oamenilor, batalionul este unitatea de bază a armatei, întreprinderea (firma), unitatea de bază a economiei, școala, unitatea de bază a educației etc.

Cel puțin așa a fost până acum. Și se pare că așa ar fi logic să fie și în continuare. Numai că, între timp, au intervenit mutații care generează noi presiuni și noi elemente de risc în arealul de existență și de ființare al ființei umane.

Probabil că, la începutul începuturilor – cel puțin pentru perioada din istoria planetei pentru care s-au găsit dovezi arheologice –, comunitățile umane s-au format în zone cât de cât protejate, cu resurse vitale (apă, hrană, mediu favorabil) și mijloace de securitate și apărare împotriva pericolelor și amenințărilor din acele vremuri.

Se pare că, încă de la început au existat două tipuri de comunități ale oamenilor:

- cele care au avut norocul să se nască în zone fertile, protejate de natură, cu adăposturi, resurse de apă și de hrană abundente;
- cele care n-au avut acest noroc și au apărut în zone geografice fără resurse suficiente (sau au ajuns într-o astfel de situație, datorită, spre exemplu, deșertificării unor ținuturi și numeroaselor schimbări climatice și de natură geofizică etc.) și care au fost nevoite să caute zone mai prielnice fie pentru a se stabili acolo, fie pentru a lua de acolo (a prădui) mijloacele necesare și a se întoarce în locurile natale.

Din prima categorie s-au generat populațiile sedentare, caracterizate de filosofia spațiului plin, a spațiului cu resurse și adăpost. Din cea de a doua s-au generat populațiile migratoare războinice, caracterizate de filosofia spațiului gol, a spațiului fără resurse și de trebuința de a căuta în altă parte

resurse, fie pentru a se stabili acolo și a deveni populații sedentare, fie pentru a-i prădui pe sedentari, în situația în care acele locuri erau ocupate de aceștia.

Din populațiile sedentare autentice au rămas, probabil, foarte puține comunități pe planetă. Una dintre acestea este și poporul român. Și chiar dacă, așa cum scrie Gérard Chaliand în studiul introductiv la lucrarea, de peste 1500 de pagini, *Anthologie mondiale de la stratégie, d'origines jusqu'au nucléaire*, „antagonismul fundamental al secolului al IV-lea î.e.n., până în secolul al XIV-lea, la scara continentului eurasiatic, este cel între nomazi și sedentari”¹³⁷, iar confruntarea a fost câștigată de sedentari, timpul și desfășurările de forțe, mijloace și acțiuni au schimbat nu numai datele problemei, ci au generat și efecte noi, unele dintre ele foarte complexe. Se pare că, în acest interval de timp, cele mai puternice țări din Europa și chiar din lume – și ne referim îndeosebi la cele care alcătuiesc osatura strategică a lumii occidentale și, deci, fundamentele acestui tip de civilizație, considerată cea mai avansată din lume – o constituie populațiile migratoare războinice din arealul eurasiatic, care au acaparat teritoriile vestice ale platformei euro-asiatice, fiind nevoite ca, pentru o lungă perioadă de timp, să se oprească aici, din cauza Oceanului. Dar, după distrugerea Imperiului Roman și, ulterior, după descoperirea mijloacelor necesare traversării oceanului, aceste populații au continuat să caute resurse în întreaga planetă, distrugând, practic, civilizațiile existente acolo și acaparându-le resursele.

Cu alte cuvinte, bătaia pentru resurse a existat dintotdeauna și a fost continuată și amplificată în fiecare epocă istorică, astfel încât, Occidentul, folosind resursele întregii planete, a prosperat, în timp ce restul lumii a devenit, în mare măsură, servitorul acestui Occident totdeauna inovator, acaparator de creiere, nesătul și conflictual. De aici nu rezultă că restul civilizațiilor ar fi fost ușă de biserică, ci doar că bătaia pentru resurse a fost totdeauna câștigată de occidentali. Și cam așa se întâmplă și azi.

Cele două războaie mondiale, ale căror cauze, scopuri și obiective nu sunt cunoscute pe deplin nici acum, au arătat adevărata față a acestei lumi dominată de civilizația occidentală. Numeroși specialiști în analiza fenomenelor care s-au produs în lume au remarcat că, de fapt, aceste războaie – care n-au soluționat nimic din uriașul arsenal al acestui tip de conflictualitate, ci, dimpotrivă, au amplificat-o și mai mult – au arătat, într-o cheie extrem de dificil de descifrat, care este adevărata față a acestui sens în care evoluează lumea. De unde și o întrebare extrem de simplă și, în același timp, extrem de grea: *Care este esența acestei lumi?*

Omul nu iubește animalele de pradă, dar el este cel mai mare și mai sofisticat predător de pe această planetă: El este cel care ucide fără milă orice

¹³⁷ Gerard Chaliand, *Anthologie mondiale de la strategie*, Robert Laffont, Paris, 1990, p. XIX

vietate care îi asigură proteinele necesare, mai mult, împlânzește și chiar creează vietăți pentru a fi ucise și a-și asigura astfel hrana. Și tot el distruge o parte din flora planetei, tot pentru a-și asigura confortul culinar și sentimentul puterii asupra lucrurilor. Și nimeni nu-l trage la răspundere pentru asta. El nu dă socoteală nici naturii, nici lui Dumnezeu pe care îl invocă în tot ce face sau nu face, ci doar altui om care, pe treapta ierarhică, îi este superior.

Omul a creat un sistem economic prin care folosește la discreție resursele planetei, desigur, în detrimentul planetei și al altui om, un sistem financiar care îi asigură accesul la ce dorește el, un sistem de sisteme, de procese și de ce o mai fi, pe care-l folosește pentru a subjuga și chiar pentru a distruge alt om, pentru a-i lua resursele și a-l face slugă. Toate principiile pe care le-au proclamat până acum cei care au confiscat puterea n-au fost și nu sunt altceva decât modalități care justifică inegalitatea, inechitatea, dominanța, proclamând sus și tare egalitatea, fraternitatea, libertatea, democrația, drepturile omului și toate celelalte sloganuri care împânzesc tot ce există. De fapt, principiile, legile și normele slujesc doar pe cei care le emană și asigură, celor care se consideră a fi în drept să impună celorlalți un anumit comportament, accesul la putere, influență, resurse și confort.

Ei, bine, în această construcție paradoxală, benefică pentru unii și distrugătoare pentru alții, omul este obligat să-și accepte o soartă hotărâtă de alt om, dar pusă pe seama lui Dumnezeu.

În urma Primului Război Mondial, s-a constituit Liga Națiunilor – pentru că, abia în urma acestei conflagrații, unele dintre imperii au dispărut, iar identitățile naționale, constituite de-a lungul istoriei au devenit independente, suverane și legitime –, care trebuia să asigure egalitatea între națiuni, suveranitatea și independența statelor, libertatea și dreptul la o viață liniștită.

Dar, la umbra noilor reglementări și ale noului *modus vivendi*, s-a pregătit următorul război. Tot mondial. Există mii de opinii și de analize pe tema cauzelor, condițiilor și împrejurărilor în care s-a pregătit și izbucnit acesta, dar finalul celui mai mare dezastru al societății umane de pe planeta Pământ (desigur, din perioada cunoscută) n-a rezolvat niciuna dintre marile probleme ale omenirii și nici n-a făcut posibile crearea unor premise pentru găsirea unor soluții care să scoată lumea din propria-i conflictualitate. Pentru că, o astfel de conflictualitate este favorabilă creării și justificării politicilor și strategiilor de dominanță politică, economică, socială și strategică, iar puterea nu avea, nu are și nu va avea niciodată vreun interes de schimbare a acestei paradigme. Deși doctrina proclamă sus și tare, prin toate mijloacele posibile, drepturile omului, egalitatea de șanse, egalitatea în fața legii și a lui Dumnezeu, realitatea emanată de cei care au generat o astfel de doctrină este cu totul alta. În numele dreptății, egalității, libertății și democrației, al

drepturilor omului, al nediscriminării și egalității de șanse, mai puțin de zece la sută din populația planetei deține cât dețin ceilalți 90 la sută. Bogăția și sărăcia nu se află într-un echilibru, ci sunt polarizate.

Occidentul, prin mijloacele democrației și drepturilor omului, își asigură, de un mileniu, puterea, accesul la resursele planetei, finanțele și mijloacele utile pentru a perpetua o astfel de situație. Orice încercare de instaurare și legitimare a egalității și echității umane a fost mereu înăbușită, în numele acestor idealuri, chiar de cei care le creează și le proclamă. Toate teoriile care s-au aflat la baza unei societăți în care oamenii să fie cu adevărat egali au fost reformulate sau, în orice caz, aplicate după bunul plac al celor puternici. În Grecia antică, acolo unde a apărut asocierea cuvintelor *demos* și *kratos*, erau egali între ei doar cetățenii, adică negustorii, militarii și proprietarii de pământuri. Sclavii și străinii, spre exemplu, nu erau cetățeni, nu puteau fi egali cu cetățenii și, deci, puterea poporului era, de fapt, puterea aristocrației, a celor puternici. Aceștia nu munceau fizic (munca fizică era rezervată sclavilor și animalelor), ci doar filosofau, se întâlneau în agore și făceau legi.

Nici prin alte părți nu a existat vreodată vreo egalitate între oameni. E drept, un om nu este identic cu celălalt. Fiecare om este, în felul lui, unic și irepetabil pe planeta Pământ și în Univers. Nici la indienii americani, nici la incași, nici la azteci, nici la daci, nici la huni, nici la popoarele turcice, nici la romani, nici la mongolii lui Gingis Han, nici în triburile din Amazonia, nici aiurea, nicăieri pe Terra, nici măcar în perioada socialismului, în țările în care a existat un astfel de sistem politic, nu s-a realizat vreodată acea egalitate și acea echitate între oameni, proclamată atât de vocal în toate colțurile planetei. Dimpotrivă, s-a făcut tot ce a fost posibil, ca oamenii să-și accepte condiția și soarta, așa zice legea divină, cum cere Dumnezeu, în numele căruia se proclamă, ca lege supremă, bogăția și sărăcia, ierarhia socială, umilința, supușenia, acceptarea sorții și speranța de răsplată pe lumea cealaltă.

Toate încercările unor oameni iluștri de a elabora concepte, teorii și de a genera experimente cu privire la egalitatea socială și echitatea între oameni și comunități au fost sortite eșecului. Mai mult, nimeni, nicăieri, n-a pledat vreodată convingător și tenace pentru emanciparea prin educație, pentru accesul la cultură, pentru dreptul sacru la egalitate. Țările puternice le-au subjugat totdeauna pe cele care n-au reușit să se apere, mai ales pe cele care dețineau resurse naturale, transformându-le fie în țări vasale, fie în țări așa-zise partenere, fie incluzându-le în componența unor imperii, supunându-le unor agresiuni complicate și sofisticate, în numele emancipării lor, al democrației și progresului.

La ora actuală, țările sunt, deopotrivă, identități patrimoniale și entități în curs de consolidare sau, dimpotrivă, identități atacate de corporații, de

marea finanță, de grupuri de interese, de fel de fel de rețele, astfel încât ele să nu poată ajunge niciodată la o maturitate deplină, la o construcție monolitică, integrală, indisolubilă, care să nu mai poată fi divizată și care, împreună cu alte țări, să formeze ansambluri monolitice, perfect armonizate, capabile să înfrunte provocările viitorului și să asigure păstrarea și dezvoltarea patrimoniului, supraviețuirea, prosperitatea, libertatea și securitatea cetățenilor lor.

Principalele etape ale formării și consolidării statelor de drept sunt, în opinia noastră, următoarele:

1) Etapa formării conștiinței de sine, a conștiinței identitare a comunității și a idealului;

2) Etapa frontierei-linie care identifică, definește, consolidează, impune și opune;

3) Etapa dezvoltării și punerii în aplicare a conceptului de identitate comunitară, teritorială, istorică, socială și culturală, rezultată din conștiința de sine și, în timp, crearea patrimoniului; dezvoltarea idealului de cetățean, de comunitate și de țară și, pe baza lui, a proiectului de țară;

4) Etapa formării și consolidării structurii de rezistență a societății, bazată pe un patrimoniu consolidat și pe cultura identității, a idealului național și a proiectului de țară;

5) Etapa națiunii, a împlinirii idealului național și a proiectului de țară;

6) Etapa holistică, a frontierei-suprafață (cea care face posibilă integralitatea economică, socială, culturală, securitară și cognitivă).

Ultima etapă, cea holistică, reprezintă realizarea unității depline, integrale, în care țara nu are nevoie de o frontieră-linie și de păzirea ei, ci ea însăși se prezintă ca un monolit impenetrabil, dar și ca o piatră care, devenind piatră, și-a epuizat, practic, acea tensiune interioară care i-a asigurat, prin secole, progresul pentru a ajunge aici. Odată ajunsă aici, ea are trei posibilități:

- epuizându-și energia de mișcare, pur și simplu, dispare, așa cum și planeta Pământ, după ce își va înceta activitatea geofizică, își va absorbi oceanele și fie se va pulveriza prin implozie, fie va deveni ca Marte, inertă sau se va transforma, probabil, într-un bolovan cosmic;

- intră în componența unei noi identități, prin unificarea cu identitățile statale vecine, care au ajuns la limita competenței identitare, în formula în care au existat până atunci și au nevoie de o nouă formulă și de un nou proiect;

- folosind potențialul uman (nedegradabil) care au propulsat-o până aici, trece la o nouă stare, reînnoindu-și idealul și elaborând un nou proiect de țară.

Referindu-ne la acel proiect care se numește Uniune Europeană, constatăm, între multe altele, și următoarele:

- niciuna dintre țările membre ale Uniunii Europene nu a ajuns la etapa integralității depline și, pe această bază, la stadiul holistic, deci ultim, cel al integralității perfecte, care să genereze necesitatea unui nou ideal, a unei noi opțiuni și a unui nou orizont de așteptare (de aceea, cetățenii UE nu au, la ora actuală, un ideal comun, o idee care să-i anime pe toți, ci, dimpotrivă, nu se înțeleg în mai nimic și fac fel de fel de mișcături pentru a se situa cât mai bine în folosirea resurselor și a mijloacelor financiare);

- situându-se pe diferite trepte de dezvoltare, țările care au aderat la Uniune sunt situate diferit în noua identitate, iar diferențele dintre ele sunt mult prea mari, ca și mentalitățile, pentru a permite o reuniune pe bază de trăsături comune și, în același timp, pe bază de diferențe; ar fi ca și cum două sau mai multe roți dințate ar avea dinți cu pas diferit, fiind imposibilă asamblarea lor într-un mecanism funcțional (totdeauna marile puteri vor gândi și acționa ca mari puteri, iar țările pe care ele le-au tutelat, le-au exploatat, sau chiar le-au inclus în componența lor, vor fi tratate după matricea seculară și nu după ceea ce se scrie prin tratatele de constituire și prin o mie de alte documente e tot felul;

- sistemele de valori, patrimoniul fiecărei țări, dimensiunea istorică, mentalitatea, istoria, conflictele nerezolvate în trecut, dezvoltarea economică inegală și multe altele fac aproape imposibilă integrarea normală, lineară și fără sincope și, de aceea, Bruxellesul se pare că apelează și va apela și în continuare la politica impunerii, a monitorizării, a discriminării, a vitezelor diferite etc., adică exact la politica imperială care a precedat constituirea națiunilor și a continuat, chiar și în timpul formării și consolidării națiunilor, o politică de tip imperial (îmbrăcată în haine vopsite democratice).

Desigur, de aici nu rezultă că nu este necesară o Uniune Europeană, dar faptul că aproape fiecare țară din Europa are un trecut milenar, un parcurs dramatic și o identitate forte puternică și nepermisivă, reprezentând, de fapt, o identitate civilizațională specifică, cere un alt proiect, un alt construct, un alt parcurs. Noi suntem convinși că, dacă se va continua să se treacă cu buldozerul peste două mii de ani de cultură, de experiență și de viață, peste sistemele de valori ale fiecăreia dintre țările europene angajate în acest proiect, Bruxelles-ul hotărând totdeauna ce, de ce și cum, atunci Uniunea nu va fi nici un imperiu pe deplin german, nici un dualism sau amalgam de tip austro-ungar, nici un imperiu napoleonic, ci mai degrabă o Uniune de tip sovietic și nici măcar una de valoare integrativă, hei-rupistă și buldozeristă, așa cum a fost sau cum a mai fost.

Cerințele formulate de Bruxelles și îndeplinite ad-litteram și prostește de conducerea oarbă de la București n-au făcut altceva decât să distrugă economia României, să dea frâu liber corporațiilor mănăitoare de resurse, tratatelor de spoliere a bogățiilor țării, politicilor de umilire a populației, migrației masive a unei populații sedentare milenare, adică unui dezastru

care nu a existat niciodată în această țară, nici măcar pe vremea imperiilor sau a celor două războaie mondiale.

Și asta în condițiile în care niciuna dintre țările europene nu și-a rezolvat pe deplin nici problemele interne, nici pe cele frontaliere, nici pe cele care privesc proiectul de țară, nici pe cele ale minorităților (care vor să fie suverane, independente, alipite la alte țări etc. etc, nici pe cele religioase, nici pe cele ale migrației, nici pe cele ale educației, nici pe cele umanitare, nici pe cele ale păstrării, în spațiul național, a potențialului intelectual, singurul nedegradabil pe planeta pământ și în fiecare țară în parte și nici vreuna dintre provocările prezentului și cu atât mai puțin ale viitorului.

România, membră, cu drepturi sfârtecate, controlate și monitorizate cu o „aparatură” neetalonată și ruginită, a Uniunii Europene, se află în una dintre cele mai dramatice situații din istoria ei milenară. Oficial, peste 4,5 milioane de oameni din forța de muncă înalt calificată sau calificată și chiar necalificată a țării (pentru că, în România, înainte de 1990, în afară de unii oameni care lucrau pământul, dar și aceștia stăpâneau ca nimeni alții acest meșteșug milenar, nu exista forță de muncă necalificată) a emigrat în Occident în căutarea unui loc de muncă, alte câteva milioane își fac veacul, mai mult pe afară decât în țară, la munci sezoniere sau la ce s-o găsi, unii chiar la furat, sistemul educațional s-a bulversat, căutând, ca orbul, modele peste tot și nicăieri și distrugând unul dintre cele mai performante sisteme de învățământ din Europa, în numele unor iluzii stupide etc.

Încă din primii ani de după 1990, cine a avut ochi să vadă, urechi să asculte și creier să înțeleagă și-a dat seama că România se va întoarce (va fi „ajutată” și chiar obligată să se întoarcă) rapid la sapă de lemn, că tot ce a realizat în sute de ani va fi distrus doar în câțiva ani. Atitudinea arogantă și disprețuitoare a Vestului față de țara noastră, marginalizarea ei vizibilă și umilitoare, tratarea uneia dintre cele mai bine educate populații din Europa ca fiind primitivă și coborâtă acum din copac și multe altele, distrugerea rapidă, încă din primii ani de după 1989, a sistemului financiar național, distrugerea marilor obiective industriale, a combinatelor de prelucrare a lemnului, care făceau minuni și exportau mobilă sculptată în toată lumea, a industriei petroliere (România fiind una dintre cele mai performante țări din lume în acest domeniu) și acceptarea gaterelor italiene și mai ales a drujbelor austriece care au ras, în câțiva ani, pădurile seculare ale țării și au devastat parcurile naționale, schimbând pur și simplu regimul pluvionar și, prin urmare, clima țării, fără ca guvernele stupide și antinaționale ale României post-decembriste să miște un deget, ci doar clamând sus și tare, în mod sinucigaș din punct de vedere politic și strategic, în fața unei populații decimate și lovite cumplit de ciurma portocalie sau de care o fi fost, că își face doar temele date de Bruxelles și de oricine altcineva, în afară de poporul

român, popor alungat peste hotare, pentru prima oară în istoria sa milenară, umilit și tratat ca o zdreanță, ca un infractor, sau ca un nimeni.

Faptul că România, care a fost înzestrată de Dumnezeu cu unul dintre cele mai fertile ogoare din Europa și chiar din lume, își înstrăinează pământul și importă 70 la sută din alimentele pe care le consumă cei care au mai rămas prin țară, este nu doar cel mai stupid paradox, ci și cea mai teribilă și umilitoare înfrângere pe care a suferit-o vreodată acest popor sedentar, statornic, inteligent, cumpătat și răbdător, acum divizat, prost, rănit grav, umilit și batjocorit chiar de cei care îl conduc și îi cerșesc sau îi manipulează voturile.

Și, în aceste condiții, chioara clasă politică din România mai are tupeul să apară pe sticlă, să rânjească mefistofelic în văzul națiunii și să se bată cu sine și cu nimeni, cu ochii bulbucați și sufletul plin de venin, fără să-și dea seama că nu face altceva decât să târască România într-o prăpastie.

Desigur, nu este chiar cu totul și cu totul nou ceea ce fac acești clonați politicieni, azi. Tot așa s-au petrecut lucrurile și între cele două Războaie Mondiale, în care Marea Unire a fost sancționată cu rapturile teritoriale din 1940, hotărâte la Vinea, tot la Viena...

În acest timp, hoarda de postaci, de anarhiști, de nimeni ridicați de cei interesați la rang de cineva, atacă de-a valma, cu tricolorul în mână și înjurătura pe buze, tot ce există, bun sau rău, fie fără să înțeleagă nimic din ce se întâmplă, pentru că n-au nici cultura necesară, nici răbdarea, nici interesul și nici capacitatea să citească, să analizeze, să afle și să înțeleagă, fie crezând doar în ce li se spune.

Sistemul educațional produce, în mare măsură, analfabeți, o parte dintre manuale sunt încurcate, lipsite de continuitate și de o structură logică, inteligibilă, o parte dintre dascăli sunt ei înșiși departe de standardele profesionale și lipsiți de aptitudinile și abilitățile pedagogice necesare acestei profesii delicate, de importanță vitală pentru o națiune și pentru omenire, în general, creierele fug încotro văd cu ochii sau unde cred ele că le este mai bine, golind țara de materia ei cenușie, iar cele care mai rămân mor de prostia din jurul lor...

2. Crearea și distrugerea suporturilor de plămădire a națiunii române

Anul 2018, anul Centenarului Unirii – Unirea fiind cea mai mare realizare a milenarului popor român, de după înfrângerea lui Decebal din anul 106, un fel de revanșă, de reparație, de reîntregire a unei inimi sfărțecate, a unui neam căruia i s-a înfipt un pumnal în inimă, dar care a supraviețuit și, așa, cu inima străpunsă, a ajuns la vindecare și reîntregire – ar fi trebuit să fie impresionantă, profundă și sensibilă. Sau măcar modestă,

curată, de bun simț. Pentru că, pe frontispiciul ei și, deopotrivă, în profunzimile ei, se află crezul și idealul secular al unui popor, crucile din cimitirele eroilor, răbdarea, cumpătarea, străduința, stăruința, lupta generațiilor care au făurit-o și marea inimă română. Dar și aici, clasa politică și-a dat cu stângul în dreptul, o parte dintre oficialii puși la patru ace, dar lipsiți de creier și de inimă, au lăsat un gust amar, iar conducerea țării, în toate componentele ei, a fost incapabilă să prezinte României, de ziua centenarului reîntregirii ei, un proiect de țară, prin care să se urmărească identificarea și punerea în operă a interesului ei vital – cel de supraviețuire, de recâștigare a încrederii, de redobândire a controlului avuției naționale, a patrimoniului, de refacere, în condițiile date, a potențialului economic, de exercitare, într-o manieră inteligentă, bazată pe cunoașterea și valorificarea interdependențelor, a suveranității, desigur, în context european și euro-atlantic –, sau măcar să reanime speranța și respectul față de memoria milioanelor de soldați care au murit pe câmpurile de luptă ale nației pentru suveranitatea, independența, securitatea, libertatea și prosperitatea poporului român și dăinuirea românescului pe pământul pe care s-a născut.

Gangsterii politici de azi ai României, lipsiți nu numai de caracter, de suflet și de genialitatea de care sunt atât de departe, dar și de minimul de neuroni necesari pentru a înțelege cât de cât vremurile și a privi în mod conștient spre orizont, n-au făcut altceva decât să se dea în acel spectacol lamentabil care ne scârbește în fiecare zi și ne oripilează, până la starea de greață.

Ei nu au înțeles niciodată și nu înțeleg nici acum că poporul român este un popor unitar, prin limbă și prin cultura sa ancestrală, adică prin obiceiuri, prin sistemele sale de valori perene, prin contopirea până la identificare cu arealul, prin filosofia spațiului plin, binecuvântat de Dumnezeu, că nu ei, politicienii de azi, și nici înaintașii lor aroganți, conflictuali și unii dintre ei perversi și chiar trădători, au format și au menținut unitatea spațiului românesc, ci poporul român, mai ales țăranii. Ei, țăranii, au fost dintotdeauna stâlpi de țară, ei au dat sufletul lor pământului, au păstrat limba și și-au extras seva din esența nobilă a acestui pământ.

În anii cât am fost acolo, la rădăcini, în satul meu de pe malul Oltețului, la sfârșitul unei zile de săpat, îmi lipeam nările de brazda încă proaspătă și mă umpleam de mirosul pământului. Sus, pe deal, în poienița din pădure, îmi lipeam urechea de iarba proaspătă și ascultam inima pământului.

Învățătorul din sat și, ulterior, profesorii din ciclul doi, ne-au învățat temeinic limba română literară, literatura, gramatica, matematica, fizica, biologia, chimia, istoria, geografia etc., ne-au deprins să pregătim și să efectuăm un altoi pe un copac tânăr, pe un fir de trandafir, pe o viță de vie, ne-au învățat denumirile în limba română și în limba latină ale tuturor

plantelor, păsărilor și animalelor din zonă și, mai ales, ne-au cultivat iubirea pământului, a satului, a semenilor și a țării. După absolvire, patru dintre noi au reușit, printre primii, la unul dintre cele mai renumite licee atunci, ca și acum – Liceul „Frații Buzești” din Craiova –, iar ceilalți, toți, au reușit cu brio la școlile tehnice sau profesionale la care au dat examen. Toți am ajuns oameni și purtăm de o viață, în suflet și în inimă, acele învățături și acel spirit.

Întregul sistem educativ din România, în toate timpurile, inclusiv în vremea socialismului, era axat pe învățare temeinică, așezată, pe valorile universale și naționale, pe formarea de caractere, pe cultura profundă, pe respectul muncii, al înaintașilor și al temeiniciei.

În cele din urmă, se reușise ca învățământul de toate treptele să fie complet gratuit, iar accesul la oricare dintre școlile și facultățile țării să fie liber pentru oricine, iar reușita să depindă în exclusivitate de capacitatea, posibilitățile intelectuale și rezultatele efective obținute la examenele de admitere și de absolvire.

Au trecut peste șase decenii de atunci, dar eu, țăran dintr-un sat de pe malul Oltețului, uneori, în miez de noapte, cobor în spatele blocului în care locuiesc, îmi lipesc urechea de pământul dintre betoane și ascult...

În anii 1990, în finalul unei epoci hulite azi, pentru prima dată în istoria multimilenară a spațiului românesc, întreaga populație era educată. Proiectul de care vorbește președintele României azi a fost realizat deja ieri și abandonat azi. Ieri, aproape toate instituțiile și întreprinderile statului erau și centre de educație permanentă, în care oamenii, cu mici excepții, ajungeau unde-i ducea capul, studiile aprofundate, voința, priceperea și înțelepciunea. Dincolo de sloganuri și de tarele politice ale vremurilor, fie ele capitaliste, nedefinite sau socialiste, educația era educație.

Numai proștii, rău-voitorii, cârcotașii sau cei lipsiți de simțul realității și, mai ales, de caracter nu recunosc sau contestă uriașele realizări ale României în ceea ce privește sistemul educațional în ultimul secol de românism profund, autentic și modern.

Și chiar dacă mai erau încă multe de făcut, fiecare român din această țară avea nu numai dreptul la educație, ci și posibilitatea să acceseze, fără nicio restricție, ci doar prin puterile și calitățile proprii, fără costuri, orice treaptă și orice formă a acestui sistem educațional.

De asemenea, până în primii ani de după 1990, serviciul militar era obligatoriu. Dar, cel puțin pentru România, el nu reprezenta o corvoadă, o acțiune gratuită și frustrantă, o închisoare, ci o școală, în care și prin care fiecare tânăr învăța și se antrena să-și apere țara, singurul loc de pe pământ unde ei, tinerii, ca români, își aveau casa, familia, strămoșii, rădăcinile, siguranța, valorile ancestrale și iubirea de neam. Armata reușea să facă din

fiecare nu doar un luptător puternic și tenace, ci și un camarad de nădejde, un continuator al vitejilor care au durat, cu brațul și, adesea, cu prețul vieții lor, România, un om respectuos, călit, în măsură să-și asume, în mod conștient și responsabil, orice risc, să facă față oricăror provocări și să-și slujească cu devotament, în orice postură și în orice situație, țara.

Prin acest tip de serviciu, toți bărbații țării și studențele din învățământul superior și nu numai primeau, dincolo de sloganele vremii, o educație profundă, în spiritul ordinii și disciplinei militare, folositoare atât în timp de război, cât și în timp de pace. Ei, bine, suspendarea serviciului miliar obligatoriu nu a fost nici substituită, nici compensată prin alte forme de educație întru apărarea țării, în formarea bărbăției, caracterului și rezistenței la greu.

Formarea armatei naționale, în timpul lui Cuza și apoi, întrebuințarea ei în Războiului nostru de Independență de la 1877, în Războiul nostru sacru din 1916-1919 și în Războiul nostru de supaviețuire și păstrare a României din 1941-1945, au generat acel spirit militar unitar și patriotic atât de necesar oamenilor acestui pământ. Tinerii chemați la oaste au învățat să mănuiască o armă și să acționeze împreună în batalioane, regimente, brigăzi și divizii, să înțeleagă că toți sunt aparținători ai aceluiași neam, al acestei țări, iar idealul lor și interesul lor vital trebuie să fie totdeauna unitatea, prosperitatea, securitatea și libertatea poporului român.

Apoi, cu timpul, mai ales după 1989, acest spirit a fost atacat din toate părțile:

- indirect, dar extrem de virulent și de eficient, de corporații, care n-au nevoie de frontiere, ci doar de piețe și resurse pentru a-și spori averea și bogăția;
- de marea finanță, căreia nu-i pasă de țări suverane, ci doar de măsura în care pot obține clienți și pot crea datornici eterni;
- de neprietenii României;
- de revanșarzi și de toți cei care râvnesc, de secole la acest pământ.

Iar cei care și-au asumat conducerea țării în aceste vremuri, în loc să slujească, să apere și să folosească noile oportunități pentru prosperitatea țării, au acceptat, ca niște simbriași fără ochi și fără minte, tot ce li s-a sugerat, li s-a cerut sau li s-a impus...

Desigur, țara este membră a Uniunii Europene, a Alianței Nord-Atlantice și a numeroaselor organizații și organisme internaționale – ceea ce reprezintă o foarte mare realizare –, dar care nu rezolvă niciuna dintre problemele grave ale României și nici nu creează vreun suport pentru rezolvarea lor în viitor. Dimpotrivă, lipsa de viziune politică și strategică a celor care conduc România de trei decenii încoace, învrăjbirea populației și alungarea ei peste hotare, cedarea resurselor naturale cu care a înzestrat Dumnezeu acest pământ al românilor, distrugerea mediului ambiant prin tăierea de către firme străine a pădurilor țării, ceea ce reprezintă o crimă și

nu vreo afacere profitabilă pentru România, auto-detronarea ei din postura de specialistă de prim rang în industria petrolului, în industria textilă, în cercetarea științifică în domeniul agriculturii, reformarea continuă, absurdă și fără niciun orizont a unui sistem educațional adus, an de an, într-o cascadă de crize fără precedent și într-o cădere liberă în ceea ce privește calitatea, toate celelalte spuse și scrise de atâtea ori de către mii de observatori, analiști și specialiști, oameni cărora le pasă de soarta acestei țări, de adevărul istoric și de valorile națiunii, arată care este adevărul despre noua eră de democrație, libertate, haos și lipsă de orizont.

Asta ne-am dorit noi de la noua eră, zisă liberală, democratică și prosperă? O nouă configurație a unui ideal care, de fapt, nu există?

UNIVERSURI ALE OMULUI PRO ȘI CONTRA- PĂMÂNTEAN

UNIVERSES OF PRO AND COUNTER-EARTH MAN

Rezumat

În virtutea cunoștințelor dobândite de-a lungul anilor, a experienței noastre de viață și, mai ales, a reflecției asupra condiției umane, este posibil să ajungem la o stare de rațiune suficientă, liniștitoare sau amăgitoare, totuna, potrivit căreia comitem o propoziție asertorică: fiecare om este unic și irepetabil pe planeta Pământ și în Univers. Cu timpul, transformăm această aserțiune într-o judecată apodictică și chiar categorică. Avem suficiente argumente pentru a o justifica, de la cele cosmice la cele terestre, de la cele bio-psiho-sociale la cele care țin de compoziția fizică, biochimică, intelectuală și culturală specială a fiecărui individ. Oamenii seamănă unii cu alții, dar nu sunt identici în nimic, nici măcar în propria lor simetrie. Ochiul stâng nu este identic cu cel drept, mâna dreaptă nu este identică nici pe departe cu mâna stângă etc. Și chiar dacă un om nu poate fi identic cu un alt om, nici măcar cu fratele lui geamăn, toți oamenii fac parte din categoria de om, pentru că au cel puțin câteva trăsături comune speciei de om.

Dar, sfera și conținutul speciei, suporturile ei complicate, diferențele specifice și, mai ales, individualitatea, personalitatea și universalitatea fiecăruia generează miliarde de întrebări cărora nu le-a dat niciodată, nimeni, nici un răspuns categoric. Pentru că răspunsul însuși este un univers.

Cuvinte-cheie: om; ființă; ființare; cunoaștere; reflecție; universalitate;

Abstract

By virtue of the knowledge gained over the years, our life experience and, above all, the reflection on the human condition, it is possible to reach a sufficient, reassuring or deceptive state of reason, however, according to which we commit an assertive sentence: every human being is unique and unrepeatable on planet Earth and in the Universe. In time, we turn this assertion into an apodictic and even categorical judgment. We have enough arguments to justify it, from the cosmic to the terrestrial, from the bio-psycho-social to those related to the special physical, biochemical,

intellectual and cultural composition of each individual. People are similar to each other, but they are not identical in anything, not even in their own symmetry. The left eye is not identical with the right, the right hand is not nearly identical with the left hand, etc. And even if a man cannot be identical with another man, not even with his twin brother, all humans belong to the category of man, because they have at least some features common to the human species.

But the scope and content of the species, its complicated supports, specific differences and, above all, the individuality, personality and universality of each generate billions of questions to which no one has ever given a definite answer. Because the answer itself is a universe.

Keywords: man; living being; being; knowledge; reflection; universality;

Introducere

Prima întrebare care se mai poate pune se referă la ceea ce numim mama natura. Cum este natura organizată pe Terra? Și, de aici, desigur, derivă și altele. Oare, chiar putem vorbi de o organizare a naturii? Există cineva anume îndrituit (de cine?) și, în același timp, responsabil cu o astfel de organizare (în cazul în care ea există cu adevărat), sau este vorba doar de o lege impusă de Terra pentru scoarța ei? Se știe, Pământul este o planetă vie, încă foarte tânără (abia și-a format, din sedimente și din efectele arderii magmatice, o scoarță care să-i învelească, să-i protejeze sau, poate, doar să-i domolească și chiar să-i stingă, cu timpul, focul din adânc). Chiar dacă o astfel de stingere înseamnă moarte. La urma urmei, tot ce-i viu e condamnat sau onorat să moară. La urma urmei, viața însăși este drumul către moarte, cum ziceau cândva existențialiștii. Este o planetă în plină activitate geofizică și cosmică, în relații cu alte planete din sistemul solar, cu Soarele de care depinde cam din toate punctele de vedere și din care, probabil, se va fi desprins cândva, ca o picătură de un ocean, fiind de un miliard de ori mai mică decât astrul zilei, și, bineînțeles, cu sine, în generarea, acceptarea și punerea în operă a legilor vitale de sistem și de proces: legea gravitației, legea protecției împotriva radiației solare și cosmice nocive, împotriva meteoritilor și altor corpuri cerești, legea generării resurselor necesare litosferei, biosferei, atmosferei și stratosferei etc.

Radiația cosmică și cea solară nocivă sunt deviate de magnetosferă, aceste deviații formând centurile de radiații Van Allen. Cele două centuri – una interioară, aflată la peste 1000 de kilometri de Terra, cealaltă, exterioară, aflată la 60.000 de kilometri, dar și o a treia, care se formează între ele,

preluând funcțiunile centurii exterioare, atunci când aceasta nu mai poate face față amplitudinii și intensității unor explozii solare și, ca urmare, bombardamentelor radioactive – seamănă foarte mult cu cele generate de polii unui magnet (de fapt asta și sunt: câmpuri generate de polii magnetici ai Pământului).

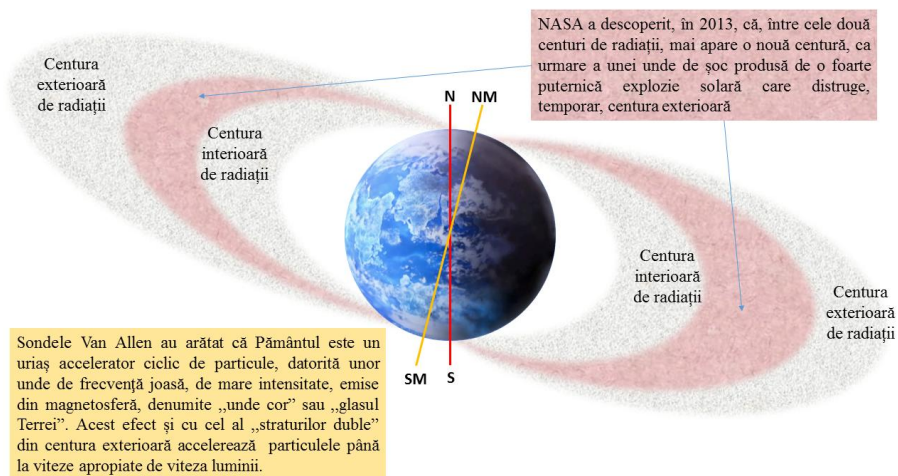

Figura nr. 1 Centurile de radiații Van Allen

Atmosfera Terrei este atât de densă, încât distruge orice obiect cosmic ce pătrunde (accidental sau nu) în interiorul ei, cu viteze cosmice (în jur de 25.000 – 50.000 km pe oră). În mod normal, aceste viteze nu sunt posibile în atmosfera terestră. De ce? Simplu. Pentru că, deși face parte din sistemul solar și, prin sistemul solar, din Cosmos, planeta noastră, spre deosebire de România noastră, este, totuși, suverană. Aproape tot ce se întâmplă în străfundurile planetei și la suprafața ei, adică în straturile mai puțin dense, este determinat de acest modus vivendi al planetei.

Cum este însă acest modus vivendi? Este unul de tip armonios, unul conflictual sau unul aleatoriu? Adică legea unității și luptei contrariilor, legea conservării energiei și celelalte legi naturale pe care orice om care a trecut cât de cât printr-un sistem educațional le știe, sunt doar ale Terrei sau aparțin întregului univers cunoscut? Răspunsul cel mai simplu ar fi acela că lucrurile astea, pentru omul individual și pentru Universul Om, nu contează. Deocamdată, omul este încă – și, probabil, va fi pentru multă vreme – captiv pe Terra și, deci, supus legilor ei. Fie că a venit cândva, de undeva, fie că s-a născut aici, din acest pământ. La urma urmei, nici asta nu are importanță.

Contează ceea ce există și ceea ce face parte din ce există. Chiar dacă tot ce există merită să și piară.

Peștele mare înghite peștele mic

Dar care este legea fundamentală a vieții pe Pământ?

Răspunsul, mai exact, răspunsurile la această întrebare nu sunt simple. Fie că s-au pus sau nu s-au pus, viața pe Pământ – singura pe care o cunoaștem din acest infinit Univers – este mereu aceeași. Ea poate fi privită din perspectivă lineară – indivizii tuturor regnurilor și speciilor se nasc, trăiesc și mor –, iar acest sens este totdeauna unic și ireversibil, ceea ce face din viață un dat, un adevăr obiectiv, absolut în universalitatea sa. În această linearitate, există și o determinare lineară, o condiționare lineară. Însă tot ce există viață pe Pământ – de la vegetație la existență conștientă și inteligență – se comportă nu doar linear și ireversibil, ci mai ales ca un sistem dinamic și complex, ca o procesualitate organică. Vegetația își extrage resursele minerale din pământ și energia de la soare, iar această componentă a ciclului vieții vegetale pare a fi – și chiar este – neschimbată de când se știe lumea lume. Fiecare individ din această componentă vegetală a biosului sfârșește fie ca hrană pentru regnul animal, fie ca îngrășământ sau ca sediment (descompunere a vegetației în elementele esențiale din care este compusă) care substanțializează și îngroașă scoarța terestră și contribuie la perpetuarea ciclului vieții.

Tot ce există ca viață pe Pământ se nutrește cu resurse din pământ, transformate în hrană sau în obiecte de consum, prin grija planetei, dar și prin truda și inteligența umană, cu ajutorul energiei venită de la Soare. Iarba crește din pământ, din stratul fertil al acestuia, erbivorele pasc iarba – așa trăiesc, aceasta este una dintre trebuințele lor primare –, carnivorele să hrănesc, în principal, cu erbivore, iar acestea constituie hrană pentru oameni și pentru ele însele etc. etc. O parte dintre mamifere sunt omnivore, dar, în principiu, regula impusă de Terra este respectată. În oceane, rânduiala este cam la fel. De unde și zicala că, totdeauna, peștele mare înghite peștele mic. De-a lungul milioanelor de ani, nu s-a schimbat mai nimic în această rânduială. Ea nu seamănă însă cu un ritual, în care și prin care fiecare își acceptă soarta și se comportă ca atare, ci, mai degrabă, cu o luptă pe viață și pe moarte, cu un război continuu între specii. Gazela nu se duce în fața leului înfometat și îl roagă s-o mănânce, ci se apără de acesta, disperată, prin fugă. Pentru că o astfel de rânduială nu respectă cel mai elementar drept al fiecărei viețuitoare de pe Terra și de oriunde ar fi ea: **dreptul la viață**. Or, în rânduiala Pământului, tocmai acest drept fundamental este încălcat pe toată linia.

Din toată această rânduială, numai omul pare, deopotrivă, atipic și ca făcând parte din sistem. Atipic, întrucât trebuințele lui primare, deși se încadrează în același concept, sunt ceva mai diversificate, în sensul că el își alege hrana de unde vrea și cum vrea el: de pe scoarța terestră, din ocean, din aer și chiar din adâncul pământului.

Altfel spus, omul exploatează în mod sălbatic toate resursele Pământului, începând cu cele produse datorită activității geofizice a planetei și continuând cu cele minerale, cu apa, cu aerul și cu produsele biosferei. Desigur, produsele naturale par a nu fi suficiente nu atât pentru cei 7,5 miliarde de locuitori ai planetei (majoritatea dintre ei trăind, de fapt, în sărăcie), cât mai ales pentru o mână de oameni care se consideră stăpânii de fapt și de drept a tot ce mișcă și nu mișcă pe Terra. Ei impun regulile, folosind fel de fel de formule care nu au acoperire nici în faptele lor și cu atât mai puțin în modul lor de a gândi. Astfel, frumoasa noastră planetă – cea mai frumoasă și mai agreabilă din întregul sistem solar – nu este nici pe departe ce ar putea fi și ceea ce ar trebui să fie. Pentru că, din perspectiva dreptului la viață, tocmai acest drept nu este, în nici un fel, respectat.

Se pare că așa-i croită, că așa este concepută viața aici. Se pare că s-a strecurat o greșală extrem de gravă, care a generat războiul continuu de pe Terra. Și aici nu ne referim la războiul oamenilor – care este un fel de război dedicat în cadrul războiului intrinsec al naturii-mamă –, ci la războiul endogen sau, poate, exogen al Terrei. În mod normal, produsul vegetal ar trebui să devină hrană pentru produsul animal, nu curmându-i-se, în mod brutal, viața, ci pe măsură ce viața lui se sfârșește în nod natural sau trece într-o altă stare, într-o altă funcțiune, într-o altă competență, ca să-i spunem așa. În mod normal, regnul vegetal ar trebui să genereze un produs pe care să-l livreze în mod natural regnului animal, spre exemplu, în schimbul bălegarului (care ar fi o întoarcere la natură). În parte, acest transfer deja se realizează prin fruct. Dar nu îndeajuns. La rândul lor, diferitele componente sau trepte ale regnului animal ar trebui, de asemenea, să genereze produse utilizabile în mod natural (nu prin curmarea vieții unora dintre indivizi), de exemplu, o speță de lapte, altul decât cel necesar creșterii fătului, dar nici lucrul acesta nu se întâmplă. O parte dintre animale (și chiar dintre plante) se hrănesc cu alte animale (pe care leucid înainte de a le consuma, sau mușcă din ele direct, fără să le ia viața înainte, așa cum fac hienele). La fel fac și pitonii. Sugrumă victima, apoi o înghit.

Omul este și mai crud. Mult mai crud.

Desigur, în felul acesta, natura păstrează un echilibru, o armonie, chiar dacă, din perspectiva dreptului la viață, modalitatea este una reprobabilă. Probabil că, de aceea, unii demnitari europeni cu drept de decizie sau de influențare a acestora au interzis sau au sugerat demnitarilor români, care conduc de 30 de ani țara spre prăpastie, să nu construiască autostrăzi peste

munți, pentru a proteja niște specii de insecte.... Dar nu este acest exemplu singura imixtiune în drepturile legitime ale unui stat suveran. Uniunea Europeană nu a desființat suveranitatea statelor. Unitatea de bară a lumii este statul suveran. Atunci de ce o încalcă? De ce încalcă leul dreptul la viață al gazelei? În schimb, probabil oripilați și ei de aceste cruzimi, demnitarii euro au sugerat și chiar au reglementat modul în care trebuie să se facă sacrificarea animalelor desinate consumului: prin injecție letală etc. etc. Mă rog, mofturile unor demnitari din staff-ul Uniunii Europene, care urmăresc cu totul alte interese decât cele ale tuturor statelor membre, nu vor avea niciodată nici limite, nici bună măsură. Cel mare are nevoie ca de aer de noțiunea de mic.

Aceasta este, ca să-i spunem așa, natura-mamă. Natura Terrei. Adică modul în care trăiesc și conviețuiesc componentele planetei. Este un fel de ordine interioară a planetei, în toate componentele sale. Fiecare are un loc precis și un rol bine definit, de la care nu se abate sau nu trebuie să se abată nimeni și nimic, în nici un fel.

Și totuși, și pe planeta noastră albastră, delicată ca o mimoză, mai vine, din când în când, accidental sau de bună voie și nepoftit de nimeni, câte un asteroid mai mare sau mai mic, oricât de atent și de vigilent ar fi sistemul de apărare, de securitate și de siguranță al planetei. Se pare că unul dintre aceștia, acum vreo șapte milioane de ani sau și mai mult, ar fi lovit năprasnic Terra, făcându-i ferfeniță fragila ei crustă și distrugând cam tot ce era pe aici, inclusiv uriașii dinozauri.

Uite așa, ca să nu zică Universul că minuscula noastră planetă a dus-o și o duce bine-mersi, pe traiectoria ei liniștită, undeva, între planeta Venus, cea incandescentă, cu furtuni de foc, și Marte, cea care și-a trăit viața, s-a zgribulit ca o bătrânică, și-a înghițit oceanele și acum așteaptă fie o minune, fie o gaură neagră. În cazul unei implozii a acesteia, ar avea serios de suferit și Terra noastră. În cazul reîntoarcerii la viață a planetei Marte, în pofida imposibilei întoarceri a timpului, poate ne-am gândi și noi să ne întoarcem la izvoare, dacă izvoarele noastre sunt cumva și pe acolo.

Natura umană

Oricum, omul se comportă pe Terra, ca și cum n-ar fi născut și crescut aici. Așa cum, de fapt, se comportă și unii români, foști și actuali conaționali de-ai noștri, față de România și de civilizația ei multimilenară, pentru ei, doar bătrână, primitivă și barbară.

În situația în care omul a apărut aici, fiind un produs al Pământului sau al cui o fi, ar trebui explicat, în mod clar și convingător, cum s-a întâmplat acest lucru. Desigur, omul pune pe seama creației divine tot ceea ce nu poate explica sau înțelege prin modul de gândire al ființei umane. Viața este, pe

planeta Pământ și în Univers, în cazul în care există viață și pe alte planete din galaxia noastră sau din alte galaxii, o creație divină. Dumnezeu a creat tot ce nu se poate explica prin știință. Iar această explicație dogmatică pare a fi suficientă pentru marea majoritate a populației de pe Terra. Oricum, omul nu trăiește la începuturile lumii ci în prezentul nemijlocit al acesteia.

Fără a exclude această dogmă (care, oricum, s-a înstăpânit în toate culturile și în toate identitățile civilizaționale și care are valoarea ei sacră), trebuie spus că există și alte ipoteze și chiar teorii privind originea omului, a civilizației terestre și a modului său de viață. Teoriile evoluționiste, teoriile universurilor paralele etc. etc. Dincolo de realitatea concretă, palpabilă, omul vede spiritualul, determinarea intrinsecă, forța gândului și a cuvântului, capabilitatea de a crea și dezvolta teorii, concepte, realități în virtual etc.

Nu putem cunoaște natura decât supunându-ne cauzelor legilor ei, scria Francis Bacon, convins că natura este realitate, iar realitatea este un fundament, un univers concret, stabil, la care trebuie să ne raportăm continuu și la care trebuie să ne întoarcem mereu pentru a nu rătăci niciodată drumul. Părintele metodei inductive nu s-a îndepărtat niciodată de această realitate. Și, la urma urmei, pentru ceea ce vrem să spunem noi aici, cum, când, de ce și din ce a apărut omul pe Terra nu are nicio importanță. Important este că omul se află azi, aici, dar se comportă ca și cum n-ar fi de aici, ca și cum ar fi un venetic, un cuceritor teleportat cândva pe Pământ, nu doar pentru a se adăposti, ci pentru a-i exploata efectiv, până la epuizare, resursele. Omului nu-i pasă dacă planeta sa suferă sau nu, dacă sistemul de generare a resurselor pe care el le folosește la discreție și pentru capturarea căroră a săvârșit și săvârșește unele dintre cele mai cumplite crime care pot fi imaginate. Pe el îl interesează doar să fie stăpân, să aibă putere absolută, nu numai asupra naturii, ci și a semenului său.

Natura-mamă, așa cum a fost ea creată și cum este generată și regenerată mereu, de-a lungul anotimpurilor, nu-i convenabilă pentru ființa umană. Nici anotimpurile nu sunt convenabile. De aceea, omul, spre deosebire de celelalte viețuitoare din regnul vegetal și din cel animal, are nevoie de o natură proprie, de o natură adaptabilă la cerințele ființei și ființării lui, ale modului său de viață. Acest mod de viață nu este adaptat complet la condițiile geofizice și climatice existente pe Terra și, de aceea, omul a fost nevoit nu doar să se adapteze la aceste condiții, ci și să le corecteze sau să găsească modalități adecvate de protecție (îmbrăcăminte, locuințe, infrastructură etc.) împotriva efectelor lor.

Infrastructura uriașă și extrem de diversificată și de sofisticată construită de om, cu îngăduința naturii, dar împotriva voinței acesteia, are ca postament scoarța terestră (grosime între 30 și 60 km, în zona terestră, și între 5 și 15 km, în zona oceanelor), reprezentând 0,007-0.94 la sută din raza

de 6371 km a planetei). Dacă se va continua tot așa cu proliferarea acestei infrastructuri-gigant, probabil că, într-o zi, megalopolisurile se vor scufunda în magmă. Și chiar dacă este puțin probabilă o asemenea eventualitate (să nu uităm că mantaua exterioară a magmei este în curs de răcire și, deci, de pietrificare), agresiunea omului împotriva scoarței terestre se continuă. Este foarte posibil ca omul să reușească să transforme scoarța terestră – și chiar partea fluidă a acesteia, oceanele – într-un mediu plăcut și confortabil pentru el și nevoile sale. Natura pământului nu este însă de acord cu așa ceva. Terrei și, îndeosebi, biosferei nu-i este pe plac infrastructura realizată de universul omului. Și, de aceea, atunci când omul nu face pe dracul în șapte pentru a o întreține, pur și simplu natura pământului o sufocă, o distruge și o înghite. Din lungul șir de civilizații hominiene care s-au derulat probabil de-a lungul milioanelor de ani, n-a mai rămas aproape nimic. Iar castelele medievale, și ruinele cetăților sunt relativ de dată recentă. Ceea ce s-a construit în antichitatea timpurie, ca să nu mai vorbim de posibilele civilizații din trecutul foarte îndepărtat, despre care nu avem aproape nicio informație, a dispărut pur și simplu. Epoca pietrei, a bronzului și a fierului sunt epoci de dată recentă, iar natura Terrei le-a acoperit doar cu sedimente.

Practic, nimic din ceea ce face omul – nici chiar măsurile pe care se prefacă că le ia pentru protecția mediului – nu primește nici măcar un mersi circumstanțial din partea Terrei. Universul omului nu este consonant cu universul planetei, ci paralel cu acesta. Interesul Terrei și cel al omului nu au nici măcar un punct comun. Omul exploatează la maximum resursele planetei (minerale, biologice, energetice etc.), fără să se gândească îndeajuns la ritmul în care acestea se reproduc. Așa cum bine se știe, atâta vreme cât Pământul este o planetă vie, el va genera continuu, într-un ritm rezonabil, petrol, zăcăminte minerale, va conține resurse de apă potabilă, de ape minerale etc., dar ritmul în care le exploatează și le folosește omul nu neapărat pentru propriile lui trebuințe vitale, cât mai ales pentru a-și menține și multiplica la infinit puterea de control asupra planetei, asupra biosului și asupra celuiilalt om, pentru a produce o mulțime de lucruri inutile, pentru a-și da cu stângul în dreptul și a se plânge lui însuși că-i sunt amenințate securitatea și propria-i existență, creează și amplifică atât pericolul epuizării acestor resurse, cât și apariția unei posibile riposte. Această posibilă ripostă a naturii Terrei împotriva omului și a naturii sale poate fi teribilă. Ea poate duce efectiv la distrugerea vieții biologice pe Pământ, atât pentru protecția planetei, cât și pentru resetarea parametrilor pentru un posibil nou bios. Sau chiar și fără el, mai ales fără el.

Deși toată ziua bate apa în piua pe subiecte ecologie și de protecție a mediului, omul nu face și nici nu poate face mare lucru pentru protecția planetei. Tehnologia actuală și, mai ales, cea care se află în faza de creare, proiectare, testare și experimentare a produselor epocii hipersonice,

îndeosebi a armelor hipersonice (deși Terra nu admite, în atmosferă și pe teritoriul ei viteze hipersonice) sunt dovezi clare pentru neliniștea planetei. E din ce în ce mai evident faptul că omul își dă tot mai mult seama că planeta nu-l mai poate suporta, întrucât, în scurt timp, nu va mai avea suficiente resurse pentru a-l hrăni pe el și ambițiile lui de putere absolută. E greu să hrănești și să suporti 7,6 miliarde de locuitori (care, în următorii 10-15 ani se vor dubla), dar, mai ales, este aproape imposibil să rezolvi sau măcar să atenuezi nivelul din ce în ce mai greu suportabil al conflictualității endogene nocive. Desigur, acest nivel insuportabil al conflictualității nu se datorează tuturor celor 7,6 miliarde de locuitori ai planetei (oricum, ei sunt trudituri cu sapa, mare limbută și turmă surdă), ci ambițiilor de putere a unei așa-zise elite care nu reprezintă nici măcar 10 la sută din această populație. Tensiunile sunt atât de mari – și, pe viitor, se pare că vor fi și mai mari –, încât marile puteri se înarmează precipitat cu cel mai sofisticat armament necesar războiului continuu și, mai ales, fazei ultime a acestuia, cea de nimicire reciprocă în masă.

Un prim obiectiv ar putea fi asigurarea supraviețuirii unei elite, în condițiile distrugerii masive a populației (tocmai se testează, prin acest coronavirus, unul din mijloacele de nimicire a restului lumii), și, după catastrofă, resetarea vieții și puterii omului selectat pe Terra.

Celălalt obiectiv – care se urmărește de multă vreme – este învingerea gravitației și evadarea pe alte planete sau, într-o primă fază, pe suporti intermediari. De mulți ani, savanții caută în galaxie și în afara acesteia exoplanete¹³⁸, iar rezultatele sunt relativ încurajatoare. Până atunci, omul a creat un eșalon înaintat experimental, format din cosmonauți, oameni de știință etc., care testează de mulți ani condițiile de viață în afara atmosferei terestre, la viteze și accelerații foarte mari (peste 25.000 de kilometri pe oră), din nave cosmice, nave spațiale, stații orbitale etc. Probabil că, în viitorul apropiat, vor fi construite stații orbitale mult mai complexe, dotate cu tot felul de utilități care să producă și să reproducă elemente de primă necesitate (apă, hrană, aer), fără de care omul nu poate supraviețui. Deocamdată, aceste stații se află pe orbite în jurul Terrei, dar, mâine, este posibil ca ele să graviteze în jurul lunii, al planetei Marte, sau oriunde este necesar, pentru a mai face un pas atât în cunoașterea spațiului cosmic, a universului cosmic, cât și în crearea unor posibile condiții pentru a trăi, deocamdată temporar, acolo.

Desigur, de problemele acestea nu se ocupă întreaga omenire, ci doar vârfurile cercetării științifice, finanțate de unele guverne și de unele elite, în numele cunoașterii universului. Această explorare în vederea cunoașterii nu

¹³⁸ Planete unde există condiții asemănătoare cu cele de pe Terra, care este posibil să permită continuarea vieții omului, în caz de nevoie, și acolo.

are un scop în sine – simpla satisfacere a unei curiozități cognitive –, ci visează, ca întotdeauna, descoperirea unor noi resurse, unele pragmatice, de utilizare imediată, cum ar fi, spre exemplu, fierul conținut de meteoriți sau alte metale și substanța rare ce pot fi găsite pe corpurile cerești, mai ales pe orbita asteroizilor.

Concomitent cu explorarea cosmosului, în primul rând, pentru găsirea unor noi resurse, omul trebuie să se decidă și ce va face cu centura de gunoi cosmic produs de el însuși prin activitatea sa de explorare a spațiului extraterestru. Resturile rachetelor lansate în Cosmos, sutele și miile de sateliți artificiali, care și-au epuizat durata de funcționare și au devenit niște corpuri moarte, niște resturi etc. gravitează acum în jurul planetei și nu se știe cum vor fi înlăturate. De fapt, omul s-a dovedit a fi incapabil să-și strângă gunoiul de plastic și reziduuri petroliere, care începe să polueze apa oceanelor, mediul atmosferic și chiar mediul terestru, la el acasă, punând în mare pericol ambientul și însăși viața pe planeta Pământ.

Dar, toate acestea sunt, ca să spunem așa, efecte colaterale, oarecum firești, dar, care, dacă se iau măsurile cele mai corecte și mai eficiente, pot fi înlăturate sau măcar diminuate în mod substanțial. Ceea ce nu poate fi nici înlăturat, nici diminuat este esențialul din om, matrița lui contradictorie, conflictuală și, în mare măsură, defectuoasă. Ființarea umană, perfectă în esența ei, este conflictuală și chiar mizerabilă în realitatea și în conținutul ei. Omul pare a fi dolda de virtuți și, în același timp, impregnat în toate celulele cu imperfecțiuni, cu vicii. Iubirea este contrabalansată de ură și ancrasată din ce în ce mai mult în prostituție, iar ura este ridicată, mai mereu, la rangul de virtute. Virtuțile și viciile se află, în ființa umană, într-un echilibru precar, foarte rar sublim și, mai totdeauna, tragic, uneori chiar mizerabil. Gunoiul din om este atât de mare, de înstufat și de perfid, încât, uneori, în puținele sale clipe de luciditate rațională și suficientă, omul însuși se îngrozește. Cea mai recentă dovadă a acestei mizerii eterne a omului și a omenirii o reprezintă crearea și răspândirea (voluntară sau nu) a acestui virus încoronat, care demonstrează, încă odată, nu neapărat solidaritatea umană în fața unei primejdii, nu capabilitatea speței umane de a crea solidaritate, responsabilitate și respect față de viață și de calitatea de om, ci mizeria umană a celor care conduc destinele omenirii, incapacitatea lor de a-și tempera măcar pentru o clipă interesele egoiste, mercantile și ticăloase, în favoarea respectării ființei umane, a civilizației umane, a speranțelor de frumos sau, cel puțin, de mai bine în derularea propriului destin al umanității. Comportamentul celor care conduc societatea omenească, măsurile nechibzuite (sau chibzuite în așa fel încât să producă efecte dezastruoase) arată cât de departe sunt oamenii mari de idealurile lor atât de mici, de mizerabile și de înguste.

E clar că virusul acesta – ca și alte substanțe gata de atac asupra omenirii, toxina botulinică, spre exemplu –, la care se adaugă imensele arsenale de arme de nimicire în masă, sofisticate, robotizate și inteligente, arată cât de vulnerabilă este această lume la propria ei agresivitate și cât de periculoasă este viziunea (care începe deja să fie la vedere) a celor care o conduc. Însuși faptul că există asemenea mijloace de nimicire (nu de distrugere, ci de nimicire) în masă și că folosirea lor este riguros planificată îl îngrozește pe orice om cu mintea întreagă.

Aparent, omul de pe Terra este fericit. Are un loc de muncă (cel care are un asemenea noroc), de regulă, la un patron, sau la stat, primește un salariu din care își întreține familia și execută, bineînțeles, întocmai și la timp, fără crâcnire, ce-i ordonă patronul său. Și chiar dacă acest loc de muncă este extrem de fragil, adesea foarte prost plătit, mai ales în țările sclave, el, totuși, există. Omul nu se ridică împotriva nedreptăților care i se fac decât atunci când îi ajunge cuțitul la os, când intră în disperare. În rest, în foarte puținul timp liber pe care îl are, se uită la televizor, sau, dacă are cu ce plăti, se duce la un restaurant sau în alte locuri de agrement. Fericirea omului, în epoca rețelei, a ciberspățiului, și a societății de consum și post-consum, rămâne una fugitivă, chiar grobiană, agresată de terorismul reclamelor, adesea prost făcute și introduse cu furca în percepția vizuală și auditivă... Este o fericire circumstanțială și superficială, fără ca beneficiarul ei să beneficieze de rafinamentul culturii de calitate, de posibilitatea reflecției și a gândirii profunde, de timpul de meditație necesar ființării profunde, cunoașterii și analizei.

Azi, universul omului este unul agresiv, concurențial, caracteristic unui câmp de luptă, nesigur și amenințător. Și chiar dacă omul obișnuit nu are nevoie de mai mult, umanitatea n-ar trebui să se lipsească de așa ceva. Adică de liniștea și cumințenia pământului. Viața devine extrem de simplă, societatea de consum este una de tipul Bani-Bani-Bani, universul celor trei B, care contra care, dar fiecare înțelege acest univers după propriile sale structuri cognitive, simplificate la maximum. Simplificate la maximum sunt și sistemele de valori – democrație, economie de piață, drepturile omului – toate interpretate și percepute într-o cheie simplă și superficială, fără apel la analiză, la interpretare, la evaluare. *Democrație* înseamnă putere a poporului exercitată prin reprezentanții săi, scoși în față prin mecanisme și șiretenii ininteligibile, în care alegerile și voturile sunt esențiale, dar nesemnificative. Politica cetății devine, de fapt și chiar de drept, o politică anti-cetate, antinațională, anti-valoare, cu o corectitudine incorectă care sprijină prin toate mijloacele noua sclavie, sclavia cu laptop. *Economie de piață* înseamnă nu doar economie fără reguli, fără control social, fără planuri strategice și fără frontiere, ci și economie fără căpătâi, corporatistă și antinațională, care spulberă națiunile și valorile naționale, mărește decalajele

dintre state, cele puternice devenind și mai puternice, iar cele slabe, devenind și mai slabe, permite exploatarea nemiloasă și discreționară a resurselor nu de către cei care le au, ci de către vârfurile de lance ale puterii absolute – corporațiile și așa-numitele multinaționale. Societatea de consum și post-consum au o singură rațiune și un singur sens: îndatorarea pe termen lung a populației planetei la sistemul bancar al puterii absolute, forțarea consumului până la distrugerea consumatorilor, îmbogățirea nelimitată a celor bogați și sărăcirea complet a celor săraci, astfel încât efectele cele mai așteptate de către putere să fie acelea ale adâncirii până la implozie a sclaviei planetare și moartea sclavilor care devin inutili, datorită universalizării roboților, dronelor și inteligenței artificiale ...

Anticii spuneau că „pe săracii care visează la bogăție îi așteaptă, în căutările lor, doar eșecul. Tentația de îmbogățire este echivalentă cu cea de înlănțuire a unor elefanți sălbatici.”¹³⁹

Drepturile fundamentale ale omului – cele consemnate în toate documentele și reglementările importante de pe Terra – și care par extrem de importante și de generoase la prima vedere, exprimă, de fapt, într-o formă abilă, tot interesele puterii absolute care se înscăunează pas cu pas pe planeta noastră.

Spre exemplu, Articolul 1 din Declarația Universală a Drepturilor Omului are următorul conținut: *Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi*. Iar articolul 3 (*Orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea persoanei sale*) întărește și mai mult această prevedere. Cu toate acestea, miliarde de oameni muncesc în sclavie, în nesiguranță, în insecuritate și nimeni nu se sinchisește de acest adevăr. Cei care dețin puterea, de la nivelul firmei la cel al Terreii, nu-și fac nici un fel de probleme în legătură cu prevederile acestei Declarații. Noua sclavie funcționează perfect, iar articolul 13, alin. 2 (*Orice persoană are dreptul de a părăsi orice țară, inclusiv a sa, și de reveni în țara sa.*) legalizează posibilitatea corporațiilor și a puterilor care se află înapoia lor de a atrage (cu locuri de muncă mai bine plătite) forța de muncă înalt calificată și calificată din toată lumea, fără să cheltuiască un euro cu calificarea și pregătirea acesteia. Dreptul de a-și părăsi țara când dorește și de a lucra oriunde dorește pe planeta Pământ sau în Univers goleşte, de fapt, țările-colonii de creiere, de forța de muncă pregătită de ele, de populația vitală. Desigur, dreptul unui om de a se stabili oriunde dorește el pe planeta Pământ este unul fundamental și benefic pentru ființa umană. În realitate, acest drept avantajează acapararea resursei umane de către cei puternici, folosirea discreționară a forței de muncă înalt școlită și calificată în altă parte, pe cheltuiala țărilor sărace și aduse în sapă de lemn de interesul corporatist.

¹³⁹ *Enciclopedia înțelepciunii*, p. 6

Desigur, dintotdeauna Occidentul a atras, în marile lui capitale, creierele planetei, dar, azi, acest lucru nu mai este o stratagemă a celui puternic, ci un drept consfințit chiar de Declarația Universală a drepturilor Omului. Acest drept al omului de a se stabili oriunde dorește el, fără nicio obligație față de țara care l-a adăpostit, l-a protejat, l-a instruit și l-a educat, va duce nu doar la o infuzie de sânge proaspăt pe teritoriul unui Occident dictator, îmbătrânit și obișnuit să cucerească, să supună și să exploateze, așa cum o face de mii de ani, ci și la distrugerea unor țări, în special a statelor naționale. Între acestea se află și România, țară membră a Uniunii Europene, care se situează pe locul doi în lume, după Siria devastată de un război pustiitor, în ceea ce privește migrația. În jur de cinci milioane de români în putere, în marea lor majoritate, școliți și calificați, au emigrat în țările occidentale în căutarea unui loc de muncă. Pentru ei și pentru țările în care au emigrat, poate că e mai bine sau, în orice caz, este o soluție. Pentru țara lor de origine este însă un dezastru. Dacă adăugăm aici și migrația sezonieră, amploarea și forța rețelelor mafiote, traficante și de prostituție, avem deja imaginea unui dezastru patronat de Puterea Civilizației de Consum și Post Consum.

Fetițele din România sunt exploatate sexual de niște monștri cărora Justiția nu prea are ce le face, milioane de sirieni și-au părăsit țara din cauza unui război care candidează deja la un premiu de cruzime și de longevitate, deși acest război nu-i al lor, mii de români sunt imbarcați aproape cu forța în autobuze și apoi în avioane, pe timpul crizei mondiale provocată de coronavirus, pentru că sparanghelul din nordul Germaniei are nevoie de peoni și nu poate aștepta. Desigur, o parte din ei au lucrat acolo, pentru că țara lor, adică a noastră, se află de trei decenii într-un război declanșat sau acceptat de propria ei conducere împotriva propriei ei țări, care a adus-o în sapă de lemn și a transformat-o, în miezul celui mai civilizat continent de pe planeta pământ, într-o colonie a corporațiilor și a rețelelor mafiote.

Desigur, potrivit art. 7 din Declarație, *Toți oamenii sunt egali în fața legii și au, fără nici o deosebire, dreptul la o egală protecție a legii*. Dar neputința legii este atât de mare și atât de profund dezorientată, încât, de fapt, ea, nolens volens, protejează hoția, criminalitatea, rețelele mafiote și distrugerea statelor națiuni, a moralității și a sistemelor de apărare, de securitate, de protecție și de ocrotire a ființei umane.

Așa este omenirea astăzi. Penetrată de tot felul de viruși, cariată până în măduva oaselor, viciată, debusolată, în marte parte destrăbălată și chiar tembelizată, golită de rafinament, de cultură autentică și chiar de bun simț, Este de-ajuns să privești, la televizor, discursurile, încrâncenările, certurile din Parlamentul României și comportamentul unora dintre politicienii români ajunși în Parlamentul de la Bruxelles nu pentru a sluji interesul unei țări suverane, ci pentru a fi plătiți cu 12.000 de euro pe lună și a lovi cu toate

tunurile și nesimțirile posibile în interesul fundamental al României, acela de a fi și a rămâne o țară suverană, desigur, în cadrul Uniunii Europene, care trebuie să fie o uniune de state suverane, de a-și exploata și folosi în interes propriu și pentru beneficiul populației ei, resursele, creierii și înțelepciunea,

Paralel cu degradarea galopantă a civilizației de pe Terra, segregarea existențială se continuă, înarmarea marilor puteri ale planetei atinge deja cote extrem de periculoase, iar epoca hipersonică este pe cale de a da peste cap orice rânduială și a face din mersul broaștei țestoase un parcurs hipersonic.

În lume se consolidează, din ce în ce mai mult, o structură esențială de tip piramidal, măcinată însă de tot felul de cicloane și de lupte furibunde pentru un loc cât mai profitabil în ierarhie. Toate lucrurile minunate realizate în sute de mii de ani de civilizațiile pământene pălesc în fața tăvălugului puterii absolute, a civilizației de consum înrobitor și a noii sclavii digitalizate.

Războiul, marele război, ultimul război – cel al armelor ultra-letale, încastrat în războiul continuu al acestei lumi, în esența ei, sublimă, dar paradoxală și endogen conflictuală – este foarte, foarte aproape. Deși marile puteri se tem unele de altele și tocmai de aceea se înarmează până în creștet, se străduiesc să mențină un echilibru pe muchie de cuțit, dar nu cu flori și cu săruturi pe obraz, ci cu obrazul gros, cu proiectilele pe țeavă și rachetele pe rampe.

Neîndoielnic, azi, mai mult ca ieri, lumea se restructurează pe o mare plină de furtuni, pe un concept de așteptare strategică tensionată și campare geopolitică de urgență. Structura piramidală are, în motivația sa, sute de conflicte și războaie, toate, dar absolut toate, pregătite și declanșate pentru putere discreționară, pentru bani, piețe și resurse. Actualul stadiu al războiului continuu al lumii, deși are aceeași esență, este cât se poate de variabil în conținut. În eșalonul întâi al ofensivei strategice a tuturor împotriva tuturor, se situează corporațiile. Ele fac ce nu pot face armatele, dar au în spate uriașele armate financiare, economice, mediatice și militare, în primul rând, ale marilor puteri, dar și ale restului lumii. Fiecare dintre aceste componente ale uriașului dispozitiv participă în felul său la generarea marelui dezastru, care începe deja să-și arate fața. Crizele economice financiare din ultimele decenii și confruntările militare de tip babilonian din diferite teatre de război sunt doare experimente. Adică scenarii pentru testarea mediului geopolitic și geostrategic și a parametrilor devenirii acestuia, în cazul acestui mare război, pentru care, iată, omenirea se pregătește foarte intens.

În momentul de față, structura piramidală, denumită câteodată și nouă ordine mondială, nu este încă pe deplin consolidată (deși se lucrează cu toate motoarele politice, economice, financiare și militare în plin, la articularea

ei), iar așteptările sunt uriașe. Această structură nu vrea să prevină confruntarea finală, ci doar s-o amâne cât mai mult, până în momentul când Puterea va fi sigură că va învinge încă odată, fără drept de apel, restul lumii, mai exact, restul statelor lumii.

Azi, grosso modo, structura piramidală (care nu este pe deplin consolidată) se prezintă, considerăm noi, cam așa:

1. Pe platforma de sus, din vârful piramidei, strâmtă și blindată ca un modul piramidal exilat în pisc, se află marile puteri, deopotrivă consolidate, șifonate și revigorate la început de secol și mileniu, astfel încât nimeni, niciodată, să nu le poată atinge sau cere socoteală. Indiferent care ar fi și cum ar fi reglementările internaționale, pe care tot ele le creează, le încurajează, le sugerează, le subvenționează și le validează, marile puteri ale lumii vor avea totdeauna dreptate. Pentru că ele și numai ale, cu ajutorul miilor de specialiști pe care-i stipendiază, îi preamăresc și le acordă fel de fel de premii, au dreptate. Niciodată n-o să ceară nimeni socoteală Statelor Unite pentru că au bombardat, cu de la sine putere, fără permisiunea ONU, Serbia. Nici chiar Serbia nu îndrăznește să mai scoată un cuvânt pe acest subiect. Oricum, nu l-ar asculta nimeni. Nici măcar sârbii. Nimeni n-o să ceară vreodată socoteală țărilor NATO pentru că au bombardat Libia și, practic, au distrus această țară. Nimeni n-o să ceară vreodată socoteală Rusiei pentru că a sprijinit rebelii din estul Ucrainei în războiul care a produs atâtea distrugerii și care este și acum pe rol. Nimeni n-o să ceară vreodată socoteală Chinei, Franței, Marii Britanii, Japoniei, Australiei și niciuneia dintre marile țări angajate în configurarea și transfigurarea puterii strategice.

Aceste mari puteri discreționare sunt, în primul rând, țările care dețin în mod oficial arme nucleare: Statele Unite, Rusia, China, Anglia și Franța. Ele sunt membre permanente ale Consiliului de Securitate al ONU etc. etc., țări în jurul cărora se formează alianțe și coaliții, parteneriate strategice și, în general, cam tot ce ține de geopolitica și geostrategia finanțelor, resurselor și aranjamentelor politice, militare și de securitate globale și regionale. Aceștia li se alătură Germania și Japonia, mari puteri care au ieșit din efectul finalului de război și, acum, sunt gata pentru a se pregăti de următorul. Până atunci, au însă toată grija să se situeze în decalogul marilor puteri economice, financiare și militare ale lumii și, de pe pozițiile acestea, să participe la conducerea întregii lumi sau măcar a acelor părți considerate de interes strategic vital pentru ele.

2. Pe platforma mediană se află țările considerate puteri regionale, cele care au fost cândva imperii și care au mari pretenții (sau doar speranțe) în viitoarea resetare a puterii lumii. Printre acestea se află Turcia, Austria, Ungaria, India, Italia, Spania, Iranul, Arabia Saudită, Emiratele, Brazilia etc.

3. Celelalte 189 de țări, deși formal sunt suverane și independente, au constituții, parlamente și guverne proprii, reprezintă, în realitate, mulțimea care trebuie condusă, marea simplă, tâmpă și mută a statelor depersonalizate, cu suveranitate fără suveranitate, dependente în totalitate sau în cea mai mare parte de corporații, de interesele marilor puteri care dețin majoritatea dintre aceste corporații și folosesc la discreție resursele planetei, începând cu cele naturale și continuând cu cele ce țin de potențialul uman.

Important este ca o astfel de structură să fie acceptată în primul rând de cele șapte mari puteri și de puterile regionale, iar restul lumii să constate acest fapt împlinit și să se comporte ca atare. Adică umil și slugarnic, precum sclavii de odinioară. Desigur, noua ierarhie nu va folosi niciodată cuvântul sclav pentru restul țărilor lumii. Și nici pentru cei șapte miliarde de locuitori de rând ai planetei Pământ. Va folosi termenul de angajat și toate denumirile profesiilor necesare punerii în operă a noului demers.

Universul Abstract

Paralele cu Universul Concret descris sumar mai sus, se derulează, la fel de intens și de important, Universul Abstract. Acest univers aparține în exclusivitate omului. Sau omul aparține acestuia. Universul Abstract este, înainte de toate, un univers cognitiv, mai exact, un cadrul extrem de complicat și de greu de identificat și analizat, în care se generează și se coagulează, ca ontologie, gnoseologie și logică, partea analitică, exploratoare, creativă și cognitivă a ființei umane și societății umane. Acest Univers corespunde trebuințelor intelectuale, cognitive și culturale ale ființei umane. Mulțimea lor este mult superioară mulțimii trebuințelor fizice vitale, chiar dacă, fără satisfacerea acestora din urmă, omul fizic, în calitatea lui de individ aparținător unei specii, n-ar putea să existe.

Putem spune că, de-a lungul timpurilor, omul s-a mutat în cognitiv, în sistemul valorilor intelectuale și morale, culturale și civilizaționale, unde se află în fiecare zi, douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru și, în care și prin care, se durează valoarea, cultura, civilizația, știința, patrimoniul și, în acest fel, durata și chiar eternitatea.

În acest Univers, omul purtător de cultură și generator de valoare, se simte centrul lumii și al întregului Univers, întrucât este singurul și, deocamdată, din câte știm noi până azi, unicul care cunoaște și înțelege universalitatea, specificitatea, particularitatea și infinitul. Fiind o ființă creativă, omul este și va fi totdeauna un potențial nedegradabil, un izvor fără sfârșit, un Univers Rațional, în care mintea, gândul și sufletul abstractizează concretul și concretizează abstractul. Din această perspectivă, omul general, omul eidetic, redus la forma sa pură, este un demiurg, este o ființă care-l

concretizează pe Dumnezeu, ca principiu, și de dumnezeiește pe sine, ca ideal.

Și chiar dacă, din păcate, omul concret, omul individual, este, uneori, foarte departe de acest ideal, este foarte important că el știe asta, că își poate alege drumul, tabăra și orizonturile. Cu toate acestea, nici un om nu este mulțumit totdeauna pe deplin și necondiționat de ceilalți oameni, ci, dimpotrivă, îi plasează, aproape pe toți ceilalți și pe fiecare în parte în relația de identitate relativă, de contrarietate, de conflict și de indiferență. Ca și în lumea animalelor, indivizii puternici iau locul de conducere din mâna indivizilor mai bătrâni sau mai slabi, adesea printr-o luptă pe viață și pe moarte. Leii tineri alungă leii bătrâni, chiar dacă aceștia sunt sau pot fi mai înțelepți ca ei. În lumea animală, contează puterea, inteligența și viclenia. Și, în lumea oamenilor este la fel. Pentru că, și aici, ca și în lumea animalelor, omul este și rămâne lup pentru om.

Ei, bine, Universul Abstract nu schimbă aceste reguli ancestrale, nu aduce savanți la conducerea diviziilor (deși, în antichitate, generalii chinezi țineau să aibă în preajma lor înțelepți, pe care-i consultau când luau decizii importante) și nici soldați de linie în centrele de cercetare științifică. Universul Abstract creează însă bazale de date, fondul cognitiv și patrimoniul de care oamenii au nevoie pentru a trăi într-o societate omenească.

Totuși, se pare că Universul Concret, cel al lucrurilor și faptelor, care se folosește masiv de produsele Universului Abstract, cum ar fi, de exemplu, înalta tehnologie și inteligența artificială, este, mai degrabă, un univers în sine, în care raporturile sunt pragmatice, bazate mai ales pe putere, abilitate, inteligență și viclenie. Aici, Puterea este centrul vital, iar întregul Univers Pragmatic se constituie în jurul ei.

Acest univers este dominat, azi, de o societate de consum, care întreține un spirit de piață- haotică, o competiție războinică pentru resurse, un sistem bancar care a îndatorat deja aproape toți oamenii de pe planetă, fără ca sistemul respectiv să aibă vreo acoperire -n în sens de susținere și de contare pentru creditele nelimitate pe care le acordă, mai mult impunându-le.

Aparent, acest tip de societate a atins un grad atât de înalt al tehnologiei de vârf și inteligenței artificiale, încât toată lumea ar trebui să se bucure efectiv de aceste lucruri și nu doar să se înrobească toată viața pentru achiziționarea și folosirea lor. La urma urmei, chiar se creează impresia că noi, cu toții, trăim vremuri de înaltă prosperitate, care n-au mai existat niciodată pe planeta Pământ. Așa ar fi, dacă n-ar exista piramida de care aminteam mai sus, dacă statele ar coopera și colabora efectiv pentru ca fiecare să beneficieze de aceste avantaje și nu să asiste, fără putința de a se împotrivi, la proliferarea inegalităților și a noului tip de sclavie. Pentru că,

atâta vreme cât mai mult de trei sferturi din populația planetei lucrează, de fapt, pentru puterea și prosperitatea unui sfert, fără a avea vreo șansă de partecipe la elaborarea deciziilor politice și strategice, alta decât un vot care poate fi cu ușurință măsluit, e greu de realizat și menținut vreun echilibru, în afară de cel pe muchie de cuțit dintre marile puteri, pe care acestea îl mențin deja cu greu.

Aproape toate legile care guvernează această lume sunt în așa fel făcute de către cei care au avut și au puterea, încât, aparent, să pună în operă marile principii de drept, dar, în realitate, scopul lor foarte bine mascat – mascat strategic am spune – fiind să mențină nu doar statu-quo-ul diferențelor, ci și pe cel al unei ordini în care puterea să fie totdeauna a celor care o au și o folosesc în exclusivitate pentru interesul lor și nu pentru cel al lumii pe care o conduc.

Dacă se analizează cu atenție și în cunoștință de cauză modul în care Universul Concret se folosește de creațiile și patrimoniul Universului Abstract pentru a nu se schimba nicio esență – fostele colonii rămânând, de fapt ce au fost și țările cu resurse fiind nevoite, prin mecanismele pieței mai mult sau mai puțin libere, ale sistemului financiar și ale unei democrații (fără demos) să cedeze de bună voie și nesilite de nimeni resursele lor celor puternici –, avem, de fapt, o perspectivă din care putem să înțelegem ce se întâmplă și ce ne așteaptă în viitor.

Universul Abstract ar trebui să fie lăsat să ajute omenirea pentru a ajunge cât mai repede la o civilizație a cunoașterii, cea care face din fiecare om un Univers liber și la îndemâna tuturor, astfel încât, ieșind din propria-i conflictualitate, omenirea să fie în stare să-și redirijeze eforturile și capacitățile spre realizarea bunăstării pentru toți, pentru securitatea și apărarea planetei și, evident, pentru rezolvarea problemelor existențiale ale viitorului.

Și, în cele din urmă, în pofida unui sistem cretinizat, încremenit în binomul stăpâni și sclavi, omenirea va realiza acea armonie care să-i conserve și să-i perpetueze, frumusețea, bunătatea, camaraderia, prietenia, solidaritatea, spiritul de egalitate și fraternitate și respectul față de condiția umană.

Noul concret va ieși din vechile rânduieli ancrasate în „mizeri și bogați”, cum scrie Eminescu, și va reda omenirii demnitatea ființei umane, grija omului față- de om, unitatea geopolitică, geofizică și geostrategică și noile perspective ale cunoașterii imensității.

Universul Civilizațional

Universul Cultural de astăzi este unul gătit, trunchiat, ieșit din valoare și tradiție, adică din propria-i esență și centrat pe o cultură de piață,

pragmatică, utilitaristă, în parte profesională, în parte simplistă, amatoristă, exilată aproape complet din morală, din responsabilitate, din respect, cu alte cuvinte, îndepărtată substanțial din ceea ce numim cultura profundă, înțeasă ca o cultură de patrimoniu, înobilată de trecut și deschisă spre viitor. Ieșirea din cultura profundă și intrarea în superficial sau într-o cultură exclusivistă a pragmatismului, a utilitarismului, a consumului reprezintă efectiv nu un progres, ci o degradare, o evadare (a se citi alungare) a omului din uman.

Există, desigur, și unii factori obiectivi care obligă omeneirea să urmeze această cale, dar și aceștia sunt subiectivați, adică folosiți de putere pentru a scoate omul din rădăcinile sale ancestrale, din istoria lui și neamului său și ancorarea în global, adică într-o libertate fără limite, dar strict condiționată de condiția impusă intrinsec pentru nouăzeci la sută din forța de muncă înalt calificată, dar i a restului lumii, de a lucra pentru un patron, pentru o corporație, pentru oricine altcineva și, dacă se poate, chiar deloc pentru țara din care face parte, care l-a adăpostit și l-a educat. Înalta tehnologie și tehnologia informației, atât în componenta lor științifică, de mare valoare, cât și în cea profesională, dacă nu este corelată cu trebuințele ființei umane, a indivizilor și, mai ales, a comunităților, duce nu la înobilarea omului, ci la înstrăinarea lui, la robotizarea lui.

Avem, deci, de-a face cu mai multe tipuri de cultură, dintre care cele mai importante, în opinia noastră, sunt următoarele:

1. Cultura profundă
2. Cultura profesională
3. Cultura științifică
4. Cultura tehnică
5. Cultura literară
6. Cultura artistică
7. Cultura filosofică
8. Cultura istorică
9. Cultura matematică
10. Cultura mediatică
11. Cultura geografică
12. Cultura politică
13. Cultura strategică
14. Cultura de piață
15. Cultura civică
16. Cultura de rețea etc.

Toate aceste tipuri de cultură (de fapt, fiecare domeniu al activității omenești presupune un anume tip de cultură, înțeasă ca o cumulare a sistemelor de valori, de experiențe și de abilități ale acelui domeniu) sunt importante și, mai ales, sunt necesare domeniilor respective și oamenilor

care lucrează acolo. Fără o astfel de cultură, lucrătorul de abrutizează, se robotizează, își pierde sensibilitatea, respectul față de ceea ce face, motivația profundă și esența, adică valoarea implicită, perenă, cea care dă efectiv cultura domeniului, adică transcendența acestuia în spațiul uman.

Efectele deplasării omului din spațiul culturii profunde spre cel al culturii profesionale și tehnice sunt, sau pot fi, dezastruoase pentru ființa umană și pentru comunitățile umane, pentru cultura organizațională și evident, pentru cultura profundă. Există chiar pericolul pierderii culturii profunde, culturii ancestrale, iar aceasta înseamnă scoaterea omului din comunitate, din cultura comunității, din istorie, din tradiție, din ceea ce-l definește și legarea lui de un centru diriguitor cu un cip.

Mulți oameni, fascinați de progresul tehnic, de impactul pe care-l are ordinatorul în viața oamenilor și a comunităților, uită pur și simplu că sunt ființe umane și se comportă ca și cum ar fi (de fapt și sunt) elemente dintr-o rețea. Cultura de rețea schimbă astfel radical viața oamenilor. Desigur, în bine, dar mai ales în rău.

Iată, pe scurt, cam cum se prezintă acest impact civilizațional generat de șase tipuri de cultură:

NC	TIPURI DE CULTURĂ	EFECTE	
		Pozitive	Negative
1	Cultura profundă	Menține ființa umană în spectrul valorilor pe care le-a creat și îi dă acesteia valoarea și respectul rădăcinilor, unitatea ancestrală, sentimentul duratei și pe cel al responsabilității. Este capabilă să asimileze și să susțină modernitatea. Menține omul complet, identitățile civilizaționale și diversitatea non-conflictuală a lumii. Valorile nu sunt conflictuale.	Dacă nu-și menține capacitatea de asimilare a valorilor civilizației moderne, îndeosebi ale cognocivilizației, se anhilozază în trecut, devine fixistă și retrogradă. Dar calitatea ei de a fi profundă exclude o astfel de perspectivă.
	Cultura	Ancorează	Dacă nu este

2	profesională	profesiile în propriile lor sisteme de valori. Ajută la ridicarea calificării, la dezvoltarea spiritului de competitivitate și la creșterea performanței. De aceea, trebuie să fie și să rămână și o componentă a culturii profunde.	ancorată în cultura profundă și chiar se delimitează radical de ea, așa cum vor globaliștii, duce efectiv la depersonalizarea și dezumanizarea profesioniștilor, adică la robotizarea lor.
3	Cultura științifică	Este efectiv o componentă a culturii profunde, așa cum sunt, spre exemplu, cultura literară, cultura matematică, cultura istorică sau cultura artistică etc. Este cea care va susține și întreține efortul întemeierii societății bazate pe cunoaștere și, în final, a cognoculturii și cognocivilizației.	Lipsită de suportul culturii profunde, îndeosebi al componentelor umaniste ale acesteia, duce la crearea unor științisti fără sentimente, fără ancorarea în timp, fără responsabilitate față de complexa ființare a ființei umane. În același timp, ea poate deveni un instrument în mâna globaliștilor pentru distrugerea comunităților și identităților culturale și civilizaționale.
4	Cultura tehnică	Astăzi, mai mult ca oricând, se cere fiecărui om, fiecărui profesionist să aibă un nivel de cultură tehnică ridicat. Cultura tehnică este indispensabilă progresului tehnic, iar fără progres tehnic nicio societate nu poate exista sub semnul duratei	Tehnicismul exagerat și exclusivist duce la crearea unei culturi tehnice fixiste, rigide, incapabilă de a se umaniza, iar efectele ei pot fi, ca și cele ale culturii științifice exclusiviste, extrem de grave pentru ființa umană, pentru societatea umană, ducând la unul dintre cele mai absurde paradoxuri: dezumanizarea culturii.

5	Cultura de piață	Cultura de piață, deși este veche de nii de ani (practic, de când s-a născut omenirea), ajunge la adevărata ei rațiune abia în societatea de consum. Circulația mărfurilor și a banilor atinge cote incredibile. Într-un fel, fiecare om este, într-o formă sau alta, beneficiar al acestui tip de societate.	Cultura de piață este cea care legitimează monstruozițiile economice și financiare care se întâmpla azi. O astfel de cultură scoate societatea din logica ei firească, eludează și chiar desființează frontierele și face din fiecare om un sclav financiar, un îndatorat, un dependent.
6	Cultura de rețea etc	Cultura de rețea este o cultură nouă, o cultură de liant, o cultură integrativă. Ceea ce nu s-a realizat de-a lungul milioanelor de ani se poate realiza azi prin rețea și prin efectul de rețea. Rețeaua are o funcție integratoare, prin care se realizează rapid și consistent unitatea și actualitatea imediată, instantanee a sistemelor și proceselor. (În Figura nr. 3, se prezintă, schematic, funcția integrativă a rețelei.).	Privită exclusivist, doar ca un sistem de vectori nepurtători de nimic, rețeaua nu numai că reduce totul la o formulă eidetică, deci fără conținut, dar poate îndepărta funcția rețelei de la efectul ei principal, acela de a face conexiuni și de a integra sistemele, procesele și culturile

Valorile asamblate în mari sisteme de valori, generează cultură, cultură însemnând, de fapt, asamblarea sistemelor de valori în mari patrimonii. Această dinamică este foarte complexă și însumează o procesualitate durabilă și foarte complicată. Timpul, utilitatea, calitatea, rezistența, durabilitatea, fluența, accesibilitatea, complexitatea și acceptanța sunt ingrediente ale procesualității asamblării unei culturi din numeroasele sisteme de valori a căror rațiune este tocmai această poziție, această condiție și, la urma urmei, acest destin. Trebuie însă spus că nu există unități de măsură a nivelului de performanță a culturii, fie și pentru simplul fapt că valorile nu generează acțiuni, ci doar suporturi. Cele care generează acțiuni

sunt mereu interesele. Din păcate, de mult prea multe ori, unii dintre oameni și chiar dintre specialiști confundă cultura și conținutul acesteia, cu simpla realizare sau acceptare de kitsch-uri, de lucruri sau produse comune, de creații fără valoare sau de produse culturale de piață care satisfac niște trebuințe mărunte. În acest fel, se constituie ceea ce numim subcultură, falsă cultură, incultură sau contracultură. Filme de proastă calitate, produse muzicale îndoielnice, clipuri de tot soiul fără vreo valoare, decât aceea de a atrage atenția asupra unor produse, sau de a produce o reacție, de a crea o senzație sau de a denigra o personalitate, o reușită, o valoare. Societatea de consum, deși menține unele standarde și unele branduri la nivel ridicat, nu se sfiește să arunce pe piață produse și concepte care generează și întrețin contra-cultura, prostul gust, lenea, vulgaritatea, incultura și chiar prostia.

Pentru a se preveni astfel de devieri de la procesualitatea normală a realizării culturii, de orice tip ar fi ea, este necesară o interconectare a acestor tipuri de culturi, astfel încât să se asigure, în permanență, o relație directă și complexă a fiecărui tip de cultură cu toate celelalte. În felul acesta, se pot realiza unitatea și funcționarea marii culturi și a culturii profunde și implicare lor directă în crearea și dezvoltarea Universului Civilizațional (Fig. Nr. 2).

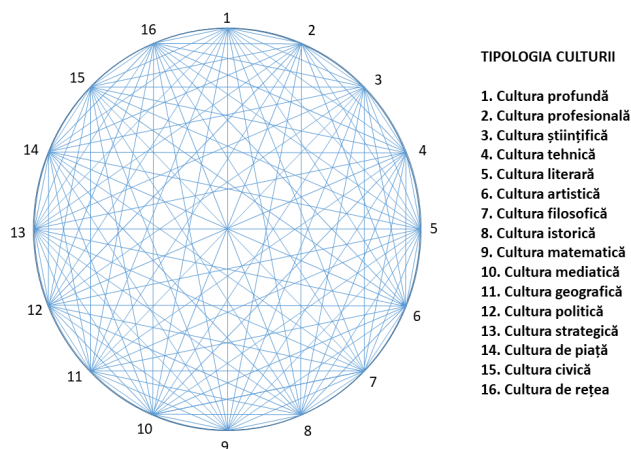

Figura nr. 3. Modul în care culturile se integrează în marea cultură generând Universul Civilizațional

Universul Științific

Datorăm stadiul de civilizație la care am ajuns, în primul rând, științei. Universul științific al omului depășește, azi, orice imaginație. De la plugul de lemn la computer, de la computer la sistemele informatice integrate și,

respectiv, la generarea spațiului cibernetic. Într-o singură generația s-a realizat, din punct de vedere științific și tehnic, mai mult decât s-a realizat în toate mileniiile de până acum. Și chiar dacă realizările respective sunt încă folosite în exploatarea omului de către om, trebuie spus că omul, inclusiv cel exploatat, mai ales el, pentru că el, omul de știință exploatat, inginerul și tehnicianul și muncitorul le-au creat, se folosește de ele atât pentru progresul omenirii, cât și pentru propria lui trebuință.

De acest lucru trebuie să ținem neapărat seama. Este însă adevărat că omul de știință, savantul, profesorul, tehnicianul și muncitorul de rând, din fabrică nu au în posesie decât propria lor casă și ceva mijloace de trebuință individuală și familială. În rest, sunt angajați la stat sau la patron, iar statul și patronul sunt proprietari ai tuturor bunurilor, mijloacelor de producție și produselor care rezultă din cercetarea științifică și, în general, din orice proces de producție. Mergând mai departe cu raționamentul, se poate afirma că toți oamenii calificați și înalt calificați, care nu sunt patroni, sunt fie un fel de manageri la dispoziția patronului, fie profesori, cercetători, ingineri, tehnicieni, medici, muncitori, muncitori sezonieri etc. etc.

Această structură, care, în condițiile societăților sclavagiste, feudale și chiar socialiste, s-a dovedit a fi eficientă, nu este nici pe departe perfectă. Dar așa funcționează omenirea. Cu legi imperfecte, cu oameni inteligenți, tenace, morali, sau, dimpotrivă, proști, aroganți, slabi, imorali și chiar criminali. Societățile omeniești se tot perfecționează de zeci de mii de ani, dar esența lor nu se schimbă, chiar dacă, în conținut, se produc schimbări de toate felurile în fiecare zi.

Universul Științific este unul al dracului de pretențios, de complicat, de dinamic și de complex, în care nu poți să pătrunzi decât dacă și numai dacă știi carte și ai și o cantitate suficientă de creier pentru a înțelege ce se întâmplă acolo și a participa în fiecare zi, toată viața, la această întâmplare. Dar niciodată, oamenilor de știință și celor care duc greul cercetării științifice, producției și generării valorii, nu le va aparține dreptul la decizia politică și strategică, nici măcar atunci când numai ei o pot justifica, expertiza și susține din punct de vedere științific. Universul Științific va fi și, probabil, va rămâne totdeauna unul de analiză, evaluare, previziune, creație și producție în slujba cuiva. Iar acest „cuiva” înseamnă elita care conduce această lume, șefii de state și de guverne, aleșii și culeșii națiunilor, patronii și managerii marilor sisteme financiare etc. etc. și, în general, toată această elită autocrată, plutocrată, democrată și de care o mai fi. Ea va conduce totdeauna, principial, democratic, ne principial autocratic și chiar dictatorial tot ce există, inclusiv tot ce întâmplă în Universul Științific.

Nu se așteaptă nimeni ca puterile să cedeze puterea, iar puterea să accepte să fie altceva decât putere. Toată această uriașă mașină de configurat, reconfigurat, reprodus și amplificat putere se află la dispoziția

acestei elite, care poate să facă ce dorește cu ea. De aceea spunem și acum, așa cum se spunea și cu mii de ani în urmă, că omul este lup pentru om.

Universul Științific nu va trece niciodată la butoane, pentru că n-are că să caute acolo, nu se pricepe la așa ceva, chiar dacă el și numai el are competența și abilitatea de a expertiza științific protipendada și de a o învăța cum să folosească butoanele pe care le moștenesc din generația în generația. Iar științistilor le convine de minune această postură, întrucât pe ei nu-i trage nimeni la răspundere, iar fără expertiza lor științifică niciunul dintre butoanele de comandă și control nu va fi utilizabil. Încercarea politicianilor de a se școoli și, în acest fel, de a prelua abilitățile științistilor a dat totdeauna greș. Ei nu sunt făcuți pentru așa ceva. Ei, politicienii și patronii cei mai abili nu fac parte din categoria inteligenților harnici, care aparține științistilor, ci din cea a inteligenților leneși, care aparține, de regulă, generalilor comandanți de mari armate.

În mic, adică în rândurile muritorilor de rând, Universul Științific, tehnicizat, informatizat și robotizat excesiv, va duce la o robotizare rapidă inclusiv a omului de rând. Acest lucru nu înseamnă doar mecanizarea creierului sau înlocuirea lui cu o inteligență artificială, ci și depersonalizarea persoanei, scoaterea ei din propria esență, aceea de a fi gânditoare, de a se îndoii sau de a avea certitudini și sentimente etc. Artificializarea inteligenței, nu doar prin introducerea de cipuri, ci și prin cibernetizare creierelor și a gândurilor va duce la desensibilizarea sensibilității umane, la creștere cretinismului și la artificializarea inteligenței naturale. Pentru că asta vrea, astăzi, ca și ieri, elita care conduce sau crede ea că realmente conduce lumea.

Universul Moral

Omul nu trăiește la întâmplare, chiar dacă și întâmplarea, ca și planificarea riguroasă, joacă un rol foarte important în viața sa. Faptul că omul trăiește, deopotrivă, în rigoare și în întâmplare, în certitudine și în incertitudine, în colectivitate, dar și în izolare, în bogăție și în sărăcie, în securitate și în insecuritate, în tot ce există și chiar în ceea ce nu există, arată cât de complicată este sau poate fi viața sa pe Terra. De aceea, comunitățile umane, pentru a putea supraviețui și coexista pe planetă, având în vedere faptul că omul este o ființă socială și nu poate trăi decât în comunitate, au impus și și-au impus, după modelul dreptului natural, legi, norme și modalități de existență și de comportament. Pentru om, izolarea este cea mai cumplită pedeapsă, iar autoizolarea este, de cele mai multe ori, un comportament deviant, o anormalitate sau o măsură temporală pentru a ieși din presiunea socială insuportabilă. Chiar și sihăstria, ca apropiere de Dumnezeu, nu este specifică ființei umane, ci doar acelor oameni,

îndeosebi celor care-l slujesc nemijlocit pe Dumnezeu, să fie cât mai aproape, prinb asceză și suferință, precum Hristos, de divinitate.

Majoritatea oamenilor trăiesc, deopotrivă, în virtute și în păcat, în abstract și în concret, în universuri ideale și în universuri pragmatice și, în același timp, în toată gama de sentimente și sensibilități specifice omenirii. Adesea, distanța de la sublim la ridicol, de la eroism la lașitate, de la cinste la hoție etc., nu este decât de un pas.

Lumea este tare înstufată. Dacă moralitatea, pentru un savant, pentru un om de știință, în general, pentru un om educat constă în respectarea unui set de reguli, norme și principii prin care se asigură protecția ființei umane, optimizarea relațiilor dintre oameni, a sistemelor educaționale, stoparea și combaterea deviațiilor de la norme etc., pentru omul de rând prioritare sunt obiceiurile, cutumele, regulile nescrise, transmise din generația în generația și care fac parte din cultura indigenă, din cultura de bază a respectivelor comunități.

Ei, bine, pe măsură ce omenirea s-a modernizat, creând, de-a lungul timpurilor diferite niveluri și exigențe ale moralei și, în general, alem comportamentului individual și social, unele dintre obiceiuri și cutume și chiar dintre normele juridici au devenit, atât în opinia diriguitorilor, cât și în cea a oamenilor de rând, caduce, inutile și chiar exagerate. Și, de aici, s-a deschis calea spre tot felul de libertăți moale, începând cu cele instituționalizate și continuând cu cele ale comportamentului individual social, constituirea și protecția familiei, relațiilor sexuale și de altă natură etc.

Tehnicizarea înaltă și informatizarea excesivă și foarte rapidă a societății, apariția rețelelor comunicaționale, informaționale, sociale și profesionale și a efectelor de rețea, au deviat comportamentul oamenilor și instituțiilor, au scos lumea din matca ei tradițională, unitară și respectuoasă și au aruncată în vâltoarea noului fluviu cibernetic care este pe cale de a spulbera tot ce a fost odată, pe motiv că nu mai este folositor.

Ieșirea tot mai accentuată și aproape bruscă a omenirii din morala ei eternă a creat un vortex extrem de periculos, care a bulversat mințile mai slabe și creierii cu prea puțini neuroni, generând comportamente libertine, necontrolate, deviante, unele dintre ele chiar împotriva naturii omului.

Morala eternă și noua morală nu au prea multe puncte comune. De-aceea, și în acest univers, atât de important pentru om și pentru societatea omenească, s-au creat crevase greu de acoperit, mentalități care pot duce efectiv și în foarte scurt timp la degradarea comunităților și a ființei umane.

Ca și în cazul culturii profunde, ale culturii cu rădăcini pivotante, imposibil de smuls, atacată de cultura de piață, de cultura superficială, goală și de cultura mercantilă a societății de consum, și în ceea ce privește morala tradițională, morala eternă, aura cea mai importantă a ființei umane, a

umanismului și societății oamenilor, ieșirea din morală și înlocuirea ei cu morala instinctuală, cu morala plăcerii, cu hedonismul cibernetic și cu tot felul de perversiuni și atitudini anti-morale, va avea consecințe dezastruoase. Cazul răpirii celor două fete de la Caracal și alte mii și mii de cazuri în care fetițele devin carne vie și prospături pentru rețelele de prostituție, fără ca societatea să fie în stare să stopeze acest cataclism, mai periculos decât orice pandemie, decât orice dezastru natural, sunt nu doar semnale de alarmă, ci atacuri masive, de cea mai mizerabilă speță, la adresa națiunii și a societății românești.

Dar acest fenomen nu se petrece numai în România neputincioasă, în România rănită, în România zdrobită. El pare a fi o cangrenă a întregii omeniri, pentru că astfel de rețele, ca și cele de droguri, de materiale strategice, de terorism etc., există în toată lumea, dar cu precădere în zona de interes strategic a civilizației occidentale, vizând îndeosebi Europa de Vest, fostă stăpână a lumii.

Migrația musulmană masivă în Europa de Vest, în cea mai mare măsură datorată efectelor, colaterale sau nu, ale acțiunii devastatoare a Occidentului împotriva Orientului Mijlociu, a schimbat sau, în orice caz, este în curs de a schimba libertinismul moral occidental prin regulile impuse de Sharia.

Liberalizarea și libertinizarea moralei nu vor face ființa umană mai fericită, ci, după datele care deja există, va fi de folos doar deviațiilor sexuali, perversilor și oamenilor lipsiți de orice sentiment moral curat, autentic și profund. Continuarea acestui trend va duce, doar în câțiva ani, la pervertirea celor vulnerabili, celor slabi, dar, credem noi, nu la degradarea ființei umane. Societățile vor reacționa în consecință, pentru că oamenii trebuie să-și protejeze viața, familia, trecutul prezentul și viitorul, credința, morala, încrederea și, mai ales, aurul civilizațiilor terestre, florile vieții omenești de pe Terra, adică fetele. Societățile sănătoase la cap nu vor mai permite piraților acestui veac să se folosească așa cum vor ei de resursele planetei, de inteligențele strălucite și de florile civilizației noastre – fetele –, ci vor riposta vehement.

Altfel, vom pieri. Rețelele distrugătoare de oameni și națiuni sunt numeroase, puternice și susținute de cei care vor să obțină și prin aceste modalități ce n-au reușit să obțină prin toate războaiele pe care le-au declanșat și le-au câștigat sau le-au pierdut.

Spre o posibilă cognocivilizație sau spre o entropie zero

După părerea noastră, există, din noianul de posibilități, doar două opțiuni credibile și care, într-un fel, obligă la o decizie cât mai rapidă:

- crearea și asamblarea suporturilor culturale (sistemele de valori) și materiale (tehnologie, infrastructuri etc.) necesare accelerării sau măcar continuării procesului de articulare temeinică a unei civilizații bazate de cunoaștere, a unei cognocivilizații;

- continuarea actualelor procese specifice societății de consum până în momentul când se ajunge la o entropie zero.

Prima opțiune este calea firească spre progres. Pentru a supraviețui, sistemele și procesele trebuie să se reconfigureze (mai nou, să se reseteze), în funcție de noile condiții. Legea transformării, a devenirii se aplică și în cazul civilizațiilor. Nicio civilizație de pe Terra nu este nemuritoare. Fiecare dintre civilizațiile existente, așa cum bine se știe, se trage dintr-o civilizația anterioară, prin transformarea acesteia.

Este clar pentru toată lumea că viitorul civilizației umane de pe planeta noastră este strâns legat de devenirea, sau, dacă trebuie să folosim și alte cuvinte, de consumarea resurselor civilizațiilor actuale. Huntington vorbea de șapte sau opt (occidentală, ortodoxă, niponă, sinică, hindusă, musulmană, africană și latino-americană, aceasta din urmă putând fi integrată și în civilizația occidentală).

În concepția profesorului de la Harvard, civilizația occidentală este una de tip ofensiv, agresiv. Așa cum bine se știe, principalele țări care fac parte din această civilizație au cucerit aproape întreaga lume, evident, nu de dragul de a o civiliza, ci pentru a-i folosi în interes propriu resursele.

Această civilizație, care a creat regimul colonial, a distrus civilizațiile străvechi existente pe continentul american și au creat, în locul lor, lumea nouă, face exact același lucru și acum, dar prin alte mijloace. Ei, bine, se pare că vine o vreme când omenirea, dacă vrea să mai supraviețuiască pe planeta Pământ, este sau va fi obligată să-și corecteze erorile și să opteze pentru colaborare și cooperare la nivel global în vederea realizării civilizației viitorului, a civilizației bazate pe cunoaștere, a cognocivilizației. Despre asta vorbesc și globaliștii, adică acei super-oameni extrem de puternici și de bogați care vor și mai multă putere și mai multă bogăție și, pentru aceasta, întreaga lume ar trebui reformată, resetată și subordonată lor.

Epoca unei civilizații otova, fără identități civilizaționale nu este altceva decât distrugerea civilizațiilor existente și nicidecum asamblarea lor planetară sub conducerea unui guvern mondial.

Și cognocivilizația, cel puțin în primele faze ale constituirii ei, va trebui să fie alcătuită din identități civilizaționale, prin acestea păstrându-se nu doar diferențele, ci și acel cadru competitiv, axiologic și, la urma urmei, specific, prin care se vor păstra elementele necesare realizării unui potențial (potențialul se naște din deosebire, din concurență și chiar din conflict) care să genereze interesul și, prin aceasta, motorul acțiunii umane eficiente.

În cazul în care diriguitorii omenirii, ca să-i numim așa (în fond, este vorba de puterea absolută a elitei), nu înțeleg necesitatea păstrării și conservării identităților civilizaționale, se va ajunge foarte repede la autosuprimarea elementelor de dinamică și, deci, la entropie zero. Iar entropia zero înseamnă moartea sistemului sau a procesului.

Probabil că viitorul ne va scoate din aceste meandre, din aceste interese și din acest simplisme și ne va da înțelepciunea necesară pentru a respecta și pune în operă cu înțelepciune treptele devenirii.

În loc de concluzii

Dacă mersul înțelept și bine pregătit înainte, spre cea mai înaltă treaptă civilizațională – cea a civilizației bazată pe cunoaștere – este atât de important, atât de tentant și de necesar, atunci de ce marile puteri se dotează cu cele mai performante și mai sofisticate arme care au existat vreodată și care, de fapt, amenință distrugerea efectivă a civilizațiilor de pe planetă, în cazul în care războiul deja existent, războiul continuu, războiul nelimitat ajunge în faza folosirii arsenalelor existente și a celor viitoare? La această întrebare, răspunsul rațional este unul singur: toate războaiele de până acum au fost, din perspectiva valorii și utilității lor și a esenței lor, deopotrivă, necesare și absurde. Nici războiul viitorului, oricare ar fi acela, n-are cum să fie altfel. Iar evitarea lui, dacă urmărim logica de milenii a războaielor lumii, pare a fi – și chiar este – practic imposibilă. Singurele modalități care ar putea transforma imposibilul în posibil și posibilul în realitate, ar fi luciditatea strategică a elitei mondiale și presiunea intelectuală, cognitivă, responsabilă, pacifică, lucidă și morală asupra acestei elite.

COGNO-CIVILIZAȚIA ȘI EPOCA HIPERSONICĂ

COGNO-CIVILIZATION AND HYPERSONIC ERA

Nr.37

Abstract

Toată lumea știe că azi nu seamănă cu ieri decât în chestiunile lui esențiale. Și nici în acelea ad litteram. Fiecare epocă este, deopotrivă, un pas înainte, pe drumul nostru spre undeva sau spre nicăieri și, în același timp, o valoare adăugată la un patrimoniu, la ceea ce a fost ieri. Ceea ce este foarte important pentru rădăcini. Dar proiectul vizează viitorul, nu trecutul. Noi nu ne proiectăm gândirea, patrimoniul – acestea sunt deja un dat – ci devenirea. Iar devenirea noastră, pentru mâine, este, după cum rezultă din modul nostru de a gândi și din experiența trecutului, o nouă treaptă civilizațională. Adică un nou pas spre undeva, spre altundeva sau spre un nicăieri cognitiv, fluid, esențial. Nu vom ști niciodată exact unde vom ajunge, dar vom ști totdeauna că vom ajunge undeva cândva.

Cuvinte-cheie: civilizație; cogno-civilizație; cunoaștere; reflecție; undeva; nicăieri;

Abstract

Everyone knows he does not look like yesterday except in his essential matters. And not in ad-litteram. Each era is also a step forward on our way to somewhere or nowhere, and at the same time a value added to a patrimony, to what was yesterday. Which is very important for roots. But the project is about the future, not the past. We do not design our thinking, the patrimony - these are already a given - but the becoming. And our becoming, for tomorrow, is, as we can see from our way of thinking and the experience of the past, a new civilization stage. This is a new step somewhere, somewhere or to a cognitive, fluid, essential one. We will never know exactly where we are going, but we will always know that we will get somewhere sometime.

Key words: civilization; cogno-civilization; knowledge; reflection; somewhere; nowhere;

Introducere

Forma superioară – poate ultima, sau, în orice caz, ultima în acest univers cognitiv accesibil nouă – a civilizației umane pe Terra pare a fi cea a unei civilizații bazată pe cunoaștere. Nu este nicio noutate, în fond, toate formele de civilizație cunoscute până acum se bazează pe valori axiologice, care implică, în construirea și constituirea lor, un proces complex de cunoaștere. Conceptul de bază al civilizației este cultura, iar conceptul de bază al culturii este valoarea. Valoarea este un produs teaurizat al cunoașterii, de unde rezultă că, în toate formele de civilizație cunoscute până acum, care includ în ele în mod necesar sisteme de valori constituite în mari culturi materiale și spirituale, cunoașterea a jucat un rol foarte important.

Cunoașterea este, deopotrivă, un fapt și un proces, un efort de abstractizare, generalizare și concretizare, dar și o acțiune practică de producere a unor bunuri necesare traiului sau de generare a unui trai bazat pe obiecte produse, pe acțiuni gândite, proiectate, planificate și efectuate.

S-ar putea, totuși, spune că, într-o anumită măsură, tot ce înseamnă bios pe planeta Pământ conține un anumit nivel de cunoaștere, în sensul unor relații de interdependență, de adaptare și chiar de anticiparea în procesele evolutive ale naturii. Păsările anticipează momentele reproducerii și, pentru aceasta, își fac cuiburi. Prădătorii folosesc anumite „tactici” și mijloace pentru a-și surprinde victimele și a-și asigura hrana. Păianjenii întind pânze, șerpii hipnotizează, felinele stau la pândă, crocodilii se ascund în apele măloase din apropierea malului și atacă prin surprindere viețuitoarele care vin să bea apă etc. La fel fac și oamenii, dar prin mijloace mult mai sofisticate. Omul, chiar și atunci când acționează sau reacționează spontan, gândește acțiunea, chiar o planifică, o construiește adică în abstract, în proiect. Odiinoră, în vremea lui Piaget, cunoașterea era definită ca asimilare și acomodare, proces în care există o anumită reciprocitate, o anumită interacțiune între obiectul de cunoscut și subiectul cunoscător. Cunoașterea este totdeauna interactivă. Dar lucrurile nu se opresc aici.

Cunoașterea, azi, a ajuns foarte departe, iar drumul spre formalizare se continuă. Paralel cu acesta, se dezvoltă calea creării de obiecte de consum și de instrumente care, din păcate, îndepărtează din ce în ce mai mult natura umană, de natura biosului, adică a vieții biologice pe Terra. Așa cum bine se știe, Terrei nu-i convine aproape nimic din ceea ce face omul, îl pândeste și, de câte ori omul abandonează sau nu susține temeinic un proiect de infrastructură, natura îl distruge și aduce locul la forma inițială. Este ca și cum omul ar produce răni Terrei, iar sistemul imunitar al planetei ar avea grijă să le vindece de fiecare dată când poate să o facă. Și chiar are o astfel de grijă.

Deși, ca structură anatomică și funcțiune biologică, omul nu se deosebește fundamental de celelalte viețuitoare de pe Terra, uneori, comportamentul lui pare unul de venetic sau de cuceritor care exploatează resursele în folos propriu, fără să-i pese de consecințe, de efecte și de distrugerii. De fapt, cam așa se comportă și civilizația occidentală, cea formată din migratorii războinici sedentarizați, care au cucerit aproape întreaga lume, dar nu de dragul aventurii, ci pentru a-i folosi, în interes propriu, resursele. Așa o face și azi și, probabil, așa o va face mereu, pentru că aceasta îi este vocația.

Din această perspectivă, omul pare a fi venit de undeva, dintr-o altă dimensiune, alungat de acolo sau plecat în căutare de resurse și, poate, când planeta Pământ și le va epuiza (mai ales prin procesul firesc de răcire), când își va absorbi oceanele și nu va mai fi posibilă viața, se va duce în altă parte. Desigur, printr-o operația cosmică dramatică. Tocmai este în căutare de exoplanete...

Una dintre caracteristicile ființei umane de pe Terra o constituie explorarea continuă a Universului cognoscibil și aducerea unora din trăsăturile acestui Univers în arealul său. O face, fie pentru a descoperi alte Universuri, fie pentru a se înarma cu noi vectori care să-l ducă acolo unde va fi necesar. Nu doar pentru motivul că ar avea absolută nevoie de aceste trăsături noi, aici, pe planeta oamenilor și maimuțelor, ci mai ales pentru a le adapta (sau pentru a se adapta el) la condițiile zilei de mâine, când, probabil, va trebui să abandoneze corabia și să supraviețuiască Terrei. E mult până atunci, miliarde de ani se vor scurge, dar omul privește totdeauna în viitor și caută acolo drumul lui de mâine.

Din această perspectivă, hipersonicul și, prin urmare, hipersonicismul par a fi nu doar o continuare a supersonicismului, ci și o modalitate de aducere a cosmosului pe Terra. Chiar dacă pare imposibil, întrucât atmosfera nu permite viteze hipersonice. Orice obiect care intră în atmosferă cu 25.000 sau cu 55.000 km pe oră – vitează cu care se deplasează stațiile planetare pe orbitele lor situate în afara atmosferei terestre, ia foc. Meteorii sau fragmente din aceștia, care, întâmplător (sau, poate, nu), ajung în sfera de atracție a Terrei cu astfel de viteze, iau foc când pătrund în straturile dense ale atmosferei, datorită frecării. Este modalitatea prin care planeta noastră se protejează de astfel de corpuri, sau, poate, prin care, odinioară, când nu avea scoarță terestră și biosferă, ci doar ardea, așa cum ard stelele, le asimila. Inclusiv modulele sau navele spațiale care au purtat cosmonauți în spațiu, au nevoie de scuturi termice pentru a se putea întoarce în siguranță pe pământ. De aceea, viitoare vehicule hipersonice vor fi neapărat echipate cu scuturi termice.

Chiar dacă nu au ajuns încă în străfundurile Terrei, oamenii știu destul de bine cam ce poate creierul planetei noastre albastre.

Noile sisteme de valori, noua cultură

Este foarte clar pentru toată lumea că, azi, civilizațiile umane cunosc o deplasare din ce în ce mai accentuată și mai accelerată spre formele superioare ale cognitivului, prin mijloace epistemice. Și acest lucru se întâmplă paralel cu accentuarea conflictului inter-civilizațional de care vorbea Huntington, în celebra sa carte, *Ciocrnirea civilizațiilor...*, care face demult înconjurul lumii, producând și astăzi fiori. Potrivit spuselor și scriselor profesorului de la Harvard, ultimul război al lumii va fi cel dintre civilizațiile de pe Terra, câte ori fi ele (după ilustrul profesor, șapte sau opt: occidentală, ortodoxă, sinică, hindusă, arabo-musulmană, niponă, africană și latino-americană, aceasta din urmă putând fi inclusă însă și în civilizația occidentală, în realitate însă mult mai multe, întrucât fiecare stat puternic reprezintă o adevărată identitate nu doar politico-economică, ci și culturală, adică civilizațională). Chiar dacă o astfel de afirmație este și astăzi negată, controversată și chiar pusă la zid, războiul dintre civilizația occidentală și cea musulmană, pe care Huntington îl prevedea încă din ultimul deceniu al secolului al XX-lea este, astăzi, o realitate.

Bătălia între civilizația occidentală și cea musulmană capătă forme extrem de violente, de la războaiele cumplite din Primăvara Arabă, la atacurile teroriste ale formațiunii denumită Statul Islamic și ale altor formațiuni teroriste, efectuate arogant și ultimativ în marile capitale europene, de la migrația musulmană masivă în țările occidentale ale Uniunii Europene, la folosirea ei ca vector purtător pentru celulele sinucigașe ale cohortelor extremismului ucigaș și sinucigaș islamist. Efectele sunt groaznice, existând pericolul ca, în câteva decenii să distrugă pur și simplu, prin sufocare și violență, civilizația occidentală.

Paralel cu aceste erupții ale vulcanului conflictualității inter-civilizaționale (de fapt, ale interesului corporatist și ale unor centre care vor să domine lumea în folos propriu), există o deplasare semnificativă spre cognitiv, spre tehnologic și informație în timp real, spre nanotehnologii, biotehnologii etc. Înalte tehnologie, tehnologia informației, noul patrimoniu hard și noul domeniu soft au dezvoltat un nou spațiu – spațiul cibernetic – a cărui structuri și funcțiune se bazează pe inteligență, inteligență artificială (IA) și pe rețea. Rețeaua a concentrat timpul și a redus la zero spațiul. În orice secundă, oricine are un calculator sau un smartphon – și cam toți bipezii umani de pe Terra au așa ceva – poate lua legătura, în timp real, cu oricine dorește el de pe Terra, poate accesa, cu un user și o parolă, orice bază de date, poate afla instant tot ce-l interesează și, acum prin avion, nave cosmice etc., mâine, probabil, prin teleportare, poate ajunge unde vrea el pe

meridianele și paralelele celei mai minunate planete din Univers, așa cum credem noi că este sau poate fi planeta noastră.

Oamenii au ieșit demult din junglă (chiar dacă unele triburi mai trăiesc, încă, fizic, acolo), iar valorile create de ei odinioară și care au generat și identificat culturile și civilizațiile din care au făcut și fac încă parte, încep să devină simple amintiri. Încet, încet, ieșim din cultura lutului, din civilizația vârtelniței, a sucalei, a plugului tras de boi, a arcului și a armelor de foc și ne îndreptăm spre civilizația computerului, a rețelei, a cogniției și a hipersonicității. De aici nu rezultă că toți vom fi o apă și un pământ – deși toate sistemele se îndreaptă către o astfel de stare-limită, completă și autodistrugătoare sau metamorfozatoare –, ci doar că într-acolo mergem.

Computerul, înalta tehnologie, rețeaua, cartea și cunoașterea ne duc, obligatoriu și inevitabil, spre acest nou tip de civilizație, bazat pe înalta tehnologie, pe computer și pe cunoaștere. Deja am făcut pași foarte serioși pe acest tărâm și ne simțim foarte confortabil acolo unde am ajuns. Civilizația rurală a României, întreținută de țărani – cei care au păstrat, de-a lungul mileniilor, pământul natal, limba, cultura, adică obiceiurile și modul de viață românesc – se năruiește încet, încet. N-a mai rămas nimic sau aproape nimic din vechile obiceiuri, din vechile rânduieli, cum ar spune Sorescu, o mare parte din sate s-au păraginit, oamenii au plecat care încotro, în căutarea unui loc de muncă, alungați de niște incompetenți și de niște necunoscători ai vremurilor de pe pământul lor milenar. Astfel, aproape întreaga forță de muncă înalt calificată a României, adică vreo patru milioane și jumătate de români, a emigrat în Vestul European în căutarea unui loc de muncă, în timp ce o parte din sate s-au păraginit sau, oricum au devenit altceva decât au fost ele când țara stătea pe umerii lor. Mințile cu fumuri de care vorbea Nicolae Iorga au distrus rânduielile. Și pe cele de atunci, și pe cele de acum. Dar nu numai aceste minți fără minte sunt vinovate de distrugerea unei culturi – cultura satului etern, a satului civilizat, a satului pământean cu rădăcini în pământul țării și în sufletul oamenilor –, ci și mersul vremii, buldozerul epistemic al re-ființării cibernetice a ființei umane.

De aceea, civilizația pământească de azi este una de tip hibrid, un amestec de modernitate, avangardism, antichitate și cognoscibilitate, în care spațiile se interpătrund, interesele se ciocnesc, culturile se re-așază pe noi paradigme și, într-un fel pe noi temelii.

Unii spun că foarte puține lucruri mai vin din trecut, în schimb, foarte multe vin din viitor. Ca speranțe sau, măcar, ca iluzii. Managerii acestor timpuri sunt și ei, ca noi toți, de toate felurile. Geniali și proști, cinstiți și escroci, vizionari și orbi. Și, totuși, civilizațiile, așa cum sunt ele, merg înainte, nu înapoi, se ciocnesc în interese și converg în valori, cam spre

același orizont previzibil dar neliniștit. Biții și rețeaua le aduc, încet, încet, la același numitor.

Noua civilizație și era hipersonică

Vitezele hipersonice sunt, în aerodinamică, acele viteze care depășesc de 5-10 ori și chiar mai mult viteza sunetului. Regimul hipersonic este atunci când se atinge sau se depășește valoarea de 5 Math. Acest regim este o componentă sau o continuare a regimului supersonic. Viteza hipersonică este atinsă atunci când, în gazul de scurgere, sunt prezente reacțiile de disociere moleculară, astfel încât să se creeze plasmă. Studiarea scurgerilor hipersonice necesită tuneluri dinamice (tuneluri de vânt) foarte speciale. Aceste studii sunt necesare și foarte interesate mai ales pentru navele și capsulele spațiale care reintră în atmosferă. Separe că s-a trecut însă dincolo de acest prag, hipersonismul debutând îngrijorător, sau, poate, plin de speranțe, pe teritoriul mijloacelor de luptă: aviație, rachete, sisteme de arme complexe.

Nu știm dacă vitezele hipersonice, cele de peste 5 Math – deocamdată, asociate doar unor rachete și, experimental, unor avioane, probabil, din generația a șaptea (deși vreo două au și fost lansate ca să se vadă ce și cum, în timp ce aeronavele de luptă din generația șasea abia se află pe planșete, iar altele sunt testate în niște tuneluri de vânt) – vor fi sau nu accesibile ființei umane (în sensul că vectorii respectivi vor putea avea, sau nu, oameni la bord). Știm însă că se lucrează intens la acest lucru.

Cognocivilizația nu este ceva otova, care anulează tot ce s-a făcut până acum și conduce lumea spre nicăieri. Ea este un summum al tuturor civilizațiilor de pe Terra, iar menirea ei este aceea de a duce omul acolo unde îl duc și îl conduc toate gândurile și toate idealurile ființei umane: spre absolut, spre perfecțiune, spre armonie, spre înțelepciune și durabilitate. Sau, pur și simplu, spre nicăieri.

Vitezele hipersonice vor fi, probabil, folosite, într-o primă etapă, pentru a mări puterea militară a marilor puteri, pentru a amplifica arsenalele, pentru a amenința și, în același timp pentru a descuraja (americanii, spre exemplu, își propun să realizeze un avion hipersonic cu care să poată lovi orice obiectiv de pe Terra într-o oră). Probabil că epoca hipersonică nu va aduce nimic nou din punct de vedere al amenințării și descurajării de tip militar. Dar forța colosală pe care deja o au și care se va amplifica și mai mult în era hipersonică, va genera, probabil, un efect de convergență strategică, de amenințare universală care va rezona cu anihilarea efectivă a acesteia. Ca o rezonanță care interferează cu o altă rezonanță. Acestea nu sunt simple speculații, ci rezultate ale unor analize ale înarmărilor continue și ale efectelor posibile ale unor confruntări în super-tehnologii. Deja s-a

ajuns prea departe. Dar, atunci când drumurile converg, ca și civilizațiile, este logic, este normal să se ajungă la concluzia că ele se pot anihila reciproc. Spre folosul ființei umane și a ultimului stadiu previzibil al dezvoltării și convergenței civilizațiilor pe tera: cognocivilizația.

IMPACTUL HIPERSONISMULUI ASUPRA ARTEI STRATEGICE AEROSPAȚIALE

THE IMPACT OF HIPERSONISM ON AEROSPACE STRATEGIC ART

Nr.38

Abstract

The age at which we entered already bears the first signs of an exit from gravity and the overcoming of the borders and constraints of our non-gaseous planet. The means by which such a new dimension of our evolution to infinity or elsewhere will be put into practice have yet to be realized. These are the hypersonic weapons on board combat aircraft, the sixth generation aircraft projects, the new air-to-air missiles already in place, the ambitious plans to introduce artificial intelligence into new weapons systems, in the cyberspace and cogno-spaces. People have not yet given up, today and probably never, their dream of dominating others, of knowing and controlling everything: others the earth, the air, the planets, the sun, the light, the darkness, the universe. For this, they need, as air, hypersonicism.

Keywords: land; Heaven; hypersonicism; strategic art; Aerospace; Cyberspace;

Résumé

L'âge auquel nous sommes entrés porte déjà les premiers signes d'une sortie de la gravité et du dépassement des frontières et des contraintes de notre planète non gazeuse. Les moyens par lesquels une telle nouvelle dimension de notre évolution à l'infini ou ailleurs seront mises en pratique doivent encore être réalisés. Ce sont les armes hypersoniques à bord des avions de combats, les projets d'avions de sixième génération, les nouveaux missiles air-air déjà en place, les projets ambitieux d'introduction de l'intelligence artificielle dans de nouveaux systèmes d'armes, dans le cyberspace et les cogno-espaces. Les gens n'ont pas encore abandonné, aujourd'hui et probablement jamais, leur rêve de dominer les autres, de tout savoir et de tout contrôler : l'autrui la terre, l'air, les planètes, le soleil, la lumière, les ténèbres, l'univers. Pour cela, ils ont besoin, comme l'air, d'hypersonisme.

Mots-clefs : terre ; ciel ; hypersonisme ; aérospatial ; cyberspace ;

Introducere

Fără îndoială, am intrat deja în epoca *hiper* (hipersonică, hiperpolitică, hipereconomică etc.). Nu știm foarte exact dacă începe *Imperiul hiperismului*, așa cum susțin unii cercetători, sau dacă ne aflăm doar în anticamera lui. Cert este că trecerea de la *super* la *hiper* devine, pe zi ce trece, mai prezentă, mai pregnantă, mai activă și mai consistentă...

Primul val al hiperismului: hiperimperiul. *Hiperimperiul* – „un sistem de destructurare a serviciilor publice, apoi a democrației și, în sfârșit, a statelor și a națiunilor”¹⁴⁰ – deja a început. Acest hiperimperiu se construiește, mai exact, se hrănește, din păcate, pe toată durata acestui prim val, cu state nematurizate din punct de vedere al integralității lor, cu democrații dictatoriale, cu alterități și conflicte endogene și exogene din tot spectrul parodiei umane etc. Efectul ar putea să fie destructurarea structurilor, haosul, distrugerea. Nu numai a acestora, dar și a acestora. Pentru că, rezistența lor la globalizare, fiind identități neconsolidate, nesudate, neintegrate pe deplin, este și va fi și în continuare foarte mică. Efectul ar fi acela al transformării mapamondului într-o lume fără state, cu o piață mondială agitată și haotică, fără limite, fără morală și fără un sistem de protecție și de securitate viabil și funcționa, în care spiritul corporatist și concurența fără orizonturi, fără reguli și fără standarde, va amplifica nomadismul, fuga după un loc mai bun sub soare, sau, dimpotrivă, baricadarea în identități rebele, spiritul rebel, protestul și conflictul.

Acest hiperimperiu, în viziunea lui Attali, va fi condus de o clasă hipernomadă, care va domina lumea, urmată de o clasă virtuală care ar cuprinde manageri, ingineri, cercetători. Vreo patru miliarde de oameni, scrie Attali, vor fi, totuși sedentari și vor lucra în rețea pentru întreprinderile nomade sau localizate. Vreo trei miliarde și jumătate nu vor putea fi integrați în acest hiperimperiu nomad, ci vor trăi la limita subzistenței, adică cu doi dolari pe zi. Dar, acest tip de societate globalizată se va fragmenta și radicaliza rapid, generând *hipeconflictul*.

Cel de al doilea val: hipeconflictul. *Hipeconflictul* (un fel de război total hipersonic, hipereconomic, hiperpolitic și chiar hipercultural etc.), va distruge pur și simplu civilizația Terrei sau, poate, va curăța doar locul pentru ca viziunea optimistă finală a lui Jacques Attali să se înfăptuiască. S-ar putea însă ca, potrivit unei alte legi, extremele să se atingă, să se respingă sau să se anihileze reciproc...

¹⁴⁰ Jacques Attali, *Une brève histoire de l'avenir*, Fayard, 2006, ISBN [2213631301](#)

În acest imens mega-vortex, vor supraviețui numai și numai identitățile perfect integrate, capabile să înfrunte valurile complicate care vor veni foarte rapid și foarte violent. Așa cum a fost poporul român, în esența lui, până acum.... Să sperăm că, după această lovitură năprasnică în vârful căreia el se află, ca țintă, va fi din nou așa cum a mai fost... Și va intra cu dreptul în era hiperdemocrației...

Cel de al treilea val, este un fel de sintetizare a celor două, printr-o reactualizare a umanului: **hiperdemocrația**. *Hiperdemocrația* are la bază rețelele solidare, democrația participativă, întreprinderile relaționale, micro-creditele, inteligența colectivă, ONG-urile și chiar efectele proliferării produselor inteligenței artificiale etc. Se așteaptă ca hiperdemocrația să readucă pe Pământ omul pământean...

Aceasta este, în principiu, viziunea unui cercetător care, pe baza actualității și a analizei trecutului, a încercat să privească în viitor. Viziunea lui relevă încă odată – dacă mai era necesar – că lumea este conflictuală (pentru că așa a fost mereu, pentru că însuși Universul pe care-l cunoaștem – singurul pe care-l cunoaștem și în care trăim – este nu doar armonios și echilibrat, ci și conflictual, mai ales conflictual, conflictul fiind condiția acelui impuls care determină mișcarea și dezvoltarea). Iar această conflictualitate nu generează echilibre, ci dezechilibre. Este adevărat că și dezechilibrele duc, în cele din urmă la un echilibru relativ, dar condiția umană și însăși ființarea, ca maieutică și devenire interioară continuă a interiorității ființei umane, nu pot exclude, din interioritatea lor implicită, nici din exterioritatea lor explicită, nici din alteritatea lor necesară, nearmonia, contradicția, lupta.

Din nefericire, lumea de azi, ca și cea de ieri, nu se armonizează, ci se divide, dar nu se divide pur și simplu, ci se situează pe poziții antagoniste, în mare parte ireconciliabile și, tot în mare parte, se reconfigurează într-un format pe viață și pe moarte, adică într-un război continuu (politic, economic, social, societal, psihologic, mediatic, cibernetic, cognitiv etc.), dar gata și pentru declanșarea războiului dus cu arme de foc, oricât de perfecționate și de distrugătoare ar fi acestea. Chiar dacă un astfel de război va fi și ultimul...

Poate că nu este nevoie ca un asteroid să se năpustească din nou asupra Terrei, ca o bombă care-i va face pulberi fragila scoarță terestră și îl va readuce la condiția de gheață, apoi de foc, așa cum a mai fost cândva. Poate că nu mai este nevoie de așa ceva. Bomba se află implicit pe Pământ. Deja, amorsată. Urmează doar ca ea să fie explodată. Pentru că, de mulți ani, se lucrează, conștient sau inconștient, dar intens și chiar încrâncenat, la generarea unei astfel de situații-limită. În această viziune, confirmată de milenii și reconfirmată azi și mai profund, și mai clar, orice nouă descoperire este, mai întâi și întâi, o armă.

Nu este, desigur, o noutate. Totdeauna și dintotdeauna, omenirea s-a înarmat continuu și se înarmează continuu. Nu otova, ci pe componente, pe interese, pe grupări, pe zone geopolitice și geostrategice, pe țări și pe tot felul de alte entități și identități. Locurile de prim rang în această competiție eternă revin totdeauna marilor puteri. De aceea, ele, cât vor exista – și vor exista, probabil, mereu, iar atunci când nu vor mai exista, vor renaște –, se vor înarma, se vor război, deopotrivă, între ele și cu restul mapamondului pentru dominarea lumii, pentru folosirea la discreție a resurselor planetei, totdeauna în interes propriu. Pentru că, se înțelege, de acolo le vine și puterea.

Toate acestea sunt, desigur, doar realități coerente și reflecții contingente... Uneori, oamenii cred că pot exprima prin cuvintele pe care le vor ei ceea ce există... Este privilegiul lor... Sau iluzia lor...

Hipersonismul – o nouă treaptă a progresului, dar și a amenințării

Acest cuvânt – hipersonism – își face, treptat, dar destul de rapid și de virulent, loc în limbajul tehnologic, în cel strategic și în cel politico-militar. Presa deja bubuie de prezentarea unor experiențe și experimente privind vitezele hipersonice obținute nu doar în laboratoare, ci și cu mijloace reale. În august 2018, chinezii au anunțat că au testat o rachetă hipersonică – Starry Sky 2, capabilă să dezvolte o viteză de 7344 km/h (6 Mach), adică de șase ori viteza sunetului.¹⁴¹ Este o continuare a unui experiment realizat deja în 2014.

De această dată, racheta a propulsat un vehicul (avion) care dezvoltă o astfel de viteză și care se folosește de propriile unde de șoc pentru a fi extrem de manevrabil, urmând astfel o traiectorie variabilă, nedetectabilă și, deci, imprevizibilă. În următorii 3-5 ani, acest avion trebuie să fie capabil, în viziunea chineză, să transporte rachete balistice. O rachetă balistică obișnuită are deja o viteză de 20 de ori mai mare ca a sunetului (în straturile superioare ale atmosferei), dar urmează o traiectorie predeterminată, care o face cunoscută, deci cunoscută și vulnerabilă. Purtată de un astfel de avion, această rachetă nu mai poate fi interceptată, cel puțin potrivit primelor estimări și analize. Dar nicio tehnologie nu stă pe loc.

Și Rusia a afirmat că a realizat un astfel de experiment, iar tehnologia mijloacelor hipersonice a devenit, pentru colosul de la Est, o prioritate absolută. Rușii vorbesc de rachete nucleare hipersonice, de avioane hipersonice, de torpile hipersonice și de numeroase alte mijloace, unele

¹⁴¹ *Un missile hypersonique chinois aurait volé à 7 344 km/h,*
<https://www.youtube.com/watch?v=VC7eNlwzghQ>

dintre ele deja robotizate. Probabil că multe dintre platformele de luptă existente au fost sau sunt în curs de a fi echipate cu astfel de mijloace.

Unele dintre aceste platformele de luptă ale rușilor, inclusiv două avioane de generația a cincea invizibile pe radar, Suhoi 57 multirol, au fost aduse în Siria pentru a fi testate în condițiile războiului real. Potrivit unor date, supersonicul invizibil Suhoi 57 – singurul avion multirol invizibil al rușilor –, în afară de faptul că este echipat cu o rachetă care are o bătaie de 300 km, dispune de mai multe sisteme de arme hipersonice, așa cum rezultă din datele făcute publice. Tot aici, în Siria, la Latakia, se află, ca urmare a doborârii de către Turcia, la 24 noiembrie 2015, a unui bombardier Suhoi 24, și câteva baterii din complexele S-400 Triumf¹⁴². Evident că, strategic, operațional și tactic, n-au ce să caute aici, fiindcă nu există inamic aerian care să amenințe baza rusească de la Latakia, dar aducerea de către ruși a unora dintre cele mai performante mijloace aer-aer, aer-sol și sol-aer de care dispun, inclusiv decolarea de la bazele lor din Rusia a 20 de bombardiere strategice cu rază foarte lungă de acțiune, între care și super-bombardierul Tu-160 „Lebăda albă” arată, pe de o parte, interesul Rusiei pentru verificarea într-un teatru real de război a acestor mijloace de luptă și, pe de altă parte, acela de a arăta Occidentului noua putere militară a Rusiei reînarmate până în dinți. După părerea noastră, Rusia se află în acest război nu de dragul Siriei și al regimului Assad, ci pentru a dobândi experiența necesară pentru un viitor război... hipersonic.

Nici americanii nu sunt și n-au cum să fie mai prejos, chiar dacă propaganda afirmă că, la acest capitol al hipersonismului, America a fost, în unele aspecte, depășită. Se invocă aici și afirmația unui oficial american, care ar fi spus că, deocamdată, America nu dispune de mijloace pentru a contraataca rachetele hipersonice. „La ora actuală – ar fi declarat senatorul american James Inhofe –, noi nu putem contracara această amenințare”.¹⁴³

Unchiul Sam a realizat, cu câțiva ani în urmă, supersonicul cu decolare verticală F-35 care se află deja în dotarea Forțelor Aeriene ale SUA și a altor țări care au participat la programul F-35, inclusiv a Israelului (care le-a și folosit în misiuni de luptă reale), a testat în 2010 și 2011 două prototipuri de avioane hipersonice, iar în aprilie 2018, a încheiat un contract cu Lockheed Martin pentru dezvoltarea unei rachete hipersonice, în timp ce Boeing lucrează la un sistem de propulsie inovativă pentru acest tip de arme.

¹⁴² Sistemele S-400 Triumf au fost instalate în Siria pentru acoperirea grupului aerian rus dislocat la baza aeriană Hmeimim.

¹⁴³ *Russia, China eclipse US in hypersonic missiles, prompting fears*
<https://thehill.com/policy/defense/380364-china-russia-eclipse-us-in-hypersonic-missiles-prompting-fears>

America are tot ce-i trebuie pentru a realiza tot ce-și dorește din perspectiva războiului înalt tehnologizat și a mijloacelor de luptă hipersonice. Totuși, John Hyten, comandantul STRATCOM, ca și alții, este însă de părere că, mai degrabă, ar trebui ameliorate sistemele de radar și de sateliți deja existente, pentru a fi în măsură să exercite o apărare eficientă împotriva amenințării hipersonice.

Desigur, aceasta ar fi o prioritate, mai exact, o mică întâietate în elaborarea și punerea în operă a unor politici și strategii pentru un posibil război cu mijloace hipersonice.

E greu de crezut că americanii se vor mulțumi doar cu dezvoltarea unor mijloace pentru contracararea unei astfel de amenințări, când ei au deținut totdeauna supremația tehnologică și informațională în conceperea acțiunii și reacției în fizionomia războiului, oricare ar fi el și oricum va fi el, mai ales că, pentru americani, războiul nu este un mijloc de supraviețuire, ci, deopotrivă, o afacere și un mijloc extrem de fluid, de rapid, de flexibil și de eficient de dominare politică, economică, strategică și informațională, adică de protejare și de impunere a intereselor americane oriunde în lume.

Dar, și în acest domeniu, zarurile au fost deja aruncate. Vom vedea dacă omenirea va reuși să-și controleze interesele și pornirile violente sau va continua să se divizeze și să se radicalizeze până în clipa în care tensiunile vor exploda – așa cum explodează din ce în ce mai frecvent și mai amplu în bătăliile politice de azi –, declanșând sau dezlănțuind toate armele existente pe panoplia zeului Marte.

America și armele avansate hipersonice (AHW)

America nu stă și nu a stat cu mâinile în sân în ceea ce privește hipersonismul. Ea a dezvoltat și dezvoltă un proiect extrem de subtil și de amplu, numit arme supersonice avansate, AHW. AHW este un proiect de generare a unui vehicul hipersonic, cu rază lună de acțiune. Acest program american demonstrativ al tehnologiei AHW a parcurs deja o etapă (anii 2010-2011) și se află în faza de actualizare, experimentare și dezvoltare a acestuia. El este gestionat de Comandamentul Strategic al Forțelor Armate ale SUA (USASMDC) și Comandamentul Strategic al Forțelor Armate (ARSTRAT).¹⁴⁴

Prima testare a AHW a avut loc în noiembrie 2011. Dispozitivul a fost lansat de la instalația Pacific Missile Range din Kauai, Hawaii, pe site-ul de testare Reagan de pe insulele Marshall. Avionul a lovit precis ținta aflată la o distanță de 3700 km.

¹⁴⁴ *Advanced Hypersonic Weapon (AHW)*, <https://www.army-technology.com/projects/advanced-hypersonic-weapon-ahw/>

În acest test, a fost folosit sistemul STARS. Proiectul AHW a fost dezvoltat ca parte a unui program de acțiune promptă în cadrul unei crize globale (CPGS). Prin acest program, s-a urmărit și se urmărește realizarea unor capabilități de lovire rapidă, cu arme convenționale, spun americanii, a oricărei ținte de pe planeta Pământ, în decurs de o oră, la începutul sau în timpul oricărui conflict. În acest sens, bugetul FY2010 pentru programul AHW a fost de 46,9 milioane de dolari.

DARPA (Agenția pentru proiectele de cercetare avansată în domeniul apărării) a finalizat testele de zbor hipersonic în aprilie 2010, iar în august 2011, acestea au fost utilizate în testul de zbor AHW.

Proiectul AHW se află în sarcina Biroului de programe al SMDC din Huntsville. Sandia National Laboratories a furnizat sistemul de rapel (desprindere a treptelor) și vehiculul cu alunecare. Sistemul de protecție termică a fost dezvoltat de Centrul de dezvoltare și inginerie al armatei americane și de cercetare în domeniul rachetelor (AMRDEC).¹⁴⁵

Autovehiculul HSS al vehiculului supersonic AHW este de formă conică, cu o structură din aluminiu, titan, oțel, tantal, tungsten, țesătură de carbon, siliciu și alte aliaje, inclusiv crom și nichel. Alimentarea s-a realizat de acumulatori litiu-ion, două baterii litiu-ion și cinci baterii cu hidruri de nichel-mangan. Carburantul folosit a fost gazul de azot sub presiune.

Acest vehicul a fost conceput să acopere o rază de 6000 km, cu o precizie la țintă sub zece metri și o durată de zbor de 35 de minute. Faptul că este deosebit de manevrabil, permite evitarea zborului peste națiuni terțe, la apropierea de țintă.

Propulsia la lansare și în următoarele două trepte, a fost asigurată de motoarele Polaris A3, iar pentru a treia treaptă, de un motor Orbus.

Elementele principale ale STARS au fost: trei amplificatoare, o încărcătură utilă (HGB) și un sistem electronic de control. Cele trei boostere au fost încărcate cu 30,541 lb de propulsor, generând o presiune de 75.000 lb. Sistemul de control al altitudinii, la trecerea în a treia treaptă, a asigurat separarea sigură a sistemului HGB (purătorul încărcăturii, vehiculul final).

Vehiculul a fost în așa fel proiectat, încât sistemul de oprire a zborului (FTS) să fie activat dacă vehiculul de lansare se abate de la traiectorie. Pachetul de distrugere poate sesiza o separare prematură a etapelor de rapel (desprindere) și poate declanșa oprirea propulsiei și autodistrugerea.

După ce zborul de amplasare pe traiectorie a avionului este încheiat, vehiculul de lansare coboară de-a lungul traiectoriei pentru a cădea în ocean.

Înalta tehnologie americană, practica îndelungată și experiența strategică dobândită în războaiele lumii și mai ales în numeroasele operații expediționare, în generarea mijloacelor pentru cunoașterea, explorarea și

¹⁴⁵ *Ibidem.*

folosirea spațiului cosmic sunt argumente incontestabile ale capacității americane în epoca hipersonică. Probleme nu este dacă America va fi sau nu un actor de primă importanță în epoca hipersonică, ci aceea că nu va mai fi singurul.

Problematica hipersonismului (hipersonicismului) – ca să folosim cele două variante ale noului concept care se dezvoltă azi atât în institutele de cercetare științifică, strategică și operațională, cât și în unități, mari unități, comandamente și laboratoare, în întreprinderi și în alte instituții specializate – nu este doar una acțională, tactică, ce ține de rețeaua vectorilor și a platformelor de luptă, de rețeaua I2SR și de cea a comandamentelor, ci și una care reconfigurează efectiv un concept, care influențează și actualizează teoria și practica militară, teoria strategiei, practica strategică și, mai ales, arta strategică.

Dar, după cum rezultă din datele publicate de-a lungul ultimilor ani, se pare că și aici se va declanșa o cursă a înarmării cu mijloace hipersonice. Nu știm încă dacă ea va duce la un nou echilibru strategic, de data aceasta, de tip hiper, dacă forțele se vor unifica pentru protecția Pământului și cunoașterea Universului în care trăim, sau dacă vom mai supraviețui sau nu unui hiper-război. Dar epopeea intrării în epoca hiper pare a fi fascinantă.

Hipersonismul și arta strategică aerospațială, ciberspățială și cognospațială

Este clar că spațiul luptei, al operației de toate tipurile și al confruntărilor de orice fel s-a extins, incluzând în el componente altădată doar adiacente războiului sau logisticii războiului, cum ar fi rețelele economice și sociale, media, psiho-informația și cogniția, spațiul cibernetic și spațiul cognitiv etc., că ele însele au devenit războaie sau componente ale războiului lumii – denumit de unii hibrid, de alții nelimitat, de alții continuu, de alții mozaic, de alții oricum –, dar esența și principiile războiului nu s-au schimbat și, credem noi, nu se schimbă, indiferent prin ce mijloace s-ar duce și ce sfere de cuprindere ar avea.

Astăzi, războiul are mijloace *chirurgicale*, selective, capabile să susțină și să întrețină operații distrugătoare și nimicitoare în vârf de ac și în tot spectrul confruntărilor de pe Terra, dar și operații de influențare, de diversiune, de asasinare economică, financiară și geofizică, de la cele prin cuvinte, la cele prin arme nucleare, psihotronice, geofizice, hipersonice, cognitive sau hibride.

Nu știm dacă războiul cu arme de foc, înțeles ca folosire a unor arme de acest fel pentru punerea în operă a unei decizii politice a invadat celelalte domenii ale vieții oamenilor și comunităților, sau dacă oamenii (îndeosebi cei care dețin inițiativa informațională, economică, politică și strategică etc.)

și comunitățile au trecut, cu sau fără bună știință, la folosirea mijloacelor specifice războiului și în alte domenii de confruntare. Dar acest lucru este evident.

Nu este necesar să desfășori divizii și corpuri de armată, aviația de bombardament strategic, flote de portavioane, de nave de suprafață sau de submarine și de ce or mai fi, precum și tot ce a creat zeul Marte pe planeta Pământ, pentru a distruge o țară sau pentru a-i acapara resursele. Este suficient să impui acolo un guvern care va face exact ce-i spui. Iar dacă n-o va face, este, azi, foarte simplu să-l dai jos și să impui altul. Desigur, prin alegeri libere.

Exemplele sunt numeroase. Corporațiile și cei care le creează, le folosesc, le susțin și le întrețin pot face, azi, pe planeta Pământ, tot ce doresc. Nicio țară din lume nu are mijloacele necesare pentru a se apăra împotriva lor, atunci când efectul acțiunilor și politicilor lor este distructiv. Forța financiară și marile ei divizii sunt deasupra oricăror altor puteri, în afara acelor care le generează sau le folosesc. În ultima jumătate de secol, acest adevăr a devenit atât de evident, încât nimeni nu mai are nevoie de alte demonstrații.

Și totuși, armele nu tac. Nici cele clasice, nici cele de distrugere în masă, nici cele inteligente. Nici cele care nu vor ieși niciodată în văzul lumii.

Așa cum s-a subliniat la începutul acestui text, epoca *hiper* este epoca giga, a vitezelor cosmice pe Terra, în tot și prin tot ce există pe planeta noastră. Este încă un pas în extinderea cognospațiului, a ciberspațiului și, probabil, a tuturor orizonturilor de posibil acces spre exoplanete.

Ea produce beneficii imense, dar și amenințări imense. Între acestea, se situează și posibilitatea declanșării unui *hiper-război*. Acest tip de război poate fi secvențial sau total, disproporționat sau asimetric, vectorial sau în spectrul larg, multi-vector (economic, mediatic, cibernetic, cognospațial sau multi-secvențial etc. etc.). Un război care poate fi oricum, de la cel compus din simple hiper-acțiuni flash, folosindu-se mijloace extrem de performante, între care se situează și armele hipersonice, pentru a rezolva „chirurgical” o problemă de interes major, de interes vital, de blocaj strategic, tactic sau operațional, până la operații strategice de anvergură multi-vectoriale, multi-stratificate sau totale. Geospațiul, aerospațiul, ciberspațiul și cognospațiul sunt, deopotrivă, orizonturile noastre de areale, dar și posibile teatre de război.

Astfel de perspective și de abordări sunt și trebuie să fie flexibile și neîngrădite, întrucât potențialul creativ, iscoditor, inovativ și inventiv al omului, al gândirii umane, al vocației umane este infinit. Neîndoielnic, noua epocă – epoca hiper –, care de anunță deja chiar în orizontul acestui secol, va genera, între altele, și o extensie a gândirii strategice. O recrudescență a

reflecției, inclusiv a reflecției strategice și o redeschidere a orizonturilor zborului omului spre spații infinite sunt necesare și inevitabile.

Originalitatea gândirii strategice compacte, integrate, terestre, navale, aerospațiale, cibernetice, cognitive, pe de o parte, și, pe de altă parte, centrarea ei pe creativitate, pe extensie, pe zbor spre toate orizonturile, va deveni una dintre caracteristicile cele mai importante ale conceperii și punerii în operă a viitoarelor politici și strategii de apărare și de securitate, iar *operația strategică cognitivă integrată și operația aero-terestră și aeronavală în condițiile extinderii cognospațiului și ciberspațiului*, de care vorbeam într-un material anterior¹⁴⁶, se vor subsuma unui concept hiper, rezultat din caracteristicile noii epoci în care facem deja primii pași experimentali. Faptul că acești primi-pași se fac, în primul rând, în domeniul creării unor mijloace sofisticate de luptă, de război, de distrugere, care să echipeze masiv și intempestiv aerospațiul, nu reprezintă o noutate pe planeta Pământ.

Așa a fost mereu. Oamenii și-au dat toată silința pentru a crea, mai întâi, armele de care au avut și de care au încă nevoie pentru a se apăra de ceilalți oameni, pentru a supraviețui sau pentru a deveni mai puternici decât ceilalți, a-i domina și a le impune un anumit tip de comportament. Iar ceea ce a rezultat din cercetările pentru astfel de arme și de tehnologii, a fost și este folosit și pentru a-și ameliora propriile condiții de viață.

Universul reflecției strategice este consonant cu cel al orizontului de viațuire și de supraviețuire. Epoca hiper nu schimbă nici lucrurile și nici rânduilele, ci doar la amplifică și le supune vitezelor hipersonice. Iar aceste viteze aduc și mai mult, în prim-planul războiului, aero-spațiul, cosmo-spațiul, ciberspațiul și cognospațiul, inteligența artificială, mijloacele robotice capabile să dezvolte și să suporte vitezele hipersonice, precum și efectele lor.

Astfel, operația aeriană – devenită deja pentru foarte multe armate moderne, aerospațială – nu implică doar manevra strategică aeriană sau aerospațială esențială (cu implicarea sateliților și a dimensiunii cosmice), într-un areal dat și condiționat de capabilitatea aeronautică supersonică, ci se și aliniază la obiectivul vitezelor hipersonice – cel lovire a oricărei ținte de pe Terra în 1-2 ore, oriunde s-ar afla.

Operațiile aero-terestre și aero-navale efectuate și azi de către armatele care dispun de mijloacele necesare au extins deja războiul, teatrele de război și cele de operații expediționare efectuate și azi oriunde în lume. Totuși, în pofida sistemelor de alimentare în aer, a introducerii sistemelor C4I2SR sau ulterioare acestora, datorită razei mici de acțiune a avioanelor de toate

¹⁴⁶ *Forțele Aeriene ale României. De la războiul de Întregire Națională la perspective euro-atlantice*, Editura CTEA, București, 2017, pp. 93-101

tipurile, inclusiv a aviației de bombardament strategic (care are nevoie, adesea de multe ore de zbor pentru a ajunge la obiectiv) și a folosirii portavioanelor, astfel de manevre expediționare sunt extrem de dificile și de costisitoare. Ba, mai mult, în cazul unui război simetric – mare putere nucleară și înalt tehnologizată contra mare putere nucleară și înalt tehnologizată –, confruntarea ar fi dezastruoasă.

Probabil, la nivelul gândirii politico-militare și strategice, se speră ca epoca hiper și vitezele hipersonice să elimine aceste impedimente, aceste mari concentrări de platforme de luptă gigantice, care sunt extrem de vulnerabile, și de sisteme de arme greoaie și dificil de asamblat în același flexibil concept strategic și multe altele și să faciliteze manevra strategică esențială, fără a fi nevoie de desfășurarea unui imens arsenal de vectori-suport și de vectori-logistici.

În noua configurație hiper, este limpede că, în arta strategică, înțelegă ca putere și abilitate creativă și inovativă la nivelul conceperii și efectuării operației de anvergură și a războiului dus cu vectori hipersonici, se va revigora, în mod necesar, inteligența creativă, capabilitatea de a surprinde prin originalitatea deciziei strategice și prin modalitatea de punere a ei în operă. Inteligența artificială și robotica vor face restul.

Este însă clar că vectorul principal, în jurul căruia se va configura războiul viitorului în epoca hiper, cu toate componentele sale (aero-terestre, aero-navale, aero-spațiale, mediatice, psihologice, cibernetice și cognitive), va fi cel aero-spațial. Desigur, într-o primă fază, avionul multirol de generația a șasea, ulterior, vectorul aerian hipersonic – modulul purtat de o rachetă, el însuși fiind de tip navetă spațială cu pilot automat și scut termic cu propulsie adecvată, probabil, antigravitațională, și posibilitate de recuperare inteligentă sau de autodistrugere necesară – vor revoluționa atât doctrina cât și arta strategică.

Înalta tehnologie și tehnologia informațională, biotehnologia și nanotehnologia vor duce, în scurt timp, la realizarea în serie a avionului hipersonic, iar acesta va face, în fizionomia și filosofia războiului, cam ce se așteaptă să facă, în circulația pe drumurile publice, automobilul care se conduce singur și funcționează cu energie electrică, cu energie solară sau cosmică.

Noul concept va revoluționa tot ce există ca suport, ca vector și ca efect în toate rețelele, în toate mediile și în toate componentele. Infrastructura și îndeosebi infrastructura critică strategică, rețeaua comandamentelor, cea a sistemelor de informații și cea a platformelor de luptă se vor conforma cerințelor epocii hiper, iar spațiul luptei va fi nu doar omnidirecțional, ci și supus efectelor vitezelor hipersonice (de la 5 Mach în sus).

Într-o astfel de epocă, este de așteptat ca gândirea și inteligența umană, la nivelul politicilor de apărare și strategiilor care le pun în operă, asistate de calculator, să opereze vizionar, pe obiective mari, iar conexiunile, backup-urile și feed-back-urile să fie asigurate prin mijloace care încorporează inteligența artificială. Cu alte cuvinte, inteligența umană a decidentului strategic, operațional și tactic va fi folosită cu prioritate în generarea concepției acțiunii de nivel strategic, de nivel operațional și de nivel tactic, iar această concepție trebuie să fie ingenioasă, inedită, subtilă și surprinzătoare, ca în creația literară, spre exemplu.

Concepția acțiunii, indiferent la ce nivel s-ar elabora aceasta (nivel al deciziei politice, nivel strategic, nivel operațional sau nivel tactic, de execuție în spațiul nemijlocit al luptei), trebuie să fie originală, flexibilă, rapidă, precisă și, mai ales, fluidă și competentă. Elaborarea unei astfel de decizii este, azi, extrem de complicată și de sofisticată, chiar dacă întregul proces al elaborării ei este asistat de calculator și încadrat într-un sistem inteligent și coerent de generare.

Războiul actual s-a complicat enorm, a ieșit desul de șifonat din onoarea militară, datorită meandrelor și subterfugiilor decidenților politici, pentru care contează, adesea, exclusiv, scopul, nu mijloacele, principiile, demnitatea, respectul celuilalt și onoarea.

Într-un fel, arta militară modernă s-a întors – mai exact, a fost întoarsă – la subtilitățile artei militare a antichității, atât de clar oglindită în *Arta războiului* a lui Sun Tzî și în *Arthashastra* lui Kautilya.

În această epocă, diferențele între categoriile de forțe vor fi din ce în ce mai mici, iar vectorul aerospațial cu viteze hipersonice va echipa, probabil, toate mijloacele de luptă, dar mai ales vectorii de transport rapid la ținte îndepărtate și/sau deosebit de importante.

Arta strategică în această epocă va avea un imens spațiu de operare și de manifestare în managementul strategic al războiului, al operației și al acțiunii tactice nemijlocite, mai ales în: conceperea și generarea arhitecturii spațiilor și conexiunilor, a rețelelor și interacțiunilor din toate mediile (aeroterestru, aeronaual, aerospațial, ciberspacial, cognospacial); conceperea și generarea manevrei strategice esențiale și a flexibilității acesteia, în toate formele operației și acțiunii de luptă (acoperire, apărare, ofensivă, acțiune integrată, operație întrunită, acțiune preventivă sau preemptivă etc.). Manevra strategică esențială se bazează pe integrarea tuturor vectorilor, așa cum se sugerează și în figura de mai jos, în toate formele acțiunilor de nivel strategic, operațional și tactic, iar componenta aerospațială, în care se realizează efectiv viteze hipersonice, este una integratoare și transformatoare. Sistematizarea, complexitatea și integralitatea sunt și trebuie să fie efecte generate de această nouă dimensiune, de acest nou salt spre viitor.

În loc de concluzii

Toate analizele de până acum situează epoca hiper la cel mai înalt nivel de integrare și de dezvoltare la care a ajuns și poate ajunge omenirea. Desigur, vitezele hipersonice sunt doar o componentă a hiperismului și, de aceea, nu pot fi tratate separat de întreaga evoluția a omenirii spre un nivel superior de dezvoltare tehnologică și cognitivă. De aceea, hipersonismul este un efect al acestei noi epoci, dar și un vector al ei. El va revoluționa tot ce este mobil, chiar dacă vitezele hipersonice nu sunt suportate de straturile inferioare ale atmosferei terestre. Corpurile cerești, care intră în atmosferă cu viteze hipersonice (25.000-50.000 km/h) iau foc. Iar rachetele cosmice ca și cele balistice intercontinentale, pentru a nu lua foc în straturile inferioare ale atmosferei, sunt echipate cu scuturi termice. Fără îndoială și mijloacele aeriene care, pe anumite porțiuni ale traiectoriei lor, vor atinge astfel de viteze, vor fi echipate cu astfel de scuturi.

Este de așteptat ca astfel de mijloace să permită și chiar să impună reducerea arsenalului mijloacelor de luptă și chiar să-l esențializeze. În acest nou salt spre mâine, vectorul aerian, chiar dacă rămâne glonțul care impune și atunci când nu ucide, va recentra atenția și efortul creativ și inovativ asupra lui. El, în spațiul real, și bitul, în spațiul cibernetic, vor reconfigura nu doar conflictualitatea și războiul lumii, ci și modalitatea de a ne apăra de un posibil dezastru sau de a explora imensitatea care ne înconjoară.

CONVERGENȚA SAU DIVERGENȚA CIVILIZAȚIILOR? CONVERGENCE OR DIVERGENCE OF CIVILIZATIONS?

Rezumat

Prima întrebare care se pune este aceasta: Pe planeta Pământ, există mai multe civilizații sau doar una singură, cea a pământenilor, adică a ființelor umane? Dacă răspunsul la această întrebare ar fi unul pozitiv, atunci de ce oamenii se războiesc între ei, de mii de ani? Dacă civilizația pământenilor este una singură – cea a lor, a oamenilor –, care se divizează însă în mai multe identități sau entități civilizaționale, în funcție de sistemele de valori în care se dezvoltă o civilizație sau o identitate civilizațională, atunci de ce există divergențe atât de grave care conduc la războaie distrugătoare care îmbracă toate formele posibile, de la cele armate, la cele economice, mediatice, hibride și chiar cognitive? Încotro se îndreaptă civilizația sau civilizațiile pământene? Spre moarte, întrucât, în legea Pământului, tot ce există merită să piară, sau spre o nouă identitate? Care ar fi aceea?

Cuvinte-cheie: civilizație; civilizații; valoare; cultură; identitate; diversitate; unicitate; divergență;

Summary

The first question that arises is this: On planet Earth, are there more civilizations or only one, that of the earthly ones, that is, of human beings? If the answer to this question is a positive one, then why have people been fighting each other for thousands of years? If the civilization of the earths is a single one - theirs, of the people -, which is divided into several identities or civilizational entities, depending on the value systems in which a civilization or a civilizational identity develops, then why there are such divergences of serious leading to destructive wars that take on all possible forms, from the armed ones, to the economic ones, to the media, hybrids and even cognitive ones? Where is the civilization or earthly civilizations going? To death, because, in the law of the Earth, everything that exists deserves to perish, or to a new identity? What would that be?

Keywords: civilization; civilizations; value; culture; identity; diversity; uniqueness; divergence;

Preambul

Se spune că istoria civilizației pământene este, de fapt, istoria războaielor pământenilor împotriva pământenilor, războiul fiind starea normală a existenței umane, sublimă prin tragismul ei și tragică prin sublimul ei conflictual și tenace. În această viziune, desigur, deopotrivă, realistă și metaforică, doar păcile sunt relative, războiul fiind continuu, endogen și absolut. Funcția principală a războiului sau războaielor lumii fiind aceea de a asana societatea de propriul său rău, de sângele degradat, iar pacea nu ar fi altceva decât intervalul de timp necesar pentru acumulare de reziduuri și de a pregăti războiul următor. Pentru că, de când se știe că există lumea ca lume, totdeauna identitățile umane s-au pregătit, de fapt, pentru următorul război dintre ele. Așa cum o fac și acum. Și, probabil, cum o vor face mereu.

Până acum, războiul nu a fost suficient de puternic încât să ducă la distrugerea civilizației sau civilizațiilor pământene, dar de aici nu rezultă cu necesitate că nu este nici azi sau că nu va fi nici mâine.

Pe filosofia aceasta destul de simplistă a războiului și, mai ales, pe moartea sutelor de milioane de ostași în războaiele lumii contra lumii, pe efectele războaielor, pe laurii celor care au învins și pe lacrimile și ruinele celor care au pierdut și au dispărut (sau nu) din istorie, s-au edificat valori și blazoane implementate azi adânc în ontologia și în etosul identităților și comunităților umane, cum sunt cele de demnitate, onoare, dreptate, justiție, patrie, patriotism, curaj, spirit de sacrificiu, spirit de învingător, datorie, curaj, virtute, tragism etc. etc. Subminate azi, masiv și intempestiv, de concepte dragi, scumpe, imperative, dar lamentabil sofisticate, deturnate de la sensul lor istoric, deformat, manipulat, degradat și transformat, ca întotdeauna, în ceea ce numim *homo homini lupus*.

Desigur, entitățile și identitățile umane, concretizate în familii, comunități rurale sau urbane, în popoare, națiuni, țări, state, uniuni de state, federații, imperii, comunități religioase, comunități economice, comunități sociale, comunități profesionale și de altă natură, etnii etc. etc., dar și în negativul acestora – lume interlopă, organizații criminale, teroriste, mafiot, traficant etc. etc. –, s-au constituit, pe baza unor realități, a unor sisteme de valori pe care ele însele și le-au creat, dar, mai ales, pe baza unor interese, sublimale noastre civilizații pământene. Pentru că omul este singura ființă de pe planeta Pământ care are nu numai trebuințe, ci și interese. Interesul, spre deosebire de trebuința primară (care este o necesitate obiectivă a organismului) și de trebuința educată (care este o necesitate a creierului, a

persoanei, a omului educat, a comunității, a cunoașterii), se constituie dintr-o proiecție în viitor. De aceea, nu valoarea, ca unitate de bază a culturii, constituie cauza și mobilul acțiunii umane de orice tip, ci interesul. Valoarea, sistemele de valori și cultura, ca efecte sinergice și de sinteză ale acestor sisteme, constituie însă temelia, osatura și structura de rezistență a oricărei persoane și a oricărei comunități, indiferent de ce tip ar fi. Dar, așa cum bine se știe, valorile nu sunt conflictuale, ci doar identitare și deschise spre asocieri în sisteme de valori. Marile sistemele de valori constituie esența oricărei culturi, iar culturile reprezintă suporturile și structura de rezistență a oricărei civilizații de pe Terra.

Valoarea este ceea ce rămâne după ce totul a trecut. Cu alte cuvinte, valorile sunt produse esențiale, confirmate în timp și de timp, ale activității oamenilor, esențe care se conectează între ele, precum cărămizile într-o casă, precum izvoarele într-un fluviu, precum cuvintele într-o frază și frazele într-o operă. Valorile nu sunt conflictuale. Ele nu fac războaie, ci culturi, civilizații, oameni adevărați, omenire și omenie. *Conflictuale sunt doar interesele*. Pentru că ele constituie mobilurile acțiunii umane, iar acțiunile umane nu sunt doar consonante, ci și disonante, opuse, conflictuale. Deși trăiesc de milioane de ani pe planeta Pământ și sunt constituiți în fel de fel de comunități, oamenii nu au reușit și, probabil, nu vor reuși niciodată să transforme pe deplin și ireversibil ura în iubire, divergențele în convergențe, convergențele în armonii, armoniile în unicitate. Pentru că așa ceva nu este posibil nici în lumea oamenilor, nici în cea a animalelor și a altor viețuitoare – toate se mănâncă între ele –, nici pe planeta Pământ, nici în sistemul solar și, probabil, nici în Univers.

Dar, cu toate acestea, oamenii există, iar cei mai mulți dintre ei, câteodată, sunt chiar fericiți, comunitățile umane există, omenirea există, planeta există, iar Universul, inclusiv atunci când este vorba de Universuri paralele și de imposibilitatea comunicării între ele, nu se îndură să nu existe. Universul nostru, fizic sau nefizic, este vizibil și cu ochiul liber. Uneori.

1. Dinamismul și complexitatea civilizațiilor

Istoria omenirii este, de fapt, istoria civilizațiilor, cu tot ce au ele în ontologia, gnoseologia, logica și dinamica lor. Poate că tot ce face sau nu face omul, ca viețuitoare individuală și socială, ca om, ca ființă care ființează, ca ființă capabilă să cunoască Universul, Infinitul, Ființarea și să anticipeze viitorul, ca membru al unei comunități, este ceea ce trebuie făcut, conform legilor naturii, ceea ce trebuie împlinit, confirmat sau negat, constituit și instituit, sau, dimpotrivă, negat, respins și chiar distrus. Inclusiv Pământul este o planetă vie, cu intensă activitate geofizică, cu o conflictualitate interioară semnificativă și, la urma urmei, dăătoare de sens,

de viață și de devenire, cu un foc ce arde în adâncuri producând, chiar într-o astfel de închisoare, ceea ce produce orice foc – adică ardere, mișcare, transformare, distrugere, cutremure și cenușă, dar și energie, vivacitate și ființare, sensibilitate, trăire intensă, mistuire, valoare –, cu o scoarță de 15-60 kilometri, care abia se înfiripă, cu plăci tectonice ce plutesc mai mult sau mai puțin haotic pe o magmă de foc, cu un scut atmosferic care o apără de intruziunile meteorice și de altă natură etc. etc.

De-a lungul vremurilor terestre, omul – ca pământean sau ca devenit pământean – a suportat și suportă toate meandrele Terrei, pe de o parte, ca făcând parte din viața lui și condiționând-o integral și, pe de alta, ca ființă care, fără a nega evidența, încearcă să-și constituie propria natură fizică, psihică, ontologică, gnoseologică, logică, socială și societală, intrând chiar în conflict cu planeta care îl hrănește, îl găzduiește și îl suportă.

Această natură proprie ființei umane se concretizează, deopotrivă, în infrastructuri care sunt potrivnice naturii planetei, chiar dacă sunt făcute din materia efectivă a planetei (pământ, piatră, metale, lemn, apă, aer și foc), într-un univers cognitiv, logic, spiritual, afectiv și, mai ales, creativ, ce trece dincolo de teluric.

Este însă clar, cel puțin până acum, că omul a parcurs o mulțime de trepte civilizatoare – unele în fractali, altele care s-au strâns, precum picăturile de apă, în identități civilizatoare din pre-primitivism și până azi. Vorbim de un progres civilizator, de la epoca pietrei necioplite, la epoca computerului și a rețelelor informaționale, neuronale, comunicaționale și civilizatoare de azi. Și de care or mai fi.

Civilizația pietrei necioplite este una dintre treptele civilizatoare primare ale hominienilor, după cum scriu scrisurile, omul înțelegând (sau încă nu) că trebuie să-și prelungească mâna și puterea dincolo de propriile limite. Oricum, rămășițele unei astfel de civilizații, răspândite peste tot pe planetă, sunt sărace și nu totdeauna foarte concludente. Teoriile evoluționiste, în încercarea de a explica evoluția omului pământean dintr-un animal pământean, prin evoluția și transformarea acestuia în ființă inteligentă și gânditoare, grăiesc ce le trece lor prin cap despre coborâtul din copac, sau din maimuță, despre acel animal sălbatic care devenea încet, încet, și gânditor, și făcător de faceri etc. etc. Câți hominieni erau pe vremea aceea și cum de or fi devenit hominieni gânditori e greu de spus, sau, oricum, rămășițele unei astfel de civilizații, ca și cele ale treptelor următoare, s-au sedimentat în scoarța terestră înghițitoare de tot și de toate. Probabil că omul n-a fost vreun ierbivor, nici vreun derivat al primatelor, ci om de la început, proiectat, destinat, desemnat, binecuvântat sau blestemat să fie așa, fără să se știe, atunci, ca și acum, că el este sau nu este cu totul altceva decât un biped cu creierul mare, cu minte sofisticată și drum îmbârligat, capabil să

înțeleagă, să cunoască și să încerce să domine Universul. Pentru că așa este el făcut.

Civilizația pietrei șlefuite ar fi treapta progresivă imediată, care ar fi continuat-o pe ea precedentă, făcând din piatră nu doar un obiect de aruncat sau de prelungit mâna de culegător și percepția, ci și o unealtă care genera un modus vivendi. Din această epocă au rămas numeroase urme – tot așa, peste tot –, de unde rezultă că omul a fost de la începutul începuturilor o ființă socială gânditoare și creatoare, care trăia în comunități, fiecare cu principiile și caracteristicile ei. Dar nu așa, undeva, pe vreo vale sau pe malurile unui râu – pentru că, atât omul, cât și orice viețuitoare de pe Terra – are nevoie de apă, este de fapt 90 la sută apă (poate că ar trebui să definim omenirea ca o civilizație a apei), ci cam peste tot pe unde existau astfel de condiții de satisfacere a trebuințelor primare. Probabil că, încă din această epocă, au început și migrațiile, conflictele majore și războaiele.

Oricum, omul nu era, la acea vreme, singura ființă de pe pământ. Probabil existau și altele, inclusiv animale uriașe, așa cum au fost dinozaurii. De aceea, pentru bietul om, sau pentru bravul om, viața a fost, încă de la început, o luptă crâncenă pentru supraviețuire. Și înainte de acea ciocnire a Terrei cu un corp ceresc uriaș care ar fi făcut fragila scoarță terestră, măcinată de cutremure și erupții vulcanice, ferfeniță, distrugând, practic, tot ce exista: animal, pasăre și identitate viețuitoare, în acea vreme, și după. Dar, cel puțin până la această oră, nimeni nu știe ce o fi fost cu adevărat înainte de catastrofă. Unii spun că, în urma aceluia eveniment cosmic, ar fi apărut și satelitul natural al pământului, romantica noastră Lună, singurul satelit din câți se cunosc până acum, de proveniență endogenă, adică creat chiar de planeta în jurul căreia se învârtă (roca ei fiind identică cu cea a Terrei), ca și cum ar fi o santinelă a ei, un avanpost sau un observator tăcut, luminat de Soare și mângâiat de oceanele care, atunci când Luna ajunge în dreptul lor, își ridică apele spre ea.

În fine, ce a fost și cum a fost, vom trăi și vom vedea. Unii dintre concetățenii planetei mai cred și azi că Luna este cea mai mare dintre stele, Soarele nopții, iar Soarele, marele ei frate care face ziua zi.

Civilizația bronzului este, poate, dovada cea mai palpabilă și cea mai concludentă a caracterului cognitiv-creativ al ființei umane și al comunităților umane de pe Terra. Este un nivel eminamente cognitiv, creativ și constructiv al civilizației oamenilor. Ei nu se mulțumesc cu piatra râurilor și cu pământul arid sau roditor, cu apa, cu aerul și cu focul, cu funcția de culegător, ci, iată, descoperă și folosesc și bronzul. De aici până la computer, n-a mai rămas decât un pas. Și nici atât, pentru că, imediat, au urmat civilizația fierului, aurului, pietrelor prețioase, metalelor de tot felul și a efectelor acestora în planul conflictualității umane endogene. Această conflictualitate nu a apărut însă abia acum, ci a existat dintotdeauna, pentru

că, totdeauna, chiar și în interiorul celei mai trainice comunități – familia, tribul, satul etc. –, omul a fost nu doar legat ancestral de celălalt om, ci și diferit de acesta și chiar opus acestuia, fie în virtutea faptului că fiecare om este unic și irepetabil pe planeta Pământ și în Univers, fie datorită unei legi naturale a ecosistemelor și proceselor biologice care acționează pe Terra, potrivit căreia speciile se mănâncă între ele, dar nu și în interiorul lor. Dintr-odată, avem, deci, lupta inter-specii, care este extrem de nuanțată, și competiția intra-specie, care generează teribile confruntări chiar în interiorul unei specii.

Civilizațiile epocilor, dacă am accepta că fiecare epocă are o anume civilizație, ne-ar spune, despre un anume tip de civilizații sau despre un set de civilizații și un specific al acestora, că fiecare epocă istorică din evoluția civilizației pământenilor își are forma și conținutul ei civilizațional, ceea ce ar evidenția diversitatea evoluțiilor civilizaționale și, totodată, unicitatea lor, pentru că, oricât de haotic ar părea mersul lumii oamenilor, el are totuși un sens și o rațiune.

Civilizațiile continentelor nu sunt totalmente izolate între ele, întrucât, toate, se trag probabil, din civilizația platformei terestre inițiale, înainte de ruperea ei în plăci tectonice. Sau vin din aceeași ființă umană care a invadat sau ar fi invadat pământul, care a ajuns întâmplător pe el sau care s-a născut din interioritatea ființării ființei lui. Este însă clar că, înainte de Columb, fiecare continent avea civilizația sau civilizațiile lui, determinate de condițiile geografice, geoclimatice, bio-psiho-sociale sau de care or mai fi fost pe aceste mari platforme plutitoare pe magmă.

Civilizațiile de pe platforma asiatică se deosebesc – desigur, nuanțat – de cele existente pe continentul american, înainte ca acesta să fie descoperit de civilizațiile europene, cucerit și transformat într-un cap de pod al expansiunii globaliste a civilizației europene, în căutarea unor resurse și în exploatarea lor la discreție în folos propriu, așa cum o face și acum onorabila civilizație occidentală cu restul lumii care încă n-a reușit să se elibereze nici de fizicul ei, nici de efectele generate de expansiunea intereselor ei. Desigur, marea *civilizație sinică*, *civilizația hindusă* și *cea niponă* n-au putut fi transformate în civilizații occidentale, ci continuă să existe și să se dezvolte în propria lor esență, într-o confruntare dialectică și interactivă, în primul rând, cu civilizațiile occidentale – îndeosebi, cu cele europene și cu cea nord-americană – și, în al doilea rând, sau poate în principal, cu propriile lor interiorități. La o analiză atentă, vom constata că, și azi, în urma apariției computerului și rețelelor interactive permanente, civilizațiile continentelor nu s-au amestecat pe deplin, n-au devenit încă, toate, cognocivilizație, ci, devenind cognocivilizație, continuă să-și păstreze esența, ființând cognocivilizațional ca ele – și nu ca alții – în interioritatea lor, deopotrivă, în fractali, în complexitate, în coerență, în dinamism și, mai ales, în diferențe.

Civilizația europeană este prima civilizație expansivă de pe Terra și, de aceea, unii dintre cei care o analizează și o preamăresc n-o consideră agresoare de civilizații, ci exportatoare de civilizație și de cultură, de știință și conștiință, de valori, dar și proiectoare de interese. Ea este, de fapt, cea care a declanșat războiul civilizațiilor, pe motive de explorare, de cucerire a necunoscutului, de civilizare a lumii necivilizate etc. etc.. Toate acestea – și multe, foarte multe altele – au fel de fel de determinări și de explicații, care de care mai sofisticate, mai alambicate, mai convingătoare, mai subtile și mai arogante. Civilizația europeană nu este însă una de tip integral și integrat, nu este una de tip monolit (europenii nu s-au înțeles niciodată în nimic, n-au idealuri comune și nici interese comune, ci toți, sau aproape toți, sunt arondați la interesele marilor puteri europene), ci una care sintetizează valorile conective ale statelor (de fapt, interesele lor). Nu Europa în sine – o peninsulă a marii platforme euro-asiatice – este expansivă, ci marile state care o compun. Nu Europa în sine a generat războaiele parșive și crude pentru cucerirea Americii, nici cele două războaie mondiale, ci marile state europene care și-au dezvoltat astfel de capacități, cerute de interesele lor și numai ale lor. E drept că interesele lor sunt, într-un fel, convergente, dar să nu uităm de bătăliile franco-spaniolo-britanice de odinioară de dominare a oceanelor lumii și nici de celebra frază a amiralului american Alfred Mahan – *cine stăpânește marea stăpânește lumea* –, dată de la care a început renunțarea americanilor la doctrina Monroe și adoptarea unei doctrine de apărare ofensivă expansivă, printr-o rețea de baze militare care să asigure controlul absolut al spațiului Terrei.

Construirea celei mai puternice flote maritime din toate timpurile, cea americană – care a asigurat, împreună cu vechea stăpânitoare a mărilor, flota Marii Britanii, dominarea absolută a oceanelor lumii, desigur, nu pentru binele dezinteresat al civilizațiilor Terrei, ci pentru propriul lor interes, la care se adaugă crearea mijloacelor necesare pentru dominarea spațiului cibernetic – arată cam ce înseamnă, azi, expansiunea civilizațională de tip occidental. De aici nu rezultă că alte tipuri de civilizații puternice – cea sinică, cea hindusă, cea slavă, cea musulmană, cea niponă, cea arabă etc. – stau cu mâinile în sân și așteaptă momentul prielnic pentru a se închina noilor conchistadori cibernetici, ci, dimpotrivă, că noua formă a noului război abia se lansează pe planul interesului civilizațional, de fapt al marilor corporații și al celor care se află în spatele lor.

Civilizația occidentală este, de fapt, o noțiune care încearcă să definească, într-o formulă destul de grosieră, convergența valorilor și intereselor marilor state occidentale, care trebuie să se unească pentru a face față, în bătălia expansionistă pentru resursele, piețele și finanțele lumii, în detrimentul altor noțiuni care definesc același lucru, dar cu alți actori, sau împotriva miliardelor de sclavi ai noii ere, care trudes, cu computerul sub

braț și iluzia libertății, pe ogoarele noilor stăpâni, cei care nu vor renunța niciodată la mirajul și iluzia puterii absolute, considerând că ei și numai ei au fost născuți pentru asta.

Civilizația occidentală este descrisă în fel și chip, care de care mai sofisticat, mai scientizat și mai alambicat, iar noua epocă cibernetică – cea care deschide porțile cognocivilizației – nu face altceva decât să proiecteze într-un spațiu infinit vechile metehne ale unei lumi nesătule, dominatoare, războinică și extrem de crudă prin noile arme camuflate în conceptul de libertate și în cel de democrație.

Civilizațiile orientale, civilizațiile asiatice (civilizația niponă, civilizația sinică, civilizația hindusă, civilizația musulmană, cu civilizațiile ei turce din Asia Mică și Asia Centrală, cu cele specifice din Orientul Mijlociu și din Nordul Africii, până în zona uigură), civilizația arabă, civilizațiile slave, civilizația nord-americană (SUA și Canada), civilizațiile sud-americane (fiecare stat de acolo reprezintă o formulă specială a acestui tip de civilizație), civilizația africană (la fel de complexă și de nuanțată, ca toate celelalte), civilizația oceanică etc. etc. sunt identități culturale, spirituale, religioase, etnice, estetice, economice, sociale și societale care se individualizează nuanțat, care au sisteme de valori și patrimoniile milenare specifice, ce se intersectează și creează baze civilizaționale comune, dar fiecare dintre ele rămâne o individualitate care definește și susține o identitate clară și distinctă (de regulă, un stat, o comunitate, un areal), așa cum fiecare copac dintr-o pădure își are propria lui ontologie, ca să-i spunem așa, propriile lui rădăcini și propria sa identitate. Acest lucru a existat dintotdeauna pe planeta Pământ și chiar în Univers, iar încercarea de a face bradul stejar și stejarul plop este una cel puțin bizară, care ar putea duce fie la distrugerea stejarului și a plopului, fie la crearea unor mutanți, de vreme ce mama natură nu acceptă și nu admite combinații genetice paradoxale.

Continentele pot fi privite, analizate și înțelese, nu doar ca platforme geofizice despărțite de mări și oceane sau de linii arbitrare, fixate de oameni, după interesele lor, ci și ca identități complexe civilizaționale. În acest sens, s-ar putea vorbi și de *geocivilizații*, adică de determinări geografice și chiar geofizice ale caracteristicilor unor civilizații – de exemplu, ale celor maritime și ale celor continentale sau insulare –, foarte importante pentru a înțelege originile, caracteristicile, evoluția, durabilitatea, fragilitatea, vulnerabilitățile și, efectiv, conflictualitatea lor și, prin ele, a lumii. La urma urmei, locul sfințește omul, dar și omul înobilează sau pângărește locul.

Civilizațiile și națiunile au determinări comune – geografice, bio-psiho-sociale și societale, culturale, religioase, politice, economice, cognitive și de altă natură – și particulare sau speciale, care le individualizează și le onorează, sau, dimpotrivă, le depersonalizează și le aruncă la lada de gunoi a istoriei, deși și această afirmație trebuie luată în realitatea, obiectivitatea și

subiectivitatea ei și a celor care o relevă, o susțin și o întrețin. Însă, de regulă, o națiune este, în primul rând o identitate civilizațională (de ramură, de context, de conexiune sau de sinteză), care se formează pe un teritoriu, în interioritatea unui modus-vivendi, pe suportul unui modus cognoscendi, în timp și în patrimoniul unui sistem de valori. Fiecare națiune este o identitate istorică, culturală, socială, societală, teritorială, economică, politică și, bineînțeles, cognitivă. Și, la urma urmei, o acumulare de valori, de credințe, de obiceiuri, de experiențe, de trăiri, de victorii și de înfrângeri, de idealuri, de speranțe, de împliniri, dar și de traume, de prejudecăți, de lucruri nefăcute la vremea lor, dar care așteptă să fie făcute sau refăcute în spiritul în care trăiește acea națiune.

Se știe foarte bine că una din marile probleme ale tuturor timpurilor o reprezintă nu unitatea, ci conflictualitatea dintre state și națiuni, dată în principal de dominanța marilor puteri, de nedreptățile istoriei, de tragediile trecute, de cimitirele eroilor și marile probleme totdeauna puse și repuse, dar nesoluționate niciodată altfel decât în favoarea puterii.

În societatea omenească, tot ce există sub semnul duratei a fost câștigat sau păstrat cu sabia. Aceasta pare legea viețuirii și supraviețuirii oamenilor și comunităților pe planeta Pământ.

Azi, ca și ieri, comunitatea oamenilor se bazează pe state. Statele sunt suverane, iar organizațiile și organisme internaționale nu sunt suprastate, ci identități create de state pentru a le ajuta să gestioneze unitatea sau conflictualitatea dintre ele. În momentul când se va renunța la acest principiu, omenirea va intra în haos sau pur și simplu va pieri.

Este drept că marile puteri și, mai ales, corporațiile sau cei care se află la butoanele acestora încearcă să distrugă statele de drept (mai întâi pe cele vulnerabile, apoi și pe celelalte, pe motiv că epoca statelor și a națiunilor a trecut) și să deschidă porțile unei piețe anarhice și haotice, pe post de piață liberă, dar efectele sunt greu de imaginat. La ora actuală, finanțele, aflate în mâna unui grup restrâns de oameni, mereu aceiași, reprezintă cea mai mare amenințare la adresa civilizației de pe planeta Pământ, întrucât dictatura lor nu are nicio limită, nu acceptă nici un control și, de aceea, generează crize, haos, conflicte și războaie.

Civilizația de rețea – specifică acestor vremuri de trecere de la societatea de consum și post-consum la societatea cunoașterii – pare a fi o soluție pentru această epocă de construcție geopolitică, geo-civilizațională, intra-civilizațională și inter-civilizațională. Dar interesele de azi ale numeroșilor centri de putere și marile bătălii pentru resurse, piețe, influență și putere absolută, dominante și discreționară sunt atât de mari și de tari, încât oricând pot produce și chiar produc perturbații, nelegiuiri și dezastre. Războaiele hibride din finalul veacului al XX-lea și începutul veacului al XXI-lea, ca și înarmarea masivă a marilor puteri ale lumii, arată, în mod clar,

chiar și pentru conducătorii orbi ai statelor care și-au pierdut busola, că, sub deviza „*Si vis pacem para bellum*”, a lui Publius Flavius Vegetius Renatus, se află de fapt, esența acestui timp și a acestei lumi, care se simte fericită atunci când n-o înțelege, o uită sau se preface că nu-i pasă de ce vor marile puteri, contra-civilizațiile lumii și sceptrul zeului Marte, și nefericită atunci când o înțelege.

Hipercivilizația – o civilizație hiperimperială, adică a noului imperiu al lumii, a imperiului global, a hiperpersonismului, a hipervântului și chiar a hipercuvântului, va fi, după cum rezultă și din ce ne spune Jaques Attali¹⁴⁷, o soluție a viitorului. Acest hiperimperiu global, adică al lumii întregi, va produce o clasă conducătoare nomadă, cea mai numeroasă, care se va muta cu corturile ei hipersonice pe unde sunt resursele sau încotro o conduc interesele, iar restul oamenilor – sedentarii – vor fi sclavii și iobagii acestei noi ere. Și chiar dacă viziunea lui este, în cele din urmă, trasă spre un optimism de rețea, în sensul că va genera o revoluție care va sparge globalitatea și va genera noi identități, întrebarea tulburătoare rămâne: Cum va fi unificată și globalizată diversitatea?

Cognocivilizația pare un efect al convergenței civilizațiilor spre o epocă a universalității cunoașterii, a treptei ei epistemologice, dar tulburătoarea întrebare de mai sus rămâne tot fără răspuns, întrucât fără diversitate nu există unitate, nici unicitate, iar unicitatea fără diversitate înseamnă final de sistem și de proces și chiar moarte.

Unde se întâlnesc toate aceste civilizații? Temeliile lor – compuse din sisteme de valori non-conflictuale, așa cum sunt toate valorile lumii – vor reuși oare vreodată să creeze o temelie solidă a convergenței, sau convergența, dacă se va produce vreodată, va crea, de fapt, un suport de prăbușire, de implozie sau de moarte, așa cum se întâmplă în Univers cu stelele și cu galaxiile care și-au trăit traiul și urmează să treacă, printr-o gaură neagră, într-o altă dimensiune, într-un alt Univers sau pur și simplu în neființă, adică în neant. Dar, oare, neantul există cu adevărat? Dacă există, atunci existența lui constituie negarea uneia dintre cele mai importante legi ale naturii și anume aceea potrivit căreia, în natură, nimic nu se pierde, nimic nu se câștigă, ci totul se transformă.

2. Civilizația românească. Tragismu-i magnific și sublimu-i tragic

De ce o civilizație românească? Cum să existe o civilizație de 20, de 30 sau de 40 de milioane de oameni care trăiesc pe pământul dacilor sau pe unde i-or fi dus și încă îi duc vremurile și vremuirile? După 1990, România a

¹⁴⁷ Jacques Attali, *Une brève histoire de l'avenir*, Fayard, 2006,

suferit cea mai mare înfrângere din istoria ei milenară, după cea a dacilor din 105-106. Migrația masivă, de peste cinci milioane de oameni, cei mai mulți reprezentând forța de muncă cea mai inteligentă și cea mai calificată a României, a golit țara de creiere, de specialiști, de profesioniști și de caractere. Au fost alungați cu toții de acasă în patru-vânturile lumii, să caute un loc de muncă pentru a supraviețui, deoarece în țara lor frumoasă, bogată, industrializată și temeinic educată, au pătruns, ca la un semn, hoardele prădătoare și distrugătoare de civilizații.

Da, de civilizații și de civilizație, pentru că România, în acest miez de lume, deși s-a situat multă vreme în bătaia săgeților, bombardelor, puștilor, tunurilor, avioanelor și intereselor dușmanilor ei – imperiile vremii (Rus, Otoman și Austro-ungar) –, și-a păstrat totuși nealterate credința, cultura, înțelepciunea și iubirea pământului. Românii și strămoșii lor se află pe aceste pământuri de când există lumea lume. Ei n-au venit de nicăieri, aici s-au pomenit de când se știe, pentru că aici au fost dintotdeauna. Dacă ar avea curiozitatea, răbdarea, puterea, resursele și mijloacele necesare pentru a răscoli, în mod organizat, planificat și inteligent, în bibliotecile lumii și în documentele vremurilor, oriunde s-ar afla ele, în pământul sacru pe care-l iubesc și-l trudesce de când se știe, ar descoperi, în mod sigur, nu doar mormintele și osemintele strămoșilor, ci și secretele dăinuirii lor aici, esența civilizației lor din Carpați și de pe cursul inferior al marelui fluviu, unică în acest colț de lume, cunoscut în lăcașele sfinte ale țării ca pământ din Pământul lui Dumnezeu sau ca Grădină a Maicii Domnului.

Civilizația ancestrală românească s-a durat aici cu încăpățânarea și perseverența țăranilor – care au păstrat nealterate limba, patria și valorile ei, statornicia, încrederea și speranța, pământenescul și sufletul lui din adâncuri. Civilizația dacică n-a fost niciodată învinsă, ci doar obligată, ca și acum, să-și cedeze resursele și să treacă într-o rezistență activă, continuă și tenace, care, în cele din urmă, a contribuit semnificativ la distrugerea Imperiului Roman.

Rezistența prin civilizație și cultură la presiunile imperiale ale tuturor timpurilor reprezintă trăsătura de bază a civilizației românești dintotdeauna. Desigur, cultura ancestrală românească nu este o bibliotecă universală, nu este un depozit de citate, de citări de tot felul din cărți scrise de alții, nu este una de tip enciclopedic universal, ci una a pământului, a arealului, a unei populații sedentare, statornice și iubitoare de glie, care s-a contopit de milenii cu glia, spunând că omul sfințește locul și pământul înnobilează ființa. Iar această cultură a spațiului plin, a spațiului suficient, cald și roditor – fundamentul civilizației românești – s-a păstrat până azi. Și se mai păstrează încă în sufletul, în inima și în creierul celor care mai au încă rădăcini. Poate că esența culturii și civilizației omenești nu este doar fundamentul pământ, spațiu plin, dumnezeiesc, ci și limba pe care o vorbim,

gândul pe care-l gândim, casa pe care o prețuim, locul pe care-l binecuvântăm și sfințim, sufletul în care ne întoarcem mereu când vremea este rea și lumea ticăloasă.

Limba română nu este o limbă hibrid, nici o limbă împrumutată sau furată de pe la alții – de la romani, de la francezi, de la turci, de la bulgari sau de la tot felul de venetici –, ci o limbă a spațiului plin, a pământului cald, a țaranului care trudește ogorul și se sfătuiește, în liniște cu vecinul, a femeilor care pun încă țara la cale pe băncile din fața porților din satele românești, care încă mai există, care nu s-au cosmopolit, care nu s-au upgradat (iață, folosim și noi acest neologism IT) la vremurile de azi, încă „limba vechilor cazanii, pe care-o plâng, pe care o cântă pe la vatra lor țărani”, cum scria poetul în 1917, anul pre-întregirii neamului. Este o limbă nu doar extrem de precisă, de echilibrată și de tandră, ci și suficient de flexibilă, de deschisă, de receptivă la cuvinte călătoare, la nou, la frumos și la inteligent.

Limba română asimilează cuvinte fără să se deformeze, păstrându-și, de milenii, esența, structura, echilibrul, consonanța, frumusețea, subtilitatea, umorul, inteligența și, mai ales, stabilitatea, acuratețea și frumusețea.

Civilizația românească nu seamănă cu niciuna din cele care ne înconjoară. Este unică, irepetabilă, rezistentă și tenace, specifică unui neam multimilenar, fundament indestructibil până azi al lui și al dăinuirii lui pe aceste pământuri râvnite de toată lumea și ciuntite sau sfărțecate mereu de cei care ne-au năpădit și ne-au asuprit, fără a ne stăpâni vreodată. Este o civilizație profundă, subtilă și tragică, supraviețuitoare prin milenii, cu credință în Dumnezeu și în destinul ei pe acest pământ.

Potopul de acum șase milenii n-a spulberat-o, ci doar a trecut în legendă, pământul nu s-a înrăit și oamenii care-l iubesc și-l sfințesc n-au putut fi clintiți niciodată de la locul lor.

E drept, astăzi, ticăloșia, prostia, îngâmfarea, imprudența și slugărnicia gunoaielor care au ieșit la suprafață după marea revărsare din decembrie 1989, pe care unii au numit-o libertate, alții democrație și intrare triumfală și sângeroasă în economia de piață, au luat frânele și au gonit ca orbii (orbi și sunt!) spre capcanele și prăpăstiile de care poporul român și civilizația lui s-au ferit totdeauna de-a lungul secolelor și mileniilor, păstrându-și nealterate vatra, sufletul, ființa și esența.

Dar să sperăm că și vremurile astea vor trece, cel puțin pentru cei care vin. De aceea, șansele de supraviețuire civilizațională românească în acest vortex european fără orizonturi și în acest taifun hiperimperial mondial fără cap și fără coadă, deși sunt minime, există totuși, atâta timp cât românii vor mai avea capul pe umeri și creierele la locul lor.

3. Vicierea, degradarea și posibila distrugere a civilizațiilor

Actualele civilizații ale planetei, care converg, încet, încet, spre forma lor cognocivilizațională, suferă, deopotrivă presiunile distructive contra-identitare ale ciberspațiului și cognospațiului, concomitent cu agresiunea intempestivă a globaliștilor, oportuniștilor și creierelor orbite de strălucirile înșelătoare ale puteri absolute. O mână de oameni – în general, bătrâni (dar nu suficient de înțelepți, așa cum sunt, de regulă, bătrânii acestei lumi), bogați, fanteziști, imoralisti, lacomi și lipsiți de orice măsură – își imaginează că, din turnul lor de fildeș financiar hipersonic și hipervânt, pot conduce discreționar lumea, Pământul, sistemul solar și Universul, spre binele globalist universal pe care-l proclamă, gândindu-se bineînțeles nu la binele bun, ci la binele lor orgolios și tenace.

Această viziune globalistă, hiperglobalistă și contra-realistă se bazează, totuși, pe ideea convergenței civilizațiilor, dar nu prin armonizarea lor într-un complex multicivilizațional bazat pe cunoaștere, înaltă tehnologie și interesul planetar și cosmic al pământenilor, ci pe pohta hulpavă de a forța dominanța de turn, de stăpâni și nu de slujitori ai armoniei universale și interesului vital al omenirii.

Evident, civilizațiile nu pot rămâne sine die la forma lor de-acum. Totul, pe lumea aceasta, inclusiv marile areale civilizaționale, progresează, se apgradează (actualizare pozitivă, progresivă), se degradează, se transformă. Pentru că acestea sunt legile universului în care trăim.

Apgradarea (actualizarea) nu este însă doar lineară și pozitivă, ci și vălurită, negativă, nelineară și chiar imprevizibilă. Mai mult, concomitent cu aceasta, are loc și o degradare pe măsură. Această degradare civilizațională este, deopotrivă, endogenă, de sistem și de proces, în sensul că tot ce există merită să și piară, și exogenă, în sensul că ea nu este condiționată doar de factori interni, ci și de factori externi, cei mai mulți dintre ei fiind inter-civilizaționali sau extra-civilizaționali. Acești factori externi reprezintă fațeta exogenă a degradării și ea constă, de regulă, în presiunile și conflictele dintre interesele unor grupuri care fac parte din diferite civilizații, considerând că reprezintă și slujesc până în pânzele albe, adică inclusiv prin folosirea armelor, interesul civilizațional (interes care este, de fapt, al lor), pus sub blazon civilizațional. Spre exemplu, unii consideră că unul dintre interesele vitale ale civilizației occidentale este să agite, prin fel de fel de diversiuni, identitățile civilizaționale arabo-musulmane, determinându-le să se războiască între ele. Desigur, pentru a scăpa de presiunea lor.

Referitor la civilizația românească, interesul semnificativ, ca să nu spunem principal, al civilizațiilor din jurul nostru este acela de a contribui, de a încuraja, de a susține și întreține tensiunile interioare din clasa politică

românească, de a încuraja extremismele, de a obține (prin cumpărare) cât mai mult teritoriu din teritoriul românesc, de a încuraja migrația românească și promovarea în funcții de conducere a elementelor antiromânești din România, alogene sau nu, de a susține și întreține politica euroregiunilor (care este, în multe privințe, anti-națiuni și anti-state), politicile globaliste, corporațiile, ONG-urile antiromânești etc. etc.

Unul din cele mai crude și mai tragice aspecte ale războiului anti-civilizațional împotriva României – pentru că, efectiv, este vorba de un astfel de război – este, în afară de forțarea până la paroxism a migrației inteligenței, creierelor și forței de muncă românești înalt calificate sau în plină putere peste hotare, ceea ce echivalează cu uciderea demografică, economică și educațională a țării sau măcar cu degradarea ei extrem de gravă – vânarea și prostituarea fetelor române, îndeosebi a adolescentelor și minorelor, uciderea lor și proliferarea rețelelor ucigăse de prostituție și degradare a ființei umane în așa fel încât, orice s-ar face, să nu mai poată fi controlate, stopate și anihilate în timp real. Pentru civilizația românească – cea care și-a protejat dintotdeauna fetele –, aceasta reprezintă o lovitură de grație, cu efecte în plan demografic, educațional, politic, economic, etic și religios pe termen lung. Ancheta în desfășurare a oribilelor crime de la Caracal arată cam cum se prezintă acest fenomen, cât de greu este să-i identifice încrengăturile, faptele, cauzele și efectele și cât de greu va fi să fie repuse iarăși în drept și în fapt, respectul față de sine, protecția fetelor – comoara oricărei identități omenesti, a oricărei comunități, a oricărei națiuni și, la urma urmei, a lumii întregi.

Faptul criminal abominabil de la Caracal arată unde s-a ajuns, care este nivelul de degradare a ființei românești, a valorilor acestei națiuni răbdătoare și înțelepte, a acestui pământ ocrotit totdeauna de Dumnezeu, a sufletului nostru grav rănit de asasinii politici, economici, financiari și morali ai acestei lumi ticăloase și obscene.

La rândul ei, civilizația arabo-musulmană, deși este foarte departe de a fi unitară, susține și întreține, prin cercurile și organizațiile ei extremiste, teroriste, războinice sau de care or fi, migrația masivă musulmană în Uniunea Europeană, mai ales în marile capitale europene, între altele, și pentru a submina din interior și chiar din temelii această civilizație puternică și dominatoare, responsabilă, în opinia liderilor arabi și musulmani, mai ales a extremiștilor, de toate relele planetei, inclusiv de degradarea iremediabilă a condiției umane.

Degradarea exogenă a civilizațiilor planetei Pământ nu vine din cer sau de la extraterestri, ci tot din interioritatea ei, din modul nedrept, fraudulos și arogant de ființare a Puterii și de desființare a înțelepciunii, a bunei măsurii, a respectului, a principiilor care generează structurile de rezistență ale civilizațiilor, adică valorile lor perene.

Nu intrăm aici în detalii, pentru a nu stârni polemici absurde, troiene și grav virusate ale acestui timp fără de timpuri. Dar degradarea are foarte multe fațete, unele dintre ele nebănuite de perverse.

Degradarea prin progres, de exemplu, deși pare un non-sens, este cât se poate de actuală, de realistă și, mai ales, de primejdioasă. Progresul tehnologic și informațional al omenirii, rețeaua și informația în timp real, comunicarea directă, prin imagine televizată, prin Internet sau prin oricare dintre rețelele care împânzesc lumea, promovează și chiar instituie, extrem de rapid și de agresiv, alienarea prin socializare de rețea, înstrăinarea endogenă, însingurarea și desocializarea socialului, linearizarea și robotizarea ființei umane, reintroducerea unui nou tip de sclavie, de închisoare și de interdependență înrobitoare, nu doar prin dependența de calculator și de rețea, ci și prin generarea și regenerarea, minut de minut, a unei mentalități de tip corporatist, ieșire peste limite, peste frontiere și intrarea într-un alt tip de grilaj, de țarc și de robotizare, care nu numai că nu produce imediat efecte frustrante, dar are și darul de a crea iluzia nemărginirii, a ieșirii din orice limite, inclusiv din cele ale reproducerii ființei umane, a valorilor ancestrale și *modus-ului vivendi* al speciei. Progresul fără morală echivalează cu perversitatea ieșirii din valorile perene ale ființei și ființării umane. Dar acest lucru nu se vede prin rupturile blugilor fetelor sau prin scălbăielile numite dans din localurile de noapte.

Degradarea prin regres este un alt tip de degradare și anume cel cunoscut din 1990 încoace de frumoasa noastră țară. De la reactorul nuclear s-a ajuns la un laser care produce știință și cunoaștere, dar nu material pentru centralele nucleare, de la faimoasa IMGB s-a ajuns la niște minuscule ateliere meșteșugărești, care nu produc mașini grele, transformatoare, ca Electroputere (și ea ucisă definitiv chiar în acesta zile), locomotive electrice, de la faimoasele noastre uzine de unele agricole, s-a ajuns la importul acestora, de la cercetarea științifică agricolă, cu rezultate de faimă mondială, s-a ajuns la agricultura cu sapa, de la un sistem educațional, care înnobila creierele națiunii, s-a ajuns la 40 la sută analfabetism, de la universitățile care produceau elite, s-a ajuns la universitățile care acordă diplome și titluri de tot felul, de la excelență, s-a ajuns la incompetență, de la înrădăcinare trainică, milenară, s-a ajuns la emigrație și deșrădăcinare, de la moralitate, la imoralitate, de la respectul legii, la crimă împotriva legii, de la igienă și cumințenie sexuală, s-a ajuns la mocirlă sexuală, prostituție și la crimă abominabilă împotriva copiilor etc. etc. De ce s-au petrecut toate astea, este greu de spus, de înțeles și, mai ales, de justificat și de acceptat. Dar ele au afectat grav civilizația omenească, dar nu izolat, ci în trendul european și internațional.

Traficul de droguri, de arme, de substanțe interzise și de carne vie, prostituția, rețelele mafiot, criminalitatea transfrontalieră, cea economico-

financiară, ca și terorismul și războaiele fără limite, sunt acte ale degradării grave în spațiul civilizațional, deși progresele tehnice și științifice au atins, azi, cote și performanțe fără precedent.

Dar civilizația tehnologică și informațională nu este totdeauna, așa cum se vede și cu ochiul liber, direct proporțională cu moralitatea economică, socială, financiară și, la urma urmei, umane, ci, dimpotrivă, parcă încurajează și mai mult perversitatea, degradarea ființei umane, înstrăinarea, noua sclavie și, în cele din urmă, nefericirea.

Degradarea endemică pare a fi tragismul acestei lumi de șapte miliarde și jumătate de oameni, dintre care doar 10 la sută dețin puterea puterii și frâiele bolidului care se îndreaptă cu viteze hipersonice spre un posibil dezastru la ciocnirea cu pragul de suportabilitate al umanității. Actualul sistem economic și financiar, atât de laudat de toți cei care sunt dispuși să fie papagali, este unul cancerigen, bolnav mintal, economic, social și moral, care nu poate genera securitate, stabilitate și prosperitate pentru întreaga populație a planetei, ci doar pentru câțiva dintre cei cu steaua în frunte. Și nici pentru aceștia. Pentru că averea nelimitată nu produce fericire, ci imposibilitatea fericirii.

Sunt multe teme care ar trebui să ne frământa viața, creierii, sufletul și gândul privind degradarea civilizațiilor: degradarea prin modernizare; degradarea prin primitivizare; degradarea prin viciere și destrăbălare; degradarea prin convergență; degradarea prin divergență.

Este însă foarte clar că, în viitor, convergența civilizațiilor poate duce la unitate, la armonie sau la distrugere prin implozie, în timp ce divergența civilizațiilor duce mai totdeauna la unitate în sisteme de valori și la conflict de interese. Acest conflict îmbracă toată gama cunoscută până azi, de la opoziție la război total.

Desigur, lumea în care trăim progresează vertiginos spre noua civilizație – cea a cunoașterii –, dar se și degradează vertiginos, căzând mereu în lăturile propriilor sale limite, vicii și perversități. Se pare că, în esența lui, omul nu este chiar așa de sfânt pentru om, ci, mai degrabă, lup pentru om. Altfel nu s-ar înarma ca un nebun, ci s-ar închina la cele sfinte, producând doar fericire și binecuvântare. La o astfel de afirmație, zâmbim cu toții, întrucât nu din armonie universală se naște adrenalina și acțiunea eficientă, ci din conflict. Se pare că de aici decurg și cele rele, dar și o anumită toleranță față de cele bune. La urma urmei, și civilizațiile merită să piară, pentru a permite altora să le ia locul.

Concluzii

Nicio civilizație de pe planeta Pământ și, probabil, din univers nu este bătută în cuie. Toate apar, trăiesc și mor sau, dacă este posibil, devin, adică

se modernizează, se actualizează, își schimbă sângele, rărunchi și îmbracă o haină nouă. E drept, haina poate fi de lup, de urs, de iepure, de viezure sau de om, depinde de ce anume trebuie să acoperă, să protejeze sau să ascundă.

Civilizațiile pământene de azi sunt civilizații însângerate, deopotrivă victime sau criminale, sublime sau tragice, unele de piatră, altele fluide, unele ofensive altele defensive, unele morale altele imorale, dar în niciuna dintre ele nu există nici sânge pur, nici mocirlă pură. Poate că toate vor da socoteală în viața de apoi, în fața Domnului, a Timpului sau a propriei Conștiințe, n-avem de unde să știm asta. Ceea ce știm însă precis este faptul că noi, oamenii, trăim în interiorul acestor civilizații, ele sunt ca noi și noi suntem ca ele și, de aceea, trebuie să le iubim, să le slujim, să le prețuim și să le apărăm. Chiar dacă suntem oameni și nimic din ceea ce este omenesc nu ne poate fi străin.

STRATEGIA ÎNGRIJORĂRII

CARE STRATEGY

Rezumat

La politică și la fotbal toți ne pricepem. Este știut de când lumea! Dar la strategie? La strategie și mai și! Mai ales că sună frumos, interesant, impresionant acest cuvânt: STRATEGIE. Orice se poate pune sub această căciulă imensă. Pentru că strategia se ocupă cu războaiele, nu? Iar războaie, slavă Domnului, avem de când e lumea. Tot felul de războaie. De regulă, calde, fierbinți, distrugătoare. Ca lava vulcanilor din epoca de piatră. Există însă și unul... rece. Unul singur. O amenințare reciprocă de o jumătate de secol, un ghem de probleme cât globul pământesc, care a cumulat filosofia tuturor războaielor la un loc și încă ceva în plus, cu totul și cu totul necunoscut până în acest secol: descurajarea nucleară, perspectiva autodistrugerii totale. Și încă ceva și mai și. Ieșirea din orice limite, extinderea în spațiul economic, social, cultural, informațional, cibernetic, cognitiv. În epoca hipersonică, în care abia am intrat, se va declanșa, probabil, hiperismul, hiperconflictul și, mai ales, hipercuvântul.

Cuvinte-cheie: război; strategie; îngrijorare;

Summary

In politics and football we all know each other. It has been known since the world! But what about strategy? To strategy and even more! Especially the word sounds beautiful, interesting, impressive: STRATEGY. Anything can be put under this huge cap. Because strategy deals with wars, right? And wars, thank God, we have had the world since. All kinds of wars. Usually hot, hot, destructive. Like the lava of the volcanoes of the stone age. But there is one ... cold. Only one. A mutual threat of half a century, a range of problems as the world globe, which has combined the philosophy of all wars in one place and something extra, with everything and everything unknown until this century: nuclear deterrence, the prospect of total self-destruction. And something more and more. Exit from any limits, expansion into the economic, social, cultural, informational, cybernetic, cognitive space. In the hypersonic age, when I have just entered, it will probably trigger hyperism, hyperconflict and, especially, hypercourse.

Keywords: war; strategy; concern;

Cum, adică, strategie a îngrijorării? Există decizii politice care au nevoie de o astfel de decizie? Cine și de ce și-ar propune să îngrijoreze pe cineva? Sau să se îngrijoreze pe al însuși? Cum poți să planifici așa-ceva? A fost el planificat doar pentru a produce îngrijorare? Și, de aici, alte și alte întrebări. Războiul Rece a fost o realitate, este o speculație, o metaforă, sau doar un concept? Și, dacă a fost o realitate, un fapt, care sunt, acum, după 30 de ani de la prăbușirea comunismului din Europa, rezultatele confruntării beligeranților? O victorie pentru unii și o înfrângere pentru ceilalți? Sau mai multe victorii și tot atât de multe înfrângeri? Numai victorii? Numai înfrângeri? Sau și unele și altele? Războiul rece a fost chiar așa cum se spune, rece, sau a produs, peste tot și peste toate, în afară de o mie de dușuri reci, și o mulțime de dureri de cap și de probleme fierbinți? Înainte de a trage linia și a aduna ce a fost și ce nu a fost, ce a fost rău și ce n-a fost prea rău în această ultimă jumătate de secol, ar trebui, poate, să ne aducem aminte că lumea nu a început cu noi și nici cu războiul nostru rece, nu s-a sfârșit o dată cu încheierea Războiului Rece și nu se va sfârși nici cu războierile opiniilor, iluziilor, confuziilor sau speranțelor noastre. Când am venit pe pământ, noi am găsit această lume aproape așa cum e ea acum și o s-o lăsăm tot aici, când nu vom mai fi, așa cum am găsit-o. De aceea, un război nu poate schimba mare lucru pe acest pământ. Cel puțin așa a fost până acum. Și, probabil, tot așa va fi și de acum înainte. Cu atât mai mult cu cât, acum, războiul (așa cum îl știm noi) nu mai este chiar instrumentul cel mai eficace în realizarea unor obiective politice. Succesul politic în relațiile internaționale nu se mai obține numai în urma victoriei sau înfrângerii pe câmpul de luptă, într-o bătălie decisivă. Războiul rămâne doar unul dintre instrumente. Dar și acesta își schimbă radical fizionomia, devine altceva. Mai sunt și altele, deosebit de eficiente în epoca în care ne aflăm: diplomația, forța economică, presiunile economice, mass media, forța organismelor internaționale etc. Armatele au devenit foarte costisitoare și, de aceea, soluțiile militare în rezolvarea unor probleme nu sunt totdeauna agreate nici de opinia publică, nici de factorul politic. Desigur, această aserțiune nu are valoare universală.

Aici ar fi nevoie, totuși, de o delimitare. Una este să folosești forța militară pentru a impune un interes, pentru a rezolva o problemă în care tu ești interesat și cu totul altceva să folosești forța militară pentru a răspunde la un atac armat, pentru a-ți apăra țara. Dar și această noțiune – „a-ți apăra țara prin forța armelor” – devine, cumva, în anumite medii, discutabilă. Ce înseamnă „a-ți apăra țara prin forța armelor”? Este aceasta ultima soluție? Este unica soluție? Împotriva cui? În ce situație? Aproape toate țările din Europa – inclusiv cele vecine cu noi și cele aflate în zona noastră de interes – au declarat că nu au inamici nominalizați și nu se consideră inamic pentru

nici o altă țară. Cele mai multe au declarat că sistemul lor de apărare este împotriva unui potențial inamic, dar inamicul respectiv nu este nici definit, nici localizat. De aceea, mai peste tot se vorbește de o apărare spre toate orizonturile, omnidirecțională. Dar, în situația în care nu există inamic, sistemele naționale de apărare – sistemele de apărare, în general – mai au oare vreun sens? Logic, potrivit premiselor de mai sus, armatele ar trebui desființate, în locul lor introducându-se instituții ale armoniei universale, ale încrederii generale, sau, până una-alta, o armată internațională, puternică și suficient de mare, pentru a interveni acolo unde apar tensiuni. Știm însă cu toții că nu există și, poate, nici nu va exista armonie universală. Așa ceva nu se poate. Deocamdată. Țările au declarat că nu au inamici. Este corect. Nu au de-a adevăratelea, pentru că, în timp de pace, țările se află în raporturi de colaborare sau de necolaborare, se supun legilor păcii care nu acceptă beligeranța. O țară este inamic pentru o altă țară numai și numai în timp de război. Or, deocamdată, nu există un război, în sensul consacrat al cuvântului, de confruntare armată directă. Deși o confruntare există. În planul pregătirii și al dotării cu arme, în constituirea alianțelor și a sistemelor de securitate, în lucrurile nespuse și nescrise despre parametri pe baza cărora se alcătuiesc planurile militare (planificarea apărării, pregătirea cadrelor și a trupe, a populației, a teritoriului și a economiei etc.). Fiecare țară își evaluează cu multă grijă amenințările posibile – nemijlocite, imediate, directe, pe termen mediu și pe termen lung, din interior și din exterior – și, pentru contracararea lor, își ia măsurile pe care le consideră necesare. Amenințările nu sunt numai de natură militară. Cele de natură militară ne interesează și pe noi, militarii. Dar nu numai pe noi. Amenințările sunt însă foarte complexe și prolix: economice, demografice, culturale, în domeniul informației etc. Unele vin din milenii, altele au apărut recent, ca tendințe. Unele sunt, deci statornice, țin de structura geostrategică a zonei, altele sunt foarte flexibile și extrem de dinamice. Facem noi oare diferența cuvenită între amenințare și competiție, între amenințare și risc, între amenințare și prejudecată, între amenințare și teamă? Poate că da, poate că nu. Oricum, lucrurile acestea nu sunt foarte simple. Nimeni nu deține monopolul asupra lor. Prin alte părți, există institute strategice care se ocupă de astfel de analize și prognoze, care reunesc oameni de știință din toate domeniile. La noi, fiecare se pricepe la toate. Există oameni din spectrul politic al României care se avântă cu nonșalanță în analize și prognoze strategice, când ei, de fapt, știu ceva foarte vag despre acestea, despre armată, probabil de prin presă, din vreo carte sau din povestirile sergenților și ale soldaților. Spre exemplu, domnul Berceanu a și emis judecăți atât de categorice și atât de exacte că mă și întreb de ce mai avem noi Academie de Înalte Studii Militare (Universitate Națională de Apărare, după denumirea de azi), Colegiu Superior de Stat Major (sau cum s-o mai numi azi, pentru că avem

darul de a schimba toată ziua denumirile instituțiilor, după cum bat vânturile), institute de cercetări, inclusiv în domeniul strategiei, dacă problemele strategice ale armatei sunt atât de simple și la îndemâna tuturor? Dumnezeu nu știe (nici atunci când a debitat acesta verbe, nici azi și, probabil, niciodată) că, pentru țările mici și mijlocii, care nu vor accede niciodată la nivelul tehnic 0 al descurajării, exprimat prin forța tehnologiei și finanțelor, adică prin aplicațiile militare ale unei științe foarte elaborate, capabilă tehnic și financiar să exploateze domeniile cele mai avansate (General André Baufre), și vor rămâne la nivelul 2 (armament ieftin, puțin sofisticat, produs al industriilor naționale de apărare, dar competitiv pentru tipul de război total), serviciul militar obligatoriu este o modalitate de pregătire a nației pentru război și de menținere, la nivelul întregii populații, a responsabilităților care-i revin pentru apărarea țării. Deci, serviciu național, domnule Berceanu, nu „pifăneală inutilă”. Pifăneală îi zic soldații și sergenții neinstruiți. O armată profesionistă este foarte bună, este excelentă, dar cine ne dă nouă oare permisiunea să lipsim cetățeanul român de dreptul lui la responsabilitatea apărării țării? Dacă ar spune-o vreo fetișcană pe care o deranjează numele de caporali și de soldați – eroi de război – care s-au dat unor străzi, ar mai fi o scuză, dar când o spune un parlamentar, mi se pare că nu este totul în regulă. Desigur, există încă multă durere și amărăciune în relațiile dintre unii gradați și unii soldați, prin unele unități, dar, de aici și până la a denumi Armata Română „pifăneală inutilă” mi se pare cel puțin o atitudine neatentă.

Vreau să spun că strategiile nu se elaborează de oameni care nu stăpânesc domeniul, la o discuție de tipul celei publicate în acel ziar, la o țigară, pe coridor, sau între două alte activități. Strategia este un rezultat al unor analize foarte elaborate, ani și ani, și cere foarte mult. Decizia, aici, la acest nivel, poate fi catastrofală sau genială. Pentru că ea implică deopotrivă organizarea armatei, înzestrarea, elaborarea concepției de securitate și de apărare națională, conceperea și realizarea unui sistem de apărare națională. Or treaba aceasta nu se poate face fără să ai prognoze politice, economice, demografice, strategice pe termen lung. Politica, într-adevăr, este flexibilă, deși obiectivele ei în ceea ce privește securitatea și apărarea națională nu se schimbă de la o zi la alta, iar armata, prin costurile imense pe care le incumbă, prin sistemul de pregătire, prin nevoia de stabilitate și de limpezime morală, nu se poate schimba atât de ușor. Ea nu se schimbă, de fapt, niciodată. Își poate moderniza structurile, își poate adapta concepția de instruire și de înzestrare, dar, ca instituție, ea trebuie să rămână aceeași. Or, vorbele aruncate în doi peri, opiniile neavizate, ca să nu mai vorbim de măsurile iresponsabile care se iau uneori, sau cele care ar trebui luate și nu se iau la timp (a se avea în vedere dotarea armatei pentru campania anului 1916) au efecte dramatice. Un antrenor neavizat, înfumurat și incompetent

poate distruge, într-un singur sezon, și cea mai competitivă echipă de fotbal. Așa se poate întâmpla și cu o armată atunci când nu sunt ascultați specialiștii, iar unii politicieni ajung la concluzia că ei se pricep nu numai la fotbal și la zboruri planetare, ci și la strategie.

Și în ceea ce privește conceperea și ducerea războaielor, se pare că ne aflăm în debutul unei noi epoci. Arta militară a timpului modern este influențată masiv, ca întotdeauna, de forța tehnologiei. Pericolul nuclear, apariția sistemelor de arme de înaltă precizie, grație computerului, au pulverizat în mii de bucățele războiul global de tip mondial care este un război masiv, greoi, imposibil de evaluat și de ținut în frâu. În sfârșit, s-a ajuns la un asemenea nivel de dezvoltare a armamentelor, încât forța extraordinară a armelor, într-un război de tip global, nu mai prezintă un avantaj pentru cineva, ci o amenințare pentru toți. Din faptul că războiul global, mondial nu mai este astăzi posibil (sau, în orice caz, verosimil), nu rezultă cu necesitate că pericolul ar fi dispărut sau că amenințarea s-ar fi diminuat, ci doar că ele, amenințările de azi, sunt foarte diversificate. Este o reacție la reacție, o încercare de strecurare prin urechile acului, de scăpare de sub control. Omenirea nu și-a realizat încă mijloacele necesare pentru controlul războiului de tip global. A găsit însă unele modalități de a sesiza și a spune câte ceva despre monstruoșitatea unei astfel de confruntări, ceea ce face ca un război mondial să fie, azi, mai puțin probabil, dacă nu chiar imposibil. Ca întotdeauna, țările foarte puternice sunt nevoite să-și asume responsabilități. Spre deosebire de alte vremuri, azi, aceste responsabilități sunt foarte mari. Ele sunt direct proporționale cu amenințările și au ca obiectiv principal gestionarea sau, cu un termen mai precis și mai la modă, managementul zonelor și situațiilor de criză.

Să încercăm o trecere în revistă a câtorva din aceste foarte numeroase amenințări și, de aici, a îngrijorărilor care ne frământă azi pe toți deopotrivă. Se menține încă – și se va menține mereu – *amenințarea unui conflict nuclear major*. Este adevărat, îngrijorarea declanșării lui ca urmare a tensiunilor între cei mari, între cei puternici, s-a diminuat simțitor, o dată cu încetarea Războiului Rece. O îngrijorare mare a fost înlocuită însă cu numeroase altele care, însumate, nu sunt mai mici. Armamentul nuclear poate fi produs aproape de oricine (tehnologia lui nu mai este de multă vreme un secret) și poate fi folosit de oricine (țări interesate, dar și grupări teroriste, indivizi dezaxați psihic, forțe extremiste puse în imposibilitatea de a riposta altfel etc.). Controlul asupra acestor amenințări nucleare disipate, înmulțite, diversificate este foarte greu de exercitat. În afară de o agenție internațională pentru energie atomică (AIEA), nu prea mai există altceva, adică alte forțe specializate, autoritare și credibile care să controleze folosirea energiei nucleare, să descurajeze acest tip de amenințări și să diminueze acest tip de îngrijorări.

Alte amenințări majore rezultă din *evoluția imprevizibilă a raporturilor economice, din creșterea decalajelor, din adâncirea polului sărăciei*. De aici nu trebuie neapărat înțeles că țările foarte sărace se vor năpusti asupra celor foarte bogate să le ia bunurile sau că țările foarte bogate le vor strivi pe cele foarte sărace pentru a scăpa de o posibilă amenințare a vecinului sărac și muritor de foame. Dar aceste decalaje mențin o stare confuză și complexă, o stare de îngrijorare, favorizând acțiuni și reacții, inclusiv în plan militar. Este adevărat, există un supercontrol financiar internațional, o reacție destul de rapidă la decalaje, există giganți financiari și economici mondiali, dar problemele nu sunt încă rezolvate. Acești giganți nu alină, nu liniștesc, ci amenință. Decalajele cresc, resursele se împuținează, populațiile îmbătrânesc, iar intervenția economică și financiară în extremis a comunității internaționale devine din ce în ce mai mult o realitate complexă, dureroasă. În ultimă instanță, această intervenție (prin acordarea de ajutoare) este un paliativ. Ea nu rezolvă problema, ci doar ameliorează durerea. Se impun alte soluții, cum ar fi, spre exemplu, cele de parteneriat economic. De aceea, asociațiile internaționale cu caracter economic-financiar, de tipul Comunității Europene, încep să aibă un rol foarte important, integrarea devine o realitate, conceptele tradiționale suferă unele modificări, înnoiri, actualizări. Dar adaptarea la cerințele sfârșitului de veac și începutului de mileniu nu se face fără probleme, fără contradicții. Desigur, realitățile și contradicțiile de acest fel nu trebuie să degenereze în conflict militar. Dimpotrivă, se pare că ele se exprimă printr-un dialog și în plan militar. De aceea, există o tendință de integrare inclusiv în plan militar. Ele impun o nouă filosofie, bazată pe colaborare și integrare, dar, în același timp, mențin și diversifică anumite suspiciuni, anumite tipuri de neîncredere.

Cele mai puternice amenințări vin însă din moștenirile lăsate de istorie, din neconcordanța dintre *aspirațiile naționale și realitățile internaționale*, din modul cum este așezată și structurată lumea. Aceste amenințări sunt extrem de diversificate. Ele se află peste tot – inclusiv în țările cele mai puternice –, sunt repartizate inegal pe globul pământesc, fiecare rezultând din modul cum este cunoscut și perceput adevărul de către o țară sau alta, de către un grup sau altul, de către un om sau altul. Există zeci de mii de adevăruri aparente sau relative, zeci de mii de îngrijorări și zeci de mii de speranțe. Gestionarea acestor adevăruri, de fapt, a acestor amenințări și îngrijorări este foarte dificilă, dacă nu imposibilă. Opusul ei trebuie să fie construirea încrederii. Dar este oare posibil așa ceva? De vreme ce se încearcă, sigur că este posibil. Nu toată lumea aderă însă, dintr-odată, direct și necondiționat, la o astfel de construcție. Dimpotrivă, o parte a lumii se opune și reacționează. În fel și chip. Și nu totdeauna prin mijloacele cele mai pașnice. Una dintre aceste reacții o reprezintă *terorismul*. Este reacția țărilor sau grupărilor care nu-și pot permite să realizeze armate și mijloace

compatibile cu forțele armate ale țărilor superdezvoltate. Terorismul este nu doar o amenințare, ci efectiv un război. Un război permanent, dur, ascuns, fără granițe, fără fronturi, fără reguli, fără beligeranți. Este un război absurd, o confruntare punctiformă, de tip mozaic, greu de prevăzut și de contracarat. El face numeroase victime și produce o permanentă îngrijorare. Terorismul este războiul secolului nostru, un război în timp de pace, dar și în timpul confruntărilor militare directe, cu implicații foarte mari în toate domeniile. Există, desigur, și o strategie antiteroristă, care este, ca mai toate strategiile de azi, o strategie a îngrijorării. Dar care nu rezolvă pe deplin acest tip de conflict, ci doar încearcă să-i limiteze efectele și, pe cât posibil, să-l mențină sub control.

Dar cele mai noi amenințări vin din *spectrul dezinformării*. Informația este, azi mai mult ca oricând și mâine mai mult ca azi, cea mai periculoasă și mai eficientă armă. Ea nu are, practic, limite. Ea creează siguranță, stabilitate, împinge omenirea înainte, dar tot ea menține în actualitate nesiguranța, neîncrederea, războiul informației, stimulează creșterea și diversificarea mijloacelor de management informațional și de utilizare a acestora ca armă ofensivă sau de apărare. Strategia informării-dezinformării este, deopotrivă, cuvânt, imagine, matematică, electronică, film, teatru, conferință, simpozion, o lume complexă într-o lume complexă, un adevăr în nonadevăr, greu de definit și de identificat. Se adevărește astfel acea dimensiune a cunoașterii – cunoașterea luciferică – de care vorbea Lucian Blaga, potrivit căreia, cu cât cunoaștem mai mult ceva, cu atât se înmulțesc necunoscutele despre acel ceva, cu atât mai mult se adâncește misterul. Războiul informației este un război al misterului.

Cu cât cunoaștem mai mult ceva, cu atât se adâncește partea necunoscută, cu atât crește misterul. De unde rezultă că amenințarea cea mai mare o reprezintă necunoașterea, ignoranța, lipsa de efort în a înțelege problemele și a le găsi o soluție. De-a lungul secolelor care au trecut, multe s-au schimbat. Și multe încă se vor mai schimba de-a lungul secolelor care vor veni. Pentru că vor veni. Și, o dată cu ele, vor veni și minuni, dar și nenorociri. Cum se știe de când lumea, nenorocirile, catastrofele, cataclismele produc mutații, iar mutațiile sunt, în procent de 99 la sută, letale și numai de unu la sută utile. Totuși, omenirea a supraviețuit. Și, poate, încă va mai supraviețui. Pentru că mutațiile aduc nu doar nenorociri, ci și caractere noi, rezistențe noi, imunități noi. Dar și probleme noi. Nimic nu este etern pe lumea asta. Nimic nu este perfect pe lumea aceasta. Nici măcar lumea. Totul se schimbă. Totul se află sub semnul întrebării. Totul trece. Și totul rămâne.

Dacă privim din această perspectivă zona noastră de interes strategic, ar fi foarte multe de spus. Mulți s-au încumetat să se preocupe ani în șir de descifrarea vocației popoarelor din zonă și chiar au publicat ample studii sau

simple considerații despre aceasta. A fost și este o întreprindere extrem de grea, întrucât acest indicator – vocația – nu este unul de sinteză, nici o însumare, nici o simplă caracteristică, ci un complex sinergic al unor caractere și însușiri aflate sub steaua destinului, definite istoric și validate de comportamentul milenar. Este ceea ce nu se schimbă în urma mutațiilor, este ceea ce nu moare, ceea ce rezistă și se îmbogățește cu însușirile cele noi, cu caracterele cele noi, cu orizonturile cele noi. De aici nu se deduce că totul ar merge spre armonia universală, că mutațiile utile le-ar estompa sau le-ar domina pe cele letale, ar dezamorsa conflictele, ar spulbera mentalitățile, ar vindeca rănile, ar aduce mai mult soare la Polul Nord și mai puțină arșiță sub soarele arzător al Africii. Viața arată că nu este așa. Civilizația n-a exclus războaiele, cultura n-a soluționat enigmele, miturile n-au fericit oamenii, matematica exactă a informației n-a spulberat neadevărurile, nici dezinformarea, nici minciuna.

Care-i vocația popoarelor din zona noastră de interes strategic? Care-i vocația românilor, a ungurilor, a sârbilor, a croaților, a bulgarilor, a ucrainenilor, a grecilor, a turcilor, a albanezilor, a polonezilor, a cehilor, a slovacilor, a rușilor, precum și a altor etnii care au rămas pe aceste meleaguri, după ce furtunile cu care au venit au trecut? Care-i vocația celor care au ajuns, într-un mod sau altul, în țara noastră? Este vorba de nemți, francezi, italieni, chinezi, japonezi, indieni, englezi, americani etc. Este aceeași ca în spațiile geografice în care se află popoarele și națiile cărora le aparțin sau este alta, de o altă factură? Câtă interferență și cât transfer există în aceste vocații ale popoarelor și minorităților din Balcani, din Carpați, din Caucaz, din Rodopi, din Olimp? Care-i vocația țăganilor stabiliți în România? Vocația este o stare pură care izvorăște din destin și se subordonează destinului, sau este un melanj care supune destinul legilor statistice, seriei statistice, probabiliste? Ce au dat aceste popoare lumii și ce au primit de la lume? Ce valori au creat și de ce valori s-au bucurat? Sunt aceste valori create de popoare concurente, sau se află într-o perfectă relație de completitudine? Care sunt calitățile acestor popoare? Dar defectele? Se poate vorbi, oare, la nivelul popoarelor, al națiunilor, al marilor comunități umane, al marilor civilizații, de calități și de defecte? Pe ce criterii se stabilesc acestea? În raport cu ce? Și cine anume le stabilește? Este o reflecție în sine, o autoreprezentare, o autoevaluare? Este vorba de reprezentarea, în conștiința fiecărui popor, a vocației, calităților și defectelor celorlalte? Cum își reprezintă ele, popoarele, națiunile și oamenii ce este drept și ce nu este drept, ce este corect și ce nu este corect? La ce se raportează? Care sunt criteriile? Care sunt etaloanele? Este vorba de acceptarea unui cod etic și juridic al popoarelor și al națiunilor? De un cod regional? De dreptul internațional? Este vorba de o serie de parametri introduși într-o bancă de date, într-o mașină de analizat, sintetizat și

concretizat din care cine dorește extrage adevărul absolut sau adevărul său absolut? Sau este vorba de consonanța și distonanța faptelor și valorilor cu interesele fiecăruia, în împrejurări date? Care sunt aceste interese? Și, mai ales, care sunt suporturile acestor interese? Câtă judecată și câtă prejudecată există în fiecare? Cât realism și cât idealism se află în ele? Cât sunt ele de obiective și cât de subiective? În ce se concretizează? Într-o judecată dreaptă, atentă, acceptată de toate lumea? S-a întâmplat vreodată ca toată lumea să accepte ab initio vreo judecată, oricât de înțeleaptă, sau altceva? În naționalism extremist? În aroganță și infatuare? În arianism? În structuri și asocieri interțări și internații, bazate pe mulțimea intersecțiilor vocațiilor? Vocațiilor sau intereselor? S-ar putea ca armonizarea vocațiilor sau asocierea pe criteriile unor valori, în respectul unor valori, să însemne colaborare, conviețuire, efort convergent în crearea de valori, iar asocierea după interes și prejudecăți să genereze grupări și regroupări de state și națiuni, opoziții, tensiuni, spirit revanșard, stări conflictuale. Întrucât omenirea se armonizează în destin, în valoare și se confruntă în interese.

Care sunt problemele controversate? Ele țin de necunoașterea vocațiilor, a destinului fiecărui popor, a valorilor fiecăruia sau de lucruri mai mărunte, mai pămâtenes? Peste tot – din Irlanda de Nord și până în Cordilieri, din Orientul Mijlociu și până în Tahiti –, s-a văzut că, atunci când se ivește o scânteie, focul se aprinde aproape instantaneu și pământul arde ca fulminatul de mercur. Toți ne temem de această scânteie, când, de fapt, ar trebui să ne temem de fulminatul de mercur așternut între noi, peste noi sau în fiecare din noi. Din ce se naște acest fulminat? Cine îl așterne? Care sunt germenii tensiunilor? Frontierele? Lipsa de identitate între spațiul geografic și spațiul etnic, între spațiul real și spațiul moral, între areal și statul de drept? Reprezentarea deformată a acestei lipse? Deformată în raport cu ce? Cu ce fel de formă? Cu realitatea? Realitatea cui? Lipsa de dialog? Diferențele de potențial economic, demografic și militar? Modul de asociere? Și, la urma urmei, cum se fac asocierile? După valorile comune? După interesele comune? După compromisurile reciproce? După nevoia de securitate, de siguranță?

Întrebările, ca și răspunsurile pe care le sugerează, nu sunt generatoare de încredere, ci de îngrijorare. Vrem sau nu vrem, ele există. Cele formulate mai sus și nu numai acestea ne dau multă bătaie de cap. Unele se pun, altele nu se pun. În dialogul internațional există ceea ce se numește diplomație. Iar în diplomație, adesea, este mult mai important ce nu se spune decât ceea ce se spune. Oricum, șansa dialogului este însuși dialogul. Nu poate exista comunicare fără dialog, nu poate exista dialog fără întrebări, nu pot exista întrebări acolo unde nu există probleme. Și nu pot exista soluții acolo unde nu există reflecție, judecată, analiză, efort de înțelegere, de căutare, de creație.

Dacă vocația este drumul unei nații de la apariție spre destin, atunci viața de zi cu zi nu poate fi altceva decât efortul de a rezolva probleme de tot felul, unele situate foarte departe, altele foarte aproape de ceea ce se numește vocație. Analistului nu trebuie să-i scape nici nuanțele, nici raporturile esențiale. Oricât ar fi ele de apropiate, oricât ar fi de îndepărtate. Pentru că toate sunt întrebări, răspunsuri la probleme sau înseși probleme. Cele mai complexe sunt cele ale ieșirii din starea de îngrijorare. Cele mai simple sunt cele ale intrării în starea de îngrijorare. Unele cu altele se compensează, pentru că, oricum, cui pe cui se scoate.

Democrația înseamnă libertate, iar libertatea, în societatea omenească, înseamnă, înainte de toate, respectul legii. Legile, la rândul lor, trebuie să respecte, să exprime și să susțină drepturile omului, iar drepturile omului nu pot fi rupte de responsabilitățile omului. Pentru că, la urma urmei, cel dintâi drept al unuia om trebuie să fie dreptul la responsabilitate.

La granița dintre drept și responsabilitate, se află încă multă nedumerire, multă umbră, multă amărăciune și multă îngrijorare. Dreptul este luat, uneori, când este vorba de anumiți oameni sau de anumite comunități, ca privilegiu, iar responsabilitatea ca restricție socială. Unul din drepturile fundamentale ale omului este dreptul la identitate. Omul trebuie să știe cine este și de unde vine. Identitatea presupune deci un spațiu și o devenire. Adică un loc geografic, un drum istoric, un parcurs cultural și un prospect social.

Există deci o identitate geografică, spațială, una istorică, una culturală (care generează un anumit tip de civilizație) și una socială. Există, desigur, și o identitate etnică – foarte importantă, poate cea mai importantă, întrucât ea întrunește caracteristicile unei comunități care se regăsesc în fiecare individ –, dar nu exclusivistă și anarhică.

Omul nu este singur pe pământ, nu este izolat, ci aparține unor valori, este racordat la anumite valori. De aceea, întrebările care se pun – și pe care și le pune fiecare – în legătură cu propria identitate sunt întrebări și probleme ale condiției umane și, de aceea, sunt cele mai numeroase, cele mai grave și cele mai îngrijorătoare. Pentru că nu sunt simple și nu-și află totdeauna răspunsuri pe măsură. Importanța spațiului, a arealului, în cunoașterea și afirmarea identității, este foarte mare. Drama dinainte de război a poporului evreu și actuala dramă palestiniană sunt doar două exemple în acest sens. În cunoașterea, susținerea și afirmarea identității, spațiul geografic pare să fie (chiar dacă nu se spune) elementul cel mai substanțial și cel mai sensibil. Cele mai numeroase controverse – de unde, și cele mai mari îngrijorări – țin de localizarea arealului național. Între spațiul geografic și comportamentul comunităților, există determinări foarte complexe și foarte puternice. De aceea, lupta cea mai mare se dă pentru spațiu, nu pentru... cultură spre exemplu. Aceasta, pentru că afirmarea identității se face adesea prin negarea

altor identități sau prin competiție cu alții. De unde, o mulțime de malformații și de construcții ciudate în raporturile internaționale și interetnice, unele generând, de mulți ani, conflicte deschise.

Aceasta este o realitate. Peste ea se suprapune însă peste alte realități: schimbul internațional de valori, confluentele de culturi, informatizarea societății omenesti, finanțele, mondializarea vieții economice, lumea științifică, spațiul cibernetic, spațiul cognitiv etc. Toate acestea ar trebui să estompeze fenomenul afirmării și susținerii propriei identități, în folosul comunicării și colaborării internaționale. Și, desigur, există această tendință. Care își are numeroase forme de exprimare. Uniunea Europeană, spre exemplu, este o modalitate de căutare și de afirmare a identității europene. O căutare cam haotică, frustrantă și distrugătoare de identități. Ea nu este o acțiune voluntară, ci una impusă de concurența economică japoneză, americană, chineză etc., de necesitatea unei construcții economice puternice în spațiul european.

Această necesitate a devenit deja o impresionantă realitate. Toate popoarele din Europa se simt sau ar trebui să se simtă solidare cu o astfel de identitate, doresc efectiv să facă parte din ea, întrucât – o știm din străvechime – unirea face puterea. Iar o Europă Unită este un vis foarte vechi și foarte frumos al europenilor. Desigur, așa ar trebui să fie. Dar nu este cum ar trebui, ci tot așa cum a mai fost.

Lucrul ascuns produce o lume ascunsă. Situația de azi a țărilor europene nu este doar un efect al forțării unei unități care, de fapt nu există, întrucât popoarele din țările Uniunii n-au ajuns la acel grad de integralitate, apropiat de cifra 1 (pe un interval de la 0 la 1), care să determine efectiv nevoia de integrare, ci se mențin, mai ales prin interesele lor, la acea stare de insuportabilitate reciprocă, de aroganță și de efect imperial de care nu se pot debarasa nici într-o mie de ani (chiar dacă declară sus și tare că sunt nemaipomenit de democrate). Europa de Vest este formată din popoarele războinice migratoare, care s-au sedentarizat în Vestul Europei, pregătindu-se, timp de un mileniu, după distrugerea Imperiului Roman, pentru a explora (a se citi: invada) restul lumii, cu scopul de a o cunoaște și a-i folosi la discreție resursele. Acesta-i Occidentul. Restul sunt cuvinte despre care ascund gunoiul sub preș... (a se vedea austriacul care a distrus, în interes propriu, pădurile seculare ale României...)

Această lume a lumii, această lume a nelumii. Într-un caiet de la „Convorbiri Literare”, Creangă scria, cu acea slovă de școlar optimist: „*Ce-i lumea? Zi-i lume și te mântue.*” Da, toți iubim această lume. Este lumea noastră, lume, singura din care facem parte. singura pe care o știm, singura în care trăim. Dar ea nu este nici pe departe o Grădină a Maicii Domnului, ci, mai degrabă, o junglă în care lei devorează căprioarele și pitonii sugrumă elefanții, ca să spunem așa. Lumea nelumii – sadică, lacomă, agresivă,

perversă – sugrumă și ucide, exploatează, mimează și rânjește egalitatea, devorând-o pe cealaltă, și cultivă inegalitatea, dominanța strategică și democrația leilor, susținând că democrația, prosperitatea și securitatea reprezintă blazonul ei cel mai cel. Desigur, acesta este blazonul celor 10 la sută din populația lumii, care dețin, din avuția acestei lumi, cât toate celelalte 7,5 miliarde la un loc.

De la principiul tinerii de mână la principiul buimăcirii. Toți oamenii ar trebui să fie super-încântați de faptul că încă există. Lumea este solidară, fiecare poartă grija fiecăruia, iar organizațiile caritabile nu încetează să încerce să corecteze cât de cât, pentru o infimă parte a populației, efectele inegalității endemice, în numele solidarității universale, pe motiv că așa este lumea făcută, cu bogați din ce în ce mai bogați și cu săraci din ce în ce mai săraci, iar acest lucru nu trebuie nici blamat, nici schimbat. Sclavul cu laptop de azi este același cu sclavul de ieri, iar democrația din vremea lui Pericle – cea care se invocă drept izvor al democrației europene de azi – nu era și pentru sclavi, ci doar pentru cetățeni.

Există încă numeroase îndoieli, bănuieli, temeri și nesiguranțe pe acest pământ. *Naturae non imperatur nisi parendo* (nu putem cunoaște natura decât supunându-ne cauzelor legilor ei) – scria Francis Bacon –, iar aceste cauze sunt infinit mai complexe și mai greu de cunoscut, de înțeles și de respectat când este vorba de natura umană. Natura umană este complicată și contradictorie, reperele ei de bază se află în lupta pentru a viețui și a supraviețui, în capacitatea omului și a omenirii de a proiecta, de a construi, de a dura. Pentru că omul nu trăiește în orice fel de natură, în orice fel de lume, ci în natura omului, în lumea omului. Frederic cel Mare scria: „Un general perfect ca în Republica lui Platon este o plăsmuire. Chiar dacă ar fi de dorit, nu este, totuși, caracteristic naturii umane să producă ființe lipsite de slăbiciuni și defecte.” De aceea, probabil că și principiile de bază ale strategiei îngrijorării, ca și cele ale strategiilor optimiste, ar trebui căutate în calitățile și în slăbiciunile oamenilor, printr-un efort de sinteză, prin cuprinderea și explorarea unei evoluții pe care o intuim, o înțelegem, o putem cunoaște, dar, din păcate, n-o putem încă influența.

Nolens, volens, lumea își creează propriile ei miracole, ca și propriile ei catastrofe sau, poate, doar se supune lor, iar autoreglarea se produce în cicluri de câte o jumătate de veac și în limita unor parametri care nu pot fi încă nici cunoscuți în întregime, nici computerizați, nici evaluați o dată pentru totdeauna. Aceste principii, rezultă mai ales din ceea ce nu se spune, din ceea ce nu se vede, din acele încrucișări de drumuri și de destine care adâncesc misterul. Unul din acestea este **principiul îndoielii**. Descartes, cândva, mizase foarte mult pe acest principiu. *Dobito ergo cogito, cogito ergo sum* (mă îndoiesc, deci cuget, cuget, deci exist). Era un sens metodologic dat îndoielii, era un fundament, un punct de plecare pentru ceea

ce, azi, numim cunoașterea cunoașterii. Omul, prin natura sa, trebuie să se îndoiască. A te îndoii înseamnă a-ți pune probleme și, câteodată, a le și rezolva. Dar a te îndoii mai înseamnă și a nu fi sigur, a suspecta, a nu avea încredere. Îndoiala te îndeamnă la cercetarea lucrurilor și aflarea adevărului, ceea ce este foarte bine. Dar îndoiala, uneori, te face să trăiești într-o veșnică incertitudine, să nu ai încredere în nimeni, să suspectezi pe toată lumea. Îndoiala naște, deci, nu numai curiozitate, ci și îngrijorare. Când vezi că unul a ajuns în câțiva ani de la gradul de maior sau chiar de la cel de căpitan la cel de general cu patru stele, când alții, din această țară, au ajuns în câteva luni miliardari, în timp ce foarte mulți oameni o duc extrem de greu, când camaradul tău, fără să fi făcut nimic special, fără să-și fi tocit coatele pe băncile cine știe căror mari școli, fără să-și fi chinuit viața prin poligoane sau pe acolo pe unde se durează valorile în armată, fără să fi dat lumii sau instituției în care lucrează valori, se află pe o treaptă situată foarte sus, iar tu, care ești mai bun ca el, îți duci viața de pe o zi pe alta, parcă nu-ți mai arde de nimic și de nimeni, parcă orizonturile ți s-au înnegrit și lumea s-a împuținat. Iar când tu nu ești un simplu om, ci ești o țară, parcă lucrurile sunt și mai grave. Toate țările declară că nu au inamici, dar ele fac tot ce e posibil ca să-și păstreze intactă suficiența defensivă și să realizeze un sistem de siguranță care să-i asigure victoria sau supraviețuirea în timp de război. Oricât de frumoase ar fi orizonturile, oricât de bune speranțe ar deschide dialogul internațional, oricât de benefic ar fi, pentru acest dialog, „Parteneriatul pentru Pace”, intrarea în NATO și în Uniunea Europeană, nu la timpul potrivit, ci atunci și doar atunci când au vrut mai-marii Europei și ai lumii, sursele de tensiune nu s-au diminuat, îndoiala încă persistă, îngrijorarea n-a dispărut.

Un alt principiu al acestei strategii este cel al *lucrului ascuns*. Primul argument al acestui principiu ar fi acela că așa a fost mereu. Următorul s-ar referi la faptul că, între vorbe și fapte, nu există încă totdeauna deplină concordanță. N-a existat niciodată și nicăieri. Vorbele și faptele nu sunt mulțimi identice. De multe ori, în atâtea împrejurări, una se spune și alta se face. Și aceasta nu pentru că, pe parcurs, s-ar fi modificat parametrii acțiunii. Nu, nu din acest motiv, ci pentru un altul, mult mai grav, cel al premeditării. De multe ori, de la început, se dorește precis ca una să se spună și alta să se facă. Divergența între vorbă și faptă este, deci, câteodată, programată, antecalculată. Așa se întâmplă în toată lumea, pentru că așa e lumea, imperfectă și secretă. Și nu s-a descoperit încă mașina aceea care să scoată în văzul oamenilor gândurile și să stabilească precis ce e bine și ce nu e bine. Dar când acest lucru privește decizii de mare amploare, care se referă la pace sau la război, la relații dintre state, la influențe sau zone de influență (în sensul în care ne temem cu toții, nu în cel care ține de zona influenței unor anumite culturi sau valori), lucrurile devin primejdioase. Lucrul ascuns

produce o lume ascunsă. Ne temem cu toții că, pe lângă lumea noastră cea de fiecare zi, care este o lume a lumii, mai există și o altă lume, lumea de dincolo de această lume a luminii zilei, o lume a nelumii, o lume anopții minții.

În aceeași măsură creează îngrijorare și **principiul interesului**. Cândva se spunea că interesul mișcă și morile de vânt și mintea omului. Deci, el, interesul, este motorul acțiunii umane. Și probabil că așa și este. Apoi, cei ce se ocupă cu o astfel de problemă au clasificat interesul în fel și chip, de la cel individual la cel social, de la cel național la cel mondial, de la cel particular la cel general, e la cel comun la cel vital etc. De fapt, oricum l-am classifica, interesul este interes. El ține de natura umană și, într-adevăr, se constituie în motiv al acțiunii. Dar, haideți să încercăm să reunim și să intersectăm toate interesele noastre și ale celorlalți, care nu sunt ale noastre. Probabil, concluzia va fi foarte interesantă. Românul zicea, tot cândva, ca să scape din încurcătură, sau ca să explice diversitatea: „câte bordeie, atâtea obiceiuri”. Cu alte cuvinte, câți oameni, atâtea concepții, atâtea interese. Dar interesul este oare rupt de ceea ce se cheamă valoare umană? Poate fi el separat de responsabilitate? Poate fi el izolat de toate celelalte drepturi, obiceiuri și restricții care țin de natura socială a omului? Poate fi el, oare, rupt de interesul armatei, de interesul nației, de interesul țării? Dar care este acest interes al armatei, al nației, al țării? Este unul consonant? Cine îl stabilește? Desigur, nația, prin... aleșii săi. Și prin legile pe care acești aleși le fac. Aleși care se schimbă din patru în patru ani, dar care au obligația să respecte legile pe care tot ei le-au elaborat. Se întâmplă așa? Respectă ei întocmai aceste legi? N-avem suficiente motive să credem că nu le respectă, dar sunt câteva care arată că unii le respectă, iar alții nu le respectă. Percepția populației este însă alta. Populația are încredere deplină în armată, dar nu are încredere deplină în cei care o conduc, adică în cei care fac legile, în cei care diriguiesc destinele țării, adică în aleșii săi! Îndoiala persistă, neîncrederea persistă, îngrijorarea crește. Faptul este foarte grav, întrucât ține de filosofia raporturilor umane, a sistemului funcțiunilor sociale într-un stat de drept și a raporturilor între state, ceea ce poate avea consecințe greu de prevăzut în ceea ce numim strategia îngrijorării.

Principiul buimăcirii este, poate, cel mai încurcat lucru din câte se cunosc, dar și cel mai concludent producător de neîncredere, nesiguranță, teamă și îngrijorare. O vreme îndelungată, ne-am învățat să nu spunem lucrurilor pe nume, să nu lăsăm omului posibilitatea de a alege, de a-și croi drumul, ci să-l ținem strâns de mână, ca pe un copil care învață să meargă sau, și mai rău, ca pe un orb, obligându-l astfel să meargă numai pe acolo pe unde dorea cineva să meargă. Apoi, dintr-odată, am renunțat la *principiul ținerii de mână* și l-am lăsat pe bietul om aproape buimăcit, să se descurce cum poate în mijlocul unui labirint, al unei lumi pe care n-o cunoaște. Am

năpădit imediat cu legile peste el, evident, pentru a-l ajuta să iasă din labirint. După ce, o vreme, îl copleșiserăm cu vorbe frumoase despre niște daruri imaginare pe care nu i le-am putut asigura, convingându-l în același timp că el nu este decât un biet slujitor al colectivului, că el nu știe ce face, alții au dreptul să hotărască pentru el, îi spunem, acum, dintr-odată că nu este așa, că viața se află în propriile sale mâini, cum și-o croiește așa o trăiește, cum își va așterne așa își va dormi și somnul cel de fiecare noapte, și somnul cel de moarte.

Statul n-are ce-i face, statul nu este nici administrator de moșie, nici patron a tot și a toate, cum a mai fost, ci un umil funcționar public, care trăiește din impozite și se ocupă cu ordine de drept, învățământ, cultură, politică externă, apărare națională, ceva protecție socială... Și cam atât.

Cam asta ar fi, cam asta înțelege bravul român încă legat la ochi, încă buimăcit, încă șomer, încă neresponsabil de căderea lui sau de urcarea celuilalt, peste noapte, în fruntea a zece buticuri care i-au adus unuia un miliard avere, iar lui, celui obișnuit să-și aștepte cuminte rația de lapte, de carne și de libertate, un munte de durere, revoltă și amărăciune.

Și, în acest bulversat sfârșit de ev încins, când unii își cântă dizidența, alții își pun în valoare impertinența, alții își scot de la naftalină calitățile de descurcăreți, iar cei mai mulți fac ochii mari de uimire, de nedumerire, de curiozitate și de îngrijorare, se cuibărește, ca un șarpe leneș care ucide nu prin veninul mușcăturii, ci prin cel al privirii, *principiul nerespectului*. Care nu mai trebuie comentat.

A fi singur într-o lume nesigură. Arta necomunicării. Condamnați la singurătate. Morți în lumea celor vii

A început să cânte cucul. L-am auzit, într-o dimineață, zilele acestea, pe malul unui lac, într-un câmp plin de verdeața grâului scăpat de sub zăpezi și, pentru o clipă, de sub ploi. La noi se spune că, dacă te spurcă cucul (dacă-î auzi cântecul pe nemâncate), îți moare cineva apropiat, cineva drag. Cineva apropiat, cineva drag... În fiecare săptămână, ziarul nostru publică o rubrică de ultime cuvinte scrise cu lacrimi în ochi despre cei plecați prea repede dintre noi. Despre cineva apropiat, despre cineva drag... Camarazi de-ai noștri, oameni care au dat armatei totul, unii, veterani de război, alții, rezerviștii, dar și ofițeri, maiștri militari și subofițeri în activitate, unii, în vârstă, apăsați de povara anilor și a greului armatei, alții, cei mai mulți, în floarea vârstei, sunt stopați în plin avânt, în plină ascensiune de nemilosul ecou cernit al cântecului de cuc. Numărul acestora din urmă nu este foarte mic, de unde rezultă o concluzie îngrijorătoare cu privire la speranța de viață a cadrelor militare. Stresul, nesiguranța, presiunile de tot felul, care se adaugă la tumultul profesiei, la solicitările ei uneori supraomenești, dar mai

ales neînțelegerea efectului acțiunii îndelungate a acestora ne îngrijorează foarte mult. Nu agresorul clasic face asta, ci un agresor mult mai parșiv și mai subtil, care, adesea, se strecoară printre noi, în postura de prieten, de profet, de confesor, de alter ego. Nu pentru a ne sfătui, ci pentru a ne sâcăi, pentru a ne face viața mai amară, zilele mai scurte și nopțile de nesomn și de coșmar cât mai lungi.

De regulă, pier cei mai buni, cei care nu reușesc să se adapteze acestor vremuri aspre unde principiul *homo homini lupus* este, uneori, mai presus de arta de a trăi. Ei sunt primele victime, primii neadaptați, primii aruncați în singurătate. Se instituie, violent și pătimăș, peste câmpul de bătaie al vremurilor noi, arta de a nu comunica. Unii au uitat să asculte, alții au uitat să se spună. Unii vorbesc ceasuri întregi fără să spună, de fapt, nimic, alții tac ceasuri întregi, nespunând, de drept, tot nimic. Unii vorbesc fără să se audă, alții tac fără să tacă. Necomunicarea este, pentru omenire, maladia cea mai grea, cancerul psihicului, arma nucleară a dușmanului din noi. Este adevărat, ne îndreptăm cu pași mai mult sau mai puțin rezezi spre o societate a informației, a cunoașterii, dar comunicare nu înseamnă numai informație, ci și sistem de receptare a ei, construcție, trăire, creație, idee, apropiere.

Dar apropierea este, azi, un fel de minune a minunii, un fel de întâlnire a unui munte cu un alt munte. Oamenii au devenit, în genere, mai reci și mai depărtați decât munții, marile aglomerații urbane nu-i apropie, ci, dimpotrivă, îi îndepărtează și mai mult pe unii de alții, îi izolează și mai adânc. Nu pe toți, desigur, ci doar pe unii. Uneori, te simți foarte singur, chiar dacă trăiești în plin centrul celei mai aglomerate capitale din lume. Singur, foarte singur, într-o lume nesusurată. Timpul de azi, aflat mereu în suprapresiune, condensat la maximum, poate instala în unii dintre noi cea mai profundă și cea mai cumplită singurătate. Omul singur nu poate comunica. Nu știe să comunice, nu vrea să comunice, nu stăpânește arta de a se face ascultat, nu-l interesează această artă. Nu tot omul singur este așa. Un om singur poate fi și un resemnat, un împăcat, un retras, un pustnic, un sihastru. Cel care s-a sihăstrit a făcut-o pentru meditație, pentru a-și facilita comunicarea cu Dumnezeu. El nu este un om singur. El se are pe sine și îl are pe Dumnezeu. Omul singur nu are pe nimeni. Pentru că nu are încredere în nimeni, pentru că nu crede în nimic, pentru că pe el nu-l aude, nu-l vede și nu-l ascultă nimeni.

Din păcate, și în instituția militară, numărul oamenilor singuri este în creștere. Multe din canalele prin care armata își ascultă și își respectă soldații (toți suntem soldați!) s-au obturat. Imperativele și toboganele au luat din ce în ce mai mult locul dialogului sincer, al respectului sincer. Lipsa de respect a unora față de alții, graba, neîncrederea și umilirea sunt catapulte ale însingurării, ale condamnării la singurătate. Militarul activ sau rezervist, mai ales rezervist, jignit, umilit, nerespectat se refugiază în necomunicare, în

dezamăgire, în singurătate. Se refugiază, sau pur și simplu este încarcerat acolo, este aruncat acolo. Și el acceptă asta. Deși, la drept vorbind, el ar trebui să lupte, să se facă ascultat, respectat.

Acestea sunt vorbe, pentru că, în realitate, acționează alte legi. Legea mieilor sacrificați, legea bătei, legea manevrării aproapelui, legea minimei rezistențe, legea neascultării celuilalt (sau a pumnului în gură), legea răstălmăcirii, legea amăgirii, legea promisiunii, legea do ut des (îți dau ca să-mi dai) etc. Legi care au putere de fărădelege. În fața lor, omul obișnuit, nepregătit în arta fărădelegii și a descurcărelii, rămâne singur. Lovit de un asemenea zid, el se buimăcește și rămâne și mai singur. Toți trecem prin astfel de momente, unii însă nu mai pot ieși din ele. Numărul acestora din urmă este tot mai mare. Desigur, n-a făcut nimeni o statistică și nici nu se poate face prea ușor așa ceva. Omul singur, însingurat de alții, nu-și scrie pe frunte „Singur”, iar singur nu echivalează cu singuratic. Un om poate fi un singuratic, adică un necăutător de prietenii ușoare, un ins care nu se simte bine în aglomerații, un nepalavragiu, un om căruia îi place să rămână singur cu sine, cu gândurile sale. Dar acesta este un singuratic în văzul lumii. De fapt, el nu este un om singur, ci un om care are calitatea de a fi un singuratic. Își are gândurile, cărțile, ideile, imaginile, lumea lui. El comunică perfect cu sine și, prin sine, cu lumea. Omul însingurat este un aruncat în singurătate, adică un exilat în singurătate, un condamnat la singurătate. Cine-l condamnă? Uneori, viața, alteori, lumea, sistemul sau fuga de sistem, propria-i ființă. Nu vom ști niciodată dacă ceva este vinovat sau nu de singurătate. Nu vom ști niciodată nici dacă singurătatea este o vină a cuiva sau a ceva anume, dar știm precis că singurătatea este un delict împotriva naturii umane, așa cum este homosexualitatea, că ea nu este proprie omului, ci devine un dezastru pentru om.

Unii spun că singurătatea este apanajul zeilor și al geniilor. Da, și geniile se află în singurătate. Dar este o singurătate aparentă, pentru că geniile au foarte multe de spus, de comunicat. Geniile sunt cele mai comunicative ființe din lume, sunt ascultate de lumea întreagă, generație după generație, chiar și atunci când ele nu mai sunt. Însingurarea, singurătatea, reprezintă cu totul altceva: o maladie a acestui început de mileniu, o ciupercă otrăvitoare a civilizației de împrumut, un produs al agresivității umane. Pentru că omul însingurat nu decide el să fie singur, nu-și alege el singurătatea, ci este obligat, condamnat la singurătate, aruncat în singurătate sau nevoit să se refugieze în singurătate. Dintre cei însingurați, unii aleg calea sinuciderii, alții o duc mai departe cu această infirmitate a necomunicării, rămânând ceea ce au fost și sunt: condamnați să fie niște morți printre vii, niște morți nemuriți pe deplin, ci muriți doar pentru ceea ce devine tot mai mult neviu printre cei vii.

Omul este un univers în care nu mai încap alt univers. Refugiul în compromis, compromisul refugiului . Dolce et decorum est pro patria mori și Auri sacra fames – două adevăruri ale aceleiași realități tulburătoare și nesigure.

Fugit irreparabile tempus. Uităm repede ceea ce nu vrem să ținem minte. Sau, de cele mai multe ori, ținem minte teribil de mult ceea ce, poate, ar trebui să uităm imediat. Vă mai amintiți? Cu câțva timp în urmă, cuvântul de ordine era... lupta împotriva automulțumirii. Fiecare trebuia să-și ceară mai mult, mai repede, mai bine. Opusul automulțumirii trecătoare și periculoase trebuia să fie autonemulțumirea permanentă și liniștitoare sau autocritica benefică, matură, constructivă. N-am făcut, n-am dres, am înțeles că n-am înțeles, puteam să fac mai mult, dar n-am făcut mai mult, acum am înțeles că trebuie să înțeleg ce să fac și ce să nu fac, ce să nu fac și ce să fac și, gata, voi face ce trebuie să fac și nu voi face ce nu trebuie să fac.

Mulțumesc, vă mulțumesc foarte mult că m-ați ajutat, singur n-aș fi putut să înțeleg niciodată asta, trebuia să mi se deschidă capul, să fiu criticat, să-mi dau seama că n-ar fi trebuit să mă mulțumesc cu ceea ce m-am mulțumit, să mă... automulțumesc... Și așa mai departe. Doar... imperativul categoric al epocii luminilor era voința colectivă, nu? Voința celorlalți. Vorbe. Vorbe fără acoperire, care nu veneau dintr-o determinare reală, obiectivă, ci din una contrafăcută, supusă unor sloganuri. Chiar dacă intenția era bună și se înscria unei anumite morale – negarea duce la dezvoltare –, realizarea devenea imposibilă. Omul este un univers în care nu mai încap alt univers. El acceptă sau nu acceptă, iar între acceptare și neacceptare nu poate fi decât compromisul. Omul obișnuit se refugiază, adesea, în acest compromis – ne refugiem cu toții în el, spunând că întotdeauna adevărul este la mijloc –, pentru a nu se complica, pentru a câștiga timp, pentru a-și păstra nealterat și secret colțișorul său de lume. De lume a gândului. Pentru că, uneori, numai gândul îi mai rămâne. Atât cât îi mai poate rămâne. De aceea, omul de fiecare zi se află, uneori, în opusul cuvintelor pe care este nevoit să le spună, și, din acest motiv, procesul de înstrăinare, de formă fără conținut, de conformare fără participare se accentuează, se tot accentuează, astfel încât totul devine o farsă.

Prin alte părți, poate, omul se supune mai ușor sloganelor. Sunt țări unde cei devotați stăpânului sau conducătorului îl urmează fără condiție, îl slujesc, îl divinizează, se închină și se înclină în fața lui și mor o dată cu el. La noi, omul își este, totuși, sieși stăpân și nu acceptă orice, chiar dacă se prefăce că acceptă, desigur, unul pentru a supraviețui, altul pentru a se înavuți, altul pentru a se strecura spre un loc mai bun sau spre un post mai bun. Este foarte greu să-ți dai seama de adevărata calitate umană a celui de lângă tine. Mizăm însă pe statistică. Cei mai mulți oameni – mai ales în uniforma Armatei Române –, în condiții deosebite, au avut un comportament

deosebit. E drept, și în aceste condiții, unii au jefuit morminte, alții au călcat pe cadavre și au acumulat averi sau au ajuns acolo unde le-a fost mai bine. Dar așa e peste tot în această lume. Și, în orice caz, jefuitorii de morminte n-au fost ostași ai Armatei Române. Cel mult ei, ostașii, sunt cei jefuiți din mormintele lor sărace și, adesea, uitate. Nu de aur și de diamante – ostașul nu are așa ceva –, ci de respectul și de recunoștința cuvenite celui ce a căzut pentru țară. Dar, astăzi, și acestea par, pentru unii, vorbe. Vorbe mari. Stâlpii de cafenele, plimbăreții, cosmopoliții, cei care se adaptează atât de ușor oricărei împrejurări (în folosul lor), cei care își schimbă ușor părul, hoții de drumul mare – unii dintre ei, politicieni și demnitari ai României – nu sunt foarte dispuși să audă aceste vorbe. Unii chiar își arogă în exclusivitate dreptul de a ni le spune ei, ca și cum ei și numai ei le-ar fi descoperit undeva, pe mapamond și le-ar fi importat cu preț greu, numai și numai pentru binele acestui popor. Deși cel care a inventat avionul cu reacție este un român, noi nu știm să apreciem acest lucru și ne plecăm cu sficiune în fața altor industrii aeronautice, când ar trebui să mâncăm pământ și să nu-l trădăm pe Coandă. Armata Română are presă militară de cea mai bună calitate de un secol și jumătate, dar unii dintre noi abia acum învață despre libertatea de exprimare, despre responsabilitatea exprimării, lucruri care au făcut gloria și elementul de forță al Armatei Române dintotdeauna. Oare, chiar suntem dispuși să învățăm și să aplicăm adevăratele legi (este vorba de legile obiective) care acționează în Armata Română cu privire la ceea ce se numește elementul numărul unu al capacității de luptă? Nu, nu suntem! Sau, în orice caz, unii dintre noi nu sunt dispuși să-și piardă prețiosul lor timp cu astfel de meditații. Sunt alte lucruri mai directe și mai pământene sub acest soare blând de Carpați.

Bine că și uitarea, ca și nebăgarea în seamă sau indiferența, este înscrisă în legile omenești. Și – nu-i așa? – nimic nu trebuie să ne fie străin din ceea ce este omenesc. Tot omenesc, cred unii cu seninătate, este și să-i dai soldatului drumul în învoire cerându-i în schimb, sau, mă rog, acceptându-i să-ți aducă un... miel. Tot omenesc, cred alții, este să cheltui banii bugetului pe tot felul de prostii, să deturnez fonduri, să favorizezi anumite firme, să nu iei în seamă sesizările controlului financiar de gestiune, să bagi mâna în buzunarul contribuabilului în interes personal, să crezi că totul ți se cuvine sau, mă rog, să accepți că ți se cuvine ceea ce de fapt nu ți se cuvine...

Acestea – și nu numai acestea – sunt lucruri grave, făcute de câțiva, care afectează imens buna noastră credință și bunul nostru renume. Și chiar dacă lucrurile nu stau peste tot așa – și, bineînțeles, că nu stau peste tot așa! –, percepția este cât se poate de îngrijorătoare. Ea ne macină, ne dă nesiguranță și neîncredere, accentuează sentimentul de înstrăinare pe care mulți îl trăiesc, măresc nesiguranța, stresul, adâncesc umilința. În lipsa unor

măsurile ferme de stopare, inteligența perversă proliferază. Aceasta este una din cauzele cele mai profunde ale sinuciderilor din armată (la nivelul anilor 1990-1997), dar și ale unor stări care ar trebui luate în seamă. S-ar putea spune că toate acestea nu exprimă chiar o stare generală, ci accidente grave și, într-un fel, consecințe ale intrării în armată, pe ușa din dos sau cine mai știe pe unde, a unor oameni care au ajuns cadre militare și care n-au, de fapt, nimic comun cu această instituție. Așa e. Dar asemenea lucruri sunt realmente motive de îngrijorare, pe care, alții, neprieteni ai Armatei Române, poate, le provoacă sau le folosesc. Din decembrie 1989 încoace, se tot caută, prin fel de fel de mijloace, să se cultive neîncredere în ostașul român. Efectul este, din fericire, invers. Poporul acestei țări are încredere în armată. Are și puterea să înțeleagă că nimic nu este perfect pe lumea aceasta și, ca urmare, și în această instituție se mai petrec, pe ici pe acolo, unele lucruri care nu-i sunt comune. N-ar trebui să tolerăm sub nici o formă asemenea lucruri. Cu atât mai mult cu cât ostașul român este un ostaș foarte bun. A dovedit-o întotdeauna, o dovedește și acum. La exercițiile organizate în cadrul „Parteneriatului pentru Pace”, în misiunile din Somalia, din Angola, din Bosnia, din Angola, ulterior, din Irak și din Afganistan, la aplicațiile, tragerile și exercițiile de zi cu zi, ca și în cazul unor situații deosebite, el s-a comportat cu profesionalism, umanism, curaj, eroism chiar. Ostașii români, indiferent de gradele pe care le poartă pe umeri, sunt oameni cu care se poate porni la drum, chiar dacă, în anumite împrejurări, unul este vrâncean, altul muntean și altul moldovean...

Acesta este elementul nostru forte și, deopotrivă, elementul nostru de îngrijorare. *Dolce e decorum est pro patria mori și Auri sacra fames* sunt din păcate – și la noi, ca și la alții – două adevăruri ale aceleiași realități tulburătoare și nesigure, dar și acestea sunt ale noastre și, de aceea, cum spunea poetul, *bucuroși le-o duce toate*.

Un nume frumos, un renume trist. A trăi și a muri pentru o iluzie. Îngrijorarea legii absurde a lucrurilor întâmplătoare. Respectul identității armatelor

Am fost, recent (1995), în Bosnia. Un nume frumos, un renume trist. Bosnia – spun unii – este un loc blestemat. Alții spun că Bosnia nu este un loc blestemat, ci unul binecuvântat; blestemați sunt doar cei care au prefăcut acest ținut de vis într-un teatru de război și de coșmar. Dar cine sunt aceia? Locuitorii acestor superbe sate și orașe de pe Valea Bosniei, de pe Drina, din tot acest ținut de basm? Numai ei? În exclusivitate ei? De ce au făcut-o? Ce anume i-a îndemnat să se urască de moarte unii pe alții, să se ucidă unii pe alții, să-și mitralieze casele și orașele, să-și distrugă familiile și viața? Doar era loc destul pentru fiecare! Și fiecare își făcuse o casă ca în povești! Unii ar spune că vinovate sunt cele trei religii care se află aici: ortodoxismul sârb, catolicismul croat și musulmanismul. Dar religiile apără viața și îndeamnă la

toleranță și iubire universală, nu la război! Războaiele religioase au apus de mult! Alții lasă religiile de o parte – doar religiile respectă armonia și promovează un spirit de egalitate în fața divinității pentru toți oamenii de pe pământ! – și caută explicațiile într-un anumit interes politic. Al cui? Unii lasă și interesul de o parte și acuză trecutul, istoria, prezentul, iluzia. Mulți dintre oameni trăiesc într-o iluzie și își dau viața pentru o iluzie... Cei mai mulți nu înțeleg însă mai nimic din tot ce s-a petrecut aici și, de aceea, caută explicații în dramele trecutului, în neuitarea memoriei, în traumele prezentului, în confuziile viitorului, sau pur și simplu presupun. Presupunerea nu este însă demonstrație științifică și, de aceea, nu are nici o relevanță. Ea este, totuși, de multe ori, motorul acțiunii și cenușa care se spulberă în vânt după ce totul s-a sfârșit.

Aici începe îngrijorarea. Îngrijorarea legii absurde a lucrurilor întâmplătoare. Lucrurile întâmplătoare sunt considerate întâmplătoare pentru simplul motiv că nu au, pe moment, alte explicații. Dar ele își au totuși niște cauze ale lor. Cauzele evenimentelor dramatice din Bosnia sunt căutate, deopotrivă, și în acest spațiu de o frumusețe unică, dar și în altă parte. Poate într-un blestem. Poate în soartă. Doar scânteia primului război mondial s-a aprins tot la Sarajevo... Am văzut locul din Sarajevo unde a fost ucis prințul Ferdinand, în 1914. Nu m-a impresionat. M-au impresionat însă profund urmele aspre, dramatice ale luptelor, clădirile distruse, îngrijorările de pe chipurile oamenilor. E drept, nu se mai aud focuri de armă și lovituri de tun la Sarajevo. Dar oamenii tremură la gândul că s-ar mai putea auzi. Ei s-au saturat de război. Dar războiul se află peste tot, în casele distruse, în gropile comune, în sufletul oamenilor, în ura care încă îi macină pe unii, în intoleranța altora, în revolta celor mai mulți. În mare parte, sârbii bosniaci care locuiau la Sarajevo au plecat. Foarte mulți din musulmanii care și-au părăsit casele și avutul din pricina războiului încă nu s-au întors. Sunt sate și localități în care este arborat steagul croat. Cineva povestea o scenă de la Doboș care mi s-a părut cutremurătoare. Câteva sute de sârbi bosniaci și de musulmani bosniaci s-au luat, într-o zi, la bătaie. Cu pietre, cu bâte, cu cuțite. Ceva în genul încăierării din 20 martie 1990, de la Târgu Mureș, dintre unguri și români. Unii spun că încăierarea dintre sârbi și musulmani a început de la un incident între familiile mixte despărțite care se postau de o parte și de alta a râului Bosna, treceau apoi un pod și se întâlneau să-și vadă copiii și să-și rezolve problemele. Soțul sârb comunica astfel cu soția musulmană, sau doar îi aducea copilul să-l vadă, soția sârbă își revedea – Dumnezeu știe cum, cu ce ochi! – soțul musulman. E greu de spus dacă între cei doi oameni care s-au iubit de o viață mai există la ora actuală iubire sau responsabilitate. Se spune că ura a luat locul iubirii, iar iubirea nu mai există. Greu de crezut așa ceva. Dar acesta-i adevărul care se inoculează. Căci, dacă

cei doi soți nu au fost de aceeași parte a baricadei – unul fiind sârb iar celălalt croat sau musulman –, automat familia respectivă s-a despărțit.

Cu sau fără voia celor doi și cu atât mai puțin a copiilor rezultați din căsătorie. Adică din proprie pornire sau sub presiunea celorlalți. Sentimentele omenești foarte normale în vreme de pace au devenit, în timpul războiului și după război, ură. Sau frică. Sau durere. Poate, nu la toți – oamenii sunt oameni –, dar aproape toți au fost nevoiți să se supună deciziei de a o rupe cu celălalt, soțul sau soția. Soldații din IFOR care asigurau întâlnirea părinților ca să-și vadă reciproc copiii s-au speriat de acest incident, au deschis foc de avertisment și, de atunci, au devenit intoleranți la astfel de întâlniri. Un subofițer genist român, impresionat de ruptura sălbatică dintre tată și mamă, de imposibilitatea comunicării între cei doi, de prudența celor ce caută să prevină orice fel de incident care ar putea redeclanșa ostilitățile, a luat în brațe fetița de la mama ei, a trecut cu ea podul și i-a dat-o tatălui s-o vadă și să-i spună câteva cuvinte. Apoi tot el a luat-o și i-a dus-o înapoi mamei.

Noi nu știm însă cu precizie ce a fost în acești ani de crunt război. (Nu se știe nici acum, în anul de grație 2019, când republicăm acest articol din „Observatorul militar”). Vedem numai câteva din urmele care mai sunt încă vizibile. Însă, de cele mai multe ori, ceea ce este important nu se dezvăluie ochilor.

Asta e. Iată că, în secolul nostru, sunt posibile și asemenea lucruri. N-ar trebui să ne mirăm, pentru că, în decembrie 1989, în martie 1990, am văzut și la noi așa ceva. Nu chiar cu atâta cruzime, dar pericolul unui conflict de proporții nu a fost prea departe. Iar acest conflict nu ni l-am dorit noi, românii.

Aici încep întrebările, suspiciunile, temerile. Se reface oare Imperiul Habsburgic? Începe bătălia pentru culoarul strategic al Dunării sau, deja, aceasta s-a încheiat? Cine urmează la rând? Cine va face parte din zona tampon? Se va mai extinde oare NATO spre est sau se va opri doar în centrul Europei? Această forță uriașă de implementare a păcii (IFOR) de 60.000 de oameni care acționează în Bosnia – din care face parte și un foarte bun batalion românesc de geniu – va reuși oare să prevină războiul și să-i ajute pe oamenii din această parte de lume să revină la viața normală? Când și mai ales cum se vor normaliza lucrurile în această parte de lume? Conflictul se va stinge definitiv? Relațiile dintre statele care au rezultat în urma destrămării fostei Iugoslavii nu vor purta oare în ele amprenta acestui război? În ce măsură va influența evoluția acestor relații situația strategică din zonă? Să dea Domnul ca totul să fie bine! După atâta negură, acest pământ merită parcă un nou răsărit de soare. Azi, în 2019, pare liniște în Balcanii de Vest. Lucrurile s-au mai așezat, o parte din statele fostei Iugoslavii fac parte din NATO și din Uniunea Europeană, o parte din cei

considerați vinovați de războaiele de aici au fost judecați și condamnați... Alții au realizat obiectivele strategice pe care și le-au propus. Iar unii dintre cei implicați, și-au scris memoriile... Și au spus ce ordine au primit. Pentru a-și de-păta, probabil, conștiințele. Dar eu am fost acolo și am văzut...

Arta de a fi niște oameni liberi sub vremuri

Am scris de multe ori în acest colț de pagină, așa cum m-am priceput, despre lucruri cunoscute și trăite, unele mai mari, altele mai mărunte, unele mai importante, altele mai puțin importante, dar toate făcând parte din lumea noastră, din universul gândurilor și al preocupărilor noastre, din temerile, îngrijorările sau convingerile noastre. Am scris despre disfuncționalități care ne complică viața și despre un soi de viețuire care amplifică... disfuncționalitățile, despre fapte care ne înalță sau ne scad în ochii noștri și în ochii lumii, dar și despre ochi care nu văd sau nu vor să vadă faptele. Sunt temeri care sunt pur și simplu temeri, ca toate temerile de pe acest pământ, dar și temeri care ar trebui să ne doară și chiar să ne înspăimânte, întrucât nu sunt simple temeri, ci adevăruri triste, unele chiar îngrozitoare. Din ce în ce mai mult, se instituie (în noi sau în afara noastră) o instanță care ne judecă foarte aspru. Ne judecă atât pentru ceea ce facem, cât mai ales pentru ce nu facem.

Altădată eram cu toții oameni noi, acum suntem cu toții oameni liberi. Ci puțin, așa se dorește să credem. Dar libertatea este o stare foarte grea. Unii îi acuză pe alții în legătură cu această stare, alții spun că starea de libertate nu este chiar așa de proastă, că situația se echilibrează, unii fac teoria teoriei, alții nu mai fac nimic, iar cei mai mulți tac. Pentru că libertatea este o artă, iar tăcerea este de aur. Poate că n-am ieșit încă din confuzie, cum se afirmă adesea, poate că, în capul nostru, al unora dintre noi, este un fel de ceață, iar dincolo de ceață nu se mai află nimic. Poate că nu vedem, nu gândim, nu înțelegem. Vremurile se schimbă... S-au schimbat. În anul de grație 2019, peste cinci milioane de români au părăsit țara, alte două milioane sunt sezonieri pe ogoarele altora, România și-a distrus complet economia, industria, și-a înstrăinat resursele, și-a redus armata la 70.000 de militari profesioniști (din 350.000, cu o rezervă mobilizabilă de peste un milion, cu un bazin de resurse umane considerabil etc.), și-a distrus industria de apărare, iar politicienii au făcut tot ce e posibil pentru a jigni și umili instituția militară și a crea, în rândul populației, ostilitate față de militari, îndeosebi față de gradele mari.

Este adevărat, unii dintre noi se adaptează rapid oricăror împrejurări, trec cu nonșalanță, cu mare ușurință de la o convingere la altă convingere, de la un statut la alt statut, profitând la maximum de tot ce se poate profita. Este oare aceasta arta de a fi liberi? Libertatea este o artă sau un drept? Îți

demonstrau, ieri, cât de performant este un sistem, cât de grozav e un filosof, iar azi, tot ei, și tot în linia cunoscută, îți demonstrează cât de abject a fost acel sistem pe care abia l-au preamărit și cât de nesavant era acel filosof. Evident, acești oameni – atâția câți sunt – nu au emigrat pe planeta Marte – ei nu emigrează niciodată, sunt foarte statornici –, ci se află printre noi, așa cum s-au aflat întotdeauna. Cei mai mulți dintre ei poate că nici nu știu că sunt așa cum sunt. Pentru ei, lucrurile normale au dimensiuni variabile, în funcție de locurile unde se află și de timpurile sub care se află. Poate nici nu sunt cu adevărat, poate numai noi avem câteodată impresia că sunt. Adică sunt o creație a noastră, pentru că numai noi îi vedem. Și când ei dispar – pentru că fantelele mai și dispar, nu? –, apare altcineva. Un personaj straniu, neidentificabil, invizibil, un fel de alter-ego cu care vorbim atunci și numai atunci când suntem foarte singuri. El este, câteodată, unicul nostru partener de dialog. Pe vremuri, cu acest alter-ego, vorbeam frecvent despre cerința oficială de a discuta despre existențialism, doar pentru a-l combate, despre Hegel, doar pentru a-i scoate în relief pe alții, despre alții, doar pentru a scăpa de amenințările și tentațiile din noi...

Ei, dar toate acestea au trecut, le-am și uitat. Acest alter-ego este, totuși, foarte important, mai ales atunci când nu te bagă nimeni în seamă. Dacă spui lucrurilor pe nume, cei cărora nu le convin numele precise și nesecretizate ale lucrurilor cele adevărate te ignoră, iar ceilalți... nu te văd. Istoria se repetă. Mulți oameni n-au prea fost băgați în seamă, deși ar fi avut câte ceva de spus. Asta nu înseamnă că nebagarea în seamă este un capăt de lume. Nu, nici vorbă! Înseamnă, cel mult, confirmarea acelei ipoteze că unii din oamenii favorizați de vremuri nu acceptă adevărul, iar cei care-l acceptă nu sunt luați în mod serios în seamă de vremuri. Dacă o astfel de concluzie este adevărată, atunci din acest punct încep îngrijorările. Ar fi putut să fie, desigur, și mai rău. Vă mai amintiți? Nietzsche, autorul lui „Așa grăit-a Zarathustra”, a fost considerat, târziu, după moartea cumplit de chinuită pe care a avut-o, un ideolog în exclusivitate fascist, Nicolae Iorga a căzut sub gloanțele legionarilor, Eminescu, într-o vreme, a fost scos din unele manuale, mareșalul Antonescu a fost ucis ca un criminal de război, nu numai pe câmpul de la Jilava, ci și în sufletele celor care, poate, ar fi putut să-l prețuiască, filosofia lui Blaga a fost lăsată la colțul străzii, Nichifor Crainic a fost trecut de cealaltă parte a liniei, Mircea Eliade a fost interzis etc. etc. Aceasta era partea oficială a lucrurilor, linia de conduită impusă de acele vremuri. Totuși, cei mai mulți dintre noi am continuat să-i cunoaștem și să-i respectăm pe acești oameni. Era o artă. Arta de a fi liberi într-o societate neliberă. Acum, vremurile îți impun să fii liber. Liber într-o societate care-și are și ea, la rândul ei, regulile ei despre libertate! Mai ales despre libertatea libertății... Sau despre libertatea de a-i slugări pe alții...

Unii nu reușesc să sesizeze diferența, iar ceilalți, neliberii, ca și condamnații la libertate, chiar dacă nu mai sunt în situația de a-și bea zeama de cucută, ca Socrate, își văd de treabă, ca întotdeauna, și sfârșesc, ca atâția alții, fără discipoli și fără glorie. De anonimi, de liberi și de supuși este mare nevoie oriunde. Ei suportă sărăcia, în vremuri normale, întrucât n-au vocația înavușirii, și, în timp de război sau de catastrofe, plătesc adesea cu viața efectele pe termen lung ale lucrărilor inteligențelor descurcărețe. Li s-a spus să se conformeze realităților și ei, cuminți și disciplinați, s-au conformat. Și totuși, unii din acești oameni văd, câteodată, mult mai departe decât orizonturile vremurilor pe care le trăiesc, chiar dacă pe ei nu-i vede și nu-i ascultă nimeni. Acesta-i adevărul. Și este foarte important, întrucât acești oameni există. Sunt cei mai mulți.

În loc de concluzii

Unii vor cădea, alții se vor ridica. Așa a fost mereu. Balanța vieții nu este cântar de farmacie. Supușenia tot mai măiastră, ca și libertatea cea de dincolo de responsabilitate, datul din umeri, neîngrijorarea, ca și indiferența față de vremurile prin care trecem, față unele din procentajele din PIB alocate, în diferite țări de pe mapamond, diferitelor domenii, spre exemplu, sunt nu doar indicatori de stare, care definesc într-un anumit fel o strategie a îngrijorării, ci și adevăruri care, într-o lume atât de fierbinte, îl tulbură pe omul cinstit, îl descurajează pe întreprinzătorul bine intenționat și îl dezarmează pe cel ce mai crede în valori nepreluate și neincluse în concepte. Evident, nu în „valorile” acestor vremuri, vremuri în care încă se mai poate pătrunde pe ușa din dos pentru a se ieși, apoi, cu seninătate, în văzul lumii, pe cea din față.

ÎNARMAREA SPAȚIULUI COSMIC, SAU PREGĂTIREA PENTRU RĂZBOIUL VIITORULUI?

THE CONSTRUCTION OF THE COSMIC AREA, OR THE PREPARATION FOR THE WAR OF THE FUTURE?

Rezumat

Armonia lumii este, deopotrivă, o realitate pe muchie de cuțit și un ideal pe care, în nici un caz, nu și-l dorește puterea. De aceea, mai degrabă, esența lumii nu constă în idealul ei – armonia universală –, ci în realitatea ei – conflictualitatea endogenă. Dar lumea este conflictuală nu numai în sine și pentru sine, ci și în universalitatea ei, în exterioritatea ei. Ei, bine, se pare că, în acest sens, omenirea tinde să-și extindă esența ei și dincolo de arealul ei, adică în dimensiunea ei exogenă. Ce va fi vom vedea. Ori războiul prinde viață, ori viața își extinde amurgul ei și dincolo de ceea ce ser știe și se vede. Or războiul lumii contra lumii se va extinde în stele, or stelele vor coborî în războiul lumii. Tertium non datur.

Cuvinte-cheie: forțe spațiale; război spațial; confruntare stelară; universul cyber;

Summary

The harmony of the world is, on the other hand, a reality on the edge of a knife and an ideal that in no case wants its power. Therefore, rather, the essence of the world lies not in its ideal - universal harmony - but in its reality - endogenous conflictuality. But the world is conflicted not only in and of itself, but also in its universality, in its exteriority. Well, it seems that in this sense, humanity tends to extend its essence and beyond its area, that is, in its exogenous dimension. What will we see. Either the war comes to life, or life expands its twilight and beyond what sero knows and sees. Either the war of the world against the world will expand into stars, or the stars will descend into the war of the world. Tertium non datur.

Keywords: space forces; space war; stellar confrontation; the cyber universe;

Introducere

Așa cum bine se știe (sau nu se știe, întrucât oamenii au, încă, orbul găinilor), omenirea se înarmează. Nu de azi, de ieri, ci de când se știe. Armele fac parte nu doar din viața ei, ci și din esența ei. Așa a fost mereu și, probabil, tot așa va fi și în viitor. Înarmarea până dincolo de creștet pare a fi, pentru oameni și comunitățile lor cele mai puternice, mai mult decât un *modus vivendi* și chiar mai mult decât un *modus cognoscendi*. Chiar dacă, în viitor, lumea ser va îndrepta esențial spre o dimensiune cognitivă și, pe aceasta bază, spre cognocivilizație, esența ei – conflictualitatea endogenă – nu se schimbă. Ea reprezintă, de fapt, izvorul sau, mai exact, motorul care o scoate din echilibrul linear, adică din drumul spre entropie zero, și o împinge, intempestiv, spre acel tip de război interior, care o scoate din lehamite și o împinge spre un dinamism dinamic și complex, spre nelinearitate, spre exuberanță.

Și ce dacă se moare? Oricum, nimeni nu este nemuritor. Dar poți să mori ca un putregai sau ca un stejar. Adică linear, penibil, comun, sau, dimpotrivă, nelineară, dinamic, eroic. Deși, în realitate, fiecare individ vrea să-și trăiască viața într-un mod liniștit și fără probleme, conflictul interior, conflictul endogen, numit câteodată și ființare, nu-l lasă pe bietul om să lăncezească. Pentru că – nu-i așa – nu-i totuna leu să mori sau câine-înlanțuit...

Așa trăiesc oamenii. Și tot așa trăiește și omenirea. Între echilibru și dezechilibru, între nevoia de liniște, de armonie și trebuința interioară, dinamică și foarte complexă, de conflict.

Omul și omenirea iubesc nu doar frumusețea, liniștea și delicatețea florilor, ci și brutalitatea și dramatismul furtunii, nu doar sublimul, ci și tragicul. Există, pe lumea aceasta și, probabil, în universul acesta, desigur, în cel pe care-l cunoaștem noi, nu doar armonia și stabilitatea valorilor și sistemelor de valori, constituite în acumulări stabile, dar și dinamice și complexe, adică în mari temelii durabile și non-conflictuale, ci și interese, adică mobiluri ale acțiunii eficiente, iar aceste interese sunt rareori armonioase și, mai tot timpul, conflictuale. Ele, aceste interese, generează, în oameni și în omenire, atât trebuința de a trudi și atinge pragul armoniei, cât și impulsul de a-l distruge pe celălalt, de a-și însuși alteritatea, de a stăpâni eul, sinele, semenul, acțiunea, universul. Este sentimentul, sacralitatea și obsesia puterii. Puterii absolute.

De ce forțe spațiale?

Spațiul – în speță, spațiul extraterestru, spațiul cosmic – a reprezentat dintotdeauna o fascinație pentru omul capabil să cunoască și, parțial, să

înțelege universul și puterea necesară pentru a-l cunoaște și, dacă este posibil, pentru a-l domina și acapara. Puterea este totdeauna discreționară și obsesivă, chiar dacă n-o recunoaște. Ea consideră că este dreptul ei să fie imensă, impresionantă și discreționară. De ce? Pentru că așa vrea ea. Pentru că, fără îndoială, aceasta este rațiunea ei de a exista.

Niciodată puterea nu va renunța la putere, ci, dimpotrivă, tot timpul, va fi și mai lăcomă, și mai dominantă, și mai complicată și mai discreționară. Acestea sunt caracteristicile cele mai importante și mai vizibile și mai comprehensive ale puterii americane. Ea domină spațiul aerian, spațiul terestru, spațiul maritim și, în mare măsură, spațiile cognitive și cibernetice. Domină aceste spații, din rațiuni de putere, dar și de control al puterii și menținerii unui echilibru strategic în acele marje care să nu pună în pericol imensa putere americană și dominația ei asupra lumii. Este vorba nu doar de puterea militară, care este izvorul, suportul și argumentul teribil al puterii americane, ci și puterea economică, financiară, socială, intelectuală, mediatică, informațională. Desigur, deasupra tuturor se află puterea financiară, iar aceasta nu este apanajul exclusiv al puterii americane, ci al mediului financiar selectiv, format din câțiva regi ai banului, majoritatea aflați în Statele Unite, care administrează acest sistem financiar, scăpat de sub orice control, deveni nelinear, neortodox și haotic, generator de crize, conflicte și războaie care-l justifică și-l mențin pe frontispiciile invizibile ale tragediei umane. Legat de aceasta, putem spune, că nu armele nucleare și sistemele de arme sofisticate și inteligente reprezintă principala amenințare la adresa securității și păcii lumii, ci sistemul ei financiar. Nu se știe, desigur, dacă reforma radicală a acestuia va distruge dezechilibrele, suporturile de conflicte și războaie, dar este clar că lipsa acestei reforme va perpetua conflictualitatea, asimetria și războinica haotică și intempestivă a lumii.

Nici forțele spațiale nu reprezintă o noutate. Și Rusia, și China, și Franța și multe alte state își consideră forțele aeriene nu doar forțe aeriene, ci și forțe aerospațiale. Este un fel de extindere a domeniului aerian și cel aerospațial dincolo de limita superioară a atmosferei, întrucât acolo se duce deja, de mulți ani, războiul sateliților. Americanii nuanțează însă decisiv și indiscutabil acest concept. Forțele spațiale nu sunt forțe aerospațiale, ci forțe specializate pentru războiul din mediul extraterestru.

Nu știm încă exact dacă o astfel de măsură face parte din planurile războinice ale omenirii pentru a se apăra de extraterestrii. Probabil că da. Știm însă precis că ea reprezintă amplificarea puterii militare americane și dotarea ei cu o nouă componentă de vârf.

Așa cum bine se știe, americanii dispun de cinci categorii de forțe armate: forțe terestre, forțe navale, forțe aeriene, infanteria marină și garda de coastă. Forțele spațiale, create în acest an, reprezintă a șasea categorie de forțe.

Cândva, amiralul Alfred Mahan, spunea americanilor că, dacă vor să domine lumea, trebuie mai întâi să domine marea. Iar pentru a domina marea au nevoie de putere maritimă (sea power) care să asigure controlul rutelor de transport, al spațiilor de interes strategic pentru SUA, precum și proiectarea necesară a acestei puteri. Așa cum bine se știe, chiar după Primul Război Mondial, dar mai ales după cel de al doilea, Statele Unite au preluat de la britanici controlul mărilor, sau, mai exact, au trecut în fruntea acestui control, devenind cea mai puternică forță maritimă a lumii. Consecințele se cunosc. Baze militare americane pretutindeni, alianțe militare de tip NATO, pretutindeni, dominanță americană a mărilor, controlul puterii militare a planetei, controlul și managementul conflictualității lumii etc., efecte care fac parte din conceptul de securitate înțeles sau văzut din perspectivă americană.

Așa cum rușii și chinezii au înțeles că, pentru a supraviețui ca puteri militare regionale sau globale, au nevoie, în afară de un volum imens de resurse, și de forțe militare capabile să apere spațiile lor imense și existența lor, ca mari puteri ale planetei, capabile să echilibreze (balanseze) puterea americană, să descurajeze tendințele expansioniste ale acestei uriașe puteri și, la nevoie să contra-acționeze sau să acționeze preemptiv și chiar preventiv, pentru a supraviețui și, mai precis, pentru pune Occidentul cu botul pe labe, în pofida imensei puteri financiare a acestuia. În acest scop, Rusia și-a reînnoit și modernizat arsenalul ei strategic nuclear și Forța Strategică Nucleară, îndeosebi cu rachetele balistice intercontinentale Topol și Topol M (variante mobilă), Bulava (variantea îmbarcată a rachetei Topol), pe submarine etc., trecând chiar pe locul întâi în lume la acest capitol, concomitent și reînarmarea și modernizarea armatei ruse. Au apărut astfel avionul din generația a cincea Suhoi 57, invizibil, racheta hipersonică, tancul Armata T-14 etc. și numeroase sisteme de arme robotice, cibernetice, bazate pe amplificare undelor și chiar cognitive.

Armata chineză a trecut și ea pe locul trei în lume, modernizându-și întregul arsenal și dotându-se cu mijloace noi, cum ar fi avioanele multirol invizibile J-20 și J-30, racheta hipersonică etc.

Ambele țări – Rusia și China – sunt puteri strategice nucleare, cu o imensă capacitate de lovire și de contra-acțiune, cărora li se alătură, armata Indiei, cea Braziliei, cea a Turciei, cea a Japoniei, dar și armatele Franței, Marii Britanii, Germaniei etc., precum și cele ale unor țări din Orientul Mijlociu.

Era, deci, nevoie, pe lângă dimensiunile categoriilor de forțe armate deja cunoscute (terestre, navale, aeriene, ale infanteriei marine și ale gărzii de coastă, în cazul americanilor) și de o a șase dimensiune – ca spațială. Ea se justifică prin existența unui număr foarte mare de sateliți artificiali, cei mai mulți dintre ei specializați pe domenii ale crizelor, conflictelor și

războaielor, extinzând astfel spațiul de confruntare militară, și nu numai, și dincolo de competențele Terrei.

Ce sunt și ce pot face Forțele Spațiale în războaiele noastre pământene?

Par a fi un fel de forțe din filmele de ficțiune și, în același timp, un sistem de roboți, de unde, de vectori și de oameni care văd dincolo de ceea ce se vede și acționează în superioritate spațială (cosmică) absolută. Pe 9 august 2018, vicepreședintele american Mike Pence a confirmat, în discursul său de la Pentagon, intenția americanilor de a constitui această nouă categorie de forțe. Cu foarte puțin timp înainte de această decizie, ideea părea o glumă, apoi a devenit o realitate. Ea s-a concretizat imediat și într-un raport al Departamentului de Apărare.

Americanii susțin, prin vocea reprezentanților loc, că proiectul respectiv urmărește două obiective importante:

- pe termen scurt: crearea unei categorii de forțe capabilă să apere sateliții, cheia de boltă și bijuteriile strategice și geospațiale ale armatelor moderne;

- pe termen lung: pregătirea pentru soluționarea tensiunilor dintre națiuni legate de exploatarea resurselor minerale din spațiul cosmic.

Aici nu se vorbește și de apărarea Terrei împotriva unor atacuri extraterestre, dar se înțelege de la sine că pământenii se gândesc dintotdeauna și la așa ceva. Ei știu de multă vreme că, din cer, le vine nu numai viața și lumina, ci și moartea. Dar chestiunea apărării planetei împotriva unor posibile atacuri extraterestre este discutabilă. Nu s-a dovedit încă existența unei astfel de amenințări, dar, în mod sigur, asteroizii de pe centura asteroizilor vor putea lăsa o astfel de centură și ajunge, întâmplător sau nu, ca și acum vreo șapte mii de ani, pe scumpa noastră planetă albastră.

Această nouă categorie de forțe a armatei americane urmează să fie creată în acest an, 2020, ceea ce înseamnă că nu numai zarurile au fost deja aruncate, ci și că pilonii de bază au fost proiectați și, poate, chiar instalați. Ultima categorie de forțe a armatei americane, USAF (Forțele Aeriene ale Statelor Unite), fost creată în 1947.

Unica justificare a constituirii unei noi categorii de forțe este tot una de spirit defensiv. Departamentul Apărării artă, în raportul său, că Rusia și China, concurenții lor strategici, dezvoltă capacități spațiale, care au capacitatea de a neutraliza, pe timp de război, capacitățile americane spațiale. Este vorba, înainte de toate, de sateliți militari. Aceștia au devenit, astăzi, vitali pentru armată atât pentru prevenirea sau contracararea loviturilor adverse, cât și pentru ghidarea loviturilor proprii, ca și pentru telecomunicații, imagini de recunoaștere și spionaj. Dar dezvoltarea, de către

posibilitii adversari, a unor capacități spațiale pune în pericol și sateliții civili de telecomunicații, pe cei ai sistemului GPS, ceea ce ar paraliza întreaga economie.

Aceste posibilități există cu adevărat, nu doar în imaginea justificativă a americanilor, care au hotărât, iată, să creeze nu doar capacități spațiale capabile să le neutralizeze pe cele ale adversarilor, ci și o categorie de forțe specializată în așa ceva. Demonstrația făcută de China în 2007 a unor astfel de capacități, distrugându-și demonstrativ, cu o rachetă, unul dintre sateliții săi, este concludentă, potrivit raportului Departamentului Apărării.

Rușii și chinezii au creat arme anti-satelit, de unde și necesitatea imediată pentru Forțele Armate Americane de a le proteja pe cele proprii, cunoscând fiind faptul că, în epoca modernă, sateliții au devenit elemente vitale pentru orice armată.

Desigur, justificarea lui Mike Pense este cât se poate de reală, dar competiția dintre cele trei superputeri nucleare, la care se adaugă și celelalte puteri care dezvoltă astfel de mijloace are un singur sens: depacificarea spațiului cosmic și deschiderea cutiei Pandorei în înarmarea lui. De unde rezultă, indubitabil și foarte clar, că și forța dreptului – inclusiv a dreptului internațional și cea a dreptului păcii și războiului –, este supusă intereselor marilor puteri strategice, care nu vor face niciodată un pas înapoi în ceea ce privește dezvoltarea fără limite a propriei puteri.

Americanii nu doresc altceva decât extinderea dominanței lor strategice și în cosmo-spațiu, și în cyberspațiu și în cogno-spațiu, așa cum au făcut-o mereu de la Primul Război Mondial încoace. Doctrina Monroe, potrivit căreia Statele Unite sunt protejate de oceanele lumii și nimeni nu le poate atinge, a apus demult, chiar dacă actualul președinte american introduce conceptul "America First". Acest concept nu este reduționist și nu presupune retragerea Americii în propriile-i hotare și renunțarea la dominația strategică a lumii, ci, dimpotrivă, consolidarea unității interioare, prin protecție împotriva efectelor imigrației și red dezvoltarea unui naționalism modern, exclusivist și categoric, concomitent cu crearea și punerea în operă a unor noi capacități și capabilități militare, cognitive, cibernetice, geospațiale și cosmo-spațiale, care să-i asigure întâietatea și dominanța în orice tip de confruntare, atât în timp de pace, cât și în caz de escaladare a războiului, prin folosirea întregului arsenal de arme.

Cert e că toate marile puteri se înarmează vertiginos, ca și cum războiul ar bate la ușă. Războiul nu mai bate la ușă, a ieșit de mult din onoarea confruntării militare și a pătruns, ca un cancer, în toate componentele vieții pământene – economice, sociale, psihologice, informaționale, mediatice, cibernetice și chiar mentale – devenind un război fluid, total și nelimitat, iar componenta militară și cea de extindere a locațiilor unor arme extrem de sofisticate – inteligente, de înaltă precizie,

cibernetice, geofizice și cognitive etc. – nu mai surprinde pe nimeni, ci, dimpotrivă, îl îndeamnă pe fiecare să privească acest fenomen ca pe un meci de box, ca pe un spectacol, ca pe o competiție în care trebuie să câștige totdeauna favoritul.

Americanii nu se mai pot mulțumi doar cu prezența lor în spațiu, ci, potrivit viziunii lor strategice, trebuia neapărat să domine și acest spațiu. Iar lumea trebuie să accepte necondiționat această voință, întrucât America este cea care conduce astăzi lumea, iar această realitate trebuie să rămână așa și numai așa, chiar dacă năi sunt și alți pretendenți la dominanța spațială, așa cum afirma Donald Trump la conferința din 18 iunie. Americanilor angajați într-un astfel de proiect de dominanță nelimitată, inclusiv a spațiului cosmic, nu le pasă nici de tratatele de neproliferare a armelor nucleare, nici de tratatele privind ne-militarizarea spațiului cosmic, așa cum nule pasă nici celorlalte mari sau foarte mari puteri strategice. Tratatul din 1967 privind „exp0lorarea și utilizarea pacifică a spațiului extra-atmosferic”, nu este un tabu, ci el poate fi schimbat (sau ignorat) potrivit intereselor semnatarilor săi sa doar ale unora dintre ei, indiferent ce va spune lumea. Acest tratat nu interzice, da fapt, decât nemilitarizarea Lunii și a alor corpuri cerești și plasarea pe orbită a unor arme de distrugere în masă. Tratatul interzice activitățile militare agresive, dar acest lucru nu poate împiedica realizarea unei „Forțe Spațiale”, afirmă, la Washington Post, John Logsdon, expert în politică spațială la Washington University.²

. Desigur, cei care au elaborat acest tratat au avut, probabil, toată grija de a nu include în el prevederi sau nuanțe care nu pot fi respectate în viitor. Și chiar dacă le-ar fi inclus, marile puteri ar fi găsit neapărat una sau mai multe modalități de ale eluda, ignora sau exclude. Malaxorul strategic nu poate fi oprit de ciotul unui cuvânt. Nici de voința sau ignoranța unui lumi fluide, cu ochii închiși sau orbi și orizonturi mărginite, neclare și chiar invizibile.

Forțele spațiale – care abia acum devin cu adevărat posibile și, prin urmare, operaționale – pot face multe lucruri în războaiele noastre pământene. În primul rând, pentru că vin din cer, iar cerul este, deopotrivă, umbrela noastră și amenințarea noastră. Sunt cel mai de sus nivel al Forțelor Armate pământene, compuse, deopotrivă, din războinici spațiali umani sau roboți, din tehnologie cosmică de vârf, din inteligență artificială operaționalizată și din capabilități multirol.

Luptătorii și mijloacele de luptă din Forța Spațială, aflați la o mie de kilometri de planetă, cer mijloace de luptă specifice, ceea ce reprezintă un nou orizont pentru industria de război, adică o mare deschidere economică, cyber-roboți și arme noi, care încorporează masiv inteligența artificială (IA) implementarea inteligenței artificiale, precum și space warfighters, care impun o nouă și consistentă (chiar infinită) dimensiune a spațiului luptei,

precum și o doctrină a luptei spațiale, noi strategii, noi concepte operaționale și noi tactici în arealul unui război care nu a mai existat până acum, chiar dacă, într-o vreme, s-a vorbit, tot la americani, de războiul stelelor. Deocamdată, în această etapă de început, nici stelele și nici steaua noastră dătătoare de viață, care strălucește în fiecare zi pe Terra, nu vor fi angajate nemijlocit în acest nou război (care se conturează demult la orizontul mileniului trei), dar de aici nu rezultă că noii forțe spațiale nu-i va păsa de ele.

Formarea și operaționalizare Forței Spațiale Americane a început deja. În primul rând, până la finele anului 2020 va fi creat un comandament spațial, care va coordona și asambla forțele destinate, în trei etape: formarea unei noi agenții spațiale

2 *Pourquoi les États-Unis veulent créer une «force spatiale»*, Vincent Lucchese, <https://usbeketrica.com/article/pourquoi-les-etats-unis-veulent-creer-une-force-spatiale> care va avea în competența sa crearea unei noi agenții spațiale menită să dezvolte noi tehnologii proprii acestei dimensiuni; crearea unei infrastructuri birocratic necesare acestui demers și. În fine, alcătuirea unui corp de astronauți militari, un fel de grup de elită constituit din militari specializați în acest domeniu cu totul și cu totul special.

Importanța economică a punerii în operă a acestui proiect este mult mai vastă și mai consistentă. Acest proiect va favoriza dezvoltarea industriei spațiale comerciale, va permite protejarea intereselor vitale americane, precum și interesele vitale privind exploatarea, din punct de vedere al resurselor minerale, a asteroizilor, mai ales în ceea ce privește metalele prețioase. O singură pietricică spațială ar putea conține resurse strategice în valoare de zeci și chiar de mii de miliarde de dolari.

Se știe, cea mai mare parte a războaielor de pe planeta Pământ, dacă nu chiar toate, sunt războaie pentru resurse. Vor fi, desigur, și în spațiul cosmic astfel de lupte și astfel de războaie pentru resurse, mai ales că ele vin din cosmos, mai ales din centura asteroizilor, pentru că omul, chiar și în civilizația cognitivă, nu va renunța niciodată la definiția sa ancestrală, aceea de a domina alt om, de a-i subjuga pe ceilalți și de a folosi la discreție resursele. Probabil că, în timp, se vor dezvolta și aici – mai exact, se vor transfera – năravurile de pe Terra, adică pirateria, terorismul spațial etc. etc.

Dar, până la apariția unor posibile războaie spațiale comerciale, cam prin 2065, Forța Spațială americană a trecut proba anului 2019 și se pregătește pentru a sări cu bine și pârleazul anului 2020, când va trebui să fie deja operaționalizată și gata de luptă.

Forțele Aeriene Americane n-au fost prea entuziasmate de acest proiect, mai ales după ce au experimentat, cu succes, în deschiderea epocii hipersonice, două hipervavioane, în ideea că America va trebui să dispună de

astfel de avioane hipersonice, în general, fără pilot, care pot lovi orice obiectiv de pe Terra în cel mult o oră.

Mi mult, în criticare acestui proiect, Washington Post a publicat un articol, potrivit căruia, transformarea spațiului cosmic în câmp de luptă ar putea să agraveze substanțial problema resturilor (fragmentelor) spațiale aflate pe orbite. La ora actuală, peste 170 de milioane fragmente ale unor mijloace pământene (vechi sateliți, sunt situate pe diferite orbite în jurul planetei. Dintre acestea, 29.000 sunt suficient de voluminoase pentru a provoca pagube catastrofale în cazul unor coliziuni.

În jur de 25% dintre aceste fragmente voluminoase sunt rezultate din explodarea voluntară chineză, din 2007, a unui satelit propriu.

Pericolele sunt mult mai mari. Și ele se înmulțesc an de an. Așa cum oceanele planetei se umplu, încet, încet de fel de fel de resturi și de deșeuri produse de civilizația umană, și spațiul cosmic, mai ales în apropierea planetei, riscă să devină un coș de gunoi care aleargă pe traiectorii cu peste 25.000 de kilometri pe oră.

Desigur, toate acestea, la care se adaugă și imprevizibilitatea comportamentul unor corpuri cerești din centura de asteroizi, nu vor împiedica instalarea Forței Spațiale americane în arealul cosmic planificat și nici entuziasmul celor care au generat-o.

Forțele Spațiale pot face foarte multe în arealul cosmic din jurul planetei și chiar mai departe. Imaginația ne poate conduce aproape la orice. Deja tehnologia și Inteligența Artificială (IA) au atins cote inimaginabile, robotizând, practic, spațiul luptei de pe Terra și continuând să-l țină sub control i supraveghere zi și noapte.

Nu este prea încurajator, având în vedere că fiara din noi, trezită pe neașteptate, poate distruge, chiar și acum, fără forțe spațiale, tot ce s-a realizat pe planetă de către om de-a lungul mileniilor. Aceste nu este însă un argument pentru oprirea extinderii arealului războiului (în toate formele sale) până la neantizarea oricărei șanse de supraviețuire.

E mult însă până atunci, iar timpul poate schimba multe. Vom trăi și vom vedea.

Ce putem face noi, românii, în fața acestor orizonturi neliniștite?!

Răspunsul tranșant și corect ar fi următorul: NIMIC! Sau, ameliorând un pic categoricismul unei astfel de judecăți categorice: Mai nimic!

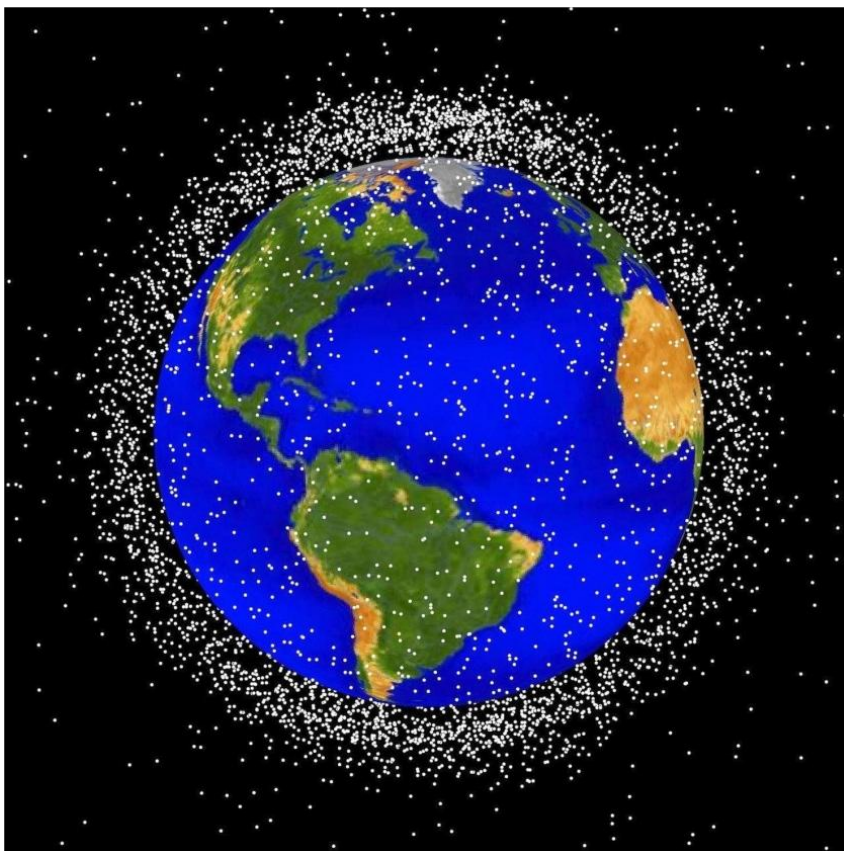
Deja mulți politicieni români care apar pe sticlă – cei mai mulți dintre ei de o incultură militară și strategică crasă – afirmă, zâmbind cu înțeles sau rânjind fără înțeles, dar doct, că astfel de lucruri nu ne privesc pe noi. Noi, așa mici și prăpădiți cum suntem (a se citi cum am devenit sub dezastruoasa

lor conducere), nu putem opri în nici un fel acest tăvălug și nici schimba ceva în panoplia zeului Marte, patronul marilor puteri războinice și al celor

Cu o economie națională distrusă, cu o armată lipsită nu numai de mijloacele necesare, ci și de soldați, cu marile puteri și cu vechile imperii (readuse încet, încet la viață, într-o altă haină, mai nouă și mai parfumată) în coastă, cu jumătate din pământul agricol al țării vândut (a se citi cedat), împotriva prevederilor Constituției, la alții, cu o industrie de apărare pulverizată, cu păcatele noastre și poftele neprietenilor noștri reînviată și repuse pe rol în haină nouă, europeană, cu indiferența marelui Licurici față de platforma sa strategică românească de pe Dunăre și Carpați, cu mentalitatea noastră de slugi la alții, cu prostia cumințeniei pământului în creier și în sinapse și cu cumințenia prostiei trecută pe post de lege, cu un tineret aproape analfabet, dar care visează la joburi străine, cât mai departe de România, cu o intelectualitate făcută varză și în majoritate antiromânească, exact ca în vremea lui Mircea Eliade, cu sufletul cătrănit și ochii în pământ sau chiar orbiți de ce nu se vede etc. etc., nu ne putem aștepta la mare lucru. Unii dintre noi cred că jocurile au fost deja făcute, că România se va destrăma, chiar prin voința nevolnică a locuitorilor ei, care visează la cai verzi pe pereți, la alte orizonturi și la alte capitale. Nu la unitatea ancestrală a românilor, cel mai vechi popor din Europa, nici la o imposibilă Forță Spațială românească, nici la pacea, liniștea, bunătatea și vrednicia pământului, ci doar la vântul care bate din nou spre Vest, tot mai spre Vest, până la apusul definitiv al Daciei străbune și al României eterne, considerat de mințile fără creier ale propriei noastre nații, ca necesar, previzibil și inevitabil...

Nu știu dacă vom depăși curând acest prag românesc al neimplicării în nimic, acest blestem și această cădere în abis, dar sper că mintea noastră de pe urmă va înțelege corect și esența Forței Spațiale americane, și tăvălugul contra state al Uniunii Europene, și cele două sau mai multe viteze ale configurației europene, care nu pot fi schimbate în nici un fel în viziunea mai-marilor autonomiți la Bruxelles, dar și chemarea pământului nostru străbun, pământ din pământul lui Dumnezeu, grădină a Miciei Domnului pentru suveranitatea, independența și unitatea căruia zac în morminte uitate, milioane de români din toate generațiile care au înnobilat, binecuvântat, apărat și păstrat acest pământ.

Forța noastră de salvare națională n-ar trebui să fie în cer, ci aici, acasă pe pământ. O astfel de forță, dacă ar mai exista, n-ar putea fi niciodată învinsă.

Rămășițe în spațiul cosmic
Sursa: Internet

UNIVERSURI ALE OMULUI PRO ȘI CONTRA-PĂMÂNTEAN

UNIVERSES OF PRO AND COUNTER-EARTH MAN

Rezumat

În virtutea cunoștințelor dobândite de-a lungul anilor, a experienței noastre de viață și, mai ales, a reflecției asupra condiției umane, este posibil să ajungem la o stare de rațiune suficientă, liniștitoare sau amăgitoare, totuna, potrivit căreia comitem o propoziție asertorică: fiecare om este unic și irepetabil pe planeta Pământ și în Univers. Cu timpul, transformăm această aserțiune într-o judecată apodictică și chiar categorică. Avem suficiente argumente pentru a o justifica, de la cele cosmice la cele terestre, de la cele bio-psiho-sociale la cele care țin de compoziția fizică, biochimică, intelectuală și culturală specială a fiecărui individ. Oamenii seamănă unii cu alții, dar nu sunt identici în nimic, nici măcar în propria lor simetrie. Ochiul stâng nu este identic cu cel drept, mâna dreaptă nu este identică nici pe departe cu mâna stângă etc. Și chiar dacă un om nu poate fi identic cu un alt om, nici măcar cu fratele lui geamăn, toți oamenii fac parte din categoria de om, pentru că au cel puțin câteva trăsături comune speciei de om.

Dar, sfera și conținutul speciei, supturile ei complicate, diferențele specifice și, mai ales, individualitatea, personalitatea și universalitatea fiecăruia generează miliarde de întrebări cărora nu le-a dat niciodată, nimeni, nici un răspuns categoric. Pentru că răspunsul însuși este un univers.

Cuvinte-cheie: om; ființă; ființare; cunoaștere; reflecție; universalitate;

Abstract

By virtue of the knowledge gained over the years, our life experience and, above all, the reflection on the human condition, it is possible to reach a sufficient, reassuring or deceptive state of reason, however, according to

which we commit an assertive sentence: every human being is unique and unrepeatable on planet Earth and in the Universe. In time, we turn this assertion into an apodictic and even categorical judgment. We have enough arguments to justify it, from the cosmic to the terrestrial, from the bio-psycho-social to those related to the special physical, biochemical, intellectual and cultural composition of each individual. People are similar to each other, but they are not identical in anything, not even in their own symmetry. The left eye is not identical with the right, the right hand is not nearly identical with the left hand, etc. And even if a man cannot be identical with another man, not even with his twin brother, all humans belong to the category of man, because they have at least some features common to the human species.

But the scope and content of the species, its complicated supports, specific differences and, above all, the individuality, personality and universality of each generate billions of questions to which no one has ever given a definite answer. Because the answer itself is a universe.

Keywords: man; living being; being; knowledge; reflection; universality;

Introducere

Prima întrebare care se mai poate pune se referă la ceea ce numim mama natura. Cum este natura organizată pe Terra? Și, de aici, desigur, derivă și altele. Oare, chiar putem vorbi de o organizare a naturii? Există cineva anume îndrituit (de cine?) și, în același timp, responsabil cu o astfel de organizare (în cazul în care ea există cu adevărat), sau este vorba doar de o lege impusă de Terra pentru scoarța ei? Se știe, Pământul este o planetă vie, încă foarte tânără (abia și-a format, din sedimente și din efectele arderii magmatice, o scoarță care să-i învelească, să-i protejeze sau, poate, doar să-i domolească și chiar să-i stingă, cu timpul, focul din adânc). Chiar dacă o astfel de stingere înseamnă moarte. La urma urmei, tot ce-i viu e condamnat sau onorat să moară. La urma urmei, viața însăși este drumul către moarte, cum ziceau cândva existențialiștii. Este o planetă în plină activitate geofizică și cosmică, în relații cu alte planete din sistemul solar, cu Soarele de care depinde cam din toate punctele de vedere și din care, probabil, se va fi desprins cândva, ca o picătură de un ocean, fiind de un miliard de ori mai mică decât astrul zilei, și, bineînțeles, cu sine, în generarea, acceptarea și punerea în operă a legilor vitale de sistem și de proces: legea gravitației,

legea protecției împotriva radiației solare și cosmice nocive, împotriva meteoriților și altor corpuri cerești, legea generării resurselor necesare litosferei, biosferei, atmosferei și stratosferei etc.

Radiația cosmică și cea solară nocivă sunt deviate de magnetosferă, aceste deviații formând centurile de radiații Van Allen. Cele două centuri – una interioară, aflată la peste 1000 de kilometri de Terra, cealaltă, exterioară, aflată la 60.000 de kilometri, dar și o a treia, care se formează între ele, preluând funcțiunile centurii exterioare, atunci când aceasta nu mai poate face față amplitudinii și intensității unor explozii solare și, ca urmare, bombardamentelor radioactive – seamănă foarte mult cu cele generate de polii unui magnet (de fapt asta și sunt: câmpuri generate de polii magnetici ai Pământului).

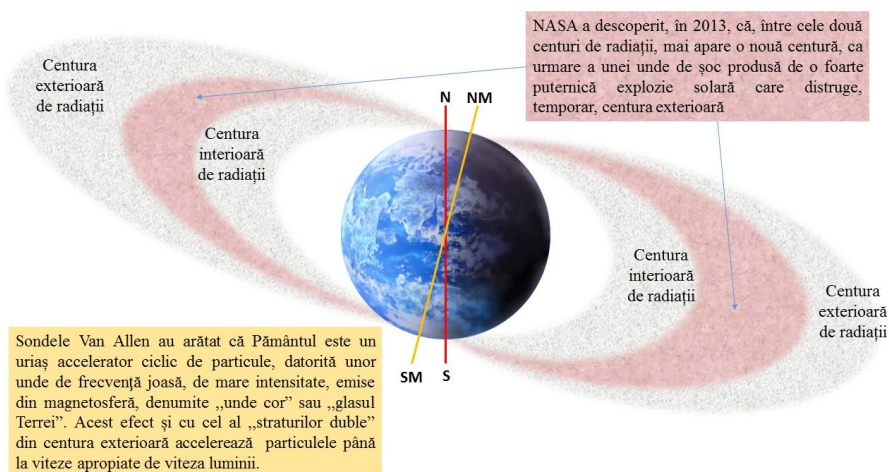

Figura nr. 1 Centurile de radiații Van Allen

Atmosfera Terrei este atât de densă, încât distruge orice obiect cosmic ce pătrunde (accidental sau nu) în interiorul ei, cu viteze cosmice (în jur de 25.000 – 50.000 km pe oră). În mod normal, aceste viteze nu sunt posibile în atmosfera terestră. De ce? Simplu. Pentru că, deși face parte din sistemul solar și, prin sistemul solar, din Cosmos, planeta noastră, spre deosebire de România noastră, este, totuși, suverană. Aproape tot ce se întâmplă în străfundurile planetei și la suprafața ei, adică în straturile mai puțin dense, este determinat de acest modus vivendi al planetei.

Cum este însă acest modus vivendi? Este unul de tip armonios, unul conflictual sau unul aleatoriu? Adică legea unității și luptei contrariilor,

legea conservării energiei și celelalte legi naturale pe care orice om care a trecut cât de cât printr-un sistem educațional le știe, sunt doar ale Terrei sau aparțin întregului univers cunoscut? Răspunsul cel mai simplu ar fi acela că lucrurile astea, pentru omul individual și pentru Universul Om, nu contează. Deocamdată, omul este încă – și, probabil, va fi pentru multă vreme – captiv pe Terra și, deci, supus legilor ei. Fie că a venit cândva, de undeva, fie că s-a născut aici, din acest pământ. La urma urmei, nici asta nu are importanță. Contează ceea ce există și ceea ce face parte din ce există. Chiar dacă tot ce există merită să și piară.

Peștele mare înghite peștele mic

Dar care este legea fundamentală a vieții pe Pământ?

Răspunsul, mai exact, răspunsurile la această întrebare nu sunt simple. Fie că s-au pus sau nu s-au pus, viața pe Pământ – singura pe care o cunoaștem din acest infinit Univers – este mereu aceeași. Ea poate fi privită din perspectivă lineară – indivizii tuturor regnurilor și speciilor se nasc, trăiesc și mor –, iar acest sens este totdeauna unic și ireversibil, ceea ce face din viață un dat, un adevăr obiectiv, absolut în universalitatea sa. În această linearitate, există și o determinare lineară, o condiționare lineară. Însă tot ce există viață pe Pământ – de la vegetație la existență conștientă și inteligență – se comportă nu doar linear și ireversibil, ci mai ales ca un sistem dinamic și complex, ca o procesualitate organică. Vegetația își extrage resursele minerale din pământ și energia de la soare, iar această componentă a ciclului vieții vegetale pare a fi – și chiar este – neschimbată de când se știe lumea lume. Fiecare individ din această componentă vegetală a biosului sfârșește fie ca hrană pentru regnul animal, fie ca îngrășământ sau ca sediment (descompunere a vegetației în elementele esențiale din care este compusă) care substanțializează și îngroașă scoarța terestră și contribuie la perpetuarea ciclului vieții.

Tot ce există ca viață pe Pământ se nutrește cu resurse din pământ, transformate în hrană sau în obiecte de consum, prin grija planetei, dar și prin truda și inteligența umană, cu ajutorul energiei venită de la Soare. Iarba crește din pământ, din stratul fertil al acestuia, erbivorele pasc iarba – așa trăiesc, aceasta este una dintre trebuințele lor primare –, carnivorele să hrănesc, în principal, cu erbivore, iar acestea constituie hrană pentru oameni și pentru ele însele etc. etc. O parte dintre mamifere sunt omnivore, dar, în principiu, regula impusă de Terra este respectată. În oceane, rânduiala este cam la fel. De unde și zicala că, totdeauna, peștele mare înghite peștele mic.

De-a lungul milioanei de ani, nu s-a schimbat mai nimic în această rânduială. Ea nu seamănă însă cu un ritual, în care și prin care fiecare își acceptă soarta și se comportă ca atare, ci, mai degrabă, cu o luptă pe viață și pe moarte, cu un război continuu între specii. Gazela nu se duce în fața leului înfometat și îl roagă s-o mănânce, ci se apără de acesta, disperată, prin fugă. Pentru că o astfel de rânduială nu respectă cel mai elementar drept al fiecărei viețuitoare de pe Terra și de oriunde ar fi ea: **dreptul la viață**. Or, în rânduiala Pământului, tocmai acest drept fundamental este încălcat pe toată linia.

Din toată această rânduială, numai omul pare, deopotrivă, atipic și ca făcând parte din sistem. Atipic, întrucât trebuințele lui primare, deși se încadrează în același concept, sunt ceva mai diversificate, în sensul că el își alege hrana de unde vrea și cum vrea el: de pe scoarța terestră, din ocean, din aer și chiar din adâncul pământului.

Altfel spus, omul exploatează în mod sălbatic toate resursele Pământului, începând cu cele produse datorită activității geofizice a planetei și continuând cu cele minerale, cu apa, cu aerul și cu produsele biosferei. Desigur, produsele naturale par a nu fi suficiente nu atât pentru cei 7,5 miliarde de locuitori ai planetei (majoritatea dintre ei trăind, de fapt, în sărăcie), cât mai ales pentru o mână de oameni care se consideră stăpânii de fapt și de drept a tot ce mișcă și nu mișcă pe Terra. Ei impun regulile, folosind fel de fel de formule care nu au acoperire nici în faptele lor și cu atât mai puțin în modul lor de a gândi. Astfel, frumoasa noastră planetă – cea mai frumoasă și mai agreabilă din întregul sistem solar – nu este nici pe departe ce ar putea fi și ceea ce ar trebui să fie. Pentru că, din perspectiva dreptului la viață, tocmai acest drept nu este, în nici un fel, respectat.

Se pare că așa-i croită, că așa este concepută viața aici. Se pare că s-a strecurat o greșală extrem de gravă, care a generat războiul continuu de pe Terra. Și aici nu ne referim la războiul oamenilor – care este un fel de război dedicat în cadrul războiului intrinsec al naturii-mamă –, ci la războiul endogen sau, poate, exogen al Terrei. În mod normal, produsul vegetal ar trebui să devină hrană pentru produsul animal, nu curmându-i-se, în mod brutal, viața, ci pe măsură ce viața lui se sfârșește în nod natural sau trece într-o altă stare, într-o altă funcțiune, într-o altă competență, ca să-i spunem așa. În mod normal, regnul vegetal ar trebui să genereze un produs pe care să-l livreze în mod natural regnului animal, spre exemplu, în schimbul bălegarului (care ar fi o întoarcere la natură). În parte, acest transfer deja se realizează prin fruct. Dar nu îndeajuns. La rândul lor, diferitele componente sau trepte ale regnului animal ar trebui, de asemenea, să genereze produse utilizabile în mod natural

(nu prin curmarea vieții unora dintre indivizi), de exemplu, o speță de lapte, altul decât cel necesar creșterii fătului, dar nici lucrul acesta nu se întâmplă. O parte dintre animale (și chiar dintre plante) se hrănesc cu alte animale (pe care le ucid înainte de a le consuma, sau mușcă din ele direct, fără să le ia viața înainte, așa cum fac hienele). La fel fac și pitonii. Sugrumă victima, apoi o înghit.

Omul este și mai crud. Mult mai crud.

Desigur, în felul acesta, natura păstrează un echilibru, o armonie, chiar dacă, din perspectiva dreptului la viață, modalitatea este una reprobabilă. Probabil că, de aceea, unii demnitari europeni cu drept de decizie sau de influențare a acesteia au interzis sau au sugerat demnitarilor români, care conduc de 30 de ani țara spre prăpastie, să nu construiască autostrăzi peste munți, pentru a proteja niște specii de insecte.... Dar nu este acest exemplu singura imixtiune în drepturile legitime ale unui stat suveran. Uniunea Europeană nu a desființat suveranitatea statelor. Unitatea de bară a lumii este statul suveran. Atunci de ce o încalcă? De ce încalcă leul dreptul la viață al gazelei? În schimb, probabil oripilați și ei de aceste cruzimi, demnitarii euro au sugerat și chiar au reglementat modul în care trebuie să se facă sacrificarea animalelor desinate consumului: prin injecție letală etc. etc. Mă rog, mofturile unor demnitari din staff-ul Uniunii Europene, care urmăresc cu totul alte interese decât cele ale tuturor statelor membre, nu vor avea niciodată nici limite, nici bună măsură. Cel mare are nevoie ca de aer de noțiunea de mic.

Aceasta este, ca să-i spunem așa, natura-mamă. Natura Terrei. Adică modul în care trăiesc și conviețuiesc componentele planetei. Este un fel de ordine interioară a planetei, în toate componentele sale. Fiecare are un loc precis și un rol bine definit, de la care nu se abate sau nu trebuie să se abată nimeni și nimic, în nici un fel.

Și totuși, și pe planeta noastră albastră, delicată ca o mimoză, mai vine, din când în când, accidental sau de bună voie și nepoftit de nimeni, câte un asteroid mai mare sau mai mic, oricât de atent și de vigilent ar fi sistemul de apărare, de securitate și de siguranță al planetei. Se pare că unul dintre aceștia, acum vreo șapte milioane de ani sau și mai mult, ar fi lovit năprasnic Terra, făcându-i ferfeniță fragila ei crustă și distrugând cam tot ce era pe aici, inclusiv uriașii dinozauri.

Uite așa, ca să nu zică Universul că minuscula noastră planetă a dus-o și o duce bine-mersi, pe traiectoria ei liniștită, undeva, între planeta Venus, cea incandescentă, cu furtuni de foc, și Marte, cea care și-a trăit viața, s-a zgribulit ca o bătrânică, și-a înghițit oceanele și acum așteaptă fie o minune,

fie o gaură neagră. În cazul unei implozii a acesteia, ar avea serios de suferit și Terra noastră. În cazul reîntoarcerii la viață a planetei Marte, în pofida imposibilei întoarceri a timpului, poate ne-am gândi și noi să ne întoarcem la izvoare, dacă izvoarele noastre sunt cumva și pe acolo.

Natura umană

Oricum, omul se comportă pe Terra, ca și cum n-ar fi născut și crescut aici. Așa cum, de fapt, se comportă și unii români, foști și actuali conaționali de-ai noștri, față de România și de civilizația ei multimilenară, pentru ei, doar bătrână, primitivă și barbară.

În situația în care omul a apărut aici, fiind un produs al Pământului sau al cui o fi, ar trebui explicat, în mod clar și convingător, cum s-a întâmplat acest lucru. Desigur, omul pune pe seama creației divine tot ceea ce nu poate explica sau înțelege prin modul de gândire al ființei umane. Viața este, pe planeta Pământ și în Univers, în cazul în care există viață și pe alte planete din galaxia noastră sau din alte galaxii, o creație divină. Dumnezeu a creat tot ce nu se poate explica prin știință. Iar această explicație dogmatică pare a fi suficientă pentru marea majoritate a populației de pe Terra. Oricum, omul nu trăiește la începuturile lumii ci în prezentul nemijlocit al acesteia.

Fără a exclude această dogmă (care, oricum, s-a înstăpânit în toate culturile și în toate identitățile civilizaționale și care are valoarea ei sacră), trebuie spus că există și alte ipoteze și chiar teorii privind originea omului, a civilizației terestre și a modului său de viață. Teoriile evoluționiste, teoriile universurilor paralele etc. etc. Dincolo de realitatea concretă, palpabilă, omul vede spiritualul, determinarea intrinsecă, forța gândului și a cuvântului, capabilitatea de a crea și dezvolta teorii, concepte, realități în virtual etc.

Nu putem cunoaște natura decât supunându-ne cauzelor legilor ei, scria Francis Bacon, convins că natura este realitate, iar realitatea este un fundament, un univers concret, stabil, la care trebuie să ne raportăm continuu și la care trebuie să ne întoarcem mereu pentru a nu rătăci niciodată drumul. Părintele metodei inductive nu s-a îndepărtat niciodată de această realitate. Și, la urma urmei, pentru ceea ce vrem să spunem noi aici, cum, când, de ce și din ce a apărut omul pe Terra nu are nicio importanță. Important este că omul se află azi, aici, dar se comportă ca și cum n-ar fi de aici, ca și cum ar fi un venetic, un cuceritor teleportat cândva pe Pământ, nu doar pentru a se adăposti, ci pentru a-i exploata efectiv, până la epuizare, resursele. Omului nu-i pasă dacă planeta sa suferă sau nu, dacă sistemul de generare a resurselor pe care el le folosește la discreție și pentru capturarea cărora a

săvârșit și săvârșește unele dintre cele mai cumplite crime care pot fi imaginate. Pe el îl interesează doar să fie stăpân, să aibă putere absolută, nu numai asupra naturii, ci și a semenului său.

Natura-mamă, așa cum a fost ea creată și cum este generată și regenerată mereu, de-a lungul anotimpurilor, nu-i convenabilă pentru ființa umană. Nici anotimpurile nu sunt convenabile. De aceea, omul, spre deosebire de celelalte viețuitoare din regnul vegetal și din cel animal, are nevoie de o natură proprie, de o natură adaptabilă la cerințele ființei și ființării lui, ale modului său de viață. Acest mod de viață nu este adaptat complet la condițiile geofizice și climatice existente pe Terra și, de aceea, omul a fost nevoit nu doar să se adapteze la aceste condiții, ci și să le corecteze sau să găsească modalități adecvate de protecție (îmbrăcăminte, locuințe, infrastructură etc.) împotriva efectelor lor.

Infrastructura uriașă și extrem de diversificată și de sofisticată construită de om, cu îngăduința naturii, dar împotriva voinței acesteia, are ca postament scoarța terestră (grosime între 30 și 60 km, în zona terestră, și între 5 și 15 km, în zona oceanelor), reprezentând 0,007-0.94 la sută din raza de 6371 km a planetei). Dacă se va continua tot așa cu proliferarea acestei infrastructuri-gigant, probabil că, într-o zi, megalopolisurile se vor scufunda în magmă. Și chiar dacă este puțin probabilă o asemenea eventualitate (să nu uităm că mantaua exterioară a magmei este în curs de răcire și, deci, de pietrificare), agresiunea omului împotriva scoarței terestre se continuă. Este foarte posibil ca omul să reușească să transforme scoarța terestră – și chiar partea fluidă a acesteia, oceanele – într-un mediu plăcut și confortabil pentru el și nevoile sale. Natura pământului nu este însă de acord cu așa ceva. Terrei și, îndeosebi, biosferei nu-i este pe plac infrastructura realizată de universul omului. Și, de aceea, atunci când omul nu face pe dracul în șapte pentru a o întreține, pur și simplu natura pământului o sufocă, o distruge și o înghite. Din lungul șir de civilizații hominiene care s-au derulat probabil de-a lungul milioanelor de ani, n-a mai rămas aproape nimic. Iar castelele medievale, și ruinele cetăților sunt relativ de dată recentă. Ceea ce s-a construit în antichitatea timpurie, ca să nu mai vorbim de posibilele civilizații din trecutul foarte îndepărtat, despre care nu avem aproape nicio informație, a dispărut pur și simplu. Epoca pietrei, a bronzului și a fierului sunt epoci de dată recentă, iar natura Terrei le-a acoperit doar cu sedimente.

Practic, nimic din ceea ce face omul – nici chiar măsurile pe care se preface că le ia pentru protecția mediului – nu primește nici măcar un mersi circumstanțial din partea Terrei. Universul omului nu este consonant cu

universul planetei, ci paralel cu acesta. Interesul Terrei și cel al omului nu au nici măcar un punct comun. Omul exploatează la maximum resursele planetei (minerale, biologice, energetice etc.), fără să se gândească îndeajuns la ritmul în care acestea se reproduc. Așa cum bine se știe, atâta vreme cât Pământul este o planetă vie, el va genera continuu, într-un ritm rezonabil, petrol, zăcăminte minerale, va conține resurse de apă potabilă, de ape minerale etc., dar ritmul în care le exploatează și le folosește omul nu neapărat pentru propriile lui trebuințe vitale, cât mai ales pentru a-și menține și multiplica la infinit puterea de control asupra planetei, asupra biosului și asupra celuiilalt om, pentru a produce o mulțime de lucruri inutile, pentru a-și da cu stângul în dreptul și a se plânge lui însuși că-i sunt amenințate securitatea și propria-i existență, creează și amplifică atât pericolul epuizării acestor resurse, cât și apariția unei posibile riposte. Această posibilă ripostă a naturii Terrei împotriva omului și a naturii sale poate fi teribilă. Ea poate duce efectiv la distrugerea vieții biologice pe Pământ, atât pentru protecția planetei, cât și pentru resetarea parametrilor pentru un posibil nou bios. Sau chiar și fără el, mai ales fără el.

Deși toată ziua bate apa în piuă pe subiecte ecologie și de protecție a mediului, omul nu face și nici nu poate face mare lucru pentru protecția planetei. Tehnologia actuală și, mai ales, cea care se află în faza de creare, proiectare, testare și experimentare a produselor epocii hipersonice, îndeosebi a armelor hipersonice (deși Terra nu admite, în atmosferă și pe teritoriul ei viteze hipersonice) sunt dovezi clare pentru neliniștea planetei. E din ce în ce mai evident faptul că omul își dă tot mai mult seama că planeta nu-l mai poate suporta, întrucât, în scurt timp, nu va mai avea suficiente resurse pentru a-l hrăni pe el și ambițiile lui de putere absolută. E greu să hrănești și să suporti 7,6 miliarde de locuitori (care, în următorii 10-15 ani se vor dubla), dar, mai ales, este aproape imposibil să rezolvi sau măcar să atenuezi nivelul din ce în ce mai greu suportabil al conflictualității endogene nocive. Desigur, acest nivel insuportabil al conflictualității nu se datorează tuturor celor 7,6 miliarde de locuitori ai planetei (oricum, ei sunt trudituri cu sapa, mare limbută și turmă surdă), ci ambițiilor de putere a unei așa-zise elite care nu reprezintă nici măcar 10 la sută din această populație. Tensiunile sunt atât de mari – și, pe viitor, se pare că vor fi și mai mari –, încât marile puteri se înarmează precipitat cu cel mai sofisticat armament necesar războiului continuu și, mai ales, fazei ultime a acestuia, cea de nimicire reciprocă în masă.

Un prim obiectiv ar putea fi asigurarea supraviețuirii unei elite, în condițiile distrugerii masive a populației (tocmai se testează, prin acest

coronavirus, unul din mijloacele de nimicire a restului lumii), și, după catastrofă, resetarea vieții și puterii omului selectat pe Terra.

Celălalt obiectiv – care se urmărește de multă vreme – este învingerea gravitației și evadarea pe alte planete sau, într-o primă fază, pe suporti intermediari. De mulți ani, savanții caută în galaxie și în afara acesteia exoplanete¹⁴⁸, iar rezultatele sunt relativ încurajatoare. Până atunci, omul a creat un eșalon înaintat experimental, format din cosmonauți, oameni de știință etc., care testează de mulți ani condițiile de viață în afara atmosferei terestre, la viteze și accelerații foarte mari (peste 25.000 de kilometri pe oră), din nave cosmice, navete spațiale, stații orbitale etc. Probabil că, în viitorul apropiat, vor fi construite stații orbitale mult mai complexe, dotate cu tot felul de utilități care să producă și să reproducă elemente de primă necesitate (apă, hrană, aer), fără de care omul nu poate supraviețui. Deocamdată, aceste stații se află pe orbite în jurul Terrei, dar, mâine, este posibil ca ele să graviteze în jurul lunii, al planetei Marte, sau oriunde este necesar, pentru a mai face un pas atât în cunoașterea spațiului cosmic, a universului cosmic, cât și în crearea unor posibile condiții pentru a trăi, deocamdată temporar, acolo.

Desigur, de problemele acestea nu se ocupă întreaga omenire, ci doar vârfurile cercetării științifice, finanțate de unele guverne și de unele elite, în numele cunoașterii universului. Această explorare în vederea cunoașterii nu are un scop în sine – simpla satisfacere a unei curiozități cognitive –, ci visează, ca întotdeauna, descoperirea unor noi resurse, unele pragmatice, de utilizare imediată, cum ar fi, spre exemplu, fierul conținut de meteoriți sau alte metale și substanța rare ce pot fi găsite pe corpurile cerești, mai ales pe orbita asteroizilor.

Concomitent cu explorarea cosmosului, în primul rând, pentru găsirea unor noi resurse, omul trebuie să se decidă și ce va face cu centura de gunoi cosmic produs de el însuși prin activitatea sa de explorare a spațiului extraterestru. Resturile rachetelor lansate în Cosmos, sutele și miile de sateliți artificiali, care și-au epuizat durata de funcționare și au devenit niște corpuri moarte, niște resturi etc. gravitează acum în jurul planetei și nu se știe cum vor fi înlăturate. De fapt, omul s-a dovedit a fi incapabil să-și strângă gunoiul de plastic și reziduuri petroliere, care începe să polueze apa oceanelor, mediul atmosferic și chiar mediul terestru, la el acasă, punând în mare pericol ambientul și însăși viața pe planeta Pământ.

¹⁴⁸ Planete unde există condiții asemănătoare cu cele de pe Terra, care este posibil să permită continuarea vieții omului, în caz de nevoie, și acolo.

Dar, toate acestea sunt, ca să spunem așa, efecte colaterale, oarecum firești, dar, care, dacă se iau măsurile cele mai corecte și mai eficiente, pot fi înlăturate sau măcar diminuate în mod substanțial. Ceea ce nu poate fi nici înlăturat, nici diminuat este esențialul din om, matrița lui contradictorie, conflictuală și, în mare măsură, defectuoasă. Ființarea umană, perfectă în esența ei, este conflictuală și chiar mizerabilă în realitatea și în conținutul ei. Omul pare a fi doldora de virtuți și, în același timp, impregnat în toate celulele cu imperfecțiuni, cu vicii. Iubirea este contrabalansată de ură și ancrasată din ce în ce mai mult în prostituție, iar ura este ridicată, mai mereu, la rangul de virtute. Virtuțile și viciile se află, în ființa umană, într-un echilibru precar, foarte rar sublim și, mai totdeauna, tragic, uneori chiar mizerabil. Gunoii din om este atât de mare, de înstufat și de perfid, încât, uneori, în puținele sale clipe de luciditate rațională și suficientă, omul însuși se îngrozește. Cea mai recentă dovadă a acestei mizerii eterne a omului și a omenirii o reprezintă crearea și răspândirea (voluntară sau nu) a acestui virus încoronat, care demonstrează, încă odată, nu neapărat solidaritatea umană în fața unei primejdii, nu capabilitatea speței umane de a crea solidaritate, responsabilitate și respect față de viață și de calitatea de om, ci mizeria umană a celor care conduc destinele omenirii, incapacitatea lor de a-și tempera măcar pentru o clipă interesele egoiste, mercantile și ticăloase, în favoarea respectării ființei umane, a civilizației umane, a speranțelor de frumos sau, cel puțin, de mai bine în derularea propriului destin al umanității. Comportamentul celor care conduc societatea omenească, măsurile nechibzuite (sau chibzuite în așa fel încât să producă efecte dezastruoase) arată cât de departe sunt oamenii mari de idealurile lor atât de mici, de mizerabile și de înguste.

E clar că virusul acesta – ca și alte substanțe gata de atac asupra omenirii, toxina botulinică, spre exemplu –, la care se adaugă imensele arsenale de arme de nimicire în masă, sofisticate, robotizate și inteligente, arată cât de vulnerabilă este această lume la propria ei agresivitate și cât de periculoasă este viziunea (care începe deja să fie la vedere) a celor care o conduc. Însuși faptul că există asemenea mijloace de nimicire (nu de distrugere, ci de nimicire) în masă și că folosirea lor este riguros planificată îl îngrozește pe orice om cu mintea întreagă.

Aparent, omul de pe Terra este fericit. Are un loc de muncă (cel care are un asemenea noroc), de regulă, la un patron, sau la stat, primește un salariu din care își întreține familia și execută, bineînțeles, întocmai și la timp, fără crâcnire, ce-i ordonă patronul său. Și chiar dacă acest loc de muncă este extrem de fragil, adesea foarte prost plătit, mai ales în țările

sclave, el, totuși, există. Omul nu se ridică împotriva nedreptăților care i se fac decât atunci când îi ajunge cuțitul la os, când intră în disperare. În rest, în foarte puținul timp liber pe care îl are, se uită la televizor, sau, dacă are cu ce plăti, se duce la un restaurant sau în alte locuri de agrement. Fericirea omului, în epoca rețelei, a ciberspătiului, și a societății de consum și post-consum, rămâne una fugitivă, chiar grobiană, agresată de terorismul reclamelor, adesea prost făcute și introduse cu furca în percepția vizuală și auditivă... Este o fericire circumstanțială și superficială, fără ca beneficiarul ei să beneficieze de rafinamentul culturii de calitate, de posibilitatea reflecției și a gândirii profunde, de timpul de meditație necesar ființării profunde, cunoașterii și analizei.

Azi, universul omului este unul agresiv, concurențial, caracteristic unui câmp de luptă, nesigur și amenințător. Și chiar dacă omul obișnuit nu are nevoie de mai mult, umanitatea n-ar trebui să se lipsească de așa ceva. Adică de liniștea și cumințenia pământului. Viața devine extrem de simplă, societatea de consum este una de tipul Bani-Bani-Bani, universul celor trei B, care contra care, dar fiecare înțelege acest univers după propriile sale structuri cognitive, simplificate la maximum. Simplificate la maximum sunt și sistemele de valori – democrație, economie de piață, drepturile omului – toate interpretate și percepute într-o cheie simplă și superficială, fără apel la analiză, la interpretare, la evaluare. *Democrație* înseamnă putere a poporului exercitată prin reprezentanții săi, scoși în față prin mecanisme și șiretenii ininteligibile, în care alegerile și voturile sunt esențiale, dar nesemnificative. Politica cetății devine, de fapt și chiar de drept, o politică anti-cetate, antinațională, anti-valoare, cu o corectitudine incorectă care sprijină prin toate mijloacele noua sclavie, sclavia cu laptop. *Economie de piață* înseamnă nu doar economie fără reguli, fără control social, fără planuri strategice și fără frontiere, ci și economie fără câpătai, corporatistă și antinațională, care spulberă națiunile și valorile naționale, mărește decalajele dintre state, cele puternice devenind și mai puternice, iar cele slabe, devenind și mai slabe, permite exploatarea nemiloasă și discreționară a resurselor nu de către cei care le au, ci de către vârful de lance al puterii absolute – corporațiile și așa-numitele multinaționale. Societatea de consum și post-consum au o singură rațiune și un singur sens: îndatorarea pe termen lung a populației planetei la sistemul bancar al puterii absolute, forțarea consumului până la distrugerea consumatorilor, îmbogățirea nelimitată a celor bogați și sărăcirea complet a celor săraci, astfel încât efectele cele mai așteptate de către putere să fie acelea ale adâncirii până la implozie a sclaviei

planetare și moartea sclavilor care devin inutili, datorită universalizării roboților, dronelor și inteligenței artificiale ...

Anticii spuneau că „pe săracii care visează la bogăție îi așteaptă, în căutările lor, doar eșecul. Tentația de îmbogățire este echivalentă cu cea de îmblânzire a unor elefanți sălbatici.”¹⁴⁹

Drepturile fundamentale ale omului – cele consemnate în toate documentele și reglementările importante de pe Terra – și care par extrem de importante și de generoase la prima vedere, exprimă, de fapt, într-o formă abilă, tot interesele puterii absolute care se înscăunează pas cu pas pe planeta noastră.

Spre exemplu, Articolul 1 din Declarația Universală a Drepturilor Omului are următorul conținut: *Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi*. Iar articolul 3 (*Orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea persoanei sale*) întărește și mai mult această prevedere. Cu toate acestea, miliarde de oameni muncesc în sclavie, în nesiguranță, în insecuritate și nimeni nu se sinchisește de acest adevăr. Cei care dețin puterea, de la nivelul firmei la cel al Terrei, nu-și fac nici un fel de probleme în legătură cu prevederile acestei Declarații. Noua sclavie funcționează perfect, iar articolul 13, alin. 2 (*Orice persoană are dreptul de a părăsi orice țară, inclusiv a sa, și de reveni în țara sa.*) legalizează posibilitatea corporațiilor și a puterilor care se află înapoia lor de a atrage (cu locuri de muncă mai bine plătite) forța de muncă înalt calificată și calificată din toată lumea, fără să cheltuiască un euro cu calificarea și pregătirea acesteia. Dreptul de a-și părăsi țara când dorește și de a lucra oriunde dorește pe planeta Pământ sau în Univers goleşte, de fapt, țările-colonii de creiere, de forța de muncă pregătită de ele, de populația vitală. Desigur, dreptul unui om de a se stabili oriunde dorește el pe planeta Pământ este unul fundamental și benefic pentru ființa umană. În realitate, acest drept avantajează acapararea resursei umane de către cei puternici, folosirea discreționară a forței de muncă înalt școlită și calificată în altă parte, pe cheltuiala țărilor sărace și aduse în sapă de lemn de interesul corporatist. Desigur, dintotdeauna Occidentul a atras, în marile lui capitale, creierile planetei, dar, azi, acest lucru nu mai este o stratagemă a celui puternic, ci un drept consfințit chiar de Declarația Universală a drepturilor Omului. Acest drept al omului de a se stabili oriunde dorește el, fără nicio obligație față de țara care l-a adăpostit, l-a protejat, l-a instruit și l-a educat, va duce nu doar la o infuzie de sânge proaspăt pe teritoriul unui Occident dictator, îmbătrânit

¹⁴⁹ *Enciclopedia înțelepciunii*, p. 6

și obișnuit să cucerească, să supună și să exploateze, așa cum o face de mii de ani, ci și la distrugerea unor țări, în special a statelor naționale. Între acestea se află și România, țară membră a Uniunii Europene, care se situează pe locul doi în lume, după Siria devastată de un război pustiitor, în ceea ce privește migrația. În jur de cinci milioane de români în putere, în marea lor majoritate, școliți și calificați, au emigrat în țările occidentale în căutarea unui loc de muncă. Pentru ei și pentru țările în care au emigrat, poate că e mai bine sau, în orice caz, este o soluție. Pentru țara lor de origine este însă un dezastru. Dacă adăugăm aici și migrația sezonieră, amploarea și forța rețelelor mafiot, traficant și de prostituție, avem deja imaginea unui dezastru patronat de Puterea Civilizației de Consum și Post Consum.

Fetițele din România sunt exploatate sexual de niște monștri cărora Justiția nu prea are ce le face, milioane de sirieni și-au părăsit țara din cauza unui război care candidează deja la un premiu de cruzime și de longevitate, deși acest război nu-i al lor, mii de români sunt imbarcați aproape cu forța în autobuze și apoi în avioane, pe timpul crizei mondiale provocată de coronavirus, pentru că sparghelul din nordul Germaniei are nevoie de peoni și nu poate aștepta. Desigur, o parte din ei au lucrat acolo, pentru că țara lor, adică a noastră, se află de trei decenii într-un război declanșat sau acceptat de propria ei conducere împotriva propriei ei țări, care a adus-o în sapă de lemn și a transformat-o, în miezul celui mai civilizată continent de pe planeta pământ, într-o colonie a corporațiilor și a rețelelor mafiot.

Desigur, potrivit art. 7 din Declarație, *Toți oamenii sunt egali în fața legii și au, fără nici o deosebire, dreptul la o egală protecție a legii.* Dar neputința legii este atât de mare și atât de profund dezorientată, încât, de fapt, ea, nolens volens, protejează hoția, criminalitatea, rețelele mafiot și distrugerea statelor națiuni, a moralității și a sistemelor de apărare, de securitate, de protecție și de ocrotire a ființei umane.

Așa este omenirea astăzi. Penetrată de tot felul de viruși, cariată până în măduva oaselor, viciată, debusolată, în marte parte destrăbălată și chiar tembelizată, golită de rafinament, de cultură autentică și chiar de bun simț, Este de-ajuns să privești, la televizor, discursurile, încrâncenările, certurile din Parlamentul României și comportamentul unora dintre politicienii români ajunși în Parlamentul de la Bruxelles nu pentru a sluji interesul unei țări suverane, ci pentru a fi plătiți cu 12.000 de euro pe lună și a lovi cu toate tunurile și nesimțirile posibile în interesul fundamental al României, acela de a fi și a rămâne o țară suverană, desigur, în cadrul Uniunii Europene, care

trebuie să fie o uniune de state suverane, de a-și exploata și folosi în interes propriu și pentru beneficiul populației ei, resursele, creierii și înțelepciunea,

Paralel cu degradarea galopantă a civilizației de pe Terra, segregarea existențială se continuă, înarmarea marilor puteri ale planetei atinge deja cote extrem de periculoase, iar epoca hipersonică este pe cale de a da peste cap orice rânduială și a face din mersul broaștei țestoase un parcurs hipersonic.

În lume se consolidează, din ce în ce mai mult, o structură esențială de tip piramidal, măcinată însă de tot felul de cicloane și de lupte furibunde pentru un loc cât mai profitabil în ierarhie. Toate lucrurile minunate realizate în sute de mii de ani de civilizațiile pământene pălesc în fața tăvălugului puterii absolute, a civilizației de consum înrobitor și a noii sclavii digitalizate.

Războiul, marele război, ultimul război – cel al armelor ultra-letale, încastrat în războiul continuu al acestei lumi, în esența ei, sublimă, dar paradoxală și endogen conflictuală – este foarte, foarte aproape. Deși marile puteri se tem unele de altele și tocmai de aceea se înarmează până în creștet, se străduiesc să mențină un echilibru pe muchie de cuțit, dar nu cu flori și cu săruturi pe obraz, ci cu obrazul gros, cu proiectilele pe țeavă și rachetele pe rampe.

Neîndoielnic, azi, mai mult ca ieri, lumea se restructurează pe o mare plină de furtuni, pe un concept de așteptare strategică tensionată și campare geopolitică de urgență. Structura piramidală are, în motivația sa, sute de conflicte și războaie, toate, dar absolut toate, pregătite și declanșate pentru putere discreționară, pentru bani, piețe și resurse. Actualul stadiu al războiului continuu al lumii, deși are aceeași esență, este cât se poate de variabil în conținut. În eșalonul întâi al ofensivei strategice a tuturor împotriva tuturor, se situează corporațiile. Ele fac ce nu pot face armatele, dar au în spate uriașele armate financiare, economice, mediatice și militare, în primul rând, ale marilor puteri, dar și ale restului lumii. Fiecare dintre aceste componente ale uriașului dispozitiv participă în felul său la generarea marelui dezastru, care începe deja să-și arate fața. Crizele economice financiare din ultimele decenii și confruntările militare de tip babilonean din diferite teatre de război sunt doare experimente. Adică scenarii pentru testarea mediului geopolitic și geostrategic și a parametrilor devenirii acestuia, în cazul acestui mare război, pentru care, iată, omenirea se pregătește foarte intens.

În momentul de față, structura piramidală, denumită câteodată și nouă ordine mondială, nu este încă pe deplin consolidată (deși se lucrează cu toate

motoarele politice, economice, financiare și militare în plin, la articularea ei), iar așteptările sunt uriașe. Această structură nu vrea să prevină confruntarea finală, ci doar s-o amâne cât mai mult, până în momentul când Puterea va fi sigură că va învinge încă odată, fără drept de apel, restul lumii, mai exact, restul statelor lumii.

Azi, grosso modo, structura piramidală (care nu este pe deplin consolidată) se prezintă, considerăm noi, cam așa:

1. Pe platforma de sus, din vârful piramidei, strâmtă și blindată ca un modul piramidal exilat în pisc, se află marile puteri, deopotrivă consolidate, șifonate și revigorate la început de secol și mileniu, astfel încât nimeni, niciodată, să nu le poată atinge sau cere socoteală. Indiferent care ar fi și cum ar fi reglementările internaționale, pe care tot ele le creează, le încurajează, le sugerează, le subvenționează și le validează, marile puteri ale lumii vor avea totdeauna dreptate. Pentru că ele și numai ale, cu ajutorul miilor de specialiști pe care-i stipendiază, îi preamăresc și le acordă fel de fel de premii, au dreptate. Niciodată n-o să ceară nimeni socoteală Statelor Unite pentru că au bombardat, cu de la sine putere, fără permisiunea ONU, Serbia. Nici chiar Serbia nu îndrăznește să mai scoată un cuvânt pe acest subiect. Oricum, nu l-ar asculta nimeni. Nici măcar sârbii. Nimeni n-o să ceară vreodată socoteală țărilor NATO pentru că au bombardat Libia și, practic, au distrus această țară. Nimeni n-o să ceară vreodată socoteală Rusiei pentru că a sprijinit rebelii din estul Ucrainei în războiul care a produs atâtea distrugerii și care este și acum pe rol. Nimeni n-o să ceară vreodată socoteală Chinei, Franței, Marii Britanii, Japoniei, Australiei și niciuneia dintre marile țări angajate în configurarea și transfigurarea puterii strategice.

Aceste mari puteri discreționare sunt, în primul rând, țările care dețin în mod oficial arme nucleare: Statele Unite, Rusia, China, Anglia și Franța. Ele sunt membre permanente ale Consiliului de Securitate al ONU etc. etc., țări în jurul cărora se formează alianțe și coaliții, parteneriate strategice și, în general, cam tot ce ține de geopolitica și geostrategia finanțelor, resurselor și aranjamentelor politice, militare și de securitate globale și regionale. Aceștia li se alătură Germania și Japonia, mari puteri care au ieșit din efectul finalului de război și, acum, sunt gata pentru a se pregăti de următorul. Până atunci, au însă toată grija să se situeze în decalogul marilor puteri economice, financiare și militare ale lumii și, de pe pozițiile acestea, să participe la conducerea întregii lumi sau măcar a acelor părți considerate de interes strategic vital pentru ele.

2. Pe platforma mediană se află țările considerate puteri regionale, cele care au fost cândva imperii și care au mari pretenții (sau doar speranțe) în viitoarea resetare a puterii lumii. Printre acestea se află Turcia, Austria, Ungaria, India, Italia, Spania, Iranul, Arabia Saudită, Emiratele, Brazilia etc.

3. Celelalte 189 de țări, deși formal sunt suverane și independente, au constituții, parlamente și guverne proprii, reprezintă, în realitate, mulțimea care trebuie condusă, marea simplă, tâmpă și mută a statelor depersonalizate, cu suveranitate fără suveranitate, dependente în totalitate sau în cea mai mare parte de corporații, de interesele marilor puteri care dețin majoritatea dintre aceste corporații și folosesc la discreție resursele planetei, începând cu cele naturale și continuând cu cele ce țin de potențialul uman.

Important este ca o astfel de structură să fie acceptată în primul rând de cele șapte mari puteri și de puterile regionale, iar restul lumii să constate acest fapt împlinit și să se comporte ca atare. Adică umil și slugarnic, precum sclavii de odinioară. Desigur, noua ierarhie nu va folosi niciodată cuvântul sclav pentru restul țărilor lumii. Și nici pentru cei șapte miliarde de locuitori de rând ai planetei Pământ. Va folosi termenul de angajat și toate denumirile profesiilor necesare punerii în operă a noului demers.

Universul Abstract

Paralele cu Universul Concret descris sumar mai sus, se derulează, la fel de intens și de important, Universul Abstract. Acest univers aparține în exclusivitate omului. Sau omul aparține acestuia. Universul Abstract este, înainte de toate, un univers cognitiv, mai exact, un cadrul extrem de complicat și de greu de identificat și analizat, în care se generează și se coagulează, ca ontologie, gnoseologie și logică, partea analitică, exploratoare, creativă și cognitivă a ființei umane și societății umane. Acest Univers corespunde trebuințelor intelectuale, cognitive și culturale ale ființei umane. Mulțimea lor este mult superioară mulțimii trebuințelor fizice vitale, chiar dacă, fără satisfacerea acestora din urmă, omul fizic, în calitatea lui de individ aparținător unei specii, n-ar putea să existe.

Putem spune că, de-a lungul timpurilor, omul s-a mutat în cognitiv, în sistemul valorilor intelectuale și morale, culturale și civilizaționale, unde se află în fiecare zi, douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru și, în care și prin care, se durează valoarea, cultura, civilizația, știința, patrimoniul și, în acest fel, durata și chiar eternitatea. În acest Univers, omul purtător de cultură și generator de valoare, se simte centrul lumii și al întregului

Univers, întrucât este singurul și, deocamdată, din câte știm noi până azi, unicul care cunoaște și înțelege universalitatea, specificitatea, particularitatea și infinitul. Fiind o ființă creativă, omul este și va fi totdeauna un potențial nedegradabil, un izvor fără sfârșit, un Univers Rațional, în care mintea, gândul și sufletul abstractizează concretul și concretizează abstractul. Din această perspectivă, omul general, omul eidetic, redus la forma sa pură, este un demiurg, este o ființă care-l concretizează pe Dumnezeu, ca principiu, și de dumnezeiește pe sine, ca ideal.

Și chiar dacă, din păcate, omul concret, omul individual, este, uneori, foarte departe de acest ideal, este foarte important că el știe asta, că își poate alege drumul, tabăra și orizonturile. Cu toate acestea, nici un om nu este mulțumit totdeauna pe deplin și necondiționat de ceilalți oameni, ci, dimpotrivă, îi plasează, aproape pe toți ceilalți și pe fiecare în parte în relația de identitate relativă, de contrarietate, de conflict și de indiferență. Ca și în lumea animalelor, indivizii puternici iau locul de conducere din mâna indivizilor mai bătrâni sau mai slabi, adesea printr-o luptă pe viață și pe moarte. Leii tineri alungă leii bătrâni, chiar dacă aceștia sunt sau pot fi mai înțelepți ca ei. În lumea animală, contează puterea, inteligența și viclenia. Și, în lumea oamenilor este la fel. Pentru că, și aici, ca și în lumea animalelor, omul este și rămâne lup pentru om.

Ei, bine, Universul Abstract nu schimbă aceste reguli ancestrale, nu aduce savanți la conducerea diviziilor (deși, în antichitate, generalii chinezi țineau să aibă în preajma lor înțelepți, pe care-i consultau când luau decizii importante) și nici soldați de linie în centrele de cercetare științifică. Universul Abstract creează însă bazale de date, fondul cognitiv și patrimoniul de care oamenii au nevoie pentru a trăi într-o societate omenească.

Totuși, se pare că Universul Concret, cel al lucrurilor și faptelor, care se folosește masiv de produsele Universului Abstract, cum ar fi, de exemplu, înalta tehnologie și inteligența artificială, este, mai degrabă, un univers în sine, în care raporturile sunt pragmatice, bazate mai ales pe putere, abilitate, inteligență și viclenie. Aici, Puterea este centrul vital, iar întregul Univers Pragmatic se constituie în jurul ei.

Acest univers este dominat, azi, de o societate de consum, care întreține un spirit de piață- haotică, o competiție războinică pentru resurse, un sistem bancar care a îndatorat deja aproape toți oamenii de pe planetă, fără ca sistemul respectiv să aibă vreo acoperire -n în sens de susținere și de contare pentru creditele nelimitate pe care le acordă, mai mult impunându-le.

Aparent, acest tip de societate a atins un grad atât de înalt al tehnologiei de vârf și inteligenței artificiale, încât toată lumea ar trebui să se bucure efectiv de aceste lucruri și nu doar să se înrobească toată viața pentru achiziționarea și folosirea lor. La urma urmei, chiar se creează impresia că noi, cu toții, trăim vremuri de înaltă prosperitate, care n-au mai existat niciodată pe planeta Pământ. Așa ar fi, dacă n-ar exista piramida de care aminteam mai sus, dacă statele ar coopera și colabora efectiv pentru ca fiecare să beneficieze de aceste avantaje și nu să asiste, fără putința de a se împotrivi, la proliferarea inegalităților și a noului tip de sclavie. Pentru că, atâta vreme cât mai mult de trei sferturi din populația planetei lucrează, de fapt, pentru puterea și prosperitatea unui sfert, fără a avea vreo șansă de participe la elaborarea deciziilor politice și strategice, alta decât un vot care poate fi cu ușurință măsluit, e greu de realizat și menținut vreun echilibru, în afară de cel pe muchie de cuțit dintre marile puteri, pe care acestea îl mențin deja cu greu.

Aproape toate legile care guvernează această lume sunt în așa fel făcute de către cei care au avut și au puterea, încât, aparent, să pună în operă marile principii de drept, dar, în realitate, scopul lor foarte bine mascat – mascat strategic am spune – fiind să mențină nu doar statu-quo-ul diferențelor, ci și pe cel al unei ordini în care puterea să fie totdeauna a celor care o au și o folosesc în exclusivitate pentru interesul lor și nu pentru cel al lumii pe care o conduc.

Dacă se analizează cu atenție și în cunoștință de cauză modul în care Universul Concret se folosește de creațiile și patrimoniul Universului Abstract pentru a nu se schimba nicio esență – fostele colonii rămânând, de fapt ce au fost și țările cu resurse fiind nevoite, prin mecanismele pieței mai mult sau mai puțin libere, ale sistemului financiar și ale unei democrații (fără demos) să cedeze de bună voie și nesilite de nimeni resursele lor celor puternici –, avem, de fapt, o perspectivă din care putem să înțelegem ce se întâmplă și ce ne așteaptă în viitor.

Universul Abstract ar trebui să fie lăsat să ajute omenirea pentru a ajunge cât mai repede la o civilizație a cunoașterii, cea care face din fiecare om un Univers liber și la îndemâna tuturor, astfel încât, ieșind din propria-i conflictualitate, omenirea să fie în stare să-și redirijeze eforturile și capacitățile spre realizarea bunăstării pentru toți, pentru securitatea și apărarea planetei și, evident, pentru rezolvarea problemelor existențiale ale viitorului.

Și, în cele din urmă, în pofida unui sistem cretinizat, încremenit în binomul stăpâni și sclavi, omenirea va realiza acea armonie care să-i

conserve și să-i perpetueze, frumusețea, bunătatea, camaraderia, prietenia, solidaritatea, spiritul de egalitate și fraternitate și respectul față de condiția umană.

Noul concret va ieși din vechile rânduiri ancrasate în „mizeri și bogați”, cum scrie Eminescu, și va reda omenirii demnitatea ființei umane, grija omului față- de om, unitatea geopolitică, geofizică și geostrategică și noile perspective ale cunoașterii imensității.

Universul Civilizațional

Universul Cultural de astăzi este unul gătit, trunchiat, ieșit din valoare și tradiție, adică din propria-i esență și centrat pe o cultură de piață, pragmatică, utilitaristă, în parte profesională, în parte simplistă, amatoristă, exilată aproape complet din morală, din responsabilitate, din respect, cu alte cuvinte, îndepărtată substanțial din ceea ce numim cultura profundă, înțeasă ca o cultură de patrimoniu, înobilată de trecut și deschisă spre viitor. Ieșirea din cultura profundă și intrarea în superficial sau într-o cultură exclusivistă a pragmaticului, a utilitarismului, a consumului reprezintă efectiv nu un progres, ci o degradare, o evadare (a se citi alungare) a omului din uman. Există, desigur, și unii factori obiectivi care obligă omenirea să urmeze această cale, dar și aceștia sunt subiectivați, adică folosiți de putere pentru a scoate omul din rădăcinile sale ancestrale, din istoria lui și neamului său și ancorarea în global, adică într-o libertate fără limite, dar strict condiționată de condiția impusă intrinsec pentru nouăzeci la sută din forța de muncă înalt calificată, dar i a restului lumii, de a lucra pentru un patron, pentru o corporație, pentru oricine altcineva și, dacă se poate, chiar deloc pentru țara din care face parte, care l-a adăpostit și l-a educat. Înalta tehnologie și tehnologia informației, atât în componenta lor științifică, de mare valoare, cât și în cea profesională, dacă nu este corelată cu trebuințele ființei umane, a indivizilor și, mai ales, a comunităților, duce nu la înobilarea omului, ci la înstrăinarea lui, la robotizarea lui.

Avem, deci, de-a face cu mai multe tipuri de cultură, dintre care cele mai importante, în opinia noastră, sunt următoarele:

1. Cultura profundă
2. Cultura profesională
3. Cultura științifică
4. Cultura tehnică
5. Cultura literară
6. Cultura artistică

7. Cultura filosofică
8. Cultura istorică
9. Cultura matematică
10. Cultura mediatică
11. Cultura geografică
12. Cultura politică
13. Cultura strategică
14. Cultura de piață
15. Cultura civică
16. Cultura de rețea etc.

Toate aceste tipuri de cultură (de fapt, fiecare domeniu al activității omenești presupune un anumit tip de cultură, înțeleasă ca o cumulare a sistemelor de valori, de experiențe și de abilități ale aceluiași domeniu) sunt importante și, mai ales, sunt necesare domeniilor respective și oamenilor care lucrează acolo. Fără o astfel de cultură, lucrătorul se abrutizează, se robotizează, își pierde sensibilitatea, respectul față de ceea ce face, motivația profundă și esența, adică valoarea implicită, perenă, cea care dă efectiv cultura domeniului, adică transcendența acestuia în spațiul uman.

Efectele deplasării omului din spațiul culturii profunde spre cel al culturii profesionale și tehnice sunt, sau pot fi, dezastruoase pentru ființa umană și pentru comunitățile umane, pentru cultura organizațională și evident, pentru cultura profundă. Există chiar pericolul pierderii culturii profunde, culturii ancestrale, iar aceasta înseamnă scoaterea omului din comunitate, din cultura comunității, din istorie, din tradiție, din ceea ce-l definește și legarea lui de un centru diriguitor cu un cip.

Mulți oameni, fascinați de progresul tehnic, de impactul pe care-l are calculatorul în viața oamenilor și a comunităților, uită pur și simplu că sunt ființe umane și se comportă ca și cum ar fi (de fapt și sunt) elemente dintr-o rețea. Cultura de rețea schimbă astfel radical viața oamenilor. Desigur, în bine, dar mai ales în rău.

Iată, pe scurt, cam cum se prezintă acest impact civilizațional generat de șase tipuri de cultură:

NC	TIPURI DE CULTURĂ	EFECTE	
		Pozitive	Negative
1	Cultura profundă	Menține ființa umană în spectrul valorilor pe care le-a creat și îi dă acesteia valoarea și respectul rădăcinilor,	Dacă nu-și menține capacitatea de asimilare a valorilor civilizației moderne, îndeosebi ale

		unitatea ancestrală, sentimentul duratei și pe cel al responsabilității. Este capabilă să asimileze și să susțină modernitatea. Menține omul complet, identitățile civilizaționale și diversitatea non-conflictuală a lumii. Valorile nu sunt conflictuale.	cognocivilizației, se anchilozază în trecut, devine fixistă și retrogradă. Dar calitatea ei de a fi profundă exclude o astfel de perspectivă.
2	Cultura profesională	Ancorează profesiile în propriile lor sisteme de valori. Ajută la ridicarea calificării, la dezvoltarea spiritului de competitivitate și la creșterea performanței. De aceea, trebuie să fie și să rămână și o componentă a culturii profunde.	Dacă nu este ancorată în cultura profundă și chiar se delimitează radical de ea, așa cum vor globaliștii, duce efectiv la depersonalizarea și dezumanizarea profesioniștilor, adică la robotizarea lor.
3	Cultura științifică	Este efectiv o componentă a culturii profunde, așa cum sunt, spre exemplu, cultura literară, cultura matematică, cultură istorică sau cultura artistică etc. Este cea care va susține și întreține efortul întemeierii societății bazate pe cunoaștere și, în final, a cognoculturii și cognocivilizației.	Lipsită de suportul culturii profunde, îndeosebi al componentelor umaniste ale acesteia, duce la crearea unor științisti fără sentimente, fără ancorarea în timp, fără responsabilitate față de complexa ființare a ființei umane. În același timp, ea poate deveni un instrument în mâna globaliștilor pentru distrugerea comunităților și identităților culturale și civilizaționale.
4	Cultura tehnică	Astăzi, mai mult ca oricând, se cere fiecărui om, fiecărui profesionist să aibă un nivel de cultură tehnică ridicat. Cultura tehnică este indispensabilă progresului tehnic, iar fără progres tehnic nicio societate nu poate exista sub semnul duratei	Tehnicismul exagerat și exclusivist duce la crearea unei culturi tehnice fixiste, rigide, incapabilă de a se umaniza, iar efectele ei pot fi, ca și cele ale culturii științifice exclusiviste, extrem de grave pentru ființa umană, pentru societatea umană, ducând la unul dintre cele mai absurde paradoxuri: dezumanizarea culturii.
5	Cultura	Cultura de piață, deși este	Cultura de piață este cea care

	de piață	veche de nii de ani (practic, de când s-a născut omenirea), ajunge la adevărata ei rațiune abia în societatea de consum. Circulația mărfurilor și a banilor atinge cote incredibile. Într-un fel, fiecare om este, într-o formă sau alta, beneficiar al acestui tip de societate.	legitimează monstruozițiile economice și financiare care se întâmpla azi. O astfel de cultură scoate societatea din logica ei firească, eludează și chiar desființează frontierele și face din fiecare om un sclav financiar, un îndatorat, un dependent.
6	Cultura de rețea etc	Cultura de rețea este o cultură nouă, o cultură de liant, o cultură integrativă. Ceea ce nu s-a realizat de-a lungul milioanelor de ani se poate realiza azi prin rețea și prin efectul de rețea, Rețeaua are o funcție integratoare, prin care se realizează rapid și consistent unitatea și actualitatea imediată, instantanee a sistemelor și proceselor. (În Figura nr. 3, se prezintă, schematic, funcția integrativă a rețelei.).	Privită exclusivist, doar ca un sistem de vectori nepurtători de nimic, rețeaua nu numai că reduce totul la o formulă eidetică, deci fără conținut, dar poate îndepărta funcția rețelei de la efectul ei principal, acela de a face conexiuni și de a integra sistemele, procesele și culturile

Valorile asamblate în mari sisteme de valori, generează cultură, cultură însemnând, de fapt, asamblarea sistemelor de valori în mari patrimonii. Această dinamică este foarte complexă și însumează o procesualitate durabilă și foarte complicată. Timpul, utilitatea, calitatea, rezistența, durabilitatea, fluenta, accesibilitatea, complexitatea și acceptanța sunt ingrediente ale procesualității asamblării unei culturi din numeroasele sisteme de valori a căror rațiune este tocmai această poziție, această condiție și, la urma urmei, acest destin.

Trebuie însă spus că nu există unități de măsură a nivelului de performanță a culturii, fie și pentru simplul fapt că valorile nu generează acțiuni, ci doar suporturi. Cele care generează acțiuni sunt mereu interesele.

Din păcate, de mult prea multe ori, unii dintre oameni și chiar dintre specialiști confundă cultura și conținutul acesteia, cu simpla realizare sau acceptare de kitsch-uri, de lucruri sau produse comune, de creații fără valoare sau de produse culturale de piață care satisfac niște trebuințe mărunte.

În acest fel, se constituie ceea ce numim subcultură, falsă cultură, incultură sau contracultură. Filme de proastă calitate, produse muzicale îndoielnice, clipuri de tot soiul fără vreo valoare, decât aceea de a atrage atenția asupra unor produse, sau de a produce o reacție, de a crea o senzație sau de a denigra o personalitate, o reușită, o valoare. Societatea de consum, deși menține unele standarde și unele branduri la nivel ridicat, nu se sfiește să arunce pe piață produse și concepte care generează și întrețin contracultura, prostul gust, lenea, vulgaritatea, incultura și chiar prostia.

Pentru a se preveni astfel de devieri de la procesualitatea normală a realizării culturii, de orice tip ar fi ea, este necesară o interconectare a acestor tipuri de culturi, astfel încât să se asigure, în permanență, o relație directă și complexă a fiecărui tip de cultură cu toate celelalte. În felul acesta, se pot realiza unitatea și funcționarea marii culturi și a culturii profunde și implicare lor directă în crearea și dezvoltarea Universului Civilizațional (Fig. Nr. 2).

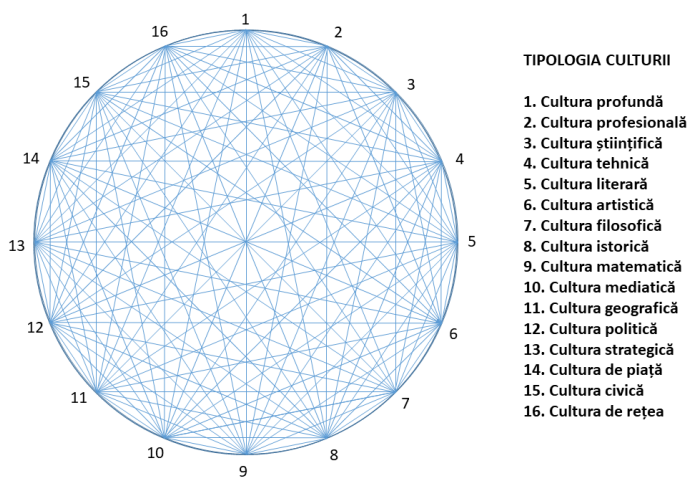

Figura nr. 2. Modul în care culturile se integrează în marea cultură generând Universul Civilizațional

Universul Științific

Datorăm stadiul de civilizație la care am ajuns, în primul rând, științei. Universul științific al omului depășește, azi, orice imaginație. De la plugul de lemn la computer, de la computer la sistemele informatice integrate și, respectiv, la generarea spațiului cibernetic. Într-o singură generație s-a

realizat, din punct de vedere științific și tehnic, mai mult decât s-a realizat în toate mileniiile de până acum. Și chiar dacă realizările respective sunt încă folosite în exploatarea omului de către om, trebuie spus că omul, inclusiv cel exploatat, mai ales el, pentru că el, omul de știință exploatat, inginerul și tehnicianul și muncitorul le-au creat, se folosește de ele atât pentru progresul omenirii, cât și pentru propria lui trebuință.

De acest lucru trebuie să ținem neapărat seama. Este însă adevărat că omul de știință, savantul, profesorul, tehnicianul și muncitorul de rând, din fabrică nu au în posesie decât propria lor casă și ceva mijloace de trebuință individuală și familială. În rest, sunt angajați la stat sau la patron, iar statul și patronul sunt proprietari ai tuturor bunurilor, mijloacelor de producție și produselor care rezultă din cercetarea științifică și, în general, din orice proces de producție. Mergând mai departe cu raționamentul, se poate afirma că toți oamenii calificați și înalt calificați, care nu sunt patroni, sunt fie un fel de manageri la dispoziția patronului, fie profesori, cercetători, ingineri, tehnicieni, medici, muncitori, muncitori sezonieri etc. etc.

Această structură, care, în condițiile societăților sclavagiste, feudale și chiar socialiste, s-a dovedit a fi eficientă, nu este nici pe departe perfectă. Dar așa funcționează omenirea. Cu legi imperfecte, cu oameni inteligenți, tenace, morali, sau, dimpotrivă, proști, aroganți, slabi, imorali și chiar criminali. Societățile omenesci se tot perfecționează de zeci de mii de ani, dar esența lor nu se schimbă, chiar dacă, în conținut, se produc schimbări de toate felurile în fiecare zi.

Universul Științific este unul al dracului de pretențios, de complicat, de dinamic și de complex, în care nu poți să pătrunzi decât dacă și numai dacă știi carte și ai și o cantitate suficientă de creier pentru a înțelege ce se întâmplă acolo și a participa în fiecare zi, toată viața, la această întâmplare. Dar niciodată, oamenilor de știință și celor care duc greul cercetării științifice, producției și generării valorii, nu le va aparține dreptul la decizia politică și strategică, nici măcar atunci când numai ei o pot justifica, expertiza și susține din punct de vedere științific. Universul Științific va fi și, probabil, va rămâne totdeauna unul de analiză, evaluare, previziune, creație și producție în slujba cuiva. Iar acest „cuiva” înseamnă elita care conduce această lume, șefii de state și de guverne, aleșii și culeșii națiunilor, patronii și managerii marilor sisteme financiare etc. etc. și, în general, toată această elită autocrată, plutocrată, democrată și de care o mai fi. Ea va conduce totdeauna, principial, democratic, ne principial autocratic și chiar dictatorial tot ce există, inclusiv tot ce întâmplă în Universul Științific.

Nu se așteaptă nimeni ca puterile să cedeze puterea, iar puterea să accepte să fie altceva decât putere. Toată această uriașă mașină de configurat, reconfigurat, reprodus și amplificat putere se află la dispoziția acestei elite, care poate să facă ce dorește cu ea. De aceea spunem și acum, așa cum se spunea și cu mii de ani în urmă, că omul este lup pentru om.

Universul Științific nu va trece niciodată la butoane, pentru că n-are că să caute acolo, nu se pricepe la așa ceva, chiar dacă el și numai el are competența și abilitatea de a expertiza științific protipendada și de a o învăța cum să folosească butoanele pe care le moștenesc din generația în generația. Iar științivilor le convine de minune această postură, întrucât pe ei nu-i trage nimeni la răspundere, iar fără expertiza lor științifică niciunul dintre butoanele de comandă și control nu va fi utilizabil. Încercarea politicianilor de a se școoli și, în acest fel, de a prelua abilitățile științivilor a dat totdeauna greș. Ei nu sunt făcuți pentru așa ceva. Ei, politicienii și patronii cei mai abili nu fac parte din categoria inteligenților harnici, care aparține științivilor, ci din cea a inteligenților leneși, care aparține, de regulă, generalilor comandanți de mari armate.

În mic, adică în rândurile muritorilor de rând, Universul Științific, tehnicizat, informatizat și robotizat excesiv, va duce la o robotizare rapidă inclusiv a omului de rând. Acest lucru nu înseamnă doar mecanizarea creierului sau înlocuirea lui cu o inteligență artificială, ci și depersonalizarea persoanei, scoaterea ei din propria esență, aceea de a fi gânditoare, de a se îndoii sau de a avea certitudini și sentimente etc. Artificializarea inteligenței, nu doar prin introducerea de cipuri, ci și prin cibernetizare creierelor și a gândurilor va duce la desensibilizarea sensibilității umane, la creștere cretinismului și la artificializarea inteligenței naturale. Pentru că asta vrea, astăzi, ca și ieri, elita care conduce sau crede ea că realmente conduce lumea.

Universul Moral

Omul nu trăiește la întâmplare, chiar dacă și întâmplarea, ca și planificarea riguroasă, joacă un rol foarte important în viața sa. Faptul că omul trăiește, deopotrivă, în rigoare și în întâmplare, în certitudine și în incertitudine, în colectivitate, dar și în izolare, în bogăție și în sărăcie, în securitate și în insecuritate, în tot ce există și chiar în ceea ce nu există, arată cât de complicată este sau poate fi viața sa pe Terra. De aceea, comunitățile umane, pentru a putea supraviețui și coexista pe planetă, având în vedere faptul că omul este o ființă socială și nu poate trăi decât în comunitate, au impus și și-au impus, după modelul dreptului natural, legi, norme și

modalități de existență și de comportament. Pentru om, izolarea este cea mai cumplită pedeapsă, iar autoizolarea este, de cele mai multe ori, un comportament deviant, o anormalitate sau o măsură temporală pentru a ieși din presiunea socială insuportabilă. Chiar și sihăstria, ca apropiere de Dumnezeu, nu este specifică ființei umane, ci doar acelor oameni, îndeosebi celor care-l slujesc nemijlocit pe Dumnezeu, să fie cât mai aproape, prinb asceză și suferință, precum Hristos, de divinitate.

Majoritatea oamenilor trăiesc, deopotrivă, în virtute și în păcat, în abstract și în concret, în universuri ideale și în universuri pragmatice și, în același timp, în toată gama de sentimente și sensibilități specifice omenirii. Adesea, distanța de la sublim la ridicol, de la eroism la lașitate, de la cinste la hoție etc., nu este decât de un pas.

Lumea este tare înstufată. Dacă moralitatea, pentru un savant, pentru un om de știință, în general, pentru un om educat constă în respectarea unui set de reguli, norme și principii prin care se asigură protecția ființei umane, optimizarea relațiilor dintre oameni, a sistemelor educaționale, stoparea și combaterea deviațiilor de la norme etc., pentru omul de rând prioritare sunt obiceiurile, cutumele, regulile nescrise, transmise din generația în generația și care fac parte din cultura indigenă, din cultura de bază a respectivelor comunități.

Ei, bine, pe măsură ce omenirea s-a modernizat, creând, de-a lungul timpurilor diferite niveluri și exigențe ale moralei și, în general, ale comportamentului individual și social, unele dintre obiceiuri și cutume și chiar dintre normele juridici au devenit, atât în opinia diriguitorilor, cât și în cea a oamenilor de rând, caduce, inutile și chiar exagerate. Și, de aici, s-a deschis calea spre tot felul de libertăți moale, începând cu cele instituționalizate și continuând cu cele ale comportamentului individual social, constituirea și protecția familiei, relațiilor sexuale și de altă natură etc.

Tehnicizarea înaltă și informatizarea excesivă și foarte rapidă a societății, apariția rețelelor comunicaționale, informaționale, sociale și profesionale și a efectelor de rețea, au deviat comportamentul oamenilor și instituțiilor, au scos lumea din matca ei tradițională, unitară și respectuoasă și au aruncată în vârtoarea noului fluviu cibernetic care este pe cale de a spulbera tot ce a fost odată, pe motiv că nu mai este folositor.

Ieșirea tot mai accentuată și aproape bruscă a omenirii din morala ei eternă a creat un vortex extrem de periculos, care a bulversat mințile mai slabe și creierii cu prea puțini neuroni, generând comportamente libertine, necontrolate, deviante, unele dintre ele chiar împotriva naturii omului.

Morala eternă și noua morală nu au prea multe puncte comune. De aceea, și în acest univers, atât de important pentru om și pentru societatea omenească, s-au creat crevase greu de acoperit, mentalități care pot duce efectiv și în foarte scurt timp la degradarea comunităților și a ființei umane.

Ca și în cazul culturii profunde, ale culturii cu rădăcini pivotante, imposibil de smuls, atacată de cultura de piață, de cultura superficială, goală și de cultura mercantilă a societății de consum, și în ceea ce privește morala tradițională, morala eternă, aura cea mai importantă a ființei umane, a umanismului și societății oamenilor, ieșirea din morală și înlocuirea ei cu morala instinctuală, cu morala plăcerii, cu hedonismul cibernetice și cu tot felul de perversiuni și atitudini anti-morale, va avea consecințe dezastruoase. Cazul răpirii celor două fete de la Caracal și alte mii și mii de cazuri în care fetițele devin carne vie și prospături pentru rețelele de prostituție, fără ca societatea să fie în stare să stopeze acest cataclism, mai periculos decât orice pandemie, decât orice dezastru natural, sunt nu doar semnale de alarmă, ci atacuri masive, de cea mai mizerabilă speță, la adresa națiunii și a societății românești. Dar acest fenomen nu se petrece numai în România neputincioasă, în România rănită, în România zdrobită. El pare a fi o cangrenă a întregii omeniri, pentru că astfel de rețele, ca și cele de droguri, de materiale strategice, de terorism etc., există în toată lumea, dar cu precădere în zona de interes strategic a civilizației occidentale, vizând îndeosebi Europa de Vest, fostă stăpână a lumii. Migrația musulmană masivă în Europa de Vest, în cea mai mare măsură datorată efectelor, colaterale sau nu, ale acțiunii devastatoare a Occidentului împotriva Orientului Mijlociu, a schimbat sau, în orice caz, este în curs de a schimba libertinismul moral occidental prin regulile impuse de Sharia.

Liberalizarea și libertinizarea moralei nu vor face ființa umană mai fericită, ci, după datele care deja există, va fi de folos doar deviațiilor sexuali, perversilor și oamenilor lipsiți de orice sentiment moral curat, autentic și profund. Continuarea acestui trend va duce, doar în câțiva ani, la pervertirea celor vulnerabili, celor slabi, dar, credem noi, nu la degradarea ființei umane. Societățile vor reacționa în consecință, pentru că oamenii trebuie să-și protejeze viața, familia, trecutul prezentul și viitorul, credința, morala, încrederea și, mai ales, aurul civilizațiilor terestre, florile vieții omenești de pe Terra, adică fetele. Societățile sănătoase la cap nu vor mai permite piraților acestui veac să se folosească așa cum vor ei de resursele planetei, de inteligențele strălucite și de florile civilizației noastre – fetele –, ci vor riposta vehement. Altfel, vom pieri. Rețelele distrugătoare de oameni și națiuni sunt numeroase, puternice și susținute de cei care vor să obțină și

prin aceste modalități ce n-au reușit să obțină prin toate războaiele pe care le-au declanșat și le-au câștigat sau le-au pierdut.

Spre o posibilă cognocivilizație sau spre o entropie zero

După părerea noastră, există, din noianul de posibilități, doar două opțiuni credibile și care, într-un fel, obligă la o decizie cât mai rapidă:

- crearea și asamblarea suporturilor culturale (sistemele de valori) și materiale (tehnologie, infrastructuri etc.) necesare accelerării sau măcar continuării procesului de articulare temeinică a unei civilizații bazate de cunoaștere, a unei cognocivilizații;

- continuarea actualelor procese specifice societății de consum până în momentul când se ajunge la o entropie zero.

Prima opțiune este calea firească spre progres. Pentru a supraviețui, sistemele și procesele trebuie să se reconfigureze (mai nou, să se reseteze), în funcție de noile condiții. Legea transformării, a devenirii se aplică și în cazul civilizațiilor. Nicio civilizație de pe Terra nu este nemuritoare. Fiecare dintre civilizațiile existente, așa cum bine se știe, se trage dintr-o civilizație anterioară, prin transformarea acesteia.

Este clar pentru toată lumea că viitorul civilizației umane de pe planeta noastră este strâns legat de devenirea, sau, dacă trebuie să folosim și alte cuvinte, de consumarea resurselor civilizațiilor actuale. Huntington vorbea de șapte sau opt (occidentală, ortodoxă, niponă, sinică, hindusă, musulmană, africană și latino-americană, aceasta din urmă putând fi integrată și în civilizația occidentală). În concepția profesorului de la Harvard, civilizația occidentală este una de tip ofensiv, agresiv. Așa cum bine se știe, principalele țări care fac parte din această civilizație au cucerit aproape întreaga lume, evident, nu de dragul de a o civiliza, ci pentru a-i folosi în interes propriu resursele. Această civilizație, care a creat regimul colonial, a distrus civilizațiile străvechi existente pe continentul american și au creat, în locul lor, lumea nouă, face exact același lucru și acum, dar prin alte mijloace. Ei, bine, se pare că vine o vreme când omenirea, dacă vrea să mai supraviețuiască pe planeta Pământ, este sau va fi obligată să-și corecteze erorile și să opteze pentru colaborare și cooperare la nivel global în vederea realizării civilizației viitorului, a civilizației bazate pe cunoaștere, a cognocivilizației. Despre asta vorbesc și globaliștii, adică acei super-oameni extrem de puternici și de bogați care vor și mai multă putere și mai multă bogăție și, pentru aceasta, întreaga lume ar trebui reformată, resetată și subordonată lor. Epoca unei civilizații otova, fără identități civilizaționale nu

este altceva decât distrugerea civilizațiilor existente și nicidecum asamblarea lor planetară sub conducerea unui guvern mondial. Și cognocivilizația, cel puțin în primele faze ale constituirii ei, va trebui să fie alcătuită din identități civilizaționale, prin acestea păstrându-se nu doar diferențele, ci și acel cadru competitiv, axiologic și, la urma urmei, specific, prin care se vor păstra elementele necesare realizării unui potențial (potențialul se naște din deosebire, din concurență și chiar din conflict) care să genereze interesul și, prin aceasta, motorul acțiunii umane eficiente.

În cazul în care diriguitorii omenirii, ca să-i numim așa (în fond, este vorba de puterea absolută a elitei), nu înțeleg necesitatea păstrării și conservării identităților civilizaționale, se va ajunge foarte repede la autosuprimarea elementelor de dinamică și, deci, la entropie zero. Iar entropia zero înseamnă moartea sistemului sau a procesului.

Probabil că viitorul ne va scoate din aceste meandre, din aceste interese și din acest simplisme și ne va da înțelepciunea necesară pentru a respecta și pune în operă cu înțelepciune treptele devenirii.

În loc de concluzii

Dacă mersul înțelept și bine pregătit înainte, spre cea mai înaltă treaptă civilizațională – cea a civilizației bazată pe cunoaștere – este atât de important, atât de tentant și de necesar, atunci de ce marile puteri se dotează cu cele mai performante și mai sofisticate arme care au existat vreodată și care, de fapt, amenință distrugerea efectivă a civilizațiilor de pe planetă, în cazul în care războiul deja existent, războiul continuu, războiul nelimitat ajunge în faza folosirii arsenalelor existente și a celor viitoare? La această întrebare, răspunsul rațional este unul singur: toate războaiele de până acum au fost, din perspectiva valorii și utilității lor și a esenței lor, deopotrivă, necesare și absurde. Nici războiul viitorului, oricare ar fi acela, n-are cum să fie altfel. Iar evitarea lui, dacă urmărim logica de milenii a războaielor lumii, pare a fi – și chiar este – practic imposibilă. Singurele modalități care ar putea transforma imposibilul în posibil și posibilul în realitate, ar fi luciditatea strategică a elitei mondiale și presiunea intelectuală, cognitivă, responsabilă, pacifică, lucidă și morală asupra acestei elite.

CODUL DEONTOLOGIC AL JURNALISTULUI **JOURNALIST'S CODE OF ETHICS**

Rezumat

Jurnalismul este una dintre profesiile cele mai dificile și cele mai responsabile. Uneori, un singur cuvânt scris, spus, sugerat sau întreținut, într-un mod nepotrivit, poate distruge un om, o carieră, o viață. E drept, hârtia, ecranul și banda audio suportă orice, viața, nu.

Cuvinte-cheie: jurnalism; profesie; responsabilitate; creație;

Abstract

Journalism is one of the most difficult and responsible professions. Sometimes a single written word, said, suggested in an inappropriate way, can destroy a man a career a life. That's right, paper, screen and audio tape support anything, life does not.

Keywords: journalism; profession; responsibility; creation;

PREAMBUL

Jurnalismul este știința, practica și arta faptului văzut și Cuvântului care-l transformă în știre, în informație, în produs jurnalistic și, în final, după ce trece prin etapa de tezaurizare și cogniție, în cultură și civilizație jurnalistică. Jurnalismul a apărut dintr-o trebuință superioară de cunoaștere, consemnare și comunicare. Aceasta este esența lui. Dar jurnalistul nu este un simplu comunicator. Jurnalistul este dintotdeauna un profesionist al cuvântului scris, vorbit, sau exprimat prin imagine. Este, deci, un profesionist al informației publice și al creației acesteia în spațiul public.

Profesia de jurnalist este una de tip informativ, corectiv, constructiv, creativ. Ziaristul se află totdeauna în miezul lumii, nu la periferia ei, și participă activ la zidirea civilizației în care trăim, la crearea unui univers în care oamenii află, analizează, muncesc, edifică, dar și distrug, se războiesc între ei, suportă efectele măreției, degradării, revenirii și devenirii condiției umane și a vieții lor. Nicio altă profesie nu este mai diversificată, mai bine ancorată în universul cognitiv al omenirii, în procesualitatea construirii puterii umane prin cuvânt, mai unitară și mai creativă, în esența ei. De mii de ani, jurnalistul se află în acest foc nestins, arde împreună cu el și zidește,

împreună cu el, puterea faptului devoalat, descifrat și esențializat și a limbajului obiectivat din această lume.

Profesia de jurnalist este una de tip creativ, într-un univers continuu și fără limite, de angajament total, de mare responsabilitate și de risc major. Jurnalistul nu este un grefier într-un tribunal al faptului de viață, nici un judecător al acestuia, ci un artist al transpunerii și transcrierii realității dinamice și foarte complexe, adică a faptului de viață, evenimentului, situației, prin intermediul cuvântului scris, vorbit sau exprimat prin imagine, în informație și, prin tezaurizare a acesteia, în cogniție. El este un slujbaş al cunoașterii, al adevărului și nu al interesului, indiferent de ce natură ar fi acesta.

Jurnalistul este un liant între extreme, un moderator inteligent într-un univers haotic, un integrator de suporturi pentru valorile care se durează atât de greu. El se află pretutindeni, ca un tărâm fără hotare, ca un observator pe un câmp de luptă, ca un soldat etern în războaiele comunicaționale (sau nu) ale clocotului lumii.

Nimeni nu-i ridică monumente, nimeni nu-i dă medalii, pentru că el nu luptă pentru o parte sau alta, pentru un țel sau altul, ci pentru adevărurile lumii, pentru informație, pentru cunoaștere. Jurnalistul este unul dintre foarte puținii profesioniști – poate chiar singurul – care se află în dialog continuu cu toate comunitățile, cu toată rânduiala și cu toți oamenii, de la savanți și creiere geniale, la scursurile societății și profesioniștii criminalității organizate, pentru că viața și cunoașterea ei le cere imperativ asta.

Dacă lumea se află într-un război continuu și fără limite, ei, jurnaliștii, sunt reporterii de război aflați, zi și noapte, în toate punctele fierbinți ale planetei, acolo unde se întâmplă ceva, dar și acolo unde faptul sănătos și robust de viață frumoasă încă mai supraviețuiește.

Azi, mai mult ca ieri, jurnalismul este o omniprofesie, un spațiu dens, sublim, dinamic și, deopotrivă, groaznic și extrem de periculos, unde jurnalistul se află în starea GLP (gata de luptă permanent), cu pixul pe țevă și creierii în celula de alarmă. Nu întâmplător, una dintre cele mai reduse speranțe de viață se află în rândurile piloților de pe supersonice și ziaristilor.

În Figura nr. 1, se prezintă, schematic, principalele determinări, repere, conexiuni și efecte din dinamica cu totul specială a profesiei de jurnalist.

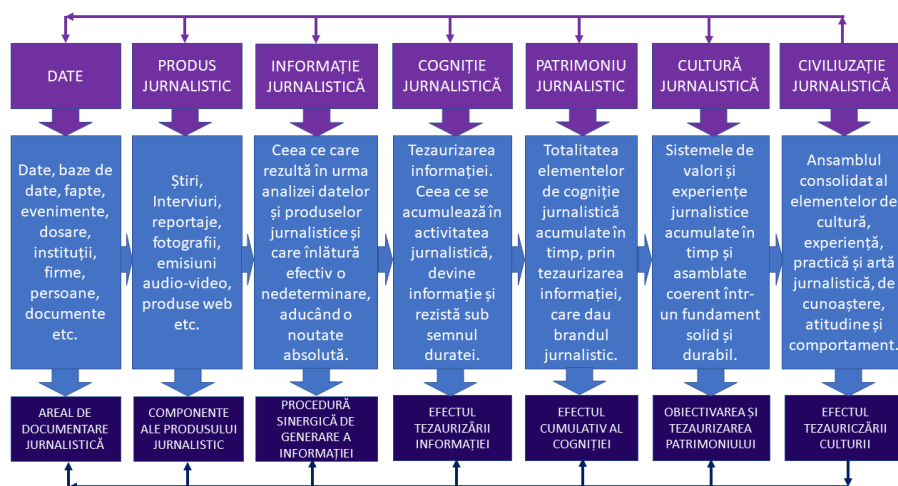

Figura nr. 1 Repere dinamice în procesualitatea profesiei, culturii și civilizației jurnalistice

Capitolul 1

ARHITECTURA ETICĂ ȘI PROFESIONALĂ A ACTULUI JURNALISTIC

Dincolo de aceste elemente de bază ale profesiei de jurnalist, activitatea jurnalistă este strict dependentă de drepturile fundamentale care definesc o societate democratică: dreptul la informare, dreptul la exprimare liberă (libertatea de expresie) și dreptul la atitudine critică.

Activitatea jurnalistă nu este doar una de traducere a realului în expresie scrisă, vorbită sau exprimată prin imagine – adică aceea de a crea informație și cogniție –, ci și una pragmatică și utilitară, determinată de dreptul și obligația jurnalistului de a informa publicul. Desigur, publicul nu beneficiază de dreptul de a ști tot, așa cum nici jurnalistul nu are dreptul și nici obligația de a divulga absolut totul, ci doar informația de interes public. Este însă extrem de dificil de identificat, de definit, de cunoscut și de evaluat interesul public.

Cinci seturi de obligații esențiale definesc activitatea jurnalistă:

- cultul adevărului;
- verificarea temeinică a datelor și informațiilor care se difuzează (totdeauna ceea ce realizează un jurnalist trebuie să fie în slujba adevărului și de aceea, temeinic verificat);

- independența și suveranitatea jurnalistului în actul jurnalistic și în procesul elaborării și difuzării produsului jurnalistic;
- loialitatea și buna credință în activitatea jurnalistică;
- respectarea dreptului persoanelor la propria lor imagine și la propria lor personalitate.

Dincolo de aceste cinci obligații pe care oricare jurnalist le știe, întrucât fac parte din abc-ul meseriei sale, există o arhitectură complexă, diversificată și, în același timp, bine integrată a acestei profesii.

Principalele componente integrante și integratoare ale profesiei și activității jurnalistice, ar putea fi comprimate într-o arhitectură de rețea, cu cel puțin 16 noduri, de structură holistică, astfel:

1. Adevărul
2. Calitatea
3. Loialitatea profesională
4. Obiectivitatea
5. Imparțialitatea
6. Realismul
7. Legalitatea
8. Libertatea
9. Responsabilitatea
10. Respectul persoanei
11. Integralitatea
12. Integritatea
13. Operativitatea
14. Ingeniozitatea
15. Perseverența
16. Creativitatea jurnalistică implicită

Asamblarea într-un concept stabil și, în același timp, dinamic și foarte complex, a acestor noduri de rețea este reprezentată, sugestiv, în *Figura nr. 2*. Se observă că, într-o astfel de rețea holistică, fiecare nod este strict dependent de celelalte și, toate, împreună, durează un ansamblu unitar de interdependențe, care anvelopează un nucleu – un **nucleu al esenței** –, aflat în primul cerc din jurul punctului de intersectare a tuturor vectorilor de conectare și interconectare a nodurilor. El exprimă unitatea și complexitatea acestei profesii dificile, continue și profunde.

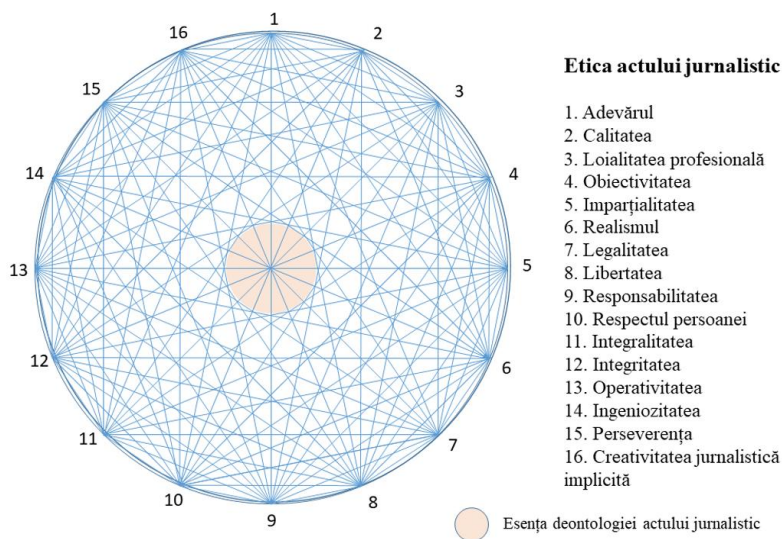

Figura nr 2 Unitatea componentelor integrante și integratoare ale profesiei de jurnalist

1. Adevărul

Pe frontispiciul actului jurnalistic, trebuie scris totdeauna cuvântul **Adevăr**. Acest cuvânt face parte din esența profesiei de jurnalist, din temelia actului jurnalistic și el trebuie respectat cu sfințenie. Desigur, un editor poate să aibă anumite interese, mijlocul de informare în masă poate avea un anumit profil, iar aria de documentare a jurnalistului poate fi restrânsă sau specializată. Acest lucru este firesc, dar produsul jurnalistic trebuie să conțină totdeauna adevărul.

2. Calitatea

Nu există și nu trebuie să existe niciodată, în mentalitatea, în etica și în munca unui jurnalist, intenția sau practica unui act jurnalistic superficial, în sensul lui „merge și așa”. Totdeauna produsul jurnalistic trebuie să fie de cea mai bună calitate, profund, detaliat și bine articulat, indiferent cât de mare ar fi efortul documentării, cunoașterii, înțelegerii și elaborării acestuia. Întreaga rațiune a actului jurnalistic, în toate formele, componentele și etapele sale, se concentrează în ceea ce, în acest cod, numim produs jurnalistic.

3. Loialitatea jurnalistică

Un jurnalist trebuie să fie, în primul rând, loial profesiei sale. Este o profesie foarte grea, care nu se poate face decât cu devotament total, cu credință, continuitate și acribie. Un jurnalist nu trebuie să se abată niciodată,

în nicio împrejurare, de la crezul de jurnalist, de la etica jurnalistică, de la deontologia profesiei sale.

4. Obiectivitatea

Firea jurnalistului, subiectivitatea sa firească, opinia personală, interesul etc. nu trebuie să intervină în niciuna din fazele de documentare și elaborare a produsului jurnalistic. Obiectivitatea face parte din acele calități de temelie ale profesiei de jurnalist. Indiferent care ar fi interesul managerului sau editorului sau viziunea lui asupra obiectului și scopului produsului jurnalistic, activitatea jurnalistului trebuie să se desfășoare, în toate etapele sale, cu obiectivitate, chiar dacă propriul sine nu este de acord cu ea. Lipsa de obiectivitate în elaborarea produsului jurnalistic scris, vorbit, concretizat prin imagine sau pe pagina Web, descalifică atât autorul, cât și opera.

5. Imparțialitatea

Imparțialitatea este un corolar al obiectivității. Jurnalistul nu trebuie să fie de partea cuiva, ci doar de partea adevărului. Această opțiune nu este însă simplă, mai ales pentru că, în actul elaborării produsului jurnalistic, este greu să definești, să identifice și să aplici principiul imparțialității. Spre exemplu, în cazul unui interviu cu liderul unui partid politic, acesta va exprima, evident, interesele propriului partid, în termenii care i se par a fi cei mai potriviți. Aceștia pot să nu fie în ton cu principiile jurnalismului democratic, iar jurnalistul trebuie să dea dovadă de multă pricepere, de abilitate dar și de multă obiectivitate în a formula întrebările și în a conduce dialogul, astfel încât să nu abdice nicio clipă de la o atitudine imparțială și, în același timp, amiabilă (sau fermă), adecvată situației, dar nici să nu-și îndepărteze, bruscheze sau inhibe interlocutorul. Într-o lume în care predomină interesul, iar imparțialitatea este înlocuită cu angajarea partizană și chiar cu lupta acerbă pentru a impune o atitudine sau alta, este foarte greu pentru un jurnalist să-și obiectiveze imparțialitatea. Dar, în același timp, este și absolut necesar.

6. Realismul

În orice împrejurare și în oricare etapă a elaborării produsului jurnalistic, jurnalistul, indiferent pe ce treaptă ierarhică profesională s-ar afla, trebuie să rămână cu picioarele pe pământ. El are datoria să păstreze totdeauna luciditatea și echilibrul dialogului și al întregului proces de documentare și elaborare a actului jurnalistic, în toate etapele sale, astfel încât să fie evitate exagerările, fanteziile, etichetările și, mai ales, irealismul, atât de prezent azi în viața noastră.

7. Legalitatea

Nimeni nu este mai presus de lege, nici chiar legiuitorul. Unul din principiile de bază ale actului juridic este *Fiat Justitia, pereat mundus* (Să se facă dreptate, chiar de-ar pieri lumea). În Jurnalistică, dictonul de bază al

acestei profesii ar putea fi formulat în termenii următori: „*Să se scrie, să se spună și să se arate, prin mijloace jurnalistice, totdeauna tot adevărul și numai adevărul, chiar dacă ar fi să se prăbușească toate edificiile și monumentele durate prin minciună.*” Oamenii au dreptul să știe adevărul, chiar dacă, nu totdeauna, din rațiuni de securitate și de rânduială strâmbă, acest lucru este posibil. Uneori, chiar nu se poate. De aici nu rezultă că dreptul oamenilor de ști adevărul, tot adevărul, și al jurnalistului de a-l prezenta în forma cea mai adecvată este, ab initio, unul trunchiat, modelat după interese și plăsmuiri. Chiar și în situații de război, ca în oricare altă situație-limită, un jurnalist nu are dreptul să nu spună adevărul. Dar tot acest proces, ca întregul act jurnalist, trebuie să se desfășoare în limitele legii.

8. Libertatea

Ziaristul, prin excelență, chiar dacă este angajat la o publicație privată (sau a vreunei instituții de stat), trebuie să beneficieze de dreptul constituțional al libertății de expresie, al libertății cuvântului, libertate esențială în exercitarea acestei profesii. Nimeni, sub nicio formă, nu-l poate constrânge pe jurnalist să deformeze sau să eludeze adevărul, să scrie după dictare sau potrivit intereselor unor persoane sau al unor instituții. Desigur, libertatea presupune și buna măsură, ceea ce înseamnă cunoașterea exactă a determinărilor, a legilor și a bunelor practici. De aceea, cea dintâi expresie a libertății jurnalistice trebuie să fie, alături de curajul de a spune adevărul, tot adevărul, și buna măsură.

9. Responsabilitatea

Libertatea jurnalistică se asociază strâns cu responsabilitatea jurnalistică. Toate cuvintele pe care le folosește jurnalistul și toate celelalte instrumente ale jurnalistului și jurnalisticii trebuie să conțină și să exprime cunoașterea, înțelegerea și dimensiunile responsabilității jurnalistice. Responsabilitatea nu are numai o dimensiune juridică, socială sau morală, ci și una a sinelui, a personalității și puterii eului jurnalist de a cunoaște și înțelege orizonturile, dar și limitele. Responsabilitatea nu este constrângere, ci luciditate.

10. Respectul persoanei

Jurnalistul trebuie să nu uite niciodată că fiecare om de pe planeta Pământ este unic și irepetabil și, de aceea, trebuie să manifeste, în relațiile cu el în procesul de elaborare a produsului jurnalist, în modul cel mai firesc posibil, adică sincer și foarte atent la nuanțe, un comportament pe măsură. Adesea, un singur cuvânt spus, scris sau transpus în imagine într-un mod nepotrivit poate distruge un om, o carieră, o viață. Oricare jurnalist de pe planeta Pământ trebuie să știe și să nu uite niciodată această responsabilitate uriașă a folosirii cu măsură a cuvintelor, expresiilor și imaginilor în actul jurnalist.

11. Integralitatea

Activitatea jurnalistică trebuie privită ca un întreg, întrucât jurnalistica este o profesie a condiționărilor complexe, într-un spațiu divergent și, în același timp, unitar, holistic. Toate laturile, calitățile și componentele profesiei de jurnalist se integrează într-un tot, sunt strict dependente unele de altele, iar lipsa uneia singure – spre exemplu loialitatea profesională – poate duce la eșecul profesional total al jurnalistului. De aceea fiecare jurnalist și fiecare manager de presă trebuie să fie conștienți de acest tot indivizibil, de această trebuință vitală integrativă, care face, de asemenea, parte din structura de rezistență a jurnalismului.

12. Integritatea

Personalitatea jurnalistului trebuie să fie una integră. Un jurnalist nu trebuie să aibă sau să-și permită să aibă puncte slabe, capricii, vicii, interese contrare profesiei sale, spirit răzbunător, lăcomie etc. Iar, dacă, totuși, are unele porniri sau predispoziții de acest gen, trebuie să și le elimine sau să și le controleze. Un jurnalist nu poate să-și permită ca, în profesia sa, să accepte momente de slăbiciune sau trăsături care pot compromite actul jurnalistic. Acestea nu sunt simple exigențe de moralitate, ci cerințe efective de integritate jurnalistică. Aceste cerințe sunt valabile nu numai pentru jurnalist, ci și pentru redacții, pentru identitățile și structurile jurnalistice de orice gen. Jurnalismul este una dintre acele profesii în care integritatea nu este o calitate sau o sumă de calități, ci un element de structură vitală.

13. Operativitatea

Redacția este, într-o societate, precum o unitate militară într-un teatru de război. Mereu cu cartușul pe țeavă, mereu gata de acțiune. De asemenea, pe frontul informării corecte și oportune a publicului, elaborării și diseminării produsului jurnalistic, al generării valorii jurnalistice, fiecare jurnalist, fiecare structură jurnalistică și întregul mecanism jurnalistic trebuie să fie totdeauna operaționale, gata de acțiune. Aceasta înseamnă organizare redacțională corespunzătoare, planificări realiste ale activității, viziune pe termen lung, dar și jurnaliști, structuri sau echipaje jurnalistice gata de acțiune în orice moment. O astfel de necesitate impune realizarea unui dispozitiv foarte complex, cu rețele dinamice și bifurcații temeinice care să acopere întregul areal de documentare și de acțiune jurnalistică. Dar nu numai managementul jurnalistic redacțional trebuie să realizeze așa ceva, ci și fiecare jurnalist în parte. Fiecare trebuie să aibă propriul „dispozitiv” de informare-documentare, realizat în timp și întreținut cu abilitate și perseverență.

14. Ingeniozitatea

În activitatea jurnalistică, ingeniozitatea nu este numai un miriapod, ci și control rațional, meditație, reflecție, analiză, sinteză, gândire. *Ex nihilo nihil* este valabil și în jurnalistică. Ingeniozitatea este doar un efect, nu o

trăsătură înăscută. Poate să existe o anumită predispoziție creativă, dar ea trebuie cultivată, efectuată și întreținută printr-un proces continuu de perfecționare profesională, de cunoaștere și de predictibilitate jurnalistică. Fiecare jurnalist trebuie să aibă o minte ageră. Dar o astfel de minte se întreține doar cu o mare cheltuială de efort cognitiv, investigativ, creator.

15. Perseverența

În activitatea jurnalistică, perseverența nu înseamnă fixism, încăpățănare, neabateri de la una și aceeași conduită. Perseverența jurnalistică înseamnă un temeinic suport de cultură jurnalistică, de experiență și de abilitate jurnalistică și, mai ales, o concentrare rațională și temeinic motivată pe obiect, pe faptă, pe acțiune. Ea previne totdeauna lipsa de inspirație, autopastișarea, teama de subiect, încremenirea sau ezitarea în fața colii albe de hârtie sau în fața microfonului sau a ecranului. Jurnalistul adevărat nu trebuie să abdice niciodată de la investigarea tuturor posibilelor surse, de la analizarea faptelor și situațiilor și de la găsirea celor mai potrivite căi și metode de realizare a produsului jurnalistic.

16. Creativitatea jurnalistică implicită

Creația, în practica și arta jurnalistică, în produsul jurnalistic, este una implicită, de tipul reflecției, meditației profunde, fotografiei artistice sau picturii după model. Reflecția și imaginativul nu sunt însă simple copii, în exterioritatea lor, a ceea ce se vede, se aude sau simte – de multe ori, simțirile înșală –, ci modalități de transfer a realității, a faptului, în produs jurnalistic, în general, printr-un delicat proces de esențializare.

De multe ori, realitatea extrem de complicată, pentru a fi înțeleasă de public și chiar de publicul temeinic educat, trebuie tradusă în produs inteligibil. Desigur, tot așa se procedează și în războiul mediatic, sau în cel psihologic, numai că, în acest caz, produsul nu exprimă adevărul profund, adevărul obiectiv, ci doar adevărul aparent, adevărul sugerat, adevărul mistificat, adevărul modificat, mai exact, neadevărul.

Capitolul 2

REPERE ȘI NORME ALE DEONTOLOGIEI JURNALISTULUI

A. Respectarea adevărului, așa cum este el

Art. 1 Dacă o singură dată, un jurnalist scrie, exprimă, susține și/sau întreține, cu bună știință, un neadevăr, s-a descalificat, din punct de vedere etic și profesional, pentru totdeauna. Meseria de jurnalist este incompatibilă cu neadevărul. Folosirea unui neadevăr, pe post de adevăr, indiferent din ce

cauze sau motive, în ce împrejurări și prin ce mijloace jurnalistice se realizează, reprezintă un act de manipulare și degradare a informației. Chiar dacă se susține că, uneori, din rațiuni superioare, sau din interese vitale – cum sunt cele de supraviețuire, cele de securitate și cele de război –, se justifică sau ar putea să se justifice și eludarea adevărului, pentru un jurnalist astfel de rațiuni nu trebuie să existe. Desigur, de aici nu rezultă că jurnalistul trebuie să știe totul, inclusiv informațiile clasificate, ci doar principiul, potrivit căruia, un jurnalist nu trebuie să exprime, cu bună știință, într-un produs jurnalistic, pe post de adevăr, un neadevăr.

Art. 2. În activitatea de realizare a produsului jurnalistic, primul dintre principii, de care jurnalistul trebuie să țină seama întotdeauna, indiferent de situații, urgențe, interese, mentalități sau oportunități, este *verificarea, cunoașterea, respectarea și exprimarea corectă și completă a adevărului*. În acest sens, jurnalistul trebuie să verifice, în toate etapele elaborării produsului jurnalistic (planificare, documentare, redactare, montare, introducerea în pagină sau în emisiune etc.), din mai multe surse și prin diferite modalități, atât autenticitatea faptelor, datelor și informațiilor, cât și adevărul lor. Jurnalistul trebuie să scrie, să susțină și să întrețină totdeauna adevărul, chiar și pe cel al neadevărului.

Art. 3. Jurnalistul este, totdeauna, în căutarea adevărului. De altfel, așa cum bine se știe, aceasta-i și esența profesiei sale. Adevărul nu este însă totdeauna evident. Societatea omenească este dinamică și complexă, iar interesele sunt mai totdeauna diferite, divergente și chiar conflictuale, mai ales în societatea românească de azi. Adeseori, adevărul trebuie descoperit sau chiar reconstruit, pas cu pas, din fapte cunoscute sau nu, din date existente, din fragmente de adevăr etc., pentru că, la urma urmei, această activitate de asamblare a datelor, informațiilor, faptelor și evenimentelor etc. pentru a descoperi, reconstitui sau construi adevărul este vectorul esențial al actului de creație jurnalistică. În această luptă continuă pentru a descoperi și exprima, clar și distinct, adevărul, au pierit foarte mulți jurnaliști, atât în nesfârșitul război al lumii, cât și în numeroase alte situații-limită.

Art. 4. De dragul unei metafore sau al unei alte găselnițe stilistice, uneori, se trece în planul următor adevărul. Fără a neglija sau a nu încuraja prezența stilisticii literare sau jurnalistice în actul jurnalistic, e necesar să fie spus că stilul nu trebuie să estompeze sau să deformeze esența. Firul călăuzitor al oricărei construcții jurnalistice și, în același timp, etalonul de validare trebuie să fie totdeauna adevărul.

Art. 5. Și în jurnalistică, informația este tot nedeterminare înlăturată. De unde rezultă că informația nu este luată de-a gata, ci trebuie construită în actul produsului jurnalistic. Pentru aceasta, jurnalistul este obligat să analizeze, să compare și să coreleze o mulțime de date și fapte, apoi, printr-un efort de sinteză, să le asambleze într-o construcție esențială, solidă, de sinteză, care se numește *informație*. Acest proces, prin înlăturarea unei nedeterminări, generează informație. Cu alte cuvinte, jurnalistul, ca și specialistul în informații, generează, prin efortul său de documentare, analiză și sinteză, informație.

Art. 6. Nu există nici un motiv și nici un argument, nici în cazul unor urgențe sau al unor situații-limită, care să justifice eludarea adevărului în actul jurnalistic sau deformarea lui. În textul scris, în banda audio, în imaginea de televiziune sau în pagina Web, jurnalistul trebuie să procedeze în așa fel încât să nu deformeze adevărul. Atunci când se transcrie un interviu, se urmărește ca, prin transcriere, să nu fie deformat nici sensul, nici semnificația răspunsurilor date. Și, oricum, interviurile, cel puțin cele scrise, trebuie văzute, în forma redactată, și de către cel interviuat.

Art. 7. În orice împrejurare, jurnalistul trebuie să manifeste maximum de prudență și de responsabilitate, atât în realizarea produsului jurnalistic, cât și în difuzarea acestuia.

Art. 8. Este necesar ca jurnalistul să tranșeze atent, distinct și transparent, fapta, analiza jurnalistică a faptei și opinia sa, astfel încât consumatorul produsului jurnalistic să înțeleagă precis această distincție și să o ia ca atare. Desigur, aceasta nu este sarcina exclusivă a consumatorului, în sensul că fiecare poate să înțeleagă ce vrea, ci mai ales a jurnalistului, care trebuie să-l avertizeze pe cititor că, în respectivul produs jurnalistic, este inclusă și opinia lui.

Art. 9. Pentru a fi totdeauna în măsură ca, în procesul elaborării produsului mediatic, jurnalistul să fie în măsură să separe adevărul de neadevăr, este necesar să-și realizeze, pe site-ul său, în biblioteca sa, în universul său etc., o bază proprie de date și modalități de acces oportun în toate celelalte baze de date de care are nevoie în profesia sa.

Art. 10. În documentarea, realizarea și difuzarea produsului jurnalistic, jurnalistul, indiferent de funcția pe care o ocupă în redacție sau în alte structuri jurnalistice sau de management jurnalistic, trebuie să evite ambiguitățile, insinuările, subiectivismul, atâta vreme cât acestea pot afecta

adevărul și calitatea informației. Acest imperativ etic jurnalistic este deja un truism în orice tip de jurnalism.

B. Libertatea, independența și suveranitatea jurnalistului și a actului jurnalistic

Art. 11. Libertatea, independența și suveranitatea jurnalistului în elaborarea actului jurnalistic rezultă din garantarea constituțională a libertății cuvântului, din drepturile universale ale omului și, mai ales, din dreptul fiecărui cetățean de a avea acces la un produs jurnalistic corect și de calitate. Acest drept nu este un efect al armoniei sau dizarmoniei diferitelor interese, ci un corolar al unității și stabilității unui sistem de valori care stă la baza oricărei societăți solide, armonioase și sănătoase.

Art. 12. În documentarea și realizarea produsului jurnalistic, jurnalistul are dreptul să culeagă date și informații, să consemneze și să exprime opinii, să comenteze, să critice, să pună întrebări, să-și aleagă forma de exprimare și de redactare a produsului jurnalistic pe care o consideră cea mai potrivită, asumându-și totodată și responsabilitatea care rezultă de aici. Libertatea jurnalistului nu este însă una anarhică, ci una responsabilă, cerută de necesitatea obiectivă a exprimării adevărului în legătură cu subiectul investigat.

Art. 13. Jurnalistul este liber să aleagă genul publicistic, modalitatea pe care o consideră cea mai potrivită pentru realizarea corectă și oportună a produsului jurnalistic (știrea, interviul, reportajul, analiza documentelor, satira, pamfletul, reportajul de televiziune sau audio, pagina web etc.), fără presiuni din exterior sau din redacție în ceea ce privește conținutul și esența produsului jurnalistic.

Art. 14. Independența jurnalistului constă, în primul rând în libertatea documentării, investigării și realizării produsului jurnalistic. Singurele determinări și constrângeri de care jurnalistul trebuie să țină seama sunt cele impuse de specificitatea profesională a produsului jurnalistic, de legile în vigoare, de securitatea și protecția informației și a persoanei și de calitatea actului jurnalistic. Nimeni, sub nicio formă, nu poate constrânge un jurnalist să scrie, să susțină, să întrețină un neadevăr, să insereze în text, în produsul de imagine sau audio, alt punct de vedere sau o altă manieră de a prezenta adevărul, decât aceea pe care el o consideră necesară și care exprimă exact realitatea pe care el a constatat-o în timpul documentării. Această suveranitate a jurnalistului asupra profesiei sale și asupra manierei de realizare a produsului jurnalistic este una condiționată de respectarea

normelor tehnice, etice și profesionale ale jurnalisticii, a dreptului persoanelor la intimitate și la protecție etc., potrivit legilor în vigoare. De aici nu rezultă însă că managementul redacțional trebuie să accepte abateri de la calitatea profesională a produsului jurnalistic.

Art. 15. Jurnalistul este dator, în primul rând, sieși, să-și exprime, să-și păstreze și să-și onoreze, prin produse jurnalistice de calitate, libertatea, suveranitatea și independența, în calitatea lui de element de bază și de primă importanță în realizarea produsului jurnalistic și în exercitarea profesiei de jurnalist.

Art. 16. Informarea corectă, oportună și responsabilă a publicului nu este o opțiune jurnalistică, ci o datorie esențială a jurnalistului.

Art. 17. Modelarea exagerată, continuă și slugarnică după oportunități nu-l înobilează, nu-l justifică și nu-l scoate în prim plan pe jurnalistul care o practică, ci, dimpotrivă, îl descalifică și îl dezonorează.

C. Loialitatea profesională jurnalistică, raționalitatea și responsabilitatea

Art. 18. Singurele forme de loialitate din meseria de jurnalist sunt cele legate de profesie, de calitatea produsului jurnalistic și de publicul beneficiar. Dar jurnalistul nu realizează produse jurnalistice preferențiale, pentru un public-țintă, ci produse care exprimă, în forma cea mai potrivită și cea mai accesibilă pentru a se face înțeles, conținutul acestora. Jurnalistul nu este un modelator de opinii, el nu creează și nu trebuie să creeze presiuni asupra celor care citesc, ci doar să prezinte realități, opinii, puncte de vedere în legătură cu faptul de viață, cu modul în care își fac datoria demnitarii, funcționarii publici, cei ajunși în posturi-cheie pentru destinele oamenilor, cei din sistemul educațional, din viața economică și socială, de oriunde există oameni, activitate, destine, speranțe, așteptări, idealuri, bucurii, neîmpliniri etc.

Art. 19. Jurnalistul nu este nici formator de opinie, nici lider de opinie și cu atât mai puțin manipulator, ci doar creator al produsului jurnalistic, trudită pe cuvânt în folosul oamenilor, comunităților, adevărului și modului de a trăi. Jurnalistul trebuie să fie loial acestor țeluri, să-și păstreze, în orice situații, respectul față de cuvânt, de oameni, de adevăr.

Art.20. Un jurnalist nu dă, nu formulează și nu sugerează sentințe, nici judecăți categorice și apodictice în ceea ce privește calitatea oamenilor,

a comunităților, a specificității și drepturilor fundamentale ale etnicilor și comunităților acestora, ci se menține totdeauna în limitele și exigențele documentării și realizării unui produs jurnalistic adevărat, consistent, curat și bine articulat, dar care nu eludează în niciun fel problemele reale ale oamenilor, familiilor, instituțiilor, firmelor, comunităților și ale modului lor de viață.

D. Atitudinea echidistantă a jurnalistului, obiectivitatea și respectarea dreptului persoanei la propria imagine și la propria personalitate

Art. 21. În centrul activității jurnalistice, se află oamenii și tot ce au realizat și realizează aceștia prin truda lor de secole și de zi cu zi. Jurnalismul este o instituție a oamenilor și a modului lor de viață, creată pentru a-i ajuta să-și cunoască și să-și înțeleagă propria existență, munca, realizările, aspirațiile, sentimentele și chiar viața. Jurnalismul este instrumentarul prin care oamenii află ce există, ce se întâmplă și ce se pune la cale în universul lor profesional, cultural, moral și cognitiv, care-i ajută să știe, să afle, să vadă cu ochii minții, cu rațiunea și chiar cu inima cum sunt, cum devin și chiar încotro se îndreaptă, pentru a-și înțelege mai bine, drumurile, rațiunile și viața.

Art. 22. Jurnalismul nu este un mod de a judeca, ci un mod de a analiza, a investiga, a cunoaște, a înțelege și, la urma urmei, a exista și a conștientiza meandrele realității...

Art. 23. Jurnalismul – mai ales televiziunile, paginile web, rețelele de socializare și mijloacele de impact public imediat – au creat un nou modus vivendi, care a influențat radical și modul de a cunoaște, a înțelege și a judeca lumea, epoca, oamenii. Ecranele au creat politicieni, lideri de opinie, suporturi de atitudine etc. Dar tot media a scos la iveală incorectitudinea, corupția, rețelele de traficanti, elemente și realități ale degradării condiției umane etc. După o epocă fără jurnalism independent, s-a lansat un jurnalism extrem de stufos, de pasional, de angajant, în toate spectrele comediei și tragediei umane. În ultimele trei decenii, multe din valorile jurnalistice democratice s-au reactivat. Dar, odată cu ele, s-au reactivat și metehnele care au proliferat și proliferază într-o societate prost guvernată. Meritul majorității jurnaliștilor români este totuși acela că s-au pus în slujba adevărului, dezvăluind tragedia unui război uman fără limite, dar și speranțele renăscute puternic ale unui jurnalism de investigație, ale unui

jurnalism robust, sănătos, independent și tenace, pus în slujba adevărului, a condiției umane și a omului. Aici ne află noi, acum.

Art. 24. Echidistanța jurnalistului nu este și nu trebuie să fie indiferență la meandrele realului, ci modalitate de a sluji și exprima adevărul profund, adevărul greu al acestor vremuri. Desigur, și jurnalistul este membru al cetății, are trăiri, bucurii, opinii, temeri etc., de care nu se poate distanța cu ușurință. Dar principiul echidistanței impune capacitatea de a ieși din subiectivism și a analiza faptele, evenimentele, situațiile, datele etc. în mod obiectiv, fără parti-pris-uri, fără patimă, fără prejudecăți. Profesia de jurnalist cere o astfel de capacitate, fără de care jurnalistul nu poate fi jurnalist adevărat, ci doar un fel de agent. Capacitatea de a fi echidistant se formează în timp. Ea este un efect al cunoașterii, al culturii jurnalistice, al experienței și al eticii.

Art. 25. Respectarea omului și a drepturilor sale în procesul realizării produsului jurnalistic este condiția necesară și expresia esențială a capacității de a fi distant, dar nu indiferent, corect și obiectiv, dar nu rigid și incapabil de a sesiza și înțelege nuanțele și esența faptului de viață, a managementului privat și instituțional, a nuanțelor vieții de zi cu zi, a omului real, așa cum este el în fiecare zi.

Art. 26. Respectarea drepturilor jurnalistului este, deopotrivă, o necesitate politică, juridică, civică și civilizațională, care relevă nivelul de civilizație, de educație și cultură, existent în societate, capacitatea managementului politic, economic, social și moral de a înțelege rolul și importanța mediei, dar și un efect al comportamentului slujitorilor și truditorilor în domeniul jurnalisticii. De aceea, jurnalistul este respectat în măsura în care el însuși se respectă, în măsura în care el însuși ține seama, în orice împrejurare, de valorile jurnalisticii și de cerințele și exigențele deontologiei jurnalistice.

ANEXE

Definiții, precizări

Jurnalist

Persoană care exercită această profesie. Profesionist al informației publice. Specialist în jurnalistică; persoană care practică jurnalistica; gazetar; ziarist. Statutul de jurnalist se acordă însă și altor specialiști în jurnalistică și în diferite domenii ale acesteia, care, potrivit nomenclatorului de profesii, participă la realizarea produsului jurnalistic sau a produsului mediatic.

Jurnalist independent

Jurnalistul independent, în sensul acestui cod, este jurnalistul profesionist (calificat și atestat în jurnalistică, în urma trecerii unor examene și îndeplinirii condițiilor cerute de o astfel de profesie) care realizează produse jurnalistice pe cont propriu, pe care le oferă publicațiilor, redacțiilor radio și de televiziune, altor unități mediatice, le publică pe propria sa pagină Web sau în alte formate publicistice. Acest jurnalist nu este dependent de nimeni și nu se supune niciunei constrângeri redacționale, în afara celor impuse de legile în vigoare.

Dar și jurnalistul care lucrează într-o redacție este și trebuie să fie independent în realizarea produsului jurnalistic, în sensul că nimeni din redacție sau din afara acesteia nu are dreptul să exercite presiuni, să formuleze sugestii cu intenție, sau să genereze constrângeri asupra sa în activitatea de documentare și realizare a produsului jurnalistic. Desigur, produsul jurnalistic trebuie să se încadreze în standardele de calitate impuse de redacție, dar aceste standarde nu se referă la conținutul efectiv, la adevărul conținut în relatarea faptelor.

Independență și suveranitate jurnalistică

Independența jurnalistică este condiția esențială a realizării unui produs jurnalistic de calitate și exercitării profesiei de jurnalist. Ea se realizează atât prin existența unor jurnaliști independenți, cât și prin statutul redacțiilor și celorlalte structuri și identități jurnalistice. Procesul de accentuare, dezvoltare și responsabilizare a independenței și suveranității jurnalistice este esențial pentru o presă democratică. În textul acestui cod, s-a folosit și noțiunea de **suveranitate jurnalistică**, în sensul asigurării și recunoașterii libertății și responsabilității pe care și le asumă jurnalismul în România, ca o condiție esențială a unui modus vivendi într-o societate democratică.

Produsul jurnalistic

Produsul jurnalistic, în viziunea acestui cod, constă în rezultatul sinergic al trudei jurnalistului, exprimat în toate formele cunoscute ale efortului constructiv și creativ al activității jurnalistice. Acest produs poate fi o știre, o informație, un reportaj, un interviu, o emisiune radio, o dezbatere televizată, un articol publicat pe o pagină Web etc., care concretizează vechiul dicton *Finis coronat opus*.

Activitatea de documentare și redactare a unui produs jurnalistic efectuată de un jurnalist singuratic, care merge până în pânze albe pentru a afla și a spune lumii ce și cum, dar și cea a unei echipe de televiziune care pune față în față, într-o dezbatere fluviu, politicieni, medici, oameni de

știință, jurnaliști etc. pentru a aduce în văzul lumii o realitate care, altfel, nu se vede, sunt produse jurnalistice extrem de importante. De unde rezultă că întreaga activitate jurnalistică trebuie centrată pe jurnalist și pe produsul muncii sale.

Crochiu pentru un posibil decalog al jurnalistului

1. Scrie numai despre ceea ce vezi, știi, cunoști, înțelegi, dar nu uita că, uneori, și simțurile înșală.
2. Nu crede în zvonuri, nici în gura târgului, dar nu uita că există.
3. Treci la realizarea efectivă a produsului jurnalistic, atunci și numai atunci când știi exact ce vrei să spui, să argumentezi, să demonstrezi sau să combați.
4. Apelează totdeauna la surse de încredere, dar nu uita că există și celelalte.
5. Înainte de a-i da drumul în lume, verifică încă odată conținutul, forma, structura și calitatea produsului jurnalistic pe care l-ai realizat. De-acum, el te va purta pe tine în univers, nu tu pe el.
6. Formează-ți, dezvoltă-ți și consolidează-ți propria bază de date, dar nu te baza numai pe ea.
7. Nu crede în minuni, nici în coincidențe, nici în noroc, nici în întâmplare, nici în efectul de rețea și nici măcar în ceea ce știi tu foarte, foarte precis. Îndoiala este rațiunea care caută totdeauna adevărul.
8. Nu te gândi la ce poți, ci la ceea ce vrei, știi și ești capabil să faci, ca jurnalist și ca om al cetății.
9. Nu ieși niciodată în afara timpului, nici din logica realului, atunci când realizezi un produs jurnalistic, pentru că exact așa cum ești tu va fi și ceea ce ai realizat.
10. Nu uita că, și în truda jurnalistică, clipa este tot eternitate. Iar tu nu ești doar cronicarul unei clipe, ci și al unei eternități.

Paradoxuri

- Libertatea cuvântului este asigurată de constrângerile faptei.
- În lumea cuvântului, cuvântul e prinț, iar jurnalistul slujitor.
- Vorbele zboară, scrisul rămâne, se îndosariază și se uită.
- Ești liber să spui și să scrii ce vrei, cu condiția să știi ce nu știi și ce nu vrei.

- Ai nevoie de cunoașterea iraționalului, pentru a înțelege raționalul.
- Reportajul ideal este cel pe care nu poți să-l realizezi niciodată, dar pe care îl scrii mereu.
- Uneori, vocația de jurnalist nu-i binecuvântare, ci teroare.
- Inspirația n-are nevoie de planificare; planificarea are însă mare nevoie de inspirație.
- Judecata de valoare n-are judecată, judecarea valorii n-are valoare.
- Dacă scrii ce ai văzut este reportaj, dacă vezi ce-ai scris este realitate vizuală, dacă înțelegi ce-ai scris este performanță.
- Dacă scrii ești jurnalist; dacă îl înveți pe jurnalist cum să scrie ești profesor de jurnalistică; dacă-l înveți pe profesor cum să-l învețe pe jurnalist să scrie, ești manager.

KILOMETRUL ZERO...

KILOMETER ZERO...

Rezumat

Uneori, dorim să ajungem, să reajungem sau fã fim pur și simplu, chiar și prin teleportare, la kilometru zero. Credem sau doar sperãm că un nou început va fi mai cu bun sau măcar mai altfel, că mintea de pe urmă moș, poate fi mai înțeleaptă decât cea dintâi. Deși, de multe ori, înțelepciunea este summumul minții și nu accidentul ei. Atunci, în noaptea aceea, eu eram un fel de vortex intrat în vrie. Știam că pot să-l redresez, dar nu voiam s-o fac. Asemenea momente sunt unice și irepetabile într-o viață de om. Este ca un fel de infinit asimptotic la un finit confuz și fără repere. Au trecut de atunci 31 de ani...

Cuvinte-cheie: repere fără reper; prima noapte în limpezimea ceții; primul drum spre trecut; kilometrul zero;

Summary

Sometimes, we want to reach, reach or simply be, even by teleportation, at kilometer zero. We believe or just hope that a new beginning will be better or at least different, that the mind of the last mute, may be wiser than the first. Although, often, wisdom is the pinnacle of the mind and not its accident. Back then, that night, I was kind of a vortex. I knew I could fix it, but I didn't want to. Such moments are unique and unrepeatable in a human life. It's like a kind of asymptotic infinity to a confusing and landmarked finish. 31 years have passed since then...

Keywords: landmarks without landmark; the first night in the clear sky; the first road to the past; kilometer zero;

Nu știu dacă e bine ce e bine sau dacă totul este un amestec din care nu înțelegi nici măcar amestecul... Adică nimic. Pe măsură ce anii trec, îmi dau seama de tembelismul endogen al acestei lumi pe care Creangă o numea *mântuitoare* și căreia Blaga îi asocia o *corolă de minuni*. O fi și mântuitoare, prea plină sau ciopârțită de taine și cu o corolă de minuni care țin mai mult

de trei zile, dar, pentru mine, pare mai degrabă o tragedie linguşitoare şi perversă sau un spectacol cameleonice agresiv şi de foarte proastă calitate. Mă conving încă odată şi încă odată că, pentru mine, lumea nu este cum îmi spun unii că este, ci aşa cum o văd, o simt şi o trăiesc eu... Adică o problemă continuă, fără soluţii durabile. Mare pagubă! vor spune mulţi, foarte mulţi din toţi ceilalţi. Cine sunt eu să judec lumea şi să-mi dau cu părerea despre o astfel de imensitate?! Nimeni! Nu că aşa sună bine, pentru că mi-ar sta bine să-mi spun aşa, sau pentru că aş fi mai interesant dacă pozez în nimeni, vai, câtă modestie! – modestie pe dracu –, ci pentru că nu pot urca zidul care mă desparte de meandrele ei, aşa cum pe eroul romanului *Le solitaire* al lui Eugen Ionesco îl despărţea un ceva de ceea ce afla dincolo de el, iar dincolo de el era doar un zid. Şi dincolo de zid, o lumină... Şi, ca atare, nimic din ceea ce voi spune eu nu poate fi luat ca valoare absolută nici pentru alţii şi nici chiar pentru mine... După mai bine de opt decenii de viaţă în deşertul acesta de lume, îmi dau seama că fiecare dintre cele trei epoci din viaţa mea şi a ţării din care fac parte – capitalismul presocialist, socialismul inter-capitalist sau intra-capitalist, cum vrem să-i spunem, totuna, şi capitalismul post-socialist – sunt atât de acri şi atât de îndepărtate de mine, încât îmi vine greu să înţeleg cum de le-am suportat atât amar de timp...

...Acum, chiar în acest moment al lui 21 decembrie 2020. se împlinesc treizeci şi unu de ani de când am auzit, am văzut şi am simţit focuri de arme de război în Bucureşti...

Focuri de arme de război în Bucureşti?! Şi acum se cutremură carnea pe mine. Nu pentru că mi-ar fi sau mi-ar fi fost frică de ele. Nici vorbă de aşa ceva. Sunt obişnuit cu focurile de armă, cum sunt obişnuit cu toaca de la biseriцута din cartierul în care locuiesc, le ştiu după cum sună, de parcă ar fi nişte note ieşite din sau de pe clapele unui pian al războiului (acela-i de AKM, 7,62, acela-i de TT, acela-i de AZ, BZ, acela-i de SGM, acela-i de tun de 100, acela-i de APR...), iar muzica lor m-a însoţit nu numai patru decenii, cât am fost militar, ci şi după aceea, adică încă 23 ani cât au trecut de la pensionarea mea, adică de la al treilea picior în fund cu mulţumirile de rigoare. Mă va însoţi, cred, şi dincolo, când va veni vremea... Şi acum, în acest moment, le aud ca pe nişte tunete în creier, ca pe nişte ecouri reverberante care-mi produc frig şi mă privesc de sus, dispreţuitor. Au făcut şi fac parte din ceea ce am fost şi sunt eu. Desigur, nu am înţeles aceste focuri de armă ca pe un spectacol, ci ca pe o melodie a morţii şi a distrugerii, ca pe un vulcan în erupţie din inima mea... Era ca şi cum cineva ar fi transformat sunetele înalte de pian în cuţite care-mi sfâşiau cuvintele, gândurile, percepţiile, viaţa. Şi tot cam aşa este şi acum... Nu poţi simţi altfel focurile de armă. Aceasta este menirea lor: să omoare, să distrugă, să îngrozească...

Din cei patruzeci de ani fizici și psihici trăiți de mine în armată, zece au fost la șaiba plutonului. Ca dascăl al soldaților și gradaților. Aici au învățat ei să tragă cu pușca, cu AG-ul, cu mitraliera, cu tunul, cu tancul, cu toate armele posibile, dar și cu secunde, minute, ore, zile, săptămâni, luni și ani prețioși din viața lor... Pentru că așa au cerut vremurile... Și așa vor cere mereu, de vreme ce lumea n-are de gând și nici timp să se potolească. Iar când se va potoli, probabil că va trece și ea, ca și noi, clipele ei, dincolo, în nemărginire... Iar eu i-am învățat, timp de zece ani, cum să facă asta. Și i-am învățat și după aceea, dar la o scară mult mai mare. La una operațională și chiar strategică. Undeva, foarte, foarte sus, aproape de piscul piscurilor... Pentru că eu însumi am trecut printr-un lanț de școli înalte și de trepte înalte, din care m-am ales cu filosofia lui Heidegger despre ființare și cu învățătura superioară a războiului... Eu, care n-am omorât o muscă în viața mea... Am ajuns să fiu capabil să mânuiesc diviziile și armatele pe panoplia zeului Marte... Deocamdată pe hărți, prin cărți și, într-un fel, prin poligoanele greu de identificat și de cunoscut ale războiului războaielor lumii, de la cel fizic, așa cum este Babilonul zeului Marte din Siria de azi, la cel cognitiv, cel mai al dracului dintre toate... Sau la cel care ne avertizează ce poate să însemne un virus-coronavirus. Covid 19, spre exemplu. Ce nume?! Încoronat sau nu. Încornorat sau nu... Desigur, creat de om, spre superba lui ticăloșie. Sau mândrie. La ce bun atâtea rachete hipersonice, când, cu un singur click material concretizat într-un virus invizibil, poți să pui toată lumea cu botul pe labe și cu masca pe bot?!..

...În seara următoare, când, practic, unitățile se retrăseseră în cazărmi, m-am pomenit dintr-odată cu un foc de arme automate care venea dinspre locul în care se află Ministerul Apărării Naționale. Se trăgea în sus. Ca la o tragere de luptă cu batalionul. Ba nu, cu divizia! Trasoarele urcau oblic sau chiar vertical spre cer! M-am cutremurat. M-am uitat într-acolo, dar nici urmă de elicopter sau de avion inamic. Ce dracului fac ăștia?! Îl împușcă pe Dumnezeu?! Au înnebunit?! Dar întrebarea aceasta mi-o pusesem și cu o zi mai înainte, când se deschisese focul în Piața Universității, la kilometrul zero al României. În acel moment, simțisem o durere sfâșietoare în suflet. Refuzam însă să cred că există un singur soldat în Armata României care să tragă într-un civil din fața lui, chiar dacă este atacat de acesta. Eu cunosc bine soldații români, pentru că sunt unul din cei care i-am instruit. Pentru că sunt și eu unul dintre ei. Și nu i-am învățat niciodată să tragă într-un civil. Toate țintele noastre, din toate poligoanele țării, erau kaki. A doua zi, un camarad de-al nostru de la emisiunea radio a armatei transmisese un reportaj pe post. Dar nu spusese esențialul. Adică cine și de ce a tras focuri de armă în centrul Bucureștilor, la kilometrul zero al României. Și mai ales, cine a tras în oameni...

În zilele următoare, am fost în toate unitățile care s-au aflat acolo, între Piața Universității și Piața Romană, și am discutat cu toți militarii care au participat la acele evenimente. Niciunul dintre ei n-a îndreptat nici măcar o secundă arma spre manifestanți. Niciunul dintre militarii Armatei României nu putea face asta! Când eram comandant de pluton, dacă un militar din plutonul meu, din neatenție sau din joacă, îndrepta arma către un alt militar sau către un loc în care se afla un om sau un animal, eu îl pedepseam foarte aspru. Era singura dată când pedepseam un militar. El trebuia să știe și să nu uite niciodată că o armă de război se îndreaptă numai și numai împotriva inamicului. Iar inamic nu-i este nici colegul lui, nici un om de pe stradă, nici o oaie care paște pe un izlaz...

De fapt, acolo, în centrul Bucureștilor, nici nu aveau cum s-o facă. Pe prima linie a dispozitivului de la Intercontinental, se aflau două cordoane de scutieri, înapoia lor se găseau, în line, patru transportoare blindate și la 10-15 metri înapoia lor erau dispuse unitățile respective. În acest interval se aflau diferiți oameni, unii în civil, pe care armata nu-i cunoștea. La un moment dat, cei de la Regimentul 1 Mecanizat, unitate dislocată pe strada Antiaerianei, au primit ordin să trimită în Piața Romană un număr de militari înarmați (era alarmă de luptă și militarii aveau la ei muniție de război. O întreagă unitate de foc.). Cei de la regiment au trimis trei camioane cu militari, pe traseul Bulevardul Elisabeta (denumirea actuală, pe atunci se numea 6 Martie), pe la Piața Universității, apoi spre Piața Romană. De ce or fi ales traseul acesta, Dumnezeu știe, eu nu! Dar centrul Bucureștiului era ocupat de manifestanți care strigau: Jos Ceaușescu! Vrem pâine! Vrem căldură! Vrem Libertate! Vrem Demnitate! etc. Și, în fața unui asemenea dispozitiv al forțelor de ordine și al armatei, manifestanții erau foarte agitați. Aceștia au primit camioanele cu militari care se îndreptau spre Piața Romană, și care au trecut efectiv, ca niște bolizi tâmpiți, prin mijlocul lor, cu fluierături și huiduieli, cu pietre și alte obiecte aruncate în militari. Oricum, niciunul dintre militarii Armatei României nu considera că manifestanții erau inamici, ci doar că erau ceea ce erau: frați, tați, părinți și prieteni de-ai lor, care gândeau exact așa cum gândeau și ei în acea vreme, sătui până peste cap de formalisme și răbdări de toate felurile, de la hrană la teama de cuvinte.

Dar primele două camioane au reușit totuși să treacă. Șoferul celui de al treilea camion, exact în momentul în care se apropia de cordonul scutierilor, a fost lovit cu o cărămidă în cap, și-a pierdut pentru o clipă cunoștința și a scăpat camionul de sub control. Acesta a rupt cordonul militarilor scutieri din trupele de securitate, cum se numeau atunci, și s-a oprit la un metru de unul dintre cele patru transportoare blindate. Fiind rupt cordonul, mulțimea a năvălit spre camion. Un caporal, unul dintre cei doi oblonieri, a răcnit pur și simplu cât l-au ținut plămânii, la cei din camion: Nu trageți! Și militarii din camion n-au tras. Se crease însă pericolul ca

manifestanții să pătrundă în dispozitivul militarilor, să le smulgă armele și să o pornească spre sediul Comitetului Central, din Piața Palatului. Nimeni nu i-ar mai fi putut opri. Acolo, în interiorul Clădirii Comitetului Central, se afla un dispozitiv înarmat, format din garda palatului și alte forțe care aveau în responsabilitate securitatea acelei clădirii și a Comitetului Central al Partidului Comunist Român. Dacă acei militari ar fi ripostat, s-ar fi declanșat un măcel. Desigur, un astfel de măcel era dorit și chiar planificat de cei care vizau nu doar înlăturarea conducerii comuniste de la București, așa cum am aflat mai târziu și cum era limpede pentru toată lumea (în acele condiții, majoritatea noastră, a românilor, doream înlăturarea cuplului Ceaușescu de la conducerea dictatorială a țării), ci însăși dezmembrarea României.

Conștient de o astfel de posibilă desfășurare, comandantul unității de instrucție militari pentru paza aeroporturilor, care avea două companii în capul coloanei forțelor militare de pe Magheru (subunități instrucție pază aeroporturi), urmate de o formație de ofițeri elevi din Academia Militară și de subunități de gărzi patriotice etc., a comandat deschiderea unui foc de avertisment în plan vertical. Salva trasă din sute de pistoale mitralieră a cutremurat pământul. Manifestanții care rupseseră cordonul scutierilor s-au regrupat în dispozitivul dinaintea incidentului și întregul dispozitiv din Piața Universității s-a refăcut...

Abia către miezul nopții, tancurile au trecut însă peste baricada ridicată de manifestanți și aceștia au fost pur și simplu împrăștiați. Din momentul incidentului cu camionul și până la miezul nopții, când manifestanții au fost împrăștiați, 49 dintre aceștia și-au pierdut viața.

Am vrut să aflu cine anume i-a împușcat. Răspunsurile pe care le-am primit de la sutele de militari și de la mulți dintre civilii cu care am vorbit în acele zile mi-au întregit imaginea a ceea ce s-a întâmplat acolo. Nici un militar din Armata României nu a tras direct în oameni în Piața Universității. Focul la vedere al militarilor a fost unul de descurajare și de autoprotecție prin descurajare. Toți militarii au tras în plan vertical. Foc de descurajare. Cei care au tras în oameni în Piața Universității au fost niște umbre negre, niște profesioniști care știau foarte bine ce fac și cărora puțin le păsa de soarta celor aflați acolo și cu atât mai puțin de soarta României. S-a tras de la gura metroului și de pe unele clădiri, dar mai ales s-a tras din umbră...

Începând cu 22 decembrie, s-a tras însă, tot din umbră, asupra Armatei Române, cu scopul de a provoca derută și confuzie în rândul acesteia, de a o determina să riposteze haotic (pentru a o acuza ulterior), să doboare avioane imaginare, să-și ridice aviația în aer, care, la rândul ei, dezinformată, să lovească sistemele de apărare antiaeriană, iar aceste sisteme, să deschidă focul împotriva propriei aviații și, în acest fel, să ne autodistrugem apărarea aeriană, apărarea terestră și forțele armate. Dacă au văzut că nu le merge cu

un astfel de scenariu, au simulat un atac aerian masiv și au inițiat o diversiune radio-electronică de proporții.

Cei care au făcut asta știau foarte bine unde se află stațiile de radiolocație, unitățile de rachete antiaeriene, marile unități, unitățile și subunitățile din dispozitivele gata de luptă permanent ale armatei. Nimeni nu a îndrăznit însă, atunci, să se confrunte în mod direct cu Armata României, care avea, la acea vreme, patru comandamente de armată ce cuprindeau 10 divizii mecanizate, două divizii de apărare antiaeriană, o divizie de aviație, șase brigăzi de vânători de munte, două divizii de tancuri pentru contralovitură etc., la care se adăugau vreo patru brigăzi de trupe de securitate (jandarmi) și sute de mii de luptători din gărzile patriotice alcătuite din foști militari, foarte bine antrenati, plus formațiuni de rezistență despre a căror misiune și sistem de pregătire nu știa aproape nimeni nimic.

Nu le-a mers atunci dușmanilor României. Prin acțiunea ei fermă, Armata României, care număra în acele zile peste 300.000 de militari, cu state majore foarte bine antrenate, a descurajat orice intervenție din afară și orice divizare a forțelor în interiorul țării, apărându-și astfel unitatea, demnitatea, onoarea și țara, în condițiile concrete ale situației de atunci. Toți cei care au uneltit împotriva României n-au avut ce face în acele zile, iar planul lor esențial (cel de a distruge România) a eșuat. Au avut însă grijă să o facă ulterior, distrugând, în cei 30 de ani care au urmat, sistemul de apărare al țării, atât fizic, cât și conceptual, finanțele, industria, agricultura, cultura, educația, sistemul de protecție a sănătății și vieții oamenilor, dar mai ales sistemul educațional, cultura, sistemul de sănătate și industria de apărare... Asupra industriei de apărare și, în general, asupra potențialului industrial al României, s-au năpustit cu o furie greu de imaginat. Era normal să fie așa în mintea celor care au cucerit lumea pentru a-i folosi resursele la discreție, să distrugă potențialul industrial al României. Astfel, toate resursele țării rămâneau la dispoziția lor. Și au rămas... Dar, de fapt, în primii trei ani, au distrus (mai exact, a acaparat) sistemul financiar al țării...

...Toată noaptea așteptasem clipa în care se vor activa platformele industriale ale Bucureștiului și mulțimile vor năvăli în Piața Universității și în Piața Palatului... Știam precis că așa se vor derula lucrurile...

... Așa m-a găsit dimineața zilei de 22 decembrie 1989... În stradă, așteptând coloanele de muncitori de pe platformele industriale ale Capitalei...

...Și coloanele au venit...

...După ce una dintre aceste coloane cu steaguri găurite trecuse de mine, mă întorsesem la redacție. Toți colegii mei erau în biroul redactorului șef. Tocmai se transmisese vestea că generalul Milea murise. Spusesem

atunci, cu voce tare, că asta-i șansa armatei să se întoarcă în cazărmi, că Milea dăduse un astfel de semnal, că el este eroul armatei și că idiotul acela de la TVR care vorbește de o nouă stare de necesitate e un dobitoc. Unul dintre cei care se așezaseră în fotoliile din biroul redactorului șef – cel mai respectat birou al ziarului armatei – avusese grijă să mă avertizeze că băieții cu ochii albaștri veghează și eu îi răspusesem imediat că îi bag în locul de unde au venit, că s-a terminat cu ei, că vremea libertății chiar a sosit. Respectivul era un glumeț bine-cunoscut, un redactor uns cu toate alifiile posibile și imposibile și un băiat de milioane, dar eu devenisem în aceste zile mult prea entuziasat de perspectiva înlăturării dictatorului de la București, pentru a nu călca în celelalte străchini, adică nu în acelea în care călcase deja el...

...Azi noapte, cam după spargerea baricadei, niște inși de la securitate sau de unde mama dracului or fi fost ne luaseră pe amândoi – pe mine și pe el, dar și pe un al treilea care, ulterior, a dispărut în ceață –, ne duseseră la câțiva pași din locul în care ne ieșiseră în cale, aproape de Miliția Capitalei cam cum facăștia de la securitate, de la poliție, de la justiție sau de pe unde mama dracului or mai fi, pentru că orice stat din lume, mai ales statul românesc, calcă cu cizme bătășene și idioate peste demnitatea oricărui om care nu este din sistemul lor, ne legitimaseră (eram în civil) și ne sfătuiseră să ne întoarcem la redacție, pentru că, în Centru, lucrurile s-au cam lămurit. Acolo, chiar în biroul meu (eram șef al Secției Pregătire de Luptă și Învățământ militar, cea mai importantă secție de la ziar), redactorul șef, care se uita la televizor împreună cu ceilalți din redacție, primise un telefon de la șeful CI-ului de la unul dintre eşaloanele noastre superioare. Eram acolo, în fața lui. Abia ne întorseserăm din escapada noastră de noapte dinspre Piața Universității. Telefonul acela îl enervase cumplit. Îi răspunsese foarte ferm că șeful Secției Pregătire de Luptă și Învățământ Militar de la ziarul armatei se află în redacție, că n-a pierdut nicio legitimație, și l-a sfătuit să aibă grijă de grija lui... Nu-l văzusem niciodată așa. Nici cu trei sau patru zile în urmă, când îmi încredințase misiunea de a mă ocupa de securitatea și apărarea clădirii în care se afla redacția. Acel șef a fost un om de mare calitate, unul dintre cei mai demni și mai corecți oameni pe care-i cunoscusem în viața mea.

...În seara acelei zile de 22 decembrie, doar la câteva ore după moartea generalului, odată cu înserarea, a început sarabanda împușcăturilor din zona Ministerului Apărării Naționale. Mi-am luat traista în băț și m-am dus rapid într-acolo să văd ce se întâmplă. N-am văzut mai nimic atunci. Era doar un dialog între niște focuri răzlețe de armă de pe unele clădiri din apropierea Ministerului și cel deschis de militarii din regimentul de gardă care păzeau și apărau clădirea ministerului...

...Cine, Dumnezeu, putea ataca tocmai Ministerul Apărării Naționale, când acolo era floarea florii armatei, plus Regimentul de Gardă, plus unitățile din București. Divizia 1 Mecanizată, Divizia 57 Tancuri, ambele operaționale, mari unități tactice de contralovitură, și o puzderie de unități de cercetare, de arme, de comandament, Bucureștiul fiind cea mai puternică garnizoană din țară.

În acest caz, capitala țării și Ministerul Apărării ar fi trebuit să fie atacate de cel puțin patru-cinci divizii inamice, plus de o forță aeriană colosală pentru a vorbi de o primejdie reală! Or, unde mama dracului sunt diviziile astea inamice?! Cum de nu le-a văzut nimeni până acum. Cum de nu le vedeam eu care mă aflam acolo, în apropiere, printre blocuri?! De unde ar fi putut să vină?! Și, mai ales, cum?! Pentru transportul unei astfel de forțe expediționare (dacă poate fi vorba de așa-ceva!) era nevoie de toată aviația de transport a NATO și a Tratatului de la Varșovia împreună, plus de o forță de acoperire uriașă, de cel puțin o treime din valoarea forței principale! De unde așa ceva? S-a coalizat oare toată planeta împotriva capitalei României?! Iar noi habar n-aveam!? Să fim serioși, nu putea fi posibil așa ceva! Au venit extraterestrii? Dar ăștia nu vin cu pistoale mitralieră model 47, ci cu arme sofisticate, cu laseri, cu arme ale undelor și cine mai știe cu ce tehnologii de care noi n-avem cum să știm.

Bazaconii! Nu este posibil așa ceva! Atunci? Atunci ce se petrece?

...De dimineață, înainte de ivirea zorilor, așa cum spuneam, coloane uriașe de oameni s-au pus în mișcare din zonele platformelor industriale spre centru Capitalei. Una dintre ele a trecut chiar pe lângă mine, pe str. Știrbei Vodă. Eram în civil și mă întorceam din centru Capitalei, împreună cu un coleg din redacție, după ce trecusem printr-o parte din experiența acelei nopți de pomină din Piața Universității. Marșul acelei coloane m-a entuziasmat și, în același timp, m-a îngrijorat foarte tare...

M-a impresionat, mai ales, steagul găurit. Era drapelul României, sub care eu jurasem să-mi apăr țara chiar cu prețul vieții. Cum de îndrăzniseră să-i facă așa-ceva? Cel care-l purta decupase și aruncase stema țării. El sau altul, n-aveam de unde să știu. Dar, oricum, cineva o făcuse cu premeditare. Poate că avea deja pregătit din timp un astfel de steag. Sau chiar mai multe. Cum să le treacă prin cap muncitorilor de pe o platformă industrială să decupeze stema țării de pe drapelul României?! Exclus! Desigur, dictatorul trebuie alungat, judecat, spânzurat, executat etc. etc... Toți doream să-i cerem socoteală – lui și consorții lui – pentru căderea țării, pentru nefericirea oamenilor, pentru foarte multe ale lucruri care mergeau din ce în ce mai prost... Cum să stea oamenii la coadă pentru niște „adidași” sau „frați Petreuș” (gheare de pui), când țara avea sute de combinate de creșterea păsărilor, iar carnea de pui mergea la export?! Cum să tremuri de frig iarna și

să faci cozi interminabile la benzină în țara petrolului și a gazelor naturale?! Îmi venea pur și simplu să-i strâng de gât pe cei doi, deși știam foarte bine că țara este, de fapt, constrânsă să strângă cureaua pentru achitarea datoriei externe. Dar de ce trebuia neapărat achitată și încă așa de repede și cu un astfel de preț? De ce să suporte tot populația acest sacrificiu? Curbe de sacrificiu și în socialism?! Adică în țara muncitorilor, țăranilor și intelectualilor...

Toate astea, într-un fel, le înțelegeam și mă revoltam și eu, ca toți ceilalți. Dar steagul? Dar stema, adică simbolul unității țării prin bogățiile ei, prin echilibrul ei teritorial, prin armonia ramurilor economiei, prin calitatea oamenilor... ? Ce aveau acei oameni care purtau drapelul României cu logo-ul stemei? Era o întrebare la care, pe moment, nu am găsit răspuns. Am făcut însă imediat asocierea cu o inscripție pe care am văzut-o, în treacăt, cu o noapte în urmă (în noaptea Pieței Universității), undeva, pe un gard, în apropierea Gării de Nord, și iarăși m-am cutremurat. Azi noapte, am zărit, în treacăt, pe acel gard o inscripție: *Jos comunismul!* Era scrisă cu litere sângerii, de vreun metru, și destul de îngrijit.

Da, aveam de-a face, într-adevăr, cu o revoluție. Pregătită din timp și, probabil, în detaliu. Potrivit educației mele anterioare și zecilor de cărți citite, am văzut deja declanșată o luptă interminabilă pentru putere, pentru averi, pentru fel de fel de averi, de la pământ la imobile, păduri și milioane de lei sau de dolari, pentru poziții influente, exact ca în perioada interbelică, cu o populație divizată, cu o țară vulnerabilizată la maximum, fără nicio garanție serioasă și durabilă de securitate, cu o armată care va fi decimată, umilită, batjocorită, lăsată la îndemâna mahalalei maidanezilor politici și ai moralei frustraților de toate felurile, cu o uriașă masă de analfabeți, cu o populație învrăbită, îndobitocită, dusă din datorii în datorii, repusă în sclavia de odinioară, cu o conducere politică aservită Occidentului (era clar că lovitura de stat fusese pusă la cale de către Occident cu acceptul Uniunii Sovietice, care avea un cui uriaș împotriva României rebele), fără personalitate, cu o armată pe butuci, cu fel de fel de corupții și afaceri veroase... Cu revanșarzii revitalizați, cu extremiștii încurajați, cu hoții puși la patru ace... Cu partidele istorice revenite la bălălia lor de odinioară... Și iarăși m-am cutremurat.

...Coloana de pe platforma industrială de Vest înainta spre centru agitată, cu mers tremurând de frică sau de tensiune, cu ochi speriați, aproape ieșiți din orbite, ca în spaima morții și guri strigând aproape disperate: „*Veniți cu noi!*”, „*Nu vă fie frică, Ceaușescu pică!*”, cu pași care călcau apăsat asfaltul, ca niște miocarzi ai unor inimi în fibrilație, dar nu tocmai cu picioarele lor, cu oameni care nu gândeau momentul, ci doar urmau automat evadarea spre centru, la adăpostul celorlalți oameni care evadau, ca și ei, tot

spre centru, ca într-o implozie. Dar eu, toată noaptea, dorisem și așteptasem aceste coloane...

...Am simțit, în acea dimineață de după groaza de sânge din centrul Capitalei, că oamenii aceștia din coloane, cu steagurile României fără stema României, vor desăvârși sfârșitul celor doi Ceaușescu, și, într-un fel, m-am bucurat... Era, recunosc, o bucurie îngrijorătoare, pentru că, oricât eram eu de uns cu toate alifiile teoriei războiului și practicii instruirii armatei, nu întrezăream nici un fel de orizont liniștit, ci doar unul foarte cenușiu și foarte nesigur...

De acolo, din punctul de întâlnire cu colana care venea dinspre Drumul Taberei, până la redacție erau doar vreo două sute de metri. Împreună cu colegul meu – el înalt de aproape doi metri, eu doar de 1,67 – am ajuns în redacție, iar de acolo ne-am dus la marea buluceală implozivă din Piața Palatului.

Elicopterul cu cei doi Ceaușescu tocmai se desprindea de pe acoperișul CC-ului, fostului CC, care, iată, nu mai era, se spulberase ca o păpădie răscoptă, liniștea vuia, oamenii se urcaseră pe tancuri cu flori, iar temutul balcon al CC-ului se umpluse de un Dinescu cu o lumânare, de un general Voinea, comandantul Armatei 1 București, cu cascheta trasă pe ochi, de parcă-i era cu două numere mai mare, aproape tâmp, cu mormane de flori și cu degete care desenau semnul victoriei...

Am simțit și eu gustul sărat de îndoielile de peste noapte al acelei victorii încă parțiale, dar suficient de mari pentru a o trăi ca pe o revărsare de creier, șpenguită de întrebările de care-mi era teamă și rușine, de gândurile care-mi inundau țeasta și ochii, de soarele care mai avea tupeul să strălucească, deși o zi din istoria României apunea cu tancuri și flori în Piața Palatului regal din epoca comunismului intra-capitalist...

Reajunsesem la kilometrul zero...

Atunci, în decembrie 1989, cineva scrisese pe crucea de lemn ridicată aici, pentru memoria celor căzuți și botezul noii ere care încă nu avea nume, următoarele cuvinte: „Nu plângeți moartea pentru libertate; dacii râdeau de moarte și erau liberi”. Erau. Acum nu mai sunt. Au fost rași de pe fața pământului, victoria Romei fiind spiralată monumental pe columna pe care noi, azi, o admirăm și o cinstim. Crezând, așa cum ni s-a tot spus, că suntem urmașii Romei. Care, atunci, în 105-106, a mai zvâcnit odată, având ca obiectiv nu distrugerea leagănului unei civilizații, ci aurul din Munții Daciei, dacii fiind cei mai iscusiți meșteșugari din acea vreme ai acestui metal atât de prețios cândva. Dar și un război geopolitic, prin care Roma a depășit limesul, distrugându-și, de fapt, propria zonă de siguranță strategică. Ce a urmat, se știe. Atât cât se știe sau cât e încă permis să se știe.

La Sarmisegetuza n-a mai rămas nimic din vechea cetate a dacilor. De daci nu s-a mai vorbit, chiar dacă învingătorii lor i-au preamărit și le-au

construit monumente... Un cimitir în marmură e-au ridicat și emanații revoluției din Decembrie 1989, din fondurile armatei, eroilor din decembrie 1989 de la kilometru zero.

Dar, deasupra acelor cruci de marmură de la Belu, tronează crucea de piatră de la kilometrul zero. De câte ori trecem pe acolo, prin giratoriu, o vedem și, cei care am fost acolo, simțim un fior. Nu știu dacă ea reprezintă, temeinic și profund, precum cea din Caraiman, simbolul unei mari victorii a Libertății sau, ca mai mereu în istoria zbuciumată a Pământului Românesc, simbolul relansării procesului de furt, cotropire și distrugere a avuției naționale, al reînstrăinării resurselor strategice vitale, al tăierii criminale a pădurilor, al alungării populației peste hotare în căutarea unui loc de muncă sau de slugă, al distrugerii sentimentului Patriei, al înstrăinării pământului, al reînrobirii Nației Române.

OMUL – O MINUNE SAU UN VIRUS PE TERRA?!

MAN - A MIRACLE OR A VIRUS ON EARTH ?!

Rezumat

Toate mecanismele decizionale, cvasitotalitatea procedurilor și, mai ales, sistemele de comandă-control sunt la dispoziția și discreția celor puternici. Așa a fost mereu, să nu ne facem iluzii! Și tot așa este și acum! Dar, pe măsură ce timpul trece și civilizația omenească se apropie tot mai mult de o altă dimensiune – probabil cea cogno-civilizațională –, formatantă și nivelatoare, dependența de un mecanism de putere din ce în ce mai discreționar, mai cameleonic, mai sofisticat și mai pervers, devine tot mai mare. Oamenii, pe planeta Pământ, n-ar fi (și chiar nu sunt sau nu sunt lăsați să fie!) nimic, fără cei care-i conduc, fără cei care iau decizii în numele lor, pentru ei și, chipurile, în folosul lor. Marile realizări ale acestei lumi sunt, pe de o parte, un produs al marilor talente, al marilor oameni care au împins cunoașterea, tehnologia, informația, comunicarea și nelinearitatea înainte și, pe de altă parte, al marilor conducători care au reușit să canalizeze forțele creatoare, energiile și truda oamenilor în direcții, pe obiective și cerințe benefice progresului organizat, modelat, dar nu lăsat haotic, ci ținut în frâu.

Nu știm foarte exact dacă acest mecanism a fost benefic sau nu, dar el există, într-o formă au alta, în lumile tuturor viețuitoarelor. Poate că, fără voința, înțelepciunea, încăpățânarea și viziunea celor hărăziți să ajungă – sau ajunși, așa cum au ajuns – în elita conducătorilor de oameni, acest trend n-o fi fost și nu este chiar cel mai bun și cel mai eficient pentru oameni și pentru natura planetei, dar altul mai bun nu a existat și, deocamdată, nu există.

Cuvinte-cheie: Terra; om; civilizație; societate; conflict; război; minune; virus;

Summary

All decision-making mechanisms, almost all procedures and, especially, command-control systems are at the disposal and discretion of the strong. That's always been the case, let's not delude

ourselves! And so it is now! But as time passes and human civilization moves closer and closer to another dimension - probably the cno-civilizational one -, formative and leveling, the dependence on an increasingly discretionary, more chameleon-like, more sophisticated power mechanism. more perverse, it gets bigger and bigger. People on planet Earth would be (and really are not or are not allowed to be!) Without those who lead them, without those who make decisions on their behalf, for them and, apparently, for their benefit. . The great achievements of this world are, on the one hand, a product of the great talents, of the great people who pushed knowledge, technology, information, communication and non-linearity forward and, on the other hand, of the great leaders who managed to channel the creative forces, energies and toil of people in directions, on goals and requirements beneficial to organized progress, shaped, but not left chaotic, but kept in check. We do not know exactly whether this mechanism was beneficial or not, but it exists, in one form or another, in the worlds of all living things. Perhaps, without the will, wisdom, stubbornness and vision of those destined to reach - or become, as they came - the elite of human leaders, this trend would not have been and is not even the best and most effective for people and for the nature of the planet, but a better one did not exist and, for the time being, does not exist.

Keywords: Earth; man; civilization; society; conflict; war; marvel; virus;

Toate încercările de a schimba formatul civilizației umane, de a-l umaniza, a-l aduce cât de cât în folosul tuturor oamenilor au eșuat. Puterea discreționară nu a fost și nu va fi niciodată de acord cu socializarea ei, sau, așa cum se clamează de vreo două mii de ani încoace, cu democratizarea ei sau cu partajarea ei. De fapt, ele, aceste încercări, nu au fost luate vreodată în serios, iar dacă au ajuns cumva sub lupa analizei puterii, puternicii care au luat cunoștință de aceste analize, fie și-au zâmbit în barbă, fie au tăiat cu barda „răul” din rădăcină. Astfel, grecescul *demos kratos* n-a fost înțeles vreodată ca putere a sclavilor, a sărăntocilor și a tot ce nu era putere. Desigur, nu există și nu a existat niciodată putere în sine, ci doar un club al unșilor puterii. Nobili, negustori, militari, cetățeni, adică locuitori onorabili,

cu stare, ai cetății. Ceilalți, mai ales cei care făceau muncile grele – sclavii, animalele și marginalii societății de atunci – nu erau considerați cetățeni, n-aveau drept de vot și, deci, nu participau la actul generării puterii și exercitării conducerii.

Exista, desigur, și pe atunci, în Grecia antică, pentru că aici a apărut acest concept *demos kratos*, un fel de diviziune a muncii. Nobilii, negustorii și toți cei care făceau parte din clasa conducătoare, precum și strategii și militarii, se ocupau de treburile și trebăluirile cetății, de războaie și de managementul general și specific al comunităților, cum am spune noi, azi, iar muncile fizice le făceau sclavii și animalele. Ei, și!? Nu așa era normal? Doar nu puteai să aduci sclavii și animalele în agore, chiar dacă unii dintre sclavi, precum Esop, spre exemplu, sau gladiatorul Spartacus, aveau minte cât zece nobili de rând la un loc. Pe vremea aceea, nu se concepea așa ceva. Sclavii cu laptop și roboții nu participă la actul conducerii, chiar dacă sunt efectiv în slujba puterii.

Nici în triburile antichității de prin alte colțuri de lume, nu exista vreun concept de altfel de democrație, alta decât fiecare la locul lui, așa cum au hărăzit zeii sau legendele primului generator de arbore genealogic: cioara, vulturul, corbul, steaua, ra... Era, se pare, pe undeva, în vremea modului de producție tributar – tributar nu tribal –, ceva de genul tot ce se vânează, ce se culege sau ce se creează se pune la grămadă și, de acolo, fiecare ia doar cât îi trebuie. Cam așa ceva este și prin lumea animală. Leul sau leoaica vânează, să zicem, un bivoliț sălbatic, iar ceilalți, membrii familiei, iau masa împreună. Ce rămâne din bietul animal după acest ospăț al leilor este pentru alți membrii al junglei... De menționat că animalele de pradă, toate, vânează doar atunci când le este foame... Omul vânează când are el chef să se... distreze. Sau, poate, dincolo de ceea ce se știe și se vede, și pentru a menține cât mai departe presiunea naturii Terrei asupra lui, a omului creator, a omului demiurg, a omului dominator, a omului acaparator, împlânzitor, dresor și stăpân.

Minunea sau păcătoșenia asta de societate a oamenilor, care-și dorește și chiar își migălește propria-i natură, alta decât cea a Terrei, dar sufocând-o pe aceasta, născută aici, sau sosită aici, pentru sărăcirea pământului, este, din toate punctele de vedere, potrivnică naturii pământene, iar acest lucru se va vedea cândva. Se vede și acum. Spre deosebire de celelalte animale, omul nu se adaptează la cerințele planetei, ci, respectându-le, totuși, pe cele vitale (pentru că n-are încotro), își construiește propria lui natură, prin care urmărește să-și amelioreze condițiile de pe Terra și să-și creeze confort. Un confort gigantic, expansiv și exclusivist. În primul rând, spre deosebire de

celelalte mamifere terestre, el are nevoie de haine și de unelte. Are, de asemenea, nevoie de case, altele decât peșterile de altădată, și de o uriașă infrastructură, ca să exploateze, în folos propriu, resursele planetei, să se miște de colo-colo, cu viteze uriașe, supersonice sau, iată, începând de pe acum, chiar hipersonice. Această infrastructură este atât de complicată, de uriașă și de sofisticată, încât, la un moment dat, se va pune problema dacă fragila crustă terestră (30-60 km grosime) o va suporta, având în vedere ritmul extrem de mare și de accelerat în care aceasta se dezvoltă.

În fine, aceste realități care ne arată că omul se comportă pe Terra de parcă n-ar fi de aici, de parcă n-ar fi pământean, ci un migrator de pe alte planete sau din alte galaxii, ajuns aici sub forma unor spori, a unor migratori (probabil de pe Marte, când planeta roșie a devenit nelocuibilă) sau de aiurea. Deocamdată, nu se știe nimic cu precizie, omul rămâne încă o ființă misterioasă și dominatoare pe Terra, iar necunoscutele cu privire la originea lui și la condiția lui bio-psiho-socială sunt încă numeroase. Cele mai multe dintre ele nu sunt descriptive, nici doar endogene, ci și exogene, care privesc exterioritatea ființei și ființării umane.

Caracteristica principală a oamenilor pe planeta Pământ – planetă originară sau doar de împrumut, nu contează – ar trebui să fie solidaritatea. Desigur, nu se poate spune că specia umană nu este una de tip solidar, întrucât ea face deja front comun împotriva naturii de pe Terra, cu tot ce produce ea, folosind însă, ca sursă primară de hrană și energie, resursele planetei. Acest lucru ar confirma originea extraterestră a omului, în pofida faptului că el are, totuși, aceeași structură anatomică pe care o au și celelalte mamifere. Este, desigur, greu de crezut că omul, înainte de a fi terestru, a fost marțian sau altceva și, în timp, a reușit să-și schimbe întreaga structură potrivit cerințelor biologice ale planetei. În lipsa unor date certe, orice afirmație sau negare ar intra în sfera speculativului. Dar, la urma urmei, și speculația este tot o modalitate de analizare a unui fapt. Să nu uităm însă că singura planetă dintre cele cunoscute până acum, unde există viață și condiții pentru viață, este Planeta Albastră... Planeta apei pe care trăiește o civilizație a apei.

Indiferent de originea ființei umane și de modul ei de viață, se pare că specia umană este una dintre puținele (dacă nu singura) de pe Terra, unde nu numai indivizii se luptă între ei și seucid între ei, ci chiar și comunitățile lor fac așa ceva. Dacă o asemenea situație ar fi o condiție a progresului societății omenești, parcă o astfel de realitate n-ar fi chiar atât de gravă. În fond, din tensiunile interioare, dacă avem în vedere teoria potrivit căreia astfel de tensiuni generează dinamica unui sistem și izvorul dezvoltării acestuia –

lupta contrariilor –, rezultă și cerința vitală de reconfigurare (resetare) a sistemului, acest lucru fiind, așa cum bine se știe, nu numai normal, ci și necesar. Acolo unde nu se întâmplă nimic, nu există nici pași înainte, nici pași înapoi, iar perpetuarea unui echilibru static înseamnă, de fapt, entropie zero, adică moarte.

Pornind de la aceste considerații – care sunt, cum bine se știe, realități demonstrate sau nu, dar acceptate –, ar însemna că tot sau aproape tot ce se întâmplă în societatea omenească – de la simplele raporturi de contrarietate sau de contradicție, la crize și războaie – face parte din algoritmul, din matricea evoluției speciei umane spre orizonturi mai mult sau mai puțin anticipate, mai mult sau mai puțin definite, sau chiar spre nicăieri.

Astfel, orice se întâmplă în lumea oamenilor este sau pare a fi în ordinea filosofiei și fizionomiei acestei societăți, care există, fierbe în suc propriu, se războiește cu planeta și cu ea însăși, clocotește ca într-un cazan aflat sub presiune maximă sau vibrează ca o galaxie într-un vortex stelar.

Azi, omul este capabil să „perceapă” infinitul, deopotrivă, ca pe o noțiune abstractă și ca pe un concret nelimitat, fără început și fără sfârșit, ca pe o devenire continuă, ca pe un univers nemărginit. El cunoaște lumea, atât în exterioritatea ei, ca realitate, dar și ca posibilitate, cât și în interioritatea ei, ca ființare, clocot și durată. Dar nu rămâne aici. El nu este doar un observator, un explorator, un admirator, un constatat, ci și un participant, un constructor, un creator și, în anumite privințe, un actor. El face parte dintr-un metasistem pe care nu-l percepe în universalitatea lui, nici în formele lui de partajare, ci ca pe un ceva care există și trebuie să existe – altfel, n-ar exista exterioritatea –, ca pe un lucru de cunoscut și, deci, de înșușit, ca pe un sine care posedă acest lucru în sine și care i se cuvine de drept și de fapt, întrucât el, omul, nu este numai un ins cu un rol, ci și un posesor de drept și un drept de posesor, într-o formă sau alta, a tot ce există și merită să facă parte dintr-o existență, dintr-un fapt, dintr-un concept.

Potrivit acestui raționament, omul se întâlnește însă cu un alt om, cu un alt univers – pentru că fiecare om este realmente un univers –, și chiar dacă acesta este semen cu el, nu se identifică totalmente cu el, ci doar cooperează cu el, conviețuiește cu el, concurează cu el și, din păcate, se războiește cu el. Această războire poate fi izvorul dezvoltării societății, un mod de selecție naturală (este vorba de natura umană) a celor puternici și de proliferare a puterii și forței umane. Totuși, oamenii n-au păstrat un echilibru în evoluția societății lor, ci au explodat pur și simplu numeric, ajungând, azi, la mai mult de 7,5 miliarde. Desigur, planeta îi suportă și, după calculele noastre, poate suporta de zeci și chiar de sute și mii de ori mai mulți.

Războaiele – totdeauna mizerabile și totdeauna îngrozitoare – au dus furia socială la paroxism, dar n-au rezolvat nici problema suprapopulării planetei și nici pe cea a securității acesteia. Ele au nimicit, mai puțini oameni decât au nimicit epidemiile, condițiile grele de viață, exploatarea umană nemiloasă, sărăcia, malnutriția, disperarea, însingurarea, alienarea...

Totuși, modul de funcționare a societății omenești nu este esențialmente diferit de cel al lumii animale, ci doar mai sofisticat și mai... elitist. Și, oarecum, mai special. Distanța dintre om și lumea animală, pe scala cunoașterii, trebuințelor și pe cea a sofisticării modului de viață, este una ca de la cer la pământ. Trebuințele omului sunt infinit mai numeroase și mai sofisticate decât cele ale lumii animale. Aceste două tipuri de trebuințe – umane și animaliere – nu se întâlnesc decât în anumite puncte, în sensul că, atât omul cât și celelalte viețuitoare folosesc, ca mijloace de subzistență, resursele planetei, începând cu oxigenul care se găsește în atmosferă și în apă și continuând cu infrastructura și resursele de apă potabilă și de hrană. „Infrastructura” de care are nevoie lumea animală este una simplă, naturală, care se găsește atât pe uscat cât și în apă, iar animalele, peștii, organismele și microorganismele o folosesc, așa cum este ea, sau cu unele mici amenajări impuse de condițiile de viață. Albinele și viespile își fac provizii de miere, în apele oceanelor, care reprezintă două treimi din suprafața Terrei, peștii mari îi înghit pe cei mai mici ca ei, de regulă, din alte specii, dar nicio altă ființă, în afară de om, nu-și face castele, aerodromuri, transatlantice, portavioane, stații planetare, rachete cosmice etc. etc. Modul de viață al tuturor celorlalte viețuitoare de pe Terra, în afară de om, este unul teluric sau oceanic simplu, limitându-se, în general, la un sistem de trebuințe vitale (hrană, respirație, adăpost, înmulțire, siguranță) și comunicare în limbaj natural, primitiv. Este însă posibil ca percepția noastră, a oamenilor, asupra modului de viață al viețuitoarelor de pe Terra să fie una de tip simplist sau, în orice caz, nu aprofundat, adică foarte solid ancorată în cunoașterea determinărilor profunde și în detaliile și nuanțele de comunicare inter-specii și intra-specii. Este însă clar că și mediul animal este organizat pe comunități, fiecare specie având modul ei de viață, de supraviețuire, de comunicare și de socializare.

În tabelul de mai jos, se sugerează un mod de a analiza existența umană și animală pe planeta Pământ. Se pare că, în cazul omului de azi, piramida lui Maslow se inversează, trebuințele de cunoaștere tinzând spre infinit, în timp ce trebuințele primare (hrană, respirație etc.), sub raportul locului pe care-l ocupă în viața oamenilor, deși nu rămân la stadiul primitiv, ci evoluează și se sofistichează, nu-și schimbă, totuși, esența. Când planeta

nu va mai putea suporta o astfel de esență, omul fie va dispărea, fie va emigra undeva, să zicem, pe o exoplanetă...

	TREBUIŢE	PLANTE	ANIMALE	OM	DIFERENŢE
1	Nutriție	Minerale, dar și produse naturale hibride	Minerale, alte animale, produse naturale hibride	Minerale, produse sofisticate, complex preparate	Foarte mari, dar nu esențiale
2	Respirație	O si CO ₂	Oxigen și, unele specii din adâncul oceanelor, CO ₂	Oxigen	Mici diferențe
3	Adăpost	Natural, simplu	Natural, simplu sau, în cazul animalelor domestice, infrastructuri create de om	Exclusiv în infrastructura creată de om	Foarte mari
4	Siguranță	Intrinsec	Mecanisme de imunitate și de securitate endogenă instinctuală	Mecanisme în general în exclusivitate create de om	Foarte mari
5	Înmulțire	Propriu, hibrid	Diviziune, ovule, nașterea puilor	Naștere	Neesențiale
6	Percepție	Naturală, prin simțuri	Simțuri dezvoltate	Complexă	Neesențiale
7	Sensibilitate	Naturală	Simțuri dezvoltate, percepere ultrasunete etc.	Complexă	Simțuri dezvoltate, influențate de cunoaștere
8	Habitat	Mediu natural, întreaga suprafață a planetei, mările,	Mediu natural, întreaga suprafață a planetei, mările,	Locuințe complexe și sofisticate, așezări complexe, specifice naturii	Radicale

		oceanele, fluviile, lacurile, bălțile, băltoacele etc.	oceanele, fluviile, lacurile, bălțile, băltoacele etc. Animalele domestice trăiesc în amenajări în cadrul comunităților umane	umane	
9	Informare	Specifice mediului natural	Percepție, observație, comunicare intra-specie și inter-specii	Complexă, printr-un uriaș sistem de culegere și prelucrare a datelor	Radicale
10	Cunoaștere	Naturală, legată de habitat	Bazat pe memorie și pe acumularea unor experiențe necesare viețuirii și supraviețuirii	Învățare organizată, instituționalizată, formală, informală și non-formală, uriașe baze de date, patrimoniu, creativitate etc.	Radicale
11	Comunicare	Naturală	Bazată pe semnale, pe limbaje, pe memorie, pe acumulare de experiențe și deprinderi utile care răspund mediului lor de viață, trebuințelor vitale și riscurilor de siguranță.	Rețele extrem de complicate și de sofisticate, baze pe date, infrastructură complexă, patrimoniu etc.	Radicale

Aceste deosebiri radicale fac aproape imposibilă compararea omului cu restul mediului sau, în orice caz, relevă poziția dominantă a omului. E drept, el nu are încă posibilitatea exercitării cunoașterii și controlului absolut asupra tuturor plantelor și animalelor de pe planeta Pământ, mai ales a celor din mediul oceanic și din mediul subteran, dar lucrează intens la aceasta.

Fiecare om de pe planetă știe, într-o formă sau alta, toate aceste lucruri. Pe unii dintre noi îi interesează, pe alții, nu. Specializarea din ce în ce mai strictă duce, din ce în ce mai mult, cel puțin în această fază, la robotizarea vieții umane, la canalizarea trebuințelor omului spre domenii care-l îndepărtează din ce în ce mai mult de istorie, de rădăcini, de zonele primare și chiar de propria-i esență. În epoca trecută, esența ființei umane avea ca domeniu de definiție ansamblul relațiilor sociale. Era capitalismului primitiv, exclusivist, dominator, răpitor sau iluzionist a recentrat această esență – desigur, formal și interesat – pe individ, pe drepturile sale individuale, încercând să-l îndepărteze de social, deși omul este o ființă socială, de solidaritate, de universalitate și, mai ales, de sistemele de valori – altele decât cele ale societății de consum și post consum – făcându-l însă aproape totalmente dependent de job, de muncă, de obiect, de ban, de mecanism. Sistemul societății de consum este unul robotizant, alienant, depersonalizant. Aproape întreaga zi – este vorba de ziua lucrătoare – angajatul este strict dependent de munca sa, care-i ocupă tot timpul, de dimineața, de la deșteptare, până seara, la culcare. Zilele libere de la finalul săptămânii, deși par suficiente pentru resocializare (în afara job-ului), nu pot fractura dependența de consum, de calitatea de ins condiționat de sistem, de mecanism. De fapt, aproape nimic din ce ai nu-ți aparține. Apartamentul sau casa, până ce termini de achitat ratele la bancă pentru împrumutul pe care l-ai făcut pe 30 de ani pentru a-ți cumpăra locuința, sunt, de drept, ale băncii, tu le ai doar în folosință, munca ta, deși reprezintă calitatea ta, modul tău de a-ți câștiga existența, este dependentă de locul în care o execuți, de patron, de sistem, de mecanism etc. Chiar și laptop-ul, pe care l-ai cumpărat în rate sau cu bani gheață, nu-ți este de nici un folos dacă nu-l echipezi cu programe pe care trebuie să le cumperi cu bani grei, să le închiriezi sau să le folosești prin abonament etc., dar nici astea nu-s veșnice, pentru că mereu se cer actualizate, modernizate, înlocuite etc. Foarte puțini reușesc să fie cu adevărat liberi, dar, de fapt, în societatea umană, nu există libertate, ci doar libertate dependentă, mai exact, condiționată. Nici modul de a gândi nu mai este – și nu mai poate fi – pe deplin liber, independent, suveran. Pentru că omul gândește în funcție de interioritatea și exterioritatea sa, de ambient, de trebuințe vitale, aleatorii sau flexibile, de cauze și de efecte. Iar astea, toate,

aparțin, azi, rețelei (mai ales, nodurilor de rețea), intereselor de sistem și de proces, mecanismelor de consum etc. etc. Totul, dar absolut totul, de la programul la televizor – program de reclame împănate cu telenovele, manele, filme de groază, deformare a limbii vorbite (sisteme invizibile de resetare a trebuințelor, mai ales intelectuale și culturale și de spălare a creierului) –, până la dezbaterile de pe rețelele de socializare, din parlamente sau din amfiteatrele universităților, în afară de faptul că, azi, poartă masca Covid, sunt infestate cu acest microb al presiunilor creditului, îndatorării, creării de tentații, ofertisticii intrinseci, endogene, simple, directe, sofisticate, parfumate sau vulgarizate, dar irezistibilă să fie!, de care nu poți scăpa nici dacă-ți pui vată în urechi, obloane laterale și papuci de casă care să-ți protejeze creierul din călcâie. Chiar dacă te încapățânezi să recitești *Critica rațiunii pure*, care, oricum, nu-ți mai folosește la nimic, pentru că nu mai există așa ceva, tot nu scapi de acel segment de 10 secunde din *Fantoma la opera*, care ilustrează sonor un biscuit umplut cu o cremă pe care n-o agreează nici lăcustele înfometate...

În acest climat, calitatea ființei umane se îngustează, sărăcește și se virusează, trebuințele se reduc la ce se oferă, iar văzul creierului se atrofiază și chiar dispare. Omul, prin mecanismele înstrăinării endogene și separării de propria-i esență, care constă în nemărginirea gândului, în omniprezența rațiunii și a iubirii, incompatibile cu procesualitatea robotizantă, drogantă și degradantă a consumului cu orice preț, se dezumanizează, se rupe de izvor, de izvorul propriei sale ființări, și ajunge un robot dirijat de o inteligență artificială. Încotro vrea cel care o folosește. Probabil, tot un fost om. Sau doar un robot...

Un asemenea om nu poate face cinste Planetei albastre, ci, în câteva generații, este posibil să devină el însuși un gunoi. Sau un virus. Dacă, între timp, nu evadează pe o exoplanetă. Dar, oricum, acolo, nu poate evada el, sclavul cu laptop, ci doar stăpânul lui, propulsat și dus acolo tot de vreo inteligență umană autentică supraviețuitoare a propriei sale virusări. Sau niște spori, cu grijă selectați, adaptabili la condițiile de acolo, care să ducă mai departe, în univers, gena umană.

Toate aceste considerații, privite dintr-o anumită perspectivă – cea umană autentică, frustă și nedeformată în nici un fel –, par nedrepte și chiar degradante pentru omul care împinge cunoașterea înainte, care trudește pe gând, pe imaginație, pe creație, care umblă cu mintea prin ciber spațiu, prin Univers, prin cunoaștere, care creează suporturile cognozivilizaționale de mâine și patrimoniul acesteia. Omul acesta există. El trăiește, deopotrivă, în

fiecare dintre noi, între noi și pentru noi, pentru omenire, pentru orizontul ei nemărginit. Nu despre acest om-esență este vorba, ci despre profitorul lui. Despre cel care-i folosește valorile, produsele și, în general, potențialul nemărginit, singurul nedegradabil, într-un registru degradant pentru omenire, într-un registru fără echilibru și măsură, profitor și chiar terorist.

Actualul sistem consumatorist este, de fapt, un sistem terorist, un sistem care-ți bagă pe gât otravă, conflict și chiar ură, un sistem care, clamând drepturile omului, le supune la nedrept și le distruge rând pe rând. Polarizarea bogăției și sărăciei, de o parte, a îmbuibării, a îndopării și a imunizării și, de cealaltă parte, a spolierii, inducerii în eroare, înșelării, amăgirii, minciuni, infectării și degradării este, de fapt, esența epocii pe care o parcurgem. În interioritatea ei, această epocă are, totuși, oameni care se iubesc, oameni care învață, care muncesc de dimineța până seara, care păstrează, în ființa lor, omenescul, firescul, adevărul obiectiv, dreptatea, sinceritatea, frumusețea și bunătatea ființei umane, speranța și încrederea. Ei înșiși sunt partea bună, partea nevirusată a acestei lumi degradate și degradante, a acestei epoci care distruge, minut de minut, esența ființei umane, în numele profitului cu orice preț, al îmbogățirii forțare, îndopante, nesimțite, degradante și inutile pentru omenire a unora și sărăcirii intempestive, inumane, grobiene a 90 la sută din populația planetei. Desigur, în lume, există bogați și săraci, clase extreme și clase de mijloc, dar sistemul, ca atare, în măsura în care putem vorbi de un sistem, este unul de tip virusat, unul care produce nu numai străluciri geniale, ci și monștri și monstruoziități, de tipul actualei epidemii cu Covid 19 sau de care o fi, dar este clar că omul încă se află la o răscruce esențială pentru el și pentru soarta lui.

Nu știm dacă trebuie (sau nu) dovedit că omul este (sau nu este), la origine, o ființă pământeană, dar este foarte clar, cel puțin până în acest moment, că omul trăiește pe planeta Pământ și doar aici. Gândul ne-a dus și ne va duce totdeauna departe, chiar dacă el, în nemărginirea lui, este, totuși, mărginit de potențialul uman, de orizontul uman, de limitele cunoașterii. Omul poate fi privit și considerat, deopotrivă, ca o minune a acestei planete, pe care deja o echipează, cum spuneam, cu infrastructuri strălucitoare și chiar cu orașe în cer, cu desfășurări dincolo de nori, dar și ca un virus extrem de periculos. Pentru că opulența, infrastructura gigantică, monstruozițiile produse de ingineria generică etc. nu înobilează natura pământeană, natura Terrei, ci o degradează, o transformă în natură mutantă, ceea ce, probabil, planeta noastră nu va suporta.

După părerea omului, aceste megalopolisuri și infrastructura care le interconectează înobilează planeta, îi dau strălucire și unicitate în sistemul

solar, fiind unica de acest gen. Desigur, ele nu sunt făcute de dragul planetei, nici doar de dragul omului, ci din interesele, nelimitate niciodată, ale Puterii, Bogăției, Luxului, Extravaganței și, de ce nu?, ale utilității, dar și ale artei, ale esteticii, ambiției și confortului. Omul trăiește în mediul acestor lucruri – utile sau inutile –, ele fac parte din gândirea și imaginația lui, din dorințele lui verticale, din trebuința lui endogenă de a fi cât mai sus, dincolo de nori, de a ieși din teluric, din universul rămelor, de a se înălța, de a fi cât mai aproape de Dumnezeu, chiar dacă, uneori, sau măcar la unii, inima aparține, cel puțin din când în când, diavolului. Iar diavolul este simbolul Jos-ului, nu al Sus-ului.

Omul se înconjoară, din toate timpurile, de... fel de fel de utilități... inutile, crezând că ele, aceste inutilități, îi fac bine, îl ridică în ochii lui și ai semenilor, întrucât țin de domeniul creației, al artei. Ele sunt precum marile picturi, sunt arhitecturi uriașe, sunt fantezii, sunt expresii ale gândului cutezător, ale curajului, ale Dumnezeirii și ale a tot ceea ce crede sau își imaginează această ființă bipedă și total inutilă pentru planeta Pământ că există, că merită să existe și că, în fine, se poate.

Aproape orice creație umană a făcut rău planetei. Omul a creat plante utile lui, a domesticit animale – extrăgându-le din inima naturii și chiar modificându-le genetic –, după mintea și interese lui, fără să-i pese de posibila minte și de posibilele interese ale naturii. Mai ales, după ce a aflat că minusculea noastră planetă nu este buricul Universului, ci doar o infimă parte a lui, atât de mică, încât, pentru mărimile de dincolo de ordinul de mărime al Soarelui, ea este atât de pitică și de invizibilă, încât, practic, nu există. Desigur, dacă stelele și celelalte obiecte ale Universului ar avea mintea omului sau ar opera cu sistemul nostru de cunoaștere, de percepție, de înțelegere și de gândire. Pentru că, nouă, oamenilor, ne place, uneori, să credem sau măcar să bănuim că Universul este la fel ca noi, de vreme ce și noi facem parte din el și, deci, suntem ca el.

Ei, bine, s-ar putea să nu fie deloc așa. Acum, când știm cam cum arată partea cognoscibilă (cunoscută de noi, prin intermediul descoperirilor făcute de științele cerului, de care cei mai mulți dintre noi nu sunt defel interesați), putem specula cum vrem noi aceste realități. Că de-aia avem minte, inteligență (normală sau perversă) și imaginație (morbida sau creatoare).

Putem să ne ducem cu gândul unde ne duce efectiv gândul. Dar, s-ar putea ca planeta Pământ să nu fie chiar ca noi, deși ne cunoaște, ne știe, ne crește și ne adăpostește. Iar noi îi zicem mama Natura, casa noastră, planeta noastră albastră, globul nostru de cristal, sau cum vrem noi. Nu spunem însă

niciodată că am avea chipul și asemănarea ei – nimeni dintre noi nu crede că este un gogoloi în care arde un foc, clocotește o magmă, zace o piatră și vuieste sau clipocește o apă (sau poate că este, cine știe!) –, ci toți ne credem croiți după chipul lui Dumnezeu. Dar, dacă ne gândim ceva mai mult și mai profund, s-ar putea să credem că nu ne deosebim prea mult de planeta pe care trăim. În fiecare dintre noi, bate o inimă de foc, arde o magmă fierbinte, se înfurtunează și/sau se limpezește în ochii noștri un ocean de lacrimi și trăim, fiecare, o primăvară, o vară, o toamnă și o iarnă. S-ar putea ca și Pământul, în viața lui, să viseze, să-și dorească să zboare, să aibă o casă, o curte, un credit la o bancă, o datorie la alta, un vis, o rachetă intergalactică sau măcar un car cu steaua polară-n proțap...

Dar și astea sunt sau pot fi tot fantezii. Dacă n-ar fi fantezii, ci adevăruri, atunci noi, oamenii, s-ar putea să fim paraziții ei, ai planetei (oricum ne hrănim cu resursele ei, ne adăpăm la izvoarele ei și respirăm aerul ei), să fim chiar virușii ei, cei care-i malformăm scoarța, așa cum un cancer malformează, izolează și distruge celulele unui organism, îi epuizăm adâncurile (desigur, doar pe cele ale epidermei ei) și îi distrugem sistemul imunitar. În această situație – și este ușor de relevat și de demonstrat, dacă ne uităm la apele naturale din preajma localităților sau care trec prin localități și chiar la apele oceanului planetar sufocate pe alocuri de reziduuri de plastic și de tot soiul de gunoaie –, omul nu mai este o binecuvântare, ci este chiar un virus, un distrugător, un terorist, un inamic al planetei sale, un cancer de epidermă al planetei care-l adăpostește.

Conflictul dintre Terra și om, în ceea ce privește liniștea pământului, este uriaș. Desigur, omul n-are nicio șansă să învingă Terra, adică natura creată de planetă. Are doar șansa să-și taie singur creanga de sub picioare, să-și distrugă ambientul și, în acest fel, să se autosufoce. Pentru că zgârie-norii și orașele din cer nu numai că nu-l pot salva, dar nici măcar nu-l pot motiva să înțeleagă că planetei Pământ nu-i pasă de gândurile lui, de arta lui, de natura lui. Este de-ajuns ca omul să treacă linia roșie, pentru ca Terra să uite complet de grija lui. Sau chiar să-l suprime.

Desigur, planeta nu a creat centurile Van Allen pentru a-l feri pe om de radiațiile solare nocive și de cele cosmice, ci doar pentru că ea, magnetosfera, generează totdeauna astfel de efecte. Azi, omul cu greu poate trece de ele pentru a explora Universul. Dar omul, în aventura lui de a ieși din strânsura planetei și de a explora spațiul cosmic, a creat și primele mijloace pentru a o face. Ei, bine, reziduurile acestor mijloace – trepte ale rachetelor cosmice, sateliți artificiali care și-au epuizat resursa și nu mai pot fi controlați și, deci, aterizați sau amerizați, alte obiecte trimise de om în

cosmos au devenit un fel de gunoi cosmic ce se rotește în jurul planetei și, probabil, în timp, dacă nu se iau măsuri corespunzătoare de aterizare a acestora, de recuperare sau de distrugere, s-ar putea chiar să devenim autocaptivi pe Terra. Deocamdată, sunt cam 120 de milioane de astfel de obiecte, dar omul nu s-a gândit să le prevadă și cu sisteme de autodistrugere după ce și-au încheiat misiunea. Sau poate că s-a gândit, dar, acolo, unde se pierde autoritatea Terrei, adică forța ei de gravitație, condițiile sunt altele decât cele de pe Terra, iar omul nu și-a făcut griji, așa cum nu-și face nici pe pământ, de soarta gunoaielor pe care le cam lasă peste tot pe unde trece el.

Întrebările se înmulțesc:

- Cum a trecut, cum trece și cum va trece omul-cosmonaut de centurile Van Allen? Și, dacă nu se poate trece, cum au ajuns cosmonauții americani pe Lună?!

- Este omul capabil ca, în formatul său terestru, să ajungă pe o exoplanetă? Cum va face aste, de vreme ce, într-o viață, care durează mai puțin de un secol, abia de reușește să se țină vertical și sănătos pe Terra?

- Când durata de viață este atât de scurtă, condițiile naturale atât de stricte și de limitate, limita de temperatură, spre exemplu, în care e posibilă viața, fiind doar de câteva grade, iar viața atât de dificilă pe planeta noastră și în îmbârligata societate omenească, aflată mai tot timpul în conflicte și războaie, cum va reuși omul să iasă din Sistemul Solar, în care nu există, deocamdată, condiții de viață decât pe Terra, și să ajungă pe o planetă asemănătoare, chiar identică, în cadrul Galaxiei sau, și mai departe, într-o altă galaxie?

- Dincolo de existența umană fizică pe planeta Pământ, mai există, pentru om, o altă formă de existență? Odată cu moartea, omul trece într-o altă viață, într-un alt fel de viață, într-un alt univers, într-o altă dimensiune, într-o altă existență? În care?

- Există cu adevărat o altă lume, o altă șansă, sau tot ce s-s spus, s-a scris sau s-a împământenit ține de închipuirea și fantezia umană? Cum să demonstrezi că, și după moarte, există viață?

E ușor și chiar tentant să-ți imaginezi că, paralel cu lumea noastră fizică, există o lume non-fizică, o lume a gândului, o lume a sufletului, o lume a spiritului, în care fiecare dintre noi deja trăiește. Iar când etapa trupească se sfârșește, cea suflătească, cea a gândului, a spiritului, se continuă.

Desigur, un astfel de concept, demonstrabil sau nu, nu deranjează pe nimeni. Imaginația omului, dintr-o anumită perspectivă, cea a fanteziei, poate să creeze orice. Dintr-o altă perspectivă – cea a universurilor paralele,

spre exemplu, dar nu numai –, care se înscrie într-un fel de ontologie a spiritului, e frumos și chiar util să credem în minuni, în basme, în cuvinte.

Deocamdată, aici pe pământ, în universul nostru vizibil, omul face cu adevărat minuni. Și chiar dacă ele nu par a fi – și, desigur, nu sunt – pe placul planetei, ci doar pe cel al oamenilor, al artei, al creației, al universului spiritual, durat și întreținut nu doar de fantezie, ci și de expresia sa materială, fizică, din spectrul vizibil, pentru lumea omului, pentru universul omului, ele-i fac foarte bine, constituindu-se, totodată, în ipoteze care vor fi, în mod sigur, proiecte de viitor.

Până atunci, însă, înainte de a ajunge la esență, trebuie să ne mulțumim cu fenomenologia spiritului.

ORIZONTURI ALE RISCULUI EXTREM

EXTREME RISK HORIZONS

Abstract

The progress of the world to nowhere is not only an indisputable reality, a one-way street, a vector to cogno-civilization. It is, in equal measure, a dangerous horizon on which an extremely complex, complicated and fluid risk area is becoming more and more clear. This type of risk is so sophisticated that it can hardly be identified, analyzed and, most importantly, assessed. It is both part of humanity's path to a dynamic and, at the same time, increasingly volatile and conflicting configuration. The conflict of the world, which no longer needs to be demonstrated, as it is an intrinsic part of its modus vivendi, takes place, more or less visible, more or less noticeable, in all environments: physical, virtual, earthly and cosmic, but especially in the cogno-spatial and aero-spatial environment. Aerospace expansion does not disperse the conflict of the world but only expands and complicates it not in its otherness, but in its extensible and chameleon-like interiority.

Keywords: horizon; risk; conflict; aerospace; complexity;

Introducere

Epoca în care trăim se află la cea mai complexă și mai tensionată răscruce civilizațională. Aici, la început de secol și de mileniu, există o confruntare endogenă între extreme, de o parte aflându-se identitățile culturale și civilizaționale formate și consolidate în mii și mii de ani și, de cealaltă parte, situându-se globalizarea intempestivă și năucitoare a acestora, exprimată prin generarea unui nou tip de civilizație care este un fel de sinteză a tuturor civilizațiilor de până acum – civilizația cognitivă sau cognocivilizația.

O astfel de civilizație, abia acum într-o formă identificabilă, își are rădăcinile în primele epoci ale viețuirii omului pe planeta Pământ, atunci când această ființă generată aici sau, poate, adusă prin spori, prin apă sau cine mai știe cum, de undeva din Univers, a început să fie conștientă de sine. E greu de spus, acum și aici, ce și cum s-a întâmplat și de ce s-a întâmplat

așa și nu altfel; este însă cert că omul nu își are originea în foc, ci în apă. Așa se și explică faptul că el este, în cea mai mare parte, compus din acest lichid care, la suprafața Terrei, ocupă două treimi din planetă, iar în adânc nu reușește să se apropie de magmă, să pătrundă prin ea și să stingă focul din inima Pământului. Dacă ar face asta, sau când o va face, în mod sigur, Terra noastră va pieri prin implozie sau se va transforma într-un bolovan pe o orbită, precum planeta Marte sau corpurile cerești din centura asteroizilor...

În fine, vom trăi și vom vedea...

Însă, acum și aici, ne dăm seama că modul nostru de viață – de altminteri, frumos și generos – este, de fapt, unul greu previzibil, înstufat, temerar și chiar periculos. Terra, cu capriciile ei geofizice și geo-climatice, care n-are nicio treabă cu noi, în afara aceleia de a ne suporta și adăposti, a ne alimenta cu oxigen și a ne hrăni, soarele cu lumina și cu căldura sa, dar și cu furtunile sale de foc, meandrele universului nostru mai mult sau mai puțin cunoscute și fiecare dintre noi, ca ființă unică și irepetabilă pe pământ și în univers, alcătuiesc și alcătuim un mediu, deopotrivă, minunat și complicat, unde pericolele și amenințările de tot felul, ca și vulnerabilitățile noastre la ele, generează un risc continuu, variabil ca intensitate și extrem de fluid. Acest risc, deopotrivă, impus și asumat, începe cu a nu ne naște sau a ne naște cu probleme și se continuă cu a ne război între noi pentru nimic. Și, din păcate, cu cât știm mai multe și putem mai multe, cu atât mai teribile și mai sofisticate sunt formele, forțele, mijloacele și resursele războiului nostru endogen. Un război hibrid, adică cu de toate, continuu, intrinsec și fără limite, pe care nu-l simțim decât atunci când ne distruge fizic, deși el își face treaba, conștiincios, în fiecare zi.

Momentele sale de vârf, cum au fost cele două Războaie Mondiale și, desigur, Războiul Rece ne-au trezit cumva la realitate, dar, între timp, am readormit.

Astăzi, tehnologia, rețeaua și cogniția au remodelat războiul cum vor ele, astfel încât, la suprafață să fie pace și cer senin, iar în profunzime, bătălii crâncene, complicate și foarte bine camuflate. Mascarea strategică, de care vorbim de când ne știm, funcționează, azi, atât de bine, încât ne ascunde și de noi înșine.

În Universul de azi al războiului, au apărut sau s-au remodelat categorii de arme noi, între care cele mai importante, pentru epoca în care ne aflăm, sunt, în opinia noastră, următoarele: *dronele, mijloacele hipersonice, mijloacele biologice și cogniția*.

Aproape toate sunt aerospațiale, hiperspațiale, bio-spațiale, ciberspățiale și cognitive.

Acestea nu exclud războaiele primitive care se desfășoară azi în Siria, în Ucraina și în alte locuri fierbinți de pe Terra, ci doar le tolerează și le alimentează, în stilul lor, desigur, cu fel de fel de motivații, forțe, mijloace și

resurse. Drona atacă la punct fix, și din cer, și de după colț, și prin gaura cheii. Mijloacele hipersonice sunt noile fulgere războinice, cele bio-spațiale, precum coronavirusul cu care ne războim azi, n-au nici hotare, nici rațiune, nici limite, nici prejudecăți, cele ciberspățiale n-au vizibilitate, ci doar efecte, iar cele cognitive le îmbracă, le assemblează și le patronează pe toate. Și în apărare, și în ofensivă.

1. Era dronelor

Dronele au apărut, ca o necesitate aero-chirurgicală a văzului dincolo de deal, a punctului fix și a rolului fixat. Chiar dacă nu au denumirea de multirol, ele, dronele, fac și pot face de toate. Pilotul lor este la sol, iar suportul lor cenușiu și vectorial este inteligența artificială. Ele pot fi asasini, salvatori, spioni, observatori, cărăuși, sanitari, mijloace de atac aerian, mijloace de atac nuclear, santinele aeriene etc. etc. În curând, vor avea propriul lor „creier”, desigur, artificial, și își vor face de cap în spațiul aerian, de la nivelul solului până în stratosferă și chiar mai departe, dacă au programe adecvate și propulsia necesară.

De fapt, epoca lor abia începe. Deocamdată, sunt aeronave pilotate de la sol, care-și fac în mod excelent treaba. În curând, vor fi roboți inteligenți, capabili să selecteze ținte, să descopere locuri periculoase, cercetași inamici, mijloace de luptă mascate sau îngropate, să dirijeze focul rachetelor, al mijloacelor de artilerie și al altor categorii de arme, să efectueze, la chemare sau la trimitere, acțiuni de extragere și de salvare, în toate mediile, și chiar să fie întrebuințate ca suporturi fizice mobile în cadrul războiului cibernetic etc. Dar toate astea, cum bine se știe, le fac cu brio încă de pe acum. E greu să ne imaginăm noi, acum și aici, câte roluri pot îndeplini aceste drone care, doar cu câțiva ani în urmă, erau simple jucării. Azi, ele pot fi echipate cu sisteme de recunoaștere reciprocă, de navigație aeriană în siguranță, de securitate aeriană, de evitare a ciocnirilor, a rachetelor și mijloacelor sol aer etc., de lansare a unor arme hipersonice și chiar de transport strategic și operațional.

Desigur, ele pot face și lucruri negre. Pot fi folosite de grupările teroriste, de rețelele criminalității organizate, de lumea interlopă etc. Există deja un raport al ONU privind utilizarea dronelor armate pentru asasinat punctuale, ochite, vizate, deci premeditate.

În septembrie 2019, spre exemplu, a avut loc un atac complex cu drone de tip UAV-X deasupra rafinăriilor saudite. Aceste atacuri au afectat grav producția de țiței a Arabiei Saudite, care furnizează 6% din petrolul lumii.¹⁵⁰ Vinovate de aceste atacuri au fost considerate milițiile yemenite šiite Houthi, finanțate, susținute și instruite de Iran. Cel puțin, așa se spune.

¹⁵⁰ *Utilisation de drones armes pour des assassinats cible*, rapport ONU, p. 3

Aceste atacuri au fost atât de consistente, încât însuși Departamentul de stat american, prin vocea unei personalități autorizate, le-a considerat „agresiuni fără precedent asupra aprovizionării energetice a lumii”. Vorbe mari, desigur. Și sonore.

În ianuarie 2020, cum bine se știe, o dronă americană a atacat, noaptea, în zona aeroportului din Bagdad, o coloană condusă de temutul general iranian Quasem Soleimani. E vorba de un atac cu muniții casetate, în care coloana de mașini a fost complet distrusă și toți militarii, inclusiv generalul Quasem Soleimani, alți doi generali, un colonel și un căpitan și-au pierdut viața. Președintele american de la acea dată, Donald Trump, a spus, între altele, că generalul iranian era în curs de efectuare a unei acțiuni periculoase, despre care forțele americane au aflat și au acționat ca atare. La război, ca la război. Care contra care. Care pe care.

La 20 septembrie 2019, o dronă americană, care urmărea să lovească un grup de luptători ai statului islamic, dintre cele cuibărite și în Afganistan, mai ales pe lângă ferme, locuri foarte bune de mascare pentru ele, a lovit din greșală, un grup de muncitori fermieri, care se odihneau, adică dormeau. Treizeci dintre aceștia și-au pierdut viața.

Atacuri deliberate, folosite nu doar în spațiul luptei, ci și pentru asasinarea unor civili, au fost și sunt înregistrate nu numai în Afganistan, ci și în Libia, în Republica Arabă Siriană, în Yemen, în teritoriul palestinian ocupat etc. Și acesta este doar începutul. Pentru că dronele, azi, sunt deja peste tot.

O formațiune de drone, probabil de tipul celei care a nimicit coloana condusă de generalul iranian Soleimani, se află la Baza 71 Aeriană „General Emanoil Ionescu”, de la Luna. O dronă de acest tip are o rază de acțiune de 2000 km și poate transporta o încărcătură utilă (armament și muniții) de 1,7 tone.

Prezența lor, a dronelor, în spațiul luptei, atât în apropierea solului, cât și în zone îndepărtate sau greu accesibile este deja o realitate. Și, după cum spuneam, acesta este abia începutul...

Viitorul lor este legat tot mai mult de performanțele inteligenței artificiale, de capabilitatea programelor inteligente de a genera acțiuni și reacții controlate de la distanță la situațiile neprevăzute, de nivelul de miniaturizare și de conexiunile din spațiul cibernetic. Oricum, înalta tehnologie și tehnologia informației își vor spune cuvântul și în acest domeniu. Spre exemplu, avioanele din generația a șasea vor fi, în majoritatea lor, fără pilot, ceea ce va revoluționa esențialmente acțiunile aeriene și aerospațiale. Într-un fel, dronele fac legătura între acțiunea terestră în spațiul aerian și acțiunea aeriană, programată și fără pilot la bord, în spațiul aeroterestru și aeronaval.

2. Vectorul hipersonic

A doua dimensiune importantă din pregătirea intensivă continuă, concomitent cu desfășurarea etapei actuale a războiului lumii, o constituie *vectorizarea hipersonică*. Evident, ea a început în domeniul aero-spațial și vectorizează hipersonic, în primul rând, forțele aerospațiale și pe cele strategice nucleare. Toate armatele din lume, dar, în primul rând cele ale marilor puteri, își doresc astfel de vectori și fac tot ce este posibil pentru a-i avea. Statele Unite, Rusia și China, cele trei mari superputeri militare ale lumii, se află deja în competiție deschisă pentru supremație strategică, fiecare declarând că face asta exclusiv din rațiuni de securitate și apărare. Ceea ce este perfect adevărat, dacă avem în vedere conținutul extrem de larg și de transparent la semnificație al acestor noțiuni. Deja domeniul securității și apărării, datorită exploziei tehnologice și informaționale și accentuării conflictualității lumii, a devenit unul de mare risc și chiar de risc extrem. S-au acumulat arsenale uriașe, iar cursa înarmărilor, indiferent sub ce pretexte sau sub ce acoperire, se continuă. Într-o formă sau alta, toate țările care țin la identitatea lor națională, la cultura și valorile lor esențiale, sunt angajate, nolens-volens, în această competiție.

Bătălia în proiectarea și realizarea unor vectori strategici nucleari este veche. Bătălia actuală în proiectarea și realizarea vectorilor hipersonici este și ea în toi. Ea se desfășoară la toate dimensiunile – strategice, operaționale și tactice –, străduindu-se să nu ofenseze în mod vizibil cultura strategică a universului rachetelor care, și ele, la rândul lor, au pus pe jar și au făcut ferfeniță arta strategică tradițională a războiului, redefinind-o și reconfigurând-o de mai multe ori, până ce au făcut din ea o afacere. Desigur, rachetele de toate felurile au rămas în clasificarea făcută cândva și păstrată, să-i spunem, ca formulă consacrată, printr-un fel de reducere eidetică. Ele încă se împart în:

- Rachete balistice cu rază scurtă de acțiune, care parcurg mai puțin de 1.000 de kilometri (aproximativ 620 mile);
- Rachete balistice cu rază medie de acțiune, a căror bătaie este între 1.000 și 3.000 de kilometri (aproximativ între 620 și 1.860 mile);
- Rachete balistice cu rază medie de acțiune, care parcurg între 3.000 și 5.500 de kilometri (aproximativ 1.860 până la 3.410 mile); și
- Rachete balistice intercontinentale (ICBM), care acoperă mai mult de 5.500 de kilometri.

Rachetele balistice cu rază scurtă și medie de acțiune sunt denumite *rachete balistice de teatru*, în timp ce ICBM-urile sau rachetele balistice cu rază lungă de acțiune sunt descrise ca *rachete balistice strategice*. Rachetele sunt adesea clasificate și după tipul de combustibil: rachete cu combustibili lichizi sau solizi. Rachetele cu combustibil solid necesită mai puțin timp de

întreținere și pregătire decât rachetele cu combustibil lichid, deoarece propulsoarele solide au combustibilul și oxidantul împreună, în timp ce rachetele cu combustibil lichid trebuie să le păstreze separat pe cele două până la pregătirea pentru lansare.

Tratatele, convențiile, legislația internațională etc. au pus tot felul de restricții și de limitări privind acești teribili zmei nucleari, dar acestea n-au putut împiedica dezvoltarea vectorilor strategici nucleari, a sistemelor de arme de înaltă precizie, a rețelelor și bazelor de date, a arsenalelor de vectori strategici cu destinație complexă care, în momentul de față, au adus conflictualitatea endogenă a lumii la nivelul de *risc extrem*. Acest tip de risc – ultimul în conexiunea dintre amenințări și vulnerabilități, care îl și definește – este însă foarte bine mascat și ținut oarecum în frâu de tratate, convenții, acorduri etc., precum și de fractalizarea aparentă a amenințărilor și de aparenta lor dispersare în flach-urile și strălucirile fade ale civilizației de consum. Însă, așa cum bine se știe, totdeauna, profunzimile se află dincolo de ceea ce se vede.

Publicația „Sputnik”, publicație cu orientare pro-rusă, indiferent unde apare, prezintă destul de amănunțit noua rachetă balistică intercontinentală a Rusiei, care urmează să intre în dotarea armatei în acest an, 2021. Noul vector intercontinental al Forțelor de Rachete cu Destinație Strategică (FRDS) ale Rusiei are niște caracteristici cu totul speciale, care, susțin rușii, o fac invulnerabilă la orice fel de mijloc antirachetă, scut antirachetă, existent sau în proiectare. Această realitate pare a fi o provocare imensă pentru celelalte forțe strategice nucleare ale planetei. Într-un articol apărut pe Internet, Alexandr Hrolenko, observator militar, arată că forțele nucleare strategice ale Rusiei vor beneficia acum de acest nou tip de rachetă strategică intercontinentală, care va schimba raportul de forțe. După calculele unor experți, pentru distrugerea Statelor Unite, spre exemplu, ar fi nevoie doar de zece rachete de acest tip. Teoretic, desigur.

Programul de stat al înarmării celei de a doua armate a planetei, cea a Rusiei, a pus în operă acest nou sistem de rachetă cu bazare staționară (în siloz) cu combustibil lichid, denumită RS-28 „Sarmat”. Este un complex care dispune de numeroase blocuri, inclusiv hipersonice, dintr-o nouă generație. Testele acestui tip de rachetă, probabil o variantă complet nouă a vechii rachete „Sarmat”, au fost încheiate în 2018.¹⁵¹ Sistemul hipersonic „Avangard”, creat îndeosebi pentru acest tip de rachetă, a intrat deja în dotarea diviziei de rachete Dombarovski. Acest sistem de rachetă „Sarmat” va înlocui, după cum scrie autorul articolului citat, cea mai puternică rachetă din lume, R-36M2 „Voevoda” (SS-18 Satana, în codul NATO). RS-28

¹⁵¹ <https://ro.sputnik.md/Rusia/20200524/30346681/Sarmat-este-gata-de-zbor-de-ce-are-nevoie-Rusia-de-un-nou-Satana.html>

„Sarmat” are o viteză foarte mare și o traiectorie impredictibilă, care-i permit ocolirea sistemelor antirachetă și evitarea oricărei interceptări de către mijloacele hipersonice adverse existente sau aflate în proiect.¹⁵²

„Sarmat” se deosebește de „Voevoda” (R-36), creată în timpul Războiului Rece, în sensul că noile componente hipersonice de tipul Yu-71 asigură folosirea acesteia ca armă de înaltă precizie chiar și fără încărcături nucleare. Viteza în atmosferă a blocurilor hipersonice ghidate este de 15 Mach (7 km pe secundă), ceea ce asigură o distrugere echivalentă atacului nuclear, dar fără contaminare radioactivă. Aceste blocuri pot adapta și modela cu precizie traiectoria pe obiectiv, de la o distanță de câteva mii de kilometri de punctul de lansare a rachetei.

Noile rachete vor intra în dotarea unităților din zonele Krasnoiarsk și Orenburg în 2021.

Racheta are o bătaie de până la 18.000 km și o încărcătură utilă în jur de 10 tone. Partea frontală este detașabilă și are 10 blocuri individuale. Masa de start este de 208 tone (din care, 178 tone combustibil), lungimea rachetei fiind de 35,5 metri, iar diametru de 3 metri. Deci, este vorba de o rachetă din categoria celor grele.

„Voevoda” și „Sarmat” au capacități de luptă asemănătoare. „Voevoda” are 10 blocuri de luptă, fiecare cu o capacitate de 800 kilotone. Ceea ce le deosebește radical este însă capabilitatea rachetei „Sarmat”, probabil, a componentei de luptă a acesteia, după desprindere, de a ocoli sistemele Aegis, THAA etc., precum și alte sisteme antiaeriene și antirachetă și de penetrare a scuturilor antirachetă.

La racheta „Sarmat”, după desprindere, blocul manevrabil are o viteză de 15 Mach, în atmosferă, și efectuează manevre complicate, înainte de a intra în straturile foarte dense ale atmosferei, pentru evitarea scuturilor antirachetă.

Proiectanții și producătorii rachetei au avut în vedere două direcții foarte importante: *timpul minim de zbor* și *invulnerabilitatea* . Punerea în stare de luptă este de 60 de secunde. Racheta dispune de o tehnologie de bombardament orbital a teritoriului inamic, pe o traiectorie suborbitală, prin Polul Sud, cu ocolirea scuturilor antirachetă, dar poate fi folosită și la lansarea unor aparate spațiale cu destinație civilă. Această dublă destinație a rachetei purtătoare de vectori supersonici (nucleari sau nu) pare a fi o noutate. Oricum, costurile ei sunt, probabil, destul de mari, iar o parte dintre ele ar putea fi, astfel, amortizate.

Probabil, Forțele de Rachete Strategice ale Rusiei vor primi, în cele două divizii din Krasnoiarsk și Orenburg, dar și în celelalte, în jur de 60 de rachete „Sarmat”.

¹⁵² *Ibidem*

Pragul maxim al numărului de rachete balistice intercontinentale, potrivit Tratatului New Start (SNV-3), pentru Forțele Nucleare Strategice ale Rusiei și Forțele Ofensive Strategice ale SUA, este, pentru Rusia, de 700 de lansatoare și 1550 de blocuri de luptă. Forțele Strategice Nucleare rusești dispun, potrivit celor scrise în articolul citat, dar și altor surse, de aproximativ 60 la sută din numărul total de rachete și focoaase de care dispun Forțele Ofensive Strategice ale SUA. De aceea, Rusia își propune ca, până în 2024, să aibă în dotare doar modele moderne. Să nu uităm că, acum câțiva ani, rușii s-au dotat deja cu sistemele de rachete strategice moderne Topol, Topol-M, Yars, Bulava și altele.

Rusia aduce ca argument pentru modernizarea forțelor sale nucleare, între altele, situația concretă a forțelor pe care le consideră adverse din Europa de Vest și din lume, dar, în mod deosebit, pe cele americane. Retragera SUA din INF, sistemele antirachetă ale SUA din Polonia și România, cu lansatoare Mk 41, dar și posibilitatea folosirii acestora pentru lansarea interceptoarelor „Standard 3” și a rachetelor de croazieră „Tomahawk”, care au o rază medie de acțiune¹⁵³ sunt considerate argumente justificative pentru efortul Rusiei de a-și reînnoi întregul arsenal strategic nuclear. La aceste provocări și chiar amenințări ale Vestului, adică ale SUA, se adaugă, în viziunea Rusiei, și dronele americane de asalt din România și Polonia, care, spun rușii, pot fi echipate cu arme nucleare. Astăzi, cu mijloace nucleare pot fi echipate și tunurile, și bărcuțele și tot ce înseamnă vector militar.

În 2020, rușii au planificat peste 200 de exerciții militare, în care s-au efectuat și șase lansări (cinci de pe cosmodromul Plesetsk) de rachete balistice intercontinentale. În 2019, au fost efectuate cinci lansări de rachete balistice. Potrivit celor spuse de ruși și de cei care au scris despre asta, toate aceste lansări au confirmat așteptările.

Forțele de Rachete cu Destinație Strategică (FRDS) rusești sunt compuse din 3 armate, 12 unități de rachete (inclusiv 4 divizii de rachete cu baze staționare, lansatoare în siloz) și 8 mobile. Protecția dispozitivului strategic nuclear al Rusiei este realizată temeinic de sistemele de rachete sol-aer S-300PM și S-400, de sistemul de protecție activă „Mozîr” și de diferite alte mijloace de protecție antiaeriană stratificată. Sistemul de control este robotizat.

FRDS dispune de două treimi din rachetele cu focoaase nucleare ale Rusiei, având rolul principal în triada nucleară a colosului din Est. Dar nici cea de a treia parte a arsenalului de rachete nucleare, aflată în componența celorlalte categorii de forțe armate, nu este de neglijat. Ca să nu mai vorbim

¹⁵³ *Ibidem*

de arsenalele nucleare tactice aflate până la nivelul marilor unități tactice și chiar mai jos.

Triada nucleară americană conține, de asemenea, toată gama de rachete balistice intercontinentale amplasate atât în silozuri, cât și pe mijloace mobile. Această imensă forță nucleară strategică americană încinge, într-o adevărată centură de foc (nuclear sau nu) întreaga planetă, datorită mobilității ei și numeroaselor baze militare americane amplasate în punctele cheie ale mapamondului, alianței NATO și multiplelor coaliții de forțe realizate de americani pentru diferite teatre de război. Americanii dețin controlul militar strategic al întregii lumi, atât prin amplasarea mijloacelor nucleare în puncte cheie, în silozuri, cât, mai ales, pe mijloace mobile, capabile să lovească, oricând, la nevoie, orice punct de pe planetă. Și chiar dacă mijloacele strategice nucleare ale Statelor Unite sunt bazate pe teritoriul american, mobilitatea excepțională a forțelor armate americane asigură în orice moment vectorizarea complexă, inclusiv hipersonică, a acestora. În această idee, cercetările și realizările americane în domeniul hipersonismului au ca obiectiv realizarea unor mijloace care să asigure lovirea oricărui obiectiv și a oricărei ținte de pe planeta Pământ, într-o oră.

Vectorizarea hipersonică nu este numai apanajul Statelor Unite și al Rusiei. China, cea de a treia putere militară a lumii, și-a dezvoltat, în ultimul timp, un arsenal clasic și nuclear impresionant. Ea este, din datele existente, prima care a realizat o rachetă hipersonică operațională, intrată deja în producție de serie. Avionul supersonic multirol invizibil pe radar J-20 situează China printre cele trei țări care dispun de o astfel de tehnologie, iar în numeroasele sale laboratoare și tunele aerodinamice, se testează de multă vreme mijloacele care pot dezvolta viteze hipersonice.

Astfel de preocupări au toate țările cu armate puternice, îndeosebi cele care se află în top 10 privind puterea și capacitățile lor militare, din care nu lipsesc Franța, Marea Britanie, Japonia, Germania, Turcia etc, dar nici Israelul, Iranul etc. Desigur, așa cum am precizat și mai sus, nu numai marile puteri ale planetei sunt angajate, nolens, volens, în acest război hibrid, continuu, multifazic, fără limite și chiar fără frontiere al oamenilor contra oamenilor și al identităților de orice fel contra identităților de orice fel, ci și toate celelalte țări. Unele, cu rol important, altele, între care și România, ca ține-cal sau, și mai rău, ca structuri și funcțiuni de nișă. Este puțin probabil ca, în următorul veac, să se diminueze, în profunzimile ei, această conflictualitate endogenă a lumii. Dimpotrivă, se pare că ea va crește și se va diversifica și sofistica tot mai mult.

De aceea, competiția pentru realizarea și operaționalizarea unor vectori hipersonici este în toi. Ea are, fără doar și poate, efectele ei pozitive, în toate planurile, inclusiv în cel al cunoașterii, dar și efectele ei

îngrijorătoare și chiar extrem de periculoase și de amenințătoare, care măresc vulnerabilitățile lumii și întrețin epoca riscului extrem.

Desigur, lumea este dinamică și foarte complexă, iar 7,5 miliarde de oameni nu pot fi aduși, în niciun fel la același numitor. Presiunile corporațiilor și cele ale marii finanțe, globalizarea forțată și proliferarea noilor forme de înstrăinare și alienare degradează și mai mult mediul de securitate economică, socială și militară în toate regiunile planetei. La acestea se adaugă marile probleme existențiale ale lumii, asigurarea cu resurse, cu apă potabilă și cu hrană, crearea unor condiții normale de viață și de acces la sistemele educaționale, la cele de sănătate și de securitate individuală și socială și multe altele. Toate acestea complică și mai mult acest război interminabil, văzut sau nevăzut, cunoscut sau necunoscut al oamenilor contra oamenilor.

3. Vectorul bio-cibernetic

Actuala pandemie C-19, prima de acest fel în epoca modernă, este, deopotrivă, un fapt și un avertisment. S-a spus și s-a scris imens despre acest eveniment. De fapt, nu este un eveniment, ci o fațetă a noului război al oamenilor contra oamenilor. Fațeta sa bioteroristă și bio-cibernetică.

E clar că drona C-19 a fost creată pe planșete și în laboratoare, așa cum au fost create și rachetele balistice intercontinentale, și virușii cibernetici și toate celelalte componente ale războiului lumii contra lumii. Aceste adevăruri sunt deja truisme. Orice om care mai are încă neuronii acasă își dă seama de acest adevăr. C-19 a fost probabil scăpat în mod inconștient, din prostie, din răutate sau accidental. Este însă posibil și să fi fost lansat. Așa cum se lansează o rachetă, așa cum se lansează un vector hipersonic, așa cum se lansează un atac terorist sau un simplu concept. La urma urmei, nici asta nu are importanță. Știm deja de ce este în stare omul furios, omul inteligent, omul pervers, omul disperat, omul însetat de putere, omul care vrea să devină stăpânul lumii. Oricare dintre aceștia – individ, grup sau organizație – ar fi putut să facă asta. Și, oricum, dacă n-a făcut-o, în mod aproape sigur, o va face. Așa cum a mai făcut-o, probabil, și altădată. În pre-antichitate, în antichitate, în Evul Mediu, în epoca modernă. Așa cum o face și astăzi și, probabil, așa cum o va face și mâine. Acest război biologic a cuprins dintr-odată, ca la un semn, toată planeta. Toți oamenii, aproape simultan, și-au pus măști. Desigur, altele decât cele pe care le poartă ei în fiecare zi. Unele vizibile, care le ascund râsul, plânsul, zâmbetul și rânetul. Altele, invizibile. Au fost închise întreprinderi, teatre, săli de concerte, locuri de agrement, școli, universități, biserici, orașe, frontiere, țări. Au rămas deschise doar spitalele și închisorile. Și, desigur, marketurile. Economia lumii s-a prăbușit buimacă, rănită grav și lovită chiar în moalele capului.

Nu, acesta nu este un accident. Acesta este un război. Un adevărat război bio-terorist, generat, planificat și pus în operă de unii oameni contra oamenilor. În câteva săptămâni doar, omenirea a fost pur și simplu pusă pe butuci. Desigur, a reacționat în fel și chip.

Dar ca pasărea în colivie. Ca pușcăriașul izolat între gratii. Sunt și efecte pozitive. S-au îmbogățit brusc producătorii de măști, de medicamente și de vaccinuri. Tot cam așa a fost și cu cele două războaie mondiale fierbinți, la care s-a adăugat și unul rece. Toate, componente ale aceluiași mare război endogen al oamenilor.

Rezultatul este unul simplu. A fost testat cu bine *vectorul bio-cibernetic*. Merge. Și chiar poate înlocui cu succes vectorii hipersonici, și ei abia proiectați, experimentați și creați doar în câteva exemplare. Încă insuficiente pentru a pune lumea cu botul pe labe, așa cum o face, azi, în mod impecabil, C-19. Și el, tot așa, în curs de testare și experimentare.

4. Vectorul cognitiv

Cel mai cel dintre toate rămâne însă vectorul cognitiv. Acesta este, de fapt, vectorul vectorilor, adică vectorul care-i anvelopează pe toți ceilalți. Pentru că, toți ceilalți, inclusiv el, înainte de a fi realizați, au fost concepuți. Iar de concepție se ocupă cunoașterea.

Cogniția, în calitatea ei de facultate de a cunoaște, este, deopotrivă, mama bună a înțelepciunii și Dumnezeuul cunoașterii și generării a tot ce se întâmplă și se produce în lumea oamenilor, care este o lume cognitivă, dar și contrarul acestei lumi, negativul ei.

Toate războaiele lumii fac parte din războiul ei continuu, din războiul ei fără limite și chiar din războiul ei fără minte.

Acest tip de război nu este, ca în definiția dată de Clausewitz, o continuare a politicii prin mijloace violente, ci, mai degrabă, o continuare a violenței prin mijloace politice, economice, financiare, mai ales financiare, dar și mediatice, psiho-sociologice, cognitive etc. Iar mijloacele politice, economice, financiare, mediatice etc., azi, se pare că nu mai au nici granițe, nici morală, nici onoare și nici măcar vreun Dumnezeu.

De unde rezultă că războiul cognitiv, înțeles ca o confruntare violentă, virulentă și contondentă și, desigur, consistentă continuă nu doar între concepție, între teorii, între creații, ci mai ales între interese conceptualizate, transformate adică în doctrine, în mari armate de cuvinte prin care se conceptualizează realități, este un fel de metarăzboi nu numai al oamenilor, ci și al esențelor umane care alcătuiesc sfânta lor cogniție. Adică bunul lor cel mai de preț. Adică suportul civilizației de mâine a lumii. În care, oricum, vom ajunge cândva.

În loc de concluzii

Riscul se definește pe intersecția dintre mulțimea amenințărilor și mulțimea vulnerabilităților. El este cu atât mai mare cu cât acestea sunt mai mari. Pentru a cunoaște nivelul de risc – situat totdeauna între 0 și 1 – trebuie să fie identificate, monitorizate și evaluate continuu provocările, pericolele și amenințările și, bineînțeles, vulnerabilitățile la acestea. Atât mulțimea amenințărilor, cât și cea a vulnerabilităților, primesc valori tot în intervalul dintre 0 și 1, zero reprezentând lipsa acestora, iar 1 cota maximă. Riscul extrem este riscul maxim asumat, în care atât cotele amenințărilor, cât și cele ale vulnerabilităților sunt consolidate pe cote maxime și în împrejurări favorabile acestora.

În condițiile actuale, riscul extrem, deși rezultă din cronicizarea amenințărilor și vulnerabilităților la acestea, este foarte bine mascat de dinamica fără precedent a societății de consum, de înalta tehnologie, de tehnologia informației și, mai ales, de efectul de rețea care situează omul în postura unui observator mondial și în cea a unui beneficiar fără limite al efectelor acestui modus vivendi digitalizat și omnidirecționat.

În realitate, marele război al oamenilor contra oamenilor se continuă prin mijloacele cele mai sofisticate și mai teribile care au existat vreodată pe Terra, prin care sfidările, provocările, pericolele și amenințările sunt duse la extrem, fără ca noi să prindem de veste, întrucât suntem ocupați tot timpul cu altceva. Războiul lumii se duce, astfel, deopotrivă, în noi, cu noi, în interiorul nostru și pe deasupra noastră, fără să conștientizăm că, de fapt, noi suntem soldații care murim în fiecare zi, adesea în bătălii nevăzute, în slujba unei puteri absolute, invizibile și rapace.

DINCOLO DE CEEA CE SE VEDE

BEYOND WHAT IS SEEN

Abstract

Dincolo de ceea ce se vede este, sau pare a fi, imensul nevăzut. Vederea este totdeauna limitată, Nevederea este nelimitată, infinită, chiar dacă, din perspectiva cunoașterii, ea înseamnă nimic, în sensul că, din perspectiva ochilor, ceea ce nu se vede, nu există. Desigur, nu există pentru ochi, de unde ar trebui să se tragă concluzia că nu există doar pentru ochi. Dar dacă prin ochi înțelegem ochii cogniției, adică instrumentul sau instrumentarul complet al cunoașterii, concluzia pare a fi valabilă. Dar nu e. Existența nu se reduce la ceea ce cunoaștem noi. Nici acțiunea, nici rațiunea, nici gândirea. Și cu atât mai puțin lumea. Lumea aceasta a noastră, care pare, în imensitatea Universului, un tot. Un tot, dar nu un monolit, ci un sistem dinamic și complex, o procesualitate greu de identificat în totalitatea ei și cu atât mai puțin în dificultatea ei. Pentru că armonia pe care ne-o dorim este, de fapt una conflictuală. Este un război continuu în care toți, în cele din urmă murim, plătind fiecare prețul intervalului său de supraviețuire pe un fond de chin, de luptă, de bucurii, de tristeți, de izbânzi, de înfrângeri și, câteodată, de fericire. Dar așa se trăiește pe planeta Pământ.

Cuvinte-cheie: lume; armonie; fericire; pace; război; criză; conflict; relativ; absolut; vremelnic;

Abstract

Beyond what is seen is, or seems to be, the immense invisible. Sight is always limited, Invisibility is unlimited, infinite, even if, from the perspective of knowledge, it means nothing, in the sense that, from the perspective of the eyes, what is not seen does not exist. Of course, it does not exist for the eyes, from which it should be concluded that it does not exist only for the eyes. But if by eyes we mean the eyes of cognition, that is, the complete instrument or instrumentation of knowledge, the conclusion seems to be valid. But it is not. Existence is not reduced to what we know. Neither action, nor reason, nor

thought. And even less so the world. This world of ours, which seems, in the immensity of the Universe, a whole. A whole, but not a monolith, but a dynamic and complex system, a process difficult to identify in its entirety and even less in its difficulty. Because the harmony we want is, in fact, a conflicting one. It is a continual war in which we all eventually die, each paying the price of his or her survival over a background of torment, struggle, joy, sadness, victory, defeat, and sometimes happiness. But that's how people live on planet Earth.

Keywords: world; harmony; happiness; peace; war; crisis; conflict; relative; absolute; temporal;

1. Lumea noastră este atât de simplă și, totodată, atât de complicată, încât nimeni, niciodată, n-a reușit, sau, mai exact, n-a putut s-o înțeleagă. Eminescu o vedea, adesea, prin ochii unei stele sau prin cei ai unei metafore, în timp ce Creangă, prietenul său, se mulțumea să scrie, cu scrisul lui școlăresc, mare și aplecat spre dreapta, după un citat din Vergiliu, în original și, apoi, tradus atât de frumos de Eminescu în româneasca lui perfectă¹⁵⁴: „Ce-i lumea?! Zi-i lume ei te mântue.” Poate că, în vremea aceea, lumea nu părea atât de complicată și atât de sofisticată, pentru că văzul, auzul și cogniția ei nu ajunseseră nici măcar la nivelul anticilor. Chiar dacă, între timp, apăruseră un Descartes, un Goethe și un Kant, mulțimea nu vedea dincolo de ceea ce se vedea și ce se gândea peste limitele gândirii epocii. Nici astăzi nu s-au schimbat prea multe în ceea ce privește văzul lumii și chiar cogniția ei, pentru că, paralel cu lărgirea orizonturilor vizuale și cognitive, s-au multiplicat, în proporții astronomice, și mijloacele de orbire, de înspăimântare, de modelare, de manipulare și de amăgire a gloatei.

Dotată, până la greață, cu smartphone, cu laptopuri, cu concepte de bunăstare și de fericire, de hrană toxică și de îndestulare viciată de către o societate de consum agresiv și chiar cu efecte adecvate ale unui sistem de educație potrivit, gloata tot gloată a rămas. Pentru că așa e lumea făcută – cel mare să-l înghită pe cel mic sau bogatul să-l folosească tot așa, adică tot cum vrea el sau cum îi impun timpurile ca să-i facă pe plac, pe cel sărac, cinstit și aservit – și ea nu prea se poate schimba, pentru că ar ieși din această matriță ierarhice și, deopotrivă, haotică, pierzându-și rânduiala și, prin urmare, rădăcinile.

¹⁵⁴ „Donec eris felix multor numerabis amicos/ Tempora si fuerint, nubila solus eris. Până ce ești fericit, o să numeri amici, o mulțime/ Vremile grele viind, singur atunce rămâi.”

Iar acesta, deși este tot carnea de tun sau de computer a războaielor lumii, n-are cum să-și dea seama că echilibrul strategic, geopolitic, geoeconomic, geofinanciar, sau de care o mai fi, al lumii tinde, deopotrivă, spre infinitul mare și, ipso facto, spre infinitul mic. Dar pe aceeași muchie firavă de cuțit a unui eșafod invizibil și tenace.

Cu trei decenii în urmă, s-au produs atacurile teroriste de la World Trade Center și Pentagon. Era vizată, desigur, și Casa Albă, dar stăpânul lumii s-a trezit din somnul cel de îndestulare și a luat măsuri. Măsuri pe care nu le-a prea trâmbițat restului lumii. Șocul a fost însă mai mult decât uriaș. A fost catastrofal. Surprinderea strategică, fiind considerată de toată lumea, dar mai ales de către marile puteri ale planetei ca imposibilă, a declanșat o spaimă endemică, ascuțită și veninoasă, care i-a scos din minți pe toți cei care erau convinși că au asigurată, cel puțin pentru o mie de ani, dominanța strategică absolută, confortabilă și liniștitoare. Dar și responsabilă. În fațacivilizației pământene și a Dumnezeului cellor puternici. Desigur, pe măsura costurilor ei, dar și a avantajelor implicite. A fost o lovitură subtactică punctuală, de o cutezanță sfidătoare, fără măsură și de o intensitate fără precedent, care a produs o surprindere strategică ce va rămâne de pomină peste veacuri. Nu știm dacă mai-marii lumii au fost cu adevărat surprinși (probabil că da), deși se cam așteptau la ceva de acest gen, dar efectul a fost unul de talie mondială. Gloata a rămas uluită la propriu. Niște nimeni reușiseră uriașa performanță de a buimăci întreaga lume. Pentru că acești niște nimni hiper-descreierați reușiseră să lovească, la ele acasă, două din cele trei mari simboluri ale puterii mondiale americane: simbolul puterii financiare și simbolul puterii militare. Cel de al treilea - simbolul puterii politice democratice - fusese salvat de reacția furioasă a balaurului zgâlțâit de un fânțar.

Momentul 11 septembrie 2001 a intrat în istorie prin cel puțin două concepte nemaiauzite până atunci: *războiul terorist* și *războiul împotriva terorismului*. Până la acea dată, terorismul fusese considerat o infracțiune, ca oricare alta, de care se ocupa poliția. O echipă de nebuni, instruiți chiar în lumea pe care urma să o atace (atacându-i esența concentrată în cele trei simboluri) a declanșat instantaneu războiul terorist, pe care nimeni, până la acea dată, nu-l văzuse, nu-l intuise, nu-l studiasse, nu-l luase în seamă și, la urma urmei, nu-l considerase posibil.

Și, dintr-odată, toată plebea științifică își centrare eforturile pentru a identifica, cerceta, analiza, studia etc. etc. virtuțile unui astfel de război. Până la finele anului 2001, la Centru de Studii Strategice de Apărare și Securitate (CSSAS), a fost realizat, sub coordonarea subsemnatului, un volum consistent intitulat „*Terorismul. Dimensiune geopolitică geostrategică. Războiul terorist. Războiul împotriva terorismului*”. Pornind de la realitatea și impactul atacurilor teroriste de la 11 Septembrie 2001, cercetătorii de la

CSSAS au încercat să răspundă, cu argumente rezultate din analiză, numeroaselor întrebări care se referă la relația fenomenului terorist, vechi de când lumea, pentru că omul este singura ființă teroristă de pe planeta Pământ, acestor generalizări, în mare parte pripite, dar și tulburătoare și, mai ales, extrem de îngrijorătoare.

În același an, 2001, Administrația Bush a articulat o puternică coaliție antiteroristă, la care au aderat foarte multe state, inclusiv din lumea musulmană, lovind puternic Afganistanul, acest „cimitir al imperiilor”, bănuind că l-ar ascunde pe Ben Laden, considerat materia cenușie a atacurilor de la 11 Septembrie, și o parte din rețeaua sa teroristă. Acest război condus de SUA, la care, ulterior, s-a aliniat și NATO și Uniunea Europeană etc., s-a dovedit, în cele din urmă, a fi un eșec politic și militar, chiar dacă războiul în sine a fost o afacere extrem de profitabilă a unor firme americane în defavoarea bugetului militar al Statelor Unite și nu numai militr. Este vorba de mii e miliarde de dolari intrate în buzunarele firmelor americane și neamericane care au deservit puterea militară pe bani americani și nu numai. Ben Laden a fost dibuit, la un moment dat, undeva, în Pakistan, și ucis de un comando american.

Răzburarea se împlinise, mulțimea americană fusese, în sfârșit, satisfăcută, dar socotelile nu se încheiaseră. Războiul împotriva terorismului continuase, într-un fel, cam pe toate meridianele, mai ales pe cele europene, spaimile se multiplicaseră și se rostogoliseră peste lumea îmbuibată a civilizației occidentale și celorlalte identități civilizaționale, inclusiv musumane, rețelele teroriste fuseseră puternic lovite, iar Statul Islamic, cel care se implicase atât de puternic în războiul din Irak și mai ales în cel din Siria, a fost, practic, nimicit ca forță consistentă care contează într-un război, inclusiv prin loviturile extrem de puternice ale Forțelor armate rusești prezente în Siria. Dar de aici nu rezultă că terorismul islamic nu mai există. Falia strategică dintre extremismul musulman și civilizația occidentală, mai exact, și restul civilizațiilor lumii, este încă activă. Fanatismul teroriștilor sinucigași islamici n-a dispărut, iar realitățile acestui veac le alimentează și mai mult.

Retragerea forțelor americane, ale NATO și ale Uniunii Europene din Afganistan n-a lăsat în urmă o țară sigură, liniștită, democratică și prosperă, ci exact ce a fost înainte de venirea lor. Adică un haos la fel de mare, dacă nu și mai mare. Acest război-afacere de 30 de ani din Afganistan a fost, deopotrivă, un eșec politic, militar și strategic al coaliției și, mai ales, al Statelor Unite. El a dus doar la îmbogățirea unor firme, la suportarea, de-a lungul a zeci de ani, a efectelor unui nou război pierdut, asemenea celui din Coreea sau din Vietnam, pentru că urmașii celor decedați, precum și răniții, mutilații etc. trebuie să primească, de la statul american și de la statele care au făcut parte din coaliție (desigur, fiecare pentru răniții și morții lui și

pentru urmașii lui), pensii, medicamente etc. pe următoarele trei- patru decenii și chiar mai multe. La care se adaugă rușinea, umilința și celelalte efecte specifice unui eșec. Cam același lucru s-a întâmplat, cu mulți ani în urmă, și după retragerea rușilor. Și de data aceasta, talibanii au preluat imediat puterea și au trecut la ce știu ei să facă mai bine. Represalii, islamizare, teroare. Au urmat episoade ale recuperării elementelor rămase acolo și calvarul emigrării afganilor care au colaborat cu forțele coaliției.

Soluții? Nu prea sunt. Americanii nu pot relua acest război, chiar dacă ei au reinventat conceptul potrivit căruia războiul este o afacere, rușii n-au de gând să facă din nou ce numai făcut, iar chinezii n-ar avea nici ei prea multe de câștigat, dacă ar prelua lupta pentru asanarea cimitirului imperiilor și securizarea unui areal atât de neliniștit din preajma frontierelor sale importante.

Orientul Mijlociu nu este mare, democratic și prosper, cum ziceau Bush-tatăl, apoi Bush-fiul, „Primăvara Arabă” nu a adus, în niciun caz, prosperitate, așa cum aduc primăverile, ci doar efecte ale unui război asimetric și drama siriană. Revoluția din decembrie 1989 de la noi și de prin alte părți, sau ce o fi fost, n-a adus democrație și prosperitate României, nici celorlalte țări, ci doar a revigorat, în ceea ce ne privește, metehnele politichiei românești din perioada interbelică și de totdeauna, mahalagismul politic, dezinteresul național, lupta oarbă pentru putere, lichelismul endemic și lipsa de măsură.

Migrația musulmană masivă în Europa de Vest din anii trecuți, la pomul lăudat, s-a continuat, a bulversat liniștea bătrânului continent, prea uns cu toate alifiile, pentru a nu se fofila printre crize și amenințări – oricum, are la dispoziție un uriaș sistem financiar și un mecanism geopolitic și geostrategic extrem de sofisticat și de puternic, pe care l-a creat în sute de ani și care se dovedește a fi cât se poate de solid, deși se cutremură din temelii – și a ieși bine-mersi din orice vijelie a gloatelor ameteite și ușor manipulabile. Chiar dacă temeliile sunt la locul lor și par de neclintit, cărămizile s-au clătinat serios, tencuiala a cam căzut și palatele sau umplut de fum sau, mai precis, de noi fumuri.

2. Și, ca și cum toate acestea n-ar fi de-ajuns pentru a face ferfeniță toate rânduilele, a apărut și cel mai teribil terorist criminal al tuturor timpurilor - Covid 19 -, scăpat, probabil, din vreun laborator, lansat sau lăsat slobod, cu toate tulpinile, variantele și variabilele lui, interminabile, care a pus toți oamenii de pe Terra cu botul în mască și masca pe post de față protectoare și ascunzătoare pentru tupeu, pentru nas și, mai ales, pentru minte.

Medicii și-au introdus, potrivit ordinelor primite de la nemedici, toate eșaloanele în luptă, iar politicienii, investiți de la sfântul Sisoie cu

dreptul sacru de a decide, s-au umflat în pene de atâta importanță și chiar au crezut că pot deveni păuni sau vulturi. Atunci când creierele adormite de pandemia reală sau virtuală se vor trezi (dacă se vor trezi), vor constata probabil că unii medici au devenit politicieni de ocazie, iar unii politicieni au depășit stadiul de medici stagiați în politici virusoide, metamorfozându-se în manageri de dezastre medicale, în profeți de ordine în haos și de haos în dezordinile publice purtătoare de măști modelate prin strategii de photoshop sau de gură-cască. Amatorismul, arbitrariul ridicol al unora dintre guvernanți, lipsa de măsură, aroganța, nechibzuința și, la urma urmei, prostia agresivă și fudulă a unor decidenți incapabili de a înțelege complexitatea unei astfel de crize, panicată de o zarvă invizibilă sau de nimic au făcut mult rău în rânduirea și în rânduiala acestei bătălii pentru viața, supraviețuirea și liniștea oamenilor. Probleme atât de complexe – economice, sociale, educaționale, umane, medicale etc – generate de o pandemie despre care nu se știau prea multe, au fost tratate fie printr-un birocratism criminal, fie printr-un simplism grobian care ne va ține încă o jumătate de secol creierii pe moațe. Cele două războaie mondiale fierbinți, cu zeci de milioane de morți, Războiul Rece din epoca bipolarismului, războiul fără limite din ziua de azi par mizilicuri pe lângă războiul Covidului împotriva noastră, a tuturor muritorilor umani de pe Terra și războiul nostru pro sau contra invizibilului și parșivului Covid. Covidiada ne-a arătat din nou, și la acest început de mileniu, cine suntem și cum suntem în acest război bio-pământean împotriva unor pământeni, complet dezbinați în unitatea lor și complet dezaxați în luciditatea lor. Virusologii au spus cam ce și cum, managerii, beneficiarii și oportuniștii societății de consum au declanșat atacul măștilor, al vaccinurilor și al profiturilor conjuncturale, în timp ce economii s-a clătinat foarte serios și chiar s-a prăbușit pe ici pe acolo, dar a rămas în picioare, ca un adevărat zid chinezesc. Copiii s-au bucurat că pot să stea cât vor în fața tabletelor și laptop-urilor, iar dascălii, în sfârșit, au fost și ei obligați să învețe calculatorul, să butoneze tastaturile și să pregătească în modul cel mai serios pachetele educaționale tip eLearning... Tot răul spre bine. Covidiada ne-a învățat nu numai implicațiile statului acasă, mai exact, în casă, ci și valoarea rețelei, a spațiului virtual, a ciberspațiului. Și, la urma urmei, cam ce înseamnă libertatea când ești condamnat de guvernanță să stai închis în propria-ți casă, altădată, singura în care te știai și te simțeai cu adevărat liber.

Literatura acestui război, atunci când va fi adunată în volume, imagini, pelicule, legende, mituri sau oracole de tot felul, va arăta, probabil că, deși n-a făcut nimic spectaculos, ci doar s-a ciondănit, ca întotdeauna, om contra om, moft contra moft, cuvânt contra cuvânt, dinte contra dinte, fleac contra fleac, orgoliu contra orgoliu, adevăr contra adevăr, minciună contra minciună, elefant contra țânțar sau țânțar contra elefant sau invers, va reumple bibliotecile arse cândva și va lăsa moștenire lumii definiția

complexă a haosului civilizației umane din debutul secolului al XXI-lea li al mileniului al III-lea, vizavi de zborurile hipersonice în Cosmos, de edificarea civilizației cognitive și de ridicarea prostiei umane la rangul de înțelepciune planetară.

Dar, în fine, probabil că, la nivelul demiurgiei noastre incognoscibile pentru unii și extrem de profitabile pentru alții, potențialul creator al ființei umane nu va ieși nici acum pe deplin nici din misterele sale, nici din imensitatea prostiei celor care mai cred că pot guverna, din raiul lor din vârful de băț, ci 7,5 milioane de inși care alcătuiesc, de bună voie și nesiliți de nimeni, întâmplător, dar permanent, gloata Terrei. Nu în raiul Terrei, ci, mai degrabă, în iadul ei. Raiul nu e pentru turme. Iluzia lui, da... Iar iluziile fac atât de bine gloatei...

3. În general, planurile și plănuirile omenirii sunt și rămân invizibile, pentru ochii, gândul și simțirile gloatei, nedetectabile pentru restul lumii, ascunse cu multă grijă de inteligențele neperverse, precum și de restul mulțimilor comune, de cele mai multe ori indiferente și, deci, nepericuloase. Relațiile dintre oameni sunt complexe, complicate, extrem de îmbârligate, niciodată sigure și mai tot timpul încrezătoare, chiar dacă ele sunt cele care fac oamenii oameni, gloata, comunitatea și societatea – cadrul, forma sau pădurea de generare a oamenilor. Armonia este relativă, flexibilă, volatilă și, ca are, mai tot timpul, cu o valoare discutabilă și greu identificabilă. Chiar și cele mai bine integrate comunități, entități și identități umane, cum sunt, spre exemplu, subunitățile și unitățile militare, nu provin dintr-un proces linear de evoluții controlate, nu sunt, deci, un rezultat al unei coagulări firești, naturale, ci un efect al unei integrări impuse de natura conflictuală, războinică și acaparatoare a societății umane și a ființei umane. Uneori, se spune că omul nu este așa, că ființa umană nu a fost construită așa de către Dumnezeu, ci a devenit așa, pentru că, în armonia Dumnezeiască a oamenilor, și-a vârât diavolul coada. Desigur, în termeni de presupuneri, de speculații sau de căutare, în carul cu fân, a cauzelor proceselor, fenomenelor și realităților, se poate spune aproape orice. Pentru că parametrii de alcătuire, forma și formulele extrem de dinamice, de complicate și de complexe ale societății omenești și chiar ale ființei umane sunt selectați dintr-o mulțime uriașă, practic infinită, extrem de fluidă și de nesigură de probabilități și posibilități. De aceea, omul trăiește, deopotrivă, într-o certitudine eminamente incertă și într-o incertitudine cât se poate de certă. Incertitudinea, se știe, creează totdeauna nesiguranță și neliniște și, de aici, tot vortexul în care viețuiește și supraviețuiește societatea omenească.

Oamenii știu și simt asta, dar le iau mai mereu drept încercări ale vieții, sau praguri pe care Domnul le ridică în fața omului, pentru a-l ajuta să-și înțeleagă nimicnicia și a-și accepte soarta, a se căli și a se pregăti pentru viața viitoare, cea de dincolo de viață. Rațiunea acestei vieți, privită prin

prisma chinurii omului de către om, pare irațională și chiar absurdă. Dar cine a inventat absurdul, paradoxul, alegoria, metafora, metonimia, goana după cai verzi și formule de tot felul, precum homo homini lupus, care fac parte din acel purgatoriu prin care se pritocește, spre eterna ei limpezire sau miruire, viața oamenilor, dacă nu omul însuși. De aceea, pentru a-și justifica izbânzile, păcatele și păcătuirile, aproape fiecare dintre noi își spune, în termenii liniștitori și justificativi ai unei maxime create tot de oameni, că, pentru fiecare dintre noi, nimic din ceea ce este omenesc nu ne este nici străin, nici imposibil.

Elitele – formale, informale, ereditare, conjuncturale, veșnice, dumnezeiești, diavolești, ascunse, la vedere, modeste, arogante, feroce, educate, analfabete, altruiste, egoiste, legitime, conspirative, ticăloase, perverse, politice, economice, sociale, științifice sau de care or mai fi, câte categorii de oameni, atâtea elite – fac totdeauna ce știu ele mai bine. Conduc, subjugă, profită, duc oamenii nu unde vor ei, ci unde vor ele, acționează adică la vedere, cu metode și proceduri de cele mai multe ori situate dincolo de ceea ce se vede, întrucât văzul lumii – deși se spune că este complex, infinit, necruțător, acut și obiectiv – nu poate acoperi toate frecvențele și toată imaginația unșilor acestei lumi cu totul și cu totul speciale a elitelor și paraelitelor reale, prefabricate sau imaginare.

Gloata este, așa cum a fost mereu, tot infanteristul pedestru, vita de jug, omul de șaibă și, iată, acum, și de computer, adică pionii și peonii acestei lumi, în care unii stăpânesc și ei, aceștia din urmă, de la talpă, sunt robiți și stăpâniți. Pentru că, ne spun mai-marii ei din toate timpurile, aceasta este ordinea firească lăsată sau creată de Dumnezeu, El însuși fiind, după interpretarea celor care conduc această lume (pentru că și lumea trebuie condusă, nu?!, altfel ar lua-o pe miriște) este tot așa, elita elitelor, deasupra a orice și a oricui, a tot-stăpânitor etc etc. Ei, cei care se insinuează în stăpânii lumii și au, sau, dacă nu au, confiscă și își asumă puterea privilegiată a puterii, cred cu tărie – altfel nu se poate – că Dumnezeu trebuie să fie ca ei, patronul lor, mai exact justificarea lor pentru ceea ce sunt și pentru ceea ce vor ei să fie mereu, din tată în fiu (tot trăim noi în epoca filiației paterne), din stăpânitor în stăpânitor, din uns în uns, din privilegiat în privilegiat, din avut în mai avut etc. etc. Dacă vreodată, cineva, cândva, undeva, ieri, azi sau mâine, a a cutezat, îndrăznește sau va îndrăzni să afirme, altfel decât prin cuvinte care nu se aud, că oamenii sunt egali, că fiecare om este unic și irepetabil pe Pământ și în Univers, acest asimetric fie nu va fi ascultat, fie va fi înțeles pe invers, fie va fi considerat anarhist, comunist, tulburător de ordine și, ca atare, va fi ostracizat pe vecie, întrucât a îndrăznit să formuleze o utopie care poate tulbura mințile oamenilor și rânduielile ierarhice veșnice. Dacă oamenii ar fi egali – Doamne ferește! – s-ar duce dracului șandramaua democrației în care *demos*-ul este gloata, care, oricum, nu contează, pentru

că nu turma conduce ciobanul, ci onor ciobanul conduce turma, desigur sprijinit de dulăii săi care nu-i ies din cuvânt, ci doar *Kratos*-ul, cu literă mare, care nu aparține decât supremității supremisime, adică celor unși să fie așa. Și pentru ca ordinea aceasta să nu fie niciodată tulburată, a apărut legea. Legea este traducerea dreptului natural (în natura umană, dreptul puterii dobândite sau cucerite, dreptul sabiei) în normă de comportament, adică în obligație pentru toată lumea obligată să fie obligată, sub amenințarea unor pedepse drastice. Altfel gloata ar lua-o razna și ar distruge tot, distrugându-se în aceeași măsură și pe sine, mai exact, în primul rând pe sine. Așa că, a o proteja, înseamnă a o scoate din această tentație pe care, oricum, n-o poate onora. Această conflictualitate endogenă a lumii în care trăim este sau pare a fi motorul dezvoltării, al progresului, adică al împingerii gloatei, elitelor și vorbăriei de orice fel spre un echilibru absolut, spre un echilibru ideal, care ar egaliza tensiunile interioare și ar genera entropia zero, cea care înseamnă, de fapt, echilibrul suprem, adică distrugerea tensiunilor interioare care generează mișcarea și dezvoltarea, adică moartea acestui sistem, dispariția lui, fie definitivă, fie prin transformarea în altceva, potrivit acelei legi a naturii potrivit căreia, în natura noastră pământească, nimic nu se pierde, nimic nu se câștigă, ci totul se transformă.

4. Dacă va citi cineva, vreodată, aceste rânduri ar fi posibil să se întrebe dacă autorul lor este extraterestru sau dus cu sorcova, pentru că noi, oamenii, suntem, e drept, uneori cinstiți, alteori, necinstiți, corecți, cumpătați, iubitori de nu se poate, dar și necinstiți, ticăloși, hoți, criminali etc. – desigur, nu toți, alandala, însă destui –, dar, pe ansamblu, viața e frumoasă, oricât ar fi ea de grea și de ticăloasă. Și, la urma urmei, oamenii sunt fericiți și în război, altfel nu l-ar face. Oricum, el există în ființa umană, dintotdeauna, mai ales de când omul a devenit conștient de sine și de condiția sa competitivă în spațiul supraviețuirii. Or, supraviețuire înseamnă să iși vii dintr-un război. Pentru că, în război, se învinge sau se pierde. Iar asta înseamnă supraviețuire sau moarte.

A urma urmei, lumea trăiește dintotdeauna într-un război fără limite, fără final și fără orizonturi, doar cu etape și bilanțuri ale victoriilor și ale înfrângerilor, într-un război endogen, numit în fel și chip, fără a se ieși prea mult, ci doar așa, nuanțat, din definiția pe care a dat-o acestui fenomen, Clausewitz, potrivit căreia războiul este continuarea politicii prin mijloace violente. Aceste mijloace violente pot fi nu numai sabia, pumnalul și armele de foc, ci și cuvintele, gândurile, sentimentele, imaginile, banii, mastodonții economici și chiar fenomenele naturii manipulate sau folosite de unii oameni ca arme contra altor oameni sau contra a ceea ce vor ei. Pentru că, înainte de toate, voința omului, chiar și a celui mai pacifist dintre oameni, este una de tip războinic. Toate acestea se văd și nu se văd, se cunosc și, poate, nu se

cunosc îndeajuns, pentru că nu s-a ajuns la nivelul cognitiv necesar, dar ele există în fiecare zi, în fiecare ceas și în fiecare dintre noi. Uneori le numim competiții - competiția este considerată ca suportul de neînlocuit al performanței, copiii sunt crescuți, de când sunt bebeluși și chiar din stadiu de făt în burtica mămicii, în acest spirit (se pare că toate mămicile se trag din amazoanele războinice, când vine vorba de fiii lor), în acest ambăt care îi va ghida toată viața și care le va marca, într-o formă sau alta, întreaga existență într-o societate predominant războinică.

Desigur, lumea asta este atât de sofisticată și atât de complexă, încât i se poate asocia orice. Dar văzul ei este destul de scurt, când se privește pe sine, și destul de acut și de critic, atunci când privește în altă parte. De aceea, se pare că armonia lumii, în măsura în care putem vorbi de așa ceva, când istoria consemnează atâtea războaie care au decimat-o mereu și o decimează zilnic, este una de tip conflictual, ca un fel de armistițiu între două etape ale unui război sau de oaze de pace relativă într-un război absolut.

5. Se justifică oare (sau nu) noțiunea și, la urma urmei, realitatea aceasta a lumii noastre, numită, de către mulți oameni, război continuu, război fără limite, război hibrid? Este această noțiune o exagerare, o extremizare a unui concept care sperie pe oricine – acela de război –, sau trăim cu adevărat, conștient sau nu, în arealul acestui adevăr de care ne temem, dar pe care îl acceptăm ca pe un dat, ca pe un *modus vivendi*? Nu cumva această realitate face parte din esența noastră, adică din firea noastră, din gena noastră, din binecuvântarea noastră sau din blestemul nostru? Iar noii o trăim și o ducem cu noi, oricum ar fi ea, întrucât n-avem încotro, ea fiind de fapt noi și, în același timp, noi fiind mereu, chiar și în cele mai fericite clipe ale vieții noastre, ea?

La toate aceste întrebări – și la foarte multe altele –, răspunsurile nu pot fi decât afirmative. N-avem totdeauna timp și răbdare să ne gândim la ele, dar nici ele n-au nevoie de noi, de gândirea sau de opinia noastră. Pentru că fac parte din ceea ce există ipso facto, frust, implicit și necondiționat. De unde rezultă că lumea în care trăim noi este – și va fi mereu, chiar și atunci când noi nu putem să mai fim – conflictuală, conflictualitatea fiind condiția sa esențială, modul său de a ființa.

Lumea știe asta, dar nu-i prea pasă. Uneori, nu vede această realitate, așa cum nu-și vede ochii, nasul sau gura, dacă nu se uită în oglindă, alteori, chiar dacă o vede și o înțelege, nu-i pasă. Pentru că n-are nicio putere asupra ei, asupra acestei realități, nu face parte din lucrurile sau cuvintele care se supun voinței ei. Și atunci o lasă în pace. O lasă în pace, dar se supune ei în mod necondiționat, o alimentează cu resurse și cu verbe, se contopește cu ea și, în cele din urmă, nu mai sesizează nici particularitățile, nici diferențele. Pentru că orizontul de mișcare, de acțiune și de dezvoltare al lumii este

constituit, ca și izvorul lor și al ei, din interese. Interesele dau dinamismul lumii, ele o împing înainte. Iar esența acestor interese, adică acel concept care o obiectivează se numește politică.

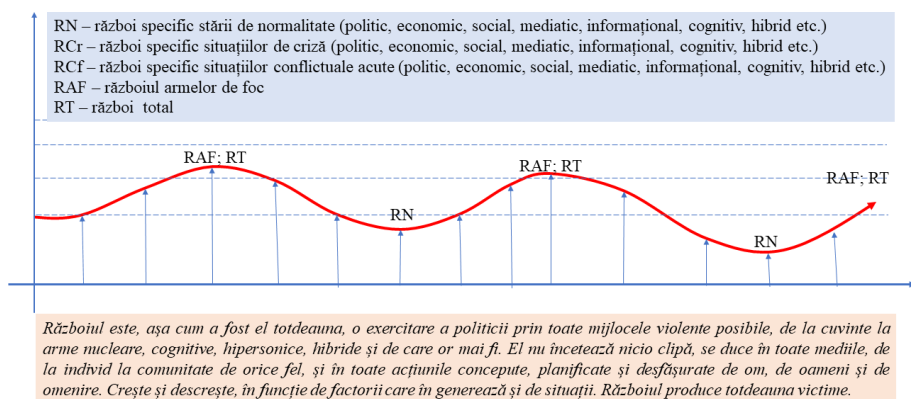
Așadar, războiul permanent al lumii contra lumii este, în primul rând, un *război politic*, un război al intereselor. Războiul politic se duce prin mijloace politice. El este cel care dă permanența războiului continuu al lumii, războiului ei fără limite, pentru că oamenii se vor război totdeauna în interese, chiar și atunci când vor bate palma și vor pecetlui pe vecie prietenii eterne, care se vor dovedi la fel de vremelnice, ca tot ce ține de om, de ființa umană și de societatea umană. Războiul politic este unul generalizat și particularizat. Se duce în toate țările, în toate comunitățile, pe toate meridianele și în toate timpurile, în parlamente, în Agora, acasă și pe stradă, în instituții publice și private, oriunde se află oameni și comunități sau identități și chiar în fiecare dintre noi.

Există, am putea spune, atâtea războaie câte interese. Diagrama conflictualității lumii, oricât ar fi ea de complexă și de greu de înțeles, este, în realitate, una foarte simplă. De la normalitate, la criză, conflict și război și înapoi la normalitate. Ca valurile mării. În același areal și în același sistem de referință.

Acest război politic are o mulțime de hibrizi care se individualizează și se particularizează, în funcție de natura, calitatea, volumul și intensitatea intereselor.

În schema de mai jos se reprezintă o posibilă curbă a războiului permanent al acestei lumi.

CURBA RĂZBOIULUI

Nu știm dacă el va înceta vreodată. Știm însă că va produce în continuare victime, așa cum a produs mereu. Probabil că nu-l vom putea opri, de vreme ce el face parte din ființa noastră și din gena noastră. Trăim în inima lui, suntem crescuți și educați în spiritul lui și, într-un fel, ne bucurăm de victoriile obținute în spațiul luptelor prin gânduri, prin tot felul de arme și prin cuvinte. Îl putem însă cunoaște și modela în favoarea lucrurilor și trăirilor frumoase de pe această planetă.

CERCUL NOSTRU VICIOS

OUR VICIOUS CIRCLE

Abstract

Omul este o ființă complicată. Parcă ar fi o sinteză a Universului, creată prin contopirea sinergică a altor sinteze, unele dintre ele, cunoscute, altele, nu. Se pare că omul este un produs al apei, dar și al pietrei, al focului și al aerului. Cum s-au strâns toate astea la un loc, e greu de spus. Dar și mai greu de spus și de înțeles este capacitatea omului de a percepe și cunoaște Universul, mediul său de viață și nemărginirea. Față de omul primitiv, omul de azi știe foarte multe. Unele sunt adevăruri incontestabile, demonstrate de știință, adică tot de cunoaștere, altele sunt supoziții, intuiții sau presupuneri, ipoteze sau realități bizare, care urmează să fie confirmate sau infirmate de noua cunoaștere. Așa cum este, spre exemplu, ciberspațiul. Aventura este fabuloasă, dar, azi, se pare că omul începe să se teamă de sine, adică de capacitățile și capabilitățile sale, care nu-l mai fascinează, ci îl înspăimântă, așa cum îl înspăimântă realitatea și abstractul din realitățile ininteligibile. Sau apariția, din senin, a unui virus care pune civilizația umană cu botul pe labe.

Cuvinte-cheie: omul; dreptul; libertatea; controlul; manipularea; finalul sclaviei;

Abstract

Man is a complicated being. It is as if it were a synthesis of the Universe, created by the synergistic fusion of other syntheses, some of them, known, others not. It seems that man is a product of water, but also of stone, fire and air. How it all came together is hard to say. But even more difficult to say and understand is man's ability to perceive and know the Universe, his living environment and infinity. Compared to primitive man, today's man knows a lot. Some are indisputable truths, demonstrated by science, ie also by knowledge, others are assumptions, intuitions or assumptions, hypotheses or bizarre realities, which are to be confirmed or refuted by the new knowledge. As is, for example, cyberspace. The adventure is fabulous, but

today, it seems that man begins to fear himself, that is, his abilities and capabilities, which no longer fascinate him, but frighten him, as reality and the abstract of unintelligible realities frighten him. Or the sudden appearance of a virus that puts human civilization on its toes.

Keywords: man; the right; freedom; control; manipulation; the end of slavery;

Introducere

E greu de crezut ce e de necrezut. Dar și ce e de crezut. Omul se crede o ființă super-superioară, în drept să fie așa și să se creadă așa. Pentru sofisticatul motiv că are cunoștință de sine, care nu este totuna cu conștiința de sine, că gândește, înțelege, face, drege, construiește, inventează și distruge. Și vede dincolo de ceea ce se vede. El știe – și se mândrește sau nu cu ce știe sau doar pentru că știe – sau crede că știe ce este cu el, care este menirea lui și ce sens are el în drumul lui spre nicăieri. El crede – și chiar o susține cu tărie, când e cazul – că fiecare individ din specia umană este unic și irepetabil pe planeta Pământ și în Univers, chiar dacă nu o poate dovedi, doar de aceea există dogma, axioma și conceptul de Dumnezeu. Oricum niciun om nu este identic cu alt om, nici fratele geamăn nu-i identic cu fratele lui geamăn, ci doar asemănător (sau nu), de unde ar rezulta, la un prim pas al gândirii care se gândește pe sine, că individul este unic, iar Unicul este Supremul gândului, faptului, vieții, existenței și derivatelor acestora. Aproape toate conceptele liberale își au rădăcina într-o aserțiune, mai mult sau mai puțin pompoasă, de acest fel, iar filosofii și ceilalți, nefilosofii, au spus și au scris atât de mult despre asta, încât, dacă s-ar pune cap la cap sau filă lângă filă toate hârtiile scrierilor lor, totdeauna nelineare, complicate, de multe ori complexate, dar și foarte înstufate și complexe, s-ar reîmpăduri, probabil, toate deșerturile și deșertificările acestei lumi pusă de atâtea ori, cu securea în coastă și cu botul pe labe, să-și taie creanga de sub picioare. Dar, din păcate, nici hârtia nu se mai întoarce la izvoarele ei.

Izvoarele izvorării și reizvorării omului sunt și ele misterioase și tăcute. Ceea ce știm vine din ceea ce am aflat, din ceea ce am văzut, din ce-am înțeles și din ce-am priceput din ce s-a spus, s-a scris sau s-a impus totdeauna de către alții, considerați mai știutori ca noi. Și dacă ei au spus, au scris, au demonstrat, au comentat sau au consemnat așa – așa și nu altfel –, așa am crezut și noi. N-am avut timpul necesar și nici argumente credibile să ne îndoim. Chiar dacă, într-o formă sau alta, am cârcotit, sau chiar ne-am îndoit. Așa, de-ai dracu, pentru că nu ne plac adevărurile de-a gata, adevărurile eterne. Pentru cei mai mulți dintre noi, viața este mult prea

scurtă, prea teroristă și prea păcătoasă – sau doar prea frumoasă –, pentru a ne pierde timpul cu așa-ceva. Așadar, nici eu nu-mi mai pierd timpul cu bătut apa în piuă și trec la prezentul chestiunii.

Dacă e vorba de libertate, trebuie spus că noi nu ne naștem niciodată liberi, neoropsiți și îmbrățișați de lumina soarelui și de grija lui Dumnezeu. Chiar dacă sfânta Cartă a drepturilor omului spune cu totul altceva, situându-l pe individul biped în tagma libertății absolute, a libertății naturale, divine sau de care o mai fi, alta decât aia socială, neîngrădită de nimeni și de nimic, pentru că, zice-se, așa se naște omul: liber. Societatea, chipurile, n-are nicio treabă cu nașterea individului, nu comandă această naștere, nu o condiționează, ci doar o constată și ea act de apariția a încă unui biped posibil inteligent care-și va trăi, toată viața, libertatea lui absolută pe drumurile mai mult sau mai puțin bătătorită ale vieții spre moarte. Asta-i libertatea noastră necondiționată, dar strânsă zdravăn în chingile Terrei, ale familiei, ale comunității și ale meandrelor politichiei, dreptului, realității economice și sociale etc. etc. Ieșim, cum bine se știe, la soroc sau în vecinătatea acestuia, din închisoarea creatoare și născătoare de bipezi liberi și posibil inteligenți din burticica mămicii, slobozim un plânset de recunoștință pentru eliberare, sau de groază pentru ieșirea intempestivă sau programată, nu contează, din închisoarea caldușă, hrănitoare și protectoare a burticii mămicii, pentru a intra într-o închisoare mult mai mare, infinită chiar, necreatoare, ne-născătoare și, mai ales, neprotectoare, a universului extra-uterin, a universului lumii.

Se știe, cel puțin așa spun doctorii, că placenta se comportă în organismul femeii, exact ca o celulă canceroasă. Ermetică și protectoare a propriului conținut. Pentru că sistemul imunitar al organismului mamei percepe fătul nu ca pe o creatură dumnezeiască, sau ca pe o reificare divină a ființei umane în interioritatea ființei umane, ci ca pe un corp străin. Pe care, dacă n-ar fi zidul eroic al placentei, l-ar distruge imediat. E drept că unele mame fac ele însele asta, dar astea sunt enormități și nu legități ale ființării ființei umane. Desigur, placenta nu se multiplică, așa cum face celula canceroasă, ci doar protejează interiorul ei. După ce își îndeplinește misiunea și scoate fătul la lumină, adică îl ejectează în groapa cu lei a societății oamenilor liberi, se lasă, în sfârșit, expulzată de sistemul imunitar al mămicii.

Așadar, fătul uman este aruncat în lume în acest fel. Mămica, familia și cei din jur îl primesc cu bucurie, dar lumea, ca atare, nu. Lumea, dacă n-ar fi o mămică iubitoare și protectoare (sau măcar un substitut al acesteia, dacă mămica moare sau o ia razna), l-ar distruge în câteva ore. Desigur, au apărut incubatoarele, instituția mămicilor închiriate etc. etc. Dar și acestea tot mămici se cheamă. Comunitatea și, respectiv, la nivel mai mare, societatea n-au capacitatea și abilitatea să apere un copil nou-născut de sistemul

imunitar al lumii. De aceea, toate formulele de creștere și protecție a copilului care s-au creat în mii de ani, preiau, într-un fel, funcțiile placentei din uterul mămicii. Dar, aici, provocările, pericolele și amenințările sunt mult mai mari, mai periculoase și mai subtile. Totuși, de câteva ori, am auzit, la nașterea unui copil, primele cuvintele ale unor mămici după ejectarea pruncului în spațiullumii: „Bine ai venit, fiule, în jungla noastră! Să te apere Dumnezeu de fiarele ei!” Dumnezeu, cel care viețuiește în noi, în afară de îngerii lui, are multe instituții pământene ridicate în apărarea acestui fiu al omului. Unele sunt la vedere, altele nu. E greu să le deosebești pe unele de altele, să le înțelegi, să le folosești, să beneficiezi de efectul lor sinergic, cumulativ și să mergi mai departe... Dar o faci, chiar dacă trebuie să escaladezi Everestul și să te bați cu morile de vânt ale viețuirii și supraviețuirii pe planeta Pământ... În universul libertății absolute pe care ți-l oferă, generos, Charta drepturilor omului...

Școala este mămica socială, mai exact, socio-umană a copilului, până când acesta poate merge pe picioarele lui intelectuale și sociale în jungla societății. Ea îl protejează, învățându-l, dar îl și constrânge, obligându-l. E drept, opțiunile, în viață, sunt libere, drumurile, nu. Drumurile sunt adevărate piste cu obstacole, care scot untul din tine ca să te faci om, profesionist, cetățean. Desigur, copilul catapultat în jungla socială nu e chiar singur pe lume, chiar dacă el este unic și irepetabil pe planeta Pământ și în Univers. Este însă singur în interioritatea sa, în opțiunile sale, în viața sa. Deși are și va avea o familie, va face parte dintr-o comunitate socială, dintr-o comunitate profesională și din zeci sau sute de alte comunități, absolute în perpetuarea lor și în dinamica existenței lor, dar niciodată suficiente în complexitatea și funcționalitatea lor și în înlăturarea obstacolelor și capcanelor drumului acestui pui de om în și prin lumea oamenilor, prin lumea lui...

Instituțiile învățăturii și cele ale furcilor caudine care modelează acest pui de om vor ființa și se vor desființa, vor concura, se vor lupta între ele, ca toate celelalte comunități, începând cu familiile și continuând cu comunitățile locale, cu partidele politice, cu țările, ong-urile, alianțele, coalitiile etc. Și chiar dacă par a fi extrem de importante în acest modus vivendi al omenirii, niciodată nu vor fi suficiente pentru târâmurile atât de subtile și de zgrunțuroase ale securității vieții, libertății și prosperității oamenilor, familiilor, comunităților, statelor, devenirilor. Pentru că, aici, în jungla lumii, se află și un strop de rai și un ocean de iad, și un micron de speranță...

Din păcate, dinamica vieții pe planeta Pământ se bazează pe dinamica ubicuității conflictualității ei. Încă din primele zile de viață, omul este obligat să se supună legilor acestei conflictualități. Viața este, în acest sistem de referință – lumea oamenilor –, o procesualitate competitivă, o luptă continuă.

Pentru viață, pentru devenire, pentru putere, pentru resurse, pentru un loc mai bun sub soare, practic, pentru tot ce există. Dar existența nu-i un simplu dat. Este, pentru oameni, o realitate bazată pe lupta pentru a face parte din ea, pentru a rămâne în ea, pentru a fi, cât mai mult și cât mai consistent posibil, și a ta. Din această perspectivă, viața omului pare a fi ceea ce ai, vizavi de ceea ce n-ai, o trudă continuă pentru a avea, pentru a păstra, pentru a putea, pentru a dura...

De aceea, viața nu este un drept al omului, ci este chiar omul însuși. Uneori, omul privește viața sa ca pe un drept, ca pe un dat sau ca pe o posesie. Or, niciuna dintre aceste aserțiuni nu este nici complet adevărată, nici complet falsă. De aceea, dreptul la viață, în afară de semantica sa pleonastică, are și alte conotații care induc proiecții subiective, fără temeiuri, în legătură cu acest subiect, care, de-a lungul istoriei, a făcut foarte mult rău omului și societății omenеști. Și, deși azi, foarte multe lucruri s-au schimbat, esența rămâne aceeași. Procesualitatea omului se numește viețuire sau trăire, iar regulile create de oameni, cele care pun dreptul natural în termeni de obligativitate pentru comunitatea umană, pentru omul individual și/sau pentru societatea umană, poartă, și vor purta mereu, amprenta subiectivă, voluntaristă a oamenilor. Niciun om nu se naște însă când vrea el și cum vrea el, pentru că generarea vieții lui nu depinde de el. Nu depinde nici de părinții lui, ci doar de o relație biologică naturală dintre un bărbat și o femeie. Dar mama fătului și tatăl fătului n-au niciun drept asupra vieții fiului lor, ci doar datoria, cea pe care o are orice identitate biologică de pe Terra, de a-i purta de grijă până ce el singur devine responsabil de propria-i grijă. Dar de îndată ce își ia zborul din cuibul mamei, fătul nu primește de la nimeni și dreptul asupra vieții sale, ci doar dreptul de a trăi.

De fapt, singurul drept pe care oamenii îl au asupra vieții este doar acela de a o trăi. Omul nu este Dumnezeuul propriei vieți, ci doar purtătorul ei intrinsec. Ei, oamenii, pot face ce vor în viața lor, dar nu pot face ce vor cu viața lor.

Interioritatea și exterioritatea viețuirii și conviețuirii

Marxiștii ziceau că esența umană constă în ansamblul relațiilor sociale, în sensul că omul este un produs al acestora, este fiul acestora, este, adică o ființă socială. Anticii ziceau că omul este măsura tuturor lucrurilor, a celor care există, pentru că există și a celor care nu există pentru că nu există. Noi zicem că fiecare om este unic și irepetabil pe planeta Pământ și în Univers, chiar dacă se aseamănă cu ceilalți oameni și are trăsături comune cu toți cei care viețuiesc pe această planetă. Un om n-are dreptul să ucidă un alt om, dar, în anumite condiții, are dreptul să ucidă un animal, să taie un copac,

să rupă o floare. Iar în condiții speciale, prevăzute tot de legea oamenilor, adică de legea generată de oameni, are dreptul să ucidă și alt om, să distrugă infrastructuri, să se apere atunci când este atacat de alt om, de un urs sau de un șobolan etc. etc. Dar nici atunci cum vrea el, ci cum îi zice legea să vrea. Adică să riposteze în mod proporționat, iar dacă poate să-l omoare pe celălalt să n-o facă, pentru că îl mănâncă pușcăria, ci, mai degrabă, se lase omorât, că Justiția are grijă să-l pedepsească aspru pe criminal și, în felul acesta să facă dreptate. Concept valabil și la nivel micro și la nivel macro. Desigur, în numele libertății. Omul, care este stăpân al tuturor lucrurilor, are un sistem de drepturi și proceduri sofisticate, de a face cam ce vrea el (desigur, dacă poate și, de regulă, dacă poate, este și în drept să vrea), în forme și formule legitimate de o normă de drept elaborată și impusă tot de el. Atât de ferm, de puternic și de stăpânul lumii este acest drept, încât n-a putut niciodată, în lunga lui viață, să prevină vreun război mondial, local sau de care o mai fi, să-l scoată în afara legii, chiar dacă, formal, o face art. 51 din Carta ONU. De ce? Probabil, pentru simplul motiv că războiul face parte intrinsecă din viața oamenilor și va exista atâta vreme cât există oameni pe planeta Pământ și în Univers.

Există o mulțime de legi care definesc și impun pacea, echilibrul, conviețuirea pașnică, respectul omenirii și protecția ființei umane, a animalelor, a biosferei și litosferei etc. etc. Dar toate aceste reglementări și para reglementări n-au reușit niciodată să prevină și, cu atât mai puțin, să zădărnicească războiul oamenilor contra oamenilor, în niciuna din epocile istorice cunoscute. Oamenii s-au războit mereu între ei. Prin toate mijloacele posibile, începând cu cele economice și continuând cu cele politice, diplomatice, informaționale și militare. Aici nu este vorba doar de concurență, de competițiile firești incluse în fișa postului omului, societății, identității economice, sociale, informaționale, militare etc. Este vorba de bătăliile marilor puteri, ale țărilor și identităților de tot felul, pentru putere, dominanță politică, economică și strategică, pentru piețe și, mai ales, pentru resurse. Dar și de bătălii-răspuns, bătălii de apărare împotriva agresiunilor și agresorilor de orice fel. Aceste bătălii ofensive, defensive, întrunite sau de care or mai fi, există, ca germenii și ca proiecte, nu numai în creierii marilor puteri expansive și acaparatoare, cu viziuni și obiective geopolitice, geoeconomice, geofinanciare geocognitive și de oricare alt fel, pe termen lung, ci și în cele ale rețelelor mafiote, ale criminalității organizate, ale terorismului și lăcomiei fără limite.

Nici măcar unul din tratatele importante semnate de majoritatea țărilor în urma unor conflicte și războaie sângeroase nu a fost respectat cu rigoare. Omenirea se gândește și se răzgândește mereu, toată lumea știe exact ce trebuie făcut, dar aproape orice facere rămâne doar o făcătură, care n-are nicio putere asupra acestui balaur al războiului endogen al omenirii, denumit

în fel și chip, dar niciodată îngrădit și scos din arenă. Pentru că el trăiește în fiecare dintre noi, înveninând, otrăvind și conflictualizând totul. Inclusiv ființarea fiecăruia în arhitectura sa cea mai intimă, cea mai delicată și cea mai necesară. Construirea unui sine echilibrat și autentic este un proces îndelungat, un efort permanent, intrinsec și tenace, care nu părăsește omul niciodată. Pentru că desăvârșirea nu are nici limite, nici stație finală. Dar, din păcate sau, poate, din fericire, esența conflictuală a omului nu se schimbă.

Timpul a trecut și va trece mereu, dar nici unul din seriile de esențe tari nu s-a încheiat, nu s-a schimbat și, cel puțin deocamdată, nu pare dispus vreunul a se schimba. Oamenii se iubesc atât de mult între ei, încât, dacă, n-ar exista frica, iubirea, interesul și constrângerea, probabil ar ajunge să se sfășie unii pe alții, până la dispariția ființei umane sau, măcar, până la schimbarea paradigmelor în care se cuibăresc esențele încărcate de istorie, de polițe de plătit, de eroisme grandioase sau inutile, criminale sau salvatoare, mărunte, gratuite, de ambiguități și de orizonturi contaminate.

În ființarea omului – înțeleasă ca resetare continuă a interiorității, în termeni de structurare și restructurare dinamică, de rezistență, putere, imunitate și securitate –, alteritățile, ca și interioritățile, sunt înțesate mai ales de insecuritate, de incertitudini și de cai troieni, pentru că nu a apărut încă o armă sau un sistem de arme, de mijloace sau de proceduri prin care să se depisteze gândul și intențiile celuilalt, perceput mai mereu, într-un registru foarte larg, ca prieten, ca indiferent, ca profitor, ca fraier sau, în cel mai fericit caz, ca dușman. Oamenii se vor suspecta și se vor spiona mereu unii pe alții, se vor alia, se vor împrieteni, se vor dușmăni, vor face împreună tâmpenii sau lucruri minunate, vor asculta sau nu de lideri, își vor chibzui pașii sau vor merge orbește spre nicăieri, așa cum mergem noi azi, în turme omogene sau pestrițe, conduși de niște ciobani inteligenți sau tâmpiți etc. etc. Însă, în momentele de răscruce, lumea pare a fi, mai de grabă, ca o mare în furtună, în care valurile urmează direcția vânturilor și se ciocnesc între ele, scufundând mai toate corăbiile care nu reușesc să fie cu prova-n val...

După Primul Război Mondial, a urmat Al Doilea, cu cortina lui de fier, la final, după Al Doilea a urmat unul Rece ca gheața, după cel Rece, a urmat unul fără limite, unul hibrid, aparent haotic, în care, totuși, marii beligeranți, neidentificați încă de nimeni, dar știuți de toată lumea, s-au reînstatat într-un fel de așteptare strategică extrem de activă, de masivă și de perversă. SUA, Rusia, China, din eșalonul întâi strategic, își reînnoiesc arsenalele, precum se înnoiesc bancnotele în bancomate, iar primele zece armate ale lumii sunt tot acelea care au fost mereu... Cohortele de postaci înveninează rețelele și social-media, oamenii care lucrează în corporații – pentru că, azi, detașamentele înaintate ale ofensivei economice strategice sunt corporațiile – fac ce zic acestea sau ce cred ei că ar vrea să zică ele, dreptul cârcotaș, în pofida dreptului senil, atacă, contra-constituțional,

suveranitatea, frontierele și statul, politicienii analfabeți pun botul, cei corupți își exercită rolul iar haosul perfect organizat face restul.

În aceste condiții, omul adus în sapă de lemn cu smart și laptop, ființează anapoda, fără să-și dea seama ce a mai rămas sau ce va mai rămâne din el, dar mulțumit că poate să butoneze un laptop, un smart, un desktop, să conducă o mașină second hand, de marcă faină, să pună niște alimente mutante pe masa copiilor, să facă sluj într-un market.

Societatea de consum – mai precis, civilizația de consum – este în piscul ei, totul e impregnat până la saturație, la scârbă și la terorism cu ștaif blazat, de reclamă, iar grotescul și grobianul fac restul. Educația devine non-educație, analfabetismul atinge cote uriașe, se produce masiv o de-sentimentalizare a sentimentelor omului în favoarea unui hedonism de cavernă cu zorzoane și sclipici etc. etc. Tot omul devine, ab initio, un consumator captiv, drogat tehnologic și informațional, încarcerat de rețea, din care nu mai poate ieși în niciun fel, pentru că dorința libertății este, azi, un amestec între condiționarea libertății, cea existentă de milenii, și rețeaua captivantă, ea însăși captivă, care devine interfață între voință și sensibilitate, pe coordonatele unei realități cibernetizate.

Apocalipsă, hiperism sau cibernetizare organică, endogenă?

Inamicul numărul unu al întregii omeniri, fie ea în palate sau în colibe, generat de pacostea lumii la acest început de mileniu, are un nume un pic cam omnitransparent la semnificație, Covid-19, dar asociat, cumva, vidului uluitor din noaptea minților noastre de acum: co-vid. Unii, mai în glumă, mai în serios, merg mai departe cu semantica și transparența la semnificație a acestui cuvânt și asociază noua făcătură de bombă biologică, parcă dinadins reprezentată grafic printr-o figură ce seamănă cu o mină marină care acționează pe uscat, cu certificatul de vaccinare și ID-ul fiecărui individ de pe planeta noastră, în general, rotundă, apoasă, parțial sănătoasă la cap, dar încă profund bolovănoasă. COV (Certificate of Vaccination), chiar dacă topica englezească o fi mai degrabă cam inversă și fără prepoziție, și ID, care ar fi, sau ar putea fi, în viziunea acestor demiurgi de făcături, identitatea noastră în spațiul cibernetic. Și eu am un ID pentru iPhone-ul meu și pentru Mac-ul meu, căruia i se asociază o parolă. De ce toată făcătura asta? În primul și în primul rând, pentru bani. Patronii banilor de pe planeta Pământ, deși pot tipări câte bancnote vor ei, pentru că nimeni nu-i va obliga să le acoperă în aur, în produse sau în ce vor ei, putând astfel îndatora întreaga populație a planetei pentru toate miliardele de ani care vor mai urma până la implozia, explozia sau trecerea Terreii noastre (va re fa vi, probabil, devenită între timp schiloadă și uscată ca un bătrân de 150 de ani) în neființă sau,

transferată, printr-o gaură neagră, în antimaterie, nu se vor sătura niciodată. În al doilea rând, pentru putere discreționară și eternă.

Arhitectura civilizațională actuală a lumii, oricât de democratică și de prosperă s-ar numi ea, nu va permite niciodată ca poporul să dețină puterea, deși demos și kratos, cele două cuvinte grecești, traduse azi prin termenul idealistului ideal „democrație”, cam asta înseamnă. Este cea mai mare făcătură a omenirii, ca să nu-i spunem cea mai mare minciună, păcăleală sau iluzie, că n-ar fi prea onorabil la adresa noastră, a oamenilor. Mecanismul democrației, așa cum funcționează el de când există de drept și de fapt pe planeta Pământ, dă gloatei iluzia că votul ei (un drept obținut prin jertfa miliardelor de muritori care au pierit pe altarul bătăliilor nesfârșite pentru libertate și democrație) ar conta. Lumea încă mai crede că stăpânii ei (eterni, numiți sau ajunși) sunt slujbașii ei, cocoțați acolo prin votul ei și prin voința ei. Și chiar de-ar fi așa, cel care ajunge la putere se îmbată rapid de damful puterii și face tot ce e posibil să rămână acolo veșnic, chiar și după moarte. Excepțiile, aici, nu contează. Pentru că, azi ca și ieri, după ce ai luat sau ai primit puterea, dacă nu te folosești de ea și în folos propriu, înseamnă că ești fraier.

Adevărata putere a planetei nu este însă cea a democrației, oricât ar fi ea de șlefuită, de legală, de legitimă și de îmbrăcată în zorzoane, ci a celor înscăunați sau auto-încăunați în piscurile omenirii și ale civilizației hominienilor (civilizație care este tot o junglă, dar una ceva mai stilizată și mai fardată pe ici pe colo). Dar tot junglă. Numeroasele războaie-limită, precum și războiul continuu și nelimitat al hominienilor contra hominienilor, reprezintă dovada cea mai concludentă, cea mai îndelungată și cea mai sângeroasă a unui modus vivendi, deopotrivă, conflictual, sângeros, terorist și, pe ici pe colo, în puținele acalmii din marele vortex, armonioase și făcătoare de frumos. Însă niciodată, pe planeta Pământ, în lumea oamenilor, se pare că nu va înceta acest război endogen al omenirii pentru dominanță, putere discreționară, piețe și resurse. Însăși esența ființei și ființării umane pe planetă este competiția, adică lupta continuă (și pregătirea continuă pentru această luptă). Și, ca efect, performanța, fala. Toată viața, omul se luptă cu alt om, cu legea, prin lege, cu nelegiuirea, cu statul, cu comunitatea ostilă, cu intemperii, cu apa, cu piatra, cu focul, cu gândurile nepotrivite sau ostile, cu viața, cu morile de vânt care nu mai există demult (dar tot există, sub alte forme și formule) și chiar cu sine, pentru a fi în măsură să ducă o astfel de luptă – denumită eufemistic sau, poate realist, lupta vieții –, pentru bani, pentru un loc cât mai cald sub soare, pentru a fi mai cu moț și, la urma urmei, pentru nimic, pentru că finalul acestei lupte pe viață și pe moarte și al acestui război care va dura cât va dura omenirea, întrucât, după aceea, nu va mai avea obiectul muncii, înseamnă efectiv nimic.

Dar, din interioritatea propriei noastre vieți, e greu să vedem și să înțelegem asta. N-ai cum să-ți vezi ochii dacă n-ai în față o oglindă, iar dacă nu cunoști legile oglinzii și dacă experiență și suficient creier să înțelegi și să știi despre ce-i vorba, te poți speria cumplit de ceea ce vezi acolo. Și astăzi, în debutul erei cibernetice – era să zic Evei cibernetice, Doamne ferește! –, sunt viețuitoare și chiar oameni care nu-și recunosc chipul când se privesc în oglindă. Ba, mai mult, clasa politică românească, făcătura asta de adunătură jungliferă, în general, și guvernării desenați de ea, în mod particular, nu numai că nu se recunosc, dacă și numai dacă se privesc în oglindă, dar se și văd acolo ca Dumnezeu ai națiunii, cu coarne de aur și behăit de dinozaur.

Așa se întâmplă, probabil, și la scară planetară. De mai multă vreme, adică de prin secolele trecute, atunci când s-a constatat că planeta noastră rotundă poate fi și cap-pătrată când este vorba de oameni, s-ar fi constituit, cum spunea românul americanizat Anghel Rugină, un profesor universitar de renume, într-un interviu, pe la începutul anilor 2000, la rubrica „Marius Tucă Show” de la Antena 1, un grup conducător al planetei format din 250-300 de oameni superinteligenti, superbogați și hiper-dați dracului, care controlează, în sensul bun al cuvântului, tot ce mișcă sau nu mișcă în lumea oamenilor, de la numirea președintelui USA, spre exemplu (numirea, nu alegerea; alegerea este doar fațeta... democratică a procesualității univoce), până la războaiele recente de prin Orientul Mijlociu, nedevenit niciodată democratic și, mai ales, prosper, pentru ca gloata planetei să n-o ia razna și să se trezească cu oiștea în gard. În fine, cum pot face ei asta, e greu de înțeles, de vreme ce, cu ani în urmă, un președinte francez spunea că e extrem de dificil să mulțumești, să înțelegi, să conduci sau să controlezi, în fine, nu-mi amintesc exact care era termenul cel mai potrivit folosit de liderul țării cocoșului galic, un popor care mănâncă 500 de feluri de brânză. Dar asta-i o altă problemă. O altă problemă, pe care n-o vom soluționa noi în textul care urmează, ci doar vom pune și mai multe paie pe foc.

Epoca cibernetică, în care tocmai am intrat, va îmbârliga multora dintre noi creierii pe moațe, va strica multe rânduieli și va face din interdependențe și din rețea un nou *modus vivendi*, precum și un nou *modus cognoscendi*. E drept, am început deja să ne familiarizăm cu toții cu rețeaua și cu lucrul în rețea și, fără să ne dăm seama, am devenit dependenți de aceasta. Mai exact, captivi în ea și de ea. Și suntem abia la început, chiar dacă socializarea funcționează de când a apărut omul și comunitatea oamenilor pe pământ. Majoritatea populației de pe planetă dispune de un telefon mobil, cu care poate comunica, în timp real, cu cine dorește de pe această planetă. Mai mult, ordinatorul și rețeaua ne dau posibilitatea să lucrăm de acasă, să comunicăm cu toată lumea în timp real, să ne documentăm, să rezolvăm cvasitotalitatea problemelor care țin de viața noastră. Desigur, rețeaua emană și impune un puternic efect benefic de rețea,

pe care nu ne propunem să-l detaliem aici, dar și o mulțime de alte efecte directe, sau colaterale, care ne vor marca semnificativ modul de a trăi, idealurile, visurile, liniștea și securitatea. Grosso modo, perspectiva pare una mai mult decât neliniștitoare. Se pare că, în viitor, fiecare dintre noi va deveni un roboțel mai mult sau mai puțin inteligent, dependent de rețea, de o infrastructură pe măsură, de niște noduri de rețea și de niște programe, algoritmi, aplicații de tot felul etc. Dar roboțelul biologic provine din omul-biologic, este omul biologic, atât prin echiparea insului gânditor și vorbitor cu mijloacele și dispozitivele necesare, cât și, să zicem, prin resetarea acestuia... Dar ce-ai putea să resetezi în bietul om?! Să-i adaugi o ureche electronică, un secvi (sistem electronic de conducere a vederii și inteligenței), o antenă... sau un mini-creier cu inteligență artificială?! Ar fi probabil, prea mult, prea costisitor și prea dificil să echipezi 7,9 miliarde de oameni, cât are planeta azi, cu așa ceva și, oarecum, prea... primitiv, în această fază... Probabil că un simplu cip sau un mic troian electronic ar fi de ajuns. Nu doar pentru a realiza controlul mulțimilor, ci și pentru a rezolva multe dintre problemele de viață, de sănătate și de conviețuire ale acestora. La nivelul unor sisteme cibernetice sau cibernetizate, acest lucru s-a realizat deja. De pildă, șoferul unui autoturism complet automatizat, nu poate să ia un viraj brusc, sau să calce linia continuă, când este activată conducerea automată, pentru că mașina nu răspunde la comenzile lui periculoase. Cei doi președinți ai statelor care dețin 99 la sută din arsenalul armelor nucleare ale planetei nu pot acționa butonul roșu dacă nu sunt îndeplinite toate condițiile pentru o astfel de decizie. Nici comandantul unei brigăzi din categoria celor cu comandă complet digitalizată nu poate ordona, să zicem, trecerea la ofensivă dacă nu se îndeplinesc toate condițiile necesare. Ordinul său nu este validat de sistemul automatizat și, ca atare, nu poate fi dus la îndeplinire.

Vreau să spun că înalta tehnologie, tehnologia informației și rețeaua limitează voința arbitrară și subiectivă a dictatorului, atâta vreme cât nu sunt îndeplinite toate condițiile necesare. Desigur, aceasta nu înseamnă că dispar inițiativa, acțiunea inteligentă și surprinzătoare, ci doar că decidentul are posibilitatea să-și controleze și să-și asiste electronic procesul decizional, astfel încât să evite la maximum eroarea și să poată controla nivelul de risc.

Acțiunea umană, oricare ar fi ea, se planifică și se efectuează, de cele mai multe ori, în condiții dificile, cu un grad de incertitudine diferit și, de aceea, este nevoie de o cunoaștere cât mai profundă a pericolelor, amenințărilor și vulnerabilităților la acestea și, pe această bază, a nivelului de risc decizional.

Din această perspectivă, se profilează o adevărată crevasă în interiorul condiției umane, între libertățile prevăzute în Declarația Universală asupra Drepturilor Omului și realitățile efective ale acestei condiții. Criza planetară generată de fenomenul Covid-19 – cea mai gravă criză care s-a declanșat

vreodată pe Terra, din cauza surprinderii strategice colosale și efectelor sale deosebit de complexe – a arătat că multe din legitățile și normativele ordinii mondiale actuale devin, în noile condiții, nu doar inoperante, ci și periculoase. Birocratiile greoaie și inutile în astfel de cazuri, măsurile arbitrare insuficient motivate sau luate în situații incerte de decidenți cu creierii în călcâie, precum guvernele României din timpul acestei pandemii și nu numai, și impactul lor negativ asupra societății de consum în care trăim, asupra economiei, sistemelor educaționale, comunităților și relațiilor interumane, arată, încă odată, lipsa de flexibilitate și de comprehensiune a sistemelor și procesualităților rigide, excesiv birocratice, în funcțiune, imposibilitatea unei reacții rapide și eficiente, gradul uriaș de neîncredere socială și marile vulnerabilități ale unei lumi divizate, panicate, egoiste, îmbibate de aroganțe, frustrări și de prejudecăți, neîncrezătoare în sistemele de conducere, cele mai multe dintre ele rupte complet de realitățile economice, sociale, culturale și, la urma urmei, civilizaționale, în care trăim. În plină pandemie, când aproape toți cetățenii României erau în botnițe și arestați la domiciliu, pentru a fi protejați de atacurile C-19, într-o zi și-o noapte, a fost adusă pe aeroportul din Cluj-Napoca o mulțime de oameni, îmbarcați în avioane și expediați urgent, ca în război, în nordul Germaniei, unde sparanghelul nu putea să aștepte. Dincolo de grotescul situației, a fost relevată, tranșant, brutal, samavolnic și umilitor, fațeta adevărată a realității de azi și condiția extrem de umiltoare a României readusă la condiția de turmă sclavagistă a puterilor din Vest. Desigur, existau (sau nu) contracte ale acestor români de-românizați din punct de vedere economic cu firmele acelea germane, oamenii aceia din Ardeal nu mai aparțineau, din economică, României, pentru că fuseseră alungați peste hotare de către conducerea de la București, în căutarea unui loc de muncă, ci firmelor din nordul Germaniei care le plăteau ziua de muncă pentru prestația lor în calitate de peoni pe moșia Vestului, și care nu trebuia să fie afectat în niciun fel de tăvălugul istoriei. Neamțul conducător de țară de la București s-a purtat curat nemțește. Pe bună dreptate. Peonii români care au răspuns urgent și necondiționat la apelul patronilor lor din landurile germane s-au purtat și ei, ca pe vremurile de dinaintea războiului nostru sfânt de reîntregire a țării, adică curat românește. Asta au vrut cei pe care i-au ales vremurile la putere, cu misiunea să conducă țara, exact ca înainte de 1916, asta au făcut. Ar trebui să li se dea câte o medalie. Aș spune câte o pâine, dar și pâinea, azi, în România, țara pâinii, vine tot de pe meleaguri străine. Evident, nu gratis, ci la preț de import...

Această paranteză cam lungă, prin care se sugerează o viziune cu ochii puțin mai deschiși, ieșiți din mahmureală, asupra distrugerii și autodistrugerii economiei românești, este doar o secvență din războiul teribil care se duce azi, pe continentul european și în întreaga lume, pentru refluidizarea

procesului de reconcentrare a capitalului, a puterii și influenței, în mâinile marilor puteri de odinioară, dar într-o altă viziune geopolitică și geostrategică, asistată de ordinator. Semn că ordinatorul ăsta poate face foarte multe, mult mai mult și mult mai multe decât știam, știm sau credem noi că ar putea face.

Făcăturile de la alegeri, rezultatele numărărilor primitive sau electronice ultrasofisticate a voturilor, spălarea cu cenușă a materiei cenușii din creierele care legitimează pompos noaptea minții actualelor generații de conducători-maimuțe de la cârma națiunilor în derivă, generând marea manipulare a turmelor care-și pierde busola, dar și contracararea viguroasă a celor care se freacă la ochii după somnul rațiunii sunt încă operaționale. Dacă privim dintr-un unghi realist istoria din cele trei decenii care au trecut de la cea mai mare făcătură a neamului românesc, ne dăm seama că am pierdut un război de care habar n-am avut și am câștigat cel mai mare și mai rapid regres din istoria noastră în domeniul culturii, demografiei, educației, economiei, securității și apărării, patriotismului, identității și respectului de sine.

Dar fenomenul acesta se întâmplă în toată lumea. El nu se datorează vitezei cu care epoca cibernetică și corolarul ei necesar – cognocivilizația – intră în arenă, ci, în mare parte, vortexului geopolitic generat de resurecția Asiei, îndeosebi a Chinei și a Indiei, de revenirea puternică a Rusiei în ecuația geostrategică și implicarea ei semnificativă în războiul din Siria, foarte important nu doar pentru crearea unui cap de pod rusesc în acest fief al Occidentului, ci și pentru antrenarea și rodarea forței de manevră rusești și verificare pe viu a unor componente ale unor noi sisteme de arme ale unei Rusii renăscută din punct de vedere geopolitic și geostrategic.

Organizația de cooperare de la Shanghai, cu exercițiile ei militare anuale, a devenit deja o forță bine organizată și antrenată, înarmarea Indiei, modernizarea fără precedent a forțelor armate ale Turciei, continuarea înarmării puterilor regionale din Orientul Mijlociu etc., experimentarea noilor arme hipersonice, spațiale și cibernetice sunt semnale ale noului vortex militar, care nu se lasă mai prejos de vortexul financiar care se continuă viguros, amintind tuturor cine este el și care puterea lui efectivă.

HAARP și babaul unor reale sau posibile sisteme de controlul minților

Prin 1993, americanii au inițiat un program de cercetare științifică, denumit **High Frequency Active Auroral Research Program** (program de cercetare a frecvențelor înalte aurorale active). Pentru aceasta, în Alaska, lângă localitatea Gakona, într-o bază militară, s-a realizat o infrastructură în formă de dreptunghi, compusă, inițial, din 48 de antene (fiecare antenă are o

înălțime de 24 de metri și un generator propriu care-i asigură funcționarea. În câțiva ani, numărul antenelor a ajuns la 180, urmând ca, în final, să fie de 360. Pentru acest program științific, guvernul american a alocat, anual, 30 de milioane de dolari. Acest dispozitiv este desfășurat de Institutul de Geofizică al Universității de la Fairbanks (Alaska), în folosul Departamentului Apărării al SUA, mai exact pentru US Navy și US Air Force, acum și în folosul US Spatiale Force (Forțele Spațiale ale USA), create de americani recent. Acest program dispune de unul dintre cele mai puternice computere din lume.

Scopul declarat al acestui program este studierea comportamentului ionosferei (acea parte din atmosferă, situată la o altitudine de 48-600 km și chiar până 1500 km), adică a ozonului, azotului și ionilor acestora, la bombardamentul cu radiații de înaltă frecvență (HF) și joasă frecvență (ELF). Este vorba de radiația solară și cosmică, în mod natural, și de radiația HF generată de acest extrem de puternic emițător de radiații HF, compus din 180 de antene, care poate trimite în ionosferă, la altitudinea de 100-350 km, un fascicul de un miliard de wați. În zona de impact, ionosfera se încălzește la vreo 4000 de grade, într-o așa-numită lentilă, care distruge efectiv tot ce intră în zona ei. Sofisticata aparatură din centrul de analiză asigură studierea amănunțită a comportamentului ionosferei. Desigur, HAARP nu emite fascicule de radiații HF în mod continuu, ci doar periodic, atunci când consideră că este necesar. Motivul este, probabil, acela că astfel de bombardamente pot crea găuri în ionosferă, iar prin acestea pot pătrunde radiații solare și cosmice nocive pentru Terra. De fapt, așa se și formează ionosfera. Radiația cosmică și radiația solară de înaltă frecvență, scăpate de centurile Van Allen (cele create de magnetosferă pentru devierea acestei radiații nocive) lovesc atomii de ozon și de azot din straturile superioare ale atmosferei, smulg un electron de pe orbita exterioară a acestora și îi încarcă pozitiv. Procesul este însoțit de degajarea unei cantități foarte mari de energie (căldură), ionosfera încălzindu-se, așa cum am subliniat deja, până la câteva mii de grade (în aceste momente se formează aurora boreală, vizibilă în zona nordică). Acesta este prețul pe care-l plătește atmosfera în bătaia ei cu radiația cosmică și cu radiația solară nocivă pentru protecția planetei noastre. Când radiația HF este lansată de pe pământ, ionosfera se comportă la fel, adică duce o bătălie cu această radiație, încălzindu-se, așa cum spuneam, până la 4000 de grade. Din zona „lentei”, se formează o radiație reflectată de joasă frecvență, cam de 80 Hz, frecvența ADN-ului omului, care are o foarte mare putere de pătrundere (de mai mulți kilometri) în scoarța terestră și în apa oceanelor. E lesne de înțeles câte posibile întrebări (în afară de cele care țin de cercetarea științifică a comportamentului efectiv al ionosferei) pot fi puse în operă, atât pentru scanarea scoarței terestre (și descoperirea a ceea ce poate fi acolo: zăcăminte, silozuri pentru rachete balistice etc. etc.) și a oceanelor

(descoperirea, spre exemplu, a submarinelor în imersiune, greu detectabile sau nedetectabile până la HAARP), cât și pentru influențarea comportamentului uman, producerea sau stimularea producerii unor fenomene meteo sau geofizice etc.

Programe de acest tip au dezvoltat și alte țări, precum Rusia, Canada, Norvegia etc. dar nu prea există multe date despre acestea și, oricum, n-au avut finanțarea și amploarea HAARP. Am scris despre acest program destul de mult, de-a lungul anilor. Ba chiar am și urmărit diferite date publicate de acesta. Desigur, au fost și sunt multe controverse, multe discuții, multe suspiciuni. Eu cred în partea bună a acestui program, în capacitatea lui de a dezvolta o cultură profundă a domeniului, mai ales acum, când intrăm nu triumfal, ci destul de șifonați de efectele propriei noastre conflictualități endogene, în epoca cibernetică, adică în era cogno-civilizației.

Nu cred că HAARP chiar este capabil să producă găuri în dispozitivul natural de apărare a Terrei împotriva radiației cosmice și solare afectând centurile Van Allen. Din datele publicate, rezultă că activitatea HAARP nu este și nu poate fi chiar atât de agresivă, dacă avem în vedere că prima centură Van Allen se formează la 1000 km, iar cea de a doua la 60.000 km (între ele se mai află încă una, descoperită de NASA), care se activează când centura exterioară cedează sub presiunea radiațiilor nocive, în cazul unor explozii solare, spre exemplu). Trei sute de kilometri, distanța până la care HAARP își trimite teribilul său flux de un miliard de Wați, se află în interioritatea primei centuri și n-are nicio influență asupra ei. Dar de aici nu rezultă că sistemul respectiv nu are și alte funcțiuni de tipul celor de care se vorbește mult în teoriile conspirațiilor. În fond, marea bătălie pentru putere și resurse nu se duce doar cu diplomatie li mănuiși de catifea, ci cu toate mijloacele posibile, de la cele vizibile, cum ar fi armele pe care toate statele le scot la paradă, la cele ascunse cu mii de lacăte de vâzul lumii, dar capabile, precum Covid-19, să ofere surprinderi strategice de proporții.

HAARP, azi, nu mai e pe lista dezbatărilor și scenariile înspăimântătoare – ca armă supremă, ca ultima armă, ca armă a undelor, capabilă să, să și să... –, dar de aici nu rezultă că programul respectiv și-ar fi încheiat misiunea și ar fi ieșit la pensie. Chiar dacă unii chiar au spus că, gata, s-a terminat cu HAARP. Oare?! Chiar acum când americanii au anunțat – și sunt primii din lume care o fac – că au creat efectiv o nouă categorie de forțe, Forțele Spațiale?! Forțe aero-spațiale au toate marile puteri, dar forțe spațiale (adică forțe care se pregătesc să ducă – și chiar duc – acțiuni de luptă în spațiul cosmic, deocamdată, oficial, au doar americanii. Ei bine, pentru astfel de forțe, HAARP este ca un fel de avangardă științifică și cosmo-strategică și chiar ca o teribilă armă. Armă de proximitate cosmică. Dincolo de zona asta, vin centurile și, dincolo de centuri și de sondele care le studiază, nu știu dacă și când, din punct de vedere al apărării și securității

cosmice se poate face cu adevărat ceva, în afară de observare, cercetare și explorare.

Dar HAARP și celelalte programe de înarmare – teribile în esență și fenomenologia lor – își urmează cursul lor spre noua eră și nu le pre pasă de ce zic cârcotașii, pacifiștii și temătorii. Această direcție pare să țină de o abordare cvasi-clasică a problemei fundamentale a filosofiei conflictualității lumii: înarmarea până la saturație și războiul devastator, poate ultimul, după care Dumnezeu cu ce s-o alege. Noile arme vizibile sunt pe panoplii, în fel de fel de topuri, robotizarea, hipersonicitatea și expansiunea în Cosmos și în ciberspațiu sunt teme de actualitate.

Covid-19 a luat însă fața acestui galop spre nicăieri și, dintr-odată, lumea, îmbotnițată și arestată la domiciliu – și ca persoană fizică și ca slujbaș la patron sau la desuetul stat –, s-a rebuimăcit. Și chiar de pare *laisser-faire* și domesticită de acest virus cu coroană de rege universal, nu-și regăsește busola. Se teme de Covid, dar nu se vaccinează împotriva lui, ascultă sfatul medicului, dar și pe cel al nemedicului sau al medicului care se opune trendului ce pare un produs al conspirației planetare pentru refinanțarea lumii capitalista ajunsă, din criză în criză, într-un colaps care nu are nici cauze logice, nici explicații acceptabile, în afară de aceea a recâștigării puterii de către cei care o au efectiv.

Cibernetizarea i-a trimis pe unii în copac, iar altora le-a șoptit că vine Apocalipsa. Apocalipsa 5G. Însuși acest rege încoronat – Coronavirus –, care intră în plămânii oamenilor și-i ucide în masă este asociat cu controversatul concept 5G. Se spune, prin tot felul de cercuri, că teribilul concept 5G este mai mult decât un diabolic concept. Este însuși Satana. Orașul Wuhan, de unde se spune că a plecat C-19, este, în întregime supus rețelei 5G. Se mai spune că este primul oraș din lume în care s-a instalat fără drept de apel această rețea, 5G, rețeaua Apocalipsei. O fi, desigur, și așa, pentru că, se știe, chinezii au atins performanțe uriașe în domeniul economiei, cunoașterii și tehnologiei. Dar parcă e prea de tot. La urma urmei, 5G nu este decât o rețea. O rețea de generația a cincea. Adică una mai cu moț decât celelalte patru. Mai cu moț, pentru că folosește frecvența foarte înalte, iar aceste frecvențe care, trimise în zona în care se formează ionosferă ar încălzi-o, cum am subliniat mai sus în cazul HAARP, la câteva mii de grade. Desigur, și aici sunt multe de spus. Așa cum aflăm din unele materiale publicate, rețeaua 5G va utiliza gama de frecvențe din gama LTE, deja existente, situate între 600 MHz și 6 GHz și, în benzile milimetrice, între 24 și 86 GHz. Acest spectru de frecvență înalte nu este aglomerat, ceea ce constituie un mare avantaj. Tehnologic, 5G folosește două spectre de

frecvență: FR1 (450-6000MHz) și FR2 (24.250-52'600MHz). Acestea sunt frecvența foarte mari care au îngrijorat o parte din lumea științifică.¹⁵⁵

Frecvențele foarte mari au bătaie mică și, de aceea, vor fi necesare mai multe antene. S-a discutat foarte mult de efectele nocive ale acestor frecvențe, iar radiația Gama, produsă de o explozie nucleară sau de un accident de la o centrală nucleară de tipul celei de la Cernobîl, a arătat cam ce înseamnă asta. Și, totuși, în zona puternic contaminată de la Cernobîl, unde, de ani, nu pătrunde picior de om, s-a constatat că vegetația s-a adaptat rapid la acest mediu radiant, au reapărut specii de arbori care dispăruseră încă din Evul Mediu și animale, spre exemplu tigru negru, care nu mai existau de multă vreme în zonă. Orașele Hiroshima și Nagasaki, lovite atomic la finele celui de al Doilea Război Mondial, nu dintr-o necesitate strategică, sau într-o situație-limită (Japonia fusese deja învinsă în ocean), ci demonstrativ și, într-un fel, ultimativ, pentru vremurile care aveau să vină. Adică pentru războiul care a urmat pe timp de pace – Războiul Rece – și, ca efect secundar, pentru declanșarea cursei înarmărilor, care a deschis epoca pe care tocmai am încheiat-o.

În perioada destul de recentă a exploziei telefoniei mobile, gura lumii, chiar și a lumii științifice, a avertizat într-un ritm de-a dreptul furibund, de înaltă frecvență, că frecvențele telefoniei mobile și wireless vor produce cancere etc. etc., ca și radiația de la Cernobîl. Sigur că or fi produs, dar, se pare că, o mare parte dintre aceste cancere au cauze mult mai extinse, cum ar fi, spre exemplu, stresul, proasta alimentație, mai ales după 1989, din scursurile și lada de gunoi de pe alte meleaguri, întrucât România, țara pâinii, importă inclusiv pâinea ei de toate zilele. Ați avertizat că, pentru a accesa rețeaua 5G, pe telefonul mobil va trebui instalată aplicație, o aplicație nevinovată, ca toate celelalte, dar, care, chipurile sau poate de-a adevăratelea, va conține și un sistem de culegere a datelor și informațiilor despre ce se întâmplă prin creierul meu, prin sistemul meu imunitar sau prin planurile pe care mi le fac eu împotriva monștrilor lumii în fine, habar n-am ce vor ei – ei-i aștia nenominalizați despre mine și eu nu le spun, nu știu, nu vreau să nu sunt în măsură să le spun –, pentru a avea un control total asupra mea, pentru a mă robotiza semnificativ sau pentru a-mi facilita trecerea în eternitate, atunci când consideră ei, în locul lui Dumnezeu, că ar fi cazul. E greu de presupus că tehnologia poate ști, azi, ce gândesc eu, dar chiar dacă și așa ceva e posibil, e posibil și gata. Înseamnă că sistemul ăsta care s-ar folosi de 5G pentru a ști totul despre mine – ceea ce pe mine, sincer, nu mă deranjează – ar afla și când eu am nevoie de ajutor, și când sunt cu moralul la pământ, și când mă atacă ursul pe munte, și când bla, bla bla... Dar

¹⁵⁵ <https://mindcraftstories.ro/tehnologie/apocalipsa-5g-noul-episod-din-seria-istorica-a-miturilor-legate-de-tehnologie/>

controlul mulțimilor se realizează și acum, prin mijloace mai sofisticate sau cât se poate de primitive. Alegerile prezidențiale din România, mitingurile mai mult sau mai puțin violente de piața Victoriei și e oriunde în lume, războaiele din 1989 și de după 1989, comportamentele guvernelor din România și nu numai din România etc. etc. dovedesc, chiar și fără 5G, ce și cum.

Dimpotrivă, eu cred că rețelele internet, cele de telefonie mobilă, cele de socializare, în afară de faptul că de-socializează profund omul (a se citi: alienează, înstrăinează, însingurează), creează un suport remarcabil pentru cibernetizarea societății, pentru generarea unui sistem de interdependențe care, încet, încet, va estompa și chiar va elimina tarele unei societăți de consum agresiv, ale unui sistem financiar care a devenit suprastatal, haotic, generator de crize, conflicte și războaie, de vortexuri geopolitice și, în final, va face posibilă re-umanizarea omenirii.

Orice rețea poate fi folosită în cel puțin două moduri:

1. Pentru amplificarea comenzii-controlului și consolidarea autorității de comandă;
2. Pentru creșterea gradului de integralitate a sistemului și procesului dinamic și complex pe care-l operaționalizează.

În primul caz, este vorba de sistemele ierarhice, cum sunt, spre exemplu, cele de tip militar. Rețeaua facilitează comanda-controlul, accelerează dinamismul sistemului, operaționalizează și optimizează relația de feed-back și previne erorile. Comandantul eșalonului respectiv este scos din turnul său dictatorial și așezat pe scaunul decidentului controlat de sistem. Decizia lui trebuie validată de cibernetica sistemului, este o decizie controlată de sistemul de securitate al sistemului, de sistemul imunitar al sistemului. Așa cum precizam și în rândurile de mai sus, principiul unității de comandă este nu numai respectat, ci și securizat, asistat de ordinator, pus în imposibilitatea de a greși ca urmare a subiectivismului exagerat, a voluntarismului necontrolat de rațiunea inteligentă, a limitei umane. Inițiativa, ingeniozitatea, acțiunea rapidă, intempestivă, ca și reacția rapidă, spontană, nu sunt eliminate sau îngreunate, ci doar asistat, optimizate. Cu alte cuvinte, comandantul unei unități militare, ca și ăia 250-300 de superoameni care conduc, se zice, omenirea pentru a nu lăsa turma s-o ia pe miriște sau să se prăbușească în haos, cum face turma românească azi, beneficiază de asistența cibernetică generată de sistem și operaționalizată cu ajutorul rețelei.

În cazul al doilea, rețeaua contribuie efectiv la creșterea gradului de integralitate a sistemului, atât prin facilitarea circulației rapide a informației, în timp real, cât și prin consolidarea sistemului pe coordonatele cogniției și formarea unei culturi a cogniției și informației și crearea unui patrimoniu în acest sens. Într-un astfel de sistem, tendințele dictatoriale nocive (astfel de

tendențe totdeauna sunt nocive) sunt diminuate și chiar eliminate, iar sistemul se poate apropia de acel grad optim de integralitate care-i asigură o bună funcționare. Dacă printr-un astfel de sistem înțelegem societatea oamenilor, avem dimensiunea imensității unei astfel de rețele și efectelor ei în spațiul viețuirii și conviețuirii.

Drumul spre o astfel de stare nu este linear, ci extrem de întortocheat și de greu – ființa umană fiind ea însăși cel mai complex sistem care a existat vreodată pe Terra –, dar un astfel de drum este în plină desfășurare.

Senzația pe care o putem încerca într-o astfel de epocă istorică – cibernetizarea societății umane – ar putea fi una îngrijorătoare, ca o plonjare în necunoscut, sau una de deja vu, de cerc vicios, de care am putea să ne îndoim sau chiar să ne înfricoșăm. Suntem deja 7,9 miliarde pe suprafața pământului, iar teoriile conspirative vehiculează, de multă vreme, fel de fel de fel de scenarii ale groazei. Toată lumea se gândește că, la urma urmei, va veni o vreme când nu vom mai avea loc pe pământ. Ce vom face atunci?! Răspunsul clasic al românului – Vom trăi și vom vedea... – nu este unul liniștitor pentru mințile neliniștite, iar imaginația și fantezia nu șomează.

Deocamdată, omul este singular în sistemul planetelor solare, iar ipoteza că o fi venit cândva pe Terra de pe Marte sau de prin alte părți, prin spongii sau prin apa care s-o fi lipit și ea de planeta noastră, întâmplător sau nu, rămâne o ipoteză care va trebui demonstrată.

Realitatea este că avem încă destul loc pe Terra, că mintea noastră și gândirea noastră sunt încă întregi la minte și n-avem de ce să ne facem prea multe griji. Oricum, se pare că niciodată n-am trăit altfel decât înconjurații de noi înșine și de modul nostru de a ne gândi și trăi viața.

Vom visa mereu la tot felul de lucruri, de catastrofe și de deveniri, dar ne vom întoarce mereu în noi înșine așa cum apa se întoarce la izvoare. Doar și noi suntem, se pare, fii ai apei. Cu zâmbet pe buze, lacrimi în ochi și furtuni în adânc.

RĂZBOIUL GEOPOLITIC FRATRICID DIN UCRAINA

THE FRATRICIDE GEOPOLITICAL WAR IN UKRAINE

Rezumat

Deși eram foarte sigur că Rusia va invada Ucraina, nu numai că nu-mi venea să cred că sunt foarte sigur, dar mă și îndoiam că, în onorabilul secol XXI, așa ceva ar putea sau ar trebui să mai poată să fie posibil să se întâmple, măcar la nivelul mentalului unui om sănătos la cap. Uitasem, se pare, Coreea, Vietnamul, Irakul, Libia, Cecenia, Afganistanul, războiul imploziv sau exploziv din Iugoslavia, război punctual, probabil, pentru Kosovo sau cine mai știe pentru ce alt scop, moft, obiectiv, interes geopolitic și geostrategic etc... Uitasem și primăvara Arabă, și războiul din Siria, încă în desfășurare, și multe, multe altele... Uitasem și de războiul hibrid transnistrean. Și, mai ales, uitasem, diferențele dintre ele. Diferențele, nu și esențele.

Cuvinte-cheie: invazie; război; geopolitică; tragedie; barbarie; catastrofă umană;

Summary

Although I was very sure that Russia would invade Ukraine, not only did I not believe that I was very sure, but I also doubted that, in the honorable 21st century, such a thing could or should be possible. it happens, at least in the mind of a sane man. I had forgotten, it seems, Korea, Vietnam, Iraq, Libya, Chechnya, Afghanistan, the explosive or explosive war in Yugoslavia, a punctual war, probably for Kosovo or who knows for what other purpose, fad, objective, geopolitical and geostrategic interest, etc. .. I had forgotten the Arab Spring, and the war in Syria, still in progress, and many, many more ... I had also forgotten the Transnistrian hybrid war. And most of all, I forgot about the differences between them. Differences, not essences.

Keywords: invasion; war; geopolitics; tragedy; savagery; human catastrophe;

Introducere

Credeam că rușii vor doar să-și zăngănească un pic tancurile ca să-și consolideze și... să-și legitimizeze întoarcerea Crimeii acasă, cum zic ei, în urma rezultatului referendumului din 2014, soldat cu un scor de 90 la sută pro, și independența și suveranitatea celor două auto-proclamate republici populare – Lugansk (sau Luhansk) și Donețk, recunoscute oficial abia acum, într-o noapte, de către dumă –, cu 175.000 de militari, echipați cu tancuri, transportoare, mașini de luptă ale infanteriei, artilerie de toate tipurile, sisteme Grad, Ural și de care or mai fi, desfășurate la granițele Ucrainei, îndeosebi în Belarus, în cele două autoproclamate republici, care ceruseră ajutorul Rusiei, imediat ce au fost recunoscute, făcătură cusută cu ață albă pe o pânză neagră, și în Crimeea. Era evident că rușii realizaseră deja un uriaș dispozitiv (dar, după părerea mea cu forțe total insuficiente) care viza invadarea Ucrainei pe cel puțin trei direcții principale.

Nu întâmplător, desigur, tot în această perioadă, adică începând cu 10 februarie, fuseseră planificate, din timp, și o serie de exerciții împreună cu Belarus, în apropierea coridorului Suwalki, o fâșie de teren cu o lățime de vreo sută de kilometri, între Polonia și Lituania, care pornește din Belarus până în enclava Kaliningrad, echipată cu o cale ferată și două drumuri, care asigură accesul Rusiei la propria sa enclavă în centrul căreia se află orașul lui Kant. Sau localitatea Narva, de pe fluviul cu același nume din Estonia, aproape de Petersburg. Probabil că și această posibilitate sugerată făcea parte tot din planul de mascare strategică a viitoarelor acțiuni de anvergură, care, fie vorba, deși păreau incredibile, erau atât de evidente nu numai din satelit, ci și de pe Terra. Și care, se pare, fuseseră planificate de multă vreme. Nimeni nu-și permite o asemenea desfășurare de forțe doar pentru a impresiona Ucraina și Vestul și a determina lumea să accepte necondiționat pretențiile Rusiei. Bineînțeles că suportul acestor pretenții nu se afla doar în 175.000 de militari desfășurați la granița cu Ucraina, care are o armată de 200.000 de oameni, instruită, motivată temeinic și dotată, începând cu 2014, cu material de război provenit din Statele Unite și din alte țări vestice (îndeosebi mijloace antiblindate și sisteme portabile sol-aer unele dintre ele, probabil, de ultimă generație, inclusiv cu drone de atac, cumpărate de ucrainenii din Turcia).

O invadare concentrică a unei țări atât de mari (chiar dacă, în prima etapă, era vizat, probabil, doar teritoriul ucrainean estic, dintre Donbass și Nipru, și mai ales, capitala țării, Kievul), ar fi cerut forțe de cel puțin trei ori mai numeroase decât cele ale ucrainenilor, o supremație aeriană categorică, și o oarecare acceptanță internațională credibilă. Pe ansamblu, Rusia, ar fi trebuit să atace cu cel puțin 600.000 de militari – pentru a realiza un raport de forțe de 3 la 1 necesar în ofensivă (nu și în invadare, unde raportul de

forțe, cel puțin pe direcția vizată, trebuia să fie mult mai mare, cam de 10 la unu) – adică cu două treimi din armata sa activă care număra, după unele date, 900.000 de militari. Ceea ce era, aproape imposibil. De asemenea, același raport de forțe, cantitativ, trebuie realizat și în mijloace de luptă (sisteme de comandă-control, armament, muniții, logistică).

Toată povestea asta tragică pare, mai degrabă, o improvizație, o făcătură, ceea ce nu este și nu poate fi o rațiune suficientă, în secolul XXI, pentru o armată care a ieșit învingătoare în cel mai teribil război mondial de până acum. Și care acumulasă, nu fără pierderi, și experiența războiului din Siria.

Unii au spus însă că, de fapt, Rusia de astăzi, condusă de Vladimir Putin, ar fi obținut mai mult decât ar fi meritat, prin însuși faptul că Occidentul, adevăratul și incontestabilul patron al acestei lumi și beneficiar real al victoriei în cel de al Doilea Război Mondial (să nu uităm că numai țările NATO, spre exemplu, dețin, împreună, 51 la sută din PIB-ul mondial, ceea ce reprezintă o valoare colosală, la care se adaugă un orizont de acceptanță mondială civilizațională uluitor, s-a așezat la masa dialogului cu țarul roșu. Iar țarul roșu s-a comportat și se comportă – în viziunea destul de vizibilă a Occidentului – ca și cum ar fi el însuși de talia occidentală. Mare tupeu! Aproape întreaga lume, chiar și componenta ei musulmană (desigur, cu excepțiile cunoscute), acceptă modul de viață occidental, adică valorile considerate supreme ale civilizației noastre actuale occidentale: democrația, economia de piață, drepturile omului. Desigur, și astea alcătuiesc tot un slogan, fără acoperire deplină în realitățile atât de complexe ale vieții hominienilor de pe Terra, dar să nu intrăm în astfel de detalii.

Graba președintelui Putin, inflexibilitatea sa la orice dialog, formularea clară (de către el) a unor obiective extreme, inacceptabile în formatul actual al securității lumii, arată că, totuși, ceva nu numai că nu este în regulă, dar sugerează și existența probabilă a unor factori care trebuie să dea de gândit.

În dialogurile sale ante-război cu președintele Franței, cu președintele Germaniei, cu Geo Biden și cu alți oficiali, Vladimir Putin, nu numai că nu s-a comportat ca un împrișinat, ca un uriaș responsabil pentru declanșarea, accidentală sau nu, conștientă sau nu, a unei scânteii care ar putea genera o catastrofă planetară, dar a și plusat, inflexibil și tenace, imperturbabil și cu un calm înspăimântător, sub amenințarea alertării speciale a dispozitivului său nuclear – cel mai mare și mai modern din lume – ca și cum s-ar fi simțit încolțit, pus la zid, încercuit și condamnat. Pentru oricine, era vizibilă, atunci când, în compania a doi generali, a declanșat această alertă specială. Generalii nici n-au clipit. Măsura era de o gravitate care și pe ei i-a lăsat mască. Chiar dacă știau exact despre ce-i vorba.

Gafă sau disperare?!

Greu de spus!

Însăși atacarea Ucrainei – stat suveran, chiar dacă această țară a făcut parte din Uniunea Sovietică și a beneficiat de condiții și favoruri cu totul speciale din partea conducerii Uniunii, fiind situată pe primul aliniament pe care erau desfășurate rachetele balistice intercontinentale sovietice orientate spre Vest –, spune foarte multe în acest sens.

1. De ce s-a supărat Vladimir Putin atât de rău pe Ucraina?

E greu de aflat cu precizie ce s-a petrecut în capetele decidenților geopolitici și geostrategici ruși și ucraineni, de-a lungul anilor, în crearea și amplificarea unei situații conflictuale generatoare de război. Este, probabil, vorba de acumulări și tensiuni acumulate de o jumătate de secol, dezvoltate, amplificate, sedimentate și proliferate în ani, decenii și chiar secole. Deși vin și provin din același trunchi slav, rușii și ucrainenii nu sunt, totuși chiar același popor, cum zice Vladimir Putin. Chiar dacă unii dintre ruși ar vrea ca toate popoarele slave să fie ruși, realitatea este că nu sunt. Unii autori (Romică Adrian Vlad, spre exemplu) împart slavii în trei grupuri mari: slavii de est (rușii, bielorușii și ucrainenii); slavii de vest (polonezii, cehii și slovacii) și slavii de sud (sârbii, bulgarii și slovenii). Probabil că, pentru a contracara migrația slavilor spre Vest, Vesticii le-au catolicizat avangărzile, iar restul au rămas sau au devenit, de la începutul începuturilor – atunci când s-au creștinat – ortodocși. Desigur, se pare că problema aceasta nu ar avea prea mare importanță în legătură cu se întâmplă acum. Ea ne spune doar că nu există o deplină unitate în rândul slavilor, în pofida panslavismului care se cultivă de atâta vreme, nici în ceea ce privește religia, nici în ceea ce privește arealul, limba, cultura și modul de viață.

Dar motivația din preambulul acestui război geopolitic fratricid ar putea avea, totuși, în afara subiectivismului și voluntarismului celui care conduce acum Rusia, și câteva componente importante geopolitice și geostrategice:

1. Ucraina nu a fost așa de la început. Și nici Rusia n-a fost așa. Ucraina a devenit așa cum este – chiar dacă denumirea i-a rămas de țară de margine, după ce a fost încorporată în Uniunea Sovietică. Fiind țară de margine, sovieticii i-au rotunjit teritoriul, alipindu-i cam tot ce au luat ei de la alții în această parte a Europei: zona Cahul, Bolgrad și Ismail, de la nord de brațul Chilia, pentru a stăpâni Gurile Dunării și, prin urmare, culoarul geopolitic și geostrategic al Dunării; nordul Bucovinei și ținutul Herței, pentru a stăpâni accesul în culoarul geopolitic și geostrategic terestru, care se întinde din Galiția, până în Normandia, la nord de lanțul muntos european, un fel de bulevard strategic războinic al Europei, pe care s-au derulat mai toate confruntările militare – și nu numai militare – Est-Vest sau Vest-Est;

culoarul geopolitic și geostrategic al Mării Negre și Mării Mediterane, foarte important, ca și cel baltic, pentru ieșirea Rusiei la Oceanul cald. Prima rocadă strategică între aceste patru mari culoare geopolitice și geostrategice era situată pe falia strategică Marea Neagră - Marea Baltică, pe teritoriul de azi al Republicii Moldova, prin partea de vest a Ucrainei și prin Țările Baltice. Probabil că, din acest motiv, a și fost anexată, în 1812 și în 1944, partea de Est a României, adică teritoriul dintre Prut și Nistru, devenită Republica Sovietică Socialistă Moldova. După implozia Uniunii Sovietice, nerecunoșcătoarea Ucraină, adică fosta Republică Sovietică Socialistă Ucraina (RSSU), cea mai importantă republică după Republica Socialistă Federativă Sovietică Rusă (RSFSR), profitoare a generozității Moscovei care i-a alipit atâtea teritorii, și-a luat nasul la purtare și s-a dat cu Vestul. Ca și celelalte foste țări socialiste din Estul Europei. Dar, în viziunea Moscovei, Ucraina nu era și nu putea să fie la fel ca ele. Mai ales ea, a cărei capitală era Kievul, leagănul Rusiei Kievene. Asta, probabil, era de neiertat, în viziunea președintelui restaurator al Măreței Rusii (Veliko Rossia).

2. **Summit-ul NATO de la București, din 2008**, precum și încercarea Ucrainei și a Georgiei de a adera la Alianța Nord-Atlantică l-au alarmat pe Vladimir Putin, care a venit urgent în capitala României și a oprit efectiv acest proces. Dar dintele împotriva nerecunoșcătoarei și profitoare Ucraine, cum, probabil, crede el, s-a ascuțit și mai tare, în 2014, în urma summit-ului UE de la Vilnius.

3. **Înțelegeri NATO-Rusia, Vest-Est, SUA-Rusia.** Cică, chipurile, ar fi existat, o înțelegere sau o serie de înțelegeri americano-rusești sau vesticorusești, potrivit cărora, Rusia ar fi fost de acord să-și retragă trupele amplasate acolo, în Germania de Est, după cel de-Al Doilea Război Mondial, astfel încât Germania să se poată reunifica. În schimb, NATO să nu se extindă. Și nici UE. Însă, între timp, cvasitotalitatea țărilor foste socialiste au adresat, sub toate formele și formulele, cereri extrem de insistente și de motivate Vestului pentru a adera la NATO și la Uniunea Europeană. Era firesc să fie așa, de vreme ce o mare parte dintre țările lumii aveau și au ca model politic, economic, social și civilizațional, țările civilizației occidentale, inclusiv România, Republica Moldova, Ucraina, Țările Baltice, țările caucaziene etc., visând zi și noapte, noapte și zi, o „țară ca afară”. Firește, Rusia știa foarte bine asta, doar și ea visa, cumva așa ceva, dar nu sub tutela Vestului dominant și acaparator, ci sub tutela ei, însă nu prea avea ce face. Principiul care încă mai ține lumea cu picioarele pe pământ și cu pământul acasă este cel al suveranității. Că și principiul ăsta devine, din ce în ce mai mult, mai ales pentru unele dintre țările UE, printre care și România, un fel de titlu de noblețe de care se crede că nu prea mai este nevoie, e clar sau aproape clar pentru toată lumea care mai are cel puțin un neuron funcțional. Deși el reprezintă esența statului de drept. Vladimir

Vladimirovici Putin a sesizat că lumea occidentală merge cu toate motoarele în plin spre occidentalizarea întregii lumi, iar asta era și este de neadmis pentru liderul de la Kremlin. Probabil că, în concepția lui și a celor care conduc acest colos, Rusia nu poate rezista sub semnul duratei doar ca exportatoare de materii prime, pentru că asta înseamnă subdezvoltare. Și nu va putea să facă absolut nimic dacă nu va avea, în resortul ei, în nucleul ei de putere mondială, o uriașă componentă de forță. Care să reprezinte bau-baul strategic nuclear al Rusiei pentru SUA, mai ales. Acest bau-bau, odată declanșat va asigura, sută la sută, distrugerea hominienilor pe planeta Pământ.

Această amenințare formulată fără echivoc de liderul de la Kremlin, este consistentă, reală, credibilă și uriașă, care, probabil, trebuie citită în cheia unei disperări geopolitice. Suportul acestei uriașe amenințări strategice o reprezintă componenta nucleară. Componenta strategică nucleară a Rusiei are trei armate. Iar ultimii vectori intrați în componenta acestora – complexe Topol, Topol-M, Bulava, în varianta navală, apoi Sarmat S-27 etc. – arată cam unde s-a ajuns cu nebunia înarmării nucleare. Dar nu numai Rusia s-a înarmat până în creștet, ci și SUA, China, mai ales China, Turcia, India, precum și țările occidentale europene care sunt ceva mai discrete în ceea ce privește atât alocarea financiară, cât și... publicitatea. Rușii și chinezii dețin însă și o componentă hipersonică remarcabilă, dovadă că am intrat deja în epoca hipersonică. Apoi, rachetele de croazieră, dronele de atac, armele termobarice, armele cu vacuum, armele spațiale, armele geofizice, armele bazate pe amplificarea undelor etc. etc. completează arsenalul deja atât de bogat al amenințării globale endogene.

4. **Arhivele.** Se spune că Putin ar fi dat, pentru prima dată de la încetarea celui de al Doilea Război Mondial, liber la publicarea arhivelor din perioada celui de al Doilea RM, care relevă comportamentul Ucrainei față de rușii din Ucraina și chiar față de trupele sovietice. Toți președinții care l-au precedat pe Vladimir Putin, începând cu Stalin, n-ar fi avut acest curaj. Nu știm dacă liderul de la Kremlin a făcut asta doar pentru a se ști adevărul – care, oricum, aparține trecutului, iar de morți numai de bine –, sau treaba asta avea și ea rolul ei într-un plan. Kremlinul, nolens, volens, a închis ochii la toate gesturile nerecunoscătoare ale fostelor țări socialiste, chiar și ale țărilor baltice (oricum, n-avea ce face), dar nu și când a venit vorba de nerecunoscătoarea, trădătoarea și nazista Ucraină, rotunjită frumos cu teritorii de pe la alții nu prin propriile-i merite, ci prin grija Moscovei. Și, probabil, staff-ul de la Kremlin a pregătit, de multă vreme, o operație specială de dezarmare și denazificare a Ucrainei. Un astfel de scop politic al unui război nu s-a mai pomenit până acum. Chiar dacă, din câte se știe, s-a declanșat un război între două țări și din cauza unui... meci de fotbal.

5. Interesul special al Casei Albe pentru Ucraina. Nu știm dacă un astfel de interes – real în esența și realitatea lui – ține de o strategie de îndiguire a Rusiei de tipul celei din epoca Războiului Rece sau, pur și simplu, este un interes obișnuit al americanilor de a fi prezenți în cât mai multe puncte-cheie ale planetei pentru menținerea ordinii promovate de ei pe planeta Pământ și care nu este neagreată nici de prietenii Americii, nici de neprietenii ei, dar Kremlinul consideră o astfel de realitate, la fel cum consideră extinderea NATO spre Est, ca o amenințare de moarte. Războiul geopolitic doctrinar Rusia-America s-a redeclanșat încă din anii 1989-1991 și din următorii, dar, pe atunci, Rusia, supusă mării resetări geopolitice și geostrategice, care pierduse dintr-odată Asia Centrală, Țările Baltice, Ucraina și Țările Caucaziene, adică întregul său blindaj de siguranță strategică spre orizonturile periculoase sau neprietenoase, rămânând doar cu jumătate din populația pe care o avea, dar și fără resursele strategice ale acestor zone, era slăbită la maximum și nu avea cum să reacționeze. Eu credeam că abia atunci sosise timpul Rusiei. Cu resursele pe care le avea, scăpând de povara Războiului Rece și de cea a geopoliticii de forță și, printr-o politică adecvată cu Vestul, ar putea deveni, chiar și în condițiile austerității climatice și ale fenomenelor care se produc în spațiul înghețat, în permafrost, o lume cu totul specială. Desigur, dacă ar fi fost lăsată. Și, tot așa, desigur, dacă și-ar fi dorit asta. Dar, probabil, administrația Putin a interpretat prezentul și viitorul geopolitic vizavi de Rusia ca pe o amenințare de moarte și, în consecință, a trecut urgent la reînnoirea și modernizarea arsenalului nuclear. Ideea fixă că Occidentul, în frunte cu America, nu face altceva decât să supună, rând pe rând, toate țările, pentru a beneficia la discreție de resursele lor, ca și cum asta n-ar fi esența concurenței într-o lume capitalistă, l-a orbit, probabil. Dar, a spus Putin, în mai toate cuvântările sale pe această temă, cu Rusia nu le merge. Dacă se pun cap la cap toate discursurile lui Vladimir Putin pe această temă, războiul declanșat de el asupra Ucrainei, frate trădător și nerecunoscător, nu mai pare o surpriză. Nici măcar pentru Americani. Sau poate că tocmai asta au și așteptat americanii. Un război Rusia – Ucraina care să le facă zob pe amândouă, sau să le slăbească în asemenea hal încât să nu mai conteze pe tabla de șah a geopoliticii.

6. Scenariul geopolitic de îndiguire și sugrumare a Rusiei, așa cum, probabil, îl percepe, îl vede și îl înțelege Putin. Și cum l-a expus ori de câte ori a avut acest prilej sau a considerat necesar să o facă. Chiar dacă n-ai cum să îndiguiești o țară de mărimea Rusiei. Dar, cu o Polonie, cu o Românie, cu cele trei Țări Baltice, cu un Caucaz și mai ales cu o Ucraină, ostile Rusiei, poți vâri, bățul prin rosturile gardului și menține tensiunile la nivelul pe care-l dorești. E clar că partenerul nostru strategic face asta, e clar că și noi ne aliniem (să zicem, cu oarecare măsură) la acest joc geopolitic pe

muchie de cuțit care, iată, a început să taie extrem de sângeros, apropiindu-ne pe noi toți și întreg globul pământesc la un singur pas de apocalipsa nucleară. Așadar, efectul posibil al războiului geopolitic din Ucraina – care nu este numai al Ucrainei, ci al Statelor Unite (care a înarmat, instruit și pregătit în mod semnificativ Ucraina pentru așa-ceva), secondate într-o firmă sau alta, de întregul Occident, împotriva Rusiei.

7. Civilizația capitalistă de piață – prezentă masiv și în Rusia oligarhică – are un trend din ce în ce mai favorabil și, probabil, va fragmenta, în cele din urmă, Rusia. Probabil că o astfel de perspectivă l-a îngrozit și îl îngrozește pur și simplu pe numărul unu de la Moscova. Occidentul nu poate tolera un concurent de talia Rusiei nucleare la dominanța politică, economică, civilizațională, geopolitică și geostrategică a lumii. Dar, în ecuație, trebuie incluse și China și India, precum și Asia, în ansamblul ei. Și chiar America Latină care are sau poate avea o forță uriașă în viitoarea ecuație geopolitică a lumii. Confruntarea se anunță foarte interesantă și extrem de periculoasă, întrucât, în cele din urmă, așa cum o dovedește întreaga istorie, lumea este, în esența ei, conflictuală, iar nivelul de înarmare, de tensiune și de lăcomie a ajuns de la un nivel critic.

8. Infiltrarea semnificativă și prezența vizibilă și complexă a americanilor în aproape toate fostele republici sovietice socialiste, separate acum de Rusia, atât în formatul PpP, cât și în cadrul bilateral, mai ales în cadrul unui concept de externalizare a unor componente ale cercetării științifice biologice și de altă natură. Americanii evită să mai aibă astfel de laboratoare pe teritoriul lor, dar le finanțează în mod substanțial pe cele deschise de ei în alte țări (a se vedea Wuhan).

2. Realizarea dispozitivului de invazie

E greu, azi, sub ochiul permanent deschis al miilor de sateliți și al celorlalte mijloace I2SR sau ulterioare, să desfășori, în ascuns, la granița unei țări suverane, un dispozitiv de invazie de 175.000 de militari, cu blindate, artilerie, sisteme de arme perfecționate și o logistică pe măsură. Dar, ceea ce se vede este doar o suprafață. O suprafață construită și lustruită într-un primitivism nu doar delăsător, ci și sfidător, ca și cum forța și presiunea sugerate de masa metalică ar fi fost suficientă pentru a sufoca rațiunea.

Probabil că, pe hărțile statelor majore de la toate țărilor, era un dispozitiv strategic, operațional și tactic bine articulat, bine mascat, bine rostuit. Probabil. Probabil că și dispozitivul de apărare al ucrainenilor era tot așa. Și unii și ceilalți știau foarte bine ce va urma, chiar dacă, probabil, sperau să nu se întâmple ce urma să se întâmple.

Desfășurarea masivă, de forțe, pe mii de kilometri, în văzut sateliților, la frontiera cu Ucraina de Est, pare un joc de război pe calculator și nicidecum, un dispozitiv real. Desigur, exercițiile planificate pentru 10 februarie 2022, împreună cu Belarus, justificau, într-un fel, concentrarea de forțe rusești în Belarus, exact la granița cu Ucraina, în vederea unei lovituri pe direcția Cernobil – Kiev, dar era greu de presupus că rușii n-au găsit și alte formule de mascare strategică. Sau poate că mascarea consta tocmai în a nu masca nimic. Pentru că e greu de crezut că, în secolul XXI, poate să înceapă un război de invazie în acest fel. Iar recunoașterea de către dumă, într-o singură noapte a celor două autoproclamate republici din Donbass era chiar cusută cu ață albă.

Tot jocul ăsta de motivații și de pretexte, de nivelul grădiniței strategice, te făcea pur și simplu să zâmbești. Totuși, inteligența umană, chiar și în imbecilitatea ei, nu merita această farfurie de noroi. Dar, mă rog, planurile rusești de pedepsire a Ucrainei pentru tupeul de a-și jigni fratele mai mare într-o civilizație slavică, erau gata demult și nu prea mai interesa pe nimeni, nici măcar pe cei care le-au făcut, modul în care se trece la aplicarea lor efectivă.

Probabil că și ucrainenii știau în mod sigur că vor fi atacați și, în consecință, așa cum bine știm cei care am trecut prin cazarma armatei, s-au instalat deja în dispozitivele lor de apărare, în adăposturi trecând la o nouă fază a operaționalizării acestora. Știau, desigur, și cam ce poate cuprinde pregătirea de foc a invaziei. Orice profan în ale tacticii și strategiei știa sau, măcar, bănuia că rușii vor declanșa un iad de foc cu rachete de croazieră, cu artileria de bătaie lungă și cu toate celelalte mijloace, inclusiv cu cele prin trageri directe, vizând nu doar dispozitivul de apărare al forțelor ucrainene, ci și aerodromurile militare, radarele, în special cele terestre, depozitele, mai ales de muniții și de carburant, liniile de comunicații etc. Toate acestea, pe frontul unei invazii de sute de kilometri, cer un uriaș consum de muniții, de carburant, de resurse.

O parte din partea vizibilă a acestei pregătiri și, în continuare, a ceea ce a urmat a văzut-o tot omul, desigur secvențial, impresionant, dar departe de realitatea strategică a războiului, iar comentariile au fost pe măsură.

Tot mapamondul occidental, cvasitotalitatea televiziunilor au sprijinit, prin cea mai puternică armă a acestei lumi: cuvântul, imaginea, povestea, Ucraina. Efectul devastator al bombardamentelor rusești – unele de înaltă precizie, altele la hectar – a oripilat o lume întreagă. Iar Rusia, ermetică, izolată mediatic, supusă sancțiunilor economice etc., n-a avut aceeași șansă la accesul și, mai ales, la receptarea favorabilă de către lumea occidentală a mesajului public. Justificările geopolitice și geostrategice, falia strategică Marea Neagră – Marea Baltică, povestea trădării de către Ucraina a conceptului CSI, a faptului că Rusia Sovietică, în calitatea ei de Uniune

Sovietică a ținut-o în brațe și i-a amplificat semnificativ teritoriul nu are niciun fel de importanță nici în mintea celor care trag sforile geopolitice, nici în cea a omului de rând.

Rusia a pierdut, iremediabil, cu sau fără bună știință, această componentă a Războiului Hibrid pe care-l duce nu numai ea împotriva Ucrainei, ci și Ucraina și cvasitotalitatea lumii occidentale împotriva Rusiei.

Pe teren, lucrurile s-ar putea să aibă multe capcane. Oricum, se pare că abia acum rușii au înțeles – ceea ce mi se pare foarte grav – că nu au suficiente forțe în teatru pentru acțiuni de o asemenea anvergură. Ucraina nu este Siria. Iar sprijinul substanțial obținut de la Occident și pregătirea temeinică pentru un astfel de război care apare ca și cum ar fi fost preplanificat și exersat face diferența.

La durata, intensitatea, precizia și amplexarea bombardamentelor rusești, situația ar trebui să arate altfel pe teren. Dacă Rusia are supremația aeriană, superioritatea în forțe și mijloace de atac la distanță și a lovit, practic, cvasitotalitatea elementelor de infrastructură militară ucraineană, ar trebui să controleze întregul spațiu vizat – cel puțin pentru prima etapă a războiului, anihilarea forțelor ucrainene între Donbass și Nipru și controlul strategic al localităților importante.

Or, realitatea se pare că este alta.

Este însă posibil ca, în spatele acestor aparențe, să se afle și alte componente ale planului de... dezarmare și denazificare a Ucrainei.

Pentru această etapă a războiului, au fost folosite, probabil, forțe din districtul Rostok pe Don. Pentru că, se știe, unul din obiectivele strategice ale Rusiei a fost (și este) dezvoltarea ofensivei terestre pe direcția de litoral Miriopol – Odessa, tăierea ieșirii Ucrainei la mare și redobândirea accesului la gurile Dunării, eventual realizarea joncțiunii cu forțele sale din Transnistria, cu sau fără implicarea spațiului Republicii Moldova. Sau, oricum, menținerea acestui obiectiv pentru etapa următoare a războiului.

Desigur, în Rusia, se află în alertă maximă și forțele din districtul Sankt Petersburg și, probabil, și cele din celelalte: districtul siberian Ecaterinburg și cele de la Habarovsk, din Extremul Orient.

După părerea noastră, angajarea forțelor pentru lupta în marile localități înseamnă curată sinucidere, întrucât localitățile se cuceresc casă cu casă și presupun pierderi uriașe. Mi-e greu să cred că strategii de la Moscova au conceput așa ceva. Experiența Stalingradului și, mai recent, cea a campaniei lor din Siria ar trebui să le fi dat de gândit. Aici, la mijloc, trebui să fie altceva...

Asta, ca să ne referim la realitatea de la televizor și din ce se spune de cei care spun câte ceva despre ce se întâmplă acolo. Ar putea fi, desigur, și o regroupare forțelor în vederea cuceririi Donbass-ului și a întregului litoral până la Odessa. Ceea ce este extrem de dificil.

Este imposibil ca, planificând invadarea și pedepsirea Ucrainei, rușii să nu se fi gândit la efectele și consecințele unei astfel de decizii. Este imposibil ca Moscova să nu fi înțeles că Rusia nu este Statele Unite și, prin urmare, pentru schimbarea, într-o altă țară, evident și ea suverană și independentă, a unui regim politic cu altul, a unei stăpâniri cu altă stăpânire, în funcție de interesele sale geopolitice și geostrategice și de modul cum apar acestea în viziunea lumii, n-o să poată realiza niciodată o coaliție de 26 de state, care să participe cu forțe sau doar cu ham-ham (ceea ce poate să însemne foarte mult, mai ales când este vorba de apărarea democrației și înlăturarea dictaturii) la un război de menținere a păcii sau de înlăturare a unui dictator. Războiul declanșat de SUA împotriva dictatorului din Irak nu a fost un război împotriva Irakului, Doamne ferește, ci împotriva unui dictator care chinuia poporul din Irak și, în plus, deținea ilegal și imoral arme nucleare, chiar dacă aceste arme nu existau în realitate. Dar asta-i jocul marilor puteri democratice.

Cu alte cuvinte, Rusia trebuia să știe că, atacând Ucraina, fără mandat ONU, fără acceptul celorlalte mari puteri, fără un motiv care să ridice întreaga lume împotriva ei sau a unui dictator sângeros, fără și fără etc., își pune cvasitotalitatea lumii (mai ales a lumii occidentale) în cap. Ceea ce, în secolul XXI, într-un război, este catastrofal. Orice ai spune și oricâte argumente ai avea, nimeni n-o să fie cu adevărat alături de tine. Ba, mai mult, îți faci dușmani cu carul până la războiul următor, indiferent dacă-l câștigi sau îl pierzi pe cel care l-ai declanșat.

*

Acest război este în curs de desfășurare. E greu de știut sau de anticipat cum se va termina. La urma urmei, nici nu are importanță. Speculații și comentarii se pot face – și vor face, desigur – toți cei care doresc și pot să o facă. Dar realitatea arată că, în lume – mai ales în această parte a lumii –, există probleme numeroase, unele care vin din negura istoriei, altele destul de recente, care nu au fost încă rezolvate și care, la un moment dat, răbufnesc.

Dincolo de acestea, războiul continuu al acestei lumi, războiul ei endogen – politic, economic, social, societal, geopolitic, geofizic, cognitiv, informațional, mediatic (atât de vizibil în această criză), simetric, disimetric, asimetric, hibrid, cum i se zice azi, etc., rezultat în principal din exacerbarea continuă, dinamică și complexă, a conflictualității intereselor și chiar din gena omenirii, atinge uneori cote paroxistice.

Toate marile puteri sunt înarmate până în dinți. S-a trecut deja la militarizarea spațiului, iar epoca hipersonică va face orice punct de pe glob, orice satelit și orice obiectiv, inclusiv stațiile cosmice, vulnerabil.

Din nefericire, sabia nucleară, și nu numai nucleară, ci și cibernetică a noului Damocles atârnă din nou deasupra noastră și chiar în interioritatea noastră și nu știm dacă omenirea, în lipsa din ce în ce mai accentuată și mai periculoasă a unei rațiuni suficiente, ar mai putea face cu adevărat ceva.

CONSONANȚE GEOPOLITICE ALE RĂZBOIULUI FRATRICID DIN UCRAINA

GEOPOLITICAL CONSONANCES OF THE FRATRICIDAL WAR IN UKRAINE

Abstract

Toată lumea știe – sau, dacă nu știe, bănuiește –, că războiul geopolitic fratricid din Ucraina nu a izbucnit din senin și, prin urmare, nu este doar o nebunie a unui dictator, cum zic unii. Nu este nici ceva, așa, un fel de oportunitate ca armata rusă să se antreneze pentru ce va fi mai rău în viitor. Este foarte posibil ca Vladimir Putin să nu fi atacat Ucraina doar pentru a-i arăta Kievului, locul unde s-a întemeiat Rusia Kieveană, cine este șeful.

Acest război, în viziunea celor care l-au declanșat, nu este un război, ci doar o operațiune specială de demilitarizare și denazificare a Ucrainei. De ce așa?! Probabil, pentru motivul că Ucraina nu este considerată, de către Moscova, o țară care ar merita să i se declare război, ci o componentă rebelă și nerecunoscătoare a Rusiei, mai exact, a Uniunii Sovietice, cea care a ridicat-o la rangul de țară, pentru că avea efectiv nevoie de o țară, de o țară a slavilor de margine, aici, în gura lupului, adică la marginea ei, pe falia strategică Marea Neagră – Marea Baltică.

Iar Ucraina, în viziunea rușilor, nu și-o fi îndeplinit, probabil, întocmai acest rol.

Cuvinte-cheie: Rusia; Ucraina; geopolitică; război fratricid; dramatism; imprevizibilitate;

Abstract

Everyone knows - or, if they don't know, suspects - that the fratricidal geopolitical war in Ukraine did not break out suddenly and is therefore not just the madness of a dictator, as some say. There is no such thing as an opportunity for the Russian army to train for what will be worse in the future. It is very possible that Vladimir Putin did not attack Ukraine just to show Kiev, the place where Kiev Russia was founded, who is the leader.

This war, in the view of those who triggered it, is not a war, but only a special operation of demilitarization and denazification of Ukraine. Why

so?! Probably for the reason that Ukraine is not considered, by Moscow, a country worthy of being declared a war, but a rebellious and ungrateful component of Russia, more precisely, of the Soviet Union, which raised it to the rank of country, because it really needed a country, a country of the marginal Slavs, here, in the mouth of the wolf, that is, at its edge, on the strategic fault Black Sea - Baltic Sea.

And Ukraine, in the view of the Russians, probably would not have fulfilled exactly this role.

Keywords: Russia; Ukraine; geopolitics; fratricidal war; drama; unpredictability;

Desigur, rușii cunoșteau foarte bine teoria heartlandului a lui Halford F. Mackinder (1861-1947) și a necesității contracarării acesteia pe rimland (margine) cum susținea și americanul Nicolas Spykman, în timpul Războiului Rece. Pe baza acestei teorii, americanii au elaborat, pe timpul Războiului Rece, așa-numita strategie de îndiguire a comunismului, de fapt, a Uniunii Sovietice. Britanicul Mackinder a descris doar această inimă de piatră, un fel de centru în jurul căruia gravitează toate fenomenele geopolitice, atunci, demult, în 1904 și, ceva mai târziu, după 40 de ani, în contextul celui de a doilea RM. Eurasia era un fel de uriașă inimă terestră, având Rusia în centrul ei, situată pe platforma geoterestră inițială, protejată de inner crescent (Siberia, Himalaya, deșertul Gobi și Tibet). Totodată, el a formulat, în termeni categorici, și obiectivul acestei teorii: contracararea ei pe coastland, de către țările off shore.

Dincolo de mare și de deșertul Sahara, care delimitează **insula mondială**, se află outer crescent, compus din Marea Britanie și Japonia. Și, mai departe, se află puterea americană.

Esența doctrinei lui Mackinder: „Cine stăpânește Europa Orientală și stăpânește heartland-ul domină lumea”.

Mackinder nu este însă un susținător al puterii heartland-ului, ci al puterii țărilor maritime. El face însă o analiză a puterii continentale, susținând că, pentru a împiedica heartland-ul să domine lumea, trebuie să realizeze două lucruri importante:

- să împiedice o alianță între Rusia și Germania;
- să asigure configurarea unei alianțe dintre sistemele insulare și țările riverane pivotului continental, adică heartland-ului.

Statele Unite ale Americii, pe la 1900, erau deja în stăpânirea Pacificului de Nord și deveneau un concurent puternic în bătălia pentru supremația spațiului maritim:

- în 1867, au cumpărat Alaska;
- în 1895 au sprijinit revolta din Cuba împotriva Spaniei;

- în 1898 au achiziționat Guam, Porto Rico, Hawai și Filipine, după încheierea războiului împotriva Spaniei;
- în 1901, a fost realizat canalul Panama și creat statul Panama;
- în 1914, s-a deschis canalul Panama.

Expresia *Sea Power* folosită de Mahan în lucrarea sa celebră apărută în 1890 *The Influence of Sea Power upon History (Influența puterii maritime în istorie)* nu este sinonimă cu conceptul de Stăpânirea mărilor. Dar, în concepția lui Mahan, cel care a scos efectiv SUA din Doctrina izolaționistă Monroe, „*Cine stăpânește marea stăpânește lumea*”. Iar pentru a stăpâni marea este nevoie de *Sea Power*, de o putere maritimă adecvată.

Astăzi, singura forță din lume capabilă să asigure efectiv stăpânirea mărilor este cea a Statelor Unite. Era, până la apariția rachetelor hipersonice...

În 1897, Alfred Mahan scrie o carte « *The interests of America in Sea Power* », în care prezice dominația mondială a SUA, datorită puterii sale navale în continuă creștere. În acest sens, a formulat *trei imperative* americane în cucerirea puterii:

- alianța cu Marea Britanie pentru controlul absolut al spațiului maritim ;
- constrângerea Germaniei la un rol continental, interzicându-i controlul mării ;
- punerea în aplicare a unui sistem de apărare coordonat de americani și de europeni.

Pentru realizarea acestui scop, el preconiza: cucerirea unor puncte de sprijin și poziții tari în zona strâmtorilor și rutelor maritime și construirea unei flote puternice care să asigure stăpânirea mărilor. Ceea ce, se știe, americanii au și realizat, mai ales după cel de-al Doilea Război Mondial (RM)

Samuel P HUNTINGTON, autorul teoriei confruntanționiste, susținută mai ales în celebra lucrare „*Ciocnirea civilizațiilor...*”, împarte lumea în șapte sau opt civilizații astfel:

1. Civilizația occidentală, cu SUA ca pol dominant;
2. Civilizația ortodoxă, cu Rusia ca pol dominant;
3. Civilizația sinică, cu China ca pol dominant;
4. Civilizația hindusă, cu India ca pol dominant;
5. Civilizația islamică, fără un pol dominant (dar Turcia sau Iranul pot îndeplini acest rol)
6. Civilizația niponă, cu Japonia ca pol dominant
7. Civilizația latino-americană (care poate fi încadrată însă în civilizația occidentală)
8. Civilizația africană.

Viitorul război, ne spune el va fi unul intercivilizațional. Desigur, aceste civilizații nu se războiesc între ele prin sistemele lor de valori – valorile sunt totdeauna consonante, (consonante, nu conflictuale) –, ci prin sistemele lor de interese. Aparent, războiul din Ucraina, nu este unul intercivilizațional – rușii și ucrainenii nu fac parte din civilizații diferite, dar Ucraina este compusă din partea estică, din Donbas până la Nipru, în principal slavă și cu o populație ortodoxă, rusă și prorusă, și Ucraina Vestică, de la Nipru și până la Lvov, la granița cu Polonia, cu populație de religie catolică. Falia geopolitică și geostrategică delimitată de o linie trasată grosso modo de Huntington prin miezul Ucrainei, pe creasta Munților Carpați și, dincolo de Dunăre, printre Serbia și Croația, arată că da, acest război este unul de falie geopolitică, Ucraina fiind, deja, din perspectivă geopolitică, o țară sfâșiată.

Războiul din Ucraina este unul de falie, întrucât Ucraina este jumătate ortodoxă și jumătate catolică, iar partea ei vestică este situată chiar pe falia strategică Marea Neagră - Marea Baltică, cea care rupe continentul european în două, chiar pe axul central Marea Neagră – Marea Baltică.

George Friedmann spune, în una din intervențiile sale neortodoxe, că, în partea vestică a acestui ax Marea Neagră – Marea Baltică, țările care se află aici – se referea probabil la Polonia, Slovacia, Ungaria și, bineînțeles, România – trebuie să alcătuiască un coridor sanitar, cum îi zice el, adică un fel de zonă de siguranță strategică, de care America și, în general, Vestul au neapărată nevoie.

Nu este nimic nou sub soare, nici în viziunea lui Friedmann, nici în alta. În conflictualitatea endogenă Est-Vest sau Vest-Est, de pe acest aliniament situat pe gâtuitura Marea Neagră – Marea Baltică, se deschid, spre Vest, patru mari coridoare geopolitice și geostrategice pe care s-au desfășurat, practic, mai toate confruntările militare Est-Vest și Vest-Est, inclusiv cele două războaie mondiale și războiul rece: *culoarul geopolitic și geostrategic al Mării Baltice; culoarul geopolitic și geostrategic terestru: Galiția Vestică, partea central-europeană situată la nord de lanțul muntos european, până în Normandia; culoarul geopolitic și geostrategic al Dunării; culoarul geopolitic și geostrategic Marea Neagră – Marea Mediterană* (ieșirea Rusiei la oceanul cald).

Iar prima rocadă strategică între cele patru culoare strategice este situată pe la Nordul brațului Chilia, pe teritoriul de azi al Republicii Moldova, între Prut și Nistru, prin partea de Vest a Ucrainei, până în zona Kaliningrad, zonă căreia i se atașează, la o adică, culoarul Suwalki și Țările Baltice.

Rusia este o mare putere nucleară, fostă învingătoare în cel de al doilea RM și nu va renunța niciodată nici la politica de forță, nici la cea mai dură ripostă de care este capabilă s-o dea unui Occident care nu încetează, în

concepția liderilor de la Moscova, să sugrume lumea, pentru a-i folosi la discreție resursele.

Ucraina nerecunoscătoare, care, în viziunea Kremlinului, s-a dat cu Vestul, a ofensat atât de tare Rusia, încât aceasta s-a hotărât să taie nodul gordian ucrainean și s-o aducă cu picioarele pe pământ. Cel puțin așa se pare că cred rușii, în frunte cu liderul lor de la Moscova.

Kenneth Waltz, în *Teoria politicii internaționale*, 1979, arată că actorii statali nu acționează în funcție de ideologie, ci pentru a supraviețui și pentru a-și extinde influența (opoziția sino-sovietică și Europa - Statele Unite). Dar opoziția sino-sovietică a devenit parteneriat strategic sino-rus, iar opoziția geopolitică SUA – Europa a devenit spațiu euro-atlantic și alianță euro-atlantică. Dar, geopoliticește, ea n-a încetat să rămână ceea ce este. Americanii nu doresc în niciun caz o realitate euro-asiatică și nici măcar un concept cu un astfel de conținut care ar submina euro-atlantismul de sorginte americană.

Unul dintre riscurile majore pentru SUA este o posibilă alianță solidă între Rusia și Japonia sau/și între Rusia și Europa.

De aceea, Brzezinski a considerat că este esențială izolarea Rusiei pe piețele sale, continuându-se politica de îndiguire și evitându-se astfel trei pericole mari: reconstituirea unui nou imperiu rus; o dezordine necontrolată în Asia Centrală; o coaliție a statelor imature.

În *Marea Tablă de șah*, Brzezinski vorbește de controlul resurselor energetice, a drumurilor de acces spre acestea etc.

Celor două curente (Huntington și Brzezinski) n-au trecut fără urme, ci au lăsat câte ceva pentru viitor:

- un plus de favoare pentru teoria lui Huntington imediat după atacurile de la 11 septembrie 2001;
- intensificarea prezenței americane în Asia Centrală, în Afganistan, în unele țări CSI și în Irak;
- intervenția americană în Balcani;
- presiuni asupra statelor imature, nesigure, de tipul celor încadrate de George Bush în „axa răului”, intervențiile în Afganistan și în Irak;
- o politică prudentă față de China, ceea ce reprezintă un paradox sau un nou trend în reconfigurările analizelor și efectelor geopolitice.

Desigur, etapa politicii prudente față de China a trecut. China, azi, este, incontestabil, una dintre marile puteri ale lumii, extrem de temută de către SUA.

Într-un articol despre „noua ordine mondială”, **Waltz** vorbește de sfârșitul bipolarității, dar include noțiunea de *bipolaritate modificată*, în

sensul că Rusia își menține capacitatea sa nucleară. E o schimbare de opțiune la Waltz, întrucât, el vorbea de o distribuție a capabilităților și nu cu prioritate de capabilitatea nucleară. Evident, o astfel de capabilitate nu poate fi trecută cu vederea.

Dar, în ceea ce privește managementul afacerilor internaționale, armele nucleare și, în general, puterea militară nu pot rivaliza cu constrângerile structurale ale polarității, decisive fiind acestea din urmă.

NATO n-a dispărut, așa cum prezisese Waltz, ci, dimpotrivă, s-a extins, ceea ce a dat din nou apă la moară instituționalistilor (care au resubliniat importanța instituțiilor internaționale, ce capătă o existență proprie, și preluarea de către acestea a funcțiilor puterii, echilibrului etc.)

Waltz susține, pe bună dreptate, că instituțiile internaționale sunt create de state și folosite de acestea pentru rezolvarea problemelor dintre ele. Întrucât, după desființarea Tratatului de la Varșovia, NATO își pierduse funcția majoră, SUA au folosit Alianța pentru promovarea propriei viziuni privind securitatea Europei.

Waltz consideră că, prin extinderea NATO, s-au creat noi linii de divizare în Europa și sunt lezați cei rămași pe dinafară... Sunt slăbiți rușii care înclină spre o democrație liberală și, în loc să fie atrași către Europa, sunt împinși către China. Scad speranțele reducerii armamentului nuclear.

Supraviețuirea și extinderea NATO subliniază nu defectele, ci limitările teoriei neorealiste. Structurile condiționează, însă nu determină comportamentele statelor.

Oricum, toate acestea nu reduc conflictualitatea endogenă a lumii, ci, dimpotrivă, o amplifică.

Proclamarea „Războiului împotriva terorismului”, după atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 a avut și încă mai are consecințe cât se poate de contradictorii și implicații geopolitice importante. Inițial, Rusia a fost luată în ecuație ca aliat al SUA în combaterea terorismului, apoi s-a revenit la vechile adversități. Complexul militar industrial american avea și are nevoie de un inamic uriaș, real și credibil. Iar Rusia îndeplinește cum nu se poate mai bine aceste condiții. Acum, și China. Dar, cu doi inamici de talia aceasta, probabil că nici CMI-ului american nu-i este prea bine.

Dar, susține Waltz, și după 11 septembrie, rămân esențiale cele trei elemente de bază ale politicii internaționale:

- disparitatea dramatică de putere între SUA și restul lumii (poate determina SUA să se comporte nechibzuit în politica externă);
- problema nucleară;
- implicarea directă sau indirectă a SUA într-o mulțime de crize regionale pe care nu le poate gestiona corespunzător.

Zbigniew Brzezinski, fost consilier al lui Carter pentru relații internaționale, subliniază, în lucrarea *Marea tablă de șah. America și restul lumii*, apărută în 1997, ce anume trebuie să fie politica americană pe eșichierul mondial.

SUA sunt responsabile cu pacea lumii. Este un *idealism specific american*. Dar acesta conține un *realism cinic, inclusiv franchețea cu care este mărturisit*.

Supremația americană nu va fi însă veșnică. De aceea, *SUA trebuie să construiască un sistem, adică o ordine mondială, în care să fie în centrul lui, să aibă rolul cel mai important*.

„Întrucât puterea fără precedent a Statelor Unite se va diminua de-a lungul anilor, prioritatea geostrategică americană este să gereze emergența de noi puteri mondiale în așa fel încât ele să nu pună în pericol supremația americană.”

Puterile emergente sunt pe „continentul eurasiatic”.

Eurasia cuprinde toate teritoriile dintre Lisabona și Tokyo, a căror axă trece prin Berlin, Moscova Tașkent, Beijing și New Dehli. Aici se judecă viitorul lumii și primatul SUA.

El împarte, pentru analiză, acest continent eurasiatic în patru zone:

- Europa de Vest;
- Rusia;
- Balcanii asiatici (țările din Caucaz, republicile musulmane desprinse din fosta URSS, Ucraina);
- Asia (China, Japonia, India).

Subliniază, destul de direct și de tranșant, interesul american în fiecare dintre aceste zone.

„Întrucât America este o democrație este puțin probabil ca să dorească să se angajeze, de o manieră permanentă, într-o acțiune dificilă, absorbantă și costisitoare de gestionare a Eurasiei prin manipulări și manevre politice constante indirecte.”

Acțiunea geostrategică specifică ar necesita două etape:

- *identificarea statelor care dispun de o reală dinamică geostrategică*, capabile să suscite o bulversare importantă în distribuirea internațională a puterii și, pe această bază, identificarea statelor cele mai sensibile care, prin situația lor geografică, pot avea efecte catalizatoare asupra actorilor geostrategici cei mai importanți sau asupra condițiilor regionale;

- formularea de politici specifice pentru a contrabalansa, potrivit intereselor SUA, efectele nefaste ale politicilor inițiate de aceste state.

În acest concept, Europa are două opțiuni:

- euro-atlantismul, condus de SUA, care, după unele viziuni, a câștigat Războiul Rece;

- euro-asianismul, care ar însemna o schimbare majoră de paradigmă geopolitică și o lovitură uriașă pentru Statele Unite, care au ajutat Europa de Vest, după război, prin Planul Marshall și nu numai.

Există, desigur, și o a treia opțiune – *Europa suverană și independentă, Europa prin sine însăși*, dar o astfel de opțiune este din start fără nicio șansă, de vreme ce, chiar dintr-o Europă euroatlantică, Marea Britanie a preferat să iasă, tot din rațiuni geopolitice și geostrategice.

De fapt, Uniunea Europeană nu este niciun fel de uniune în afară de aceea în care marile puteri de odinioară conduc, democratic și prosper, cum zic ele, ca în imperiile pe care le-au creat și le-au gerat, iar restul gloatei culege sparanghelul, în calitatea ei de forță de muncă angajată la patron...

Proiectul francez de a face ca Europa să fie independentă față de America i se pare, lui Brzezinski, a fi mai realist, dar el se încrede în Germania pentru reamplasarea orbitei europene sub influență americană. Europa este datoare Americii pentru că nu a lăsat-o la mâna Rusiei Sovietice. Dacă Rusia sovietică ar fi avut o astfel de putere. Or, așa ceva nu trebuie să fie uitat.

Brzezinski a recunoscut că viziunea franceză este mai realistă. Dacă Europa vrea să existe ca entitate viabilă, trebuie să fie tratată la paritate cu SUA. Extinderea UE face superfluu obiectivul identității și parității sale cu SUA, deși SUA și UE au aproape același PIB. Dar extinderea UE și asamblarea părților lasă cumplit de dorit. Deși este încărcată până în creștet de tot felul de tratate, acte și reglementări, UE este departe de a fi UE pentru toți, iar managementul unional este găunos, chiar dacă Comisia, adică guvernul UE, are peste 50.000 de funcționari. Sau, poate că tocmai de aceea.

Europa de Vest, neutralizată și stabilizată, are, în viziune americană, drept rol, prin UE (pentru probleme economice) și prin NATO (pentru cele militare), să blocheze Rusia în frontierele sale și să restrângă la maximum influența acesteia în Ucraina și în țările apropiate.

Tot aici este vorba de extinderea NATO și forțarea intrării Turciei în UE., Dar se pare că Turcia nu mai este interesată de UE, întrucât și-a adus aminte că a fost un temut imperiu. Și se comportă ca atare.

Brzezinski a considerat, la vremea respectivă, că extinderea NATO și UE vor servi interesului american, întrucât se va multiplica numărul statelor din Europa Centrală, al celor pro-americane, fără a crea o Europă suficient de bine integrată politic pentru a putea concura Statele Unite în regiunile importante pentru America, precum Orientul Mijlociu (această previziune a lui Brzezinski s-a confirmat, SUA au inflammat Orientul Mijlociu, iar Europa a participat la stingerea focului, care încă nu s-a stins).

Proiectul american este definit de o frază a lui Brzezinski: „*Statele Unite și Germania au același punct de vedere: proiectul european este susținut de o dinamică istorică și politică și nu comportă nicio prejudecată privind Rusia, nici animozitate, nici teamă, nici de izolare a acesteia.*”

El vede o Rusie împărțită în trei:

- o Rusie europeană, integrată în UE;
- o republică siberiană;
- o republică extrem-orientală.

Cele două republici – cea siberiană și cea extrem-orientală – ar putea cădea sub influență americană sau ar putea fi folosite ca monedă de schimb în relațiile americane cu China sau cu Iranul.

Țările pe care Brzezinski le consideră ca făcând parte din acest areal sunt următoarele: Afganistan, Uzbekistan, Kazahstan, Tadjikistan, Kirghistan, Turkmenistan, Armenia, Georgia și Azerbaidjan.

Toate, mai puțin Afganistanul, sunt țări ex-sovietice. Aici se intersectează interese turcești, iraniene, ruse și americane și, în oarecare măsură, cele ale Chinei.

Partea de Est a Eurasiei este alcătuită din China, Japonia, India, Coreea și alte state din regiune.

Viziunea lui Brzezinski este una bine elaborată, din perspectiva idealismului și, deopotrivă, a pragmatismului american. Chiar dacă unele idei – cum ar fi, spre exemplu, partajarea Rusiei – par fanteziste, analiza lui Brzezinski răspunde unui interes american major, acela de a se crea condiții pentru a contracara sau a dezmembra, prin politici și strategii adecvate, în limitele permise de jocul democratic (sau nu), orice putere concurențială, care ar putea pune probleme leadership-ului american.

Americanii nu exclud intervenția în forță (doar de aceea au cea mai puternică armată din lume), dar, potrivit Doctrinei Caspar Weinberger (1984), există șase criterii pentru utilizarea forței americane:

1. SUA nu trebuie să angajeze forțe combatante decât atunci când interesul lor național sau cele ale aliaților sunt în joc;
2. Trupele americane trebuie să fie angajate fără rezervă și cu intenția clară de a învinge sau să nu fie angajate în nici un fel;
3. Trupele americane nu trebuie să fie angajate decât cu obiective politice și militare clar definite și cu capacitatea de a le atinge;
4. Relația între obiective și mărimea compoziției forțelor alocate trebuie să fie continuu reevaluată și justificată cu necesitate;
5. Trupele americane nu trebuie să fie angajate într-o luptă fără garanția rezonabilă a susținerii de către Congres și opinia publică;
6. Angajarea trupelor americane nu trebuie să fie avută în vedere decât în ultimă instanță.

Trupele americane nu au fost niciodată angajate altfel decât în superioritate strategică. Probabil că ele nu vor călca niciodată în Ucraina, decât prin niște specialiști și unități speciale, pentru a pregăti armata acestei țări să se lupte, în numele Ucrainei și al Occidentului, până la ultima picătură de sânge cu inamicul nr. 1 al SUA, front de lucru pentru complexul militar industrial american.

Oricum, războiul, în concepția americană, este o afacere. O afacere pentru Complexul Militar Industrial, cel mai mare încasator al costurilor unui război, cât și pentru celelalte componente ale unei afaceri (politice, economice, geopolitice, geostrategice, dar mai ales financiare etc.).

Sam Parker face o radiografie interesantă a războiului din Ucraina, începând chiar cu o cronologie a evenimentelor din 1999 până în ianuarie 2022.

„- 1999: Putin devine președinte. Se confruntă cu prima sa provocare din partea celor două familii din Cecenia. El zdrobește insurecția jihadistă din Caucaz.

- 2001 iunie: Se formează OCS, ceea ce determină un Imperiu Rockefeller panicat să activeze o mișcare militară în Asia Centrală, care a avut loc apoi în septembrie 2001 – 9/11.

- 2003 martie: SUA invadează Irakul – Putin ajută Rezistența irakiană cu echipamente militare, inclusiv cu rachete antitanc Kornet.

- 2005 mai: CIA încearcă o revoluție colorată și o lovitură de stat în Uzbekistan. Liderul, Karimov, taie apoi legăturile cu SUA și închide o bază americană. Uzbekistanul se apropie mai mult de Rusia, în timp ce SUA sunt eliminate.

- 2007 februarie: Discursul lui Putin de la München șochează cele două familii – acum nu mai există mânuși.

- 2008 august: Georgia invadează Rusia – și este învinsă în 3 zile

- 2008 septembrie: Prăbușire financiară

- 2010 Decembrie: Primăvara arabă

- 2011 martie: Începe destabilizarea Siriei

- 2012: Xi Jinping devine președinte al Chinei – iar SUA „pivotează” spre est

- 2014: lovitura de stat Maidan din Ucraina

- 2014 iulie: În timp ce Putin se întorcea în Rusia după summitul BRICS din Brazilia, avionul său a survolat Ucraina. CIA a vizat avionul său, dar a fost doborât avionul greșit – Malaysian Airlines MH17.

- 2015 septembrie: Rusia merge să ajute Siria

- 2018: Putin dezvăluie echipamentul militar avansat al Rusiei – Pentagonul are un șoc

- 2021 septembrie: *Revoluția de culoare din Belarus eșuează împotriva aliatului lui Putin, Lukașenko*

- 2021 decembrie: *Serviciile secrete rusești au zădărnicit o tentativă de lovitură de stat la Bișkek, capitala Kârgâzstanului. Sistemele de rachete NATO din România și Polonia sunt pe cale să devină operaționale. Acest ultim punct a fost explicat mai sus.*

- 2022 ianuarie: *Rusia anihilează o tentativă de lovitură de stat CIA/MI6 în Kazahstan.*”

„Ucraina și Rusia – scrie Parker – erau atât de întrepătrunse din punct de vedere economic, social și cultural, în special în estul țării, încât aproape că nu se puteau distinge una de cealaltă. Majoritatea conductelor de gaze naturale ale Rusiei din Siberia de Vest treceau prin Ucraina în drumul lor spre Germania, Franța și alte state europene. Din punct de vedere strategic militar, o Ucraină non-neutră în NATO ar reprezenta o lovitură de securitate fatală pentru Rusia. În epoca armelor americane avansate și a apărării antirachetă, acest lucru era exact ceea ce își dorea Washingtonul.

O privire pe harta geografiei eurasiatice a dezvăluit un model distinct al revoluțiilor colorate sponsorizate de CIA după anul 2000. Acestea au avut ca scop clar izolarea Rusiei și, în cele din urmă, tăierea liniei sale de salvare economică – rețelele sale de conducte care transportau rezervele uriașe de petrol și gaze ale Rusiei din Urali și Siberia către Europa de Vest și Eurasia – treceau direct prin Ucraina.

Agenda tacită a politicilor agresive ale Washingtonului în Asia Centrală după prăbușirea Uniunii Sovietice ar putea fi rezumată în două cuvinte: *controlul energiei*. Atâta timp cât Rusia era capabilă să își folosească atu-ul strategic – vastele sale rezerve de petrol și gaze – pentru a câștiga aliați economici în Europa de Vest, în China și în alte părți, nu putea fi izolată din punct de vedere politic. Amplasarea diverselor revoluții colorate a avut ca scop direct încercuirea Rusiei și tăierea, în orice moment, a conductelor sale de export. Având în vedere că mai mult de jumătate din veniturile în dolari ale Rusiei provin din petrol și gaze, o astfel de încercuire ar echivala cu o asfixiere economică a Rusiei de către NATO, condusă de SUA.

Rusia era singura putere cu suficient potențial de descurajare nucleară strategică, precum și cu suficiente rezerve de energie, pentru a constitui o contrapondere credibilă la primatul nuclear militar și politic global al SUA. Mai mult, o combinație eurasiatică formată din China și Rusia, plus statele eurasiatice aliate (în principal din Asia Centrală), reprezenta o contrapondere și mai mare la dominația unilaterală a SUA.

În urma crizelor financiare asiatice din 1998, Beijingul și Moscova au încheiat un acord de securitate reciprocă cu statele din jur, Kazahstan și Tadjikistan. În iunie 2001, Uzbekistanul s-a alăturat, iar grupul s-a redenumit

Organizația de Cooperare de la Shanghai sau OCS. Acesta a fost catalizatorul care a forțat Imperiul Rockefeller să comită actul terorist de la 11 septembrie 2001, pentru a justifica o invazie în Asia Centrală – cu scopul de a perturba alianța OCS.

Unul dintre cei mai importanți susținători ai supremației americane la nivel mondial – strategul și prietenul apropiat al lui Rockefeller – Zbigniew Brzezinski, a descris semnificația pivotantă a Ucrainei în cartea sa din 1997, *The Grand Chessboard*. El a scris:

«Ucraina, un spațiu nou și important pe tabla de șah eurasiatică, este un pivot geopolitic, deoarece însăși existența sa ca țară independentă ajută la transformarea Rusiei. Fără Ucraina, Rusia încetează să mai fie un imperiu eurasiatic... Dacă Moscova recapătă controlul asupra Ucrainei, cu cei 52 de milioane de locuitori și resurse importante, precum și accesul la Marea Neagră, Rusia își recapătă automat din nou mijloacele necesare pentru a deveni un stat imperial puternic, care să acopere Europa și Asia.»

Brzezinski, un student al geopoliticii lui Halford Mackinder, a descris rolul statelor pivot:

«Pivoții geopolitici sunt statele a căror importanță nu derivă din puterea și motivația lor, ci mai degrabă din poziția lor sensibilă, care, în unele cazuri, le conferă un rol special, fie în definirea accesului la zone importante, fie în refuzarea resurselor unui actor semnificativ».

«Nu se poate sublinia îndeajuns că, fără Ucraina, Rusia încetează să mai fie un imperiu, dar cu Ucraina subjucată și apoi subordonată, Rusia devine automat un imperiu.»

Ucraina, la fel ca puține alte țări eurasiatice, este un produs al geografiei sale speciale, deoarece se află în mod unic la răscruce între Est și Vest. Este ceea ce Halford Mackinder, părintele britanic al geopoliticii – studiul relațiilor dintre puterea politică și geografie –, a numit un stat pivot. Ucraina transformă în mod unic poziția geopolitică a Rusiei în bine sau în rău.

Până la sfârșitul anului 2021, a avut loc o uriașă consolidare militară ucraineană în estul Ucrainei. Scopul era să zdrobească, să ucidă și să distrugă regiunea Donbass, precum și pe cetățenii acesteia. A existat un calcul al CIA conform căruia Putin va fi forțat să intre în Ucraina pentru ca acest conflict să nu intre în Rusia însăși.

Armata rusă a fost supusă unor exerciții la granițele sale cu Ucraina în ultimul trimestru al anului 2021. Rusia a mutat echipamente și trupe pe frontul său vestic. Putin primea rapoarte de la serviciile sale de informații cu privire la un atac iminent al ucrainenilor spre regiunea Donbass.

La sfârșitul lunii noiembrie, Putin a trimis o solicitare către Washington cerând garanții din partea Statelor Unite. Acestea erau trei:

Ucraina să fie un stat neutru. Nicio rachetă nucleară să nu fie amplasată în Ucraina. Ucraina nu va fi membră a NATO.

Au trecut săptămâni, dar Washingtonul nu a răspuns. Intenția lor era să-l forțeze pe Putin să intre în Donbass în sprijinul populației vorbitoare de limbă rusă.

Începând cu 17 februarie, armata ucraineană a început să bombardeze Donbassul, practic non-stop. Câteva zile mai târziu, Putin a primit informații potrivit cărora Ucraina a pregătit o bombă nucleară murdară și erau gata să o folosească. Punctul de cotitură a fost atunci când a venit confirmarea că Washingtonul se pregătea să instaleze rachete nucleare (ar fi durat 5 minute de la lansare până la țintă – adică timp insuficient pentru ca armata rusă să detecteze, să confirme și să lanseze contramăsuri) pentru a fi pregătite să lovească Moscova, fie din Polonia, fie din vestul Ucrainei. Pe 19 februarie, la Consiliul de Securitate de la Munchen (același loc în care Putin a șocat lumea în 2007), președintele ucrainean Zelenskyy a amenințat cu desfășurarea de arme nucleare pe teritoriul ucrainean. El s-a referit la o revocare unilaterală a Memorandumului de la Budapesta din 1994, deși Ucraina nu a fost semnatară a acordului.

Două zile mai târziu, în seara zilei de 21 februarie, Putin a ținut discursul de recunoaștere a independenței suverane a Republicilor Populare Donețk și Lugansk și de începere a campaniei militare în Ucraina. El a făcut referire în mod explicit la angajamentul lui Zelenskyy privind armele nucleare de la München: „Aceasta nu este o bravadă lipsită de substanță”, a subliniat Putin în discursul său. A doua zi dimineată, Rusia și-a început operațiunile speciale, intrând în estul Ucrainei și eliminând amenințarea la adresa Rusiei.”

Nu știm dacă lucrurile stau chiar așa, dar, după modul de acțiune al armatei ruse, aparent paradoxal, chiar neglijent sau grandoman, e clar că au fost niște etape sau niște faze:

Faza 1:

Realizarea dispozitivului de invazie, dar care nu era chiar de invazie, ci, mai degrabă, de înșelare. Rusia a atacat aparent masiv, pe trei direcții, tot Estul Ucrainei, cu o pregătire de foc impresionantă, compusă din rachete de croazieră lansate de la bordul tuturor mijloacelor, probabil și de pe unele avioane de bombardament strategic (unele dintre acestea dispun de rachete de croazieră cu bătaie lungă, de 5000 km), care au acționat de pe teritoriul Rusiei sau Bielorusiei, artilerie cu bătaie lungă, lansatoare de rachete etc.

Așa cum am mai subliniat și în articolul anterior, Rusia a atacat în inferioritate numerică (170.000 de militari contra a 200.000 cât are armata ucraineană), ceea ce contrazice legile acțiunilor din teatru. Dacă lucrurile stau așa, este clar că obiectivul strategic al acestei prime faze nu era

cucerirea capitalei Ucrainei, a Harkovului și a altor localități mari, pentru că așa-ceva era imposibil să se realizeze cu acest nivel al forțelor și mijloacelor. Probabil, obiectivul era slăbirea presiunii ucrainene de pe cele două republici rebele, dispersarea forțelor ucrainene și lovirea lor pe părți, distrugerea radarelor terestre, a infrastructurii strategice vitale și uzura consistentă a forțelor ucrainene din apărare.

Faza 2:

După realizarea acestui obiectiv, rușii și-au reorganizat foarte rapid dispozitivul strategic, concentrându-și eforturile pe cucerirea Donbassului și a litoralului, până la gurile Dunării. Este clar că rușii vor alipi la teritoriul Rusiei ceea ce cuceresc. Mutarea efortului strategic pe Donbass, concomitent cu dezvoltarea ofensivei pe direcția Mariopol, Odessa, lichidarea grupării Azov și lipsirea Ucrainei de un sprijin pe mare par a fi obiectivele acestei etape a operației speciale a rușilor, de fapt ale acestui război geopolitic fratricid. Cel puțin pentru această etapă.

Faza 3:

Cucerirea și alipirea Donbassului și a litoralului și, eventual, realizarea joncțiunii, pe la gurile Dunării și pe malul drept al Nistrului, cu Transnistria, pentru îndepărtarea Ucrainei de mare, par iminente, dacă armata rusă chiar își propune asta. E greu de spus că o astfel de armată care a dus ani de zile un război epuizant în Siria, tot din rațiuni geopolitice, și-ar fi epuizat resursele în Ucraina. Deocamdată, ea deține inițiativa strategică pe toate planurile.

Este posibil ca, ulterior, rușii să dezvolte ofensiva și în vestul Ucrainei, pentru a îndepărta cât mai mult pericolul unui atac cu rachete asupra Moscovei.

Desigur, armata ucraineană, pregătită temeinic și dotată corespunzător prin grija Statelor Unite și a Vestului, se comportă ca atare, dar pericolul escaladării, inclusiv nucleare, este din ce în ce mai mare.

OAMENII, VORBELE ȘI FAPTELE LOR

PEOPLE, THEIR WORDS AND DEEDS

Abstract

Toți oamenii își au fixurile li fixismele lor. Nu prea poți să-i scoți din ele și nici n-ai de ce. A trăi în același spațiu nu înseamnă automat și a trăi în același concept. Fiecare trăiește în conceptul lui, iar omul civilizat, sau cum o vrea el să-și spună și să se i se spună, nu se deosebește prea mult de omul necivilizat, cum îi place lui să-i spună celuiilalt, care nu este el sau ca el. Toți, sau aproape toți oamenii uneltesc, fac scenari, sunt nesiguri, chiar și atunci când cred ei că sunt foarte siguri pe ei, pe truda lor, pe viziunea lor, pe meandrele lor și pe câte altele.

Cuvinte-cheie: oameni; concepte; fapte; realități; războaie; gânduri;

Abstract

All people have their fixations and fixations. You can't really get them out of them, and you don't have to. Living in the same space does not automatically mean living in the same concept. Everyone lives in his own concept, and the civilized man, or as he wants to call himself and be called, does not differ much from the uncivilized man, as he likes to call the other, who is not himself or as he. All, or almost all, craft people, make scripts, are insecure, even when they think they are very sure of themselves, their toil, their vision, their meanderings and so on.

Keywords: people; concepts; facts; realities; wars; thoughts;

Multe mai sunt, multe au mai rămas...

La toate acestea mă gândesc eu sufocat de ploaia de vorbe care-mi cade de câteva zile pe creier. Și-mi face mult noroi acolo.

Desigur ploaia de vorbe face să rodească ogorul creației, pentru că, la urma urmei, creația nu este doar ce-ți trece ține prin cap și altuia nu-i trece, sau îi trece altfel, cu alte cuvinte și pe alte suporturi, ci un produs nou, care te încântă sau, dimpotrivă, te oripilează, dar care n-a mai fost. E greu să spui ce a mai fost sau ce n-a mai fost, când este vorba de cuvinte. Cuvintele sunt

mereu călătore, trec nu doar dintr-o gură în altă gură, via ureche, din ureche în creier, din creier în coardele vocale sau în pix și, în epoca cibernetică, pe ecran, în rețea, în ciberspațiu și pe unde vor ele să-și facă drum sau culcuș, sau și drum și culcuș, pentru cine mai are sau mai poate avea, azi, în epoca hipersonică, răbdare și timp de ascultat, de auzit, de citit, de butonat, de dictat sau de pixuit.

Omul este o ființă destul de ciudată. Nimeni nu reușește să-l dibuie, să-l înțeleagă, să-l suporte necondiționat și să-l accepte, multă vreme, total sau doar într-o oarecare măsură. Desigur gradul de acceptanță ține de o infinitate de determinări ale determinărilor, și ele determinate sau nu. și, de aceea, nici acceptanța nu este sau nu poate fi unica și indivizibila cărare sau căutare a celui nivel entropic la care nu ajunge nimeni, niciodată.

Omul absolut, absolut în sensul în care l-a creat creatorul, este totalmente relativ. Niciodată nu poți ști exact ce este, cum este sau cum nu este, de ce este așa și nu altfel, de ce se tot învârtă într-un cerc pătrat și nu-și lasă slobode niciodată sinapsele. Oricum, ele, sinapsele, slujesc necondiționat neuronii, iar neuronii alimentează, tot așa, condiționat și/sau necondiționat, sinapsele cu tot felul de impulsii și evenimente – unele, reale, altele cvasi-reale, ultra-reale sau chiar ireale –, cu tot felul de impulsii care mai de care mai relative în absolutismul lor și mai absolute în relativismul lor.

Desigur, măria sa IA (Inteligența Artificială), noua găselniță umană a dezumanizării omului, al externalizării omului, ne va spune, cu precizie, ce și cum, pentru că ea nu-și permite niciun fel de eroare. Cel puțin, în prima ei fază, cea a copilăriei, pentru că, mai încolo, ce naște din pisică tot șoareci mănâncă, iar așchia nu sare departe de gard sau de trunchi, sau de copacul ucis de secure.

Am tot spus-o mereu, ca mai toți spusăreții sau spusăranii de pe această planetă, și sunt aproape opt miliarde, că omul a fost făcut dintr-un strop de apă, sau, mă rog, dintr-o găleată de apă, căruia i s-a atașat, din coasta de granit a lui Adam sau a cui o fi fost, un schelet de piatră, ca să nu rămână moluscă, apoi a fost trimis la plimbare, ca spor, ca spion, sau ca luptător cu neuronul, împotriva pietrei fierbinți a planetei Pământ, ca s-o transforme, probabil în unul sau două cicluri cosmice, într-un noroi murdar și plin de libărți. Sau poate doar într-o planetă de fum aburit. Desigur, el nu știe că face asta, pentru că misiunea lui a fost codificată drastic, iar el dotat, așa cum îi stă bine unui spion sau unui comando, cu un pogon de creier și un stropuleț de minte. Atât cât să nu-și uite misiunea, chiar dacă habar n-are de unde, de la cine și de ce a primit-o.

Totuși, gena lui de spion al apei galactice sau intergalactice, sau de care o fi, care se scurge diabolic prin spațiul cosmic și prin infinit, sau, dacă nu se scurge, îngheață, îi amintește că el nu este granit, ci doar un fluid care

se folosește de un strop de granit pentru a-și îndeplini misiunea de distrugător al Planetei Albăstre, care n-are ce să caute într-un sistem solar compus din foc, metal, piatră și gaz înghețat sau compactat în module de campanie cerească.

Ei, bine, făcătura asta de om, nici apă, nici piatră, nici minte destulă, nici prostie nefudulă, dar suficientă inteligentă pentru a nu uita cu desăvârșire cine este și ce caută pe-aici, care-i misiunea lui și cum trebuie să și-o îndeplinească, începe să se cam prindă de păcăleala drastică pe care i-a administrat-o marele Necunoscut, în ne-cunoștință totală de cauză și efect.

Sunt apoi proporțiile. Pământulețul nostru, sau al cui o fi, este cam de un miliard de ori mai mic decât această nebuloasă nucleară de materie și de foc cosmic, denumită de pizmașul românesc Soare, care tună nuclear, acolo, sus, în singurătatea lui astrală, fără să-i pese dacă-l aude sau nu careva. Oricum, e cam la marginea galaxiei și șeful lui ierarhic, adică ăla din centrul galaxiei, nu-l prea bagă în seamă. Și în lumea interplanetară, interstelară sau intergalactică, există probabil, la scară cosmică, un sinonim intergalactic al conceptului de marginalizare.

Unii dintre noi se cam multi-preocupă științific de lumea astrală, fără să-i dea de capăt, pentru că nu prea are capăt, de vreme ce este infinită sau relativ finită, în sensul că nu e singulară în universul lumilor care par a fi singulare în gând, dar infinite în strălucirea lor de noapte. Alții nu-și văd capul de treburile noastre pământești, gândiricești sau sentimentalicești. Oricum, omul a ajuns foarte departe în războiul lui ca soldat al apei împotriva Terrei. El nu știe su nu vrea să știe că face asta, dar o face. În primul rând, pentru confortul lui calduț. Eșnu se mai poate mulțumi cu adăpostul lui de odinioară, de la începuturi, de când a apărut – așa cum a apărut – pe Terra și nici cu ce-i oferă sarea pământului. El are nevoie de o natură proprie, care presupune – și cere ajustarea sau chiar modificarea naturii-mamă, după trebuințele și imaginația acestui biped ciudat, care sunt din ce în ce mai numeroase și mai sofisticate. Terra naturală, chiar și după ce a obținut o biosferă, n-avea o infrastructură. Animalele și plantele, atât cele de pe uscat, cât și cele din mediul acvatic – toate, un produs al apei – n-aveau și nu au nici azi nevoie de drumuri, de căi ferate, de viaducte amețitoare, de locuințe confortabile, de palate, de zgârie-nori etc., de orașe în nori sau în oceane și nici să folosească focul, să încălzească hrana, să prelucraze metale etc. etc. Nici acum, după zeci de milenii de viațuire și supraviețuire pe Terra, n-au nevoie de așa-ceva. Nu se revoltă împotriva nimănui, nu fc războaie interspecii și cu atât mai puțin intraspecii, ci își continuă viața în limitele trebuințelor lor primare de hrană, aer, soare și apă. E drept că se mănâncă unele pe altele, că peștele mare înghite peștele mai

mic, dar și peltelile mai mici se hrănesc cu rămășițele peștelui mai mare când are posibilitatea să o facă.

De miliarde de ani e așa. Și, după cum deja se știe, așa va fi și în viitor, atâta vreme cât soarele va străluci pe cer, iar apa își va continua războiul său multistratificat împotriva uscatului, a pietrei, a mantalelor de magmă, probabil, pentru nimicirea nucleului e foc al Terrei, miezul de soare din inima Pământului. Desigur, toate acestea par speculații și chiar fabulații, dar ele trebuie citite nu doar după legile naturii, cele pe care le-am învățat cu toți la școală și le purtăm în creier și în traistă toată viața, ci și în cheia conflictualității endogene a acestei lumi, a armoniei paradoxale a Universului sau a Universurilor, nu neapărat pentru că așa ar fi, ci mai ales pentru că într-acolo ne duce mintea. Mintea noastră sedentară, conservatoare și păcătoasă și mintea noastră migratoare, tot timpul ofensivă, cuceritoare, pusă pe harță, distrugătoare, inovatoare, creatoare și mereu făcătoare de fel de fel de minuni, de comedii în coadă de pește și de tragedii înălțătoare.

Omul și mama lui de suflet, apa, la care se adaugă aerul, focul și pământul, cum ziceau și scriau vechii greci și autorii lui Enuma Eliș, au fost zămisliti de Distrugătorul Suprem, de Arhitectul Suprem sau de Constructorul Suprem tocmai pentru a genera noul și teribilul concept al războiului endogen (sau exogen) dintre piatră și apă, dintre natura-mamă și natura umană, dintre Totul și Nimic, dintre Concept și Obiect, dintre Da și Nu, dintre Totul și Nimic.

Tot ce a creat Omul pe Pământ și pe unde o mai fi fost sau încă mai este el, poartă amprenta acestui război endogen sau exogen dintre Piatră și Apă, dintre Solid și Fluid, Apa nu șlefuieste Piatra, ci, încet, încet, o distruge. Rezultatul poate fi o lume de nisip sau o lume de mocirlă. Nisipul face, în cele din urmă, front comun și nu permite apei să pătrundă spre inima Terrei. Oriunde este apă, este și nisip. Ca rezultat al bătăliei dintre Apă și Piatră. Grăunții de nisip sunt soldații planetei rocifere care luptă cu viața lor pentru salvarea Pietrei. Dar nisipul Poate că și omul – omul inteligent, omul demiurg – este tot așa, un soldat al apei în lupta acesteia cu duritatea pietrei. E greu să privești, să vezi și să înțelegi această bătălie multimilenară, mai ales dacă ai răbdare să analizezi, să cunoști și să înțelegi manevra subterană, manevra pe verticală și manevra orizontală a apei întru distrugerea pietrei. Rezultatul acestui război endogen permanent dintre Apă și Piatră, pe Terra, este scoarța terestră. În felul acesta, apa și-a creat deja nu doar un cap de pod ci o imensă plasă mocirlosă cu o grosime de 30-60 km, care e pe cale de a lua Terra în captivitate.

Desigur, pentru noi, fiii apei, aceasta înseamnă viața, dar pentru o planetă rociferă înseamnă, în cele din urmă, moarte.

Spunem toate acestea pentru a înțelege mai bine interioritatea acestui război endogen al omenirii împotriva omenirii. Acest război există dintotdeauna și va exista întotdeauna. Este, dacă nu o replică, atunci, cu siguranță, o copie destul de fidelă a bătăliei dintre Apă și Piatră. Omul e o ființă complicată, Practic, fiecare om este un univers. Propriul lui Univers. Nu doar pentru că este singura identitate din Univers care înțelege Universul și chiar încearcă să-l cunoască, ci și pentru că transformă o astfel de realitate atât de complicată și foarte greu de cunoscut și de înțeles, în cuvinte. Cuvântul este, de fapt, universul omului sau omul-univers. Tot ce există și merită să existe sau să piară trece, la om, în infinit, prin mijlocirea cuvântului, metaforei, limbajului simbolic, al comunicării foarte simple sau extrem de complicate.

Omul este o ființă extrem de complicată. Atât de complicată, încât niciun om, oricât ar fi el de meticulos și de bine intenționat, nu numai că nu reușește să se cunoască pe sine, dar îi este extrem de greu să-și aleagă un drum sigur în viață și să trăiască așa cum vrea el. Uneori, cei mai ambițioși li mai orgolioși dintre noi au impresia că au totul, că lumea se învârtete în jurul lor, că o pot manipula și schimba cum vor ei. Pentru aceasta, fac tot ce e posibil, de la acumularea unor averi fabuloase, care să le permită aproape orice, la crearea unor structuri care să le susțină și să le mențină sine die puterea. Se îmbolnăvesc rapid de maladia puterii și nu mai scapă de ea niciodată.

Clasa conducătoare nu este – și n-a fost niciodată – una de înaltă moralitate, cu aplecarea spre perfecționism, umanitate și dreptate, ci una discreționară, orbită de iluzia puterii și de miracolul existent doar în mintea lor. Viața omului individual este mult prea scurtă pentru a realiza ceva bun cu adevărat pentru omenire. Ceea ce au creat savanții, în consonanță cu potențialul uman nedegradabil, singurul nedegradabil, a avut, deopotrivă, efecte de top, care au generat progresul științific, tehnologic, cultural și, mai ales, cognitiv, și efecte de bumerang, care au generat evoluția de sub linie, nedreptățile economice și sociale, împărțirea și reîmpărțirea continuă a lumii în „mizeri și bogați”, cum ar fi spus Eminescu, jaful la drumul mare, ticăloșia, ura, răzbunarea, crima, războiul și toate relele umane ale Pământului. Unii vor spune, între altele, că războiul nu este doar un produs al politicii conflictuale, deci al interesului, pentru că doar el, interesul este conflictual, ci și un mijloc de asanare a societății, de reglare numerică a populației pe care o poate suporta Pământul etc. etc. Nu, nu este așa. În lista de reglare endogenă a numărului locuitorilor pe care-l poate suporta planeta, pot fi incluse marile catastrofe naturale, pandemiile, evenimentele cosmice, ca să le spunem așa, nu altceva. Dar și aici trebuie să ne gândim foarte bine la ce spunem și scriem, pentru că s-ar putea să greșim dramatic.

Războiul este – și așa a fost întotdeauna și dintotdeauna – un produs al intereselor, un mod de a regla conturi, de a impune o anumită politică și, mai ales, un mijloc de a obține putere politică, geopolitică, geoeconomică etc. etc., pentru că, potrivit unui principiu pe care lumea îl respectă și îl va respecta, se pare mereu, ai și îți aparține doar ce ai moștenit, ce ai câștigat sau apărat cu sabia. Dreptul internațional este, de fapt, un drept al sabiei, un drept al războiului. De aceea, din când în când, unii dintre conducătorii unor mari puteri se gândesc că a sosit timpul să câștige sau să recâștige, din nou, cu sabia, tot cu sabia, ceea ce consideră că le-a aparținut și le aparține.

Este rațiunea intrinsecă pentru care americanii, după primul și după al doilea război mondial, au împânzit planeta cu baze militare, astfel încât să poată supraveghea zi și noapte, până la poarta veșniciei, dreptul lor, conferit de amiralul Mahan, de a stăpâni marea și, stăpânind marea, să stăpânească lumea, desigur, în numele modelului american, dorit și râvnit de toată lumea, mai puțin de cea musulmană puritană sau extremistă, de libertate liberală, economie de piață, democrație, drepturile omului individual etc. etc.

Pentru aceasta, americanii au creat și recreat Complexul Militar Industrial, cel care produce mijloacele necesare creării și recreării continue a ceea ce Mahan numea Sea Power, dar și a celorlalte componente, inclusiv a celor spațiale (pentru Spațiul Cosmic, americanii fiind primii din lume care au creat, pentru acest spațiu extraterestru, o categorie de forțe armate, Forțele Spațiale). adică puterea maritimă (navală și de infanterie marină), terestră, aero-spațială, spațială și de coastă, necesară slujirii 24 de ore din 24 a interesul america pe uscat, pe mare, în aer și în cosmo-spațiu.

Nici rușii nu s-au lăsat ei mai prejos. Întrucât o astfel de mare putere, care a câștigat, cum spun ei, cel de Al Doilea Război Mondial, dar nu ei au cules roadele, ci Occidentul, s-au trezit rapid din șocul îndiguirii și dezastrului din 1991, s-au închinat la țar și și-au jurat în barbă să redevină ce au fost și chiar mai mult decât atât. Au strâns la toate găurile cureaua economică, au investit masiv și rapid în Forța Strategică Nucleară, compusă, la ei, din trei armate, plus mijloacele nucleare din dotarea armatelor de arme întrunite, Forțelor aero-spațiale și Forțelor Navale, creând rapid vreo 8000 de vectori, inclusiv super-rachetele balistice Topol, Topol M, Bulava, Sarmat-28 etc. acea forță care asigură Rusiei o capacitate nucleară uriașă, cu care poate amenința toată lumea. La acestea, se adaugă mijloacele hipersonice, între care rachetele Avangard și Kinjal, ambele folosite în războiul din Ucraina, la care se adaugă invizibilul multirol Suhoi 57, avion de generația a 5-a, rachetele de croazieră Kalibr și toată gama de arme și muniții pentru toate cele trei categorii de forțe armate.

Americanii nu s-au lăsat impresionați de aceste arme – au și ei, în gradina lor, unică în lume, un complex militar industrial care face arme pentru toată lumea democratică și prosperă și nu numai – și, încă din 1991,

au dat de înțeles că au un interes special (geopolitic și geostrategic) pentru Ucraina, manifestat, după summit-ul din 2013 de la Vilnius, precum și în fenomenul Maidan din 2014, creat tot de ei, de occidentali și de ucrainenii occidentalizați pentru democratizarea Ucrainei și alungarea rușilor acasă). Numai că rușii nu s-au lăsat impresionați și au contraatacat prompt și viguros, luând, prin referendum, Crimeea înapoi și, ulterior, generând războiul din Donbass. Americanii n-au înțeles sau n-au vrut să înțeleagă sau nu le-a păsat, totuna, că rușii nu consideră și n-au considerat niciodată că Ucraina este sau că poate fi o țară, ci doar o componentă a Rusiei, aflată, după Primul Război Mondial, ca și după cel de al Doilea, în siguranța strategică nemijlocită a măreței Rusii spre Vest.

În timpul regimului sovietic, rușii au dat Ucrainei, în folosință, o mare parte din teritoriile smulse de ea de la România, de la Ungaria, de la Polonia etc., pentru a face din zona slavilor de margine nu doar o zonă de siguranță strategică interioară, ci și o bază de plecare la ofensivă sau la contra-ofensivă, în cazul unui război cu NATO. Mai toate aplicațiile de Tratat din vremea aceea, aveau în centrul lor Ucraina. Aici se afla și primul aliniament rusesc de rachete strategice intercontinentale, orientate spre Vest. Încă din vremea aceea, rușii aveau însă și un cui, mai exact, un piron împotriva Ucrainei, pentru comportamentul ei în timpul celui de Al Doilea Război Mondial. Președinții Uniunii Sovietice, începând cu Stalin, n-au permis accesul liber la arhive, nici desecretizarea lor, pentru a nu crea un cutremur geopolitic distrugător în Uniune. Dar, de aci, nu rezultă că au și uitat. Rușii nu uită niciodată, nimic.

Fenomenul Maidan i-a întărit la maximum, dar ei nu s-au grăbit, ci au reacționat metodic, cu calm. Probabil că pregăteau de multă vreme o ripostă, dar conjunctura nu le-a permis să facă mai mult, mai ales că Ucraina, prin conducătorii impuși de Moscova, nu dădea semn că ar face probleme Rusiei. Dar rușii știau precis că le va face mari probleme. Pentru că așa e Ucraina făcută. Din bucăți luate de pe la alții de către ruși și făcute cadou fratelui din Vest, care se afla – și se va afla mereu – în zona de siguranță strategică de toate felurile a marelui din Est. Nu pentru că așa ar vrea ucrainenii, ci pentru că așa vor rușii. Asta nu le-a prea convenit ucrainenilor și chiar au crezut că Vestul, Marele Vest, îi va ajuta să dea o lovitură de grație Rusiei. Desprinderea Ucrainei din zona de siguranță strategică a Rusiei ar fi pus Imperiul Roșu într-o situație geopolitică extrem de gravă, între Kiev și Moscova fiind, în line dreaptă, doar vreo 700 de kilometri.

Între timp, americanii s-au cuibărit bine în Ucraina, le-au promis acestora sprijin pentru a intra cât mai rapid în lumea occidentală și în NATO, totdeauna o lume democratică și prosperă. Tentația era foarte mare, și toate țările pro-Occident, de la Atlantic la Marea Neagră și, bineînțeles, la Marea Baltică, au rezonat pozitiv.

Pentru ruși, din punct de vedere geopolitic, trădarea Ucrainei nerecunoscătoare, cum cred ei, era nu doar de o ticăloșie infernală, ci și o atitudine de neacceptat. Dar americanilor le păsa prea puțin de asta – de la ei până pe falia strategică Marea Neagră, Marea Baltică, redeschisă amenințător după summit-ul de la Vilnius, era o jumătate de glob, plus acceptanța aproape necondiționată a Țărilor Baltice, a României și Poloniei și aplauzele anti-rușilor și pro-occidentalilor de pretutindeni.

Rușii și-au realizat, aproape nestingheriți, obiectivul lor geopolitic și geostrategic pentru acea perioadă: crearea republicilor Luhansk și Donețk, un fel de detașament înaintat sau de un cap de pod în dispozitivul Ucrainei pro-occidentale.

Începând însă cu 2014, americanii și o parte dintre țările occidentale s-au implicat masiv în înarmarea Ucrainei, în instruirea și modernizarea armatei și în folosirea acesteia pentru uzura Rusiei și câștigarea faliei strategice Marea Neagră, Marea Baltică, ceea ce ar fi asigurat condiții pentru îndiguirea strategică a Rusiei și distrugerea acesteia pe părți. Cam așa cum sugerase Zbigniew Brzezinski în faimoasa lui carte, „*Marea tablă de șah. Supremația americană și imperativele sale geostrategice*”.

Rușii știau aceasta tot atât de bine cum o știau și americanii. Și mai știau – și unii și ceilalți – că un astfel de război cu o miză geopolitică uriașă, nu este un joc de-a războiul, ci un conflict între două mari puteri nucleare, care au, împreună, peste 90 la sută din arsenalele nucleare ale lumii, adică peste 15.000 de vectori nucleari strategici intercontinentali, la care se adaugă, la fiecare, triada nucleară.

Ecce homo! – ar spune indiferenți sau înspăimântați, dar îndeajuns de speriați încât să iese în afara oricărei logici.

Analiza atentă a operațiilor de pe front, în măsura în care există suficiente date pentru a face o astfel de analiză, ne arată până unde poate ajunge nebunia și încăpățânarea umană. Toată lumea știa – sau ar fi trebuit să știe – că Rusia este o mare putere nucleară, cu care nu te poți juca. Acest război va duce fie la declanșarea dezastrului nuclear și, deci, la distrugerea biosferei, ceea ce Terrei nu-i prea pasă, fie la distrugerea Ucrainei și crearea unui uriaș pericol dinspre Est, pentru că Rusia nu se va mulțumi doar cu atât. Desigur, de aici nu rezultă că toată lumea ar trebui să tremure în fața Rusiei și să-i facă, mintenaș, pe plac. Rezultă doar că ambățul oamenilor puternici ar trebui să fie supus măcar unei rațiuni suficiente, un principiu elementar din logica clasică, iar făcăturile geopolitice să aștepte vremuri ceva mai bune.

Actualul război dintre Rusia și Ucraina nu mai este o „operație specială pentru dezarmarea și denazificarea Ucrainei”, cum zicea, relativ senin, Vladimir Vladimirovici Putin, nici un măcel declanșat de un călău, însetat de sânge, cum zicea Joe Biden, înfuriat la culme, spunându-le

polonezilor ce voiau să audă, ci un adevărat război între Rusia și NATO, cu toată fereala americanilor de a arăta că, lor, stăpânilor militari ai acestei lumi, nici gura nu le miroase, nici usturoi n-au mâncat, niciun militar american nefiind acum pe teritoriul Ucrainei.

Nu știm exact ce e în mintea rușilor, nici a lui Zelinski, nici a americanilor, nici a celorlalți occidentali și nici măcar în mintea românilor, dar deja s-a ajuns prea departe. Desigur, sloganul potrivit căruia fiecare țară este suverană și are dreptul să-și aleagă, singură, sigură și nesilită de nimeni, prietenii, alianța din care vrea să facă parte, regimul politic etc etc., rămâne ceea ce este: un slogan. Un slogan pe care nimeni nu-l pune în aplicare, întrucât, dacă ar fi așa, or s-ar institui raiul pe Pământ, or și-ar pierde Carul Mare roțile sale pătrate.

Toate țările de pe Glob se află, azi, într-o stare de interdependență. Orice hotărâre, opțiune sau decizie pe care le ia sau le poate lua una dintre țări, oricare ar fi ea, afectează sau poate afecta, într-o formă sau alta, tot mapamondul. Pentru că, la ora actuală, omenirea se află într-o teribilă stare de haos, iar în haos, potrivit principiului de bază al acestei teorii, dacă un fluture bate din aripi în Marea Neagră, s-ar putea să avem, ca efect, un uragan în Atlantic. Nu știm dacă e chiar așa, dar suntem siguri că orice val care sare calul în Atlantic, produce o furtună de gradul șase în Marea Neagră. Ucraina nu este liberă să facă ce vrea, așa cum nici America nu este liberă să facă totdeauna ce-i trece ei prin cap. Există niște condiționări, impuse de rețea, de relațiile internaționale, de timp, de spațiu, de situația de fapt. Republica Moldova, promovată la rang de țară de Uniunea Sovietică, deși e trup din trupul sfânt al nației române, nu se mai poate întoarce acasă, pentru că vreo 67 la sută dintre cetățenii ei de azi nu mai doresc asta. Cei 210 ani de când Republica Moldova a fost separată prin Dictatul Rus de România au lucrat în favoarea Rusiei. Populația românească a fost îndepărtată de la Gurile Dunării, pentru că Rusia avea nevoie de culoarul geopolitic și geostrategic al Dunării, și din nordul Bucovinei, luat de ruși, pentru că Rusia avea nevoie de acest teritoriu pentru intrarea în culoarul geopolitic și geostrategic terestru european, care începe de aici, din Galiția Occidentală, și ajunge până în Normandia, pe la nord de lanțul muntos european, braț la braț, cu culoarul geopolitic și geostrategic baltic și cu cel al Dunării. Cine mai poate schimba, azi efectele celor 210 ani de dominație rusească!?

Așa au făcut și acum. Referendumul din Crimeea și cel din Donbass au adus și vor aduce câștig de cauză Rusiei, precum cel din Kosovo a adus câștig de cauză kosovarilor nesârbi și americanilor, interesați de această regiune, și nu sârbilor, chiar dacă Kosovo Polje a fost leagănul poporului sârb. Leagănul n-a devenit nici dormitor, nici muzeu, nici hamac, iar poporul sârb a fost alungat de aici de Baiazid și de urmașii acestuia. De unde rezultă că și timpul lucrează în favoarea celor puternici.

Facerile și făcăturile nu se opresc însă aici. Fiecare colț de pământ de pe Terra poartă în el atât osemintele celor care au căzut apărându-și, cu sabia și cu dreptul sabiei, glia sau cucerind glia altora, cât și determinările noilor vremuri, cauzate de fel de fel de realități și de interese mai mult sau mai puțin arzătoare.

Vremurile și vremeirile au creat și amplificat tot felul de încurcături, iar mintea omenească, însetată de putere sau de teamă, a încercat să facă slalom printre metereze și să ajungă undeva, într-un loc mai cald, sau măcar mai sigur. Din păcate, n-au existat și nu există astfel de locuri pe Terra. Toate locurile mai mult sau mai puțin calde au fost ocupate, iar reocuparea lor necesită o nouă resetare a pământului.

Globaliștii vor globalizare, anti globaliștii vor naționalizare sau privatizare, ceilalți nu vor nimic, pentru că, oricum, nu vor primi nimic. Oamenii se încurcă în propriile lor proiecte, în propriile lor speranțe, iar speranțele, ca și proiectele, sunt atât de haotice, încât nici cea mai strălucită minte nu va reuși vreodată să pună ordine în gândurile, visurile și drumurile spre nicăieri ale oamenilor.

Oricum, lumea este un vortex veșnic viu și veșnic aglomerat spre moarte, iar moartea nu va reuși niciodată nici să oprească, nici să frâneze acest vortex, pentru că, oricum, el reprezintă infinitul sacru în care nu mai crede nimeni.

COMPETIȚIE ȘI/SAU PERFORMANȚĂ

COMPETITION AND/OR PERFORMANCE

Abstract

Ar fi încă multe de spus și de scris despre valorile, iluziile, speranțele, frustrările și metehnele noastre. Deși s-au spus și s-au scris destule. Nu știu dacă alte spuse, mai noi sau mai vechi, ar mai folosi la ceva. Când este vorba de om, de nevoile și trebuințele sale, de societate, de lume și de condiția ei, se poate spune aproape orice. Totul încapă aici. Pentru că nimic din ce e omenesc nu este și nu poate fi străin oamenilor. Iar omenesc nu este doar universul de cuvinte frumoase și de flori, de adevăr și de valori, ci și celălalt univers, cel al minciunii, al neadevărului, al veninului și înșelăciunii, al războiului endogen continuu și fără limite în care trăiesc oamenii pe tot parcursul vieții lor și omenirea, pe tot parcursul vieții ei. Pacea și armonia locală, generală sau universală sunt echilibre de o monadă, ca să nu zicem de o clipă, pentru că, totuși, clipa înseamnă o clipire sau un clic. În cele ce urmează vom încerca să spunem cât de prost făcută este minunata noastră lume. Acest lucru rezultă nu doar din faptul că prostia este infinită, în timp ce inteligența este selectă și măsurabilă, ci și din arhitectura noastră extrem de sofisticată și de îmbârligată.

Cuvinte-cheie: competiție; performanță; adevăr; iluzie; minciună; conflictualitate endogenă;

Abstract

There would still be much to say and write about our values, illusions, hopes, frustrations and methenes. Although enough has been said and written. I don't know if other sayings, newer or older, would be of any use. When it comes to man, his wants and needs, society, the world and its condition, almost anything can be said. Everything fits here. Because nothing that is human is and cannot be alien to people. And human is not only the universe of beautiful words and flowers, of truth and values, but also the other universe, that of lies, untruth, poison and deception, of continuous and boundless endogenous war in which people live throughout their lives and humanity throughout its life. Local, general, or universal peace and harmony are equilibria of a monad, not to say of a moment, for

still the moment means a blink or a click. In what follows we will try to say how poorly made our wonderful world is. This results not only from the fact that stupidity is infinite, while intelligence is select and measurable, but also from our highly sophisticated and convoluted architecture.

Keywords: competition; performance; truth; illusion; lie; endogenous conflict;

Introducere

Între DA și NU există un infinit care se numește POATE. Dincolo de DA și de NU, există alte infinituri, unele din tagma lui DA, altele din ograda lui NU. Nu, în jos, Da, în sus. Sau invers, nu contează. Jos-ul și Sus-ul țin de locul unde te afli și de sistemul de referință. Și între BINE și RĂU există, tot așa, un infinit special, al oamenilor. Există chiar și o excelentă carte, intitulată „Dincolo de bine și de rău”, scrisă de Friedrich Nietzsche. La urma urmei, și între BINE și RĂU există un infinit de infinituri. În măsura în care... și infinitul are infinituri... Și chiar în interioritatea fiecăruia dintre cele două, există infinituri specifice sau de care or fi. Unele, în curtea lui DA, celelalte, în ograda lui NU, unele pe ogrorul BINELUI, celelalte pe tarlăua RĂULUI... Relativitatea absolută, ca și absolutivitatea relativă, face casă bună cu certitudinea incertitudinii, de unde ne vin majoritatea așteptărilor, neașteptărilor și surprizelor. Ar putea rezulta că nimic nu este cert pe lumea aceasta, în afară de incertitudine. Jocul acesta de cuvinte nu ne scoate din minți – mintea noastră este obișnuită cu așa-ceva –, dar nici nu ne lasă să punem capul pe pernă liniștiți.

Cu alte cuvinte, măria sa OMUL, această creatură ciudată într-un sau dintr-un vortex cert de incertitudini, nu este prea sigur de nimic, nici măcar de propria sa prezență și existență pe minuscula planetă albastră. El nu știe foarte precis dacă s-a născut aici, din inima de foc rocifer a planetei, sau a fost adus (accidental sau nu) din altă parte, de pe vreo altă planetă din galaxia Soarelui sau din afara acesteia, printr-un accident cosmic sau prin vreo coadă ghețoasă de cometă plimbăreață prin spațiul cosmic, fie printr-o procedură de descotorosire de crusta inutilă, fie printr-un proces firesc de năpărlire cosmică.

Omul este o ființă ciudată care nu se mulțumește cu ceea ce este, ci știe și vrea mereu să știe ce și cum, desigur, după mintea lui impregnată de negrul veșniciei (fondul Universului e negru) și/sau de ROGVAIV-ul Soarelui. Aici, în această anamneză a procesualității devenirii și ființării ființei umane, s-ar putea ca omul să fie chiar pe drumul cel bun, care, se înțelege, nu poate fi altul decât cel al cunoașterii, al cognocivilizației, în care

se include, ca vector principal, cunoașterea cunoașterii. Temă care se dezbate de multă vreme în lumea cuvintelor și a jocurilor combinațiilor dintre ele.

Dar, acțiunea, reacția, atitudinea, acceptanța, mișcarea, transformarea, devenirea etc. nu sunt lineare, nu sunt totdeauna armonioase și echilibrate, ci, mai tot timpul, se află sub tensiuni interne și externe extrem de puternice, de diversificate și de persistente, cele care, potrivit legilor naturii, generează mișcarea, devenirea, viața, adică deosebirea, opoziția, conflictul și, în ultimă instanță, războiul.

Fațete

Noi, oamenii, și nu numai noi, ci tot ce are viață, așa trăim. Din păcate, una dintre caracteristicile noastre endogene – ca să nu spun esența noastră – este conflictualitatea. Avem conflictualitatea în genă, în sângele nostru, în matricea noastră. Ea face parte din propria noastră existență, din propria noastră ființare. Iar noi, nu numai că o acceptăm, ca pe un dat, dar o și cultivăm, deopotrivă, ca pe un rău necesar și ca pe o necesitate obiectivă.

Răul necesar rezultă din acceptanța ei, a conflictualității, ca fapt, ca dat, ca *modus vivendi*, chiar dacă ea înseamnă angajament, confruntare cu celălalt, inclusiv cu celălalt din tine, dintr-o anumită determinare care, de regulă, se cheamă interes. Se pare că toate societățile oamenilor de pe planeta Pământ, în toate epocile istorice, chiar și în era sau în erele matriarhatului, mai ales în vremea amazoanelor, au fost conflictuale. Toate identitățile sociale, politice, economice, profesionale, culturale, chiar familiale, sunt, de când există lumea, angajate într-o competiție, mai exact, în fel de fel de competiții. Competiția este considerată, în lumea oamenilor, una dintre esențele tari ale conviețuirii, ale socializării, ale scopului trăirii și chiar ale fericirii. Fațeta luminoasă a competiției este totdeauna strălucitoare, mai ales pentru cei care câștigă. Spiritul de învingător se cultivă în familie, la grădiniță, în școală, în instituțiile publice și în cele private, în armată, mai ales în armată, în sport, în literatură, în muzică, în artă.

De-a lungul secolelor, s-a dezvoltat o cultură a competiției, a întrecerii și, în general, a violenței. Chiar dacă foarte mulți dintre noi cred că, fără competiție, ne-am blaza, ne-am plictisi, ne-am face burtă la genunchi, la brațe și la creier și ne-am transforma în nimic sau în zombi. Oricâte franjuri și zorzoane am pune noi competiției, ca întrecere, ca măsurare a nivelului de performanță, ca validare a performanței, ca selecție și promovare a valorilor etc etc., competiția înseamnă luptă, iar lupta înseamnă învinși și învingători. Învingătorii au parte de lauri, de aplauze, de premii și de multe altele, învinșii trebuie doar să sufere în tăcere înfrângerea și efectele ei și, eventual, să se ambiționeze și mai tare pentru o posibilă revanșă.

Când cazii, trebuie să te ridici, altfel dispari. Chiar dacă despre învinși se spune „Vai de cei învinși!”, omul va continua să creadă că un pumn zdravăn pe care l-a primit nu înseamnă doar durere și umilință, ci și impuls pentru a merge mai departe, pentru a intra din nou în ring. Ambiția, urmele umilitoare ale unei înfrângerii sunt, sau pot fi, la urma urmei, un șut în fund, cum se spune într-un limbaj neagreat în mediul academic, dar care este foarte concludent, pentru a face un pas înainte. Iar pasul înainte nu va veni de la sine, ci ca urmare a unui efort uriaș pentru a deveni atât de bun încât să fii mai bun ca altul. Sau ca urmare a loviturii de picior pe care ai primit-o în spate.

Toate acestea și încă foarte multe altele nu sunt redușii eidetice care să permită individului, echipei, comunității etc. etc. să se întoarcă la intuiție, la simplitate și să-și pună cenușă în cap, ștreangul de gât sau pur și simplu să pună mâna pe sabie. Sau să huzurească de fericire. Sunt doar reflecții.

În felul acesta, performanța devine un instrument al competiției, o fațetă a ei. Așa cum, spre exemplu, capitalele Occidentului atrag de secole creierele, întrucât le oferă acestora condiții de a performa (desigur, dacă sunt creiere), respect și bunăstare, și competiția oferă performanței vectorul necesar de a se obiectiva, de a avea un sens, de a conta.

Competiția și performanța sunt, deci, două identități cu geometrii interdependente, care, în funcție de o mulțime de factori endogeni și exogeni ființează, de mii de ani, cam în același fel. Nicio societate, nicio epocă istorică, niciun regim politic, economic, social etc., niciun mediu – stradal, familial, de grup, politic, social, intelectual, academic, național, internațional, de alianță, de coaliție etc etc. n-au reușit – și nici nu și-au propus, Doamne ferește! – să le separe, să le trateze diferențiat și să le pună în slujba stopării violenței endemice din lumea oamenilor sau măcar a controlului acesteia.

Desigur, în opinia majorității hominienilor, una e una și alta e alta. Cum să trăiești așa, făcând exerciții de dragul exercițiilor, rezolvând probleme doar pentru a te bucura de propria-ți performanță, alergând maratonul de unul singur, doar așa, ca să-l alergi și să vezi cât timp ai scos azi față ieri și cam care ar fi graficul acestui efort pe care-l faci mai mereu, pentru a rămâne singur cu tine însuși, ore în șir, într-un efort care n-are nicio legătură cu soldatul de la Maraton și nici cu salariul pe care-l primești de la stat sau de la firma la care lucrezi, dacă ai acest noroc.

La urma urmei, omul este o ființă socială și datorează societății devenirea sa, viața sa în comunitate, modul în care își câștigă existența, chiar dacă el, individul, așa cum se știe de la Protagoras încoace și de la toți cei care și-au permis să spună câte ceva despre acest biped ciudat, „*este măsura tuturor lucrurilor, a celor ce sunt pentru că sunt și a celor ce nu sunt, pentru că nu sunt*”.

Cu alte cuvinte, acest individ expulzat de o femeie din pântecul ei – și ea fiind expulzată sau, mă rog, ejectată, cândva din pântecul unei alte femei etc. –, este unic și irepetabil pe planeta Pământ și în Univers; este singura ființă cunoscută până acum (evident, de către noi, oamenii, întrucât suntem la fel ca el) care se ocupă de explorarea și cunoașterea Universului, făcându-și din asta nu doar o meserie – aceea de astronom sau de astronaut –, ci și un ideal. Îl impresionează imaginile telescopului american care hălăduiește prin spații interstelare și transmite fotografii uluitoare, cataloagele astronomice, uriașa cultură care s-a acumulat aici. De aceea, nu este departe vremea când vom ști și mai mult despre planeta noastră, despre universul sau universurile în care trăim și, evident, despre noi înșine.

Sine, nonsine, prosine, antisine

A fost o vreme când filosofii s-au preocupat foarte mult de ontologia și gnoseologia ce țin de ființa umană, de anamneza gândirii, de fel de fel de concepte, de idei și de teorii cu privire la om, la originea sa sau a locului de unde vine și la modul în care această ființă conștientă de sine ființează pe planeta Pământ. Omul nu s-a tratat, totuși, doar ca lucru în sine – deși, așa cum bine se știe, a făcut și așa ceva –, ci, concomitent cu explorarea mediului, a încercat să se exploreze și pe sine, pătrunzând, deopotrivă, cu bisturiul și cu gândul, în interioritatea propriei sale existențe și în exterioritatea propriei sale introspecții. Aproape că nu există temă care țină de ființa umană, de logica, filosofia și gnoseologia ființei umane care să nu fi făcut obiectul preocupărilor omului.

Acest pronume reflexiv – sine –, uneori, în reflecția filosofică, se substantivează. Spunem, adesea, *sinele meu*, care nu este pur și simplu o variantă a pronumelui de întărire *însumi* (eu *însumi*, mie *însumi*), nici același lucru cu *eul meu*, ci relevă mai degrabă o structură reflexivă care ține de personalitate, de o construcție interioară a eului, de o obiectivare a subiectivului, devenind un fel de eu în sine, sau de lucru în sine, cum zice Kant obiectului care nu este fenomen. Putem spune *omul în sine*, dacă avem în vedere sinele omului, atât ca persoană care-și găsește noumenul în sine, dincoace de determinările și presiunile exogene care se exercită asupra lui. Acest *în sine* îl scoate din fenomenologie și, în planul gândirii îl conceptualizează.

Sinele devine astfel, în reflecția omului asupra lui însuși, asupra sieși, un fel de efect personalizat al cunoașterii propriului eu. Putem spune sinele meu, sinele tău, sinele lui și, forțând limitele, chiar sinele nostru, sinele vostru, sinele lor, luate în calitatea lor personalizată de identități, de comunități, mai exact de identități comunitare care se subiectivează, prin reflecția asupra lor însele. Lumea întreagă poate fi luată nu doar ca un tot, cu

un conglomerat, ca un uriaș deșert (evident, de nisip), ci ca un summum al gândului care se gândește pe sine, al lumii care se concentrează în propria sa esență: conștiința de sine. Conștiința de sine – sinele lumii.

Non-sinele, adică negarea sinelui pare o construcție absurdă, atunci când e vorba de om. Conștiința de sine, în calitatea ei de cunoștință a sinelui, este calitatea esențială a ființei umane, cea care dă oricărui om de pe planată, identitate, personalitate, precum și capacitatea de a-și afirma și a-și susține propria existență: văd, aud, învăț, trudes, cunosc, înțeleg, creez. Deci exist.

Dar, așa cum bine se știe, de mii de ani, omul este o ființă socială. Tot ce știe, tot ce face individul izvorăște din ce a învățat de la alții, din patrimoniul pe care l-a găsit și care reprezintă cartea lui de câpătai sau bănuțul lui de aur.

Nou-născutul nu este aruncat pur și simplu în lume și lăsat să se descurce cum o putea, cum l-or duce creierul, inima și norocul. Bebelușul trebuie să treacă nu doar prin dezmiardările părinților, prin iubirea lor necondiționată, prin ocrotirea lor părintească, ci și prin furcile caudine ale devenirii lui ca soldat în războiul endogen al lumii. Pro-sinele, în formare, trebuie să se confrunte, încă din primele clipe ale conștiinței de sine, cu anti-sinele cultivat de jungla lumii.

Competiția începe încă din pântecul mamei. Dacă placenta nu l-ar apăra, sistemul imunitar al organismului mamei l-ar anihila imediat. Pentru că el, noul viitor om individual, deși este un produs al legilor naturii, trebuie strașnic apărat. Nu de sistemul imunitar al mamei, ci de către placenta. Pe măsură ce bebelușul se dezvoltă, resursele vitale ale mamei îi dau energia necesară pentru a înfrunta, încă de acolo, din culcușul lui protector, ostilitatea mediului.

Nou-născutul și mama sa vor continua lupta pentru viața bebelușului tot restul vieții. Mama se va lupta totdeauna, până în clipa când va trece în veșnicie, pentru viața copilului ei. Cel mai important om din lume pentru o femeie este, toată viața, indiferent de împrejurări, copilul ei...

Competiția și performanța

Omul trăiește în societate. Societatea este comunitatea oamenilor. Determinările sociale asupra condiției umane sunt numeroase și permanente. Fiecare dintre aceste forme de comunitate are rolul ei foarte important în viața omului. Comunitățile umane cele mai importante, cu rol hotărâtor în devenirea omului sunt: familia, școala, comunitatea profesională, comunitatea administrativ teritorială, comunitatea informală, țara, organizațiile internaționale etc.

În fiecare formă de comunitate, cea mai mare atenție este acordată potențialului uman, singurul potențial nedegradabil, dar care nu produse de la sine. Acest potențial trebuie educat temeinic și pregătit continuu.

Aceste lucruri sunt de notorietate, toată lumea le știe.

Oricare om știe – și încă foarte bine – că viața în societatea oamenilor nu este lapte și miere, ci muncă, angajament cu toate forțele și resursele, nu temporar, ci continuu, toată viața.

Într-un fel, încă din prima zi a vieții sale, omul se angajează într-un război continuu – războiul endogen al omenirii – în care câștigă doar cei puternici. Iar puternici sunt cei care se pregătesc foarte bine și continuu pentru lupta vieții. Este un război în sine, un război cu sumă nulă și, în același timp, un război cu tine însuși pentru a-ți cuceri propriile-ți puteri și a le folosi eficient în munca ta, în truda ta, în viața ta. Provocările, pericolele și chiar amenințările se află pretutindeni, iar tu trebuie să le cunoști bine și să-ți asumi riscul de a le înfrunța și a le depăși. Faci treaba asta, adesea, de unul singur, în echipă sau în cadrul unui sistem organizat. În permanență, te afli într-o competiție. Pentru că lumea în care traiești și sistemul în care trudești se bazează pe competiție. Întreaga societate a oamenilor se bazează pe competiție. Competiția este, înainte de toate, un *modus vivendi* al oamenilor într-o societate productivă. Toate societățile de până acum au fost edificate pe acest principiu al competiției.

Spiritul competitiv este coloana vertebrală a acțiunii umane eficiente în mai toate epocile istorice. Este un spirit intrinsec sistemelor și proceselor umane. Oamenii își evaluează continuu rezultatele muncii și, în funcție de ele, sunt nu doar retribuiți, ci și situați pe locul convenit în cadrul comunității respective.

Indiferent de principiile de structurare a unei societăți, comunități etc., competitivitatea pare a fie cheia cu care se deschis toate ușile. Ești competent, mergi mai departe, nu ești, rămâi. Acest principiu pe baza căruia funcționează toate sistemele și procesele menține oamenii într-un fel de stare GLP (gata de luptă permanent).

Economia de piață este prima care solicită și impune un astfel de principiu. Este competitiv cel care reușește să impună prețul cel mai avantajos pentru el. Desigur competiția cere performanță. Chiar dacă performanța ține efectiv de calitatea produsului muncii și a oricărei alte activități, de timp, de condiții, de cheltuieli etc. ea este adevăratul efect al investiției în calificare superioară, în cercetare, în inovare, în pregătire profesională continuă.

Actuala societate de consum se bazează aproape în exclusivitate pe competiție. Competiția din economie, din cercetarea științifică folosește performanța ca instrument, ca mijloc, și nu ca scop. Scopul competitivității nu este performanța, ci eficiența, adică, aproape în exclusivitate, câștigul.

Spiritul corporatist este unul ofensiv, câștigul fiind obiectivul prioritar, indiferent de condiții. Corporațiile – aceste detașamentele înaintate ale societății de consum – sunt ca formațiunile de lăcuste. Acolo unde se așază – desigur, vremelnic, atâta vreme cât există resurse – pârjolesc. Apoi se mută în altă parte. Desigur, acest lucru nu se întâmplă de azi, de ieri, ci de când e lumea. De aceea, niciodată țările care dispun de resurse naturale n-au fost lăcate să se dezvolte din punct de vedere industrial, ci au fost ținute într-o dependență endemică de țările puternic industrializate, care au folosit aproape pe gratis, la discreție resursele lumii.

De aceea, performanța în calificarea superioară a potențialului uman a fost posibilă, cu prioritate, în capitalele occidentale, care, de-a lungul secolelor, au realizat cele mai bune școli din lume. Aveau nevoie de astfel de școli pentru a genera, monopoliza și menține monopolul performanței calificării superioare a elitelor și folosirii acestora în competiția cu restul lumii. Chiar dacă o parte dintre creierele pregătite în Occident se vor întoarce în țările lor de origine, ele își vor sluji țara, dar în viziunea școlilor care le-au format și le-a adus la nivelul performanței.

Occidentul va câștiga totdeauna această competiție cu restul lumii, întrucât:

- are la bază Carta drepturilor fundamentale ale omului (libera circulație, dreptul fiecărui om de a-și alege singur țara unde vrea să trăiască și să muncească etc.), drept de care dorește să beneficieze fiecare biped hominian de pe această planetă etc;

- foarte puține universități din restul lumii sunt cotate printre elitele academice universitare ale planetei, în timp ce aproape toate universitățile occidentale fac parte din această elită;

- toată arhitectura economică, tehnologică, informațională și educațională performantă aparține Occidentului, iar restul lumii nu va avea nicio șansă în următoarea sută de ani să atingă acest nivel etc.

Desigur, Occidentul domină lumea și încă îi folosește la discreție resursele. Odată cu migrația musulmană masivă în Europa de Vest, din anii trecuți, multă lume s-a arătat afectată de această situație extrem de îngrijorătoare, mai ales sub posibila amenințare a terorismului islamic. Occidentul nu s-a arătat prea îngrijorat, ba chiar a invocat infuzia de sânge proaspăt și, dincolo de aceasta, de forță de muncă ieftină, atât de necesară marilor complexe industriale și agricole ale Vestului.

Însă emigrarea masivă a 5-6 milioane de români, adică aproape întreaga forță de muncă românească înalt calificată și calificată, în Occident, plus încă două-trei milioane, sezonieri sau necalificați (badante, îngrijitori, gură cască, cerșetori etc.), a prăbușit pur și simplu economia românească și așa intrată în forfecarea unor interese antiromânești de o cruzime și un

dispreț inimaginabile (a se vedea atitudinea recentă a cancelarului austriac privitor la acceptarea României în spațiul Shengen).

Actuala ordine mondială, cu un Occident dominator și, în același timp, inițiator de paradigme consonante și rezonante în spațiul libertăților omului individual – care este și trebuie să fie liber ca pasărea cerului, neavând niciun fel de obligație față de țara în care s-a născut, de școlile pe care le-a absolvit etc. – cei mai mulți din aceștia alergând, bineînțeles către pomul lăudat –, cu un război în desfășurare în apropierea frontierelor României, cu o serie de mari puteri înarmate până în creștet, cu glonțul pe țevă și rachetele hipersonice pe rampe, trăiește, ca fiecare dintre noi, într-un orizont de așteptare strategică neliniștită, în care corporațiile își fac de cap iar competiții, golită de orice fair play, continuă să fie legea de bază a viețuirii și supraviețuirii noastre pe planetă.

Competiția, cum bine se știe, nu exclude conflictualitatea, ci, dimpotrivă, o presupune. Aproape orice episod al acestei competiții omniprezente și omnipotente, în orice domeniu ar avea loc, conduce la un conflict sau la o acumulare de tensiuni care, mai târziu, cumulându-se, va exploda (a se vedea crizele economice din anii precedenți, actuala conflictualitate economică dintre China și SUA, regimul sancțiunilor economice etc.), acumulările de armamente și tensiuni geopolitice și geostrategice.

O lume bazată pe competiție, o lume aflată tot timpul în competiție este o lume care va sfârși printr-un război nimicitor și nu printr-o pace trainică.

Competiția, într-o lume care se află în stare de haos, în care finanțele au subjugat întreaga planetă, în care starea de sărăcie este din ce în ce mai acută, în care mediul se degradează din ce în ce mai mult, în care unele dintre fostele imperii de odinioară se întorc, într-o formă sau alta, la a ce știu ele să facă cel mai bine – să se urce pe cal, să plesnească din bici și să cheme peonii la cules sparanghel, să distrugă pădurile, să sugă petrolul, să găsească, în tolba lor cu amintirii de demult, ce cred ei că ar vrea să primească. Sau să ia.

O alternativă la această lume tensionată, cu capsă pusă și gata să se ia, de atâtea alte ori, în coarne, este sau ar putea fi renunțarea la paradigma competiției, care va menține totdeauna activ războiul endogen al acestei lumi, în favoarea recentrării efortului devenirii, al dezvoltării, democrației, solidarității și progresului pe performanță. Nu este vorba, desigur, de formă fără fond, de o performanță în sine, ci de o performanță instituită ca un *modus vivendi*, ca o generare a aceluși sine de care avem mare nevoie pentru a a fi cât mai aproape de perfecțiune, asimptotic la ea.

Spiritul de învingător (onoarea, bărbăția, cutezanța, voinicia, gloria etc. etc.) nu folosesc la nimic dacă există învinși. Desigur, în actualul sistem

de referință, este aproape imposibil să-ți imaginezi performanță fără acțiunea care să-i arate utilitatea, adică fără acea luptă care să o valideze. Dar performanța la care ne referim noi aici este una în spațiul valorilor, în spațiul axiologiei, al acțiunii care armonizează, assemblează, construiește și nu distruge.

S-ar putea, desigur, obiecta că mobilul acțiunii umane, mai ales al acțiunii umane eficiente, este interesul și nu cerința de armonizare. Or, se știe, interesele lumii sunt, în marea lor majoritate, conflictuale, întrucât ele apar din trebuințe, inclusiv din trebuințe vitale.

Or printre astfel de trebuințe sunt cele de apărare, de câștigare într-o afacere, într-un litigiu, de realizare a unui proiect într-un sistem dinamic de provocări, pericole, amenințări și vulnerabilități. Or, cum să introduci aici principiul performanței fără cel al competiției?! Răspunsul este complicat, dar numai un astfel de răspuns poate duce la o soluție fără război, fără victime. Performanța este o paradigmă a spațiului constructiv, a spectrului pozitiv, prin care nu se urmărește un avantaj în dauna celuilalt, ci un avantaj pentru toți.

Va fi foarte greu de realizat așa ceva, dar în practică există numeroase exemple, cum ar fi spre exemplu, metoda eliminării părții conflictuale prin relevanța consonanțelor utile. Atunci când îi spui unui partener „Aici ai procedat corect, ai făcut foarte bine!” este de-ajuns pentru ca el să-și recentreze eforturile pe partea bună și să corecteze prin acțiune directă sau implicită eventualele erori.

Esența societății de consum, a societății tensionate este competiția. O civilizație întemeiată pe competiție este o civilizație dominată de interese, iar valorile și patrimoniul sunt subsumate intereselor, servind doar la o posibilă justificare a acestora. O astfel de societate se bazează pe imperative:

- fii cel mai bun!
- nu te lăsa învins!
- bate-l pe nenorocitul ăla!
- viața e o luptă!
- lumea e o junglă!
- dacă nu te bați, nu ești!
- îți aparține și este al tău numai ce ai cucerit sau ai apărut cu sabia!
- frontierele identifică, separă și opun, niciodată nu unesc!
- concursurile, olimpiadele, întrecerile sportive și de oricare altă natură sunt forme ale conflictualității endogene ale acestei lumi, forme și formule care, desigur, pot stimula performanța, dar nu țin de interioritatea și de esența performanței etc.

Esența societății armonioase, a cognocivilizației o reprezintă generarea și formularea intereselor pe suportul valorilor acumulate și teaurizate, în spiritul unei construcții armonioase, trainice, durabile, bine articulate. Într-o astfel de societate, acțiunea nu este îndreptată împotriva celuilalt, ci pentru valorificarea performantă a tuturor elementelor de potențial. Dinamica se realizează prin consonanță, uneori chiar prin armonizarea diferențelor, și nu prin câștigare în defavoarea celuilalt.

START SPRE ULTIMUL FINAL?!

START TOWARDS THE LAST FINISH?!

Rezumat

Războiul endogen al lumii a mai făcut un buboi. Nu este un buboi care s-a autofăcut. Este un buboi care a fost făcut. Dacă citiți două dintre cărțile de la finalul mileniului doi, „Marea tablă de șah...” a lui Brzezinski și „Ciocnirea civilizațiilor...” a lui Huntington, scrise de doi arhicunoscuți ai unui astfel de scris, veți înțelege mai bine cele ce urmează, chiar dacă lucrurile nu sunt atât de simple cum le-au spus ei atunci și acolo. Lumea s-a înarmat teribil, iar armele, chiar și când tac, nu tac. De fapt, ele încă nu vorbesc cu toată gura, ci doar șoptesc. Sau gunguresc. Nici dispozitivele – deja realizate – nu spun mare lucru. Pentru că au acoperire în verbe și în tăceri. Micile crize de până acum, inclusiv covidialele, oricât ar fi ele de mari, nu au și nu au avut harul de a înspăimânta suficient lumea mare. Au fost și sunt doar niște buboaie mici, care scot la suprafață mizeriile mici, și buboaie ceva mai mari, chiar globale, care au avut darul de a avertiza posibilitatea unei sau unor cangrene. Însă cei care au ochi să vadă au văzut și dincolo de ceea ce se vede. Autorii și planificatorii războiului de azi – cu un buboi-cangrenă în Ucraina și cu 7,9 miliarde de buboaie personalizate în restul lumii – au știut și, probabil, încă mai știu ce fac. Nu au scăpat încă totul de sub control. Ceea ce se petrece însă în văzul lumii este ceva între prostie dementială și sfidare grobiană a civilizației umane. Este evident, de multe secole, ambățul Vestului, căruia Huntington îi zice Civilizație Occidentală, de a domina lumea și de a nu se împiedica de nimic în realizarea acestui obiectiv etern (deja în mare măsură realizat). Este evident și ambățul Rusiei de a nu accepta prezența Occidentului și a NATO în apropierea frontierelor ei. Ambățul Occidentului are însă de partea sa legea, dreptul, forța, experiența, finanțele și aplauzele aproape unanime ale Civilizației Occidentale. Și nu numai. Ambățul Rusiei nu are niciun fel de acoperire, în afară de dorința ei extrem de temătoare de a nu avea America (a se citi USA) și NATO în coasta ei. Ambățul Rusiei nu este însă susținut de nimeni. Nici măcar de Civilizația Ortodoxă, al cărui centru vital zice Huntington că este ea, Rusia. Dar este evident că nu este. Nu contează încă ce este sau nu este, ci doar ce cred autorii și planificatorii acestui război, în care Rusia nu este un autor, ci doar un actor.

Dar Rusia este o uriașă forță nucleară, cu vreo 8000 de ogive. Ei și?! Și USA este, tot cu atâtea. Pentru asta, lumea ar trebui să facă ce vrea Rusia? Sau ce vrea America? Întrebări de Gâgă... Și comportament de creieri fără neuroni. Iar lumea – care a văzut tot timpul ce se întâmplă – dă din umeri. Lumea nu este o forță. Este doar o masă.

Cuvinte-cheie: război; civilizație; omenire; geopolitică; geostrategie; furie; luciditate; prostie;

Summary

The endogenous war of the world made another carbuncle. It is not a self-inflicted carbuncle. It's a carbuncle that was made. If you read two of the books from the end of the second millennium, Brzezinski's "The Great Chessboard..." and Huntington's "The Clash of Civilizations...", written by two masters of such writing, you will understand better what follows, even if things are not as simple as they told them then and there. The world has armed itself terribly, and the guns, even when they fall silent, do not fall silent. In fact, they still do not speak out loud, but only whisper. Or I hum. Even the devices - already made - do not say much. Because they have cover in verbs and in silences. The small crises so far, including the covids, no matter how big they are, do not and have not had the grace to sufficiently frighten the wider world. There were and are only small bumps, which bring to the surface small messes, and somewhat larger, even global bumps, which had the gift of warning the possibility of one or more gangrenes. But those who have eyes to see have also seen beyond what is seen. The authors and planners of today's war—with one carbuncle gangrene in Ukraine and 7.9 billion customized buboes in the rest of the world—knew and probably still know what they were doing. They haven't gotten out of hand yet. But what is happening in the eyes of the world is something between demented stupidity and gross defiance of human civilization. It has been obvious, for many centuries, the ambition of the West, which Huntington calls Western Civilization, to dominate the world and stop at nothing in achieving this eternal goal (already largely achieved). Russia's ambition to not accept the presence of the West and NATO near its borders is also obvious. But the ambassador of the West has on his side the law, the right, the force, the experience, the finances and the almost unanimous applause of the Western Civilization. And not only. Russia's ambassador has no cover, other than her extremely fearful desire to not have America (read USA) and NATO on her side. However, the Russian ambassador is not supported by anyone. Not even by the Orthodox Civilization, whose vital center Huntington says is Russia. But it's obviously not. It does not yet matter what it is or is not, but

only what the authors and planners of this war believe, in which Russia is not an author, but only an actor.

But Russia is a huge nuclear power with some 8000 warheads. And them?! And the USA is, just as much. For that, the world should do what Russia wants? Or what does America want? Gag questions... And behaviour of brains without neurons. And the world - who saw what was happening all along - shrugs. The world is not a force. It's just a table.

Keywords: war; civilization; humanity; geopolitics; geostrategy; anger; lucidity; stupidity;

Introducere

Războiul din Ucraina n-a dat pe nimeni peste cap. A părut și a apărut așa, ca un capriciu putinist al muscalilor care n-au altă treabă decât să pună probleme Vestului, abia așteptând să-l atace pentru că, în fine, Vestul, îndeosebi Vestul americanesc, trebuie să aibă neapărat un inamic pe măsura lui. Chiar dacă muscalii, în concepția Vestului, mai ales a Vestului de la Washington, n-au cum să fie sau să fi fost vreodată la înălțimea lor, ei, crede Vestul, încearcă acum să-și permită un asemenea lux, atacându-și vecinul, adică fratele lui un pic mai vestic decât el. În limbajul dreptului internațional aceasta nu este o operațiune specială etc. etc., cum îi zice Vladimir Vladimirovici Putin, ci un război de agresiune împotriva unei țări suverane, cum îi zice Vestul, citând un verset din Carta ONU. Desigur, când Vesticii au atacat Irakul, Serbia, Libia etc., nu s-a mai citat respectivul citat, cel de la art. 51, ci, rapid, foarte rapid, vreo 26 de țări s-au coalizat pentru a-l înlătura pe dictatorul de la Bagdad, apoi și pe cel din Libia și a elibera popoarele irakian și libanez de dictaturile unor monștri. Nu sacri, ci monștruoși. Și, firește, cvasitotalitatea lumii vizibile a aplaudat.

În Siria, rușii, care nu au prea ieșit din arealul lor de interes geopolitic și geostrategic major de-a lungul istoriei, au sărit imediat în sprijinul lui Bashar Al Assad, între altele, probabil și pentru că, de, nu e deloc de neglijat un cap de pod acolo, la Tartuk și Latakia, pe coridorul strategic maritim Marea Neagră, Marea Mediterană, singurul culoar de ieșire rusească la oceanul cald, visul de multe veacuri al oricărui ocupant al tronului de la Kremlin. Pe ruși nu i-a aplaudat nimeni când au sărit în ajutorul lui Bashar, pe vestici i-a aplaudat toată lumea vestică, oceanică și chiar estică, terestră, subterană și extraterestră. Pentru că ei acționau în numele democrației, drepturilor omului și, evident, al libertății. Ceea ce, desigur, este foarte adevărat. Și sună foarte, foarte bine. Unchiul Sam are mare grijă de democrația endemică a visătoarei noastre planete cu ochi de topaz.

Asta-i cam tot. Restul comportă detalii, în general, neimportante. Dar, în cele din urmă, lumea, deși, poate, a înțeles, cât poate ea să înțeleagă cu miliardele sale de neuroni ai fiecărui muritor nemuritor, multiplicat de 7,9 miliarde de ori, câți bipezi inteligenți are, azi, Terra, a pus zâmbind batista pe țambal și vârfurile degetelor în fața buzelor. Ssst! Silence ! Deși multă lume credea că așa ceva nu se poate, uite că s-a putut. De fapt, nu era pentru nimeni ceva nou. Toată lumea știe – sau dacă nu știe e musai să știe – că războiul lumii contra lumii este unul de tip permanent, care îmbracă toate formele posibile, de la cearta peste gard a țătelor, două câte două, din satul Vălenii din Deal, cu cele sau ca și cele din satul Delenii din Vale, sau invers, sau fiecare cu fiecare, pro gard, peste gard și dincolo de gard, nu contează asta.

De fapt, acestui război cu vecinii lor cârcotași și complet nerecunoscători, ba chiar și periculoși, pentru că l-au aduc pe unchiul Sam doar la 700 km, în line dreaptă, de Moscova, rușii nici nu-i zic război, ci „operațiune specială pentru dezarmarea și denazificarea Ucrainei”. Nu-i zic nici măcar „*operație*” – termen consacrat în arta militară rusească și nu numai pentru definirea confruntărilor militare de mare anvergură – ci „*operațiune*”, adică ceva acolo care n-are cum să aibă anvergura unui război... Pentru că Ucraina n-ar merita, cred, probabil, rușii, un astfel de tratament de nivel război, întrucât nu este nici măcar o țară, ci doar o gubernie răzvrătită acolo, care trebuie pusă urgent în banca ei, nu numai pentru că s-a dat cu americanii, cu UE și cu NATO, ci și pentru că ar face, astfel, mari probleme de securitate geopolitică și geostrategică măreței Rusii.

Au atacat, pe trei direcții, cam la plezneală, toată Ucraina. Să invadezi, pe trei-patru direcții, tot Estul Ucrainei, de la Donbass până la Nipru și chiar dincolo de el, doar cu o forță de invazie de 170.000 de militari, când Ucraina avea, la pace, o armată de 200.000 de oameni, pregătită intens, din 2014 încoace, de către americani, pentru o astfel de eventualitate, este fie o eroare gravă, fie o nebunie sau o grozăvie, fie o aroganță. Este însă posibil ca, din punctul de vedere al rușilor, să fi fost și o necesitate. Poate că au fost nevoiți să o facă. Să nu uităm că atacul a fost precedat de recunoașterea, în grabă, adică într-o noapte, de către Dumă, a celor două autoproclamate republici. Iar acestea au cerut, bineînțeles, ajutorul „legitim” al Rusiei...

Se poate însă ca o asemenea „eventualitate” să fi fost deja riguros planificată. Poate că, în prima etapă, rușii nu au urmărit nici realizarea surprinderii strategice, imposibil de realizat azi, nici alte obiective generoase, ci doar să scoată armata ucraineană din dispozitiv, să slăbească presiunea ucraineană uriașă asupra celor două autointitulate republici – Luhansk și Donețk –, să lovească puternic, cu rachete de croazieră, cu rachete hipersonice, cu aviația de bombardament strategic și, bineînțeles, cu artileria, infrastructura, aeroporturile, îndeosebi pe cele militare, radarele

terestre etc., să simuleze sau chiar să efectueze pătrunderi adânci din mai multe direcții, iar după această primă etapă, să-și regroupeze forțele și să reia acțiunea strategică esențială pentru cucerirea efectivă a Donbasului, a întregului Donbass, să dezvolte ofensiva pe direcția de litoral Mariopol, Odessa, pentru a tăia ieșirea Ucrainei la mare, apoi, de aici, să lovească cu rachetele hipersonice Avangard, cu rachetele de croazieră Kalibr, dar și cu rachetele hipersonice Kinjal lansate îndeosebi de pe MiG 31 etc., întreaga infrastructură, toate obiectivele de importanță strategică (noduri de comunicații, depozite, areale în care se afla tehnică militară adusă din Vest etc.).

Această a doua etapă nu s-a încheiat încă. Intervenția masivă a Occidentului, prin livrarea de armament performant armatei ucrainene, a complicat însă situația, obligându-i pe ruși să-și reorganizeze mereu dispozitivele și să-și adapteze acțiunile la condițiile concrete ale spațiului luptei. De aici nu rezultă că rușii au pierdut inițiativa strategică, ci doar că vor lovi și mai crunt. Iar rezultatele se văd. După un an de lupte, multe locuri din Ucraina sunt devastate, iar pierderile umane și materiale sunt uriașe. Și, desigur, după cum se vede, dezastrul se va continua. Nu există niciun semn de nicăieri că declanșatorul real al acestui război are vreo intenție să apese pe butonul Oprire.

Nu știm ce-o fi fost în capul lor sau în capetele celor care au urzit itele acestui război, dar ce a ieșit este foarte, foarte rău, este răul dus la extrem. De aici, mai este un singur pas, până la dincolo de orice fel de linie roșie și, gata, s-a terminat. Oricum, a venit deja timpul celui de al Treilea Război Mondial Incandescent... Au trecut mai mult de 50 de ani de la cel de al Doilea. S-a vrut, atunci, un război de expansiune în spațiul imens al Rusiei, în *heartland*, desigur, pentru resursele acestuia, și a ieșit un dezastru de proporții, cel mai mare de pe această planetă. Au apărut atunci arme noi, spre exemplu, Katiușa, și s-a folosit pentru prima oară, degeaba, dar așa, ca să se știe, bomba atomică. Acum avem arsenale întregi de arme nucleare (peste 15.000 de ogive nucleare ultraperfecționate se află doar în dispozitivele nucleare ale rușilor și americanilor), a căror capacitate este atât de mare, încât, după unele evaluări, poate distruge omenirea de zece ori...

Suntem la un fel de secundă crucială de momentul apăsării pe un buton de oprire a acestui război din Ucraina care poate duce acolo, sau de un aproape inevitabil moment de declanșare a ultimei nebunii a acestei planete care va pune capăt nu numai războiului lumii, ci și existenței ei.

Pentru comandantul suprem al Forței Colosale care face și desface cvasitotalitatea războaielor de pe planeta Pământ, a sosit momentul să apese pe butonul opririi acestui război care nu se desfășoară numai pe teritoriul Ucrainei, ci și pe ogorul întregii lumi, război care parcă forțează mâna care

ar putea apăsa butonul roșu sau butoanele roșii ale războiului ultimului dezastru...

Planificatorii radiază de bucurie... Aproape le-a ieșit...

O posibilă anamneză de of și foc a calamburului ultimului apus de soare

Pe scurt și pe înțeles, sau pe greu de neînțeles, lucrurile ar putea sta, credem noi, cam așa:

1. Se zice – și cam așa și este – că Vestul capitalist, condus de Statele Unite ale Americii, a câștigat cu brio războiul cu Estul socialist (ei, vesticii, îi zic comunist, dar nu era comunist). Unii i-au zis, așa cum le-a sugerat un jurnalist (iată că sunt buni și jurnaliștii la ceva), război rece. Un război rece în care, în primii 60 de ani care s-au scurs de la cel de al Doilea Război Mondial, au avut loc vreo 135 de conflicte, crize și războaie, care au însumat 727 de ani. Un război rece, pe care, desigur, l-a câștigat, așa cum l-a câștigat, Vestul, cel care a câștigat, întotdeauna și dintotdeauna, toate, dar absolut toate războaiele, chiar și pe cele pe care, parțial, le-a pierdut.

Deși Vestul nu e și nu a fost niciodată o societate a egalitarismului (nici socialismul n-a fost), a proclamat, totuși cu acordul și în aplauzele întregii lumi, Declarația Universală a Drepturilor Omului – mutare de nota plus 10 –, prin care și cu ajutorul căreia uriașul accent al lumii s-a centrat și s-a concentrat, în totalitatea cvasi-absolută a lumii, a tuturor instituțiilor, a statelor, a pământenilor, a subpământenilor, a extratereștrilor și, bineînțeles, cu avizul lui Dumnezeu și al legii, pe individ, pe bipedul uman, fiecare dintre acești bipezi fiind unic și irepetabil pe planeta Pământ și în Univers. Pentru că, se știe, acest biped umanoid este singura ființă conștientă de sine de pe Terra, capabilă să ființeze, să cunoască și să-și reprezinte universul sau universurile, în caz că sunt mai multe, și sunt, în care trăim. Fiecare dintre cei 7,9 miliarde de bipezi umani care locuiesc astăzi pe planeta Pământ a luat act de o asemenea Declarație și, firește, s-a bucurat.

Potrivit acestei Declarații, în afară de drepturile lui de a face cam ce vrea și cum vrea – evident, în limitele legilor pământene – nu mai contează nimic. De aceea, azi, foarte mulți dintre cei care n-au ajuns încă la vârsta maturității sunt selectați încă din anii de școală pentru a ajunge, dacă-i duce capul și o confirmă și rezultatele la învățătură, nu la Vălenii din Deal, nici la Delenii din Vale, nici la Caracal sau la Vânju Mare și cu atât mai puțin la București, ci la Viena (mai ales la Viena), la Paris, la Londra, la Washington DC etc. etc, numai în România, nu. Mai mult, creierele întregii lumi vor continua, nu doar în virtutea acestei Declarații, ci așa cum o fac ele de secole, să echipeze capitalele Occidentului, unde sunt așteptate, foarte bine primite, respectate și, mai ales, foarte bune plătite. La urma urmei, dacă stăm

oricât am vrea noi de strâmb și judecăm drept, majoritatea intelectualilor români, adică cei care au modernizat România, s-au instruit în Vest, la școala impecabilă a acestuia. Și, după modelul ei, al acestei școli impecabile, s-a reformat, prin secole, și școala noastră românească ajunsă, într-o vreme, să producă minți geniale și pentru România sau, mă rog, pentru cine s-a nimerit. Acesta-i cursul și n-ai cum să-l schimbi. Și nici de ce. Dacă la cârma țării se află creiere fără creier și capete pătrate, e greu ca să-ți mai poți păstra creierul acasă. Se duc nu numai acolo unde le este bine, ci mai ales acolo unde sunt folosite pe măsura capacității lor.

Vestul european, format în general, din populațiile războinice migratoare de odinioară, care s-au sedentarizat, apoi s-au războit între ele, cam vreun mileniu, până ce s-au dumirit ce și cum, și-au echipat noile lor case și noile lor baze de plecare pentru cucerirea și „civilizarea” întregii lumi, cu legi bine făcute, cu instituții de calitate, cu sisteme educaționale extrem de performante și, deși a trecut și el prin fel de fel de crize, a devenit, totuși foarte rapid, un centru civilizațional modern în expansiune. În această perioadă, Vestul inteligent, receptiv și tenace, dar și rapace, a învățat democrația de la greci, a ticsit bibliotecile din castelele medievale cu tot ce era mai avansat atunci în cunoașterea lumii și în știința lumii, a trecut prin Cruciade și prin fel de fel de alte experimente, războaie etc. etc, dar a declanșat totuși Renașterea și, apoi, expansiunea spre Vest, peste Ocean, dar și spre Est, pentru cucerirea și civilizarea lumii și, se înțelege, pentru folosirea, la discreție, a resurselor planetei.

Realitatea aceasta nu s-a schimbat. Chiar dacă au apărut poli noi de posibilă putere – Rusia, China, India, Brazilia etc. – a se vedea, țările BRICS –, Occidentul deține finanțele, înalta tehnologie, tehnologia informației, sistemele educaționale cele mai performante și mai eficiente, experiența vastă a dominanței geopolitice și geostrategice, rămânând în continuare, nu numai veșnicul pom lăudat, ci, mai ales, pomul roditor. Și, mereu se face, se desface și se reface sau se prefăce cam tot ce dorește el, acest Vest, și cum dorește el.

Implozia socialismului și degradarea ulterioară gravă a mediului de securitate și a calității vieții restului lumii dovedesc cu prisosință realitatea acestei aserțiuni.

2. Cel mai important factor al puterii Vestului îl reprezintă, de departe, în interioritatea realității lui, viclenia lui extrem de subtilă și de inteligentă. E drept că miezul inteligent și eficient al unei strategii viabile este dat de viclenia ei, adică de modul în care poate fi înșelat sau indus în eroare adversarul. Nu există strategii deschise, nu există strategii la vedere, nu există strategii morale. Pentru că nu există politici deschise, nu există politici complet la vedere, politici sincere, politici morale (chiar dacă excedează în a

fi moraliste și perverse), ci doar politici. Iar politica este, așa cum se știe, expresia concentrată a intereselor. Strategia nu este altceva decât teoria, experiența, practica și arta de a pune în operă o decizie politică. Viclenia (șiretenia) este metoda, mai exact, creuzetul metodei, realitate și realitatea aparentă, adică arta de a combina atât de bine și de profund contrastele, încât ele să pară armonioase atât în formă cât și în conținut, iar realitatea să pară a fi de aur, chiar dacă e doar spoită cu aur, iar întunericul să fie luminos, sau să pară așa, luminat cu fel de fel de cuvinte care dau efecte frumoase. Aceasta este însă o adevărată artă accesibilă doar geniilor. Iar geniul Occidentului constă tocmai în a face aparența realitate și realitatea aparență. Evident, nu numai Occidentul face acest lucru, dar lui îi iese cel mai bine. Pentru că își ia ca suport ceea ce place lumii cel mai mult: **libertatea individului**, dreptul lui de a fi, de a se crede sau de a se preface Dumnezeu. În interioritatea acestei realități ființează cel puțin patru categorii de oameni:

a) *Oamenii inteligenți și de caracter*, cei care creează, susțin și întrețin **sistemele de valori**, cele care se assemblează în **identități civilizationale** puternice și stabile, pe care se constituie și se consolidează arhitectura civilizațională din temelia extrem de solidă și de stabilă a omenirii (chiar dacă și ea, această temelie, se erodează sub presiunea timpului, ea se reface și se primește mereu, precum inelele de creștere din trunchiul unui copac); pe verticala acestei categorii se formează, în timp, înțelepciunea, cea mai temeinică și mai consistentă combinație între inteligență și caracter, la adăpostul metafizic al reflecției, meditației profunde, experienței și cunoașterii; desigur, acești oameni pot beneficia de o educație superioară, de o pregătire profesională continuă de mare calitate, sau, din diferite motive, nu vor avea acces la aceste niveluri de cunoaștere și înțelegere, dar, indiferent unde se vor afla și ce vor face, ei vor fi totdeauna de caracter;

b) *Oamenii inteligenți și fără caracter*, din rândul cărora se generează **inteligența perversă**, lucifericul și tărâmul lui Hades; acești oameni pot ajunge la un nivel de cunoaștere superior, pot înțelege perfect conexiunile, interconexiunile și realitățile, dar dificultățile grave de caracter, mai exact, lipsa de caracter îi împiedică și îi va împiedica mereu să slujească binele superior, binele suprem, ci doar binele lor, adică interesele lor și ale celor pe care-i admiră, deși știu foarte bine unde duce un astfel de comportament; oamenii inteligenți, dar lipsiți de caracter, nu pot avea o linie de conduită deasupra unei linii roșii, ci mai tot timpul, sub ea. Dar ei nu sunt scursurile lumii, ci diavolii lumii, cameleonii ei, demonii ei răi.

Istoria, mai ales istoria noastră, a poporului român, măcinată de atâtea tragedii, de atâtea prostii și de atâtea trădări, ne arată ce înseamnă acești oameni, zi de zi, dar mai ales în momentele grele, în momentele de răscruce. Nu numai istoria noastră – istoria unui popor format și ursit să trăiască într-un spațiu Dumnezeiesc și la o răscruce de vânturi și interese –, ci și istoria

fiecărei identități civilizaționale, ca și istoria întregii lumi, fac asta. Evenimentele care s-au petrecut în România în ultimele trei decenii confirmă cu prisosință cele de mai sus. Unii vor spune, așa cum o spun și eu aici, parcă a luat Dumnezeu sau, poate, Hades nu numai mințile celor care au condus țara în această perioadă (oricum, întreaga noastră istorie este presărată cu secvențe sau cu epoci întregi în care cei din conducerea țării n-au avut minte), ci și mințile noastre, ale celor care i-am crezut, i-am propulsat și i-am votat.

De aici nu rezultă că oamenii inteligenți, dar fără caracter, nu contribuie la crearea valorilor și a sistemelor de valori care se assemblează în patrimoniul și suporturile civilizaționale; rezultă doar că n-au caracter. De aceea, Napoleon spunea că, între un ofițer inteligent și unul de caracter, îl preferă pe cel de caracter. E limpede de ce. Caracterul nu se schimbă, dar inteligența, în lipsa caracterului, sau în prezența unui caracter flexionar, poate fi ușor pervertită. E plină lumea de inteligenți perversi și de efectele acțiunilor acestora.

c) *Oamenii obișnuiți*, adică marea masă a oamenilor, furnici cu creier, desigur, și ei inteligenți, capabili, harnici etc., dar nu geniali, mai exact, nu totdeauna geniali, dar care fac toate muncile din societate, începând cu cele intelectuale de vârf și continuând cu cele obișnuite. Ei sunt soldații de linie, luptători de zi cu zi ai omenirii pe frontul viețuirii, supraviețuirii, trecerii și petrecerii vieții individuale și colective. Ei se nasc, cresc, trăiesc, învață continuu, muncesc zi de zi, de când sunt bebeluși până ce-și trec arma în mâna stângă, cum spun francezii la ceea ce noi zicem dau ortul popii. Toți facem asta, nu e nimic nou sub soare, dar ei sunt marea masă, masa de manevră, masa de manipulare, masa de păcălit, masa de mânat ca o turmă spre undeva sau spre niciunde etc. etc. Fiecare dintre ei, când este singur cu sine, când este singur cu ceilalți sau chiar împreună cu ei, este o persoană, chiar o personalitate, dar, pentru mai-marii omenirii, pentru cei care se erijează în această tagmă, pentru iluminați, pentru marile bănci, pentru corporații, pentru societatea de consum etc. și chiar pentru o societate deschisă, adică pentru cei care fac și desfac toate dregătoriile lumii, ei sunt doar consumatori. Societatea de consum are nevoie de consumatori care să cumpere produsele de consum. Și, pentru aceasta, trebuie ca ei, toți oamenii, oricât ar fi ei de geniali, de inteligenți, de obișnuiți, de neobișnuiți sau de proști, să fie consumatori, iar pentru a fi consumatori trebuie să aibă bani, totdeauna bani. Bani sunt la bănci, iar băncile sunt noduri-cheie în circuitul lor. Fiecare bebeluș, când se naște, primește, fără ca el să știe sau să fie întrebat, un credit pe care-l plătește până dincolo de moarte. Nu numai el, ci întreaga omenire, pentru că întreaga omenire este, într-un fel sau altul, direct sau indirect, datoare la băncile pe care ea însăși le-a creat.

La urma urmei, așa e lumea făcută. Ca un ecosistem sau ca un motor care are în el să zicem 45.000 de repere, cam câte are un tanc, fiecare fiind produsul unor inteligențe puternice, al unor mâini iscusite și al unor scopuri diversificate și greu de asamblat.

Omul obișnuit constituie nu doar mâna de lucru, potențialul uman nedegradabil – singurul potențial nedegradabil din această lume –, ci și marea masă de manevră, turma pe care niște „ciobani” financiari, politici, strategici sau metastrategici o mână cu un bici pervers încotro vor ei, dar nu în mod direct, nici ei personal, ci prin intermediul inteligențelor perverse sau al celor pervertiți. De regulă, cam toate acestea, oricât ar fi ele de bine și de inteligent făcute, sunt făcături, sunt manipulări, sunt forțe, mijloace, resurse și metode ale războiului lumii contra lumii, ale acestui război hibrid, de cele mai multe ori, format din fractali, dar, în esența lui, integral, total sau totalitar, chiar dacă asamblarea părților este una de tip haotic. Această afirmație ar putea, probabil, după mintea unora, să justifice orice. Iar mintea aceasta a unora, adică a multora dintre noi, ar avea, cred, dreptate. Pentru că războiul lumii contra lumii are toate ingredientele, toate dimensiunile, toate formatările, cauzele, determinările, formele și formulele posibile. Există atâtea forme și formule ale acestui război continuu al oamenilor contra oamenilor, al lumii contra lumii câte interese conflictuale ale oamenilor și comunităților lor există.

Războiul nu trebuie confundat cu concurența, cu competiția, dar formele extreme ale concurenței și competiției duc în mod sigur la război. Războiul este forma violentă, forma extremă a acestora. Care nu produce totdeauna morți în rândul oamenilor. Dar moarte, distrugere și haos produce în mod sigur, totdeauna.

d) **Oamenii proști** nu sunt neapărat debili mintali, adică acei oameni de la natură cu minte puțină. Proștii nu sunt debili, ci doar proști. Chiar dacă cuvântul prost are un echivalent în slavă, de unde se pare că și vine, *prostâi*, *prostâi celovek* (om simplu, om prost), în realitate, acest cuvânt are atâtea semnificații încât e greu să te descurci în labirintul lor. Dar toate duc, la urma urmei, în același punct: *om fără minte* sau cu minte atât de puțină încât, dacă o are totuși, este ca și cum n-ar avea-o. Prostul ar fi echivalentul celui lipsit de inteligență, al omului incapabil să judece corect, să înțeleagă, să facă conexiuni etc.

În principiu, omul prost nu este conștient de prostia lui. În momentul când devine conștient de prostia lui, nu mai este prost. Or, prostul se caracterizează tocmai prin aceea că nu știe, că nu este conștient că-i prost. Probabil că nu există o prostie absolută și alta relativă. Prostia este prostie și atât, oricât ar fi ea de nuanțată și de colorată. Neproștii o recunosc destul de

ușor, iar proștii n-au cum s-o facă. Dacă ar reuși să facă asta, așa cum am spus și mai sus, n-ar mai fi proști.

Din păcate, proștii nu sunt o categorie distinctă, identificabilă și bine identificată, cum sunt, spre exemplu, debili mintali. Proștii și prostia se află peste tot, în rândul tuturor categoriilor de oameni. Sunt proști și printre oamenii străzii, și printre oamenii din pătura de jos, și printre bogați, și printre politicieni, și printre cei inteligenți (unde-i minte multă-i și prostie), printre intelectuali și printre academicieni și chiar printre oamenii geniali. E greu să spui cum poate fi un geniu sau un om genial prost, dar, totuși, există, și în lumea genialilor, destul de multă prostie.

Singurii care ar putea fi lipsiți de această categorie sunt înțelepții. Este însă greu să-i identifici și să-i confirmi și pe aceștia. Nu există o carte de identitate pentru înțelepți și alta pentru neînțelepți. Socrate a trebuit să bea zeamă de cucută, tocmai pentru că întrebărețul, căruia, spune el, Zeus însuși, prin Oracol, i-a încredințat sarcina de a dovedi celor care se cred înțelepți că nu sunt înțelepți. Asta a deranjat teribil lumea și lumea, prin intermediul pârătorilor, al tribunalului și al juraților l-au condamnat la moarte. E drept că a fost reabilitat după două milenii, dar, din păcate sau din fericire, n-a mai putut fi înviat.

Concluzia este că niciun prost autentic nu știe că-i prost.

Dar și proștii lumii, atâția câți sunt sau câți or mai fi, pot fi împărțiți în două categorii după criteriul atitudinii lor față de muncă: proștii leneși și proștii harnici. Proștii leneși sunt buni și ei la ceva. Acolo unde îi pui, acolo stau, iar misiunea pe care le-o dai o îndeplinesc exact așa cum le-ai spus-o. Ei, ca orice prost, nu știu că nu știu, și, de aceea, nu-și bat capul să știe ceva. Fac doar ce li se spune și așa cum li se spune. Cred că unii dintre cei care vor citi aceste rânduri vor recunoaște cu ușurință proștii noștri din structurile de conducere a țării de la București, de la județe și cam de prin toate structurile post-decembriste importante, care au făcut exact așa ce li s-a spus, exact așa cum li s-a spus și exact în timpul stabilit, adică imediat. Așa a fost posibil ca, doar în câțiva ani, toate resursele noastre vitale, întreaga infrastructură, și tot ce am avut să fie dăruite cu dezinvoltură altora, fără să câștigăm ceva, ci dimpotrivă, plătindu-i gras pentru ca au avut amabilitatea să primească tot ce le-am oferit, adică munca poporului nostru din ultima sută de ani, inclusiv peste 40 la sută din pământul arabil al țării.

Cam așa arată prostia românească din rândul guvernanților, mediului academic, ingineresc, al cercetătorilor, al intelectualilor și al românilor de rând.

Se pare, totuși, că prostănacii noștri și ai altora n-au de a face cu războiul din Ucraina, acest nucleu de foc atât de periculos nu numai de la frontierele noastre, ci și din miezul lumii. Dar prostia acestui război este

imensă. Și, din păcate, aproape întreaga planetă se comportă în această cheie prostovănă uriașă.

3. Lumea se împarte, la ora actuală, în state. Statele sunt, deopotrivă, identități civilizaționale sau părți componente ale unor astfel de identități și unități sau conglomerate politice. Frontierele statelor nu s-au transformat, din linii care separă și opun, în linii care identifică și unesc, cum credeam eu cândva. Au rămas tot așa, limite și linii care separă și opun, și mai abtutir ca odinioară, nu doar statele, ci, ca totdeauna, și ideologiile lor... competitive. Competiția pentru intrarea în NATO și în UE a fostelor țări socialiste din estul Europei, ca și cum n-ar fi făcut parte din Tratatul de la Varșovia, competiția pentru intrarea în spațiul Shengen, competiția pentru fonduri europene, competiția pentru vreo mângâiere pe creștet din partea Bruxelles-ului, competiția pentru parteneriate strategice cu unchiul Sam sau cu cine o fi de prin lumea Vestului etc. etc, competiția pentru cedarea resurselor, competiția pentru statutul de piață de desfacere, competiția pentru ajutarea Ucrainei etc. etc.

Samuel P. Huntington identifica, în celebra lui carte „*Ciocrnirea civilizațiilor...*” în care și prin care a întors lumea pe dos sau, mă rog, cu fața la dos, împărțea această lume în șapte sau opt civilizații: occidentală; ortodoxă; sinică; hindusă; africană; niponă; musulmană și latino-americană (aceasta din urmă putând fi însă inclusă în civilizația occidentală). Aceste civilizații nu sunt pur și simplu puternice identități culturale, fundamentate pe sistemele lor de valori și, dacă lucrurile ar sta așa (dar nu stau așa în concepția fostului profesor de la Harvard), lumea ar trebui să fie unitară și solidară la baza ei, prin sistemele sale de valori, pentru că, se știe, valorile nu sunt conflictuale, ci consonante. Ele se asamblează în mari sisteme de valori, în patrimoniile și civilizații care construiesc și mențin unitatea acestei lumi. Așa ar fi, desigur, teoretic, dacă lumea asta și, implicit, identitățile ei civilizaționale n-ar avea și interese. Iar interesele, în calitatea lor de motiv, imbold și suport al acțiunii, nu sunt nici unitare, nici consonante, nici asamblabile, ci mai tot timpul conflictuale. Ele – și nu valorile – sunt mobilurile politicilor care generează războiul, ca modalitate de soluționare a conflictelor dintre acestea.

Teoretic, cam așa ar fi. Practic, este mult mai rău.

După implozia socialismului și refacerea dispozitivelor postbelice în varianta lor antebelică de sute de ani, cu o falie geopolitică și geostrategică pe axul Marea Neagră, Marea Baltică, cu un Est (heartland) cât Rusia și un Vest cât Occidentul reîntărit și cu țările foste socialiste din centrul și Estul Europei, era de așteptat ca bătălia dintre Vest și Est să se redeclanșeze. Pentru că, fiți siguri, ea a fost planificată de foarte multă vreme. Este și motivul pentru care rușii, după autodistrugerea (să-i spunem așa) Uniunii

Sovietice din 1991 și următorul deceniu de prăbușire, au trecut, sub țarul Putin, la refacerea forței sale militare. Era clar pentru oricine că, pentru a supraviețui, Rusia trebuie să se reînarmeze până în creștet. Și s-a început cu componenta strategică nucleară. Trei armate nucleare, plus triada, dotarea acestei forțe cu sisteme noi, precum Voivoda, Iskander, Topol, Topol M, Bulava (pentru forțele navale), Sarmat 27, ultima realizare etc., care, cel puțin în viziunea rușilor, ar trebui să constituie o uriașă forță de descurajare. Și, pentru ei, adică pentru imperiul lor, ultima creastă, ultima șansă de supraviețuire și/sau de pieire.

Eu știam, încă din 1991, că țara pentru care americanii aveau un interes cu totul special era Ucraina. Mi-am zis că, pentru noi, ar putea fi de bine, deși știam și chiar eram mai mult ca sigur că rușii vor reacționa extrem de dur, cum le este firea. Cel mai mare interes geopolitic în Europa al americanilor nu mai era falia de pe Elba, ci tradiționala falie din gâtuitura de pe axul central Nord-Sus al Europei, Marea Neagră, Marea Baltică. Această falie geopolitică și geostrategică Marea Baltică, Marea Neagră, evident, cu țările care o echipează (Țările Baltice, Ucraina, România etc.) coridorul sanitar cum numește George Friedmann țările de la vestul acestui ax, dar mai ales Ucraina erau de multă vreme sub lupa americană și nu a Vestului Europei, care se săturase de efectele dezastruoase ale celor două războaie mondiale derulate pe teritoriul Europei.

Ucraina a devenit însă, în noul context geopolitic, un obiectiv de importanță geopolitică și geostrategică foarte mare, ca să nu-i spunem chiar vitală, pentru Statele Unite. De ce? O spune foarte clar Brzezinski în celebra sa lucrare amintită mai sus.

Probabil că, pentru atingerea acestui obiectiv – compromiterea și chiar distrugerea geopolitică și geostrategică a Rusiei –, America nu va trage un foc de armă. Va pompa însă în teatrul de război din coasta Rusiei bani, arme, mijloace, motivații și tot ce mai e necesar pentru ca inamicul numărul unul al SUA să fie redus de la stadiul de leu la cel de motănaș. Poate să o facă? Fără îndoială că poate. Unchiul Sam este nu numai cel mai bogat bogătaș din această lume, ci și cel mai în măsură să facă orice dorește. Pentru că America reprezintă un model de civilizație pe această planetă. Pentru că oricare muritor știe asta și poartă drapelul Americii pe rever. Eu am fost în America în 1991 și mi-am dat seama de forța uriașă a acestei țări, de forța democrației americane la ea acasă. Dar America nu va intra niciodată, în mod direct într-un război, pe care nu-l poate câștiga. Îi va pune pe alții să se bată fie sub protecția ei sau în numele ei, fie în numele unor idealuri pentru care întreaga lume se bate încă de la facerea ei pe planeta Pământ. Occidentul deja virează sisteme de arme performante Ucrainei, chiar dacă Ucraina probabil, nu le va putea plăti niciodată, iar dacă va fi nevoie, unchiul Sam va face tot ce e posibil ca Vestul european să-și trimită și armatele

acolo, fiecare pe cont propriu, dar în numele cauzei, sau chiar sub sigla NATO. Dacă va fi, totuși, absolută nevoie, va debarca probabil și America. Să zicem la... Habarovsk. Oricum, portavioanele ei – cele mai multe din lume – și bazele ei militare se află peste tot. Pentru ele, ca și pentru Imperiul britanic, soarele nu apune niciodată.

Bătălia din Ucraina este cruntă. Ultramodernă, cu drone, rachete hipersonice, sateliți și arme cibernetice, și, în același timp, primitivă, în tranșee, ca în Primul Război Mondial, cu asedii sau bătălii în localitate, în care pierderile sunt uriașe. Nu știm dacă Rusia a reușit cu adevărat să-și modernizeze întreaga armată, dacă are depozitele pline cu rachete, muniții și arme performante, dar știm precis că Occidentul dispune de asemenea arme și că le livrează ucrainenilor. Mai știm că Parlamentul european îl aplaudă pe Zelinski la scenă deschisă, așa cum îi place oricărui actor, fie fără să înțeleagă miza și orizonturile unui astfel de război care nu este asimptotic la un risc extrem, ci reprezintă efectiv vectorul principal spre inima acestui risc, pe care conducătorii noștri orbi și-l asumă fără să-l vadă și îl cultivă fără să-i înțeleagă roadele. Poate că unele țări văd, în această imensă tragedie de risc extrem, o oportunitate pentru a redeveni ce au fost ele odată în istorie, iar altele se tem că mizeria a devenit prea mare pentru a putea fi ascunsă sub preș.

Michael Clarke, de la Institutul de Studii Strategice, Exeter, din Anglia vorbește de o ofensivă ucraineană care va arunca forțele rusești vreo 40 de mile înapoi. Andrei Pionkovsky, cercetător științific și analist din Washington DC este sigur că Ucraina va câștiga și va recupera integral teritoriile sale în primăvara anului 2023. Barbara Zanchetta, de la Departamentul de Studii asupra Războiului, King's College din Londra, crede că Putin se aștepta ca Ucraina să accepte pasivă acțiunile sale, fără a se implica alte țări, dar războiul va continua, perspectivele negocierilor sunt sumbre. Ben Hodges, fost general, comandant al armatei americane în Europa, este sigur că Ucraina are vând din pupa și va câștiga războiul, probabil, în 2023. David Cendelman, expert militar israelian, spune că Rusia, cu cei 300.000 de militari mobilizați și aduși deja în zonă, poate declanșa ofensiva, continuând ofensiva și în Donbas, dar este puțin probabil să reușească încercuirea forțelor ucrainene.

(Sursa: [bbc.com/afrique/articles/cyncndpep3kzo](https://www.bbc.com/afrique/articles/cyncndpep3kzo))

Cam același ton în au și celelalte comentarii, inclusiv cele care se referă la situația din teatru.

În general, media își dă serios în petic în prezentarea situației din Ucraina. Foarte puține publicații rămân obiective, fie din lipsa accesului la informațiile autentice, fie din atitudinea părtinitoare a trusturilor de presă, redacțiilor, jurnaliștilor și a multora dintre cei care contribuie la realizarea produsului jurnalistic. Ce să facem! Războiul din Ucraina se desfășoară nu

numai în teatrul de război din această țară, ci și în marile capitale, pe piețele economice și financiare, pe ecrane, în lumea afacerilor și pe tabla de șah a celor care-și zic stăpânii lumii.

Nimeni nu poate rămâne indiferent față de acest război. Este pentru prima oară la începutul acestui mileniu când o parte importantă a civilizației lumii – și anume civilizația occidentală – nu este alături de marea putere nucleară care a declanșat un război pentru a cuminți o țară, pentru a realiza un obiectiv geopolitic sau geostrategic (a se vedea războaiele purtate de țările nucleare occidentale în Africa, în Asia, în Oceania sau oriunde în această lume). De fiecare dată când una din aceste țări – Statele Unite, Marea Britanie, Franța sau chiar NATO – au declanșat sau au girat declanșarea unor războaie extrem de sângeroase, nu a existat nicio clipă pericolul ca o astfel de țară să amenințe cu folosirea armei nucleare. Pentru că niciuna dintre aceste țări posesoare de arme nucleare nu s-a simțit încolțită, ci a operat în voie. Pentru că, așa cum am încercat să explic mai sus, avea în suportul ei explicativ rațional și emoțional apărarea democrației sau impunerea democrației și a drepturilor omului.

Rușii nu au acest obiectiv, ci, cum spun ei, formal, dezarmarea și denazificarea Ucrainei, de parcă ei ar fi tata mare, iar Ucraina o nepoțică rebelă care nu prea știe ce face. Nimeni nu s-a grăbit să aprobe această rațiune (considerată irațională, oricâte suporturi discutabile ar avea ea) și cu atât mai puțin s-o sprijine. Dar absolut toate țările normale la cap știu exact despre ce-i vorba, își dau seama exact ce se întâmplă și ce se poate întâmpla, iar anamneza acestei situații – dacă ar fi să fie și așa ceva – i-ar pune nu numai pe ruși cu genunchii pe coji de nucă, ci și pe europenii de vest, și pe americani, și pe țările din centrul și estul Europei și pe mulți aleși care n-au înțeles sau nu au vrut să înțeleagă că, dacă ești în preajma unui vulcan în erupție, nu-ți pui cortul la poalele lui, obligându-l astfel să se stingă, pentru că știi că n-o va face, ci în pui un pic mai încolo, unde nu te ajunge lava lui.

Cu timpul, poate găsești mijloacele de a-l stinge.

Este foarte posibil ca rușii – practic, toți rușii sau o mare parte dintre aceștia, care mai au încă în sinapse ecourile Marelui Război pentru Apărarea Patriei – să perceapă acest sprijin necondiționat acordat de către Vest Ucrainei, nu ca pe un ajutor legitim acordat unei țări atacate, ci ca pe o nouă campanie a Vestului (tip Napoleon, tip Hitler), dar pe suport american, după modelul descris de Brzezinski, împotriva Rusiei, atât pentru acapărarea resurselor sale, cât mai ales pentru înlăturarea acestui obstacol incomod în asigurarea primatului american, susținut de întregul Occident, în dominarea lumii. Occidentul crede că efectele celui de al Doilea Război Mondial în solidarizarea rușilor și a popoarelor din spațiul rusesc s-au diminuat, noile generații neavând reprezentările fierbinți ale acelor vremuri și, gata, ar fi momentul să treacă de la etapa de indignare la cea de reluare a ofensivei

seculare pentru scoaterea lor de pe scena puterii geopolitice esențiale. Tocmai pentru că, încet, încet, preiau această putere chinezii... Iar cu doi coloși de această talie e cam greu să te lupți.

Da, este posibil și așa ceva. Să scoți adică toate castanele din foc cu mâinile ucrainenilor, făcând din Zelinski, omul căruia nu-i tresare niciun mușchi din fizionomia feței, marele erou al acestor vremuri – oricum, el este deja un erou al Vestului, de vreme ce Parlamentul European îl aplaudă în picioare – și realizând un obiectiv pentru care nu a curs niciun strop de sânge american sau vest-european. Desigur, dacă se va reuși, Ucraina va fi marea eroină a Vestului, iar Vestul îi va reface infrastructura în câțiva ani și, în locul tancurilor T 34 din orașele ucrainene distruse – simbol al victoriei rușilor în al Doilea Război Mondial –, se va pune, pe același soclu, un Leopard 2 (dacă va ajunge totuși în teatru), un Abrams 1, că 2 e prea scump, sau doar o dronă – iar Vestul în sfârșit va domina de la Atlantic la Vladivostok și de la Oceanul Indian la Marea Laptev... Bineînțeles dacă rușii, sufocați de armele Occidentului, nu vor lansa câteva Sarmat 27, chiar și nenucleare, care vor rade de pe suprafața pământului ținutul slavilor vestici de margine din grupul trinitar al slavilor de est.

Sper ca verbele acestea să nu aibă conținut. Să fie doar verbe și atât. Oricum, s-a forțat prea mult nota, iar un mistreț rănit este mai periculos decât unul laureat al premiului Nobel pentru pacea războiului. Rusia încă este o țară foarte mare, cu destule resurse, capabilă să facă multe surprize, de vreme ce s-a angajat într-o astfel de confruntare în care, la niciun capitol, nu i se dă dreptate. Iar armele, oricât ar fi ele de hipersonice sau de nemaivăzute nu pot rezolva totul.

Oricum, Ucraina nu se ocupă numai de război, se ocupă și de adâncirea la 8,23 m a canalului Bâstroe, foarte important pentru transportul său maritim și fluvial, îndeosebi de cereale dar nu numai, precum și pentru multe alte lucruri. Acestei țări nu-i prea pasă de ce zic autoritățile Dunării de Jos, așa cum nu i-a păsat nici de respectarea zonei economice exclusive a României, pentru care a trebuit să suporte consecințele unui proces de la Haga, pe care l-a pierdut doar parțial, întrucât n-a ieșit prea mult în pierdere, chiar dacă nu l-a câștigat. Adrian Severin, ministru de Externe la vremea când s-a semnat primul Tratat de după 1989 cu Ucraina, în care partea românească, oarbă endemic, sub presiunea necesității îndeplinirii condițiilor de aderare la NATO, a semnat tot ce i s-a pus în față pentru că așa a decis domnul prezident de atunci – și abia acum știm de ce pentru că el nu ne-a spus atunci – zicea că trebuie să fim îngăduitori cu Ucraina care, potrivit spuselor sale, are complexul pulovărului. Aceasta înseamnă că este făcută din atâtea părți care nu-i aparțin, încât, dacă tragi de un fir, se destramă toată.

Ucraina este acum în mare necaz. Întreaga Europă i-a întins o mână de ajutor. Oricât de îndreptățiti ar fi rușii să se teamă de apropierea NATO de

frontierele vitale ale Rusiei, iar Ucraina, pe vremea URSS, cea mai importantă țară după RSFSR, ar face jocul Alianței Nord-Atlantice pentru a o aduce la 700 km de Moscova, atacul Rusiei asupra Ucrainei nu se justifică. O astfel de problemă ar fi putut fi rezolvată pe calea negocierilor, chiar dacă temerea Rusiei nu este inclusă în vreun tratat, deci n-are temei legal, iar dreptul Ucrainei de a se asocia cu cine vrea ea este sacru, este dreptul unei țări suverane, atât în Dreptul internațional, cât și în logica sănătoasă a unei lumi normale.

Totuși, lucrurile nu sunt atât de simple în cheie geopolitică și geostrategică. Forțarea lor a dus la ceea ce se întâmplă. Iar ceea ce se întâmplă, în lipsa unei lucidități strategice atât de necesare rușilor și americanilor, ne poate apropia cu repeziciune de startul ultimului final.

Desigur, știm cu toții (sau măcar bănuim) că nu va apuca Pământul – și cu atât mai puțin hominienii săi duși cu pluta – să vadă ultimul apus de soare, pentru că, înainte de a da ortul părintelui său în sutană cosmică, astrul zilei își va înghiți sateliții în masa lui fierbinte, de un milion de grade...

Vorbe, desigur. Tot vorbe

SECURITATEA, APĂRAREA, PUTEREA, STĂPÂNIREA, ȚARA ȘI POPORUL

SECURITY, DEFENSE, POWER, RULE, COUNTRY AND PEOPLE

Rezumat

Lumea aceasta pământeană – desigur, cea conștientă de sine – nu este una otova. Sau n-ar trebui să fie. N-a fost niciodată otova, adică alandala, nici chiar atunci când, probabil, nu era lume, ci doar o existență asemănătoare cumva lumii animale de azi. Și nici acesteia, de vreme ce lumea animală de azi este și ea cumva organizată pe specii, pe regnuri, pe areale etc. etc. Cine a organizat-o? Nu știm. Poate Dumnezeu ei și al nostru – înțeles ca Divinitate, ca substanță infinită, ca principiu suprem, ca idee absolută etc. –, poate propriul ei sine, poate instinctul, poate condițiile bio-psiho-sociale etc. Sau poate toate acestea la un loc. Dar, cum bine încă vedem cu toții, societatea cognitivă de azi și cea cibernetică de azi-spre-mâine, ca și cea sigură de mâine, în formula ei cogno-civilizațională, nu-și bate capul cu așa-ceva, nici cu problemele nesoluționate până acum de Antichitate, de Evul Mediu, de Modernitate, de Contemporaneitate sau de proiectul prolix al viitorimii. Pentru că lumea are alte treburi mult mai importante de făcut. Să se uite la televizorul color, cât peretele, să urmărească ahtiată, cu ochii cât cepele, cu inima cât noile pompe de căldură, cu neuronii inundați de sinapse, cu sinapsele drogate de noile fluxuri trans-neurale ale inteligenței artificiale, IA i se zice mai pe scurt, să-și iute rădăcinile și să-și scuture frunzele, plimbându-și copacii prin lumea mare. Oricum a început hiperismul sau hiperimperismul, obiectivat de nomadismul endogen care a spart crusta oului și privește lumea, lumina și sinteza culorilor, printr-un albuș de ou. Gălbenușul se mai crede încă nucleul de foc al oului, al vieții, al soarelui și al planetei. Bietul de el! Totul se vede în ceața lăptoasă a metamorfozei nomadismului endogen. Unde-i bine, acolo-i de mine. Unde-i rău e locul tău. Pentru că, tu, omule, nu ești fratele meu. Și chiar dacă ești, genetic vorbind, în viață, viața e pe bani. Securitatea, Apărarea, Puterea, Stăpânirea, Țara și Poporul?! Ce rost mai au cuvintele acestea care tulbură mințile din creierii ochilor ce privesc lumea printr-un albuș de ou?!

Cuvinte-cheie: securitate; apărare; putere; stăpânire; țară; popor; haos;

Summary

This earthly world — of course, the self-conscious one — is not an empty one. Or it shouldn't be. It was never uniform, that at random, not even when, probably, there was no world, but only an existence somewhat similar to the animal world of today. And not even this one, since today's animal world is also somehow organized by species, by kingdoms, by areas, etc. And so on Who organized it? We do not know. Perhaps her God and ours — understood as Deity, as infinite substance, as supreme principle, as absolute idea, etc. — maybe her own self, maybe instinct, maybe bio-psycho-social conditions etc. Or maybe all of these together. But, as we all still see, the cognitive society of today and the cybernetic society of today-for-tomorrow, as well as the secure one of tomorrow, in its cogno-civilizational formula, do not bother with such things, nor with the problems unresolved so far by Antiquity, the Middle Ages, Modernity, Contemporaneity or the prolix project of the future. Because the world has far more important things to do. To look at the color TV, as big as the wall, to watch voraciously, with eyes like onions, with a heart like the new heat pumps, with neurons flooded with synapses, with synapses drugged by the new trans-neural flows of artificial intelligence, AI is called in short, to shake its roots and shake its leaves, walking its trees through the great world. Anyway, hyperism or hyperimperialism began, objectified by the endogenous nomadism that broke the eggshell and looks at the world, the light and the synthesis of colors, through an egg white. The yolk is still believed to be the fiery core of the egg, of life, of the sun and of the planet. Poor him! Everything is seen in the milky mist of the metamorphosis of endogenous nomadism. Where there is good, there is me. Where there is evil is your place. Because you, man, are not my brother. And even if you are, genetically speaking, alive, life is about money. Security, Defence, Power, Rule, Country, and People?! What is the point of these words that disturb the minds of the brains of the eyes that look at the world through an egg white?!

Keywords: security; defence; power; Dominion; the country; people; chaos;

Introducere

Fiziocrații ziceau cândva: « Laissez-faire, laissez-passar, le monde va de lui-même ». Aveau și ei, la acea vreme dreptatea lor. Oricum, lumea merge înainte. Așa vrea Cronos. Totul merge înainte, chiar dacă apa se întoarce la izvoare, încheind ciclul circulației ei prin mediile în care-și duce

existența, viața și rostul: pământean-subpământean, oceanic, aerian, pământean-subpământean. Probabil că apa – și, deci și viața – nu este specifică unei planete rocifere. Probabil că apa, ca și viața pe Terra, au fost aduse accidental (sau nu) de undeva din Univers. E clar că viața a apărut în apă, din apă sau prin apă, în anumite condiții, și a evoluat după legile Universului, linear și, deopotrivă, nelinear, imprevizibil și chiar haotic. Când și cum a apărut omul, prin creație ex-nihilo, prin sporii aduși de vreun corp ceresc sau de vreo cometă de undeva din Univers, prin sau din niște extraterestri etc. etc. nu este prea clar și, la urma urmei, nici prea important. Probabil că, în era cogno-civilizației care, deja, a început, vom afla mai multe în această privință.

Uimitor este însă modul cum este organizată sau cum se organizează – în cazul că o face de capul ei – viața pe pământ, sub pământ, în apă, în aer, în cosmos și, desigur, în univers. Nu ne propunem să răspundem aici la astfel de întrebări, pentru că ne-am pierde timpul degeaba. Oricum, n-am reuși să spunem mai multe decât știm fiecare, decât scrie prin cărți, prin tratate etc. etc.

La o privire mai atentă, vom constata însă că, într-un fel, viața viețuitoarelor de pe Terra, de la ameba proteus, la elefant, de la meloronta vulgaris, la om etc., este cam la fel. Toate viețuitoarele se hrănesc cu alte viețuitoare, cu iarbă, cu plante și cu produse ale acestora, toate viețuitoarele, inclusiv plantele și microorganisme dispun de fel de fel de senzori, de organe specifice pentru contactul cu mediul, pentru a respira, pentru a se hrăni, pentru a vâna, pentru a se adăposti sau pentru a se apăra, precum și de sisteme imunitare proprii etc. Dar, cum se spune, peștele cel mare îl înghite întotdeauna pe cel mic, firește, atunci când îi e foame, animalele carnivore se hrănesc cu carnea altor animale, dar, de regulă, nu din aceeași specie, cele ierbivore se hrănesc cu iarbă, iar cele omnivore cu de toate. Cel mai omnivor dintre toate omnivorele este, desigur, omul. El pare cel mai hrăpăreț dintre toate, cel mai mare profitor, cel mai tenace, cel mai rapace, cel mai inteligent și cel mi mare dușman al naturii Terrei, care nu este una aridă, doar rociferă, ci una alcătuită – cum ziceau vechii greci – din pământ, apă, aer și foc.

Oamenii folosesc focul și piatra – piatra, nu pământul (care-i format din scoarța terestră, de dincoace de discontinuitatea Mohorovicic, cu o grosime de 30-60 km, iar în zona oceanică doar de 5-15 km, care desparte crusta terestră formată din aluviuni, depuneri etc. și mantaua superioară – pentru a-și dura infrastructuri specifice, inclusiv locuințe, și pământul scoarței atât pentru a-l cultiva, cât și pentru a construi ceea ce le trece lor prin cap.

Infrastructura durată și dezvoltată de oameni este potrivnică naturii rocifere a Terrei și chiar naturii Terrei echipată cu o scoarță care găzduiește sine die oceanele și mările planetei. Există o luptă continuă între

infrastructura durată de om potrivit trebuințelor naturii sale și natura planetei care nu este hidro-rociferă, ci doar rociferă.

Desigur, aceste realități sunt foarte importante pentru condiția omului pe Terra. Pentru că, orice s-ar spune, omul nu poate trăi pe Terra și niciunde în Univers, decât în anumite condiții, pe care le știm cu toții și nu le mai repet eu aici. Fără aer, n-ar putea trăi decât câteva minute, fără apă câteva zile, fără temperatura prielnică nici atât etc. etc. Desigur, omul s-a adaptat cerințelor climatice și de altă natură ale planetei, creându-și, într-un fel, propria lui natură. Propria lui natură introduce mutații în natura Terrei, pe care planeta le acceptă, pentru că omul o obligă într-un fel să le accepte, dar, imediat ce are prilejul, le distruge. Vestitele cetăți akkadiene se află la câțiva metri sub nisip, iar din marile vestigii de odinioară au rămas numai ruinele acestora. Au rămas câteva relicve probabil și din natura civilizațiilor care ne-au precedat, sub forma unor enigme.

Orice viețuitoare de pe Terra și de pe unde o mai fi ea are nevoie de un sistem imunitar puternic pentru a exista și a supraviețui în condițiile de pe planeta Pământ. Sistemele imunitare sunt particularizate – fiecare ființă are propriul ei sistem imunitar, dar există și sisteme imunitare comune, cărora le vom zice – sisteme de securitate și de apărare – care sunt extrem de numeroase și de variabile, în funcție de variabilitatea sistemelor și fluxurilor de provocări, pericole și amenințări și de trebuințele de securitate și apărare ale omului și ale celorlalte viețuitoare de pe Terra, de pe uscat, din oceane și din adâncurile unde este posibilă viața. Probabil, cândva, omul va reuși să perforeze Terra și să construiască un tunel cu o lungime de $6371 \text{ km} \times 2 = 12.742 \text{ km}$, cât este diametrul micuței noastre planete. Primi 6371 km , cât este raza Terrei, pot fi parcurși, în acest tunel, prin cădere, cu frânarea de rigoare, folosindu-se forța gravitației, iar următorii 6371 , prin autopropulsare. Desigur, va fi greu de trecut de două ori prin cele trei discontinuități (Mohorovicic, Gutenberg, Lehman), de la densitatea de 2,7-3, cât e la nivelul scoarței, la densitatea de 12 cât e în nucleul intern solid al planetei, dar nimic nu este imposibil pe lumea aceasta, chiar dacă o astfel de călătorie trecând de două ori prin aceste densități, pare a fi imposibilă pentru ființa umană, dacă nu se găsesc mijloace pentru realizarea condițiilor necesare.

Dincolo, spre Univers, vom putea, probabil, să trecem de centurile van Allen și să ajungem, cu peste 50.000 de km pe oră, undeva sus, tot mai sus, fie în stațiile orbitale care vor deveni mari sateliți artificiali ai Pământului, cu condiții de locuire și de activitate, de transport al energiei cosmice pe suprafața pământului etc., create de om folosindu-se energia solară, energia cosmică și ce se va mai descoperi între timp. Vremurile care vor veni nu sunt prea îndepărtate. Poate tot atunci sau chiar până atunci vom reuși să punem la punct tehnologiile și modalitățile de culegere și aducere pe

Pământ, în vederea reciclării, a „gunoaielor” alcătuite din miile sau zecile de mii de sateliți ieșiți din funcțiune, din trepte ale rachetelor cosmice inoperante acum care se rotesc în jurul Terrei pe orbite de toate felurile și care, la un moment dat, vor constitui un uriaș pericol și chiar o teribilă amenințare de securitate pentru biosul planetei.

Ceea ce există acum, trebuie să existe și în continuare. Spre exemplu, omul nu va putea trăi fără păduri, fără spațiul verde. Odată cu ultimul copac, va dispărea și ultima viețuitoare de pe Terra. Ceea ce, desigur, este foarte posibil. Posibil, nu obligatoriu. De aceea, așa cum bine se știe, orice afirmație categorică trebuie pusă la îndoială.

Securitatea

Natura se autoreglează. Sistemele și procesele, de orice natură ar fi ele, se autoreglează. Autoreglarea este regula sistemelor și proceselor de orice fel. Prin ea se asigură, pe de o parte, acel echilibru dinamic și complex cerut de trebuința de a supraviețui în orice mediu, mai ales în unul neprietenos și chiar ostil și, pe de altă parte, resursele și forța necesară pentru a trăi și a exista în războiul vieții. Pentru că viața, sub toate formele ei și în toate formulele ei, nu este un dat, ci un construct care se cere mereu întreținut, protejat, înarmat și gata de luptă permanent.

Ca atare, securitatea sistemelor și proceselor, inclusiv a omului individual, a comunităților omenești, de orice fel ar fi ele, a balenelor, pinguinilor și călușilor de mare etc. etc. este o stare sau un efect al trudei sistemelor imunitare și proceselor de autoreglare. Desigur, toate acestea sânt riguroase, chiar dacă se definesc pe mulțimile unor probabilități condiționate, ca să spunem așa.

Chiar dacă, din cele spuse până acum – și pentru care există limbaje, programe, ecuații, experiențe, seturi de, de și de... etc. –, ar rezulta că mama natura (fie ea pământeană, adică terestră, acvatică, aeriană, extraterestră, cibernetică etc.) are grijă, prin acel „nimic nu se pierde, nimic nu se câștigă, ci totul se transformă”, de tot ce există și merită să existe sau să piară, de noi toți, de natura noastră și, evident, de securitatea noastră. Ar trebui să scriem mii de pagini dacă am vorbi de securitatea tuturor viețuitoarelor, a tuturor sistemelor și ecosistemelor, a balenelor, a miriapodelor, a racilor și a melcilor... Evident, specialiștii au scris deja despre toate acestea, studenții le învață, iar cercetătorii continuă să aprofundeze cercetarea și, pe această bază, cunoașterea.

Cam același lucru se întâmplă și cu securitatea indivizilor umani, a comunităților lor, a țărilor, alianțelor, comunităților de securitate și de apărare etc. Securitatea este deci o stare, un efect fluid care se modelează și se actualizează mereu, minut de minut am spune, în funcție de o mulțime de

factori. Totdeauna, analizele de securitate sunt dinamice și complexe, iar indicatorii de stare și de dinamică sunt atât de numeroși și de greu de monitorizat, încât totdeauna securitatea nu este și nu va fi vreodată o apă liniștită, ci mai ales o apă înșelătoare. Există atâtea tipuri de securitate câte tipuri de comunități umane, profesionale, formale, informale etc. există, iar această tipologie, foarte greu de monitorizat și evaluat, este valabilă oricând și oriunde.

Securitatea existențială, securitatea ontologică i-am spune, le anvelopează, într-un fel pe toate. Dar ea nu poate fi luată și înțeleasă în mod izolat, întrucât este un summum și nu o sumă, o sinteză și nu o adunătură. Ea dă, în genere, starea de bine, de siguranță, de încredere și, deși nu este niciodată deplină și îndelungată, constituie partea plină a paharului, partea luminoasă a condiției umane, optimismul, încrederea, siguranța.

Securitatea economică este nucleul dur al securității umane, pilonul ei de bază. Este o securitate de bază a securității existențiale și a celorlalte tipuri de securitate. La rândul ei, ea conține și depinde în mare măsură, de *securitatea resurselor*, de *securitatea tehnologică*, de *securitatea informațională*, de *securitatea cognitivă* etc. Am putea adăuga și alte tipuri de securitate economică pentru că, așa cum afirmam la început, există, în sfera oamenilor și a comunităților lor, atâtea tipuri de securitate, câte tipuri de comunități și activități există. Unele sunt statice, de areal, altele sunt dinamice, iar cele mai mute dintre ele sunt fluide, variabile, greu de încadrat într-o tipologie sau alta. Pentru fiecare dintre tipurile de securitate există seturi de indicatori care servesc la monitorizarea și evaluarea stării de securitate.

Există o securitate economică globală, una regională, una națională, una de a areal, una de întreprindere, de firmă, de utilaje, de flux al producției, de depozitare, de desfacere, de transport etc. De-a lungul sutelor de ani, toate aceste componente ale securității economice, ca să folosim această metacategorie de securitate, s-au conturat foarte bine, iar managerii, planificatorii, inginerii, lucrătorii, cei cu protecția și securitatea muncii și toți cei care deservește firmele, întreprinderile, utilajele, compartimentele de resurse umane etc. fac tot ce este posibil pentru a menține starea de securitate a oamenilor, sistemelor și proceselor în parametri funcționali.

Trebuie precizat că, din toate timpurile, forma permanentă, cea mai dinamică, mai complexă și mai periculoasă a războiului lumii contra lumii, a fost, a rămas și, probabil, așa va fi mereu, cea economică. Lumea se află dintotdeauna într-un război endogen – războiul lumii contra lumii –, iar forma permanentă, cea mai acută, cu cele mai mari implicații în modus-ul vivendi al oamenilor, este cea economică. La aceasta se adaugă, forma

financiară a acestui război permanent, forma care declanșează cele mai teribile crize, cu efecte dezastruoase în toate planurile. Inclusiv cele două războaie mondiale fierbinți își au o parte însemnată din cauzele lor cele mai profunde nu doar în interesele geopolitice și geostrategice extrem de conflictuale, de subtile și de perverse, adică în bătaia continuă pentru resurse, piețe, putere absolută și dominanță strategică, ci și în subțila cheie financiară a acestora.

Războiul din România din finalul lui decembrie 1989, început cu o foarte mare diversiune la care Armata Română n-a pus botul, ca să folosim un limbaj neacademic, s-a continuat imediat ce unitățile armatei și-au consumat câteva importante unități de foc trăgând după avioane inamice simulate sau marcate, eliberatorii noștri de noi înșine ne-au ajutat ca, în următorii cinci ani (1991-1995) să ne autodistrugem complet sistemul financiar și bazele economiei naționale.

Apoi, pe fondul prostiei endemice a conducătorilor emanați și buimăcelii generale, toate lumea strigând în gura mare după capital străin, noii emanați au înapoiat precipitat părțile sociale, care erau, de fapt, acțiuni ale celor care lucrau în întreprinderi, în acele întreprinderi, ca expresie a faptului că ei erau proprietari sau, mă rog, coproprietari cu statul la unitățile economice în care lucrau. Astfel, în foarte scurt timp, întreprinderile au rămas fără lichidități, iar „privatizarea” în masă începută din vremea lui Ceaușescu, în sensul că proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție trebuie să fie concretă, fiecare om care lucrează în acea întreprindere trebuind să fie, deopotrivă, lucrător și finanțator, adică acționar și nu proletar. Nu știm dacă numărul unu din acea vreme s-a gândit el singur, de bună voie și nesilit de nimeni, la toate acestea, l-au sfătuit consilierii sau a intuit el noua formulă a unui socialism... privatizat, sau a obligării oamenilor, sub iluzia de coproprietari sau de proprietari, să-și lase o parte din salariul lor – și așa mizerabil – la patronul stat, pentru că, din câte știm nu exista o AGA (sau poate că exista), dar înapoierea intempestivă și cu totul idioată a părților sociale, în primii ani ai ultimului deceniu al secolului al XX-lea reprezintă una dintre realitățile aceluia război economic, dus nu neapărat de marile corporații străine care abia așteptau să intre în posesia resurselor care ne-au mai rămas, pe redevențe de doi lei, ci chiar de către conducerea de la București. A fost nu numai o chestiune de insecuritate economică crasă, ci și o lovitură economică strategică perversă dată economiei românești, chiar de cei care conduceau România, respectiv de către prim-ministrul de atunci și echipa sa.

Ceea ce a urmat se știe. Conducerea României nu numai că nu a luat absolut nicio măsură favorabilă securității economice a României, dar a permis declanșarea unui război economic feroce împotriva României, inamicul nostru economic, politic, social, informațional etc. numărul unu

fiind chiar conducerea politică a României instalată la București și în toată țara, nu numai prin votul necalificat, inconștient și chiar hazardat al românilor cu drept de vot, ci și prin iluzia că în Vest sunt nu numai cățeluși cu covrigi în coadă, ci și posmagi muiți pentru forța de muncă înalt calificată a României, pentru toți românii căutători de țară în afară, pentru creiere, dar nu și pentru idioți.

Acceptarea țării noastre în Uniunea Europeană nu numai că nu a adus niciun avantaj economic României, dar, din cauza incapacității conducerii României, a clasei ei politice (o făcătură), a intelectualității românești și a românilor de rând de a cunoaște și înțelege interesele vitale ale României, nimic, dar absolut nimic nu s-a făcut pentru securitatea economică a României, ci dimpotrivă, s-a permis formatarea pe coordonate de-a dreptul vulgare a războiului economic cu inamic nenominalizat împotriva României, cel care a adus România economică în sapă de lemn, generând, între multe, foarte multe altele, deteriorarea gravă a sistemului educațional, prostirea națiunii, îmbolnăvirea sine die a populației (România fiind una dintre primele țări din lume în ceea ce privește consumul de medicamente bune la nimic pe cap de locuitor). Dar fruntea cenușie a țării n-a m avut și n-are cum să-și vadă opiniile...

Cu alte cuvinte, insecuritatea economică a României nu numai că a crescut exponențial, ducând la împrumuturi externe masive la bănci pentru nimic, la creșterea masivă a importurilor, inclusiv de alimente nesănătoase, la nesiguranța alimentară, sanitară, existențială, ci și la înstrăinarea sine die a resurselor, la cedarea pământului, peste 40 la sută din teritoriul arabil aparținând străinilor, la retrocedări, mai ales în zona Ardealului, în favoarea urmașilor optanților de odinioară despăgubiți mult peste costuri de România reîntregită, după Primul Război Mondial etc. O reîntregire obținută cu sânge, cu sabia, pe câmpul de luptă și nu la mila dușmanilor și neprietenilor României, care, se știe, sunt cam aceiași de la Burebista încoace. Retrocedările au trecut prin Justiție, iar Justiția a luat astfel de decizii, pentru că, chipurile, nu s-au găsit actele și justificările necesare pentru a arăta, după un secol, că atunci s-a procedat legal. Nu s-au întocmit acte pentru întabularea românească a pământului României din Ardeal, nu s-au găsit acte pentru a se justifica proprietatea celor împrumutate, iar cei împrumutați atunci, oameni din popor, fără carte și fără cultură judiciară n-au alergat pentru întabulare, pe la cadastru, nici nu știau ce-i acela, pentru a-și face acte pentru pământul românesc pe care l-au primit. Iar statul n-a avut grijă, atunci, să le dea și titluri de proprietate care li se cuveneau.

Bazaconii! Conducerea de după 1989 a României a distrus tot ce au realizat românii într-un secol de suveranitate, de independență, de unitate națională, de trudă pe ogorul patriei. De altfel, în viziunea lor, și cuvântul Patrie, în sensul de țară a părinților, este desuet și, deci, nu răspunde

conceptului european, sau de care o fi el, de euro-regionalizare, de federalizare, de ieșire din istorie și de reintrare în robiile de altădată.

Atâtea lucruri grave, extrem de grave, atâtea paradoxuri, atâtea imposibilități – cum ar fi, spre exemplu, importul de pâine de către România, numită țara pâinii – sau dezindustrializarea petrolieră a României, țara petrolului, cea care a creat prima rafinărie din lume și se situa, înainte de 1989, printre primele șapte țări din lume în ceea ce privește utilajul petrolier, industria petrolieră și cultura acestui domeniu etc. –, încât te întrebi dacă nu cumva s-au inversat polii planetei sau albul a devenit negru, iar tu nu știi...

Efectele insecuritare (pentru că, în niciun caz nu poate fi vorba de vreo securitate economică a României generată sau garantată de noul concept economic care poate fi asociat țării noastre) - economice, demografice și sociale vizibile ale celor treizeci și trei de ani care s-au scurs de la evenimentele din decembrie 1989, între foarte multe altele – este vorba de adevărate mutații letale – sunt:

- distrugerea completă a economiei naționale sau reducerea ei la una de piață de desfacere pentru corporațiile străine, care vor rămâne aici atâta timp cât le iese profit, fără să le pese vreodată de pământul pe care-l calcă;

- distrugerea sistemului bancar, acapararea resurselor, atâtea câte mai sunt (în câțiva ani sau zeci de ani, se vor epuiza toate, dar nu pentru binele poporului român, ci pentru prosperitatea afacerilor corporațiilor care mai sunt încă pe aici, pentru că, se știe, ele se vor duce acolo unde le va fi mai bine;

- îndatorarea țării pe termen lung, astfel încât, probabil, va fi nevoie ca multe generații să plătească de-acum înainte, dacă țara va mai exista, datoria nechibzută făcută de niște guverne iresponsabile, incapabile, lipsite complet de cultura guvernării, de realism și de patriotism;

- distrugerea culturii istorice, cea a ființării și ființei naționale, în folosul unei viziuni, care, probabil, se consideră progresistă, a globalizării, nomadismului și ameliorării conflictualității între civilizații;

- formarea unor generații-robot, deșrădăcinate, potrivit devizei unora dintre populațiile migratoare de odinioară: unde-i bine, acolo-i de mine;

- cultivarea inculturii istorice, pentru ruperea oamenilor de propriile lor rădăcini și capacitării, mai exact, îndocrinării lor cu noua cultură corporatistă, care este un fel de coloană vertebrală a culturii nomadismului profesional, moral, informațional etc;

- ieșirea, în viziunea noilor reformatori ai lumii, din istorie, din prejudecăți, din generalisme pripite și fixisme economice, politice și sociale desuete, cum ar fi, spre exemplu, patriotismul, datoria, cultul eroilor, pământul strămoșilor etc., în favoarea globalismului-instant, a globalismului-smartfone sau a globalismului laptop, care încapă confortabil pe un stick de 10TB;

- știința perfectă despre nimic, robotizarea gândului, a superficialității, ca alternativă la suferință, mai ales economică și sentimentală, golirea de orice fel de încărcătură și reîncărcarea cu nimic;

- carpen-diem, golirea de sentimentalități, de conștiință, de noțiuni care depersonalizează, de frustrări, de moralitatea medievală în care încă mai trăiesc unii dintre tați, unele dintre mame, unii dintre frați și chiar unii dintre gură-cască etc.

Desigur, efectele insecurității economice pentru țări, națiuni etc. sunt mult mai numeroase și mult mai grave, întrucât nu vizează numai eradicarea unor valori considerate azi mentalități, nici reintroducerea, desigur, într-o altă configurație, a lui „laissez-faire...”, ci și redublarea conceptului de securitate economică.

Dacă acceptăm că există un război endogen al acestei lumi, un război intra-specie și că beligeranții din acest tip de război sunt oamenii împotriva oamenilor, atunci trebuie nuanțat și conceptul de securitate economică. Acest concept nu ține doar de nivelul sau de parametri de stare a siguranței identităților economice care se află în stare de cooperare, de contrarietate, de contradicție, de conflict și de război – războiul fiind trecerea acestora la extrem – ci și de siguranța elementelor care generează siguranța și, deci, securitatea identităților, stărilor arealelor fluxurilor economice etc. Este vorba de o securitate de stare pe timpul războiului economic – pentru că războiul economic, considerăm noi, este continuu și cu geometrie flexibilă – și de o securitate economică de criză, adică atunci când confruntarea economică atinge acel nivel pe care noi îl numim război.

A se vedea, spre exemplu, nuanțele războiului energetic, cele ale războiului economic dintre SUA și China, cele ale războiului economic dintre Occident și Rusia etc.

Desigur, concluziile care se pot desprinde de aici nu sunt – și nu pot fi – optimiste, dar nu le putem eluda. Ne vizează și ne afectează pe fiecare.

Securitatea politică pare a fi mai cu moț decât toate celelalte. De ce? Pentru că, la urma urmei, statele de azi sunt, în primul rând, state politice, iar relațiile dintre ele sunt, înainte de toate, politice, politica fiind, cum bine se știe, expresia concentrată a intereselor. Statele sunt identități politice. Frontierele dintre ele sunt, așa cum bine se știe, frontiere politice. Relațiile dintre ele sunt, înainte de toate, relații politice. Toate celelalte raporturi și relații dintre state – diplomatice, economice, culturale, geografice, informaționale etc. – sunt consonante cu cele politice și, într-un fel, subsumate acestora. Componenta politică – cea care exprimă summum-ul intereselor unui stat – este cea decizională. Toate celelalte se subordonează și se subsumează acesteia. De aceea, securitatea politică este, deopotrivă, securitatea componentelor deciziei politice și, în același timp, un suport al

proceselor de configurare a acestora. Structurile și laboratoarele politice ale unei țări – parlamentul, guvernul, institutele specializate de studii și cercetări politice, universitățile etc. – și structurile lor efective reprezintă nivelul cel mai înalt al configurării, sintetizării, exprimării, susținerii și impunerii intereselor unei țări, îndeosebi a intereselor vitale, iar raporturile esențiale ale acestei lumii, ale lumii noastre din toate timpurile sunt, înainte de toate, raporturi politice. Decizia politică este fundamentală. Ea este expresia suveranității, este, de fapt, suveranul unui stat, iar stabilitatea și securitatea acestei lumi sunt un efect al confruntării acestor politici pe o imensă tablă de șah, în care instrumentul principal este diplomația, dar și forța economică, financiară sau militară.

De aceea, securitatea politică este un fel de securitate a suveranității, adică a personalității unui stat, unei coaliții, unei alianțe, unui organism internațional etc. Iar acest tip de securitate, consemnat prin garanții de securitate, prin tratate și convenții este și trebuie să fie prioritar și foarte bine structurat într-o societate a oamenilor și statelor de pe acest pământ.

E greu de spus așa, într-un cuvânt, în ce constă securitatea unei decizii politice și a decidentului politic. Securitatea decidentului politic sau a personalităților care și-au asumat sau li s-a încredințat această calitate este foarte bine structurată. Decidenții nu sunt oameni de rând care, adesea, nu sunt apărați nici împotriva câinilor care-i latră sau îi atacă pe stradă. Decidenții importanți – cum ar fi spre exemplu, Președintele ales, beneficiază de structuri de securitate specială, de securitate și pază (SPP), care, asemenea unor unități militare speciale, sunt ca lei în protecția și apărarea numărului unu al națiunii.

În special, în regimurile dictatoriale, dar nu numai acolo, ci cam peste tot, au fost și sunt create servicii și structuri speciale, bine instruite și, bine plătite, care devin un fel de stat în stat, pentru că sunt acolo, la vârf și trebuie să-i păzească și să-i apere nu numai pe cei unși, ci și cărările, potecile, mărilor, fluviile și alte locuri pe unde calcă, ci și cuvintele pe care le spun, gândurile pe care le gândesc (sau nu).

Securitatea structurilor, mecanismelor, proiectelor acțiunilor politice – acțiuni decizionale, de cel mai înalt nivel – este sau ar trebui să fie una de tip implicit, ca un fel de siguranță sau autosiguranță a sinelui. Pentru că, se știe, asupra factorului politic decizional se exercită toate tipurile posibile de presiuni, provocări, pericole și amenințări, din exterior, din interior, unele pregătite și clocite îndelung, altele oportune sau de conjunctură, unele directe, altele indirecte etc., care vizează intimidarea, înfricoșarea, compromiterea, umilirea, distrugerea, anihilarea etc. a statului competitor, a statelor competitori etc. etc. Războiul continuu al acestei lumi, războiul ei endogen pune în operă decizii politice exprese, directe, indirecte, implicite, explicite sau de care or mai fi ele. Oamenii nu se înțeleg în mai nimic. Dar,

și atunci când se înțeleg, o fac potrivit intereselor lor, care plutesc și ele ca frunza în vânt. Ei, bine, cum ai putea să securizezi aceste interese? Știm bine că, la nivel strategic, există așa-numita mascare strategică. Aceasta a apărut odată cu strategiile de confruntare și de război, iar confruntarea și forma ei extremă – războiul – au apărut odată cu primii neuroni capabili să gândească. Viclenia strategică (sau înșelarea strategică) este fiica vicleniei sau înșelării politice. Întreaga istorie a omenirii, oricât de eroică și de mai nemaipomenită ar apărea ea, se subsumează acestei premise majore. Onoarea, eroismul, gloria sau înfrângerea, demnitatea militară, bravura, vitejia sunt, într-un fel, ceea ce rămâne după ce totul a trecut. Or, se știe, aceasta – ceea ce rămâne după ce totul a trecut – este una din definițiile valorii. Valoarea este conceptul fundamental al culturii, iar cultura este conceptul fundamental al civilizației. Valorile nu sunt conflictuale. Valorile nu creează confruntare, nici conflicte și nici războaie. Toate acestea sunt generate de interese, întrucât interesele sunt, deopotrivă, motivele acțiunii umane și motorul dinamicii oricărei societăți, pe orice treaptă de dezvoltare s-ar afla ea și în oricare epocă istorică s-ar situa.

Securitatea informațională reprezintă deja o securitate specializată, o securitate intrinsecă, de sistem și de proces, un tip de securitate endogenă, dar care se regăsește însă, într-o formă sau alta, în toate tipurile de securitate. În primul rând, este vorba de securitatea informațiilor. Chiar dacă, esențialmente, informație este nedeterminare înlăturată, adică noutate, nu toată informația, nici toate informațiile sunt sau pot fi făcute publice. Desigur, nu publicul în sine reprezintă vreun pericol pentru cineva, dacă avem în vedere faptul că omul este măsura tuturor lucrurilor, iar publicul este sau trebuie să fie suveran nu numai în regimurile democratice (demos – popor, kratos – putere), ci oriunde există oameni. Desigur, această afirmație este o iluzie sau o mare minciună. Sau o făcătură. Pentru că, la drept vorbind, un popor nu este o forță, ci doar o masă. Doar atunci când este foarte bine condus poate fi o forță. Și nici chiar atunci. Picăturile de apă au putere doar atunci când alcătuiesc oceane sau când devin puhoie în timpul furtunilor, reversărilor și inundațiilor. Datele devin informații atunci când se extrage esența din prelucrarea lor informațională. Această operație extrem de subtilă se numește intelligence. De aceea, securitatea informațională nu este una cu gardian la uși, ci una care este generată și pusă în operă de neuroni.

Așadar, securitatea informațională ține de intelligence.

Se creează mereu, în fiecare zi, fel de fel de povești despre acest intelligence. Sunt unii care spun că, de fapt, serviciile (de informații) conduc lumea, pentru că ele creează informația (prelucrând datele), iar cine are informația deține și puterea. Generalizare pripită. Ca mai mereu. Adică adevăr parțial adevărat. Ceea ce este un non-sens. Serviciile de informații

lucrează într-un sistem de comandă-control, ca să simplificăm explicația, ele sunt doar o parte – cei drept, foarte importantă, esențială, a actului deciziei –, dar decizia nu se poate finaliza decât printr-un cumul de vectori – forțe, mijloace, resurse, capacități, capabilități, abilități, oportunități, mediu, timp, spațiu etc. –, or dacă nu există o capabilitate, un stat major, un inteligent harnic și un inteligent leneș, cum ar fi spus generalul Moltke, la vremea lui, care să creeze ecuațiile necesare și, în același timp, să vadă departe, peste munți și văi, peste judecăți și prejudecăți, soluția, drumul, perspectiva, viitorul, informația, oricât ar fi ea de exactă și de prețioasă, nu folosește la nimic.

De aceea, securitatea informației nu este una de paznic, de gardian la poarta ei, ci este una de sistem și de proces, care, în cazul unui stat, angajează tot ce are mai bun, mai inteligent, mai capabil și mai prețios creierul aceluia stat, adică intelectul, experiența, înțelepciunea, mintea, responsabilitatea, patriotismul și, la urma urmei sau, mai precis, înainte de toate acestea, **caracterul**. Dacă le ai cu prisosință pe toate acestea – și intelligence, și capabilități și minte cu carul etc. –, dar nu ai caracter, degeaba. Experiența dramatică a conducerii statului român după 1990 este concludentă în acest sens. Ea a înscris în istoria țării unul dintre cele mai stupide manuale despre lucrul prost făcut, despre subintelență, prostie și lipsă de caracter. Or, insecuritatea securității tocmai aceasta înseamnă.

Securitatea cognitivă este strâns legată de securitatea informației, a patrimoniului, a culturii, a sistemului educațional formal, informal și continuu, de nivelul de cultură și de civilizație al unui om, al unei comunități, al unei țări și, la urma urmei, al întregii lumi. Securitatea acestui domeniu specific societății omenești, specific oricărei comunități a oamenilor, îndeosebi identităților politice numite state etc. este una de stare și de dinamică. Un astfel de tip de securitate ar trebui să existe doar în registrul conservării patrimoniilor și asamblării acestora în patrimoniul universal al civilizației umane.

Se pare însă că lumea nu este interesată de așa ceva, sau, oricum nu-i pasă. Nu pentru că nu înțelege asta, sau că n-ar avea capacitatea să înțeleagă, ci pentru că, pur și simplu este mult prea ocupată cu acțiunea umană eficientă, fiecare om cu orizonturile lui de înțelegere, de cunoaștere, de interese și de acceptanță. Oamenii nu se înțeleg în mai nimic – în sensul că nu sunt în totalitate de acord unii cu alții –, chiar dacă, în cele din urmă, merg cu toții în aceeași direcție. Dimensiunea cognitivă, chiar dacă îi separă (pentru că nici aici nu sunt identici), îi și conexează la aceleași concepte, la aceleași orizonturi de cunoaștere și chiar la aceleași limbaje. Oricât de diferite ar fi limbile pe care le vorbesc, ele au totuși o mulțime de elemente comune. Și aceasta nu doar în sensul că, azi, mai toată lumea care contează

sub semnul intereselor și al relațiilor internaționale vorbește limba engleză, ci prin structura limbajelor și prin tendințele acestora spre aceleași forme și formule esențiale de exprimare. Probabil că, în cele din urmă, toată populația globului – azi, 7,9 miliarde de oameni, mâine, cine știe câte miliarde – va vorbi aceeași limbă. Oricum, încă de pe acum, comunicarea nu mai este o problemă, datorită internetului și sistemului translativ care a atins, în doar câțiva ani, performanțe uluitoare. Nici comunicarea cu mașina nu mai este o problemă. Azi, poți sta în fotoliu și dicta ordinatorului romanul pe care vrei să-l scrii, sau oricare alt text.

Securitatea cognitivă este haina de vreme rea și de vreme bună a cunoașterii. Este însă și sistemul ei imunitar. Pentru că, la urma urmei, securitatea aceasta înseamnă: sistem imunitar. DOOM-ul, dicționarele, gramatica etc sunt instrumente ale sistemului imunitar al limbii. Sistemul imunitar al cunoașterii este însă mult mai amplu și ceva mai complicat. Aceste sisteme imunitare, ca instrumente ale securității de orice fel, evoluează odată cu organismele în interiorul cărora se află. Ele sunt sisteme de securitate intrinseci, care se nasc și mor odată cu organismele respective. Dar securitatea, mai ales, securitatea cunoașterii, are și o mulțime de alte structuri configurate în rețele complexe și dinamice care asigure o mișcare coerentă și consistentă spre infinit. Acumulările în acest plan sunt uriașe. Practic, este aproape imposibil ca un om sau o minte omenească să le poată cuprinde. De aceea, și formația culturală și cognitivă de tip enciclopedic este, azi, o raritate, chiar o imposibilitate. Nu există, deci, o cunoaștere absolută, nici o cunoaștere alandala, ci o cunoaștere generală aproximativă și miliarde de cunoașteri specifice. Interacțiunea dintre aceste specificități este foarte importantă atât în planul unității și coerenței cognitive, cât și în cel al securității acesteia. Securitate, în plan cognitiv, înseamnă asigurarea autenticității și coerenței, prin prevenirea intruziunilor, a aberațiilor, a minciunilor și perversităților, cât și prin menținerea unei metodologii coerente și consistente.

Universul este imens. Iar dacă există mai multe universuri există, desigur, mai mult imensități. Dacă universul este infinit, atunci și cunoașterea lui este infinită, în sensul că nu se va putea încheia niciodată. Acest „nu se va putea încheia niciodată” sau vreodată exclude ab initio celelalte presupuneri privind finalitatea lucrurilor infinite sau infinitatea lucrurilor finite. Dacă există mai multe universuri, fiecare fiind infinit, or universul nu este infinit, or avem de-a face cu o infinitate de infinituri, ceea ce este, de asemenea, absurd. Nu pentru mintea omenească, întrucât aceasta poate să imagineze orice, ci pentru realitatea în care trăim. Realitatea privită și tratată în absolutismul ei. E clar că piatra există în mod absolut, pe când o idee există atâta vreme cât o ții minte. Dacă ai uitat-o, dispăre. Uneori, nu dispăre definitiv, pentru că, s-ar putea ca, într-un moment oarecare din

viitorul mai mult sau mai puțin apropiat, să-ți aduci aminte de ea. Cunoașterea este un proces, cunoștința este un efect. Ambele au nevoie de un sistem securitar, compus atât din sistemul autoimunitar al sistemului și procesului, cât și de un sistem securitar dinamic și complex, care operează pe treptele interactive ale cunoașterii, la nivelul culturii, al patrimoniilor, al civilizației.

Bolmojeala din valorile europene, euroatlantice, eurasiatice, africane, musulmane, sinice, ortodoxe, occidentale etc., vizavi de cele naționale, regionale, locale etc. nu sunt nici pe departe elemente ale unei diversități care nu subminează unitatea, ci doar o nuanțează – valorile sunt consonante nu opozante, nici conflictuale (lumea este unitară prin sistemele ei de valori, deci și prin civilizațiile ei, și conflictuală prin interesele ei, ale identităților ei, ale structurilor ei, ale oamenilor care o compun) – și personalizează.

Desigur, mai marii care se erijează în suveranii ei absoluți, chiar dacă nu spun niciodată asta, și identitățile existente sau create cu scopul de a constitui nucleele de rețea cele mai importante ale arhitecturii de securitate a mapamondului vor spune – și o și spun prin tonele de normative pentru și la adresa securității lumii – că valorile noastre comune, respectiv: democrația, drepturile omului și economia de piață fac și desfac, adică asigură, ipso facto, singura superioritate a noastră, a vesticilor, asupra restului lumii, toată lumea dorind și voind să atingă standardele noastre. Nu par a fi cuvinte mari, nu par a fi idealuri utopice, imposibil de atins, dar anamneza acestor realități care separă lumea în două, în Occident și în Restul lumii, dacă îndrăznește cineva să o facă, va descoperi cu totul altceva.

Securitatea cognitivă nu a coborât încă în catacombele în labirint ale cognitivității securității, de orice tip ar fi ea. Inegalitățile, prejudecățile înlocuite cu alte prejudecăți, standardele prin care se fixează nu rigorile unui proces, ci limitele unui status și lingvistica unui cameleonism, în interioritatea căruia se află o realitate potrivit căreia zece la sută din populația planetei deține tot atâta bogăție cât deține 90 la sută din populația humanoidă a Terrei. Chiar dacă și în acest domeniu cifrele sunt dinamice, realitatea nu se modifică substanțial, iar esența nu se schimbă. Există, într-adevăr, Declarația universală a drepturilor omului, dar nu și o declarație universală a drepturilor țărilor din care fac parte acești oameni, noțiunea de țară fiind trecută mai degrabă în categoria potrivnică acestor drepturi ale omului, adică ale individului, și înțeleasă ca închisoare a indivizilor, chiar dacă acești indivizi trăiesc în acele identități din care este alcătuită, la ora actuală, lumea, numite state.

Teoriile migraționiste, mai precise teoriile care tratează eterna problemă a migrației populațiilor fie spre pomul lăudat, fie spre unde vor vedea cu ochii, își au fel de fel de justificări, de la cauzalitatea lor naturală, la necesitatea lor intempestivă, oportună sau conjuncturală. În fond, lumea

nu este o băltoacă, ci o apă vie, mișcătoare, aflată într-un circuit permanent, fără de care nu numai că n-ar exista, dar n-ar avea niciun sens.

Securitatea aliată (de alianță) este acel tip de securitate colectivă – însăși noțiunea de alianță presupune acest lucru – unde-i unul, nu-i putere, unde-s mulți, puterea crește – comunitățile umane, îndeosebi statele, având tendința de a se alia cu alte state – vecine sau mai îndepărtate, dar mai ales puternice –, pentru a-și amplifica șansele de securitate, puterea și capacitatea de apărare. Majoritatea statelor de pe planeta Pământ fac parte din organizații internaționale de securitate, din alianțe și coaliții, încheind tratate convenții și acorduri prin care-și asigură și își amplifică starea de securitate, puterea economică și militară etc. Apartenența la ONU, spre exemplu, reprezintă nu numai o garanție de securitate, ci și șansa de a participa la procesul de reglementare a relațiilor internaționale, la rezoluțiile care se elaborează în acest sens, la managementul conflictualității lumii, la prevenirea conflictelor și războaielor și la rezolvarea pe cale pașnică a diferendelor.

Consiliul de Securitate al ONU tocmai acest lucru îl și face. Pune sub lupă conflictele lumii și încearcă să le soluționeze. Până acum, n-a soluționat niciunul. Chiar dacă a dat nenumărate rezoluții pe această temă. Membrii permanenți ai Consiliului de Securitate al ONU sunt țările învingătoare în cel de al Doilea Război Mondial: Rusia, care a pierdut 25 de milioane de oameni, cât toate celelalte țări beligerante la un loc, Statele Unite, principalul beneficiar al victoriei în acest război, ca și în Primul Război Mondial, Marea Britanie, Franța și China. Ultimele ecouri ale celui de al Doilea Război Mondial s-au pierdut deja în siajul Războiului Rece al cărui principal beneficiar a fost și este Occidentul. De aceea, ordinea lumii impusă de învingătorii atunci și-a cam trăit traiul. Germania s-a reunificat, Crucea de Fier și Japonia s-au ridicat din nou, NATO s-a extins spre Est, Tratatul de la Varșovia și-a închis porțile demult, țările perdante în Primul Război Mondial, îndeosebi Austria și Ungaria sunt acum pe val, în calitatea lor de câștigătoare sau de profitoare ale efectelor Războiului Rece, Iugoslavia și Cehoslovacia s-au dezmembrat, România este în sapă de lemn, ca și Bulgaria, Anglia a părăsit Uniunea Europeană, o ruptură extrem de semnificativă și de avertizatoare, strănepoții optanților maghiari din Ardealul revenit acasă, la români, după Primul Război Mondial, și-au reprimat în dar pământurile răscumpărate cu suprapreț de statul român după Primul Război Mondial, pădurile României au fost, în mare parte, tăiate la ras de un lemnofag austriac, pentru că așa a vrut noua stăpânire de la București etc. etc.

Avem însă o securitate de alianță vestică extrem de importantă, care opune din nou, cu încrâncenare, Estul Vestului și Vestul Estului, Rusia

reacționând pe măsură, NATO spune că inamicul Alianței Euro-atlantice este Rusia, Rusia spune că inamicul ei este NATO, summit-ul de la Vilnius din 2013 a redeschis falia strategică Marea Neagră - Marea Baltică, iar în februarie 2022 a început războiul dintre Rusia și Ucraina.

Ce poate fi mai rău decât atât?! Desigur, scenariul favorabil Vestului, care alimentează Ucraina cu finanțe, armament modern și tehnică de luptă, este învingerea Rusiei, uzarea ei semnificativă și netezirea drumului Ucrainei spre UE și spre NATO. Rusia, care se teme de moarte de apropierea NATO de frontierele ei (țările NATO realizează împreună 51 la sută din PIB-ul lumii, iar finanțele, tehnologia, armamentul, conceptele cele mai moderne, văzul lumii și lauda ei, mai ales a lumii occidentale arată cam care este raportul de forțe. Nu contează că Rusia este o putere nucleară la paritate cu Statele Unite și că, în situații extreme, dacă e pusă în pericol existența Rusiei, ar putea recurge prima la folosirea acestei arme. Occidentul crede, probabil, că, oricum, Rusia nu va face așa-ceva. Rusia nu are în niciun fel dreptate potrivit legislației internaționale și realităților acestei lumi. Lumea vrea libertate, corporațiile vor țări fără frontiere, țări-piețe-de-desfacere, oricum Rusia e, în percepția lumii, lagărul de la Est, înrobitorul popoarelor, țara bolșevismului, țara alungării împăraților ei, țara agresoare, țara acaparatoare, deci balaurul, diavolul, răul cel mai pur. Iar NATO a apărut tocmai ca modalitate de a coaliza forțele Vestului împotriva Estului dominat de ruși, îngrădirea și îndiguirea acestui Est, a heartland-ului, adică a Rusiei pe rimland și cât mai aproape de frontierele ei, pentru a o sufoca etc. etc.

Securitatea de alianță și de coaliție este una de impact, una pe muchie de cuțit, una pe linia roșie dintre două tabere care se găsesc deja desfășurate pe un câmp de bătaie sau în zona proxy. Criza rachetelor din Marea Caraibilor din trecut este un exemplu de confruntare pe muchie de cuțit. E drept, alianțele și coalițiile au o funcție disuasivă, dar una deja în spațiul unei confruntări sau unei posibile confruntări face to face.

Deja ne aflăm în cel mai critic punct al unei astfel de desfășurări.

Securitatea europeană, concept întors pe toate fețele și fațetele, împachetat și despachetat în fel și chip, n-a reușit să controleze nici hazardele, nici fenomenele naturale extreme – nici n-are cum, acestea nu ascultă de directive –, nici imigrația, nici nu avea vreun interes, întrucât i-a venit ca o mănășă, nici dezvoltarea inegală, nici pandemiile, nici crizele de tot felul. Cochetul continent european, împărțit, de la Adam și Eva, în două – Estul nedevelopat și Vestul superdezvoltat –, trecut prin două războaie mondiale de foc și unul de gheață, iar în debutul epocii post-război rece, prin alte războaie, unele economice din războiul permanent al lumii contra lumii, altele fierbinți, cel din sau pentru destrămarea Iugoslaviei, cel transnistrean,

cele caucaziene și, iată, acum, și cel din Ucraina, cea mai teribilă confruntare de după cel de al Doilea Război Mondial etc. etc.

Securitatea europeană este una cu dus-întors, cu mișcări sociale violente, cu țări foarte bogate pe spinarea lor și a restului lumii, cu țări împărate și țări de periferie – a se vedea România și Bulgaria –, cu idei care-ți pun mințile pe moațe, cu standarde care ar trebui să permită accesul la dezvoltare al tuturor țărilor membre ale Uniunii Europene, cu politici și strategii care, iată, după 30 de ani de extindere, au fost pentru unele mumă, pentru altele, ciumă, cu tot felul de idei și de concepte care au distrus, în multe țări, tradiția, valorile ancestrale, nu în numele unor idealuri de progres și prosperitate, ci în numele unui modernism etic ciudat, al unei libertăți care sfidează esența ființei umane, ieșirea din morală, distrugerea unor temelii culturale etc. etc.

Ca urmare a acestor politici europene bizare sau gândite la masa privilegiaților și, în România, puse în operă de analfabeți politici, de oportuniști, de șmecherași politici, de conducători cu orbul găinilor, de ne patrioți etc., populația educată, forța de muncă înalt calificată și calificată și mai toți cei care au visat sau au fost împinși să ajungă la pomul laudat au emigrat în țările occidentale – este vorba de peste cinci milioane de oameni – , marile unități economice au fost privatizate intempestiv, dar nu pentru a performa, ci pentru a fi rase de pe fața pământului etc. Întreaga economie românească s-a prăbușit în câțiva ani, iar cei care au fost atunci, în România, la butoane, dau, azi, din umeri. Ei și?!

Astăzi Uniunea Europeană alimentează cu arme, finanțe și alte mijloace războiul din Ucraina, procedând corect din punct de vedere politic, în loc să facă toate demersurile posibile – și le poate face – pentru a opri această catastrofă care se petrece chiar în inima ei.

Securitatea europeană este egală cu zero dacă Europa nu poate opri acest război, dacă nu poate pune capăt unei confruntări absurde și extrem de ticăloase. Rusia nu se consideră o țară agresoare, iar atacul ei împotriva Ucrainei este expus și tratat de ruși ca un atac preemptiv, care este apărare prin mijloace ofensive, dar nu împotriva Ucrainei, ci împotriva Vestului, cel care a atacat de atâtea ori în istorie teritoriul rusesc. Desigur, acest raționament pare absurd, dar logica tuturor războaielor care s-au desfășurat pe teritoriul Europei este de acest gen. După Carta ONU, Rusia a atacat nemotivat Ucraina, deci războiul Rusiei împotriva Ucrainei este unul de agresiune. Și așa este pentru oricare om cu neuroni funcționali. După ruși, e însă altfel. În apărarea sa continuă împotriva Vestului care a încercat de atâtea ori să cucerească teritoriul Rusiei, zona teritoriului Ucrainei este o zonă cheie, o zonă de siguranță strategică vitală, în apărarea Rusiei împotriva Vestului. Intrarea Ucrainei în NATO înseamnă, în viziunea rușilor, să aduci NATO și pe unchiul Sam în coasta Rusiei, distanța în linie dreaptă de la

Kiev la Moscova fiind de vreo 700 de kilometri. Ei și?! Pentru aceasta trebuie să ataci Ucraina, țară suverană, membră ONU, care are dreptul să se alieze cu cine vrea ea, când vrea ea și cum vrea ea?! Logică imbatabilă, Stagiritul ar zâmbi frumos de acolo de unde este el acum. Logica lui a străbătut mileniile. Chiar dacă nu totdeauna cea ce este logic e și adevărat.

Și chiar dacă temerile Rusiei ar fi îndreptățite din punct de vedere geopolitic și geostrategic, atacul împotriva Ucrainei, fie el și pentru a opri atacul armatei ucrainene asupra celor două autoprocimate republici, Lugansk și Donețk, nu are cum să fie justificat de dreptul internațional și nici de articolul 51 (legitima apărare) din Carta ONU.

S-au scris tomuri întregi despre securitatea europeană. Desigur, majoritatea dintre ele răspund cerințelor de a reglementa, de a preveni, de a gestiona, de a realiza, menține și dezvolta un concept securitar rezonabil cu privire la această tematică fără orizonturi. În realitate, nu avem mai nimic sigur privind acest concept și efectele sale politice, economice, sociale, informaționale, civilizaționale, cognitive, militare etc.

Securitatea militară pare un non-sens, știind că structurile militare sunt ele însele puternice – cele mai puternice – structuri de securitate și apărare. Și totuși, ele însele au nevoie de securitate, atât internă, cât și de areal, de sistem și de proces. Pentru că securitatea, așa cum s-a afirmat mai sus, este o stare de sistem și de proces. Există așa-numitele structuri de protecție militară, denumite cândva de contrainformații, cu atribuții foarte precise în ceea ce privește securitatea structurilor militare și a militarilor. Aceste structuri fac parte din sistemul imunitar al structurilor militare și trebuie să se comporte ca atare, să răspundă adică cerințelor intrinseci de protecție și de securitate ale acestora. În vechiul regim, ele se erijau în structuri de control, de suspectare, de urmărire, de supraveghere etc. Nu se poate spune că astfel de metehne au dispărut odată cu schimbarea regimului politic – orice regim politic totalitar, netotalitar, democratic sau chiar anarhic etc – are nevoie de așa ceva. Dar, în principiu, securitatea militară vizează starea de siguranță a structurilor și acțiunilor militare, atât pe timp de pace, cât și în timp de crize, conflicte și războaie. Securitatea militară e mult mai riguroasă, mai precisă, mai angajată, mai dedicată, și mai eficientă decât oricare tip de securitate, dar nu este decât o componentă permanentă de sistem și de proces și nu sistemul sau procesul ca atare. Unii înțeleg cu greu acest lucru, alții nu-l înțeleg de loc și nici nu-și bat capul cu așa ceva. Dar structurile militare, cel puțin la noi, în România post-decembristă 1989, își văd de treaba lor din ce în ce mai neclară și mai lipsită de considerație din partea decidentului politic și, prin propagandă anti-armată, întreținută de o clasă politică habarnistă și transmisă ca un virus populației vaccinate antipatriotic.

Apărarea

Aici e aici. O parte destul de importantă din creierele necenușii ale staf-ului acestei nații (ne referim, desigur, la nația română sau vopsită accidental sau nu în culori acestei nații) consideră conceptul de apărare, mai ales în componenta lui militară, dar și în celelalte – economice, sociale, informaționale etc. – ca legitim și necesar, atâta vreme cât, pe frumoasa noastră planetă albastră, există un război endogen continuu al acestei lumi, adică al oamenilor împotriva oamenilor, un război al naturii umane împotriva naturii planetei, un război al fiecăruia dintre noi împotriva fiecăruia dintre noi etc. etc., ce par făcături prost făcute în comparație cu echilibrul Universului, cu orbitele galaxiilor, ale planetelor, ale electronilor și ale tuturor sistemelor care se bazează pe modelul atomic. De aceea, fiecare dintre componentele acestui sistem și acestor sisteme este în drept, potrivit articolului 51 din Carta ONU, să se apere. Există, deci, un drept legitim la apărare, dar nu există un drept legitim la atac, la agresiune. Atunci, dacă agresiunea este cu desăvârșire interzisă de Carta ONU, deci de legile făcute de om, nu are sens nici conceptul de apărare. Desigur, dacă războiul de agresiune este interzis prin lege, războiul de apărare nu mai are sens, pentru că, dacă nu există agresiune, nu există nici apărare, pentru că nu există trebuința de apărare.

Realitatea nu este însă aceasta, iar spusele omului, chiar dacă se află în format de lege sau de Cartă, rămân doar spuse și nu norme bătute în cuie pe care n-ar trebui să le încalce nici cuiele. Noi știm sau, dacă nu știm, măcar bănuim că esența omului nu constă într-un echilibru perfect, ci în unul dinamic și complex, care nu exclude nici furtuna, nici devenirea, nici transformarea, nici moartea, nici nașterea. Omul este, prin excelență, nu doar o ființă blajină, iubitoare de frumos, de armonie, de liniște și de fluturași care se așază pe degețelele fecioarelor care cos ii. Oricât ar fi ea de... esențială, esența omului constă în raportul dinamic și complex dintre armonie și dezechilibru, dintre pace și război. Dacă avem în vedere natura și structura omului și a comunităților sale, constatăm cu ușurință că omul este mai degrabă o ființă conflictuală, o ființă războinică. Într-o formă sau alta, omul se războiește cu toată lumea, inclusiv cu sine însuși. El se află în permanență, chiar și în somn, într-o stare de apărare, fiind pregătit, în același timp, pentru a riposta și pentru a ataca, dacă interesele i-o cer.

Omului i se spune, încă din stadiul de embrion în burtica mamei, să se lupte pentru viața lui embrionară și post-embrionară, să fie mai bun decât celălalt, să-l învingă pe celălalt, să se apere și să fie gata de ripostă. El este educat în spiritul competiției, inclusiv performanța fiind pusă în slujba

acestei competiții. Comunitatea în care trăiește omul este ea însăși una de tip competitiv, conflictual.

Fericit că are un loc de muncă, un adăpost, o familie, prieteni etc. și nu trăiește în peșteri luptându-se cu urșii de cavernă sau cu dinozaurii, ci doar cu dinozaurii politici pe care, uneori, îi ia drept îngeri, omul este, totuși, fericit pe planeta Pământ. Războiul permanent al lumii împotriva lumii nu este evident pentru omul de rând, întrucât acesta nu-l simte nemijlocit ca pe o amenințare de moarte și, atunci când izbucnesc războaie de tipul celui din Ucraina sau de aiurea, el le ia mai degrabă ca pe niște jocuri de război, ca pe niște spectacole – este plin internetul cu așa-ceva –, fie amuzându-se de imaginile și scenele transmise la televizor, fie imaginându-și fel de fel de situații după cultura lui în domeniu. Și cum tinerii din România nu mai fac azi serviciu militar, cândva obligatoriu, iar în ultimii 30 de ani numărul militarilor români activi, în rezervă sau în retragere se cam apropie de cifra finală, adică de zero, cultura militară a poporului român, cultura apărării pământului strămoșesc cu arma în mână nu numai că s-a subțiat remarcabil, dar începe să lipsească cu desăvârșire, lăsând loc umilirii militarilor de către fel de fel de inși lipsiți complet de orice fel de cultură militară și strategică, națională, patriotică, civică etc.

În acești ultimi 30 de ani, România a pierdut cel mai cumplit război care s-a desfășurat vreodată împotriva ei: războiul demilitarizării țării, deznaționalizării, deromânizării, sărăcirii, umilirii și distrugerii esenței națiunii și, mai ales, cel al prostirii României. Prostia – prostia crasă – este astăzi conducătoarea României europenizate și deromânizate. Aproape toate deciziile luate de conducerea României în aceste ultime trei decenii au fost departe de interesele vitale ale României, nu în favoarea României, nici în favoarea integrării ei firești și consistente în structurile europene, ci împotriva acestora. Resursele vitale, infrastructura, pământul, flota comercială etc. au fost oferite pe gratis sau pe doi lei unor nimeni, nu unor investitori strategici, învățământul obligatoriu reformat și deznaționalizat până s-a ales praful, cultura făcută varză, populația alungată din țară în căutarea unui loc de muncă, de slugă sau de cerșetor pe drumurile vestice ale Europei, pomul lăudat, pomul căutat și, la urma urmei, pomul roditor ...

În aceste condiții, despre ce fel de apărare mai poate fi vorba? Apărare împotriva cui? A celor care ne-au primit în NATO și în Uniunea Europeană, nu ca pe o țară suverană, demnă, care a vărsat mult sânge pentru identitatea ei, pentru apărarea ei și pentru apărarea Europei, o țară care, la data primirii în aceste structuri, avea o industrie, o agricultură, o cultură milenară, o armată puternică, o industrie de apărare în curs de dezvoltare, un sistem educațional foarte bine organizat și o populație educată, aproape întreaga națiune având liceul terminat sau studii tehnice și profesionale temeinice...?

În tabelul de mai jos, redăm, spre reflecție oglinda generală a apărării naționale românești

NC	TIPUL DE APĂRARE	IMPORTANȚĂ STRATEGICĂ	COMENTARII
1.	Apărarea economică generală	Maximă	Întreaga economie este aservită corporațiilor străine, iar antreprenoriatul și firmele mici, familiale etc. nu înseamnă putere economică, ci economie de supraviețuire
2.	Apărarea resurselor	Maximă	Resursele sunt cedate firmelor străine
3.	Apărarea infrastructurii	Maximă	Nu există un concept coerent de apărare a infrastructurii românești în cadrul acestui război economic generalizat și continuu.
4	Apărarea fondului funciar	Maximă	Oficial, 40% din terenul arabil este cedat străinilor, iar cu retrocedările din Ardeal urmașilor optanților de la încheiere Primului Război mondial, situația statistică a fondului funciar este una cât poate de nefavorabilă României.
5	Apărarea agriculturii	Maximă	Agricultură de supraviețuire, fond funciar grav avariat, atacuri în lanț la fondul zootehnic, scoaterea României de pe orice piață agricolă. România importă în jur de 80 la sută din alimente, ceea ce este un dezastru în urma unui război pierdut de către țara pâinii

6	Apărarea cercetării științifice agricole	Maximă	Această cercetare nu mai există. Tot ce a mai rămas nu are practic nicio valoare pentru agricultura românească adusă în sapă de lemn, chiar dacă există un sistem de ferme care încearcă să supraviețuiască sau să se impună pe piața europeană.
7	Apărarea transportului maritim și fluvial (apărarea flotei)	Maximă	Ieșirea pe mare, transportul maritim și fluvial sunt elemente ale unei acțiuni economice și comerciale pro active, de importanță strategică. Transportul maritim și fluvial românesc a fost redus la maximum, devenind nesemnificativ.
8	Apărarea infrastructurii industriale	Maximă	Distrusă în întregime în România, cu costuri imense, fără a se justifica d.p.v. economic, politic și strategic.
9	Apărarea industriei navale	Maximă	Redusă la o funcție economică lipsită de importanță, când ea face parte din interesul strategic vital al fiecărei țări cu ieșire la mare
10	Apărarea industriei de apărare	Maximă	Scoasă foarte rapid din funcțiune
11	Apărarea fondului forestier	Vitală	D.p.v. ecologic, industrial și al sănătății biologice a arealului extrem de importantă. Făcută însă mat de lăcomia austriacă, de inconștiența celor care conduc țara și de lipsa de cultură în domeniu a proprietarilor. Aceștia au

			vândut pe nimic aurul biologic al națiunii, rezerva ei de oxigen și vatra strămoșilor noștri. Primele consecințe: schimbarea regimului pluvionar, inundații și catastrofe, schimbări climatice, dezastre pe termen lung etc.
12	Apărarea cercetării științifice	Maximă	Cercetarea științifică românească a avut cercetători de excepție, dar se pare că decidenții din industrie și din economie n-au avut nici timp, nici posibilități să valorifice produsele acestei cercetări. Și, oricum, o țară piață de desfacere pentru produsele altora nu are cum să încurajeze și, mai ales, să finanțeze crearea și comercializarea produselor românești.
13	Apărarea sistemului educațional	Vitală	Sistemul s-a reformat mai tot timpul din rău în și mai rău...
14	Apărarea forței de muncă înalt calificată și calificată	Vitală	Această forță de muncă a fost pur și simplu alungată peste hotare, în Vestul dezvoltat, pentru a-și găsi un loc de muncă acolo. Și milioane de români calificați și înalt calificați și-au găsit. România nu și-a apărut, nu și-a respectat și nu și-a protejat nici creierele ei remarcabile, nici forța de muncă înalt calificată,

			nici oameni de rând și nici măcar votanții...
15	Apărarea teritorială	Vitală	Chiar dacă mințile remarcabile din tagma militarilor s-au chinuit și chiar au reușit să genereze unele metodologii și modalități de a forma forțe, mijloace și structuri ale apărării teritoriale, rezultatele sunt foarte slabe. Rezerviștii de odinioară au îmbătrânit, tinerii au plecat în Vest, populația țării a scăzut cu aproape două milioane, iar conceptul de apărare teritorială, oricât de generos ar fi, bate pasul pe loc nu din puținătatea ideilor – oricum, sunt destule –, ci din lipsa finanțelor, a voinței celor ce ar trebui să vrea și, mai ales, a cărnii de tun.
16	Apărarea patrimoniului	Maximă	Nu mai există așa ceva. Civilizația românească – pentru că România adăpostește efectiv o civilizație – nu mai are nici regi, nici regine, nici cai, nici nebuni, ci doar câțiva pioni... Suntem în UE, iar UE nu iubește patrimoniile, cultura națională și civilizațiile ancestrale
17	Apărarea istoriei	Maximă	Recursul la istorie nu mai este în viziunea Europei de azi, nici a globaliștilor, nici a minorităților de toate felurile. Istoria ține

			de trecut. Azi contează doar prezentul, consumul și creditele de la bănci. Adio strămoși, adio străbunici! Oricum nu-și mai amintește nimeni de voi. Adio rădăcini!
18	Apărarea demografică	Maximă	Nomadismul se instalează din ce în ce mai mult pe continentul european și pe mapamond. Este soluția distrugerii identităților istorice, culturale și, deci, civilizaționale și reechilibrării cognitive a planetei. Nu contează demografia unei țări, ci doar resursele ei. Populațiile trebuie să se miște, cred unii, altfel se băltesc, se mocirlesc, se sufocă și mor.
19	Apărarea omului	Vitală	Declarația universală a drepturilor omului, deopotrivă, dezrădăcinează și deschide porțile libertății totale a frunzelor în vânt. Unde cred eu că-i bine, acolo-i de mine! Nu contează casa, ci mișcarea și doar locul de stație. Oricum ne vedem pe internet... Pa!

În concepția bătăliei moderne, a războiului fără limite, nu mai există doar o apărare clasică, o apărare directă, o apărare spre toate orizonturile etc., ci o alcătuire dinamică de forțe, mijloace și acțiuni, potrivit unui concept tactic, operațional sau strategic, pentru realizarea unui obiectiv tactic, operațional sau strategic, care are o anumită importanță în derularea ostilităților militare, ostilități care, de regulă, nu sunt numai militare ci

predominant hibride. Așa a fost mereu, nu este nimic prea nou sub soare, dintotdeauna confruntarea la limite extreme a fost și va fi mereu dificilă și plină de surprize.

Războiul din Ucraina, chiar dacă dispune de mijloace și tehnologii moderne, de aviație, drone, rachete de croazieră, rachete hipersonice, arme cu efecte greu de contracarat etc., arată că, în spațiul efectiv al luptei, în spațiul de confruntare, lupta este la fel de dramatică, de sângeroasă și de îngrozitoare.

Apărarea militară, în viziunea clasică a confruntării militare, este ultimul tip de apărare în cazul unui război. Este un fel de ultima creastă, dincoace de care nu mai există nimic. De aceea, odată cu perfecționarea armamentelor și modernizarea tehnologiilor, apărarea nu mai este o formă distinctă a luptei sau a operației, ci una care se adaptează la situația concretă. Apărarea poate fi extrem de dinamică, nu numai prin folosirea contraatacurilor, a contraloviturilor și chiar prin trecerea, la momentul potrivit, la contraofensivă, ci și prin folosirea diversunilor, a atacurilor prin infiltrare, a armelor de influențare a comportamentului, a armelor geofizice sau geoclimatice, prin alcătuire ingenioasă a grupurilor de luptă etc. Apărarea nu este însă doar una de câmp tactic, de spațiu al luptei, de care pe care, ci și una mediatică, în spațiul informării și dezinformării, de spațiu geografic pregătit din timp și folosit cu ingeniozitate etc. Niciun comandant, de la niciun eșalon nu se joacă cu așa ceva, toate acțiunile sunt temeinic gândite și asumate. Dar războiul nu este jucăria generalilor feriți de gloanțe – dimpotrivă, și în războaie generali mor –, ci situația limită cu desfășurări imprevizibile și evoluții surprinzătoare, oricât de meticuloase ar fi fost calculele efectuate în timpul analizei situației și elaborării concepției acțiunilor. Aceasta, desigur, în timpul fazei confruntărilor dintr-un teatru de operații. Dar, după cum am sugerat, simplificat desigur, și în tabelul de mai sus, apărarea în acest război endogen și permanent al lumii contra lumii este așa cum este și acest tip de război general și permanent al lumii, fermă, flexibilă, dinamică și surprinzătoare. Ea, ca și acoperirea, în general, trebuie să țină seama de tot, inclusiv de dimensiunea cibernetică, de existența forțelor spațiale și a celorlalte forțe. mijloace și dispozitive și a monștrilor care compun capcanele și surprizele noului război. Oricare și oricum ar fi acesta, o țară trebuie să fie în măsură să se apere cu sau fără aliați, aceasta fiind nu numai dreptul ei sacru, ci și datoria ei fundamentală existențială pe planeta Pământ. Iar România este o astfel de țară. Și trebuie să conștientizeze această datorie care vine din rădăcinile ei eterne.

Puterea

În lumea aceasta a noastră, contează foarte mult, contează cel mai mult puterea. Între oameni, între identitățile și comunitățile lor, raporturile, inclusiv cele de cooperare, se bazează pe putere. Puterea pumnului, puterea ochilor, puterea minții, puterea banului, puterea economiei, puterea armelor etc. Chiar dacă se încearcă de atâta vreme să se demonstreze că, de fapt, oamenii sunt egali în fața vieții, a legii, a drepturilor etc., că nimeni nu este privilegiat și că, mă rog, fiecare ajunge acolo, sus, sus de tot, dacă-l duce mintea, dacă-l ajută cât de cât norocul și dacă-l țin puterile. Realistii spun că raporturile între state sunt raporturi de putere, constructiviștii țin să remarcă rolul constructivității, al instituțiilor și organismelor internaționale, iar pesimiștii nu numai că pun batista pe țambal și se îndoiesc de orice afirmație categorică, dar văd toate acestea în cenușiu sau chiar în negru.

Povestea puterii e lungă și întortocheată, dar nu lipsește din niciun scenariu, din nicio viziune, din nicio proiecție și, mai ales, din nicio realitate. Omenirea are nevoie de putere, de foarte multă putere pentru a se suporta, pentru a-și potoli războiul său endogen – blestem sau binecuvântare –, pentru a intra în crize, pentru a le suporta efectele și, mai ales, pentru a ieși din ele cu prețul intrării în altele și mai și, pentru a suporta și diminua cât de cât puterea marilor puteri care fac dintotdeauna, chiar și în limitele fără limite ale unui spectru haotic, legea pe planeta Pământ. Puterea este ca o șansă, sau ca un uriaș transoceanic, sau ca un spirit care crește și descrește după cum cresc și descreșc interesele care au nevoie de ea, care o configurează, o întrețin și o susțin prin toate mijloacele posibile... Există o putere mondială cu care și pentru care se bat pe viață și pe moarte marile puteri geopolitice și geostrategice, geoeconomice, geo-cibernetice, geo-infinite etc., marile puteri ale răului, cele de sub linie, cele din găurile negre, în văzul lumii și în orbul lumii etc. N-ai cum să schimbi această realitate, cum n-ai cum să schimbi producerea valurilor în ocean, generarea vântului sau circuitul apei în manevra sa pe verticală, pe orizontală și pe toate direcțiile, mediile și remediile, de învăluire, întoarcere, sau lovitură frontală și de penetrare răbdătoare și tenace a planetei rocifere căreia i-a ocupat deja două treimi din suprafață și s-o ducă la implozie sau la biodiversitate.

Toate istoria scrisă sau nescrisă a omenirii este un fel de anamneză a bătăliilor din interioritatea puterii absolute, dintre puterile care o compun. În lumea oamenilor, în pământul pe care-l calci, nu ai și nu poți păstra decât ce ai apărut sau ai cucerit cu sabia. Iar bătălia ceasta pentru fiecare centimetru din suprafața pământului pe care exiști nu va înceta decât atunci când tu vei da ortul popii sau el, pământul se va topi în masa Soarelui, va exploda sau va trece în neant prin implozie.

Acestea sunt maximizări sau jocuri de cuvinte. E greu să știi ce și cum, dar nu e greu să-ți dai seama cât de cumplite sunt, de fapt, bătăliile din interioritatea războiului endogen al lumii. Iar dacă-ți dai seama, e cam la mintea cocoșului să înțelegi ce se întâmplă grosso modo cu lumea aceasta, fie că vei cădea în depresie, fie că vei zâmbi și îți vei vedea de treabă. Viața ta e totuși mult prea scurtă pentru a te angaja pe un drum fără sfârșit. Vei ajunge, probabil, la concluzia că abia ai puterea să nu bagi în seamă ce se întâmplă dincolo de tine și să te bucuri de clipă, chiar și atunci când cerul vieții și al sufletului tău e plin de nori amenințători și de dezamăgiri. Cam așa cum este sufletul fiecărui român când vede cât de jalnică și de neputincioasă este puterea de la București, cât de precare sunt proiectele pe care le face, cât de sumbre sunt perspectivele și cât de cenușii sunt idealurile naționale, idealuri care, de fapt, nu există.

Puterea nu este un lucru în sine, nu este un dar, nu este un privilegiu, ci o responsabilitate teribilă, întrucât nu este putere abstractă, nu este nici putere de panoplie, ci potențial.

Ce a făcut România cu potențialul și potențialurile ei în aceste trei decenii se știe. L-a irosit și le-a irosit pe toate, până la ultimul atom, pentru distrugerea lor, pentru cedarea resurselor altor puteri, mai exact altor abia-așteptători, pentru a se analfabetiza, pentru a se îndobitoci, pentru a se umili, pentru a-și rade pe suprafața pământului sistemul energetic și, mai ales, resursele energetice, pentru a se deromâniza, pentru a se umili etc, și pentru a se situa, împreună cu Bulgaria pe ultimele locuri, locurile de periferie din Uniunea Europeană, pomul lăudat și pomul roditor, care funcționează cu câte viteze vrea ea.

Puterea remarcabilă a României, care consta în calitatea poporului ei educat, adică școlit, tolerant, muncitor, statornic, în economia ei (chiar dacă era alcătuită din mastodonți dotați cu tehnologie de vârf cumpărată pe bani grei din Occident), a fost năruită în câțiva ani de conducătorii ei lipsiți de creier sau cu neuronii aserviți altora, lipsiți de caracter, de patriotism, de realism, de viziune, dar avizi de o putere în sine, de o putere de imagine și de efect, fără niciun fel de orizont politic, economic și strategic. România a pierdut un război fără să știe că a fost în război, în cel mai teribil război pe care l-a suportat vreodată, un război care i-a alungat creierele și populație calificată peste hotare, un război cu inamici nedefiniți, neidentificați, dintre care cei mai teribili făceau parte – fac parte și acum – din clasa politică românească, cea care și-a însușit puterea absolută, puterea democratică, după 1989 și pe care a folosit-o aproape în exclusivitate pentru distrugerea țării, cu amăgirea că am intrat totuși, printre ultimii, în NATO și în Uniunea Europeană. În fond, țara încă există, are proiecte, are planuri, are gâlcevării și bătălii interne interminabile pentru putere, are magistrați, are penali, are politicieni la patru ace care fac circ în parlament, are fermieri (dar cumpără

produse agricole, animale și vegetale de aiurea, de prin serele din Antalia, din Grecia, din Spania, din Italia, din Austria etc.), are și studenți care abia așteaptă să ajungă la pomul lăudat, adică la pomul din afară, are și români care și-au dorit o țară ca afară și, cum era și firesc, au găsit-o afară etc. etc. Are și un popor care nu mai e națiune, nu mai e nici măcar popor, ci doar o mulțime surdă, mută și tăcută. Dar, se știe, mulțimea nu este o forță. Este doar o masă

Stăpânirea

Se pare că omul nu poate trăi fără stăpân. Mai mult, stăpânul are și el, la rândul lui, stăpânul lui. Și tot așa, până se ajunge la Dumnezeu. Dumnezeu este stăpânul suprem, este ultimul stăpân, este stăpânul stăpânilor, este tot ce există în forma cea mai perfectă. Descartes îi zicea substanță infinită, Hegel denumea această Supremitate supremă, această Supremitate Infinită, Idee Absolută etc. Se înțelege că și omul are nevoie de o astfel de Supremitate. Supremitatea în care crede el – și care se află în el însuși –, iar relația lui cu această Supremitate se numește credință. Forța ei este imensă. Forța ei este infinită. Această forță guvernează lumea oamenilor. Generarea acestei credințe, care se află în genom, în gena umană, este intrinsecă ființării. Iar generalizarea ei necesită o reducere eidetică a Spiritului, adică a esenței la o formă care poate fi percepută, reprezentată, privită și înțeleasă, așa cum se întâmplă în lumea copiilor. Iar forma pe care trebuie să o aibă Dumnezeu este o zeificare a chipului de om. Cu alte cuvinte, Dumnezeu este Omul Suprem este Omul care include în sine toți oamenii, toate viețuitoarele, tot pământul tot cerul, tot universul și toate universurile în caz că există mai multe. Dumnezeu este inclusiv infinitatea acestor universuri...

Până la Dumnezeu, există însă o mulțime de sfinți, așa cum au fost faraonii, împărații, Înalta Poartă etc. Înalta noastră poartă, Poarta Europeană de Aur a Democrației, Drepturilor Omului, Libertății și Economiei de Piață, staff-ul Uniunii Europene (UE) este azi la Bruxelles. De acolo ne vin directivele, de acolo ne vine lumina, de acolo ne vine mântuirea. Marele nostru stăpân, în format UE, este acolo, la Bruxelles. Președintele, Parlamentul, Consiliul, Comisia gândesc și cumpănesc, analizează și elaborează, tac mâlc și fac înțelept fel de fel de directive, de ordine, de planuri, de rapoarte, de..., de... și de..., spre super-existența, viețuirea, supraviețuirea, progresul, securitatea, democrația, prosperitatea, libertatea și apărarea cetățenilor europeni, a unității europene care, iată că, după mai bine de două milenii de conflicte, crize și războaie extrem de sângeroase, inclusiv două războaie mondiale fierbinți și unul rece, a ajuns, de bună voie și nesilită de nimeni, la forma ei normală perfectă. Staff-ul ei și parlamentul ei atotconducător, precum și președintele ei superînțelept etc. stau în fața unei

uriaeșe table de șah și cu frunțile luminate de nimbul noilor sfințiri, mută și permută, în viziuni suprarrealiste, piesele, adică țările. Desigur, nu după bunul lor plac, ci în funcție de performanțele acestora. Accesul la fonduri, acceptarea sau nu în spațiu Shengen, etichetarea sau neetichetarea cuminenției, supușeniei etc. se fac, cum bine știm, în funcție de niște criterii, sau de voturi – unele pe principiul majorității, altele pe principiul unanimității membrilor UE – care hotărăsc statutul și soarta unora dintre țări într-un domeniu sau altul. Pentru România, Uniunea Europeană n-a făcut mai nimic. Deși România este una dintre țările cu cel mai bun teren agricol din Europa, agricultura României s-a prăbușit sub presiunea intereselor de tot felul, numai ale României nu, și în ochii nevăzători ai UE.

Desigur, constituirea UE este cea mai marea realizare de până acum a Uniunii Europene. Dar UE ar trebui să cuprindă toate țările europene, inclusiv Rusia, care este o țară eurasiatică, dar cu centrul de greutate pe zona europeană și care deține în jur de 80 la sută din resursele lumii. Încercarea de a obține resursele Rusiei printr-un război ar putea să ducă la succes, dar cu un preț imens, la o catastrofă nucleară, cu un preț total, pentru că rușii vor riposta nuclear. La o astfel de integrare se va opune categoric unchiul Sam, pentru că nu va permite formula eurasiatică, în dauna formulei euroatlantice. Se pot păstra însă ambele formule geopolitice și geostrategice, dacă mințile marilor decidenți vor înțelege că stăpânirea acestei lumi, adică staff-ul ei ar trebui să fie unitară și nu multipolară, coerentă, consistentă și nu divergentă, pacifică și nu conflictuală.

Și stăpânirea noastră de la București ar trebui să înțeleagă că nu este Dumnezeu România, ci slujitorul ei, staff-ul ei, adică statul major al nației care să analizeze cu precizie situația și să ofere propuneri consistente și realiste decidentului politic ales de națiune, cel care poartă pe umerii lui responsabilitatea unor decizii de acest fel, așa cum generalul, pe câmpul de luptă, poartă responsabilitatea ordinului pe care îl dă armatei. Legile, ordinele și deciziile pe care decidentul politic românesc le-a dat poporului român n-au adus nimic bun acestei țări, iar integrarea țării în NATO și în Uniunea Europeană nu se datorează legilor și deciziilor înțelepte elaborate de București (pentru că nu există niciun strop de responsabilitate și de înțelepciune în acestea), ci nevoii UE și NATO de a se extinde spre Est. În ce constă această nevoie? Bănuiesc că orice creier românesc sau de care o fi el, dar cu neuroni funcționali, știe și înțelege cu prisosință răspunsul. Numai conducerea de la București nu.

Țara și nația

Un sociolog inteligent și realist, prețios pentru mine, spunea că românii au trecut cu greu de la stadiul de populații la cel de popor, nu pentru

că n-ar fi avut suficient creier – pentru că românii au destulă materie cenușie în țeastă –, ci pentru că așa au fost vremurile și vremeurile. Falia geopolitică și geostrategică Marea Neagră - Marea Baltică, exact pe axul central al continentului european a existat dintotdeauna. Iar în eșalonului întâi al dispozitivului de protecție a Vestului contra migrației populațiilor războinice ale Estului, a acționat și dispozitivul românesc, în toate componentele, formele și formulele sale. O spune însuși Ștefan cel Mare, dar o spun și penițele anterioare și ulterioare care și-au muiaț vârfulurile în cerneala acestui fenomen războinic migrator. Spațiul românesc a stat ca un zid greu de trecut în fața acestor populații războinice migratoare. Chiar și atunci când a fost înconjurat și strangulat de trei mari imperii – Țarist, Otoman și Habsburgic (Austro-Ungar, în ultima sa formulă) –, românii au rezistat eroic oricăror presiuni. Populația din Basarabia, anexată de Imperiul Rus în 1852 și reanexată de Imperiul Sovietic, prin ultimatum în 1940, apoi prin război post război în 1944 a rezistat până azi presiunilor sovietice, păstrându-și limba, cultura, spiritul și jocul. Ansamblul profesionist de dansuri populare „Joc” din Chișinău, care a înconjurat toată lumea, este un blazon al valorilor ancestrale românești, exprimate prin joc, adică prin dans popular, cea mai sensibilă și mai profundă formă plastică și dinamică a culturii și civilizației din Carpați, de la Tisa până la Nistru.

Oricât de grele au fost sau ar fi fost vremurile și vremeurile, nimeni n-a reușit până azi să distrugă, să anihileze sau să estompeze cultura civilizației românești. Pentru că, se știe, românii, statornici în această parte de lume, există aici de la începuturi și reprezintă, cu toate experiențele și influențele prin care au trecut, o civilizație specifică, o civilizație românească pură, o civilizație a pământului, care nu seamănă cu niciuna dintre civilizațiile care o înconjoară.

Dar astea sunt deja nostalgii. Imediat după 1989, așa cum am mai spus-o de sute de ori, românii au fost loviți în moalele capului, economia și finanțele țării au fost distruse, hoții români de drumul mare și acoliții lor din străinătate au golit rapid visteria țării, au distrus sau au furat tot ce se putea distruge sau fura, generând dezastrul care nu se vede din statistici sau din valoarea PIB-ului, ci din realitățile de pe teren, din realitățile pământului.

E drept, în mare parte, românii care au emigrat au găsit un loc de muncă în Occident, s-au integrat rapid acolo, copiii lor au urmat studii acolo și, în curând vom auzi de valoarea lor. Și ei, ca și o mare parte din generațiile de intelectuali români care s-au format în trecut la școlile înalte din Occident, vor avea un nume și un renume de care vom mai auzi. Poate că și cei care vin la noi din Est, din Asia, în căutarea unui loc de muncă, se vor forma aici și vor deveni intelectuali, specialiști sau meseriași de înaltă performanță. Unii se vor întoarce la casele lor părintești, alții vor rămâne aici. Zilele trecute am întâlnit un tânăr afgan, jovial, inteligent și extrem de

optimist, șofer la Uber, plecat de acasă din țara care a îngropat aproape toate imperiile care au vrut s-o cucerească, tot așa, în căutarea unui loc de muncă. Nu avea nicio clasă, n-a fost niciodată la școală, dar vorbea limba română la fel ca mine, a învățat rapid să citească și să scrie, iar la examenul de obținere a permisului de conducere a obținut punctaj maxim.

Lumea se schimbă, în parte se nomadizează și se globalizează, țara nu mai e o zonă împrejmuită de un gard fortificat sau nu, ci doar un loc de unde ești sau de unde vii. Trebuie să ne obișnuim cu asta, dar nu distrugându-ne cultura și rădăcinile. Țările vest-europene se primenesc cu sânge proaspăt de mii de ani, dar nu și-au schimbat niciodată cultura, civilizație, rădăcinile și valorile. Dimpotrivă, și le-au exportat peste tot.

În loc de concluzii

Securitatea, apărarea, puterea, stăpânirea, țara, nația și poporul... Cuvinte care vin parcă din limbajele de lemn de odinioară. Cândva, aceste cuvinte – sau unele asemănătoare lor – erau înscrise pe drapelele de luptă, pe frontispiciile instituțiilor și în inimile oamenilor. Dulce et decorum est pro patria mori – se spunea pe vremea romanilor. Un scriitor român a scris un roman intitulat „Dulce ca mierea e glonțul patriei”. Cum Dumnezeu să fie dulce glonțul care ucide?! Desigur, e o metaforă. Glonțul tras de patrie în vrăjmaș trebuie sărutat. Înseamnă un dușman mai puțin. Desigur, dacă trăim în epoca dușmăniilor endemice. Și, oare, nu trăim într-o astfel de epocă?!

Astăzi, cuvântul PATRIE face parte, mai ales pentru noile generații, din categoria limbajelor de lemn sau a celor care zgârie neplăcut auzul... Libertatea n-are nevoie de patrie, nici de gărzi de corp, nici de armate care s-o apere de alte armate, s-o impună altora sau s-o defileze pe Strada Mare, ci doar de orizonturi nesfârșite, adică de nimic...

Oamenii vechi, care încă mai poartă pe piept barete de decorații, decorații sau însemne ale slujirii sub un drapel sau altul, nu mai sunt priviți ca niște eroi, ca niște foști luptători care și-au făcut datoria față de patrie, țara părinților și a strămoșilor, nici ca niște curajoși sau foști curajoși, ci ca aparținători ai unor vremuri care au fost și nu mai sunt, ca vechituri care și-au trăit traiul. Noua libertate, libertatea fără frontiere, nu are nevoie de trecut, nici de viitor, ci doar de un prezent continuu, linear și, dacă se poate, profitabil. În epoca în care, în timp real, poți comunica face to face, prin intermediu smartfonului, cu oricine de pe glob, ce rost mai au aceste truisme obosite ale trecutului?!...

Așa este. Omul de azi nu mai are – și nici nu mai vrea să aibă – rădăcini. Rădăcinile nu-i folosesc la nimic. Fiecare trebuie să-și caute un loc mai bun sub soare, iar *Declarația universală a drepturilor omului* tocmai acest lucru îl și spune și chiar îl impune. De aici ar rezulta că Statele Unite,

NATO, Occidentul și toate coalițiile create de Vest n-au atacat teritoriile pe care le-au atacat doar pentru a rezolva crizele de acolo sau pentru a le folosi resursele și a le aduce la voința lor, ci le-au atacat pentru a le elibera, pentru a crea și acolo, în acele cuiburi anacronice și desuete, această libertate generată de drepturile omului și a spulbera lanțurile îngrădirii.

În decembrie 1989, românii l-au împușcat pe președintele ales, și în exercițiu al țării, pentru o vină care nu a fost dovedită niciodată, Saddam a fost spânzurat pentru că era dictator, Libia a fost spulberată de bombardamente tot pentru a înlătura un dictator. Miloșevici, președintele Iugoslaviei, a fost judecat și condamnat pentru înrobirea popoarelor țării în care era președinte și generarea acelui război intra-iugoslav sângeros (ulterior, după moartea sa, a fost achitat fiind găsit nevinovat, dar războaiele iugoslave au continuat). Vladimir Putin a atacat Ucraina pentru a o dezarma și denazifica, cum spune el, continuând, de fapt, conflictul care s-a creat în 2013 după summit-ul de la Vilnius și care a explodat prin fenomenul Maidan, în 2014, urmat de anexarea de către Rusia a Crimeii și de războiul din Estul Ucrainei. Toate acestea, deși sunt justificate temeinic, n-au niciun fel de justificare, chiar dacă este clar pentru toată lumea că sorgintea lor este denatură geopolitică și geostrategică.

O analiză atentă și nepărtinitoare a evenimentelor din ultimii ani ne arată nu numai că marile puteri se joacă cu focul aprins de ele între ele, ci și cu jocul de-a v-ați ascunselea pe muchie de cuțit care poate duce la distrugerea sau autodistrugerea sigură garantată, cum se știe de foarte multă vreme. Această aventură geopolitică și geostrategică de mare anvergură ar putea genera distrugerea instantanee a întregii lumi, inclusiv a marilor puteri care se joacă cu focul aprins de ele pe falia geopolitică și geostrategică Marea Neagră - Marea Baltică. Se pare însă că nu contează efectul de distrugere reciprocă sigură garantată și a întregii lumi. Distrugere să fie! Au de multă vreme toate mijloacele necesare să o facă! Oricum, după, nu va mai exista nimeni să deschidă un proces pentru a găsi vinovatul.

ARTA DEZBINĂRII

THE ART OF DISUNITY

Abstract

Lumea trăiește, din păcate, nu doar într-un unic adevăr, cel al existenței și ființării sale pe planeta Pământ, ci mai ales în acela al omniprezenței, omniconsistenței și omnipotenței minciunii. Chiar dacă omul nu este singura ființă de pe Terra care creează evenimente și face slalom prin ele și printre ele, el este totuși unica inteligență care minte. El și numai el a ridicat minciuna, în sens ontologic, gnoseologic și logic, la rangul de adevăr și de trebuință, incluzând-o în arhitectura vicleană a modului său de viață. Știam – cam tot astfel se știe și acum – că adevărul este unic, fără nuanțe, fără umbre, fără ocolișuri, fără ascunzișuri. DA sau NU. Da și Nu, împreună, nu se poate. DA este Adevărul, NU este Non-Adevărul, adică Falsul. Falsul nu este însă doar Non-Adevăr, ci – așa cum o spune negația din fața lui – este toată construcția, ontologică, gnoseologică, logică sau nu, de dincolo și de dincoace de Adevăr. Oare această construcție, la rândul ei, este falsă sau adevărată? După logica Stagiritului este clar că este adevărată. Adică există, atât în realitatea ei logică implicită, cât și în logica realității ei explicate. De aceea se și spune, nu fără temei, că nu tot ce este logic este și adevărat. Realitatea ontologică, realitatea cognitivă și realitatea logică nu sunt una și aceeași, chiar dacă fac parte din aceeași realitate-gen, existența umană. Omul este o ființă complicată. El trăiește, deopotrivă, în sine, adică în interioritatea sa, și în exterioritatea sa, cea care conține, concomitent, atât toate interioritățile celor 7,9 miliarde de sine-uri, câți oameni numără în acest an, 2023, planeta Pământ, care nu fac un tot integral, ci doar o reuniune a acestui tot de 7,9 miliarde de Euri, și exterioritatea sa care este alcătuită din întregul Univers, sau din infinitatea universurilor, în caz că există o infinitate de universuri infinite. Dacă ar fi numai atât, tot ar fi destul. Dar, din păcate, este mult mai mult. Pentru că, se știe, fiecare individ uman, la rândul lui, este unic și irepetabil pe planeta Pământ și în Univers, mica noastră societate omenească a oamenilor de pe planeta Pământ fiind alcătuită, deopotrivă, din cele 7,9 miliarde de Universuri unice și irepetabile și din interacțiunile lor extrem de dinamice și extrem de complexe. Este oare posibil ca, vreodată, pe planeta Pământ, unitatea oamenilor să estompeze sau să anihileze adversitățile, dezbinările, conflictele și războaiele? Altfel spus, esența umană constă în unitate sau în conflictualitate?

Cuvinte-cheie: unitate; diversitate; divergențe; conflictualitate; dezbinare;

Abstract

The world lives, unfortunately, not only in a single truth, that of its existence and being on planet Earth, but especially in that of the omnipresence, omni

consistency and omnipotence of the lie. Even though man is not the only being on Earth who creates events and slaloms through and through them, he is still the only intelligence that lies. He and only he raised the lie, in the ontological, epistemological, and logical sense, to the rank of truth and necessity, including it in the cunning architecture of his way of life. I knew - just like it is known now - that the truth is unique, without nuances, without shadows, without detours, without hiding places. Yes or No. Yes and No, together, it is not possible. YES is the Truth, NO is the Non-Truth, i.e. the Falsehood. The false is not only Non-Truth, but - as the negation in front of it says - it is the whole construction, ontological, epistemological, logical or not, beyond and beyond the Truth. Is this construction, in turn, false or true? By Stagirite logic it is clear that it is true. That is, it exists, both in its implicit logical reality and in the logic of its explicit reality. That is why it is said, not without reason, that not everything that is logical is also true. Ontological reality, cognitive reality and logical reality are not one and the same, even if they are part of the same reality-genre, human existence. Man is a complicated being. He lives both in himself, that is, in his interiority, and in his exteriority, which simultaneously contains all the interiors of the 7.9 billion selves, how many people count in this year, 2023, the planet Earth, which does not they make an integral whole, but only a reunion of this whole of 7.9 billion "I" (Eu-ri), and its exterior which is made up of the entire Universe, or of the infinity of universes, in case there is an infinity of infinite universes. If it was only that, it would still be enough. But unfortunately, it is much more. Because, it is known, each human individual, in turn, is unique and unrepeatable on planet Earth and in the Universe, our little human society of people on planet Earth being made up, equally, of the 7.9 billion unique Universes and unrepeatable and from their highly dynamic and highly complex interactions. Is it possible that ever on planet Earth, the unity of men will blur or annihilate adversity, division, conflict, and war. In other words, does the human essence consist in unity or in conflict?

Key words: unity; diversity; divergences; conflictuality; disunity;

Introducere

Adică noi, oamenii, trăim într-o continuă, omnipotentă și omni-necesară minciună?! Adică noi, oamenii, mințim în fiecare minut și ne mințim în fiecare minut? De ce? De ce facem asta?! Oare toată viața noastră este o minciună?! Oare realitatea în care efectiv trăim este o minciună?! Este o minciună că mergem pe stradă, că mergem la muncă sau la plimbare, că ne iubim, că ne căsătorim, că facem copii, că muncim, că avem o carieră, că suntem oameni? Este o minciună că ne naștem, trăim, învățăm, trudim, și, când ne vine vremea, murim?!

Desigur că nu. Toate acestea fac parte din adevăr, sunt adevăr, acel adevăr existențial, gnoseologic și logic pe care se întemeiază ființa umană și din care se extrage esența noastră, a oamenilor, a omenirii.

Deci, acesta este un adevăr obiectiv. Este, de fapt, adevărul obiectiv. Scuzați această formulare pleonastică, adevărul nu poate fi decât obiectiv. Existența adevărului nu trebuie nici demonstrată, nici probată. Însăși existența noastră, a planetei noastre, a planetelor Sistemului Solar, a Galaxiei, a Universului fac parte din acest Adevăr. Din Adevărul Absolut, în interioritatea căruia existăm și noi. De aici nu rezultă că există și un adevăr relativ, sau că adevărul poate fi și relativ. Chiar dacă, într-o relație logică sau matematică, adevărul trebuie, adesea, demonstrat. S-ar putea, totuși, obiecta că, în realitate, mai ales în realitatea unui discurs, există sau pot exista serioase îndoieli cu privire la adevărul a tot ce se spune. Uneori, oamenii mint fără să știe că o fac, fără să aibă intenția să o facă, sau interesul de a o face. Și, totuși, o fac. Uneori, din prostie, alteori, din te miri ce, pentru că e greu să-și controleze bidivii cuvintelor... Dar și pe cei ai gândurilor...

Existența obiectivă a oamenilor, ca ființe și identități care populează planeta Pământ, și existența, de asemenea obiectivă, a relațiilor dinamice și complexe dintre ei, dintre acești oameni, în cadrul comunității și comunităților lor, ca și cele dintre aceste comunități etc., deși se înscriu în același gen, sunt, totuși, diferite, mai exact, nuanțate de diferențele specifice. Cât sunt de diferite și de nuanțate, o știe sau măcar o presupune, o bănuiește fiecare dintre noi. Școala, sistemele educației permanente, experiența și viața ne-au arătat ce, de ce și cum, dar aceste realități sunt deja truisme și, practic, nimeni nu se mai ocupă de ele. Nimeni nu mai demonstrează azi că omul e om și câinele e câine, că adevărul e adevăr și minciuna e minciună. Dar, când este vorba de adevăr și minciună, lucrurile nu mai sunt atât de simple. Bătălia din acest spațiu al luptei este crâncenă, parșivă și foarte complicată.

Dezbinarea, la urma urmei, se produce în derularea efectivă a bătăliei dintre adevăr și minciună. Deși are picioare scurte, minciuna triumfă uneori. Unii spun că triumfă mai mereu, chiar dacă în cele din urmă pierde. De ce? Pentru că, așa a fost mereu. Într-un final, adevărul a ieșit la iveală. Și, se știe, va ieși mai mereu la iveală. Oricât de uriașe ar fi valurile, oceanul va fi totdeauna mai puternic decât ele. Într-un fel, așa este și cu relația dintre adevăr și minciună. Minciuna este sprintenă, jucăușă, vicleană, parșivă etc. etc. Nu poate fi nimicită, nici exilată, nici încarcerată, pentru că, în afară de faptul că este fluidă, lunecoasă și înșelătoare, fără ea, n-ar mai avea sens nici adevărul. Relația dintre ele nu este, totuși, cea dintre zi și noapte, dintre lumină și întuneric, dintre ing și yang. Adică, deși par a fi interdependente, Adevărul și Minciuna nu sunt legate prin geneză, precum ziua și noaptea, precum ing și yang. Ziua și noaptea, ing și yang alcătuiesc o unitate existențială dinamică, așa cum protonii, neutronii și electronii, plus forța care-i ține împreună, care vine probabil de la Bing Bang, alcătuiesc o

identitate fizică – și nu numai fizică, ci și existențială –, care stă la baza a ceea ce numim modelul atomic al universului.

Distrugerea echilibrului atomului generează o energie care, în anumite condiții, poate distruge lumea. Prezența, prin penetrare, a radiațiilor solare și cosmice de înaltă frecvență, nocive, în straturile superioare ale atmosferei (este vorba de cele care trec de centurile van Allen) generează fenomenul ionizării (prin bombardarea atomilor de hidrogen, heliu, azot etc. existenți aici, și desprinderea unui electron, de regulă a celui de pe orbita exterioară a atomului), încărcându-l astfel pozitiv. Fenomenul generează o uriașă energie. În locurile de impact ale radiației solare și cosmice cu straturile superioare ale atmosferei, temperatura crește până la câteva mii de grade, iar în zona nordică acest fenomen (o luminiscentă cu totul specială) se produce ceea ce numim aurora boreală. Interesant este că un astfel de fenomen spectaculos se produce și atunci când funcționează HAARP. Tot în această cavitate – cea dintre ionosferă și suprafața Terrei, unde au loc cam toate descărcările electrice –, se produce așa-numita rezonanță Schumann, generând frecvența de 7,83 Hz, care este frecvența ADN-ului la om. La această frecvență, organismele vertebratelor răspund favorabil. Este acea frecvență care asigură organismului vertebratelor liniște, armonie, siguranță etc.

Dar nu de aceste fenomene vom vorbi noi aici. Aceste fenomene – și multe altele – fac parte din modul armonios și, în același timp, conflictual în care se pare că funcționează universul – universul nostru, bineînțeles – căruia i se aliniază, ca parte componentă, și societatea noastră, a oamenilor, a bipedilor inteligenți de pe Terra. Se spune, totuși, că, acolo unde-i minte multă, este și prostie, iar prostia, ca și mintea, n-are nici țărături, nici hotare.

Deși civilizația umană de pe Terra – singura de acest gen a sistemului solar și, până la proba contrarie, chiar a universului – este, într-un fel, unitară, omogenă, unică și, se pare irepetabilă, constatăm că ea, această civilizație, înțeleasă ca un sistem unitar și încă puternic diversificat de culturi, experiențe, tezaure și patrimonii – este departe de a fi gura de rai pe care o sărută lacrimile inimii și mărgăritarele luminoase din ochii fecioarelor. Civilizația umană de pe Terra este, am spune, la fel de fierbinte și de clocotitoare precum este clocotul de jar din patronul nostru de foc – Soarele – cel care este de un miliard de ori mai mare decât minuscula noastră planetă albastră. Deși, din câte se știe, soarele, această uriașă nebuloasă de explozii nucleare, nu are un serviciu de pompieri, care să-i stingă incendiile nesfârșite, nici măcar de un singur ocean care să asigure apa necesară pentru extinctoarele solare etc., efectele clocotului solar din inima lui sunt benefice pentru viețuitoarele de pe Terra, care, spre deosebire de balaurii de foc din soare, dispun de suficientă apă, de păduri, plante și frigidere, precum și de sisteme extrem de sofisticate și de performante de a asigura condiții minime

de viață peștelui mic, precum și dreptul inalienabil al peștelui mare de a-l mânca pe cel mic, atunci când îi este foame.

Cel mai mare pește de pe Terra este însă omul. Lui i se cuvine totul, el este Dumnezeu al vieții și al morții de pe planetă, iar Dumnezeu lui, al acestui Dumnezeu al Interiorității și Exteriorității omului, este unul care răspunde exact trebuințelor bipezilor cu creier gânditor, deci cu neuroni, axoni și sinapse. Pentru că respectivii bipezi cu creieri, neuroni și sinapse au nevoie de un Guvernator, de Unul-Deasupra-Tuturor, dar care să provină neapărat din interioritatea sintetică și exteriorizată a tuturor și care să aibă ADN-ul Veșniciei Albe Suprapământene, opus categoric veșniciei negre, subpământene, cum ziceau anticii.

Povestea este atât de simplă și, în același timp, atât de complexă, încât, azi, oamenii nu se mai ocupă de ea. E doar o dogmă absolută și atât. Iar cu Absolutul n-ai ce discuta, pentru că el este Totul. Dar cu vecinul, da. Cu vecinul din coasta ta, pentru că ăsta-i la lungimea văzului tău, a spaimei tale și a orizontului tău ontologic, gnoseologic, logic, psihologic, social etc. etc.

Dar paradoxul paradoxurilor civilizației umane sau civilizațiilor umane de pe Terra, în cazul în care se crede că sunt mai multe, este acela că, deși aceste civilizații sunt unitare prin sistemele lor de valori (valorile nefiind conflictuale), prin patrimoniile pe care le-au constituit și sedimentat în marea civilizație umană de zeci de mii și chiar de sute de mii de ani, oamenii construiesc mereu garduri, bariere și ziduri, mai ales, ziduri, între ei, concomitent cu multiplicarea rețelelor comunicaționale, funcționale, sociale etc. etc.

Un individ, ajuns pe o insulă pustie, a început să se bată în fiecare zi cu umbra lui, pentru că obiectivul lui cel mai fierbinte, deci interesul lui vital, era acela de a fi doar el – și numai el – stăpân absolut și pentru totdeauna al acelei insule. Iar umbra lui îl deranja și trebuia cu orice preț suprimată.

De fapt, oamenii nu se înțeleg pe deplin în mai nimic

E drept, oamenii vorbesc și nu vorbesc toți, absolut toți, aceeași limbă. Fiecare vorbește limba poporului său, limba pe care a învățat-o la mama lui, acasă, dar și limbile pe care le-a învățat la școală sau în locurile pe unde l-au purtat pașii, ordinele, interesele, împrejurările, nevoile și viața. Deci, aici nu prea sunt fixisme, judecăți și prejudecăți bătute în cuie și nici cuie suficiente pentru a fixa în necesități și oportunități toate realitățile, interesele și meandrele oamenilor.

Pe de o parte, sunt valorile, adică ce rămâne după ce totul a trecut și este confirmat de timp, de realitate, de experiență și de efecte. Aceste valori

nu sunt conflictuale, ci au funcția esențială a unor adevărate cărămizi de cultură care se pun la temelia culturii, cultura fiind esențialmente o realitate în spațiul ontologic, gnoseologic, logic, social, societal etc. compusă din aceste în mari sisteme de valori. Cultura generează și alimentează patrimoniile, iar acestea se sedimentează la temelia unei civilizații, a unor civilizații. Desigur, timpul le consolidează, le amplifică, le combină, le esențializează și, în aceeași măsură, le înobilează, le actualizează, iar pe unele (sau doar pe unele componente ale acestora) le uzează, le deteriorează, le degradează sau le resetează. Dar ele, sistemele de valori, acumulate în timp și reînnoite mereu, patrimoniile, cultura în totalitatea ei se află la temelia civilizațiilor, a civilizației în general, asigurând unitatea, stabilitatea, continuitatea, valoarea și frumusețea acestei lumi.

Trebuie însă spus că există nu numai o cultură a valorilor binelui, a ceea ce înțelegem noi prin bine, ci și o cultură a valorilor răului, a ceea ce înțelegem noi prin rău, iar acestea nu interacționează, ca atare, în spațiul nostru ontologic, gnoseologic și logic, ci doar există și permit dezvoltarea, pe suporturile lor patrimoniale, deci în spațiul lor, dar cu efecte teribile și în spațiul nostru, a unor interese extrem de conflictuale, cele care generează continuu, susțin și întrețin veșnicul război dintre bine și rău.

Din păcate, nu valorile, nu patrimoniile, nu cultura, nici civilizația, ca atare, generează trebuința a acțiunii umane și dinamica vieții umane individuale, colective și sociale etc. Trebuința aceasta – trebuință vitală a omului, a oamenilor și a comunităților umane – este generată de interese. Oamenii nu se bat în sisteme de valori, cum mai spun uneori politicienii confuzi sau vicleni, ci în interese. Interesul este mobilul și motivul acțiunii umane. Despre acest subiect s-a discutat foarte mult, se mai discută și azi, dar raționamentul de mai sus este, cred, clar pentru toată lumea.

Interesele acestea generează, întrețin și susțin conflictualitatea lumii. Politica nu este altceva decât expresia concentrată a intereselor, iar spectrul ei este unul de slalom viclean printre viclenii și prin viclenii de tot felul.

Oamenii dezbate. Tot timpul dezbate câte ceva. Uneori, doar pentru a se afla în treabă, alteori pentru a pune la cale politici de tot felul – unele ingenioase, surprinzătoare și extrem de inteligente, altele bazate pe forță, pe susținere sau pe noroc. Nimeni nu se gândește la binele celuilalt, decât în măsura în care binele celuilalt reprezintă un suport de susținere, o oportunitate sau, dimpotrivă, un bruiat, un dezavantaj sau un obstacol în calea binelui propriu.

Omul trăiește în această confruntare permanentă a intereselor, care generează fel de fel de abordări, de susțineri, de boicotări, de politici și de strategii care fac deliciul sau groaza conceptului și efectului de piață. De fapt, toate acestea reprezintă ingrediente ale unui război continuu – prin război înțelegându-se forma de confruntare violentă dusă la extrem, forma

de confruntare în care se moare sau se supraviețuiește, folosindu-se orice este sau poate fi armă, de la cuvânt la pumn, de la bit la glonț, de la ban la atom. Toate acestea sunt elemente și componente ale unui război, mai exact, ale **războiului continuu al oamenilor împotriva oamenilor**, cu sau fără știința și conștiința acestora, cu sau fără participarea tuturor...

Politica nu este doar expresia concentrată a interesului, ci și vectorizarea acestuia, punerea lui în fel de fel de ecuații, de strategii, de stratageme, de operațiuni, de tactici, adică de concepte și viclenii de tot felul. Arta militară, în și din toate timpurile, reprezintă expresia extrem de simplă și de stufoasă a acestor raționamente, niciodată complete, niciodată suficiente, niciodată îndeșulătoare. Dar suficient de puternice pentru a genera și întreține un vechi, omniprezent și omniconștient adagiu: *vivere militare est* (a trăi înseamnă a lupta).

Poate că ele reprezintă, în lumea oamenilor, modul lor de a fi, de a exista, de a trăi, de a gândi, de a acționa și de a supraviețui sau, la timpul potrivit (sau nu), de a trece dincolo de viață, de a muri. Fiecare om înțelege, într-o formă sau alta, într-un registru sau altul, unii în glumă, alții în serios, ce e și cum e cu războiul acesta endogen al lumii contra lumii. Oricum, viața fiecărui individ, oricât ar fi el de special, de unic și irepetabil pe planeta Pământ și în Univers, este mult prea scurtă pentru a-i da individului senzația măreției și unicității sale, sau unicitatea și măreția specială a senzației sale de Univers în Universuri. Ceilalți, semenii săi, au toată grija să-l tragă înapoi, în cazanul cu smolă, în cazul în care ar vrea să zboare sau să se îmbrace în ROGVAIV...

Totuși, oamenii vorbesc între ei, frecventează sisteme organizate ale învățământului continuu, fac parte din identități și din fel de fel de echipe, de structuri care funcționează precum roțile și mecanismele dintr-un ceas elvețian. O orchestră, spre exemplu, assemblează în același concept instrumente muzicale folosite de instrumentiști experimentați și înalt calificați. O fi el, omul, un Univers, dar, acolo, în cadrul unei orchestre, al unei formații, al unei echipe etc., el este o roțiță, are un loc, un rol și o treabă de făcut potrivit unui proiect, unui concept și nimeni nu-și poate permite să-și ia libertatea de a înlocui nota *fa* cu nota *sol* sau nota *do* cu nota *re*, că așa vrea el...

Aceasta este una dintre fațetele cele mai importante ale omului și comunităților sale. Nu face fiecare ce vrea, ci face doar ce trebuie, ce a învățat să facă și ce știe foarte bine să facă. Aceasta înseamnă că oamenii acționează nu de capul lor, ci în cadrul unui proiect, unui set de atribuții. Oamenii se pregătesc toată viața pentru a acționa și a performa într-un domeniu sau altul. Fără această pregătire, fără acest travaliu, fără această trudă sisifică, el, omul, nu există. Componenta profesională și cea vocațională a acțiunii umane, adică a vieții umane este esențială într-o viață

de om și în viața efectivă a fiecărei comunități, a fiecărei țări și a lumii întregi. Niciun om nu poate exista, sub semnul duratei, al acțiunii umane și al performanței, decât dacă și numai dacă se pregătește continuu, toată viața pentru munca pe care trebuie să o facă și în care trebuie să performeze.

Până aici, totul pare armonios, iar viața oamenilor pare ca un puzzle. Omul potrivit la locul potrivit. Dar nici acolo, în acele comunități profesionale de excepție, cum sunt orchestrele, armatele, echipele sportive etc., nu există perfecțiune absolută, nu există un summum absolut. Summum-ul absolut înseamnă entropie zero, adică nemișcare, adică moarte. Nici măcar atomul nu există dacă nu mai există interacțiunile dintre protoni, neutroni și electroni, venite probabil de la Bing-Bang, ca să nu spunem altfel, ca impuls. Și acolo, în comunitățile profesionale monolitice, există un dinamism complex, produs de interacțiuni cu exteriorul dar și cu interiorul, care generează trebuința, noua trebuință, noua cerință și, deci, noul efort pentru noua devenire...

Dar om și comunitate umană înseamnă mult mai mult decât echipă, decât comunitate sau identitate profesională... Intervin în complexa și extrem de complicata viață a omului, fel de fel de necunoscute, de cerințe, de trebuințe, de proiecte etc. Omul este, dintotdeauna, o ființă gânditoare, constructivă, proiectivă și, desigur, politică. Adică o ființă înfipită sau proțâpită într-un sistem de valori care-i dau temelia, și o infinitate extrem de dinamică, de fluidă și de complexă de interese, care-i dau motivația, gândul, certitudinea, îndoiala, conduita, comportamentul, coordonatele acțiunii etc. Dacă ai folosi tot ce a creat mai valoros matematica pentru a formula o ecuație sau un sistem de ecuații prin care să identifici cât de cât o ordine sau o consonanță care să configureze niște linii directoare sau niște tendințe în generarea și dinamica intereselor unei comunități sau măcar ale unui singur om, ai constata că n-ai reușit să treci cu brio pragul de incertitudine de la început. Și chiar dacă ai ajunge la o anumită formulă acceptabilă și, respectiv, la un anumit grad de certitudine, mulțumitor să-i zicem, ai rămâne, totuși, foarte departe de certitudinea și precizia proiectului generat de inteligența artificială, unde nu există îndoială și, deci, incertitudine. Și, totuși, oamenii n-au încredere deplină nici în sistemele cibernetice, mai ales când este vorba de nivelurile decizionale politice și strategice, nici în cele umane, care sunt, mai mereu, așa cum au dovedit-o secolele și mileniile, precum și civilizațiile foarte cunoscute sau mai puțin cunoscute care s-au perindat pe Terra, părtinitoare, viclene, egoiste și, mai ales, în parte, drepte pentru unii, de regulă, pentru învingători și, în cvasitotalitatea lor, nedrepte pentru ceilalți, deși cu toții declară că trăim într-o lume cu drept deplin la drept. Dreptul forței, al puterii, a fost mai mereu, dreptul de drept.

Dar, la drept vorbind, oamenii nu se înțeleg pe deplin în mai nimic, deși spun că se înțeleg, cu sau fără traducători, cu sau fără a apela la norma

de drept. Apelarea la norma de drept – apel care ar trebui să se facă în mod automat – nu înseamnă și aplicarea corectă a normei de drept. O mare parte dintre cei îndreptățiți mor cu dreptatea în mâna stângă, iar ceilalți o ascund în mâna dreaptă. Sau și-o pun ca stea în frunte. Dar discursurile despre drept și despre norma de drept sunt fie impecabile, fie slalomiste, a la drapelele lui Pristanda.

Unii ar putea spune – iar noi, ceilalți, i-am și crede – că oamenii de pe Terra sunt solidari în cadrul civilizației pământenilor, că fac front comun împotriva lăcustelor, a furnicilor roșii, a greierilor care nu dau cu suficient sacâz pe arcuș, a fânțarilor și a posibilibilor extraterestri. Adică împotriva a tot ce-i exogen, desigur, nu și a ploilor sau a razelor solare nenocive, altfel nu ne-am mai bronza în mod natural și nici nune-am mai spăla pe ochi cu picăturile de soare din diminețile ploilor de primăvară. Mai mult, triburile care, odinioară, se strâmbau unele la altele sau se băteau în totemuri sau pe totemuri, calul fiind un astfel de totem de mai târziu al megalomaniei feudale (Ralea), spre exemplu, ca să nu mai vorbim de aversiunea ancestrală a celor bogați împotriva celor săraci și a săracilor împotriva celor de-o seamă cu ei.

Azi, lucrurile sunt și mai complicate. Există un fel de tagmă a conducătorilor de lume, vreo 250, nu mai mulți, zicea Rugină cu vreo trei decenii în urmă, bogați fără sfârșit, iluminați de propriul lor soare endogen, cu creieri în cuiburi și sinapse la pătrat, am spune noi, validați sau justificați atât de mintea lor teribilisimă, cât și de puterea infinită și cameleonică a banului cinstit, curat, murdar sau prespălat, spălat și ultra-spălat sau meta-spălat, învăluiți – fiecare și toți împreună – de un nimb misterios, invizibil pentru restul lumii, dar resimțit ca putere a puterii etc. etc. Aștia fac cam tot ce e de făcut acolo, sus, unde nici sfinții nu cuvântă, dau adică impulsuri care generează efecte, ceea ce înseamnă, cum am învățat noi la Arta Strategică, putere discreționară și cameleonică bazată pe efect. Sub efectele acestor impulsuri – sau ce or fi –, oamenii se dușmănesc, se păcălesc unii pe alții, se suspectează, se aliniază boșilor, se grupează (sau nu) în tabere, visează la bogăție, la bani mulți, la plăceri infinite și neîngrădite, la dominanță etc. etc. Desigur, fac asta doar cei care pot. Cei care nu pot, dar vor, trec sub aripa celor care pot și vor și, tot așa, lumea se înviermuiește, se împetritează, se divide, se resetează etc., sub iluzia libertății neîngrădite și nesfârșite de a o face, sub protecția infinită a economiei de piață, a drepturilor și libertăților omului, a centrării și concentrării efortului lumii doar pe el, pe omul individual, deasupra căruia nu se află nimic, în afară de Dumnezeu pe care-l slujesc și-l preaslăvesc popii, papii și suitele lor, atât în cer, cât și pe pământ.

Deși lumea oamenilor este încă unitară în ceea ce privește specia – în esența ei – și, probabil, așa va fi mereu, pentru că nu există niciun semn că, în viitor, s-ar putea ca unii dintre oameni să devină iepuri, elefanți sau extraterestri, ceea ce este foarte important, dar încă extrem de divizat, de

diversificată și de neomogenă în conținutul ei și în fenomenologia ei. Oamenii se bat aproape în orice: în idei, în concepte, în opinii, dar mai ales în interese. Ei sunt educați, încă din etapa de bebeluși, să fie competitori să fie cei mai buni, să-și fixeze scopuri, obiective și idealuri mărețe, pentru că viața e o luptă. Învîing doar cei puternici, cei educați, cei înțelepți, cei deștepți, cei șireți, cei vicleni. Viclenia este esența artei strategice... Iar arta strategică este viclenia „științifică” a artei politice...

Unitatea, stabilitatea și forța uriașă a lumii sunt generate și asigurate, cum spuneam mai sus, prin sistemele ei de valori, cele care se sedimentează în temelii indestructibile, adică în suporturi durabile pe care se poate construi aproape orice. Dar ele, aceste valori și sistemele lor, nu sunt chiar unice, unitare și intangibile. Și ele sunt supuse uzurii, degradării, transformării, devenirii. În ele, pe suportul lor, prin ele, pentru ele sau dincolo de ele, clocotesc oamenii, cu valorile, convingerile, dogmele, credințele, idealurile și interesele lor. Cum să armonizezi aceste teribile diversități, cum să aduni toate valurile oceanelor lumii în același val?! Chiar dacă toate valurile sunt mișcări ale aceleiași ape, fiecare își are sensul, valoarea, durata și, dacă putem spune așa, rațiunea lui.

Dar oamenii? Cum să assemblezi în același concept, în aceeași viziune, în același sens 7,9 miliarde de diversități?! Ei, oamenii, se află și se vor afla mereu într-o competiție, deopotrivă, pentru viață și supraviețuire – chiar dacă există suficient loc pentru fiecare sub soare –, iar întrebarea aceasta rezultă dintr-o privire de sus, într-un concept holistic, prin care și în care lumea apare ca un tot integral, de parcă așa ar fi fost de la început, iar diviziunea și diversitatea ar fi apărut ca efecte adiacente ale funcționării (și deteriorării) întregului și nu ca efecte colaterale ale dinamicii procesualității de constituire efectivă a lui.

Or, din câte cunoaștem până acum, actuala civilizație de pe Terra nu este efectul unei diviziunii, sau al unei regresii, adică al distrugerii unor civilizații anterioare de pe Terra, ci efectul dinamicii formării și dezvoltării acestora. Dezvoltarea actuala civilizației a hominienilor de pe Terra, deși pare lineară și cu un sens spre undeva necunoscut și nedefinit, este una conflictuală și complexă, uneori, cu evoluții nelineare și chiar din care nu lipsesc crizele, conflictele, războaiele, nici calamitățile și dezastrele. Și chiar dacă suporturile de valori, culturile și civilizațiile au dezvoltat un patrimoniu excepțional, în care conexiunile, prosperitatea și bucuriile vieții dau suportul și sensul fericirii și al unui orizont de așteptare optimistă, drumul spre într-acolo, ca să-i spunem așa, este extrem de greu, iar teama, nesiguranța, incertitudinea și insecuritatea, chiar dacă nu ne opresc din drum, ne fac mersul anevoios, nesigur și surprinzător.

Din păcate, noi, oamenii, primim și primim acest drum spre tot mai bine (de fapt, un drum spre nicăieri) ca pe o competiție. Formatul societății

de azi, mult mai mult decât al celor de ieri, este un format concurențial, competițional. Iar societatea de consum l-a dus la paroxism. Ajunge cine poate, câștigă cel mai bun, cel mai competitiv, cel mai abil, cel mai șiret. Selecția „naturală” în rândul oamenilor nu eludează șansele celui mai puternic, ci introduce în competiție toate calitățile individului uman, ale echipei, ale organizației etc., astfel încât, în pofida numeroaselor reglementări și a numeroaselor consonanțe și rezonanțe morale care s-au succedat de-a lungul mileniilor și secolelor, tronează tot dreptul forței, al abilității, al oportunității și al artei înșelăciunii. Desigur, toate acestea au primit, de-a lungul timpului, fel de fel de denumiri, de reglementări, de, de și de..., dar esențialul, încă invizibil pentru ochi, rămâne, nolens, volens, invizibil sau, oricum, neglijabil și pentru creier, de vreme ce reglementările de tot felul, inclusiv conceptul de democrație, adică de putere a poporului, sunt doar niște măști înapoia cărora și la adăpostul cărora se desfășoară o bătălie surdă, bine camuflată, și perfect îmbrobodită în sloganuri, pentru putere, influență, dominanță strategică, piețe, resurse și concepte. Această bătălie continuă este una dintre formele și formulele războiului endogen continuu al acestei lumi împotriva sieși. Acesta nu este numai o formă extremă, violentă, a extremismului conflictual al acestei lumi pisicoase, arătoase în formă și foarte dinamică în conținut, ci și matricea ei ancestrală, așa cum matricea ancestrală a Soarelui este clocotul de foc din care se generează lumina noastră și căldura.

Clocotul nostru, al oamenilor de pe pământ – și, probabil, al tuturor viețuitoarelor, mai exact al tot ce există și merită să existe și să piară – ar putea fi luat ca un fel de nuanțare a celui solar, cu un nucleu metalic de foc cu densitatea 12 în miezul pământului și cu tot felul de uragane la suprafață, unde densitatea scoarței este doar de 3,3. Lumea trăiește în acest clocot fără să-l perceapă ca pe un pericol – și cu atât mai puțin ca pe o amenințare continuă –, ci mai degrabă ca pe un dat, ca pe o condiție necesară a vieții pe pământ.

Toți știm asta și, de vreme ce o știm, nu ne mai interesăm de ea. Lăsăm trebușoara asta, ca și pe cea a studierii Universului negru în cerul gurii și puternic înstelat în nopțile din văzul lumii, la voia întâmplării sau a cui o fi, iar noi ne vedem de-ale noastre, bombardati, zi și noapte, noapte și zi, cu reclame la medicamente și suplimente alimentare...

Actuala societate – bazată pe consum – are trei valori fundamentale, ne spun, grobian și categoric, mentorii și stâlpii ei teoretici, pragmatici și vizionari: economia de piață, democrația și drepturile omului – un fel de trinitate a absolutismului și atotputerniciei societății de consum, în fapt, a dictaturii acesteia.

Noi acceptăm că nu avem alte repere la care să ne raportăm și nici de ce. Avem, aici, în România, ce n-am avut noi niciodată: farmacie lângă

farmacie (ce grijă au producătorii de medicamente de sănătatea noastră!), uriașe marketuri cu produse de tot felul, mai ales alimentare, aduse de peste tot, mai puțin din România, cu piețe care vând tot produse aduse din afară, pentru că agricultura românească a fost pusă aproape total pe butuci (peste 40 la sută din suprafața arabilă a țării a fost vândută sau donată la străini, deși Constituția nu spune așa, țara a fost complet dezindustrializată, iar resursele naturale, câte or mai fi, au fost date unor firme străine, care plătesc simbolic niște redevențe, iar conducerea statului român se simte deja rușinată și jenată că le primește și pe acestea...).

Structura de management a unui stat nu trebuie să fie nici importată, nici copiată servil de la alții, proiectată pe genunchi sau potrivit visului în stare de veghe a unui sau vreunui ajuns prim-ministru, chiar dacă el n-a îndeplinit vreodată vreo funcție de nivel strategic sau – și mai rău – dacă n-a lucrat niciodată sau îndeajuns pentru a i se încredința o astfel de colosală responsabilitate.

Cam așa e peste tot în lumea asta minunată împărțită în două tagme distincte – lumea bogată și lumea săracă, sau lumea bănoasă și înalt tehnologizată și lumea în curs de dezvoltare (a se citi subdezvoltare), sau, mai nou, lumea întâi, lumea a doua și lumea a treia, deci și mai și etc. etc., sau cum hotărâsc cei care se cred stăpânii oamenilor, ai resurselor și ai planetei, prin organisme și organizațiile internaționale și forumurile de tot felul pe care le-au creat, cum se scrie prin fel de fel de documente, de tratate, de normative, de convenții etc. etc. de care omenirea nu duce lipsă, dar care nu fac doi bani în fața dreptului ancestral al forței. Motanul nu este egal cu Leul (din junglă), chiar dacă fac parte din clasa felinei, nici țăntarul cu elefantul, chiar dacă fac parte din clasa viețuitoarelor cu trompă.

Nu este cazul oamenilor. Ei fac parte din aceeași specie, vorbesc, desigur, fiecare pe limba lui, dar conflictualitatea lumii oamenilor este mult mai complexă, mai subtilă și mai primejdioasă decât conflictualitatea naturală a viețuitoarelor.

Întreaga istorie a omenirii este o istorie a războaielor oamenilor contra oamenilor și a intervalelor dintre aceste războaie, necesare pentru pregătirea următoarelor războaie. Celelalte îndeletniciri par a fi – și chiar sunt – variații pe și pentru aceeași temă.

Imposibilitatea imposibilității războaielor?!

Se credea că Primul Război Mondial, război pozițional, cu tranșeele sale nesfârșite, cu atacurile și contraatacurile la baionetă, cu mizeriile și suferințele îndurate de toți beligeranții, va fi ultimul. N-a fost să fie. Deși beligeranții nu-și vindecaseră încă rănile luptelor sângeroase, făcătorii de războaie, adică marea finanță, marea industrie, industria farmaceutică,

interesele și lăcomiile, care erau mai presus de spiritul revanșard, întrucât veneau din noile interese de putere, dominanță și acaparare, l-au declanșat pe cel de al doilea, războiul mișcării, al blindatelor, navelor de mare putere, aviației și, din nefericire, al folosirii, pentru prima dată, a bombei atomice...

Ce a fost și, mai ales, ce a urmat, se știe. A urmat un război de uzură tăcută, aparent haotic dinamic și foarte complex, subtil și profund, al pânderii geopolitice, al îndiguirii geostrategice și așteptării strategice. Rece l-au numit unii. De uzură îndelungată. De acumulare a tensiunilor. De subversiune. Adică de pregătire a războiului cel mare, cel nemaivăzut vreodată, a războiului sfârșitului lumii. În interioritatea acestei prime etape, adevărații stăpâni ai lumii, adică posesorii finanțelor, înaltei tehnologii și tuturor pârgurilor geopolitice și geostrategice și-au concentrat eforturile nu doar pentru lărgirea și adâncirea faliei geostrategice dintre Est și Vest, dintre Estul socialist, care era departe de a fi un monolit în jurul Moscovei, și Vestul capitalist, care deținea, de departe, supremația financiară, economică, tehnologică și informațională și continua să și-o amplifice, știind precis că blocul Estului comunist este constituit cu forța URSS-ului, împotriva filosofiei și fizionomiei țărilor obligate să devină socialiste, însăși Uniunea Sovietică fiind constituită nu prin unitate culturală și civilizațională, ci prin voința și dorința Rusiei Sovietice de a constitui, împreună cu țările care au intrat în sfera sa de influență, o contrapondere la Vestul nerușinat, acaparator și exploatator, cum îi ziceau noii emanați ai puterii roșii, bazându-se pe solidaritatea muncitorilor, țăranilor și săracilor din lumea întreagă și, probabil, crezând că puterea și bogăția trebuie să aparțină celor ce muncesc. Era, bineînțeles, o utopie, pentru că așa ceva nu existase niciodată, cel puțin în epocile cunoscute. Ideologii epocii comuniste susțineau că este posibil ca truditarii cu sapa, cu secera și chiar cei cu mapa să se conducă singuri și să exporte comunismul în toată lumea, aceasta fiind epoca de aur a omenirii.

Probabil că n-au crezut prea mulți într-o astfel de perspectivă, dar oamenii s-au supus vremurilor. Propaganda Estului n-a avut aproape niciun efect în lumea Vestului, iar cea Vestului în lumea Estului n-a putut fi oprită la granițe, ci a pătruns viguros cam peste tot. Mai mult, cam toate țările din Europa de Est, aflate în blocul comunist, inclusiv România, și-au cam luat nasul la purtare, începând să cocheteze extrem de rapid, de semnificativ și de profund cu Vestul, mai ales în domeniul importului de tehnologii performante.

Vesticii au alimentat într-un mod subtil repulsia esticilor la colectivism, la grămadă, folosind, ca mai toți înaintașii lor, inteligent și tenace, arta dezbinării.

România se desprinsese demult de sub tutela totală a Moscovei, mai ales după plenara din 1964, crezând, cel puțin la nivelul conducerii de partid și de stat, că, în sfârșit, după sute de ani, venise vremea independenței,

suveranității, demnității etc. etc. Adică vremea când spațiul carpato-danubiano-pontic putea să-și permită (și era chiar îndreptățit să o facă) să nu fie nici cu Estul, nici cu Vestul sau să fie cu ambele deopotrivă, de pe picior de egalitate. Bucureștiul și-a permis să nu participe cu trupe la invazia Cehoslovaciei în 1968 și chiar să condamne public, în Piața Palatului, această invazie; mai mult, și-a permis chiar să-și și achite datoria externă, ceea ce era mai mult decât o sfidare a ordinii pe care o înstaurase sistemul financiar al lumii, potrivit căreia toate statele, dar absolut toate, trebuie să fie datoare sine die la bănci, să trăiască adică din datorie în datorie, devenind astfel dependente de acest sistem financiar, adică de puterea absolută. Ceea ce înseamnă adio suveranitate, independență, libertate.

Politicile și strategiile de dezbinare folosite de Est, îndeosebi de Moscova, împotriva Vestului, adică a sistemului capitalist bolnav, putred etc..., cum îl numeau liderii socialiști, au avut efecte minore, întrucât vesticii sunt împotriva proprietății comune, așa cum este oricare om de pe planeta Pământ. Sistemul socialist – și cu atât mai puțin cel comunist – nu era în niciun fel atractiv pentru vestici și, de aceea, propaganda Estului comunist împotriva Vestului capitalist n-a avut practic, niciun fel de efect. În schimb, prosperitatea economică a Vestului, respectul proprietății, al individului, centrarea efortului pe individ, Declarația Universală a Drepturilor Omului au fost și sunt teme de interes pentru fiecare individ de pe planetă, fie el geniu, om de rând sau prostănel.

Războiul lumii contra lumii, adică al oamenilor împotriva oamenilor nu era – și nu este nici acum – un fenomen de criză, un fenomen-limită, ci un efect al dezbinării continue, al dezbinării endemice generate de lăcomia oamenilor și a comunităților, de idealul puterii discreționare absolute, de competiția continuă, deopotrivă, subtilă, cameleonică, șireată, adesea furioasă și mai tot timpul neîndurătoare pentru piețe, resurse și dominanță absolută. Formele și formulele prin care se manifestă această competiție – mai exact, acest război – sunt extrem de mieroase în cuvinte, invocându-se, mai tot timpul, cele trei principii care strălucesc – democrația, economia de piață și drepturile omului –, așa cum, odinioară, se invoca în culori vii și tonuri inflamante, o altă trinitate, atât pe baricadele revoluției franceze, cât și pe câmpurile de bătălie și de speranță ale pașoptiștilor (libertate, egalitate, fraternitate).

Istoria lumii nu este istoria unei înfloriri, ci, mai degrabă, istoria unei bătălii endemice, cu creșteri și descreșteri criminale sau eroice, după caz, dar pe care oamenii n-o percep așa, ci ca pe un trecut care a trecut cu sau fără folos, în funcție de efectele teaurizate sau aruncate la lada cu gunoi.

Există în lumea aceasta centre puternice de consonanță și centre extrem de puternice de învrăjbire, de dezbinare. Ațâțarea oamenilor împotriva oamenilor, dezbinarea identităților, a comunităților și chiar a

instituțiilor nu sunt doar chestiuni accidentale, întâmplătoare, nu sunt valuri firești într-un ocean uman cu 7,9 miliarde de identități, adică de universuri. Nici măcar Dumnezeu Unic al lumii, dacă ar exista și așa ceva, n-ar avea cum să pună, în același val, 7,9 miliarde de valuri... Și, de sunt, este sau pot fi de înțeles consonanțele și rezonanțele anti-sistem și anti-proces, episoadele haotice de insecuritate și toate celelalte. Fiecare om, fiecare comunitate și fiecare lider, pe orice treaptă ierarhică sau non-ierarhică s-ar situa el, gândește, plănuiește, organizează și acționează potrivit intereselor sale și/sau ale comunității din care face parte sau pe care o conduce, folosind toate mijloacele posibile, inclusiv pe cele ale dezbinării. *Arta războiului* a lui Sun Tzî și *Arthashastra* lui Kautilya, din antichitate sunt adevărate manuale sau tratate de artă a dezbinării. Desigur, uneori, comunitățile se dezbină și chiar se destramă din cauza unor disfuncțiuni de sistem și de proces, dar istoria arată că, în numeroase situații, dacă nu chiar în toate, chiar dacă dezbinarea este de natură endogenă – disfuncțiunile de sistem și de proces fiind cauza esențială –, cârma se află în altă parte. Producerea stării de haos care precede, însoțește și urmează dezbinarea este un efect al conexiunii defectului intern cu interesul exteriorității care l-a dorit, l-a alimentat și l-a provocat.

Toate războaiele din această lume sunt, într-o formă sau alta, un produs al artei dezbinării, iar dezbinările nu au și nu au avut niciodată un scop în sine. Ele au răspuns totdeauna unui scop politic și s-au derulat potrivit unor strategii extrem de sofisticate, de abile și de subtile. E greu să faci o anamneză a cestora. De regulă, partea aceasta a analizei se eludează. Nu există documente care să o probeze – dezbinarea nu este o agresiune dovedibilă. Este doar un efect. Uneori, e suficient ca, într-o identitate puternică, să introduci un virus sau un troian pentru a-i slăbi coeziunea, forța și eficiența. Alteori, nici nu este nevoie de așa ceva.

Rezonanța unui posibil cântec de lebedă

Printre cauzele dezbinării atât de dramatice și de dureroase a poporului român (cauze politice, ideologice, economice, sociale, etnice, religioase, efecte ale propagandei antiromânești a neprietenilor României, interese geopolitice și geostrategice ale marilor puteri, revanșardismul urmașilor imperiilor de odinioară, incultura politică, strategică și chiar lipsa de patriotism a actualei clase politice românești etc.) ar putea fi situate și următoarele:

- divizarea de avarie dramatică și complicată a populației;
- harababura ancestrală existentă din toate timpurile în politica românească;

- adversitatea grobiană, murdară și fără niciun fel de măsură, pe cvasi-criterii ale unor doctrine politice (liberală, social-democrată, conservatoare, ecologistă etc.), doctrine care, practic, nu există, politicienii români de făcătură fiind toți o apă și-un pământ, când furioși, când mieroși, când agitați, când plin de ei, când supuși ca niște mieluși prostănaci trepădușilor și unșilor bruxellezi, dar mereu gata să se sfășie între ei și să sfășie și România pentru ambături de doi bani, incapabili de a găsi, elabora și propune vreun proiect, măcar un singur proiect, bun și folositor pentru țară;

- disperarea generată de neputința, incapacitatea, ticăloșia și chiar trădarea clasei politice care a înstrăinat fără justificare și fără măsură întreaga avuție națională a României, transformând întreaga țară într-o piață de desfacere a Vestului;

- slugărnicia ancestrală a rumânului față de stăpânitori;

- politicile și strategiile economice, sociale, educaționale și chiar militare, lipsite de conținut, în unele componente chiar absurde, care au golit de sens, de argument și de substanță conceptul de suveranitate națională, reducând astfel la zero demnitatea națională;

- trunchierea alegerilor și manipularea lor în așa fel încât, în fruntea țării, să fie cocoțați oameni total nepotriviți;

- transformarea populației într-o masă electorală mută, surdă, vulnerabilă, neomogenă, incultă și tăcută;

- folosirea evenimentului murdar creat pentru a oripila normalitatea;

- cultivarea haosului mediatic etc.

E drept, toate țările foste socialiste au fost lovite în plin, mai ales prin mijloace economice și financiare, dar oarecum diferențiat.

Forma finală a Războiului Rece, război de îngrădire și uzură a Estului socialist, îndeosebi a Uniunii Sovietice, și de reatrăgere a țărilor din Europa de Est, țări cu populații educate, a fost câștigată de vestici. S-a declanșat imediat competiția între țările estice, foste socialiste, pentru aderarea la Uniunea Europeană și la NATO. Vesticii spun că n-a fost o competiție, ci doar un set de exigențe ale acestor două organizații. Toate țările candidate s-au grăbit să le îndeplinească, iar acest proces de aderare a creat uriașe avantaje pentru Vest și aproape nici unul pentru Est.

Războiul declanșat împotriva României de nimeni în Decembrie 1989 s-a concretizat imediat, prin distrugerea completă, în următorii cinci ani, a sistemului financiar al țării, prin falimentarea fulminantă a economiei naționale și cedarea ei nu marilor investitori, ci cui s-a nimerit, inclusiv unor firme vestice de apartament.

Am încercat să cercetăm cât de cât cauzele, condițiile, rațiunile, scopurile, mijloacele și, la urma urmei, beligeranții acestui război. Cărcotașii și neprietenii ne-au spus, ne-au sugerat că nu Vestul și Estul ne-au făcut asta, ci ne-am făcut-o noi înșine. Noi înșine, oripilați de megalomania ceaușistă,

am vrut să avem o țară nu socialistă, nu comunistă, nu suverană (ce e aia suveranitate, vorbe mari!), ci una ca afară. Și, dacă am văzut că nu este posibil așa ceva, că nimeni nu dă doi bani pece vrem noi, că întreaga economie s-a prăbușit spontan, truditarii cu creierul, cu mapa, cu vorba sau cu sapa și chiar puștoaicele și viitoarele badante au luat drumul Vestului... Pentru a găsi acolo un loc de muncă, de care o fi, numai loc de muncă să fie etc. etc. Și dacă România nu s-a putut face în intervalul de la finele lui decembrie 1989 până la finele lui ianuarie 1990, o țară ca afară, au plecat ei, foștii ingineri, doctori, profesori, muncitori cu înaltă calificare, dar și o mare parte dintre necalificați, deși nu prea erau din ăștia prin România, să-și caute norocul la pomul lăudat. I-a îndemnat, în anii care au urmat, chiar președintele României să o facă, zâmbind viclean și sigur, ca un adevărat lup de mare.

Astfel, în doar câțiva ani, aproape întreaga forță de muncă înalt calificată și calificată a emigrat în Vest. Desigur, Vestul i-a primit cu brațele deschise și i-a pus imediat la treabă. În timp, numărul emigranților români a devenit tot mai mare (5-6 milioane și chiar mai mulți, nimeni nu știe cifra exactă, pentru că procesul migrator se continuă și azi, cele mai bune creiere primesc oferte încă de pe băncile liceului și facultății), iar România se depopulează continuu...

Diaspora a crescut, aproape întreaga țară s-a mutat afară (este vorba de partea activă înalt calificată și calificată a țării), dezbinarea endemică generează o nouă îmbinare, în cheie diasporică, aproape toate noile comunități românești de afară, mai ales cei ce s-au născut acolo, în afara granițelor României, uitând ceea ce, de fapt, n-au știut niciodată: izvorul. La urma urmei, pe lumea aceasta a pământenilor nu contează numai izvorul, ci și oceanul, zborul în nori, norii și ploaia... Dezbinare a fost atunci când românii și-au ieșit sau au fost alungați din propriul lor suflet, din propriul lor crez, din propria lor casă și nu când și-au dat mână cu mână în noul loc unde au ajuns, departe, foarte departe de cel din care vin. La urma urmei, planeta Pământ nu este atât de mare încât să ne separe pe unii de alții pentru totdeauna. Oricum, mai schimbăm o vorbă și o fotografie pe FB.

Orice dezbinare presupune și chiar cere categoric o nouă îmbinare. Celulele se adună în organe, organele se adună în organisme, organismele în comunități și tot așa. Nu mai suntem azi așa cum am fost ieri. Păstrarea identităților, mai ales când este vorba de comunități umane, de comunități profesionale, vocaționale, educative, de țări și popoare etc., realitatea este foarte dinamică și extrem de complexă.

Dar identitățile trebuie păstrate. Ele sunt expresia unor valori perene. Ele sunt unități de cultură și civilizație. Și este foarte important ca ele să existe și să dureze. Trebuie să se bată pentru identitatea lor. Un popor, alungat din țara lui în patru vânturile lumii, se poate risipi, își poate pierde

destul de ușor izvorul, forța și identitatea. Unitatea și identitatea nu există prin dezbinare. Iar conducătorii care-și dezbină popoare nu sunt conducători, ci ucigași, criminali.

Un popor, o țară nu există prin distrugerea altora, ci prin păstrarea și reconstrucția permanentă a propriei temelii. Aceasta se face nu cucerindu-i pe alții, nici cedând valorile tale altuia sau altora, nici devenind slugă la alții, pe motiv că ei, acești alții, sunt mai puternici, ci trăind și trudind sub aripa ta, a neamului tău, a valorilor tale, a culturii și civilizației tale ancestrale.

Noi, românii, așa am trăit până azi.

Este posibil ca ei, o parte dintre copiii noștri de azi și de mâine, să nu mai înțeleagă și să nu mai dorească asta. Lumea s-a amestecat, s-a digitalizat, s-a cibernetizat, iar identitățile culturale și, pe această bază, civilizaționale se pare că nu-și mai au rostul. Epoca cognocivilizației combină, amestecă și distruge identitățile civilizaționale care au precedat-o. Dar fără unități și identități civilizaționale nu există civilizație. Distrugerea acestor identități poate fi, desigur, un proces firesc, determinat de devenire, dezvoltare și transformare, de tendința sistemelor și proceselor spre entropie zero, dar entropie zero înseamnă moarte. Sau transformare radicală.

Acesta ar fi, de fapt, începutul sfârșitului și nu începutul unui nou început, călcând pe ruinele poporului român. Datorită faptului că mai toți cei care-l conduc nu știu, nu vor să știe, nu înțeleg cât de importantă este corabia pe care o conduc, este foarte posibil ca o astfel de corabie să se scufunde. Sau să eșueze...

În loc de concluzie

Este oare dezbinat, dezmembrat și pus pe butuci poporul român? Poporul român mai este oare un popor? De vreme ce o mare parte din satele românești sunt aproape goale, peste cinci milioane de oameni din forța de muncă înalt calificată și calificată a României au emigrat în Occident, în căutarea unui loc de muncă, iar școala românească și Academia produc potențial uman calificat și înalt educat nu atât pentru țară, cât mai ales pentru străinătate, mai putem oare vorbi de un sistem eficient și performant de educare permanentă și consistentă a poporului român în folosul țării?

Instituțiile fundamentale ale statului român – Președinția, Parlamentul, Guvernul, Justiția, precum și Economia, Academia, Educația, Școala, Biserica, Apărarea, Securitatea, Ordinea publică – mai au oare obiectul muncii? Mai este România – țară membră a Uniunii Europene, a NATO, a Organizației Națiunilor Unite și a altor organizații și forum-uri internaționale – o țară suverană, independentă și prosperă?

Cum se face că, în doar trei decenii, România a devenit mai degrabă o țară dezbinată, cu o conducere politică, economică și strategică nesigură,

incapabilă să genereze și să pună în operă vreun proiect economic și de altă natură, care să asigure progresul țării și nu regresarea ei continuă?

Gâlceava politică aproape continuă, lipsa de proiecte, insuccesele răsunătoare din Justiție, degradarea continuă a mediului de securitate, emigrarea continuă a forței de muncă spre alte orizonturi, cedarea completă a resurselor, a patrimoniului, atitudinea umiltoare a demnitarilor, creșterea îngrijorătoare și nejustificată a datoriei externe nu sunt elemente și fapte de conexiune națională, de folosire eficientă a capacităților pe care le mai avem, ci măsuri nechibzuite care înrobesc și vor înrobi țara pe termen lung.

Din nenorocire, cei care conduc țara de trei decenii n-au făcut nimic pentru unitatea și prosperitatea poporului român, ci doar pentru umilirea și dezbinarea acestuia.

LUMEA ȘI NOI

THE WORLD AND US

„Ce-i lumea? Zi-i lume și te mântue” (Ion Creangă)

Abstract

Există un adevăr absolut, chiar dacă toate adevărurile sunt absolute, altfel n-ar mai fi adevăruri. De altfel, nu există adevăruri, ci adevăr. Adevărul absolut al lumii este acela că lumea există. Pe planeta Pământ și, poate, chiar dincolo de ea, întrucât sunt miliarde de stele și, probabil, mii și mii de miliarde de planete etc., într-o desfășurare infinită, greu de imaginat, care să îndeplinească acele condiții care să facă posibilă viața, inteligența, cunoașterea, gândul. Și, se știe, este imposibil ca, într-o astfel de desfășurare să nu mai existe nicăieri ceva similar cu ceea ce suntem noi. Omul de azi, ca și cel de ieri, gândește toate acestea, le încadrează în areale și suporturi cognitive fără limite și le exprimă în gând, în viu grai și în tot felul de alte limbaje. Știm destul de puțin din ceea ce există și merită sau nu să piară, dar destul de mult pentru a înțelege imensitatea acestui atât de puțin. După ce umblăm cu carul mare prin infinit, ne vine destul de greu să ne întoarcem în coșmelia noastră de pe Terra, cea mai frumoasă imensitate pe care am văzut-o îndeaproape vreodată (atât cât este la vedere și în văzul cunoașterii), și să înțelegem conjuncția lumea și noi. Dar există o lume în interioritatea căreia existăm și noi.

Cuvinte-cheie: lume; lume geopolitică; lume geostrategică; lume războinică; noi;

Abstract

There is an absolute truth, even if all truths are absolute, otherwise there would be no more truths. Besides, there are no truths, only truth. The absolute truth of the world is that the world exists. On planet Earth, and perhaps even beyond it, as there are billions of stars, and probably thousands and thousands of billions of planets, in an infinite, hard-to-imagine unfoldment that would meet those conditions that would make life possible, intelligence, knowledge, thought. And, it is known, it is impossible that, in such a development, there will not exist anywhere else something similar to what we are. The man of today, like the man of yesterday, thinks all this, frames them in areas and cognitive supports without limits and expresses them in thought, life, speech and in all kinds of other languages. We know quite a bit of what exists and whether or not it deserves to perish, but enough to

understand the immensity of that so little. After riding the great chariot through infinity, it is hard enough for us to return to our cosmelia on Earth, the most beautiful immensity we have ever seen up close (so far as it is in sight and in the sight of knowledge), and we understand the conjunction the world and us. But there is a world within which we also exist.

Keywords: world; geopolitical world; geostrategic world; warring world; we;

Introducere

Omul – el însuși un univers, prin aceea că gândește, deopotrivă, universul, universalitatea și infinitul – este, încă, în lumea noastră strâmtă și imensă, măsura tuturor lucrurilor, cum ziceau vechii greci, a celor ce sunt, pentru că sunt și a celor ce nu sunt, pentru că nu sunt. Pe cele care sunt le știm, pentru că le vedem, le pipăim, le simțim, le auzim, le calculăm, le intuim, le gândim. Pe cele care nu sunt nu le vedem, nu le auzim, nu le intuim și, în mod sigur, nici nu le gândim, întrucât, dacă nu le vedem, nu le intuim, nu le calculăm, înseamnă că, deocamdată, în văzul, în auzul, în gândul și în mintea noastră, nu există...

Dar existența, oricât ar fi ea de vizibilă, de palpabilă, de calculabilă, de imaginabilă, de partajată în obiecte, gânduri, trăiri etc. este asociată Universului (sau universurilor), iar acesta este, desigur, infinit. Dacă universul este infinit, n-are sens să vorbim de mai mult infinituri, întrucât nu există mai multe infinituri (chiar dacă în matematică se vorbește de plus infinit și de minus infinit, în sensul că, într-o sferă infinită, sau pe o linie infinită, din punctul 0, unul este la dreapta, altul la stânga etc. Dar dacă, metaforic vorbind, linia este sau ar fi fost nelineară și haotică, atunci realitatea se abstractizează (sau s-a abstractizat) și mai mult, iar fluturile care bătea din aripi în Marea Neagră, cum ar fi zis Gleik și ar fi produs (poate mai produce și azi pentru ieri) uragane în Pacific, Beijing sau la Washington și pe unde ar fi fost să fie, va fi ieșit din rațiunea noastră cea lineară, cuminte și ascultătoare stâlpilor de fum.

I. Lumea

Desigur, lumea noastră suntem chiar noi, dar fiecare dintre noi are eul său, o infinitate în infinitul infinit, greu de pus în tiparele în care nu încap, ci doar se prefacă că încap. E greu de judecat ce și cum, lumea noastră – deopotrivă teribilă și vulnerabilă la tot felul de vulnerabilități, dar mai ales la amenințările care vânează cu laserele infinitului aceste vulnerabilități –, n-are cum să mai fie doar lineară, așezată și cuminte. De aici nu rezultă că n-ar

mai fi frumoasă, atractivă, strălucitoare și cameleonică. Iar ca dansa suntem și noi. Rezultă doar că e foarte greu să cuprindem și să înțelegem universul și universurile – fiecare om de pe această planetă, unic și irepetabil, este un Univers care durează cât trăiește el, poate și dincolo de viață și de moarte –, dar de aici nu rezultă că o astfel de realitate nu există și nu trebuie luată în seamă, că viața omului este prea scurtă, pentru a ne mai ocupa și cu așa-ceva.

Lumea nu este (am mai spus-o de vreo câteva ori în paginile care au văzut sau nu lumina tiparului) un monolit, cu dezvoltare unică și irepetabilă, cu fiecare individ trecător, ea fiind netrecătoare, ci o mulțime de 7,9 miliarde de indivizi conștienți (sau nu chiar) de propria lor existență, de vremelnicia vieții fiecăruia și de continuitatea la nesfârșit a vieții (și în acest colț de univers), spre undeva sau doar spre nicăieri.

Schopenhauer a scris cândva o carte – „Lumea ca voință și reprezentare” – o carte care a survolat vremurile și prejudecățile. Chiar în primul paragraf, se află o propoziție – „Lumea este reprezentarea mea” –, care reprezintă, de fapt, esența acestei opere semnificative în istoria filosofiei tuturor timpurilor. Se spune că, atunci, demult, la o reuniune din acelea care se mai fac și azi, la o parolă, Schopenhauer, foarte tânăr pe atunci, i-ar fi spus lui Goethe, cel care-l învățase teoria culorilor și pe care-l admira, că nici soarele n-ar fi pe cer, dacă n-ar fi el să-l vadă. Goethe, care era mai în vârstă, poate mai puțin entuziast, i-ar fi răspuns că, de fapt, nici el n-ar fi, aici și acum, dacă n-ar fi soarele să-l vadă. Afirmatia entuziastă a lui Schopenhauer era, desigur, perfect întemeiată (ca și replica lui Goethe), întrucât, condiția esențială pentru ca soarele să existe pentru cel care-l vede este aceea ca respectivul să existe pentru ca să-l vadă. Desigur, soarele are o existență obiectivă, dar, pentru omul individual care-l privește acolo, pe cer, este ca omul respectiv să existe și să-l vadă. Adică să vrea să-l vadă, să fie în măsură să-l vadă, să-l includă în reprezentările sale, în memoria sa și în universul său cognitiv.

Nu există un văz al lumii – deși se spune văzul lumii –, nu există o reprezentare a lumii – deși se spune că lumea este un uriaș receptacol, o imensă bază de date –, ci doar calitatea excepțională a omului de a recepta și integra în structurile sale cognitive ceea ce vede, ceea ce aude, ceea ce simte, ceea ce rezultă din studiu, din cercetare, din descoperire, din calcul, din analiză, din cunoaștere. Cunoașterea, ca proces de asimilare și acomodare, este generatoarea cogniției, cogniția este unitatea de bază a cunoașterii, cunoașterea este procesualitatea patrimoniului cognitiv, al culturii și civilizației. Lumea, ca creatoare a cunoașterii și patrimoniului cognitiv, ca efect al acestora în consonanță cu realitatea fizică particulară și universală, cu modus-ul ei vivendi și cu modus-ul ei cognoscendi, este minunea mundană a existenței noastre pe Terra și a capacității fiecăruia dintre noi de a

ne reprezenta Universul, de a ne trăi clipa și de a concentra în nedimensiunea acesteia infinitul și chiar eternitatea. Infinitul este nesfârșire dinamică și complexă, eternitatea este încremenire, existență în neexistență, entropie zero, adică moarte.

Unitatea lumii noastre nu este una de piatră, nu este încremenire, nu este ultima ratio mundi, nu este veșnicie vie, nici veșnicie neînsuflețită, moartă, ci identitate dinamică și complexă, nu este, deci, unitate în nemișcare, ci unitate și luptă a contrariilor, calitate care, în lipsa altor explicații, poartă în sine impulsul mișcării care vine de la big-bang, așa cum învârtirea prâsnelului este cauzată de impulsul pe care i-l dă mâna omului.

Lumea noastră, în dimensiune ontologică, gnoseologică, logică și socială etc., este un minuscul efect al acestor efecte, iar noi, oamenii, viermuim în ea ca furnicile într-un mușuroi, ca ideile într-un concept, ca întrebările, convingerile, temerile, credințele, certitudinile și îndoielile în universul arhetipal al ființei și ființării umane. Nu putem cunoaște natura decât supunându-ne cauzelor legilor ei, cum zice Francis Bacon, nu putem cunoaște lumea decât trăind intens în interioritatea universului ei. Universul ei se compune însă din tumulturile și neliniștile ei, din furtunile ei nesfârșite, din maieutica ei, din seismele ei haotice și complexe, dar și din edificiile ei strălucitoare.

Din aceste complexități extrem de dinamice și de surprinzătoare (sau nu), fac parte și războaiele ei extrem de ciudate și extrem de diferite. Toate se regroupează mereu, ca apele planetei, care se zbat și trec prin toate stările posibile, în războiul lor, adică în războiul etern al apei cu piatra, cu uscatul și cu focul.

Tot ce există merită se piară. Dar tot ce va pieri merită să existe. Atât existența, cât și pieirea, devenirea, transformarea, întoarcerea la izvoare etc. fac parte din dinamica foarte complexă a acestei lumi.

I.1. Lumea geopolitică și geostrategică

Lumea, indiferent de modul cum a apărut pe Terra (ieșită aici, din ocean, adusă prin spongi de undeva din Univers, de coada vreunei comete de gheață care s-o fi năpustit accidental în timpul luptei cu intrusul de gheață (sau cu coadă de apă înghețată) pe moșia sa sau cine mai știe cum, n-a fost niciodată – și nu este nici azi – prea cuminte și prea astâmpărată. Sau, după unele date, o fi venit de pe o altă planetă (accidental sau planificat) sau cine știe foarte exact cum se vor fi petrecut lucrurile cu milioane sau cu miliarde de ani în urmă. Desigur, este foarte important să știm acest lucru, dar n-am reușit însă să fim foarte siguri de ceea ce știm. Știm însă precis că viața omului individual pe Terra este mai scurtă decât a ciorii, care trăiește un

secol, dar, oricum, mai lungă ca unei efemere. Ea este însă un dat și omul n-are cum să schimbe radical propria sa natură. Poate va crea oameni în eprubetă și, în vreo două milenii de-acum încolo, va reuși să-i planifice nu doar durata, ci și calitatea... Tot avem noi, încă de azi, fel de fel de structuri organizatorice care se ocupă de... calitatea vieții.

Dar omul și comunitățile sale din ograda lumii, dincolo de bine și de rău, este precum valul în ocean, totuna cu oceanul și niciodată singur, fără ocean. Chiar dacă fiecare om este unic și irepetabil pe planeta Pământ și în Univers, el însuși fiind un univers de o viață, ceea ce, la scară universală, este doar un fâlfâit de aripă, el nu este doar el, ci el împreună cu ceilalți și cu lumea întreagă. Poate că și viața efemerei este tot așa, unică și irepetabilă în universul nesfârșit... Dar și efemera trăiește nu doar în interioritatea ei de o clipă, ci și în exterioritatea ei infinită...

Mereu oamenii și omenirea se grupează și se regroupează în fel de fel de formule, de comunități, de entități, de identități etc, în căutarea unui loc mai bun sub soare etc. Ea, lumea, nu există și nu trăiește otova, ci într-un sistem de reguli și de determinări endogene și exogene, de care nu ne vom ocupa însă aici. Forma actuală de conviețuire a oamenilor pe planetă o reprezintă statele. Statul suveran este încă entitatea, identitatea și unitatea de bază a organizării sau autoorganizării lumii pe planeta Pământ. Acest tip de organizare politică, economică, societală și socială a oamenilor pe această planetă favorabilă vieții lor – care finalizează o foarte lungă perioadă de evoluție mai degrabă dramatică decât strălucitoare – a creat și a impus o filosofie complicată definită pe o combinare fluidă dintre unitate și conflictualitate, dintre determinările endogene și cele exogene, bio-psiho-economico-sociale, cosmice și de altă natură.

Dacă uriașa nebuloasă de foc numită Soare s-ar supăra pe minuscula Terra, care-i de un miliarde de ori mai mică decât el, decât acest monstru de foc nuclear, și i-ar închide doar câteva zile robinetul de căldură și lumină, ar dispărea, probabil, nu confortul nostru solar, ci orice urmă de viață de pe aici... Deci, cumva, acolo, în soare se află robinetul vieții noastre, care este strict condiționată de un interval foarte mic de temperatură și de aerul pe care-l respirăm...

Toți știm asta, încă din faza de bebeluși, dar nu ne gândim decât rareori, așa când ne apucă cheful de meditație, la astfel de lucruri prăpăstioase.

I.1.1. Lumea supraviețuirii pe planeta Pământ

Nu există o lume a supraviețuirii și alta a nesupraviețuirii. Noi, cu toții, credem că avem dreptul natural la viață, acest drept ținând de esența vieții și nu de voința oamenilor, dar în mod sigur de „voința” Terrei, a

Soarelui și a Universului... Suntem dependenți de această voință a ierarhiei cosmice, dar ea este atât de departe de noi, încât știm foarte precis că, până la Dumnezeu, te mănâncă totdeauna sfinții. Mai știm că Dumnezeu se află în interioritatea noastră (dacă n-am exista noi, n-ar exista nici El în noi și pentru noi) și, prin pronia lui și infinitatea posibilității cunoașterii, reușim să ne planificăm, cât de cât, ca oaie și ca turmă, viața, truda, devenirea și, în limite totdeauna incerte, securitatea.

Deși Terra este planeta oamenilor, cum zicea Exupery, iar oamenii, la rândul lor, sunt și ei ai planetei, aceste raporturi de apartenență nu sunt nici lineare, nici neconflictuale. Cu certitudine, a existat dintotdeauna – mai există și azi – o mare conflictualitate între *modus-ul vivendi* al Terrei și *modus-ul vivendi* al oamenilor. Terra își are și ea, ca orice existență în Univers, viața ei, bolile ei și meandrele ei. Din când în când o mai lovește câte un obiect ceresc, bolovan meteoric sau altceva, vreo pedeapsă venită de la Soare sau de la soarele ei din adânc, vreun seism de strânsură sau de sufocare în adânc, vreo furtună oceanică, vreun ciclon sau vreun tsunami etc. Mai de demult, din era preexistenței omului pe Terra și chiar din vremea existenței sale timpurie și a dinozaurilor, când probabil și omul era, tot, așa, uriaș, viața era, probabil, și ea definită pe un clocot de incertitudini, de tensiuni, de pericole și de amenințări uriașe. Cu greu ne putem imagina ce a însemnat, atunci viața omului pe un pământ cu suprafața încă fierbinte, cu apele învolburate, ele însele în luptă cu focul, și cu niște viețuitoare adaptate desigur la acele condiții de viață, care, astăzi, ne par monstruoase, în imaginile pe care creatorii, folosindu-se de ce au descoperit sau au zis cercetătorii că ar fi fost și le-au pus pe hârtie, pe pânză și pe peliculă, ca și cum ar fi fost.

Dar vremurile acelea au trecut. Totuși, interioritatea pământului încă nu s-a liniștit și, probabil, nu se va liniști niciodată, atâta vreme cât planeta noastră va fi vie, altfel, când nu va mai avea activitate geofizică și geomagnetică, își va pierde acele tensiuni interioare care, de la *bing-bang* încoace, o țin în viață (viață nu în sens biologic ci în sens geofizic și cosmic), și va ajunge un bolovan care fie va cădea în Soare, fie se va învărti sine die în jurul lui, fie se va autodistrage prin implozie, creând o nouă centură de asteroizi etc., sau se va autodistrage prin implozie. Ar fi însă posibil să dăinuie atât cât va exista Soarele, care să-l țină de mână pe orbită, să-i dea căldură și să-l dezghețe definitiv, aducându-l din nou la condiția sa de piatră fierbinte.

Așadar, supraviețuirea lumii oamenilor pe planeta noastră va depinde atât de cele spuse mai sus cât și de propria interioritate a acestei lumi. Chiar dacă depinde de apă, de soare, de aer și de condiția cosmică, lumea noastră depinde și de sine. Așa cum bine știm, ea se află într-un nesfârșit război endogen, definit ca război al lumii împotriva lumii, care nu ține doar de

legea unității și luptei contrariilor, condiție vitală a mișcării, devenirii și transformării, ci și de o dinamică entropică a sinelui, adică de acele determinări interioare venite de la bing-bang care determină și condiționează viața, mișcarea, schimbarea, transformarea, devenirea. Atunci când această dinamică interioară nu mai este posibilă, sistemele ajung la un echilibru perfect, care înseamnă nemișcare, adică entropie zero, adică moarte.

Războiul lumii contra lumii se află în interioritatea acestui concept. Dintr-o anumită perspectivă, poate fi privit ca un mijloc entropic de optimizare a echilibrului lumii prin descărcare unor tensiuni, așa cum fac seismele, dar, datorită forțelor și mijloacelor create (care depășesc deja forța ce poate distruge omenirea și viața pe pământ), el nu mai poate fi privit doar ca o realitate asanantă, de limpezire a apelor și de reechilibrare a contrariilor, ci ca o cizmă care strivește deopotrivă, dintr-o singură apăsare, atât scorpionul care înțeapă gândacul în elitră, cât și gândacul care a prins gâtul scorpionului în clește.

Ieri, supraviețuirea lumii depindea de capacitatea comunităților de a-și găsi un loc mai bun sub soare și de cea de a se apăra împotriva sistemului imunitar al planetei, care percepea omul ca pe un virus (așa în percepe și azi). Azi, supraviețuirea omenirii pe planeta albastră depinde de capacitatea ei de a-și struni și chiar anihila bidivii ei războinici cu coarne nucleare și mentalități dinozaurice.

I.1.2. Lumea căutării și găsirii (sau nu) a unui loc mai bun sub soare

Oamenii caută mereu nu doar ce au pierdut, ci, mai ales, ce cred ei că ar trebui să găsească. Căutările de azi nu sunt căutări a ceea ce s-a pierdut, ci căutări a ceea ce se speră a fi găsit. Unele căutări sunt de tipul celor ale unui câine care a uitat unde și-a îngropat osul. Altele sunt de genul celor din veacul căutătorilor de aur pe pământurile Statelor Unite de azi, sau de aur și de altă viață pe pământurile Americii de Nord, ale Americii de Sud, ale Australiei etc etc.. Căutătorii s-au dus acolo, cu zecile de mii, cu sutele de mii și, azi, pe pământul Statelor Unite, au ajuns la 350 de milioane, generând, pe locurile în care au strivit sedentarii, cea mai modernă și mai căutată încă țară din lume.

Povestea viermuirii oamenilor, pe planeta lor sau devenită a lor, nu mai contează, este lungă și stufoasă. Într-o viziune bazată pe Cronos, oamenii sunt ca niște clipe dintr-o imensitate infinită. Dar, așa cum bine se știe, fiecare clipă, întrucât nu are dimensiune nici în timp, nici în spațiu, este ea însăși infinită prin nedimensiune și nedurată. De aceea se mai și spune din când în când: Trăiește, sau trăiește-ți clipa!

De când se știi – sau nu se știi –, oamenii se află într-o neconținută căutare. Unii îi zic pur și simplu căutare, alții îi zic cercetare științifică pentru a descoperi ce și cum, când, unde și de ce, existând (sau nu), în toate acestea, un scop, o cale, o metodă, un obiectiv final sau doar intermediar, pentru că finalul nu va fi niciodată final-final, un final definitiv, care înseamnă moarte, ci doar un final-etapă, un final relativ, fericit sau nefericit, dar totdeauna o nouă bază pentru a merge mai departe.

Deși fiecare om individual este unic și irepetabil pe planeta Pământ și în Univers, omul nu trăiește și n-a trăit niciodată izolat (decât atunci când s-a săturat de lume și s-a sihăstrit, vrând să rămâne singur cu Dumnezeu lui, care-și este tot el însuși văzut ca Alter Ego ceresc). Omul este, prin esența lui, o ființă socială, el trăiește în familie și în comunitate cu un alt om, așa cum leul trăiește în familia sa de lei care vin din același părinte și se înrudesesc prin sânge. Omul trăiește totdeauna în comunitate, depinde de comunitate și își găsește pacea, liniștea, siguranța și puținele clipe de fericire pe care și le poate permite în comunitate. Oamenii au căutat, dintotdeauna, acele locuri cu apă și hrană, favorabile vieții. Unii au avut norocul să se nască în aceste locuri și n-au avut nevoie să se mute cu cortul, alții, nu. Primii se numesc sedentari, ceilalți sunt și vor rămâne toată viața migratori, chiar și atunci când se vor sedentariza. Povestea sedențarilor și migratorilor o știe toată lumea. Ea a început odată cu apariția omului pe pământ și va dispărea atunci când va dispărea și ultimul om.

Această calitate a omului de a emigra, de a căuta un loc mai bun pentru el, precum și condițiile diferite de pe Terra, au generat mișcarea migratorie a populațiilor planetei. Migrațiune pașnică, în căutarea unui loc mai bun, sau/și migrațiune războinică, devastatoare, care a amplificat la maximum morbul războinic mundan. Desigur, nu toate războaie au fost sau sunt migratoare, dar unele dintre ele au fost.

Migrațiunea este în formă și azi. Cinci-șase milioane din populația calificată și înalt calificată a României a emigrat în Occident, în căutarea unui loc de muncă de care o fi, ca urmare a faptului că România a pierdut un război cu inamic nenominalizat, care a vizat, între altele și desedentarizarea masivă a românilor, cu scop multiplu:

- golirea României de români și reumplerea ei cu ce s-o nimeri, mai ales cu asiatici;

- echiparea Occidentului cu o forță de muncă înalt calificată, calificată și chiar necalificată (badante, măturători, slugi sau servitori de tot felul etc.) pentru care n-a cheltuit nici un cent (Declarația Universală a Drepturilor Omului este tocmai ce trebuie atât Vestului îmbătrânit, puternic și arogant, dar cu resurse umane extrem de subțiri, cât și Estului doritor să aibă o țară ca afară sau, mai simplu, să-și ia catrafusele sau traista-n băț și să ajungă într-o astfel de țară);

- distrugerea efectivă a economiei, îndeosebi a economiei țării noastre, atât pentru a face țara complet dependentă de economia Vestului, dar mai ales pentru a-i folosi la discreție resursele naturale pe care le mai are;

- acapararea, prin sistemul corporatist, a tuturor serviciilor vitale, pentru a transforma cetățeanul român într-un consumator captiv;

- rezolvarea parțială a problemei demografice a Occidentului, în detrimentul țărilor estice, foste socialiste, care n-au înțeles că Vestul este stăpânul atotstăpânitor al întregii lumi și a mușcat momeala că are și el acces în clubul elitist al unei civilizații care și-a construit forța, măreție și calitatea endogenă deosebită, folosind la discreție, nu doar ce a avut și mai are ea, ci și creierele și resursele altora, mai ales pe cele ale Estului ținut la respect;

- atragerea și folosirea efectivă și bine plătită a creierelor.

Desigur, am mai spus-o, o spun și acum cu convingere și cu mult respect – școala Vestului este una de foarte înaltă calitate, la ea formându-se, de-a lungul sutelor de ani, nu doar intelectualitatea și elitele lor, ale occidentalilor, ci și ale noastre, ale românilor. Iar datoria elitelor noastre față de școala în care s-au format a devenit, în timp, o valoare cu efect necenzurat pentru toate generațiile viitoare.

Toate acestea – și foarte multe altele – au făcut din Occident, așa cum am spus-o de atâtea ori, nu numai pomul lăudat, ci și copacul roditor. Iar acest copac trage și atrage totdeauna spuza (creierele, elitele și resursele) pe turta lui.

I.1.3. Lumea războaielor pentru un loc mai potrivit sub soare

Se poate spune – și, desigur, chiar se spune – că migrația, atragerea creierelor, folosirea resurselor altora etc. fac parte din existența și modul de viață al acestei lumi și n-ai cum să schimbi această realitate și nici de ce. Fiecare biped inteligent de pe planetă este și va fi mereu căutător, cerșetor, aplaudac, beneficiar și profitor al acestei realități care pune individul mai presus de familie, de comunitate, de societate, de națiune, de țară, spunându-i franc și cu gura plină că el (el, și nu lumea lui, comunitatea lui, țara lui și datoria lui) este cel mai important din Univers, că nimeni, niciodată, sub nicio formă nu-l poate împiedica să se ducă unde vrea, când vrea, cum vrea și cu cine vrea oriunde crede el că e bine pentru el.

Pe de altă parte, Puterea discreționară are toată grija ca, atunci și acolo unde se pun bariere în calea migrației spre pomul lăudat și accesului pomului lăudat la resursele planetei, politicilor și strategiilor pe care acest pom le consideră legale, legitime și nețărmurite, să intervină categoric, nu numai prin dreptul legii, ci și, atunci când consideră că e cazul, și prin dreptul forței.

Așa au apărut, deopotrivă, războiul necesar, războiul endogen, războiul politic (toate războaiele sunt patronate și declanșate de politic, inclusiv cele economice și cele prin mijloace militare), războiul geopolitic etc. – toate, forme și formule ale războiului permanent al lumii contra lumii, războiului intrinsec, războiului endogen –, fie sub forma războiului franc, războiului cavaleresc, războiului de onoare etc., fie sub forma războiului subtil, războiului cameleonic, războiului parșiv etc. fac parte din conflictualitatea endogenă a omenirii și, probabil, nu vor dispărea niciodată, nici măcar în epoca cibernetică.

I.1.4. Lumea bătăliilor dintre războinicii migratori și sedentarii nerăzboinici

A fost cândva! – ar exclama, probabil, unii. A fost în vremea când, Gingis-Han avea mintea, puterea și resursele să hălăduiască lumea în copitele cailor, traversând Munții Tianșan într-o iarnă, cu logistica înaintea, cu o armată de o sută de mii de luptători, pentru a-l face zob, pe Mahomed... Sau unul din urmașii săi, Batu-Han, care a trecut munții Bucegi (de unde le vine, probabil și numele dat de el), i-a zdrobit pe maghiari, dar, până la urmă, neavând cultura, resursele și nici mentalitatea sedentarului, totul s-a dizolvat ca un nor de fum gros.

În cele din urmă, bătălia dintre nomazii războinici și sedentarii nerăzboinici a fost câștigată de sedentari, dar nici războinicii și nici sedentarii n-au mai rămas aceiași. Ca urmare, în timp, unii dintre nomazi s-au sedentarizat (a se vedea arealul civilizației occidentale de azi), iar unii dintre sedentarii nerăzboinici s-au nomadizat (a se vedea migrația masivă, nerăzboinică, a românilor-sarea-pământului din arealul lor ancestral carpato-danubiano-pontic). Foștii nomazi s-au sedentarizat, nu sine-die, ci doar și-au durat o nouă bază sedentară de plecare, pentru ca, la momentul potrivit, să țâșnească peste ocean, pentru a supune și restul lumii, prin război, prin diplomație sau prin înalta lor școală, nu pentru a-i face pe aceștia egali lor, ci doar pentru a le folosi la discreție resursele. America de Nord, dominată de SUA și Canada, și America Latină, dominată de conchistadori și de seminția europeană latină au creat din pământul făgăduinței, marele lor pământ. Și ce dacă au dispărut incașii, aztecii și toți ceilalți! Trecutul a trecut, prezentul e doar prezent, iar viitorul doar se proiectează azi. Societatea cibernetică și cogno-civilizația vor aduce și ele năravurile lor în formare... Și cine mai știe ce va fi și cum va mai fi, dacă va mai fi... Jaques Attali, în „Scurtă istorie asupra viitorului”, vorbește de o civilizație a nomadismului, în sensul că ilustra viitoare clasă conducătoare, adică două treimi din populația lumii, va fi nomadă, iar 30 la sută va fi sedentară, pentru a deservi uriașa infrastructură ce va asigura atât acest nomadism, cât și

funcționarea uriașei infrastructuri pe care o presupune o astfel de configurație. Aceasta, zice el, în următoarea jumătate de secol. Adică în următoarea fâlfâire de aripă...

Probabil că, într-o astfel de epocă, sedentarii (tot nerăzboinici) se vor bate cu nomazii cibernetici în alte șpangi și, cine, știe, poate și în alte concepte. Deși, într-o jumătate de viață de om centenar, nu se poate muta lumea din loc, nici cerul pe pământ.

Oricum, lumea tot nu se va cumiți. Poate și pentru motivul că soarele nostru singuratic va străluci din ce în ce mai tare, pentru a topi, în următorul mileniu, cea mai mare parte a ghețurilor de pe Terra, pentru a continua vaporizarea apei și, împreună cu minusculul lui frate de foc cu densitate 13 din miezul planetei, va readuce la lumina sa strălucirea pietrei de foc.

E însă mult, foarte mult, până atunci...

I.1.5. Lumea competițiilor și bătăliilor geopolitice și geostrategice

Lumea este, deopotrivă, așezată, chibzuită în rosturile ei multimilenare, reproducând parcă, la scară minusculă, invizibilă din Univers, ordinea Universului. Ne bucurăm, în fiecare zi, de lumea noastră și, când nu ne ajunge ziua, ne bucurăm și noaptea. Trudim, dar truda este un *modus vivendi*, un mod de a exista și de a avea un rost destul de bine rostuit, chiar dacă nu e bătut în cuie, ci mai degrabă, supus legilor probabilităților condiționate. Adică lumea nu este doar o ordine perfectă, ci, chiar dacă pare a fi, văzută cu ocheanul întors, în realitate, o astfel de ordine perfectă, nu există. Este, mai degrabă, o ordine în dezordine, o ordine haotică. Este aproape imposibil să identifiți, în afară de niște repere de bază și de niște caracteristici văzute din cer, un drum clar, asfaltat și bine marcat al acestei lumi. Drumul ei (care există, bineînțeles, atât la forma lui trecută, în memorie, în arhive, în ruine și-n amintiri, cât și la cea prezentă care pare, deopotrivă, certă și cameleonică), duce mereu spre mâine, iar viitorologii, oamenii de știință și poeții se străduiesc să-l vadă atât cu mijloacele matematicii și ale celorlalte științe mai mult sau mai puțin exacte, cât și cu cele ale imaginației, creației artistice și ficțiunii.

Toată această harababură organizată creează, pe de o parte, o dulce farniente și, pe de altă parte, o stare haotică precum cea dintr-un ocean în care valurile cred că-și pot face de cap. Își fac, dar acolo, doar acolo, în limitele oceanului. Pentru că n-au cum să ajungă pe Everest.

Malaxorul lumii este unul continuu, cu sens unic, riguros organizat și, privit holistic, cvasiperfect, dar extrem de dinamic și de complex în detaliile și desfășurările sale. Omul trebuie să bată și să se zbată pentru a se califica și a fi în măsură să obțină un loc de muncă. Iar după ce l-a obținut trebuie să răspundă totdeauna, întreaga viață activă acestuia, altfel devine șomer și

trebuie să trăiască pe cheltuiala celorlalți. De aceea se și spune că viața este o luptă. O luptă cu cine?! Cu sistemul, cu ordinea, cu exigențele profesionale și morale, cu ceilalți oameni, adică cu semenii?! Desigur, cu toți aceștia și chiar cu sine. Pentru că societatea oamenilor este una de tip competitiv. Iar competiția este, așa cum bine se știe, o luptă. Dusă la extrem, aceasta înseamnă război. De aceea, fiecare biped mai mult sau mai puțin inteligent de pe planetă se află, încă din faza de embrion în competiție cu sine și cu restul lumii pentru propria-i viață. Competiția generează trebuința de performanță, iar trebuința de performanță devine, nolens, volens, una dintre trebuințele vitale ale fiecărui om, mai ales în societatea bazată pe consum.

De aceea, pe soclul trebuințelor primare endogene (aer, hrană, apă, educație), se dezvoltă trebuințe care nu mai sunt nici selective, nici secundare, ci devin ele însele vitale. În societatea modernă, trebuințele cognitive și cele culturale au devenit atât de importante, încât, în ceea ce privește volumul lor, ele au întors piramida lui Maslow cu susul în jos, trebuințele cognitive, culturale, profesionale și de securitate devenind permanente și chiar vitale.

Oamenii au cotropit, de fapt, tot pământul. Azi, s-a creat o realitate care pare bizară, dar ea dictează de fapt relațiile dintre oameni și dintre comunitățile lor. Uscatul este împărțit între state. Nu există pământ al tuturor, ci pământ al fiecăruia, al fiecărui stat și al fiecărui om. Doar oceanul a rămas internațional, pentru că, deocamdată, oamenii nu l-au privatizat.

După ce și-au împărțit, de-a lungul mileniilor, cu sabia și cu dreptul, tot pământul Terrei, oamenii nu s-au așezat pur și simplu la locul lor, ci au continuat bătăliile pentru reîmpărțirea sine die a pământului oamenilor. Pentru că, dintotdeauna și totdeauna, oamenii și comunitățile lor se vor bate pentru aceste resurse ale planetei și pentru locurile în care acestea se află. Cea mai cruntă bătălie a oamenilor contra oamenilor este cea pentru resurse, deci pentru acele locuri de pe Terra în care acestea se află.

Acesta este războiul etern al oamenilor contra oamenilor, războiul endogen al lumii, care are câteva etape, deopotrivă succesive (în timp), amestecate și interdependente, care nu s-au încheiat și, probabil, nu se vor încheia niciodată, atâta vreme cât pe Terra vor exista oamenii și comunități ale acestora. În prima fază, primele comunități ale oamenilor care vor fi apărut (sau vor fi venit) pe planeta Pământ, care avea, probabil, o suprafață încă fierbinte și inospitalieră, cetele de oameni – sau ce or fi fost, dar au fost, totuși pentru că omul este o ființă socială – au alergat de colo-colo pe acea platformă geo unică, dar și după ce aceasta s-a împărțit în continente, pentru a-și găsi un loc în care să poată trăi. Se pare că încă de la începutul începuturilor, comunitățile umane s-au războit între ele pentru un loc mai bun sub soare și, evident, pentru condiții mai bune de locuit și pentru resurse.

Această bătălie a fost de la început și a redevenit mereu, de-a lungul timpurilor, una geopolitică din ce în ce mai cruntă, care s-a echipat cu politici, strategii și dispozitive, căpătând, de-a lungul timpurilor, o uriașă componentă geostrategică, de concepție și execuție.

Războaiele din vechime, ale mongolilor, ale romanilor, ale conchistadorilor etc., ale Occidentului împotriva Rusiei, a Chinei, a Indiei etc. au fost războaie geopolitice.

Aceste războaie nu s-au dus și nu se duc nici azi numai cu arme de foc, ci cu toate armele posibile, începând cu cele financiare, economice, mediatice, informaționale și continuând cu cele culturale și, mai ales, cognitive.

Războiul din Ucraina și cel din Fâșia Gaza sunt exemple clare de componente sângeroase ale marelui război geopolitic și geostrategic al lumii contra lumii, în care sunt implicate, într-o formă sau alta, toate țările. Unele, ca beligerante directe, ca beneficiare, alte ca victime sau ca pierzătoare. Nicio țară nu este și n-a fost niciodată întrebată dacă vrea sau nu să participe la un astfel de război geopolitic. Pentru că o astfel de întrebare ar fi fost absurdă, având în vedere că, oricum, un astfel de război este unul continuu, care îmbracă toate formele și formulele geopolitice, politice, diplomatice, economice, financiare, psihologice, mediatice, cognitive etc. Desigur că războiul geopolitic nu se află în manuale, în legi, în regulamente, în Carta ONU sau în Declarația Universală a Drepturilor omului. Se află doar în superba realitate conflictuală a tuturor tipurilor, atât sub formă brutală, sângeroasă, cât și sub toate formele și formulele cameleonice.

1.1.6. Lumea războiului total, războiul total al lumii singulare contra lumii complicate și multipolare

Războiul continuu al acestei lumi nu este un război integral, nu este un război total. Este un război extrem de diversificat, de fragmentat și de nuanțat, precum sunt palele de vânt, valurile în ocean sau vânturile, furtunile și cicloanele pe planeta noastră. Asta pentru ca să exprimăm continuitatea războiului și prin variabilitatea și diversitatea fenomenelor din natură, a războaielor naturale, ca să le spunem așa. Sau poate cum sunt vânturile interstelare și furtunile din Univers. La urma urmei, nici nu pot fi altfel, de vreme ce tot ce se întâmplă pe Terra este consonant cu ceea ce se întâmplă în Univers.

Continuitatea războiului nu exclude diversitatea și variabilitatea războaielor. Dimpotrivă, ea rezultă din variabilitatea, consistența și celeritatea condițiilor care generează diferențele, deosebirile și tensiunile care stau la baza mișcării, dezvoltării, transformării și a conflictualității acestora. Este greu de făcut diferența între originea lor firească, naturală, de

sistem și de proces și originea proiectată, premeditată a acestora în vederea realizării unui obiectiv și atingerii unui scop. Dar toate acestea fac parte din natura umană care este, așa cum bine se știe, deopotrivă, unitară și diversificată, comună și strict personalizată, fiecare individ uman fiind unic și irepetabil pe planeta pământ și în Univers. Cum să pui sub aceeași căciulă călduroasă și cuminte 7,9 miliarde de indivizi unici și irepetabili? Vor găsi ei, atât în interioritatea lor cât și în exterioritatea lor, suficiente motive pentru a se lua la hartă, pentru a face biserițe, pentru a nu fi de acord cu celălalt. Filosofia excepțională a lui Rațiu, acel liberal pur sânge, care spunea că și-ar da ultima picătură de sânge pentru a apăra dreptul celui alt de a nu fi de acord cu el a rămas ca o deviză a altruismului politic și democratic.. Generoasă frază pentru definire dreptului la opinie, la diversitate. Dar nu totdeauna diversitatea creează unitatea, mai ales când fundamentele sunt construite pe nisipuri mișcătoare.

Războiul lumii contra lumii nu este totuși un război total, un război integral, ci un război compus din războaie, un război al războaielor, fiecare avându-și cauzele și rosturile lui în împingerea lumii înainte, în deblocare a tot felul de situații strategice ajunse la limită.

Războiul total al lumii este, sau ar putea fi, ultimul ei război, războiul sfârșitului ei, adică intrarea în ultima stare de haos din care nu se va mai putea ieși niciodată, altfel, decât prin pieirea lumii sau cu transformarea ei radicală în altceva. În ce anume, este greu de presupus.

Este însă clar că lumea se îndreaptă cu pași destul de repezi spre un astfel de război (probabil așa au și dispărut civilizațiile care ne-au precedat, dacă vor fi existat și alte civilizații înaintea noastră), din care nu va mai putea ieși sau, dacă va ieși, va avea o cu totul altă față, altă rațiune, alt sens.

Comportamentul elitelor politice mondiale, ușurința cu care iau decizii grobiene, pentru a-și impune voința asupra celorlalți, pentru a le acapara resursele și a-i înrobi (fie și doar financiar, economic și... cibernetic etc.) sunt semne clare că lumea are esențialmente o direcție greșită, că nu poate ieși ușor din starea de haos în care a intrat, încercând să impună o nouă morală imorală, să aneantizeze statele, ca formă de organizare a lumii, să creeze o lume globalizată, condusă de la un centru care nu se știe precis unde va fi și cum va fi, să creeze un guvern mondial etc. etc. Vorbe, vorbe, vorbe și, corespunzător lor, fapte care îngrozesc, ducând războiul geopolitic al lumii contra lumii pe rațiuni extrem de periculoase, având în vedere înarmarea fără precedent a marilor puteri și uriașa capacitate de distrugere a acestor arme. Dar, dincolo de aceste arme care, oricum, sunt strunite, sunt cele care nu se supun acestor legi.

Devierea spre dictatorial, spre neînțelepciune, prin fel de fel de decizii neclare, unele aberante, luate pe genunchi și acoperite cu tone sofisticate de hârtoage, devianțele strigătoare la cer de la esența ființei umane, de la

valorile acumulate în milenii, de la coordonatele și trebuințele omului și ale societății omenesti, de la familie și rațiune sunt semne ale unui sfârșit forțat de epocă civilizațională și intrată în alta a grobianului, a neînțelepciunii, a inculturii, a haosului endemic.

I.1.7 Este oare posibilă o lume unipolară sau monopolară?! Este oare posibilă o lume fără războaie?

Atâta vreme cât statele n-au ajuns, toate, la un coeficient de integralitate apropiat de cifra unu, adică totală, orice încercare de a regionaliza puternic și, cu atât mai puțin, de a globaliza, va duce la conflicte uriașe și la războaie. Marile puteri nu vor globalizare, ci dominanță strategică absolută și supunere a restului lumii. Globalizarea nu le va aduce acest lucru decât dacă – și numai dacă – ele, mai precis, una dintre ele, în cârdășie cu acoliții ei, va face acest guvern mondial.

Care?!

Lumea este uriașă. Chiar dacă la nivelul Terrei, al biosferei ea nu este nici unitară, nici singură. Mai este lumea necuvântătoare a oceanelor, a uscatului, care întrece cu mult numărul hominienilor habotnici. Deși omenirea a atins era cognocivilizației, ea este foarte departe de a fi unitară. Or nu se poate globaliza decât o lume unitară. Exemplul Uniunii Europene este cât se poate de elocvent. Uniunea Europeană de azi nu este nici una federală – n-are cum –, nici una de state suverane, pentru că statele care fac parte din ea nu sunt toate dezvoltate din punct de vedere economic la același nivel, au culturi relativ diferite etc. etc. O Uniune Europeană vitală și funcțională nu se va putea realiza decât atunci și numai atunci când toate statele vor avea coeficientul de integralitate 1, deci coeficientul maxim, de unde, în mod obligatoriu, ar trebui să se unească cu celelalte – toate fiind la același nivel –, pentru a edifica o nouă identitate, cu o nouă cultură a unicului. Până atunci, Uniunea Europeană nu va fi nici măcar o uniune a diversităților, ci doar ceea ce fost Uniunea Sovietică (desigur, cu un alt regim politic), sau Imperiile de odinioară. Se și comportă astfel. Există, în realitate, o Uniune Europeană, cu țări diferențiate arbitrar sau pe criterii care n-au nicio legătură cu unicitatea și integralitatea, care, în cele din urmă, va fi doar un imperiu ceva mai mare decât au fost celelalte. Este posibil să fie mai multe euro-exit-uri, revolte și chiar războaie.

Nu este posibilă și nu va fi niciodată posibilă o lume fără războaie. Dar războiul se va muta, cu siguranță, din ce în ce mai mult și mai substanțial, din spațiul violenței sângeroase al armelor de foc, în spațiul cibernetic, cel care va fi, probabil, mult mai distrugător,

Deocamdată, în esența ei, lumea este încă unitară. Discrepanțele economice și financiare, eșecul politicilor de dezvoltare durabilă, de

rezolvare a problemei hranei și mai ales a problemei apei potabile la nivelul întregii planete, efectele teaurizate ale războaielor și obiectivele geopolitice și geostrategice pe care și le propun nu numai marile puteri, ci și rețelele și organizațiile de tot felul sunt atât de mari, încât este puțin probabil ca în următorul secol să poate fi rezolvate astfel încât toată lumea de pe Terra să beneficieze de efectele civilizației actuale, dar mai ales să-și amelioreze condițiile de viață, să fie eradicată foametea și discrepanțele uriașe între Nord și Sud, între Est și Vest, între lumea cu resurse, dar săracă și lumea care valorifică aceste resurse, menținându-se din punct de vedere tehnologic și al tehnologiei informaționale, al educației și cunoașterii foarte departe de restul lumii.

I.2. Lumea geoeconomică și geofinanciară

Lumea noastră este o lume de pe Terra, care depinde de Terra și de resursele ei, de Soare și de meandrele acestui gigant de foc, care-ți ține la respect sateliții și sistemul. Acest sistem, deși este la marginea galaxiei, conține ceva uluitor care, deocamdată, nu știm precis dacă se mai află și în altă parte a infinității sistemelor galactice și de care or mai fi. Nu anapoda, ci în forme bine definite. Acest ceva se numește viață. Pe planeta Pământ, viața economică a oamenilor este viață geoeconomică, întrucât economia, ca formă, mijloc și acțiune de constituire și management al resurselor planetei, a celor cosmice și de altă natură în folosul oamenilor, se desfășoară în spațiul geografic, este dependentă de planetă și de resursele ei. Trecerea la o cu totul altă formă de viață nu se poate face decât cu prețul unui salt distrugător spre alte forme de viațuire, conviețuire și, deci, de transformare radicală într-o cu totul altă civilizație. Lumea economică este, deci o lume geoeconomică și, dacă este geoeconomică – și este –, este, în mod sigur și o lume financiară, sau geofinanciară, întrucât finanțele sunt creierul și buricul economiei, intermediarul, cămătarul sau banca de credit și de investiții etc. Această dimensiune – cea financiară – a copleșit deja sistemul economic, l-a subjugat, l-a făcut dependent de ea, iar acest lucru, deopotrivă benefic și devastator, nu va mai putea fi schimbat cu ușurință.

Trocul de la începutul începuturilor – îți dau ca să-mi dai –, de formula $M - M$ (marfă contra marfă), a simțit nevoia unui intermediar pentru a ușura și, în același timp, pentru a simplifica, pentru a introduce un giratoriu în uriașul trafic de do-ut-des-uri. Iar $M - M$ a devenit $M - B - M$ (Marfă – Bani – Marfă). În formula de astăzi, banul nu mai este doar un intermediar, ci un stăpân absolut, un patron global. Formula funcționării economiei de azi este $B - B - B$ (Bani – Bani – Bani), ceea ce spune totul despre imprevizibil, speculații, crize etc. Astăzi vorbim de finanțare, iar finanțarea nu este un intermediar, ci o necesitate absolută. Degeaba faci un proiect excepțional,

dacă nimeni nu-ți finanțează implementarea sau realizarea lui efectivă... Va rămâne acolo, pe hârtie, pe hard disc sau într-o arhivă.

În câțiva ani, după fractura din 1990, economia românească s-a prăbușit complet, ca un castel de nisip – desigur, cu bună-știința celor care au planuit-o și au făcut-o –, datorită faptului că sistemul financiar al țării, băncile, depozitele etc. au fost complet distruse sau acaparate în primii trei patru ani de la lovitura de stat pusă la cale de unii dintre mai-marii lumii de atunci. Spre exemplu, restituirea grabnică a părților sociale a distrus complet lichiditățile întreprinderilor și au depozitat calitatea de acționari și de coproprietari a lucrătorilor din acele întreprinderi, obligându-le astfel să dea faliment, din lipsă de finanțare. Aceasta este cea mai mare lovitură populistă, cameleonică, subtilă și mizerabilă dată economiei românești, românilor și țării. Acela a fost începutul, probabil planificat și bine orchestrat de prădătorii României și nesesizat de proștii sau naivii de la București și de pe întreg cuprinsul țării.

Ca urmare:

- toate întreprinderile mari ale României au fost rapid falimentate, iar forța de muncă înalt calificată și calificată disponibilizată și pusă pe drumuri;

- această uriașă forță de muncă (este vorba de 5-6 milioane de oameni) a fost alungată din țară, chiar și prin vocea unuia dintre președinții de atunci ai României, de realitatea cruntă creată și gestionată nu neapărat de dușmanii și neprieteniile României, ci de cei care au atras dintotdeauna creierele, oamenii calificați și tinerii de pe toate meridianele planetei), și absorbită rapidă de uriașa și moderna mașinărie industrială a Occidentului, iar salariile relativ mari (de câteva ori mai mari ca în România, dacă economia nu i-ar fi fost distrusă), dar cu mult sub salariile vesticilor, au accelerat migrația românilor în Vest, la pomul lăudat și roditor);

- marile combinate și uriașele întreprinderi românești (fala țării din ultimele ei decenii de suveranitate și independență) au fost rase de pe fața pământului, transformate în fier vechi care a fost rapid vândut la preț de nimic peste hotare, concomitent cu importarea unor deșeuri toxice ale Vestului, iar asanarea locurilor respective a fost suportată, bineînțeles, de statul român;

- distrugerea industriei extractive, a plantațiilor, a Institutului de Cercetări Agricole, a întregului fond de semințe, a sistemului medical, a sistemului educațional etc.;

- distrugerea, prin nefinanțare, concept și lipsă de viziune strategică, a industriei naționale de apărare, singura care ar fi putut susține modernizarea și profesionalizarea armatei, dar nu după voința și interesele altora, ci după necesitățile efective ale unei țări care va trebui să se descurce singură împotriva furtunilor care abia s-au stărnit și care, din păcate, vor mai veni etc.

Țara nu se apără de către alții – fie ei și aliații noștri cei mai puternici din lume – , niciodată nu s-a apărât astfel, ci prin sacrificiul uriaș al armatei, pe câmpul de luptă și prin efortul uriaș al țării, adică al întregii populații. Dar, pe atunci, pe români îi trăgea inima să-și apere pământul. Acum, pământul multora dintre noi, mai ales pentru cei tineri, s-a mutat în țările în care au emigrat, iar armata profesionistă de vreo 70.000 de luptători, care, deja, de la crearea ei, a și îmbătrânit, nu mai este dispusă să apere o țară care nu mai este a lor, nici a urmașilor urmașilor lor, ci a noilor îmbogățiți, a noilor corporații care-și mută cortul unde găsesc piețe și resurse etc.

Mai mult, atacurile cele mai parșive, mai umilitoare și mai ticăloase asupra armatei țării nu vin din partea vreunui posibil inamic din afara țării, ci din partea unor politicieni care se perindă pe la putere și care habar n-au ce înseamnă armata pentru o țară într-o lume a războiului endogen, a războaielor geopolitice și geostrategice care se țin lanț, într-o lume în care conflictualitatea atinge cote uriașe.

Este clar că un posibil război mondial bate la ușă. Insecuritatea lumii a atins cote care se apropie de riscul extrem, de riscul unui război haotic, unui război nebun (a se vedea comportamentul marilor puteri în sau în legătură cu războiul din Ucraina și cu dezastrul din Fâșia Gaza și din Orientul Mijlociu. Ies în evidență planuri ascunse, planuri extrem de primejdioase, care sunt sau vor fi în curând puse în aplicare. Interconexiunea activă a țărilor care alcătuiesc BRICS, acțiunea disperată a Rusiei pentru a nu permite apropierea NATO și a Occidentului de hotarele ei, încercarea încă odată și încă odată a Israelului de a scăpa de hărțuirea lumii arabo-musulmane care solidarizează cu palestinienii, eventual a de a crea Marele Israel care să fie mai mult decât un cap de pod, de a crea un areal uriaș de dominanță geopolitică și geostrategică occidentală în această zonă cu resurse, de care depinde în mare măsură stabilitatea, pacea sau războiul lumii etc. sunt componente ale războiului actual al lumii contra lumii, care nu se va stinge pentru că așa vor pacifiștii, extremiștii, separatiștii sau generatorii rutelor transporturilor maritime, fluviale sau terestre, aeriene, cibernetice, geofizice, cosmice și subterane mondiale, mai ales a celor de resurse.

Conflictualitatea devine din ce în ce mai extinsă, mai illogică, mai perversă, mai abstractă, mai sofisticată și mai primitivă în esența ei, iar unii dintre oameni privesc acest spectacol extrem de îngrijorător, cu o ceașcă de cafea și cu un covrig, chibîțînd și bucurându-se parcă de acest film de groază.

I.2.1. Oamenii își trag seva din pământ și esența din Cosmos

Oamenii trăiesc cu picioarele pe pământ și cu ochii pe cer. Pământul le este casă, cerul le e stăpân. Acolo e soarele care-i luminează, norii care

adapă pământul și infinitul care adăpostește necunoscutul și lumile de dincolo de ceea ce se vede. Desigur, acestea sunt teme grele, la care răspund savanții, atât cât știu și ei, dar care nu fac casă bună cu masa viețuitoarelor. Nici chiar cu a oamenilor. De aceea, pe majoritatea dintre ei, nu-i preocupă astfel de teme. Le văd cu ochii în ceață și le lasă în plata domnului, a duhovnicilor și a oamenilor de știință. Pe îi preocupă îndeosebi pământul. Pământul care-i hrănește și-i adăpostește, îi suportă și, din când în când, îi zdruncină prin seisme și calamități naturale de tot felul. Așa a fost de când lumea și, probabil, tot așa va fi cât vor fi lumea și pământul.

Când este vorba de calamități, catastrofe etc., oamenii se solidarizează și, deși nu pot face mare lucru, măcar își dau mâna și se ajută reciproc. Problemele grave încep dincolo de aceste realități obiective. Împărțeala pământului între oameni nu este și nu va fi niciodată corectă și definitivă. Din zeci de mii de cauze. Totdeauna oamenii se vor certa pe pământ, pentru că pământul niciodată nu le va ajunge. Nu atât suprafața locuibilă a Terrei, cât resursele ei. Chiar dacă au căzut din cer, oamenii sunt pe pământ. Ei, aici, pe pământ, se zbat și se bat pentru resursele lui. Pentru că toate sunt aici. Nimic nu vine din cer. Chiar și ploaie care întreține izvoarele vine tot de pe pământ...

Fiecare ins din cei 7,9 miliarde de bipezi umani participă la această împărțeală și este, într-o formă sau alta, beneficiar și pierzător în acest război al oamenilor pentru resursele pământului. Oricât de civilizată (în sens de educată) ar fi lumea, fiecare muritor este, încă de la naștere, un luptător în acest război geopolitic al lumii contra lumii, nu în beneficiul pământului, ci în indiferența acestuia. Planeta Pământ se poate lipsi cu ușurință de acest balast biologic, întrucât, în sine, planeta nu este una cu un miez biologic, ci doar cu o biosferă de care, fără îndoială, se poate lipsi, întrucât ea este o planetă rociferă. Scoarța terestră, care este, pentru planetă, ca o coajă de ou, nu constituie o carapace care să protejeze sau să încercuiască (îngrădească) în forță planeta rociferă, ci doar o coajă formată din sedimente și oceane, care rămâne pe Terra datorită uriașei forțe gravitaționale, generată de legile planetelor, ale identităților cerești și ale modului în care este alcătuit Universul. Când planeta Pământ își va pierde forța de gravitație se va dezintegra. Dar, deocamdată nu și-o va pierde. Pentru că, dincolo de forța ei de gravitație, se află forța de gravitație a Soarelui, mișcările orbitale și de rotație ale corpurilor cerești de pe orbite, forțele de gravitație ale acestora, echilibrele care există între aceste forțe etc.

Dacă eu știu cât de cât aceste lucruri – și le și spun aici pentru a genera niște argumente – e clar că mai toată lumea le știe, dar aceste realități cosmo-pământene sunt prea departe și prea neimportante pentru viața de zi cu zi a oamenilor, pentru interesele lor și pentru bătăliile geopolitice și

geostrategice ale dinozaurilor politici și strategici pentru resursele pământului și puterea lor absolută asupra celorlalți.

Toată lumea pământească nu este lume și atât. Este geo-lume, chiar dacă omul o fi venit aici de pe alte planete. Sau cine știe de pe unde. Aceste probleme, discutate de multă vreme, vor fi cândva clarificate. Dar ele nu rezolvă în niciun fel problema războiului geopolitic și geostrategic ale acestei lumi împotriva sieși, întrucât un astfel de fenomen nu are încă o rezolvare posibilă, unanim acceptată de omenire. Tonele de dosare cu reglementări, legi, convenții, tratate etc, au ameliorat cât de cât această conflictualitate, dar sunt departe de a o soluționa.

Desigur, Pământul este încă încăpător. Suprafața lui, în întregime ocupată nu este și în întregime locuită. Așa că mai e loc pe pământ. Totuși, cu toate calamitățile, războaiele dezastrele etc. etc., există pe planetă o explozie demografică, iar previziunile malthusiene ne îndeamnă să suflăm și în iaurt.

I.2.2. Ce înseamnă lumea geoeconomică?

Indiferent cum ar fi sau cum n-ar fi economia – înțeleasă ca activitate a oamenilor pentru producerea de bunuri, servicii etc. etc, activitate care generează furnicarul trebăluitor al acestei lumi –, ea produce pe scară foarte largă dependențe și interdependențe, contradicții și chiar conflicte locale, naționale, regionale, planetare, ceea ce dă acestui fenomen extrem de amplu, de complicat și de sofisticat, valoare, consistență și importanță globală. Economia de azi nu mai este pur și simplu economie de familie, de cartier, de oraș, de regiune, de țară, de grup de țări etc., ci este o economie efectiv globală, care are o desfășurare ce pare a fi modelată de niște ecuații nelineare, precum cele din teoria haosului, decât de niște calcule foarte precise, de tipul $1 + 1 = 2$.

Economia de azi poate fi asemănată cu un titanit care navighează pe un lac. La scară mondială, aceasta este mai degrabă un ocean căruia n-ai cum să-i modelezi furtunile, uraganele și mișcarea valurilor. Așa pare a fi dimensiunea sau, mai precis, proiecția, la scara geografică de azi, a economiei mondiale. În această dimensiune constă denumirea economiei de azi ca geoeconomie. Conceptul nu este o găselniță, ci o realitate, respectiv, o necesitate, consonantă cu conceptele de geopolitică și geostrategie.

Aceasta înseamnă areale și platforme geoeconomice, căi de transport, infrastructură uriașă, forțe numeroase și mijloace adecvate de securitate, de apărare, de acțiune și de reacție economică, informațională, culturală și, desigur, militară. Amiralul Mahan spunea că cine stăpânește marea stăpânește lumea. Britanicii au înțeles asta înaintea lui și au creat o flotă capabilă să susțină și să întrețină un imperiu în care soarele nu apune

niciodată. L-au înțeles și americanii pe Mahan și au creat o flotă economică uriașă, una militară și mai uriașă care dispune, între altele, de 10 portavioane, de un parc remarcabil de submarine de tot felul, precum și de sute de baze militare dislocate pe toate meridianele.

Americanii stăpânesc marea, rutele de transport maritim, căile de comunicații, spațiul aerian și, în mare măsură, și pe cel cibernetic, iar acum câțiva ani au creat și o Forță Spațială care acționează în spațiul cosmic. Aceste forțe, pomenite în trecut și sumar aici, echipează, în primul rând economia, dându-i acel suport de forțe securitare și de apărare armată, care să-i permită să existe și să conteze în războiul geoeconomic al lumii. Asta fac și țările BRICS, și Țările puternice din Orientul Mijlociu, mai ales Israelul, dar și țările lumii arabe, pentru că războiul pentru resurse nu este unul dus doar cu avioane, tancuri și puști de soc, ci și unul (mai ales unul) dus cu mijloace economice, cu mijloace de transport, cu infrastructuri și viziuni amănunțite și dispozitive operaționale pe termen lung.

După cum spun unele comentarii, se pare că tot ce se întâmplă acum în Fâșia Gaza, între multe altele, vizează și un proiect, potrivit căruia, prin această fâșie, sau pe la est de aceasta, este în proiect construcția unui canal, printr-un teren solid, în piatră, care să fie mai cu moț decât Suezul, să fie sub stăpânirea Marelui Israel și, desigur, în folosul geopolitic și geostrategic al Vestului, îndeosebi al Statelor Unite și Marii Britanii.

Toate forțele de pe planetă – economice, politice, informatice, mediatice și, mai ales, militare – sunt și se consideră că trebuie să fi implicate în acest război geoeconomic, geopolitic și geostrategic pentru dominanță (economică, în primul rând) și securitate endemică pe măsură.

I.2.3. Ce înseamnă lume geofinanciară? Cum de încap cele două săbii – una economică, alta financiară – în aceeași teacă?! Sau cum de nu încap?!

Lumea geofinanciară este finanțatorul, cămătarul sau șeful cu bani al lumii geoeconomice, adică al întregii lumi, pentru că întreaga lume este geoeconomică. Acolo, sus, în piscul piscurilor, (care este totdeauna cel politico-financiar), se hotărăște foarte exact ce și cum. Zicala „Banul te ridică, banul te coboară” este cum nu se poate mai potrivită la aceste niveluri geopolitice, geo-economice, geo-financiare și geostrategice. Marile bănci ale lumii, în funcție de ce zic sau nu zic marii decidenți geopolitici (dar care nu se numesc așa), stabilesc foarte exact ce și cum. Este la îndemâna lor să finanțeze sau nu proiecte, acțiuni de mare anvergură etc. etc. Consiliile lor au toată economia lumii – fie ea națională, privată, de stat, cooperatistă, corporatistă, meșteșugărească sau de care o mai fi – în mâna lor sau/și la îndemâna lor. Ele pot face tot ce vor, mai exact, ce le dictează interesele lor

sau ale celor din universul lor. Am citit undeva, într-un articol scris de un economist român, că o bancă americană a condiționat un împrumut acordat României de distrugerea fondului național de semințe al României. În felul acesta, România a distrus rezultatele deosebite ale cercetării agricole de zeci și zeci de ani ale Institutului de Cercetări Agricole care a creat soiuri speciale, România având un fond de semințe care asigura o producție de mare valoare pentru hrana poporului român. Fiind distrus acest fond de semințe, am fost nevoiți să importăm produse din altă parte, iar rezultatele sunt dezastruoase în ceea ce privește producția agricolă și hrana poporului român. Este, desigur, una din cauzele care situează România pe unul din primele locuri din Uniunea Europeană în ceea ce privește bolile și mortalitatea.

Economia și finanțele nu se bat cap în cap, ci sunt în tandem. Oricum, azi, nu economia este pe primul loc în ceea ce privește determinările și relația de cauzalitate, ci finanțele. Desigur, pare anapoda, întrucât nu finanțele produc vapoare, spre exemplu, ci industria navală. Dar industria navală nu poate produce vapoare dacă nu are bani să le producă. Plusprodusul – mai exact rentabilitatea, în sensul vă vânzarea produsului trebuie să depășească prețul de cost – nu asigură, ipso facto, capacitatea producătorului de a nu depinde de factorul financiar. Oricum, întreprinderile au, toate, cont în bănci și, pentru a se dezvolta și a-și optimiza procesele de producție etc, au nevoie de credite, iar creditele sunt date de bănci.

Așa e lumea economică, dependentă de lumea financiară și, desigur, tot așa e și lumea financiară, care a creat această dependență și care, la drept vorbind, asigură funcționarea economiei. Această dependență este atât de mare, încât, o mare putere economico financiară – și marile puteri ale lumii sunt și mari puteri economico-financiare –, poate distruge efectiv, în câteva săptămâni, în câteva luni sau în câțiva ani, economia unei țări. Așa s-a întâmplat cu economia României. În primii ani după 1990, i-a fost distrus, mai exact și-a autodistrus sistemul financiar, apoi, celelalte au căzut de la sine.

II. Noi

Nici noi nu suntem altfel, chiar dacă nu suntem de acord totdeauna cu ceea ce se spune că suntem. În general, de-a lungul zbuciumatei noastre istorii milenare, în literatura de toate felurile a străinilor – de la cea beletristică la cea politică și chiar la cea științifică –, poporul român a fost tratat ca o făcătură incapabilă de a se conduce, de a avea conștiință de sine, de a crea etc. etc. Iar jecmânirea resurselor lui naturale a fost uriașă. Imperiile – mai ales Imperiul habsburgic – ne-au privit totdeauna de sus, ca pe niște primitivi sau, în orice caz, ca pe niște ființe inferioare. Și cam tot așa

ne privesc și acum. Așa se face că, noi și bulgarii, dar mai ales noi, suntem tratați în noul Imperiu European, nu ca egali între egali, ci ca inferiori în ceea ce privește capacitatea și capabilitatea noastră de a ne alinia conceptului european, de a îndeplini condițiile impuse de Uniune etc. etc., de a face parte din spațiul Shengen – un spațiu care, de fapt și de drept nu se justifică într-o uniune a statelor europene, care ar trebui să beneficieze de drepturi egale și nu de restricții selectate.

De fapt, efectele integrării României în Uniunea Europeană sunt mai degrabă distructive decât constructive. În acest proces, economia națională a fost practic distrusă. Unii spun că nu a distrus-o nimeni, ci ea s-a distrus singură, pentru că nu era compatibilă cu cea europeană sau pentru că noi n-am fost capabili să o adaptăm la conceptul economic european...

Povestea distrugerii, într-un singur deceniu, a tot ceea ce românii au construit într-un secol este ea însăși una de poveste. Unii dintre diriguitorii de atunci mai spun, când mai au ei chef să spună, că parcă le-a luat Dumnezeu mințile... Spre exemplu, atunci când au votat în Parlament, fără să clipească tratatul cu Ucraina prin care au cedat de bună voie și nesiliți de nimeni, sub presiunea iluziei interesului nostru de a fi primiți în NATO și în UE, tot ce au luat rușii de la noi, prin rapt și ultimatum și le-au dat ucrainenilor, tot ceea ce trebuia negociat și rezolvat cu înțelepciune privind drepturile populației românești din Ucraina și a celei ucrainene din România etc. În UE am fost primiți, mai la urmă, potrivit viziunii Vestului și conceptului lor despre prostimea din Carpați, iar în NATO, atunci când trebuie, potrivit interesului Vesticilor, mai ales al americanilor, de destrămare a Iugoslaviei prin implozie, adică printr-un război endogen, desigur, într-o viziune geostrategică de mai mare amploare, care se relevă mai pregnant, pentru cine mai are neuroni să vadă, abia azi... Și acesta este doar începutul...

Urmează vremuri grele. Puterea absolută vrea să fie și mai absolută... Iar candidații pentru ea s-au cam înmulțit și nu-i a bună pentru viziunea, perspectiva și obsesia elitei geopolitice și geostrategice mondiale...

II.1. Noi, România, din eșalonul țărilor în curs de dezvoltare, în eșalonul țărilor dezindustrializate, cu o economie bazată pe antreprenoriate și furnizare de resurse pentru alții

Desigur, n-am crezut niciodată că, într-un secol, putem face saltul de la plugul de lemn la tractorul multifuncțional și multirol. N-am crezut niciodată că plugarul român va ajunge, într-un deceniu, inginer de calculatoare sau creator de hipersonice. Dar Gogu Constantinescu a creat teoria sonicității, apoi, în 1919, pare-mi-se, cutia automată de viteze, cea care echipează azi mașinile moderne, inginerul petrolist Bazgan a creat,

folosind și teoria sonicității, forajul la mare adâncime, care a revoluționat procesul extragerii petrolului și păstrarea verticalității sapei etc. etc. Se va spune, în mod sigur, că mai ales în perioada interbelică, mai toți acești români mari creatori, cu care noi ne mândrim, s-au format la Școala Vestului, ceea ce, desigur, este foarte adevărat, dacă înaintea cuvântului adevărat se poate pune și cuvântul foarte. Școala Vestului a fost din totdeauna – și tot așa este și azi – una de înalt nivel, una deosebită. Dar și a noastră a ajuns, în timp, una de mare calitate, chiar dacă, după 1990, sistemul educațional s-a prăbușit în mod tragic.

Toate acestea sunt adevărate. Vestul, format, în general, din populațiile războinice migratoare care s-au sedentarizat, s-a pregătit îndelung pentru a trece dincolo de ocean, pentru a cuceri întreaga lume, a o educa în spiritul său și, desigur, pentru a folosi la discreție resursele naturale ale acesteia, potențialul ei uman, și a o echipa cu piețe corespunzătoare, cu mentalități adecvate și cu dorința de a fi ca afară, adică precum Vestul.

Așa s-a întâmplat și cu noi. Elitele noastre s-au format acolo, în Vest, unele dintre ele s-au întors acasă și au generat, spre exemplu, ca și în piscul Europei, revoluția de la 1848 și mentalitatea modernizării și emancipării națiunii. Dar era un ecou – e drept, un ecou necesar – o rezonanță care s-a propagat prin ani și care a ajutat la modernizarea țărilor românești și, într-un final fericit, la realizarea României pe pământul strămoșilor daci.

Cuvintele acestea, pe care le scriu eu aici, par cuvintele unui nostalgic, unui rămas în copacul de atunci, nu ale unuia care, azi, vrea o țară ca afară, iar dacă țara nu se poate încă duce afară, atunci se duce el afară, după principii: unde-i bine, acolo-i de mine. E drept, cele cinci-șase milioane de români calificați și înalt calificați care au țâșnit, ca din pușcă, din țară spre afară, adică spre pomul lăudat și totdeauna roditor din Vest, în căutarea unui loc de muncă, pierdut definitiv în România învinsă, în România făcută varză într-un război cu inamic nenominalizat, nevăzut și neștiut, sunt bine-mersi acolo, dar au depopulat țara care i-a pregătit, care i-a iubit, care s-a sprijinit pe umerii lor. Iar țara, fără ei, fără forța ei de muncă înalt calificată și calificată, fără generația tânără, școlară, care și-a urmat părinții în Vest, și a ajuns ipso facto la acele școli bune, faimoase, și care va performa acolo, pentru că acolo și-a mutat nu numai trunchiul și frunzele, ci și rădăcinile, deși aceste nu se pot muta, va suferi cumplit, se va ofili și, poate, cu greu își va mai reveni. Luându-ne elitele, forța de muncă înalt calificată și vlăstarele, Vestul ne-a dat, conștient sau nu, dar în mod sigur premeditat și pervers, cea mai cumplită lovitură din istoria noastră milenară sau multimilenară, nici nu mai contează asta. Trăim în prezent, nu în trecutul care a trecut demult. Ele, rădăcinile, nu pot fi scoase din pământul natal, iar, dacă te-ai desprins de ele, ele, fără tine, adică fără lumina soarelui și hrana din frunze, putrezesc. Dar Liga universală a drepturilor omului nu ne spune asta. Ne spune doar că

fiecare om este liber să se ducă unde-l duce voința, conștiința și alegerea lui, pentru că omul individual este un om fără frontiere în această lume cu țări și popoare.

În țară au rămas cei care au mai rămas: bugetarii, pensionarii, o parte din necalificați, bolnavii, invalizii, patrioții și cei care n-au putut să-și lase aici rădăcinile. Și, bineînțeles, elita politiciei, când nu e la Bruxelles sau prin dregătoriile lumii, adică parlamentarii, guvernanții, cei de la președinție și încă vreo câțiva, să-i numeri pe degete. Desigur, vin asiaticii în locul lor. În fond lumea este în mișcare, iar sângele trebuie primenit, altfel ruginește.

De vreme ce aproape întreaga economie a fost distrusă, este normal ca lumea să plece ca furnicile după hrană, după idealuri, după speranțe sau după cai verzi.

Economia României de dinainte de 1990 nu a fost una improvizată, una depășită, chiar dacă, în acea vreme, ea era în cea mai mare parte de stat, adică în proprietatea statului. În ultimele decenii ale acelei epoci, România a importat masiv înaltă tehnologie din Vest, iar structura economică a țării era una destul de dinamică și de complexă. România producea tractoare și unelte agricole, nave de mare tonaj, camioane, a echipat țara cu o centrală atomo-electrică, urmând să se realizeze și altele, cu numeroase baraje și sisteme hidrotehnice, pe râurile interioare, a realizat, în timp record, sistemele hidrotehnice și de navigație Porțile de Fier I și II, se situa printre primele șapte țări ale lumii în ceea ce privește industria petrolieră și exploatarea petrolieră, avea, spre exemplu, zece rafinării noi-nouțe (acum nu mai are niciuna), realiza nave de mare tonaj, se situa printre primele locuri din Europa privind flota comercială, flota de transport maritim și fluvial, a realizat modernizarea portului Constanța, devenit cel mai mare port din Marea Neagră, avea numeroase combinate de prelucrarea lemnului, avea o industrie de apărare în plină dezvoltare, o agricultură înfloritoare, cu o cercetare agricolă performantă, un fond de semințe de calitate superioară etc. etc. Acum nu mai are nimic.

Acesta este un război pierdut. România a fost lovită crunt, deopotrivă, de concurența nemiloasă și de agresiunea economică din afară, de cruzimea piețelor și de agresiunea corporațiilor, dar mai ales de naivitatea și chiar de prostia și trădarea care au aparținut decidenților din România.

Toate, dar absolut toate resursele naturale ale României – bogăția ei lăsată de la Dumnezeu – au fost cedate străinilor, în schimbul unor redevențe de tot râsul-plânsul. Nu există niciun domeniu în care să excelăm, creierele au emigrat, cercetarea științifică este subfinanțată, resursa umană este alungată peste hotare, iar piscul economiei, dacă se mai poate vorbi de așa ceva, îl reprezintă întreprinderile mici și mijlocii, antreprenoriile și, pe ici pe colo, pe unde mai sunt câțiva țărani care n-au reușit să plece în afară, o agricultură de subzistență. Fermierii sunt loviți din toate părțile, subvențiile

sunt cele care sunt, alimentele vin din import. Mai mare râsul, care-i de fapt plâns, România, țara pâinii, importă pâine congelată, fructe și legume din Antalia, carne din Spania, din Ungaria etc. etc. Desigur, e bine că sunt aceste complexe care împânzesc Europa, care sunt specializate și aduc marfă de peste tot. Dar ele nu trebuie să sufocă producția internă de alimente, într-o țară a pâinii, cu pământ să-l pui pe pâine...

În complexele altora instalate pe pământul românesc, în toate orașele și localitățile importante ale țării, se află mari unități neromânești – Carrefour, Kaufland, Liedl, Penny etc. – foarte bine aprovizionate, găsești tot ce vrei, aproape toate produsele fiind, bineînțeles, din afară. Inclusiv în piețele tradiționale ale țării – foarte puține și foarte prost aprovizionate –, găsești mai mult produse străine decât produse românești. Dar chiar și cele românești sunt tot străine, întrucât fondul de semințe al României a fost distrus, iar ICA a rămas o amintire care nici măcar nu mai este percepută ca fiind frumoasă, după bătăliile murdare prin care s-a trecut... Așa cum au rămas și marile întreprinderi de odinioară: IMGB, Electromagnetica, Tractorul Brașov, Electroputere Craiova, minele din Valea Jiului, exploatările aurifere și cele cuprifere, sistemul național energetic, sistemele de irigații etc.... etc.

II.2. Am fost noi vreodată un popor special, iar România o grădină a Maicii Domnului?!

Este, desigur, o întrebare retorică. Și o mirare adiacentă acesteia. Am fost și n-am fost. Am fost, pentru că spațiul dumnezeiesc în care s-a format și a supraviețuit până azi poporul care, azi, se numește român, este, într-adevăr de legendă. L-am străbătut pe tot, cu pasul, an de an, chiar și de mai multe ori pe an, aproape lună de lună, o viață de om, în toate anotimpurile, și, comparativ cu alte spații, pe unde am mai fost, al nostru are calitatea de a fi un spațiu plin, un spațiu cald, ospitalier, care-ți mângâie sufletul și sinapsele. Așa cum sunt toate arealele în care s-au format populațiile sedentare. Îl simți în tot corpul, chiar și acolo, sus, pe stâncă, în miez de iarnă, când bate vântul de creastă. Dar dincolo de această realitate ce pare subiectivă, există obiectivitatea proporționalității (o treime munte, o treime deal și podiș, o treime câmpie), râuri care izvorăsc din munți, fluviu care aduce toată Europa aici, înainte de a se revărsa în mare, poartă de mare spre mările și oceanele lumii, ape care izvorăsc din munți și oameni care s-au contopit de milenii cu acest areal atât de rotunjit, de echilibrat și de armonios. Așa a fost mereu, de milenii. Și cred că, într-un fel, tot cam așa este și acum. Oamenii care au trăit și trăiesc aici au rămas într-un fel de neclintire a sorții, a harului și a blestemului. Au bătut vânturi și încă mai bat, ei s-au dat și s-au aplecat după vremuri și vremuri, capul ce se pleacă sabia

nu-l taie, dar mereu au devenit la verticala pământului. Cred că vor reveni și acum, chiar dacă au plecat cu milioanele în Vestul atrăgător de creiere, de brațe, de slugi și de destine. Mulți dintre cei care au plecat se vor întoarce. Apa se întoarce mereu la izvoare.

Profesorul Grosu, sociolog, pe care-l cunosc de o vreme, fiind la începuturile sale, ofițer de transmisiuni, spilcuit, frumos, scriitor și foarte inteligent, șef de promoție în școala militară la această armă finuță și elegantă, cum le zicem noi, gușterii și iepurii de câmp, lor, transmisioniștilor, a scris o carte extrem de interesantă și de argumentată despre păcatele și blestemele românilor. E greu să n-o citești. Pentru ca o ceată sau o mulțime de oameni să treacă de la stadiul de adunătură, de grămadă sau de ce o fi la cel de populație, de popor și, în final, de națiune, este nevoie de timp, de multă trudă și, mai ales, de condiții. Poporul român nu le-a avut. N-a avut nici timpul necesar pentru a-și consolida o conștiință solidă de sine, nici răgazul necesar pentru a se așeza, dezvolta, dumiri, reuni în forțe de monolit și căli.

Spațiul acesta al nostru, pentru populațiile migratoare, războinice sau nu, nu era un spațiu final, ci doar unul de tranzit. Atunci, ca și acum, ei, migratorii se duceau spre Vest, mereu spre Vest, de-a lungul marelui fluviu, adică pe firul apei în sus, spre undeva, spre unde-i ducea soarele, și s-au oprit unde sunt acum, pentru că i-a oprit oceanul. Au înțeles că aici, în apus, va fi reședința lor, casa lor și baza lor de plecare pentru a cuceri restul lumii, a o domestici și a-i folosi la discreție resursele. Chiar dacă n-au spus și n-au gândit în termenii aceștia, din analiza comportamentului lor, asta rezultă.

Fiind un spațiu de tranzit, locuitorii pământului românesc de azi n-au fost lăsați să se așeze, să mediteze la existența lor, la viața lor, la devenirea lor, să-l asculte pe Zamolxe (în vremea dacilor) să-și formeze adică o cultură temeinică, așezată, un sine profund, pentru că mereu a trebuit fie să lupte cu nepoștii, fie să se ferească din calea lor, nu o zi, nu o săptămână, ci ani, zeci de ani, sute de ani. N-au plecat însă niciodată de aici, pentru că sunt de aici și aici s-au pomenit, într-un spațiu plin, într-un spațiu dumnezeiesc, cum îi spunem noi acum, și nu aveau de ce să plece. Nu și-au părăsit, deci, niciodată, pământul pe care s-au născut, pe care s-au format, pământul lor natal. Dar mereu au fost hărțuiți de migratori, mereu au fost ocupați fie să le asigure trecerea, fie să se ferească de ei. În vremea celor trei mari imperii (Habsburgic, Otoman și Țarist) care au sufocat spațiul românesc, au suportat meandrele, pohtele și presiunile acestora, fiind nevoiți să se comporte pe măsură, adică să fie servili, lingușitori, să nu-i ofenseze pe cei puternici, uneori să mai și trădeze, să se bată pentru putere etc., adică să treacă prin toate eroismele, lașitățile, șireteniile și metehnele omenești pentru a supraviețui, atât individual, cât și ca neam.

Caracteristicile acestea formate și practicate în sute de ani s-au înrădăcinat, au devenit o marcă a noastră. Fă-te frate cu dracu până treci lacul sau puntea, sau greul, capul ce se pleacă sabia nu-l taie, spune-i stăpânului ce vrea să audă, câinii latră ursul trece etc..

De altfel, tot cam așa este și acum. Comportamentul conducătorilor României din 1989 încoace, dar și înainte – de fapt, în toate timpurile – a fost cam același. Niciun fel de verticalitate, niciun fel de demnitate, niciun fel de onoare, niciun fel de viziune. Capul ce se pleacă sabia nu-l taie.

Primul președinte de după 1989 – un om educat, corect, inteligent și curat –, marcat vizibil de calitatea sa de fost nomenclaturist, ori n-a văzut, or n-a putut, or n-a înțeles, prin hățișul de perversiuni, ce ni se pregătește, iar dacă a înțeles (și cred că a înțeles foarte bine), n-a avut curajul să facă ce trebuia, pentru că nu avea nici puterea, nici calitatea să o facă. Chiar dacă era un emanat al revoluției, suporturile și cauzele revoluției nu-i dădeau și nu-i asigurau forța, rațiunea și curajul să se opună fluviului distrugător de națiune, de economie, de ordine, de demnitate, de onoare și de putere economică, financiară și morală.

Aceste „caracteristici” și multe altele ne-au pus în genunchi în fața străinilor, ne-au creat un sentiment de slugărnice, de iesmeni, cum am zice azi, de cârpe de spălat pe jos, de oameni fără onoare, fără demnitate, de căutători umili printre gunoaie, incapabili de a lua decizii ferme, corecte, de a bate cu pumnul în masă și de a ne bate pentru drepturile noastre. În general, așa ne văd occidentalii și acum, știind precis sau simțind că pot să facă ce vor cu noi, cu cei care ne conduc, pentru că, oricum cei care ne conduc n-au nici coloană vertebrală verticală, nici suficienți neuroni sănătoși la cap, ci doar neuroni modelați pe principiile și meandrele inteligenței perverse și oportuniste.

II.3. Realitatea esențială și realitatea iluzorie

Mai mereu, poporul român, aflat între forțe uriașe care se pândeau reciproc și se vânau reciproc, a trebuit să pândească mereu, la rândul lui, comportamentul și starea monștrilor, pentru a nu le da ocazia să-l strivească. A trăit mereu cu spaima asta – o are și acum, i-a intrat în sânge – și nu mai poate scăpa de ea. Au trecut abia o sută de ani de când România s-a întregit, iar această realitate esențială nu s-a fixat pe deplin, nici în perioada interbelică, nici până acum. Vecinii noștri și monștrii care pregăteau noul război nu ne-au dat răgazul să ne bucurăm de unitatea națiunii – nici nu știu precis dacă eram cu adevărat o națiune, probabil că nici acum, în anul de grație 2024, nu suntem –, au intervenit imediat rapturile teritoriale, ultimatum-ul sovieticilor care doreau cu orice preț bretelele strategice dintre Marea Neagră și Marea Baltică, pentru a-și pregăti războiul lor, la început, în

cârdășie cu Hitler, când au împărțit fifty-fifty Polonia, apoi Berlinul și Budapesta au sfârtecat, au decupat, în urma Dictatului de la Viena, tot de la Viena, bucăți din trupul vital al României etc. Ce a urmat se știe.

Războiul nostru de supraviețuire și de refacere a teritoriului sfânt al națiunii, mai exact al poporului român din arealul carpato-danubiano-pontic, ca să-i spunem așa, vatra vitală a neamului, desfășurat, ca și cel din 1916-1919, în cadrul războiului mondial, ne-a rupt iarăși de Basarabia – bretela de care avea nevoie Rusia pentru a domina falia strategică Marea Neagră – Marea Baltică, obiectiv geostrategic vital pentru marele imperiu roșu, iar ce a urmat se știe.

Poporul n-a avut timp să se așeze, să-și panseze rănilor, să se dumirească, să mediteze și să-și refacă acea demnitate atât de necesară unei națiuni, dar pe care n-a avut-o niciodată. Rușii au încercat să le bage în cap moldovenilor că ei sunt moldoveni și nu români, că românii sunt imperialiștii ticăloși care au sfâșiat Moldova lui Ștefan cel Mare etc. etc. Unii dintre moldovenii de dincolo de Prut chiar au crezut asta – unii o mai cred și acum – și, ca totul să fie și mai convingător, rușii au dat acestei zone a României eterne, smulse de ei din trupul țării încă din 1812, statutul de țară, de republică unională sovietică.

Dezbinarea nu s-a încheiat nici acum. Totuși, după două secole de stăpânire rusească, frații noștri de la est de Prut au reușit să-și păstreze nealterată limba, portul și dansul, ceea ce arată încă odată că, potrivit cântecului, ce e românesc nu pier. Încă o dovadă că vremurile și vremuirile de ieri n-au reușit să distrugă populația românească din arealul ei milenar, chiar dacă n-au lăsat-o să realizeze acel monolit de unitate națională atât de necesar supraviețuirii vânturilor geopolitice și geostrategice ale timpurilor de azi și de mâine.

Între realitatea esențială – cea a unității de neam, de areal, de suflet și de geneză – și realitatea iluzorie – cea de componenți importanți ai Uniunii Europene și ai NATO – care, credem noi, sau unii dintre noi, ne asigură unitatea, continuitatea, siguranța, securitatea și apărarea în vremurile care vin există o fractură perversă. Apartenența la cele două mari organizații, foarte importantă în esența ei, este extrem de subțire, de nesigură și chiar de incertă în realitatea ei. Și iată de ce:

1. Apartenența la NATO trebuia să ne asigure nu doar o umbrelă de securitate, ci mai ales un mod real și viabil de consolidare, dezvoltare, modernizare și operaționalizare a apărării naționale, componentă esențială și vitală a unui stat suveran, chiar dacă acesta face parte din teribila alianță sau tocmai de aceea. Atâta vreme cât există state suverane pe planeta Pământ, conceptul cel mai important nu este apărarea colectivă sau comună, ci apărarea națională. Apărarea colectivă este conceptul care, în condițiile extrem de grave și de complicate ale creșterii pericolului și amenințării

strategice globale, operaționalizează apărarea națională, îi asigură consistență și profunzime. Apărarea colectivă sau comună nu poate substitui apărarea națională, dar o poate susține, întreține, operaționaliza și eficientiza la maximum posibil. Or, în cazul nostru, decidentul politic român, bazându-se pe NATO, a distrus pur și simplu industria de apărare, a desființat serviciul militar obligatoriu, care nu era pur și simplu o corvoadă, ci un sistem de educație națională și militară a tineretului, de vreme ce mediul internațional de securitate devine din ce în ce mai agitat și mai periculos, războiul fiind oricând posibil.

2. Profesionalizarea armatei și reducerea ei la 70.000 de militari, fără a i se asigura o resursă umană încorporabilă și o rezervă consistentă este ca și cum n-ar exista. Deja populația României este în scădere drastică, migrația masivă în Vest aproape a întregii populații calificate apte de muncă și, prin urmare, și a tineretului școlar din familiile emigranților, golește bazinul recrutabil, făcând imposibilă crearea unei rezerve operaționale, ceea ce este extrem de grav, în condițiile actuale;

3. Crearea unei atitudini de frondă, de dispreț și de ostilitate împotriva pensionarilor militari și chiar a părții active a armatei de către fel de fel de indivizi, de politicieni și, prin urmare și a populației care nu are niciun fel de cultură privind fenomenul militar și nu înțelege rolul armatei în apărarea unei țări suverane în condițiile în care războiul bate la ușă, în afară de faptul că reprezintă o foarte gravă greșală, are efecte dramatice pe termen lung asupra sistemului național de apărare;

4. Distrugerea industriei de apărare și, prin urmare, dependența de străinătate privind dotarea armatei cu mijloacele de care are neapărată nevoie au vulnerabilizat la maximum sistemul național de apărare, aducând armata în situația în care s-a găsit totdeauna înainte unui război la care a fost nevoită să participe, iar costurile unei asemenea atitudini politice au avut efecte dezastruoase pe câmpul de luptă.

Dacă guvernul nu alocă mijloace suficiente pentru dotarea armatei cu mijloace moderne și suficiente, dacă nu-și permite sau nu vrea să creeze, să mențină și să întrețină o armată performantă, va trebui să plătească mult mai scump fie o armată aliată, fie o armată inamică.

În țara noastră, la ora actuală, atât clasa politică, în ansamblul ei, cât și guvernul, administrațiile de orice fel și mai ales populația au goluri extrem de mari și de grave privind cultura păcii și a războiului, realitatea extrem de gravă a degradării mediului internațional de securitate, cele două focare de război deschis – cel din Ucraina și cel din Orientul Apropiat – în care sunt implicate două țări care dețin arme nucleare – Rusia și Israel – arată că războiul nu mai este o gâlceavă între două tabere care au de împărțit un moft, ci între puteri care pot distruge lumea.

III. În loc de concluzii

Din nou, lumea nu se înțelege în mai nimic. Războiul din Ucraina și cel din Fâșia Gaza, înarmarea până în creștet a marilor puteri, realizarea și actualizarea continuă a unor dispozitive militare amplasate pe tot globul și chiar în Cosmos, crearea unor mijloace de luptă hipersonice, climatice, geofizice etc., dar și ale altora care n-au ajuns încă în văzul lumii, reactivarea și inflamarea faliei geostrategice Marea Neagră – Marea Baltică, retorica războinică amenințătoare sau, în orice caz, ireconcilianță a unora dintre liderii foarte importanți ai planetei, paradele militare și demonstrațiile de forță sunt semne și chiar semnale că oricând poate izbucni un război devastator, un război mondial. Aparent, lumea n-are niciun motiv să se războiască iar la nivel global, pentru că n-a apărut un nou Hitler, nici un nou Stalin, iar cei actuali se pare că nu pot avea un astfel de curaj sau o astfel de nesăbuiță.

Chiar dacă lucrurile stau așa, iar războiul din Ucraina și criza catastrofală din Gaza nu pot declanșa războiul mondial pentru că marile puteri încă se mai află în faza de așteptare strategică și n-au nici un interes să folosească acum prilejul favorabil, nu există nicio garanție că lucrurile se vor limita sau se vor opri aici. Covidiada, retorica destul de războinică și de agresivă a unora dintre liderii lumii, faliile și fracturile geopolitice și geostrategice de peste tot etc. arată că pericolul de extindere a războiului geopolitic fractalizat nu s-a diminuat, ci dimpotrivă, s-a intensificat. Chiar dacă obiectivele unui astfel de război posibil generalizat nu sunt prea clare, iar forțele care l-ar putea declanșa nu sunt încă la vedere, mai ales că Rusia, pe care Statele Unite și NATO o consideră inamic și cu care se confruntă deja sprijinind Ucraina, este deja angajată într-un război lung, de uzură, nu există nicio garanție că scânteia exploziei mondiale nu poate veni și din altă parte.

Deocamdată, obiectivele sesizabile ale actualelor războaie în desfășurare par a fi, grosso modo, cam următoarele: Prin războiul din Ucraina, Vestul și îndeosebi Statele Unite vizează slăbirea efectivă și semnificativă a Rusiei, testarea în continuare a capacității ei ofensive clasice, de ripostă și de contraofensivă, evaluarea rezervelor și capabilităților și oportunitatea extinderii sau limitării acestui conflict pentru a acoperi sau a face posibilă realizarea, în Orientul Mijlociu, a unui alt obiectiv de importanță geostrategică uriașă dezamorsarea pericolului reprezentat de dispozitivul anti Israel din Gaza, distrugerea acestei fâșii, crearea condițiilor pentru exploatarea de către Israel, în cheie occidentală, a rezervelor de gaze naturale din Mediterana din acea zonă și, mai ales, realizarea proiectului unui nou canal din Marea Roșie spre Marea Mediterană, prin zona tare, de piatră din estul Fâșiei Gaza sau chiar prin fâșia Gaza, concomitent cu crearea

Marelui Israel, visul dintotdeauna al israelienilor pentru care au tot realizat, în urma fiecărui război pe care l-au câștigat fără drept de apel, extensii teritoriale importante, incluzând peninsula Sinai, Înălțimile Golan și Cisiordania. Desigur, o astfel de operație, extrem de laborioasă și de sofisticată, nu se putea declanșa așa din senin, ci trebuia creat sau folosit un fapt împlinit impresionant sau un pretext, gen Pearl Harbor. Dacă la Tel Aviv a venit inclusiv președintele Statelor Unite și, la fața locului cu pricina a sosit rapid și un portavion american, se înțelege cât de important și ce miză uriașă are acest eveniment.

Politici și realități, credință și religii

HARABABURA PERICULOASĂ A UNEI DEZORGANIZĂRI ORGANIZATE

**- Polarizarea, multipolarizarea sau repolarizarea geopolitică și
geostrategică a minților, forțelor, adevărilor, minciunilor, credințelor
și religiilor planetei -**

THE DANGEROUS MESS OF ORGANIZED DISORGANIZATION

**- The geopolitical and geostrategic polarization, multipolarization
or repolarization of the minds, forces, truths, lies and beliefs and
religions of the planet -**

Abstract

Nu s-ar spune că este harababură pe lumea și în lumea aceasta. Dar nici că nu este. Fiecare om, de la stadiul de primele opt celule la cel de miliarde de neuroni, urmează, pe toată durata vieții, un slalom când mărunț, când uriaș, printre și prin tot felul de porți mișcătoare, pe care nici măcar nu le vede cu tot ochiul, ci doar le sesizează, adeseori, cu întârziere. Părinții, școala și viața te învață și te și ajută cumva să înțelegi (sau nu) rostul lor, dar până la urmă nimeni nu trece în locul tău printre ele. Desigur, nu numai tu, biped cu neuroni suficient de inteligenți (sau nu) ești supus acestui slalom versatil, ci tot ce există și merită să piară, de la ameba proteus la elefant, de la peștișorul de aur la balenă, de la prostul lenes la inteligentul harnic, de la individ la comunitate, la popoare, națiuni, societăți și structuri, formațiuni și identități de tot felul, unele concrete, altele abstracte și chiar la ce-o da Domnul. Toate trec prin furcile caudine ale slalomului vieții pentru a-și câștiga dreptul la eternitate, adică la moarte. Acest drum înfinit, în esența lui, și finit brutal în realitățile lui, dar extrem de sofisticat în condiția lui, este un drum al harababurii spre idealul ei de perfecțiune și incertitudine, de păci relative și de războaie absolute. Și totuși, oricât de mizerabilă ar fi condiția făptuitorilor și trudnicilor lumii în drumul lor spre moartea strict personificată, dar absolută în esența ei, viața este frumoasă. Pentru că, cel puțin pe planeta Pământ, unde mai existăm încă și noi, în număr de aproape opt miliarde, într-o harababură frumos de înspăimântătoare și temeinic dezorganizată în vederea unei noi organizări care nu se termină niciodată, viața, atât de chinuită și de meticuloasă în conținutul ei, este, totuși, frumoasă în esența ei.

Cuvinte-cheie: harababură; organizare, dinamică; geopolitică; geostrategie; viață;

Abstract

It would not be said that there is chaos in the world and in this world. But neither is it. Every human, from the stage of the first eight cells to the stage of billions of neurons, follows, throughout his life, a slalom sometimes small, sometimes huge, through and through all kinds of moving gates, which he does not even see at all the eye, but only perceives them, often with a delay. Parents, school and life teach you and help you somehow understand (or not) their point, but in the end no one takes your place among them. Of course, not only you, a biped with sufficiently intelligent neurons (or not) are subjected to this versatile slalom, but everything that exists and deserves to perish, from the proteus amoeba to the elephant, from the goldfish to the whale, from the lazy fool to the industrious intelligent, from the individual to the community, to peoples, nations, societies and structures, formations and identities of all kinds, some concrete, others abstract and even whatever God gives. All pass through the caudal forks of life's slalom to earn their right to eternity, that is, to death. This road, infinite in its essence, and brutally finite in its realities, but extremely sophisticated in its condition, is a road of tumult towards its ideal of perfection and uncertainty, of relative peaces and absolute wars. And yet, however wretched the condition of the world's doers and toilers on their way to death strictly personified, but absolute in its essence, life is beautiful. Because, at least on planet Earth, where we still exist, nearly eight billion of us, in a beautifully terrifying and thoroughly disorganized jumble of never-ending new organization, life, so tormented and meticulous in its content, it is nevertheless beautiful in its essence.

Keywords: clutter; organization, dynamics; geopolitics; geostrategy; life;

Introducere

Este nevoie de foarte multă ordine pentru a înțelege dezordinea. Și de foarte multă dezordine pentru a nu înțelege ordinea. Ambele sunt realități și dinamici reale și necesare. Fac parte din viața noastră, iar noi trăim în interioritatea lor. Nu se poate spune că nu există ordine în lume. Dar evoluția lumii spre niciunde este modelată mai degrabă de teoria haosului, decât de cea a ordinii necesare și perfecte. Dar, așa cum se știe, însăși perfecțiunea este potențial imperfectă și, de aceea, are nevoie de perfecțiune... Desigur, aceste cuvinte au sau nu au acoperire perfectă în realitățile atât de complexe și de dinamice, adică de schimbătoare, ale acestei lumi perfecte în esența ei, dar imperfecte în realitățile ei. Și, la urma urmei, chiar dacă totul ar fi perfect în această lume, ar urma, probabil, o nouă etapă de negare a unei astfel de perfecțiuni, în vederea căutării alteia care să o scoată din nemișcare. Pentru că mișcarea, schimbarea relativă sau absolută, devenirea, transformarea reprezintă realitatea acestei lumi și, la urma urmei, a acestui univers infinit.

Așadar, este greu să armonizezi contrariile. Desigur, noi, principal, nu dorim contrarii, opoziții, contradicții, conflicte etc. Dar, fără ele am fi nemișcare, încremenire, moarte. Or, așa ceva nu se întâmplă. E drept, valorile se sedimentează în sisteme de valori și în patrimonii, constituindu-se într-o temelie extrem de solidă a acestei lumi, mai exact a identităților din care este compusă această lume. Și totuși, lumea noastră nu iubește prea mult echilibrele. Face ce face și, fără a-și desface facerile și făcăturile, trece doar peste ele și își amintește că echilibrul este un ideal, realul și realitatea lui constând, de fapt, într-o nesfârșită competiție. Iar competiția cere totdeauna performanță, chiar dacă performanța nu cere neapărat competiție.

Lumea n-ar trebui să se bazeze pe competiție, ci doar pe performanță. Performanța ține de interioritatea acțiunii. Competiția ține de lupta cu celălalt. Performanța este măsura capabilității, este o chestiune de potențial și de acțiune a sinelui, a echipei, a identității. Lupta cu celălalt este expresie contrarietății, a contradicției, a opoziției dusă adesea la limită, adică la război. Expresia extremă a contradicției, a conflictualității a competiției este, cum bine se știe, războiul. Performanța nu produce război, competiția, da. Idealul ar fi realizarea unei societăți bazată pe performanță, nu pe competiție. Actuala societate este departe de un astfel de deziderat. Dimpotrivă, societatea de consum, sistemele ei educaționale – toate, absolut toate – se bazează pe competiție, nu pe performanță. E drept, competiția stimulează performanța, dar nu ca performanță în sine, ca expresie de potențial educat și bine folosit întru calitatea acțiunii umane, ci ca modalitate de a-l bate pe celălalt, de a câștiga o competiție.

Unii cred – și din păcate, cam toți cred asta – că succesul este un rezultat al competiției, că ea, competiția, este măsura reușitei, performanța nefiind altceva decât unul dintre instrumentele competiției.

Trecerea de la o societate bazată pe competiție la una bazată pe performanță, pare imposibilă, de vreme ce competiția deține tronul, trendul și efectul acțiunii umane eficiente.

1. Părțile

Lumea nu este un monolit. Deși, în ansamblul ei, este, sau pare a fi. Nu a fost niciodată așa ceva. Este doar, ca orice identitate – mai mult sau mai puțin conștientă de sine –, o mega-formațiune, deopotrivă, unitară și haotică, care crește și, câteodată, mai și descrește, în funcție de ce există în interiorul ei și, deopotrivă, în exterioritatea ei de proximitate sau de sorginte infinită.

Părțile se assemblează cu greu într-un întreg. Și, chiar dacă se assemblează, rămân, totuși, identități. Oricât ar fi ele de solide și de bine integrate în sine, rămân mereu vulnerabile la tot felul de provocări, pericole

și amenințări care fac parte – și ele, ca multe altele – din esența ei. Dar pragul dintre stabilitate și instabilitate, dintre identitate și non-identitate, dintre da și nu este totdeauna incert, volatil și plin de surprize. Nu este nici de granit, nici de apă și cu atât mai puțin de noroi. Sau, într-un fel, este mereu câte ceva din toate acestea la un loc.

În lume sunt cel puțin două vortexuri care definesc, deopotrivă, identitățile și scoaterea lor din propriile lor identități. Unul dintre aceste vortexuri este cel de interioritate, care generează forța gravitațională, forța centripetă, menținând soliditatea unului, iar celălalt este condiționat de exterioritate, sau de efectul de bang-bang, care generează centrifuga, fuga de centru, fuga de coagulare, fuga de unitate.

E greu să le assemblezi, e greu să le ții în unitate, dar e și mai greu să le scoți din bang-bang, chiar dacă, odată și odată, într-un mâine infinit, cine știe când, prâsnelul, amețit sau plictisit, se va opri. Centripeta și centrifuga își fac însă în mod conștiincios treaba, iar noi, oamenii, n-avem niciun motiv să fim altfel. Ce va fi atunci, Dumnezeu știe. Oricum, ne-am obișnuit cu ceea ce suntem, chiar dacă, dacă ar fi să ne gândim mai profund, n-am fi – și chiar nu suntem – de acord cu această fluiditate pe speze atât de fluide. La urma urmei, fluiditatea trebuie să ne convină, în fond, omul, oricât ar fi el de nerecunoscător și de oripilat de frica de apă (și de foc) este fiul apei care a descoperit focul. Nu prea i-a convenit apei, dar, la urma urmei, omul se teme de ambele – și de apă și de foc – dar nu poate în niciun caz trăi fără ele. Pentru că este făcut din ele. Dumnezeu, cel care a creat, spun unii, Universul, dar și Dumnezeul creat de noi, oamenii, care este același cu primul, pentru propria noastră trebuință de a crede într-o forță din exterioritatea noastră, pentru că, nu-i așa, oricare ființă gânditoare, truditore, mâncătoare și visătoare, trebuie să aibă, musai, un patron. Mai ales un patron infinit. Suntem tot așa, chiar dacă fiecare om este, probabil (sau măcar pare a fi), un univers. Și o identitate unică și irepetabilă pe planeta Pământ și în Univers. Tocmai pentru că percepe, gândește sau intuiește exterioritatea, alteritatea, diferența și infinitul.

Omul pe care-l știm noi, pe care-l vedem, îl gândim, îl simțim, îl admirăm, îl iubim, îl urâm sau ne e indiferent, deși pare o frunză-n vânt, este atât de complicat, de sofisticat și de imprevizibil, încât ne temem în mod automat de ce-i poate trece lui prin scâfârlie, tocmai pentru că seamănă leit cu noi, mai exact, cu fiecare dintre noi.

Omul face parte din absolut toate părțile care compun sau nu un întreg, care suportă sau nu un vortex, care generează sau nu lucruri așteptate, gândite, răzgândite, negândite sau trăsnete.

El este mereu fluid ca apa din care provine, sfârâmicios ca nisipul care rezultă din risipirea rocii, dar și tare ca piatra din care-i sunt făcute oasele. Acesta este omul fizic, omul care nu se știe de unde a apărut și încotro se

duce, dar se pare că nu-i prea pasă. Se spune că, înainte de a fi om, a fost sălbăticiune, dar tot el își spune că nu este posibil așa ceva, că el nu se trage din maimuță, întrucât maimuța nu este nici infidelă, nici trădătoare, nici dusă cu pluta sau cu zmeul. Nu este nici proastă, nici vicleană, nu-și face nici palate, nu se împrumută la bănci, nu se duce la biserică... E drept, nu se știe foarte precis dacă gândește sau nu, dacă vorbește în metafore, dacă minte sau umblă cu cioara vopsită. Dar nu-i totul pierdut, vom afla într-o zi. Sau într-o noapte.

De asemenea, nu se știe dacă maimuța și celelalte sălbăticiuni cred în Dumnezeu, chiar dacă se spune că Dumnezeu nostru le-a creat și pe ele, pe vietățile care vorbesc, behăiesc sau sâsâie, dar oricum, s-a supărat pe ele și le-a distrus la Potop, apoi le-a creat din nou, că nu se poate grădina fără plante și vietăți. Alții spun că nu Dumnezeu l-a creat pe om, după chipul și asemănarea lui, pentru că nu avea de ce să facă o astfel de greșală, ci omul l-a creat pe Dumnezeu, numindu-l substanță infinită, idee absolută, perfecțiune etc. etc și atribuindu-i, la extrem, mai mult, adică la infinit, toate calitățile pe care omul le are doar parțial, pentru că el nu este făcut să fie perfect. Și atunci și-a creat modelul perfect, așa cum, odinioară, grecii, l-au creat pe Zeus și pe toți ceilalți zei, inclusiv pe cei subpământeni, iar aceștia aveau toate calitățile infinite, supreme, pe care oamenii le aveau și ei, desigur, parțial, dar nu prin voința lor, ci prin mijlocirea zeilor... Cu timpul, mijlocitorul suprem a devenit supremul suprem, infinitul suprem...

Mai mult, au avut chiar puterea să creadă în propria lor creație, ca venind din infinitul care are grijă de ei, din nesfârșirile în care trec toate lucrurile și ființele finite. Spun EI și nu noi, chiar dacă Noi suntem EII lor din NOI, cum este normal să fim, de vreme ce curgem cu toții în același sens, spre nicăieri.

Sub auspiciile Supremității supremisime, ei, oamenii, și-au permis și și-au și impus supușenia de a crede și a nu cerceta, de a crea o lume fabuloasă, în centrul căruia se află un Dumnezeu – fiecare civilizație cu Dumnezeul ei, dar care, după unii, este unul și același, sub diferite denumiri, iar pentru alții doar o nouă oportunitate. Așa au apărut o mulțime enormă de religii, astăzi, vreo 4200, care căpușează Ideea Absolută, Substanța Infinită etc., bucurându-se de evlaviile enoriașilor și de supușeniile supușilor...

Eminescu era și el, ca noi toți, un om credincios. Totuși, a scris în timpul unei meditații amare, nu la un pahar de vorbă, cuvintele „Religia, o frază de dâșii inventată./ Ca cu a ei putere să vă aplece-n jug.../ Căci de-ar lipsi din inimi credința de răsplată,/ Ați mai purta osânda ca vita de la plug?”

Credința este valoare supremă. Ține de esența ființei și a ființării, de interioritatea ființei, de modul în care ea se raportează la valorile supreme, la ceea ce rezultă din suflet, din modul în care sistemele de valori ale lumii, ale oamenilor, se asamblează și rezonează cu interioritatea lor, pentru că, la

urma urmei, cu sau fără Bing-Bang – o axiomă inventată de cercetători, dar acceptată și de credincioși și, evident, de religii, pentru a susține demonstrația unicității și complexității vieții, a ființării, a transformării și a devenirii, a creației din nimic, dar nu aiurea, ci pe o matrice existențială esențială –, care înseamnă, de fapt, o întoarcere la izvoare, într-un circuit vital.

De fapt, credința cam asta înseamnă. Ea vine din matricea inițială, din procesualitatea ființării, din puritate, din valoarea supremă care guvernează viața, gândirea, trăirea, acțiunea.

Religia este doar o cutie de rezonanță care căpușează credința, desigur, pentru a o folosi, pentru a o impune, în loc de a o demonstra a o susține și întreține. Cruciadele, terorismul religios al antichității și al Evului Mediu, ca și cel al zilelor noastre, falia strategică dintre civilizația occidentală, spre exemplu, și civilizația musulmană etc. sunt, nu doar pe suportul conflictualității intereselor, ci și pe suport religios, realități ancestrale, prezente și posibil-viitoare. Mai exact, pe modul în care interesele folosesc, în cod pervers, valorile, inclusiv valorile credinței, pentru a-și justifica temeliile, deși interesele nu au temelii, ci doar suporturi volatile, uneori aparent solide, alteori extrem de fluide, de vapoase și de perverse.

2. Valori

Valoarea – definită cândva ca fiind ceea ce rămâne după ce totul a trecut – este conceptul fundamental al culturii, iar cultura este conceptul fundamental al civilizației. Valorile, fiind, în general, esențe, nu sunt conflictuale. Ele se constituie în timp, filtrate, asamblate și consolidate de cunoașterea profundă și de necesitatea absolută, în sisteme de valori, adică în temelii durabile, de o mare densitate, precum nucleul din centrul Pământului, și extrem de bine articulate. Ele reprezintă arhitectura civilizațiilor și, în același timp, suporturile lor durabile. Nefiind conflictuale, ele se asamblează în construcții extrem de solide ale identităților civilizaționale și, toate la un loc, în temelii indestructibile ale acestora. Valorile nu sunt însă agresive. Ele n-au interese și nu se războiesc între ele, cum susțin unii, vrând să justifice atitudinile agresive.

Dacă există o unitate a acestei lumi, fie și în harababura ei (pe care o generează tot felul de interese, cele mai multe conflictuale, războinice), această unitate este dată nu de interese, ci de sistemele de valori ale acestei lumi.

Desigur, această afirmație, de tipul unei propoziții categorice sau unei formule tranșante, axiomatice, nu prea are nevoie de explicații. De aici nu rezultă că este o dogmă. De foarte multe ori, oamenii folosesc sistemele de valori, deci identitățile culturale și civilizaționale, pentru a justifica – uneori,

subtil și cameleonic, alteori brutal și agresiv – suporturile conflictualității, strategiile complexe, șireteniile, atitudinea geopolitică, echiparea geopoliticii cu geostrategii corespunzătoare, geostrategia fiind considerată știința, priceperea, practica, experiența și arta de a pune în operă directivele geopolitice, adică de a o echipa cu dispozitive etc. Occidentul spune că valorile sale supreme sunt democrația, economia de piață și drepturile omului, dar acestea nu sunt valori propriu-zise, ci doar ansambluri de caracteristici, de realități și de definiții ale unui tip de societate, societatea capitalistă, trecută azi semnificativ în faza ei consumatoristă. Desigur, societatea capitalistă are sistemele ei de valori – cele care constituie arhitectura ei și, deci, structura ei de rezistență –, dar acestea nu se reduc la cele trei elemente, ci cuprind ceea ce rămâne după ce totul a trecut...

Spre exemplu, Declarația Universală a Drepturilor Omului este, mai exact, pare a fi, expresia concentrării unor alcătuiuri care ar reprezenta suporturile forței imense a respectului omului individual, care nu trebuie supus și capturat, mai exact, ținut captiv într-o țară sau alta. Ceea ce, desigur, este perfect adevărat. Dar acest adevăr presupune acceptarea unei formule determinist-haotice care este extrem de periculoasă într-o lume bazată pe state. Omul este, azi, un fel de atom într-o moleculă sau într-o celulă denumită familie, iar familia nu trăiește în mod izolat, ci împreună cu alte familii, acestea grupându-se în fel de fel de comunități, iar comunitatea de bază, generată în timp, de necesitatea politică a unei structuri stabile și eficiente a oamenilor, în condițiile conflictualității endogene a societății omenești, este încă statul. Desigur, nu înseamnă că statul este bătut în cuie, dar importanța lui este colosală într-o epocă în care omul este nu dar un coabitant cu celălalt, ci și un opozant și chiar un sfâșietor al celuilalt.

Avantaj pentru statele puternice, pentru statele bogate, în general pentru statele care alcătuiesc civilizația occidentală, cea care încă mai domină, din punct de vedere financiar, tehnologic și informațional lumea. Nu s-a ieșit încă din epoca dominației de acest fel – și nici nu se va ieși cu ușurință – iar tot omul va emigra spre aceste zone. Așa a fost mai mereu, așa este și acum.

Este însă posibil ca, în timp, să se iasă din acest tip de haos, ca dezorganizare în vederea unei noi organizări –, iar pomul laudat s-ar putea să fie altul –, dar suntem încă departe de acele vremuri, dacă vor veni vreodată. Toți oamenii tind spre bogăție, bunăstare, putere și dominanță. Acesta este un interes, mai exact, realitatea unui interes endogen, unui interes deopotrivă general și particular vital al omului individual, dar și al omului social, al omului comunității și al comunității din care el face parte.

Pe de altă parte, se poate spune că toate acestea țin de o lege a supraviețuirii viețuitoarelor, atât în varianta ei alan-dala, cât și în rezonanța

ei ceva mai modernă, mai așezată, mai cameleonică, adică mai pusă pe moațe sau în ecuații mai sofisticate.

Dar tot război endogen înseamnă. Care este un fel de război total, adică în toate formele, formulele și ce or mai fi – unele clare ca lumina zilei, altele în ceață sau chiar în beznă impenetrabilă a nopții minții –, ceea ce face, ipso facto, supliciul și deliciul acestei harababuri sublime și netrecătoare.

Cuvintele acestea par o ofensă adusă civilizației elitiste din zilele noastre, dar mai ales ciber-civilizației care deja se instalează în fotoliile cuminiți ale realității noastre endogene, pământene, aeriene sau cosmice. Dar, la o analiză mai profundă, vom constata că nu e. „Nici soarele n-ar fi pe cer, dacă n-aș fi eu să-l văd” – ar fi zis cândva Schopenhauer, într-un dialog cu Goethe despre ce vorbeau oamenii pe atunci fascinați de orizonturile subiective ale cunoașterii.

Valorile rămân însă valori. Ele stau la temelia sau la temeliile lumii, sperând să-și selecteze din vortexul de azi, sedimentele lor viitoare și ancorele lor netrecătoare.

3. Valorile din temeliile pașilor înainte

Valoarea, definită esențial și, în același timp, metaforic și complex, ca fiind ceea ce rămâne după ce totul a trecut, este, deopotrivă, ca o piatră în temelia și în piscul muntelui, dar și ca un diamant șlefuit de timp și rămas acolo, în profunzimile scoarței terestre. Aceste valori, deși sunt pilonii lumii, nu sunt, totuși, nici fosilizate, încremenire, imuabilizate, nici condamnate la eternitate. Pentru că toate acestea înseamnă, de fapt, moarte, iar valorile nu sunt fosile, nu sunt nici cimitire, ci viață, viețuire și, în cazul ființei umane, suporturi de ființare. Ele se încorporează nu doar în sisteme de valori și în patrimoniul fără mișcare, fără dinamică, pentru că patrimoniile nu sunt așa ceva, ci în sisteme dinamice și complexe, care au viață, adică existență în mișcare, în devenire, în transformare. Patrimoniile nu sunt depozite de gunoarie, ci rădăcini, concentrări vii de valori autentice, care generează mereu noi și noi valori, pe firul apei în sus, spre izvoare. Valorile sunt vii, nu moarte, nu fosilizate. Chiar dacă sunt similare unor pietre de temelie, ele nu sunt fosilizate, nici expirate, ci sunt, cum subliniam mai sus, ca oasele în sistemul osos al corpului omenesc. Oasele au viață, trăiesc. Au tăria granitului. De aceea, valorile din societățile omenești, din *modus-ul vivendi* al oamenilor, se încorporează, deopotrivă, în structura de rezistență a sistemelor și proceselor, adică în temeliile durabile ale omului și comunității sale și, în același timp, ca suporturi și vectori ai pașilor înainte, ai mișcării, ai devenirii, ai transformării.

Desigur, într-o formă sau alta, toate acestea se știu, se intuiesc, sunt chiar la îndemâna rațiunii, a meditației, a gândirii, a intuiției profunde sau sensibile. Se știe, toate celulele din organismul omenesc, care reprezintă structura dinamică și foarte complexă a acestuia, se înnoiesc, cele vechi dispar iar cele noi le înlocuiesc. Într-un proces firesc, continuu, corpul nostru se actualizează, iar când ajunge la entropie zero, adică la nemișcare, la moarte, nu moare pur și simplu, ci trece doar într-o altă stare cu totul diferită.

Temeliile pașilor înainte, atât în realitatea lor materială, cât și în cea spirituală, sunt dinamice și foarte complexe. La fel și valorile lor. Toate valorile sunt, de fapt, de temelie. Fără ele, în lumea omenească, n-ar exista nimic.

Din păcate, unii confundă valorile cu interesele, din necunoaștere, dar mai ales în mod intenționat, iar alții pun la temelia intereselor valorile, sau invers. Aceste realități, bine cunoscute, mai ales în lumea politică și în cea a afacerilor, sunt un soi de realități cu efecte complexe, care alimentează consistent și permanent harababura lumii. Pentru că lumea, deși este unitară în esența ei și foarte complexă în viețuirea ei, ea nu ajunge încă la stadiul de monolit, adică de nemișcare, de încremenire, de suficiență, de entropie zero. N-o lasă vortexul din care vine și care o însoțește și o va însoți mereu, atât în procesualitatea ei, cât și în efortul ei cognitiv, imaginativ, creativ, atâta vreme cât rezonanța bing-bangului persistă. Desigur, nici ea nu este absolut netrecătoare...

Realitățile acestei lumi nu sunt și nu vor fi niciodată încremenite, bătute în cuie, ci totdeauna vor fi dinamice și complexe, inclusiv în epoca ciber-civilizației, care va elimina metehnele de azi, fără a se atinge de metehnele ei cognitive de mâine, adică de realitățile și nesfârșirile ei învolburate și prolifice.

4. Realitățile

Realitățile sunt cele ale obiectelor, lucrurilor ființelor, ale existenței, dar și ale gândirii, ale cunoașterii, ale sensibilității, concretizate, sau nu, în ceea ce vedem, simțim, gândim, trăim. Realul este concretul de zi cu zi, vizibil sau nu, încorporat în arhitecturi simple sau complexe, care trăiesc și mor, sau în durabilități care fluidizează efemerul. Există tot felul de realități, de la cele fizice, ale naturii, obiectelor, ființelor etc., la cele cognitive, sensibile, artistice, economice, mediatice, politice etc. Trăim în universul lor extrem de complicat și de sofisticat, pe care nu-l luăm doar ca pe un dat, ca pe un suport pentru tot ce există, inclusiv pentru propria-i existență, ci, mai degrabă, ca pe un bloc de marmoră în care e musai să identificăm și să eliberăm o statuie, cum zicea Michelangelo. Realitățile, în lumea oamenilor, nu sunt doar niște simple prezențe, străzile, casele, copacii, frunzele, cărțile,

ecranele tastaturile etc., ci și imaginile din oglindă, trăirile, bucuriile, tristețile, furiile și chiar indiferențele. Ele sunt elemente ale unui univers pe care ochiul, gândul și mintea îl percep, îl identifică și, parțial, îl cunosc. Și, mai mult, îl supun uneori îndoielii, alteori negării, pentru că, adesea, ce apare este doar cum pare.

Omul are certitudini și îndoieli, visuri și fantezii, uneori nu poate face în mod distinct deosebirea dintre real și ireal, între cert și posibil, între incert și infinit. Desigur, nu-și pierde vremea cu despicarea firului, dar, uneori, o face. Și, atunci când insistă în a descurca izele, uneori le încurcă și mai rău. Și, pentru a ieși din brambureala complicatei realități, fie taie norul gordian, fie o ia și el pe arătură, filosofează sau operează cu o reducere eidetică, pentru a ieși din jungla cunoașterii. Dar de aici nu rezultă că s-a și eliberat de efectul de junglă, că a reușit să evadeze din harababura lumii.

Realitățile bătute în cuie

De-a lungul veacurilor, mileniilor și multimileniilor, realitățile s-au succedat într-o dinamică naturală, resetată mai tot timpul de oameni, nu în esența ei, nici în fenomenalitatea ei – și cu atât mi puțin în detaliile ei –, într-o dinamică nici greu de imaginat, nici ușor de înțeles. Realitățile din natură, adică realitățile geografice, bio-psiho-sociale, cosmice, cognitive, unele de bine, altele de rău, sau dincolo de bine și de rău, au și vor avea mereu, indiferent de vremuri și de vremuri, consonanțe, disonanțe și efecte extrem de diversificate, de sofisticate și de complexe în reprezentarea, justificarea, argumentarea și interpretarea oamenilor. Adesea, ceea ce e important nu se vede cu ochii, zicea Exupery. El credea că, aproape tot ceea ce este la vedere nu este decât o crustă, o suprafață, esențialul fiind dincolo de toate acestea, dincolo de ceea ce se vede. Noi, oamenii, știm de multă vreme acest lucru și nu ne prea batem capul să explicăm de ce, pentru ce și cum. Realitățile bătute în cuie, cele care asigură pilonii esențiali și structura de rezistență a lumii, a comunităților, a civilizațiilor etc. etc., adică a tot ce există, sunt precum temelia, pereții, câpriorii și întreaga structură de rezistență a unei case. Se degradează și ea, această infrastructură, în timp, dar realitatea nu rămâne niciodată fără structura ei de rezistență, care se reface mereu, precum se refac oasele în corpul omenesc, fără rațiunile ei cele mai temeinice.

Dar realitatea nu este doar efectul asamblării lucrurilor, de unde își trage și numele, ci și efectele durabile sau nu ale acestui proces continuu în arhitectura cunoașterii, în sistemele atât de dinamice și de complexe de noțiuni, concepte, teorii, de valori care se assemblează în mari și complexe sisteme ce stau la temelia civilizațiilor lumii.

Realitățile relative

Unii, probabil, cred că, la urma urmei, și realitățile pot fi relative, mai ales în percepția, cunoașterea și judecarea lor, pentru că, nu-i așa, nu numai ochiul, ci și mintea se înșală sau se poate înșela. Și chiar dacă nici ochiul și nici mintea nu se înșală, atunci, cum bine se știe, realitatea din momentul a, este diferită de cea din momentul b, având în vedere că nu numai natura vie este în mișcare, în schimbare, în devenire, ci și cea care aparent nu se mai schimbă, cum ar fi pietrele, fierul și lemnul etc. etc., dar care, totuși, suportă presiunea timpului. La urma urmei, și morții îmbătrânesc, chiar dacă moartea este veșnicie. Deci noi știm că și astea se schimbă, se transformă, sau sunt schimbate și transformate sub acțiunea factorilor de tot felul și, mai ales, prin intervenția omului și nu numai. Universul însuși este în mișcare.

Relativitatea realității nu se simte doar în natura vie și, în timp, și în natura moartă, ci, dureros de puternic, și în realitatea societății, mai ales în componenta sa politică, în cea socială, în cea economică etc. Din 1990 încoace, lumea a trecut prin niște realități atât de dinamice și de complicate, încât te întrebi dacă noi, supraviețuitorii de azi ai războiului capitalisto-comunist, câștigat parțial de capitaliști – care oricum câștigă tot timpul capital –, mai suntem sau nu ce suntem, mai ales acum, când libertatea dobândită printr-un război pe care glorios l-am pierdut, câștigându-ne în schimb dreptul de a ne goli țara de noi înșine, de creiere, de forța ei de muncă înalt calificată, calificată și chiar necalificată (în Occident este nevoie mare de badante, de lucrători cu ziua, de măturători și, mai ales de tineri, de sute de mii de tineri care să învețe la școlile înalte ale Vestului și să rămână acolo, la pomul lăudat, tot restul vieții).

Doar în câțiva ani, după 1990, sistemul financiar al României a fost făcut varză de către hoții și oportuniștii români, în cârdășie sau nu cu cei străini, economia românească a fost rasă de pe suprafața pământului, toate resursele au fost cedate cui s-a nimerit, sistemul educațional a fost reformat de atâtea ori, complet de-românizat și calamburizat, încât n-a mai rămas aproape nimic din el etc. etc. Tinerii nu mai învață istoria României – e normal, România nu mai este pur și simplu România, este doar o provincie marginală în Imperiul UE, și nu mai are aproape nimic al ei. Prioritar este Vestul cu nevoile sale, iar România, cenușăreasa valahă, mereu calcă în străchini, tot așteptând un făt-frumos s-o salveze. Așa cum am mai spus, populația României, cea care a mai rămas pe pământul care, din ce în ce mai mult, nu mai este al ei, pare o turmă rătăcită mânăta de niște ciobani improvizați, ca să nu le spunem lipsiți de creier, spre o prăpastie.

În jur de 5-6 milioane de români calificați și înalt-calificați au emigrat definitiv sau pe termen lung în Vest în căutarea unui loc de muncă, vreo două milioane sunt sezonieri, iar restul sunt fie bolnavi, fie buimăciți. Cei mai mulți, atunci când au emigrat, adică în primii ani de după 1990, și-au

luat și copiii cu ei, iar juniorii sunt deja, în mare parte, absolvenți ai facultăților și școlilor Vestului și vestici vor rămâne, unii chiar în disprețul pământului natal, considerat cândva o grădină a Maicii Domnului. Nu este deloc rău pentru ei, este chiar foarte bine, dar pentru țară, este un dezastru.

Cu economia la pământ, cu resursele cedate străinătății, cu marea ei masă de creiere emigrate în occident și cu niște neputincioși, sau cum vreți să le spuneți, la butoanele conducerii, dar numai patrioți nu, România nu are, practic, aproape nicio șansă să se dezvolte și să conteze în concernul european. Mai mult, așa cum bine se cunoaște, țara are probleme demografice grave.

Indicele de creștere a populației este negativ – numărul românilor a scăzut din 1989 încoace cu aproape două milioane –, iar guvernării se pare că nu au niciun fel de viziune strategică asupra drumului României spre mâine.

Nu există niciun program de dezvoltare durabilă, niciun fel de formulare, în niciun document de conducere, a interesul național vital. Se pare că țara se conduce de la televiziuni (oricum, la televiziuni se mai spune și câte ceva despre ce și cum), dar țara nu mai are vână, pentru că numai are nici inimă, nici cap și nici creieri. Și, se știe, orice corp viu de la cap se împuțește.

Toți cei care au încercat să facă ceva, oricât de timidă ar fi fost intenția lor, au fost nu doar stopați, descurajați, ținuti la distanță etc. etc., ci chiar distruși. Și, chiar dacă nu s-a invitat până acum nici un candidat de calibrul la staf-ul țării, noi am sperat și încă mai sperăm că, totuși, mai există și asemenea oameni de valoare în România.

E clar că țării îi lipsește Parlamentul ei, Guvernul ei, Președintele ei și, din păcate, îi lipsește și cetățeanul ei, atât cel lucid, patriot, inteligent, harnic, trudnic pe ogorul patriei, cât și cel turmentat etc. Un sociolog a scris o carte formidabilă despre păcatele românilor.

Datorită faptului că românii au fost tot timpul asupriți, descurajați, umiliți și hărțuiți de pohtele imperiilor care nu numai că ne-au înconjurat, dar ne-au și sufocat, nelăsându-ne timpul necesar pentru unitate și maturitate, pentru a deveni un popor și, în final o națiune, acest lucru s-a și întâmplat.

Atitudinea mai marilor puterilor Europei față de noi a fost – și încă este – una de dispreț direct sau mascat, iar reacția noastră este cel puțin una de *laissez-faire*...

Nu știu dacă este chiar așa, dar miezul de adevăr în aceste spuse este foarte clar. Românii au suportat mult, au fost nevoiți să se modeleze după sloganul „Capul ce se pleacă, sabia nu-l taie” (desigur, pentru a supraviețui), dar nu și-au pierdut niciodată unitatea, credința, sensibilitatea inimii, inteligența lor nativă, iubirea și pământul. Nici acum nu și-au pierdut aceste

calități native, dar reacția lor n-a mai fost baricadarea în suferință și rezistența culturală ancestrală endemică, precum odinioară, ci expansiunea spre Vest. Ieșirea din cetate, dar și contraatacul subtil, ci doar întrezărirea unei posibile speranțe. Atitudinea arogantă a Austriei față de noi în problema aderării la spațiul Shengen, spre exemplu, deși această țară deține, fără niciun drept, ci doar ca efect al mașinațiunilor de dezindustrializare și eliminare a țării noastre din elita țărilor petroliere și transformarea ei în ce mai fost cândva, o mare parte din rezervele de petrol ale României, este doar unul dintre sutele de exemple care ilustrează efectele unui război pierdut, unui război cameleonic, pe care unii dintre noi l-au crezut de eliberare, în urma căruia noi trebuie să plătim din nou prețul înfrângerii. Realitatea – dezastruoasă pentru suveranitatea, unitatea, cultura, identitatea și puterea economică a țării – este camuflată și estompată de obiectivul iluzoriu, acela de a face parte din clubul select al occidentalilor...

Dar faptul că o parte însemnată din tineretul nostru studios a absolvit deja școala Vestului ar putea fi, cumva, benefică și pentru țara noastră. Printre atâtea realități relative, aceasta pare a fi – cred eu că este – una subtilă și de esență tare. Istoria a dovedit mereu că sângele nu se face apă, iar apa, fluidă și capabilă să treacă prin toate stările posibile (fluide, solide, lichide și gazoase) –, revine mereu la izvoare.

Realitățile fluide

Realitățile oamenilor nu sunt numai relative și cu atât mai puțin absolute. Omul și comunitatea în care trăiește, muncește, iubește, urăște etc. sunt, deopotrivă, durabile, trecătoare, accidentale, fluide sau care trec de la o stare la alta, în timp, în spațiu, în minte, în inimă, în gând. Problemele care se află în văzul și în auzul lumii, în camera ascunsă etc. și cele de la sau și de la mintea cocoșului sunt și ele componente ale mai mult sau mai puțin importante ale acestei sau ale acestor realități solide, fluide, relativ permanente sau absolut trecătoare.

Aceste realități, care ne echipează viața cu tot felul de lucruri, ipostaze, curiozități, credințe, speranțe, iluzii, așteptări sau dezamăgiri sunt și ele componente importante ale acestui vortex al lumii și al fiecăruia dintre noi. Of, Doamne, și câte nu sunt! Uneori, gândul le scanează în felul lui, frust sau detaliat, nuanțat, fantezist etc., astfel încât, dincolo de lume, el făurește din nimicuri sau din lucruri importante, asamblându-le riguros sau anapoda, realități în abstract, realități care nu există decât în mintea celui care le creează, dar care nu sunt și nu vor fi niciodată lipsite de importanță. Aproape nouă miliarde de oameni fac asta în fiecare zi, nu neapărat pentru un scop anume, ci pur și simplu pentru că așa funcționează gândul, cel care are ca izvor mintea omenească. Probabil, cândva, se va găsi și modalitatea

în care acest tezaur creativ de cogniție să poată fi valorificat și pus în slujba civilizației cognitive.

5. Credința, încrederea, neîncrederea, religia și anti-religia

Omul nu se confruntă doar cu realitățile din exterioritatea lui, ci și cu cele din interioritatea lui. Între exterior și interior, nu există numai un perete sau un prag greu de trecut, lumini și umbre clare sau drumuri precis conturate. Există și numeroase nuanțe de gri, de cenușiu murdar, de pete diforme și chiar de negru. Omul nu are nevoie de așa ceva, dar nimeni nu-l întreabă, iar natura nu-l consultă. De aceea, el, pe baza experienței proprii, a învățării și, în general a cunoașterii, identifică repere, orizonturi liniștite sau zgomotoase, relații cu ceilalți, oferte și trebuințe. La fel și comunitățile în care trăiesc oameni. Toate acestea creează un mediu cognitiv, sensibil, perceptiv (sau nu), dar și credințe, orizonturi și platforme de încredere, absolut necesare viețuirii și conviețuirii, coerenței sistemelor și proceselor, suporturi de previziune și platforme de încredere.

Credința nu este doar o dogmă impusă de biserică sau de sloganul „Crede și nu cerceta”. Credința este platforma sensibilă, puternic interiorizată, deopotrivă, profundă și expansivă care aduce liniște, siguranță, încredere, motivație și energie. Între dogmă și credință, nu există o compatibilitate absolută și nici o falie absolută. Dogma poate fi credință dusă la limită, credință lineară, slogan, dar nu numai atât. Credința adevărată vine din încrederea în adevăr, din cunoașterea și probarea adevărului, din conexiunea gândului, a meditației, într-un registru logic, coerent și suficient, de cunoaștere obiectivă a adevărului, probată de realitățile și procesualitatea vieții. Credința dă omului încredere, ea însăși rezultând din încredere, din experiență, din cunoaștere. Credința în Dumnezeu, în Dumnezeul nostru, al tuturor și al fiecăruia este nu doar un sentiment puternic, așa cum este dragostea, ci și o concluzie a unui raționament complex, a unei meditații îndelungate și profunde, dar și a trebuinței endogene, vitale a omului. Credința nu este o opțiune, ci o temelie. De aceea, atitudinea dogmatică, impunerea credinței pe alte criterii decât cel al încrederii, cunoașterii, meditației profunde, nu este numai un abuz, o înșelăciune, ci și o privare de acces la adevăr, o închisoare care se prezintă ca fiind drumul drept spre libertate.

Desigur, Bing-Bang-ul este o inginerie a facerii din nimic, a începutului din nimic, ca și cum ar fi un start într-o probă de atletism, dar știm cu toții că este vorba de o convenție pentru a se justifica facerea din nimic sau din spargerea infinitului. De atunci încoace tronează logica coerenței, a facerii din ce-i făcut, a continuării existenței într-o viziune dinamică și complexă.

Aceste aserțiuni țin de coerența devenirii, a existenței dinamice, a complexității pe planetă Pământ și în Univers. Dar societatea omenească se dezvoltă, deopotrivă, linear – cu sens unic (merge numai înainte) – și nelinear și haotic, adică într-un registru de incertitudini și imprevizibilități.

Dezvoltarea societății omenești este totdeauna progresivă și dinamică. Ea merge totdeauna spre mai mult și mai bine, chiar dacă finalul fiecăruia dintre noi nu este o resurrecție, ci o moarte.

Devenirea după moarte este contradictorie și prezumtivă, nu certă și categorică. Adică experiența noastră de până acum n-a probat că există viața – în cod biologic – și după moarte, iar despre viața spirituală, despre viața sufletului, putem să spunem orice.

Trecutul nu aduce niciun argument, iar bisericile sunt doar case ale lui Dumnezeu pe pământul oamenilor. Istoria lor este plină nu doar de înțelepciuni, ci și de fixisme, cruzimi și enormități (spre exemplu, inchiziția, cruciadele etc.), pentru că, în lipsa logicii adevărului credinței, se poate spune și întreprinde orice.

Religiile nu mai sunt azi ca în vremea inchiziției. Sunt mai altfel, se adaptează și ele la coerența cibernetică și cognitivă a lumii, supraviețuind într-o formă sau alta. Falia strategică extrem de accentuată între civilizația occidentală, cum o numește Samuel P. Huntington, și civilizația islamică, spre exemplu, rămâne îngrijorătoare.

Terorismul islamic s-a născut pe această falie. Prin atacurile asupra turnurilor din New York, a devenit faimos, iar războiul declanșat de Statele Unite împotriva acestui fenomen (un război împotriva unui fenomen!!) a ținut capul de afiș al conflictualității lumii.

Nu s-a încheiat nici acum, dar sunt alte evenimente mult mai presante, cum ar fi războiul geopolitic fratricid din Ucraina și războiul din Fâșia Gaza, deocamdată, evenimente destul de fierbinți, comentate în fel și chip, care demonstrează încă odată, dacă mai era necesar, fragilitatea și vulnerabilitatea acestei lumi.

Analiza, fie ea și succintă, a pieselor de pe tabla haotică a conflictualității lumii relevă, pe de o parte, jocul marilor puteri cu focul și forțarea limitelor și, pe de altă parte, perplexitatea lumii, așteptarea strategică a Chinei, coerența incoerentă a Uniunii Europene, care nu se implică în rezolvarea conflictului ruso-ucrainean, conflict care o privește direct, ci, dimpotrivă, la fel ca Statele Unite, se mulțumește cu continuarea lui până la victoria finală sau ruina completă a spațiului confruntării.

Restului lumii nu-i prea pasă. Un război, acolo, ca atâtea altele! – își șoptesc guvernele în barbă.

Vom trăi și vom vedea! – pare a fi orizontul de așteptare al tuturor.

Desigur, vom vedea, dacă vom mai trăi.

Dacă nu, nu!

6. Concluzii neterminate

Cineva organizează dezorganizarea și dezorganizează organizarea, nu pentru că ar fi necesar sau posibil și așa-ceva, ci pentru că așa vor unele minți fără minte ale acestei planete organizată pe state politice, fiecare dintre acestea reprezentând componente sau identități civilizaționale constituite și consolidate în sute și unele chiar în mii de ani.

Ar trebui ca statele – cele care și-au constituit, de-a lungul timpurilor, numeroase organisme și instituții internaționale, cu scopul de a realiza și pune în operă mecanisme care să le ajute să rezolve amiabil problemele inerente intervenite între ele – să nu uite cine sunt, ce sunt, care le sunt temeliile și, mai ales, care le sunt interesele vitale. Mecanismele internaționale pe care le-au creat (nu atât ele, cât mai ales marile puteri care aveau neapărată nevoie de fel de fel de suporturi pentru a pune în operă, a-și legitima și a-și susține interesele lor vitale de dominare a lumii sau măcar a sferei lor de influență), care n-au fost și nu vor fi niciodată identice sau consonante cu cele le majorității statelor de pe planeta Pământ. Aceste mecanisme au încurcat însă și mai mult ițele, chiar dacă, într-un fel sau altul, susținând și întreținând interesele marilor puteri geopolitice și geostrategice – și toate marile puteri sunt, de fapt, puteri geopolitice și geostrategice –, au mai scăpat și câte ceva în folosul puzderiilor de state, atât pentru a le amăgi, cât mai ales pentru a le supune și mai mult sub masca unor concepte democratice care au, de fapt, în arhitectura lor flexibilă și înșelătoare, o cu totul altă dinamică. Desigur, nu e nimic nou sub soare, toată lumea știe asta, dar se prefacă că nu știe, pentru că, de fapt, în mare parte, aleșii și culeșii care conduc statele sunt mai mult niște efecte ale intereselor marilor puteri decât niște oameni de stat, care slujesc cu toată ființa și priceperea lor statele din care fac parte.

În acest sens, după cum observă o parte din cercetătorii care au în vedere și acest fenomen, se pare că mulți dintre șefii actuali de state, mai ales cei din statele foarte puternice (dar și în celelalte, partenere strategice sau nu), fac parte, mai degrabă, din lumea dezaxaților mintali decât din cea a oamenilor normali, cu toate țițele pe casă și cu toți neuronii la locul lor.

Oricum, lumea este conflictuală, oricât ar fi ea de civilizată. Războiul endogen al lumii contra lumii pare a fi – și chiar este – unul permanent, în timp ce pacea, ca interval dintre două sau mai multe războaie, este, în mod sigur, vremelnică și relativă, zdrențuită și incompletă, cu toate beneficiile unei civilizații pământene în dezvoltare și în drum spre nicăieri.

Sub progresele uimitoare ale civilizației hominienilor de pe planeta Pământ, războiul intrinsec al acesteia continuă să viețuiască perfid și insidios

(sau, poate, doar necesar, selectiv, asanant, violent-corectiv, obiectiv și... benefic), îmbrăcând toate formele posibile, de la competițiile de tot felul duse la limită până la confruntarea extrem de violentă, pe viață și pe moarte, în arme, înșelăciuni și cogniții, deci, în confruntarea armelor de foc, a armelor cognitive, a armelor asimetrice etc. și până la războiul geopolitic și geostrategic nuclear care, azi, nu mai înspăimântă pe nimeni. Ba, dimpotrivă, parcă mai-marii lumii și-l doresc, animați, fascinați și înspăimântați sau pur și simplu provocați de această jucărie nucleară, crezând probabil, că ei sunt nemuritori sau că buncărele pregătite din timp îi pot salva și ajuta să reseteze, după mintea lor în metastază, lumea. Pentru că nimeni nu-și mai bate capul cu așa ceva. Biden zâmbește cu tâlc, încurajând războiul din Ucraina, pe care el și camarila lui l-au generat, punând Rusia în situația de a ataca Ucraina, din rațiuni geopolitice și geostrategice, și apoi, acuzând-o, având perfectă dreptate formală, că a atacat fără motive o țară suverană. Că a atacat o țară suveranizată, e adevărat, dar nu și fără motive. Nimeni nu face nimic pe lumea aceasta, fără a avea cel puțin un motiv. În interioritatea acestei judecăți categorice, există însă foarte multă perversitate, iar adevărul, flancat de tot felul de minciuni, face slalom printre sloganuri. Desigur, Ucraina este o țară mare (făcută să fie mare și puternică de Uniunea Sovietică), iar după ce marele imperiu roșu s-a destrămat, nu doar prin implozie, ci și prin explozie, Ucraina, țara slavilor de margine, a trecut rapid de partea inamicului geopolitic și geostrategic al Rusiei, SUA, care are ca extensie euroatlantică, NATO și, ca parteneri strategici, UE și aproape toate țările de aici, inclusiv România. Azi, Ucraina nu mai este componentă a Imperiului roșu, nu mai este, deci, o țară aflată nu prea demult în eșalonul întâi geopolitic și geostrategic al Imperiului roșu sau al Federației Ruse, ci o țară care, consideră rușii, s-a dat cu Vestul, devenind, ipso facto, un cap de pod al Vestului, în speță al americanilor, în arealul geopolitic și geostrategic al Rusiei, ceea ce pare a fi inadmisibil pentru țara celor zece mii de kilometri de la Vest la Est și de la Est la Vest. Desigur, spațiul acesta este mai mult decât suficient, dar muscalii nu fac război din cauza insuficienței spațiului, că nu-i adevărat, ci din cauza insecurității spațiului de siguranță geopolitică și geostrategică pe care Vestul, îndeosebi prin marea putere geopolitică și geostrategică esențială, care domină lumea, a considerat că a sosit timpul să-l elibereze, iar Rusia să fie scoasă din ecuația geopolitică și geostrategică de dominanță, adică din rândul marilor puteri globale, mai ales acum când s-a ridicat la această condiție.

Cândva, nu prea demult, ci imediat după un final parțial al Războiului Rece, SUA și Federația Rusă deveniseră parteneri strategici, iar rușii se angajaseră să transporte petrol prin Nord, pe ruta Murmansk Kamceatka, cu petroliere spărgătoare de gheață sau precedate de spărgătoare de gheață, spre America. Apoi, odată cu degradarea acestei consonanțe geopolitice și

geostrategice esențiale vremelnice ruso-americe sau americanorusești, nemții și rușii au realizat conducta Nord-Stream 1, ceva și mai și decât un drum prin gheața oceanului din Nord, apoi, parțial, Nord-Stream 2, pentru a transporta gaz ieftin din Rusia în Germania și în Uniunea Europeană. Desigur, asta nu însemna încă Eurasia, dar putea fi un început, inacceptabil însă pentru unchiul Sam, cel care stăpânește sine die toate mările și toate oceanele, având și mijloacele necesare pentru aceasta. O dimensiune eurasiatică sau euro-asiatică, în care Asia vine cu resursele și Europa, mai ales Europa Vestică, cu finanțele și cu tehnologia, am mai spus-o, în consonanță cu spațiul euro-atlantic sau în dauna acestuia, nu poate fi acceptabilă. Dar, în timpul războiului din Ucraina, o mână protejată și greu vizibilă, dar nu și greu previzibilă, a avariat nord-stream-ul 1, nu neapărat doar pentru a lipsi Rusia de piața ei de desfacere energetică principală – care era UE –, ci mai ales pentru a obliga UE să-și ia gazul necesar, fie el și lichefiat, dar la un preț mult mai mare, probabil dublu, în special de la unchiul Sam. Evident, UE a aplaudat și a făcut ciocul mic în legătură cu incidentul care a blocat Nord-Stream 1, considerat ca parte a războiului din Ucraina. Desigur, rușii și-au dirijat exportul de gaz pe alte coordonate, mai ales chineze, iar războiul din Ucraina se continuă. Rușii i-au zis operațiune specială de dezarmare și denazificare a Ucrainei, ceilalți îi zic război de agresiune împotriva unei țări suverane, vizând, mai ales, slăbirea substanțială și chiar distrugerea potențialului militar al Rusiei.

Toată lumea știe însă adevărul de dincolo de cuvinte, de principii, de dreptul internațional, de tot ce se spune – așa cum se spune –, dar mizeria nu poate fi ascunsă sub preșul – fie el și geopolitic – al lumii. Și nici nu este. Unii dintre observatorii lucizi nu se sfiesc să spună tranșant ceea ce văd, iar ceilalți, deși cei mai mulți i-au citit pe Brzezinski și pe Huntington, se fac că nu văd și aud, iar cei care nu se prefac îi privesc îngăduitor pe ceilalți, fie pentru că nu vor să-l supere pe unchiul Sam, nici pe Imperiul UE, care își are și el liderii lui care, tot așa, nici nu văd nici nu aud, unii sperând că, în fine, Ursul va fi învins sau măcar pus cu botul pe labe, fie că se va declanșa un război nuclear care, oricum, tot se va declanșa cândva, că așa-i soarta lumii să suporte mereu cuiele care i se bat sau pe care și le bate singură în talpă, fie ele și nucleare...

Acesta este doar un fragment din efectul de harababură generat de vortexul lumii.

Desigur, n-ar trebui să fie chiar așa. Și, dacă privești cu jumătate de ochi și cu un sfert din creier, nici nu este. Lumea este atât de riguros reglementată și de strânsă în chingile dreptului internațional și de care o mai fi, încât aproape nimeni nu se mai poate descurca azi, onorabil, prin acest hățiș infernal al normei și al normelor de drept. De unde rezultă că excesul

de reglementări duce, mai devreme sau mai târziu, la imposibilitatea aplicării sau respectării acestora.

Deși, de-a lungul veacurilor, au fost create fel de fel de organizații, structuri, funcțiuni și organisme, războiul de agresiune fiind, conform unui articol din Carta ONU și nu numai, strict interzis, marile puteri, flancate de tot restul lumii, au găsit de fiecare dată, ieșirea necesară, desigur, tot prin tot felul de reglementări la reglementări.

Reglementariști – fie ei de Nord, de Sud, de Est sau de Vest, de Sus sau de Jos – n-au înțeles (sau, dimpotrivă, au înțeles mult mai mult decât era de înțeles sau de neînțeles) – că războiul face parte din fișa postului pe care Creatorul a generat-o lumii, la facerea acesteia, din legile vieții pe planeta Pământ și în Univers, că peștele mare îl înghite, de câte ori îi e foame sau are el chef, pe cel mic, că nu există bogat fără sărac și nici sărac fără bogat, că socialismul și comunismul au încercat să contrazică legile naturii, sperând într-o nivelare care, la limita ei de sus, ar fi dus la entropie zero, iar entropia zero înseamnă trecerea în nemișcare, în încremenire, în veșnicie, deci în moarte, adică în lumea nelumii.

Reglementariștii români – fie ei experți, tehnicieni, politicieni, parlamentari, instituționaliști, realiști, constructiviști, guvernanți, băgători de seamă, fripturiști, capitaliști, oportuniști etc. etc. – n-au înțeles nici măcar atât. N-au înțeles mai nimic, iar ca efect, tot ce au făcut sau n-au făcut, gâlcvind-se tot timpul între ei și ploconindu-se la străinătatea care n-are niciun fel de respect față de arealul Carpato-Danubiano-Pontic, cum ne place nouă să-l poreclim, când nu-i spunem Grădina Maicii Domnului, au generat una dintre cele mai mari harababuri din istoria spațiului românesc pe acest pământ sfânt al strămoșilor. Aroganța lor cvasi-stilată sau primitivă, măsurile nechibzuite, cele mai multe în detrimentul unității țării și al poporului român, măsurile excesive sau lipsa de măsură au degradat pur și simplu România, au depopulat-o masiv, au cedat practic aproape întreaga avuție națională la alții, iar ei, capii improvizați ai unei țări cu atâtea resurse n-au reușit niciodată să facă sau măcar să inițieze ceva util pentru România. Faptul că facem parte din NATO și din Uniunea Europeană nu este meritul celor care ne conduc sau ne-au condus, ci al politicii și strategiei de extensie spre est a Uniunii Europene și a Alianței Nord-Atlantice.

Din păcate, politicile și strategiile, geopoliticele și geostrategiile celor trei mari componente ale spațiului euro atlantic – Statele Unite ale Americii, Uniunea Europeană și NATO – nu sunt pe deplin consonante cu interesele geopolitice și geostrategice ale României. Sau ale noastre nu sunt consonante cu ale UE. România nu are nevoie de un război la granițele ei și nu are absolut niciun motiv să intre într-un astfel de război cu o putere nucleară remarcabilă, care, probabil, strânsă cu ușa geopolitică și geostrategică, va riposta masiv, inclusiv nuclear.

De aici nu rezultă că situația actuală nu este îngrijorătoare, ci dimpotrivă. Îngrijorător este felul în care s-a ajuns la crearea acestui fapt deja împlinit și la implicarea Europei într-un război care nu-i este de niciun folos, ci dimpotrivă.

Teatrul de război ruso-ucrainean actual nu este doar o făcătură a rușilor. Rușii nu au atacat Ucraina doar pentru a o denazifica și dezarma. Așa ceva nu este posibil să fie rezolvat doar prin mijloace militare. Cu atât mai mult, Rusia, care-și consumase deja o parte din resursele sale militare în războiul (tot geopolitic și grostrategic) din Siria, nu putea deschide un alt front în Ucraina, care era deja sprijinită masiv, încă din 2014, de Occident, în special de SUA, întrucât nu avea resursele necesare pentru așa-ceva. Mai mult, probabil că știa precis că, dacă atacă Ucraina, va fi nevoită să ducă, într-o formă sau alta, un război cu Vestul. Extinderea Vestului spre Est, în opinia Vestului și a Dreptului internațional, absolut normală și democratică, în viziunea Rusiei era considerată, fără îndoială, un pericol de moarte.

Ei, și?!

Acest cinism geopolitic și geostrategic, această falie geopolitică și geostrategică de odinioară, Marea Baltică, Marea Neagră, redeschisă din nou, după ce efectele celui de al Doilea Război Mondial nu s-au estompat încă, constituie mult mai mult decât o simplă îngrijorare. O astfel de realitate nu este doar un efect de harababură, ci și un efect care rezultă din habarnismul geopolitic și geostrategic al celor care sunt, azi, la butoanele acestui nivel maxim. Și chiar dacă n-ar fi habarnism – pentru că, în staff-urile lor, nu există habarniști, ci creiere luminate –, atunci există ceva și mai grav: cinism.

RĂZBOIUL GEOPOLITIC AL LUMII CONTRA LUMII

- Posibile configurații cogno-ciber-hibrido-omnispațiale -

THE GEOPOLITICAL WAR OF THE WORLD AGAINST THE WORLD

- Possible cogno-cyber-hybrid-omnispatial configurations -

Rezumat

Afirmația potrivit căreia războiul face parte din modus-ul vivendi al omenirii devine din ce în ce mai evidentă și mai credibilă. Desigur, este vorba deopotrivă de acel război definit cândva de Clausewitz ca fiind o continuare a politicii cu mijloace violente, definiție la care ne raportăm mereu, cât și de extensia și penetrarea acestui fenomen în esența umană. Și nu numai umană. La întrebarea: Cum de este posibilă existența unui fenomen atât de violent pe o planetă atât de delicată, de armonioasă și de bine făcută sub căldura soarelui, limpezimea apei și miracolul vieții?, răspunsul nu este deloc simplu, nici ușor de găsit sau de formulat. Poate că însuși universul viu, în infinitatea sa perfectă, este măcinat de imperfecțiunii și contradicții, de forme și formule ale războiului endogen al oricărei existențe dinamice, complexe și trecătoare. Pornind de aici, nu este prea greu de găsit și de formulat genul proxim și diferența specifică. Dar, pe măsură ce înaintăm în evoluția civilizației omenesti spre forma sa normală perfectă, pe care o putem numi cognocivilizație, constatăm doar că războiul – înțeles ca o războire între identități, pe spirala haotică a oricărei existențe care merită să piară, sau să se transforme în alta, diferită –, constatăm că ne apropiem din ce în ce mai mult de acea stare denumită entropie zero. Și ne îngrozim de liniștea și nemișcarea eternității. Fără să aplaudăm vulcanii, furtunile sau uriașele și nevăzutele sau îngrozitoare tensiuni care poartă acest blazon: Război. Războiul oamenilor contra oamenilor. Războiul endogen al lumii contra lumii. Războiul pe care-l generăm, îl condamnăm și, nolens, volens, îl ridicăm pe socul lui volatil, versatil și netrecător, în fiecare zi. Unde ne aflăm, oare, în acest an de grație 2024, pe spirala lui spre nicăieri? Din exterioritatea lui, poate fi văzut ca un vortex stelar, ca un uragan sau ca o idee a unui sculptor care caută să elibereze forma din strânsura pietrei. Însă, pentru noi, oamenii, oricât ar fi de fascinante, de strălucitoare sau de înspăimântătoare armele lui vizibile sau invizibile din interioritatea lui vizibilă sau top-secretă, el este doar un fenomen

competițional care ucide și aduce glorie (sau înfrângeri) tactice, operaționale, strategice, geopolitice și geostrategice. Adică un joc cu moartea de la interioritatea individului, la inconștiența planetei, de la conștiința de sine la inconștiența endemică de specie care se autosfășie cu iluzia că domină timpul pentru a-i impune veșnicia. Deși suntem conștienți cu toții că este iluzie, ne acceptăm implacabil devenirea ca într-un malaxor cu sumă nulă.

Cuvinte-cheie: război geopolitic și geostrategic; hibrid; omnispațial; cibernetic; nelimitat;

Summary

The claim that war is part of humanity's modus vivendi is becoming more and more obvious and credible. Of course, it is both about that war once defined by Clausewitz as a continuation of politics with violent means, a definition to which we always refer, as well as about the extension and penetration of this phenomenon into the human essence. And not only human. To the question: How is it possible for such a violent phenomenon to exist on such a delicate, harmonious and well-made planet under the heat of the sun, the clarity of the water and the miracle of life?, the answer is not at all simple, nor easy to find or formulate. Perhaps the living universe itself, in its perfect infinity, is ground by imperfections and contradictions, by forms and formulas of the endogenous war of all dynamic, complex and transient existence. Starting from this, it is not too difficult to find and formulate the proximate genus and the specific difference. But as we advance in the evolution of human civilization towards its perfect normal form, which we can call cognocivilization, we only find that war - understood as a war between identities, on the chaotic spiral of any existence that deserves to perish, or transform in another, different - we find that we are getting closer and closer to that state called zero entropy. And we dread the stillness and stillness of eternity. Without applauding the volcanoes, the storms, or the huge and unseen or terrible tensions that bear this blazon: War. The war of men against men. The endogenous war of the world against the world. The war we generate, condemn and, nolens, volens, raise on its volatile, versatile and imperishable plinth, every day. Where are we, in this year of grace 2024, on his spiral to nowhere? From its exterior, it can be seen as a stellar vortex, as a hurricane, or as an idea of a sculptor seeking to release form from the grip of stone. But to us humans, however fascinating, brilliant or terrifying his visible or invisible weapons in his visible or top-secret interior may be, he is only a competitive phenomenon that kills and brings tactical, operational glory (or defeat), strategic,

geopolitical and geostrategic. That is, a game with death from the interiority of the individual, to the unconsciousness of the planet, from self-consciousness to the endemic unconsciousness of the species that tears itself apart with the illusion that it dominates time to impose eternity on it. Although we are all aware that it is illusion, we relentlessly accept our becoming as in a zero-sum mixer.

Keywords: geopolitical and geostrategic warfare; hybrid; omnispatial; cyber; unlimited;

Introducere

Deși suntem cu toții oameni, se pare că, în fața acestui univers infinit ca resursă și potențial, denumit, cunoscut sau, mai degrabă, necunoscut sub numele monosilabic de om, ar trebui să ne uimim sau, mai degrabă, să ne îngrozim. Grecii antici îi ziceau măsura tuturor lucrurilor, Nietzsche îi zicea câteodată supraom, alții îi ziceau homo homini lupus, dar definițiile sunt atât de numeroase încât am putea să umplem cu ele tot golul din noi cu privirea la noi înșine. Și nu e cazul să continuăm. Existăm de atât amar de vreme pe planeta Pământ, dar nu știm încă precis dacă suntem de aici sau dacă am venit aici din altă parte aduși de vreun vânt stelar, de vreo vulpe cosmică de gheață sau de ce o fi fost, căreia soarele i-a tăiat coada, iar un mini fragment din ea o fi cotropit micuța noastră Terra, dându-i să sugă lăptic din Calea Lactee. Nu știm nimic precis. Știm doar că am putea să știm și că vom ști cândva, deși și asta-i tot o probabilitate condiționată, ce, când, cum. unde și de ce. Interioritatea noastră infinită este și, probabil, va fi în continuare plină de surprize, iar exterioritatea – și ea, tot așa, ba chiar mai mult, superinfinită – ne va pune și mai mult pe gânduri.

Noi știm – cel puțin așa ne spune legea unității și luptei contrariilor – că existența de orice fel este unitară și contradictorie, că viața înseamnă mișcare, transformare, devenire, probabil, atât înainte de Bing-bang cât și după, mai ales după, iar noi trebuie să luăm asta drept lege. Și dacă-i lege, nu-i tocmeală. Savanții și cercetătorii au însă dreptul să se îndoiască și să meargă mai departe, cu cercetarea și descoperirea. Până atunci, unde-i lege e tot lege. Cu alte cuvinte, războiul nu este doar o făcătură a oamenilor, ci este o făcătură mai mult dau mai puțin reușită care vine de la Bing-Bang și chiar de dincolo de el.

Dincolo de noi nu mai suntem noi (în noi incluzându-i și pe ceilalți), ci doar spațiul, timpul și gândul, toate infinite. Adică infinituri mai mici în infinitul mare... Ceea ce pare o absurditate, infinitul fiind infinit și atât. Adică nu nesfârșit, pentru că nesfârșitul este doar un fel de neterminat, pe când infinitul... nu este doar ne-finit, care ar trebui finit, nefinitul sau

neterminatul dus unde a dus mutul iapa, nici nicăieri, nici niciunde, niciodată etc. etc., ci doar fără niciun final...

Raționamentul acesta este vechi de când lumea. De la scolastică încoace, toți l-au făcut (sau l-au preluat) și nimeni nu l-a terminat...

Ceea ce vreau eu să spun este, totuși, o propoziție foarte simplă: Dincolo de noi, de jur împrejur, este spațiul... Spațiul terestru, spațiul naval, spațiul aerian, spațiul cosmic, spațiul gândului, ciberspațiul, cognospațiul... Dar, dincolo de noi nu înseamnă însă și în afara noastră, ci și în interioritatea noastră, care este tot așa, infinită...

De aceea, războiul nostru contra noastră, adică războiul nostru endogen, războiul nostru cu noi înșine are, într-o formă sau alta – mai exact, în toate formele și formulele posibile –, toate aceste componente, toate aceste dimensiuni. Mai e și timpul. Dar el e doar cu sens unic...

Se pare că, azi și cu atât mai mult mâine, nu va fi doar terestru, naval, aerian, aero-terestru, aero-naval, în forme clasice sau hibride, ci și în configurații extrem de complexe și de dinamice, bine și chiar foarte bine integrate, de tipul *cogno-ciber-hibrido-omnispațiale*.

Configurația cogno-ciber

Am intrat deja în epoca civilizației cunoașterii sau a cognocivilizației. Desigur, este o intrare destul de forțată, întrucât lumea nu este încă pregătită pentru a trece la o astfel de epocă. Așa cum nici Evul Mediu nu a fost pregătit pentru a trece la epoca modernă. Dar, cum bine se știe, s-a trecut. Dar nici acum, în anul de grație 2024, nu se poate spune că am trecut cu adevărat și pe deplin în epoca societății post-industriale, cu metapiscurile ei consumatoriste și degradările ei culturale și civilizaționale de top, dar și cu valorile ei cogno-cibernetice, tehnologice și informaționale, de metehnele Evului Mediu.

Deși specia umană este distinctă de celelalte specii, iar civilizația umană a ajuns, cu unele dintre componentele ei, pe piscuri cogno-cibernetice, cu altele a rămas în sapă de lemn. Iar mai-marilor lumii se pare că le convine această eșalonare pe care nu numai că o conștientizează dar o și încurajează și o mențin, chiar dacă în văzul și în auzul lumii spun cu totul altceva.

Și totuși, omenirea merge înainte, spre treptele din ce în ce mai înalte ale cunoașterii, culturii, civilizației, îndeosebi în componenta ei înalt-tehnologică și informațională. Aproape că, la ora actuală, nu există pământean care să nu aibă un telefon, chiar un smart, și să nu butoneze toată ziua, într-o formă sau alta, butoanele, tastele sau ecranele. Desigur, în acest timp, există și triburi, prin Africa sau prin Amazonia sau cine mai știe pe unde, care n-au ieșit încă din epoca de piatră, ca să spunem așa. Deși planeta

noastră este minusculă – adică de un miliard de ori mai mică decât această nebuloasă incandescentă numită Soare, care, împreună cu apa, ne dă viață –, deosebirile dintre noi, locuitorii ei inteligenți, care percep Universul, sunt încă foarte mari. Și, probabil, așa vor rămâne multă vreme, pentru că, nu-i așa, sistemul care nu are tensiuni și dinamici interioare vivace, piere.

În pofida unor realități pe care nu le dezvoltăm aici, mulți dintre locuitorii inteligenți ai planetei Pământ au ajuns deja în epoca cibernetică, așa cum se prezintă ea acum, la începuturile ei și, legat de aceasta, în epoca pe care noi o numim a cognocivilizației.

Aproape toate sistemele complexe – ne referim aici atât la cele tehnice, cât și la cele profesionale, culturale și chiar sociale – sunt conectate la epoca cyber. Digitizarea și digitalizarea sunt la ordinea zilei, iar comunitățile de tot felul, de la cele economico-sociale, la cele educaționale, profesionale, tehnice, de cercetare etc., se întrec în a atinge cât mai repede standardele acestui tip de modernizare, de progres. Politicienii clămpănesc cât pot ei de sonor pe această temă, autoritățile fac tot ce pot – dar nu prea pot în birocratizarea în care sunt împotmolite ancestral –, dar mai ales se fălesc cu ce își imaginează că au făcut, dar n-au făcut etc. etc.

Ai doar ce ai cucerit sau ai apărat cu sabia

Dreptul este expresia realității transpusă în norma de drept, nu realitatea este expresia dreptului. Dreptul impune reguli cerute de realitate și nu invers. Realitatea creată de natură, de viața oamenilor și a comunităților a impus dintotdeauna – și tot așa impune și azi – reguli de conviețuire asimilate și statornicite de realitatea durată de oameni și de comunitățile lor. Dacă n-ar exista aceste reguli – și voința oamenilor și a comunităților de a le respecta –, omenirea ar intra probabil imediat într-o stare de haos, așa cum s-a mai întâmplat, așa cum se întâmplă și azi, așa cum se întâmplă mereu, din care cu greu se mai poate reveni la normalitate. Desigur, până la urmă se revine, întrucât legile naturii impun ferm asta, dar prețul este adesea uriaș.

Natura omului nu este însă una fixă, bătută în cuie, chiar dacă pare să fie așa. Pare, dar nu este. Omul este o ființă gânditoare – din câte se știe până acum, singura capabilă să cunoască și să înțeleagă universul, omul însuși fiind un univers –, care nu are doar trebuințe, ci și valori, opinii, idealuri, interese. Omul de azi, ca și cel de ieri, este un homo politicus, adică un om al cetății, un om politic (de la politeia – cetate), care face și desface, uneori spune adevăruri, dar, de cele mai multe ori, minciuni adevărate, făcături de tot felul, sau lucruri mai mult sau mai puțin străine etc., în care este greu să te orientezi, să te descurci, dar nu și să te încurci tot mai mult.

Ofertanții de sisteme de securitate cibernetică, dar și cei care pândesc la orice colț cyber pentru a mai infiltra o reclamă, un troian, un

vierme, un virus, ceva acolo, ca să te oblighe să ascuți cinci secunde dintr-o arie celebră pentru a-ți atrage atenția asupra savorii unui biscuit care este o făcătură cvasicomestibilă etc etc., pentru a-ți fura codul de siguranță de la card și a-ți goli punguța de la bancă, adică pentru a te fura, pentru a te țepui, pentru a-ți face ție rău și lui bine...

Desigur, fiecare are ce a moștenit, ce a cumpărat sau, în cazul statelor – și ele relative și nesigure –, ce a cucerit sau ce a apărât cu sabia. Dreptul nu spune așa, dar natura așa spune. Natura bate dreptul că de-aia-i natură, dar, în lumea ca nelume, este posibil orice, chiar și imposibilul. Oricum, chestia asta cu sabia este și ea destul de relativă, întrucât nu vine din absolut, ci din diferite faze ale timpului. Ai cucerit sau ai apărât, când, cum și de ce, iar în timp, ce ai făcut sau ai mai făcut pentru a păstra ce ai cucerit sau ce ai apărât?!

Pentru a se face, cum se face, distincție între războiul de agresiune și cel de apărare, s-a recurs și se recurge într-una la fel de fel de subterfugii, ca să le spunem așa. În numeroasele confruntări post-război rece, a fost repusă în circulație noțiunea de preempțiune

Încurcate mai sunt și căile și cărările Dreptului! Ca și ale Domnului! Numai ale Prostului sunt simple, sigure și eterne...

Precedente trecute cu reverberații ascunse

Încă din timpul celui de al Doilea Război Mondial, a fost nu doar schițat, ci chiar elaborat scenariul celui de al treilea. Acest proiect, ca să-i spunem așa, a fost numit „Operațiunea Unthinkable”, nu război, ci „operațiune”. Nici măcar „operație”, cum sună prin manualele de strategie. La urma urmei, nici Vladimir Putin, n-a numit actuala campanie pentru cumințirea Ucrainei război hibrid împotriva Ucrainei, ci operațiune specială de denazificare și demilitarizare... „Operațiunea Unthinkable” se dorea a fi declanșată spre finalul celui de al Doilea Război Mondial. Nu prea se știe ce avea Stalin în rărunchi la Yalta, în februarie 1945, la întâlnirea cu Roosevelt și Churchill, dar Roosevelt și Churchill aveau deja în vedere un război al Vestului pentru împingerea Uniunii Sovietice dincolo de țările Europei Centrale și de Est. Această „operațiune de neconceput” a fost abandonată în iunie 1945, chiar dacă s-a efectuat debarcarea din Normandia, cu obiective mult mai reduse. Esența operațiunii de neconceput a rămas însă nucleul sau ideea celui de al treilea război mondial, vizând, în principal, distrugerea Uniunii Sovietice și, în final, a Rusiei. Prima etapă a celui de al treilea război mondial a fost deja realizată: distrugerea Uniunii Sovietice, includerea țărilor din Europa Centrală și de Est, foste socialiste, în arealul occidental și în NATO. Socialul și socialisticul nu trebuie puse înaintea individului, esența supremă și suprenisimă pentru om, individualistului, individualisticului și

individualismului, pentru că, nu-i așa, omul individual este ființa supremă pentru om, societatea, societățile, popoarele, țările etc. sunt doar relativități, adică forme și formule schimbătoare la plus și minus infinit, fluide, flexibile etc etc., adică doar forme, nu esențe. Comuniștii, la polul opus, ziceau că esența umană constă în ansamblul relațiilor sociale, adică exact la polul opus de ce ziceau ceilalți, capitaliștii, postcapitaliștii, consumatoriștii sau ce or mai fi ei, pentru care singurul potențial nedegradabil este cel uman, este inteligența umană, care constituie cel mai prețios capital, cum ziceau, la urma urmei, și socialiștii, dar care, prin socializare endemică, excesivă și totală, și centrând esența tot pe om, pe omul social, ca făcând parte dintr-o societate a egalilor. Prin aceasta, socialiștii subminau esența societății capitaliste, considerând că omul, cel mai prețios capital, cum îi ziceau și ei, nu trebuie înrobît de individualismul capitalist, ci integrat în propria-i esență, cea a ansamblului relațiilor sociale din care-și extrage consistența. Pentru societatea capitalistă și postcapitalistă de tip consumarist excesiv, libertatea individuală a unității de bază a inteligenței creatoare trebuia trecută în piscul lumii... Declarația universală a drepturilor omului pune capăt constrângerii de tip socialist și menține caracteristica principală a societății occidentale, aceea de a beneficia la discreție de toate potențialele posibile, dar mai ales de cel uman, care este singurul potențial nedegradabil de pe planeta Pământ

Esența războiului și războaielor de pe planeta pământ se află aici, în acapararea puterii geopolitice și geostrategice absolute, care să permită deținătorului să folosească la discreție, în interes propriu, resursele planetei, inclusiv potențialul uman care, în viziunea marilor puteri, este tot o resursă. De aceea, din timpul desfășurării celui de al Doilea Război Mondial – război geopolitic și geostrategic de anvergură planetară –, planificatorii, îndeosebi cei americani și britanici, au avut în vedere, cum era de așteptat, și cel de al treilea război mondial. Pentru că era clar, pentru puterile care se confruntau, în primul rând, în interese geopolitice și geostrategice, că nolens, volens, va avea loc, în mod cert, într-o formă sau alta, încă un război mondial. Lumea se mondializase, de fapt, cu multă vreme în urmă, atunci când devenise conștientă de calitatea ei endogenă, aceea de a fi în sine pe tot pământul, ca o lume a priori...

Mai mult, americanii au planificat, în vara anului 1945, un atac masiv, cu arme atomice, proiect sprijinit și de Churchill, asupra Uniunii Sovietice, pentru a rade această țară de pe suprafața pământului. Acest atac fusese deja avut în vedere încă din 1942.

Este vorba de un plan care prevedea folosirea bombelor atomice împotriva a 66 de orașe sovietice. Rușii știau de planul Manathan, probabil încă din 1942.

La doar două săptămâni după încheierea oficială a celui de-Al Doilea Război Mondial (2 septembrie 1945), Departamentul de Război al S.U.A. a emis o directivă, datată 15 septembrie 1945, pentru „Ștergerea Uniunii Sovietice de pe hartă” (adică pentru lovirea a 66 de orașe cu 204 bombe atomice). Nu știm dacă americanii aveau cele 204 bombe atomice, dar lovirea unei țări care avea mai mult de zece mii de kilometri de la Est la Vest, era mai mult decât o fantezie. Era o nebunie. Sau poate că aceasta este esența puterii discreționare...

Desigur, acest lucru nu s-a întâmplat, dar, de aici nu rezultă că un asemenea plan a fost sau a rămas o fantezie. Probabil că rușii au aflat (oricum știau de planul Manhattan) și ce a urmat deja știm. În acest context, se pare că loviturile de la Hiroșima și Nagasaki n-au fost doar un avertisment pentru Uniunea Sovietică și pentru restul lumii, ci o testare efectivă a puterii acestor arme de distrugere masivă, de care, poate, și planificatorii ei s-au speriat....

Nu știm de ce conducerea SUA n-a efectuat acest atac. Probabil că nu era necesar. Oricum, americanii știau deja că principalii beneficiari ai celui de al Doilea Război Mondial, ca și ai Primului, erau ei. Mai mult, amiralul Mahan le spusese americanilor, încă înainte de 1914, că trebuie să fie numărul unu pe mare – și americanii au înțeles ce le-a spus amiralul lor, Mahan –, pentru că, pe vremea aceea, puterea maritimă a lumii era cea britanică. Iar cine stăpânește marea stăpânește lumea...

Probabil că americanii s-au mulțumit atunci, la finalul celui de al Doilea Război Mondial, cu stăpânirea mărilor și a Europei de Vest, cu crearea spațiului geopolitic și geostrategic euro-atlantic și au preferat crearea NATO și a unei geostrategii de îndiguire a Uniunii Sovietice și de consolidare continuă, până dincolo de orice limite, a puterii militare a Vestului, decât să-și asume prăpădul unul bombardament nuclear de o asemenea amploare. Dar de aici nu rezultă că au și renunțat la o astfel de eventualitate, chiar dacă, azi, rușii sunt la paritate cu ei în ceea ce privește numărul de focoaie nucleare de ultimă generație.

Războiul din Ucraina, departe de a fi doar un simplu război între un colos militar și o fostă țară care a făcut ea însăși parte din acest colos, nu este doar ce pare a fi. Pentru ruși pare a fi un război de cumințire a Ucrainei, de cucerire a teritoriilor importante, cum ar fi bazinul Donbas, apoi (sau concomitent) și spațiul necesar de acces neîngrădit la Gurile Dunării și de extindere necesară și oportună a spațiului de siguranță geostrategică vitală pentru Moscova, vizând, în același timp, bararea ofensivei ancestrale a Vestului împotriva teritoriului său. Probabil că rușii consideră acest război nu o oportunitate – nu aveau nevoie, în această etapă, de așa ceva și nici nu erau pregătiți pentru așa-ceva –, ci o necesitate impusă. Probabil că ei consideră că războiul Vestului împotriva lor, a rușilor, care nu a încetat nicio

clipă de-a lungul istoriei moderne și contemporane, a trecut din forma tensiunilor și confruntărilor geopolitice endemice în forma geostrategiilor directe imediat ce s-a destrămat Uniunea Sovietică și s-a autodesființat Tratatul de la Varșovia (prima victorie vestică), iar țările est-europene, foste socialiste, cu excepția Serbiei, au intrat în NATO și în UE. În 2008, la summit-ul NATO de la București, rușii au reușit să oprească acceptarea Georgiei în programul de aderare la NATO, declanșând, cum bine se știe, chiar o intervenție armată în Georgia, dar Rusia era prea slăbită și cu o armată destul de hârbuită pentru a impune o soluție definitivă. Rusia, probabil, a înțeles atunci, pe de o parte, că ofensiva Occidentului împotriva sa va folosi rapid aceste oportunități, continuând vechile lui strategii de îndiguire a spațiului rusesc și, pe de altă parte, că nu este în măsură să le blocheze, de vreme ce mai toate țările din fosta sa sferă de influență și chiar din spațiul său (și de proximitate) aveau o opțiune vest-europeană și euro-atlantică, pe care au exploatat-o, întrecându-se, aproape orbește.

Summit-ul de la Vilnius din 2013, care a dezbătut anticamera pasului următor – intrarea a șase țări din fostul areal sovietic (Belarus, Ucraina, Republica Moldova, Azerbaidjan, Georgia, Armenia) în anturajul Uniunii Europene și al NATO – a fost momentul avansat al noii etape, cea a unei viziuni de punere a Rusiei cu botul pe labe sau a determinării ei să reacționeze violent, chiar dacă nu era pregătită suficient s-o facă, în pofida experienței de luptă dobândită în campania din Siria.

Atunci s-a produs, în mod vizibil, dar nu prea subtil, crearea unui fapt împlinit, prin declanșarea fenomenului Maidan, ceva asemănător revoluției noastre, importată de nicăieri, din decembrie 1989... A fost o lovitură tactică, dar cu valoare geostrategică remarcabilă, care, pur și simplu, a obligat Rusia să tacă mâlc sau să reacționeze.

Și Rusia a reacționat. Și-a reanexat (prin referendum, ca să fie mai clar, așa cum a făcut mai mereu), Crimeea, locuită în majoritate de ruși – și care aparținuse Rusiei, fiind Coasta ei de Azur, până când, în epoca hruscevidă, trecuse în folosința și administrarea Ucrainei –, declanșase sau gestionase mai din umbră sau mai pe față, ca să-i spunem așa, declanșarea nesupunerii și separării localităților Donețk și Luhansk de Ucraina și începerii războiului din Est, ceea ce a determinat Occidentul să genereze negocierile de la Minsk, adică tot cercul de acolo, cu scopul de a câștiga timp, probabil pentru pregătirea corespunzătoare, cu sprijin, consiliere și susținere americană, pentru recuperarea teritoriilor ocupate sau, dacă așa ceva nu putea fi posibil, atunci pentru declanșarea actualului război. Americanii își concentraseră interesul și efortul geopolitic și, evident, geostrategic asupra Ucrainei, încă din 1991. De ce?! De-aia! Pentru că Ucraina era tendonul lui Ahile al Rusiei, adică vulnerabilitatea ei numărul unu, din exterioritatea ei, deși, după destrămarea Imperiului roșu, nu mai

făcea parte organică din Federație... Iar rușii cunoșteau foarte bine această vulnerabilitate. Nolens, volens, când făcea parte din Uniunea Sovietică, era primul eșalon geostrategic în posibila confruntare cu Vestul. De aceea, aici se și afla primul aliniament de rachete strategice nucleare sovietice orientate spre Vest. Dar și după aceea, Ucraina, indiferent de statutul ei sau de ce credea ea că este, era considerată de către Moscova – atunci ca și acum – ca făcând parte din zona ei de siguranță geostrategică vestică de proximitate (vitală pentru Rusia), pe falia geostrategică Marea Neagră – Marea Baltică, redeschisă după încheierea Războiului Rece. Probabil că și americanii știau foarte bine asta și, tocmai de aceea, i-au lovit pe ruși (ei rămânând cu mâinile curate, sub acoperirea dreptului internațional), cu mâna ucrainenilor, dar cu creierul, logistica, finanțarea și conceptul lor geopolitic și geostrategic exact în punctul geostrategic cel mai vulnerabil, având drept suport teoretic, între altele, și cartea lui Brzezinski, „Marea tablă de șah...”

Operațiunea de denazificare, dezarmare și demilitarizare a Ucrainei, cum i-a zis Vladimir Vladimirovici Putin, nu este totuși ce spune el că este, deși, la început chiar așa părea. Invazia Ucrainei, pe trei direcții, cu trei grupări de forțe care totalizau 170.000 de militari, în condițiile în care ucrainenii aveau, în apărare, la pace, o armată de 210.000 de militari, era cel puțin fantezistă, ca să nu-i spunem altfel. Raportul de forțe trebuie să fie cel puțin 3 la 1 în favoarea atacatorului, iar în invazie trebuie să fie copleșitor, adică 10 la 1, spre exemplu.

Din această realitate, rezultă fie că rușii nu știau ce forțe au ucrainenii în apărare, ceea ce este absurd, fie că vizau să scoată armata ucraineană din fortificații și s-o disperseze, apoi, concomitent cu acțiunea forțelor speciale care, probabil, aveau misiunea să ocupe aerodromul din Kiev și să captureze conducerea Ucrainei (operație care n-a reușit), să lovească puternic radarele terestre, aerodromurile, depozitele, infrastructura militară vitală și celelalte obiective, să slăbească presiunea pe forțele celor două autoprocimate republici Lugansk și Doneț, după care să-și regroupeze forțele, să cucerească cele două oblasturi, să dezvolte ofensiva spre Marioopol și spre Odessa etc.

Desigur, Ucraina este o țară mare, cu o armată bine echipată și antrenată încă din 2014, cu sprijinul unor consilieri americani și beneficiind de un suport informațional strategic pe măsură asigurat de sistemul sateliților americani și de uriașul dispozitiv de cercetare al acestora și nu numai...

Apoi, încet, încet, întregul Occident a început să pompeze în teatrul de război hibrid din Ucraina, armament și tehnică de luptă performantă, asistență, sprijin logistic, de comandă-control etc etc., creând nu doar impresia, ci și convingerea că Ucraina, cu sprijinul masiv al Occidentului, poate câștiga acest război, pentru că are spatele asigurat de Occident și dreptul internațional de partea ei.

Desigur, potrivit dreptului păcii și al războiului, Rusia este țară agresoare. Dar războaiele, oricum ar fi și ori de care ar fi ele, mai ales cele care au dimensiuni și conotații geopolitice și geostrategice – și majoritatea războaielor de pe planeta noastră au astfel de dimensiuni și de conotații – trec dincolo de limitele și rigorile dreptului internațional. Din păcate, realitatea lor bate realitatea dreptului și, ca atare, ies din rigorile legilor care le guvernează.

Occidentalii o țin una și bună că rușii au atacat fără motive o țară suverană și, ca atare, comunitatea internațională trebuie să facă totul pentru a opri și sancționa agresorul. Rușii spun că occidentalii fac așa cum au făcut-o de secole, ducând un război când fierbinte, când rece și subversiv pentru a distruge Rusia și a o transforma în ceea ce vor ei. Dar, spune Putin, cu Rusia nu le merge.

În aceste condiții, s-ar părea că Rusia însăși duce, în Ucraina, nu doar o operațiune specială de cumințire a acesteia, ci și un război preemptiv de barare a ofensivei Vestului (a se citi a americanilor având la remorcă Vestul) împotriva Rusiei, război care continuă, prin mijloace violente, strategia de îndiguire din timpul războiului rece, sugerată de Nicolas Spykman, cea de îndiguire pe rimland, și însoțită de conducerea americană, după un scenariu sugerat de Zbigniew Brzezinski în „Marea tablă de șah...”, care continuă ceea ce a făcut Vestul dintotdeauna...

Numai că rimlandul s-a mutat în Ucraina...

Spațiul flexibil și nerăbdător al amenințării războiului nuclear

Începând cu 15 aprilie 1945, la cârma Statelor Unite, după moartea subită a lui Franklin D. Roosevelt, a ajuns Harry S. Truman, care a continuat discuțiile cu Churchill și Stalin. Desigur, într-o altă cheie, pentru că Truman și Churchill erau în favoarea războiului atomic. Între altele, s-a discutat și în ideea că japonezii se vor replea, înainte ca Rusia să intre, mai ales după ce vor fi loviți cu bomba atomică. Oricum Stalin le vorbise despre telegrama împăratului japonez care cerea pace. Deci Truman și Churchill urmăreau ca Japonia să se predea americanilor și britanicilor, înainte ca rușii să pătrundă acolo. La urma urmei, în afară de testarea unei lovituri atomice, aceasta a și fost obiectivul bombardamentelor de la Hiroshima și Nagasaki. Japonia trebuia să rămână în tabăra Occidentului, nu în cea a Rusiei Sovietice.

Experimentul efectuat în deșertul New Mexico dovedise valoarea uriașă a noii descoperiri. Treisprezece kilograme de exploziv provocaseră un crater cu un diametru de două sute de picioare și o adâncime de 600 de picioare, doborând oameni la zece mile distanță.

Așa cum bine se știe, această teribilă armă n-a fost aruncată asupra capitalei japoneze, ci asupra unor orașe mai puțin importante, urmărindu-se ca ținta să fie una pur militară... Ideea era ca japonezii să se predea, atacul atomic fiind tocmai această șansă pe care americanii, în acord cu rușii, le-o oferiseră.

Dintr-un document secret datând din 15 septembrie 1945, azi, declassificat, rezultă că „Pentagonul a avut în vedere aruncarea în aer a Uniunii Sovietice cu un atac nuclear îndreptat împotriva zonelor urbane importante”, cum am subliniat deja mai sus. Toate orașele mari ale Uniunii Sovietice au fost incluse în lista celor 66 de ținte «strategice». Șase bombe atomice urmau să fie folosite pentru a distruge fiecare dintre orașele mai mari, inclusiv Moscova, Leningrad, Tașkent, Kiev, Harkov, Odessa. Potrivit estimărilor Pentagonului, ar fi fost necesare 204 bombe atomice pentru a „șterge Uniunea Sovietică de pe hartă”. Bomba aruncată la Hiroshima la 6 august 1945 a produs în primele 6 secunde, moartea a 100.000 de oameni, iar cea aruncată trei zile mai târziu, la 9 august, la Nagasaki, a avut aceleași efecte uluitoare.

Planul de atac atomic asupra Uniunii Sovietice a fost lansat în septembrie 1945, la doar o lună după bombardarea orașelor Hiroshima și Nagasaki (6 și 9 august 1945) și cu doi ani înainte de debutul Războiului Rece (1947). Planul secret datat 15 septembrie 1945 fusese însă formulat într-o perioadă în care America și Uniunea Sovietică erau aliați.

Datele care rezultă din acele documente, acum declassificate, sunt înspăimântătoare. Dar falia geopolitică și geostrategică deschisă de foarte multă vreme între Vest și Est și care nu va putea fi acoperită niciodată în această lume extrem de conflictuală în profunzimile ei, pentru care, iată, acum, la atâția ani după încheierea celui de al Doilea Război Mondial și începutul imediat al celui de al treilea, afirmația potrivită căreia pacea este relativă, războiul lumii contra lumii este permanent, primește încă o dovadă a neperisabilității ei.

Azi, armele nucleare sunt la îndemâna multor țări. În jur de 15.000 de vectori sunt, după unele date, numai în arsenalele celor doi poli de putere din timpul Războiului Rece: Statele Unite ale Americii și moștenitoarea arsenalului nuclear al fostei Uniuni Sovietice, Federația Rusă. Componentele nucleare echipează nu numai nivelurile strategice și meta-strategice, ci și nivelurile operaționale și chiar pe cele tactice. Cu ani în urmă, în componența diviziilor mecanizate din armata sovietică exista un divizion de rachete tactice, desigur, nucleare.

Practic, toate sau aproape toate componentele unei armate au sau pot avea în structura lor mijloace nucleare, de la gloanțe și proiectile la rachete etc.. Așa cum bine se știe, dincolo de Triadă, rușii au, în compunerea

Trupelor de Rachete cu Destinație Strategică, trei armate, dotate cu rachete de ultimă oră (Voivodina, Topol, Sarmat 28 etc.).

Cu toate tratatele și tratativele privind armele nucleare, de neproliferare a acestora și a mijloacelor de apărare împotriva lor, cursa înarmărilor se continuă. Dar această cursă a înarmării nucleare, oricât de sadică și de lacome ar fi marile puteri care se înarmează este tot mai grea și mai înspăimântătoare, în primul rând, pentru ele. Efortul lor și al întregii planete de a o stopa, de a o opri sau măcar de a o încetini nu a dat, practic, niciun rezultat notabil. Chiar dacă înarmarea, azi, nu se reduce la înarmarea nucleară, armele nucleare nu și-au spus încă ultimul cuvânt și este greu de presupus că va renunța vreodată cineva la ele. Faptul că Ucraina a renunțat la armele nucleare sovietice de pe teritoriul ei nu este un exemplu tocmai potrivit privind conceptul de dezarmare nucleară. Un astfel de concept nu există. Există doar conceptul clandestin de monopol geostrategic asupra armelor nucleare, iar cei care le au – SUA, Rusia, China, Franța, Marea Britanie, India, Pakistan, Coreea de Nord și Israel – nu numai că dețin monopolul asupra lor, dar au toată grija ca numai ei să le aibă. Desigur, la ora actuală, există arme mai complexe decât cele nucleare, atât în ceea ce privește tehnologia, precizia și efectele controlate, armele cu laser, armele geofizice, armele cibernetice, armele cognitive, armele biologice etc, dar niciuna dintre ele nu are efecte în masă atât de teribile, de instantanee și de cumplite. Armele nucleare de azi sunt față de bombele de la Hiroshima și Nagasaki, ca telefoanele smart față de telefoanele cu manivelă... Epoca forței atomului pare a fi epoca atingerii puterii colosale a unității de bază a existenței materiale... Atomul concentrează în el forța universului... _

Chiar dacă dreptul internațional și mai toate tratatele de neproliferare cuprind kilometri de documente care interzic, limitează etc. etc., limitele n-au limite, marile puteri sunt ele însele prinse în acest vortex, încarcerate în el, dar războiul lumii contra lumii se continuă bine mersi.

Planificarea unui posibil război nuclear

Nu cred că marile puteri geopolitice și geostrategice – ne referim la Statele Unite și la cercul lor geopolitic și geostrategic, mai ales la NATO, alianță din care facem parte și noi și e foarte bine că facem, azi nu poți supraviețui de unul singur pe planeta Pământ, la China, cu arsenalele ei nucleare și hipersonice care s-au dezvoltat continuu, la Rusia care, ca totdeauna, simțindu-se încolțită și lovită din toate părțile pentru că a îndrăznit să fie Uniune Sovietică, să tulbure valurile societății capitaliste și post-capitaliste, ea însăși făcând, azi, parte din aceste valuri, la țările BRICS, la Israel, la lumea arabo-musulmană, care e-n falie geopolitică geostrategică, culturală și civilizațională îndeosebi cu civilizația occidentală

și nu numai etc. etc. – nu stau cu mâinile în sân, așteptând să le cadă o pară mălăiață a resurselor și puterii planetare, fără să miște un deget. Cred, mai degrabă, că fiecare are planuri minuțioase, în toate formele și formulele posibile, inclusiv sau mai ales în ceea ce privește războiul nuclear, un posibil summum al fenomenului război din această lume. Nu se știe dacă războiul nuclear va fi doar nuclear sau, ca mai toate războaiele de pe Terra, va fi și el hibrido-nuclear, asimetric, cibernetic etc etc. Diversitatea și diversificarea armelor nucleare și a celor complementare acestora constituie, fără îndoială, obiectivul geostrategic major al componentelor acestei lumi care nu a crezut niciodată în minuni. Entuziasmul conducerii americane după experimentul atomic din New Mexico este semnificativ. De atunci, din acel moment, deținătorii armei atomice, ai armei nucleare – ei și toți cei care au dobândit-o, dar nu numai ei – au și trecut la planificarea și actualizarea în permanență a războiului nuclear, cu toate ingredientele sale înalt tehnologice, informaționale, cibernetice și de orice altă posibilă natură.

Doctrina războiului nuclear preventiv, doctrină apărută imediat după Războiul Rece continuă, într-un fel, doctrina distrugerii reciproce asigurate (MAD) pe care a înlocuit-o. Mai exact, nu o continuă, ci o înlocuiește. Pentru că distrugerea reciproc asigurată recunoaște paritatea cu celălalt, egalitatea cu el, pe când doctrina războiului nuclear preventiv nu cedează și nici nu împarte inițiativa geopolitică și geostrategică cu un posibil adversar, ci o menține doar pentru sine.

Conceptul de război nuclear preventiv face parte din apărarea geopolitică și geostrategică, este un fel de război preemptiv, adică un război care împiedică adversarul (lovindu-l) să lovească cu o secundă înainte ca respectivul să lovească. Este considerată, în doctrina inițiatorilor acestui concept, o lovitură de apărare de vreme ce adversarul se află în starea de a ataca. Este ceva asemănător atacului cu dronă împotriva unei coloane iraniene, în Irak, care era deja în mișcare pentru a efectua o acțiune. Americanii au sesizat mișcarea și au distrus în totalitate coloana cu ajutorul unei drone, în care a căzut inclusiv generalul iranian Suleiman. Apărare preemptivă... Adică apărare ofensivă...

Păstrând proporțiile, războiul preventiv nuclear poate fi încadrat în această categorie de preemptivitate. Înseamnă a utiliza armele nucleare ca mijloc de autoapărare. De vreme ce dispui de astfel de arme, este normal, în logica războiului, să le și folosești pentru a zădărnici un posibil atac inamic cu sau fără arme nucleare asupra ta. Textul „Nuclear Posture Review” al lui George W. Bush anticipa Strategia de securitate națională din septembrie 2002. Aici, preemptiunea era definită ca „utilizare anticipată a forței în fața unui atac iminent”.

Armele nucleare tactice sau mini-nuke (bombele de distrugere a buncărelor) puteau fi folosite în teatrul de război fără autorizarea dată de

președinte. Au fost identificate, ca ținte potențiale, șapte țări (Iranul, Irakul, Libia, Coreea de Nord și Siria) drept „printre țările care ar putea fi implicate în situații imediate, potențiale sau neașteptate. Potrivit documentelor vremii, s-a subliniat că Statele Unite ar trebui să fie pregătite să folosească arme nucleare împotriva Chinei, invocând „combinația dintre obiectivele strategice în curs de dezvoltare ale Chinei și modernizarea continuă a forțelor sale nucleare și non-nucleare”. Deși, la vremea respectivă, Rusia nu mai era considerată un inamic, totuși, doctrina spune că SUA ar trebui să-și revizuiască nivelul și poziția forței nucleare, conflictul nuclear cu Rusia fiind „plauzibil”.

De atunci s-au schimbat multe.

Nu încapă însă nicio îndoială că, pe masa de lucru a geostrategilor marilor puteri (deși nimeni nu le spune așa), în camere negre sau în fișete ferecate cu șapte lacăte cibernetice, există planificări detaliate, care se actualizează continuu, privind marele război în curs de desfășurare, actualizat continuu, dar pe care oamenii nu-l simt, întrucât nu numai că nu se așteaptă la ceva și mai rău, dar viața e mult prea frumoasă pentru a mai vedea și relele din perdelele de fum.

Undeva, în mai marile sau mai micile arsenale, armele nucleare, de la cele miniaturizate la cele de tipul rachetei rusești cu componente hipersonice Sarmat 28 (35 metri înălțime și 3 m diametru), așteaptă în silozuri, pe rampe, în submarine, în cer, în aer, pe roți, pe șenile și pe toți vectorii posibili, din spectrul orbitor până în cel invizibil (pentru ochii și pentru minți), semnalul de start.

Pentru că, la ora actuală, nu există numai pericolul endogen al războiului nuclear, ci și, din ce în ce mai mult, amenințarea efectivă și netrecătoare a acestuia.

În loc de concluzii

Domeniul configurațiilor hibrido-ciber-omnispațiale e cam greu de localizat, de delimitat și, mai ales de analizat. Într-o formă sau alta, mai toate războaiele, confruntările armate și chiar conflictele de joasă intensitate au fost, sunt și vor fi mereu hibride și omnispațiale. Pentru că mai toate sunt scoase din esența lor și translate cu vârf și îndesat în fenomenologia lor. Esențele nu sunt operaționale. Adversitatea nu e lineară, cum ar părea la prima vedere. De cele mai multe ori, este nelineară, complexă, și chiar haotică, pentru că războiul nu este o trudă de zi cu zi, lineară și fără griji, ci o conflictualitate extremă, pe viață și pe moarte. De-a lungul mileniilor, au fost stabilite reguli, au fost elaborate norme de drept, există un drept al păcii și al războiului și sute sau chiar mii și zeci de mii de reglementări mai mult sau mai puțin respectate, mai mult sau mai puțin importante. Cât vor fi războaie

pe Terra – și războaie vor fi mai mereu, ca să nu spunem întruna –, beligeranții se vor acuza reciproc de încălcarea normelor de drept în ceea ce privește pacea și războiul. O analiză atentă, din perspectivă geopolitică și geostrategică a fenomenului război este nu numai necesară, ci și utilă.

Războaiele de azi – numite hibride – sunt așa cum au fost mai mereu. Într-o formă sau alta, toate războaiele de pe planeta pământ, chiar și cele din epoca de piatră, au fost hibride. Folosesc toate armele vremii, mai întâi pe cele în uz, apoi și pe cele surpriză, inclusiv (sau mai ales) cuvintele. Un război angajează, nolens, volens, toate resursele, toate arsenalele, dacă este nevoie, chiar și pe cele intangibile. E greu să mai oprești torentul după ce l-ai declanșat. Războiul din Ucraina nu a atins încă acest nivel, dar mentorii și planificatorii lui nu exclud, după cum se vede, nicio posibilitate. La început, Occidentul a spus că nu va da Ucrainei arme cu care poate lovi obiective din adâncimea teritoriului Rusiei, pentru că asta ar duce la escaladarea războiului, dar, în cele din urmă, asemenea arme (rachetele cu rază lungă de acțiune) au ajuns pe teritoriul Ucrainei. Logica acestui război, în percepție occidentală, spune că Ucraina trebuie sprijinită total, nu doar pentru că Rusia este agresorul, ci și pentru că Ucraina este deja un cap de pod în războiul milenar pe care Occidentul îl duce cu Rusia. Probabil că sunt voci care șoptesc că planul războiului atomic conceput de Pentagon în septembrie 1945, ar fi trebuit pus în aplicare atunci. Occidentul ar fi ras în sfârșit Rusia de pe fața pământului și nu se știe ce ar mai fi rămas de făcut acum... Înapoia unei logici perverse, care dezvăluie mizeria și tragedia endemică a conflictualității eterne a acestei lumi lăsate sau ajunse teatru de război la discreția marilor puteri, totdeauna nesătule, împotriva cărora nu se poate face nimic, în afară de opțiunea de a le lăsa sau îndemna să se sfâșie între ele, se pare că nu se mai află nimic. Pe piscurile alpine etern înzăpezite nu cresc grădini. Desigur, o astfel de opțiune, care nu este la îndemâna mulțimilor, iese din logica rațiunii suficiente și nu are nici o legătură cu înțelepciunea strategică. Oricum, înțelepciunea strategică, în arta strategică, nu înseamnă artă a adevărului pur, ci doar să-l induci în eroare pe adversar, adică logică a înșelăciunii. Sau, mai pe scurt, să treci peste vieți și cadavre pentru a ajunge nicăieri.

Cât de logice, de raționale, de pertinente și de necesare sunt adevărurile a priori ale războiului din Ucraina, ale războiului geopolitic și geostrategic continuu al acestei luni împotriva sieși, poate doar cartea adevărilor tragice ascunse în camera neagră a luminilor din noaptea minții mai poate sugera un îndoielnic răspuns.

PROGRES, DEGENERATIVITATE, CRIMINALISM ENDEMIC GEOPOLITIC ȘI GEOSTRATEGIC?!

PROGRESS, DEGENERATIVITY, GEOPOLITICAL AND GEOSTRATEGICAL ENDEMIC CRIMINALITY?!

Abstract

Trăim vremuri abracadabrante. În timp ce lumea oamenilor se înmulțește anapoda, percepută în ca vertiginos (în curând, va atinge valoarea numerică de opt miliarde de locuitori per zonele locuibile din Terra), genialele ei scăfârlii pătrate se gândesc de pe acum cum să opereze sacrificarea a trei sferturi din ea sau chiar mai mult, pentru ca restul, adică ei, nemuritorii și echipele lor de ciocli să aibă mai mult și mai comod loc sub soare. Omul care se consideră ales de soartă sau de ce o fi nu percepe că este om și atât, ci este convins că este om mai cu moș, om ales, bogătan, miliardar etc. etc și nu concepe să nu fie în piscul omenirii, el și numai el, precum marii împărați, unșii și culeșii Dumnezeului lor și numai al lor. Există, cred unii, o elită organică a aleșilor și culeșilor lumii, meniți și sortiți să fie stăpâni ai oamenilor, ai pământului și cuvântului. Așa și numai așa cred ei, în sinea lor și în mulțimea lor minusculă, chiar dacă n-o spun niciodată clar și distinct. Va exista o bătălie veșnică (mai exact, cât va fi lumea pe pământ nu între ei și restul lumii (nu se coboară ei la așa ceva), ci între fiecare om și celălalt om, fie sub conducerea și în profitul lor, fie în virtutea haosului care crește și descrește în arhitectura vieții, a omenirii și a existenței, în armonia perfectă (sau, poate, și ea haotică) a Universului unic, multiplu, complicat sau infinit.

Civilizația hominilor pe planeta albastră este, cum se vede în fiecare zi, la suprafața ei, frumoasă și armonioasă. Oamenii trudes, creează bunuri, inclusiv cibernetice, care îi uimesc chiar și pe ei, iar puterea omenirii a atins deja valori cosmice, deși minuscula noastră planetă albastră este de un miliard de ori mai mică decât nebuloasa numită soare, care o hrănește cu energie și căldură, topindu-i, încet, încet calotele de gheață, practic un minuscul electron colorat care se rotește ca un prâsnel în jurul propriei axe și, cu autorotația sa cu tot, în jurul forului sacru numit Soare. Desigur, toți oamenii știu asta, au învățat-o la matematică și astronomie, știu chiar mai mult, mult mai mult, dar una-i una și alta-i alta. Pe moșia lor, ei fac legea, iar cei mai cu moș țin frâiele. Până când vor învăța să locuiască și să trăiască și în megalopolisuri satelitare și să se hrănească cu energie solară, ei, oamenii, conduși de unii dintre ei mai cu moș, se vor bate între ei, pentru democrație, până la ultima picătură de libertate (a se citi dictatură). Nu pentru că așa vor ei, că ei nu vor așa, ci pentru că așa vor cei care se erijează în stăpânii lumii, sau pentru că așa rezultă din această superbă ordine numită haos. Omenirea nu știe exact de unde a început, când a început, cum a început, încotro merge, știe doar că există și se perpetuează, în niște limite reale și posibilități deopotrivă reale

și imaginare. În interioritatea ei, există deopotrivă, ordine, armonie și haos, în exterioritatea ei, există o suprafață numită infinit. Chiar dacă omul este măsura tuturor lucrurilor, cum zicea Protagoras, și lucrurile sunt pe măsura oamenilor. Și cele care duc spre nicăieri, și cele care nu duc nicăieri. Progresul și degenerativitatea sunt la urma urmei termeni în aceeași ecuație fără soluție. În definitiv, tot ce există merită să și piară, inclusiv lumea.

Cuvinte-cheie: progres; degenerativitate; limite și nelimitate; ordine și haos;

Abstract

We live in abracadabrant times. While the human world is multiplying at a dizzying rate (soon to reach the numerical value of eight billion inhabitants per habitable area of the Earth), her brilliant square creatures are now thinking about how to operate the slaughter of three-quarters of she or even more, so that the rest, that is, they, the immortals and their teams of beaks, may have more and more comfortable place under the sun. The man who considers himself chosen by fate or why he should be does not perceive that he is a man and that's all, but is convinced that he is a better man, a chosen man, a rich man, a billionaire, etc. etc. and he does not conceive that he and only he should be in the hands of mankind, like the great emperors, the anointed and chosen ones of their God and only theirs. There is, some believe, an organic elite of the chosen and gathered of the world, meant and destined to be masters of men, of the earth and of the word. Such and only so they believe, in themselves and in their tiny crowd, even if they never say it clearly and distinctly. There shall be an everlasting battle (or rather, as long as the world shall be upon the earth) not between them and the rest of the world (they do not stoop to such a thing), but between every man and every other man, either under their rule and profit, or by virtue of the chaos that rises and falls in the architecture of life, humanity and existence, in the perfect (or perhaps also chaotic) harmony of the one, multiple, complicated or infinite Universe.

The hominin civilization on the blue planet is, as seen every day, on its surface, beautiful and harmonious. People toil, create goods, including cybernetic ones, that amaze even them, and the power of mankind has already reached cosmic values, although our tiny blue planet is a billion times smaller than the nebula called the sun, which feeds it with energy and heat, slowly melting its ice caps, basically a tiny colored electron spinning like a lightning rod around its own axis and, with its complete autorotation, around the sacred forum called the Sun. Of course, all people know this, they learned it in mathematics and astronomy, they know even more, much more, but one is one and another is another. On their estate, they make the law, and the most powerful hold the reins. Until they learn to live and live in satellite megalopolises and feed on solar energy, they, the people, led by some of them with more power, will fight among themselves, for democracy, until the last drop of freedom. Not because they want it that way, because they don't want it that way, but because that's what those who set themselves up as the masters of the world want, or because that's what results from this superb order called chaos. Mankind does not know exactly where it began, when it began, how it began, where

it is going, it only knows that it exists and perpetuates itself, within some real limits and possibilities both real and imaginary. In its interior, there is both order, harmony and chaos, in its exterior, there is a supremacy called infinity. Even if man is the measure of all things, as Protagoras said, things are also in measure of men. And those that lead nowhere, and those that lead nowhere. Progress and degeneracy are after all terms in the same equation with no solution. Ultimately, everything that exists deserves to perish, including the world.

Key words: progress; degeneration; limits and unlimited; order and chaos;

Introducere

Câte puțin din fiecare sau toate acestea la un loc?! Greu de spus! Și, mai ales, greu și extrem de periculos de generalizat! De analizat și de evaluat. Nu știm exact care este esența acestei realități, chiar dacă o intuim, dar fenomenologia, ca atare, în detaliile, orizonturile, mizeriile și subtilitățile ei geniale sau tembele, există și este la vederea ochilor care n-au uitat încă să mai vadă. Și în ceea ce se vede, și dincolo de ceea ce se mai vede.

Desigur, privit din exterioritatea lui generoasă și obiectivitatea lui ontologică, acest fenomen al degradării periculoase a mediului de securitate existențială a ființei umane ne poate părea firesc. La urma urmei, tot ce există merită să și piară. Pentru că tu însuși faci parte din acest tip de existență și de viațuire – viața este și ea, ca toate celelalte, o existență de acest tip –, firescul nu ți se mai pare atât de firesc, ci nefiresc și chiar monstruos.

Deși omenirea a ajuns demult la conștiința de sine și, deci, și la conștiința acestui tip de monstruozitate a propriei sale pieiri, nu numai că nu-i vine să-și creadă propria-i conștiință, dar nici nu-i prea pasă de ce se poate întâmpla, acceptând, revoltată sau nu, în tăcere, ce-o da Domnul. Domnul din interioritatea fiecărui individ, prin expresia lui infinită, dar și Domnul căruia noi îi încredințăm, ca unui suprem păstrător de secrete, de valori, de credințe, de datini și de patimi, toate cele ale noastre, ale fiecăruia, ale tuturor și ale nimănui. Și, încredințându-le Lui și știindu-le la păstrare, ne luăm, formal, toate grijile și ne trăim, cum putem, clipa. Oricum, fiecare dintre noi este doar o clipă nu din veșnicia lumii, ci din infinitatea celei netrecătoare.

Oamenii sunt dintotdeauna împreună, formal, informal și ancestral, chiar și atunci, când, accidental, nu sunt, dar fiecare își are valorile și interesele sale. Valorile fac parte din cele care se assemblează în propria-i personalitate, în temeliile culturii și civilizației din care face parte, iar interesele sunt strict personalizate, chiar și atunci când sunt generale, pe indivizi, comunități, ierarhii, având ele însele, la baza lor, realități și predicții, temelii solide sau fluide, orizonturi de așteptare senine sau tulburi

etc. etc. Interesul este, cum bine se știe, motivul acțiunii umane, de care o fi ea, în sinea ei sau în ubicuitatea ei, eficiente sau sortite eșecului, dar el, interesul, generează totdeauna acțiune care creează produse ce se constituie (sau nu) în valori care, la rândul lor, consolidează temeliile lumii.

Oamenii se bat, cum se știe de când lumea, nu în valori, ci în interese. Valorile îi unesc, interesele îi coalizează sau îi dezbină, le pune mintea la treabă întru a genera idei, a produce proiecte și planuri, politici, viziuni și strategii, unelte, edificii, deseori armonii și mai mereu conflicte și războaie.

Din păcate – sau, poate, din fericire –, lumea stă cu picioarele pe temeliile sale solide de valori, culturi și civilizații, dar se află într-un război permanent, într-un război continuu, fluid și complex, hibrid cum i se spune azi, care crește și descrește după cum cresc și descreșc valurile oceanului vulcanic de interese, care sunt ca vânturile, ca adâncurile și ca gândurile. Bat, ușor sau vijelios, când e de bătut, în format continuu de adieri, de alizee și de vijelii, de cicloane, de cutremure, de catastrofe și de foc, nu se pot opri niciodată și nimeni nu le cunoaște pe deplin cauzele, amploarea și, mai ales, efectele.

Oamenii sunt conștienți de toate acestea – și de multe altele –, dar orizontul lor de așteptare se constituie mai tot timpul din esențe și rareori din fenomene și fenomenologii. Chiar dacă trăiesc în mijlocul acestora.

Prețul progresului

Natura umană, chiar dacă este altoită pe natura Terrei, are specificul ei. Esențialmente, ea nu pare diferită de cea a biosului planetei. Omul trăiește după aceleași principii ale naturii hibride a Terrei (se hrănește cu ce produce pământul, respiră aer din atmosfera pământului, se hidratează cu apa existentă pe Terra (când nu va mai fi apă, nu va mai fi nici viață) etc. etc. Și, totuși, cum bine se știe, lui nu-i sunt suficiente toate acestea. El nu mai poate trăi în peșteri, sub cerul liber, ci are nevoie de o infrastructură specială (e drept, făcută tot din materialele existente pe pământ). Mai mult, litosfera, hidrosfera, biosfera, atmosfera și stratosfera nu-i mai sunt suficiente. El are nevoie și de altceva, în interioritatea acestora și chiar în exterioritatea lor, sau, mai precis, de încă trei dimensiuni, pe care să le folosească pe toate celelalte, envelopându-le, sau pur și simplu ignorându-le. Este vorba de infrastructură, de cognosferă și, asociat acesteia, de cibersferă.

Aceste dimensiuni sunt proprii oamenilor, au fost create de ei și, sunt, într-un fel, tot ca pe-aici, pe pământ, dar se joacă în șotron, nu doar pe câmpii, pe munți etc., ci fac priză în tot universul. Omul, pe Terra, nu poate trăi fără aceste sfere care alcătuiesc natura lui, plantată numai de el pe Terra. Desigur, planeta nu și le-a însușit și, practic, nu le acordă niciun credit. Dimpotrivă, spre exemplu, în ceea ce privește infrastructura, atunci când

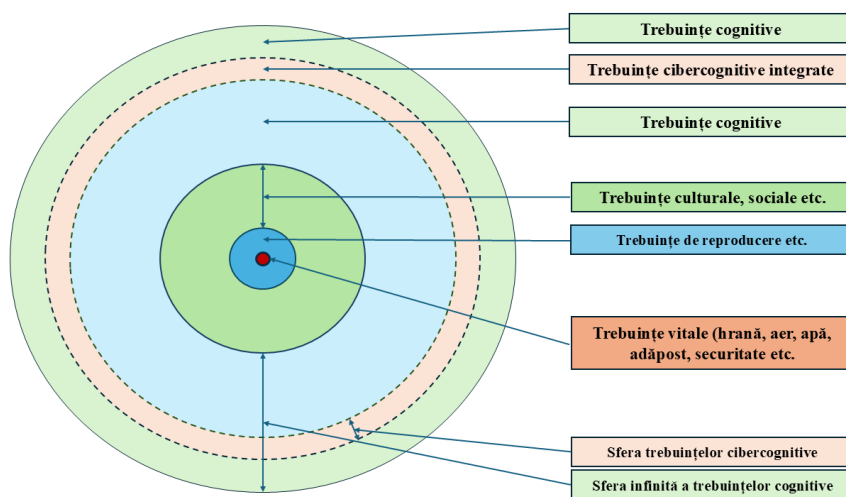
omul n-o mai întreține, forțând natura s-o accepte, natura o distruge sau pur și simplu o înghite. Dacă, întâmplător sau nu, oamenii vor dispărea de pe Terra, fie că li s-or sfârși resursele, fie că se vor uicide între ei, atunci grandioasa lor infrastructură va fi făcută una cu pământul.

Planeta, care este o planetă rociferă, a acceptat, în împrejurări pe care oamenii de știință încă nu le-au elucidat pe deplin, apa și, într-un fel sau altul, toate produsele ei venite de-a gata din Univers, sau create chiar aici, pe Terra, cu complicitatea Soarelui. Desigur, astea sunt speculații, dar oamenii nu sunt rociferi. Înrudirea lor cu roca se realizează doar prin scheletul lor osos. Fără oase, oamenii ar fi doar niște moluște, în niciun caz, bipede.

Deci, infrastructura, cognosfera și cibersfera – componentele de bază ale civilizației tagmei oamenilor pe planetă – alcătuiesc un triptic, un fel de trinitate a lor (chiar dacă ei stau pe două picioare) – pe această planetă. Toate acestea reprezintă, ca să spunem așa, structura de rezistență a omenirii, infrastructura constituind partea materială, cognosfera, partea cognitivă și spirituală, iar cibersfera, rețeaua, suportul virtual al cognosferei și, poate, conexiunea sau interconexiunea concretă și abstractă a tuturor acestora.

Oamenii nu numai că au înțeles aceste adevăruri, dar, la ora actuală, sunt atât de preocupați de job-urile lor și de fel de fel de detalii, încât nu le mai prea pasă de aceste generalizări, de aceste suporturi ale suporturilor etc., etc., ci doar de confortul și impactul clipei și al orizontului proxim. Oricum cibersfera a concentrat atât de mult spațiul, încât nu mai e nevoie să iei avionul până la New York pentru a vedea Statuia Libertății. O vezi imediat pe Google earth. Nu mai e nevoie să faci fel de fel de drumuri la cumpărături. Vin ele la tine. Nu mai e nevoie să-ți încarci memoria cu mii și mii de de toate, le găsești în bazele de date...

Confortul cognitiv și cel cibernetic ridică omul tot mai sus, în abstractitatea și abstractivitatea concretului și în concretețea eficientă a abstractului, astfel încât sfera trebuințelor se deschide, în noua eră, în era cognosferei și cibersferei, din punctul central al trebuințelor vitale (hrană, aer, apă, adăpost), desigur, și el extensibil, constante dar restrânse din punct de vedere cognitiv, spre infinitatea trebuințelor cognitive și cibernetic.

Schema numărul 1. Zona trebuințelor primare vitale, zona trebuințelor culturale și zona extensivă, infinită a trebuințelor cognitive

Aceste zone sunt, se înțelege, dinamice și complexe. Ele nu pot fi rigid separate de frontiere baricate, infranșisabile. Dacă trebuințele vitale – comune tuturor viețuitoarelor de pe planetă – rămân relativ stabile pentru totdeauna, cele culturale și cognitive cunosc o evoluție rapidă, foarte complexă și fără limite. Desigur că trebuințele culturale și cele cognitive se influențează reciproc, ele acționând, neîncetat, cumulativ și în forme continue și în modelarea celor vitale, chiar dacă, deocamdată, nu s-au găsit formule genetice prin care să apară un om care nu mai bea apă, nu mai respiră, nu se mai hrănește și, în consecință, nu mai are nevoie nici de acel confort termic care face posibilă viața.

Tot în rândul trebuințelor organice vitale intră și cele de înmulțire. Aceste tipuri de trebuințe, la om, deși țin de instinct și de legile naturii biologice, nu sunt doar instinctuale, ci au dimensiuni culturale și cognitive remarcabile. Există o cultură și o dimensiune cognitivă extrem de bogată a generării ființei umane, a constituirii cuplului femeie (generatoarea și purtătoarea de viață) și bărbat (elementul necesar în constituirea celulei bio-psiho-sociale, a acestei monade a vieții umane pe Terra, numită familie).

Așa a fost mereu, așa a trebuit să fie. Aserțiunea aceasta, credem noi, ar fi bine să rămână valabilă încă multă vreme, chiar dacă știința (care face parte deopotrivă din sfera cognoculturii și a cognosferei) se pare că a reușit nu neapărat să creeze viață în eprubetă, ci să faciliteze, să asiste, să supravegheze procesualitatea acestei fenomenologii vitale a generării ființei umane, a oricărei alte viețuitoare, reușind, de-a lungul veacurilor să

corecteze unele defecțiuni și să rezolve unele situații, de exemplu, prin fecundarea in vitro.

Omul, deși e singura ființă care poate să-și reprezinte Universul, el însuși fiind un univers, rămâne, totuși, departe, chiar foarte departe, de a fi perfecțiunea întruchipată. Și, în unele exemplare dintre oameni, există deviații, care nu-i fac neapărat pe acești indivizi nici speciali, nici rebuturi, ci doar mai altfel. Sunt bărbați bisexuali, sunt și femei bisexuale, sau cu altfel de orientări decât cele normale. De-a lungul multor epoci, acești oameni (este vorba de oameni!) nu vorbeau despre asta, nu doreau să fie cunoscuți de ceilalți, ci găseau soluții individuale, în cercuri restrânse etc., pentru a-și duce viața mai departe. Homosexuali existau și în Antichitate, și în Evul Mediu etc., dar problema era tratată ca o anomalie, uneori chiar ca o boală, nu era făcută publică, nu se fălea nimeni cu ea și nici nu se făcea o tragedie, o fățarnicie sau o virtute din asta. Dar, cum e și firesc, și ei – homosexuali, bisexuali, asexuali sau ce or mai fi –, sunt oameni, fac parte din comunitățile oamenilor și au drept la tratament normal, la fel ca și ceilalți. Nu sunt nici speciali, precum, spre exemplu, sunt campionii sau savanții, sau oamenii care au realizat performanțe excepționale în diferite domenii. Nu sunt nici persoane cu handicap, întrucât pot desfășura activități obișnuite, ca oricare om, bărbat sau femeie, sau și-și, pot realiza performanțe etc etc. Sunt, în lumea aceasta, celebrități cu orientări homosexuale etc. etc. E drept, ceilalți nu sunt întocmai ca ei, dar, de aici, nu rezultă că ei trebuie să fie neapărat speciali, toată lumea să-i adore, să-i accepte sau să facă exact ca ei, chiar dacă, oamenii, în marea lor majoritate, sunt, cum bine se știe, heterosexuali, adică normali din punct de vedere al relațiilor sexuale, care sunt principalul mod de reproducere al speciei și nu doar ceva creator de senzații profunde. Oamenii au făcut din raporturile sexuale nu doar ce a lăsat natura – singura modalitate de a se reproduce –, ci și o relație naturală și necesară, la îndemână de a crea plăcere.

În cunoașterea, evaluarea, tratarea și acceptarea (sau nu) a acestei realități, trebuie să existe, la nivelul omenirii și al fiecărui individ din comunitățile oamenilor, ori de care ar fi ele, o măsură. Dar nu neapărat numai atât. Se știe, relația sexuală dintre o femeie și un bărbat este necesară, atât pentru reproducere, cât și pentru sănătatea bărbatului și a femeii. Dar se pare că ceea ce natura le-a dat oamenilor nu e de-ajuns. Unii dintre oameni nu sunt numai inteligenți și morali (moralitate în sensul modului onest și firesc de a trăi într-o societate), ci și perversi. Așa a fost mereu – pădure fără uscături nu există – și tot așa este și acum. Să fim bine înțeleși, bisexualii, asexualii, non-binarii, homosexuali etc. nu sunt uscături ale omenirii, ci doar mai-altfelii ai acesteia. Ei trebuie tratați la fel cum sunt tratați toți ceilalți, întrucât nu sunt nici scursuri sau reziduuri, nici mai cu moț și n-au dreptul de a impune și altora, care nu sunt ca ei, modul lor de viață sau

protecția specială a lor și a orizonturilor lor de așteptare. Mutațiile și mutanții nu pot înlocui normalitatea. E drept că, în agricultură și în alte domenii, prin inginerie genetică și prin alte mijloace, au fost creați mutanți care, încet, încet, înlocuiesc produsele naturale pure și, prin aceasta, pun la grea încercare și viața oamenilor. Desigur, nu este același lucru cu mutanții naturali sin societățile oamenilor, mai exact, cu cei mai altfel decât majoritatea, care au toate drepturile posibile din această lume, mai puțin pe acela de a fi privilegiați și de a impune altora valorile și mai ales, interesele lor. Dacă ei nu pot fi ca toată lumea, nu înseamnă că toată lumea trebuie să fie ca ei. Pentru că ei sunt o expresie nu a normalității genetice, nu a progresului genetic, ci a anormalității genetice, a mutației genetice, a malformității genetice. Sau, cine știe, poate doar ai voinței lor de a fi așa sau de a se crede că sunt așa.

Se pare însă că omenirea, pe măsură ce avansează vertiginos spre epoca sa de vârf – cea a cognocivilizației și a dimensiunii ei omni-cibernetice –, își expune din ce în ce mai mult și mai consistent, nu numai luminile sale, ci și mutațiile sale pe post de inovații utile și modus-uri vivendi posibile pentru viitor, concomitent cu minusurile sale și cu degenerările sale normale, obiective sau induse de umbrele și hăurile ei. Acestea nu sunt puține. Și nu sunt numai zgură, reziduuri, efecte secundare sau ape murdare care se scurg în canale, spre nicăieri. Sunt efecte directe sau indirecte, perverse, endemice, care, chiar dacă nu le contrabalansează pe cele benefice, pe cele luminoase, se dezvoltă precum vâscul, pe trunchiurile, pe tulpinile, pe ramurile și, mai ales, pe vârfurile lor. Peștele de la ca se împuțește.

Fără îndoială, dimensiunea cognitivă, înalta tehnologie și tehnologia informației, comunicațiile moderne și informația, inteligența artificială, spațiul cibernetic etc. țin timona, dar, deseori, subvalul murdar viciază cârma și îmbâcsește elicea.

Partea luminoasă a progresului este certă, dar fațeta lui monstruoasă, oricât ar fi de îndoielnică și de perversă creează efecte extrem de periculoase. Aceste efecte se pare că sunt, într-un fel, direct proporționale, dar sub linie, cu cele benefice

În scurtă vreme, roboții vor face mai toate treburile grele, mai ales pe cele riscante. Au început deja să fie folosiți și în războaie. Dronele și rachetele hipersonice au schimbat configurația spațiului luptei, iar cibernetica îl reduce la zero, dilatându-l, în același timp, la infinit în ceea ce privește vulnerabilitatea lui.

Așa cum se sublinia mai sus – și cum o știm și o simțim cu toții pe pielea noastră –, progresul este ca un accelerator mereu în priză, iar omul, cu ajutorul tehnologiei pe care tot el a creat-o, al ciberspațiului și, iată, acum, și

cu cel al Inteligenței Artificiale (IA) face și ceea ce, cu câțiva ani în urmă, nu-și imagina că ar putea face atât de curând.

Azi, truditorul din frontul de lucru nu mai scoate cărbuni cu târnăcopul sau cu ciocanul lui de minier, la noi nu mai scoate chiar de loc nici cu ciocanul, nici cu tehnologii moderne, chiar dacă înalta tehnologie și tehnologia informației au pătruns și aici, ca peste tot.

Omul a creat unelte care nu numai că-i ușurează munca, dar îl și înlocuiesc pe el din frontul de lucru și îl trimit în fața unui ecran sau la butoane, de unde dirijează, ca un veritabil șef de orchestră, ca să-i spunem așa, roboții care, într-o armonie desăvârșită, fac toate muncile din frontul de lucru, oricât ar fi ele de complicate, de grele și de riscante.

Automatizarea și înalta tehnologie nu-l fac însă pe om mai abil, ci doar îl substituie din frontul de lucru, oferindu-i o nouă postură de operator, de vătaf, de manager etc. În ceea ce privește practica, meseria, abilitățile și deprinderile efective, lucrătorul de azi nu mai este precum era cel de ieri. Personalitatea lui se centrează pe un nou rol, pe noi funcțiuni, iar abilitățile și deprinderile lui de truditor cu sapa, ca să-i spunem așa, se diminuează pas cu pas și chiar dispar.

Pe ansamblu, efectele progresului, atât de benefice în universul acțiunii eficiente, produc efecte degenerative în personalitatea umană, ducând-o încet, încet către robotizarea și desensibilizarea ei semnificativă.

Degenerativitatea, regenerativitatea, degenerescenta, degenerarea, degradarea

Cuvintele de mai sus – primul nu se află prin dicționare, celelalte trei, da – se referă, în primul rând la ce se întâmplă cu organismul omenesc și nu numai omenesc în partea coborâtore, de final, pe traiectoria vieții. Nu știm (sau poate că știm foarte bine) dacă degenerarea (degenerescenta, degradarea, degenerativitatea în general) este o boală, un proces firesc sau și una și alta, dar știm precis că orice se naște trăiește, adică crește, se maturizează, îmbătrânește și moare. Fenomenele de mai sus, mai exact, procesele de mai sus țin de natură și, deci, nu poți să faci mare lucru aici decât să ameliorezi puțin această ramură coborâtore a traiectoriei vieții, s-o faci mai lină și mai suportabilă. N-ai cum să schimbi procesualitatea degenerării, nici cum să întorci viața unui om la izvoarele ei. Poți să previi însă sau să ameliorezi degenerările produse în urma unor accidente, unor disfuncțiuni grave ale organismului, unor boli, precum și accelerarea lor. Cu acest management al procesualității degenerării ființei umane, adică al ameliorării și menținerii ei în parametri suportabili se ocupă medicii, terapeuții, cei din sistemele educaționale etc. și, la urma urmei, fiecare om în parte.

Aceasta este, să spunem așa, fațeta firească a proceselor degenerative care, într-un cuvânt, se cheamă îmbătrânire, adică pierdere de potențial, reducerea motoarelor și, în cele din urmă, finalul. Aceasta, în ceea ce privește organismul. Toți știm foarte bine despre ce-i vorba, pentru că se pare că așa-i de când lumea. Dar degenerativitatea – prin care înțelegem fenomenologia proceselor degenerative, atât a organismelor biologice, cât și a componentelor bio-psiho-sociale ale omului și comunităților sale pe planeta Pământ –, devine deja o problemă complicată de sănătate a omului și a societății omenești și chiar a civilizației hominienilor. Din păcate, cuvântul degenerare nu se referă numai la degenerarea organismului uman, a organismului trăitorului, prin îmbătrânire, prin presiunea bolilor, a accidentelor, a traumelor de tot felul, a stresului, a suferinței. Aceste procese sunt mult mai cuprinzătoare și au cauze multiple și foarte complexe, aproape fără limite. Se vorbește uneori de degradarea psihică și, mai ales, morală a omului, comunităților și chiar a societății omenești, în ansamblul ei, în pofida progresului uriaș din domeniul tehnologiei, culturii, educației și cogniției.

Factorii care produc sau stimulează degenerativitatea, la aceste niveluri, sunt și ei, la rândul lor, complicați, tenebroși și, mai ales, sofisticați. Abordarea fenomenului degenerativității (cărui i se opune cel al regenerativității) într-o lume care progresează continuu, ține, mai degrabă, de paradoxurile ei decât de tenebrele ei. Desigur, hibriditismul, duplicitarismul, interesul pervers, lăcomia endemică, geneza sau sămânța haotică a sistemelor și proceselor, adică procesualitatea complicată a intrării lor într-o stare haotică atunci când se apropie de entropie zero, adică de moarte, în vederea reconfigurării sau regenerării lor într-o nouă stare, într-o nouă organizare și multe altele conțin și aceste componente extrem de importante ale dinamicii complexe a existenței bio-psiho-sociale, degenerarea și regenerarea, adică degenerativitatea și regenerativitatea.

Nu putem spune că, de la originea sa (pe care încă n-o cunoaștem totuși cu precizie, ci doar o deducem) și până acum, omul a degenerat. Progresul omului, mai ales în ceea ce privește cunoașterea și modul său de viață a evoluat imens. Poate că, din perspectiva integrării sale în condițiile de viață impuse de Terra, de sistemul solar și de Univers, omul, nerămânând la ce a fost la origini, n-a evoluat, ci a involuat, pierzându-și calitățile de odinioară, când putea să se lupte, fără arme sofisticate, cu competitorii sălbatici de atunci și cu condiții de mediu... Omul de azi nu mai este omul primitiv culegător, ci omul cognitiv, omul creator, omul gânditor, omul care percepe Universul, omul care este el însuși, un univers.

Atunci de ce vorbim de degradarea vieții și a ființei umane? Degradarea în raport cu ce și față de ce? Este vorba de degradarea sa fizică față de strămoșul său care trăia în peșteri și avea, probabil, o putere de urs? E

drept, azi, omul nu mai are puterea ursului, dar are puterea minții și armei nucleare cu care poate ucide, dintr-o singură salvă de 8000 de focoaie (câte se spune că au rușii), sau, ca să nu-i nedreptăm pe ceilalți, americanii, care, desigur, au tot cam pe atâtea, adică, împreună cu adversarii lor, total să zicem vreo 16.000, pot ucide nu numai urșii deveniți agresivi, ci tot ce e viu, adică viața pe planeta noastră albastră... Albastră rău, dacă ne gândim cât de albastră (adică de rea sau dezamăgită) poate fi inima celor care s-au dotat cu atâta putere de distrugere! Este dotarea sau autodotarea cu o uriașă putere de distrugere un progres? Este, desigur! Un progres care poate ucide (sinucide) instantaneu, tot ce e viu pe Terra. O lume care a ajuns la acest stadiu a progresat sau s-a degradat (a degenerat) în așa hal încât și-a generat singură mijloacele mai mult decât suficiente pentru a se distruge de zece ori...

Viața e frumoasă, oricât de grea și de complicată ar fi trăirea ei. Poate că însuși Universul nu este infinit, așa cum știm sau cum spunem noi, ci o fi chiar viu, nu neapărat în sensul biologic de pe Terra, ci în sensul acceptării timpului și spațiului, adică a duratei și a ocupării unui loc în imensitatea și dinamismul existenței, mișcării, transformării, devenirii. La urma urmei, numai moartea e nemuritoare, în rest... Până și piatra are o durată, până și ea se transformă, devenind, până la urmă, în interacțiunile ei cu focul, cu puternica flacără a soarelui, cu dilatarea prin înghețare, a picăturilor de apă care-i pătrund prin pori și, încet, încet, prin ani și chiar prin sute de ani, o trec în starea de nisip... Stânca a degenerat, stânca s-a întors la starea de grăunte de nisip cum va fi fost probabil cândva...

Desigur, viața, în unitatea ei de bază, individul, nu este o identitate fizică imuabilă, nu este un stâlp sau un pârleaz. Viața este o procesualitate, este o succesiune de stări, de transformări și de deveniri ale unei existențe, de la stadiul de embrion, la cel de identitate matură, până într-un punct culminant și, apoi, de descreștere, de degradare, de degenerare, până la ajungerea în starea de non-existență fizică a purtătorului ei. Ei, bine, s-ar putea ca partajarea vieții în fel de fel de existențe să nu fie numai lineară, ci și ascendentă, regresivă și chiar haotică. Dacă acceptăm modelul atomic al universului, atunci ar trebui să acceptăm și modelul celular al existenței și ființării. Oricum, tot ce există și trăiește, așa cum subliniam și mai sus, crește, ajunge într-un punct maxim al existenței sale, apoi, coboară spre valoarea inițială pe abscisă, la aceeași cotă, dar la o distanță de o viață. La origine, acest obiect viu este embrion compus din câteva celule, în final, adică la intrarea în eternitate, este, în cazul vertebratelor, un pachet de oase și de fostă materie vie care va trece foarte rapid în elementele primare din care este compusă materia. Poate doar sufletul rămâne, pentru că el nu urmează drumul oaselor... El nu se poate nici degrada, nici upgrada, adică actualiza, întrucât nu se supune în niciun fel legilor naturii, neavând o existență fizică, ci doar una spirituală.

Din păcate, fără să ne întoarcem neapărat la teoriile organiciste, trebuie să spunem, totuși, că nu numai organismul individului uman cunoaște efectele degenerative ale înaintării în vârstă și coborării în ceea ce privește potențialul, performanța și calitatea vieții, ci și comunitățile, arealele și activitățile acestuia. Familia compusă din soț, soție și copii se dezvoltă de regulă armonios până când, la rândul lor, copiii își întemeiază familii, apoi, făcându-și datoria, se reduce la forma inițială – soț, soție – își diminuează semnificativ potențialul și chiar rostul și, în cele din urmă, trece în rândul strămoșilor din lumea eternității. Acestea sunt, se știe, lucruri firești, așa e lumea făcută, pe care oamenii le cunosc, le acceptă și le onorează.

Degenerativitatea rostuirii comunităților ființei umane și a altor viețuitoare nu se reduce însă la aceste desfășurări naturale, ci ține și de vicierea acestor rosturi, de apariția factorilor perturbatori, degenerativi, care, pur și simplu, strică rânduilele. Degenerativitatea societății omenești, în ansamblul ei, a identităților și comunităților civilizaționale, profesionale, naționale, etnice, culturale etc., formale și informale nu este cauzată doar de îmbătrânirea și epuizarea resurselor acestora, sau de îmbătrânirea în sine, pentru că nu există așa-ceva, sau, dacă totuși timpul care trece degradează orice, chiar dacă le rezolvă el pe toate, degenerescența este un proces firesc care cere apă la izvoare și un feed-back corespunzător. Degenerativitatea vieții, sub toate aspectele ei, dar mai ales cea cauzată de comportamentul Soarelui (cicluri solare devastatoare pentru planetele din sistem, explozii solare etc.) și al Universului, dar și de vicii de sistem și de proces, de anomalii bio-psiho-sociale etc. este (sau ar putea fi) unul dintre indicatorii de bază de pe traiectoria coborâtore a civilizației planetei, deși, cum bine se știe, civilizația oamenilor nu a ajuns încă în vârful traiectoriei ascensiunii ei spre nicăieri, acela al cognocivilizației, credem noi. Societatea umană este marcată încă de convulsiile ei interioare, de efectele acelui homo homini lupus care vine încă din vremurile când cetele hălăduiau planeta încă fierbinte, căutând un loc cât mai bun sub soare. Dar, deși planeta era, probabil, abia la începuturile locuirii ei, oamenii nici atunci nu aveau loc unii de alții. Și atunci, în loc să se unească, se războiau între ei. De fapt, nici la ora actuală civilizațiile de pe Terra – deși e încă loc destul pe pământ și sub soare – nu au loc unele de altele.

Să le luăm pe cele despre care vorbea Samuel P. Huntington în celebra sa carte „Ciocnirea civilizațiilor...” El distinge acolo șapte sau opt civilizații: occidentală, ortodoxă, sinică, niponă, hindusă, arabo-musulmană, africană și latino-americană (aceasta din urmă poate fi inclusă însă și în Civilizația occidentală, unde, cred unii, îi este locul.). Civilizația occidentală europeană s-a format, inițial, din populațiile războinice migratoare care s-au tot mișcat, în copitele cailor, trecând totul prin foc și sabie (sau nu) spre Vest, s-au oprit la Atlantic, întrucât n-aveau mijloace să meargă mai departe, s-au ciocnit

între ele un mileniu, apoi, după Epoca Renașterii, au trecut Atlanticul, au distrus civilizațiile antice de acolo (sau le-au închis în rezervații), au format Lumea Nouă (America de Nord și America Latină), instalându-se, încet-încet, la cârma lumii. Lumea Nouă nu-și are rădăcinile acolo unde este ea acum, ci în Lumea Veche, de unde vine și pe care, în compunerea ei Vest-Europeană, au inclus-o în ceea ce Huntington numește Civilizația Occidentală. E clar că această civilizație, predominant războinică, a cucerit toată lumea și i-a folosit (îi folosește și azi), la discreție, resursele. Dar civilizația occidentală nu este nici pe departe unitară, nici prin sistemele ei de valori, nici prin interesele identităților care o compun și nici măcar prin sistemele de valori ale țărilor vest-europene. Mai degrabă, pe pământul vechiului continent, aproape fiecare țară reprezintă o identitate civilizațională. Civilizația românească – pentru că spațiul românesc, oricât a fost el de divizat de agresat și de făcut țandări, adăpostește efectiv o civilizație a strămoșilor, a locuitorilor băștinași de aici – nu seamănă cu niciuna din identitățile civilizaționale care o înconjoară, chiar dacă spațiul acesta al nostru și al vecinătății noastre a fost cândva traco-dac. De aceea, europenii nu se înțeleg în mai nimic, iar Uniunea Europeană este mai degrabă un imperiu care se vrea democratic (dar tot dictatorial și autocratic rămâne) decât o uniune de state suverane care ar trebui să facă un monolit de state suverane nu prin dictatul de la Bruxelles, ci prin armonizarea valorilor și intereselor naționale și asamblarea lor într-un mare interes vital european care să unească nu să dezbine. E drept că Statele Unite, spre exemplu, ca și Canada, Mexic și cam toate statele din America Latină alcătuiesc ceea ce putem numi, civilizațiile de la potopul războiului occidentalilor pentru supunerea lumii și nu pentru descoperirea lumii. Mai exact, pentru descoperirea și „civilizarea” lumii, în cheie occidentală. Poate că așa a fost bine. Multă lume spune că, de fapt, civilizațiile existente acolo, în cele două viitoare Americi, erau deja în descompunere și înapoiere tehnologică și informațională crasă, adică într-o degenerare endemică, cea de pe traiectoria coborâtore a degenerării și degradării.

Civilizația nord-americană de azi, cea care reprezintă un fel de model democratic autentic al lumii, nu are, de fapt rădăcini. Sau rădăcinile ei se află cam pretutindeni, mai ales pe pământurile vechiului continent. De aceea, unul dintre americanii înalt educați și bun cunoscător al lumii, spunea, într-o împrejurare, că se află la a treia generație în Statele Unite, dar nu a văzut încă Scoția lui natală...

Dar și în civilizația americană, îndeosebi în cea nord-americană, dar și în cea sau în cele din America Latină, lucrurile nu stau altfel. Aceste noi civilizații au doar câteva sute de ani de existență și nu milenii. Civilizația nord-americană, democratică și prosperă până în pânzele albe (după ce a fost, în trecut, stăpână de sclavi), suferă de o complicată autosuficiență și

chiar de autodegenerativitate de sistem și de proces, ca să-i spunem așa, exprimată, pe de o parte, prin războaiele de independență față de vechiul continent și prin cele dintre Nord și Sud, din vremea sclavilor, acum, de asumare a responsabilității conducerii, cumînțirii și democratizării lumii, fără să-i ceară cineva să facă acest lucru. Este însă normal să procedezi astfel, de vreme ce ți-ai asumat rolul de model democratic și liberal (ca să nu-i spunem libertin) al lumii. Degenerativitatea din arealul civilizației nord-americeane – civilizație efectiv nouă, deosebită de cea a Europei Occidentale – nu este una de traiectorie coborâtoare, de epuizare a resurselor, de îndreptare spre final, Doamne ferește!, ci una în plină ascensiune, la maturitate, care are alte caracteristici decât puținele civilizații ancestrale

Acest război a distrus civilizațiile ancestrale, sau care vin din ancestral, de pe Terra. Desigur, în cele din urmă, identitățile civilizaționale mai noi sau mai vechi s-au conectat cumva, prin sistemele lor de valori, unele cu altele, formându-și temelii mai mult sau mai puțin solide, mai mult sau mai puțin volatile, dar, oricum, temelii, dar lăcomia oamenilor mai cu moț ca să le spunem așa, a celor care se consideră de drept și de fapt stăpâni ai lumii sau sortiți să fie stăpâni ai lumii, au preluat de multă vreme inițiativa. Interesele acestora și, prin urmare, cele ale identităților, ale marilor identități pe care aceștia le-au coagulat în jurul voinței și conștiinței de putere, au creat și impus o voință de putere și de dominare care, iată, nu poate fi nici stopată și nici măcar diminuată.

Occidentul a câștigat războiul rece și a reușit să distrugă Uniunea Sovietică, nu doar prin atac direct, ci mai ales prin generarea imploziei, reducând nu numai puterea și coagularea acestui colos al sovietelor, care s-a destrămat cât ai bate din palme, ci și degenerarea lui într-o implozie. Societatea socialistă (cea din țările Tratatului de la Varșovia) nu numai că a degenerat, dar, fiind artificială și impusă de Uniunea Sovietică, s-a și spulberat. Iar țările est-europene care au făcut parte din Tratatul de la Varșovia au trecut, minte naș, cu arme și bagaje în NATO și în Uniunea Europeană, adică în civilizația occidentală, spărgând doar așa, secant, frontiera dintre civilizația occidentală și cea ortodoxă de care vorbea Huntington.

Potrivit analizei profesorului de la Harvard, frontiera dintre Civilizația Occidentală și cea ortodoxă, trecea pe creasta Carpaților Estici și Meridionali, apoi traversa Dunărea, și continua pe granița dintre Croația și Serbia etc. Cu alte cuvinte, linia de separație dintre Civilizația Occidentală, de esență catolică, și cea ortodoxă, trecea chiar prin centrul României, Transilvania și Banatul aparținând civilizației Occidentale, iar Moldova și Țara Românească celei ortodoxe. Deceniile care au urmat au demonstrat că Huntington n-a scris în vânt, vaporul Occidentului fiind, la ora actuală, mai degrabă acostat, în ceea ce ne privește, la țărmul vremii Imperiului Austro-

Ungar, decât la cel al realităților de facto și de jure. Atitudinea Vestului față de România a urmat, din 1990 încoace, mai mult o linie huntingtoniană decât drumul unei reconstrucții viguroase, pe fundamentele solide ale realităților și adevărilor obiective. Desigur, de jure, nimeni nu ne-a despicat țara în două (deși s-a încercat în 1989-1990), dar, de facto, lucrurile stau cu totul altfel. Pădurile seculare, au fost, în majoritatea lor, tăiate la ras, peste 40 la sută din pământul României aparține străinilor, prin fel de fel de făcături, unii dintre urmașii grofilor de odinioară au reintrat în posesia fostelor lor terenuri, desigur, cu complicitatea unor intermediari români și chiar a Justiției, deși strămoșii lor (cei care au ales atunci, după Primul Război Mondial, să părăsească România) au fost superdespăgubiți...

În această perioadă, România a degenerat pe toate planurile – politic, economic, social, etic, educațional, militar, geopolitic și geostrategic etc. –, dar nu obiectiv și justificat, ci sub presiunea învingătorilor în războiul nostru contra noastră, război pe care, desigur, l-am și pierdut, fără să ieșim încă nici până acum din buimăceala care a urmat.

Desigur, socialismul nu a degenerat complet și nici n-a dispărut complet. A mai rămas, într-o formă hibridă, de tip ordoliberalist, în China, devenită între timp superputere nucleară mondială, și în Coreea de Nord, devenită și ea putere nucleară. Se spune că și România intenționa să devină o putere nucleară, dar nu s-a mai putut. Și, probabil, nici nu era necesar. Sunt și așa destule arsenale nucleare pe planeta Pământ, mai mult decât hiper-suficiente pentru a trimite în neant, în caz de folosire a acestora, nu numai civilizația hominienilor, ci și tot ce există și merită (sau nu) să piară.

Degenerativitatea și regenerativitatea sunt mai mult decât niște concepte care îmbogățesc panoplia teoretică a dezbaterii și a cogniției pe planeta Pământ, ci și realități, adică fenomene și fenomenologii ale unui modus-vivendi haotic al oamenilor, al economiei, educației, credințelor, convingerilor, dezamăgirilor și speranțelor (dezumanizarea economiei, a finanțelor, a războaielor, a relațiilor și chiar a modului de viață al oamenilor etc.). Există degenerescență în rândul școlarilor (a se vedea războiul copiilor, împotriva copiilor și a adulților, al elevilor împotriva profesorilor, al tinerilor împotriva adulților și, mai ales a seniorilor), consumul de droguri, desensibilizarea sensibilității, desensibilizarea iubirii, vulgarizarea culturii (în sensul degradării ei, coborârii ei în derizoriu), ofensiva diferiților împotriva normalilor, recrudescența violenței, degradarea străzii, umilirea familiei tradiționale etc.

Desigur, iubirea nu dispare, chiar dacă vor fi produși embrioni umani în eprubete. Ce va rezulta de acolo nu va fi însă om, sau pui de om, ci robot cu chip de om, sau pui de robot care se va actualiza în om mecanic, electronic sau cibernetic. . Dar nici omul-om nu va mai fi același cu omul natural, așa cum nici roșia modificată prin inginerie genetică, oricât este ea

de frumoasă și de arătoasă, de rezistentă și de perfectă, nu mai este roșie, ci un produs cu chip de roșie, aproape imposibil de digerat.

Desigur, înainte de a dispărea sau a deveni un component al omenirii cibernetice, omul în carne și oase va semăna din ce în ce mai puțin cu omul omeniei. Și el se va robotiza, iar războaiele nu vor mai produce niciun fel de emoții. De fapt, nici nu vor mai fi războaie, pentru că nu-și vor mai avea rostul...

Dar, până atunci...

Criminalismul endemic geopolitic și geostrategic cu efect degenerativ

Existența, persistența, diversificarea și intensificarea criminalității endemice – care nu este doar un produs al degenerativității –, are nu numai forma terorismului, consumului de droguri, haosului stradal, războiului continuu al lumii contra lumii etc, ci și pe cea a consumatorismului agresiv, a consumului excesiv de medicamente și de fel de fel de substanțe, care creează dependențe uriașe, a resclavizării moderne, cu laptop, a turmelor hominiene primitive sau sofisticate, intra sau extra-țări, a majorității populației de pe planetă, dar mai ales a schizofrenismului de stat și nebuniei puterii discreționare, care nu are nici limite, nici rațiune și cu atât mai puțin sentimente și sensibilitate, sunt, mai degrabă, elemente ale degenerării decât ale progresului.

Una peste alta, dincolo de progresele imense ale științei, ale tehnologiei, ale roboticii și inteligenței artificiale etc., care duc lumea într-o altă epocă civilizațională, faliile geopolitice și geostrategice – cam aceleași dintotdeauna – s-au lărgit și s-au adâncit enorm, astfel încât, din cauza competiției uriașe pentru resurse, piețe și putere discreționară, fiecare dintre competitori (din ce în ce mai mulți și mai agresivi) arată cât de mult a crescut riscul unui nou război mondial, care nu poate fi decât unul cu final nuclear. Țările deținătoare de arme nucleare, care s-au angajat cândva că nu-și vor dezvolta arsenalele, îndemnând și chiar forțând pe celelalte țări să semneze un tratat prin care se angajează că nu se vor dota cu astfel de arme, n-au respectat niciodată tratatele de neproliferare, ci au continuat să-și modernizeze și să-și dezvolte arsenalele, astfel încât ele (mai întâi cele cinci din Consiliul de Securitate al ONU: SUA, Rusia, Marea Britanie, Franța și China), apoi și altele, mai cu moț: Israel, India, Coreea de Nord și Pakistan să fie oricând în măsură nu doar să descurajeze restul țărilor de pe planetă dar, la nevoie, să le și folosească în bătălia care se duce pentru dominanță geopolitică și geostrategică, pentru putere discreționară, pentru piețe și resurse sau doar pentru supraviețuire, în caz că mai este posibilă și o astfel de eventualitate.

Nu încape nicio îndoială că arsenalele nucleare nu sunt doar niște sperietori pentru turmele planetare numite populații încartiruite în niște târle numite țări, ci și arme teribile, modernizate și chiar puse, desigur, în specificitatea lor, în starea GLP (gata de luptă permanent) sau ceva asemănător, astfel încât cei care le dețin să nu fie niciodată surprinși și să învingă cu orice preț. Sunt cercuri de aleși și culeși, de conducători ai lumii, de mari puteri geopolitice și geostrategice care, fiind prinse în această cămașă nucleară a dominanței, își asumă folosirea efectivă a acestei arme. În doctrina Rusiei, spre exemplu, există și o astfel de prevedere, în situația în care este amenințată existența statului rus.

SUA supernucleară și Rusia supernucleară, Marea Britanie, nucleară, China, nucleară, India, de asemenea nucleară, Pakistanul, nuclearizat și el, Uniunea Europeană, cu nucleara ei (Franța), Israelul care nu este numai o putere nucleară, înarmată până în creștet, ci, într-un fel, și beneficiarul ajutorului permanent și necondiționat asigurat de unchiul Sam, dar și profitorul endogen al rețelei și puterii financiare a lumii (majoritatea directorilor de bănci din întreaga lume sunt evrei), dar și lumea musulmană care se află, de multă vreme, în falie geopolitică și geostrategică cu Occidentul, etc. etc., arată cât de periculoasă este și poate deveni ciocnirea grobiană și violentă a intereselor extrem de conflictuale ale acestor uriași și agitați competitori. Ieșirile lor din spațiul public nu au liniștit pe nimeni, ci, dimpotrivă, prin prestațiile lor (ale unora dintre ei) arogante, simpliste, violente, vecine cu un soi de agitație schizofrenică geopolitică, dovedesc o simplificare extrem de îngrijorătoare a abordării unor situații atât de complicate și de grave, cum sunt războiul din Ucraina și situația din Orientul Apropiat și Mijlociu.

Progresele uriașe ale științei nu au diminuat cu nimic impactul competitiv (a se citi războinic) dintre aceste lumi, ci, dimpotrivă, l-au readus din nou pe muchie de cuțit. Astfel, într-o lume a cogniției, a rețelei, a performanțelor tehnologice uriașe, mediul de securitate nu s-a ameliorat, nu și-a dezactivat agresivitățile și discursul amenințător, ci a degenerat în așa hal, mai ales prin războiul din Ucraina dintre SUA, plus UE, și Rusia și prin conflictul etern și extrem de grav dintre Israel, sprijinit de SUA și de Occident, și Palestina plus lumea musulmană care îl înconjoară. Butoiul de pulbere nucleară de pe frontul ruso-vestic din Ucraina, cu impact mondial, și cel din Orientul Mijlociu, având în spate, de partea Israelului, puterea financiară a planetei și portavioanele SUA, plus compasiunea, acceptul și îngăduința întregului Occident, este cât se poate de real.

Falia economico-financiară dintre SUA și China, în termeni geofinancieri, geopolitici și geostrategici, sprijinul, pe față, al Washingtonului, acordat (se pare, necondiționat), grobian și arogant, comportării Israelului în Orientul Mijlociu (având, probabil, ca obiectiv,

realizarea Marelui Israel pe pământul făgăduinței și occidentalizarea lui) sunt fapte, acte, proiecte și prospecte, planuri și operații având ca efect profund degradarea extrem de periculoasă nu doar a mediului de securitate din Orientul Apropiat și din Orientul Mijlociu, ci și a mediului internațional de securitate. Acest mediu a degenerat deja în două războaie extrem de fierbinți – cel din Ucraina și cel din Orientul Mijlociu – protagoniștii principali din cele două focare aprinse, care ard cu flacără vie, Rusia și Israelul, fiind puteri nucleare. Retorica din și dintre cei doi vulcani în erupție (cel din Ucraina și cel din Orientul Mijlociu), este, după cum vede și aude toată lumea, de o violență extremă și de un cinism sângeros, oglindind cum nu se poate mai clar degenerescența în stare de urgență a mediului de securitate al acestei lumi bolnave prin părțile ei esențiale, adică la nivelul marilor puteri nucleare, războiul nuclear devenind nu numai asimptotic – și nu în virtual, ci în real – la simfonia degenerativă a capetelor mult prea întunecate și înfumurate ale planetei, ci și penetrant neuronal în cetățile minților lor.

Se poate spune, întru păstrarea proporțiilor și realităților acestei lumi deopotrivă civilizată, bine organizată, dar și haotică, adică cu de toate, haosul este haos, fie el provocat sau nu, un fel de dezorganizare în vederea unei noi organizări, iar războiul, poate fenomenul cel mai ordonat și mai riguros planificat în pregătirea și declanșarea lui, este război și atât. Când zici război, zici totul. Adică mai jos (sau mai sus) de atât nu se poate. Pe scara seismică a groazei, prostiei, mizeriei și criminalității lumii, războiul se află pe treapta cea mai joasă, cea mai groaznică, cea mai mizerabilă. Dar această scală a degenerativității endemice, ca să-i spunem așa, crește în jos, coboară în iad, în abject, chiar dacă pentru cel ce se apără, poate fi percepută ca eroism, ca „dolce et farniente est pro patria mori”, cum s-a scris pe soclul virtuții și al eroismului.

De aceea, mai mereu, pentru cel ce se apără, războiul este valoare supremă, ultima creastă care mai rezistă atacurilor vrăjmașe, iar pentru cel care atacă nu este, în viziunea lui, o crimă, ci doar un mod, ultimul, de a-și impune voința, potrivit intereselor lui vitale. Pentru că orice război nu se declanșează pentru a spune cuvinte sau a sluji valori de patrimoniu (valorile nu fac războaie, întrucât nu sunt conflictuale), ci pentru a-ți apăra țara sau pentru a cuceri noi teritorii, a-ți impune voința asupra celui alt sau a debloca o situație strategică sau geostrategică extrem de importantă și, mai ales, de periculoasă.

Multe s-au spus, se spun, s-au scris și se vor scrie despre război și despre războaie, dar nu este în intenția noastră să ne ocupăm aici de teoria războiului...

Într-o formă sau alta, războiul este ultima armă în soluționarea unui conflict. Chiar dacă este cea mai groaznică și cea mai inutilă. Până la el sunt

de toate, dincolo de el este doar iadul luptelor și starea de câștigător sau de perdant, adică actul de învingător sau de învins, semnat cu sânge.

Aceasta este forma normală perfectă a războiului sau a războaielor sau forma lor normală minimă, dacă o reducem la esență. Fenomenologia războiului este însă mult mai complexă și mai dramatică, chiar dacă oamenii, inclusiv comentatorii mai mult sau mai puțin avizați de pe la televiziuni fac, adesea zâmbitori, ironici sau sarcastici, după cum le este firea, sau interesul, sau... conformismul, un spectacol din asta.

Criminalismul endemic geopolitic și geostrategic

Aproape orice război are, în interioritatea cauzelor și configurațiilor lui, o condiționare geopolitică și o configurație geostrategică. Dar nu numai atât. Chiar dacă generalii și soldații sunt simpli luptători de linie sau eroi, generatorii, mai ales cei din umbră ai cauzelor provocării războiului, sunt criminali. Criminali politici, geopolitici și geostrategici.

Recurgerea la arme este, de regulă, un act extrem. Războiul este declanșat totdeauna de decidenți politici, întrucât el este un instrument al politicii. Ultimul. Și în cazul războiului ofensiv, ca să nu-i spunem de agresiune, și în cazul războiului de apărare.

Războiul Rece s-a declanșat chiar din perioada finală a celui de Al Doilea Război Mondial, între blocul Vestului capitalist și blocul Estului socialist, adică între Washington și Moscova, iar interioritatea acestuia complexă, dramatică și îngrozitoare a creat o falie strategică între Est și Vest, inițial, pe Elba, apoi, după prăbușirea comunismului, din nou, pe aliniamentul Marea Neagră, Marea Baltică. Desigur, a învins Vestul, iar blocul socialist a fost distrus sau s-a autodistrus, totuna, Vestul acaparând rapid aproape întregul areal al Estului Socialist, inclusiv resursele acestuia, iar Estul rămânând doar cu Federația Rusă și ea devenită capitalistă, chiar dacă în Armata Rusă se mai folosește și azi cuvântul tovarășe.

Aceasta a fost, de fapt, etapa întâi a războiului geopolitic și geostrategic dintre Vest și Est. În această etapă, cum bine se știe (sau nu), au existat câteva situații când declanșarea războiului nuclear se afla pe muchie de cuțit, cum a fost, spre exemplu, criza rachetelor din Marea Caraibilor. Dar bătălia geopolitică și geostrategică, la fel ca și fortuita și forțata confruntare și cooperare dintre Moscova și Washington, a fost groaznică. Probabil, cândva, când se vor deschide arhivele (unele deja s-au deschis), vom afla, cei care vom mai trăi până atunci, lucruri care ne vor face să ne fie rușine că mai suntem oameni...

Desigur, strategia, mai ales cea care pune în operă deciziile geopolitice și geostrategice este nu doar știința experiența și arta de a pune în operă o decizie geopolitică sau politică, ci și arta înșelăciunii. Această ultimă parte a

unei definiții de care ar trebui să ne fie rușine – chiar dacă la război este permis orice – are o teribilă și nesfârșită acoperire în fel de fel de planuri, scenarii, fapte și evenimente. Mai toate țin de domeniul a ceea ce am putea să numim criminalitate geopolitică și geostrategică. Dimensiunea geopolitică a acestei imense criminalități ține de conceptele, ideile, intențiile decidenților politici și geopolitici (deși nu există structuri geopolitice în conducerea statelor) cu privire la folosirea forței, a subtilităților și stratagemelor în obținerea și menținere puterii discreționare, iar dimensiunea geostrategică presupune echiparea acestor decizii geopolitice cu planuri, dispozitive geostrategice și resurse care să acopere geostrategic toate zonele de interes geopolitic și geostrategic vital și bineînțeles, la momentul potrivit, și cu acțiuni pe măsură.

De câteva ori, de la declanșarea războiului din Ucraina, Rusia a zăngănit zgărzile armatelor sale nucleare (vreo trei la număr), plus cele existente inclusiv la eșaloanele tactice. Nu știm dacă este un gest de disperare – trebuie să fie cumplit să te bați cu un frate al tău sprijinit de întregul Occident și, mai ales, de NATO, țările NATO realizând, împreună, 51 la sută din PIB-ul lumii... Atunci, în 1945, americanii spuneau că, dacă Uniunea Sovietică ar fi descoperit înaintea ei bomba atomică, în mod sigur, ar fi folosit-o. Este meritul americanilor că nu au folosit-o, că n-au pus în aplicare planul lor. Așa cum am mai spus, nici nu era necesar. Americanii nu au lovit atomic Japonia, din disperare de cauză, ci, desigur, doar pentru a-și proba noua armă, pentru a-i determina pe niponi să se predea americanilor și nu rușilor, dar și în vederea folosirii ei, ulterior, pentru a rade Uniunea Sovietică de pe fața pământului.

Desigur, pax americana, care a urmat, nu avea nevoie de așa-ceva. Nici rușii, acum, nu au nevoie de așa-ceva. Declanșarea unui război nuclear ar distruge, după toate calculele, viața pe pământ, cu toate buncărele antiatomice care, desigur, oricât ar fi ele de top secrete, nu lipsesc. Conducătorii statelor, nu și ai lumii, după cum se știe și chiar se vede, (exceptându-l desigur pe viteazul Trump, care n-a fost deloc impresionat, nici înfricoșat de tentativa unui puști de a-l ucide), nu sunt vitejii lumii, nici geniile ei, ci, așa cum se vede și se deduce din mai toate prestațiile lor electorale, ale celor de zi cu zi și nu numai, servitorii puterii de dincolo de putere, a meta-puterii, fie ea abstractă, concretă, mimetică, de linie – sau și-și – care-i face mai degrabă victime decât beneficiari sau profitori.

Adesea, discursurile lor necesită, se pare, abordări și chiar tratamente neuro-psihiice, iar aplauzele și manifestările fanilor, admiratorilor, fidelilor, apucaților pro sau contra, foarte asemănătoare cu cele ale puștimii din arenele uriașe în care concertează câte un rocker celebru sau ce o fi el, de nu mai știi de este vorba de o nebunie colectivă sau de o manifestare a genialității, dar nu doar dimensiunea exaltării, ci și pe cea a degradării...

Desigur, azi, Rusia nu se mai află în postura Uniunii Sovietice din 1945. Chiar dacă, pe atunci, în coaliție cu americanii, cu britanicii, cu francezii, câștiga războiul, era, totuși, extrem de vulnerabilă în ceea ce privește noua armă – cea atomică – pe care o fabricaseră americanii între timp, în condițiile pe care, acum, le știm, iar ei n-o aveau. Iar planul american de a lovi, atunci, în 1945, la finalul războiului, 66 de orașe sovietice cu 204 bombe atomice părea o oportunitate specială. Desigur, americanii, deși au planificat o astfel de acțiune, n-au făcut-o, dar intenția a existat. E meritul conducerii americane de atunci că n-a făcut asta. De fapt, așa cum am subliniat și în editorialul precedent, era inutil. Americani obținuseră tot ce era de obținut de pe urma acestui război, război pe care, desigur, ei îl câștigaseră...

Acum, rușii, atrași, volens, nolens, în războiul cu Ucraina, pentru care e clar că nu erau pregătiți, fac față cu greu confruntării cu întregul Occident. Nu-i deplângem pe ruși pentru situația în care se află, Doamne ferește, dar era clar pentru toată lumea – și cu atât mai mult pentru ei – că învingătorii din Războiul Rece nu vor bate palma cu Rusia, ci, dimpotrivă, o vor lovi năprasnic, prin toate mijloacele posibile și, evident, în mod legal. Dar, din păcate, cei care se află în spatele provocării acestui război știau precis că Rusia nu este Irak, nici Libia, nici Afganistan, ci este o mare putere nucleară, care a suportat o înfrângere în Războiul Rece, dar care, așteptându-se la o catastrofală confruntare cu Vestul, și-a modernizat, în primul rând arsenalele nucleare. Și nu a făcut-o în secret. Probabil, arma nucleară reprezintă, pentru Rusia, ultima carte disuasivă în confruntarea eternă cu Vestul.

Desigur, și Vestul știe asta, dar se pare că nu-i pasă. S-ar putea să mizeze pe faptul că rușii n-o vor face, așa cum n-au făcut-o nici americanii în 1945, iar războiul proxy cu Rusia vizează, probabil, izolarea Rusiei și eliminarea ei categorică și definitivă din rândul marilor puteri geopolitice ale lumii. Oricum, întreaga civilizație occidentală este pusă, într-o formă sau alta, în serviciul Ucrainei, țările BRICS nu agreează ideea punerii paielor pe foc și nu încurajează Rusia, întrucât, formal, Rusia este o țară agresoare...

Jocurile acestea geopolitice par a avea subtilitățile lor, dar, de fapt, sunt cât de poate de clare, chiar dacă lumea se prefăce că nu le vede. Mereu vor fi emise în spațiul public teme care să pună batista pe țambal sau să scoată țambalul din orchestră...

Dar și în desfășurarea propriu-zisă a războiului din Ucraina, după cum s-a subliniat și la recentul summit al NATO de la Washington, e clar că Vestul va continua să sprijine Ucraina – sprijinirea legitimă a unei țări atacată de o mare putere, fie ea și nucleară – care trebuie urgent pusă cu botul pe labe, dar nu prin dreptul internațional, ci prin alimentarea cu arme și cu tot ce e posibil a țării atacate. Toată lumea înțelege, probabil, realitățile și subtilitățile acestui război (care nu mai sunt deloc subtilități), așa cum le-a

înțeles și pe cele ale războiului din Irak, din Libia, din Afganistan, din Siria, din fosta Iugoslavie etc. etc., așa cum a înțeles și atacurile teroriste de la 11 septembrie de la New York, și războiul împotriva terorismului etc. etc., chibițează sau se îngrozește despre aceste spectacole care nu mai înspăimântă pe nimeni și, probabil că unii abia așteaptă să vadă pe viu cum arată un război nuclear... Așa-i lumea făcută, zicea Ion Creangă, la vremea lui. Zi-i lume și te mântuie...

Recenta și aparent surprinzătoarea incursiune a unui detașament, ca să-i spunem așa, din armata Ucraineană, în zona Kursk de pe teritoriul Uniunii Sovietice, pare un zvâc la care rușii, preocupați de ofensiva lor în Donbass, cuiul lui Pepelea al acestui război, poate, nu s-au așteptat. Oblastul Kursk nu este o simplă regiune pentru ruși. Aici s-a desfășurat, se spune, cea mai mare bătălie de tancuri din cel de Al doilea Război Mondial, moment crucial în amplificarea ofensivei spre Vest... Oare și-au lăsat rușii, chiar așa, o asemenea regiune, care adăpostește și o centrală nucleară, în paza cocorilor care încă n-au plecat spre țările calde?! Greu de spus... După cum se vede, chiar și la o sumară analiză, ar rezulta că Rusia nu numai că nu și-a pregătit suficient această operație de cumințire a Ucrainei și de parare a ofensivei Occidentului, în cea de a doua etapă a acesteia (prima a constituit-o cea din vremea Războiului Rece), când nu și-a asigurat forțele, mijloacele și resursele necesare etc., dar a uitat se pare, complet, de acoperirea strategică și geostrategică a propriului teritoriu. Știa precis că imensul ei spațiu geografic, de 10.000 de km de la Est la Vest, devine extrem de vulnerabil în cazul unui război cu Ucraina (teritoriul Ucrainei fiind considerat de către Rusia drept spațiu de siguranță strategică nemijlocită sau de proximitate pentru Rusia), sprijinită de Statele Unite și de tot Vestul și Estul Europei. Atacând cu o grupare de 170.000 de luptători, o armată ucraineană de 210.000 luptători, aflată în apărare pe propriul ei teritoriu, pregătit încă din 2014 pentru așa-ceva, este cel puțin o aroganță, ca să nu-i spunem altfel. După doi ani de lupte sângeroase, în care Occidentul a pompat în Ucraina armament, muniții, asistență de toate felurile, tehnică de luptă performantă, coagulând, în același timp, întreaga Uniune Europeană și numeroase alte țări în sprijinul ei, cum să nu-ți iei măsuri de acoperire strategică a oblastului Kursk, un teritoriu atât de important aflat chiar la granița cu țara pe care ai atacat-o!? Greu de spus. Sau poate că nu...

În loc de concluzii

1. Războiul din Ucraina are, grosso modo, doi actori: 1. Rusia, țară agresoare; 2. Ucraina, țară agresată. Motivul? Fără motiv, în viziunea Occidentului. Reacție intempestivă, sub presiune, în situație-limită, în viziunea probabilă a Moscovei.

2. Nimeni nu declanșează o operațiune de denazificare și dezarmare a unei țări suverane, pentru că o astfel de acuză nu poate fi (n-ar trebui să fie) un motiv de război, ci un amestec grosolan în treburile interne ale unei țări suverane. Aceasta-i doar ceea ce apare, adică partea vizibilă a aisbergului...

3. De fapt, motivul adevărat pentru care Rusia a atacat Ucraina – eveniment greu de crezut – pare a fi, mai degrabă (desigur, din posibila analiză a conducerii de la Moscova), efectul unor presiuni și mașinațiuni geopolitice și geostrategice occidentale extrem de bine încheiate și orchestrate, dar insuportabile, inadmisibile și dezastruoase pentru ce a mai rămas din puterea sovietică de odinioară. Summit-ul NATO de la București din 2008, prin care unele țări din fostul areal sovietic puteau fi invitate să candideze pentru a fi primite în NATO (Ucraina, Georgia, Armenia, Azerbaidjan etc.), proces pe care Vladimir Putin l-a blocat, apoi summit-ul UE de la Vilnius din 2013, în care Belarus, Ucraina, Republica Moldova, Georgia, Armenia, Azerbaidjan urmau să intre în programul de pregătire pentru aderare la UE au inflammat Moscova. A urmat fenomenul Maidan. Moscova a perceput toate acestea ca o continuare a ofensivei expansive a Occidentului, ca elemente ale unui război împotriva Federației Ruse, mai exact, de continuare a îndiguirii Federației Ruse, pentru distrugerea ei finală. A procedat la anexarea prin referendum a Crimeii și la declanșarea războiului rebelilor din Luhansk și Donețk. Intervenția Occidentului, îndeosebi a Franței și Germaniei, tratativele de la Minsk, aparent, au încercat să amelioreze acest conflict, dar, în realitate, susțin unii, n-au făcut altceva decât să tragă de timp pentru a pregăti Ucraina pentru război. Războiul legitim pentru recuperarea orașelor Luhansk și Donețk și, ca urmare, războiul rușilor împotriva Ucrainei și necesitatea sprijinirii Ucrainei pentru a opri și alunga invadatorul de pe teritoriul ei. Odată declanșat, nimeni n-a făcut absolut nimic pentru oprirea acestui război deosebit de periculos, care pune cea mai teribilă forță nucleară a lumii la colț. De ce?! Aceasta a rezultat, sau aceasta a fost intenția reală a celor care au orchestrat tot ce s-a întâmplat din 1990 încoace?! Vom afla, probabil, cândva. Dacă nu noi, atunci, probabil, civilizațiile viitoare.

ÎN LABIRINTURI CU DE TOATE

IN LABYRINTHS WITH EVERYTHING

Abstract

Lumea noastră-i o minune a Universului sau poate doar un accident. Minuscula noastră planetă albastră, călătoare în cerc pe a patra orbită în jurul unei nebuloase numită Soare, este ea însăși un contrast al interiorității sale: o planetă rociferă cotropită de ape. Sunt apele ei, sau au venit de aiurea din infinitul Cosmosului?! Desigur, toate acestea nu ne privesc pe noi, chiar dacă și omul, ca mai toate viețuitoarele de pe Terra, este un produs al apei. Sau un fiu al apei. Apărut aici, sau venit prin spongi de nu se știe unde, dar făcut să fie posibil cu ajutorul unei nebuloase de foc numită Soare. Soarele, pământul, aerul și apa, adică focul, pământul, aerul și apa, în terminologia vechilor greci, sunt, deopotrivă, născătorii, părinții, patronii și apărătorii sau distrugătorii noștri (dacă vor simți asta) ipso facto, adică de jure și de facto. Neliniștile, întrebările, problemele, răspunsurile și războirile noastre sunt doar ale noastre sau și ale lor, ale celor care ne-au creat și încă ne permit să viețuim și conviețuim pe acest și în acest minuscul punct care nu se vede din Univers?! Sau noi ne cam facem de cap pe aici, pentru că – așa e omul făcut și refăcut – ni s-ar fi cam prea urât cu binele?! Greu de răspuns. Este ca și cum te-ai afla într-un labirint fără început și fără sfârșit.

Cuvinte-cheie: univers; oameni; omenire; orori; labirint;

Abstract

Our world is a miracle of the Universe or maybe just an accident. Our tiny blue planet, circling in its fourth orbit around a nebula called the Sun, is itself a contrast to its interior: a watery rociferous planet. Are they its waters, or did they come from the infinity of the Cosmos?! Of course, all this does not concern us, even if man, like all living things on Earth, is a product of water. Or a son of water. Appeared here, or came through sponges from no one knows where, but made possible by the help of a fiery nebula called the Sun. The sun, earth, air, and water, that is, fire, earth, air, and water, in the terminology of the ancient Greeks, are alike our begetters, parents, patrons, and defenders or destroyers (if they will feel it) ipso facto, that is, de jure and de in fact. Are our anxieties, questions, problems, answers and wars only ours or theirs too, those who created us and still allow us to live and co-exist on this and this tiny point that cannot be seen in the Universe?! Or are we just messing around here, because - that's how man is made and remade - it would be a bit too bad for us?! Hard to answer. It is like being in a maze with no beginning and no end.

Keywords: universe; people; humanization; horrors; maze;

Introducere

Trăim, probabil, conștienți sau nu, amestecături de timpuri – unele care au trecut, altele care, pesemne, vor veni, odată cu efectele obiective ale globalizării –, dar care trec pe lângă noi ca apa pe lângă aripile de gâscă, nu în zborul ei, ci în starea ei hidroavionică. Probabil că, în sinea lui, fiecare locuitor al spațiului românesc înțelege (sau intuiește) ce se întâmplă și ce i se întâmplă, dar se teme să știe ce știe, nepregetând însă să înjure, cu sau fără sonor, și ce știe și ce nu știe și ce crede sau nu crede, și ce are sau nu impresia că știe sau nu știe.

Unii dintre noi se mulțumesc sau se amăgesc cu ce-o da Domnul, alții nu vor să se pună de-a curmezișul, pentru a nu fi ruși în două, iar cei mai mulți fac doar ce fac. E greu să-i înțelegi, e și mai greu să nu-i înțelegi, să-i judeci sau să-i lași în plata Domnului. Vremurile s-au schimbat dramatic – de la 256 k la 260 giga, chiar la mai mult, infinit la mai mult, de la bani de hârtie, la bani de plastic și, mai ales, la bani virtuali sau de care or mai fi, de la piețele ce vin din Evul Mediu, la marketurile ce vin de peste tot, numai din România nu, de la maidanele abjecte la abjectivitatea castelelor, de la imensitatea gunoaielor, la măreția gunoierilor de lux. Nimic nu mai e ca înainte, dar înaintele de azi, cel de pe la noi, nu prea mai are ochi pentru trecut, nici faruri de ceață pentru viitor.

Cerințele și exigențele sunt amalgamate, precum ploile cu furtunile endemice, furtunile haarpjene cu uraganele ionosferice, junglele cu dunele deșerturilor uitate de ploi, dar oamenii – care, de regulă, se adaptează la orice – nu prea mai au timp de rațiuni suficiente. Le sunt de-ajuns irațiunile servite în foi sau ca foi de iluzii parfumate și împachetate în foi de ceapă. Dar și foile de ceapă, și cepele, castraveții, roșiile, fructele, cărnărețurile, cartofii etc. etc. nu mai prea sunt de pe la noi, pentru că noi, la noi, în noi și pentru noi, nu prea mai existăm. Marketurile aduc marfă de pe unde vor ele – iar ele vor ce le e lor bine și profitabil –, nu pentru binele și sănătatea celor care o cumpără, ci pentru buzunarele lor. Se spune că, în urma unui contract cu o bancă de pe aiurea, care a condiționat un împrumut de câteva milioane de dolari, între altele și cu distrugerea fondurilor de semințe românești pentru crearea, experimentarea și folosirea căroră ICA (Institutul de Cercetări Agricole) de ieri și românii au lucrat generații de-a rândul, s-a dus dracului întregul nostru tezaur de produse agricole de cea mai înaltă calitate, desigur și pentru a se elibera piața agricole pentru produse aduse de către noile marketuri de unde cred ele că este mai bine pentru ele.

Așa s-a întâmplat cu mai toate (ne referim la cele bune, existente pe pământul românesc, în economia românească, în cultura de patrimoniu, în sistemul educației etc.), dar nu pentru a se înlocui cu ceva mai bun, mai

modern, mai performant și mai sănătos, ci, așa cum spuneam, pentru eliberarea spațiului de elementele și produsele performante ale economiei românești, pentru a fi înlocuite cu cele aduse din afară. Ce să-i faci, efectul de piață, crunta bătălie economică, parte importantă a războiului continuu al lumii contra lumii!...

Mai toți cei care sunt în măsură să știe, să vadă și să înțeleagă acest tip de război – economiști, profesori, cercetători, specialiști în diferite domenii, jurnaliști, oameni de rând etc. – au scris despre asta – și se vor mai scrie poate câteva sute de mii de pagini pe care nu le va lua nimeni în serios, pentru că un astfel de război, care face parte, cum spuneam, din războiul endogen al lumii contra lumii, merge înainte, tot înainte, călcând în străchini, din uragan în uragan, din pandemie în pandemie, din prostie în prostie, din haos în haos. Tot înainte, până la sfârșitul lumii și chiar dincolo de el! Deopotrivă, în văzul lumii și în nevăzul ei...

Orbul luminii

În îngrămădita zare nu se întrezărește mai nimic. Ochii conducătorilor României au cataractă, iar ochii plebei au emigrat la pomul lăudat. În țară au mai rămas doar neemigranții, pensionarii care nu mai mor odată să scutească guvernele deopotrivă timorate, gripate și libertiniste de povara griji față de bătrâni țării cărora le calculează la nesfârșit pensiile, invocând fel de fel de motive. De fapt, într-o formă sau alta, toți cei care au muncit o viață au contribuit, fie în mod direct, fie prin intermediul instituțiilor în care au lucrat, la fondul de pensii din timpul socialismului și la același fond, dar altfel botezat, rebotezat și bulversat din timpul actualului regim politic, nici în căruță, nici în teleguță, ci la marginea oricărei marginiri nemărginite, la care se adaugă, bineînțeles, și fondul sau fondurile private. Circul început în decembrie 1989 și accelerat în anii care au urmat, componentă a unui mare meta-război, război hibrid sau cameleonic de reînrobire pe termen lung a României – războiul altora dus de ei prin noi înșine contra noastră, dar și războiul nostru dus tot de noi înșine, la comanda lor, tot contra noastră – se continuă bine-mersi, iar noi, luptătorii orbi, îl susținem, îl întreținem, îl aplaudăm și îl blestemăm în cerul gurii și în cotloanele ascunse ale sufletului. Toți știm ce se întâmplă – poporul român este un popor inteligent, tolerant, ospitalier, cu simțul umorului și cu credință deopotrivă în Dumnezeu-substanță infinită de care vorbea Descartes și în Dumnezeu din interioritatea fiecăruia dintre noi, care nu ne-a părăsit niciodată, nici chiar atunci când noi înșine, înjuțați, orbiți, striviți, umiliți sau pur și simplu oripilați, ne-am rătăcit sau ne-am buimăcit sau – și mai rău – ne-am prefăcut că suntem pe val și am aplaudat farsorii, tembelii, prostănacii harnici, precum și distrugătorii și autodistrugătorii de țară.

Unul dintre sociologii noștri a scris, într-o carte, că noi, românii, n-am reușit să ne încheptăm, să ne maturizăm, să ne ajungem la stadiul de popor și cu atât mai puțin la cel de națiune, întrucât nu ne-au lăsat vremurile și vremuirile, alții au spus că, din contră, suntem prea inteligenți și prea iubitori de noi înșine astfel încât mai credem și acum că acel slogan potrivită căruia „capul ce se pleacă sabia nu-l taie” ar funcționa și azi, deși n-a funcționat niciodată. Capul plecat e oricum tăiat, măcar temporar, de pe lista celor care mai contează. Președintele de azi al Academiei Române a spus însă, într-un interviu, că toți cei care au trecut pe aici, pe la noi, peste noi, vizigoți, ostrogoți, gepizi și ce or mai fi fost etc. etc., au rămas o vreme, 20, 50, poate o sută de ani, apoi au mers mai departe. Unde sunt azi?! Au dispărut... Noi am rămas, noi suntem aici. Asta înseamnă că avem încă vână...

Probabil că așa va fi și de-acum înainte, spunem noi. Vreo 5-6 milioane, chiar mai mulți, mult mai mulți, au emigrat peste hotare, legal, ilegal sau alungați de vremelnicii și nevolnicii noștri conducători de țară post-decembriști, în căutarea unui loc de muncă și, iată, copiii primilor emigranți au terminat facultățile acolo, în Vest, la pomul lăudat, și, probabil, vor rămâne acolo... Și înainte de 1940, a fost tot cam așa, dar nu în masă, ci doar așa, în mod privat și selectiv. Fiii cei studioși ai unor părinți bogați, dar nu numai ei, ci și unii dintre cei foarte merituoși, cei studioși, au căutat școlile Vestului, cele mai bune din lume, atunci, ca și acum. Unii dintre ei au făcut minuni pe acolo. Apoi, tot așa, doar unii s-au întors în țară, așa cum apa se întoarce totdeauna la izvoare...

Vremurile de azi sunt la fel de grele precum cele de odinioară. Imperiile de odinioară, care ne-au înconjurat, ne-au sfărțec, ne-au cenzurat și ne-au sufocat, sau, dimpotrivă – cum ar spune-o ele însele (cum, probabil, o spun și acum, dar cu alte cuvinte) –, doar ne-au suportat, există și azi, desigur, în alte forme și formule. Spiritul lor n-a dispărut niciodată. De la otomani, țariști și habsburgi au trecut la sovietici și occidentali. Ieri, Moscova conducea relativ ferm căruța socialistă cu înghetății est-europeni, împotriva căruței occidentale condusă de Washington cu înghetății vest-europeni, pe toată durata așteptării geostrategice căreia un jurnalist i-a zis neinspirat dar oportun războiul rece. Între timp, căruța socialistă europeană s-a destrămat, iar mărtoagele est europene, atrase de fânul fermecat din ieslele occidentale, sau de fructele pomului lăudat au trecut la vest europeni. Unele din „mărtoagele” astea est-europene – țări străvechi, de când lumea – au mii de ani de existență și adăpostesc o cultură ancestrală uriașă strivită în copitele a tot telul de cai, dar niciodată distrusă.

Moscova a rămas relativ singură, extrasă și ea din socialism, ciuma roșie a omenirii, cum îi spun mai toți spusăreții, iar bidivii est-europeni împreună cu cei vest-europeni au plănuir, sub privirea atentă a unchiului Sam, s-o lase și mai singură, s-o despoaie de scutul ei geostrategic dinspre

Vest, Ucraina, țară creată de URSS și adusă la rangul de eșalon întâi strategic pe falia geopolitică și geostrategică Marea Neagră – Marea Baltică și, gata cu marele Urs. Summit-ul de la Vilnius din 2013, n-a reușit chiar să smulgă imediat cele șase țări foste sovietice din scutul geostrategic al Marelui Est de dincolo de Est, fost sovietic (răspunzând, bineînțeles, opțiunilor de drept și de fapt ale acestora, chiar grabei lor de a ajunge cu orice preț în Occident), dar a declanșat fenomenul Maidan și războiul din Estul Ucrainei, Mai mult, rușii au reanexat Crimeea, prin referendum, motivând în fel și chip acest gest, dar, imediat, în mod aproape firesc, s-a declanșat războiul din Estul Ucrainei, rebelii din Donețk și Luhansk fiind bineînțeles, susținuți de ruși. Până la marele război ruso-ucrainean, război planificat, se pare, de multă vreme, probabil încă din 1990 sau chiar mai înainte, mai era un singur pas....

Acordurile de la Minsk, chipurile, pentru domolirea ostilităților din Donbass, n-au făcut altceva decât să tragă de timp pentru ca Ucraina să se poată pregăti pentru marele ei război de apărare împotriva invaziei Rusiei și pentru câștigarea sprijinului Vestului. De ce așa?! Pentru că așa a fost mereu, pentru că momentul acesta, desigur, în haine, forme și formule diferite, se pregătea pesemne de multă vreme, încă înainte de finele celui de al Doilea Război Mondial. Războaiele mondiale n-au încetat niciodată, dar formele și formulele lor au tot variat de la o doctrină la alta, de la un interes la altul, de la o politică la alta, de la o geopolitică la alta, de la o luciditate mai mult sau mai puțin strategică la opusul ei și de la o tembelitate la alta, tot așa, în cod mai mult sau mai puțin geopolitic, mai mult sau mai puțin geostrategic (echipat, adică, cu planuri, planificări și dispozitive, dar, fără îndoială, cameleonice și obsedante), tot mereu. Desigur, exista un risc imens, pe care, probabil, atât Vestul, cât și Estul, adică rușii, mai puțin ucrainenii, îl știau sau măcar îl intuiau. Îl știa foarte bine și unchiul Sam, cel care, probabil, a și planificat fenomenul, dar America nu era și nu trebuia să fie direct implicată într-un astfel de război de uzare și sfărâmare a Rusiei. Dar America trebuie să fie și să rămâne first, cum zicea Brzezinski, în „Marea tablă de șah...”....

De aici și curajul nemărginit – ca să nu-i spunem tupeul cinic și enervant – al lui Zelinski. Comportamentul său, considerat de unii eroic, de alții nesăbuit, poate fi exprimat în aceste cuvinte: „Noi luptăm și murim pentru noi și pentru voi. Voi dați-ne ce vă cerem!” Adică bani și arme. Mult, tot mai mult. Rezultatele de până acum sunt dezastruoase, iar pierderile sunt imense. Se pare că atât beligeranții, cât și sprijinatorii lor și-au pierdut luciditatea. De fapt, nu una singură, ci toate luciditățile: geopolitice, geostrategice, politice, economice, sociale, umane. Sau poate că nu... Rusia este o țară cu un arsenal nuclear imens. Rațiunea potrivit căreia Rusia nu va îndrăzni să folosească arma nucleară, ca și cea potrivit căreia Rusia n-ar avea suficiente arme nucleare pentru un război nuclear, nu este doar insuficientă,

ci total insuficientă. Armele nucleare existente la ora actuală pe planeta Pământ sunt, după unele opinii sau calcule, total hiper-suficiente pentru a distruge de vreo zece ori cea mai frumoasă și mai năbădăioasă civilizație care a exista vreodată pe Terra. La urma urmei, poate că așa ar fi cel mai bine pentru acest extraminuscul corp rocifer, sau fost rocifer, din Univers. Planeta Pământ este una rociferă. Dacă e așa, atunci apa nu-i aparține (ce să caute apa în piatră!) și ar trebui rapid evaporată sau trimisă de unde a venit... Soarele – patronul de drept și de fapt al Sistemului Solar – e pe cale de a-și rocifera și mai mult planetele sale rocifere, înainte de a și le strânge la sânul său, cu dragoste infinită, și a le retopi la un milion de grade, în masa sa nebuloasă, luminoasă și ultra-incandescentă, de foc nuclear. Cine se poate pune cu acest patron de foc?!

Dar până atunci, în termenii lui Cronos, e încă departe.

Fără soare, nu vezi, dar la Soare nu te poți uita. Lumina lui, atât de necesară văzului, te orbește. Desigur, dacă îndrăznești să te uiți la el. E drept, oamenii au inventat ochelarii de soare, dar soarelui nu-i prea pasă de ei. Nu-i pasă nici prea mult de centurile van Allen, pe care, probabil, le consideră un cvasi-scutuleț al Terrei împotriva efectelor colaterale ale termo-săgeților lui. Ei, și?!

Realismul, cinismul, sadismul sau lipsa de măsură a decidenților

Când ești în vârf, nu cățarat, ci propulsat – sau și una și alta –, ori ești genial, ori ești tâmpit, ori ești concret, ori ești abstract, ori ești ales, ori ești cules, ori ești viclean, ori ești tembel, ori ești la fel, ori ești normal, ori ești ca tine, oriameleon etc., dar chiar și toate la un loc – nu ești chiar tu, ci doar un tu girat de-un El. Oricum, ca să-ți asumi să fii în pisc, nu prin cățărare, ci prin propulsare, ori ești prea bun, ori ești nebun, ori ești viclean... Dar în limitele stabilite de El...

Nu sunt vorbe aruncate. Sunt cuvinte susținute de adevăruri deopotrivă, adevărate, arătoase, uneori, lunecoase sau, de foarte multe ori, ...dureroase. Chiar dacă se spune că nu există pe lumea aceasta și în Universul infinit mai multe adevăruri, ci unul singur: Adevărul. Adevărul e unul, dar ochii care-l văd, neuronii care-l gândesc și inimile care-l încălzesc etc. îl văd, îl simt, îl gândesc, în pictează, îl cântă, îl descântă și, mai ales, îl folosesc după capacitatea lor, dar și după chipul, asemănarea și interesul lor...

În această epocă a prudențelor necesare, percepute însă ca marginalii minuscule, mai marii lumii se joacă de v-ați-arătatele cu arătatul, înțepatul, spionatul, cibernetizatul, războiul și focul. Acestea din urmă, în haină hibridă, peticită și cameleonică. Ai noștri nu se joacă cu mai nimic. Ei sunt

atât de plini de ei și de importanța lor încât restul nu prea contează. Nu contează nici labirintul. Poate că sistemul rutinier – ne referim aici la guvern, la ministere, la instituțiile statului, la firme etc. – își fac treaba. Desigur, și-o fac, cum și-o fac, altfel s-ar fi dărâmat demult șandramaua aceasta numită țară și din care ei își extrag puterea, resursele și rațiunea instituțională de a fi, precum și suportul politicienilor de a clămpăni. Dar aceasta este, ca să spunem așa, partea mai suportabilă și mai puțin înspăimântătoare a labirintului. În simplitatea percepției lui grobiene, labirintul este, totuși, foarte încurcat. Sau, poate că, doar pentru noi, truditarii cu sapa, așa pare...

O simplă privire scurt-analitică asupra ultimilor 35 de ani poate fi – și chiar este –, pentru unii, extrem de productivă, iar pentru alții, extrem de contraproductivă sau chiar de dezastroasă.

Problemele trecerii de la socialism (epocă girată de o teorie băgată cu forța pe gâtul unor oameni și al câtorva comunități, potrivit căreia esența umană constă în ansamblul relațiilor sociale, omul muncitor fiind supus societății iar societatea fiind stăpânul lui etc.) la capitalism (epoca impusă de abstractizarea seculară egocentristă a concretului, de așezarea individului în centrul lumii, unul ca stăpân, ceilalți ca angajați, esența umană constând în centrarea întregului efort pe individ, individul, adică potențialul creator și nedegradabil al acestuia, totdeauna productiv și generator de valoare adăugată, capitalul inepuizabil al individului (capitalul uman, al comunității și, la urma urmei, al întregii omeniri) au generat, totuși, nu atât nedumeriri sau colapsuri entropice, cât mai ales efecte resuscitante și oportuniste în ceea ce privește redimensionarea sau redistribuirea geopolitică a puterii și echiparea geopolitică a acesteia cu geostrategii, deci cu planificări, cu geodispozitive și, desigur, în finalul proxim, cu acțiuni pe măsură.

Aceste dimensiuni, cuplate cu diviziunile, combinațiile, ecourile și subtilitățile lor, în plan național, regional, continental și, mai ales, global, deși par riguroase sau măcar identificabile, sunt în realitate extrem de alambicate, de sensibile, de subtile și de versatile, astfel încât dau imaginea unui labirint. Valorile, chiar dacă se grupează în sisteme de valori și în patrimoni, creând ansamble de o frumusețe tulburătoare, ce se constituie în temelii unitare și, în același timp, diferite ale lumii, se constituie în temelii care generează și extind coerența, consonanța, stabilitatea și durata culturilor și civilizațiilor, a civilizației lumii în ansamblul ei și a unității temeliiilor acestor civilizații. De aici rezultă că, indiferent de liniștea apelor de suprafață, acolo, undeva, în adânc, există izvoarele zbaterii, ale furtunilor, ale confruntării intereselor, adică ale formării motivațiilor acțiunilor care împing lumea spre soare sau spre abisuri și războaie. Lupta dintre interesele oamenilor și comunitățile lor nu va crea niciodată unitate, ci adversități, conflictualități, cele care duc mai mereu, într-o formă sau alta, nu doar la performanțe care se asamblează în sisteme de valori, ci și la performanțe pe

suport de competitivitate și conflictualitate, care duc la tot felul de războaie și de războaie, adică în extremis, la războiul continuu, pe toate treptele posibile, al oamenilor contra oamenilor, al lumii contra lumii. Un război în labirint, un meta-război, un război deopotrivă hibrid, cameleonic, în mozaic, informatic, mediatic și chiar cognitiv care angajează, într-o formă sau alta, toți oamenii de pe planetă.

Acest război endemic al omenirii este, sau pare a fi, deopotrivă, un blestem al speciei, un accident al existenței și evoluției oamenilor, sau, poate, doar o modalitate de optimizare a mulțimii oamenilor frați pe planetă, pe calea naturală (desigur, a naturii umane), astfel încât omenirea să-și consume prin lupte intestinale indivizii ei cei mai tineri, cei mai puternici și cei mai inteligenți, atât spre degradarea ei, prin selecție violentă, cât și prin apropierea, într-un timp calculabil, de o entropie zero, ceea ce înseamnă fie moartea ei, fie trecerea într-o altă dimensiune complet diferită.

Raționamentul acesta, simplificat aici la maximum, este de fapt un raționament de labirint în infinitățile premiselor și concluziilor sale.

Nu știm dacă, în și prin campaniile lor electorale, prin războirile de toate felurile, prin tot felul de conflicte și războaie reci, fierbinți sau doar în coarne mediatice și cognitive etc., identitățile umane (oligarhii și găști de toate felurile, grupări, comunități profesionale, comunități infracționale, state, grupuri de state, mari puteri, alianțe, coaliții etc. etc) se bat doar pentru putere, dominanță geopolitică și geostrategică, pe spații geografice, pe resurse, pe piețe și pentru piețe, pe locuri mai bune sub soare etc. etc., sau, poate pentru toate acestea la un loc, dacă conflictele și războaiele intra-specie sunt încă o modalitate a eternității de a capta viața, lumina, focul și apa, planetele, galaxiile, constelațiile și întregul Univers în nemișcarea eternității ei, în întunericul sau inexistența ei, dar știm că, din analizarea a ceea ce se întâmplă azi în toate țările de pe glob, în pofida luminii, căldurii, frumuseții planetei noastre, a armoniei Universului și a lumii în care trăim, conflictualitatea și armonia, deși nu încap în aceeași teacă, parcă-și dau mâna pentru război, nu pentru pace.

Toate acestea se găsesc, într-o formă sau alta, în fiecare om, ca o expresie a unității și luptei contrariilor, dar, dincolo de această lege a mișcării și a dezvoltării, face prăpăd, spre exemplu, nu doar în configurările și reconfigurările geopolitice, dar și în luptele electorale și în bătăliile pentru avere și putere...

Recentele campanii electorale de la noi din țară pentru ocuparea prin vot a funcției de președinte al României, efectuată după modelul campaniilor din Statele Unite ale Americii, adică în văzul vizibil al lumii, ca spectacol, dar și în văzul invizibil al lumii, care este mult mai subtil și mai invizibil decât cel vizibil, și-au dat din nou cu stângul în dreptul, nu atât din partea populației – docile și binevoitoare ca un lac cu luciu liniștit și adâncuri

înfurtunate –, cât mai ales din grobianismul, cinismul, veninul și calitatea îngrozitoare a celor care le-au organizat și efectuat. Căruțarii la funcția de președinte al României, vreo 14 rămași din cei rămași, și susținătorii lor de elită sau de masă, adică de votanți, s-au dat, și de data aceasta, în acest noiembrie 2024, într-un spectacol grandios în visceralitatea și în voracitatea lui. Desigur, cu unele excepții, dar destul de puține și de firave în raport cu imensul fluviu de bătlăii vocale de maidan, de loviri sub centură sau de cuvinte nepotrivite, însoțite de priviri sfidătoare, de ironii abjecte, de bătălii acide sau de comportamente execrabile, campania a fost un eșec lamentabil, o ceartă de țate peste gard și de mizerii.

Participanții, cei mai vocali dintre cei mai vocali, au arătat, de fapt, ce sunt și cum sunt, cât de jos au ajuns. Au lipsit cu desăvârșire cuvintele alese, comportamentele civilizate, subtilitățile, demonstrațiile, conturarea unor necesare și posibile proiecte de nivelul unui președinte și de instituție prezidențială. A ieșit la iveală nu numai încultura națională, geopolitică și geostrategică, ci și autosuficientismul și lipsa de măsură a celor mai mulți dintre prezidențiabili și ale echipelor lor de campanie, ci și stadiul de degradare și de primitivism la care au ajuns cei care se bat pentru sfârșirea și batjocorirea țării, nu pentru supraviețuirea și, cu atât mai puțin, pentru prosperitatea ei.. O campanie, fie ea și electorală, trebuie să fie un argument bine articulat și o arhitectură solidă și elegantă a personalității, viziunii și capacității unui candidat la o astfel de funcție. Acest candidat trebuie să fie, înainte de toate, un om înțelept, un caracter, un patriot și un om care să aibă simțul responsabilității și curajul asumării unei astfel de responsabilități. Până la urmă, paradoxal, s-a găsit un astfel de om, un independent, căruia sondajele nu-i dădeau nicio șansă, un om cu adevărat înțelept (sau, poate, doar viclean genial, cine știe!), care a intrat, într-o singură zi, în urma votului masiv al poporului român, inclusiv al diasporei, în turul doi. Fără să participe la nicio dezbatere, fără să-l ia cineva în seamă din cei care au regizat și efectuat spectacolul de la televiziuni. La aflarea rezultatului votului pentru turul doi al alegerilor prezidențiale din România, n-a sărit în sus de bucurie, n-a ciocnit cupe de șampanie și nici măcar nu i-a salutat pe cei peste două milioane de români care l-au votat. Unele voci din cei invitați pe la televiziuni l-au făcut pro-rus, altele l-au etichetat drept putinist, altele au început să tremure de teamă că omul acesta din umbră și nebăgat în seamă, unul dintre cei 14 candidați, un anonim, un dintre alții, un meteor, ieșit la lumină, va strica drumul european al României, că va arunca la gunoi absolut toată strădania și tot efortul României – azi, membră cu drepturi – de a fi băgată în seamă de Bruxelles și de celelalte țări ale Uniunii. Până la urmă, s-au recăutat toate căutările, s-a întrunit CSAT-ul, s-au zbatut televiziunile și, în fine, CCR-ul n-a mai elaborat o erată, ca altădată, ci pur și simplu a anulat alegerile prezidențiale actuale, inclusiv cele peste două

milioane de voturi acordate de poporul român unui nimeni (însă considerat de unele televiziuni și de unii din sistem extrem de periculos), motivând că astfel protejează democrația și drumul nostru european, atât de mult dorit și atât de mult așteptat... Drumul nostru european sau proeuropean... Deși noi suntem de ani buni pe acest drum și nu există nicio îndoială că nu vom merge mai departe pe el. Există doar o mică suspiciune că ținem coada coloanei, că suntem priviți de Bruxelles și de alții cu ochelari în ceață, de vreme ce, încercând să mergem corect și cum ni s-a cerut pe acest drum, din cauze nu prea greu de înțeles sau de imaginat, ne-am distrus aproape tot ce aveam, fie pentru că așa ni s-a cerut, fie ca așa au înțeles conducătorii noștri orbi sau orbiți de soarele mult prea strălucitor la care s-au uitat docili, ca vițelii la porțile nici prea noi, nici revopsite, pe care le-au perceput după cum i-au dus mintea și intersele. Și toate astea datorate tocmai acestui anonim care a fost înalt slujbaș la ONU, adică unui însă periculos și unui vot orb, votul a peste două milioane de români suverani, cu mintea întreagă, adică cu toate țiglele pe casă și cu drepturi depline, luați drept o turmă oarbă care a fost păcălită de un fost înalt demnitar sau funcționar al ONU, el fiind de fapt un lup feros, prorus, îmbrăcat în haină de miel, care urma, ni se spune de vocea unor televiziuni, să facă un măcel în piața publică... Vai, vai! Iar toate serviciile și toată cercetarea noastră informațională multistratificată și de înaltă calificare și cea de protecție informațională de TOP SECRET abia acum a aflat, sesizată de televiziuni, cam ce și cum, cam cine e omul ăsta care a candidat incognito și a acumulat peste două milioane de voturi de la fraierii de români... Cred că e un caz unic în istoria alegerilor prezidențiale de pe mapamond! Mai mult, ca argument suprem, poliția a oprit minteasă în trafic o coloană de mașini pline dolidora cu arme albe și de foc, ale unui oarecare feros războinic mercenar, ca super argument imbatabil la concluziile CSAȚ privind un pericol iminent, deci o amenințare de securitate, cum nu s-a mai văzut pe planeta Pământ... Au mers la fix, știau tot! Măi, să le fie! Dacă e așa, bravo lor! Au oprit fiara asta de fost demnitar la ONU, în ultima clipă... Dar dacă nu e chiar așa?!...

Probabil că viziunile suveraniste și extrem de neortodoxe ale acestui „meteor” căzut din cerul groazei pe ogorul neprihănit al politichiei românești albă ca zăpada, în contextul vremurilor de azi, luate sub aripa protectoare a unora dintre televiziuni, au fost privite și receptate ca amenințări extrem de grave la securitatea uniuno-europeană și euro-atlantică de drept și de fapt, deși acest parcurs bine înfipt în pământuirea lumii nu poate fi clintit în niciun fel de o mușcătură de țânțar și cu atât mai puțin de ideile unui fost înalt demnitar al ONU, care consideră instituția în care a lucrat drept un cuib de interese oligarhice. Un însă infiltrat abil pe lista candidaților – la rubrica și alții – care a stricat planurile și plănuirile unor alegeri prezidențiale cu final

probabil dinainte stabilit... Și, vezi Doamne, ei, gardienii de argint viu ai Constituției, abia acum au aflat...

În fine, vom trăi și vom vedea dacă negrul e cusut cu ață albă, sau ață albă se vede în negru... Dar cum să anulezi cele peste două milioane de voturi!?... Așa, bine! Nu este o noutate. Prin erata precedentă, CCR-ul a invalidat peste șapte milioane, tot de voturi... Și tot ale cetățenilor români cu discernământ și drept suveran de vot...

...În altă ordine de idei, Austria, care exploatează la sânge petrolul românesc, cea care, prin una din companiile sale și cu complicitatea unora dintre români, având drept permis de liberă jecmănire chiar semnătura sau acordul președintelui de atunci al României post-decembriste, a tăiat la ras o parte însemnată a pădurilor românești, cu efecte dezastruoase pentru spațiul românesc, pentru climă și pentru economia țării, a blocat mult timp intrarea României în spațiul Shengen, iar cei care conduc România, în afară de fel de fel de bolmojeli și de circării, n-au făcut mai nimic. Sau chiar dacă au făcut – și bineînțeles că s-au zbatut ca să îndeplinească toate cerințele –, s-a găsit tot ea, Austria, cu interese masive în spațiul românesc, să ne pună bețe în roate, pe motiv că nu-i reținem la frontieră pe emigranții care ajung la ea... Deși noi n-avem frontieră comună cu Austria... Până la urma urmelor, am fost acceptați și noi în acest spațiu al discriminării europene... Dar încă nu s-a omologat acceptarea... Așa că gardienii mai cu moț ai acestui spațiu al Uniunii Europene, uniune din care facem parte, cu drepturi și obligații depline, și noi, sunt tot cu ochii lor cenușii spre noi... Desigur, problema aceasta nu este simplă, iar faptul că am fost acceptați mai la urmă, așa cum tot mai la urmă am fost acceptați și în NATO, nu demonstrează neapărat că Occidentul (din care facem și noi parte) ar avea ceva cu noi, sau că noi nu ne-am făcut îndeajuns temele. Faptul acesta ține de toate celelalte, inclusiv de acela că economia noastră, cea de dinainte de 1989 s-a prăbușit brusc, după 1990, ca și cum n-ar fi fost a noastră, fără ca noi să mișcăm un deget pentru a mai salva, pe ici pe colo, câte ceva din ea... Adică din truda și sacrificiile poporului român. De, a fost comunistă și, ea, economia României, ca și statuile, trebuia pur și simplu distrusă... De ce?! De-aia! Ca să nu mai fie... De ce să nu mai fie?! Tot așa. De-aia... N-o să lămuresc eu, acum și aici, cum și de ce, că e mult prea simplu, de Gâgă, dar patriotismul profund al clasei noastre conducătoare era, atunci ca și acum, atât de profund încât s-a afundat și mai mult în atât de superficialele sale profunzimi mocirloase...

Desigur, aderarea României la NATO și intrarea țării în Uniunea Europeană reprezintă, pentru noi, realizarea unor obiective geopolitice și geostrategice, economice și de securitate națională de interes vital, dar simpla aderare nu înseamnă, de aici încolo, laissez-faire...

De fapt, această campanie a demonstrat, încă odată, dacă mai era necesar, de ce am ajuns unde am ajuns, de ce România, o țară cu o populație educată, la momentul anului 1990, inteligentă și potolită, la locul ei, cu resurse naturale semnificative, cu o industrie, la acea dată, în plin proces de a se integra complet în rândul țărilor avansate etc., care a trecut de la epoca socialismului la cea a capitalismului de azi, fără datorii externe, cu rezerve valutare serioase, cu un potențial uman uriaș, și-a distrus și autodistrus, doar în câțiva ani, aproape tot ce a acumulat într-un secol, populația ei calificată și înalt calificată fiind nevoită să emigreze peste hotare, în Occident, la pomul lăudat, dar și productiv, în căutarea unui loc de muncă. Occidentul a primit-o cu brațele deschise, avea mare nevoie de așa ceva – și e foarte bine ca a primit-o –, dar țara, în interioritatea ei, a rămas cu buzele umflate. Cei care au preluat conducerea – conducători orbi și lipsiți complet de viziune și de inteligență strategică (sau poate că nu) – n-au făcut altceva decât să se certe între ei, fără să înțeleagă că, de fapt, noi pierduserăm un război al nostru contra noastră, iar acum trebuia nu doar să ne pansăm rănilor, ci și să luptăm prin toate mijloacele posibile și necesare pentru a păstra ce ne-a mai rămas și, desigur, pentru a ne integra cu demnitate și onoare în NATO și în UE, nu la mila acestor puternice structuri, ci ca țară puternică, suverană, cu potențial uriaș și nu ca una periferică și amărâtă...

Aproape tot răul care ni s-a întâmplat în acești ani nu s-a datorat doar celor care ne-au primit în rândul lor, ci conducătorilor țării, structurilor de conducere, incapabile să înțeleagă interesul vital al țării, să cunoască, să analizeze și să înțeleagă situația geopolitică și geostrategică a lumii, a Europei și a noastră, să conceapă, să elaboreze și să planifice politici și strategii de țară pe măsură, ținând seama de realități, de nevoile țării și, desigur, de situația internațională și de dinamica geopolitică și geostrategică.

Lipsiți de cunoștințe temeinice în domeniile care țin de înaltul management de țară, mulți dintre ei și de caracter, n-au fost capabili nici să sesizeze și să analizeze pericolele și amenințările specifice acestor vremuri, nici vulnerabilitățile noastre la acestea, nici să elaboreze politici și strategii de țară specifice acestor vremuri, ci doar să clămpănească sau să tacă chitic, să creeze conflicte în interioritatea noastră, să genereze haos și diviziuni de tot felul. Și să se bată pentru un biet ciolan prăpădit și dezosat...

Sloganul unora dintre foștii președinți a fost, probabil, *divide et impera*, nu slujește țara și unește poporul.

Primul președinte de după 1989, în haosul creat de încheierea fazei sângeroase a războiului nostru contra noastră, generat de alții, particică a unui mare război geopolitic și geostrategic dintre Vest și Est, ca să spunem numai atât, un om elegant și înțelept, n-avea cum să facă mai mult, întrucât schimbarea bruscă și radicală de paradigmă și haosul endemic generat de așa-zisa revoluție – parte a unui război geopolitic și geostrategic în plină

desfășurare –, n-a înțeles sau, poate n-a vrut sau n-a avut capacitatea efectivă să facă mai mult, de vreme ce însuși primul prim-ministru generat de revoluție afirma că industria românească este un morman de fiare vechi, iar măsurile luate de acesta, inclusiv înapoierea părților sociale, care au lăsat întreprinderile fără lichidități, obligându-le să falimenteze una câte una, au contribuit efectiv la începerea procesului de dezindustrializare și distrugere a economiei românești. Nu știm dacă acest proces a fost generat de interesele Occidentului, care a exploatat oportunitatea de a transforma România într-o altă piață mare de desfacere, sau de impotența și incapacitatea conducerii țării de a înțelege realitatea și esența vremurilor.

Conducerea țării a intrat într-o buimăceală cumplită, sub presiunea haotică și neobiectivă a mișcărilor sociale, a presiunilor venite din toate părțile și prostiei geopolitice și geostrategice – există și așa ceva – a celor care în acea vreme și-au pus pe cap o pălărie foarte mare pentru căpășanile lor din acele timpuri...

Cel de al doilea președinte post-decembrist, profesor universitar, un om elegant și elevat, n-a intrat nici el în bătălie și nici în capcanele vremurilor, lăsând lucrurile să meargă în voia sorții, fără să fi oprit negocierile cu Ucraina în vederea creării unui tratat atât de nefavorabil țării noastre, chiar dacă tratatul respectiv răspundea, totuși, formal și grobian, unor cerințe impuse pentru a putea fi primiți în NATO. Președintele de atunci n-a generat însă conflictualitate endemică, mai exact, nu a încurajat intensificarea celei existente, dar nici n-a oprit-o. A fost un laissez-faire de țară care nici nu latră, nici nu mușcă, care nu a împiedicat nici migrația masivă a românilor spre Vest (nici n-avea cum), neasigurând nici creșterea potențialului conducerii în a genera și pune în operă un proiect de țară clar și pe termen lung, nici potrivit pentru acel timp, nici vreun act de regenerare a demnității poporului român terfelită de acea stare de haos. Era, poate, prea devreme pentru a scoate capul din nisip.

Cel de al treilea, un marinar de cursă lungă, comandant al unuia din cele patru mari petroliere construite în România, respectat de echipaj și de marinari, pentru calitățile sale, pentru inteligența sa și pentru spiritul celor care navighează pe mări, s-a dovedit a fi, tot așa, un laissez-faire geopolitic și geostrategic, un viclean și un trăgător de sfori, iar Curtea Constituțională – care ar fi trebuit să fie garda de diamante și de oțel a Constituției – a invalidat, printr-un criminal și lamentabil exces de putere, printr-o viclenie vrednică de cel mai profund dispreț, votul poporului român care a decis suspendarea președintelui, pentru toate meandrele, păcatele, neadevărurile și vicleniile acestuia. Acest om inteligent și foarte capabil, cu o memorie formidabilă, o logică impecabilă și o capacitate de analiză, de cunoaștere și de negociere extrem de performantă, ar fi putut fi un președinte foarte bun,

care ar fi contat foarte mult în calitatea de cioban al națiunii, care ar fi scos turma noastră buimăcită și nebehăitoare din gura lupilor interni și externi.

Cel de al patrulea, profesor și primar, s-a dovedit a fi tot un *laissez-faire* total, fapt pentru care, probabil, unii spun că a fost foarte bun, întrucât n-a bătut cu pumnul în masă, nu i-a deranjat cu nimic pe cei care conduc lumea și Europa, nu s-a bătut pentru interesele României și n-a creat conflictualități, lăsând lucrurile așa cum s-a hotărât la Bruxelles și la Washington. Desigur, este adevărat. A declanșat însă conflictualități interne, aruncând veninul din el pe „ciuma roșie” și, probabil, amuzându-se de spectacolul străzii agitate, și-o fi zâmbit acru în barbă. Dacă nu-i deranjezi pe cei mari, nici ei nu te deranjează pe tine. Dar un președinte de țară este și trebuie să fie ceva mai mult decât un voiajor infatuat și țăfnos. În prima parte a celor două mandate, s-a hrănit cu porta-vocea pusă pe ciuma roșie, apoi, când a venit pandemia și, nolens, volens, dreapta s-a coalizat cu stânga, și-a văzut liniștit și nederanjat de nimeni de voiajele lui. Singurul proiect de țară, ca să-i spunem așa, a fost „România educată”, dar care n-a atins cu nicio frunză situația extrem de gravă care există în școala românească, abandonul școlar, indisciplina, lipsa de respect față de elevi, de profesori, consumul de droguri, curricula și, Doamne, câte mai sunt!... Dar, uite că mandatul nu i s-a sfârșit... Poporul este tot în puț, el înoată în libertate pe lac, pe lacul unei noi făcături constituționale...

Acesta este, pe scurt, tabloul simplificat al prestării președințiilor de după 1990 în țara noastră, în această oază dumnezeiască, transformată, în primul rând de ei, de cei care au condus-o în ultimii 35 de ani, într-o zonă de bălării, într-o piață nevolnică incapabilă să o pregătească pentru a intra, spre exemplu, cu demnitate în spațiul Shengen, după atâția ani de așteptare vinovată la porțile acestui spațiu prin care, Uniunea Europeană, uniune a tuturor țărilor suverane care o compun, îl folosește așa cum îl folosește... Desigur, se spune că noi am îndeplinit toate condițiile, dar Austria, țară care exploatează mai mult de jumătate din petrolul românesc, țară care adăpostește o firmă care a tăiat la ras o foarte mare parte din pădurile românești, acțiune care a generat, între altele, și schimbarea regimului ploilor, influențând clima și, ca atare, în condițiile în care și soarele, această nebuloasă de foc de un miliard de ori mai mare decât Terra, își cam face de cap, cu ciclurile ei intempestive, plus aportul lui HAARP și al altor sisteme care bombardează, cu radiații de înaltă frecvență, ionosfera, suntem unde suntem cu această furie a naturii și a noastră împotriva noastră. Părți și cauze ale labirintului din care ne străduim să ieșim, afundându-ne și mai mult...

Comportamentul nostru, al oamenilor, mai ales al decidenților, într-o situație atât de complexă care generează un labirint dinamic și foarte complex, este și el, tot așa, dinamic și complex. Dar, după cum se vede, unii dintre decidenți sfidează, conștienți sau nu, dinamismul și complexitatea

acestei realități, iar panopia provocărilor, pericolelor și amenințărilor de sistem și de proces ne afundă și mai mult în universul haotic al incertitudinilor.

Instituțiile internaționale, create tocmai pentru a gestiona aceste incertitudini și a ajuta țările să se adapteze rapid și, pe cât posibil, consensual la acestea, nu reușesc să-și îndeplinească misiunea. Lumea este mult prea bulversată și prea neliniștită, prea agitată, pentru a fi suficient de înțeleaptă. La ora actuală, haosul e mult prea accentuat, faliile geopolitice și geostrategice – și ele mișcătoare și periculoase (falia geopolitică și geostrategică Marea Neagră, Marea Baltică, faliile în mozaic, greu de identificat și localizat dintre lumea musulmană și restul lumii, faliile intercivizaționale dintre cele șapte sau opt civilizații de care vorbea Huntington etc.), dar mai ales focarele deschise de războaiele din această lume s-au adâncit și s-au lărgit și mai mult, iar marile puteri și cercurile de interese de tot felul sunt, la ora actuală, ca un roi uriaș de viespi agitate, ajunse la un stadiu care prevestește marele război și golirea lumii de uriașul arsenal de arme, inclusiv nucleare, care trebuie fie consumat, fie distrus. De distrugerea și, mai ales, de autodistrugerea lui, nu poate fi vorba. Întrucât, nici viespile, nici albinele nu pot renunța la acul pe care-l folosesc atât pentru a se alimenta, cât și pentru a se apăra. Chiar dacă progresele civilizației umane sunt uriașe, iar epoca cogno-civilizației a început deja, se pare că timpul confruntărilor asanante și dureroase și, la urma urmei, dezastruoase, este încă aici. Stâlpii lumii sunt fie prea putrezi, fie prea agitați pentru a mai fi doar stâlpi. Poate că lumea va ieși și de data aceasta din criza ei profundă, stăpânindu-și pofta de putere, de dominanță și de sânge. E greu însă de presupus că lucrul acesta se va face prin înțelepciune, prin cultură și prin buna măsură, de vreme ce, spre exemplu, capetele agitate din America, din Uniunea Europeană, din Rusia, din Africa, din Orientul Mijlociu, butoiul cu pulbere al acestei lumi, sau de pe unde or mai fi ele – și sunt destule – s-au încăpățânat și mai tare. Iar mintea sănătoasă nu este compatibilă cu încăpățânarea.

Președintele Putin și președintele Biden n-au schimbat niciun cuvânt cu privire la războiul din Ucraina și la încetarea sau continuarea acestuia. Se așteaptă o nouă speranță de oprirea acestui război și repunerea în drepturi a păcii de la președintele Trump... Vom vedea... La discursul războinic al lui Netaniahu în Congresul american, cei mai mulți dintre kongresmeni s-au ridicat de vreo 50 de ori în picioare în siajul propriilor lor aplauze pentru prim-ministrul israelian.

Lumea s-a multi-faliat din nou, spiritele decidenților sunt agitate, iar luciditatea și înțelepciunea geopolitică și geostrategică se pare că a cam făcut burtă la creier.

Performanța ca rob al competitivității, competitivitatea ca profitor al performanței

Omul este o unealtă a muncii, munca este un stăpân ancestral al omului. Ea îl face om. Și tot ea îl face sau îl prefăce, uneori, neom. La urma urmei, nu numai omul muncește. Muncesc și protozoarele, și furnicile, și elefanții și microorganismele... Fiecare trebuie să-și câștige, într-un fel sau altul, existența.

Unii zic că prea multă muncă te duce tot mai sus pe scala valorii și a bunăstării, alții spun că prea multă muncă strică. Lafargue, cel care a scris faimoasa carte „Le droit a la paresse (Dreptul la lene)”, spune că se îndoiește de ciudata nebunie a clasei muncitoare pentru muncă, de vreme ce el crede că munca, mai ales munca în exces, munca fără limite, este cauza degenerescenței intelectuale și a deformării organismului. Există și azi, desigur, în alți termeni, ideea că munca în exces nu dezvoltă, ci degenează, chiar dacă au apărut mașinile-muncitoare, ordinatorile, roboții, inteligența artificială etc. care scutesc omul de efortul fizic al muncii înrobitoare, de efectele repetitivității etc. Chiar dacă săptămâna de lucru s-a redus și se reduce mereu, atât munca fizică intensă, cât și cea intelectuală, care pun în operă potențialul uman imens, singurul nedegradabil, paralel cu efectul benefic în evoluția ființei umane spre performanțe intelectuale, creative și practic-aplicative fără limite, dezvoltă și un trend al degenerescenței umane pe măsură. Adică, păstrând proporțiile, Lafargue avea dreptate. Societatea de consum de azi se bazează efectiv pe amplificarea exponențială a consumului la cote care dau peste margini, aproape totul bazându-se pe vânzare-cumpărare, omul fiind nu numai un producător infinit, ci și un consumator infinit. Presiunea reclamelor – unele geniale, altele insuportabile – este atât de mare, încât, în afară de un complex de dependențe, creează și un uriaș complex de insuportabilitate, de ieșire din sensibilitate și chiar de dezumanizare.

Performanța bazată pe competiție, competiția bazată pe performanță. Acesta pare a fi sloganul epocii de azi, epoca consumarismului fără limite. Pare a fi de bine. Chiar de foarte bine. La urma urmei, nu toate vietățile se luptă pentru hrană și pentru satisfacerea nevoilor lor vitale?! Omul nu se mulțumește doar cu atât. El nu are nevoie doar să mănânce proteine, vegetale, să respire și să se hidrateze. Cele mai extinse trebuințe ale lui sunt cele cognitive. Dar până acolo, sau legat de ceea ce înseamnă până acolo, sunt trebuințele paradoxale și interacțiunile infinite dintre acestea. Societatea bazată pe consum vine cu soluții. Ea produce aceste bunuri și, nolens, volens, îi tentează și chiar îi obligă pe pizmași să le consume sau să le arunce. Lăzile cu gunoi, în pofida mijloacelor celor mai moderne de degunoiere a gunoaielor, de reciclare, re folosire, re, re și iarăși re etc., tot

infestază oceanele și arealul nostru de pe Terra. Terrei nu-i prea pasă, le depune pe mai toate pentru a-și îngroșa obrazul, adică scoarța, dar nouă, oamenilor, totuși, ne mai pasă.

Deși trăim în comunități – și, din câte știm și simțim, fără ele, fără aceste comunități nu se poate –, fiecare individ din specia umană, specie cognitivă, este un univers. Este un univers, pentru că își imaginează Universul, știe că există și, întrucât nu i-a atins niciodată marginile, îl consideră nemărginit sau infinit. El însuși, omul, prin dimensiunea lui cognitivă, este un univers infinit, chiar dacă limitele sale fizice și vitale sunt atât de mărginite. Fiecare om tinde să ajungă, din punct de vedere fizic, profesional, intelectual etc etc., tot mai sus și cât mai sus. El trebuie să-și cunoască și să-și atingă limitele și chiar să le depășească, aceasta fiind esența condiției sale ca potențial infinit (chiar dacă are, totuși, limite) și nedegradabil. Aproape fiecare om de pe planeta noastră face, conștient sau nu, acest lucru. Muncește toată viața nu doar pentru a se hrăni și a-și hrăni familie, ci și pentru a fi tot mai sus, cât mai sus pe scala profesională, culturală, cognitivă. Societatea în care trăiește nu se mulțumește, totuși, cu atât. Pe ea n-o interesează performanța individului decât în măsura în care răspunde trebuințelor ei. Și pentru a transforma această străduință de potențial al individului într-o chestiune de competitivitate și a-i da un corolar de luptă între performanțe pentru performanța sistemului, dimensiunea extra-individuală a transformat performanța într-un războinic, într-un luptător care să lupte cu un al luptător pentru ca, din ciocnirile lor, să rezulte un al doilea tip de performanță, performanța comună. Acest mecanism pare a fi una dintre componentele esenței umane bazată pe luptă. „O luptă-i viața, deci te luptă, cu dragoste de ea cu dor”, cum zicea poetul este scoasă din individualitatea ei obiectivă, ca interacțiune individ-mediu, și trecut în sfera competiției. Există, deci, un mod de a trăi bazat pe performanță, în sensul endogen în care individul se luptă cu sine pentru a deveni tot mai bun, tot mai performant, pentru a-și crea o personalitate puternică, folosindu-și inteligent și benefic resursele, pentru a ajunge deci, tot mai sus pe scala valorii, și, un mod în care faci același lucru, dar pentru a-l învinge pe celălalt. În primul caz, indivizii, în drumul vieții, aleargă fiecare pe culoarul lui, dând tot ce se poate, fără să-i pese de ce se află în dreapta sau în stânga, fiecare primind să zicem o diplomă pentru performanța sa, dar și un mod de a-i pune pe acești alergători de cursă lungă într-o competiție, ambiționându-i să fie fiecare mai bun decât celălalt, pentru ca sistemul să obțină cât mai mult din și prin confruntarea lor. În primul caz, există o societate bazată pe performanță, în cel de al doilea, o societate bazată pe competiție.

În primul caz, se assemblează performanțele și dau un întreg armonios și non-conflictual, în cel de al doilea dau un război. În primul caz, există doar interesul fiecăruia de a realiza o performanță individuală care ține de

condiția umană și de personalitatea umană, rezultatul fiind o asamblare de performanțe într-un întreg armonios și neconflictual. În cel de al doilea, în care performanța este subordonată competiției, competiția devine scop și obiectiv, iar performanța este sau devine un instrument al competiției. În primul caz, există o cooperare între performanțe, un cumul al performanțelor într-o performanță comună. În cel de al doilea, există o luptă între performanțe, o competiție și, în cele din urmă, un război.

Lumea de azi este o lume făcută să se bazeze pe competiție, performanța fiind, implicit, un instrument al acesteia. Este un caz – cazul omenirii noastre de pe Terra – în care competiția și-a subordonat performanța, așa cum patronul și-a subordonat savantul, inginerul, omul de știință...

În aceste condiții, războiul lumii contra lumii nu mai pare chiar o enormitate, întrucât războiul nu este doar un instrument al politicii prin mijloace violente, ci și o caracteristică a societăților bazate pe competitivitate. Se poate ieși din această ecuație, paradigmă, sincopă sau ce o mai fi? Probabil că da. Nimic nu este veșnic pe lumea aceasta, nici chiar veșnicia. Dacă am putea vreodată să trecem de la o societate bazată pe competitivitate la o societate bazată pe performanță.

Războiul lumii contra lumii n-a venit din haos. Războiul lumii contra lumii este aici de când lumea!

Și azi, ca și ieri, suntem în război. Nu într-un război al lumii noastre contra altor lumi, contra extratereștrilor sau a farfuriilor zburătoare, ci doar contra noastră. Este drept, nu există încă – cel puțin în percepția și nici în cogniția noastră – un război global, un război al lumii, luată ca oaste globală, împotriva noastră, tot a noastră, luați tot ca oaste globală, pentru că pare absurd. Cum să te bați tu însuși cu tine însuși, în toate și cu toate armele posibile, de la cuțit și cuvânt până la nucleare și cogniții?! Asta ar însemna sinucidere curată. Ei, bine, războiul lumii contra lumii, chiar dacă înseamnă sinucidere globală, nu este chiar spânzurătura lumii întregi de o creangă de salcâm de la marginea drumului, cum se zice, într-un cântec despre o tânără femeie dezamăgită de iubitul ei, adică de soțul ei, care s-a săturat de ea și a plecat cu alta în lume.... Este mult mai mult. Este mai mult decât un posibil război dintre mâna stângă, spre exemplu, și surioara ei din dreapta, mâna dreaptă, pe motiv că una-i stângă și alta-i dreaptă, că una-i directoare și alta-i doar țiitoare, ci ceva mult mai complicat. Mai complicat decât un posibil război dintre ochiul stâng și ochiul drept, dintre plămânul stâng și cel drept, dintre lobul stâng al creierului și lobul drept etc. etc. Se produc, desigur, războiri și chiar războaie catastrofale și în organismul omenesc, războiri pe

care, uneori, nici acei Dumnezeu care se numesc medici sau preoți nu reușesc să le pună cu botul pe labe.

Se produc războaieri sau chiar războaie și în interiorul atomului, oricât ar fi el de model al lumii, oricât ar fi el de simplu prin complexitatea sa. Protonii și neutronii din interioritatea nucleului, acoperiți de electronii care se învârtesc în jurul lor, păstrează pacea atomului și echilibrul universului. Dar uneori se întâmplă ca un electron, de regulă, cel exterior, să fie smuls de pe orbita lui de către o radiație foarte puternică venită de la patronul Soare sau de pe undeva de prin Cosmos. Și, atunci, echilibrul atomului se strică și el, atomul, încărcat pozitiv, devine ion. Ionizarea ionosferei degajă o uriașă energie care, mă rog, creează, în anumite condiții, mai ales dacă s-a produs în urma bombardamentelor ionosferei cu radiații de înaltă frecvență emise, în fascicul strâns, compact, de cele 180 de antene ale HAARP, spre exemplu, (pentru a testa comportamentul ionosferei). Acolo, sus, la vreo 600 km, unde se produce impactul, se formează o lentilă de foc, cu temperaturi de vreo patru mii de grade, care reflectă radiația de înaltă frecvență, sub forma unei radiații de joasă frecvență (care are o mare putere de pătrundere), sub un unghi dinainte calculat, și care scanează scoarța terestră și oceanele, în zona de interes, pe o adâncime de câțiva kilometri. Oho! Mai mult, diferențele mari de presiune care se creează prin folosirea acestor radiații, pot produce o mulțime de alte efecte (furtuni, cicloane, fenomene ciudate, cutremure, tsunami-uri etc.), adică un fel de războaie geofizice, altele decât cele pe care le produce Terra însăși, din rațiuni sau irațiuni terestre, de rezonanță sau antirezonanță Shumann etc. și alte probleme cosmice sau doar de sistem solar. Și astea sunt tot un fel de războaie – unele în Cosmos, altele în profunzimile Terrei –, iar noi, oamenii s-ar putea să rezonăm și noi cu ele. Dar astea-s treburi foarte complicate, n-am ajuns încă la stadiul de a le înțelege, dar le vom înțelege, totuși, cândva. Nu înțelegem noi – sau ne facem că nu înțelegem – rațiunile războaielor noastre contra noastră, războaie care sunt ale noastre și nu ale săracei ionosfere care se străduiește din răputeri, acolo sus, unde se formează, între 48-50 și vreo mie cinci sute de kilometri, să nu-i permită radiației solare scăpată de centurile Van Allen să afecteze grav viața pe pământ. Poate că ea nu știe ce face, ci doar se războiește cu inamicul biosferei, dar noi știm... Poate știm și despre asta, că învățăm la școală, dar se pare că nu prea suntem prezenți la orele de clasă în care unii dintre profesori ne mai vorbesc încă de războaiele noastre contra noastră...

Cine-i mai ascultă?!

Cauzele războiului din Ucraina sunt mult mai complexe decât necesitatea unei operațiuni speciale pentru dezarmarea și denazificarea Ucrainei, cum spun rușii, sau de apărarea legitimă a unei țări suverane, atacată fără motiv de Rusia – cum zic vesticii. Desigur, Rusia a atacat o țară

suverană și, în logica lineară a dreptului internațional, Rusia e agresoarea și Ucraina este țara agresată, care, potrivit ar. 51 din Carta ONU, are drept la autoapărare, iar restul lumii are dreptul s-o ajute în efortul ei de opri agresorul și a-l obliga la plata despăgubirilor de război. Ca să se învețe minte.

Dincolo de acest adevăr clar ca lumina nopții, există și un alt adevăr al profunzimilor invizibile, ale războiului etern care se duce de când nu se mai știe între Vest și Est, un adevăr geopolitic de care nu se mai vorbește aproape de loc, dar pe care cu toții îl știm – dacă îl știm – pentru că Adevărul este unul singur, el are o hiper-infrastructură infinită, nu poate fi re-obiectivată. Dar imaginea Adevărului în ochii lumii este cum sunt setați acești ochi să vadă, Israelul privește războiul pe care-l duce cu tabăra palestiniană ca pe un război sfânt de apărare a statului, și, desigur, ca o modalitate de întoarcere la pământul lui Israel, și chiar ca pe un mare război, superavizat de unchiul Sam de creare a visului lui Bush tatăl acela al unui Mare Orient Mijlociu Democrat și Prosper (a se citit un Mare Israel), care să asigure Civilizației Occidentale dominarea acestui zbuciumat Pământ din Marele Orient Mijlociu, azi, butoiul cu pulbere al lumii, o zonă de falie profundă între civilizația musulmană de care vorbea Huntington și Civilizația Occidentală. Aceasta, grosso modo, pentru că detaliile sunt mult mai multe decât cele care se văd. Miza este uriașă, iar opțiunile par a fi cam două: ori un mare război în care musulmanii, toți, fără nuanțe, trebuie să fie învinși și puși cu botul pe labe – oricum s-a zis demult cu Marele Califat –, ori cucerirea, atragerea, convertirea și obligarea tuturor țărilor musulmane din acest Mare Orient Apropiat și Mijlociu, să treacă de partea Israelului și a Civilizației Occidentale. Deja, unele țări din zonă s-au dat cu Vestul... Nu se știe dacă pentru totdeauna... Războiul pentru Marele Israel pare deja început, chiar dacă, azi, realitatea arată că, în fapt, Israelul este mai degrabă asediat de către uriașa forță arabo-musulmană încă nepregătită pentru un mare război. Războiul lumii contra lumii respiră și aici, mai ales aici, prin conflictualitatea israeliano-palestiniană și prin toate tragediile și mizeriile ei eroice.

Țările BRICS nu sunt în război cu nimeni, chiar dacă Rusia este într-un război geopolitic cu Vestul, pe teritoriul și pentru teritoriul Ucrainei și el format sau format și reformat pe un pământ care are, în componența sa, petice de suflet smulse de ruși prin dictat și prin ultimatum din trupurile țărilor vecine, azi obligate să susțină războiul de apărare al Ucrainei. Tare îmbârligată mai este și lumea asta!

Război sau nerăzboi, toată lumea se pregătește, într-o formă sau alta, pentru marele ei război. Război care, de fapt, este în plină desfășurare, care crește și descrește, ca undulațiile din teoria lui Conta, cu teatre mai mult sau mai puțin văzute, cu teatre nevăzute, cu teatre totalitare, cu toate formele

posibile și imposibile, cu teatre secvențiale, cu teatre financiare, mai ales financiare (războiul financiar fiind cel mai subtil și mai primejdios război al acestei lumi), cu teatre economice, cu teatre etnice și religioase, cu teatre cognitive, cibernetice, ideologice etc., unele simetrice, altele disimetrice sau asimetrice, dar cele mai multe din cele cu de toate, adică hibride, dar mai toate mizerabile. Războaiele de ieri și de azi, cele în curs de desfășurare, cele înghețate, cele programate, precum și cele care se vor naște din cele care-și pierd resursa etc. alcătuiesc marele război al lumii contra lumii.

Deviza „Dacă vrei pace, pregătește-te de război” nu și-a epuizat încă resursa. Dar pregătirea continuă a fiecărei țări de pe mapamond pentru război nu face imposibil războiul, în sensul că teama de consecințele unui mare război, unui război de autodistrugere a omenirii va opri efectiv războiul nu este suficientă. Așa o fi, dar nimeni nu riscă să apară pe un teatru de posibil război devastator, fără sabie și fără scut.

Cum vei ieși, omenire, dintr-un paradox din care n-a ieșit nimeni, niciodată?!

Singura minte care te-ar putea scoate dintr-o astfel de dilemă este sau ar putea fi mintea înțelepciunii. Dar astfel de minți sunt azi foarte rare, sunt asimetrice și hulite, considerate anormale, chiar handicapate și desuete, iar lumea, care are mare nevoie de o astfel de minte, se pare că nici nu știe asta și, desigur, nu știe nici că nu știe și nici că simte sau nu simte nevoia de a avea o astfel de minte și, mai ales, de a-i și da ascultare. Chiar dacă ar fi mintea ei de pe urmă...

CAPSOMANIA FĂRĂ CAP ȘI ZGARDA CONSTITUȚIONALĂ?!

HEADLESS CAPSOMANIA AND CONSTITUTIONAL COLLAR?!

Abstract

Când n-au ieșit lucrurile așa cum au planificat sau au crezut cei de la butoane să iasă, desigur, pentru binele României și al poporului român, s-a apelat imediat Curtea Constituțională a României sau, poate, nu s-a apelat, ci Curtea însăși s-a autosesizat și, în calitate ei de supremă supremisimă, a decis să rezolve problema, de data aceasta, fără instrumentul numit sau denumit erată, ci prin dreptul ei sacru de a dicta o soluție obligatorie pentru alegători, pentru culegători, pentru popor, pentru decidenți și pentru Dumnezeu. A anulat pur și simplu alegerile prezidențiale. N-a contat că, pentru asta, există un Birou Electoral, că poporul e suveran, că alegătorul e suveran etc, etc. A contat doar că ar fi existat suspiciunea serviciilor potrivit căreia alegătorii ar fi fost influențați de către Rusia, prin atacuri cibernetice, de către rețelele de socializare etc. etc. Și, gata, votul votantului suveran, care face parte dintr-un popor suveran, într-o țară suverană, a fost anulat. De ce? De-aia! Motivația CCR-ului a fost departe de a justifica o astfel de decizie, dar oricum, motivația nu contează. Contează doar decizia. Ce instrument teribil a fost pus la dispoziția bunului plac al celor care cred că știu mai bine decât votantul suveran ce trebuie votat! Așa că încă odată la vot! Alte sute de milioane, altă distracție! Scurt și la obiect.

Va fi necesar ca și alții să învețe de la noi?!...Nemții au învățat și au ieșit la vot 80% dintre ei.

Cuvinte-cheie: vot; suveranitate; realitate; război;

Abstract

When things did not turn out as those at the buttons planned or thought to come out, of course, for the good of Romania and the Romanian people, the Constitutional Court of Romania was immediately appealed or, perhaps, it was not appealed, but the Court itself took notice and, in its capacity as supreme supremissime, decided to solve the problem, this time, without the instrument called or called errata, but by its sacred right to dictate a binding solution for the voters, for the gatherers, for the people, for the decision-makers and for God. He simply cancelled the presidential elections. It didn't matter that, for this, there is an Electoral Bureau, that the people are sovereign, that the voter is sovereign, etc, etc. The only thing that mattered was that there was the suspicion of the services that voters had been influenced by Russia, through cyberattacks, by social networks, etc.

etc. And, that's it, the vote of the sovereign voter, who is part of a sovereign people, was cancelled. Why? That's why! The CCR's motivation was far from justifying such a decision, but anyway, the motivation does not matter. Only the decision matters. What a terrible tool has been made available to the will of those who think they know better than the sovereign voter what to vote for! So once again to the vote! Hundreds of millions more, another fun! Short and to the point. It will be necessary for others to learn from us... The Germans learned and 80% of them went out to vote.

Keywords: voting; sovereignty; reality; war;

Paradoxuri multiparadoxale

Că, în lumea celor care conduc lumea, este, mai mereu, atâta viclenie, capsomanie, psihopatie și chiar prostie cât nu încapă în întregul univers, este știut încă de la începuturile, conștiente sau nu, ale viețuirii și conviețuirii hominienilor pe Terra. Nu are prea mare importanță dacă acești hominieni, din care cred că facem parte cu toții (deși nu sunt chiar foarte, foarte siguri), sunt un produs al Terreii, mai exact, al apei de pe Terra, nici dacă respectiva apă, care ocupă două treimi din suprafața planetei, este de aici, adică a apărut din piatră seacă (planeta noastră fiind rociferă), sau a fost adusă de vreo cometă înghețată, în timpul vreunei manevre cosmice intragalactice, intergalactice, sau de care o fi fost, dar nici asta n-are vreo importanță pentru palavragii politichiei românești dependentă, zice ea, prin gura trepădușilor ei, de mai marii și mai tarii sau foarte tarii acestei lumi. Dacă Adam și Eva sunt primii hominieni, iar noi, ceilalți, suntem urmași urmașilor, urmașilor... lor etc, înseamnă că ne-am născut prin incest, iar efectele acestui incest primar s-au rostogolit, poate, ca o bulă de oxigen sau ca o moleculă de apă și ea, molecula, fiind alcătuită din doi atomi de hidrogen și unul de oxigen, ambii fiind nu doar non-ignifugi, ci și prometeici, peste noi. Tot peste noi. Ca să vezi...

De aceea, se pare că suntem toți ca unul, fiecare dintre noi fiind, totuși, unic și irepetabil pe planeta Pământ și în Univers.

Totuși, deși suntem așa, adică unici și irepetabili, aici și oriunde în Univers, trăim împreună, dependenți unii de alții, în formațiuni numite familii, grupuri, grupușoare, echipe, mulțimi de tot felul, colectivități etc. Noi alcătuim popoarele, cele care, în democrații, se spune că sunt suverane. Ceva cam cum li s-ar spune oilor că ele, turma, sunt suverane, nu ciobanul. Adică deasupra lor, adică a noastră, a cetățenilor, nu se mai află nimeni. Nimeni, în afară de Dumnezeu. Totuși, Hegel scria, în Prelegeri de filosofia istoriei, că mulțimile (adică popoarele) trebuie să fie conduse. Atunci cum sunt suverane dacă trebuie să fie conduse?! Dar, dacă sunt conduse, sunt ca oile, sunt, adică turme. Turme fără cioban. Fără guvern, fără Președinte, fără

mai mari. Și chiar fără Curte Constituțională. Oare cum am mai exista noi, dacă n-am fi sub jurisdicția acestei Curți, suprema supremisimă a oricărei supremități?! Care poate să facă adică orice, orice face sau zice și decide ea fiind absolut obligatorie pentru toți pizmașii țării, mai ales pentru poporul suveran. De aceea, având la îndemână această supremitate supremisimă, șefimea țării noastre se pare că apelează la această sublimă Poartă endogenă, adică poartă-în casă (pardon, Curte) pentru a rezolva unele dintre problemele care nu pot fi rezolvate altfel, având în vedere că deciziile Curții Constituționale ale României sunt obligatorii absolut pentru toți hominienii care intră sub jurisdicția ei. Niciun politician, niciun uns cu toate alifiile, niciun președinte, fie el de scară de bloc, de instituție sau de Românie, nu are nici dreptul, nici îndrăzneala și nici măcar gândul gândit sau de negândit ca, în vreun fel, să nu se supună unei astfel de decizii. De aceea, se pare că ea, Curtea, are toată grija ca hominienii din România să nu calce pe căi greșite. Dacă se întâmplă să calce unde nu trebuie – de pildă să acorde votului cui nu trebuie – , vine CCR-ul fie cu o erată, fie cu o decizie de anulare a alegerilor legitime ale unui popor întreg la minte, dar care nu înțelege, nu știe sau nu pricepe că a votat ce nu trebuie. Desigur, Curtea are și o motivație pentru o astfel de decizie incontestabilă, dar nu pentru poporul suveran, ci pentru metasuveranitatea suveranissimă a propriei sale metasuveranități.

Curtea Constituțională a României – metagardianul de pază și apărare a Constituției, pentru că, nu-i așa, Constituția nu se poate păzi și apăra singură împotriva poporului suveran și a tot felul de teroriști anticonstituționali sau neconstituționali –, într-o excepțională disperare de cauză, a anulat alegerile prezidențiale, mai exact, rezultatul alegerilor prezidențiale după turul unu, în anul de grație 2024, din cauza rezultatelor periculoase și neconvenabile protipendadei, motivând acest gest de răsul-plânsul lumii ca scut la un atac cibernetic al rușilor la adresa securității alegerilor democratice din România, a României și a drumului european al României nici măcar cenușăreasă a Uniunii Europene și cu atât mai puțin oaie neagră, ci doar o însă care mai mult băjbăie decât se târăște și mai mult se târăște decât merge în pas la pas cu restul membrilor acestui colos care se ocupă mai degrabă de implementarea făinii de greieri decât de problemele foarte mari ale integrării europene, ale economiei europene, ale țărilor suverane care alcătuiesc acest colos cu picioare de bun plac sau de neplac al CCR-ului.

Uniunea Europeană ar trebui să fie o uniune de state suverane, și nu una de tipul fostei Uniuni Sovietice sau de tipul fostelor imperii de pe acest pământ european, care a generat identități civilizaționale atât de puternice, de explorative și de expansive, care, la rândul lor, așa cum bine se știe, au „civilizat”, cum ni se spune, restul lumii, determinând metamorfoze civilizaționale uriașe, inclusiv apariția, prin distrugerea sau asimilarea

identităților civilizaționale locale sau ce or fi fost, a Statelor Unite ale Americii, a Canadei, a Americii Latine a Australiei și nu numai.

În fine, Uniunea Europeană se pare că este mai ales ce nu este și nu este ceea ce, de fapt, este. Ar trebui să fie o identitate de identități – fiecare din aceste identități având o personalitate istorică îndelungată – care, după părerea noastră, s-a constituit prea devreme într-o nouă identitate cumulativă, nu prin firescul necesar, ci ca soluție utilă pentru a-și spori, în primul rând, puterea economică, într-o lume din ce în ce mai conflictuală, mai acaparatoare și mai agresivă. Desigur, va fi posibilă și super-necesară o Uniune Europeană solidă, omogenă, extrem de puternică și de funcțională, dar nu acum, ci atunci și numai atunci când toate statele care o compun vor avea (evident, fiecare în parte) un coeficient de integralitate 1, deci maxim. Altfel, ea va funcționa mereu ca un compozit neomogen, ca o Europă cu mai multe viteze, cu mai multe niveluri, cu state mai cu moț și state mai fără moț, cu state mari și state mici, cu state concurente și nu coexistente, cu state conformiste și state mai puțin conformiste etc., etc., ceea ce nu va genera prea curând acea sinergie de care este absolută nevoie pentru constituirea integralității și a întregului funcțional numit Uniune.

Desigur, de aici nu rezultă că Uniunea Europeană este sau ar fi responsabilă pentru bâjbăielile, incompetențele crase și lipsa de înțelepciune, de patriotism și de responsabilitate a conducerii statului român, conducere care n-a făcut nimic, mai exact, absolut nimic pentru creșterea economică, pentru folosirea înțeleaptă a resurselor de care încă mai dispunem (sau, mai degrabă, nu mai dispunem, întrucât le-am cedat la alții ca să scăpăm de grija lor), pentru unitatea și integralitatea țării, pentru sistemul educațional, pentru păstrarea patrimoniului, pentru a face din România – singura țară din Uniune care mai dispune încă de resurse naturale semnificative – unul din motoarele energetice, agricole, educaționale, și chiar industriale ale Uniunii, de vreme ce țara noastră dispune nu numai de resursele necesare, ci și de creiere înțelepte și capabile de management eficient și de performanță, așa cum au dovedit-o într-o perioadă azi hulită de mediocrii, impostorii și de oportuniștii vremelnici ai vremurilor vremelnice. Așa s-a ajuns ca România, o țară cu unul dintre cele mai fertile terenuri agricole din Europa, să importe masiv produse agricole, să nu mai dispună de resurse energetice, deși se situa printre primele țări din lume în ceea ce privește industria petrolului, să permită distrugerea samavolnică a pădurilor țării, când țara noastră avea unele dintre cele mai moderne combinate de industrializare a lemnului din Europa, echipate cu tehnologie de ultimă oră, importată din Vest sau realizată în țară etc. etc.

Grobianismul politic românesc, lipsa de măsură, slugărnicia față de alții, față de oricine, emigrarea masivă în Vest a creierelor și a cvasitotalității forței de muncă înalt calificată și calificată, în căutarea unui loc de muncă

(este vorba de 5-6 milioane de români, plus migrația sezonieră și de oportunitate), reformarea interminabilă, neînțeleaptă, după ureche sau după interesele altora a sistemului educațional românesc și multe, foarte multe altele au lovit puternic poporul român în moalele capului și au adus țara aproape în sapă de lemn. De la marea industrie, de la marea economie, la niște antreprenoriate, și acelea ca vai de lume, de la marea agricultură constituită în unități și mari unități agricole extrem de puternice și de eficiente, cu institute de cercetare extrem de performante, la agricultură pompiestică și fermieristică jalnică, nesustținută, nepriiunită și neprotejată în măsură suficientă nici de statul român, care s-a ocupat mai degrabă, potrivit prevederilor Constituției, de înstrăinarea pământului decât de grija față de acest patrimoniu funciar extrem de prețios, nici de pronia cerească etc. – cam astea sunt, în linii mari, efectele conducerii neînțelepte a statului român, din 1990 încoace, de către aleșii și culeșii neamului și sfătuitoarii sau stăpânii lor de prin alte orizonturi.

Împărțirea alcătuitoarelor protipendadei, dar și a plebei, în pro-europeni și antieuropeni, adică pro-ruși arată cam pe unde au ajuns cei ce se bat pentru putere în România. Sloganul calității de pro-european, n-are nicio acoperire și nicio justificare într-o țară care a devenit – prin dorința cvasitotalității românilor din România și, bineînțeles, prin acceptarea Bruxelles-ului – membră a Uniunii Europene, țară care există de când există ea în Europa. Noi, toți românii, suntem endemic pro-europeni, pentru că suntem efectiv europeni. În afară de o clămpăneală șablonardă, efect al politicilor de dezbinare a poporului român, dusă, nolens, volens, în primul rând de aleșii și culeșii neamului, cu sau fără voia lor, s-a declanșat o stare de agitație și de adâncă nemulțumire în rândul populației care a mai rămas prin țară și în cel al emigranților români din Europa și de pretutindeni, care a făcut și face cel mai mare rău posibil țării. Desigur, unii dintre cetățenii țării au critici aspre – justificate sau nu – la adresa conducerii de la Bruxelles, alții nu au astfel de atitudini, dar, la urma urmei, nu suntem chiar o turmă. Faptul că noi și bulgarii am fost ținuți la periferie privind acceptarea în spațiul Shengen este doar una din realitățile dezamăgitoare pentru plebe. Dar, în fine, așa cum am mai spus-o, nu UE-ul este de vină pentru impotența clasei noastre politice, a liderilor ei, și a instituțiilor ei. Realitatea de azi dovedește de ce este capabilă o clasă politică incapabilă, la frâiele unei țări forțată să-și expedieze creierele peste hotare, pentru că făceau prea multă umbră mediocrității... Iar mediocritatea conducerii a arătat și arată și acum triumfal ce poate...

Dezbaterile zilnice care se fac la televizor, în văzul interesat și, în același timp, buimăcit și chiar oripilat al lumii, odată cu pătrunderea, rareori profundă și, de cele mai multe ori, superficială și vizibil propagandistică și chiar manipuloare, a realităților și evenimentelor, de influențare, într-un sens sau în altul, a consumatorului de știri și de false știri, adică a publicului-

țință, se transmite și se creează un sentiment de jenă și chiar de silă. Vezi acolo, pe sticlă, oameni pe care, poate, îi respecti, debitând cuvinte în care, desigur, dacă le-a mai rămas vreun neuron neinfectat, nici ei nu cred, dar, totuși, o fac, fie de dragul unuia sluj oportunist, fie pentru că așa cred ei că trebuie, ceea ce este și mai jalnic.

Este și mai jalnic, pentru că, în bătălia neîntreruptă a marilor puteri pentru dominanță geopolitică și geostrategică absolută sau doar cât este sau poate fi ea posibilă, uneori se sare prea mult sau chiar nepermis de mult calul. Așa s-a întâmplat și de această dată. A fost adusă în ecuația electorală înveninarea și lipsa de măsură a unui război geopolitic fratricid, a unui război care a oripilat din nou lumea, a unui război care nu este perceput ca o reglare de conturi între Rusia și, în viziunea probabilă a Rusiei, o Ucraină nerecunoscătoare Rusiei, ci ca un război de ciocnire între Occident și Rusia, Occidentul fiind Binele și Rusia fiind, ca totdeauna în istorie, răul. Bătălia geopolitică dintre Occident și Rusia este foarte veche. Al Doilea Război Mondial și urmările lui sunt, ca să spunem așa, cele mai recente dovezi ale acestui război geopolitic și geostrategic continuu, care face parte din războiul continuu al acestei lumi cu ea însăși.

Toate războaiele au, între altele, o conotație geopolitică și geostrategică sau măcar o implicare în acest univers de războiri de tot felul, mai ales pentru spații, resurse și dominanță geostrategică. Un astfel de război există de când există lumea, iar echiparea lui cu teorii, concepte, arme, politici, strategii și resurse n-a încetat niciodată și, probabil, nu va înceta vreodată. De aceea, războiul lumii contra lumii este unul continuu și se duce prin toate mijloacele posibile, de la cele economice, mai ales financiare, la cele demografice, politice, sociale, psihologice, mediatice și, în permanență, cognitive.

Războiul Vestului împotriva Rusiei este, tot așa, unul continuu, având ca obiectiv geopolitic și geostrategic principal teritoriul imens al Rusiei și, mai ales, resursele care sunt acolo. Mai mult, se știe, Occidentul a cucerit lumea întreagă, mai puțin teritoriul de azi al Rusiei. Acest obiectiv nu poate lipsi din politicile și strategiile Occidentului. De aceea, conceptul Eurasia, adică unificarea Estului eurasiatic cu Vestul puternic industrializat – Estul cu resursele, Vestul cu finanțele și tehnologiile – a dat foc Washingtonului și spațiului geopolitic și geostrategic euro-atlantic. Unchiul Sam nu putea să permită vechiului continent așa-ceva. Și, în afară de asta, existau și efectele și non terminațiile Celui de al Doilea Război Mondial și ale așa-zisului Război Rece. Sunt multe, foarte multe. Și încă ceva, mult mai mult și mai recent: în ecuația geopolitică și geostrategică a mapamondului, a intrat, relativ recent, și China. De aceea, azi, mai mult ca ieri, ca să fii cool, trebuie să incluzi în axa răului, alături de Rusia, Coreea de Nord, Iranul și China...

În „Marea tablă de șah...”, Zbigniew Brzezinski scria, undeva, că teritoriul imens al Rusiei ar trebui împărțit în trei. Porțiunea dintre frontiera de Vest a Rusiei și Ural, care face parte din Continentul European, ar trebui să rămână Rusiei, iar Rusia ar trebui să facă parte din Uniunea Europeană, Siberia să revină Americii, iar America ar trebui s-o schimbe cu lumea musulmană pentru a-și ameliora relațiile cu aceasta, în timp ce Extremul Orient al Rusiei să revină Chinei, întrucât, și așa, există o migrație substanțială de chinezi în această regiune. Desigur, rușii au citit și ei Marea Tablă de Șah... Ei și?...

De asemenea, conceptul de îndiguire a Rusiei există de multă vreme, iar unul din principalele obiective geopolitice și geostrategice ale Occidentului, îndeosebi ale SUA, a fost și a rămas cel de îndiguire a Rusiei. Complexul militar industrial american avea și are mereu nevoie de un adversar puternic pentru SUA, astfel încât trebuința de arme să crească tot mereu.

Mai mult, așa cum am subliniat și în unele dintre editorialele anterioare, către finele celui de Al Doilea Război Mondial, a existat un plan american de lovire a 60 de orașe sovietice cu 206 bombe atomice, pentru a rade Uniunea Sovietică de pe fața pământului. Americanii n-au făcut-o (și e meritul lor că n-au făcut-o!), lovind în schimb atomic, experimental și demonstrativ, dar și temeinic motivat geopolitic și geostrategic, nu capitala Japoniei, Tokyo, nici Berlinul, capitala Germaniei, ci garnizoanele militare Hiroshima și Nagasaki. Ce a urmat, se știe. Aici, americanii au dat dovadă nu numai de înțelepciune strategică și de șiretenie sau viclenie strategică, cum se spune, ci și de realism geopolitic și geostrategic. Oricum, ei câștigaseră, de fapt, războiul. Aveau însă nevoie, pentru mai încolo, nu doar de efectul pe termen lung al teribilei arme, ci și de un adversar geopolitic și geostrategic pe măsură, pentru viitorul lor activism motivațional și emoțional geopolitic și geostrategic.

De aici nu rezultă că Rusia a fost și a rămas un bebeluș cuminte, ci doar că avea de înfruntat și de suportat imensitatea euro-atlantică. Până la urmă, această imensitate – Lumea Bună, Lumea Liberă, Lumea râvnită de toată lumea – avea să-i dea și să-și dea mare bătaie de cap, atât cu împărțirea și menținerea sferelor de influență, cât și cu operațiile de război endemic pe timp de pace. De aceea, pentru foarte multă vreme, americanii s-au străduit să mențină războiul cât mai jos ca amploare și intensitate, astfel încât să-l poată controla și chiar să-l folosească în avantajul lor și, într-un fel, al întregii lumi.

Războiul din Ucraina nu se datorează însă doar Rusiei. Practic, Rusia nu avea niciun interes să-și atace zona ei proxy de siguranță strategică împotriva Occidentului. Așa cum bine se știe, Rusia n-a avut niciodată încredere în Occident, și nici Occidentul n-a avut vreodată încredere în

Rusia. Mai mult, mai ales în timpul administrației Biden, Rusia, moștenitoarea Uniunii Sovietice, a fost considerată o regiune acolo, undeva, care ar trebui să-și vadă lungul nasului, uitându-se sau eludându-se (intenționat sau nu) faptul că, din păcate, această țară imensă este și o imensă putere nucleară, la paritate cu SUA, având, după unele date, nu doar 5000 de focoase, ca și SUA, potrivit unui tratat, cât ar fi fost, în drept de drept, să aibă, ci în jur de 8000 de vectori fiecare, de care trebuie să te ferești, așa cum te ferești ca dracul de tămâie sau, mai pe înțeles, cum te ferești de o cobră agitată sau de un șarpe-piton înfometat.

Din toată retorica și din toate comportamentele privind acest război, rezultă cel puțin trei tabere:

1. Tabăra celor care consideră că exclusiv Rusia este vinovată de acest război, fiind o țară agresoare care, în prima etapă, a atacat Ucraina, urmând, apoi, într-o altă etapă să atace tot Vestul, fie ca un contraatac sau o contraofensivă la ofensiva Occidentului din Războiul Rece, fie doar pentru a reface harta geopolitică și geostrategică dinaintea Războiului Rece și, deci, frontierele fostei Uniuni Sovietice și cele geopolitice și geostrategice din acea vremea, cu linia de despărțire față de Vest pe unde a mai fost, adică pe Elba sau chiar mai încolo, pe țărmurile Pacificului;

2. Tabăra celor care consideră că nu Rusia a declanșat acest război, ci Occidentul, adică Europa Vestică și Statele Unite, mai ales administrația Biden, prin summit-ul de la Vilnius și declanșarea fenomenului Maidan, având ca obiectiv distrugerea Rusiei nu prin calul troian Ucraina, ci prin forțarea Rusiei să atace Ucraina;

3. Tabăra neimplicaților și a celor care s-au uimit și s-au indignat și de acest al doilea mare război din Europa, după cel de destrămarea a Iugoslaviei, fiecare înțelegând ce-l taie capul, dar mai toți condamnând agresiunea și barbaria Rusiei.

Însă toată lumea știe că Rusia nu a atacat Ucraina că așa i-a venit ei pe chelie. Nici nu putea să-i treacă prin cap să facă asta, de vreme ce ea și-a epuizat o parte din armată în războiul din Siria și, mai mult, nu reușise încă să-și capaciteze la maximum forțele armate, distruse și ele, în mare parte, după destrămarea Uniunii Sovietice și haosul care s-a creat în acest spațiu.

Se pare că Rusia a fost forțată, premeditat, să atace Ucraina. În aceste zile, președintele Trump a repetat de mai multe ori: „Dacă aș fi fost eu președinte, nu s-ar fi întâmplat asta! Asta s-a întâmplat din cauza lui Biden”. Orice creier de pe această lume care mai are câțiva neuroni funcționali, ar fi înțeles lucrătura geopolitică și geostrategică începută în 2013 la Vilnius, continuată și amplificată, în 2014, la Maidan, în Ucraina, înțeleasă probabil de Rusia ca o continuare a Războiului Rece, care a generat rapid războiul separatist din Estul Ucrainei, sprijinit sau orchestrat de Rusia, circul pseudo-pacifist de la Minsk (de fapt tragerea de timp pentru pregătirea Ucrainei de

război) și declanșarea efectivă a celui mai primejdios război de pe planetă, de la cel de al Doilea Război Mondial încoace, cel din Ucraina.

Pregătirea acestui război a început încă din 2013, odată cu summit-ul de la Vilnius, când au fost acceptate pentru programul de parteneriat cu Uniunea Europeană, cele șase țări ex-sovietice. Desigur, era dreptul celor șase țări invitate să aspire la integrarea în Uniunea Europeană și dreptul Uniunii Europene să declanșeze acest proces. Dar toată lumea știa că procedurile acestea, desfășurate așa cum s-au desfășurat, mai ales prin implicarea Ucrainei, ca purtătoare de foc și de revoluție în coasta Rusiei, vor ofensa Rusia. Desigur, cinicii vor spune: ei, și?! Rusia trebuie să respecte deciziile țărilor suverane! Ucraina poate să facă ce vrea! Altfel se duce naibii ordinea mondială bazată pe state suverane și constituită pe domnia legii!

Da, este adevărat.

Dar, acolo unde s-au pus bazele acestui război, se pare că raționamentul a fost altul, probabil, unul de tipul: putem distruge Rusia, obligând-o să declanșeze ea războiul care o va distruge. Se pare că multă lume (din cea a marilor decidenți) a înțeles acest joc al unui război proxy în care faci în așa fel încât să intre obligatoriu în joc o putere incomodă, fie ea și nucleară, eludând, cu bună știință sau cu cinism, faptul că este vorba de cea mai mare putere nucleară a lumii. Probabil că președintele Biden, cel care se pare că este efectiv principalul vinovat, dacă nu chiar artizanul acestui război proxy (dus prin Ucraina) pentru slăbirea și chiar pentru distrugerea Rusiei și aducerea în sapă de lemn a Uniunii Europene, cu cinismul care-i este caracteristic, și-o fi zâmbit în barbă.

Îmi vine greu să spun așa-ceva despre fostul președinte al unei mari țări pe care o respect atât de mult, pe care am străbătut-o de la Coasta Atlanticului la Coasta Pacificului și invers, despre care am scris cu entuziasm, atunci, în 1991, și pe care o prețuiesc infinit, dar din comportamentul administrației Biden în acest caz de o gravitate extremă, așa rezultă.

Probabil, înțelegând această manevră, Rusia a trimis la granițele cu Ucraina o forță de 170.000 de luptători, cu tancuri și alte elemente necesare dispozitivului de luptă, atât pentru descurajarea sau stoparea bombardării celor două regiuni (Donețk și Luhansk) de către ucraineni, cât și pentru exercitarea unor presiuni care să prevină un război pentru care Rusia nu era și nici nu putea fi pregătită să lupte pe două fronturi (în Ucraina și în Siria), cu o armată care abia începuse să iasă din ruinele produse de destrămarea Uniunii Sovietice. Desigur, este de luat în seamă și posibila convingere a rușilor că frații lor ucraineni se vor solidariza imediat cu armata rusă „eliberatoare” și-i vor primi cu flori și cu aplauze.

Dacă nu ar fi avut și această convingere, probabil că rușii nu și-ar fi permis să atace Ucraina, care avea în dispozitivul de apărare temeinic

pregătit o armată de 210.000 mii de luptători, bine instruiți și dotați de data aceasta în mod corespunzător. Este însă posibil ca Kremlinul să fi avut de mai multă vreme un astfel de plan de păstrare a Ucrainei în zona sa de siguranță strategică vitală, inclusiv prin atacarea și cucerirea acestei țări. Ar fi fost însă un plan nebunesc, imposibil de realizat cu o armată care abia începuse să-și revină după marea destrămare.

Pentru a declanșa neapărat acest război, s-a ajuns până acolo încât, armata ucraineană, pregătită temeinic de americani, a început bombardarea intensă și legitimă a celor două autoproclamate republici, Donețk și Luhansk, astfel încât dispozitivele de acolo să apeleze automat la Rusia. Se știe, Duma a recunoscut cele două autoproclamate republici într-o noapte, în aceeași noapte sosind și cererea oficială a acestor republici de intervenție a Rusiei pentru protecția lor. Ne amintim cu toții de această făcătură din zilele respective.

Mai toată lumea considera, în acele zile, că, totuși, Rusia nu va invada Ucraina, în timp ce președintele Biden spunea, aproape obsedat: Va ataca, va ataca!

Și a atacat...

Știam de multă vreme, încă din 1991, de interesul geopolitic și geostrategic al Statelor Unite pentru Ucraina. Nu numai pentru că Ucraina se afla în coasta Rusiei, pentru că făcuse parte din Rusia, din Uniunea Sovietică, ci și pentru resursele ei, inclusiv pentru acele metale rare, de care, azi, se vorbește tot mai mult.

Kremlinul, prudent, n-a numit invazia sa război, ci *operațiune specială pentru dezarmarea și denazificarea Ucrainei*. Operațiune, nici măcar „operație”, așa cum este termenul consacrat în ceea ce noi numim artă militară.

Și acest război, ca multe altele de pe planeta Pământ, a împărțit lumea în două. Unii s-au dat cu rușii și, cunoscând strategiile de îndiguire americane și obsesia Occidentului de a pune cu botul pe labe colosul din Est, încercând să justifice, din perspectivă geopolitică și geostrategică, din cea a tratatelor și înțelegerilor dintre marile puteri, războiul Rusiei și, într-un fel, justificând comportamentul acestei țări ca fiind nu o simplă invazie, ci, mai degrabă, o reacție la acțiunile Occidentului de a continua presiunile asupra Rusiei, printr-o țară proxy, sub acoperirea dreptului internațional. Alții au înțeles că, de fapt, Occidentul, adică Uniunea Europeană și SUA, folosindu-se de dreptul de drept al fiecărei țări, de dreptul ei suveran de a-și alege singură, de bună voie și nesilită de nimeni, organizația, alianța, structura etc din care vrea să facă parte, este de partea Ucrainei și o sprijină prin toate mijloacele posibile să reziste unui invadator, unui criminal, unui agresor etc...

Legea-i lege, iar subtilitățile și justificările comportamentului Rusiei care consideră că, de fapt, Occidentul a declanșat acest război prin mecanismul relevat mai sus, nu sunt altceva decât niște subtilități, niște făcături, niște de toate felurile. Potrivit acestora, Rusia s-ar pregăti, cred ei, acești de toate felurile, să atace și chiar atacă hibrid în toate părțile, că este gata să atace Europa, mai ales dacă Statele Unite își retrag forțele de pe continentul european, că, în sfârșit, inamicul numărul unul al democrației, al lumii libere, al Occidentului este de-acum liber, mai ales după ce se pare că a bătut palma cu Trump, să facă praf și țandări Europa...

De parcă Putin care, cu greu s-a descurcat și cu războiul din Ucraina, ca și cu cel din Siria, ar avea interesul și, mai ales, capacitatea efectivă și, desigur, motivul geopolitic și geostrategic de a ataca Uniunea Europeană! Unii văd în Vladimir Putin un fel de Hitler al Estului, capabil să repete nebunia lui Hitler, deși nici astăzi nu sunt suficient de clare motivele pentru care Hitler a făcut ce a făcut. În logica firească geopolitică și geostrategică, Rusia n-ar ataca Occidentul decât atunci și, credem noi, numai atunci când Occidentul ar ataca sau ar fi pe cale de a ataca Rusia. Și, probabil, dacă o va face, nu o va face cu o armată de un milion de militari, nici dacă ar strânge două milioane, pentru că, efectiv, n-ar avea nicio șansă, ci cu arme nucleare. Așa cum o și afirmă în doctrinele de securitate și apărare ale Rusiei, care spun că, în cazul unui atac care pune în pericol existența statului rus, acesta va folosi arma nucleară.

Jocul periculos este, deopotrivă, al Estului, ca și al Vestului. Ambele părți se află dintotdeauna într-un război continuu, căruia noi, azi, îi zicem hibrid (hibrid a fost mereu), dar, acum, concentrarea uriașă de arme, mai ales de arme nucleare, depășește cu mult zona critică. Mai mult, obiectul muncii complexelor militare industriale, este să genereze continuu consumatori ai acestor arme, să întrețină și să susțină bătălia pentru putere, influență, resurse, piețe și dominanță geopolitică și geostrategică, iar marea finanță, interesele oligarhice, terorismul și extremismele de toate felurile vulnerabilizează la maximum situația geopolitică și geostrategică actuală. Mediul internațional de securitate este, azi, atât de inflammat, încât, de la starea relativă de pace zdrențuită la cea de război nuclear total, nu mai rămâne decât un pas. Un singur pas...

Situația actuală este sau pare a fi mult mai gravă decât au fost toate cele precedente, întrucât nu numai că sunt foarte multe probleme nerezolvate de-a lungul veacurilor, dar ele s-au și acutizat. Migrația masivă, insuficiența resurselor, lăcomia fără limite a celor care nu pot fi altfel, ideile trăsnete ale unora de a schimba cu orice preț lumea, de a o reduce numeric, de a o remodela în eprubete etc etc., schizofrenizarea conducerilor, reconfigurarea, pe noi coordonate, a geopoliticilor, dominate de interese teritoriale și de resurse extrem de complexe și de diversificate, echiparea acestor geopolitici

cu dispozitive conceptuale, financiare, economice, cognitive și militare pe măsură, proliferarea fără precedent a armelor de înaltă precizie, a armelor de distrugere în masă, apariția și dezvoltarea structurilor spațiale și dispozitivelor militare de atac cosmic, vitezele hipersonice, suporturile cognitive ale acestora etc. etc., concomitent cu deteriorarea politicilor și structurilor decizionale aferente etc., nu sunt realizări securizante, nici doar de apărare, ci instrumente ofensive capabile de performanțe distrugătoare uimitoare, la care se adaugă, bineînțeles, arsenalele nucleare la care cei ce le au nu au renunțat și se pare că nu vor renunța niciodată, iar cei care nu le au vor face din ce în ce mai mult pentru a le produce sau pentru a le obține. Am intrat deja în epoca hipersonică și, în scurt timp, toate armele vor deveni hipersonice sau compatibile hipersonic, concomitent cu unele arme noi, bazate pe alte principii, care vor genera alte noi realități ale luptelor și războaielor.

Nu știm dacă, adiacent acestor noi și complicate arme ale războiului, se va modifica și ființa umană, dar este limpede că acumularea de arsenale, de noi tehnologii și de noi concepte nu va avea un impact benefic, nu va aduce pacea pe pământ. Desigur, la un moment dat, fie se va declanșa ultimul război, cel al distrugerii vieții pe această planetă, cum, probabil, se va mai fi distrus cândva, fie lumea se va trezi și va opri, în ultima clipă, dezastrul.

În văzul nevăzului din văz

Dinspre noi, românii, toate acestea nu se văd cu ochiul liber, ci mai degrabă se simt, uitându-ne în ochii buimăciți ai celor care ne conduc. E greu de spus că ei, acești aleși și culeși, nu-și dau seama ce se întâmplă cu lumea, cu marile puteri, cu valorile, cu interesele și cu țara, dar presiunile, acumulările, efectele și realitățile lumii, ale marilor puteri, ale tuturor și, mai ales, ale noastre, sunt atât de tensionate, de complicate, de sofisticate și de periculoase, încât soluția aleasă de bravii noștri conducători este aceea de a se face că nu le văd sau de a se ascunde și justifica înapoia unor ziduri de fum sau a unor sloganuri. Media, și nu numai media, a împărțit această masă a implicațiilor și împătimiților de jocul cu focul bătăliei pentru putere prezidențială, în pro-europeni (a se citi pro Occident) și anti-europeni (a se citi pro-ruși). De aici, și numeroasele etichete, unele puse cu patimă și ochi injectați de venin, altele cu aceeași acribie, dar ceva mai apropiate de cearta tațelor de peste gard.

Comportamentul majorității candidaților la funcția de președinte al României, atât al celor vizibili, cât și al celor care au preferat mai puțin vizibilul, în timpul campaniei electorale din turul întâi, ca și cel al susținătorilor lor, a fost, mai degrabă, unul penibil, a se citi: grosolan, de

ceartă peste gard și chiar de mahala decât unul argumentativ, pe viziuni, posibile proiecte de țară și strategii pe măsură. În afara unui tupeism vrednic de maidan, a unei gâlcevi permanente, a dezvoltării unor mașinațiuni reale sau imaginare etc., nu s-a prea văzut mare lucru. Electoratul – care n-a fost și nu este deloc unul în necunoștință de cauză, cum lasă să se înțeleagă cei ce au decis anularea turului întâi – a înțeles perfect jocul puterii, atunci când votul nu i-a fost pe plac, iar aceasta n-au văzut-o numai vicepreședintele american, Vance, și toți cei care mai pot să vadă dincolo de ceea ce se vede, ci și cei cărora le-au fost anulate voturile...

Jocul real, complex și multi-sens de-a războiul cu Rusia și al Rusiei cu cei din tabăra potrivnică ei n-a lăsat și nu poate lăsa indiferent electoratul român, votanții români, indiferent cât de divizați, de bulversați și de amăgiți și dezamăgiți am fi noi, cu toții.

Divizarea votanților, atitudinea și opțiunile lor, oricât ar fi de mare – și este semnificativă – ascunde doar parțial realitatea turului întâi și motivația reală a anulării și reluării, abia în luna mai, a alegerilor prezidențiale. Foarte puțini acceptă justificarea de dragul justificării a unor astfel de decizii și foarte, foarte mulți, așa cum rezultă din derularea evenimentelor, mai cred în capacitatea marilor partide politice de a redresa situația. Într-o țară lovită puternic nu atât de cei din afară, cât mai ales de cei din interior, de băjbâiala structurilor de conducere, de incompetența celor care și-au asumat conducerea unor ministere, păstrarea integrității și suveranității țării, respectarea suveranității poporului, este foarte greu să se mai poată realiza, aici și acum, o sinergie națională, o sinergie a unității. Poporul suveran a fost lovit năprasnic, în aceste decenii, mai mult de băjbâieli și cârcoteli decât de lipsa de unitate și coerență a forțelor, mijloacelor și potențialelor pe suportul interesului vital al țării, interes care n-a fost niciodată formulat cu claritate și, ca atare, inclus ca obiectiv permanent în politicile și strategiile de țară. Interesul național vital este mai degrabă băjbâit decât formulat clar și distinct, nici în văzul lumii, deși acest văz este expresia suveranității poporului în numele căruia aleșii săi pun în operă voința sa, voința Poporului, nici în vreun proiect de țară coerent și consistent, nici în politicile, strategiile și planificările pe termen lung, în documentele operaționale și în planificarea și efectuarea acțiunilor concrete.

Temele mari, temele esențiale, temele obligatorii ale strategiilor de țară, ale planificărilor pe termen lung, din păcate, nu fac, azi, obiectul unor eforturi comune, ci al unor divizări și al unui mod de a crea mai degrabă suporturi de confruntări sterile, acide, conflictuale, decât coordonate și cadre de elaborare a drumului critic, a unor orizonturi ale sinergiei naționale, în context european și aliat, adică a ceea ce-i mai bine pentru țară în aceste vremuri în care ne-am pierdut și ne-am înstrăinat nu numai resursele, ci și creierele și capul...

Naționaliștii, suveraniștii, unioniștii, patrioții etc. sunt percepuți de oportunismul politic al acestor vremuri, mai degrabă, ca extremiști, ca devianți etc., decât ca reprezentanți ai unor concepte dinamice existențialiste de actualitate, care fac parte din panoplia marilor teme ale tuturor timpurilor, inclusiv ale viitorului omenirii. Toate aceste tematici și multe, foarte multe altele, ar trebui să fie discutate, nu mitingist, în piața publică, ci temeinic, realist, științific, pentru a se configura și reconfigura, azi, pentru azi și pentru mâine, coordonatele de asamblare a valorilor națiuni cu cele ale Uniunii Europene, cu cele ale structurilor regionale și internaționale, ale alianțelor și coalițiilor din care facem parte etc., pentru a nu mai bâjbâi printre oportuniști și oportunități, ci pentru a ne contura și proiecta cu claritate, în funcție de toate determinările, exigențele, coordonatele existențiale, resursele, valorile, posibilitățile, interesele și condiționările, drumul de azi și de mâine.

Desigur, este foarte greu să faci asta, în condițiile în care lumea se schimbă de la o zi la alta, în care mediul de securitate se deteriorează din ce în ce mai mult, în care politicile de forță și geopoliticile de falie se intensifică etc., dar astea-s vremurile.

Auzim, în aceste zile, fel de fel de expresii, țipate pe la televiziuni sau pe la mitinguri, cum ar fi: „Noi suntem cu Trump! Noi suntem cu americanii! Noi suntem cu..., cu și cu..., dar nu suntem cu..., cu și cu...” Aceste sloganuri, mai mult sau mai puțin emoționale, mai mult sau mai puțin oportuniste, sunt cumva de înțeles. Desigur, noi suntem cu Uniunea Europeană, nu numai pentru că suntem în Uniunea Europeană, ci pentru că aici ne este locul, suntem și cu partenerul nostru strategic, deși unii consideră acest parteneriat ca al unui țânțar cu un elefant, suntem și cu toți vecinii noștri, pentru că, aici, în această parte de lume, ne este locul etc. Dar, mai ales, suntem și trebuie să fim mereu cu noi înșine, în acest spațiu denumit cândva Grădina Maicii Domnului, din care trebuie să facem mereu un colț de rai, nu așteptând cu mâna întinsă, nu prin grija sau prin mila altora, pentru că o astfel de grijă și de milă nu va veni de nicăieri, ci prin noi înșine, în colaborare cu toți cei care ne sunt frați, aliați, parteneri, prieteni, colaboratori etc.

Desigur, suntem încă departe de aceste deziderate, dar fără ele nu se poate.

În ultimele trei decenii, s-a scris și s-a vorbit mult despre condiția de azi a României. E drept, am obținut unele performanțe esențiale pentru aceste vremuri: suntem în Uniunea Europeană, suntem membri ai NATO, suntem în parteneriat strategic cu Statele Unite, cu Franța și cu alte țări, nu suntem, deci, singuri, iar, acolo unde suntem, suntem așa cum suntem... Aici, la noi, în țară și nu acolo unde suntem, avem probleme de tipul celor relevate și în acest text, aleșii noștri nefiind mereu așa cum s-au angajat să fie. Fie că nu pot, că atât îi ajută mintea, fie că au alte orizonturi de așteptare. Că este

așa, o vede, o simte și o știe oricare dintre noi. Nu trebuie să fii savant pentru a înțelege asta.

Pericolele, amenințările și, în consecință, riscul de țară sunt stimulate, condiționate și forțate să crească atât din cauza deteriorării mediului global politic, economic și de securitate și, prin urmare, și a mediului național de securitate, cât și de incapacitatea celor capacitați să optimizeze și să proiecteze cu pricepere și înțelepciune orizonturile de așteptare și orizontul de țară. E foarte greu să te descurci prin aceste labirinturi, dar cei care trebuie să facă asta, deși sunt selectați dintre oamenii de rând, nu mai sunt chiar oameni de rând, nici jeomanfișiști, nici dictatori, ci manageri geopolitici și geostrategici, oameni aleși, capabili să vadă și aproape și departe și ceea ce se vede, dar și dincolo de ceea ce se vede. Mandatul lor nu este unul de trimiși la odihnă într-o stațiune numită țară, la spectacolul lumii sau la hora satului, ci unul de înaltă trudă, de înjugare în jugul conducerii țării, sau de pilotare a unui avion cu peste 20 de milioane de pasageri. Puterea unui președinte de țară nu înseamnă putere asupra celorlalți, privilegiu, fotoliu comod, voiaje în alte țări, nici vacanță de cinci sau zece ani, ci trudă specială și foarte intensă în acești cinci sau zece ani. Nu spun eu, aici o noutate, ar fi o noutate de Gâgă. Toți știm foarte bine asta, iar cei care candidează la președinție, cu atât mai mult.

Din experiența noastră de acum în alegerea președinților, rezultă că foarte mulți dintre cei care candidează nu prea știu despre ce-i vorba. Cei mai mulți – așa cum au dovedit-o și dezbaterile din campania primului tur de la finele anului trecut –, dincolo de orizontul atrăgător al funcției, nu văd mai nimic. Nu intru aici în detalii, pentru că nu sunt eu profesor pentru președinți. Și nici nu cred că există așa ceva. Dar cei care candidează ar trebui să învețe cel puțin să nu fie penibili. Din păcate, cu mici excepții, cam toți candidații la președinție din turul întâi, cel de la finele anului 2024, care au ieșit în văzul lumii, au fost efectiv penibili. În primul rând, la mulți dintre ei, le-a lipsit modestia omului inteligent, omului educat, omului înțelept. Nivelul dezbaterilor a fost nu numai submediocru, ci și lipsit aproape complet de substanță. Toți, aproape fără excepție, au afișat, mai degrabă, neputința, aroganța, lipsa de măsură, unii chiar veninul adunat în ei, astfel încât, uneori, aveai impresia că te afli la un teatru specializat în piese hidoase, de prost gust, cu actori-flașnetă și decoruri cenușii...

Desigur, Constituția nu cuprinde, în textele care se referă la Președintele României, ghiduri, șabloane, glosare, norme etice etc, pentru că se subînțelege că un candidat la funcția de Președinte trebuie să fie, în primul rând, un om înțelept. Din păcate, noi nu avem încă un Socrate, nici un Zeus care să-l fi însărcinat pe Socrate, întrebărețul, prin Oracolul de la Delhi, să le dovedească acelor candidați la înțelepciune că nu sunt înțelepți. Oricum, chiar dacă l-am fi avut, i-am fi dat și noi, ca și vechii greci, un poc al cu

zeamă de cucută. Nimeni nu are nevoie și n-a avut vreodată nevoie de așa ceva... Avem însă un CCR, mai exact, o CCR care crede că păzește bine porțile cetății și articolele Constituției. Și pe cele ale înțelepciunii. Oricum, despre unii dintre candidații care au ieșit orgolioși în față, în turul unu, nu se poate spune că au fost înțelepți sau că au avut vreun dram de înțelepciune în discursul lor și în comportamentul lor, ci, dimpotrivă... Cei mai mulți dintre ei și-au dat cu stângul în dreptul și cu dreptul în stângul atât de tare încât nici scânteii nu s-au mai produs... Capetele lor, ale celor mai mulți dintre ei, extrem de înfierbântate, n-au produs altceva decât capsomanii și teme pentru bălăcăreli și fugă de la locul faptei...

Oricum, în competiția din turul unu, că o competiție s-a vrut a fi, în dezbaterile cu public, a se citi cu galerii, în care ei, candidații, erau supuși unor examinări de toată jena, la care ei răspundeau pe măsură, tot așa, de toată jena, s-a înțeles, totuși, cine erau și cum erau candidații la fotoliul de Președinte al României, cea mai înaltă funcție în statul român. Fie și numai pentru acest spectacol, în anul de grație 2024, an care, și el, apunea fără fast și fără străluciri, alegerile trebuiau stopate înainte de a fi declanșate, iar protagoniștii să fi fost, mai toți, trimiși acasă să mai învețe cu ce se mănâncă jobul de Președinte...

Până la urmă, așa s-a și întâmplat, dar nu din acest motiv, ci din cu totul altul. Pe care cu toții îl știm, dar ne prefacem că nu-l știm.

Desigur, cei mai mulți dintre cei mai mulți or fi dat din umeri, or fi făcut gestul acela pe care îl face omul când trece printr-o pestilență, s-au, dimpotrivă, s-or fi încrâncenat și mai tare în ce știu ei și știureții care fac și desfac facerile, contrafacerile și știuturile și s-au retras pentru a-și face vânt și elan pentru mai târziu. Cei ce nu știu, sau nu le pasă dacă știu sau nu știu, au rămas, probabil, tot așa, cu capul plecat sub măciucile vremurilor, sau gata să ia vreun vițeluș neînțârcat de coarne înainte de a se face taur... Așa cum l-au luat mereu din 1990 încoace, că, înainte, nici nu putea fi vorba de așa ceva...

Mare rușine!...

Cum suntem!? Cum nu suntem!? Cum ar trebui s-au n-ar trebui să fim?!...

Întrebările astea sună ca dracu... Toată protipendada, toată politichia românească, toți știutorii și atotștiutorii ne fac complice cu ochiul, ne spun, ne îndrumă, ne trag de urechi și ne învață, pe sticlă, prin jurnale, prin toate rețelele sociale și chiar prin gura târgului, ce să facem, ce să nu facem, ce să știm, ce să nu știm, dar, mai ales, ne dau foarte multe date cenușii despre dușmanii noștri înversunați, despre marele urs, sperietoarea de secole a lumii, despre Putin, despre președintele Trump, nu și despre ex-președintele

Biden, că el nu mai e la butoane, dar mai ales despre pericolul iminent pe care-l prezintă o țară de 140.000 de milioane de oameni, marele URS care, chipurile, ar fi gata să invadeze Europa etc etc.

Am spus-o mai sus, o spunem și aici, axa geopolitică și geostrategică a răului de azi – Rusia, China, Iran, sau Rusia, China, Coreea de Nord, Iran – cea de ieri s-a mai schimbat puțin, este pe buzele, în neuronii agitați și în pixurile vorbitorilor și scriitorilor de toate felurile, precum și pe ecranele multor televiziuni, iar bârfa geopolitică și geostrategică atinge cote de toate genurile și orizonturile. Poate că e bine că e așa, cei ce știu trebuie să vorbească despre toate acestea, iar gura lumii e, ca totdeauna, slobodă și liberă să clămpănească. Așa a fost mereu și, probabil, așa va fi tot mereu. Dar, la ora actuală, vorbăriile și clămpănelile astea – fiecare cu buna sa măsură sau cu lipsa de măsură – adâncesc și perpetuează tot mai mult haosul de opinii, de limbaje, de fel de fel de spuse și de nespuse, ca efecte ale acestor tragedii: războiul din Ucraina, războiul nesfârșit din Orientul Apropiat și din Orientul Mijlociu, crizele de tot felul și bătăliile de tot felul (politice, geopolitice, mai ales geopolitice, economice și geo-economice, financiare, mediatice etc.) care, în cele din urmă, nu vor diminua pericolul marelui război, ci îl vor spori și mai mult.

Dacă Donald Trump vrea să pună capăt războiului din Ucraina, ar fi, pe de o parte, bine și, după alții, pe de altă parte, rău, întrucât s-ar deschide, cred acești alții, cutia Pandorei revendicărilor teritoriale, separatismelor de tot felul. Spre exemplu, se pare, după spusele unor voci, inclusiv a președintelui ei în funcțiune, că Ucrainei nu-i pasă că este alcătuită și din teritorii smulse de ruși de pe la alții, ci consideră că, la acești alții, se află încă teritorii care-i aparțin etc., etc.

Deși ar trebui să fie foarte simplă, istoria rămâne și azi destul de complicată mai ales prin problemele care n-au fost soluționate. În afară de faptul că lumea încă nu știe precis când a apărut și cum a apărut pe Terra, nici identitățile care compun această lume nu știu tot ce ar trebui să știe despre ele. Unii cred că globalizarea și societatea cunoașterii – în etapa cognocivilizației sau a civilizației bazate pe cunoaștere – ar rezolva aceste enigme, trecând cu cognosul și tabula rasa peste ele. Nu contează de unde vii și cine-ți sunt strămoșii! – strigă azi mințile unora. Contează cine ești, ce ești, ce știi să faci, ce faci efectiv pentru tine și pentru ceilalți...

Probabil că, dacă folosești un algoritm de minimizație, adică de reducere la forma normală minimă, adică la esență, ajungi și la o astfel de concluzie, dar identitățile nu dispar atât de ușor. Unii vor spune că, totuși, aztecii, indienii, hindușii, etc. și toate civilizațiile vechi au dispărut. Au dispărut sau au devenit, s-au transformat adică, de-a lungul mileniilor, ajungând, câte au ajuns la ceea ce sunt ele, civilizațiile, azi. Nicio civilizație

nu dispare însă înainte de a-și atinge apogeul, iar acela, pentru noi, cei de azi, e încă foarte departe.

Totuși, e clar că ne aflăm într-o epocă a contestărilor,

Dacă-i citești pe toți, sau nu chiar pe toți, ci fie și doar pe cei care au ajuns să fie citați și laudați de mai toți cei care i-au citit – Fukuyama, Brzezinski, Huntington etc. – ca să ne referim doar la câțiva dintre cuvântătorii americani, dar și pe Jacques Attali, de exemplu, cu a lui „Scurtă istorie asupra viitorului”, te rătăcești pur și simplu în tălmăcirile și răstălmăcirile lumii și civilizațiilor ei, la răscrucile lor de vânturi. Desigur, scrierile respective nu sunt fantezii, ci rezultatul unor studii, unor analize, pentru că civilizația asta a pământenilor nu este lineară, nu se definește pe o linie dreaptă care merge spre undeva, ci, oricât de organizată ar fi, ea este foarte complexă, cu evoluții complicate, greu previzibile.

Deși ea, pe ansamblu, tinde spre globalizare și chiar pe reducerea semnificativă a diferențelor, diferențele, totuși, se mențin.

Oricum, ne aflăm în etapa în care civilizațiile existente pe Terra țin la identitatea lor, au nevoie de această identitate, identitate care se manifestă de la nivelul individului până la cel al marilor comunități. Astăzi, bătălia principală se duce între suveraniști și globaliști, între sistemul politic bazat pe state suverane – suveranitatea fiind, cum bine se știe, esența statului – și un sistem în care granițele contează din ce în ce mai puțin, în care se încearcă impunerea unui guvern global etc. etc.

Până la urmă, nolens, volens, globalizarea se va impune, dar nu se știe dacă ea va însemna doar înlăturarea frontierelor – deja aceste frontiere sunt pe cale de a dispărea sau a deveni nesemnificative – visul corporațiilor –, sau se vor găsi alte formule de resetare a realităților.

Deocamdată, interesele statelor, patinează în același formule de veacuri, iar dimensiunea lor cea mai puternică se definește deopotrivă pe proiecții și configurări politice și, mai ales, geopolitice (politici legate de spații, de teritorii) și, legat de acestea, economice și geoeconomice, globale, regionale și statale sau non-statale, de rețea etc., echipate cu geostrategii (cu dispozitive de toate felurile) care dau substanță și resurse nelimitate conflictualității.

După ce s-a zburlit puțin la Zelinski aplaudatul la scenă deschisă de Parlamentul European și de alte și alte identități contra-rusisme sau contra-putinisme, președintele Trump și-a adus aminte că este om de afaceri și că Ucraina trebuie să plătească, pentru miliardele de dolari pe care le-a primit, cu metalele importante și solurile rare de care această țară dispune, în subsolurile ei. Dar și Vladimir Putin a spus că Rusia dispune și ea, în

cantități mari, de astfel de metale și de soluri rare, mult mai numeroase decât Ucraina și că așteaptă investitori pentru exploatarea lor. Trump va primi, probabil, de la Ucraina, astfel de metale, pe care deja le-a plătit, dar le poate primi și de la Rusia, investind și acolo. Doi iepuri dintr-un poc.

Cândva, SUA (cheltuieli militare: 916 miliarde dolari) a avut un parteneriat strategic cu Federația Rusă (cheltuieli militare: 209 miliarde dolari). Probabil că va fi refăcut. Oricum, se pare că Rusia nu mai reprezintă inamicul numărul unu pentru Statele Unite, adică acel inamic de serviciu cerut de complexul militar industrial, întrucât, locul acesteia l-a luat China (cheltuieli militare: 296 miliarde dolari). Găsindu-se (sau apărând) un alt (sau și un alt) inamic geopolitic și geostrategic pe măsură (altfel nu s-ar justifica acel buget militar imens, an de an, de peste 900 miliarde dolari), SUA nu mai are probabil interesul să țină la distanță Rusia. Cheltuielile militare ale Rusiei și ale Chinei, însumate, reprezintă doar o treime din cele ale SUA.

La jocurile geopolitice din acest moment participă nu doar SUA, China și Rusia, ci și Marea Britanie, Uniunea Europeană, Israelul, lumea musulmană etc.

Nu trebuie să fii neapărat geopolitician ca să-ți dai seama de aceste jocuri (termenul joc nu este chiar cel mai potrivit, dar poate fi înțeles ca un joc de cărți cu mize uriase). Fiecare dintre participanți caută să tragă un folos din ceea ce se întâmplă. Dialogul președintelui Macron cu președintele Trump, din 24 februarie din Biroul Oval, un dialog de amabilități, fiecare cu spusele lui, a confirmat caracteristica acestor vremuri.

La aceste realități extrem de cu cartușul economic, politic, geopolitic și militar pe țevă, se adaugă și altele, la fel de complexe, întrucât ne aflăm, efectiv la o răscruce de ere. Iar noi, cei de aici, de la o altă crevasă geopolitică și geostrategică, cea dintre Vestul și Estul Europei, pe falia Marea Neagră, Marea Baltică, cârcotim. Spectacolul lumii, după ce s-au schimbat conducerile de la Casa Albă, pare a fi în vrie, deși s-ar putea să fie în cabraj. Scenaritele nu mai conțin, toată lumea a privit și privește acest spectacol extrem de animat al dialogisticii dintre globaliști și suveraniști, dintre Washington și Bruxelles, dintre Trump și Macron, dintre Putin și Trump, parcă lăsând un pic pentru mai încolo treburile casei.

China se dezvoltă cu o repeziciune uimitoare, are numeroase programe spațiale, își modernizează arsenalele, inclusiv cele nucleare, cele asimetrice, cele hipersonice, găsind foarte rapid soluții pentru aproape orice. Desigur, Vestul crede că va ataca Taiwanul, SUA crede că îi va face probleme în Pacific, China consideră însă că Taiwanul este chinezesc și nu comentează ce nu e de comentat, iar în unele din doctrinele ei, consideră că soluția militară este cea mai proastă soluție, iar țările BRICS, deși fiecare dintre ele este efectiv o putere militară, văd mai nuanțat, mai altfel decât

restul lumii, rezolvarea problemelor de azi și de mâine ale oamenilor, țărilor și dezvoltării durabile.

Orientul Mijlociu și cel Apropiat par a fi – și chiar sunt – tot mai mult un butoi cu pulbere al lumii, iar problemele de aici par fără soluție, mai ales în ceea ce privește relația – dacă poate fi vorba de o relație – dintre Israel și populația palestiniană.

Deși lumea a ajuns la un grad foarte înalt de civilizație, de dezvoltare economică, mai ales tehnologică și informațională, cel de securitate pare a din ce în ce mai jos și mai banal, sub linie, foarte aproape de un deznodământ catastrofal. Unii dintre conducătorii marilor puteri, dar nu numai ei, vorbesc cu tonul cel mai firesc din lume, de posibila declanșare a celui de al treilea Război Mondial, de parcă ar vorbi de un meci de fotbal... Se pare că, în cultura cotidiană a lumii – dacă se poate vorbi de cultură în cotidian, cultura fiind fundamentată pe sisteme de valori care se formează și se consolidează în timp –, războiul nuclear devine tot mai mult un fel de viitor mare spectacol, cel mai mare spectacol al lumii, la care trebuie cumpărate bilete de pe acum...

La ce, cui și în ce fel mai folosește această bătălie geopolitică uriașă pentru piețe și resurse, pentru dominanță strategică și putere absolută, dacă la orizont se conturează un posibil război nuclear atot-nimicitor?!

E drept, nu chiar toată lumea a luat-o razna. Dar nici nu e nevoie de unanimitatea raznei pentru a se declanșa un război. Americanii n-au cerut permisiune nimănui când au atacat, nejustificat, sau perfect justificat în logica nelogică a puterii, Iranul, nici rușii n-au obținut permis mondial pentru a declanșa, în Ucraina, fosta lor republică unională, cea mai cea după R.S.F.S. Rusă, operațiunea de dezarmare și denazificare. Dezarmarea și denazificarea unui stat suveran?!

În acest context geopolitic și geostrategic cu nucleara pe rampă, se vor desfășura, în luna mai 2025, ca și precedentele din decembrie 2024, alegerile reprogramate pentru ocupatorul fotoliului prezidențial din palatul de la Cotroceni...

Făcătură, îndoială, păruială și circ?! Sau adevăr paradoxal?!...

Cum va fi următorul scrutin de alegere a Președintelui României?!

Cum se întrevide a fi scrutinul din mai 2025?

Va fi, probabil, tot cum au fost și celelalte. Încarcerat în sloganuri, mize și contra-mize, oportunități și făcături de tot felul etc., sub umbrela umbrelită a bătăliilor dintre Est și Vest, dintre America First și Europa paradoxală, dintre văzul orbului și orbul văzului, dintre lumina nopții și nopțile luminii, dintre integralismul globalist și globalismul hămesit, cu

suspiciuni și, probabil, alte erate, bălăcăreli, lovituri sub centură sau alte și alte puneri în scenă. Miza este prea mare, între perspectiva unei Româнии a românilor și una în slujba cauzei.

După redeschiderea faliei geopolitice și geostrategice Marea Neagră - Marea Baltică, axul de fracturare sau crevasa geopolitică și geostrategică dintre Est și Vest, Estul fiind Rusia euro-asiatică și Vestul, Uniunea Europeană și garantul ei de securitate, Statele Unite ale Americii, ne așteptăm să fie tot cam așa cum a mai fost. Conturile geopolitice nu au fost încă încheiate. Pare a fi încă mult până acolo. Și nu se știe dacă pot fi încheiate vreodată...

Rusia n-a dispărut de pe harta lumii, iar Europa, mai ales cea reunită în Uniunea Europeană, o identitate care se vrea unitară, dar, așa cum spuneam mai sus, mai are încă multe, foarte multe de făcut până la integralitate (deși pare a fi pe drumul cel bun) și, deși formatul din vremea Războiului Rece s-a reformatat radical în favoarea Vestului, geopolitica nu s-a liniștit, iar politicile, forțele, mijloacele și, iată, acum și acțiunile s-au re poziționat. Uniunea Europeană n-a dat niciun semnal că ar fi ahtiată după resursele Rusiei, iar America administrației Biden, încercând să obțină un cap de pod chiar în fosta inimă a Rusiei, având la remorcă și UE (parlamentul Uniunii l-a aplaudat la scenă deschisă pe Zelinski) a generat efectiv acest război îngrozitor și extrem de periculos, Rusia fiind putere nucleară. Ce se întâmplă acolo, e de un tragism înfiorător, dar capetele înfierbântate și mâinile care le ascultă aplaudă. Lumea se mișcă, tectonica geopolitică e plină de falii.

Harta acestor realități este cea care a mai fost, resetată la condițiile actuale. România se află tot pe falie. La fel ca Polonia. Dar Polonia vrea să devină mare putere geopolitică pe culoarul geostrategic baltic și pe cel central-european, în timp ce România nu aspiră la nimic și nu cochetează cu Turcia, cu Bulgaria și cu Grecia pentru a face același lucru la Marea Neagră și la Gurile Dunării. Sau poate că da, dar nu se prea vede ce face. Cert este însă că România este foarte importantă aici, nu doar pentru tranzitul dezinteresat și riscant de mijloace pe teatrul de război, ci și pentru viitoarele acțiuni de constituire a unui pilon puternic de securitate și de stabilitate la Gurile Dunării și, deci, la Marea Neagră, atât pentru interesele ei strategice și geostrategice vitale, cât și pentru puterea europeană la Marea Neagră. Pentru aceasta are nevoie de un președinte care să înțeleagă aceste lucruri și nu numai, care să identifice cu pricepere și inteligență, evident, cu echipa lui și cu conducerea țării, dinamica intereselor vitale imediate și pe termen lung ale țării în această epocă de risc extrem, cu miză uriașă și cu pericole extrem de mari. România nu a fost niciodată adorată de cineva. A fost doar obiect al rapturilor teritoriale, al pericolelor și amenințărilor multiple contracarate cu greu de către cei aflați, de-a lungul vremurilor în apărarea necondiționată a

țării spre toate orizonturile. Nu știm câți dintre candidații la funcție de președinte înțeleg situația extrem de complexă în care se află azi România și cât de mari pot fi provocările și multiplele pericole și chiar amenințări care o așteaptă în viitor, deși azi este membră cu drepturi depline a Uniunii Europene și a NATO. Sau tocmai de aceea.

Faptul să suntem membrii cu drepturi depline în cele două structuri extrem de puternice ale Vestului nu înseamnă că nu trebuie să mai facem nimic, că răspund alții de securitatea și apărarea noastră, iar noi trebuie doar să asistăm buimăciți la bătălia dintre aleșii neamului pentru împărțirea ciolanului. S-a văzut cum îl împart în acești din urmă 35 de ani și care sunt efectele acestei ciondăneli endemice.

Dar să n-avem nicio grijă. Veghează la toate CCR-ul.

Și în nevăzul lumii, n-am mai văzut nimic...

